

RECUEIL MILITAIR.

(25 NOVEMBER — 26 DECEMBER 1880.)

EERSTE GEDEELTE.

Kol. dienst. Gratificatiën en premiën ingeval van overplaatsing bij de landmacht in West-Indië. Aanschrijving M. v. O. van 23 November 1880, n°. 57. Mededeeling van Z. M. besluit van 16 Nov. 1880, n°. 25.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij punt 1 van voorschreven besluit, met wijziging en aanvulling van punt *b* van het Koninklijk besluit van 14 Januari 1875, n°. 15, zie punt *b* der beschikking van 18 Januari 1875, n°. 4 P (*R. M.* 1875, I, blz. 382), is bepaald, dat een gratificatie tot een bedrag van hoogstens drie honderd gulden (*f*300) mede kan worden toegekend aan iederen militair beneden den graad van korporaal die van het leger hier te lande, met een verbintenis voor niet minder dan zes jaren, bij de Landmacht in *West-Indië* overgaat.

TWEEDE GEDEELTE.

Instructiën voor de magazijnmeesters der artillerie en voor het overgeven en overnemen der magazijnen (1). Aanschrijving M. v. O. van 22 November 1880, n°. 73. Mededeeling van Z. M. besluit van 1 Oct. 1880, n°. 13.

Overwegende, dat, in verband met de bij Onze Besluiten van 16 April 1880, n°. 16 en 29 April 1880, n°. 27, o. a. vastgestelde instructiën voor den commandant der vestingartillerie en voor de commandanten der artillerie in de verdedigingsstellingen, de instructiën voor de magazijnmeesters der artillerie en voor het overgeven en overnemen van de magazijnen der artillerie behooren te worden herzien;

Gelet op het laatste lid van art. 9 van de mede bij Ons besluit van 16 April 1880, n°. 16, vastgestelde instructie voor den inspecteur der artillerie, waarbij o. a. is bepaald, dat de instructiën voor den dienst der daarbij bedoelde artillerie-inrichtingen zullen worden vastgesteld door Onzen Minister van Oorlog;

Op de voordracht van Onzen genoemden Minister van den 27sten Sept. 1880, IVde afd. n°. 16;

(1) Voor de staten, aangevende de periodieke stukken in te zenden door den commandant der vestingartillerie voor den dienst van het materieel, door de artillerie-commandanten en magazijnmeesters in de verdedigingsstellingen, de stukken in te zenden na het overgeven en overnemen van de magazijnen der artillerie, alsmede voor de modellen dier verschillende stukken, wordt verwezen naar Rec. Mil. II, bladz. 363—540.

Hebben goedgevonden en verstaan, te rekenen van 1 Januari 1881 :

1°. In te trekken Ons Besluit van 16 Augustus 1874, n°. 31, en de daarbij vastgestelde en nog van kracht zijnde instructiën, alsmede Ons Besluit van 14 Mei 1869, n°. 19 met de daarbij vastgestelde instructie voor de pyrotechnische school;

2°. Goed te keuren de bij dit Besluit gevoegde instructiën voor de magazijnmeesters der artillerie en voor het overgeven en overnemen van de magazijnen der artillerie.

INSTRUCTIE voor de magazijnmeesters der artillerie in de verdedigingsstellingen.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

Art. 1. Elk magazijn der artillerie wordt beheerd door een magazijnmeester.

Indien hij vóór zijn benoeming tot die betrekking den gevorderden eed aan den Koning nog niet mocht hebben afgelegd, zal hij dien, vóór het aanvaarden van zijn bestuur, moeten afleggen in handen van den commandant der artillerie in de betrokken verdedigingsstelling.

Art. 2. Elk magazijnmeester der artillerie moet vóór dat hij zijn betrekking aanvaardt een borgtocht stellen, ten bedrage:

de magazijnmeesters te *Amsterdam*, *Dordrecht*, *Helder* en *Naarden* van f 3000;

de magazijnmeesters te *Geertruidenberg*, *Gorinchem*, *Heusden*, *Utrecht*, *Willemstad* en *Woerden* van f 2000;

de magazijnmeesters te *Breda*, *Brielle*, *Hellevoetsluis*, *Wierickerschaans*, *Woudrichem* en *Zwolle* van f 1000.

Zoolang het magazijn *Ter Neuzen* niet ontruimd is, stelt de voor dat magazijn aangewezen magazijnmeester een borgtocht van f 1000.

Art. 3. Behoudens zijn verplichtingen tot den plaatselijken of garnizoenscommandant, van wien hij alle garnizoensorders ontvangt en die welke hem verder bij deze instructie zijn opgedragen, staat hij onder de onmiddellijke bevelen van den commandant der artillerie in de betrokken verdedigingsstelling.

Art. 4. Aan den magazijnmeester zijn ondergeschikt de conducteurs en magazijnsknechts, alsmede de geëmployeerden op daggeld, die bij het magazijn onder zijn beheer zijn geplaatst.

Hij is belast met het aanhouden der stamboeken en strafregisters hen betreffende, alsmede met het opmaken hunner conuitelijsten.

De magazijnsknechts worden op zijn voordracht door den Minister van Oorlog aangesteld en ontslagen.

Art. 5. Hij is gehouden te zorgen, dat bij ziekte of afwezigheid met verlof, zijn dienst naar behooren en ter zijner verantwoording wordt waargenomen.

Hij doet aan de commandanten der artillerie en genie, in de verdedigingsstelling schriftelijk opgave van den daartoe door hem aangewezen persoon.

Gedurende den tijd dat hij zich met verlof bevindt, blijft hij in het genot van zijn traktement.

Art. 6. Hij geeft van alle belangrijke gebeurtenissen, betreffende het personeel en materieel tot zijn magazijn behoorende, kennis aan den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling.

Voor zooverre het genie-materieel betreft geeft hij daarvan kennis aan den commandant der genie in de verdedigingsstelling of eersaanwezenden ingenieur ter plaatse.

Art. 7. Door den Minister van Oorlog wordt bepaald welke periodieke stukken door hem moeten worden opgemaakt en ingezonden.

Art. 8. Tot den werkkring van den magazijnmeester behoort:

- 1°. het beheer, het onderhoud en de verantwoording van het aan hem toevertrouwde materieel, en
- 2°. het beheer en de verantwoording van het geld, hem ter goede rekening verstrekt.

Hij geniet bureaustkosten, waarvan het bedrag jaarlijks door den Minister wordt vastgesteld.

BEHEER, ONDERHOUD EN VERANTWOORDING VAN HET MATERIEEL.

Art. 9. Hij doet aan den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling de vereischte voorstellen, die hem in het belang van het onderhoud van het materieel noodig of wenschelijk toeschijnen. Hij heeft echter geen bemoeiing met de uitvoering der werkzaamheden, die steeds geschieden onder verantwoordelijkheid van den genoemden commandant en zooveel mogelijk onder toezicht van den officier voor het materieel.

Voor het onderhoud van het materieel buiten het magazijn in gebruik, is hij niet aansprakelijk, echter verstrekt hij hetgeen tot reiniging en onderhoud daarvan noodig is.

Voor het beheer van het genie-materieel is hij verantwoordelijk aan den commandant der genie of aan den eerstaanwezenden ingenieur.

Voor het artillerie- en genie-materieel op de forten, tot zijn magazijn behoorende, zijn de betrokken conducteurs of fortwachters, waarnemende conducteurs, aan hem verantwoordelijk.

Art. 10. In verband met zijn verantwoordelijkheid, handelt hij naar de bevelen van den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling omtrent de plaatsing en verdeeling van het materieel in de verschillende lokalen.

Hij zorgt daarbij zooveel mogelijk dat het materieel van verschillende diensten niet vermengd wordt.

Art. 11. De sleutels van elk gebouw, zoowel als die der toegangen, worden bijeengehouden door middel van ijzeren of koperen ringen, terwijl elke sleutel voorzien moet zijn van een plaatje, waarop de deur is aangezezen waartoe de sleutel behoort.

De verschillende sleutels worden in een daartoe bestemde sluitbare kast onder bewaring van den magazijnmeester geborgen en aan den ring opgehangen, zóó dat de sleutel van eenig lokaal dadelijk te onderkennen is.

De sleutels der magazijnen op de forten worden door den conducteur of waarnemenden conducteur bewaard.

Art. 12. Jaarlijks wordt door hem, onder dagteekening van den 1sten Januari, de inventaris van het materieel der artillerie opgemaakt, overeenkomstig het te dien aanzien bepaalde in de Handleiding van den Instructie-Inventaris voor de artillerie der landmacht.

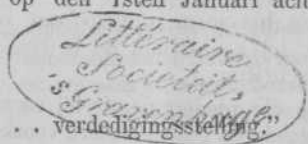
De op de laatste bladzijde te stellen verklaring luidt aldus:

»De ondergeteekende magazijnmeester der artillerie te . . . . . verklaart, dat de vorenstaande inventaris door hem ter goeder trouw naar waarheid is opgemaakt en den toestand aangeeft op den 1sten Januari achttien honderd . . . . .

. . . . . den . . . . . 18 . . . . .

Gezien

»De commandant der artillerie in de . . . . . verdedigingsstelling.

Het aantal exemplaren van den inventaris voor het genie-materieel wordt door den Minister van Oorlog vastgesteld.

De kosten voor het inbinden der artillerie- en zoo noodig ook der genie-inventarissen, worden op de magazijnsuitgaven verantwoord.

De inventarisbladen van de genie worden hem, op zijn aanvraag, van wege den Minister van Oorlog verstrekt.

De magazijnmeester moet in het bezit zijn van staten van het materieel, dat op de forten onder zijn beheer is opgelegd, en wel voor elk fort afzonderlijk; van deze staten ontvangen de betrokken conducteurs of fortwachters, waarnemende conducteurs, een exemplaar.

Art. 13. Onder het materieel der genie worden verantwoord alle meubels, onder het beheer der genie, met uitzondering van:

1°. De roerende goederen binnen de gebouwen, die door hunne bestemming als onroerende goederen moeten worden beschouwd, als: luiken, ramen, trappen, enz.

2°. De meubelen die in de keeten op de werken zijn geleverd.

3°. Tot de bureaux der genie behorende meubelen, boeken en bureau-behoeften, zoo ook meet- en teekeninstrumenten, modellen van constructiën, reliefs, plannen en dergelijke.

Art. 14. Bij zijn jaarlijks te houden inspectie over het materieel buiten zijn standplaats opgelegd, zal hij tevens nagaan of de op de forten geplaatste conducteurs of fortwachters, waarnemende conducteurs, naar behooren aan hunne verplichtingen voldoen.

Van die inspectie zendt hij een verslag aan den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling.

Acht hij het voor zijn verantwoordelijkheid wenschelijk tusschentijds een inspectie te houden, dan kan hij daartoe, met opgaaf der redenen, machtiging vragen aan den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling.

Art. 15. Voor het geval dat in zijn onderhoorige magazijnen buskruit voor de marine of voor den handel geborgen wordt, houdt hij daarvan een register aan, waarin de ontvangen en afgegeven hoeveelheden, evenals het daarvoor ontvangen en uitgegeven geld, dadelijk worden aangeteekend.

Van dit register wordt elke drie maanden een extract aan den commandant der vestingartillerie gezonden.

Met het te betalen bergloon voor handelsbuskruit wordt gehandeld overeenkomstig het bepaalde bij art. 7 van het Koninklijk besluit van 29 Mei 1879, n°. 31, met dien verstande, dat de verdeeling zal plaats hebben als volgt:

Bij *ontvangst* van het buskruit bekomt de magazijnmeester zelf al dadelijk één vierde, de conducteur één achtste en de manschappen één achtste gedeelte van het volle bedrag. Het overblijvende geld blijft bij den magazijnmeester in verantwoording totdat het buskruit weder wordt *afgegeven* als wanneer die som op gelijke wijze onder de dan aanwezigen wordt verdeeld.

Hij is gehouden, om, zoo mogelijk vóór de ontvangst de belanghebbenden bekend te maken met de voorwaarden aan de berging verbonden.

Art. 16. Omtrent verzendingen van materieel handelt hij overeenkomstig de bestaande of nog te geven voorschriften.

Van het juiste tijdstip van vertrek van transporten buskruit en munitiën, geeft hij kennis aan de betrokken autoriteiten, overeenkomstig de bestaande voorschriften.

Bij alle goederen, die hij verzendt, voegt hij een factuur en receptis, waarop die goederen gespecificeerd voorkomen, met aanduiding van den last, ingevolge

waarvan de verzending geschiedt, de receptis ontvangt hij, door den persoon voor wien de goederen bestemd zijn geteekend terug en legt die over bij zijn verantwoordingstukken.

De verzonden goederen worden steeds in uitgaaf gebracht in hetzelfde kwartaal, waarin de ontvangst heeft plaats gehad, en wel op den datum waarop de receptis voor ontvangst is geteekend.

Art. 17. Bij belangrijke transporten van materieel, alsmede bij verzendingen van buskruit boven de 25 KG., worden de noodige geleiders door hem aangevraagd aan den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling of buiten diens standplaats, aan den officier voor het materieel ter plaatse, die voor de beschikbaarstelling het noodige verricht.

Hiertoe worden, wanneer de dagelijksche dienst het toelaat, de conducteurs der artillerie of andere magazijnsbeambten genomen; bij gebrek aan dezen, worden onderofficieren en korporaals der artillerie, en desnoods, vertrouwde burgerpersonen, als tijdelijke conducteurs gebezigd; verzending van buskruit en munitien geschiedt steeds onder militair geleide.

Art. 18. Hij is verplicht :

a. tot het afgeven van munitien op schriftelijke aanvragen van de bevelhebbers in de militaire afdeelingen en plaatselijke- of garnizoenscommandanten.

b. tot het voldoen aan de aanvragen der korpsen van het leger, der schutterijen en der vereenigingen tot vrijwillige oefeningen in den wapenhandel, om patronen of bestanddeelen overeenkomstig de daaromtrent bestaande voorschriften.

Hij bepaalt zich echter alleen tot de afgifte en zoo noodig tot het beschikbaar stellen van de verlangde voertuigen;

c. tot het in ontvangst nemen van de bij schietoefeningen en proeven teruggevonden projectielen, patroonhulzen, enz.;

d. tot het afgeven van munitien ten dienste van 's Rijks veldwacht, op aanvraag van de procureurs-generaal bij de gerechtshoven of de officieren van justitie.

Van deze afgifte wordt eenmaal 's jaars een opgave met berekening der kosten aan den commandant der vestingartillerie gezonden;

e. tot het aan de korpsen in gebruik afgeven van de noodige gereedschappen tot het opnieuw inpakken van patronen, tot het houden van pionier-oefeningen, enz.

Bij weder inlevering der in gebruik gegeven gereedschappen zullen deze, in behoorlijken en zindelijken staat moeten zijn.

Bij garnizoensverandering zal deze inlevering steeds moeten plaats hebben. Voor het geval de gereedschappen langer dan drie maanden bij de korpsen in gebruik worden gehouden, zal de voorraad in de magazijnen zoo noodig door andere worden aangevuld;

f. tot het in ontvangst nemen van wapenkisten en van alle andere kisten, vaatwerk enz. waarin munitien of andere voorwerpen aan de korpsen zijn verzonden.

Bijaldien deze voorwerpen uit andere magazijnen zijn ontvangen, zendt de magazijnmeester een duplicaat van het bewijs van inlevering aan zijn betrokken ambtgenoot;

g. tot het afgeven aan de commandeerende officieren der veld- en rijdende batterijen, deel uitmakende van troepen, die gecombineerde manoeuvres uitvoeren, van al zoodanig materieel, als tot het voltallig maken, herstellen, onderhouden of gaande houden van den dienst zal worden aangevraagd;

h. in tijden van oogenblikkelijk gevaar, bij dijkbreuken, overstromingen enz., aan de beambten van den waterstaat, of, waar deze niet aanwezig zijn, aan de hoofden der gemeentebesturen zoodanig materieel af te geven, als door dezen wordt noodig geacht.

De daarvoor ontvangen reęus kunnen als bewijzen van uitgaaf bij de verantwoording dienen;

i. tot het zenden, zooveel doenlijk bij kosteloze gelegenheid, naar de artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen, van overtollige pakkisten, vaatjes, kruiken, flesschen, blikken trommels en bussen, doosjes tot slag- en sluitdoppen, kogelkistjes, koper- en messingrommel, oud lood en brons, herstelbare vijlen enz.;

k. tot het gaandeweg opzenden, naar genoemde magazijnen, van overtollige patroonkistjes en door de korpsen ingeleverde patroonhulzen enz.

l. tot het voorloopig in ontvangst nemen van aangehaald buskruit of van buskruit en munitieën, waarvan de onmiddellijke berging moet plaats vinden wegens onvoorziene omstandigheden, als schipbreuk, enz.

Bij elke afgifte van materieel vordert hij een bewijs van ontvangst, waarvoor in spoed vereischende gevallen van den gewonen vorm kan worden afgeweken.

Wanneer aan eenige aanvraag, hierboven bedoeld, niet kan voldaan worden, stelt hij den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling hiermede onmiddellijk in kennis, opdat de noodige maatregelen om in de behoefte te voorzien, genomen kunnen worden.

Art. 19. Bij het ontdekken eener ontvreemding van artilleriesmaterieel uit de magazijnen, geeft hij daarvan onmiddellijk kennis aan den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling of aan den officier voor het materieel ter plaatse, onder overlegging van een proces-verbaal in drievoud.

In plaatsen buiten de standplaats van den commandant der artillerie en waar geen officier voor het materieel aanwezig is, geeft hij als waarnemend officier voor het materieel, behalve aan den commandant der artillerie, van de ontvreemding tevens onverwijld kennis aan den plaatselijken- of garnizoenscommandant en aan het hoofd der politie ter plaatse, onder overlegging van een exemplaar van het proces-verbaal.

Bijaldien de ontvreemde goederen tot de genie behooren, geeft hij van de ontvreemding almede kennis aan den commandant der genie in de betrokken verdedigingsstelling of aan den eerstaanwezenden ingenieur ter plaatse.

Bij ontvreemding van materieel, buiten de standplaats van den magazijnmeester opgelegd, wordt bedoeld proces-verbaal door den conducteur of den fortwachter, waarnemend conducteur, opgemaakt en aan hem gezonden. Is ter plaatse een fortwachter, geen conducteur zijnde, dan wordt deze daarvan mede door den conducteur onderricht.

Art. 20. Hij erlangt een vergoeding voor het schoonhouden van de in zijn onderhoorig magazijn opgelegde ijzeren en koperen gereedschappen en instrumenten, die niet gerekend kunnen worden tot de pionier- en sappeersgereedschappen te behooren.

Deze vergoeding wordt jaarlijks, zoowel voor die der artillerie als voor die der genie, door den Minister bepaald en op 1 Januari en 1 Juli op zijn mandaat verrekend. Voor het in goeden staat onderhouden van bekwame geweren, blanke wapenen en ijzeren pioniergereedschappen, zoowel van de artillerie als genie, ontvangt hij een vergoeding, indien zij niet vanwege het Rijk worden onderhouden.

Hiervan zijn echter uitgezonderd de wapenen, opgelegd in de wapendepots te *Gorinchem* en *Dordrecht*.

Geldelijk beheer en verantwoording.

Art. 21. De magazijnmeester is belast met alle betalingen, betreffende den dienst bij de magazijnen onder zijn beheer en daaraan verbonden inrichtingen en forten, met de betaling der verdiende loonen aan werklieden, in daggeld of bij het uur werkende, alsmede der vastgestelde vindloonen voor teruggebrachte projectielen, patroonhulzen enz. en in het algemeen met alle zoodanige geldelijke uitgaven als de Minister van Oorlog zal goedvinden hem op te dragen.

Hij is daarbij niet verantwoordelijk voor foutieve berekeningen of andere onregelmatigheden in de door de ingenieurs geteekende werklijsten of andere stukken.

Art. 22. Tot bestrijding der uitgaven wordt aan hem, in het begin des jaars, bij ordonnantie van betaling op den arrondissementsbetaalmeester, een som ter goede rekening verstrekt, welke hij aan de Algemeene Rekenkamer moet verantwoorden.

Die verantwoording geschiedt bij aanvragen om *décharge*, welke in *triplo* met een geleidende missieve, door rechtstreeksche tusschenkomst van den Minister van Oorlog aan genoemd college, wordt gezonden.

Wegens alle verstrekkingen van geld ter goede rekening zullen de verantwoordingen bij de Algemeene Rekenkamer moeten zijn ontvangen uiterlijk *binnen drie maanden* na de dagteekening van het bewijs der voorafgaande verevening van de Rekenkamer, waar deze verstrekkingen steeds aan verbonden zullen zijn.

In den aanvang van het dienstjaar zullen die verantwoordingen, bij de Algemeene Rekenkamer moeten inkomen *binnen drie maanden* na de dagteekening van de eerste betalingsorder.

Het blijft den magazijnmeester echter vrijgelaten, den termijn van drie maanden niet af te wachten, maar zoo dikwerf hij zulks in het belang van den dienst noodig acht, een aanvraag om *décharge* in te zenden.

De aanvragen om *décharge* wegens ter goede rekening verstrekt geld, moeten na afloop van het dienstjaar in de eerste helft der maand Januari van het volgende jaar worden ingezonden waarbij minstens drie vierde van de ontvangen som moet verantwoord worden.

Art. 23. Zoodra het $\frac{3}{4}$ van het totaal der voor artillerie en genie te zamen, ter goede rekening ontvangene gelden is uitgegeven en verantwoord, en de magazijnmeester meent meer geld dan het overgebleven $\frac{1}{4}$ noodig te hebben tot bestrijding der uitgaven over het loopende dienstjaar, doet hij een aanvraag voor de nog vermoedelijk noodige som *rechtstreeks* aan den Minister van Oorlog.

Van alle ontvangen ordonnantiën van betaling voor de genie geeft hij kennis aan den commandant der genie of aan den eerstaanwezenden ingenieur.

Art. 24. In plaatsen waar geen kantoor van den arrondissementsbetaalmeester gevestigd is, verstaat hij zich nopens het incasseeren der orders van betaling met de ontvangers van 's Rijks middelen.

Wanneer deze niet bij machte zijn zoodanige orders tegen comptant geld in te wisselen, vraagt hij hieromtrent een schriftelijke verklaring en is alsdan gemachtigd om het noodige geld te gaan ontvangen ten kantore van den

naastbijzinden betaalmeeſter, waartoe hem de order door den commandant der artillerie in de verdedigingsſtelling wordt verſtrekt.

Bij de voor deze inwiſſeling op te maken declaratie, welke uit de ter goede rekening ontvangen ſom voor den dienſt der artillerie gekweten en op de magazijnsuitgaven verantwoord moet worden, onverſchillig of dat geld voor den dienſt der artillerie of voor die der genie is verſtrekt, wordt de hiervoren bedoelde verklaring nevens de behoorlijk afgeteekende order overgelegd.

Art. 25. Hij houdt een kasboek, waarin hij alle geldelijke ontvangſten en uitgaven inſchrijft en dat dagelijks wordt afgeſloten, opdat de ſtand der kas elken avond kan blijken.

Behalve dit kasboek houdt hij, voor de verſchillende ontvangſten en betalingen, waarmede hij belast is, de noodige bijboeken.

In deze bijboeken worden alle ontvangſten en uitgaven uit het kasboek overgebracht.

De bijboeken worden mede dagelijks bijgeſchreven doch slechts afgeſloten als de laaſte ontvangſten en uitgaven over het dienſtjaar (de ſtortingen in 's Rijks ſchatkiſt en de daaraan verbonden onkosten medegerekend) zijn geſchied.

Art. 26. Hij ſtort de gelden, die hij bij het einde van het jaar overhoudt, ten kantore van den arrondissementsbetaalmeeſter.

In plaatsen, waar deze niet gevestigd zijn, kan de ſtorting voor ſommen niet grooter dan *f* 600 geſchieden ten kantore van de ontvangers van 's Rijks middelen. Voor een bedrag grooter dan *f* 600 vraagt hij de bevelen van den Miniſter van Oorlog.

In plaatsen, waar ook geen ontvangers gevestigd zijn, worden de ſtortingen gedaan bij naburige ontvangers, door tuſſchenkomst van de poſtkantoren en de daarop vallende kosten worden op de magazijnsuitgaven in rekening gebracht.

Het door den betaalmeeſter of den ontvanger van 's Rijks middelen af te geven bewijs van ſtorting wordt bij de laaſte aanvraage om décharge over het betrokken dienſtjaar overgelegd.

De bewijzen van ſtorting, door betaalmeeſters af te geven, moeten binnen 3 dagen na de dagteekening ter gemeente-secretarie van de plaats van afgifte geviſeerd worden.

Art. 27. De kassen der magazijnmeesters kunnen ten allen tijde aan een opening worden onderworpen.

De laſt daartoe wordt gegeven door den Miniſter van Oorlog, die tevens den officier of de officieren aanwijſt, die dat opnemen zal of zullen verrichten.

De magazijnmeester teekent ook het proces-verbaal dat van die opening wordt opgemaakt.

Slotbepaling.

Art. 28. Deze instructie is mede van toepassing op den magazijnmeester, belast met het rekenplichtig beheer bij de artillerie-, ſtapel- en constructie-magazijnen, voor zooverre omtrent den dienſt van dien comptabele geen bijzondere bepalingen zijn vaſtgeſteld.

INSTRUCTIE voor het overgeven en overnemen van de magazijnen der artillerie.

Art. 1. Wanneer een magazijnmeester der artillerie, hetzij bij onſlag, hetzij wegens overplaatsing, door een ander wordt vervangen en deze laaſte op de plaats zijner beſtemming aangekomen is, zal eerſtgemelde aan den opvolger (nadat deze den vereiſchten borgtocht heeft geſteld en de daarvan

in te zenden grosse der akte is goedgekeurd) overgeven, tegen behoorlijk bewijs of quitantie in duplo, het in kas zijnde geld voor de verschillende diensten, alsmede alle stukken, het beheer en de administratie van het magazijn betreffende, voor zoover die stukken niet noodig zijn tot het sluiten der verantwoordingen van den aftredenden magazijnmeester.

Een exemplaar van bovenbedoeld bewijs wordt aan den commandant der vestingartillerie gezonden.

Art. 2. Van het overgeven en overnemen dezer gelden wordt, door den aftredenden magazijnmeester, een staat, aanwijzende den stand der kas, opgemaakt en aan den Minister van Oorlog gezonden.

Deze staat zal zoowel door den aftredenden magazijnmeester, als door zijn opvolger moeten geteekend worden, met dien verstande evenwel, dat de verklaring van den opvolgenden magazijnmeester alleen betrekking zal hebben op het door hem overgenomen geld, terwijl voor het overige de aftredende magazijnmeester, alleen voor de echtheid van gezegden staat aansprakelijk blijft.

Art. 3. Mocht over het vorig dienstjaar voor eenigen dienst meer uitgegeven dan ontvangen zijn, dan zullen na de opening en sluiting der rekening en verantwoording van zoodanig dienstjaar, voor het meer uitgegevene de noodige betalingorders worden verstrekt.

Art. 4. Het bedrag der overgegeven gelden wordt, als laatste post, op het kasboek en de bijboeken van den aftredenden magazijnmeester in uitgaaf gesteld, en daarna wordt, voor elken dienst, waarmede de magazijnmeester is belast geweest en waarvoor hij geld ter goede rekening heeft ontvangen een aanvraag om décharge opgemaakt en zoodra mogelijk door tussschenkomst van den Minister van Oorlog aan de Algemeene Rekenkamer gezonden, met overlegging der quitantie van overgave van het geld.

Art. 5. Zoodra het geld in kas overgegeven is, neemt de geldelijke administratie van den nieuwen magazijnmeester een aanvang; in het kasboek en de bijboeken wordt als eerste post in ontvangst gebracht het geld, dat hij van zijn voorganger heeft overgenomen.

Van dat tijdstip af, voert de optredende magazijnmeester de dienstcorrespondentie, en treedt hij in het genot der bureaukosten. De aftredende magazijnmeester ontvangt tot en met den dag, waarop zoowel de inventarissen der artillerie als die der genie zijn afgesloten, van den optredenden magazijnmeester zijn bureaubehoefden.

Art. 6. De optredende magazijnmeester voorziet mede te rekenen van het in art. 5 bedoelde tijdstip, ten zijnen koste in het onderhoud der blanke wapenen en pioniergereedschappen, alsmede in het schoonhouden der ijzeren en koperen gereedschappen en instrumenten; de daarvoor toe te kennen vergoedingen worden tussschen den op- en den aftredenden magazijnmeester verdeeld en uitgekeerd, in evenredigheid van den tijd, dat ieder humer daarmede in het loopende jaar belast is geweest.

Art. 7. Bij overlijden of bij het eigendunkelijk verlaten van den post, treedt de tijdelijke of waarnemende magazijnmeester, met den dag van het aanvaarden der betrekking in 't genot der bureaukosten en verdere vergoedingen, en is hij, van dit oogenblik af, belast met de uitgaven en kosten in de voorgaande artikelen bedoeld.

Art. 8. Onafhankelijk van het tijdstip, waarop het in kas zijnde geld wordt overgenomen, begint de optredende magazijnmeester, zoo spoedig mogelijk na zijn aankomst, en ten overstaan van den, door den commandant der vestingartillerie te benoemen gedelsgeerde voor het Rijk, over te nemen van zijn voorganger al het materieel en de verdere voorwerpen, die in de inventarissen van het magazijn in verantwoording staan,

Tot het overnemen van het materieel, zoowel van de artillerie als de genie, dat buiten de standplaats van den magazijnmeester, op forten enz. is geborgen, wordt voor de daarbij betrokken personen de machtiging om zich derwaarts te begeven op aanvraag verstrekt door den commandant der vestingartillerie.

Art. 9. Het overnemen geschiedt met den meest mogelijken spoed; de gedelegeerde voor het Rijk is met het oog op zijn verantwoordelijkheid verplicht onverwijld den commandant der vestingartillerie kennis te geven, indien naar zijn gevoelen, de overgave onnoodig wordt vertraagd.

Naar gelang van den aard der voorwerpen worden nauwkeurig aangeduid het getal, de maat of het gewicht met vermelding van hun toestand en hunne hoedanigheid.

Van het overgegeven en overgenomen materieel wordt door den aftredenden en den optredenden magazijnmeester zoo spoedig mogelijk na de overgave een inventaris opgemaakt en ingezonden op dezelfde wijze als zulks in artikel 12 van de instructie voor de magazijnmeesters is bepaald, met bijvoeging nochtans van een staat in tweevoud der bij de overneming bevonden verschillen.

Met de inzending der inventarissen behoeft niet gewacht te worden op het terug ontvangen van vroeger ingediende kwartaalstaten.

De verklaring aan het einde van de overnemings-inventarissen te stellen, luidt als volgt:

»De ondergeteekenden (naam), aftredende, en (naam) nieuw benoemde magazijnmeester, en (naam en kwaliteit), gedelegeerde voor het Rijk bij het overgeven en overnemen van het magazijn der artillerie te . . . . ., verklaren, dat de vorenstaande inventaris door hen naar waarheid is opgemaakt op den . . . . . 18 . .

Gezien:

de commandant der artillerie in de . . . verdedigingsstelling.

Bijaldien er een commissie van tijdelijk beheer (zie art. 12) over het magazijn ingesteld is, zal de verklaring aldus luiden:

»De ondergeteekenden (namen en qualiteiten), leden der Commissie, belast met het tijdelijk beheer over het magazijn der artillerie te . . ., (naam), nieuw benoemde magazijnmeester en (naam en kwaliteit), gedelegeerde voor het Rijk, bij het overgeven en overnemen van voormeld magazijn, verklaren, dat, enz." als bij de voorgaande.

Met de inventarissen van het genie-materieel wordt op gelijke wijze gehandeld als omtrent die van het artillerie-materieel bepaald is.

De inventarissen van overneming voor beide diensten, moeten dezelfde dagteekening dragen, n. l. die, waarop de overgave en overneming gerekend wordt te zijn afgelopen.

De aanschaffing of het aanvragen en de verrekening van de benodigde inventarisbladen en van het inbinden, geschieden alsmede op dezelfde wijze als in artikel 12 van de instructie voor de magazijnmeesters is bepaald.

Na de inzending der overnemings-inventarissen wordt de gedelegeerde voor het Rijk, door den commandant der vestingartillerie, van zijn opdracht ontheven.

Art. 10. Op den in het vorige artikel bedoelden staat der verschillen moeten alle voorwerpen voorkomen, die te veel en te weinig bevonden zijn, met aanduiding van hunne waarde.

Deze waarde wordt in gemoede bepaald, terwijl desverkiezende, daaromtrent inlichtingen bij de artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen ingewonnen worden.

Wanneer de verschillen zijn ontstaan door een *verkeerde rangschikking* van de goederen en van *misstellingen*, zoo dikwijls het *meer* bevondene het *minder* bevondene overtreft, en het Rijk dus daarbij geen schade lijdt, maar het verschil eeniglijk uit een vergissing van den magazijnmeester voortvloeit, alsmede zoo dikwijls het minder in de magazijnen gevondene, door buitengewone omstandigheden van brand als anderszins, welke zonder toedoen van den magazijnmeester zijn voorgevallen, is veroorzaakt geworden, wordt de magazijnmeester, overeenkomstig punt *b* van art. 1, van het Koninklijk besluit van 30 September 1827, n°. 117, naar gelang van omstandigheden ter beoordeeling van den Minister van Oorlog van de verantwoording van dat materieel ontheven.

Wanneer echter het minder bevondene in de magazijnen is ontstaan door een minder nauwkeurige administratie, waaromtrent de beoordeeling mede verblijft aan dien Minister, wordt het tekort op den aftredenden magazijnmeester verhaald.

Art. 11. Wanneer een magazijnmeester is overleden of zijn post heeft verlaten, geeft de plaatselijke- of garnizoenscommandant daarvan onverwijld kennis aan den commandant der vestingartillerie en aan den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling; hij laat voorts de magazijnen in zijn tegenwoordigheid door den conducteur onmiddellijk sluiten, verzegelt de sleutels en houdt ze in bewaring.

Hij noodigt daarop de erven of borgen van den magazijnmeester uit, om binnen een door hem in het billijke te bepalen tijd, een gemachtigde aan te stellen, om deel uit te maken van de in art. 12 te vermelden commissie van beheer. Wordt aan die uitnoodiging niet voldaan, of zijn er geen erven of borgen aanwezig, dan wendt voornoemde commandant zich tot het gemeentebestuur met het verzoek, om ten koste der erven of borgen daartoe een persoon aan te wijzen.

De naam van den gemachtigde wordt door den plaatselijken- of garnizoenscommandant, aan den commandant der vestingartillerie en aan den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling opgegeven.

Gedurende de sluiting zal niet dan in de hoogste noodzakelijkheid worden toegelaten, dat iemand zich in de magazijnen begeve; is zulks onvermijdelijk, dan zal dit alleen in tegenwoordigheid van den plaatselijken- of garnizoenscommandant, of van een door hem benoemden officier, een gemachtigde van de erven of borgen en den conducteur der artillerie mogen plaats hebben.

Art. 12. De commandant der vestingartillerie wijst inmiddels een artillerie-officier of een bekwaam conducteur aan, om den dienst van magazijnmeester voorloopig waar te nemen. De waarnemende magazijnmeester en de gedelegeerde der erven of borgen maken te zamen een commissie van tijdelijk beheer over het magazijn uit.

Art. 13. Deze commissie van beheer zal, na van den plaatselijken- of garnizoenscommandant de sleutels van het magazijn te hebben ontvangen, zich onverwijld naar de woning van den overleden of afwezigen magazijnmeester begeven en aldaar bij proces-verbaal in bezit nemen de gelden, papieren, geldswaarden, boeken, registers enz. tot de administratie van den magazijnmeester behorende.

De commissie zal daarna de geldelijke en materiele verantwoording van den magazijnmeester opmaken en aan den commandant der artillerie in de verdedigingsstelling toezenden, zooveel noodig de door den magazijnmeester gehouden administratie nagaan, en onmiddellijk door tusschenkomst van laatstgenoemden commandant en den commandant der vestingartillerie een rapport aan den Minister van Oorlog aanbieden.

De commissie belast zich voorts met het beheer van het magazijn; de door haar af te geven bewijsstukken worden door beide leden geteekend.

Art. 14. Zoodra de nieuwe magazijnmeester benoemd is, geeft de commissie het aan hare zorg toevertrouwd materieel, ten overstaan van een gedelegeerde voor het Rijk, die door den commandant der vestingartillerie wordt benoemd op de hiervoren bepaalde wijze, aan dezen over.

Art. 15. De namen van den door den commandant der vestingartillerie benoemden waarnemenden magazijnmeester, van den gemachtigde der erven of borgen en van den gedelegeerde voor het Rijk, worden onmiddellijk door genoemden commandant aan den Minister van Oorlog opgegeven.

Art. 16. De commissie van beheer wordt door den commandant der vestingartillerie ontbonden, zoodra de overnemings-inventarissen zijn goedgekeurd; terwijl de officieren uit andere plaatsen, die als gedelegeerden of als waarnemende magazijnmeester gediend hebben, na den afloop der werkzaamheden van de overgave en overname, in afwachting van de ontbinding der commissie, naar hunne garnizoenen terugkeeren.

Art. 17. Een aftredende magazijnmeester of in de gevallen, bedoeld bij art. 11, zijn erven of borgen ontvangen na de overgave en overname een door den Minister van Oorlog afgegeven bewijs van décharge, gegrond op het onderzoek der overnemings-inventarissen en op de door de Algemeene Rekenkamer gearresteerde geldelijke verantwoording.

Bij ontvangst van dat bewijs worden aan den opgetreden magazijnmeester dadelijk overgegeven de casu quo nog beschikbare gelden voor handelsbuskruit, bedoeld in de 2 voorlaatste alinea's van art. 15 der instructie voor de magazijnmeesters.

Art. 18. Wanneer een conducteur, of fortwachter, waarnemend conducteur is overleden, of wel eigendunkelijk zijn post heeft verlaten wordt door den commandant der artillerie of wel door dien der genie in de verdedigingsstelling of den betrokken eerstaanwezend ingenieur, in het laatste geval in overleg met eerstgenoemden, een vertrouwd persoon naar het fort gezonden om tijdelijk de opengevallen betrekking waar te nemen totdat een opvolger is aangekomen.

De nieuwbenoemde conducteur of fortwachter, waarnemend conducteur, neemt het aanwezige materieel, volgens den inventaris, en in tegenwoordigheid van een daartoe door den commandant der artillerie aan te wijzen persoon bij proces-verbaal over.

Het proces-verbaal wordt in tweevoud opgemaakt; een exemplaar daarvan wordt onverwijld aan den magazijnmeester gezonden, die van de overneming aan den commandant der vestingartillerie kennis geeft.

Is er ook genie-materieel op het fort aanwezig, dan geeft hij van de overneming mede kennis aan den commandant der genie in de verdedigingsstelling.

Gedurende den tijd van de tijdelijke waarneming der betrekking, geniet de betrokken persoon een toelage, waarvan het bedrag door den Minister van Oorlog wordt bepaald.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij vastgestelde instructiën, — door deze, ter kennis van de Landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken:

De beschikking van den Minister van Oorlog dd. 24 Augustus 1874, n°. 56 A (*Rec. Mil.* 1874, I, blad. 57 en volgg.);

B. Te bepalen:

dat door den commandant der vestingartillerie, door de commandanten der artillerie in de verdedigingsstellingen en door de magazijnmeesters der artillerie de periodieke stukken moeten worden ingezonden, vermeld op de bijlagen A, B, C en D dezer beschikking, en zulks overeenkomstig de daarbij gevoegde modellen.

Reglement betreffende de toelating van studenten in de geneeskunde aan de universiteiten hier te lande tot de verbintenis, om later als officier van gezondheid bij de Landmacht te dienen. Aanschrijving M. v. O. van 25 November 1880, n°. 99. Mededeeling van Z. M. besluit van 30 October 1880. (*Stbl.* n°. 187).

Willende, ingevolge het slot der eerste alinea van art. 18 der wet van den 2den Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145), regelen stellen nopens de toelating van studenten in de geneeskunde aan de universiteiten hier te lande tot de verbintenis, bij dat wetsartikel bedoeld;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van den 30sten Augustus 1880, Kabinet, litt. U²³;

Den Raad van State gehoord (advies van den 5den October 1880, n°. 16); Gezien het nader rapport van Onzen Minister van Oorlog, van den 25sten October 1880, Kabinet litt. B³⁷;

Hebben goedgevonden en verstaan ten aanzien van de voorschreven toelating vast te stellen het bij dit besluit gevoegde reglement.

REGLEMENT *betreffende de toelating van studenten tot een verbintenis voor den geneeskundigen dienst der landmacht.*

Art. 1. De verbintenis, bedoeld bij art. 18 der wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145), is een tweeledige.

Zij omvat voor den student:

1°. de verplichtingen, omschreven bij art. 9 der wet; en

2°. de verplichting om het Rijk gedurende vijf achtereenvolgende jaren als gewoon vrijwilliger bij de landmacht te dienen, indien hij wegens slecht gedrag, wegens gebrek aan vlijt, of wegens onwil, ingevolge art. 15 van dit reglement, van de sub 1° bedoelde verplichtingen wordt ontheven, of wel indien hij, door de benoeming tot officier van gezondheid niet aan te nemen of aan de uitnoodiging der militaire autoriteit tot het afleggen van den voor den officier bepaalden militairen eed niet te voldoen, zich aan die verplichtingen onttrekt.

Onverminderd het bepaalde bij art. 15, kan de student, bij uitzondering, op eigen verzoek, door den Koning geheel of ten deele worden ontheven van de voorschreven verbintenis.

Art. 2. Tot een verbintenis, als bij het voorgaande artikel omschreven, worden, behoudens het bepaalde bij art. 3, toegelaten studenten in de geneeskunde aan de universiteiten hier te lande, Nederlanders volgens de wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44), die

a. lichamenlijk in allen deele voor den militairen geneeskundigen dienst geschikt zijn, en

b. van een goed zedelijk gedrag zijn en, indien zij vroeger bij 's Rijks zee- of landmacht hebben gediend, den militairen dienst op eervolle wijze hebben verlaten.

Art. 3. Tot de verbintenis, bedoeld bij de twee voorgaande artikelen, worden niet toegelaten:

1°. zij, die volgens art. 3, sub *a*, der wet van 25 December 1878 (*Staatsblad* n°. 222) tot het afleggen van het *practisch arts-examen* bevoegd, ouder zijn dan 27 jaren;

2°. zij, die aan het candidaats-examen in de geneeskunde hebben voldaan, maar tot het afleggen van het *practisch arts-examen* nog niet bevoegd en ouder dan 25 jaren zijn;

3°. zij, die, ouder dan 23 jaren, nog niet bevoegd zijn tot het afleggen van het candidaats-examen in de geneeskunde.

Art. 4. In de maand Januari van elk jaar wordt in de *Staatscourant* bekend gemaakt, hoeveel studenten in het ingetreden jaar tot de bij art. 1 omschreven verbintenis zullen worden toegelaten.

Zoo noodig, kan dat getal in den loop van het jaar bij nadere oproeping worden vermeerderd.

Art. 5. Verzoeken tot het aangaan van zoodanige verbintenis worden binnen den tijd, door den Minister van Oorlog bij de in het voorgaande artikel bedoelde aankondiging te bepalen, schriftelijk aan den Minister ingediend.

Het verzoek wordt gedaan door den student zelve, indien hij meerderjarig is; in het tegenovergestelde geval door hem of haar, die de ouderlijke macht of de voogdij over den student uitoefent.

Art. 6. Bij het verzoek, waarvan bij het voorgaande artikel sprake is, moeten worden overgelegd:

a. eene geboorte-akte van den student;

b. een bewijs, dat hij *Nederlander* is volgens de wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44);

c. een bewijs van goed zedelijk gedrag, te zijnen aanzien afgegeven door het hoofd der gemeente of de hoofden der gemeenten, waar hij gedurende de drie laatste jaren vóór den aanvang zijner studiën gevestigd was;

d. indien de student minderjarig is, een gezegelde en geregistreerde verklaring van hem of haar, die de ouderlijke macht of de voogdij over den student uitoefent, dat hun zoon of pupil nooit lijdende is geweest aan krankzinnigheid of vallende ziekte; is de student meerderjarig, dan een gelijke verklaring van hem zelve;

e. zoo mogelijk, een door de faculteit der geneeskunde van de universiteit, waarbij de student is ingeschreven, afgegeven verklaring nopens zijn gedrag, zijn aanleg en zijn ijver;

f. een bewijs dat hij zijn plichten ten aanzien der nationale militie heeft vervuld, of dat hij tot geen dienst bij de militie gehouden is of geweest is; en eindelijk

g. indien hij bij de universiteit reeds aan een of meer examens heeft voldaan, de bewijzen, daartoe betrekkelijk.

Art. 7. Indien het getal der zich aanbiedende studenten grooter is dan dat, bedoeld in art. 4, komen voor een toelating in de eerste plaats in aanmerking de studenten, die bereid zijn de verbintenis aan te gaan tegen genot der premiën, waarvan sprake is sub *a* van art. 9.

Evenzoo hebben zij, die de verbintenis wenschen aan te gaan onder genot van tegemoetkoming en premiën, als bedoeld sub *b* van art. 9, de voorkeur boven hen, die slechts toelating verlangen tegen het genot van tegemoetkomingen, als bedoeld bij *e* van genoemd artikel.

Bedraagt het getal der studenten, die, naar dien maatstaf, gelijke aanspraken op toelating hebben, meer dan het voor hen beschikbare getal plaatsen, dan zal het lot beslissen, wie hunner voor plaatsing in aanmerking komen.

Art. 8. De student, die tot het aangaan der verbintenis wordt toegelaten, zal, indien hij meerderjarig is, aan het Departement van Oorlog moeten inzenden:

1°. een authentieke akte, opgemaakt overeenkomstig het bij dit reglement gevoegde model A, betreffende de verbintenis van den student en de eventueele terugbetaling van het geld, door hem uit 's Rijks kas te genieten;

2°. een gezegelde verklaring, overeenkomstig het bij dit reglement behoorende model B, strekkende tot staving van het vermogen der borgen tot de terugbetaling sub 1°. bedoeld. Is de student minderjarig, dan geldt de bedoelde verplichting niet den student, maar zijn vader of voogd. De akte wordt alsdan opgemaakt volgens het bij dit reglement gevoegd model C, terwijl dan tevens nog moet worden overgelegd, behalve de sub 2°. bedoelde verklaring model B, een verklaring, opgemaakt volgens het bij dit reglement gevoegde model D, waarbij de student de verbintenis aangaat, bedoeld bij art. 1 van dit reglement (1).

De toelating geschiedt niet, indien de in dit artikel genoemde stukken — van de authentieke akten de eerste grosse in executorialen vorm — niet op het daartoe door den Minister van Oorlog te bepalen tijdstip bij het Departement van Oorlog zijn ingekomen.

Art. 9. De student, die de bovenbedoelde verbintenis heeft aangegaan, zal genieten:

- a. premiën, op den voet en tot het bedrag, aangewezen bij art. 11; of
- b. een tegemoetkoming en premiën, volgens het bepaalde bij art. 12; of wel
- c. een tegemoetkoming, hem per drie maanden te voldoen tot het bedrag en onder de voorwaarden, bij art. 13 omschreven.

Wordt de student ontheven van de verplichtingen, bedoeld sub 1°. van art. 1, dan wordt de betaling dier tegemoetkomingen en premiën te zijnen aanzien gestaakt.

Art. 10. De tegemoetkomingen, bedoeld sub b en c van het vorige artikel, worden bij het einde van elke drie maanden uitgekeerd.

Zij worden uitbetaald aan den student zelve, indien deze meerderjarig is, en aan hem of haar die de ouderlijke macht of de voogdij over hem uitoefent, zoolang hij de rechten der meerderjarigen niet bezit.

Art. 11. De premiën, bedoeld sub a van art. 9, worden uitgekeerd tot het bedrag en in voege, als volgt:

Wanneer de student de verbintenis heeft aangegaan:

a. reeds bevoegd zijnde tot het afleggen van het *practisch arts-examen* bedraagt de premie, na het voldoen aan het *practisch arts-examen* f 5000;

b. na het met goed gevolg afleggen van het *candidaats-examen* in de geneeskunde en vóór het voldoen aan het *doctoraal-examen* in de geneeskunde bedraagt de premie, na het voldoen aan het *doctoraal-examen* in de geneeskunde f 2400 en na het *practisch arts-examen* f 2600;

c. bevoegd zijnde tot het afleggen van het *candidaats-examen* in de geneeskunde bedraagt de premie, na het voldoen aan het *candidaats-examen* in de geneeskunde f 1000, na het *doctoraal-examen* in de geneeskunde f 1500 en na het *practisch arts-examen* f 2500;

d. vóór dat hij de bevoegdheid tot het afleggen van het *candidaats-examen* in de geneeskunde bezit bedraagt de premie, na het voldoen aan het examen

(1) Zie voor de modellen A—D, *Rec. Mil.* II, bladz. 551—554.

bevoegdheid gevende tot het afleggen van het candidaats-examen *f* 500, na het candidaats-examen in de geneeskunde *f* 1000, na het doctoraal-examen in de geneeskunde *f* 1500 en na het practisch arts-examen *f* 2000.

Art. 12. De tegemoetkoming en premiën, bedoeld sub *b* van art. 9, worden uitgekeerd tot het bedrag en in voege, als volgt:
is aangewezen.

Wanneer de student de verbintenis heeft aangegaan:

a. reeds bevoegd zijnde tot het afleggen van het *practisch arts-examen* bedraagt de tegemoetkoming per 3 maanden *f* 300, en de premie na het voldoen aan het practisch arts-examen, zooveel als de student aan tegemoetkoming minder genoten heeft dan *f* 5000;

b. na het met goed gevolg afleggen van het *candidaats-examen* in de geneeskunde en vóór het voldoen aan het *doctoraal-examen* in de geneeskunde bedraagt de tegemoetkoming per 3 maanden *f* 200 en de premie na het voldoen aan het doctoraal-examen in de geneeskunde *f* 1000, en na het voldoen aan het practisch arts-examen, zooveel als de student aan tegemoetkoming en premie minder genoten heeft dan *f* 5000;

c. bevoegd zijnde tot het afleggen van het *candidaats-examen* in de geneeskunde bedraagt de tegemoetkoming per 3 maanden *f* 150, de premie na het voldoen aan het candidaats-examen *f* 500, na het voldoen aan het doctoraal-examen in de geneeskunde *f* 800, en na het voldoen aan het practisch arts-examen, zooveel als de student aan tegemoetkoming en premie minder genoten heeft dan *f* 5000;

d. vóór dat hij de bevoegdheid tot het afleggen van het *candidaats-examen* in de geneeskunde bezit bedraagt de tegemoetkoming per 3 maanden *f* 100, de premie na het voldoen aan het examen bevoegdheid gevende tot het afleggen van het candidaats-examen *f* 250, na het voldoen aan het candidaats-examen *f* 500, na het voldoen aan het doctoraal-examen in de geneeskunde *f* 800, en na het voldoen aan het practisch arts-examen, zooveel als de student aan tegemoetkoming en premie minder genoten heeft dan *f* 5000.

Art. 13. De tegemoetkoming, waarvan sprake is sub *c* van art. 9 bedraagt:

a. 400 gulden per drie maanden voor hem, die, bij de toelating tot de verbintenis, reeds bevoegd was tot het afleggen van het *practisch arts-examen*.

b. 300 gulden per drie maanden voor den student, die de verbintenis heeft aangegaan na aan het *candidaats-examen* in de geneeskunde te hebben voldaan en zonder nog de bevoegdheid te bezitten, sub *a* van dit artikel bedoeld;

c. 200 gulden per drie maanden voor den student, die de verbintenis heeft aangegaan na de bevoegdheid tot het afleggen van het *candidaats-examen* te hebben verkregen, doch nog vóór dat aan dit examen door hem is voldaan;

d. 150 gulden per drie maanden voor den student, tot de verbintenis toegelaten, zonder nog de bevoegdheid te bezitten, bij *c* van dit artikel genoemd.

Wanneer den student, die tegemoetkoming volgens dit artikel genoten heeft, bij het verkrijgen van den titel van arts nog geen volle vijf duizend gulden aan tegemoetkoming is uitbetaald, zal hem het minder genotene worden uitgekeerd, nadat hij het bewijs, bedoeld bij art. 19, sub *a*, der wet van 25 December 1878 (*Staatsblad* n°. 222), aan het Departement van Oorlog heeft ingezonden.

Art. 14. De uitkeering der tegemoetkomingen, volgens de artt. 12 en 13 wordt geschorst, wanneer de student niet binnen den hieronder aangewezen tijd, het daarbij aangeduid examen met goed gevolg heeft afgelegd.

Voor den student, die de verbintenis heeft aangegaan:

a. reeds bevoegd zijnde tot het afleggen van het *practisch arts-examen*: het practisch arts-examen na twee jaren;

b. na het met goed gevolg afleggen van het *candidaats-examen* in de geneeskunde en vóór het voldoen aan het *doctoraal-examen* in de geneeskunde: het doctoraal examen in de geneeskunde na twee jaren en het practisch arts-examen na vier jaren;

c. bevoegd zijnde tot het afleggen van het *candidaats-examen* in de geneeskunde: het candidaats-examen na twee jaren, het doctoraal examen in de geneeskunde na vier jaren en het practisch arts-examen na zes jaren;

d. vóór dat hij de bevoegdheid tot het afleggen van het *candidaats-examen* in de geneeskunde bezit: na het examen bevoegdheid gevende tot het afleggen van het candidaats-examen na twee jaren, het candidaats-examen na vier jaren, het doctoraal-examen in de geneeskunde na zes jaren en het practisch arts-examen na acht jaren.

De betaling der tegemoetkoming wordt hervat, nadat de student binnen den bovengenoemden, voor zijn categorie aangewezen tijd, aan het naastvolgende examen heeft voldaan.

Art. 15. De student wordt van de verplichtingen, omschreven sub 1°. van art. 1, in de volgende gevallen ontheven:

a. indien uit een, jaarlijks door hem te ondergaan, militair geneeskundig onderzoek blijkt, dat hij fysiek ongeschikt is geworden om later als officier van gezondheid der landmacht te dienen;

b. indien hij, naar het oordeel van den Minister van Oorlog, — den rector magnificus der universiteit gehoord, — door slecht gedrag moet geacht worden niet waardig te zijn om eenmaal tot officier van gezondheid te worden benoemd;

c. indien hij, door gebrek aan vlijt, onwil of gemis van aanleg, naar het oordeel van de hoogleeraren der medische faculteit bij de universiteit, in zijn studiën dermate achterlijk is, dat hij vermoedelijk nimmer, en althans niet vóór de intrede van zijn 31ste levensjaar, den titel van *arts* zal kunnen verkrijgen.

Heeft de ontheffing plaats wegens een lichamelijke ongeschiktheid, welke niet het gevolg is van ongeregeld gedrag of eigen moedwillige handelingen, dan wordt tevens de ontheffing verleend van de verplichtingen, omschreven sub 2°. van art. 1, en van die aangegaan bij een der authentieke akten, waarvan sprake is bij art. 8.

Art. 16. De student, die de verbintenis heeft aangegaan, wordt, nadat hij den titel van *arts* verkregen heeft en mits hij niet ouder dan 30 jaren zij, tot officier van gezondheid der 2de klasse bij de landmacht benoemd, al bestaat er op dat tijdstip geen vacature in die betrekking.

Behoort bij het Koninklijk besluit van 30 October 1880 (*Staatsblad* n°. 187).

Toelating van militieplichtigen, die als student in de geneeskunde aan een der universiteiten hier te lande zijn ingeschreven, tot de vrijwillige verbintenis, bedoeld bij art. 21, litt. a, der wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145.) Aanschrijving M. v. O., van 30 November 1880, n°. 111. Mededeeling van Z. M. besluit van 30 October 1880, (*Staatsblad* n°. 188).

Willende in verband met art. 21, sub a, der wet van den 2den Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145), regelen stellen, met inachtneming waarvan militieplichtigen kunnen worden toegelaten tot de vrijwillige verbintenis, bij genoemd wetsartikel bedoeld;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van den 30sten Augustus 1880, Kabinet, lit. V^{2a};

Den Raad van State gehoord (advies van den 5den October 1880, n°. 15);

Gezien het nader rapport van Onzen Minister van Oorlog, van den 25sten October 1880, Kabinet, lit. C³⁷;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. De verbintenis, bedoeld sub *a* van art. 21 der wet van den 2den Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145), is een tweeledige.

De militieplichtige zal zich, buiten genot van premie of handgeld, hoe ook genaamd, moeten verbinden:

1°. om het Koninkrijk der Nederlanden als militair bij de landmacht te dienen gedurende den tijd van *tien* jaren, welke tijd zal gerekend worden in te gaan met den dag waarop de verbintenis door of namens Onzen Minister van Oorlog is bekrachtigd;

2°. om, voor het geval dat hij gedurende den loop van de sub 1°. bedoelde verbintenis den titel van *arts* volgens de bestaande of nader te stellen wettelijke bepalingen verkrijgt, als reserve-officier van gezondheid bij de landmacht te Onzer beschikking te blijven gedurende een tijdvak van *vijf* achtereenvolgende jaren, gerekend van den dag, waarop hem het diploma als *arts* is uitgereikt;

alles onder de voorwaarde en overeenkomstig de bepalingen, in de artikelen 3 tot 7 vermeld.

Art. 2. Tot de bij het vorige artikel bedoelde verbintenis worden toegelaten alle zich daartoe aanbiedende militieplichtigen, die als student in de geneeskunde bij een van de universiteiten hier te lande zijn ingeschreven, zich niet hebben verbonden overeenkomstig art. 18 der bij het vorig artikel bedoelde wet, en ten genoegen van Onzen Minister van Oorlog kunnen aantoonen:

a. dat zij voor de militie ingeschreven of wel als loteling ingelijfd zijn;

b. dat zij ongehuwd zijn en tevens Nederlander volgens de wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44);

c. dat zij zijn van een goed zedelijk gedrag, en, indien zij vroeger bij zee- of landmacht hebben gediend, den militairen dienst op eervolle wijze hebben verlaten;

d. dat, indien zij minderjarig zijn, hun vader of voogd bewilligt in de tweeledige verbintenis, door hen aan te gaan.

Art. 3. De militieplichtige, die tot de verbintenis, in de twee voorgaande artikelen bedoeld, is toegelaten, wordt, onmiddelijk daarna, tot het voortzetten zijner studiën in het genot gesteld van een binnenlandsch verlof tot nadere oproeping.

Art. 4. De vrijwilliger, bij het voorgaande artikel bedoeld, zal, behoudens het bepaalde bij de artt. 5 en 6, in gewone tijden niet onder de wapenen worden teruggeroepen.

Wanneer echter de geheele militie te land, krachtens art. 184 der Grondwet buitengewoon is bijeengeroepen, zal het hem verleende verlof, voor den tijd dat de militie buitengewoon onder de wapenen is, worden ingetrokken en hij voor dien tijd, naar gelang hij dit verlangt, in dienst worden gesteld, hetzij bij een der korpsen van het leger te zijner keuze, hetzij bij een der militaire ziekeninrichtingen te velde of in de vestingen en garnizoensplaatsen te lande; terwijl hij in het eerste geval, wanneer hij niet uitdrukkelijk verzoekt om met de wapenen te dienen, ter beschikking zal worden gesteld van den chef van den geneeskundigen dienst bij het door hem gekozen korps.

Art. 5. De bij de voorgaande artikelen bedoelde vrijwilliger, die binnen den tijd van *acht* jaren den titel van *arts* niet verworven heeft, wordt, tenzij er door Ons termen worden gevonden om anders te bepalen, van de ver-

bintenis, bedoeld sub 2° van art. 1. ontheven en bij het korps, waartoe hij behoort, teruggeroepen om daarbij, gedurende den nog loopenden tijd zijner sub 1 van art. 1 genoemde verbintenis, als gewoon vrijwilliger te dienen.

Art. 6. Het bepaalde bij het voorgaande artikel zal, behoudens het bepaalde in het tweede en het laatste lid van dit artikel, mede worden toegepast ten opzichte van de in dit besluit bedoelde vrijwilligers, die:

a. willens en wetens, bij hun verzoek om toelating tot de verbintenis, stukken hebben overgelegd, welke valsch zijn of valschheid inhouden; of wel:

b. hunne studiën in de geneeskunde staken, — van de universiteit verwijderd worden, — ter zake van eenvoudigen diefstal of andere de goede trouw of eerlijkheid kwetsende misdrijven, rechterlijk veroordeeld zijn, of, naar het oordeel van Onzen Minister van Oorlog, den rector-magnificus der universiteit gehoord, wegens slecht gedrag niet waardig worden geacht om eenmaal tot reserve-officier van gezondheid te worden benoemd.

Deze vrijwilligers kunnen voorts te ieder tijd, indien daartoe termen zijn, met een, de redenen van hun ontslag vermeldend, paspoort uit den dienst worden verwijderd.

Wij behouden Ons voor, van het bepaalde bij het eerste lid van dit artikel af te wijken ten gunste van de vrijwilligers, die, te Onzer beoordeeling, om billijke redenen hunne studiën in de geneeskunde staken.

Art. 7. De vrijwilliger, die binnen den tijd van acht jaren, bij art. 5 genoemd, of zooveel later als hem dit door Ons met toepassing van het bepaalde bij dat artikel wordt toegestaan, den titel van *arts* verkrijgt, zal daarvan, onder overlegging van het hem uitgereikte diploma, onverwijld mededeeling doen aan Onzen Minister van Oorlog.

Na benoeming tot en beëdiging als reserve-officier van gezondheid der 2de klasse zal hij onmiddellijk door Onzen Minister van Oorlog worden ontheven van de verbintenis, bedoeld sub 1° van art 1 van dit besluit.

Komt hij het bepaalde bij het eerste lid van dit artikel niet na, of weigert hij den eed af te leggen, door Ons voor reserve-officieren van gezondheid voorschreven of voor te schrijven, dan kan art. 5 van dit besluit op hem worden toegepast.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. De toelating tot de verbintenis, bedoeld bij art. 1 van voorschreven besluit, geschiedt, op aanschrijving van den Minister van Oorlog, door den korpscommandant, aan wien de aanschrijving gericht is.

2°. De verbintenis moet worden aangegaan bij gezegelde en geregistreerde akte, en volgens het model, aan deze beschikking gehecht.

Dadelijk na het sluiten der verbintenis worden den vrijwilliger de krijgskunsten voorgelezen en wordt van het aangaan der verbintenis door den korpscommandant kennis gegeven aan het Departement van Oorlog.

3°. Het verlof, bedoeld bij art. 3 van het Koninklijk besluit, wordt verleend door den korpscommandant en naar de gemeente, waar de universiteit gevestigd is, bij welke de vrijwilliger als student is ingeschreven.

4°. Is de gemeente, waarheen het verlof verleend is, niet tevens de standplaats van den korpscommandant, door wien het verlof is toegekend, dan

is de vrijwilliger gehouden, binnen 24 uur na aankomst in die gemeente, zich met zijn verlof pas te vertoonen bij den plaatselijken- of garnizoenscommandant aldaar, en dien commandant tevens mededeeling te doen van zijn domicilie.

5°. Verandert de vrijwilliger van domicilie, dan moet hij daarvan schriftelijk bericht geven aan den bovenbedoelden korpscommandant, of aan den plaatselijken of garnizoenscommandant, naargelang hij al dan niet verblijf houdt in de standplaats van den staf van het korps, waartoe hij behoort.

6°. De intrekking van het verlof, in het geval voorzien bij het tweede lid van art. 4 van het besluit, geschiedt door den korpscommandant, die het verlof heeft verleend.

Deze commandeerende officier bericht tevens aan het Departement van Oorlog, waar de vrijwilliger, zoolang de militie te land buitengewoon onder de wapenen is, in dienst wenscht te worden gesteld.

7°. Is de standplaats van den korpscommandant tevens de plaats (gemeente), waar de vrijwilliger als student is ingeschreven, dan vraagt die chef van tijd tot tijd, op vertrouwelijke wijze en bij de collegiën of ambtenaren, welke die verstrekken kunnen, zoodanige inlichtingen, als noodig zijn ter beoordeeling, of de vrijwilliger in de termen verkeert van het bepaalde bij art. 6, lett. b, van het besluit, dan wel nalatig is in de nakoming der verplichting, bedoeld bij het eerste lid van art. 7.

In het geval, waarvan sprake is sub 4°. dezer beschikking, rust gelijke verplichting op den betrokken plaatselijken- of garnizoenscommandant.

Van de ontvangen berichten wordt telkens mededeeling gedaan aan den Minister van Oorlog.

8°. De vrijwilliger is bevoegd, zonder nader verlof daartoe, de standplaats der universiteit, waarbij hij als student is ingeschreven, te verlaten gedurende den tijd der vacantiën genoemd bij art. 146 der Wet van 28 April 1876 (*Staatsblad* n°. 102) tot regeling van het hooger onderwijs.

Van die bevoegdheid gebruik makende, geeft hij aan de autoriteit, aan wien hij c. q. het sub 5°. dezer beschikking bedoelde bericht heeft te zenden, schriftelijk kennis van zijn vertrek en van de gemeente of gemeenten, waar hij zich gedurende de vacantie zal ophouden.

Wenscht hij zich buitenslands te begeven, dan vraagt hij daartoe de vergunning van den korpscommandant, die de aanvraag onderwerpt aan de beslissing van den Minister van Oorlog.

Tot het verlaten der standplaats op andere tijden dan gedurende de bovenbedoelde vacantiën, moet de vrijwilliger, indien hij zich voor langer dan vier dagen wenscht te verwijderen, vergunning vragen aan de militaire autoriteit, aan wie hij c. q. het sub 5°. bedoelde bericht behoort te zenden.

9°. De vrijwilliger is, zoolang hij zich met verlof bevindt, niet verplicht, om militaire kleeding te dragen.

10°. Het paspoort, bedoeld bij het vóórlaatste lid van art. 6 van het besluit, wordt niet uitgereikt dan met machtiging van den Minister van Oorlog.

MODEL-engagementsakte, bedoeld bij punt 2 der beschikking van den Minister van Oorlog van 30 November 1880, IIIde Afd. Pers. n°. 111.

De ondergeteekende (naam en voornamen, rang en betrekking), ten aanzien van het onderwerp dezer akte het Rijk vertegenwoordigende als daartoe gemachtigd bij beschikking van den Minister van Oorlog van (datum en nummer der ministeriële beschikking), verklaart te hebben aangenomen (naam en voornamen van den militieplichtigen student in de geneeskunde), en

de medeondergeteekende (naam en voornamen), militieplichtige, ingeschreven als student in de geneeskunde bij de Universiteit te . . . . ., verklaart zich door (naam en voornamen) te hebben doen aannemen, om, buiten genot van premie of handgeld hoe ook genaamd:

1°. het Koninkrijk der Nederlanden als militair bij de landmacht te dienen gedurende den tijd van *tien* jaren, welke tijd zal gerekend worden in te gaan met den dag, waarop deze verbintenis door of namens den Minister van Oorlog is bekrachtigd;

2°. voor het geval dat hij (naam en voornamen van den aangenomene), gedurende den loop van de sub 1°. bedoelde verbintenis den titel van *arts* volgens de bestaande of nader te stellen wettelijke bepalingen verkrijgt, als reserve-officier van gezondheid bij de landmacht ter beschikking van den Koning te blijven, gedurende een tijdvak van *vijf* achtereenvolgende jaren, gerekend van den dag, waarop hem het diploma als arts is uitgereikt.

Wijders verklaren de contractanten, dat deze overeenkomst is aangegaan onder de voorwaarden en overeenkomstig de bepalingen, vermeld in de art. 3 tot en met 7 van het Koninklijk besluit van 30 October 1880 (*Staatsblad* n°. 188).

En is hiervan te . . . . . den . . . . . (in schrijfletters opgeven) opgemaakt deze akte in tweevoud, welke vervolgens door de contractanten is onderteekend, en waarvan door ieder der contractanten een exemplaar te behouden.

4°. Het bedrag der waarde van de verwisselstukken, bedoeld in de 2de zinsnede van punt 3, alsmede dat van de waarde der kalibermaten en gereedschappen, die aan de geweer makers en zwaardvegers bij de korpsen voor hunne rekening tegen betaling worden verstrekt, wordt bij het eind van elk kwartaal door de hoofdadministratiën der korpsen bij een der betaalmeesters van 's Rijks schatkist gestort. De quitantie deswege, waarvan de omschrijving moet luiden: »dat de storting is geschied, wegens tegen betaling verstrekte verwisselstukken en gereedschappen voor geweer makers en zwaardvegers», wordt, door tusschenkomst van den intendant, belast met het toezicht over het administratief beheer van het betrokken korps, aan het Departement van Oorlog gezonden.

5°. Op den 1sten Januari van elk jaar zullen, gelijktijdig met de in de 2de zinsnede van punt 2 genoemde verantwoordingstaten, de aanvragen om verwisselstukken, gereedschappen, maten, enz., worden ingezonden, volgens het model van den hierna volgende staat Lett. B. (1).

Gereedschappen, enz., voor rekening van de meester-geweer makers en zwaardvegers, moeten echter afzonderlijk worden aangevraagd, volgens het model van den hierachter geplaatsten staat Lett. C. (1).

Op genoemden datum zal, door de aanvragen, de voorraad toebehooren en verwisselstukken tot het bepaalde *maximum* worden gebracht, met welken voorraad zoo mogelijk in de behoefte voor een jaar moet worden voorzien. In de drie volgende kwartalen van het jaar mogen dus geen verwisselstukken, doch alleen gereedschappen, maten en behoeften, worden aangevraagd, tenzij, door een of andere oorzaak, de voorraad uitgeput of onvoldoende mocht zijn, in welk geval die oorzaak op de aanvraag behoorlijk als toelichting moet worden omschreven.

Deze toelichting moet steeds plaats hebben voor de gereedschappen en maten, die opnieuw worden aangevraagd of ter vervanging voorgedragen, alsmede voor alle voorwerpen, die reeds op een vorige aanvraag voorkwamen, doch, bij het opmaken der volgende aanvraag, nog niet ontvangen zijn.

Het verstrekken van geneeskundige hulp en medicijnen aan de onderofficieren en manschappen van het wapen der Koninklijke Marechaussee en hunne gezinnen. Aanschrijving M. v. O. van 9 Dec. 1880, n°. 35.

Heeft goedgevonden, met uitbreiding van het bepaalde bij artikel 5 der beschikking van den Minister van Oorlog van 20 Februari 1857, n°. 72 B (B. U., blz. 754 en volgg.), te bepalen, dat de onderofficieren en manschappen van het wapen der Marechaussee, zoo voor zich als voor hunne vrouwen en de bij hen inwonende kinderen (doch niet voor dienstboden), recht hebben op het erlangen van geneeskundige hulp en medicijnen, door de zorg van het Departement van Oorlog, wanneer zij zich bevinden in plaatsen, waar militaire officieren van gezondheid aanwezig zijn en de geneesmiddelen uit een militaire apotheek kunnen worden verstrekt.

Soldij, brood en menages. Subsidie voor het muziekkoninkfonds bij de korpsen infanterie. Aanschrijving M. v. O. van 15 Dec. 1880, n°. 20.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 24 November 1880, Vide Afd., n°. 46;

Gezien Ons besluit van 15 Januari 1877, n°. 35, houdende bepalingen nopens de soldijen en het brood voor de onderofficieren en mindere militairen over het tijdvak van 1 Februari tot en met 31 December 1877;

Gelet op Ons besluit van 21 December 1879, n°. 30, waarbij onder andere de sommen zijn vastgesteld, welke bij het regiment grenadiers en jagers en

(1) Zie voor dezen staat *Rec. Mil.* II, bladz. 370 en 371.

bij de overige acht regimenten infanterie, over het jaar 1880, voor het muziekkfonds worden te goed gedaan:

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. de bepalingen, in eerstgemeld besluit vervat, ook gedurende den loop van het jaar 1881, van 1° Januari tot aan het einde van dat jaar van kracht te verklaren, en

2°. te bepalen, dat de sommen voor het muziekkfonds bij het regiment grenadiers en jagers en bij de acht regimenten infanterie over het jaar 1881, tot gelijke bedragen zullen worden te goed gedaan, als over het jaar 1880, bij punt 2 van laatstgenoemd besluit is vastgesteld.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. Met opzicht tot de bereiding, uitdeeling, enz. van het brood en het in rekening brengen van den bijslag op de soldij, geldt ook voor 1881 hetgeen te dien aanzien voor het loopend jaar is vastgesteld;

2°. Onder de bedragen, bedoeld bij punt 2 van voorschreven besluit, zijn voor het regiment grenadiers en jagers *f* 160 en voor elk der acht regimenten infanterie *f* 140 begrepen, bestemd om daaruit, evenals in vorige jaren, de stafmuzikanten, gedurende het jaar 1881, over de dagen, rechtgevend op bezoldiging met toelage van brood, in het genot der verhooging van twee cent per man daags te kunnen stellen;

3°. De verstrekking van het brood aan de daarop rechthebbende militairen zal plaats hebben als volgt:

a. uit garnizoensbakkerijen: gevestigd te *Amersfoort*, *Amsterdam*, *Arnhem*, (*Doesborgh*), (*1 Bergen op Zoom*), *Breda*, (*Geertruidenberg*), en over Januari, Februari, Maart, November en December, *Dordrecht*, *Deventer*, (*Zutfen en Zwolle*), *Gorinchem*, (*Dordrecht* (over het tijdvak van 1 April tot en met 31 October) *Loevestein en Woudrichem*), *Grave*, 's *Gravenhage*, (*Delft en Leiden*), *Groningen*, (*Assen*), *Haarlem*, *Harderwijk*, 's *Hertogenbosch*, *Hoorn*, *Leeuwarden*, *Maastricht*, *Naarden*, *Nijmegen*, *Utrecht*, (*Gouda*, *Nieuwersluis*, *Wierickerschans* en *Woerden*), *Venlo*, (*Roermond*), *Vlissingen*, (*Middelburg*), *Willemsoord*, (*Marine-bakkerij*), (*den Helder*).

b. door aannemers: te *Brielle*, *J. Knape*, à 6⁹⁵ ct. per ration, *Hellevoetsluis*, *J. Geleedts*, à 8⁷⁰ ct. per ration, *Willemstad* met *Ooltgensplaat*, *P. Rijnsaardt*, à 7¹⁷ ct. per ration.

4°. Voor het aankopen van brood in de garnizoenen *Heusden*, *Kampen*, *Schoonhoven*, *Terneuzen* en op het fort te *Pannerden*, mitsgaders ten behoeve van het detachement tot bewaking van materieel op de legerplaats bij *Milligen* en dat in de kolonie *Veenhuizen* gevestigd, zullen geldelijke toelagen te goed gedaan, en de bedragen daarvan te zijner tijd medegedeeld, worden.

Te dien aanzien moet worden gehandeld zooals bij § 9 der beschikking van 22 Januari 1877, n°. 7 I (*R. M.* 1877, II, blz. 10), is voorgeschreven.

5°. De militairen, verblijf houdende in plaatsen — forten en versterkte plaatsen daaronder begrepen — waar niet op een der hiervoren onder 3°. en 4°. bedoelde wijzen in de behoefte aan brood of in de toelage daarvoor is voorzien, zullen een toelage voor het aankopen van brood genieten van tien cent (*f* 0,10) per man daags.

Instructiën voor de verschillende Artillerie-inrichtingen. Aanschrijving M. v. O. van 16 Dec. 1880, n°. 20.

(1) De tusschen haakjes geplaatste garnizoenen ontvangen het brood uit het onmiddellijk vooraf genemde garnizoen.

Gelet op de laatste alinea van artikel 9 der Instructie voor den Inspecteur der Artillerie, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 16 April 1880, n°. 16.

Heeft goedgevonden, met ingang van 1 Januari a. s.

A. In te trekken:

het Reglement voor den dienst van de Directie der Artillerie-, Stapel- en Constructiemagazijnen, ingevoerd bij aanschrijving van het Departement van Oorlog dd. 7 Juli 1845, n°. 53 B;

het Reglement voor den dienst bij de Inspectie der draagbare wapenen, ingevoerd bij aanschrijving van 29 Mei 1857, n°. 50 B;

de Instructie, regelende den dienst in 's Rijks gieterij van bronzen geschut, ingevoerd bij beschikking van het Departement van Oorlog dd. 2 September 1871, n°. 56 A (*R. M.* 1871, bladz. 203 en volgg.);

de Instructie voor de Commissie van proefneming, ingesteld bij aanschrijving van het Departement van Oorlog van den 15den December 1866, n°. 64 A, met de later daarin gebrachte wijzigingen.

B. Vast te stellen de navolgende bij deze beschikking gevoegde instructiën.

I. Algemeene Instructie voor de Directeuren van de Artillerie-, Stapel- en Constructiemagazijnen, van de Pyrotechnische School en van 's Rijks gieterij van bronzen geschut en voor den Inspecteur der draagbare wapenen.

II. Instructie voor de Directie der Artillerie-, Stapel- en Constructiemagazijnen.

III. Instructie voor de Inspectie der draagbare wapenen.

IV. Instructie voor de Directie der Pyrotechnische School.

V. Instructie voor de Directie van 's Rijks gieterij van bronzen geschut.

VI. Instructie voor de Commissie van proefneming.

C. te bepalen, dat alle met bovengenoemde instructiën strijdige bepalingen van af genoemden datum mede buiten werking worden gesteld.

ALGEMEENE INSTRUCTIE voor de Directeuren van de Artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen, van de Pyrotechnische School en van 's Rijks gieterij van bronzen geschut en voor den Inspecteur der draagbare wapenen.

Art. 1. De directiën der Artillerie-, Stapel- en Constructiemagazijnen, van de Pyrotechnische School en van 's Rijks gieterij van bronzen geschut en de Inspectie der draagbare wapenen staan, behoudens het bepaalde bij artikel 6 van de Instructie voor den Inspecteur der Artillerie, *rechtstreeks* onder de bevelen van den Minister van Oorlog.

Art. 2. De hoofden der genoemde inrichtingen zijn, met inachtneming van hunne verhouding tot den in artikel 1 genoemden inspecteur, aan den Minister *persoonlijk* verantwoordelijk voor alles wat betreft het beheer hunner inrichting, de uitvoering van ontvangen bevelen, het handhaven van bestaande verordeningen en, in het algemeen, voor alles wat den behoorlijken gang van zaken bij hunne inrichting betreft.

Art. 3. Zij houden zich, ieder voor wat zijn dienstbetrekking betreft, zooveel mogelijk voortdurend op de hoogte van de verbeteringen, die aan het artillerie-materieel, enz., in het buitenland worden aangebracht, en van hetgeen te dien aanzien nieuw wordt ingevoerd, en doen in verband daarmee, indien zulks door hen wenschelijk wordt geacht, voor wat betreft het hier te lande bestaande materieel, de vereischte voorstellen aan den Minister.

Art. 4. Zij handelen, voor zooverre de belangen van den dienst zulks vorderen, in overleg met elkander en voeren, binnen de grenzen hunner bevoegdheid, briefwisseling met alle militaire en burger- autoriteiten of personen, met wie dienstaaengelegenheden dit noodig maken. De briefwisseling met het Departement van Oorlog geschiedt door tusschenkomst van den Inspecteur der Artillerie, met uitzondering van die, betreffende alle adminis-

tratieve bescheiden, zoowel materieele als geldelijke, het houden van openbare en onderhandsche aanbestedingen, het sluiten van contracten en de verrekening van de verstrekkingen, bedoeld bij de wet van 9 September 1853 (*Staatsblad* n°. 100).

Art. 5. Het geheele personeel hunner inrichting, zoowel het militaire als burgerlijke, staat onder hunne bevelen. Zij regelen de dienstbetrekkingen van dat personeel, voor zooverre die niet van hoogerhand zijn bepaald.

Art. 6. Zij doen de noodige voorstellen aan den Minister tot het aanstellen of ontslaan van militaire of burgerbeambten, of buitengewone werklieden bij hunne onderhoorige inrichting.

De gewone werklieden worden door hen naar gelang van de behoefte aangenomen en ontslagen alsmede in loon verhoogd of teruggesteld.

Art. 7. De door hen aan burgerbeambten, voor plichtverzuim op te leggen straffen zullen de inhouding van 14 dagen traktement niet mogen te boven gaan.

Voor vergoeding der veroorzaakte schade, zal in elke maand niet meer dan *een vierde* van het traktement mogen worden ingehouden.

Wanneer het noodig mocht worden geacht een straf van langeren duur of een inhouding van hooger bedrag op te leggen, zal daarvoor de machtiging worden gevraagd aan den Minister.

Van de plaats gehad hebbende inhoudingen, hier boven bedoeld, zal elke maand aan den Minister rapport worden gedaan, met vermelding der redenen, die tot de inhouding hebben aanleiding gegeven.

De aan de burgerwerklieden op te leggen straffen wegens plichtverzuim, enz. bestaan in tijdelijke verwijdering van de werkplaats en in korting op hunne verdienste. Deze straffen, alsmede de door die werklieden te betalen vergoedingen wegens veroorzaakte schade, worden door de hoofden der inrichtingen bepaald.

Art. 8. Omtrent het verleenen van verloven aan burgerbeambten en werklieden, wordt door hen gehandeld volgens het bepaalde in het Koninklijk besluit van 7 Augustus 1843, n°. 68.

Art. 9. Zij doen stamboeken en strafregisters aanhouden van de officieren, conducteurs en magazijnsknechts, alsmede van de burgerbeambten en werklieden onder hunne bevelen.

Art. 10. Zij geven geen last tot aanmaak of aanschaffing van materieel, dan op grond van bevelen van den Minister.

Wanneer het den directeur der artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen blijkt, dat, ten einde bij eventueele aanvragen dadelijk in de behoefte te kunnen voorzien, de aanmaak van enkele voorwerpen noodig is, kan die aanmaak door hem zonder machtiging worden bevolen. Van de op die wijze aangemaakte voorwerpen wordt driemaandelijks kennis gegeven aan den Minister.

Zij kunnen, zoowel voor hunne als voor de andere artillerie-inrichtingen, alles in hunne onderhoorige werkplaatsen doen verrichten, wat tot herstel of onderhoud van werktuigen of tot gebruik bij de vervaardiging en keuring van materieel noodig is.

Zij zijn tevens bevoegd, order tot aanmaak of wijziging van materieel te geven, als dit door hen tot het nemen van proeven in het belang van verbetering van dit laatste wenschelijk wordt geacht. Daarvan wordt in het jaarverslag melding gemaakt.

Almede voldoen zij aan de aanvragen, tot ontvangst of herstelling van materieel tot het gaande houden van den dienst, van de Commandanten der Vesting- en bereden Artillerie en van den directeur der artillerie-schietschool.

Art. 11. Zij voldoen verder aan de aanvragen van de commissie van proefneming tot ontvangst, aanmaak of herstelling van materieel of munitien, overeenkomstig de inlichtingen, die hun door of vanwege den voorzitter dier commissie zullen gegeven worden, en doen daarbij alles in acht nemen, wat aan een spoedige beschikbaarstelling bevorderlijk kan zijn.

Zij zorgen, dat alle aangemaakte of herstelde voorwerpen, alvorens deze hunne onderhoorige werkplaatsen verlaten, nauwlettend onderzocht worden, opdat geen andere dan die, welke aan alle vereischten voldoen, in den voorraad der stapelmagazijnen worden opgenomen af aan andere inrichtingen of korpsen worden afgegeven.

Art. 13. Jaarlijks vóór den 1sten Mei, wordt door hen een *beknopt* verslag opgemaakt en aan den Minister ingediend van den toestand hunner onderhoorige inrichting over het vorige jaar.

Dit verslag doen zij vergezeld gaan van de voorstellen, die zij in het belang van het personeel, de productie en den dienst wenschelijk achten.

Art. 14. Onder dagteekening van 1 April zenden zij aan den Minister een overzicht van den stand der aan hen opgedragen orders tot den aanmaak van materieel voor den dienst hier te lande.

Voor de artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen, betreft dit overzicht alleen de voornaamste orders en met weglating der voorwerpen van ondergeschikt belang.

Art. 15. In de eerste helft der maand Juni zenden zij aan den Minister een verzamelaarsstaat van het materieel, dat in het vorige jaar in de werkplaatsen hunner onderhoorige inrichting is aangemaakt, alsmede een begrooting van het geldelijk bedrag, hetwelk voor arbeidsloonen, materialen, enz., in het volgende dienstjaar vermoedelijk noodig zal zijn.

Art. 16. Voor de beschikbaarstelling van geld tot het doen van aanschaffingen van materieel, materialen, enz., over het aangevangen dienstjaar, zenden zij in de eerste helft der maand Januari een voordracht aan den Minister.

In buitengewone gevallen kunnen zij echter ook tusschentijds een voordracht tot het beschikbaar stellen van geld indienen.

Zoodra het geld is aangewezen, worden *casu quo* de vereischte ontwerpcontracten of ontwerpvoorwaarden der te houden aanbestedingen aan den Minister gezonden.

Art. 17. Zij zorgen, dat de leveranciers van behoeften, die op onderhandsche bestellingen, ingevolge ministerieele machtiging worden aangeschaft, indachtig worden gemaakt op art. 2 der Wet van 8 November 1815 (*Staatsblad* n°. 51), waarbij is bepaald, dat alle vorderingen ten laste van het Rijk, moeten worden ingediend vóór of op den laatsten der maand Juni van het jaar, volgende op dat, waarin de levering heeft plaats gehad.

Art. 18. Alle registers, noodig voor het verantwoordelijk beheer van de onderdeelen hunner onderhoorige inrichting, worden door hen gefolieerd en geparafeerd. Hiervan is uitgezonderd het kasboek van den magazijnmeester, belast met het rekenplichtig beheer bij de artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen.

Bij het voeren der administratie en briefwisseling moet in het bijzonder door hen worden gelet, dat alle onnoodig geschrijf zooveel immer mogelijk wordt vermeden.

Art. 19. Zij geven onverwijld kennis aan den Minister van alle belangrijke voorvallen of omstandigheden hunne onderhoorige inrichting betreffende.

Zij zijn bevoegd zich in hun persoonlijk belang gedurende vier dagen van hunne standplaats te verwijderen,

Voor langer verlof behoeven zij de toestemming van den Inspecteur der Artillerie.

Indien zij zich, hetzij in hun persoonlijk belang, hetzij voor dienstzaken, langer dan 24 uren van hunne standplaats verwijderen, geven zij van hun vertrek en terugkomst kennis aan den Minister.

Zij kunnen aan de officieren en verdere militairen van hunne onderhoorige inrichting een verlof verleenen tot en met veertien dagen. Voor langer verlof wordt de toestemming gevraagd aan den Inspecteur der Artillerie.

Art. 21. Bij hunne aftreding wordt bij proces-verbaal overgave gedaan van het archief en het bestuur der inrichting. In dat stuk geschiedt ook mededeeling van alle bijzonderheden op die overgave betrekking hebbende.

Het proces-verbaal wordt in duplo opgemaakt, waarvan een exemplaar aan den Minister wordt gezonden.

Art. 22. De door hen aan den Minister in te zenden periodieke stukken zijn vermeld op de bijlage Lett. A. (1).

INSTRUCTIE voor de Directie der Artillerie-, Stapel- en Constructie-magazijnen.

Art. 1. De directie der artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen voorziet in de behoefte aan artillerie-materieel en daartoe behoorende materialen en benoedigdigheden voor de uitrusting der verschillende sterkten van het Rijk en voor het leger, de schutterijen, weerbaarheidsvereeningen, enz.

In den regel wordt aan de directie mede opgedragen het voorzien in alle aan het Departement van Oorlog aangevraagde verstrekkingen ten behoeve van het Departement van Koloniën en andere Departementen van algemeen bestuur, en in geval van gebleken noodzakelijkheid, ook aan vreemde, gemeente- of andere besturen, bijzondere personen of bijzondere inrichtingen, bedoeld bij de Wet van 9 September 1853 (*Staatsblad* n°. 100).

Eindelijk voorziet de directie, voor zooveel noodig, ook de overige artillerie-inrichtingen van materialen en andere behoeften.

Art. 2. De directie is verdeeld in twee hoofddeelen, namelijk:

a. de *stapelmagazijnen*, waaruit alle verstrekkingen, in het vorige artikel bedoeld, geschieden en waarin alle materialen, gereedschappen, enz., alsmede het materieel, dat in de werkplaatsen der directie, in die der overige artillerie-inrichtingen en bij particulieren is aangemaakt of hersteld, worden ingeleverd.

b. de *constructiewerkplaatsen* en de *ijzergieterij*, alwaar al wat tot het artillerie-materieel behoort, voor zooverre het niet door de particuliere industrie wordt verkregen, wordt aangemaakt of hersteld, met uitzondering van munitien en andere ernstvuurwerken, het gieten en voorbewerken van geschut en en hetgeen betrekking heeft op de draagbare wapenen met toebehooren.

De Directeur.

Art. 3. De Directeur is verantwoordelijk voor de behoorlijke oplegging en behandeling, het onderhoud en de zooveel noodige aanvulling van het materieel, de materialen en behoeften tot den voorraad der stapelmagazijnen behoorende; hiervan is echter uitgezonderd het wapendepot, dat onder toezicht staat van den Inspecteur der draagbare wapenen.

Hij zorgt, dat al het van elders in de stapelmagazijnen ontvangen materieel behoorlijk nagezien, hersteld, gewijzigd, zoo noodig onder andere benaming overgeschreven of benut wordt.

(1) Zie hieromtrent Rec. Mil. II, bladz. 584—614.

Art. 4. Hij is bevoegd tot het doen sloopen, opwegen of vernietigen van onbruikbaar materieel.

Onbekwame munitieën worden op zijn aanvraag in de Pyrotechnische werkplaatsen gesloopt of vernietigd.

Art. 5. Wanneer voorwerpen of benooidgheden verstrekt moeten worden, die niet in de stapelmagazijnen voorhanden zijn, doet hij deze zoo spoedig mogelijk in de werkplaatsen zijner onderhoorige inrichting aanmaken of hij richt daartoe de aanvraag aan het hoofd der inrichting, waar de aanmaak moet geschieden.

Indien het benooidgheden betreft, die aangeschaft moeten worden, vraagt hij daartoe vooraf de machtiging van den Minister.

Art. 6. Tot het verrichten van werkzaamheden betreffende het vervoer of onderhoud van artillerie-materieel, kunnen door hem, in spoedvereischende gevallen, de noodige manschappen aan den betrokken commandant van het korps ter plaatse in garnizoen worden aangevraagd. In gewone omstandigheden vraagt hij echter daartoe vooraf machtiging aan den Minister.

Militairen — geen artilleristen zijnde — die tot dergelijke werkzaamheden bezeugd worden, genieten een vergoeding van 10 cent per man en per dag werkens.

Hij is bevoegd in spoedvereischende dienstverrichtingen voor artillerie werkzaamheden van spandiensten gebruik te doen maken, overeenkomstig het bepaalde bij het Koninklijk Besluit van 29 Maart 1867 (*Staatsblad* n°. 18).

Art. 7. Hij is aansprakelijk, dat de materiele verantwoording van den magazijnmeester, belast met het rekenplichtig beheer, nauwkeurig, regelmatig en overeenkomstig de voorschriften geschiedt.

Met de geldelijke verantwoording van dien magazijnmeester heeft hij geen bemoeienis.

Art. 8. Hij zorgt voor de aanschaffing van materialen en benooidgheden zoodra het geld daarvoor toegestaan is.

Spoedvereischende omstandigheden uitgezonderd, worden geen bestellingen gedaan zonder voorafgaande machtiging van den Minister.

Alle aanschaffingen, welke het bedrag van *vijfhonderd gulden* te boven gaan, moeten bij openbare aanbesteding plaats hebben. Alleen, wanneer het voorwerpen of materialen betreft, die om hunnen aard of bestemming of wel om andere wettige redenen, een publieke aanbesteding volstrekt onmogelijk maken, kan de aanschaffing bij onderhandsche aanbesteding of op bekrachtigde declaratie geschieden, in welke gevallen echter, waar dit mogelijk is, toch immer concurrentie moet plaats hebben.

Onderhandsche prijsopgave van particulieren worden uitsluitend gevraagd door den Directeur.

Van de te sluiten contracten wordt het vereischt aantal exemplaren, vergezeld van de noodige afschriften, ter goedkeuring gezonden aan den Minister.

Art. 9. De openbare aanbestedingen worden door hem gehouden, overeenkomstig de Algemeene Voorwaarden voor leverancieën.

Zij hebben steeds plaats onder nadere goedkeuring van den Minister, terwijl onverwijld na den afloop daarvan, het proces-verbaal met de ontvangen inschrijvingsbiljetten, een daarop gemaakt borderel, alsmede een voorstel tot toewijzing, worden gezonden aan den Minister.

Bij onderhandsche aanbestedingen wordt, alvorens tot het sluiten der contracten over te gaan, met overlegging der inschrijvingsbiljetten, vooraf de goedkeuring gevraagd van den Minister.

Art. 10. Hij is verantwoordelijk, voor zooveel hem betreft, voor de richtige naleving van de met de leveranciers aangegane verbintenissen, alsmede voor de behoorlijke keuring van alle aangeschafte voorwerpen of behoeften, alvorens deze in den voorraad der stapelmagazijnen worden opgenomen.

Hij benoemt daartoe de noodige keuringscommissiën uit de officieren en beambten van zijn Directie en vraagt zoo noodig daarbij de medewerking van de andere artillerie-inrichtingen.

In buitengewone gevallen kunnen op zijn verantwoordelijkheid voorwerpen, die niet geheel aan de gestelde eischen voldoen, in ontvangst genomen worden, met vermelding op de processen-verbaal der keuring van de bijzondere redenen, die daartoe aanleiding hebben gegeven.

Art. 11. Wanneer een verstrekking van materieel of behoeften, bedoeld in de 2de alinea van art. 1 dezer instructie, gelast wordt, dient hij — voor zooveel betreft de Departementen van Koloniën en Marine — daarvoor zoodra mogelijk een begrooting van kosten in. Bij het opmaken daarvan treedt hij zooveel noodig in overleg met de hoofden der andere artillerie-inrichtingen.

Hij neemt al dadelijk de noodige maatregelen voor aanmaak en levering op de wijze, waarop zulks voor het Departement van Oorlog plaats heeft en doet de noodige aanvragen en mededeelingen aan de hoofden der overige artillerie-inrichtingen, voor het geval dat in hunne werkplaatsen voorwerpen aangemaakt of gekeurd moeten worden.

Art. 12. Hij stelt den onderdirecteur in de gelegenheid kennis te nemen van de aan de verschillende onderdeelen der directie gegeven bevelen en belast hem voorts, behoudens het bepaalde in art. 5 der Algemeene Instructie:

1°. met de zorg, dat de gegeven bevelen naar behooren worden uitgevoerd en dat in de verschillende werkplaatsen de bestaande of nader vast te stellen verordeningen worden in acht genomen;

2°. met het onderzoek van het geldelijk en materieel beheer der werkplaatsen;

3°. met het onderzoek van het aangemaakte, gewijzigde of herstelde materieel, alvorens het in de stapelmagazijnen ingeleverd of naar elders verzonden wordt;

4°. met het houden van toezicht over het opleggen en behandelen van den houtstapel en van den voorraad metalen, leder, geconfectioneerde munitiën, enz.;

5°. met dezelfde functiën als aan de Commandanten der Artillerie in de verdedigingsstellingen in art. 10 hunner instructie zijn opgedragen, tenzij zulks in deze of in de Algemeene Instructie anders is bepaald. Tot het uitvoeren der bevelen door hem in die functiën te geven wordt hem een officier toegevoegd;

6°. met de wetenschappelijke vorming van de artillerie-officieren der Directie.

7°. met het doen vervaardigen van volledige teekeningen of modellen voor verderen aanmaak, — indien deze niet voorhanden zijn — van al het vreemde, nieuw of gewijzigd materieel, alvorens dat de magazijnen verlaat.

8°. met de indeeling van het personeel voor de bediening van de brandspuiten der magazijnen en werkplaatsen en met de zorg voor het behoorlijke onderhoud en de beproeving der brandblusmiddelen.

Art. 13. Hij stelt den werktuigkundigen ingenieur, die onder zijn onmiddellijke bevelen staat, verantwoordelijk voor den goeden toestand der werktuigen en werktuigelijke inrichtingen der directie en machtigt hem, te dien aanzien in overleg te treden met de chefs der werkplaatsen, die van hunne zijde dien ingenieur moeten raadplegen omtrent alle op dit gebied wenschelijk of noodig geacht wordende werkzaamheden of voorstellen.

Art. 14. Op het daartoe door de hoofden der andere artillerie-inrichtingen te kennen gegeven verlangen, stelt hij den werktuigkundigen ingenieur in de gelegenheid tot het geven van inlichtingen en aanwijzingen omtrent de bij die inrichtingen in gebruik zijnde werktuigen, enz.

De magazijnmeester belast met het rekenplichtig beheer.

Art. 15. De magazijnmeester belast met het rekenplichtig beheer ontvangt alle orders betreffende het beheer, de verantwoording, enz. van het materieel, door tusschenkomst van den onderdirecteur.

Hij is verplicht, alle voor den directeur bestemde bescheiden aan den onderdirecteur af te geven, wien hij tevens in kennis stelt met alle dienst-aangelegenheden der stapelmagazijnen.

Art. 16. Hij regelt den dienst en de werkzaamheden van de onder zijn bevelen gestelde magazijnmeesters, conducteurs, burgerbeambten, magazijns-knechts en werklieden, volgens de vastgestelde of later te maken bepalingen en is verantwoordelijk voor de uitvoering van de voorschriften ten opzichte van de veiligheid in de magazijnen gegeven.

Art. 17. In verband met zijn verantwoordelijkheid, regelt hij, in overleg met den onderdirecteur, de verzending, alsmede de plaatsing en verdeeling van het materieel over de verschillende magazijnen en verdere bewaarplaatsen.

Met het onderhoud van het materieel heeft hij echter geen bemoeienis; doch hem moet vooraf worden kennis gegeven van de werkzaamheden, die in de magazijnen moeten verricht worden.

Art. 18. Het materieel, dat aan de werkplaatsen ter herstelling wordt gegeven, alsmede dat van de commissie van proefneming, dat op de exercitiebatterij ter plaatse en in het depotmagazijn te 's Hage, blijft bij hem in verantwoording.

Art. 19. Behalve het bepaalde in art. 18 van de instructie voor de magazijnmeesters der Artillerie, is hij nog verplicht:

1°. tot het afgeven van munitieën en verdere behoeften en het in gebruik geven van materieel aan de commissie van proefneming;

2°. tot het afgeven van materialen, gereedschappen, werktuigen, modellen, huismeubelen, bureau- en verdere behoeften aan de chefs van de verschillende onderdeelen der directie en aan de hoofden der andere artillerie-inrichtingen;

3°. tot het in ontvangst nemen van hetgeen door particulieren wordt geleverd, van het materieel, dat in de constructiewerkplaatsen en in de werkplaatsen der andere artillerie-inrichtingen wordt voortgebracht, alsmede van de onbruikbaar geworden werktuigen en gereedschappen, afval van materialen, enz., dat door de genoemde werkplaatsen wordt ingeleverd.

De afgifte van materialen, behoeften en gereedschappen geschiedt op voorloopige bewijzen, die driemaandelijks tegen een bewijs van ontvangst worden ingewisseld.

De werktuigen, modellen, huismeubelen, brandblusmiddelen, enz. in de werkplaatsen, bureaux en magazijnen in gebruik, blijven bij hem in verantwoording. Hij maakt daarvan melding in den inventaris.

Art. 20. Hij is belast met alle betalingen, zoowel ten behoeve van den dienst der stapelmagazijnen als voor de werkplaatsen der directie en die der overige artillerie-inrichtingen, met uitzondering van de gieterij van bronzen geschut.

Hij is echter niet verantwoordelijk voor foutieve berekeningen of andere onregelmatigheden in de door de chefs der werkplaatsen opgemaakte betalingsstukken.

Geen betalingen worden gedaan dan met machtiging van het hoofd der betrokken inrichting, hetgeen uit de betalingsstukken moet blijken.

Art. 21. Omtrent de verantwoording van het geld, hetwelk hem ter goede rekening is toevertrouwd, heeft hij zich te gedragen naar de bestaande algemeene en bijzondere voorschriften en verordeningen, in verband met de bepalingen der volgende artikelen dezer instructie.

Art. 22. De betalingen, die ten behoeve van den aanmaak van materieel voor den dienst in *Nederlandsch-Indië* moeten geschieden, worden mede door hem gedaan.

Hij ontvangt daartoe vanwege het Departement van Koloniën geldelijke voorschotten, ter nadere verantwoording aan de Algemeene Rekenkamer, op den voet en de wijze als zulks voor het Departement van Oorlog plaats heeft.

Onder de bedoelde uitgaven behooren mede de betalingslijsten van de verschillende werkplaatsen — ook die van 's Rijks gieterij van bronzen geschut — wanneer zij zijn opgemaakt op grond van orders, die voor genoemd Departement uitgevoerd zijn, hetgeen uit het hoofd der betalingslijsten moet blijken.

De aanvragen om décharge, betrekking hebbende op deze geldelijke voorschotten, worden in drievoud opgemaakt en met een geleidende missieve voor de Algemeene Rekenkamer rechtstreeks aan het Departement van Koloniën gezonden.

De door hem gedane uitgaven voor den aanmaak van materieel ten behoeve van den dienst der marine in *Nederlandsch-Indië* en voor de Koloniën *Suriname Curaçao* worden aan het Departement van Koloniën afzonderlijk in rekening gebracht.

Hij zendt daarvoor steeds zoo spoedig mogelijk, rechtstreeks aan dat Departement een aanvraag om teruggave in duplo met overlegging der betalingsstukken.

Art. 23. Van alle verstrekkingen van materieel, bedoeld in de 2de alinea van art. I dezer instructie, met uitzondering van die ten behoeve van het Departement van Koloniën, waarvoor verrekening van geldswaarde moet plaats hebben, wordt door hem — voor elke verstrekking afzonderlijk — een proces-verbaal in tweevoud opgemaakt en met het bewijs van ontvangst aan het Departement van Oorlog gezonden. Voor de verstrekkingen aan het Departement van Justitie, wordt het proces-verbaal over het afgelopen jaar, onder dagteekening van 31 December van dat jaar opgemaakt en in de maand Januari daaraanvolgende aan het Departement van Oorlog gezonden.

Art. 24. Voor de verstrekkingen aan het Departement van Koloniën worden zoodra de uit te zenden goederen ter verscheping in gereedheid zijn, bepakkingslijsten met facturen in drievoud ingediend.

De processen-verbaal der verscheping of afgifte, worden mede in drievoud ingediend, voorzien van het bewijs van ontvangst der goederen.

Verder zijn op deze verstrekkingen van toepassing de daaromtrent bestaande algemeene en bijzondere bepalingen en verordeningen.

Bij het verstrekken van verwisselstukken, maten, gereedschappen en andere voorwerpen aan de korpsen, ingeval die verstrekking tegen betaling uit de stapelmagazijnen moet plaats hebben, alsmede bij herstellingen, zoo die voor rekening der korpsen geschieden, worden de prijzen daarvan vermeld op de facturen en op een expeditie van de receptis, die in tweevoud wordt opgemaakt.

Bij de terugzending van wapenen, die voor rekening van de verbruikers worden hersteld, moeten de herstellingskosten aan de afzenders worden opgegeven.

Overigens wordt ten deze verwezen naar de Beschikking van den Minister van Oorlog van 6 December 1880, IVde Afd., Art. n°. 35 (*R. M.* 1880, II, blad. 562.)

Art. 26. Alle geldelijke uitgaven, die op grond van algemeene voorschriften of bijzondere lastgevingen door hem gedaan worden, rechtstreeks voor rekening van andere Departementen dan die van Oorlog en Koloniën, onverminderd het bepaalde bij art. 22 dezer instructie, worden hem gerestitueerd, na inzending van déclaratiën of borderellen in tweevoud met de bewijsstukken, die door hem steeds zoo spoedig mogelijk rechtstreeks aan het betrokken Departement worden ingezonden.

INSTRUCTIE voor de Inspectie der draagbare wapenen.

Art. 1. Aan de Inspectie der draagbare wapenen is opgedragen de vervaardiging, herstelling en aanschaffing van alle draagbare wapenen, toebehooren, verwisselstukken, geweermaatsgereedschappen, enz., almede het toezicht over het opleggen en het onderhoud der wapenen in de wapendepots van het Rijk en eindelijk de opleiding van personen voor de betrekking van mr. geweermaker en mr. zwaardveger bij de korpsen van het leger.

Art. 2. Tot de Inspectie behooren:

a. de geweerwinkel;

b. de wapendepots te *Delft*, *Dordrecht* en *Gorinchem*;

c. de wapenkeuringscommissiën, die door den Minister naar gelang van de behoefte worden benoemd.

Art. 3. De Inspecteur heeft het algemeen bestuur over alle onderdeelen der inspectie.

Art. 4. Hij is verantwoordelijk voor de behoorlijke aanvulling van den voorraad verwisselstukken, toebehooren en gereedschappen, die in het wapendepot te *Delft* is opgelegd, opdat daaruit steeds kan worden voorzien in de behoeften van de korpsen van het leger en van de schutterijen.

Art. 5. Hij wijst de bestemming aan van de wapenen, toebehooren, verwisselstukken en gereedschappen, die door de korpsen van het leger en de schutterijen in de artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen worden ingeleverd.

Art. 6. Zoo dikwijls hij zulks noodig acht, vraagt hij machtiging aan den Minister tot het houden van een inspectie over een of meer onderdeelen zijner onderhoorige inrichting buiten zijn standplaats gelegen, of over de wapenen bij de korpsen van het leger of bij de schutterijen in gebruik.

Indien hij het noodig acht zich bij de bedoelde inspectiën of bij die, welke hem verder mochten worden opgedragen, te doen vergezellen door een of meer wapencontroleurs, zal hij daartoe tevens de machtiging van den Minister vragen.

Na afloop van elke inspectie, dient hij een verslag in voorzien van de noodige voorstellen.

Art. 7. Hij is bevoegd, indien de belangen van den dienst zulks noodig maken, zich bij de inspectiën, bedoeld in het voorgaand artikel, te doen vervangen door den onderinspecteur.

Het daaromtrent op te maken verslag wordt echter door hem aan den Minister gezonden, vergezeld van zijn advies.

Art. 8. Wanneer door hem in de bestaande bewapening, verbeteringen worden noodig geacht, doet hij daaromtrent de noodige voorstellen aan den Minister.

Art. 9. Indien door hem, na bekomen machtiging van den Minister, aanschaffingen moeten worden gedaan van wapenen, verwisselstukken, enz., hetzij op onderhandsch contract, hetzij op bekrachtigde déclaratie, zorgt hij zooveel mogelijk voor een gepaste concurrentie.

Alle bestellingen op onderhandsch contract geschieden onder nadere goedkeuring van den Minister.

Met leveranciën voor andere Departementen dan dat van Oorlog, die door zijn bemoeiingen moeten geschieden, wordt op gelijke wijze gehandeld.

Art. 10. Hij is verantwoordelijk, voor zooveel hem betreft, voor de richtige naleving van de met de leveranciers aangegane verbintenissen, alsmede voor de behoorlijke keuring der te leveren voorwerpen, waartoe de noodige keuringscommissiën uit de officieren en wapencontroleurs door hem worden benoemd.

Art. 11. Hij is mede verantwoordelijk voor het onderwijs, dat aan de gedetacheerde officieren van het leger aan den geweerwinkel wordt gegeven, en dient na afloop van elken cursus een verslag in omtrent hunne geschiktheid voor de betrekking van officier van wapening.

Eveneens is hij verantwoordelijk voor de opleiding der werklieden en leerlingen voor de betrekking van mr. geweermaker en mr. zwaardveger bij de korpsen van het leger, en hij wijst, bij voorkomende vacature, de personen aan, die daarvoor de noodige bekwaamheid bezitten en tevens door diensttijd, gedrag, enz., daarop de meeste aanspraak hebben.

Art. 12. Hij belast een der officieren zijner onderhoorige inrichting met den dienst in het wapendepot te *Delft*.

De officieren of magazijnmeesters, belast met het onderhoud der wapenen, toebehooren, verwisselstukken en gereedschappen in de wapendepots te *Dordrecht* en *Gorinchem* opgelegd, zijn te dien opzichte aan hem verantwoordelijk.

Art. 13. Hij ontvangt van de in de 2de alinea van het voorgaand artikel bedoelde officieren of magazijnmeesters, alle voorstellen tot aanneming of ontslag van werklieden, alsmede nopens de aan dezen op te leggen straffen.

Art. 14. Hij ontvangt mede alle bescheiden betrekkelijk het geldelijk beheer, de verbruikte behoeften, enz. in de depots, ter verificatie, alsmede de aanvragen en voorstellen aangaande de wijze van opleggen en aangaande het onderhoud der wapenen in de depots voorhanden.

Art. 15. De officieren of magazijnmeesters, belast met den dienst, in de wapendepots te *Dordrecht* en *Gorinchem*, moeten, alvorens zich van hunne standplaats te verwijderen, daarvan aan hem kennis geven en daarbij opgeven, op welke wijze tijdens hunne afwezigheid in den dienst zal worden voorzien.

INSTRUCTIE voor de Directie der Pyrotechnische School.

Art. 1. De directie der Pyrotechnische School is belast met het doen aanmaken en herstellen van munitiën en ernstvuurwerken en van sommige daartoe behoorende bestanddeelen; met het geven van onderricht in de vuurwerkerij en in de schei- en natuurkunde aan het bij de directie gedetacheerde personeel, alsmede met het doen van schei- en natuurkundige onderzoeken ten behoeve van het leger en voor de artillerie-magazijnen en inrichtingen.

Art. 2. De directie is verdeeld in twee hoofddeelen namelijk:

- A. de pyrotechnische werkplaatsen;
- B. de patroonfabriek en slagkwikfabriek.

Art. 3. De directeur draagt in het bijzonder zorg, dat de bevolen aanmaak van munitiën en ernstvuurwerken, alsmede voor zooveel noodig van de daartoe behoorende bestanddeelen, geheel overeenkomstig de bestaande of nog te geven voorschriften plaats heeft en dat daarbij steeds de grootst mogelijke voorzichtigheid in acht genomen wordt.

Art. 4. Hij doet, voor zooverre hem dit noodig of wenschelijk voorkomt, aan den Minister de noodige voorstellen tot verbetering aan de inrichting of vervaardiging der munitiën en ernstvuurwerken, alsmede omtrent de wijze van bewaren van deze in de magazijnen.

Art. 5. Hij overtuigt zich, dat het onderricht aan de Pyrotechnische School naar behooren gegeven wordt en maakt daarvan in het bijzonder melding in het jaarlijks aan den Minister in te dienen verslag, bedoeld in art. 11 der Algemeene Instructie.

Art. 6. Hij zorgt, dat in de buskruitmagazijnen der stapelmagazijnen steeds het noodige aan verschillende buskruitsoorten en meelpulver aanwezig is voor den aanmaak van munitien, enz.

Tot aanvulling van den voorraad buskruit richt hij zijn aanvraag tot den Commandant der Vestingartillerie.

Voor de aanschaffing van meelpulver vraagt hij machtiging aan den Minister.

Art. 7. Zoodra in een artillerie-magazijn buskruit tot uitloogen is bestemd, wordt hij daarmede door den Commandant der Vestingartillerie in kennis gesteld. Daarna neemt hij de noodige maatregelen, om die verrichting in zijn onderhoorige werkplaatsen te doen uitvoeren.

Art. 8. Als inspecteur der buskruitfabricage is hij belast met het sluiten van contracten voor de levering van buskruit, meelpulver en hetgeen verder aan de buskruitfabriek voor het Rijk wordt aangemaakt.

Hij onderzoekt al het buskruit, enz., dat door de buskruitfabrikanten ter keuring wordt aangeboden, en volgt daarbij de bestaande of nog te geven voorschriften.

Hij is bevoegd, zich in het belang der fabricage en der keuring van het te leveren buskruit, enz., zoo dikwijls hij zulks noodig acht, naar de fabriek bij *Muiden*, naar het proefveld te *'s Gravenhage* of naar het schietterrein der commissie van proefneming te begeven en zich daarbij door een officier zijner onderhoorige inrichting te doen vergezellen.

Hij is belast met het toezicht op de buskruitfabriek »de Krijgsman, nabij *Muiden* en zorgt, dat alle voorgeschreven veiligheidsmaatregelen in die inrichting met de meeste gestrengheid worden nageleefd, overeenkomstig het bepaalde bij de beschikking van het Departement van Oorlog dd. 15 Maart 1869, n°. 47 A, gegrond op het Koninklijk besluit van 17 Januari 1869, n°. 13.

Art. 10. Hij houdt aanteekening van de partijen buskruit, die in de verschillende artillerie-magazijnen tot omwerken of vermalen bestemd zijn, waarvan hem door den Commandant der Vestingartillerie mededeeling wordt gedaan.

Zoodra hij zulks noodig acht, doet hij aan den Minister de vereischte voorstellen tot het sluiten der contracten, na vooraf aan genoemden commandant de noodige inlichtingen te hebben gevraagd omtrent de aanvulling van den voorraad buskruit in verband met de behoefte.

Art. 11. Hij zorgt, dat niet anders dan in zeer dringende omstandigheden de bij zijn onderhoorige inrichting voor oefening gedetacheerde militairen worden gebruikt tot het verrichten van werkzaamheden, die niet tot oefening dienen.

Art. 12. Jaarlijks, onder dagteekening van 1 Februari, wordt door hem aan den Minister van Oorlog gezonden een verslag vergezeld van de noodige beschouwingen en voorstellen omtrent het onderzoek der scherpe patronen van vroegeren aanmaak, die aan de patroonfabriek worden bewaard.

INSTRUCTIE voor de Directie van 's Rijks gieterij van bronzen geschut.

Art. 1. De Directie van 's Rijks gieterij van bronzen geschut is belast met het doen gieten en geheel of gedeeltelijk afwerken van de voor de verdediging van het Rijk en zijne Koloniën vereischte bronzen vuurmonden, alsmede voor zooveel noodig met den aanmaak van andere bronzen voorwerpen.

Zoo noodig wordt almede voorzien in de behoefte aan geschut en andere bronzen voorwerpen voor 's Rijks marine.

Art. 2. De Directeur regelt de te doene goten, die zoo veel mogelijk immer in zijn tegenwoordigheid en onder zijn leiding moeten plaats hebben.

Art. 3. Hij laat zorgvuldig aanteekening houden van de uitkomsten der gedane goten, de scheikundige analyses van het brons, enz. en zorgt, dat bij het keuren der vuurmonden de voorschriften worden opgevolgd.

Art. 4. Hij neemt alle maatregelen, die tot het met de meest mogelijke nauwkeurigheid afwerken der vuurmonden bevorderlijk kunnen zijn.

In geval een vuurmond niet geheel aan alle eischen der keuring voldoet, maar niettemin naar zijn gevoelens alleszins bruikbaar is voor den dienst, vraagt hij, onder bijvoeging van het verslag der keuring, de beslissing van den Minister met vermelding der redenen, die tot het voorstel tot goedkeuring van den vuurmond aanleiding geven.

Art. 5. De benoodigde gereedschappen, bureau- en andere kleine behoeften, in den handel verkrijgbaar, worden, na bekomen machtiging van den Minister, rechtstreeks door hem aangeschaft.

Voor het geval er gereedschappen en andere behoeften moeten verstrekt worden uit de artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen, geschiedt de aanvraag daartoe in den aanvang van elk kwartaal en voorts zoo dikwijls buitengewone omstandigheden zulks noodig maken.

Bijaldien door hem, na bekomen machtiging van den Minister, bestellingen moeten worden gedaan van eenigszins belangrijken aard, hetzij, op onderhandsch contract, hetzij op bekrachtigde declaratie, moet steeds zooveel mogelijk immer vooraf een gepaste concurrentie plaats hebben.

Art. 6. Voor de aanschaffing van benoodigheden tot het gaande houden van den dienst, zendt hij den 22sten van elke maand een begrooting aan den Minister.

Art. 7. Hij zorgt, voor zooveel hem betreft, voor de richtige naleving van de met particulieren aangegane verbintenissen en voor een zorgvuldige keuring van het geleverde, alvorens dit in den voorraad van de inrichting onder zijn beheer wordt opgenomen.

Art. 8. Hij belast den hoofdopziener met den dienst van magazijnmeester ten opzichte van al het materieel, dat tot de inrichting behoort.

Jaarlijks wordt een inventaris van dat materieel opgemaakt en ingediend, overeenkomstig het te dien aanzien bepaalde in de Instructie voor den magazijnmeester der Artillerie.

De driemaandelijksche verantwoordingstaten van ontvangen en uitgegeven materieel worden vóór den 20sten der eerste maand van elk kwartaal aan het Departement van Oorlog gezonden.

Art. 9. Hij doet de noodige registers aanhouden van het voorhanden geschut.

Bij de te verzenden vuurmonden worden, overeenkomstig de voorschriften, daarvan beschrijvingslijsten gevoegd.

Art. 10. De in de werkplaatsen zijner onderhoorige inrichting overtollig of onbruikbaar geworden voorwerpen — gereedschappen hieronder begrepen — worden in de stapel- en constructiemagazijnen ingeleverd.

Art. 11. De betalingslijsten voor verdiende arbeidsloonen, zoowel in daggeld als voor werk op stuk, worden om de 10 dagen door den hoofdopziener opgemaakt.

Het noodige geld worlt bij de Hoofdadministratie van het Regiment Grenadiers en Jagers ontvangen en aan de werklieden uitbetaald onder toezicht van genoemden hoofdopziener.

Gemelde Hoofdadministratie zal om de drie maanden aan het Departement

van Oorlog indienen een aanvraag om teruggave in duplo met overlegging der betalingslijsten.

Art. 12. Wanneer voor andere Departementen dan dat van Oorlog, geschut of andere voorwerpen vervaardigd moeten worden, zendt de Directeur een begrooting van kosten aan den Directeur der artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen. In die begrooting wordt afzonderlijk vermeld wat voor arbeidsloon, en wat voor materialen, geraamd wordt.

Het geld, noodig voor de verrichtingen ten behoeve van het Departement van Koloniën, wordt door hem ontvangen van den magazijnmeester, belast met het rekenplichtig beheer der genoemde magazijnen.

INSTRUCTIE voor de commissie van proefneming.

Art. 1. De commissie van proefneming staat, behoudens het bepaalde bij art. 6 der instructie voor den Inspecteur der Artillerie, rechtstreeks onder de bevelen van den Minister.

Art. 2. Zij is belast met het nemen van door den Minister van Oorlog bevolen proeven, betreffende vuurmonden, affuiten, munitiën en verder artillerie-materieel.

Zij is ook bevoegd, op last van den Inspecteur der Artillerie of op aanvraag van de hoofden der artillerie-inrichtingen proeven op kleine schaal te nemen.

Art. 3. De commissie moet zich zooveel mogelijk voortdurend op de hoogte houden van de vorderingen of veranderingen, die in het buitenland op het gebied van het artillerie-materieel, enz. plaats hebben, en is bevoegd aan den Minister voorstellen te doen tot het instellen van proefnemingen, welke tot invoering van nieuw of tot verbetering van het bestaande artillerie-materieel kunnen leiden.

Art. 4. De commissie bestaat uit vijf leden, waarvan één voorzitter is.

Wanneer de voorzitter in bijzondere gevallen voor een of ander te nemen proef één of meer officieren aan de commissie wenscht toe te voegen, doet hij daartoe een gemotiveerd voorstel aan den Minister.

Art. 5. De voorzitter is, met inachtneming van de verhouding der commissie tot den in art. 1 genoemden Inspecteur, aan den Minister persoonlijk verantwoordelijk voor de behoorlijke uitvoering van alle opdrachten, welke de commissie ontvangt.

De regeling der werkzaamheden is in verband daarmee geheel aan zijn leiding opgedragen.

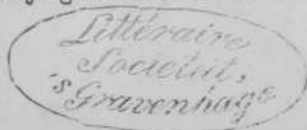
Art. 6. Hij voert binnen de grenzen zijner bevoegdheid briefwisseling met alle militaire en burger-autoriteiten of personen, met wie dienstangelegenheden dit noodig maken. De briefwisseling met het Departement van Oorlog geschiedt door tuschenkomst van den Inspecteur der Artillerie, met uitzondering nochtans van de bescheiden van comptabelen aard, die rechtstreeks aan dat Departement worden gezonden.

Art. 7. Hij belast een der leden met het beheer en het onderhoud van het in gebruik zijnde materieel en een met de functiën van secretaris.

Art. 8. De proeven worden in den regel genomen op de daarvoor aangewezen terreinen nabij 's Gravenhage.

Omtrent het gebruik dier terreinen en het nemen van de gevorderde voorzorgsmaatregelen tot het voorkomen van ongelukken, treedt de voorzitter in overleg met de daarbij betrokken burger-autoriteiten.

Art. 9. Voor de werkzaamheden der commissie wordt beschikbaar gesteld het noodige personeel van de compagnie Vestingartillerie, en de vereischte bespanningen van de artillerie-transporttrein of van de batterijen Veldartillerie, te 's Gravenhage garnizoen houdende.

De aanvraag daartoe moet tijdig aan de betrokken autoriteiten gedaan worden, namens den voorzitter, door het lid der commissie, aan wien de voorbereidende werkzaamheden tot het nemen der proeven zijn opgedragen.

Art. 10. Na afloop van elke der in art. 2 bedoelde proeven, wordt daarvan een verslag opgemaakt en aan den Minister gezonden.

Dit verslag wordt door den voorzitter en alle leden der commissie ondertekend.

Kan de voorzitter of een der leden zich met den inhoud van het verslag niet of niet geheel vereenigen, dan hebben zij het recht hun bijzonder gevoelen in een afzonderlijke door hen ondertekende en bij het verslag te voegen nota te kennen te geven.

Art. 11. Hij doet de vergaderingen houden zoo dikwijls hij dit noodig acht.

Besluiten der commissie kunnen slechts met algemeene of bij meerderheid van stemmen in een vergadering, waarin minstens drie leden tegenwoordig zijn, genomen worden. Bij het staken der stemmen heeft de voorzitter, of, bij zijn afwezigheid, de waarnemende voorzitter een beslissende stem.

Art. 12. Al het voor de proeven noodige materieel wordt uit de stapelen constructiemagazijnen op onderhandsche bewijzen ontvangen.

Wanneer geen bijzondere aanwijzingen daarvoor noodig zijn, wordt de aanvraag tot het ontvangen van materieel rechtstreeks gericht aan den magazijnmeester, belast met het rekenplichtig beheer, in overleg met wien deze aangelegenheid zoodanig geregeld wordt, dat zoo spoedig mogelijk door de commissie over het aangevraagde materieel beschikt kan worden.

Wanneer voor het aannemen of wijzigen van materieel bijzondere aanwijzingen noodig zijn, waartoe mondeling overleg met de hoofden der artillerie-inrichtingen buiten de standplaats der commissie moet plaats hebben, kan de voorzitter of op zijnen last een of meer der leden zich derwaarts begeven.

Art. 13. Op het einde van elk kwartaal, wordt een door den voorzitter geteekende verklaring van het verbruikte of verloren geraakte materieel aan den in art. 10 genoemden magazijnmeester afgegeven om als bewijs van uitgave bij diens driemaandijksche verantwoording van materieel te kunnen dienen.

Van de verloren geraakte voorwerpen — uitgezonderd de verschoten en niet teruggevonden projectielen — wordt een proces-verbaal daarbij gevoegd.

Art. 14. Van alle belangrijke voorvallen of omstandigheden, het personeel of de dienstverrichtingen der commissie betreffende, geeft hij onverwijld kennis aan den Minister.

Art. 15. De voorzitter behoeft voor een verlof langer dan vier dagen de toestemming van den Inspecteur der Artillerie.

Hij geeft den Minister kennis van zijn vertrek en terugkomst, zoodra hij zich voor langer dan 24 uur voor dienstzaken of voor persoonlijke belangen van zijn standplaats verwijdert.

Art. 16. Hij is bevoegd, aan de leden der commissie een verlof te verleen tot en met veertien dagen. Voor langer verlof wordt de toestemming gevraagd aan den Inspecteur der Artillerie.

Art. 17. Bij aftreding van den voorzitter wordt bij proces-verbaal overgave gedaan van het archief. Bij dat stuk geschiedt mededeeling van alle bijzonderheden, op de dienstverrichtingen der commissie betrekking hebbende. Een expeditie van dat proces-verbaal wordt aan den Minister gezonden.

Art. 18. De door den voorzitter in te zenden periodieke stukken zijn vermeld op de bijlage lett. A. (1)

(1) Zie hieromtrent *Rec. Mil.* II, bladz. 640—645.

Prijzen van levensmiddelen over 1881. Aanschrijving M. v. O. van 16 Dec. 1880, n°. 25.

Gelet op het bepaalde bij artikel 18 van het Voorschrift betreffende de voeding van de militairen der Landmacht, *in tijd van vrede*;

Brengt, door deze, ter kennis van de Landmacht, dat contracten zijn gesloten voor de levering van de levensmiddelen, bedoeld bij art. 12 van gemeld Voorschrift, ten behoeve van het leger in de garnizoenen en legerplaaatsen, voor den tijd van één jaar, ingaande 1°. Januari 1881, met de aannemers en tegen de prijzen, in den hierbij gevoegden staat vermeld.

STAAT van de namen en woonplaatsen der aannemers, met wie overeenkomsten zijn gesloten voor de levering van levensmiddelen, ten behoeve van de troepen, voor den tijd van één jaar, ingaande 1°. Januari 1881, met vermelding van de daarbij bedongen prijzen.

Namen der aannemers.	Woonplaatsen.	Aanwijzing der levensmiddelen.	Prijzen, per militaire afdeeling.		
			1ste	2de	3de
H. Hooghwinkel....	Gorinchem.....	Rijst. KG.	f 0,16 ⁷		f 0,16 ⁷⁰
L. van Gerrevink....	Deventer.....				
J. van Konijnenburg.	Groningen.....	Gort. HL.	12,28	12,28	
J. P. Dutilh.....	Vlissingen. . . .	Zout. KG.	0,13 ⁵	0,14 ⁷⁵	0,13 ⁵²
P. Ammerlaan Pzn..	Delft.....	Kornijne kaas per 100 KG.	48,00	47,50	50,00
G. Hilarides.....	Franeker.....				
L. A. Kleijntjens....	's Hertogenbosch.				
H. Hooghwinkel....	Gorinchem.....	Bruine boonen HL.	13,75	13,75	13,75
H. L. van Baarle...	Breda...	Groene erwten HL.	12,46	12,46	12,46
Dezelfde	Idem.....	Grauwe erwten HL.	13,46	13,46	13,46

Rekening en verantwoording van de directie der weduwen- en weezenkas voor de officieren der Landmacht over 1879. Aanschrijving M. v. O. van 18 Dec. 1880, n°. 46.

De vijf-en-zestigste jaarlijksche rekening en verantwoording van de Directie der Weduwen- en Weezenkas voor de officieren van de Landmacht (over het jaar 1879) opgenomen en gesloten hebbende heeft de eer de uitkomst daarvan bij deze aan de Landmacht mede te deelen:

De ontvangst heeft bestaan in:

1 Bijdragen van officieren, tot het leger hier te lande en tot dat in West-Indië behorende (de gedetacheerden in Oost-Indië daaronder begrepen):

a. gewone contributie. . . . . f 98,900.70⁵.

b. doorlopende idem. , ... » 52,304.83⁵.

c. contributie bij vermeerdering van traktement. . . . . » 20,900.73.

d. Inleggelden en verhooging daarvan.	» 47,247.85.	
		<u>f 219,354.12.</u>
2. Bijdragen van gepensioneerde officieren :		
a. gewone contributie.	f 5,330.41.	
b. doorlopende idem.	» 10,634.94.	
c. inleggelden en verhooging daarvan.	» 4,430.93.	
		<u>» 20,396.28.</u>
3. Inhouding op de pensioenen van weduwen en op de onderstandgelden van weezen wegens onaangezuiverde inleggelden, »	1,115.43.	
4. Twee percent van het bedrag der leveranciën aan de korpsen van het leger, ingevolge art. 1 van het Koninklijk besluit van 3 November 1842, n°. 71.	» 24,781.20.	
5. Rente van ingeschreven kapitalen op het grootboek der nationale werkelijke schuld.	» 98,750.00.	
		<u>f 364,397.03.</u>
Uitgaven :		
1. Het nadeelig saldo op 1°. Januari 1879.	f 26,493.47.	
2. Pensioenen aan weduwen (met inbegrip der buitengewone uitkeering voor ééns van vijf en twintig ten honderd, ingevolge Zijner Majesteits besluit van 15 November 1878, n°. 62). »	286,003.67.	
3. Toelagen aan 13 weduwen, voor 17 kinderen boven het getal van drie (met inbegrip der buitengewone uitkeering voor ééns, als boven).	» 911.36.	
4. Onderstandgelden voor 45 weezen (met inbegrip der buitengewone uitkeering voor ééns, als boven.	» 6,216.82.	
5. Begraveniskosten voor 29 overleden officieren. »	2,900.00.	
6. Restitutie van te veel ingehouden contributiën.	» 579.61.	
7. Aan den amannensis, als defroijement wegens schrijf- en drukloon, enz.	» 200.00.	
8. Voor aankoop van een kapitaal, groot f 50,000, aan inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld, rentende 2½ percent, ingaande den 1sten Januari 1880.	» 32,518.12½.	
		<u>f 355,823.05½.</u>
Zoodat op den 1sten Januari 1880 meer ontvangen dan uitgegeven is.	f 8,573.97½.	
Blijft voorhanden aan inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld, rentende 2½ percent, een kapitale som van f 4,000.000.		
Op den 1sten Januari 1879 bedroeg het getal weduwen.	551	
hetwelk in het jaar 1879 is vermeerderd met.	23	
		<u>574</u>
Daarentegen zijn er overleden.	36	
hertrouwd.	1	
		<u>37</u>
Waardoor op 1° Januari 1880 het getal gepensioneerde weduwen bedraagt.	537	

Wijziging van de art. 10, 37 en 39 van het reglement voor het Koloniaal militair invalidenhuis op Bronbeek. Aanschrijving M. v. O. van 22 Dec. 1880, n°. 28.

Op de gemeenschappelijke voordracht van onze Ministers van Koloniën en van Oorlog dd. 30 November 1880, Litt. C., n°. 13, en van 6 December 1880, IIIde Afd., n°. 14.

Gezien de artt. 10, 37 en 39 van het reglement voor het Koloniaal Militair Invalidenhuis op *Bronbeek*, vastgesteld bij Ons besluit van 31 October 1862, n°. 86, en gewijzigd en aangevuld bij Onze besluiten van 19 Mei 1863, 7 December 1868, 27 December 1878 en 17 Maart 1880, n°s. 55, 10, 24 en 14;

Hebben goedgevonden en verstaan:

De artikelen 10, 37 en 39 van het aangehaalde reglement worden gelezen als volgt:

Art. 10. De officieren en de huismeester worden door den Koning benoemd op voordracht van den Minister van Koloniën.

De mindere beambten worden door den Commandant benoemd, wanneer zij uit de verpleegden gekozen kunnen worden. Van hunne benoeming geeft hij kennis aan den Minister van Koloniën.

Is tot vervulling eener vacature geen keuze uit de verpleegden te doen, dan wordt door den Minister van Koloniën, op voordracht van den Commandant, in de vervulling der vacature voorzien, met inachtneming van het bepaalde in de slotalinea van dit artikel.

De beambten, officieren, en minderen, moeten, behoudens de hierna gemaakte uitzonderingen, gepensionneerd of gegageerd zijn van de koloniale landmacht.

Bij uitzondering kunnen ook gepasporteerden dier landmacht tot bedoelde ambten worden voorgedragen.

Voor den huismeester en voor den machinist is kolonialen militairen dienst geen vereischte.

Art. 37. De straffen worden opgelegd door den Commandant, met inachtneming van het bepaalde bij artikel 38 en 39.

De kapitein-adjutant kan evenwel het gewoon arrest, hoogstens voor den tijd van vier dagen opleggen.

De Commandant geeft aan den Minister van Koloniën telkens onverwijld kennis van de door hem bevolen verwijdering van een verpleegde, en dat wel onder omstandige mededeeling van de redenen, die hem tot toepassing der straf deden besluiten.

Art. 39. In bijzondere gevallen kan verwijdering uit het gesticht worden bevolen, zonder dat de oplegging van mindere straffen is voorafgegaan.

Traktement voor militaire apothekers 3de klasse à la suite van het Koloniaal Werfdepot. Aanschrijving M. v. O. van 22 Dec. 1880, n°. 29. Mededeeling v. Z. M. besluit van 13 Dec. 1880, n°. 27.

Gelet op het bepaalde bij art. 1 van Ons besluit van den 14den October 1880, n°. 20, waarbij onder andere is vastgesteld, dat door de officieren, bestemd voor of herkomstig van de landmacht in de overzeesche bezittingen, zoolang zij zich à la suite van het koloniaal werfdepot bevinden, de traktementen zullen worden genoten tot dezelfde bedragen als die, welke voor hunne ranggenooten bij het leger hier te lande zijn of nader zullen worden vastgesteld;

In aanmerking nemende, dat de rang van militaire apotheker der 3de klasse, in verband met het bepaalde bij de Wet van 2 Augustus 1880

(*Staatsblad* n°. 145), voor het leger hier te lande is vervallen, terwijl die rang nochtans voor het leger in de overzeesche bezittingen is blijven bestaan.

Op de voordracht van Onze Ministers van Oorlog en van Koloniën, van den 3den December 1880, *Vide Afd.*, n°. 74, en van den 9den daaraanvolgende, *L. C.*, n°. 9;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat het traktement van de militaire apothekers der 3de klasse, bestemd voor of herkomstig van de landmacht in *Oost- of West-Indië*, zoolang zij in de gevallen verkeerden, bedoeld bij art. 1 van Ons besluit van 14 October 1880, n°. 20, *twaalf honderd gulden* (f1200) 'sjaars zal bedragen.

Ons tegenwoordig besluit wordt geacht in werking te zijn getreden op denzelfden datum, als dat van 14 October jl., n°. 20, hierboven genoemd.

Stamboeken voor de administrateurs, beneden den rang van officier, en de vaste militaire geëmployeerden bij de militaire hospitalen, almede voor de militaire apothekersbedienden. Aanschrijving M. v. O. van 28 Dec. 1880, n°. 40.

Overwegende, dat het noodzakelijk is, een stamboek te doen aanhouden van de militaire apothekersbedienden;

Gelet voorts op artikel 53 van het reglement ter uitvoering van het Koninklijk besluit van 7 September 1880, n°. 9, nopens de instelling van — alsmede het toezicht, de directie en het administratief beheer over — de militaire ziekeninrichtingen;

Heeft goedgevonden het navolgende te bepalen:

1°. Van het stamboek, dat op 1 Januari 1881 door de zorg van den Chef van elk militair hospitaal, moet worden aangelegd, behoort zoo spoedig doenlijk, aan het Departement van Oorlog een duplicaat te worden toegezonden, ten einde als dubbel daarvan bij dit Departement te blijven berusten.

2°. Ten opzichte van het inschrijven en verder aanhouden van dat stamboek, moeten voor zoover toepasselijk, de bestaande voorschriften nopens het inschrijven en aanhouden van de stamboeken van de onderofficieren en mindere militairen van het leger worden gevolgd, bepaaldelijk dus ook de nog van kracht zijnde bepalingen, vervat in de aanschrijvingen van den Commissaris-Generaal van Oorlog van 15 Februari 1822, n°. 27 (*B. U.*, bladz. 167), van den Generaal-Majoor, Directeur voor het personeel en de Militaire zaken van 21 Januari 1828, *Litt. B* (*B. U.*, bladz. 230), van den Directeur-Generaal van Oorlog van 18 April 1833, n°. 68 (*B. U.*, bladz. 277), van den Directeur-Generaal van Oorlog, ad interim, van 15 Juli 1836, n°. 36 (*B. U.*, bladz. 286), van den Directeur-Generaal van Oorlog van 3 Augustus 1841, n°. 55 B (*B. U.*, bladz. 332) en de beschikking van den Minister van Oorlog van 26 Februari 1862, n°. 2 B (*B. U.*, bladz. 882).

3°. De militaire apothekersbedienden, bij de militaire hospitalen dienst doende, moeten mede in evengenoemd register worden ingeschreven.

4°. Ten aanzien van de militaire apothekersbedienden, dienst doende bij 's Rijks magazijn van geneesmiddelen, moet een stamboek, van model gelijk aan dat, hetwelk voor de administrateurs en geëmployeerden bij de militaire hospitalen is vastgesteld, op gelijke wijze als hiervoren onder 1°. en 2°. is omschreven, worden aangehouden door de zorg van den Dirigeerenden Militairen Apotheker, Hoofd van gemeld magazijn.

5°. Van de aanstelling en terugstelling in de onderscheidene klassen en van de bevorderingen moet in de derde kolom van meergenoemd stamboek aantekening worden gehouden.

6°. Alle tot het stamboek betrekkelijke bescheiden moeten aan den Minister van Oorlog *rechtstreeks* toegezonden worden.

Militaire hospitalen. Aanschrijving M. v. O. van 21 Dec. 1880, n°. 36.
Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog dd. 18 December 1880, Kabinet Litt. V¹¹.

Gelet op Ons besluit van 7 September 1880, n°. 9.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

a. dat, te rekenen van 1°. Januari 1881, de op den voet van gemeld besluit door Ons te benoemen administrateurs van de militaire hospitalen met den rang van kapitein, van 1sten luitenant of van 2den luitenant, zoolang zij die betrekking bekleeden, zullen worden gevoerd à la suite van de wapens en diensten, waartoe zij behooren op het tijdstip hunner benoeming tot de evenbedoelde betrekking van administrateur;

b. dat de administrateurs der militaire hospitalen voorloopig en in afwachting eener nadere, meer algemeene traktementsregeling, zullen genieten een jaarlijksch traktement, ten bedrage van:

f 1600 voor de kapiteins, f 1200 voor de 1ste luitenants, f 1000 voor de 2de luitenants, f 800 voor de adjudanten-onderofficier, administrateurs der hospitalen van de 2de klasse, en f 700 voor de adjudanten-onderofficier, administrateurs der hospitalen van de 3de klasse.

Vervoer per stoomboot van militairen. Aanschrijving M. v. O. van 24 Dec. 1880, n°. 58.

Brengt, door deze, ten vervolge op de beschikking van 9 December 1874, n°. 68 I (R. M. II, bladz. 193), ter kennis van de Landmacht:

1°. dat de dienst der stoombootrederij *Telegraaf* te Rotterdam is gewijzigd, en diengevolge, in overleg met de directie, is vastgesteld het hierbij gevoegde tarief n°. 34, (1) hetwelk met 1°. Januari 1881 in werking treedt, en in vervanging komt van het bestaande tarief n°. 34, en

2°. dat de stoombootdienst van de *Rijn- en Waal-stoombootmaatschappij* is gestaakt, en dus het tarief n°. 48 als vervallen moet worden beschouwd.

Vrijdom van briefport. Aanschrijving M. v. O. van 27 Dec. 1880, n°. 3.

Brengt, door deze, ter kennis van de Landmacht, dat, bij Koninklijk besluit van 30 November 1880, n°. 15, vrijstelling van port is verleend voor de briefwisseling over dienstzaken welke gevoerd wordt:

1°. tusschen de dirigeerende officieren van gezondheid der 1ste klasse bij de Landmacht ter eene

en de ambtenaren van het geneeskundig staatstoezicht, de gemeentebesturen en alle militaire autoriteiten ter andere zijde;

2°. tusschen den directeur der Topographische inrichting ter eene en alle militaire autoriteiten ter andere zijde.

Administratie bij de korpsen. Aanschrijving M. v. O. van 28 Dec. 1880, n°. 18.

Brengt, door deze, ter kennis van de Landmacht, dat in het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste Hoofdstuk (Departement van Oorlog) der Staatsbegroting voor 1881 — voor zooveel de administratie der korpsen betreft — voorkomen de navermelde artikelen:

IIIde AFDEELING.

Traktementen, toelagen en schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstparden en voor verhuiskosten bij verplaatsing van de officieren der wapekorpsen, daaronder begrepen de pardenartsen bij die korpsen.

(1) Zie hieromtrent *Rec. Mil.* II, bladz. 657.

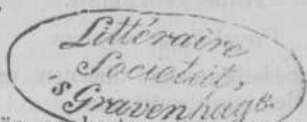
Art. 8. Infanterie.

Art. 9. Cavalerie.

Art. 10. Artillerie.

Art. 11. Genie.

Art. 12. Gratificatiën en kosten van vervoer van officieren, die bij het leger in *Nederlandsch-Indië* worden gedetacheerd.

IVde AFDEELING.

Soldijen en verdere kosten der verschillende wapenkorpsen, met uitzondering van de kosten voor de officieren dier korpsen, in de IIIde afdeeling vermeld, maar met inbegrip van de kosten der instructeurs bij de schutterijen en vereenigingen tot vrijwillige oefening in den wapenhandel, van gratificatiën, te verleen aan de met lichaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren en manschappen, van begrafenis-kosten van onvermogene militairen en van schadeloosstelling voor schutterlijke diensten, bij gemis van garnizoen.

Art. 13. Infanterie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling.

Art. 14. Cavalerie, als voren.

Art. 15. Artillerie, als voren.

Art. 16. Genie.

Art. 17. Kosten, vallende op het kampeeren van troepen en op het verrichten van veldoefeningen op groote schaal.

Vde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

Art. 19. Personeel. Traktementen, toelagen en schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van de officieren van gezondheid, met uitzondering van die, bij de Koninklijke Militaire Academie ingedeeld.

Vide AFDEELING.

Studie en onderwijs.

Art. 22. Traktementen, toelagen, soldijen, schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstpaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing, mitsgaders verdere kosten der Koninklijke Militaire Academie, na aftrek van het aandeel in die kosten, dat uit het Iste Hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch-Indië* wordt betaald.

Art. 23. Traktementen, toelagen, soldijen, schadeloosstelling voor uniformverandering en voor verhuiskosten bij verplaatsing, mitsgaders verdere kosten van de Pupillenschool.

XIide AFDEELING.

Wapen der Marechaussee.

Art. 53. Traktementen, mitsgaders schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstpaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing van officieren van het wapen der Marechaussee.

Art. 54. Soldijen, huisvesting en verdere kosten van het wapen der Marechaussee, met uitzondering van de kosten voor de officieren van het wapen, in het vorig artikel vermeld, maar met inbegrip van gratificatiën, te verleen aan met lichaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren, en manschappen en van begrafenis-kosten van onvermogene militairen van het wapen.

XIIIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Art. 56. Kosten van medailles voor diensten van onderscheiden aard, en van de daaraan verbonden gratificatiën.

Heeft wijders goedgevonden — voor het geval gemeld ontwerp tot wet mocht worden verheven — met wijziging in zooverre van de beschikking van 23 December 1879, VIIIste Afd., n°. 53 (*R. M.* 1879, II, bladz. 306), en met ingang van 1 Januari 1881, te bepalen:

§ 1. In verband met de artt. 10 en 15 van het ontwerp wordt het bepaalde bij § 1 der gemelde beschikking ingetrokken en buiten werking gesteld, en worden al de artillerie-korpsen dus beschouwd als tot één en hetzelfde wapen te behooren.

Het korps pontonniers blijft echter voorloopig in administratie bij het regiment rijdende artillerie.

§ 2. Behoudens de verschillen in de nummers der artikelen, blijft het bepaalde bij de §§ 2 tot en met 8 der beschikking van kracht.

§ 3. De schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing — waaromtrent later nadere bevelen zullen worden gegeven — wordt op de betalingslijsten voor traktementen berekend.

§ 4. Ofschoon de traktementen, toelagen en de schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van de officieren van gezondheid, onder één artikel in het wetsontwerp zijn vermeld, blijven de officieren van gezondheid, bij de korpsen ingedeeld, daarbij in betaling. Ten dien aanzien wordt het navolgende in acht genomen:

a. Op de betalingslijsten der officieren worden eerst gebracht de officieren van het wapen, waartoe het korps behoort, en nadat het hun aankomende is getotaliseerd, worden de officieren van gezondheid daaronder op de lijst gebracht, en wordt het dezen aankomende eveneens getotaliseerd. Na dit laatste totaal wordt het generaal totaal der lijst vermeld.

b. Andere betalingstukken — zooals b. v. die voor huisvesting op marsch of in kantonnement — worden zoodanig ingericht, dat blijkt van het bedrag, hetwelk aan of ten behoeve van officieren van gezondheid is betaald.

c. De betalingen, overeenkomstig de punten *a* en *b* aan of ten behoeve van de officieren van gezondheid gedaan, worden niet begrepen in de gewone verzamelingen op de bewijzen, bij de afrekening der korpsen met 's Rijks schatkist behorende, — doch daarvan wordt een afzonderlijke verzameling opgemaakt en het bedrag daarvan als laatste post van uitgaaf op gemelde afrekening overgebracht.

d. Voor het bedrag der afzonderlijke verzameling, onder *c* bedoeld, wordt, telkens, zoodra, na afloop van het 1ste, 2de en 3de kwartaal, de afrekening met 's Rijks schatkist van een korps bij den betrokken militairen intendant is ingekomen, een mandaat van betaling afgegeven ten name van de hoofdadministratie van het korps, en ten laste van artikel 19 der begrooting. Van die afgifte wordt — onder vermelding van datum en nummer van het mandaat — een aantekening op de verzameling gesteld en bekrachtigd.

De mandateering van het betaalde over het 4de kwartaal geschiedt eerst nadat daartoe dezerzijds bevelen zijn gegeven.

e. De bedragen der mandaten, onder *d* bedoeld, worden — onder de omschrijving: »*Art. 19 Traktementen, enz. van officieren van gezondheid*» — in het credit der afrekening met 's Rijks schatkist verantwoord, en daarvan wordt op de 4de bladzijde dier afrekening een aantekening gesteld, zooals

bij § 4 der beschikking ten aanzien van de traktementen der officieren is voorgeschreven.

f. Wanneer officieren van gezondheid deel uitmaken van een marscheerende troep, behoeven de voor hen te betalen vrachtkosten, veergelden en dergelijke algemeene kosten niet afzonderlijk te worden verantwoord, doch deze worden — evenals hunne toelagen bij kampeeren en veldoefeningen op groote schaal — onder die van den troep verantwoord.

g. In de inwendige administratie van de korpsen behoeven de betalingen aan of ten behoeve van de officieren van gezondheid niet afzonderlijk te worden verantwoord; evenmin de van hen te doene inhoudingen, zooals die voor de weduwen- en weezenkas, het officiers-kleedingsfonds, enz.

h. Het bij a tot en met g van deze § bepaalde is niet van toepassing op de Koninklijke Militaire Academie. Daarbij worden de betalingen aan of ten behoeve van officieren van gezondheid onder de overige uitgaven der inrichting begrepen.

§ 5. De gratificatiën, verbonden aan de gouden medaille wegens 36-jarigen trouwen dienst van onderofficieren en soldaten, worden niet meer ten laste van het werffonds gebracht (zie art. 56 van het ontwerp).

Telkens wanneer de betaling van een toegekende gratificatie heeft plaats gehad, wordt daarvan door de belanghebbende hoofdadministratie een declaratie in tweevoud, vergezeld van een behoorlijk op zegel geschreven en gekwiteerd bewijs, door tusschenkomst van den betrokken intendant, aan het Departement van Oorlog ter verevening ingediend.

Van pas maken van gedragen kleeding. Aanschrijving M. v. O. van 28 Dec. 1880, n°. 45.

Overwegende, dat nader bepaald behoort te worden, door wien de staten voor de kosten van het van pas maken van gedragen kleedingstukken, bedoeld bij § 2 der beschikking van 1 October 1863, n°. 60 I (B. U., blz. 918), moeten worden opgemaakt;

Heeft goedgevonden, met wijziging in zooverre van den inhoud van genoemde §, te bepalen:

1°. dat het opmaken der bedoelde staten voortaan door de magazijnmeesters bij de garnizoensmagazijnen zal geschieden, en wel afzonderlijk voor ieder korps of onderdeel van een korps in het garnizoen aanwezig, waaraan de kleeding uit die inrichtingen wordt verstrekt.

2°. dat die staten moeten worden voorzien:

a. van een verklaring der Hoofdofficieren, commandanten van bataljons of eskadrons, of der commandanten van korpsen of detachementen, inhoudende, dat het van pas maken, in den staat omschreven, noodig was en naar behooren verricht is, en

b. van het goedkeurend visum van den toezienden Chef over het magazijn.

Herijk van maten en gewichten. Aanschrijving M. v. O. van 29 Dec. 1880, n°. 115.

Gezien het Koninklijk besluit van 6 December 1880, *betrekkelijk den herijk van de maten en gewichten in het jaar 1881* (Staatsblad n°. 219);

Gelet op de aanschrijving van 9 Juni 1869, n°. 1 S (B. U., blz. 1139);

Brengt, ten vervoelge op die aanschrijving, door deze, ter kennis van de Landmacht, dat Zijne Majesteit, bij bovengemeld besluit, heeft goedgevonden, het navolgende te bepalen:

1°. de maten en gewichten zijn in het jaar 1881 onderworpen aan den herijk, bedoeld in art. 15, litt. A, der Wet van 7 April 1869 (Staatsblad n°. 57), waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt bij Koninklijk besluit van 29 November 1874) (Staatsblad n°. 143);

2°. die herijk geschiedt binnen het tijdvak, dat aanvangt op 1 Januari en eindigt op 1 October van dat jaar;

3°. aan Gedeputeerde Staten der provinciën wordt opgedragen het tijdstip te bepalen, waarop die herijk voor elke gemeente gedurende het sub 2°. genoemde tijdvak zal plaats hebben.

Opheffing der fondsen voor vernieuwing van ledergoed en paardentuig en van slaapfournituren. — Beheer van het ledergoed en paardentuig en het nachtleger. Aanschrijving M. v. O. van 30 Dec. 1880, n°. 11. Mededeeling van Z. M. besluit van 17 Dec. 1880, n°. 25.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van den 14den Dec. 1880, VIe Afd., n°. 11;

Gelet op art. 94 van het provisioneel reglement van administratie bij de landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 1 Februari 1819, letter P⁵. houdende instelling van een fonds voor de vernieuwing van ledergoed en paardentuig, en op de artt. 97 tot en met 100 van dat reglement, bepalingen bevattende omtrent de verstrekking van legergoed en paardentuig, den tijd van duur der voorwerpen, en de ontvangsten en uitgaven ten behoeve en ten laste van genoemd fonds;

Gezien de Koninklijke besluiten van 17 Augustus 1824, n°. 143, en van 22 Mei 1825, n°. 108, nopens de instelling van een fonds van slaapfournituren, en Ons besluit van 29 December 1861, n°. 30, houdende o. a. vaststelling der bedragen, welke voor vernieuwing van ledergoed en voor de vernieuwing en het onderhoud van slaapfournituren, bij het koloniaal werfdepot zijn toegestaan;

Gezien art. 4 van Ons besluit van 13 December 1878, n°. 50, waarbij o. a. is bepaald, dat het bedrag der vorderingen van het verschuldigde wegens leveringen van goederen tot het ledergoed en het nachtleger behoorende, door een der Hoofladministratiën van de korpsen, daartoe telkens door Onzen Minister van Oorlog aan te wijzen, betaald, en uit de daartoe bestemde fondsen, zoolang die niet zijn opgeheven, gekweten zal worden;

Gezien art. 65 der Wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 129), laatstelijk gewijzigd bij de Wet van 29 Mei 1877 (*Staatsblad* n°. 114);

Hebben goedgevonden en verstaan — met uitbreiding in zooverre van het bepaalde bij Ons besluit van 10 Augustus 1875, n°. 68, en van art. 8 van Ons besluit dd. 6 Juni 1879, n°. 23 — te bepalen:

Art. 1. Het fonds voor vernieuwing van ledergoed en paardentuig en het fonds voor slaapfournituren bij de korpsen en inrichtingen van het leger, alsmede bij het koloniaal werfdepot, worden opgeheven.

De saldo's te goed van die fondsen bij slot van het dienstjaar 1880 worden ten bate van 's Rijks schatkist gebracht.

Art. 2. De kosten, vallende op de aanschaffing, de vernieuwing de wijziging, het onderhoud en de administratie van alle voorwerpen van ledergoed, paardentuig en slaapfournituren komen ten laste van het Rijk.

Art. 3. Wanneer eenig voorwerp van ledergoed, paardentuig of nachtleger, door toedoen van den bruiker of bewaarder mocht zijn beschadigd, verloren geraakt of onbruikbaar geworden, wordt de daardoor veroorzaakte schade, naar een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen maatstaf, door den bruiker of bewaarder vergoed.

Art. 4. De bewaring, het onderhouden van den voorraad en de verantwoording der voorwerpen van ledergoed, paardentuig en nachtleger, voor zooveel die niet bij de korpsen in gebruik, of, wat het nachtleger betreft,

in de garnizoens-nachtlegermagazijnen, hierna omschreven, opgelegd zijn, geschieden bij de Rijks centraalmagazijnen van kleding, uitrusting, enz.

Art. 5. In elke garnizoensplaats — met uitzondering van die, welke slechts geringe troepensterkte hebben — is een garnizoensmagazijn van nachtleger, waarin het noodige wordt opgelegd om in de behoefte te kunnen voorzien.

Art. 6. Het toezicht over- en de verantwoordelijkheid voor het garnizoens-nachtleger, worden opgedragen aan den militairen intendant ter plaatse, of — in garnizoenen waar geen intendant is gevestigd — aan de plaatselijke of garnizoenscommandanten.

Art. 7. De administratie over de goederen, tot het nachtleger in een garnizoen behorende, wordt door Onzen Minister van Oorlog in den regel opgedragen aan een gepensionneerden onderofficier.

Die administrateur geniet een toelage, waarvan het bedrag door Onzen Minister van Oorlog wordt vastgesteld, met dien verstande, dat deze toelage — met inbegrip van die, welke de administrateur wegens gelijktijdige waarneming der betrekking van beheerder van een garnizoensmagazijn van kleding of van administrateur eener garnizoensbakkerij mocht genieten — in geen geval meer mag bedragen dan *f* 2.— per dag boven het pensioen, dat aan den belanghebbende mocht zijn toegekend.

Bovendien wordt hem vrije woning toegekend of eene schadeloosstelling daarvoor, mede door Onzen Minister van Oorlog te bepalen.

Art. 8. Gepensionneerde militairen, met de bij art. 7 bedoelde administratie belast, genieten hun pensioen in zijn geheel gelijktijdig met de in het voorgaand artikel bedoelde toelage.

Art. 9. De daggelden en toelagen, te betalen aan oppassers bij de nachtlegermagazijnen of aan militairen met werkzaamheden ten behoeve van het nachtleger belast, worden eveneens door Onzen Minister van Oorlog vastgesteld, en zulks tot een maximum van *vijftien cent* per dag voor een militair in activiteit, en *dertig cent* per dag voor een gepensionneerden militair.

De gepensionneerde zal het militair pensioen in zijn geheel genieten, gelijktijdig met voorschreven daggeld of toelage.

Art. 10. De administrateurs zijn voor alle goederen, in de nachtlegermagazijnen opgelegd, verantwoordelijk aan de militaire autoriteit, met het toezicht belast.

Art. 11. Door Onzen Minister van Oorlog worden ten aanzien van de aanschaffing, het beheer en de administratie der voorwerpen van ledergoed, paardentuig en nachtleger, de noodige voorschriften vastgesteld.

Art. 12. Gelijktijdig met het in werking treden van dit besluit worden ingetrokken en buiten werking gesteld:

a. het bepaalde bij de artt. 94, 97, 98, 99 en 100 van het provisioneel reglement van administratie bij de landmacht en bij het Koninklijk besluit van 22 Mei 1825, n°. 108;

b. de bepalingen, vervat in de Koninklijke besluiten van 17 Augustus 1824, n°. 143, en 29 December 1861, n°. 30, en in art. 4 van Ons besluit van 13 December 1878, n°. 50, voor zooverre die bepalingen betrekking hebben op de fondsen, in deze bedoeld.

Art. 13. Dit besluit treedt in werking met 1 Januari 1881, behoudens het bepaalde bij de tweede alinea van art. 1.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken, met ingang van 1 Januari 1881:

De beschikkingen van den Minister van Oorlog van:

28 Juni	1842, N ^o .	25 B	(B. U. blz. 361);
16 December	1850, N ^o .	4 B	(R. M. » 351);
1 Mei	1851, N ^o .	44 B	(B. U. » 563);
29 Mei	1852, N ^o .	47 B	(B. U. » 617);
21 October	1853, N ^o .	40 B	(B. U. » 670);
8 December	1854, N ^o .	47 B	(B. U. » 712);
7 November	1855, N ^o .	44 B	(B. U. » 726);
23 Juli	1863, N ^o .	30 I	(B. U. » 912);
12 Januari	1867, N ^o .	81 I	(B. U. » 1005);
29 Januari	1867, N ^o .	47 I	(B. U. » 1007);
12 Mei	1869, N ^o .	100 I	(B. U. » 1137), voor

zooveel de punten *b* en *d* betreft;

9 Februari 1872, N°. 63 I (B. U. » 1263);

11 Juli 1878, VIIIe Afd., Int., N°. 25 (R. M. 1878, II, blz. 138);

7 November 1879, VIIIe Afd., Int., N°. 30 (R. M. 1879, II, blz. 285);

B. Ten aanzien van de in het besluit bedoelde onderwerpen — met ingang van 1 Januari 1881 — de navolgende voorschriften vast te stellen:

I. OVER HET VERNIEUWEN EN WIJZIGEN VAN LEDERGOED
EN PAARDENTUIG (1).

§ 1. De voorwerpen van ledergoed en paardentuig worden als Rijkseigendom beschouwd, in verband waarmede het bepaalde bij art. 41 der Instructie betreffende den dienst bij de Rijks centraalmagazijnen van kleeding, uitrusting, enz. daarop moet worden toegepast: terwijl omtrent de voordrachten tot verkoop van buiten dienst gestelde voorwerpen wordt verwezen naar het bepaalde bij art. 42 dier Instructie.

§ 2. De bestaande voorschriften omtrent de wijze van verstrekking en verantwoording van ledergoed en paardentuig blijven gehandhaafd.

§ 3. Aanschaffing of wijziging van voorwerpen van ledergoed en paardentuig heeft niet plaats dan op bijzondere machtiging van den Minister van Oorlog.

§ 4. Wordt het betalen der kosten van het wijzigen van voorwerpen van ledergoed en paardentuig aan de korpsen opgedragen, dan wordt, bij het einde van elke drie maanden, deswege door de hoofdadministratie een declaratie in tweevoud opgemaakt en door tusschenkomst van den betrokken militairen intendant aan het Departement van Oorlog gezonden, zoodanig dat die vóór het einde der eerste maand van het volgende kwartaal daarbij is ontvangen.

De uitgaven worden verantwoord op de rekening met diversen op een afzonderlijk folio, onder het hoofd: *Wijzigen van ledergoed en paardentuig*.

§ 5. De vergoeding voor, door toedoen der gebruikers of bewaarders, verloren geraakte of onbruikbaar geworden voorwerpen van *ledergoed en paardentuig*, bedoeld bij art. 3 van het besluit, wordt geregeld op de thans gebruikelijke wijze, namelijk, naar de waarde en den tijd van duur der voorwerpen. De bedragen dier vergoeding moeten, bij het einde van elke drie maanden, bij de betaalmeesters van 's Rijks schatkist gestort worden,

(1) Door «wijzigen» wordt verstaan het getal dat — bij verandering van het model — de voorhanden voorwerpen aan dat model worden gelijk gemaakt.

Door «paardentuig» wordt in deze beschikking alléén verstaan dat bij de korpsen cavalerie en de Koninklijke Militaire Academie in gebruik. In de voorschriften betreffende de aanschaffing, de vernieuwing en het onderhoud van het paardentuig bij de bereden artillerie wordt daardoor geen verandering gebracht.

en de quitantie deswege moet bij de driemaandelijksche verantwoording worden overgelegd, evenals ten aanzien van wapenen plaats heeft.

Van die vergoeding wordt telkens onverwijld een staat in tweevoud opgemaakt, naar het hierbij gevoegd model (1). Een expeditie daarvan wordt overgelegd bij de driemaandelijksche verantwoording van ledergoed en paardentuig en een bij de geldelijke verantwoordingstukken van het korps. Voor zooverre de vergoeding komt ten laste van de onderofficieren en soldaten van de korpsen, wordt die ten laste van hunne rekening in het kleeding- en reparatiefonds gebracht.

§ 6. Telkens wanneer eenig voorwerp van ledergoed of paardentuig, zonder toedoen van den bruiker of bewaarder verloren of onbruikbaar is geraakt, moet daarvan proces-verbaal in duplo opgemaakt en één expeditie daarvan mede bij genoemde verantwoording gevoegd worden.

Die processen-verbaal worden echter niet gevorderd voor zooveel het voorwerpen betreft, die bij de jaarlijksche voordracht, ten gevolge van het verschijnen van den tijd van duur, tot buitendienststelling in aanmerking worden gebracht.

II. VERNIEUWEN, WIJZIGEN EN ONDERHOUD VAN NACHTLEGER.

§ 7. Ten aanzien van nachtlegervoorwerpen gelden de bepalingen van het hierbij gevoegde voorschrift, nopens samenstelling, onderhoud, beheer en verantwoording van het nachtleger bij het leger in gebruik (2).

De bij dat voorschrift vastgestelde modellen moeten worden gevolgd, met dien verstande, dat — zoolang de thans voorhanden voorraad gedrukte formulieren van de vervallen modellen niet is uitgeput — daarvan met de noodige daarin te brengen wijzigingen kan worden gebruik gemaakt.

§ 8. In verband met het bepaalde bij art. 5 van het besluit, zal de versprekking van nachtleger, voor zooveel garnizoenen van geringe troepensterkte betreft, plaats hebben, als volgt:

Te	Door de zorg van den toezienden Chef over het nachtleger, te
Assen en Veenhuizen.	Groningen.
Westervoort.	Arnhem.
Pannerden.	Nijmegen.
Crèvecoeur en Heusden.	's Hertogenbosch.
Hellevoetsluis.	Brielle.
Woudrichem en de forten Loevestein, Everdingen en Asperen.	Gorinchem.
Woerden, Wierickerschans, Nieuwersluis en de forten bij Utrecht.	Utrecht.
Neuzen, Ellewoutsdijk en Rammekens.	Vlissingen.
Weesp en de forten bij Amsterdam.	Amsterdam.
De forten bij Willemstad.	Willemstad.
Legerplaats op de Oldebroeksche heide.	Zwolle.

(1) Zie hiervoor *Rec. Mil.* II, bladz. 674.

(2) In verband met dat voorschrift wordt het nachtleger van elk garnizoen afzonderlijk beheerd en vervallen dus de bijzondere bepalingen, waardoor tot dusverre de verantwoordingen in de provinciën Groningen en Frieland te Groningen en in Limburg te Maastricht worden opgemaakt.

Voor zooverre deze indeeling verandering brengt in de bestaande indeeling, moeten de voorwerpen onverwijd door de magazijnen onderling in verantwoording worden overgegeven en overgenomen.

III. BIJZONDERE BEPALINGEN.

§ 9. Alvorens de verantwoordingen van de ontvangsten en uitgaven, betrekkelijk de opgeheven fondsen van vernieuwing van ledergoed en paardentuig en van slaapfurnituren over het jaar 1880 worden ingediend, moet gezorgd worden, dat alle pretentiën ten laste dier fondsen zijn voldaan en in de verantwoording opgenomen.

§ 10. Ten aanzien van het tijdstip en de wijze, waarop de saldo's dier fondsen, ingevolge de 2de zinsnede van art. 1 van het besluit, ten bate van 's Rijks schatkist moeten worden gebracht, zullen na de goedkeuring der in § 9 bedoelde verantwoordingen bevelen worden gegeven.

§ 11. Ten aanzien van het betalen en verrekenen der kosten van reparatiën aan ledergoed en paardentuig, de verstrekking, het onderhoud, enz. van stokken met toebehooren voor sergeanten- en korporaals-tamboer, van trompet- en hoornsnoeren, enz., wordt op de tot dusverre gevolgde wijze gehandeld.

Van voorwerpen, die zonder schuld der gebruikers of bewaarders verloren geraken, of onbruikbaar worden — voorwerpen van wapenen daaronder begrepen — worden evenwel geen vergoedingstalen meer opgemaakt, en deswege heeft geen verrekening van de waarde van den onverschenen tijd van duur plaats.

§ 12. De bepalingen, in deze beschikking en in het hierbij gevoegde *Voorschrift* vervat, zijn ook van toepassing op het Koloniaal Werfdepot, met dien verstande evenwel, dat van het betaalde voor het garnizoensnachtleger te *Harderwijk* en voor het wijzigen van ledergoed, geen declaratiën worden ingediend, doch de bedragen daarvan — onder overlegging van behoorlijke verzamelingen — op de driemaandelijksche afrekeningen van het depot met 's Rijks schatkist aan het Rijk in rekening worden gebracht.

VOORSCHRIFT nopens samenstelling, onderhoud, beheer en verantwoording van het nachtleger bij het leger in gebruik, het wapen der marechaussee daaronder niet begrepen.

I. MAGAZIJNEN.

Art. 1. In elk garnizoen bestaat een nachtlegermagazijn, waarin het noodige wordt opgelegd, om de troepen van dat garnizoen van nachtlegergoederen te voorzien en voor het onderhoud, de verwisseling en de reiniging dier goederen te kunnen zorgen.

Voor garnizoenen van geringe troepensterkte kan echter in een en ander worden voorzien uit een in de nabijheid gelegen magazijn.

Art. 2. De lokalen, tot magazijnen noodig, worden door den plaatselijken of garnizoenscommandant aangewezen.

Zijn daartoe geene lokalen beschikbaar, dan wordt door dien commandant, in overleg met den toezienenden chef over het nachtleger, aan den Minister van Oorlog een voorstel gedaan, nopens de wijze, waarop in dit opzicht in dien dienst zou kunnen worden voorzien.

II. TOEZICHT EN BEHEER.

Art. 3. Het algemeen toezicht over de nachtlegervoorwerpen van het leger is opgedragen aan den Hoofdintendant.

Deze doet aan den Minister van Oorlog alle zoodanige voorstellen, als hem in het belang eener behoorlijke nachtligging van de onderofficieren en soldaten en tot het in goeden staat houden van de daartoe bestemde voorwerpen noodig en nuttig voorkomen.

Hij waakt er voor, dat de toeziende chefs over de nachtlegermagazijnen en de commandeerende officieren van korpsen en onderdeelen hunne verplichtingen, ten aanzien van dit onderwerp, nakomen en die door hunne onderhoorigen doen nakomen.

Hij ontvangt alle periodieke en andere bescheiden, het beheer en de verantwoording van het nachtleger betreffende, en zendt die — voor zooveel noodig voorzien van zijn opmerkingen of van zijn visum — aan het Departement van Oorlog.

Hij voert briefwisseling met de toeziende chefs en de commandeerende officieren van de korpsen over onderwerpen, het nachtleger betreffende, en — voor zoo verre hij dit noodig oordeelt — brengt hij deze ter kennis, of onderwerpt hij die aan het oordeel van den Minister van Oorlog.

Hij houdt van tijd tot tijd — bij voorkeur onverwachts — inspectie over het nachtleger, zoowel over dat in de magazijnen opgelegd, als over dat bij de korpsen in gebruik, en brengt van zijn bevinding rapport uit aan den Minister van Oorlog.

Het toezicht over het beheer van een garnizoens-nachtlegermagazijn wordt gehouden door den militairen intendant, op de plaats aanwezig, of door dengenen, die hem als zoodanig vervangt.

De toeziende chef zorgt, dat de goederen, welke zich in voorraad in het magazijn bevinden, behoorlijk worden opgelegd en verzorgd, en dat het noodige wordt in acht genomen om die tegen vervreemding, verwaarloozing en bederf te vrijwaren (1).

Hij ziet toe, dat de noodige voorzorgsmaatregelen tegen het ontstaan van brand worden genomen, en tevens dat — om een begin van brand te kunnen blusschen — in elk lokaal minsten één met water gevulde ton en een paar emmers aanwezig zijn.

Hij is belast met het keuren van hetgeen rechtstreeks in het magazijn wordt geleverd, en van de goederen, welke, na te zijn hersteld, gewaschen, gereinigd, enz., in het magazijn worden teruggebracht.

Hij zorgt, dat de administrateur en de verdere geëmployeerden in het magazijn de hun opgedragen werkzaamheden behoorlijk en tijdig verrichten.

Hij is voor een en ander persoonlijk verantwoordelijk, tot welk einde de administrateur en de overige geëmployeerden in het magazijn aan hem ondergeschikt zijn.

Wanneer de administrateur de hem opgedragen taak niet behoorlijk vervult, of zich schuldig maakt aan plichtverzuim of andere laakbare handelingen, geeft hij daarvan kennis aan den Hoofdintendant. Hij houdt voorts een wakend oog op de nachtlegergoederen, bij de korpsen in gebruik, en zorgt, in overleg met de commandeerende officieren, dat aan die goederen de vereischte zorg wordt besteed, en misbruiken worden voorkomen.

Art. 5. Met het beheer van een nachtlegermagazijn, het bewaren, ontvangen en uitgeven van goederen, het voeren der materiele verantwoording, en het besturen der werkzaamheden wordt belast een administrateur, door den Minister van Oorlog te benoemen.

Hiertoe wordt in den regel een geschikt gepensionneerd onderofficier, bij voorkeur een gepensionneerd adjudant-onderofficier of sergeant-majoor bestemd.

(1) Zie omtrent de maatregelen, te nemen tot waring van mot, de aanschrijvingen van 3 December 1863, no. 59 I (B. U. II, blad. 922), en van 11 October 1873, no. 60 I (B. U. II, blad. 1352).

De administrateur is in de uitoefening zijner functiën ondergeschikt aan den toezienenden chef, en voor dezen aansprakelijk voor de zorgvuldige bewaring, oplegging en verzorging der goederen.

Hij verzekert zich van behoorlijke afsluiting der bergplaatsen, ten einde ontvreemding te voorkomen.

Door den administrateur wordt, boven het hem toegekend pensioen, een jaarlijksche toelage genoten, waarvan het bedrag door den Minister van Oorlog wordt bepaald.

In plaatsen, waar slechts weinig nachtleger in het magazijn in voorraad is, wordt geen administrateur door den Minister van Oorlog aangesteld. In die plaatsen worden de functiën van administrateur door den toezienenden chef — in overleg met den commandant van het betrokken korps of onderdeel ter plaatse — opgedragen aan een officier of onderofficier der bezetting. Deze geniet daarvoor geen bijzondere vergoeding.

Art. 6. Tot het verrichten van werkzaamheden in het magazijn kunnen, wanneer dit noodig is, een of hoogstens twee gepensioneerde militairen of wel — in overleg met de commandanten van korpsen of onderdeelen ter plaatse — militairen van het garnizoen door den toezienenden chef in dienst worden gesteld.

Deze staan, wat den dienst in het magazijn aangaat, onder de bevelen van den administrateur.

Zij genieten een dagelijksche toelage, als volgt:
 een gepensioneerde *vijf en twintig cent* (f 0,25), en
 een militair van het garnizoen *tien cent* (f 0,10).

Aan militairen van het garnizoen, die gebezigd worden tot het verwen van ijzeren nachtlegervoorwerpen, of tot het snijden van stroo, kan mede een toelage ad *tien cent*, (f 0,10 per dag worden toegekend.

III. SAMENSTELLING, BESCHRIJVING EN VOORRAAD.

Art. 7. De nachtlegervoorwerpen worden onderscheiden in een- en tweemans-.

Het eenmansnachtleger is bestemd voor ongehuwde, het tweemans- voor gehuwde onderofficieren en soldaten.

Art. 8. Een eenmansnachtleger bestaat uit:

een ijzeren bedkrib met raam van bandijzer,
 een linnen bedzak } , gevuld met stroo,
 een linnen kussenzak }
 een linnen bovenlaken,
 een linnen onderlaken, en
 een wollen deken, van 1 Mei tot 30 September,
 twee wollen dekens, van 1 October tot 30 April.

Bij strenge koude kan — wanneer dit door den toezienenden chef, in overleg met de commandanten van de troepen ter plaatse, noodig wordt geoordeeld, en de beschikbare voorraad het toelaat — een derde deken verstrekt worden.

Voor elke 25 bedkribben moet een schroefsleutel aanwezig zijn.

Art. 9. Een tweemansnachtleger bestaat uit:

een ijzeren bedkrib met raam van bandijzer,
 een matras } , gevuld met paardenhaar,
 een hoofdpeluw }
 een linnen stroozak, gevuld met stroo,
 twee linnen bedlakens, en
 een wollen deken, van 1 Mei tot 30 September,
 twee wollen dekens, van 1 October tot 30 April.

Art. 10. Het stroo voor de bed-, kussen- en stroozakken is in den regel haverstroo.

Is dit niet te verkrijgen, dan wordt tarwestroo gebezigd.

Is dit mede niet of slechts tegen hoogen prijs te verkrijgen, dan wordt roggestroo gebruikt.

Het stroo moet zijn van goede hoedanigheid, wel geoogst, uitgeschud, zuiver, gaaf en droog.

De hoeveelheid te bezigen stroo bedraagt: voor elken bedzak 12,5 KG., voor elken kussenzak 2,5 KG. en voor elken stroozak 15 KG.

Ten gebruike voor miliciens, die slechts voor één à twee maanden onder de wapenen komen, bedraagt die hoeveelheid: voor elken bedzak 10 KG., voor elken kussenzak 1,5 KG.

Het stroo voor de bed- en stroozakken wordt ongesneden gebezigd; dat voor de kussenzakken gesneden, ter lengte van omstreeks $2\frac{1}{2}$ cM.

Het snijden van het stroo geschiedt op hakselbanken, door soldaten van het garnizoen. Zijn geen hakselbanken in het garnizoen aanwezig, dan kunnen die tegen billijken prijs in huur worden genomen.

Art. 11. De beschrijving van de nachtlegervoorwerpen, in de artikelen 8 en 9 bedoeld, is onder bijlage A bij dit voorschrift gevoegd.

Alle linnen en wollen goederen, matrassen en peluwen worden bij de eerste ingebruikstelling voorzien van de twee laatste cijfers van het jaartal, waarin die ingebruikstelling plaats heeft. Zoolang de goederen niet in gebruik zijn, worden ze als nieuw verantwoord.

Jaarlijks wordt door den Minister van Oorlog bepaald:

a. de prijs van elk nachtlegervoorwerp;

b. de tijd van duur van elk voorwerp; deze wordt bij volle jaren berekend, en wel van 1 Januari van het jaar, volgende op dat, waarin de goederen in gebruik zijn gesteld; het jaar, waarin eenig voorwerp buiten gebruik wordt gesteld, wordt, wanneer dit in de eerste zes maanden geschiedt, niet — en, wanneer dit in de tweede zes maanden plaats heeft, voor een vol jaar berekend.

Art. 12. Voor ieder garnizoen wordt het aantal eenmansnachtlegergoederen, dat aanwezig moet zijn, door den Minister van Oorlog, op voordracht van den toezienenden chef, bepaald.

Die voordracht wordt door tusschenkomst van den Hoofdintendant ingezonden.

Van de voorwerpen, in art. 9 omschreven, moet voor elk gehuwde een stel voorhanden zijn. De bedlakens — zoowel voor gehuwden als voor ongehuwden — moeten echter in dubbelen getale in voorraad zijn, opdat de verwisseling van vuile tegen schoone geregeld kan plaats hebben.

IV. AANSCHAFFING EN VERSTREKKING.

Art. 13. De aanschaffing van de voorwerpen, in art. 8 en 9 vermeld — met uitzondering van het stroo — heeft plaats op last van den Minister van Oorlog, door de zorg van de directeurs van 's Rijks centraalmagazijnen van kleeding, uitrusting, enz.

Art. 14. De aanschaffing van stroo heeft plaats door de zorg van den toezienenden chef.

De levering wordt in het openbaar aanbesteed, volgens de voorwaarden, onder n°. 1 bij dit voorschrift gevoegd (1).

(1) Zie hiervoor *Rec. Mil.* II, blad 708.

Kleine hoeveelheden kunnen echter op de meest voordeelige wijze, naar gelang van de behoefte, uit de hand worden aangekocht.

Art. 15. De aanbesteding van stroo geschiedt in den loop der maand September voor den tijd van één jaar, ingaande 1 November daaraanvolgende.

Van de inschrijving wordt door den toezienenden chef een proces-verbaal opgemaakt, en dit wordt onverwijld, vergezeld van al de inschrijvingsbiljetten, aan het Departement van Oorlog gezonden.

Art. 16. De verstrekking aan de garnizoens-nachtlegermagazijnen van de nachtlegervoorwerpen, in art. 13 genoemd, geschiedt op last van den Minister van Oorlog.

Ten einde de behoefte aan nachtlegervoorwerpen te kennen, wordt, zoo spoedig mogelijk na 1 Juli van elk jaar, door den toezienenden chef in ieder garnizoen een staat in tweevoud opgemaakt, volgens het hierbij gevoegd model n°. 2 (1), houdende aanwijzing van de nachtlegervoorwerpen:

a. waarvan de tijd van duur is verschenen, en die als onbruikbaar tot buitendienststelling worden voorgedragen;

b. die bij het garnizoen overcompleet zijn of ontbreken;

c. die, van de onder a bedoelde, geacht worden noodig te zijn tot het herstellen van de in dienst te houden voorwerpen.

Daarin worden tevens opgenomen de nachtlegervoorwerpen, aanwezig in de garnizoenen, bedoeld bij de tweede zinsnede van art. 1.

Deze staat wordt tijdig ingezonden, zoodat die vóór of op 20 Juli bij het Departement van Oorlog kan zijn ontvangen.

V. NACHTLEGER BIJ DE COMPAGNIËN (2).

Art. 17. Aan de compagnieën van het garnizoen worden zooveel nachtlegervoorwerpen verstrekt, als noodig zijn, om elk aanwezig onderofficier en soldaat, naar gelang hij gehuwd of ongehuwd is, te voorzien van een nachtleger, zooals dit bij de artt. 8 en 9 is omschreven.

Voor elke 25 man kan bovendien een compleet stel in voorraad worden verstrekt, om nieuw aankomenden dadelijk een nachtleger in gebruik te kunnen geven. Deze stellen worden, evenals die van tijdelijk afwezige manschappen, op de rustkamer der compagnie bewaard.

Art. 18. De commandanten der compagnieën zijn, onder de bevelen van den chef van het korps of onderdeel, op de plaats aanwezig, verantwoordelijk voor de aan de compagnie verstrekte voorwerpen van nachtleger.

Art. 19. Op de dagen, daarvoor bij de reglementen op den inwendigen dienst aangewezen, wordt door de commandanten der compagnieën een inspectie gehouden over al het een- en tweemansnachtleger, bij de compagnieën in gebruik of voorhanden, en daarbij wordt in het bijzonder nagegaan, of al de voorwerpen aanwezig zijn, en daarvoor de vereischte zorg wordt gedragen.

Van de bevinding bij die inspectie wordt rapport gemaakt aan de commandeerende officieren der bataljons of detachementen, en door deze aan den commandeerenden officier van het korps, wanneer die ter plaatse aanwezig is.

(1) Zie hiervoor *Rec. Mil.* II, bladz. 713.

(2) Door *compagnieën* worden in dit voorschrift verstaan: kleine staven, compagnieën, eskadrons en batterijen, mitsgaders detachementen, minder dan een compagnie sterk.

VI. HERSTELLINGEN.

Art. 20. Bij gelegenheid der inspectie, bij het voorgaand artikel bedoeld, worden de herstellingen, noodig aan de nachtlegervoorwerpen, bij de compagnieën in gebruik, opgenomen.

Die herstellingen worden omschreven in een staat, volgens het hierbij gevoegd model n°. 3 (1).

Nadat de in het voorgaand artikel gemelde autoriteiten zich van de noodzakelijkheid der herstellingen hebben overtuigd, en daarvan uit een in elken staat te stellen en te bekrachtigen verklaring hebben doen blijken, worden de staten door den commandant van het korps of onderdeel ter plaatse gezonden aan den toezienenden chef.

Op het geldelijk bedrag dier staten wordt door den administrateur een verzameling opgemaakt.

Art. 21. Bij de verwisseling van gebruikte linnen en wollen voorwerpen tegen schoone, moet er door den administrateur nauwkeurig op worden gelet, of de in te leveren voorwerpen blijken dragen van verwaarloozing.

Is dit het geval, dan worden de voorwerpen welke daardoor hebben geleden, alvorens te worden overgenomen, vertoond aan den toezienenden chef, die — in overleg met de betrokken commandeerende officieren — beoordeelt, of de verwaarloozing al dan niet door moedwil of nalatigheid heeft plaats gehad.

Art. 22. De linnen en wollen voorwerpen worden, alvorens naar de wasch te worden gezonden, nauwkeurig nagezien en daarbij worden de noodige herstellingen opgenomen.

Dit moet ook plaats hebben, nadat die goederen uit de wasch zijn terugontvangen.

Art. 23. Alle noodige herstellingen worden overwijd verricht.

De toeziende chef draagt het doen daarvan op aan daartoe geschikte personen. In garnizoenen, waar zich meester-geweer makers of zwaardvegers bij de korpsen bevinden, worden deze met het doen der herstellingen aan ijzeren voorwerpen belast.

Art. 24. De kosten, voor de herstellingen te betalen, mogen wel *minder*, doch in geen geval *meer* bedragen dan de prijzen, daarvoor aangegeven in het tarief, onder bijlage B bij dit voorschrift gevoegd.

Het herstellen van linnen en wollen goederen kan ook geschieden op daggeld, dat evenwel niet hooger mag zijn dan *een gulden* (f1). Alsdan wordt — ten einde aan te toonen, dat aan het bepaalde bij de 1ste zinsnede van dit artikel wordt voldaan — op de bewijzen van het betaalde wegens daggeld een berekening gesteld van de kosten der gedane herstellingen volgens tarief.

Art. 25. Moeten bij het herstellen van ijzeren voorwerpen grondstoffen worden bijgeleverd, dan geschiedt dit door de werklieden, met de herstellingen belast.

Tot het uitstukken van linnen goederen worden in den regel nog bruikbare stukken van buiten dienst gestelde voorwerpen gebezigd, waartoe jaarlijks op den staat model n°. 2, (2) in verband met het bepaalde bij c van art. 16, het vermoedelijk noodig getal dier voorwerpen wordt vermeld.

VII. REIN- EN SCHOONHOUDEN, WASSCHEN, ENZ.

Art. 26. De ijzeren voorwerpen moeten, met de meeste zorg, rein- en van roest en ongedierte vrij gehouden worden.

(1) Zie hiervoor *Rec. Mil.* II, bladz. 717.

(2) Zie hiervoor *Rec. Mil.* II, bladz. 713.

Wanneer de toeziende chef noodig oordeelt, dat de ijzeren voorwerpen opnieuw worden geleverd, dan wordt hiertoe door hem aan den Minister van Oorlog een voorstel gedaan, waarbij soort en getal der te verwen voorwerpen en het bedrag der kosten opgegeven worden.

Is het noodig, sommige kribben op enkele plaatsen te doen bijverwen, dan kan de toeziende chef daartoe den last verstrekken. De noodige verwenz. wordt alsdan ten laste van het nachtleger aangekocht.

Het verwen en bijverwen moet geschieden op de wijze, als in bijlage A is aangeduid.

Art. 27. De wollen dekens — zowel de tweemans- als de eenmans — worden op de dagen, in art. 19 aangewezen, behoorlijk uitgeklopt.

Eens in het jaar — in het tijdvak van 1 Mei tot 31 Augustus — worden de dekens, waarvoor dit, naar het oordeel van den toezienden chef, noodig is, gewasschen of wel gevold.

Art. 28. De bij de compagnieën in gebruik zijnde bed-, kussen- en stroozakken worden tweemaal in het jaar, en de bedlakens eens per maand tegen schoone verwisseld.

Wanneer dit, in verband met den aanwezigen voorraad noodig is, worden de bed-, kussen- en stroozakken niet gelijktijdig, doch achtereenvolgend bij gedeelten verwisseld, zoodanig dat de schoone voorwerpen worden verstrekt gelijktijdig met de vernieuwing of aanvulling van het stroo, hierna bij de artt. 32 en 33 bedoeld.

Art. 29. Het wasschen der linnen goederen en het wasschen of vollen der wollen goederen wordt in het openbaar aanbesteed, volgens de voorwaarden, onder n°. 4 bij dit voorschrift gevoegd (1).

In kleine garnizoenen of in geval niet naar behooren door openbare aanbesteding in den dienst mocht kunnen worden voorzien, kan dit buiten openbare aanbesteding, doch dan toch steeds op schriftelijk contract, aan geschikte personen worden opgedragen. In beide gevallen moet echter vooraf de toestemming van den Minister van Oorlog gevraagd en verkregen zijn.

Het wasschen of vollen, moet steeds zoo spoedig mogelijk na het ontvangen der vuile goederen geschieden, zoodat zoo min mogelijk vuil goed in het magazijn aanwezig zij.

Art. 30. De aanbesteding, bij de 1ste zinsnede van het voorgaand artikel bedoeld, geschiedt in den loop der maand November, voor den tijd van een jaar, ingaande 1°. Januari daaraanvolgende.

Ten deze wordt wijders gehandeld, zooals bij de 2de zinsnede van art. 15 is voorgeschreven.

Art. 31. Wanneer dit noodig is, worden de matrassen en hoofdeluwen van het tweemansnachteleger uitgeklopt, en het paardenhaar gepluisd en opgekookt.

Deze bewerking mag evenwel niet geschieden dan op machtiging van den Hoofdintendant, en heeft plaats in een der Rijks centraalmagazijnen van kleeding, uitrusting, enz.

Art. 32. In den loop der maand Maart van elk jaar — of, wanneer een garnizoensverandering in het voorjaar te voorzien is, onmiddellijk na afloop daarvan — wordt het stroo van de bed-, kussen- en stroozakken, bij de compagnieën in gebruik, geheel vernieuwd (zie de hoeveelheid in art. 10) en wel, zoo noodig, achtereenvolgend bij gedeelten, zooals bij art. 28 is bepaald.

(1) Zie hiervoor *Rec. Mil.* II, bladz. 721—726.

Art. 33. In de maand October van elk jaar wordt, gelijktijdig met de verwisseling der zakken, het stroo behoorlijk uitgeschud en gezuiverd, en daarna met nieuw stroo aangevuld.

Tot die aanvulling mag wel minder, doch niet meer dan 7,5 KG. per een- of tweemansnachtleger worden gebezigd, berekend over het geheele getal nachtlegers.

Art. 34. De werkzaamheden, in de beide voorgaande artikelen bedoeld, geschieden door militairen van het garnizoen, en desverreicht onder dak, ten einde het natworden van de goederen of van het stroo te voorkomen.

VIII. ONTVANGEN, INLEVEREN EN VAN DE HAND DOEN VAN VOORWERPEN; SCHADE AAN OF VERLIES VAN GOEDEREN.

Art. 35. Telkens, wanneer nachtlegergoederen, hetzij van of naar elders ontvangen of verzonden, hetzij door de compagnieën uit het magazijn ontvangen of daarin ingeleverd worden, wordt daarvan een bewijs in tweevoud opgemaakt en door hen, die de goederen hebben verzonden en ontvangen, bekrachtigd. Uit dat bewijs moet, zoo noodig, blijken van de jaartallen van indienststelling der voorwerpen. Elk der belanghebbenden behoudt een exemplaar daarvan.

Voor het stroo, aan de compagnieën te verstrekken, wordt door de Commandanten een bon afgegeven, waaruit het aantal te vullen of bij te vullen bed-, kussen- en stroozakken, en de hoeveelheid ontvangen stroo, in KG. blijken.

Art. 36. Ingeval voorwerpen, zonder schuld of nalatigheid van de gebruikers of bewaarders onbruikbaar worden of verloren geraken, wordt daarvan een proces-verbaal opgemaakt, waarin de oorzaak van het onbruikbaar worden of verloren geraken nauwkeurig omschreven wordt.

Dit proces-verbaal wordt opgemaakt, wanneer het betreft goederen:

a. in het magazijn opgelegd, door den administrateur, en bekrachtigd door den toezienenden chef;

b. bij een compagnie in gebruik, door al de presente officieren der compagnie, en bekrachtigd door den Commandeerenden officier ter plaatse.

Van belangrijke verliezen, als in deze bedoeld, wordt onverwijld door den toezienenden chef mededeeling gedaan aan den Minister van Oorlog, met nauwkeurige opgave der oorzaken daarvan.

Het hiervoren bedoeld proces-verbaal behoeft niet te worden opgemaakt van onbruikbaar geworden goederen, die volgens punt a van art. 16 tot buitendienststelling worden voorgedragen.

Art. 37. Telkens, wanneer van de daartoe bestemde buiten dienst gestelde linnen voorwerpen goederen worden gebezigd tot herstellingen, wordt daarvan door den administrateur een verklaring opgemaakt, welke door den toezienenden chef bekrachtigd wordt, zoodat de aanwezige voorraad dier goederen voortdurend blijkt. De overblijfselen worden als linnen lompfen verantwoord.

Art. 38. De goederen, waarvan de tijd van duur verstreken is, en waarvan de buitendienststelling door den Minister van Oorlog, bij beslissing op den staat, bedoeld bij art. 16, is toegestaan, worden — voor zooveel deze niet tot herstelling van andere goederen moeten dienen — naar 's Rijks centraalmagazijn, waaronder het garnizoensmagazijn van kleeding ter plaatse resorteert, gezonden. Daarbij worden tevens gevoegd de onbruikbare goederen, bedoeld bij art. 36.

Na ontvangst van een en ander in het centraalmagazijn, wordt door den directeur nauwkeurig nagegaan, of zich daaronder ook nog bruikbare of bruik-

baar te maken voorwerpen bevinden, en dienaangaande rapport uitgebracht aan den Hoofdintendant. Deze beslist omtrent de aan die voorwerpen te geven bestemming, of vraagt, zoo noodig, de beslissing van den Minister van Oorlog.

De tot verder gebruik ongeschikte voorwerpen worden in gemeld centraalmagazijn gevoegd bij de overige daarin aanwezige tot verkoop bestemde Rijksgoederen.

Art. 39. Het onbruikbare stroom en de lompden, bedoeld bij art. 37, worden, door de zorg van den toezienden chef, op de meest voordeelige wijze verkocht, en de opbrengt wordt verantwoord zooals in het algemeen voor Rijksgoederen is voorgeschreven (1).

Art. 40. Schade aan en verlies of onbruikbaar worden van goederen moet, wanneer dit is ontstaan door de schuld of nalatigheid van de gebruikers of bewaarders van hen, die met het herstellen of reinigen der goederen belast zijn, door dezen worden vergoed.

Door schade wordt ook verstaan het geval, dat — door schuld of nalatigheid — verwen, wasschen of reinigen der goederen, bijvullen van stroom of paardenhaar, of pluizen of opkoken van dit laatste noodzakelijk wordt.

Art. 41. Bij schade, in het voorgaand artikel bedoeld, moeten de kosten worden vergoed, welke noodig zijn, om het beschadigde weder in goeden bruikbaren staat te brengen.

Art. 42. Bij verlies, in art. 40 bedoeld, moet worden vergoed:

a. van ijzeren voorwerpen, de waarde als nieuw,

b. van wollen of linnen voorwerpen, matrassen en peluwen:

1°. wanneer de goederen nieuw of — te rekenen van 1 Juli van het jaartal van ingebruikstelling — minder dan een jaar in gebruik zijn geweest, de waarde als nieuw,

2°. in elk ander geval, drie vierde van de waarde als nieuw.

Het verlies en de daarvoor te betalen vergoeding worden gestaafd door in tweevoud — of, zoo het bedrag ten laste van het kleeding- en reparatiefonds moet komen, in drievoud — opgemaakte staten, volgens het hierbij gevoegde model n°. 5 (2).

De berekening der waarde geschiedt naar de prijzen, vastgesteld voor het jaar, waarin het verlies plaats heeft (3).

Art. 43. De bedragen, welke volgens de beide voorgaande artikelen ten laste van de onderofficieren en manschappen moeten komen, worden in hunne rekening in het kleedings- en reparatiefonds ingeschreven.

De overige personen zijn verplicht, die dadelijk te betalen. Bij gebreke daarvan, worden die bedragen — wanneer daartoe gelegenheid bestaat — van hunne rekeningen wegens werkzaamheden ten dienste van het nachtleger of op hunne inkomsten daarvan gekort.

Art. 44. Wanneer in vredestijd een garnizoen door de daarin aanwezige troepen wordt verlaten, wordt door den Hoofdintendant een voorstel aan den Minister van Oorlog gedaan, nopens de wijze waarop met de voorhanden nachtlegervoorwerpen moet worden gehandeld.

Wordt, bij oorlogsgevaar, oproer of andere buitengewone omstandigheden, het garnizoen door de daarin aanwezige troepen verlaten, dan worden — zonder daartoe bevelen af te wachten — alle voorhanden nachtlegergoederen,

(1) Zie besch. van 9 December 1873, no. 59 I (B. U. II, bl. 1361).

(2) Een expeditie wordt overgelegd bij de declaratie (model no. 12), een bij de verantwoording (model no. 6) en, zoo noodig, een bij de bewijzen betreffende het kleedings- en reparatiefonds.

(3) Zie voor het model no. 5, *Rec. Mil.* II, bladz. 727.

voor zooverre die niet, overeenkomstig gegeven of nader vast te stellen voorschriften, bestemd zijn voor de nachtligging in kampementen, versterkte plaatsen, enz., met den meesten spoed gezonden naar het centraalmagazijn van kleeding, uitrusting, enz., waaronder het garnizoensmagazijn van kleeding ter plaatse ressorteert. De directeur van dat magazijn geeft van de ontvangst kennis aan den Hoofdintendant, die alsdan handelt als bij het slot der 1ste zinsnede van dit artikel is bepaald.

IX. MATERIEELE VERANTWOORDING.

Art. 45. Op den eersten van elke drie maanden wordt door den administrateur een verantwoording opgemaakt van de goederen, over het afgelopen kwartaal, ingericht volgens het hierbij gevoegde model n°. 6 (1).

De bewijzen nopens ontvangsten en uitgaven of verminderingen — met uitzondering van die der compagnieën — worden daarbij overgelegd.

Gemelde stukken moeten uiterlijk op den eersten der volgende maand bij het Departement van Oorlog ingekomen zijn.

Jaarlijks, tegelijk met de verantwoording over het 4de kwartaal, moet door den toezienden chef aan het Departement van oorlog worden gezonden een staat van het aantal nachtlegergoederen, bij het garnizoen in verantwoording, opgemaakt volgens het hierbij gevoegde model n°. 7 (2).

Art. 46. Door de commandanten der compagnieën wordt, mede op den eersten dag van elk kwartaal, een verantwoording, als bij de 1ste zinsnede van het voorgaand artikel bedoeld, opgemaakt, welke vóór den 5den der maand door de commandanten der korpsen of onderdeelen aan den toezienden chef wordt gezonden.

Art. 47. Bij de verantwoordingsstaten, bedoeld bij de eerste zinsnede van art. 45 en bij art. 46, wordt overgelegd een staat van de jaartallen van in gebruikstelling der linnen en wollen goederen, opgemaakt volgens het hierbij gevoegd model n°. 8 (3).

Daarin worden de goederen, welke — ofschoon de tijd van duur daarvan verstreken is — nog tot verder gebruik geschikt zijn, verantwoord alsof zij het oulste jaartal droegen van de goederen derzelfde soort, waarvan de tijd van duur nog niet verstreken is.

Het jaarmerk op die goederen blijft evenwel onveranderd.

Op de laatste bladzijde der verantwoording (model n°. 6.) wordt een aantekening gesteld nopens de voorwerpen, die zich in het magazijn bevinden en niet tot het eigenlijke nachtleger behooren.

X. BETALINGEN EN ONTVANGSTEN.

Art. 48. De betaling van goederen, die volgens art. 13 op last van het Departement van Oorlog worden aangeschaft, geschiedt door de zorg van dat departement, nadat de declaratiën van de belanghebbenden — door tusschenkomst van den directeur van het betrokken centraalmagazijn van kleeding — in behoorlijke orde, en voorzien van de verklaring van ontvangst der goederen, bij gemeld Departement zijn ingekomen.

Art. 49. De betalingen, welke in de garnizoenen moeten geschieden, zijn die wegens:

- a. Herstellen, wasschen, vollen en verwen der goederen,
- b. Levering van stroo voor de bed-, kussen- en stroozakken.

(1) Zie hiervoor Rec. Mil. II, bladz. 729.

(2) Zie hiervoor Rec. Mil. II, bladz. 732.

(3) Zie hiervoor Rec. Mil. II, bladz. 733.

- c. Aanschaffing en herstelling van toestellen tot het in het magazijn opleggen en bewaren der goederen,
 d. Magazijnskosten, als voor: stempels; drukinkt, watervaten en emmers, motwerende artikelen, enz.
 e. Schrijfbehoeften,
 f. Toelagen, enz.

Art. 50. De betalingen, bij het voorgaand artikel bedoeld, worden gedaan: die onder *a*: onmiddellijk nadat de herstellde, gereinigde of geverwde voorwerpen in het magazijn ontvangen en in orde bevonden zijn;

die onder *b*: onmiddellijk na de ontvangst en goedkeuring van het stroo; die onder *c*, *d* en *e*: bij den aankoop, die niet dan met voorkennis en onder goedkeuring van den toezienden chef mag geschieden; dient voor aanschaffingen van goederen, onder *c* vermeld, meer dan *f* 25 besteed te worden, dan moet voor de aanschaffing daartoe de machtiging van den Minister van Oorlog gevraagd en verkregen zijn;

die onder *f*, bij het einde van elke maand, of ook tusschentijds, wanneer de belanghebbenden in den loop eener maand den magazijnsdienst verlaten.

Art. 51. Voor alle betalingen moeten, door de zorg van den administrateur, behoorlijke bewijzen worden opgemaakt, welke vóór de betaling moeten worden voorzien:

die onder *a—e* van art. 49 bedoeld: van een verklaring van den administrateur, dat de goederen in behoorlijken staat zijn ontvangen;

die onder *a—f* bedoeld: van een goedkeurend visum van den toezienden chef, waarin tevens worden vermeld het te betalen bedrag in letters en de aanwijzing van het korps, waarbij de betaling moet geschieden.

De bewijzen, betreffende betalingen, als onder *a—e* bedoeld, worden ingericht naar het hierbij gevoegd model n°. 9 (1), voor de toelagen worden quitantiën opgemaakt.

Art. 52. Bij de bewijzen worden overgelegd:

a. bij die, betreffende herstellingen aan voorwerpen, bij de compagnieën in gebruik, de staten met de verzameling daarop, bedoeld bij art. 20,

b. bij die, betreffende geleverd stroo, de bons, bedoeld bij de 2de zinsnede van art. 35, met een verzameling daarop, door den administrateur te maken.

c. bij die, betreffende wasschen en vollen van linnen en wollen goederen, een opgave van de commandanten der compagnieën, aanwijzende het aantal der afgegeven vuile en weder terugontvangen schoone voorwerpen, met een verzameling daarop, door den administrateur te maken. Die stukken worden ingericht naar de hierbij gevoegde modellen n°. 10 en 11 (2).

Art. 53. Het doen van de betalingen, bedoeld bij art. 49, en van ontvangsten wordt door den toezienden chef opgedragen aan een der korpsen van het garnizoen.

Daarvoor wordt op de rekening met diversen bij de korpsen onder een afzonderlijk folio, een rekening gehouden, waarvan het hoofd moet luiden Garnizoensnachtleger.

Art. 54. Tot terugbekoming van hetgeen meer is betaald dan ontvangen, wordt door de hoofdadministratie van het korps, bij het voorgaand artikel bedoeld, bij het einde van elke drie maanden een declaratie in tweevoud opgemaakt, volgens het hierbij gevoegd model n°. 12 (3).

(1) Zie hiervoor *Rec. Mil.* II, bladz. 737.

(2) Zie hiervoor *Rec. Mil.* II, bladz. 739 en 740.

(3) Zie hiervoor *Rec. Mil.* II, bladz. 741.

De betalingen en ontvangsten worden daarop garnizoensgewijze verantwoord, en de bewijzen worden daarbij overgelegd.

Die declaratie wordt — door tusschenkomst van den militairen intendant, belast met het toezicht over de administratie van het korps — aan het Departement van Oorlog gezonden, tijdig genoeg dat ze vóór den 20sten der eerste maand van het volgende kwartaal daarbij kan zijn ontvangen.

XI. BIJZONDERE BEPALINGEN.

Art. 55. De onderofficieren bij de korpsen mogen zich voorzien van een matras en hoofdpeluw van paardenhaar, vervaardigd op de wijze als ten opzichte der tweemansmatrassen en hoofdpeluwen is voorgeschreven, doch van zoodanige afmetingen, dat ze in de eenmans ijzeren bedkrib kunnen worden gebruikt. Die voorwerpen moeten door en voor rekening van de gebruikers worden aangeschaft en onderhouden, en blijven hun eigendom.

Art. 56. Bij verplaatsing van een gehuwd militair van het eene garnizoen naar het andere, moeten de nachtlegervoorwerpen bij hem in gebruik, waaronder 4 bedlakens en twee dekens, naar het nieuwe garnizoen en aldaar in de verantwoording opgenomen worden.

Dit heeft echter niet plaats, wanneer gehuwden onderling van garnizoen verwisselen. Alsdan moet het nachtleger van den eenen aan den anderen in gebruik worden gegeven.

Art. 57. Wanneer onderofficieren of manschappen worden gebezigd als geleiders van militaire goederen, welke te water worden vervoerd, en die militairen daartoe aan boord der vaartuigen moeten verblijven, kan — ingeval aan hen door de schippers geen behoorlijke nachtligging kan worden verstrekt — op schriftelijke aanvraag van de inladers, uit het nachtlegermagazijn ter plaatse van vertrek, voor ieder geleider ten gebruike worden afgegeven het navermelde eenmansnachtleger:

een gevulde bed- en kussenzak, twee lakens en een of twee dekens, naar gelang van het jaargetijde.

Die goederen moeten onverwijd na gemaakt gebruik, door de zorg van den hoofdgeleider, worden ingeleverd in het nachtlegermagazijn in of nabij de plaats van aankomst. De op deze wijze verstrekte goederen worden in de verantwoording gebracht als verzonden aan en ontvangen van het magazijn waarbij ze ingeleverd of waaruit ze verstrekt worden (1).

Fondsen van inwendig beheer en prijsbepaling voor het jaar 1881. Aanschrijving M. v. O., van 31 December 1880. n°. 22. Mededeeling van het Koninklijk besluit van 28 December 1880, n°. 39.

Gelet op de bepalingen van het provisioneel reglement van administratie bij de landmacht van 1 Februari 1819, Letter I^e, en andere daarmede gelijkstaande verordeningen, nopens het jaarlijks vaststellen der toelagen, welke ten behoeve van de verschillende fondsen van inwendig beheer en verdere onderwerpen van den dienst, bij de korpsen van het leger, aan het Rijk in rekening kunnen worden gebracht, en het regelen der betalingen, welke voor die onderwerpen moeten worden gedaan;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 23 December 1880, Vide Afdeeling, n°. 38;

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen:

1°. dat gedurende het jaar 1881, voor eerste uitrusting en voor het kleeding- en reparatiefonds, mitsgaders voor de verschillende fondsen van

(1) Zie voor Bijlage A, beschrijving van het nachtleger en Bijlage B, tarief voor herstellingen aan het nachtleger, *Rec. Mil.* II, bladz. 697—707.

inwendig beheer bij de korpsen van het leger, zullen worden te goed gedaan en aan het Rijk in rekening geleden de toelagen, welke daarvoor, op de bij dit besluit behorende staten, Letter *A*, *B* en *C*, zijn aangewezen;

2°. dat het maximum der te doene uitgaven voor administratiekosten, bij de verschillende korpsen van het leger, gedurende het jaar 1881, zoodanig wordt vastgesteld, als op den almede bij dit besluit behorenden staat Letter *D*, is omschreven, mitsgaders dat daaruit, wegens schadeloosstelling voor bureaustkosten, aan de daarop rechthebbende officieren en anderen, gedurende voormeld jaar, zoodanige sommen zullen worden uitbetaald, als op den insgelijks hierbij gevoegden staat Letter *E* worden aangeduid;

3°. dat door Onze Minister van Oorlog, gedurende het jaar 1881, de prijzen zullen worden geregeld, waartegen de voorwerpen van kleeding en uitrusting, het ledergoed, het paardentuig, de wapenen en het nachtleger, bij de onderofficieren en manschappen van alle wapens van het leger in gebruik, zullen moeten worden uitgegeven of verrekend, terwijl door den genoemden Minister tevens de tijd van duur zal worden vastgesteld der verschillende voorwerpen van genoemden aard, waaromtrent zulks behoort te geschieden (1).

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij vastgestelde staten —, door deze, ter kennis van de Landmacht:

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te doen kennen:

1°. dat de soort en hoeveelheid der voorwerpen, waaruit de kleeding en uitrusting der onderofficieren en verdere manschappen bestaat, zijn vastgesteld, als op den staat lett. *F* is aangeduid;

2°. dat de voorwerpen van kleeding, van oud en nieuw model laken vervaardigd, gedurende het jaar 1881, respectievelijk tegen de prijzen, op de staten lett. *G* en *H* vermeld, zullen moeten worden uitgegeven;

3°. dat de stoffen en goederen, voor de vervaardiging en de herstellingen der lakensche kleedingstukken van de onderofficieren en manschappen bestemd, de galons daaronder begrepen, bij de uitgifte zullen moeten worden berekend tegen de prijzen op den staat lett. *I* aangewezen, waarin tevens de sommen zijn opgenomen, welke voor de onderscheidingsteekenen zullen worden betaald;

4°. dat de onderscheidene kleeding- en uitrustingstukken, ten dienste van de onderofficieren en manschappen, voor zooveel die niet in de staten lett. *G* en *H* hiervoren onder punt 2 bedoeld, zijn aangeduid, gedurende het jaar 1881 moeten worden uitgegeven tegen de prijzen op den staat lett. *K* vastgesteld;

5°. dat de vergoeding, wegens het verloren of onbruikbaar raken van voorwerpen van ledergoed, paardentuig, nachtleger, wapenen en pioniergereedschappen door schuld der gebruikers of bewaarders, moet worden berekend volgens de prijzen, en voor zooveel noodig naar den tijd van duur, op de staten lett. *L*, *M*, *N* en *O* omschreven;

6°. dat, voor de confectie van lakensche kleedingstukken in 's Rijks gevangenissen, het confectieloon moet worden vergoed, daarvoor op den staat lett. *P* uitgetrokken;

7°. dat de stoffen en goederen, vermeld in de staten *G*, *H*, *I* en *K*, op ultimo December 1880 in het magazijn van het instructie-bataillon voorhanden, op de rekening van het 1ste kwartaal 1881 tegen de daarbij genoemde prijzen zullen moeten worden overgebracht (2).

(1) Zie voor de staten *A*—*E*: *Rec. Mil.* II, bladz. 745—753.

(2) Zie voor de staten *F*—*P*: *Rec. Mil.* II, bladz. 757—791.

Lijst der thans van kracht zijnde reglementen, voorschriften, aanwijzingen, enz. Aanschrijving M. v. O. van 31 Dec. 1880, n°. 28.

Gelet op de Ministerieële beschikking van 27 December 1878, IIe Afd., Gen. Staf, n°. 59 (*R. M.* 1878, II, blz. 235);

In aanmerking nemende, dat in de *Lijst der reglementen, voorschriften, aanwijzingen, enz. voor den algemeenen dienst bij het leger en de verschillende wapens*, behoorende bij de Ministerieële beschikking van 31 December 1879, IIe Afd., Gen. Staf, n°. 81, (*R. M.* 1879, II, blz. 338) in den loop dezes jaars zoovele veranderingen zijn gebracht, dat het opmaken van een geheel nieuwe lijst de voorkeur verdient boven het bekend maken dier veranderingen en van bijvoegingen.

Heeft goedgevonden, zoodanige nieuwe lijst te doen samenstellen en bij deze ter kennis van de Landmacht te brengen.

LIJST der op 31 December 1880 van kracht zijnde reglementen, voorschriften, aanwijzingen, enz. voor den dienst bij de Landmacht.

A. Algemeene Voorschriften.

Voorschrift op den velddienst voor het Nederlandsche leger, 1878 (1).

Voorschrift op den velddienst voor onderofficieren en korporaa's. (Uittreksel uit het vorenstaande) 1878.

Regeling van het militair vervoer over de spoorwegen. (Hoofdstuk I en II en bijlage I) 1879.

Bepalingen van orde, bij het op- en afladen en bij het vervoer van troepen langs spoorwegen in acht te nemen. (Bijlage 2 van de Regeling enz.) 1879.

Buitengewoon militair vervoer over de spoorwegen. (Hoofdstuk III en bijlage 3 van de Regeling enz.) 1880.

De drie laatstgenoemde werkjes in één band, 1880, (tot een beperkt getal).

Leidraad tot oefening van de troepen voor het vervoer met spoortreinen, 1879.

Voorschrift tot het houden van groote manoeuvres, 1880.

Handleiding tot de tactische oefeningen op de kaart, 1875.

Handleiding tot de belegeringsoefeningen op de kaart, 1876.

Algemeene instructie betreffende het kampeeren van troepen op de legerplaats bij Milligen, 1880.

Reglement op de bediening der brandspuiten en beschrijving der overige brandbluschgereedschappen, 1874.

Tactische aanbevelingen en voorschriften met het oog op een oorlogstoestand, 1872.

Wenken voor de commandanten der dd. schutterijen betreffende de hoogstnoodzakelijke met den eersten ban te houden oefeningen in verband met een mogelijke mobilisatie, 1870.

Handleiding voor de officieren van wapening, mr. geweermakers en zwaardvegers, betreffende het onderzoek en de herstellingen van de geweren kl. kal. en karabijnen, 1876.

Handleiding bij de gymnastische oefeningen, 1878.

Ontwerp-voorschrift tot het houden van kadermanoeuvres, 1879.

B. Infanterie.

Reglement op de exercitiën der infanterie.

Grondslag van het onderricht en rekrutenschool, 1879.

Compagnieschool, 1880.

(1) De werken waarbij de uitgever niet is vermeld, zijn uitgegeven door de Kon. Mil. Academie.

- Bataljonschool, 1878.
 Linieschool, 1870.
 Voorschrift op het tirailleeren, 1877, (de Gebr. van Cleef.)
 Voorschrift betreffende de wapenen en de schietoefeningen bij de infanterie, 1878. (Wordt herdrukt.)
 Bijvoegsel op idem, 1880.
 Maatregelen voor de veiligheid van het personeel van den waarnemingspost, voortaan bij de schietoefeningen van de infanterie en de cavalerie toe te passen, 1880.
 Reglement op den inwendigen dienst der infanterie, 1872.
 Beschrijving van het geweer klein kaliber (stelsel de Beaumont) met 2 platen, 1873.
 Leiddraad voor het theoretisch onderricht der miliciens bij de infanterie, 1878.
 Voorschrift voor den tamboer-majoor, den korporaal-tamboer, den sergeant- of korporaal-hoornblazer en de tamboers en hoornblazers, 1860.

C. Cavalerie.

- Ontwerp-reglement op de exercitiën en evolutiën der cavalerie, bevattende:
 Eerste stuk. Den grondslag van het onderricht.
 Tweede stuk. Scholen te voet.
 Ruiterschool.
 Peletonschool.
 Derde stuk. Scholen te paard.
 Ruiterschool.
 Vierde stuk. Scholen te paard.
 Peletonschool.
 Vijfde stuk. Scholen te paard.
 Eskadronschool.
 Evolutiën. Eerste stuk. Regimentsevolutiën, } 1862 (in één band).
 Evolutiën. Tweede stuk. Brigade-evolutiën, }
 Reglement op den inwendigen dienst der cavalerie, 1880.
 Voorschrift omtrent het ledergoed, het paardentuig, en de bepakking der cavalerie, 1875.
 Voorschrift betreffende de cavalerie-karabijn en de daarmee te houden schietoefeningen, 1876.
 Voorschrift betreffende den revolver en de daarmee te houden schietoefeningen, 1875.
 Beschrijving van de inrichting en het gebruik van den revolver (cavalerie). Met 3 platen, 1875.
 Handleiding voor de officieren van wapening of als zoodanig dienstdoenden, de mr. geweermakers of zwaardvegers, betrekkelijk de revolvers, benevens het tarief der herstellingen voor die wapenen, 1875.
 Voorschrift betreffende het africhten van de paarden der cavalerie, 1878.
 Handleiding tot de paarkenennis voor de onderofficieren en korporaals der cavalerie en artillerie, 1864.

1879 (in één band).
(wordt omgewerkt).

D. Artillerie

- Reglement op de exercitiën der veld- en rijdende artillerie.
 Grondslag van het onderricht en scholen te voet.
 Ruiter- en peletonschool. (Ontwerp-reglement). 1879.
 Wijziging in idem, 1880.
 Kanonnierschool, 1880.
 Manoeuvres de force, 1880.

- Scholen te paard. Stukrijderschool, 1878.
 » » » Sectieschool, 1877.
 » » » Wijzigingen in de Sectieschool, 1879.
 » » » Batterijschool 1ste gedeelte, 1879.
 » » » Wijzigingen in idem, 1880.
 » » » Batterijschool 2de gedeelte, 1880.
 » » » Vereenigde batterijen, 1872.

Handleiding voor het vervangen van buiten staat gestelde trekpaarden, bij de batterijen veld- en rijdende artillerie, voorzien van trektuig model 1842, en voorschrift voor het bivakkeeren van batterijen veld- en rijdende artillerie, alsmede van een gedeelte van den pontontrein. (Voor den pontontrein), 1857.

Het paardentuij van model, het op- en aftuigen, met wijzigingen, 1873.

Voorschrift omtrent de wapenen, het ledergoed, de uitrusting, het schijfschieten met de pistool en de opstelling van een regiment of detachement te voet, voor de veld- en rijdende artillerie, 1873.

Aanwijzing omtrent de inrichting en het gebruik van het getrokken bronzen achterlaadkanon van 8 cM., 1879.

Voorschrift voor het inschieten te velde, 1878. (Niet in den handel).

Leidraad voor het schieten te velde met granaten, 1878. (Niet in den handel).

Handleiding voor het beheer en de verantwoording van het artillerie-materieel bij de regimenten veld- en rijdende artillerie, 1877.

Idem (voor oorlogstijd.) 1870.

Reglement op de exercitiën der vestingartillerie:

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Bepalingen en exercitiën met de gladde vuurmonden, 1872.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden, 1872.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden. Getr. br. kanon van 12 cM. K. A., 1879.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden. IJ. getr. kanon van 24 cM., 1878.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden. Getr. br. kanon van 8 cM. A. op belegeringsaffuit, 1880.

Eerste gedeelte. Het batterijgeschut. Getrokken vuurmonden. Getr. st. kanonnen van 15 cM. Zw en 12 cM., 1880.

Tweede gedeelte. Het uitvalgeschut, 1863.

Derde gedeelte. Beweging van lasten, 1872.

» Idem. De gewijzigde vestingbok, 1880.

» Wijzigingen op de bediening van den lastsleper, 1879.

Reglement op de exercitiën der veld- en rijdende artillerie. Scholen te voet. Kanonnierschool en manoeuvres de force. (Uitgave van 9 April 1875, n°. 31 P. Voor het uitvalgeschut), 1875.

Reglement voor het af- en opwinden van het kanon van 12 cM. K. A., gelegen op IJ. belegeringsaffuit, 1878.

Aanwijzing omtrent de inrichting en het gebruik der getrokken bronzen kanonnen van 12 cM. (12 Ⓔ) lang, 1863;

omtrent de inrichting en het gebruik der getrokken kanonnen van 16 cM. (30 Ⓔ) zwaar en 16 cM. 30 Ⓔ) ligt, 1864;

omtrent de inrichting, het onderhoud en het gebruik der stalen achterlaadkanonnen van 15 cM. zwaar en 12 cM., 1880;

Handleiding voor het af- en opleggen van kanonnen, van 24 cM. IJ. van en op de affuit zonder behulp van den kustbok, 1877.

Voorschrift omtrent de opstelling en het onderhoud van het materieel van 24 cM. 1875, (de Gebr. van Cleef).

Handleiding tot het ontschepen, vervoeren in en uit batterij brengen van kanonnen, affuiten en ramen van 24 cM. II., 1880.

Voorschrift omtrent de handgrepen met de artilleriesabel en de wending linksomkeert, 1873.

Handboek voor onderofficieren en korporaals der artillerie, Eerste deel, 1879.

Schootstafel voor het II. kanon van 24 cM. (bladz. 191 van idem), 1879.

Bijvoegsels tot idem, 1879.

Handboek enz. Tweede deel.

Handleiding voor de oefening in het richten op stilstaande doelen met den richtfoutmeter, 1880. (Niet in den handel).

Aanwijzing omtrent de inrichting en het gebruik van de spreidingsliniaal voor het vestinggeschut, 1880. (Niet in den handel.)

Handleiding voor de oefening in het richten en ter juister tijd vuur geven met het kustgeschut op zich bewegende doelen, 1879.

Beknopt voorschrift voor het stelselmatig richten, 1875.

Voorschrift voor de oefening met de basis-planchet afstandsmeting, 1878.

Handboek ter vervaardiging van ernstvuurwerken, 1874.

Ontwerp van voorschriften voor de torpedo-compagnieën. Eerste stuk. Het gebruik van sloepen, 1867.

Voorschrift tot oefening van den pontonnier, 1870.

Handleiding tot den pontonniersdienst, 1870.

E. *Genie.*

Reglement op de exercitiën der mineurs en sappeurs. Grondslag van het onderricht en recrutenschool, 1879.

Handboek van den mineur, 1877.

Handboek van den sappeur, 1875. (Wordt herzien).

Handboek van den pionier, 1ste gedeelte, met atlas. (Het tweede gedeelte in bewerking), 1874.

Handleiding tot de kennis van ijzeren spoorwegen bij het bataljon mineurs en sappeurs, 1868.

Reglement voor den telegraafdienst te velde, bij het bataljon mineurs en sappeurs, 1880.

Reglement voor de school bij het bataljon mineurs en sappeurs, 1879.

Voorschrift betreffende de wapenen en de schietoefeningen bij het bataljon mineurs en sappeurs (sappeurskarabijn), 1875.

Algemeene voorwaarden voor de uitvoering van werken en leveringen voor den dienst der genie, 1879. (de Gebr. van Cleef).

F. *Marechaussee.*

Aanteekeningen betreffende de behandeling van de marechausseeskarabijn (stelsel Remington) ten dienste van de rijksveldwachters, enz. 1877.

Reglement op de politie, de discipline en den dienst der marechaussee 1815. (de Gebr. van Cleef). (Wordt gewijzigd).

Inwendige dienst der marechaussee 1816. (de Gebr. van Cleef). (Wordt gewijzigd).

Kaarten. Aanschrijving M. v. O. van 31 Dec. 1880, n°. 95.

Brengt door deze, ten vervolge op de kennisgeving van 30 Juni 1880, IIe Afd., Gen. Staf, n°. 91, (*R. M.* 1880, II, bladz. 157), ter kennis van de Landmacht, dat sedert dat tijdstip zijn verschenen :

1°. Van de *Waterstaatskaart van Nederland op de schaal van 1:50.000*: blad 1 van 44 (*Geertruidenberg*); de bladen 1 en 2 van 26 (*Harderwijk*) alsmede de bladen 1, 2, 3 en 4 van 32 (*Amersfoort*).

2°. Van de *Topographische en Militaire kaart des Rijks (1:50.000)*, gewone uitgave, de belangrijk gewijzigde bladen: 2 (*Schiermonnikoog*), 8 (*Nieuwe Schans*), 14 (*Medemblik*), 26 (*Harderwijk*), 32 (*Amersfoort*) en 37 (*Rotterdam*).

3°. Van dezelfde kaart, *goedkoope uitgave*, de belangrijke gewijzigde bladen: 37 (*Rotterdam*) en 39 (*Rhenen*).

RECUEIL MILITAIR.

(26 JANUARI — 25 FEBRUARI 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Toelagen bij militaire verkenningen. Aanschrijving M. v. O. van 22 Jan. 1881, n°. 29.

Ontwaard hebbende, dat het voorgeschrevene in de laatste alinea zijner Beschikking dd. 27 Februari 1880, IIde Afd., Gen. Staf, n°. 36 (*R. M.* 1880, I, blz. 95), in verband met het gestelde op het bij die Beschikking gevoegde model van declaratie ten aanzien van het visum, ook wordt uitgestrekt op officieren met verkenningwerkzaamheden belast, die niet onder den Directeur der militaire verkenningen ressorteeren en bovendien van een andere autoriteit den lastbrief tot het verrichten der dienstreis ontvingen:

Heeft goedgevonden te bepalen:

§ 1. dat de slotalinea van § 3 van bovengemelde Beschikking moet worden gelezen als volgt:

»De declaratiën worden door de belanghebbenden gezonden aan de militaire autoriteit, die hun den lastbrief tot de dienstreis heeft gegeven, welke autoriteit ze, na accoordbevinding, van zijn goedkeurend visum voorziet en daarna aan het Departement van Oorlog doet toekomen.»

§ 2. dat in het model, bij die Beschikking vastgesteld, onder het goedkeurend visum de woorden »Directeur der militaire verkenningen» mitsgaders de noot aan den voet als vervallen moet worden beschouwd.

Wijziging in de organisatie van het Koloniaal Werfdepot. Aanschrijving M. v. O. van 27 Jan. 1881, n°. 25.

Op de voordracht van Onze Ministers van Oorlog en van Koloniën van den 10den Januari 1881, IIde Afd., n°. 45, en van den 14den daaraanvolgende Lt. C. n°. 17;

Gezien ons besluit van den 20sten October 1870, n°. 27, houdende reorganisatie van het Koloniaal Werfdepot:

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging in zooverre van den inhoud der tabel, behoorende bij ons evenvermeld besluit, te bepalen.

1°. Het getal officieren van gezondheid, behoorende tot het vaste kader van het Koloniaal Werfdepot, wordt op twee terruggebracht, namelijk:

een officier van gezondheid der 1ste klasse en een officier van gezondheid der 2de klasse.

2°. De staf van het Koloniaal Werfdepot wordt vermeerderd met een adjudant-onderofficier en met een militair apothekersbediende.

3°. Voor den militairen apothekersbediende bij het Koloniaal Werfdepot, gelden de bepalingen van Ons besluit van 1 October 1880, n°. 12.

TWEEDE GEDEELTE.

Voorschriften betreffende de militaire ziekeninrichtingen. Wijziging van art. 144. Aanschrijving M. v. O. van 10 Jan. 1881, n°. 58.

Ontvangen hebbende een missive van zijn ambtgenoot voor Marine van 29 November jl., Letter B, n°. 57, houdende o. a. mededeeling dat er thans drie wachtschepen zijn, t. w. te *Amsterdam* te *Hellevoetsluis* en te *Willemsoord*, ressorteerende onder de Directeuren en Commandanten der Marine aldaar, alsmede een kostschip te *Rotterdam* en een kanonneerboot, dienstdoend wachtschip te *Vlissingen*, welke beide vaartuigen behooren tot het ressort van den Directeur en Commandant der Marine te *Hellevoetsluis*;

In aanmerking nemende, dat in verband daarmede de 2de zinsnede van art. 144 van het reglement ter uitvoering van het Koninklijk besluit van 7 September 1880, n°. 9, nopens de instelling van — alsmede het toezicht, de directie en het administratief beheer van de militaire ziekeninrichtingen, vastgesteld bij beschikking van 21 d. a. v., Vide Afd. Int., n°. 79, behoort te worden gewijzigd.

Heeft goedgevonden te bepalen, dat gemelde zinsnede voortaan moet worden gelezen, als volgt:

»Wanneer in spoedvereischende gevallen de noodzakelijkheid mocht bestaan, om herstelde schepelingen *dadelijk* het etablissement te doen verlaten, dan zullen zij naar de wachtschepen te *Amsterdam*, *Hellevoetsluis* en *Willemsoord*, het kostschip te *Rotterdam* of naar de kanonneerboot, dienstdoend wachtschip, te *Vlissingen* kunnen worden gedirigeerd, mits daarvan bij of vóór het vertrek, der manschappen een nominatieve opgave aan de betrokken Directeuren en Commandanten der Marine, waaronder die vaartuigen ressorteeren, worde gezonden.»

Huren van woningen voor de geëmployeerden der militaire hospitalen. Aanschrijving M. v. O. van den 14den Jan. 1881, n°. 43.

Overwegende, dat, ingevolge het gestelde onder aanmerkingen van bijlage D, behorende bij het besluit des Konings van 7 September 1880, n°. 9, houdende bepalingen nopens de militaire ziekeninrichtingen, geëmployeerden bij de militaire hospitalen recht op vrije woning of schadevergoeding daarvoor hebben.

Heeft goedgevonden te bepalen:

I. dat de huur van de woningen voor genoemde geëmployeerden door de Plaatselijke of Garnizoenscommandanten moet worden aangegaan, in overeenstemming met de bepalingen en tegen den gemiddelden prijs door den Minister van Oorlog voor het huren van woningen voor gehuwde militairen vastgesteld;

II. dat aan voormelde Commandanten door de Chefs der militaire ziekeninrichtingen opgaven moeten worden gedaan van het aantal woningen, dat voor de hier bedoelde geëmployeerden dient te worden gehuurd; en

III. dat van die opgaven en van de gehuurde woningen aan het Departement van Oorlog, mededeeling moet worden gedaan in de kwartaalstaten, welke, volgens de aan de Bevelhebbers in de Militaire Afdeelingen gerichte aanschrijving van 17 April 1876, n°. 69 I, door de Plaatselijke of Garnizoenscommandanten, door tusschenkomst van die Bevelhebbers aan dat Departement worden ingezonden.

Distinctief voor sergeant-majoor of sergeant instrumentmaker. Aanschrijving M. v. O. van 17 Jan. 1881, n°. 19. Mededeeling v. Z. M. besluit van 3 Jan. 1881, n°. 18.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 29sten December 1880, Vide Afd., n°. 70;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat door den sergeant-majoor- (of sergeant-) instrumentmaker van het bataljon mineurs en sappeurs, op den linkerbovenarm op zijn kleeding als onderscheidingsteeken zal worden gedragen een in goud op laken geborduurd emblema, bestaande in overkruis liggende passer en winkelhaak.

Brengt voorschreven besluit van zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen, dat bedoeld onderscheidingsteeken, tegen den prijs, welke daarvoor wordt besteed, aan den belanghebbende op rekening zal worden verstrekt.

Verpleging van militairen der Landmacht in maritieme ziekeninrichtingen. Aanschrijving M. v. O. van 18 Jan. 1881, n°. 24.

Door den Heer Minister van Marine is, bij missive van 11 Januari jl., Letter B, n°. 68, ter mijner kennis gebracht, dat voortaan militairen van de Landmacht, die in een der maritieme ziekeninrichtingen worden opgenomen, in de berekening van die inrichtingen zullen gebracht worden op den dag hunner opneming, onverschillig, op welk uur van den dag zoodanige militairen zich bij die ziekeninrichting ter verpleging zullen aanmelden.

Vervoer per stoomboot van militairen. Aanschrijving M. v. O. van 18 Jan. 1880, n°. 38.

Brengt, door deze, ten vervolge op de beschikking van 9 December, 1874, n°. 68 I (*R. M.* 1874, II, bladz. 193), ter kennis van de Landmacht, dat — in overleg met de directie der nieuwe stoombootreederij *Stad Geertruidenberg* — is vastgesteld het hierbij gevoegde tarief n°. 17, hetwelk met 1°. dezer in werking is getreden, en in vervanging komt van het bestaande tarief n°. 17 (1).

Nadere wettelijke bepalingen betreffende den ijk van weegwerktuigen en gasmeters. Aanschrijving M. v. O. van 26 Jan. 1881, n°. 10.

Gezien de wet van 30 December 1880, (*Staatsblad* n°. 254), houdende vaststelling van nadere wettelijke bepalingen betreffende den ijk van weegwerktuigen en gasmeters: [wetten van 31 December 1872 (*Staatsblad* n°. 160), 8 Juli 1874 (*Staatsblad* n°. 96) en 28 December 1879 (*Staatsblad* n°. 249)]:

Brengt door deze, ten vervolge op de kennisgevingen van den Minister van Oorlog van 24 Januari 1873, n°. 70 S (*B. U.* bladz. 1308), 27 Juli 1874, n°. 72 S (*R. M.* 1874, II, blz. 140) en 29 Januari 1880, Iste Afd. Secr., n°. 7 (*R. M.* 1880, II, blz. 26), ter kennis van de Landmacht, dat bij de voormelde wet van 30 December 1880 (*Staatsblad* n°. 254) — welke in werking is getreden op 1 Januari 1881 — is bepaald, dat de termijn, in artikel 1 der wet van 28 December 1879 (*Staatsblad* n°. 249) bepaald, wordt verlengd tot 1 Januari 1882.

De korting van 2°/₁₀ op rekeningen van fabrikanten, enz. ten behoeve van de weduwen- en weezenkas opgeheven. Aanschrijving M. v. O. van 29 Jan. 1881, n°. 47.

Op de voordracht van onzen Minister van Oorlog van 25 Januari 1881, Vide Afd., n°. 50;

(1) Zie voor dit tarief: *Rec. Mil.* II, bladz. 6.

Gezien art. 1 van het Koninklijk besluit van 3 November 1842, n°. 71, houdende wijziging van het bepaalde bij art. 154 van het Provinciaal reglement van administratie bij de Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 1 Februari 1819, Letter I^o;

Hebben goedgevonden — met wijziging in zooverre van het bij de aangehaalde voorschriften vastgestelde — te bepalen:

Art. 1. Te rekenen van en met 1 Januari dezes jaars wordt het bepaalde nopens de korting van twee ten honderd op de bedragen van rekeningen of declaratiën van fabrikeurs, kooplieden of werkbazen, bedoeld bij punt *a* van art. 154 (afdeeling ontvangsten) van het Provisioneel reglement van administratie bij de Landmacht ingetrokken en buiten werking gesteld, — met uitzondering alleen van die rekeningen of declaratiën, welke gegrond zijn op contracten, waarbij de bedoelde korting nog als bestaande is vermeld.

Art. 2. De kortingen, welke nog over het loopende jaar op de rekeningen of declaratiën, bedoeld bij het slot van het voorgaand artikel, worden gedaan, worden niet in de weduwen- en weezenkas voor de officieren der Landmacht gestort, doch komen in mindering van de bedragen der betrekkelijke rekeningen of declaratiën.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens¹, bij deze, het navolgende te bepalen:

§ 1. Voortaan wordt in de op te maken contracten voor leveringen, als in art. 1 van het besluit bedoeld, niet meer opgenomen de bepaling, dat de bedragen der leveringen aan de hier besproken korting onderworpen zijn.

§ 2. De kortingen van den hierbedoelden aard, welke bereids in den loop van dit jaar ten voordeele van de weduwen- en weezenkas voor de officieren der Landmacht zijn gebracht, moeten uit de rekening van de kas worden overgeschreven op die rekeningen, ten laste waarvan de declaratiën zijn verantwoord.

§ 3. De volgens art. 2 van het besluit, krachtens loopende contracten, nog te doene kortingen worden toegepast, en de bedragen der rekeningen tegen het verminderd bedrag ten laste gebracht van het betrekkelijk onderwerp.

Schadeloosstelling voor verhuiskosten van officieren. Aanschrijving M. v. O. van 29 Jan. 1881, n°. 48.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 24 Januari 1881, Kabinet L. Q²;

In aanmerking nemende, dat het billijk is, aan officieren, aan wie, in het belang van 's Rijks dienst, een andere standplaats wordt aangewezen, schadeloosstelling voor verhuiskosten toe te kennen;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. Aan officieren van de Landmacht, aan wie, in tijd van vrede, in het belang van 's Rijks dienst, een andere *vaste* standplaats wordt aangewezen, wordt — als schadeloosstelling voor verhuiskosten — de navermelde geldelijke vergoeding toegekend.

Bij een afstand (K. M.) tusschen de oude en de nieuwe standplaats.		Ongehuwden.			Gehuwden of weduenaars met een of meer bij hen inwonende onver- zorgde kinderen.		
van : boven	tot en met	Luitenants.	Kapiteins en hoofd- officieren.	Generaals.	Luitenants.	Kapiteins en hoofd- officieren.	Generaals.
	20	f 18	f 24	f 33	f 38	f 53	f 66
20	40	49	26	37	42	59	74
40	60	20	28	41	46	65	81
60	80	21	30	44	49	69	88
80	100	22	32	47	52	73	94
100	120	23	33	50	55	77	100
120	140	24	34	53	58	81	105
140	160	25	35	55	60	85	110
160	180	26	36	57	62	88	114
180	200	27	37	59	64	91	118
200	220	28	38	61	66	94	122
220	240	28	39	63	68	97	125
240	260	29	40	65	70	100	128
260	280	29	41	66	71	102	131
280	300	30	41	67	72	104	133
300	320	30	42	68	73	106	135
320	340	31	42	69	74	107	137
340	360	31	43	70	75	108	139
360	380	32	43	71	76	109	141
380	400	32	44	72	77	110	143
	en meer						

De berekening van den afstand geschiedt naar den afstandswijzer vastgesteld bij Ons besluit van 4 Maart 1862 (*Staatsblad* n°. 27).

Art. 2. Gaat de verplaatsing, bij art. 1 bedoeld, gepaard met bevordering in rang, dan wordt de bij dat artikel bepaalde vergoeding slechts voor de helft genoten.

Art. 3. Aan officieren, aan wie in het belang van 's Rijks dienst, *tijdelijk*, doch voor vier maanden of langer, een andere standplaats wordt aangewezen, wordt door Ons, indien daartoe termen zijn — als schadeloosstelling voor verhuiskosten — zoowel bij het verlaten van de vaste standplaats als bij den terugkeer daarheen, geldelijke vergoeding toegekend van hoogstens drie vierden van de sommen, bij art. 1 vastgeeld.

Art. 4. De vergoedingen, onder artt. 1, 2 en 3 bedoeld, worden genoten als bijslag op het traktement op den dag van vertrek of van terugkeer naar de aangewezen standplaats.

Art. 5. Dit besluit wordt geacht in werking te zijn getreden met 1 Januari 1881, en is ook van toepassing op het vaste kader van het Koloniaal Werfdepot.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze het navolgende te bepalen:

§ 1. De schadeloosstelling voor verhuiskosten, bij de artikelen 1, 2 en 3 van het besluit bedoeld, wordt te gelijk met de traktementen betaald, en op de betalingslijsten en afrekeningstaten wegens traktementen in rekening gebracht.

§ 2. Met afwijking van het bepaalde bij § 1. kan aan bij korpsen dienende officieren, die dit verlangen, de schadeloosstelling of een gedeelte daarvan in den loop der maand, waarin daarop recht is verkregen, in voorschot worden betaald.

De quitantiën deswege worden op zegel geschreven en vóór de betaling voorzien van het goedkeurend visum van den commandeerenden officier van het korps of onderdeel ter plaatse.

§ 3. In de betalingslijsten en afrekeningsstaten wordt in de daarvoor bestemde kolom, achter de namen der belanghebbenden, de volgende omschrijving gesteld:

Schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van A naar B, welke is geschied in het belang van 's Rijks dienst (*), — is ongehuwd (of: is gehuwd, of: is weduwnaar met . . . bij hem inwonende onverzorgde kinderen). Afstand . . . .
KM . . . . . f . . . . .

§ 4. In de gevallen, bij artikel 3 van het besluit bedoeld, wordt, door de gewone tusschenkomst, bij tabellarisch rapport, een met reden omkleed voorstel aan het Departement van Oorlog ingediend, en daarbij tevens opgegeven, op welk bedrag de toe te kennen schadeloosstelling in billijkheid zou behooren te worden gesteld.

§ 5. Te rekenen van en met het loopende kwartaal, moet de verzameling op de betalingslijsten wegens traktementen, enz. de navolgende kolommen bevatten:

Nummers der bewijzen.				
Gedeelten van het korps.				
Betaalde	Traktementen.			
	Bijslag op traktement			
bedragen.	Toelagen.			
	Schadeloosstelling			
	voor			
	<table style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr> <td style="padding-right: 5px;">uniformverandering.</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">het aanschaffen van dienstvaarden.</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">verhuiskosten.</td> </tr> </table>	uniformverandering.	het aanschaffen van dienstvaarden.	verhuiskosten.
uniformverandering.				
het aanschaffen van dienstvaarden.				
verhuiskosten.				
Totaal				

In de lijsten zelve worden de bedragen echter in de daarvoor bestemde kolom uitgetrokken, na, zoo noodig, binnenslijns gespecificeerd te zijn vermeld.

Herziening der traktementen van officieren der staven, korpsen en diensten van de Landmacht. Aanschrijving M. v. O. van 31 Jan. 1881, n°. 11.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 24sten Januari 1881, Kabinet, Litt. R².

Overwegende, dat het noodzakelijk is, de traktementen van officieren der staven, korpsen en diensten van de Landmacht te herzien,

Hebben goedgevonden en verstaan:

I. in te trekken: Onze besluiten van 1 October 1852, n°. 57, 21 December 1853, n°. 96, 25 December 1854, n°. 78, 10 April 1867, n°. 55, 31 December 1873, n°. 13, 4 Januari 1879, n°. 21, en 19 Januari 1879, n°. 25; de artt. 5, 6 en 11 van het Koninklijk besluit dd. 19 November, 1844, n°. 46; den staat behorende bij Ons besluit van den 18den Maart 1877, n°. 10.

(*) Ten overvloede wordt opgemerkt, dat door verplaatsingen op verzoek of om andere redenen buiten het belang van 's Rijks dienst, mitsgaders door het weder in werkelijken dienst herstellen van officieren op nonactiviteit of pensioen, geen recht wordt verkregen op de schadeloosstelling.

en het bepaalde bij punt *b* van Ons besluit van 21 December jl., n°. 36, voor zooveel de traktementen der officieren-administrateurs van militaire hospitalen betreft,

II. met wijziging, voor zooveel noodig, van het bepaalde onder 1°. van Ons besluit van 13 Augustus 1875, n°. 72, van art. 10 van Ons besluit van 6 Juni 1879, n°. 23, en van den bij laatstgemeld besluit behoorende staat, te bepalen:

De traktementen der officieren van de Landmacht, (met uitzondering van die der officieren van het personeel van den geneeskundigen dienst), worden vastgesteld, zooals in de bij dit besluit gevoegde tabellen A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, en L is aangewezen; met dien verstande, dat het jaarlijksch traktement der officieren-administrateurs der militaire hospitalen wordt bepaald, op het bedrag, voor hunnen rang bij den plaatslijken staf vastgesteld.

Het traktement, door den kapitein der infanterie, volgens den inhoud van de tabelle Litt. G na 30jarigen dienst als officier te genieten, zal geacht worden te zijn het activiteits-traktement van de 1ste klasse, bedoeld bij het slot van art. 39 der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 128).

Art. 2. Officieren, bij het in werking treden van dit besluit, krachtens vroegere bepalingen, in het genot van een hooger traktement dan dat, hetwelk zij volgens het voorgaand artikel kunnen genieten, behouden dat hoogere traktement, zoolang zij recht hebben op het activiteits-traktement, van hunnen rang bij de Landmacht en er geen termen zijn om hun traktement, ingevolge dit besluit, op een hooger bedrag dan het door hen genotene te bepalen.

Art. 3. Het bepaalde bij art. 3 van het Koninklijk besluit van 11 November 1842, n°. 52, en bij § 1 van Ons besluit van 30 Augustus 1866, n°. 63, ter wijziging van de statuten van de weduwen- en wezenkas voor de Officieren van de Landmacht, wordt niet toegepast ten aanzien van officieren, die bij het in werking treden van dit besluit, zonder gelijktijdige rangsbevordering, in het genot komen van hooger traktement.

Art. 4. Vorenstaande bepalingen zijn mede van toepassing op officieren, behoorende tot de Koninklijke Militaire Academie en tot het vaste kader van het Koloniaal Werfdepot.

Art. 5. Dit besluit wordt gerekend, in werking te zijn getreden met den 1sten Januari dezes jaars.

BIJLAGE LITT. A.

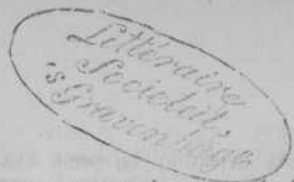
TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Officieren bij den Grooten Staf.*

Generaal-Majoor *f* 5500, Kolonel *f* 4500, Luitenant-Kolonel *f* 3600, Majoor *f* 3200, Kapitein *f* 2400, Kapitein na 25 jaren dienst als officier *f* 2600, Kapitein na 30 jaren dienst als officier *f* 2800, 1ste Luitenant *f* 1600, 1ste Luitenant na 15 jaren dienst als Officier *f* 1800, 1ste Luitenant na 20 jaren dienst als Officier *f* 1900, 2de Luitenant *f* 1400, 2de Luitenant na 8 jaren dienst als officier *f* 1500.

BIJLAGE LITT. B.

TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Officieren bij den Generalen Staf.*

Luitenant-Generaal *f* 6500, Generaal-Majoor *f* 5500, Kolonel *f* 4500, Luitenant-Kolonel *f* 3800, Majoor *f* 3400, Kapitein *f* 2700, Idem, na 25 jaren dienst als officier *f* 2900.

BIJLAGE LITT. C.

TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Officieren bij den Provinciaalen Staf.*

Provinciale Adjutant. Luitenant-Kolonel *f* 3000, Majoor *f* 2800, Kapitein *f* 2400.

BIJLAGE LITT. D.

TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Officieren bij den Plaatselijken Staf.*

Plaatselijke Commandant: Kolonel *f* 3600, Luitenant-Kolonel *f* 3000, Majoor *f* 2600. De Plaatselijke Commandanten, gerechtigd tot het houden van een dienstpaard, ontvangen deswege een traktementsverhooging van *f* 200.

Plaatselijke Adjutant: Kapitein *f* 1800, idem, na 25 jaren dienst als officier *f* 2000, idem, na 30 jaren dienst als officier *f* 2200. 1ste Luitenant *f* 1200, idem, na 15 jaren dienst als officier *f* 1300, idem, na 20 jaren dienst als officier *f* 1400. 2de Luitenant *f* 1000, idem, na 8 jaren dienst als officier *f* 1100.

BIJLAGE LITT. E.

TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Militaire Intendanten.*

Hoofdintendant: Generaal-Majoor *f* 5500, Kolonel *f* 4500, Kolonel (*) *f* 4500, Luitenant-Kolonel (*) *f* 3400, Majoor (*) *f* 3000, Kapitein (*) *f* 2200, idem, na 25 jaren dienst als officier 2400, idem, na 30 jaren dienst als officier *f* 2600.

BIJLAGE LITT. F.

TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen per jaar, van de Officieren der militaire administratie met uitzondering van de militaire Intendanten.*

RANGEN.	Kwartiermeesters.	Administrateurs van kleeding en wapening.	Directeurs en magazijnmeesters der magazijnen van kleeding en uitrusting.
Luitenant-Kolonel	—	—	<i>f</i> 3000
Majoor	<i>f</i> 2600	—	» 2800
Kapitein	» 2000	<i>f</i> 1800	» 2000
Idem, na 25 jaren dienst als officier.	» 2200	» 2000	» 2200
Idem, na 30 » » » »	» 2400	» 2200	» 2400
1ste Luitenant	» 1200	» 1200	—
Idem, na 15 jaren dienst als officier.	» 1400	» 1300	—
Idem, na 20 » » » »	» 1500	» 1400	—
2de Luitenant	» 1000	» 1000	—
Idem, na 8 jaren dienst als officier.	» 1100	» 1100	—

De Luitenant-Kwartiermeesters van den Staf der Infanterie, werkzaam bij het Departement van Oorlog, genieten een traktementsverhooging van *f* 100 'sjaars.

BIJLAGE LITT. G.

TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Officieren der Infanterie.*

Luitenant-Generaal *f* 6500, Generaal-Majoor *f* 5500, Kolonel *f* 4500, Luitenant-Kolonel *f* 3400, Commandant van een regiment zijnde *f* 3900. Majoor

(*) Deze rangen zijn die waarvan de betrekkingen zijn gelijk gesteld.

f 3000. Kapitein f 2000, idem, na 25 jaren dienst als officier f 2200, idem, na 30 jaren dienst als officier 2400. De Kapitein-adjudanten bij een Generaal of bij een regiment, genieten deswege een traktementsverhooging van f 200 'sjaars. 1ste Luitenant f 1200, idem, na 15 jaren dienst als officier f 1400, idem, na 20 jaren dienst als officier f 1500, 2de Luitenant f 1000, idem, na 8 jaren dienst als officier f 1100. De Luitenant-adjudanten van een Generaal of adjudanten bij een korps, genieten deswege een traktementsverhooging, respectievelijk van f 200 en van f 100 'sjaars. De Luitnants van den Staf der Infanterie, werkzaam bij het Departement van Oorlog genieten een traktementsverhooging van f 100 'sjaars.

BIJLAGE LITT. H.

TABEL, aanjijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Officieren der Cavalerie.

Luitenant-Generaal f 6500, Generaal-Majoor f 5500, Kolonel f 4500, Luitenant-Kolonel f 3600, Commandant van een regiment zijnde f 3900, Majoor f 3200, Ritmeester f 2400, idem, na 25 jaren dienst als officier f 2600, idem, na 30 jaren dienst als officier f 2800, 1ste Luitenant f 1600, idem, na 15 jaren dienst als officier f 1800, idem, na 20 jaren dienst als officier f 1900, 2de Luitenant f 1400, idem, na 8 jaren dienst als officier f 1500. De Luitenant-adjudanten bij een regiment genieten deswege een traktementsverhooging van f 100 'sjaars. De Luitenant-instructeur bij de Rijsschool, als voren van f 200 'sjaars.

BIJLAGE LITT. I.

TABEL, aanjijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Officieren der Artillerie.

RANGEN.	Staf van het wapen.	Veld- Artillerie.	Vesting- Artillerie, Pontonniers, Torpedisten.	Rij- dende Artillerie.	Magazijn- meesters.
Luitenant-Generaal	f 6500	—	—	—	—
Generaal-Majoor	" 5500	—	—	—	—
Kolonel	" 4500	f 4500	f 4500	—	—
Luitenant-Kolonel, Commandant van een Regiment	—	" 3900	" 3900	—	—
Luitenant-Kolonel	" 3400	" 3600	" 3400	f 3600	—
Majoor	" 3000	" 3200	" 3000	" 3200	f 2400
Kapitein	" 2200	" 2400	" 2200	" 2600	" 2000
idem, na 25 jaren dienst als officier	" 2400	" 2600	" 2400	" 2800	" 2200
idem, na 30 jaren idem	" 2600	" 2800	" 2600	" 3000	" 2400
1ste Luitenant	" 1300	" 1500	" 1300	" 1700	" 1200
idem, na 15 jaren dienst als officier	" 1500	" 1700	" 1500	" 1900	" 1400
idem, na 20 jaren idem	" 1600	" 1800	" 1600	" 2000	" 1500
2de Luitenant	" 1100	" 1300	" 1100	" 1500	" 1000
idem, na 8 jaren dienst als officier.	" 1200	" 1400	" 1200	" 1600	" 1100

De magazijnmeester der artillerie belast met het rekenplichtig beheer bij de Artillerie-, Stapel- en Constructiemagazijnen te *Delft*, geniet een jaarlijksch traktement van f 3000.

Een Kapitein of Luitenant, adjudant bij een Generaal, alsmede de Kapiteins toegevoegd aan den Commandant der Bereden Artillerie, genieten het traktement voor hunnen rang bij de Veldartillerie vastgesteld.

De Luitenant-adjudanten bij de regimenten Veld- en Vesting- en bij het Korps Rijdende Artillerie, bij het Korps Pontonniers en bij de Torpedo-afdeeling, genieten deswege een traktementsverhooging van *f* 100 'sjaars.

BIJLAGE LITT. K.

TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Officieren van het Korps Ingenieurs, Mineurs en Sappeurs.*

Luitenant-Generaal *f* 6500, Generaal-Majoor *f* 5500, Kolonel *f* 4500, Luitenant-Kolonel *f* 3400, Majoor *f* 3000, Kapitein *f* 2200, idem, na 25 jaren dienst als officier *f* 2400, idem, na 30 jaren dienst als officier *f* 2600, 1ste Luitenant *f* 1300, idem, na 15 jaren dienst als officier *f* 1500, idem, na 20 jaren dienst als officier *f* 1600, 2de Luitenant 1100, idem, na 8 jaren dienst als officier *f* 1200. De Kapitein of Luitenant, Adjudant bij een Generaal, geniet deswege een traktementsverhooging van *f* 200; de Luitenant-Adjudant, alsmede de Luitenant voor speciale diensten bij het bataljon Mineurs en Sappeurs een traktementsverhooging van *f* 100 'sjaars.

BIJLAGE LITT. L.

TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen per jaar van de Officieren der Koninklijke Marechaussée.*

Luitenant-Kolonel *f* 3600, Majoor *f* 3200, Kapitein *f* 2400 (Commandant eener Divisie *f* 2600), idem, na 25 jaren dienst als officier *f* 2600 (Commandant eener divisie *f* 2800), idem, na 30 jaren dienst als officier *f* 2800 (Commandant eener divisie *f* 3000), 1ste Luitenant *f* 1600, idem, na 15 jaren dienst als officier *f* 1800, idem, na 20 jaren dienst als officier *f* 1900, 2de Luitenant *f* 1400, idem, na 8 jaren dienst als officier *f* 1500.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij behoorende tabellen —, door deze, ter kennis van de Landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken:

de beschikkingen van het Departement van Oorlog, van: 11 October 1852, n°. 35 B (*B. U.* blz. 655), 15 Januari 1874, n°. 71 I (*R. M.* 1874, II, blz. 25) en 31 Januari 1879, n°. 25 (*R. M.* 1879, II, blz. 57);

B. te doen kennen:

1°. dat de officieele kennisgevingen voor de officieren, die, ingevolge de bepalingen van voorschreven besluit, al dadelijk in het genot van verhoogde traktementen komen, aan de belanghebbenden zullen worden toegezonden nadat ze van een appointement van registratie voorzien zullen zijn;

2°. dat hetgeen belanghebbenden over de loopende maand minder hebben genoten, dan hun volgens de bepalingen van het besluit toekomt, over de maand Februari bij verhaal in rekening moet worden gebracht.

Inhoud van het *Recueil Militair*. Aanschrijving M. v. O. van 31 Januari 1881, n°. 28.

Gelet op punt 4 der beschikking van 2 Januari 1880, Ie Afd., Secr., n°. 73 (*Rec. Mil.* 1880, I, blz. 87);

Heeft goedgevonden, vast te stellen de hierbij gevoegde lijst (1), waarin, in chronologische volgorde, zijn opgenomen de in het *Recueil Militair* geplaatste stukken, welke gedurende den loop van het jaar 1880, buiten werking gesteld zijn, zijn komen te vervallen of hun nut hebben verloren.

Handleiding tot de Aardrijkskunde door den 1sten luitenant VAN OVERSTRATEN. Aanschrijving M. v. O. van 10 Jan 1881, n°. 43.

(1) Zie voor deze lijst *Rec. Mil.* II, bladz. 28—34.

Kennisgeving aan de Landmacht dat bij DE GEBROEDERS VAN CLEEF, boekhandelaars en uitgevers te 's Gravenhage, in het licht verschenen en tegen den prijs van f 2,80 verkrijgbaar gesteld is: eene *Handleiding tot de Aardrijkskunde ten dienste van het militair onderwijs*, door A. J. F. VAN OVERSTRATEN, 1sten luitenant bij het regiment Grenadiers en Jagers.

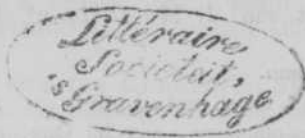
Wijziging van art. 9 der regeling van het militair vervoer over de spoorwegen. Aanschrijving M. v. O. van 15 Jan. 1881, n°. 43.

Kennisgeving aan de Landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en tegen den prijs van f 0,01⁵ voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,02 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

de wijziging van art. 9 der *Regeling van het militair vervoer over de spoorwegen*, bedoeld bij aanschrijving van 18 October 1880, IIde Afd., Gen. Staf, n°. 43 (R. M. 1880, II, blz. 306).

RECUEIL MILITAIR.

(26 FEBRUARI — 25 MAART 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Territoriale indeeling van het Rijk. Aanschrijving M. v. O. van 16 Febr. 1881, n°. 43. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Febr. 1881, n°. 1.

Wenschende de bestaande bepalingen omtrent de territoriale indeeling van het Rijk te herzien.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Febr. 1881, Kabinet Litt. B^s.

Herzien Ons besluit van 26 Maart 1873, n°. 25 en de later daarin gebrachte wijzigingen:

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Het Rijk is verdeeld in drie militaire afdelingen, te weten:]

de 1ste (standplaats *Amsterdam*) omvattende: *Noord-Holland* en *Zuid-Holland* ten noorden van de *Lek*, de daaraan sluitende *Bakkerskil*, de *Nieuwe Maas*, het *Scheur* en den *Nieuwen waterweg van Rotterdam naar Zee*;

de 2de (standplaats *Utrecht*) omvattende: *Groningen*, *Friesland*, *Drenthe*, *Overijsel*, *Gelderland* (ten noorden van den *Rhijn*) en *Utrecht*;

de 3de (standplaats *'s Hertogenbosch*) omvattende: *Zeeland Noord-Brabant*, *Limburg*, *Gelderland* (ten zuiden van den *Rhijn* en de *Lek*) en *Zuid-Holland* ten zuiden van de *Lek*, de daaraan sluitende *Bakkerskil*, de *Nieuwe Maas*, het *Scheur* en den *Nieuwen waterweg van Rotterdam naar Zee*.

Art. 2. De bevelhebbers in de militaire afdelingen hebben den rang van Generaal-Majoor. Zij worden door Ons benoemd en van hunne betrekking ontheven.

Art. 3. Aan den Bevelhebber in een militaire afdeling wordt toegevoegd een kapitein van een der wapens. Deze Officier wordt, zoolang hij bedoelde betrekking bekleedt, gevoerd bij den staf van het wapen, waartoe hij behoort, en is gerechtigd tot het houden van een dienstpaard.

Behoort hij tot een niet bereden korps, dan geniet hij een traktementsverhoogen van twee honderd gulden 's jaars.

Art. 4. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Organisatie van den Grooten Staf. Aanschrijving M. v. O. van 16 Febr. 1881, n°. 44. Mededeeling v. Z. M. besluit van 14 Febr. 1881, n°. 2.

Overwegende, dat het noodig is, de vredesorganisatie van den grooten staf te wijzigen.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Febr. 1881, Kabinet, Litt. B^o.

Herzien het Koninklijk besluit van 21 Mei 1841, n°. 95, en de later daarin gebrachte wijzigingen.

Hebben goedgevonden en verstaan.

Art. 1. De groote staf van het leger bestaat uit:

1°. De adjudanten en ordonnans-officiëren, zoo bij Ons, als bij de Prinsen van Ons Huis dienst doende.

2°. De Generaals-Majoor, bevelhebbers in de militaire afdeelingen.

3°. De Generaal-Majoor, inspecteur van het militair onderwijs en de hem toegevoegde officier.

Art. 2. Aan onzen persoon worden toegevoegd:

In gewonen dienst.

6 adjudanten en 6 ordonnans-officiëren.

In buitengewonen dienst.

zoo veel adjudanten, als door Ons tot die betrekking van eer zullen worden geroepen.

Art. 3. Aan Zijne Koninklijke Hoogheid, den PRINS VAN ORANJE, worden in gewonen dienst 2 adjudanten toegevoegd.

Art. 4. Aan Zijne Koninklijke Hoogheid, PRINS FREDERIK DER NEDERLANDEN, worden in gewonen dienst 2 adjudanten toegevoegd.

Art. 5. Onze adjudanten en ordonnans-officiëren, alsmede de adjudanten der Prinsen van Ons Huis worden door Ons benoemd en van hunne betrekking ontheven.

Zij kunnen uit alle wapens en dienstvakken van het leger gekozen worden, met dien verstande dat de ordonnans-officiëren den rang zullen hebben van 1ste of 2de Luitenant.

Zoolang de voornoemde adjudanten en ordonnans-officiëren tot den grooten staf behooren, worden zij à la suite gevoerd van het wapen of dienstvak, waarvan zij bij hunne benoeming deel uitmaakten.

Art. 6. De officier, die aan den Inspecteur van het militair onderwijs wordt toegevoegd, wordt evenzeer à la suite gevoerd van het wapen, waartoe hij bij zijn benoeming behoorde.

Art. 7. Het aantal dienstvaarden, waarvan de in Art. 1 genoemde officieren zullen moeten zijn voorzien, is aangewezen in de bij dit besluit behorende *Bijlage A*.

Art. 8. De adjudanten in gewonen dienst, zoo bij Ons, als bij de Prinsen van Ons Huis dienstdoende, genieten een toelage van zes honderd gulden 's jaars.

De adjudanten in buitengewonen dienst genieten als zoodanig geen bijzondere bezoldiging of toelage.

De ordonnans-officiëren genieten, boven het traktement aan hunnen rang verbonden, geen toelage uit 's Rijks kas.

Art. 9. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

SAMENSTELLING van den Grooten Staf.

Adjudanten van Zijne Majesteit den Koning, 6 Officiëren met 12 paarden. Ordonnans-officiëren van Zijne Majesteit den Koning, 6 Officiëren met 12 paarden. Adjudanten van Z. K. H. den Prins van Oranje 2 Officiëren met 4 paarden. Adjudanten van Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden 2 Officiëren met 4 paarden. Generaals-Majoor, bevelhebbers in de militaire afdee-

lingen 3 Officiëren met 3 paarden. Generaal-Majoor, inspecteur van het militair onderwijs 1 Officier met 1 paard. Kapitein, toegevoegd aan den inspecteur van het militair onderwijs 1 Officier. Totaal 21 Officiëren met 36 paarden.

Organisatie van den Generalen Staf. Aanschrijving M. v. O. van 16 Febr. 1881, n°. 45. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Febr. 1881, n°. 3.

Overwegende, dat het noodig is, de vredesorganisatie van den generalen staf te wijzigen.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet, Litt. B⁵.

Herzien Ons besluit van 8 Augustus 1868, n°. 53 en de later daarin gebrachte wijzigingen.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. De generale staf is samengesteld, op den voet, aangewezen in de bij dit besluit behoorende *Bijlage A*.

Art. 2. Aan den Chef van den generalen staf worden een hoofdofficier en twee of meer kapiteins van dien staf toegevoegd.

De directeuren van de militaire verkenningen en van de topographische inrichting staan onder zijn onmiddellijke bevelen.

Art. 3. Een hoofdofficier van den generalen staf is met de directie der militaire verkenningen belast, en als zoodanig te 's *Gravenhage* gevestigd.

Hem wordt een kapitein van dien staf toegevoegd.

Art. 4. De dienst van Chef van den staf bij de Divisiën Infanterie en bij de inspectie der Cavalerie wordt verricht door hoofdofficiëren van den generalen staf.

Art. 5. Een door Ons aan te wijzen luitenant-kolonel of majoor van dien staf staat aan het hoofd der afdeling Generale Staf van het Departement van Oorlog.

Art. 6. Aan den commandant eener Divisie Infanterie wordt als adjunct-chef van den staf, tevens waarnemend adjudant, een kapitein van den generalen staf toegevoegd.

Art. 7. Voor zoover de werkring der officieren van den generalen staf niet bepaald is bij dit besluit, worden hunne dienstverrichtingen geregeld door Onzen Minister van Oorlog.

Art. 8. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Bijlage A. SAMENSTELLING van den Generalen Staf.

Eén Luitenant-Generaal of Generaal-Majoor, Chef van den generalen staf, met 2 paarden. 1 Kolonel, met 2 paarden. 7 Luitenant-Kolonels of Majoors, met 14 paarden. 12 Kapiteins, met 24 paarden. Totaal 21 Officiëren met 42 paarden.

Organisatie van den Provinciaalen Staf. Aanschrijving M. v. O. van 16 Febr. 1881, n°. 46. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Febr. 1881, n°. 4.

Overwegende, dat de provinciale staf van het leger opnieuw behoort te worden georganiseerd.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet, Litt. B⁵.

Herzien het Koninklijk besluit van 19 October 1843, n°. 56.

Hebben goedgevonden en verstaan.

Art. 1. In elke provincie — met uitzondering van *Drenthe* -- is een provinciale adjudant.

De dienst van provinciale adjudant in *Drenthe* wordt waargenomen door dien in *Groningen*.

Art. 2. De provinciale adjudanten zijn gevestigd in de hoofdplaatsen der provinciën.

Art. 3. De provinciale adjudanten hebben den rang van Luitenant-Kolonel of Majoor, bij uitzondering dien van Kapitein.

Art. 4. Voor hetgeen de in hunne instructie omschreven werkzaamheden aangaande de nationale militia betreft, staan de Provinciale adjudanten in *Noord-Holland* en *Zuid-Holland* onder den Bevelhebber in de 1ste Militaire Afdeling. *Utrecht*, *Gelderland*, *Overijsel*, *Friesland* en *Groningen*, 2de Militaire Afdeling. *Zeeland*, *Noord-Brabant* en *Limburg*, 3de Militaire Afdeling.

Art. 5. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Organisatie van den Plaatselijken Staf. Aanschrijving M. v. O. van 18 Febr. 1881, n°. 46. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Febr. 1881, n°. 5.

Overwegende, dat de plaatselijke staf van het leger, opnieuw behoort te worden gereorganiseerd.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet, Litt. B⁵.

Herzien het Koninklijk besluit van 19 October 1843, n°. 56 en de later daarin gebrachte wijzigingen, alsmede de Instructie voor de plaatselijke commandanten.

Hebben goedgevonden en verstaan.

Art. 1. De plaatselijke staf is samengesteld op den voet, aangewezen in de bij dit besluit behoorende *Bijlage A*.

Art. 2. De standplaatsen der plaatselijke commandanten en adjudanten zijn aangewezen in de bij dit besluit behoorende *Bijlage B*.

Art. 3. In de garnizoensplaatsen, waar geen plaatselijke commandant gevestigd is, wordt het plaatselijk commando door den hoogst of oudst in rang zijnden officier, dienstdoende bij de in dat garnizoen aanwezige troepen (de *maréchaussée* hierin begrepen), als *garnizoenscommandant*, waargenomen.

Ingeval echter de plaatselijke adjudant een rang bekleedt, hooger dan of gelijk aan dien van den hoogst in rang zijnden officier, dienstdoende bij de troepen van het garnizoen, treedt hij tevens als plaatselijke commandant op.

Art. 4. In garnizoenen, waar geen plaatselijke adjudant aanwezig is, wordt zijn dienst waargenomen door een officier (bij voorkeur van het wapen der infanterie) of, bij gebrek aan officieren, door een daartoe geschikt onder-officier van dat garnizoen.

Art. 5. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Bijlage A. SAMENSTELLING van den Plaatselijken Staf.

Plaatselijke Commandanten.

2 kolonels, 2 luitenant-kolonels, 2 majoors.

De plaatselijke commandanten te 's *Gravenhage* en te *Amsterdam* zijn gerechtigd tot het houden van een dienstpaard.

Plaatselijke Adjudanten.

8 kapiteins, 10 1ste of 2de luitenants.

Bijlage B. Standplaatsen der Plaatselijke Commandanten.

Amsterdam, Arnhem, Breda, 's Gravenhage, 's Hertogenbosch en Utrecht.

Standplaatsen der Plaatselijke Adjudanten.

Amersfoort, Amsterdam, 2, Arnhem, Bergen op Zoom, Breda, Deventer, 's Gravenhage, Haarlem, Helder, 's Hertogenbosch, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht, Venlo, Wierickerschans en Zutphen.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, met de daarbij vastgestelde *Bijlage A* en *B*, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens, bij deze, met ingang van den dag, waarop dat besluit in werking treedt, te bepalen.

De plaatselijke of garnizoenscommandant bepaalt, of de waarnemende plaatselijke adjudant geheel of gedeeltelijk van overige diensten zal zijn vrijgesteld.

Bij geheele vrijstelling van andere diensten, moet de waarnemende plaatselijke adjudant om de drie maanden vervangen worden.

In alle andere gevallen blijft de vervanging in den regel overgelaten aan het oordeel van den plaatselijken of garnizoenscommandant.

Organisatie van de Militaire Administratie. Aanschrijving M. v. O. van 21 Febr. 1881, n°. 25. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Febr. 1881, n°. 6.

Overwegende, dat het noodig is, de vredesorganisatie der militaire administratie te wijzigen.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet Litt. B⁵.

Herzien Ons besluit van den 9den December 1850, n°. 49, en de later daarin gebrachte wijzigingen.

Hebben goedgevonden en verstaan, met afwijking, voor zooveel noodig, van het bepaalde, bij art. 308 van het provisioneel reglement van administratie bij de Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van den 1sten Februari 1819, L^a F^a, te bepalen.

Art. 1. Het personeel der militaire administratie bestaat uit:

a. Intendanten, *b.* Kwartiermeesters, *c.* Directeurs en magazijnmeesters der Rijks-centraalmagazijnen van kleeding, uitrusting, enz. en *d.* Administrateurs van kleeding.

Art. 2. De samenstelling van het personeel, in het voorgaande artikel bedoeld, is aangewezen op de *Bijlage A* en *B*. van dit besluit.

Art. 3. De verhouding van de 1ste Luitenants-Kwartiermeester tot de 2de Luitenants-Kwartiermeester zal wezen als 3: en 2.

Art. 4. Onze Minister van Oorlog wordt gemachtigd den werkring van de Intendanten, met inachtneming van het bepaalde in bovenbedoelde *Bijlage A*, nader te regelen, en hunne standplaatsen aan te wijzen.

Art. 5. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Bijlage A. SAMENSTELLING van het personeel der Militaire Intendance.

1 Generaal-Majoor of Kolonel Hoofdintendant, met 1 paard. 1 kolonel-intendant, 6 Luitenant-Kolonels of Majoors-Intendant, waarvan drie bestemd voor de militaire afdelingen, drie voor de Divisiën Infanterie en één voor het Departement van Oorlog. 12 Kapiteins-Intendant; de bestemming door den Minister van Oorlog aan te wijzen. Totaal 20 officieren met 1 paard.

Bijlage B. SAMENSTELLING van het personeel der Militaire Administratie, met uitzondering van de Intendanten.

Kwartiermeesters (1): 5 majoors, 20 kapiteins (2), 66 1ste of 2de luitenanten.

Directeurs van 's Rijks centraalmagazijnen van kleding, uitrusting, enz. 3 luitenant-kolonels of majoors. Magazijnmeesters bij idem. 3 kapiteins 1ste of 2de luitenanten. Administrateurs van kleding (1). 13 kapiteins, 1ste of 2de luitenanten. Totaal 110. Bij de korpsen en inrichtingen worden zooveel kwartiermeesters en administrateurs van kleding ingedeeld, als bij de organisatiën daarvan is bepaald.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij vastgestelde *Bijlagen A. en B.* —, door deze ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, met ingang van den dag, waarop dat besluit in werking treedt, te bepalen:

1°. De standplaatsen van de hoofdofficieren der intendance, met uitzondering van dien bij het Departement van Oorlog werkzaam, zullen zijn als volgt:

De Hoofdintendant te 's *Gravenhage*; de Intendanten in de 1ste, 2de en 3de militaire afdeeling, respectievelijk te *Amsterdam*, *Utrecht* en *Dordrecht*; en de intendanten van de Divisiën Infanterie daár, waar de staven dier divisiën zich bevinden.

Zoodra het beschikbaar aantal kapiteins-intendant dit zal toelaten, zullen deze in den regel werkzaam zijn, als volgt:

2 bij het Departement van Oorlog, 1 bij den Hoofdintendant, 2 in elke militaire afdeeling, 1 bij elke Divisie Infanterie.

2°. De Intendanten in de militaire afdeelingen staan onder de bevelen van den Hoofdintendant.

3°. De Intendanten bij de Divisiën Infanterie staan onder de bevelen van den Commandant der divisie, waarbij zij zijn ingedeeld.

4°. Alle stukken van persoonlijken aard, de intendanten bij de divisiën betreffende, zooals aanvragen om eervol ontslag, nonactiviteit of pensioen, verzoeken tot het aangaan van een huwelijk, enz., worden door de Divisie-commandanten, voorzien van hunne adviezen, aan den Hoofdintendant gezonden, die ze, van zijn adviezen voorzien, aan den Minister van Oorlog zendt.

5. De werkzaamheden die, behalve ten aanzien van de verpleging der troepen in *vredestijd*, aan de Intendanten worden opgedragen, zijn:

I. *Aan de Intendanten in de militaire afdeelingen.*

a. Het voorbereiden van alles wat op de verpleging der troepen in oorlogstijd, in de liniën, stellingen en versterkte plaatsen, betrekking heeft, ook in verband met de nader daarvoor vaststellen voorschriften en instructiën.

b. Het behandelen van aangelegenheden, den intendancedienst betreffende, die hun door den Bevelhebber in de militaire afdeeling, in overleg met den Hoofdintendant, zullen worden opgedragen.

c. Zorg voor de betaling van de officieren zonder troepen (met uitzondering van hen, die bij de staven der divisiën zijn ingedeeld), de militaire beampten, tijdelijk gepensionneerden en officieren op nonactiviteit, die in de militaire afdeelingen verblijf houden.

d. Voorziening in de behoefte aan fondsen bij de korpsen en inrichtingen, welke in de militaire afdeeling gevestigd en niet bij de divisiën ingedeeld zijn.

(1) Onder deze getallen zijn niet begrepen de kwartiermeesters en administrateurs van kleding, behoorende tot het vaste kader van het Koloniaal Werfdepot.

(2) Overminderd de kapiteins-kwartiermeester, bij eventueel uitbreken van majoors-kwartiermeester.

e. Het controleeren van de inwendige administratie, alsmede het voorloopig en definitief sluiten der algemeene rekening van de korpsen en inrichtingen in de militaire afdeeling, welke niet bij de divisien zijn ingedeeld.

Die controle geschiedt op de tot dusverre gevolgde wijze.

Wordt het door een der Inspecteurs noodig geacht, zich bij zijn inspectien over vermelde korpsen en inrichtingen door een der Intendanten in de militaire afdeeling te doen vergezellen, dan wordt daarvan door dien Inspecteur mededeeling gedaan aan den Hoofdontendant, die aan den bedoelden Intendant de vereischte machtiging verleent.

f. Het uitoefenen van toezicht op het beheer der bakkerijen, garnizoenskleeding- en nachtlegermagazijnen, enz., in de standplaatsen der Intendanten gelegen.

II. *Aan de Intendanten der Divisiën Infanterie.*

a. Het voorbereiden van alles, wat op de verpleging van de troepen der divisie, in oorlogstijd, betrekking heeft, ook in verband met de nader daarvoor vast te stellen voorschriften en instructien.

b. Het behandelen van alle administratieve aangelegenheden, de divisie betreffende, die hun door den Divisiecommandant zullen worden opgedragen.

c. Zorg voor de betaling van de officieren zonder troepen, die bij den staf der divisie behooren.

d. Voorziening in de behoefte aan fondsen bij de korpsen, waaruit de divisie is samengesteld.

e. Het controleeren van de inwendige administratie, alsmede het definitief sluiten der algemeene rekening van de korpsen, waaruit de divisie bestaat.

Deze controle geschiedt op de tot dusverre gevolgde wijze. Acht de Divisiecommandant het noodig, dan kan hij zich nu en dan bij zijn inspectien door één der Intendanten van de Divisie doen vergezellen, ten einde zich van den goeden gang der administratie te overtuigen.

f. Het uitoefenen van toezicht op het beheer der bakkerijen, garnizoenskleeding- en nachtlegermagazijnen, enz., in de standplaatsen der Intendanten gelegen.

6°. De afrekeningen der korpsen met 's Rijks schatkist zullen voortaan, door de hoofdadministratiën der korpsen, in den loop der eerste maand van het kwartaal, volgende op dat, waartoe de verantwoording betrekking heeft, rechtstreeks aan het Departement van Oorlog worden ingezonden.

De administratiën voegen daarbij een triplicaat van die afrekeningen, dat, na bij het Departement van Oorlog voorloopig gearresteerd te zijn, aan den betrokken Intendant wordt gezonden, om hem te dienen bij de verificatie van de inwendige administratie.

Eveneens worden voortaan rechtstreeks, door de hoofdadministratiën der korpsen, aan het Departement van Oorlog gezonden de driemaandelijksche verantwoordingen van de weduwen- en weezenkas, de declaratiën voor gedane betalingen voor andere Departementen van algemeen bestuur, transportkosten en dergelijke.

7°. Zoodra de administratie van een korps over een kwartaal afgewerkt en ter opneming gereed is, wordt daarvan door de hoofdadministratie — door tusschenkomst van den Hoofdontendant — mededeeling gedaan aan het Departement van Oorlog, onder toezending van:

1°. een summiere verantwoording der ontvangsten en uitgaven in tweevoud, en

2°. een staat van de rekening met diversen met bijlagen in tweevoud.

Een expeditie dier stukken wordt door de zorg van het Departement van

*Litteraire
 Sociëteit,
 's Gravenhage*

Oorlog gezonden aan den betrokken Intendant, ten einde bij de verificatie der inwendige administratie van het korps te dienen.

8°. In verband met het bepaalde in art. 8 van het Koninklijk besluit van den 7den September 1880, n°. 9, regelende de instelling van, alsmede het toezicht, de directie en het administratief beheer over de militaire ziekeninrichtingen, en met wijziging in zooverre van art. 12 van het reglement ter uitvoering van dat besluit, zullen de geldelijke en materieële verantwoordingen dier inrichtingen, voortaan door de chefs der militaire hospitalen, rechtstreeks aan het Departement van Oorlog gezonden worden, ten einde aldaar te worden geverifieerd.

9°. Ten opzichte van de werkzaamheden, bedoeld bij art. 4. en 292 van de voorschriften nopens de militaire ziekeninrichtingen (vastgesteld bij beschikking van den Minister van Oorlog van den 21sten September 1880, VIe Afd., Int., n°. 79) ressorteeren:

de militaire hospitalen te *Amsterdam, Haarlem, Helder, Hoorn, Naarden*, onder de Intendanten der 1ste Militaire Afdeeling.

de militaire hospitalen te *Amersfoort, Groningen, Harderwijk, Kampen, Leeuwarden, Utrecht*, onder de Intendanten der 2de Militaire Afdeeling.

De militaire hospitalen te *Dordrecht, Gorinchem, Middelburg, Vlissingen, Willemstad*, onder de Intendanten der 3de Militaire Afdeeling.

De militaire hospitalen te *Delft, Gouda, 's Gravenhage, Leiden, Schoonhoven*, onder de Intendanten der 1ste Divisie Infanterie.

De militaire hospitalen te *Arnhem, Deventer, Doesburgh, Grave, Nijmegen, Zutphen*, onder de Intendanten der 2de Divisie Infanterie.

De militaire hospitalen te *Bergen op Zoom, Breda, Maastricht, Venlo*, onder de Intendanten der 3de Divisie Infanterie.

De dirigeerende officier van gezondheid in de militaire afdeelingen richten het verzoek, om zich van een Intendant te doen vergezellen, tot de autoriteit, onder wier bevelen die Intendant dient.

Organisatie der Infanterie. Aanschrijving M. v. O. van 21 Februari 1881, n°. 26. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Februari 1881, n°. 7.

Overwegende, dat het noodig is, de vredesorganisatie van het wapen der infanterie te wijzigen:

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet Litt. B⁵.

Herzien Ons besluit van 21 November 1850, n°. 70 en de later daarin gebrachte wijzigingen, alsmede de Eerste Afdeeling van het Tweede Hoofddeel van het Provisioneel reglement van administratie bij de landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van den 1sten Februari 1819, litt. I⁵.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Het wapen der infanterie bestaat uit: den staf van het wapen, het regiment grenadiers en jagers, acht regimenten infanterie, het instructiebataillon, twee hoofdcursus-compagnieën, en het algemeen depot van discipline.

De samenstelling dezer onderdeelen is aangegeven in de bij dit besluit behoorende *Bijlagen A, B, C, D, E en F*.

Art. 2. Onze Minister van Oorlog wijst de korpsen van het leger aan, waarbij de normaal-schietschool, de hoofdcursus-compagnieën en het algemeen depot van discipline in administratie worden gevoerd.

Het regiment grenadiers en jagers en de overige acht regimenten infanterie vormen drie Divisiën Infanterie.

De 1ste Divisie Infanterie bestaat uit het Regiment Grenadiers en Jagers, het 4de en 7de Regiment Infanterie.

De 2de Divisie Infanterie bestaat uit het 1ste, het 5de en het 8ste Regiment Infanterie.

De 3de Divisie Infanterie bestaat uit het 2de, het 3de en het 6de Regiment Infanterie.

Art. 4. De staf eener divisie Infanterie is samengesteld op den voet, aangewezen in de bij dit besluit gevoegde *Bijlage G*, terwijl de standplaatsen der staven van de divisieën zijn aangewezen op *Bijlage H*.

Art. 5. Voor de oefeningen op groote schaal met verschillende wapens worden aan de Divisieën Infanterie de troepen toegevoegd, vermeld in de bij dit besluit gevoegde *Bijlage H*.

Art. 6. Bij de twee bataljons jagers van het regiment grenadiers en jagers en bij de acht regimenten infanterie wordt het personeel van de opgeheven 5de compagnieën, door Onzen Minister van Oorlog regimentsgewijze in dier voege over de bataljons verdeeld, dat deze al dadelijk zooveel mogelijk de in *Bijlage B* en *C* vermelde getalsterkte bereiken.

Het nieuw op te richten grenadiersbataljon wordt in de eerste plaats samengesteld uit de opgeheven 5de compagnieën der beide thans bestaande bataljons grenadiers en uit de opgeheven 1ste depotcompagnie van het regiment grenadiers en jagers.

De 2de depotcompagnie van dit regiment wordt verdeeld over de beide bataljons jagers.

Art. 7. Bij het regiment grenadiers en jagers dragen de bataljons grenadiers de benaming van 1ste, 2de en 3de Bataljon en de bataljons jagers die van 4de en 5de Bataljon.

De benaming »depot» wordt bij de acht regimenten infanterie vervangen door 5de Bataljon.

Art. 8. De verhouding van het aantal 1ste luitenants tot dat der 2de luitenants is — te rekenen over de organieke sterkte aan luitenants van het wapen der infanterie — als 3 : 2.

Art. 9. Het bepaalde bij de Eerste Afdeling van het Tweede Hoofddeel van het Provisioneel reglement van administratie bij de landmacht wordt in dien zin gewijzigd, dat bij elk bataljon de administratie afzonderlijk gevoerd wordt, ook in het geval, dat het bataljon zich bevindt ter standplaats van den regimentscommandant of van de hoofdadministratie.

De administratie van den staf van een regiment infanterie wordt gevoerd bij een der bataljons, daartoe door den regimentscommandant aan te wijzen.

Art. 10. De officieren en verdere militairen, die ten gevolge van dit besluit overcomplete worden, worden als zoodanig boven de sterkte van de korpsen gevoerd, totdat er vacatures ontstaan, ter welker vervulling zij kunnen worden aangewezen.

Art. 11. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Bijlage A. SAMENSTELLING van den Staf der Infanterie.

1 Luitenant-generaal of generaal-majoor, inspecteur van het wapen met 2 paarden.

1 Luitenant-kolonel of majoor, toegevoegd aan den inspecteur van het wapen met 1 paard.

1 Kapitein-adjutant van den inspecteur van het wapen met 1 paard.

3 Generaals-majoor, commandanten der divisieën Infanterie met 6 paarden.

Kapiteins-adjutanten van de bevelhebbers in de militaire afdelingen. *Memorie.*

Departement van Oorlog. 2 kapiteins, 2 1ste of 2de luitenants, 2 majoorsof kapiteins-kwartiermeester, 4 1ste of 2de luitenants kwartiermeester.

Koninklijke Militaire Academie. Kapiteins, 1ste of 2de luitenants. *Memorie*. Normaal-schietschool. 1 Luitenant-kolonel of majoor-directeur met 1 paard, 2 kapiteins, 2 1ste of 2de luitenants.

Pupillenschool. 1 kapitein-directeur, 1 1ste luitenant.

Totaal 23 officieren met 11 paarden.

Bijlage B. SAMENSTELLING van het regiment Grenadiers en Jagers, bestaande uit: drie bataljons Grenadiers en twee bataljons Jagers, elk van 4 compagnieën.

1°. *De staf van het regiment.* 1 kolonel of luitenant-kolonel, commandant, met 2 paarden. 1 kapitein-adjutant, met 1 paard. 1 kapitein-kwartiermeester (1). Voor speciale diensten: 3 kapiteins, 1 1ste of 2de luitenant. 1 adjudant-onderofficier, vaandeldrager. 1 adjudant-onderofficier, toegevoegd aan den kapitein-kwartiermeester. 11 schrijvers (2). 20 muzikanten (3).

Totaal 7 officieren en 33 onderofficieren en manschappen met 3 paarden.

2°. *De staf van een bataljon.* 1 luitenant kolonel of majoor (4) met 1 paard. 1 1ste luitenant-adjutant. 1 1ste of 2de luitenant-kwartiermeester. 1 officier van gezondheid der 1ste of 2de klasse (5). 2 adjudanten-onderofficier. 1 sergeant-onderwijzer (6). 1 sergeant-scherpschutter. 1 sergeant- of korporaal-tamboer (7). 1 sergeant- of korporaal-hoornblazer (7). 1 mr. geweer-maker. 1 schoenmaker (8). 1 kleermaker (8).

Totaal 4 officieren en 8 onderofficieren en manschappen met 1 paard.

3°. *Een compagnie.* 1 kapitein. 3 1ste of 2de luitenants. 1 sergeant-majoor. 7 sergeanten (9). 1 fourier. 9 korporaa's (9) (10). 2 tamboers 1ste of 2de klasse (11) (12). 1 hoornblazer 1ste of 2de klasse. 35 soldaten vrijwilligers (10). 175 soldaten miliciens (10) (13).

Totaal 4 officieren en 231 onderofficieren en manschappen.

4°. *Een bataljon.* Staf: 4 officieren met 1 paard en 8 onderofficieren en

(1) Kan zijn Majoor-kwartiermeester.

(2) Zijn bij voorkeur gepensioneerde militairen op de voor schrijvers vastgestelde soldijen. Hunne bestemming wordt door den Minister van Oorlog bepaald.

(3) Aan een der muzikanten wordt de betrekking van kapelmeester en aan een der overigen die van onderkapelmeester opgedragen.

(4) Bij drie bataljons van het regiment een luitenant-kolonel; bij de twee overige bataljons een majoor.

(5) De oudste hunner in rang of ancienniteit wordt geacht te zijn de eerstaanwezende officier van gezondheid van het regiment (art. 14 inw. dienst.)

(6) Geniet soldij van sergeant.

(7) Bij een der bataljons grenadiers een sergeant-tamboer; bij de beide andere bataljons grenadiers een korporaal-tamboer. Bij een der bataljons jagers een sergeant-hoornblazer; bij het andere bataljon jagers een korporaal-hoornblazer.

(8) Is — ook wat pensioen betreft — gelijk gesteld aan den graad van korporaal; heeft soldij van soldaat.

(9) Boven dit getal kunnen bij iedere compagnie van elke lichte een milicien-sergeant en drie miliciens-korporaal zijn.

(10) Bij ieder bataljon kan een door onzen Minister van Oorlog te bepalen aantal *scherpschutter* zijn. Deze scherpshutters dragen een chevron van geel kemelsgaren op den linkervoorarm en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(11) Bij de compagnieën jagers hoornblazers.

(12) Van het gezamenlijk getal tamboers en hoornblazers van het regiment kunnen 16 tamboers en 24 hoornblazers van de 1ste klasse zijn. Boven dit getal kunnen bij ieder bataljon van elke lichte twee miliciens-tamboers, en twee miliciens-hoornblazers bij de bataljons jagers vier miliciens-hoornblazer, zijn. Als zoodanig dienstdoende ontvangen zij de voor tamboers en hoornblazers der 1ste klasse vastgestelde soldijen.

(13) Ingeval van incompleet aan vrijwilligers, wordt het aantal miliciens (voor zooveel de sterkte der lichte dit toelaat), met een daarmede overeenstemmend cijfer vermeerderd.

manschappen. 4 Compagnieën: 16 officieren en 924 onderofficieren en manschappen.

Totaal 20 officieren met 1 paard en 932 onderofficieren en manschappen.

5°. *Het regiment Grenadiers en Jagers.* Staf: 7 officieren met 3 paarden en 33 onderofficieren en manschappen. 5 Bataljons: 100 officieren met 5 paarden en 4660 onderofficieren en manschappen.

Totaal 107 officieren met 8 paarden en 4693 onderofficieren en manschappen.

Bijlage C. SAMENSTELLING van een regiment Infanterie, bestaande uit: vijf bataljons, elk van 4 compagnieën.

1°. *De staf van het regiment.* 1 kolonel- of luitenant-kolonel, commandant met 2 paarden. 1 kapitein-adjutant met 1 paard. 1 kapitein-kwartiermeester (1). Voor speciale diensten: 3 kapiteins, 1 1ste of 2de luitenant. 1 adjudant-onderofficier, vaandeldrager. 1 adjudant-onderofficier, toegevoegd aan den kapitein-kwartiermeester. 7 schrijvers (2). 18 muzikanten (3).

Totaal 7 officieren met 3 paarden en 27 onderofficieren en manschappen.

2°. *De staf van een bataljon.* 1 luitenant-kolonel of majoor (4) met 1 paard. 1 1ste of 2de luitenant-adjutant. 1 1ste of 2de luitenant-kwartiermeester. 1 officier van gezondheid 1ste of 2de klasse (5). 2 adjudanten-onderofficier. 1 sergeant-onderwijzer (6). 1 sergeant-scherpschutter. 1 sergeant- of korporaal-tamboer (7). 1 mr. geweermaker. 1 schoenmaker (8). 1 kleermaker (8).

Totaal 4 officieren met 1 paard en 8 onderofficieren en manschappen.

3°. *Een compagnie.* 1 kapitein. 3 1ste of 2de luitenants. 1 sergeant-majoor. 7 sergeanten (9). 1 fourier. 9 korporaa's (9) (10). 2 tamboers 1ste of 2de klasse (11). 1 hoornblazer 1ste of 2de klasse. 35 soldaten vrijwilligers (10). 175 soldaten miliciens (10) (12).

Totaal 4 officieren en 231 onderofficieren en manschappen.

4°. *Een bataljon.* Staf: 4 officieren met 1 paard en 8 onderofficieren en manschappen. 4 compagnieën: 16 officieren en 924 onderofficieren en manschappen.

Totaal 20 officieren met 1 paard en 932 onderofficieren en manschappen.

5°. *Een regiment Infanterie.* Staf: 7 officieren met 3 paarden en 27 onderofficieren en manschappen. 5 bataljons: 100 officieren met 5 paarden en 4660 onderofficieren en manschappen.

Totaal 107 officieren met 8 paarden en 4687 onderofficieren en manschappen.

(1) Kan zijn majoor-kwartiermeester.

(2) Zijn bij voorkeur gepensioneerde militairen op de voor schrijvers vastgestelde soldijen. Hunne bestemming wordt door Onzen Minister van Oorlog bepaald.

(3) Aan een der muzikanten wordt de betrekking van kapelmeester, en aan een der overigen, die van onderkapelmeester opgedragen.

(4) Bij twee bataljons van het regiment een luitenant-kolonel; bij de drie overige bataljons een majoor.

(5) De oudste hunner in rang of ancienniteit wordt geacht te zijn de eerstaanwezende officier van gezondheid van het regiment (art 14 inw. dienst).

(6) Geniet soldij van sergeant.

(7) Bij een der bataljons een sergeant-tamboer; bij de overige bataljons een korporaal-tamboer.

(8) Is — ook wat pensioen betreft — gelijk gesteld aan den graad van korporaal; heeft soldij van soldaat.

(9) Boven dit getal kunnen bij iedere compagnie van elke lichte een milicien sergeant, en drie miliciens korporaal zijn.

(10) Bij ieder bataljon kan een door onzen Minister van Oorlog te bepalen aantal *scherpschutter* zijn. Deze scherpshutters dragen een chevron van geel kemelsgaren op den linkervoorarm, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(11) Van het gezamenlijk aantal tamboers en hoornblazers van het regiment kunnen 27 tamboers en 13 hoornblazers van de 1ste klasse zijn. Boven dit getal kunnen bij ieder bataljon van elke lichte twee miliciens tamboers en twee miliciens hoornblazer zijn. Als zoodanig dienst doende, ontvangen zij de voor tamboers en hoornblazers der 1ste klasse vastgestelde soldijen.

(12) Ingeval van incompleet aan vrijwilligers wordt het aantal miliciens (voor zooveel de sterkte der lichte dit toelaat) met een daarmee overeenstemmend cijfer vermeerderd.

Bijlage D. SAMENSTELLING van het Instructie-bataillon, bestaande uit 4 compagnieën.

1°. *De staf van het bataljon.* 1 luitenant-kolonel of majoor, commandant met 1 paard. 1 1ste of 2de luitenant-adjutant. 1 kapitein-kwartiermeester. 1 1ste of 2de luitenant-kwartiermeester. 1 1ste of 2de luitenant administrateur van kleeding. 2 officieren van gezondheid 1ste of 2de klasse. 2 adjudanten onderofficier (1). 1 sergeant-hoornblazer. 1 sergeant- of korporaal tamboer. 2 schrijvers (2). 1 mr. geweermaker. 1 mr. schoenmaker. 1 mr. kleermaker.

Totaal 7 officieren met 1 paard en 9 onderofficiëren en manschappen.

2°. *Een compagnie.* 1 kapitein. 5 1ste of 2de luitenants. 2 sergeanten-majoor. 10 sergeanten. 1 fourier. 12 korporaals (3). 2 tamboers 1ste of 2de klasse (4). 2 hoornblazers 1ste of 2de klasse (4). 125 soldaten (5).

Totaal 6 officieren en 154 onderofficiëren en manschappen.

3°. *Het Instructie-bataillon.* Staf: 7 officieren met 1 paard en 9 onderofficiëren en manschappen. 4 compagnieën: 24 officieren en 616 onderofficiëren en manschappen.

Totaal 31 officieren met 1 paard en 625 onderofficiëren en manschappen.

Bijlage E. SAMENSTELLING van de hoofdcursus-compagnieën der infanterie te 's Hertogenbosch en te Kampen.

Sterkte der compagnie te 's Hertogenbosch: 1 kapitein-commandant, 4 1ste of 2de luitenants, 1 sergeant-majoor, 1 fourier, onderofficiëren, leerlingen van den hoofdcursus onbepaald. Totaal 5 officieren en 2 onderofficiëren.

Sterkte der compagnie te Kampen: 1 kapitein-commandant, 7 1ste of 2de luitenants, 1 sergeant-majoor, 1 fourier, onderofficiëren, leerlingen van den hoofdcursus onbepaald. Totaal 8 officieren en 2 onderofficiëren.

De hoofdcursus-compagnieën vormen zelfstandige onderdeelen van het korps, waarbij zij in administratie gevoerd worden.

Bijlage F. SAMENSTELLING van het Algemeen Depot van discipline, bestaande uit één compagnie.

1 kapitein-commandant, 5 1ste of 2de luitenants, 2 sergeanten-majoor, 8 sergeanten, 1 fourier, 8 korporaals (5), 2 tamboers (6), soldaten (5) Memorie (7). Totaal 6 officieren 21 onderofficiëren en manschappen.

Bijlage G. SAMENSTELLING van den staf eener Divisie Infanterie.

1 Divisiecommandant (generaal-majoor) met 2 paarden, 1 Chef van den staf (hoofdofficier van den generalen staf) met 2 paarden, 1 adjunct-chef van den staf, tevens waarnemend adjutant van den Divisiecommandant (kapitein van den generalen staf) met 2 paarden, 1 luitenant-kolonel of majoor-intendant, 1 kapitein-intendant. Totaal 5 officieren met 6 paarden.

(1) Een adjutant-onderofficier is bestemd, om dienst te doen bij de normaal-schietschool.

(2) Zijn bij voorkeur gepensioneerde militairen op de voor schrijvers vastgestelde soldijen. Hunne bestemming wordt door Onzen Minister van Oorlog bepaald.

(3) Bij het bataljon kan een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen aantal *scherpsschutters* zijn. Deze *scherpsschutters* dragen een chevron van geel kemelsgaren op den linkervoorarm, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(4) Van het gezamenlijk getal tamboers en hoornblazers van het bataljon kunnen 4 tamboers en 4 hoornblazers van de 1ste klasse zijn.

(5) Hiervan kan een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen getal *scherpsschutter* zijn. Deze *scherpsschutters* dragen een chevron van geel kemelsgaren op den linkervoorarm en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(6) Deze kunnen beiden van de 1ste klasse zijn.

(7) Worden bij de korpsen waartoe zij behooren als gedetacheerd gevoerd.

Bijlage H. AANWIJZING der troepen, bestemd om bij oefeningen op groote schaal, aan de Divisiën Infanterie te worden toegevoegd.

Eerste divisie Infanterie (Hoofdkwartier 's Gravenhage.) Cavalerie: een of meer eskadrons van het 3de Regiment Huzaren en een gedeelte van het eskadron ordonnansen. Artillerie: Een of meer batterijen en een of meer compagnieën trein van het 2de Regiment Veldartillerie. Genietroepen: 1ste Veldcompagnie. Hospitaalsoldaten: 1ste Compagnie (geheel of gedeeltelijk).

Tweede divisie Infanterie (Hoofdkwartier Arnhem.) Cavalerie: Een of meer eskadrons van het 1ste Regiment Huzaren en een gedeelte van het eskadron ordonnansen. Artillerie: Een of meer batterijen en een of meer compagnieën trein van het 1ste Regiment Veldartillerie. Genietroepen: 2de Veldcompagnie. Hospitaalsoldaten: 2de Compagnie (geheel of gedeeltelijk).

Derde divisie Infanterie (Hoofdkwartier Breda.) Cavalerie: Een of meer eskadrons van het 2de Regiment Huzaren en een gedeelte van het eskadron ordonnansen. Artillerie: Een of meer batterijen en een of meer compagnieën trein van het 3de Regiment Veldartillerie. Genietroepen: 3de Veldcompagnie. Hospitaalsoldaten: 3de Compagnie (geheel of gedeeltelijk.)

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij vastgestelde *Bijlagen A, B, C, D, E, F, G* en *H* —, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, met ingang van den dag, waarop dit besluit in werking treedt, te bepalen:

1°. Bij de veranderingen, welke een gevolg zijn van de reorganisatie, moet zooveel mogelijk overplaatsing naar andere garnizoenen worden vermeden.

2°. Voor 25 Maart a. s. zendt de Inspecteur der infanterie aan het Departement van Oorlog een voordracht in, betreffende de verdeeling van het personeel, bedoeld bij de 1ste alinea van art. 6 van het Koninklijk besluit. Hij voegt daarbij (en herhaalt dit later naar behoefte) een voordracht tot benoeming van officieren voor speciale diensten. Aan deze officieren wordt opgedragen het bevel over de hoofdcursus-compagnieën, het toezicht over de cursussen, de leiding van het schoolonderwijs bij de korpsen, de vorming van scherpshutters, enz.

Zij, die bij de korpsen verblijf houden, zijn — voor zoover hunne speciale diensten dit toelaten — bij de oefeningen tegenwoordig.

3°. De adjudanten-onderofficier van ieder bataljon staan, ten opzichte van de opleiding van het kader onderofficieren en korporaals, alsmede van de recruten-instructie onder de bevelen van den luitenant-adjudant.

De bataljonscommandant regelt hunne dienstverrichtingen (ook die van administratieve aard), en verdeelt die onder hen, zooals hij in het belang van den dienst noodig oordeelt. Hierbij moet hij evenwel in het oog houden, dat alle overige diensten, welke bij het *Reglement op den inwendigen dienst der infanterie* aan den adjudant-onderofficier van het bataljon zijn opgedragen, door hen *beurtelings* per week moeten worden verricht.

4°. De aanstelling tot adjudant-onderofficier, in verband met de uitbreiding van het getal onderofficieren van dien graad, zal geleidelijk plaats hebben, en wel in dier voege, dat van het meerdere in de eerste drie jaren, 's jaarlijks slechts $\frac{1}{3}$ zal worden aangevuld.

5°. Tot adjudant-onderofficier, toegevoegd aan den kapitein-kwartiermeester, mogen alleen worden aangesteld zij, die door administratieve kennis uitmunten, en geschikt geacht worden, om in dit opzicht in de plaats te treden van den luitenant-kwartiermeester, die tot dusverre op het bureau van den kapitein-kwartiermeester werkzaam was.

6°. De sergeanten-onderwijzer zijn in de eerste plaats bestemd voor het schoolonderwijs, en overigens werkzaam op het bureau van den bataljonscommandant.

Zoolang bij de bataljons een overcomplete aan sergeanten-majoor bestaat, zullen geen sergeanten-onderwijzer aangesteld worden, maar de dienst dezer laatsten door de overcomplete sergeanten-majoor waargenomen worden.

Daarna worden hiertoe bij voorkeur onderofficieren bestemd, die in het bezit zijn van een akte als hulponderwijzer.

7. De bestemming der schrijvers en de hun toe te kennen graden zullen bij afzonderlijke beschikking worden geregeld.

In verband hiermede wordt vóór den 25sten Maart e. k. van elk korps ingewacht een nominatieve opgave der tot het korps behoorende schrijvers, vermeldende hunne graden en waar zij werkzaam zijn.

8°. De schoen- en de kleermaker moeten zich op de gewone wijze als vrijwilliger voor een bepaalden tijd verbinden. Zij mogen alleen bij gebleken geschiktheid worden aangesteld, en zijn bestemd, om in tijd van vrede en te velde de vereischte herstellingen aan schoeisel en kleeding te verrichten tegen de daarvoor vastgestelde prijzen. Tevens zijn zij belast met het nemen van de maat voor goederen, welke niet uit den voorraad in de garnizoensmagazijnen kunnen worden verstrekt.

9°. Aan miliciens mag evenmin als aan vrijwilligers een graad verleend worden, wanneer zij niet geheel bekwaam zijn dien graad behoorlijk te bekleeden. Bovendien mogen zij niet bevorderd worden dan nadat zij overgelegd hebben een bewijs van goed gedrag, gelijk vereischt wordt voor het aangaan van een verbintenis als vrijwilliger.

10°. De milicien-sergeanten en milicien-korporaals mogen niet voor speciale diensten bestemd worden, doch moeten de gewone diensten bij het korps verrichten.

Zij kunnen, met behoud van hunnen graad, toegelaten worden tot een vrijwillige verbintenis bij het korps, waarbij zij dienen.

Bij gemis aan vacatures in hunnen graad bij dat korps, moeten zij — te rekenen van den ingang hunner vrijwillige verbintenis — den titularen, door hen bekleeden graad aannemen, totdat een vacature is ontstaan.

11°. De sergeanten-scherpschutter worden onder de leiding van de daartoe aan te wijzen officieren in het bijzonder belast met de opleiding van de korporaals en soldaten, die aanleg hebben, om voor scherpshutter in aanmerking te komen.

Zij worden gekozen uit de sergeanten, die den cursus bij de normaal-schietschool hebben doorloopen, en — bij het omtrent hen uitgebrachte rapport — door den Directeur dier school als goed schutter en goed instructeur zijn gesignaleerd.

12°. Het aantal scherpshutters (korporaals en soldaten) bedraagt hoogstens; tien bij iedere compagnie van het regiment grenadiers en jagers en van de overige regimenten infanterie; twintig bij het instructie-batallion; en zes korporaals, alsmede vier soldaten bij het algemeen depot van discipline.

13°. Tot scherpshutter worden den bataljonscommandant aangesteld de korporaals en soldaten (milicien-korporaals en miliciens daaronder begrepen), die voldaan hebben aan de vereischten, hiervoor gesteld bij het *Voor-schrift betreffende de wapenen en de schiet oefeningen bij de infanterie*.

Zij worden mede door den bataljonscommandant tot gewoon korporaal of soldaat teruggebracht, zoodra zij blijken geven, aan de vereischten van scherpshutter niet meer te beantwoorden.

14°. De miliciens-scherpschutter behouden bij vertrek met groot verlof het onderscheidingsteeken van scherpshutter.

Zij rekenen van dat oogenblik af niet meer onder het bepaalde getal scherpschutters der compagnie, en worden gedurende hun verloftijd in de controles ook niet als scherpschutter gevoerd.

Bij terugkomst onder de wapenen, treden zij van en met den dag, waarop zij bij het korps aankomen, in het genot van de toelage en de verdere voorrechten, aan de scherpschutters toegekend, al wordt ook door hunne aanwezigheid het bepaalde getal scherpschutters overschreden.

Geven zij evenwel blijken, niet meer aan de voor scherpschutter gestelde eischen te voldoen, dan worden zij tot gewoon miliciens-korporaal of miliciens teruggebracht.

15°. De soldaten-scherpschutter worden zooveel mogelijk van corvèen (werkbeurten) vrijgesteld, en mogen — met uitzondering van wachtdienst — in geen geval gebezigd worden voor diensten, door welke zij aan de schietoefeningen zouden worden onttrokken.

16°. Is in een der garnizoensplaatsen van het korps 'geen genoegzame gelegenheid tot schijfschieten, dan kunnen de scherpschutters en zij, die daarvoor bijzonderen aanleg toonen, in een garnizoensplaats worden gedetacheerd, waa' betere gelegenheid tot schijfschieten bestaat.

17°. In de 8ste kolom der controle van het compagnies-administratieboek wordt bij de militairen, die in de positie van scherpschutter worden gebracht, vermeld: (datum) *scherpschutter*.

Bij het opmaken der monsterrollen wordt ten aanzien der toegekende soldijen voor scherpschutters — welke voortdurend en mitsdien ook worden genoten, wanneer de belanghebbenden zijn gedetacheerd — in acht genomen, dat de militairen van elken rang, die gelijke bezoldiging genieten daarop achterevolvende voorkomen, opdat het aantal dagen van elke categorie van betaling afzonderlijk opgeteld en op de recapitulatie overgebracht kunne worden.

18°. Bij elke compagnie infanterie wordt van elke lichter één milicien volgens later te geven voorschriften geoefend in het dragen van gekwetsen.

19°. Dadelijk na hunne inlijving, worden de miliciens aangewezen, die voor tamboer of hoornblazer moeten worden opgeleid. Hiertoe worden bij voorkeur gekozen zij, die zich voor zoodanige opleiding aanbieden. Steeds moet uit een geneeskundig onderzoek blijken, dat hun fysiek het blazen van signalen toelaat.

Nadat zij afgeëxerceerd zijn, volgen zij geheel de voor vrijwillig dienende tamboers of hoornblazers vastgestelde oefeningen. Zijn zij als zoodanig genoeg geoefend, dan vallen zij, bij bestaand incompleet, als tamboer of hoornblazer in, doch volgen — indien geen tamboers of hoornblazers ontbreken, — de oefeningen der overige miliciens, met dien verstande, dat de als tamboer of hoornblazer gekregen geoefendheid moet worden onderhouden. Eerst als zij voldoende geoefend zijn, om als tamboer of hoornblazer op te treden, worden zij als zoodanig op den maandelijkschen sterktestaat Model C. vermeld.

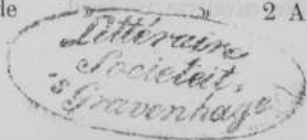
In de controle van het compagnies-administratieboek, alsmede in de monsterrollen, moeten zij op hunne plaats onder de miliciens blijven voorkomen, en alleen, door in de kolom *graden* de aanwijzing van tamboer of hoornblazer onder het woord milicien te stellen, worden aangeduid.

20°. Als compagniesletters worden, bij opvolging van de compagnieën en bataljons in de regimenten, aangenomen de letters: A. B. C. en D. E. F. G. en H. I. K. L. en M. N. O. P. en R. S. T. U. en V.

Bij de acht regimenten infanterie wordt bovendien vóór de letter der compagnie het nummer van het regiment geplaatst, als:

bij het 1ste regiment Infanterie 1 A, enz.,

» » 2de » 2 A, enz.

21°. Het algemeen depot van discipline wordt in administratie gevoerd bij het 3de regiment Infanterie, de hoofdcursus-compagnie te's *Hertogenbosch* bij het 5de regiment Infanterie en die te *Kampen* bij het Instructie-bataillon.

De normaal-schietschool blijft op den bestaanden voet in betaling bij het regiment Grenadiers en Jagers.

22°. Wanneer twee of meer bataljons in één garnizoen aanwezig zijn, kan op last van den regimentscommandant, bij eventueel ontbreken van een luitenant-kwartiermeester, de dienst van dezen bij het bataljon, waarbij de vacature bestaat, waargenomen worden hetzij door een officier uit den troep, hetzij door een luitenant-kwartiermeester van een der andere ter plaatse aanwezige bataljons van het korps.

Organisatie der Cavalerie. Aanschrijving M. v. O. van 23 Februari 1881, n°. 33. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Februari 1881, n°. 8.

Overwegende, dat het noodig is, de vredesorganisatie van het wapen der cavalerie te wijzigen.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet Litt. B⁵.

Herzien Ons besluit van 27 December 1851, n°. 57 en de later daarin aangebrachte wijzigingen.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Het wapen der cavalerie bestaat uit:

den staf van het wapen, drie regimenten huzaren, een eskadron ordonnansen en de rij- en hoefsmidschool.

De samenstelling dezer onderdeelen is aangegeven in de bij dit besluit behoorende *Bijlagen A, B, C en D*.

Art. 2. Onze Minister van Oorlog wijst het korps of de korpsen van het leger aan, waarbij het eskadron ordonnansen en de rij- en hoefsmidschool in administratie worden gevoerd.

Art. 3. Het thans bestaande 1ste regiment Huzaren wordt opgeheven.

Art. 4. De standaard van het opgeheven 1ste regiment Huzaren zal door den Commandant van dit korps aan Onzen Minister van Oorlog worden ter hand gesteld.

Art. 5. Het thans bestaande 4de regiment Huzaren verkrijgt de benaming van 1ste regiment Huzaren.

Onze Minister van Oorlog wordt gemachtigd, op den standaard van het 4de regiment Huzaren het cijfer 4 door 1 te doen vervangen.

Art. 6. Bij elk der drie overblijvende regimenten Huzaren wordt het depoteskadron volgens de nieuwe samenstelling gevormd door vereeniging van de thans bestaande depot- en reserve-eskadrons.

Art. 7. Van het opgeheven 1ste regiment Huzaren wordt het

1ste eskadron	} als vijfde es-	} kadron toege-	} 3de	} regiment			
2de »					} voegd aan het	} 2de	} Huzaren.
3de »							

Het 4de eskadron wordt bestemd tot eskadron ordonnansen, terwijl het personeel en de paarden van het reserve- en van het depoteskadron door Onzen Minister van Oorlog verdeeld worden over de depoteskadrons der overblijvende regimenten Huzaren.

De hoofd- en verdere officieren benevens de onderofficieren en minderen, behoorende tot den staf van het regiment, worden (voor zoover omtrent de officieren door Ons niet anders beschikt is) door Onzen Minister van Oorlog over de overige korpsen der cavalerie verdeeld.

Art. 8. De verhouding van het aantal 1ste luitenants tot dat der 2de luitenants is — te rekenen over de organieke sterkte aan luitenants van het wapen der cavalerie — als 3:2.

Art. 9. De officieren en verdere militairen, die ten gevolge van dit besluit overcompleet worden, worden als zoodanig boven de sterkte van de korpsen gevoerd, tot dat er vacatures ontstaan, ter welker vervulling zij kunnen worden aangewezen.

Art. 10. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Bijlage A. SAMENSTELLING van den staf der Cavalerie.

1 Luitenant-generaal of generaal-majoor, inspecteur van het wapen met 2 paarden, 1 ritmeester, adjudant van den inspecteur van het wapen met 2 paarden. Ritmeesters, adjudanten van de bevelhebbers in de militaire afdelingen *Memorie*. Koninklijke militaire academie: ritmeester 1ste of 2de luitenants *Memorie*.

Totaal 2 officieren met 4 paarden.

Bijlage B. SAMENSTELLING van een regiment Huzaren, bestaande uit vijf veldeskadrons en een depoteskadron.

1. *De staf van het regiment.* 1 kolonel of luitenant-kolonel, commandant met 2 paarden, 1 luitenant-kolonel met 2 paarden, 2 majoors met 4 paarden, 1 ritmeester-adjudant met 2 paarden, 1 1ste of 2de luitenant-adjudant met 2 paarden, 1 ritmeester-instructeur met 2 paarden, 1 kapitein-kwartiermeester, 1 1ste of 2de luitenant-kwartiermeester, 2 officieren van gezondheid 1ste of 2de klasse, 1 paardenarts 1ste klasse, met 1 paard, 2 paardenartsen 2de of 3de klasse, met 2 paarden, 2 adjudanten-onderofficier met 1 paard, 1 adjudant-onderofficier (standaarddrager) met 1 paard, 1 adjudant-onderofficier (pikeur) 1 staffrompetter met 1 paard, 3 schrijvers (1), 1 mr. zadelmaker, 1 mr. zwaardveger, 1 laarzenmaker (2), 1 kleermaker (2), 30 huzaren (oppassers voor bereden officieren) (3).

Totaal 14 officieren met 17 paarden, 42 onderofficieren en manschappen met 3 paarden.

2. *Een veldeskadron.* 1 ritmeester met 2 paarden, 4 1ste en 2de luitenants met 8 paarden, 1 opperwachtmeester, 8 wachtmeesters, 1 fourier, 16 korporaaals (4), 4 trompetters, 2 hoefsmeden, 1 zadelmaker (2), huzaren (4): 80 vrijwilligers (5), 110 miliciens (6) met 120 paarden (7).

Totaal 5 officieren met 10 paarden, 223 onderofficieren en manschappen met 120 paarden.

3. *Het depoteskadron.* 1 ritmeester met 2 paarden, 4 1ste en 2de luitenants met 8 paarden, 1 opperwachtmeester, 12 wachtmeesters, 1 fourier, 20 korporaaals (8), 2 trompetters, 2 hoefsmeden, 80 huzaren vrijwilligers (8) met 143 paarden.

(1) Zijn bij voorkeur gepensioneerde militairen op de voor schrijvers vastgestelde soldijen; hunne bestemming wordt door Onzen Minister van Oorlog bepaald.

(2) Is — ook — wat pensioen betreft — gelijk gesteld aan den graad van korporaal; heeft soldij van huzaar.

(3) Hunne bestemming wordt door Onzen Minister van Oorlog bepaald.

(4) Bij het regiment kan een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen getal *scherpschutters* zijn. Deze scherpshutters dragen een chevron van rood kemelsgaren op den rechtervoorzarm en genieten een soldijverhooging van vijf cent.

(5) Bij het regiment kunnen tien vrijwilligers *élève-trompetter* zijn.

(6) Ingeval van incompleet aan vrijwilligers, wordt het aantal miliciens voor zooveel de sterkte der lichte dit toelaat, met een daarmede overeenstemmend cijfer vermeerderd.

(7) De paarden moeten voor den dienst te velde ten volle geschikt zijn.

Wordt een paard ongeschikt voor den dienst te velde, zonder daarom ongeschikt te zijn voor den dienst bij het depoteskadron, dan wordt het bij dit laatste ingedeeld.

(8) Remontebereijder zijnde, genieten zij een soldijverhooging van vijf cent.

Totaal 5 officieren met 10 paarden, 118 onderofficieren en manschappen met 143 paarden.

4. *Het regiment.* Staf: 14 officieren met 17 paarden, 42 onderofficieren en manschappen met 3 paarden; 5 veldeskadrons: 25 officieren met 50 paarden, 1115 onderofficieren en manschappen met 600 paarden; het depoteskadron: 5 officieren met 10 paarden, 118 onderofficieren en manschappen met 143 paarden.

Totaal 44 officieren met 77 paarden, 1275 onderofficieren en manschappen met 746 paarden.

Bijlage C. SAMENSTELLING van het eskadron Ordonnansen.

1 Ritmeester, commandant (1) met 2 paarden, 4 1ste of 2de luitenants met 8 paarden, 1 opperwachtmeester, 8 wachtmeesters, 1 fourier, 16 korporaaals (2), 4 trompetters, 2 hoefsmeden, 1 zadelmaker (3), 100 huzaren (2) (vrijwilligers met 120 paarden. (4)

Totaal 5 officieren met 10 paarden, 133 onderofficieren en manschappen, 10 officiers- en 120 troepenpaarden.

Bijlage D. SAMENSTELLING van de rij- en hoefsmidschool.

2 Ritmeesters (5) met 4 paarden, 1 1ste of 2de luitenant-instructeur met 2 paarden, 1 paardenarts 1ste, 2de of 3de klasse met 1 paard, 1 adjudant-onderofficier (pikeur), 1 opperwachtmeester, 1 fourier, 1 wachtmeester- of korporaal (6), 25 huzaren (vrijwilligers).

Totaal 4 officieren met 7 paarden, 29 onderofficieren en manschappen.

De rij- en hoefsmidschool (7) staat onder het bevel van een door den Minister van Oorlog aan te wijzen hoofdofficier van een der regimenten huzaren, die — als zoodanig — het gezag van korpscommandant uitoefent.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, met de daarbij vastgestelde *Bijlagen A, B, C en D*, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, met ingang van den dag, waarop dat besluit in werking treedt, te bepalen:

1°. Bij de veranderingen, die het gevolg zijn van de reorganisatie van het wapen, moet zooveel mogelijk overplaatsing van het personeel en paarden naar andere garnizoenen worden vermeden.

2°. Bij ieder regiment huzaren houdt de luitenant-kolonel verblijf in de standplaats van den regimentscommandant; hij is belast met het toezicht op de oefeningen van het zich aldaar bevindende gedeelte van het regiment.

Het depoteskadron staat onder het toezicht van een majoor.

De ritmeester-instructeur, de luitenant-adjudant, een paardenarts, een adjudant-onderofficier en de adjudant-onderofficier-pikeur doen dienst bij het depoteskadron.

(1) Oefent het gezag uit van korpscommandant.

(2) Een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen getal kan *scherpschutter* zijn. Deze scherpshutters dragen een chevron van rood kemelsgaren op den rechtervoorarm, en genieten een soldijverhooging van vijf cent.

(3) Is — ook wat pensioen betreft — gelijk gesteld aan den graad van korporaal; heeft soldij van huzaar.

(4) Moeten voor den dienst te velde ten volle geschikt zijn.

Wordt een paard ongeschikt voor den dienst te velde zonder daarom ongeschikt te zijn voor den dienst bij de depoteskadrons, dan wordt het bij een dier laatste ingedeeld.

(5) Waarvan 1 ritmeester-instructeur.

(6) Heeft soldij van wachtmeester en is, wat pensioen betreft, aan dezen graad gelijk gesteld.

(7) De voor de rij- en hoefsmidschool te bestemmen paarden worden door den Minister van Oorlog daarbij van de regimenten huzaren en van de bereiden artillerie gedetacheerd.

3°. De hoofdofficier, belast met het bevel over de rij- en hoefsmidschool, wordt van het regiment, waartoe hij behoort, gedetacheerd.

4°. Het eskadron ordonnansen en de rij- en hoefsmidschool worden in administratie gevoerd bij het 2de regiment huzaren.

5°. De Inspecteur der Cavalerie wijst de officieren aan, die tot 1 October e. k. belast zijn met het onderricht aan den cursus te *Haarlem*.

Hij verdeelt de archieven van het opgeheven 1ste regiment huzaren op de doelmatigste wijze over de overblijvende regimenten.

6°. Hij doet vóór 15 Maart e. k. een voorstel aan het Departement van Oorlog omtrent het overbrengen van den standaard van het voornoemde opgeheven korps, en laat op den standaard van het tegenwoordige 4de regiment huzaren het cijfer 4 veranderen in 1.

7°. De bestemming der schrijvers en de hun toe te kennen graden worden bij afzonderlijke beschikking geregeld.

In verband hiermede wordt vóór den 25sten Maart e. k. van elk korps ingewacht een nominative opgave der tot het korps behorende schrijvers, vermeldende hunne graden en waar zij werkzaam zijn.

8°. Bij de Cavalerie kunnen alleen aan schrijvers en trompetters titulaire graden worden verleend in dier voege dat de staftrompetters den titulair graad van adjudant-onderofficier kunnen hebben, en per regiment aan *tien* trompetters de titulaire graad van wachtmeester kan worden verleend.

9°. De élève-trompetters staan als huzaar te boek, en kunnen, zoo zij daartoe geschikt zijn, bij gedetacheerde eskadrons als trompetter gebezigd worden.

10°. Aan den staftrompetter wordt opgedragen de opleiding der trompetters.

11°. De laarzen- en de kleermaker moeten zich op de gewone wijze als vrijwilliger voor een bepaalden tijd verbinden.

Zij mogen alleen bij gebleken geschiktheid worden aangesteld, en zijn bestemd om de herstellingen aan schoeisel en kleeding te verrichten bij het onderdeel van het regiment, dat zich ter standplaats van den regimentscommandant bevindt. Tevens zijn zij belast met het nemen van de maat voor goederen, welke uit den voorraad in de garnizoensmagazijnen kunnen worden verstrekt.

Omtrent de aanstelling van de zadelmakers bij de eskadrons zullen later voorschriften worden gegeven.

12°. De Inspecteur der Cavalerie zendt zoodra mogelijk aan het Departement van Oorlog voorstellen in omtrent de verdeling der officieren en minderen, bedoeld bij art. 7 van het Koninklijk besluit.

Eveneens zal hij de noodige voorstellen doen omtrent de voorwaarden, volgens welke scherpschutters kunnen worden aangesteld, en omtrent de aan deze boven de soldijverhooging toe te kennen voorrechten.

Nopens het in rekening brengen en de te houden aantekeningen in de administratieve registers en comptabele stukken van de soldijverhooging van scherpschutters en remonteberijders geldt hetgeen, te dier zake, omtrent de scherpschutters voor de infanterie is bepaald.

13°. Van de bij de staven der regimenten uitgetrokken oppassers, staan bij ieder regiment *tien* uitsluitend ten dienste van het korps. De overigen worden verstrekt aan bereden officieren, behorende tot de staven van het leger, met uitzondering van de staven der infanterie en der artillerie.

Voor zoover die officieren behooren tot, of afkomstig zijn van het wapen der artillerie, worden hun echter eerst dan huzaren tot oppassers gegeven,

als de bij de organisatie der bereden artillerie uitgetrokken oppassers allen tot dien dienst zijn aangewezen geworden.

14°. De aanvulling van personeel en paarden van het eskadron ordonnansen en van de rij- en hoefsmidschool wordt geregeld door den Inspecteur der Cavalerie.

15°. Bij de depoteskadrons mogen — buiten de remonte paarden — geen paarden aanwezig zijn, welke niet overeenkomstig de reglementaire voorschriften voor het onderwijs der recruten geschikt zijn.

De daartoe geheel ongeschikte paarden moeten zoodra mogelijk tot verkoop of wel, indien zij nog goede diensten bij den transporttrein kunnen verrichten, tot overplaatsing bij dezen worden voorgedragen.

16°. Met wijziging der beschikking van 16 Februari 1877, n°. 29 P (*R. M.* 1877, II, bladz. 34), zijn de merkteekenen voor de regimenten huzaren:

1 H, 2 H, 3 H. De paarden bij het eskadron ordonnansen behouden het regimentsmerkteeken, dat zij op den hals droegen, doch krijgen een ander hoefnummer.

17°. Als eskadronsletters worden, bij opvolging in de regimenten aangenomen de letters A, B, C, D en E voor de veldeskadrons en F voor het depoteskadron, bij het eskadron ordonnansen de letter O en bij de rij- en hoefsmidschool de letter R.

Bij de regimenten huzaren wordt bovendien vóór de eskadronsletters het nummer van het regiment geplaatst.

Organisatie der Artillerie. Aanschrijving M. v. O. van 26 Febr. 1881, n°. 8. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Febr. 1881, n°. 9.

Overwegende dat het noodig is, de vredesorganisatie van het wapen der artillerie te wijzigen.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet Litt. B⁵.

Herzien Ons besluit van 8 September 1852, n°. 38 en de later daarin aangebrachte wijzigingen.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Het wapen der artillerie bestaat uit:

den staf van het wapen, drie regimenten veldartillerie, het korps rijdende artillerie, vier regimenten vestingartillerie, de instructiecompagnie, het korps pontoniers, het korps torpedisten, de compagnie werklieden, en — tot 1 October 1884 — de cursuscompagnie.

De samenstelling dezer onderdeelen is aangewezen in de bij dit besluit behoorende *Bijlagen A, B, C, D, E, F, G, H* en *I*.

Art. 2. Onze Minister van Oorlog wijst de korpsen van het leger aan, waarbij de artillerie-schiet-school, de instructie-compagnie, de compagnie werklieden en de cursuscompagnie in administratie worden gevoerd.

Art. 3. Van de hoofdofficieren bij het wapen der artillerie kunnen zijn: *zeven* kolonels (daaronder niet begrepen de commandanten der bereden- en der vestingartillerie, indien deze kolonel zijn) en *elf* luitenant-kolonels (ongerekend degene, die in vervanging van ontbrekende kolonels door Ons benoemd zijn).

Art. 4. De instructie-compagnie strekt uitsluitend tot voorziening in kader voor de vestingartillerie, pontoniers en torpedisten, terwijl de instructie-batterij strekt tot opleiding van het kader voor de bereden artillerie.

Art. 5. De wijze, waarop de bereden artillerie uit de thans bestaande batterijen en treincompagnieën, en de regimenten vestingartillerie uit de thans bestaande compagnieën worden samengesteld, alsmede de benamingen van de onderdeelen zijn vermeld in de *Bijlagen K* en *L*.

Art. 6. Het tijdstip van oprichting der compagnie werklieden, alsmede de voor deze vast te stellen traktementen of soldijen worden door ons later bepaald.

Art. 7. De verhouding van het aantal 1ste Luitenants tot dat der 2de Luitenants is — te rekenen over de organieke sterkte aan luitenants van het wapen der artillerie — als 3: 2.

Art. 8. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Bijlage A. SAMENSTELLING van den Staf der Artillerie.

1 Luitenant-generaal of generaal-majoor, inspecteur van het wapen met 2 paarden, 1 luitenant-kolonel of majoor, toegevoegd aan den inspecteur van het wapen met 1 paard, 1 kapitein, adjudant van den inspecteur van het wapen met 1 paard, 1 generaal-majoor of kolonel, commandant der bereden artillerie met 2 paarden, 2 kapiteins, toegevoegd aan den commandant der bereden artillerie met 2 paarden, 1 generaal-majoor of kolonel, commandant der vestingartillerie met 1 paard.

1 luitenant-kolonel of majoor, 2 kapiteins, 1 magazijnmeester (kapitein, 1ste of 2de luitenant), toegevoegd aan den commandant der vestingartillerie.

Artillerie-schietschool. 1 luitenant-kolonel of majoor, directeur met 1 paard, 2 kapiteins, 4 1ste of 2de luitenants.

Commissie van proefneming. 1 luitenant-kolonel of majoor (1), voorzitter, 2 kapiteins, 2 1ste of 2de luitenants.

Departement van Oorlog. 1 luitenant-kolonel of majoor, 2 kapiteins 1 magazijnmeester (2) (kapitein, 1ste of 2de luitenant), idem (geen officier zijnde).

Directie der artillerie, stapel en constructiemagazijnen. 1 kolonel, luitenant-kolonel of majoor, directeur, 1 majoor of kapitein, onderdirecteur, 2 kapiteins, 5 1ste of 2de luitenants, 1 magazijnmeester (3) (kapitein of luitenant).

Pyrotechnische school. 1 kolonel, luitenant-kolonel of majoor, directeur, tevens inspecteur der buskruitfabricage, 2 kapiteins 2 1ste of 2de luitenants.

Inspectie der draagbare wapenen. 1 kolonel, luitenant-kolonel of majoor inspecteur, 1 kapitein, onderinspecteur, 2 1ste of 2de luitenants.

Geschutgieterij. 1 luitenant-kolonel of majoor, directeur, 1 kapitein, 1 1ste of 2de luitenant.

Kapiteins, adjudanten van de bevelhebbers in de militaire afdelingen, memorie.

Koninklijke Militaire Academie. Kapiteins, 1ste of 2de luitenants, memorie.

Magazijnmeesters, bij de magazijnen dienstdoende. (4) 3 majoors, 8 kapiteins, 9 1ste of 2de luitenants.

Conducteurs. 17 1ste klasse (adjudant-onderofficier), 17 2de klasse (sergeant-majoor), 16 3de klasse (sergeant). Totaal 69 officieren, 51 onderofficieren, 10 officierspaarden.

Bijlage B. SAMENSTELLING van het Regiment Veldartillerie, bestaande uit een afdeling van 4 batterijen, elk van zes vuurmonden, en uit een afdeling van 2 batterijen, elk van zes vuurmonden en 2 treincompagnieën.

1. *De staf van het regiment.* 1 kolonel of luitenant-kolonel, commandant met 2 paarden, 1 kapitein-adjudant met 1 paard, voor speciale diensten: 1

(1) Kan bij uitzondering een kapitein zijn.

(2) Deze plaats blijft onvervuld, indien de werkzaamheden, aan deze betrekking bij het Departement van Oorlog verbonden, door een burgerambtenaar worden waargenomen.

(3) Deze plaats blijft onvervuld, wanneer de chef de bureau der directie een burgerambtenaar is

(4) Hiervan te Delft 1 majoor of kapitein en 2 luitenants.

De magazijnmeesters te Dordrecht en Gorinchem genieten een jaarlijksche toelage van f200.

kapitein met 1 paard, 2 1ste of 2de luitenants met 2 paarden; 1 kapitein-kwartiermeester, 1 paardenarts 1ste klasse met 1 paard, 1 adjudant-onderofficier (pikeur), voor speciale diensten: 1 opperwachtmeester met 1 paard, 1 fourier met 1 paard; 1 staftrumpetter met 1 paard, 1 trompetter met 1 paard, 2 schrijvers, (1) 1 mr. zwaardveger, 1 laarzenmaker (2), 1 kleermaker (2), 12 stukrijders of kanonniërs der 1ste of 2de klasse (oppassers voor bereden officieren) (3). Totaal 7 officieren met 7 paarden, 22 onderofficieren en manschappen met 4 paarden.

2. *De staf eener afdeeling* (4). 1 luitenant-kolonel of majoor met 2 paarden, 1 1ste of 2de luitenant-adjudant met 1 paard, 1 1ste of 2de luitenant-kwartiermeester, 1 officier van gezondheid 1ste of 2de klasse, 1 paardenarts 2de of 3de klasse met 1 paard, 1 schrijver (1), 3 stukrijders of kanonniërs der 1ste of 2de klasse (oppassers voor bereden officieren). Totaal 5 officieren, met 4 paarden, 4 onderofficieren en manschappen.

3. *Een batterij*. 1 kapitein met 1 paard, 3 1ste of 2de luitenants met 3 paarden, 1 adjudant-onderofficier, dienstdoend officier, 1 opperwachtmeester, 8 wachtmeesters, 1 fourier, 9 korporaals, 2 trompetters, 1 zadelmaker, 1 hoefsmid, 1 houtwerker of smid-bankwerker (5) (6), vrijwilligers: 20 kanonniërs of stukrijders 1ste of 2de klasse (7) (8); miliciens (9): 116 kanonniërs of stukrijders. Totaal 4 officieren met 4 paarden, 161 onderofficieren en manschappen met 70 paarden. (10)

4. *Een treincompagnie*. 1 kapitein met 1 paard, 3 1ste of 2de luitenants met 3 paarden, 1 opperwachtmeester, 6 wachtmeesters, 1 fourier, 8 korporaals, 2 trompetters, 1 zadelmaker of hoefsmid (11), 20 vrijwilligers stukrijders 1ste of 2de klasse (7) (8), 150 miliciens (9) (stukrijders). Totaal 4 officieren met 4 paarden, 189 onderofficieren en manschappen met 45 paarden. (12)

5. *De 1ste afdeeling*. Staf: 5 officieren met 4 paarden, 4 onderofficieren en manschappen, 4 batterijen: 16 officieren met 16 paarden, 644 onderofficieren en manschappen met 280 paarden. Totaal 21 officieren met 20 paarden, 648 onderofficieren en manschappen met 280 paarden.

6. *De 2de afdeeling*. Staf: 5 officieren met 4 paarden, 4 onderofficieren en manschappen; 2 batterijen: 8 officieren 8 paarden, 322 onderofficieren en manschappen met 140 paarden; 2 treincompagnieën: 8 officieren met 8 paarden, 378 onderofficieren en manschappen met 90 paarden. Totaal 21 officieren met 20 paarden, 704 onderofficieren en manschappen met 230 paarden.

(1) Zijn bij voorkeur gepensioneerde militairen op de voor schrijvers vastgestelde soldijen. Hunne bestemming wordt door den Minister van Oorlog bepaald.

(2) Is — ook wat pensioen betreft — gelijk gesteld aan den graad van korporaal; heeft soldij van stukrijder 2de klasse.

(3) Hunne bestemming wordt door den Minister van Oorlog bepaald.

(4) Tot de 1ste afdeeling behooren de vier batterijen welke de laagste nummers hebben.

(5) Is — ook wat pensioen betreft — gelijk gesteld aan den graad van korporaal; heeft soldij van stukrijder 2de klasse.

(6) Om de andere batterij een houtwerker of smid-bankwerker.

(7) Zij dragen een chevron van rood kemelsgaren op den linkervoorarm, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(8) Hiervan kan de helft tot de 1ste klasse behooren.

(9) Ingeval van incompleet aan vrijwilligers, wordt het aantal miliciens (voor zooveel de sterkte der lichter dit toelaat) met een daarmede overeenstemmend cijfer vermeerderd.

(10) Voor zooveel de sterkte aan paarden dit toelaat, zijn — met uitzondering van de werklieden — het kader, de trompetters en de stukrijders bereden.

(11) Bij de eene treincompagnie een zadelmaker, bij de andere een hoefsmid.

(12) Zijn paarden der veld- en rijdende batterijen, welke niet meer ten volle bruikbaar zijn voor den dienst te velde, en niet bij de instructiebatterij kunnen dienst doen, maar voor den treidiens dienst geschikt zijn, en voorts paarden, welke van de cavalerie overgenomen worden.

7. Een regiment Veldartillerie. Staf: 7 officieren met 7 paarden, 22 onderofficieren en manschappen met 4 paarden; 1ste afdeling: 21 officieren met 20 paarden, 648 onderofficieren en manschappen met 280 paarden; 2de afdeling: 21 officieren met 20 paarden, 704 onderofficieren en manschappen met 230 paarden. Totaal 49 officieren met 47 paarden, 1374 onderofficieren en manschappen met 514 paarden.

Bijlage C. SAMENSTELLING van korps Rijdende Artillerie, bestaande uit twee batterijen, elk van 6 vuurmonden en een instructiebatterij.

1. *De staf van het korps.* 1 luitenant-kolonel of majoor commandant met 2 paarden, 1 1ste of 2de luitenant-adjutant met 2 paarden, 1 1ste of 2de luitenant voor speciale diensten met 2 paarden, 1 1ste of 2de luitenant-kwartiermeester, 1 officier van gezondheid 1ste of 2de klasse, 1 paardenarts 2de of 3de klasse met 1 paard, 1 wachtmeester (1) (pikleur), 1 staftrumpeter met 1 paard, 2 schrijvers (2), 1 mr. zwaardveger, 1 laarzenmaker (3), kleermaker (3), 6 stukrijders of kanonniërs der 1ste of 2de klasse (oppassers voor bereden officieren) (4). Totaal 6 officieren met 7 paarden, 13 onderofficieren en manschappen met 1 paard.

2. *Een Rijdende batterij.* 1 kapitein met 2 paarden, 3 1ste of 2de luitnants met 6 paarden, 1 adjutant-onderofficier, dienstdoend officier, 1 opperwachtmeester, 7 wachtmeesters, 1 fourier, 8 korporaa's, 2 trompetters, 1 houtwerker of smid-bankwerker (5) (3), 2 hoefsmeden, 1 zadelmaker, 40 vrijwilligers (7) kanonniërs of stukrijders 1ste of 2de klasse (6), 116 miliciens (8) kanonniërs of stukrijders. Totaal 4 officieren met 8 paarden, 180 onderofficieren en manschappen met 127 paarden (9).

3. *De Instructiebatterij.* (10). 1 kapitein (11) met 2 paarden, 1 1ste of 2de luitenant met 2 paarden, 1 opperwachtmeester, 2 wachtmeesters, 1 vuurwerker (wachtmeester of opperwachtmeester), 1 fourier, 2 korporaa's, 2 trompetters, 1 hoefsmid, 150 vrijwilligers (12) kanonniërs of stukrijders 1ste of 2de klasse (6). Totaal 2 officieren met 4 paarden, 160 onderofficieren en manschappen met 58 paarden.

4. *Het korps Rijdende Artillerie.* Staf: 6 officieren met 7 paarden, 13 onderofficieren en manschappen met 1 paard; 2 batterijen: 8 officieren met 16 paarden, 360 onderofficieren en manschappen met 254 paarden; de instructiebatterij: 2 officieren met 4 paarden, 160 onderofficieren en manschappen met 58 paarden. Totaal 16 officieren met 27 paarden, 533 onderofficieren en manschappen met 313 paarden.

(1) Kan ook opperwachtmeester zijn.

(2) Zijn bij voorkeur gepensioneerde militairen op de voor schrijvers vastgestelde soldijen. Hunne bestemming wordt door den Minister van Oorlog bepaald.

(3) Is — ook wat pensioen betreft — gelijk gesteld aan den graad van korporaal; heeft soldij van stukrijder 2de klasse.

(4) Hunne bestemming wordt door den Minister van Oorlog bepaald.

(5) Bij de eene batterij een houtwerker, bij de andere een smid-bankwerker.

(6) Zij dragen een chevron van rood kemelsgaren op den linkervoorarm, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(7) Hiervan kan de helft 1ste klasse zijn.

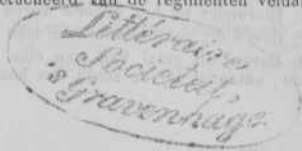
(8) Ingeval van incompleet aan vrijwilligers, wordt het aantal miliciens (voor zooveel de sterkte der lichte dit toelaat) met een daarmede overeenstemmend cijfer vermeerderd.

(9) Voor zooveel de sterkte aan paarden dit toelaat, zijn — met uitzondering van de werklieden — alle onderofficieren en minderen bereden.

(10) Het meerdere kader dat benooid is, wordt gedetscheerd van de regimenten veldartillerie.

(11) Kan ook zijn een kapitein der veldartillerie.

(12) Hieronder kunnen 16 tot de 1ste klasse behooren.

Bijlage D. SAMENSTELLING van een regiment Vestingartillerie, bestaande uit tien compagnieën.

1. *De staf van het regiment.* 1 kolonel of luitenant-kolonel, commandant met 1 paard, 2 luitenant-kolonels of majoors met 2 paarden, 1 kapitein-adjutant, 2 1ste of 2de luitenants-adjutant, 1 kapitein voor het materieel, 1 1ste of 2de luitenant voor het materieel, 2 kapiteins voor speciale diensten, 1 kapitein-kwartiermeester, 1 1ste of 2de luitenant-kwartiermeester, 2 officieren van gezondheid 1ste of 2de klasse, 2 adjudanten-onderofficier, 2 sergeanten-majoor, vuurwerkers, 1 stafhoornblazer, 5 schrijvers (1), 1 schoenmaker (2), 1 kleermaker (2). Totaal 14 officieren met 3 paarden, 12 onderofficieren en manschappen.

2 *Een compagnie.* 1 kapitein, 3 1ste of 2de luitenants, 1 sergeant-majoor, 8 sergeanten, 1 fourier, 1 sergeant- of korporaal-vuurwerker, 8 korporaals (3), 2 hoornblazers (4), 12 kanonniërs (6) vrijwilligers 1ste of 2de klasse (5), 150 miliciens (7). Totaal 4 officieren, 183 onderofficieren en manschappen.

3. *Het regiment.* Staf: 14 officieren met 3 paarden, 12 onderofficieren en manschappen; 10 compagnieën: 40 officieren, 1830 onderofficieren en manschappen. Totaal 54 officieren met 3 paarden, 1842 onderofficieren en manschappen.

Bijlage E. SAMENSTELLING der Instructiecompagnie.

1 kapitein, commandant, 5 1ste of 2de luitenants, 2 sergeanten-majoor, 1 sergeant-majoor, vuurwerker, 12 sergeanten, 1 fourier, 8 korporaals, 3 hoornblazers, 200 kanonniërs (vrijwilligers) (9) 1ste of 2de klasse (8). Totaal 6 officieren, 227 onderofficieren en manschappen.

Bijlage F. SAMENSTELLING van het korps Pontonniërs, bestaande uit twee compagnieën.

1. *De staf van het korps.* 1 luitenant-kolonel of majoor, commandant en directeur van het bruggenwezen met 1 paard, 1 1ste of 2de luitenant-adjutant, 1 idem voor het materieel, 1 idem voor speciale diensten, 1 1ste of 2de luitenant-kwartiermeester, 1 officier van gezondheid 1ste of 2de klasse, 1 adjudant-onderofficier, 2 schrijvers (10). Totaal 6 officieren met 1 paard, 3 onderofficieren en manschappen.

2. *Een compagnie.* 1 kapitein, 3 1ste of 2de luitenants, 1 sergeant-majoor, 10 sergeanten (11), 1 fourier, 10 korporaals (11) (12), 2 hoornblazers (13),

(1) Zijn bij voorkeur gepensioneerde militairen op de voor schrijvers vastgestelde soldijen.

Hunne bestemming wordt door den Minister van Oorlog bepaald.

(2) Is — ook wat het pensioen betreft — gelijk gesteld aan den graad van korporaal; geniet de soldij van kanonniër 2de klasse.

(3) Boven dit getal kunnen van elke lichter twee miliciens korporaal zijn.

(4) Boven dit getal kan van elke lichter een milicien hoornblazer zijn; als zoodanig dienstdoende, ontvangt hij de voor hoornblazers vastgestelde soldij

(5) Zij dragen een chevron van rood kemelsgaren op den linkervoorarm, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(6) Hiervan kan de helft tot de 1ste klasse behooren.

(7) Ingeval van incompleet aan vrijwilligers, wordt het aantal miliciens (voor zooveel de sterkte der lichter dit toelaat) met een daarmede overeenstemmend cijfer vermeerderd.

(8) Zij dragen op den linkervoorarm een chevron van rood kemelsgaren, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(9) Hieronder kunnen drie tot de 1ste klasse behooren.

(10) Zijn bij voorkeur gepensioneerde militairen op de voor schrijvers vastgestelde soldijen. Hunne bestemming wordt door den Minister van Oorlog bepaald.

(11) Hieronder bij het geheele korps pontonniërs 1 scheepstimmerman.

(12) Boven dit getal kunnen van elke lichter 2 miliciens korporaal zijn.

(13) Boven dit getal kan van elke lichter 1 milicien hoornblazer zijn; als zoodanig dienstdoende, ontvangt hij de soldij van hoornblazer.

6 wagenmakers, timmerlieden, smeden, 25 pontonniers (1) (2) vrijwilligers 1ste of 2de klasse (3), 205 miliciens (4). Totaal 4 officieren, 260 onderofficieren en manschappen.

3. *Het korps Pontonniers.* Staf: 6 officieren met 1 paard, 3 onderofficieren en manschappen; 2 compagnieën: 8 officieren, 520 onderofficieren en manschappen. Totaal 14 officieren met 1 paard, 523 onderofficieren en manschappen.

Bijlage G. SAMENSTELLING van het korps Torpedisten, bestaande uit twee compagnieën.

1. *De staf van het korps.* 1 luitenant-kolonel of majoor, commandant (5), 1 1ste of 2de luitenant-adjutant, 1 1ste of 2de luitenant-kwartiermeester, 1 officier van gezondheid 1ste of 2de klasse, 1 machinist 1ste klasse (6), 3 machinisten 2de klasse (7), 1 sergeant-majoor (8), 1 schrijver (9). Totaal 4 officieren, 6 onderofficieren en manschappen.

2. *Een compagnie.* 1 kapitein, 3 1ste of 2de luitenants, 1 sergant-majoor, 10 sergeanten, 1 fourier, 10 korporaaals, 2 hoornblazers, 2 opperschippers (7), 4 sergeanten-schipper, 5 korporaaals-schipper, 1 scheepstimmerman (10), 1 timmerman (10), 1 smid-vuurwerker (10), 1 smid-bankwerker (10), 6 kanonniers-stokers, 24 torpedisten (12), vrijwilligers 1ste (11) of 2de klasse 150 miliciens (13). Totaal 4 officieren, 219 onderofficieren en manschappen.

3. *Het korps Torpedisten.* Staf 4 officieren, 6 onderofficieren en manschappen 2 compagnieën 8 officieren, 438 onderofficieren en manschappen. Totaal 12 officieren, 444 onderofficieren en manschappen.

Bijlage H. SAMENSTELLING der Cursuscompagnie te Delft.

1 kapitein, commandant (14), 5 1ste of 2de luitenants (14), 1 adjudant-onderofficier, 1 sergeant-majoor, 2 sergeanten, onderofficieren, leerlingen van den wetenschappelijken cursus, onbepaald, 2 korporaaals, 2 hoornblazers, volledig te maken naarmate van de behoeften, 15 kanonniers 1ste of 2de klasse (15), voor speciale diensten (16). Totaal 6 officieren 23 onderofficieren en manschappen.

De cursuscompagnie vormt een zelfstandig onderdeel van het korps, waarbij zij in administratie is.

(1) Hieronder bij het geheele korps pontonniers 4 scheepstimmerlieden.

(2) Hieronder kunnen 12 tot de 1ste klasse behooren.

(3) Zij dragen een chevron van rood kemelsgaren op den linkervoorarm, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(4) Ingeval van incompleet aan vrijwilligers, wordt het aantal miliciens (voor zooveel de sterkte der lichte dit toelaat) met een daarmede overeenstemmend cijfer vermeerderd.

(5) Kan bij uitzondering kapitein zijn.

(6) Is — ook wat pensioen betreft — gelijkgesteld aan den graad van adjudant-onderofficier.

(7) Is — ook wat pensioen betreft — gelijkgesteld aan den graad van sergeant-majoor.

(8) Belast met het toezicht op de werkzaamheden in de magazijnen.

(9) Is bij voorkeur een gepensionneerd militair op de voor schrijvers bepaalde soldij.

(10) Zijn — ook wat pensioen betreft — gelijkgesteld aan den graad van korporaal.

(11) Zij dragen een chevron van rood kemelsgaren op den linkervoorarm, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(12) Hiervan kan de helft 1ste klasse zijn.

(13) In geval van incompleet aan vrijwilligers, wordt het aantal miliciens — voor zooveel de sterkte der lichte dit toelaat — met een daarmede overeenstemmend cijfer vermeerderd.

(14) Gedetacheerd van andere korpsen.

(15) Zij dragen een chevron van rood kemelsgaren op den linkervoorarm, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(16) Hieronder kunnen 4 tot de 1ste klasse behooren.

Bijlage I. SAMENSTELLING der compagnie Werklieden.

1 kapitein, commandant (1), 5 1ste of 2de luitenants (1), 1 sergeant-majoor, 1 fourier, 6 sergeanten, vrijwilligers en miliciens, 8 korporaaals, 40 kanonnierswerklieden (2) in ijzer en 40 in hout. Totaal 6 officieren, 96 onderofficieren en manschappen.

Bijlage K. INDEELING der Bereiden Artillerie in batterijen en treincompagnieën.

NIEUWE BENAMING.		VROEGERE BENAMING.		Bijzondere bepalingen.
Regiment of Korps.	Batterij of treincompagnie.	Regiment.	Batterij of treincompagnie.	
1ste Regt. Veldart.	1ste batterij.	1ste Regt. Veldart.	5de batterij.	
"	2de "	"	6de "	
"	3de "	Regt. Rijd. Art.	3de "	
"	4de "	"	4de "	
"	5de "	1ste Regt. Veldart.	2de "	
"	6de "	"	3de "	
"	1ste treincomp.	"	Komp. art. tr. trein.	
"	2de "	"	Depot.	
2de Regt. Veldart.	1ste batterij.	1ste Regt. Veldart.	7de batterij.	
"	2de "	"	8ste "	
"	3de "	2de Regt. Veldart.	4de "	
"	4de "	"	6de "	
"	5de "	"	2de "	
"	6de "	"	3de "	
"	1ste treincomp.	"	Komp art tr. trein.	
"	2de "	"	Komp tr. trein.	(1) Te formeeren uit kader, manschappen en paarden van het bestaande 1ste Regt. Veldart.
3de Regt. Veldart.	1ste batterij.	2de Regt. Veldart.	1ste batterij.	
"	2de "	"	5de "	
"	3de "	1ste Regt. Veldart.	(1)	
"	4de "	Regt. Rijd. Art.	Depot.	(2) Te formeeren uit kader, manschappen en paarden van het bestaande 2de Regt. Veldart.
"	5de "	1ste Regt. Veldart.	1ste batterij.	
"	6de "	"	4de "	
"	1ste treincomp.	2de Regt. Veldart.	(2)	
"	2de "	"	(2)	(3) Te formeeren uit kader, manschappen en paarden der bereiden artillerie.
Korps Rijd. Art.	1ste batterij.	Regt. Rijd. Art.	1ste batterij.	
"	2de "	"	2de "	
"	Instructiebatterij.	(3)	(3)	

Bijlage L. INDEELING der Vestingartillerie in compagnieën.

NIEUWE BENAMING.		VROEGERE BENAMING.	
1ste regiment.	1ste compagnie.	Iste afdeeling.	1ste compagnie.
	2de "		2de "
	3de "		3de "
	4de "		4de "
	5de "		5de "
	6de "		6de "
	7de "		7de "
	8ste "		8ste "
	9de "		21ste "
	10de "		22ste "
		IVde "	

(1) Bestemd om werkzaam te zijn bij de artillerie- stapel- en constructiemagazijnen.

(2) Hebben de soldij van kanonniers.

NIEUWE BENAMING.		VROEGERE BENAMING.	
2de regiment.	1ste compagnie.	IIde afdeeling.	9de compagnie.
	2de »		10de »
	3de »		11de »
	4de »		12de »
	5de »		13de »
	6de »		14de »
	7de »		33ste »
	8ste »		34ste »
	9de »		35ste »
	10de »		36ste »
3de »	1ste »	IIIde »	15de »
	2de »		16de »
	3de »		17de »
	4de »		18de »
	5de »		19de »
	6de »		20ste »
	7de »		37ste »
	8ste »		38ste »
	9de »		39ste »
	10de »		40ste »
4de »	1ste »	Vde »	23ste »
	2de »		24ste »
	3de »		25ste »
	4de »		26ste »
	5de »		27ste »
	6de »		28ste »
	7de »		29ste »
	8ste »		30ste »
	9de »		31ste »
	10de »		32ste »
	1ste »	VIIde »	33ste »
	2de »		34ste »
	3de »		35ste »
	4de »		36ste »
	5de »		37ste »
	6de »		38ste »
	7de »		39ste »
	8ste »		40ste »
	9de »		41ste »
	10de »		42ste »

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de de daarbij vastgestelde bijlagen — door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, met ingang van den dag, waarop dat besluit in werking treedt, te bepalen:

1°. Bij de verandering, welke een gevolg zijn van de reorganisatie, moet zooveel mogelijk overplaatsing naar andere garnizoenen worden vermeden.

2°. De Inspecteur der artillerie zendt zoo spoedig mogelijk een voordracht in tot aanwijzing van de artilleriecommandanten in de verdedigingsstellingen.

Hij doet een voorstel tot omschrijving van de bestemming der instructie-batterij, dit laatste onder bijvoeging van een concept-instructie voor den commandant dier batterij.

Hij doet mede voorstellen ter bepaling van de soort en het aantal der bij de batterijen en compagnieën te behouden en in de magazijnen op te leggen voertuigen, tuigen en munitien.

Hij verdeelt de archieven der regimenten veld- en rijdende artillerie, alsmede die der afdeelingen vestingartillerie op de doelmatigste wijze over de bereiden en vestingartillerie.

Hij deelt, voor zoover hieromtrent geen andere bevelen zijn gegeven, het personeel, de paarden en het materiëel bij de nieuw op te richten batterijen en compagnieën in.

Hij doet voorstellen omtrent de werklieden, die — in verband met de reorganisatie — uit hunnen werkkring moeten worden ontheven.

Vóór den 1sten Juni aanstaande worden van hem nadere voorstellen ingewacht, betreffende de oprichting van de compagnie werklieden.

3°. De commandant der bereden artillerie deelt bij de regimenten veldartillerie de paarden in, welke, overeenkomstig het bepaalde in de noot (12) der *Bijlagen B* van het Koninklijk besluit, van het korps rijdende artillerie en van de cavalerie bij de treincompagnieën overgaan.

4°. De afdeulingscommandanten bij de veldartillerie en de hoofdofficieren in de standplaatsen der commandeerende officieren zijn, in den geest der aanschrijving van 16 Januari 1873, n°. 42 P en 15 December 1875, n°. 42 P, belast met het bevel over de tot die afdeelingen behorende of in de standplaats aanwezige batterijen en compagnieën.

5°. Aan de officieren voor speciale diensten wordt voor zooverre hun niet een bijzondere werkkring is aangewezen, onder anderen opgedragen de opleiding van onderofficieren tot adjudant-onderofficier-dienstdoend officier, het schoolonderwijs bij de korpsen, de vorming van aspiranten-onderofficier en korporaal, alsmede van miliciens-korporaals, de instructie der recruten, de africhting der remontepaarden, enz.

Zij nemen — voor zooveel hunne speciale diensten dit toelaten — deel aan de oefeningen van het korps, waartoe zij behooren.

6°. Voor de aanstelling der adjudant-onderofficieren-dienstdoend officier, moet op den voorgrond staan, dat zij genoegzaam bedreven zijn in de tactiek, de dienst- en exercitie-reglementen (met name de leiding van het vuur), het beheer van het materieel en de paardenkennis, om als sectiecommandant te kunnen optreden.

Ten einde die bekwaamheden te erlangen, wordt aan onderofficieren, die wegens aanleg en gedrag daartoe in aanmerking komen, een afzonderlijke opleiding gegeven.

7°. De bestemming der schrijvers en de hun toe te kennen graden zullen bij afzonderlijke beschikking worden geregeld.

In verband hiermede wordt vóór den 25sten Maart e. k. van elk korps ingewacht een nominatieve opgave der tot het korps behorende schrijvers, vermeldende hunne graden en waar zij werkzaam zijn.

8°. De houtwerkers en smid-bankwerkers verrichten de herstellingen aan het materieel op den voet, als tot dusver door de bij de batterijen ingedeelde timmerlieden, wagenmakers en smeden geschiedde.

Zij kunnen, voor zoover de dienst bij de korpsen dit toelaat, bij de artillerie-inrichtingen worden gedetacheerd.

Zij en de laarzen- en kleermakers moeten zich op de gewone wijze als vrijwilliger voor een bepaalden tijd verbinden, en mogen alleen bij gebleken geschiktheid worden aangesteld.

De laarzen- en kleermakers zijn bestemd, om de vereischte herstellingen aan schoeisel en kleeding te verrichten tegen de daarvoor vastgestelde prijzen. Tevens zijn zij belast met het nemen van de maat voor goederen, welke niet uit den voorraad in de garnizoensmagazijnen kunnen worden verstrekt.

9°. Aan miliciens mag evenmin als aan vrijwilligers een graad verleend worden, wanneer zij niet geheel bekwaam zijn dien graad behoorlijk te bekleeden.

Bovendien mogen zij niet bevorderd worden, dan nadat zij overgelegd hebben een bewijs van goed gedrag, gelijk vereischt wordt voor het aangaan van een verbintenis als vrijwilliger.

10°. De miliciens-korporaal mogen niet voor speciale diensten bestemd worden, doch moeten de gewone diensten bij het korps verrichten.

Zij kunnen, met behoud van hunnen graad, toegelaten worden tot een vrijwillige verbintenis bij het korps, waarbij zij dienen.

Bij gemis aan vacatures in hunnen graad bij dat korps, moeten zij — te rekenen van den ingang hunner vrijwillige verbintenis — den titularen, door hen bekleeden graad aannemen, totdat een vature is ontstaan.

11°. Voor een aanstelling tot kanonnier, pontonnier, torpedist en stukrijder der 1ste klasse, komen alleen zij in aanmerking, die zich die onderscheiding door gedrag en geschiktheid hebben waardig gemaakt.

Indien de aangestelden niet aan deze voorwaarden voldoen, worden zij tot de 2de klasse teruggesteld.

De kanonnières, pontonnières, torpedisten en stukrijders der 1ste klasse treden bij ontstentenis van korporaals als zoodanig op.

Zij worden zooveel mogelijk van corvëen (werkbeurten) vrijgesteld, en genieten voorts de door den Inspecteur der Artillerie te bepalen voorrechten.

12°. Aan de staftrumpeters en de stafhoornblazers wordt de opleiding der trompetters en hoornblazers opgedragen.

13°. Bij ieder regiment Veldartillerie kunnen ten hoogste vier en bij het korps Rijdende Artillerie hoogstens twee élèvetrompetters zijn. Zij staan als stukrijder te boek, en zijn bestemd, om — bij gebrek aan trompetters — als zoodanig dienst te doen.

14°. Bij iedere compagnie Vestingartillerie kan van iedere lichte één milicien — nadat hij als kanonnier of pontonnier is afgeëxerceerd — als hoornblazer opgeleid worden. Eerst wanneer zij voldoende geoefend zijn, kunnen deze miliciens — bij bestaand incompleet aan hoornblazers — als zoodanig optreden, en worden zij op den maandelijkschen sterktestaat Model C vermeld.

In de controle van het compagnies-administratieboek, alsmede in de monsterrollen, moeten zij op hunne plaatsen onder de miliciens blijven voorkomen, en alleen door in de kolom *graden* de aanwijzing *hoornblazer* onder het woord *milicien* te stellen worden aangeduid.

15°. Van de oppassers uitgetrokken bij den staf van een regiment Veldartillerie, staan zes en bij dien van het korps Rijdende Artillerie staan vier uitsluitend ten dienste van het korps.

De overigen worden verstrekt aan bereden officieren, die deel uitmaken van de staven van het leger (met uitzondering van de staven der Infanterie en Cavalerie), en behooren tot of afkomstig zijn van het wapen der Artillerie.

16°. Met wijziging der beschikking van 16 Februari 1877, n°. 29 P (*R. M.* 1877, II, bladz. 34), zijn de merkteekenen:

voor de regimenten Veldartillerie 1 V, 2 V, 3 V; en
» het korps Rijdende Artillerie R.

17°. De artillerie-schietschool en de instructiecompagnie, worden bij het 1ste en de cursuscompagnie bij het 2de regiment Vestingartillerie in betaling of in administratie gevoerd.

18°. Als batterij- en compagniesletters worden, bij opvolging in de regimenten en korpsen, aangenomen:

bij de regimenten Veldartillerie.

Voor de batterijen de letters: A, B, C, D, E en F;

» » treincompagnieën » » G en H;

bij het korps Rijdende Artillerie:

Voor de batterijen de letters A en B;
 » » instructiebatterij » letter I;

bij de regimenten Vestingartillerie:

Voor de compagnieën de letters A, B, C, D, E, F, G, H, I en K;

bij de instructiecompagnie de letter I;
 » *het korps pontonniers* » letters A en B;
 » » » *torpedisten* » » A en B;
 » *de cursuscompagnie* » letter C;
 » » *compagnie werklieden* » » W.

Bij de regimenten veld- en vestingartillerie wordt bovendien vóór de letter der compagnie het nummer van het regiment geplaatst.

Organisatie der Genie. Aanschrijving M. v. O. van 26 Februari 1881, n°. 9. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Februari 1881, n°. 10.

Overwegende, dat het noodig is, de vredesorganisatie van het wapen der Genie te wijzigen;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet, Litt. B^s.

Herzien Ons besluit van 8 Mei 1867, n°. 67 en de later daarin gebrachte wijzigingen.

Hebben goedgevonden en verstaan.

Art. 1. Het wapen der Genie bestaat uit:

den staf van het wapen, en het korps genietroepen.

De samenstelling dezer onderdeelen is aangewezen in de bij dit besluit behoorende *Bijlagen A en B*.

Art. 2. Zoodanige dienstverrichtingen, welke volgens wetten en besluiten door de Inspecteurs van fortificatiën moeten geschieden, zullen voortaan onder toezicht van den Inspecteur der Genie, worden uitgevoerd door hoofden andere officieren der Genie, binnen de door Ons aan te wijzen kringen.

Art. 3. De verhouding van het aantal 1ste luitenants tot dat der 2de luitenants is — te rekenen over de organieke sterkte aan luitenants van het wapen der Genie — als 3: 2.

Art. 4. De onderofficieren van het korps genietroepen, die met gunstigen uitslag het examen voor opzichter van fortificatiën hebben afgelegd, en als zoodanig niet onmiddellijk kunnen worden geplaatst, kunnen bij hun korps vervangen en als overcompleet gevoerd en berekend worden.

Art. 5. De officieren en verdere militairen, die ten gevolge van dit besluit overcompleet worden, worden als zoodanig boven de sterkte gevoerd, tot dat er vacatures ontstaan, te welker vervulling zij kunnen worden aangewezen.

Art. 6. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

SAMENSTELLING van den staf der Genie.

1 luitenant-generaal of generaal-majoor, inspecteur van het wapen, met 1 paard, 1 kapitein, adjudant van den inspecteur van het wapen, met 1 paard, 2 kolonels met 2 paarden, 4 luitenant-kolonels, met 4 paarden, 3 majors, met 3 paarden, 23 kapiteins, 25 1ste en 2 luitenants. Departement van Oorlog: 1 luitenant-kolonel of majoor, 2 kapiteins, kapiteins, adjudanten bij de bevelhebbers in de militaire afdeelingen. *Memorie*. Koninklijke Militaire Academie: kapiteins, 1ste luitenants. *Memorie*. 8 hoofdopzichters van fortificatiën, 10 opzichters van fortificatiën 1ste klasse, 12 2de klasse, 15 3de klasse. Totaal 62 officieren met 44 paarden, 45 onderofficieren.

SAMENSTELLING van het korps Genietroepen, bestaande uit acht compagnieën, waarvan drie veldcompagnieën, drie vestingcompagnieën, een spoorweg- en telegraafcompagnie en een school- en depotcompagnie.

1. *De staf van het korps.* 1 luitenant-kolonel of majoor, commandant met 1 paard, 1 1ste luitenant-adjutant, 1 kapitein- of 1ste luitenant voor speciale diensten, 1 kapitein of 1ste luitenant-kwartiermeester, 1 officier van gezondheid der 1ste of 2de klasse, 1 adjutant-onderofficier, 1 adjutant-onderofficier of sergeant-majoor, magazijnmeester, 1 sergeant-majoor of sergeant, ondermagazijnmeester, 1 instrumentmaker, 1 timmerman, 1 smid, 1 vuurwerker, (allen sergeant-majoor of sergeant), 1 sergeant- of korporaal-tamboer, 9 schrijvers (1), 1 mr. gewermaker, 1 schoenmaker (2), 1 kleermaker (2). Totaal 5 officieren met 1 paard, 20 onderofficieren en manschappen.

2. *De compagnieën* Veldcompagnie. 1 kapitein, 2 1ste of 2de luitenants, 2 sergeanten-majoor, 6 sergeanten (3), 1 fourier, 8 korporaals (3), 2 tamboers, 50 (4) Geniesoldaten vrijwilligers (3), 1ste of 2de klasse (6), 90 miliciens (7). Totaal 3 officieren, 159 onderofficieren en manschappen.

Vestingcompagnie. 1 kapitein, 2 1ste of 2de luitenants, 2 sergeanten-majoor, 10 sergeanten (3), 1 fourier, 11 korporaals (3), 2 tamboers, 50 (4) Geniesoldaten vrijwilligers (3) 1ste of 2de klasse (6), 90 miliciens (7). Totaal 3 officieren, 166 onderofficieren en manschappen.

Spoorweg- en telegraafcompagnie. 1 kapitein, 5 1ste of 2de luitenants, 1 sergeant-majoor, 14 sergeanten (5), 1 fourier, 16 korporaals (5), 2 tamboers, 60 (4) Geniesoldaten vrijwilligers (5) 1ste of 2de klasse (6), 90 miliciens (7). Totaal 6 officieren, 184 onderofficieren en manschappen.

School- en depotcompagnie. 1 kapitein, 2 1ste of 2de luitenants, 2 sergeanten-majoor, 4 sergeanten (3), 1 fourier, 4 korporaals (3), 2 tamboers, 40 (4) Geniesoldaten vrijwilligers (3) 1ste of 2de klasse (6), 155 miliciens (7). Totaal 3 officieren, 208 onderofficieren en manschappen.

3 *Het korps genietroepen.* Staf: 5 officieren met 1 paard, en 21 onderofficieren en manschappen. 3 veldcompagnieën 9 officieren, 477 onderofficieren en manschappen. 3 vestingcompagnieën 9 officieren 498 onderofficieren en manschappen. 1 spoorweg- en telegraafcompagnie 6 officieren en 184 onderofficieren en manschappen. 1 school- en depotcompagnie 3 officieren en 208 onderofficieren en manschappen. Totaal 32 officieren en 1388 onderofficieren en manschappen met 1 paard.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij vastgestelde bijlagen —, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, met ingang van den dag, waarop dat besluit in werking treedt, te bepalen:

1°. De Inspecteur der genie doet, zoo spoedig mogelijk en voor zooveel noodig, aan den Minister van Oorlog een voorstel toekomen omtrent de indeeling van het korps genietroepen, overeenkomstig het bovengenoemde besluit.

(1) Zijn bij voorkeur gepensioneerde militairen op de voor schrijvers vastgestelde soldijen. Hunne bestemming wordt door Onzen Minister van Oorlog bepaald.

(2) Zijn — ook wat pensioen betreft — gelijkgesteld aan den graad van korporaal; genieten soldij van geniesoldaat.

(3) Hieronder kunnen 25 werklieden (smid of timmerman) zijn, die 10 cents soldijverhooging genieten

(4) Hiervan kan de helft tot de 1ste klasse behooren.

(5) Hieronder kunnen zijn: 4 sergeanten- 3 korporaals- 12 vrijwilligers- telegrafist, die 10 cent soldijverhooging genieten.

(6) Zij dragen een chevron van rood kemelsgaren op den linkervoorarm, en genieten een soldijverhooging van 5 cent.

(7) Ingeval van incompleet aan vrijwilligers, wordt het aantal miliciens (voor zooveel de sterkte dit toelaat) met een daarmede overeenstemmend cijfer vermeerderd.

2°. Op de voordracht van dezen Inspecteur wordt, door den Minister van Oorlog, de officier voor speciale diensten bij het korps genietroepen aangewezen.

Deze officier voert, onder het toezicht van den commandant van het korps, het beheer over de werkplaatsen daartoe behoorende, en is voorts bestemd voor de uitvoering van zoodanige opdrachten als, in verband met zijn betrekking, aan hem zullen worden verstrekt.

3°. De bestemming der schrijvers en de hun toe te kennen graden worden bij afzonderlijke beschikking geregeld.

In verband hiermede wordt vóór 25 Maart e.k. ingewacht een nominatieve opgave der tot het korps genietroepen behoorende schrijvers, vermeldende hunne graden en waar zij werkzaam zijn.

4°. De schoen- en kleermaker bij het korps genietroepen moeten zich op de gewone wijze als vrijwilliger voor een bepaalden tijd verbinden.

Zij mogen alleen bij gebleken geschiktheid worden aangenomen, en zijn bestemd, om de herstellingen aan schoeisel en kleeding te verrichten tegen de daarvoor vastgestelde prijzen. Tevens zijn zij belast met het nemen van de maat voor goederen, welke niet uit den voorraad in de garnizoensmagazijnen kunnen worden verstrekt.

5°. Voor een aanstelling tot geniesoldaat 4ste klasse komen alleen zij in aanmerking, die zich die onderscheiding door gedrag en geschiktheid hebben waardig gemaakt.

Indien de aangestelden niet meer aan deze voorwaarden voldoen, worden zij tot geniesoldaten der 2de klasse teruggebracht.

De geniesoldaten 1ste klasse treden bij ontstentenis van korporaals als zoodanig op. Zij worden zooveel mogelijk van corvëen (werkbeurten) vrijgesteld, en genieten voorts de door den commandant van het korps genietroepen te bepalen voorrechten.

6°. Als compagniesletters worden bij het korps genietroepen bij opvolging aangenomen:

bij de veldcompagnieën, de letters A, B en C, bij de vestingcompagnieën, de letters D, E en F, bij de spoorweg- en telegraafcompagnie, de letter G, bij de school- en depotcompagnie, de letter H.

Organisatie der compagnieën hospitaalsoldaten. Aanschrijving M. v. O. van 26 Februari 1881, n°. 10. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Februari 1881, n°. 11.

Overwegende, dat het noodig is de vredesorganisatie der hospitaalsoldaten te wijzigen.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet Litt. B⁵.

Herzien Ons besluit van 7 April 1869, n°. 15 en de later daarin gebrachte wijzigingen.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Er zijn drie compagnieën hospitaalsoldaten, waarvan de samenstelling is aangewezen in de bij dit besluit behoorende *Bijlage A*.

Art. 2. Onze Minister van Oorlog bepaalt het korps of de korpsen van het leger, waarbij de compagnieën hospitaalsoldaten in administratie worden gevoerd.

Art. 3. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

SAMENSTELLING van de drie compagnieën Hospitaalsoldaten.

1. Een compagnie. 1 1ste Luitenant, commandant. 1 sergeant-majoor. 12 sergeanten. 1 fourier. 12 korporaals. 10 soldaten vrijwilligers. 195

miliciens. Totaal 1 officier 231 onderofficieren en manschappen. 2 De 3 compagnieën 3 officieren 693 onderofficieren en manschappen.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij vastgestelde bijlage —, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, met ingang van den dag, waarop dit besluit in werking treedt, te bepalen:

De compagnieën hospitaalsoldaten zullen in administratie worden gevoerd: de 1ste compagnie bij het 7de, de 2de compagnie bij het 8ste, en de 3de compagnie bij het 6de regiment infanterie.

Als compagniesletters worden in opvolging aangenomen de letters A, B en C.

Organisatie der pupillenschool. Aanschrijving M. v. O. van 26 Februari 1881, n°. 11. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Februari 1881, n°. 12.

Overwegende, dat het noodig is, de organisatie der pupillenschool te wijzigen.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 12den Februari 1881, Kabinet Litt. B^s.

Herzien Ons besluit van 27 Januari 1877, n°. 6 en de later daarin gebrachte wijzigingen.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. De tabel, behoorende bij Ons besluit van 11 October 1878, n°. 51, wordt vervangen door die vervat in de bij dit besluit behoorende *Bijlage A*.

Art. 2. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Bijlage A.

TABEL houdende bepaling van het personeel der Pupillenschool en regeling der traktementen, toelagen, soldijen en bureaustkosten van het personeel.

1 kapitein der infanterie, directeur (1) f 400 toelage f 150 bureaustkosten. 1 1ste luitenant der infanterie (1) f 300 toelage. 1 hoofdonderwijzer, traktement f 1000 à f 1500. 2 hulponderwijzers, traktement f 700 à f 800. 1 sergeant-majoor der infanterie (2) per dag f 2,00. 6 sergeanten der infanterie per dag f 1,10. 2 sergeanten der artillerie per dag f 1,20. 1 fourier der infanterie per dag f 1,10. 1 korporaal-tamboer per dag f 0,70. 1 mr. schoenmaker per dag f 0,50. 1 mr. kleermaker per dag f 0,50. 1 timmerman (soldaat of korporaal) per dag 1,30. 1 tamboer per dag f 0,50. 1 hospitaalsoldaat (3) per dag f 0,60. 8 soldaten (vrijwilligers of miliciens) der infanterie per dag f 0,45, der artillerie per dag f 0,50. 1 soldaat (vrijwilliger of milicien der infanterie) kok per dag f 0,60, 2 bijkoks per dag f 0,50. 250 pupillen (4) per dag f 0,30. Totaal 2 officieren, 277 onderofficieren en manschappen, 3 ambtenaren.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij vastgestelde bijlage — door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen, dat voor zoover miliciens voor den dienst bij de pupillenschool moeten worden aangewezen, daarvoor alleen mogen worden bestemd miliciens, die, krachtens de artt. 123 of 124 der wet van den 19den Augustus 1861, (*Staatsblad* n°. 72), betrekkelijk de nationale militie, onder de wapenen worden gehouden, of die zich krachtens art. 126 dier wet, vrijwillig in werkelijken dienst bevinden.

(1) Het traktement is als voor het wapen, waartoe zij behooren.

(2) Kan ook adjudant-onderofficier zijn.

(3) Gedetacheerd van een der compagnieën hospitaalsoldaten.

(4) Onderscheiden naar het schoolonderwijs in die van de 1ste, 2de en 3de klasse.

TWEEDE GEDEELTE.

*De Nederlandsche
 Staat*

Huwelijken van vrijwillig dienende militairen beneden den rang van officier. Aanschrijving M. v. O. van 10 Februari 1881, n°. 33.

Het wenschelijk achtende, de bij beschikking van den 11den Juni 1880, n°. 61 (*R. M.* 1880, II, blad. 134), ten aanzien van de sergeanten en fouriers der Landmacht vastgestelde bepalingen, in dien zin te wijzigen, dat zij voortaan ook op de wachtmeesters en fouriers van het wapen der Cavalerie toepasselijk zijn.

Heeft goedgevonden te bepalen:

dat in voormelde beschikking, voor de woorden »sergeanten en fouriers der landmacht (met uitzondering van fouriers van het wapen der Cavalerie)», zal worden gelezen: »sergeanten, wachtmeesters en fouriers der landmacht.»

Aanvulling van het reglement voor den dienst van den Rijks telegraaf. Aanschrijving M. v. O. van 11 Februari 1881, n°. 40. Mededeeling van Z. M. besluit van 27 Januari 1881 (*Staatsblad*, n°. 22).

Brengt, door deze, ter kennis van de Landmacht, dat het Zijner Majesteit heeft behaagd, bij dat besluit — hetwelk in werking is getreden op 5 Februari jl. — aan te vullen het Reglement voor den dienst van den Rijks-telegraaf, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 16 Maart 1880 (*Staatsblad* n°. 32) en waarop betrekking heeft de beschikking van den Minister van Oorlog van 21 April 1880, Iste Afd. Secr. n°. 24 (*R. M.* 1880, II, blz. 111).

Toelagen voor de officieren bij de artillerie-inrichtingen. Aanschrijving M. v. O. van 18 Februari 1881, n°. 29. Mededeeling van Z. M. besluit van 11 Februari 1881, n°. 21.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 8sten Februari 1881, IVde Afd. n°. 26.

Gelet op art. 3 van Ons besluit van 31 December 1879, n°. 32.

Hebben goedgevonden en verstaan, te rekenen van 1 Januari 1881.

1°. In te trekken.

Ons besluit van 4 Augustus 1856, n°. 55, met de daarbij behoorende organisatie van den geweerwinkel te *Delft*, en voorts.

Onze besluiten van:

12 Januari 1861, n°. 55, 13 Februari 1861, n°. 44, 20 Februari 1871, n°. 11, en 23 Mei 1871, n°. 17;

2°. te bepalen, dat de jaarlijksche toelagen voor de officieren der vier artillerie-inrichtingen zullen zijn als volgt:

Bij de artillerie- stapel- en constructiemagazijnen.

Voor den kapitein, hoofd der keuringscommissiën *f* 200. Voor den kapitein, hoofdopziener der werkplaatsen *f* 400. Voor de officieren, opzichters in de werkplaatsen *f* 200. Voor den magazijnmeester, waarnemend chef de bureau, luitenant zijnde *f* 600. kapitein zijnde *f* 400. Voor de overige magazijnmeesters, met uitzondering van den magazijnmeester, belast met het rekenplichtig beheer *f* 200.

Bij de inspectie der draagbare wapenen.

Voor den kapitein, onderinspecteur, chef van den geweerwinkel *f* 400. Voor de officieren opzichters in de werkplaatsen *f* 200.

Bij de Pyrotechnische school.

Voor den kapitein, chef der werkplaatsen als maximum *f*400. Voor den kapitein, chef der patroonfabriek *f*300. Voor de officieren, opzichters in de werkplaatsen *f*200.

Bij 's Rijks gieterij van bronzen geschut.

Voor den kapitein, hoofdopziener in de werkplaatsen *f*400. Voor den officier, opzichter in de werkplaatsen *f*300.

Vervoer van militaire gevangenen over den Nederlandschen Rijnspoorweg. Aanschrijving M. v. O. van 21 Februari 1881, n°. 30.

Ontvangen hebbende een missieve van den Heer Minister van Justitie van 9 dezer, 5de Afd., n°. 152, houdende mededeeling, dat een regeling is getroffen aangaande het vervoer over den Nederlandschen Rijnspoorweg van *militaire gevangenen die onder militair geleide* naar elders moeten worden overgebracht, ten einde voor den krijgsraad terecht te staan, of naar de gevangenis moeten worden overgebracht, om door den militairen rechter opgelegde straf te ondergaan.

Brengt, door deze, ter kennis van de Landmacht, dat, in verband daarmede — te rekenen van en met 1 Maart 1881 — het navolgende moet worden in acht genomen:

§ 1. Bij vervoer van militaire gevangenen als hiervoren bedoeld over den Nederlandschen Rijnspoorweg wordt door den lastgever aan den hoofdgeleider een reisorder verstrekt, opgemaakt naar het hierbij gevoegde model. Zie (*Rec. Mil.* blz. 40).

§ 2. De reisorder wordt aan het eerste station van den Rijnspoorweg aan den stationschef vertoond, en de geleider ontvangt voor de gevangenen een door den stationschef af te geven biljet voor vrij vervoer, tegen ondertekening van een hem deswege door dien chef voor te leggen verklaring.

§ 3. Na afloop van het transport wordt de reisorder door den hoofdgeleider teruggegeven aan den lastgever, die de order voorziet van een verklaring, dat aan den last is voldaan.

Onmiddellijk na het einde van elk kwartaal — voor het eerst in den aanvang van April e.k. — worden de in den loop van het kwartaal afgegeven reisorders gezonden aan den auditeur-militair in het militaire arrondissement.

§ 4. Voor de *geleiders* van de in deze bedoelde gevangenen worden op de gebruikelijke wijze reiswijzers en vervoerbewijzen afgegeven.

Garnizoensverandering in April 1881. Aanschrijving M. v. O. van 21 Februari 1881, n°. 38. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Februari 1881, n°. 13.

Willende, in verband met Onze besluiten van heden betreffende de vaststelling van de vredesorganisatie van het leger en met de voorgenomen dislocatie van het leger, overgaan tot het overplaatsen van eenige staven, hoofdadministratiën en troepengedeelten, als tot het aanwijzen der standplaatsen van nieuw opgerichte staven en troepengedeelten.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 12 Februari 1881, Kabinet, L^a C⁵.

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. te bepalen, dat te rekenen met den 1sten April a. s. zullen plaats hebben de garnizoensveranderingen, die op de bij dit Besluit gevoegde tabel L^a A zijn aangeduid;

2°. te rekenen met den 1sten April a. s. voor de staven en troepengedeel-

ten, welke op de mede bij dit Besluit behoorende tabel L^a B zijn vermeld, de daarbij genoemde standplaatsen aan te wijzen.

A. TABEL, *aanwijzende de garnizoensveranderingen, die te rekenen met den 1sten April 1881, zullen plaats hebben.*

2de regiment infanterie: Hoofdadministratie van Grave naar Maastricht.
3de regiment infanterie: Hoofdadministratie van Middelburg naar Bergen-op-Zoom.
4de regiment infanterie: Hoofdadministratie van Gouda naar Leiden. 1ste regiment huzaren: 5de eskadron van Haarlem naar Zutfen, depoteskadron en hoofdadministratie van Leiden naar Amersfoort. 2de regiment huzaren: Staf van 's Bosch naar Venlo, 1ste en 2de eskadron van Breda naar Venlo, depoteskadron van Venlo naar Haarlem. 3de regiment huzaren: 1ste eskadron van Bergen-op-Zoom naar 's Hage, depoteskadron van 's Hage naar Leiden. 1ste regiment veldartillerie: Staf van Arnhem naar Utrecht, 3de en 4de batterij van Amersfoort naar Utrecht, 5de en 6de batterij van Arnhem naar Amersfoort. 2de regiment veldartillerie: 1ste en 2de batterij van Arnhem naar 's Hage. 3de regiment veldartillerie: 5de en 6de batterij van Zutfen naar Bergen-op-Zoom. Korps rijdende artillerie: Staf en hoofdadministratie, 1ste en 2de batterij van Amersfoort naar Arnhem.

B. TABEL, *aanwijzende de standplaatsen van nieuw opgerichte staven en onderdeelen op den 1sten April 1881.*

1ste regiment veldartillerie: Staf 1ste afdeling Utrecht. Staf 2de afdeling Amersfoort. 2de regiment veldartillerie: Staf 1ste afdeling 's Hage, staf 2de afdeling Leiden. 3de regiment veldartillerie: Staf en hoofdadministratie Breda. Staf 1ste afdeling Roermond. Staf 2de afdeling Bergen-op-Zoom. 3de batterij Breda. 4de batterij Breda. 1ste compagnie trein Breda. 2de compagnie trein Breda. Rijdende artillerie: instructiebatterij Arnhem. 1ste regiment vestingartillerie: Staf en hoofdadministratie Utrecht. 2de regiment vestingartillerie: Staf en hoofdadministratie Naarden. 3de regiment vestingartillerie: Staf en hoofdadministratie Gorinchem. 4de regiment vestingartillerie: Staf en hoofdadministratie Helder.

Brengt voorschreven besluit van zijne Majesteit — met de daarbij behoorende tabellen L^a A en B —, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. dat de mouvementen zoodanig zullen moeten geregeld worden, dat zij vóór of uiterlijk op 9 April a. s. moeten zijn afgehoopen.

2°. dat de nieuw opgerichte staven op den 1sten April a. s. hunne standplaatsen moeten innemen.

Vervoer per stoomboot van militairen. Aanschrijving M. v. O. van 21 Februari 1881, n°. 51.

Brengt door deze, ten vervolge op de beschikking van 9 December 1874, n°. 68 I, (*R. M.* 1874, II, blad. 193), ter kennis van de Landmacht.

1°. dat — in overleg met de Stoombootonderneming *Quakernaat te Gorinchem* — is vastgesteld het hierbij gevoegde tarief voor het vervoer van militairen, enz. (1).

2°. dat in verband daarmee het bestaande tarief n°. 18 *Gorinchemsche Schroefstoomboot-Maatschappij* als vervallen moet worden beschouwd.

Eerste oefeningstijd voor ingelijfd en bij de militie te land der lichting van 1881. Aanschrijving M. v. O. van 22 Februari 1881, n°. 6. Mededeeling van Z. M. besluit van 16 Februari 1881, n°. 22.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 14 Februari 1881, Kabinet, Litt. K⁵.

(1) Zie voor dit tarief *Rec. Mil.* II, blad. 48.

Gelet op art. 122 der wet van den 19den Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), betrekkelijk de Nationale Militie.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen:

Art. 1. De militieplichtigen, voor de lichting van 1881 bij de onderscheidene korpsen van het leger in te lijven, worden, behoudens de uitzonderingen in de beide volgende artikelen vermeld, tot eerste oefening, gedurende het geheele eerste jaar van hunnen diensttijd onder de wapenen gehouden.

Art. 2. De tijd voor eerste oefening wordt tot op *negen* maanden verminderd voor de lotelingen.

a. die, bij de *Infanterie* ingedeeld, vóór hunne inlijving zoodanigen graad van geoeffendheid in den wapenhandel hebben verkregen, dat zij, na *één* maand onderricht bij het korps te hebben genoten, in staat zijn, aan de exercitiën in de bataljonsschool deel te nemen; zij zullen bovendien, alvorens met verlof te vertrekken, in het schijfschieten zoodanigen graad van geoeffendheid moeten hebben verkregen, als door Onzen Minister van Oorlog zal worden bepaald.

b. die, bij de *Vestingartillerie* ingedeeld, ten gevolge van vroeger genoten onderricht, na een verblijf van *drie* maanden onder de wapenen, blijken geven van zoodanige theoretische en practische geoeffendheid, dat zij tot de klasse der dienstdoende kanonniërs kunnen overgaan;

c. die, bij het *bataljon Mineurs en Sappeurs* ingedeeld, bij het einde van voormelden termijn van *negen* maanden, de geschiktheid voor veldtelegrafist hebben verkregen;

d. die, tot welk *onbereden* korps ook behoorende, binnen den in den aanhef van dit artikel vermelden termijn de blijken geven, dat zij hunne verplichtingen als miliciens, overeenkomstig een door Onzen Minister van Oorlog vast te stellen programma, in alle opzichten kennen en tevens, ten genoegen van Onzen voormelden Minister, het bewijs leveren, dat hunne tegenwoordigheid in het gezin waartoe zij behooren, noodzakelijk is.

Om aanspraak te kunnen doen gelden op de in dit artikel bedoelde vermindering van eersten oefeningstijd moet de milicien zich voortdurend goed hebben gedragen.

Art. 3. Waren de in art. 2 bedoelde miliciens door de loting, vermeld in art. 124 der militiewet, voor het blijvend gedeelte aangewezen, dan behouden zij aanspraak op het hun toegekend voorrecht, mits zij het door hen getrokken nummer verwisselen met een nummer, dat hun op groot verlof recht zou hebben gegeven.

Maken zij van deze bevoegdheid geen gebruik, dan kan hun niettemin een verlof van drie maanden worden verleend, dat evenwel moet zijn verstreken met het einde van hun eerste dienstjaar.

Art. 4. De lotelingen, die vóór hunne inlijving bij de militie, met gunstig gevolg een examen afleggen waarvan het programma door Onzen Minister van Oorlog wordt vastgesteld, worden, voor zoover zij daartoe geschikt bevonden zijn en dit met de belangen van den dienst is overeen te brengen, ingelijfd bij het korps en geplaatst in het garnizoen hunner keuze. Zij worden, in de kazerne, zooveel mogelijk bij elkander gehuisvest, en kunnen desverkiezende, zoo daartoe maar eenigszins gelegenheid is, met elkander of met de aspirant-onderofficieren of korporaals menage houden.

Art. 5. De lotelingen, die binnen *negen* maanden werkelijke dienst blijken geven van bruikbare korporaals te zijn, verkrijgen daardoor aanspraak op verlof met behoud van soldij voor den tijd van *twee* maanden.

De lotelingen, die tot onderofficier worden bevorderd, en geen verlof hebben genoten krachtens het bepaalde in de voorgaande zinsnede, verkrijgen

door hunne aanstelling aanspraak op verlof met behoud van soldij voor den tijd van *één* maand.

De verloven, bij de eerste en tweede zinsnede van dit artikel bedoeld, worden verleend door den chef van het korps, en wel op het tijdstip dat, naar zijn oordeel, het meest met de belangen van den dienst strookt.

Voor de toekenning van de verloven, waarvan in de voorgaande zinsneden sprake is, komen alleen in aanmerking miliciens, die niet vallen onder de toepassing van art. 2 of art. 3 van dit besluit.

Om evenwel voor bevordering tot onderofficier in aanmerking te kunnen komen, moet de milicien zich verbinden, krachtens art. 126 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), minstens *zes* maanden onder de wapenen te blijven *na* het tijdstip, waarop hij anders in het genot van onbepaald verlof zoude worden gesteld.

Daarentegen zullen de militie-onderofficieren, in gewone tijden, niet meer onder de wapenen worden geroepen tot het bijwonen van herhalingsoefeningen.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens, bij deze, het navolgende te bepalen:

Ad Art. 2. De miliciens, bedoeld onder *a* van art. 2, moeten, alvorens met verlof te vertrekken, voldaan hebben aan de voorwaarden van overgang tot de 1ste klasse van het schijfschieten.

Het programma, bedoeld onder *d* van art. 2, wordt vastgesteld als volgt:

A. VOOR DE MILICIENS IN HET ALGEMEEN.

1°. Het behoorlijk kunnen onderhouden van kleeding en uitrusting.

2°. De kennis der plichten van den soldaat in het algemeen, meer bepaaldelijk zijner verplichtingen jegens meerderen en gelijken.

3°. De kennis van den wachtdienst in het garnizoen en te velde, voor zooveel een soldaat die kennen moet, met name de verplichtingen van een schildwacht.

4°. De kennis der verplichtingen en rechten van den soldaat wanneer hij ingekwartierd is.

5°. De kennis van artikel 128 tot en met 145 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad*, n°. 72) betrekkelijk de nationale militie, voor zooveel die kennis voor den milicien noodig is.

B. VOOR DEN MILICIEN DER INFANTERIE IN HET BIJZONDER.

1°. Voldoende bedrevenheid in het uiteennemen, ineenzetten en schoonmaken van het geweer. De kennis van het onderhoud en de bewaring der munitie.

2°. Voldoende geoefendheid als schutter.

De milicien moet minstens in de 6de oefening der 2de klasse van het schijfschieten zijn.

3°. Voldoende geoefendheid in rij en gelid en als tirailleur.

De betrokken milicien moet bovendien met vrucht alle oefeningen der recruten- en compagniesschool hebben doorlopenen.

C. VOOR DEN MILICIEN DER ARTILLERIE IN HET BIJZONDER.

De kennis van, en de bedrevenheid in, het hieronder vermelde, voor zooveel die van den *kanonnier* of *pontonier* 2de klasse kan worden gevergd.

Vestingartilleristen.

1°. De recruten- en compagniesschool, zooals die bij de vestingartillerie worden beoefend.

2°. De bediening van het batterij- en uitvalgeschut.

3°. Beweging van lasten, door bok, schrank, lastwagen en lastseper, benevens het op- en afleggen van kanonnen door de manoeuvre-de-force.

4°. Het leggen van beddingen.

5°. Theoretische kennis van:

a. de benaming der hoofddeelen van vuurmonden, affuiten en voertuigen.

b. de gereedschappen tot de bediening benoodigd.

c. de inrichting en het gebruik der verschillende projectielen en munitien.

d. het richten, de richtingsmiddelen, het gebruik der schoots- en worps-tafelen en het aanwenden der verschillende ladingen.

Pontonniers.

1°. Volkomen vaardigheid in het knooien, sjarren en woelen; een zekere bedrevenheid in het splitsen.

2°. Groote vaardigheid in het roeien, pagaaien en boomen, benevens in het werpen van ankers.

3°. Bedrevenheid in het op- en afladen der verschillende wagens, het varen met de ponton, het koppelen van pontons, het samenstellen van gewone en versterkte vlotten, van brugvakken en doorlaten, een en ander met nummers.

4°. Behoorlijk medewerken in het besturen der opgenoemde vaarligchamen.

5°. Bedrevenheid — doch zonder nummers — in de verrichtingen bij het slaan van bruggen, het afbreken, het verhoogen of verlagen van het dek, het vervangen van pontons, het bedienen van een doorlaat.

6°. Eenige bekendheid met het zwenken van bruggen.

7°. Bedrevenheid in het plaatsen van schragen, insgelijks zonder de nummers.

8°. Bekendheid met het pontonmaterieel, dat is, de benamingen, voor zoverre deze den gewonen pontonnier te pas komen; de zorgen bij de behandeling in acht te nemen; enkele afmetingen.

Torpedisten.

1°. Het roeien in roeibooten, vletten, sloepen en barkassen.

2°. Het leggen en lichten der verschillende in gebruik zijnde torpedo's.

3°. Het leggen van knooien en splitsingen.

4°. De benamingen en de inrichting der slapende, schok- en electro-schok-torpedo's.

D. VOOR DEN MILICIEN VAN HET BATALJON MINEURS EN
SAPPEURS IN HET BIJZONDER.

1°. Voldoende geoefendheid in rij en gelid in de compagniesschool.

2°. Voldoende geoefendheid als schutter. De milicien moet in de tweede klasse van het schijfschieten zijn.

3°. Een oppervlakkige kennis van sappeeren. De milicien moet zijn taak kunnen volbrengen in de onderscheidene wijzen van sappeeren.

4°. Bedrevenheid in de pionierkunst, het behandelen van touwen en het slaan van bruggen, het vervaardigen van rijsmaterialen en van alles wat betrekking heeft op legering en dekking.

De omstandigheid, dat de tegenwoordigheid van den milicien in het gezin, waarvan hij deel uitmaakt, wordt vereischt, moet blijken uit een daartoe strekkende verklaring van den burgemeester der woonplaats van het gezin.

Ad. Art. 4. Het programma, bedoeld in art. 4, wordt vastgesteld als volgt:

- 1°. het schrijven van een goed leesbare hand.
- 2°. de kennis van de gronden der spelling van de Nederlandsche taal, welke blijken moet uit een te vervaardigen opstel;
- 3°. het rekenen tot en met de gewone en tiendeelige breuken;
- 4°. de kennis van het Nederlandsche stelsel van maten en gewichten;
- 5°. eenige bekendheid met de vaderlandsche geschiedenis;
- 6°. voldoende kennis der aardrijkskunde van Nederland.

Het examen, in dit artikel bedoeld, wordt gehouden in elk garnizoen, waar de staf van een bataljon infanterie aanwezig is, ten overstaan eener commissie van drie officieren, door den commandeerenden officier der infanterie ter plaatse te benoemen.

De lotelingen, die aan dit examen wenschen deel te nemen, behooren daarvan vóór 20 Maart, schriftelijk te doen blijken aan den commandeerenden officier, ter plaatse waar zij verlangen het examen af te leggen.

In die schriftelijke aanvraag behooren de lotelingen te vermelden: hun naam, hunne voornamen, hunne woonplaats, alsmede het wapen of het korps, waarbij en het garnizoen of de garnizoenen, waarin zij bij voorkeur hunnen militieplicht willen volbrengen.

Aan de lotelingen, die zich daartoe in tijds hebben aangemeld, zullen vóór 25 Maart eveneens schriftelijk worden kenbaar gemaakt, dag, uur en plaats, voor het afnemen van het examen bepaald.

De hiervoren bedoelde commandeerende officieren zorgen, dat het examen op den dag, daarvoor door hen bepaald, ook afloope, ten einde de belanghebbenden niet langer worden opgehouden dan noodzakelijk is.

Voor het gehouden examen wordt door de commissie een beknopt proces-verbaal opgemaakt, waaruit blijken moet of de adspiranten aan de vereischten al dan niet hebben voldaan.

Na kennisneming van dit proces-verbaal wordt door voormelde commandeerende officieren aan ieder van de betrokken lotelingen schriftelijk medege-deeld, of hij al dan niet aan de vereischten voldaan heeft. Die officieren zenden op 5 April, rechtstreeks, aan den Minister van Oorlog een nominatieve opgave van de lotelingen, die aan het examen hebben deelgenomen, ingericht overeenkomstig het hierachter gevoegd model (1).

Van zooverre hiervoren omtrent de bepalingen van het Koninklijk besluit, waarvan de uitvoering bij deze beschikking geregeld wordt, geen uitdrukkelijke voorschriften zijn gegeven, wordt de verdere uitvoering dier bepalingen geheel overgelaten aan de commandeerende officieren der korpsen.

Het reinigen der wollen dekens van het nachtleger. Aanschrijving M. v. O. van 28 Februari 1881, n°. 47.

In aanmerking nemende dat het gebruik van zoogenaamde *volaarde*, bij wasscherijen, die op doelmatige wijze zijn ingericht, voor het reinigen der wollen dekens, tot betere instandhouding van die voorwerpen, de voorkeur verdient boven het gebruik van groene zeep.

Heeft goedgevonden, te bepalen, dat de 1ste alinea van artikel 2 van het contract, model n°. 4, behoorende bij het voorschrift, vastgesteld bij § 7 der beschikking van 30 December 1880, Vide Afd. Int., n°. 11 (R. M. 1880, II, bladz. 665), voortaan zal luiden als volgt:

(1) Zie voor dit model: Rec. Mil. II, bladz. 55-57.

»Tot het reinigen der linnen goederen moet worden gebezigd zuivere groene zeep; kunstzeep of andere middelen mogen niet worden aangewend. Tot het reinigen der wollen dekens zal, in stede van groene zeep, ook gebruik kunnen worden gemaakt van zoogenaamde *volaarde*.»

Stamboeken. Aanschrijving M. v. O. van 28 Februari 1881, n°. 56.

Heeft goedgevonden, in verband met de reorganisatie van de onderscheidene korpsen van het leger, te bepalen:

1°. dat, overeenkomstig het bepaalde in art. 360 van het Provisioneel Reglement van Administratie bij de Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 1 Februari 1879, Letter I^s, bij het, op 1 April 1881, nieuw samen te stellen 3de regiment veldartillerie en bij de mede op dien dag op te richten 3de compagnie hospitaalsoldaten, een stamboek moet worden aangelegd, waarin moeten worden ingeschreven de namen van de onderofficieren en minderen, die op voormeld tijdstip tot het korps behooren.

2°. dat van het onder 1°. bedoeld stamboek, zoo spoedig doenlijk, een duplicaat aan het Departement van Oorlog behoort te worden gezonden.

3°. dat bij de, op evengenoemden datum, te vormen 1ste en 2de regimenten veldartillerie moeten worden gebezigd de stamboeken, respectievelijk van de thans bestaande 1ste en 2de regimenten veldartillerie, en bij de mede op dien dag te vormen 1ste, 2de, 3de en 4de regimenten vestingartillerie, respectievelijk die van de thans bestaande 1ste, IIde, IIIde en Vde afdeelingen vestingartillerie.

4°. dat de stamboeken van het thans bestaande 1ste regiment huzaren, na behoorlijk te zijn bijgeschreven, met de daarbij behorende bescheiden, moeten worden opgelegd bij de Hoofdadministratie van het op 1 April 1881 te formeeren 1ste regiment huzaren.

Indeeling der lichte voor 1881. Aanschrijving M. v. O. van 9 Maart 1881, n°. 29.

Gezien het Koninklijk besluit van 25 Februari 1881 (*Staatsblad*, n°. 33), houdende vaststelling van de lichte voor 1881.

Brengt, door deze, ter kennis van de Landmacht, dat bij genoemd besluit is vastgesteld, o. a., dat voormelde lichte 11000 man bedraagt, waarvan 600 voor den dienst ter zee bestemd worden.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

a. Het aandeel van elke provincie in die lichte wordt over de verschillende korpsen verdeeld, zooals op den hierbij gevoegden staat is aangewezen (1).

b. De lotelingen, voor de zeemilitie te bestemmen, worden gerekend in mindering van het aantal manschappen, aan de acht regimenten infanterie toe te wijzen, naar de reden van het bij elk regiment in te lijven getal; zij worden, ingevolge bovenvermeld besluit, gekozen uit degenen, die zich, overeenkomstig art. 150 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) (*R. M.* 1861, blz. 259), hebben aangemeld om bij de zeemilitie te dienen; terwijl het aantal hunner, door elke provincie te leveren, nader aan de provinciale adjudanten zal worden opgegeven.

Van het aantal miliciens, bij de acht regimenten infanterie in te lijven, wordt almede afgetrokken het getal van de in de contingenten begrepen ingeschreven voor de militie, tot wie betrekking hebben de voorschriften, op blz. 277 van het *Recueil Militair* van 1862 vermeld; terwijl, bijaldien uit een contingent manschappen aan verschillende regimenten worden geleverd, die afbrekking zooveel mogelijk gelijkmatig geschiedt.

c. De provinciale adjudant in elk gewest is, overeenkomstig art. 43 van Zijner Majesteits besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) (*R. M.* 1862,

(1) Zie voor dezen staat: *Rec. Mil.* II, bladz. 66 en 67.

blz. 190), belast met het overnemen en indeelen van de miliciens uit de provincie.

Ten aanzien der manschappen uit *Drenthe* wordt die verrichting aan den provincialen adjudant in *Groningen* opgedragen.

d. Voor het geneeskundig onderzoek van de over te nemen miliciens uit *Drenthe* wordt een officier van gezondheid uit het garnizoen te *Groningen* aangewezen.

e. Ten aanzien van het overnemen en indeelen der manschappen, hunne opzending naar, en hunne verdere behandeling bij de korpsen, enz., strekken tot richtsnoer de voorschriften, vervat in de beschikking van 7 Juni 1862, n°. 56 B (*R. M.* 1862, blz. 175, enz.).

Bij Zijner Majesteits besluit van 19 Februari 1863 (*Staatsblad*, n°. 11) (*R. M.* 1863, blz. 22) is echter het voorgeschrevene bij het 2de lid van art. 59 van het Koninklijk besluit dd. 8 Mei 1862 (*Staatsblad*, n°. 46) (*R. M.* 1862, blz. 195) in dezer voege gewijzigd, dat, bij de jaarlijksche inlijving, de manschappen, voor de korpsen vestingartillerie aangewezen, rechtstreeks naar de standplaatsen der compagnieën, waarvoor zij bestemd zijn, zullen worden gezonden.

Tengevolge van deze wijziging, welke het voorgeschrevene bij de eerste zinsnede van art. 3 der instructie (*R. M.* 1862, blz. 284) doet vervallen, is op de miliciens der vestingartillerie het bepaalde bij art. 1 dier instructie toepasselijk.

In verband hiermede treden de betrokken provinciale adjudanten, vóór de indeeling, in overleg met de commandeerende officieren der korpsen vestingartillerie, welke miliciens uit het gewest ontvangen, ten einde te vernemen voor welke compagnieën en tot hoedanig getal de miliciens van het contingent moeten worden bestemd, en waarheen deze moeten worden gezonden.

Eveneens treden de provinciale adjudanten, vóór de indeeling, met de commandeerende officieren der korpsen infanterie in overleg omtrent het aantal miliciens van het contingent, voor elk bataljon te bestemmen.

f. Voor den dienst bij de infanterie zijn bijzonder geschikt te achten breedgeschouderde manschappen, ook al zijn zij niet lang. Allermint mag als regel gelden, om militieplichtigen, wier uiterlijk een minder krachtigen lichaamsbouw of een minder sterk gestel verraadt, bij dit wapen in te deelen.

De plaatsvervangers, voor de regimenten infanterie bestemd, worden, zoo veel mogelijk, gelijkmatig over de verschillende bataljons verdeeld.

Bij de vestingartillerie worden geen plaatsvervangers ingedeeld, doch, zoo veel mogelijk, miliciens, herkomstig uit gemeenten, waar de schutterij geheel of gedeeltelijk voor den dienst der vestingartillerie bestemd is; alsmede de lotelingen, die in vestingen of kustplaatsen te huis behooren.

Voor deze miliciens kan van de bepaalde lengtemaat in zooverre worden afgeweken, dat manschappen niet kleiner dan 1,64 M., doch overigens goed ontwikkeld, nog bij die artillerie toegelaten worden.

Bij de bereden korpsen mogen geen plaatsvervangers, boven de 30 jaren oud, worden ingedeeld, tenzij deze bij een bereden korps hebben gediend.

Het aantal plaatsvervangers en nummervwisselaars, bij de regimenten *luzaren* in te lijven, mag niet meer bedragen dan de helft van het getal der daarbij in te deelen miliciens. Van de plaatsvervangers worden aan deze regimenten bij voorkeur toegewezen dezulken, die te voren bij een bereden korps hebben gediend.

Ook bij de toewijzing van nummervwisselaars en plaatsvervangers aan de regimenten *veldartillerie* en aan het korps *rijdende artillerie* en van lotelingen, nummervwisselaars en plaatsvervangers aan het korps *pontonniers*,

kan van de bepaalde lengtemaat in zooverre worden afgeweken, dat manschappen, niet kleiner dan 1,64 M., doch overigens goed ontwikkeld, nog bij die korpsen worden toegelaten.

Voor laatstgenoemd korps mag echter die afwijking alleen plaats hebben, indien daardoor beter voldaan wordt aan het bepaalde bij art. 53 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad*, n°. 46) (*R. M.* 1862, blz. 193) nopens de klassen van militieplichtigen, waaruit in het bijzonder pontonniers zijn te trekken.

Bij de regimenten *veldartillerie*, het korps *rijdende artillerie* en het korps *pontonniers* moeten zooveel mogelijk plaatsvervangers en nummervervisselaars worden ingedeeld.

Voor het korps *torpedisten* worden bij voorkeur bestemd: varensgezellen uit den *Helder*, *Hellevoetsluis* en *Willemstad*; schippers, visschers, enz.

Bij het korps *genietroepen* worden geen plaatsvervangers ingelijfd, doch daarbij worden ingedeeld de telegraafbeambten (telegrafisten, assistenten en klerken), en zulks ongeacht de lengte der lotelingen van deze categorie; wijders nog de manschappen, die het beroep uitoefenen van rijswerker en van riet- of stroodekker.

g. De miliciens, die eenig onderwijs in de genees- of heilkunde genoten hebben, de hulpapothekers en de apothekersbedienden worden bij een der acht regimenten infanterie ingelijfd en aan den commandeerenden officier van het korps gesignaleerd, ten einde, overeenkomstig art. 7 van Zijner Majesteits besluit van 7 April 1869, n°. 15 (*B. U.* blz. 1132), te kunnen worden bestemd tot een plaatsing bij een der compagnieën *hospitaalsoldaten*.

h. De miliciens worden, zooveel doentlijk, ingelijfd bij korpsen of onderdeelen daarvan, welke in of nabij hunne woonplaats garnizoen houden.

Leesboekje voor de militaire korpsscholen. Aanschrijving M. v. O. van 17 Februari 1881, n°. 13.

Kennisgeving, dat bij den uitgever C. MISSET, te *Doetinchem*, in het licht is verschenen en tegen den prijs van f 0,25 (bij 25 exemplaren tegen den prijs van f 0,20) verkrijgbaar gesteld is een Leesboek voor de korpsscholen en voor den Nederlandschen milicien, getiteld: *Pieter Landbouwer voor en in zijne indiensttreding*, door een kapitein der infanterie.

Gezien het door den Heer Luitenant-Generaal, Inspecteur der infanterie, ter zake uitgebracht rapport.

Vestigt de aandacht van de commandanten der korpsen van het leger op voormeld *Leesboek* en beveelt het aan ten gebruike op de korpsscholen.

Vijfde uitgave van het boekwerk: *Neêrland's leger*. Aanschrijving M. v. O. van 3 Maart 1881, n°. 120.

Kennisgeving aan de Landmacht, dat bij de uitgevers DE GE-BROEDERS VAN GLEEF, te 's *Gravenhage*, in het licht verschenen, en, tegen den prijs van f 0,75, in den handel verkrijgbaar gesteld, is de *vijfde uitgave* van het op last van het Departement van Oorlog vervaardigd werkje, getiteld: *Neêrland's leger*, bevattende inlichtingen omtrent den vrijwilligen dienst bij de korpsen, het Instructie-Bataillon, de Artillerie-Instructie-Compagnie, de Pupillenschool, de Militaire Hospitalen, het wapen der *Marchaussee*, de Koloniale troepen en het korps *Mariniers*; de opleiding tot den rang van officier bij de cursussen en aan de Koninklijke Militaire Academie; de verbintenissen van studenten in de geneeskunde voor de betrekkingen van officier van gezondheid of reserve-officier van gezondheid bij den Geneeskundigen dienst der Landmacht; de toelating als kweekeling bij 's Rijks Veeartsenijschool; de verbintenis als militair apothekersbediende; alsmede een aantal bepalingen voor militieplichtigen der lichting van 1881.

RECUEIL MILITAIR.

(26 MAART — 25 APRIL 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Vervoer van militairen en militaire goederen (Militair tarief). Aanschrijving M. v. O. van 15 Maart 1881, n°. 163.

Brengt — onder verwijzing naar de laatste zinsnede van § 14 der beschikking van 14 December 1878, VIIe Afd., n°. 57 (R. M. 1878, I, bladz. 931) — bij deze, het navolgende ter kennis van de Landmacht, met last, dat ieder, die zulks aangaat, zich daarnaar zal gedragen.

§ 1. Met 1 April 1881 wordt in werking gebracht een tarief van de kosten voor het gewoon militair vervoer, zoowel voor het lokaal- als voor het rechtstreeksch verkeer tusschen alle stations en halten op de spoorwegen, in exploitatie bij de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij, de Spoorwegmaatschappij Grand Central Belge, de Nederlandsche Centraal Spoorwegmaatschappij, de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen en de Noordbrabantsch Duitsche Spoorwegmaatschappij (1).

§ 2. Gemeld tarief vervangt — doch alléén voor de in § 1 genoemde maatschappijen — de verschillende tarieven voor reizigers, bagage, bestel-, ij- en vrachtgoederen, lijken, rij- en voertuigen, bedoeld in bijlage I der Regeling van het militair vervoer over de spoorwegen en in de beschikkingen, hierna in § 8 genoemd.

§ 3. Bij aansluitend vervoer (2) op één dag van troepen of van alléén reizende militairen over de in § 1 vermelde lijnen wordt voor het geheele per spoortrein te doorloopen traject slechts één verklaring of één vervoerbewijs afgegeven, ook al loopt het vervoer over lijnen van twee of meer der daarbij bedoelde maatschappijen.

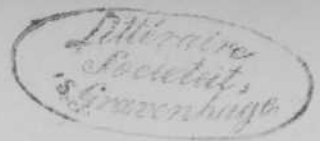
§ 4. Exemplaren van het tarief en van een daarbij behoorenden afstandswijzer tusschen de bij het militair vervoer hoofdzakelijk in aanmerking komende stations en halten, zullen aan de militaire autoriteiten worden toegezonden.

Commandeerende officieren van korpsen en hoofden van inrichtingen zullen zorg dragen, dat hunne onderhebbenden, voor zooveel dit te pas komt, met den inhoud daarvan in kennis worden gesteld.

§ 5. De bijzondere aandacht wordt gevestigd op de navolgende in het tarief voorkomende bepalingen:

(1) Voor de Nederlandsche Rhijnspoorwegmaatschappij en voor de overige hier niet genoemde maatschappijen blijven de bestaande bepalingen van toepassing.

(2) Door "aansluitend vervoer" wordt verstaan dat vervoer waarbij geen overgang van het eene station naar het andere — te voet of met andere middelen dan per spoorweg — noodzakelijk is.

a. dat dit mede van toepassing is op het vervoer van afzonderlijk in dienst reizende officieren, mits vervoer gevraagd wordt in rijtuigen der 1ste of 2de klasse, en de order worde vertoond;

b. dat voor troepen, waarvan het vervoer langer dan vier uren duurt, op verlangen van de militaire autoriteit (1), op daartoe vooraf, in overleg met de spoorwegdiensten, aan te wijzen stations, goed drinkwater in emmers of vaten beschikbaar gesteld kan worden.

c. dat voertuigen, niet bij marcheerende troepen behorende, met een vrachtbrief voor het vervoer van goederen, moeten worden verzonden;

d. dat een hoeveelheid goederen, welker gewicht de 300 KG. overtreft, niet als bestelgoed kan worden verzonden;

e. dat het tarief bij verzending van goederen alléén toepasselijk is bij verzendingen van militaire autoriteiten aan militaire autoriteiten.

§ 6. Officieren, wier paarden afzonderlijk — dat is, zonder marcheerende troepen — in het belang van 's Rijks dienst per spoortrein vervoerd worden, kunnen die paarden, naar verkiezing, in stalwagens of in gesloten goederenwagens en al dan niet met aangegeven waarde voor 's Rijks rekening doen overbrengen.

§ 7. Bij geschillen nopens het militair vervoer tusschen de militaire autoriteiten en de administratiën der spoorwegen, bij het regelen van belangrijk vervoer en ook in andere gevallen, waarin dit noodig is, moeten gemelde autoriteiten zich tot het bekomen van inlichtingen wenden tot de Permanente militaire spoorwegcommissie.

§ 8. Behalve het in § 2 bedoelde gedeelte der daar aangehaalde Regeling, moeten door de invoering van het tarief als vervallen worden beschouwd de beschikkingen van:

14 Febr.	1879, He Afd., n°.	65	(R. M. 1879, I, blz.	2),
26 »	» » » »	61	» » » » »	6),
9 Mei	» » » »	84	» » » » »	13),
24 Juni	» » » »	60	» » » » »	23),
14 Juli	» » » »	45	» » » » »	27),
7 Nov.	» » » »	33	» » » » »	51),
18 »	» » » »	183	» » » » »	51),
22 Jan.	1880, » » » »	14	» » 1880 » »	90),
29 »	» » » »	8	» » » » »	90),
20 Febr.	» » » »	40	» » » » »	95),
11 Maart	» » » »	55	» » » » »	108), en
31 Mei	» » » »	60	» » » » »	258),
mitsgaders § 3 van die van				
19 Juli	1880, He Afd., n°.	38	» » » » »	276).

Wijziging der regeling van het commando over de militaire arrondissementen. Aanschrijving M. v. O. van 19 Maart 1881, n° 27. Mededeeling Z. M. besluit van 17 Maart 1881, n° 14.

Overwegende, dat ten gevolge van de reorganisatie van het leger ook het commando over de militaire arrondissementen nader behoort te worden geregeld.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Oorlog en Justitie van den 11den Maart 1881, Kabinet L^a. W^a. en van den 14den daaropvolgende, n° 149, 2de Afd., A.

Hebben goedgevonden en verstaan, met intrekking van Ons besluit van 19 September 1875, n° 20, te bepalen.

(1) Hierdoor te verstaan de autoriteit, door wie de narschregeling wordt vastgesteld. Van de hier bedoelde bevoegdheid wordt slechts bij noodzakelijkheid gebruik gemaakt.

Art. 1. In Ons besluit van 19 September 1875, n°. 10 wordt Art. 2 gelezen als volgt:

Als commandeerende officieren der militaire arrondissementen worden aangewezen:

Voor het *eerste* en *vierde* militaire arrondissement de Bevelhebber in de 1ste militaire afdeeling, voor het *derde* en *vijfde* militaire arrondissement de Bevelhebber in de 2de militaire afdeeling, voor het *tweede* militaire arrondissement de Bevelhebber in de 3de militaire afdeeling.

Art. 2. De Bevelhebbers in de militaire afdeelingen waken, ieder voor zooveel betreft het militair arrondissement of de militaire arrondissementen, waarvan zij commandeerende officieren zijn, en *in deze hunne hoedanigheid*, dat de onderscheidene bepalingen betrekkelijk de rechtspleging bij de landmacht behoorlijk worden nagekomen.

Art. 3. De benoeming der krijgswaarden, bedoeld bij art. 129 der rechtspleging bij de landmacht, geschiedt in de hoofplaatsen der militaire arrondissementen, waar geen Bevelhebber in de militaire afdeeling aanwezig is, door den plaatselijken of garnizoenscommandant.

Art. 4. Dit besluit treedt in werking den 1sten April 1881.

Brengt — ten vervolge op de beschikking van den Minister van Oorlog van 25 September 1875, n°. 43 S (*R. M.* 1875, I, bladz. 454) — voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, met ingang van 1 April 1881, in te trekken:

de aanschrijving van den Minister van Oorlog van 29 Mei 1867, n°. 104 S (*B. U.*, bladz. 1028) en de beschikking van den Minister van Oorlog van 25 September 1875, n°. 44 P (*R. M.* 1875, I, bladz. 457).

Standplaats van de 3de compagnie Hospitaalsoldaten. Aanschrijving M. v. O. van 19 Maart 1881, n°. 30. Mededeeling van Z. M. besluit van 7 April 1869, n°. 15.

Heeft goedgevonden, krachtens art. 2 van gemeld besluit, te bepalen, dat te rekenen van den 1sten April 1881, de standplaats der nieuw op te richten 3de compagnie Hospitaalsoldaten zal zijn *Breda*.

Inkwartieringstafelen. Aanschrijving M. v. O. van 21 Maart 1881, n°. 23.

In aanmerking nemende, dat de bestaande *Inkwartieringstafelen* (uitgave 1875) benevens de *Statistiek* van de huisgezinnen, huizen en inwoners (uitgave 1873) in verband met de laatstgehouden tienjarige volkstelling, wijziging behoeven.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken de beschikkingen van 28 Februari 1873, n°. 77 S (*R. M.* 1873, blz. 28) en 17 Maart 1875, n°. 49 S (*R. M.* 1875, I, blz. 400).

B. Te bepalen.

1° dat voortaan bij het regelen van marschen, met de inkwartiering en stalling in verband staande, in de plaats der hierbovenvermelde uitgave der *Inkwartieringstafelen* zullen worden gebezigd de hiernaevens gevoegde *Inkwartieringstafelen*, houdende opgaven van de gelegenheid tot inkwartiering en stalling, volgens de mededeelingen der gemeentebesturen omtrent de slotsom der lijsten, bedoeld bij art. 17 der wet van den 14den September 1866 (Staatsblad n°. 138), gewijzigd bij de wet van den 29sten Maart 1877 (Staatsblad n°. 53) alsmede van het aantal huizen en inwoners van de onderscheidene gemeenten en hare onderdeelen, volgens de laatstgehouden tienjarige volkstelling, opgemaakt op het bureau van den Chef van den Generalen Staf; en

2°. dat deze nieuwe *Inkwartieringstafelen*, welke als *bijlage* dezer beschikking tot het *Recueil Militair* behooren, afgescheiden van den overigen inhoud van het *Recueil Militair* ingenaaid of ingebonden moeten blijven.

Brengt wijders, door deze, ter kennis van de Landmacht, dat exemplaren dezer nieuwe *Inkwartieringstafelen* ook afzonderlijk verkrijgbaar zijn bij de Gebroeders VAN CLEEF, boekhandelaren te 's Gravenhage, tegen den prijs van f 0,90 per exemplaar.

Schrijvers bij de korpsen. Aanschrijving M. v. O. van 29 Maart 1881, n°. 23.

Overwegende, dat het, ter voldoening aan het bepaalde bij Zijner Majesteits besluiten van den 14den Februari dezes jaars, nos. 7, 8, 9 en 10, noodzakelijk is, nieuwe regelen te stellen omtrent de bestemming der schrijvers bij de korpsen van de Landmacht, met uitzondering van het Koloniaal Werfdepot en de divisien Koninklijke Maréchaussée.

In aanmerking nemende, dat, volgens het bepaalde sub 2 van het Koninklijk besluit van 27 Januari 1843, n°. 60, (*B. U.* bladz. 399) die schrijvers geen hogere graden mogen bekleeden, dan voor hen aldaar bepaald is;

En het wenschelijk achtende, dat den Koning geen afwijking van dien regel worde voorgesteld, dan in zeer bijzondere gevallen.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken de beschikking van den Minister van Oorlog, dd. 15 Februari 1876, n°. 34 P (*R. M.* 1876, I, bladz. 528).

B. Ten opzichte van de bestemming der bedoelde schrijvers vast te stellen de tabelle, bij deze beschikking behorende; en

C. Te bepalen, dat, wanneer het in bijzondere gevallen wenschelijk wordt geacht, dat, ten aanzien van schrijvers bij de korpsen, van het bepaalde sub 2°. van het Koninklijk besluit van 27 Januari 1843, n°. 60, bovenbedoeld, wordt afgeweken, alsdan in elk dier gevallen, door de betrokken militaire autoriteit, een voorstel tot het verleenen der vereischte machtiging ter zake, aan den Minister van Oorlog, zal worden toegezonden.

TABELLE behorende bij de beschikking van den Minister van Oorlog van 29 Maart 1881, IIIde Afd., n°. 23.

11 schrijvers bij het regiment Grenadiers en Jagers, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den commandant der 1ste divisie, 1 bij den inspecteur van het militair onderwijs, 1 bij de permanente militaire spoorwegcommissie, 1 bij den inspecteur der artillerie, 1 bij den commandant der bereden artillerie, 1 bij den plaatselijken commandant te 's Hage, 1 bij het garnizoensmagazijn te 's Hage. (De overige zoo noodig later aan te wijzen.)

7 schrijvers bij het 1ste regiment Infanterie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij het garnizoensmagazijn te Amsterdam, 1 bij den provincialen adjudant in Friesland, 1 bij den provincialen adjudant in Groningen en Drenthe, 1 bij den provincialen adjudant in Overijsel. (De overige zoo noodig later aan te wijzen.)

7 schrijvers bij het 2de regiment Infanterie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij het garnizoensmagazijn te 's Bosch, 1 bij den provincialen adjudant in Utrecht, 1 bij den provincialen adjudant in Limburg, 1 bij den hoofdintendant. (De overige zoo noodig later aan te wijzen.)

7 schrijvers bij het 3de regiment Infanterie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den inspecteur der infanterie, 1 bij den provincialen adjudant in Zuid-Holland, 1 bij den provincialen adjudant in Zeeland, 1 bij het garnizoensmagazijn te Breda. (De overige zoo noodig later aan te wijzen.)

7 schrijvers bij het 4de regiment Infanterie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den intendant, bij de 1ste divisie, 1 bij den provincialen adjudant in *Noord-Holland*, 1 bij den plaatselijken commandant te *Utrecht*, 1 bij het garnizoensmagazijn te *Haarlem*, 1 bij het garnizoensmagazijn te *Leiden*.

7 schrijvers bij het 5de regiment Infanterie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den commandant der 3de divisie, 1 bij den intendant bij de divisie, 1 bij den intendant in de 1ste militaire afdeeling, 1 bij den inspecteur der infanterie, 1 bij den provincialen adjudant in *Noord-Brabant*.

7 schrijvers bij het 6de regiment Infanterie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den dir. officier van gezondh. in de 3de milit. afdeeling, 1 bij den bevelhebber in de 3de milit. afdeeling, 1 bij den intendant in de 3de milit. afdeeling, 1 bij het garnizoensmagazijn te *Arnhem*, 1 bij den directeur der krijgsschool.

7 schrijvers bij het 7de regiment Infanterie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den bevelhebber in de 1ste militaire afdeeling, 1 bij den bevelhebber in de 2de militaire afdeeling, 1 bij den dir. officier van gezondh. in de 1ste en 1 in de 2de militaire afdeeling, 1 bij den plaatselijken commandant te *Amsterdam*.

7 schrijvers bij het 8ste regiment Infanterie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den commandant der 2de divisie, 1 bij den intendant bij de 2de divisie, 1 bij den intendant in de 2de militaire afdeeling, 1 bij den provincialen adjudant in *Gelderland*, 1 bij het garnizoensmagazijn te *Utrecht*.

2 schrijvers bij het Instructie-Bataillon, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie.

3 schrijvers bij het 1ste regiment Huzaren, als 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie. De 3de zoo noodig later aan te wijzen.

3 schrijvers bij het 2de regiment Huzaren, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie. De 3de zoo noodig later aan te wijzen.

3 schrijvers bij het 3de regiment Huzaren, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den inspecteur der cavalerie.

4 schrijvers bij het 1ste reg. Veldartillerie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den commandant der 1ste afdeeling, 1 bij den commandant der 11de afdeeling van het korps.

4 schrijvers bij het 2de reg. Veldartillerie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den commandant der 1ste afdeeling, 1 bij den commandant der 11de afdeeling van het korps.

4 schrijvers bij het 3de reg. Veldartillerie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den commandant der 1ste afdeeling, 1 bij den commandant der 11de afdeeling van het korps.

2 schrijvers bij het korps Rijdende Artillerie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie.

5 schrijvers bij het 1ste reg. Vestingartillerie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den commandant der vestingartillerie, 1 bij den directeur der artillerie-schiet-school, 1 bij den artill.-commandant in de 1ste verdedigingsstelling.

5 schrijvers bij het 2de reg. Vestingartillerie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den inspecteur der artillerie, 1 bij den artill.-comm. in de 11de verdedigingsstelling. (De overige zoo noodig later aan te wijzen).

5 schrijvers bij het 3de reg. Vestingartillerie, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den commandant der vestingartillerie,

1 bij den kwartiermeester bij het korps torpedisten. (De overigen zoo noodig later aan te wijzen).

5 schrijvers bij het 4de reg. Vestingartillerie, 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den artill.-commandant in de IIIde verdedigingsstelling. (De overigen zoo noodig later aan te wijzen).

2 schrijvers bij het korps Pontonniers, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie.

1 schrijver bij het korps Torpedisten, als: 1 bij den korpscommandant.

9 schrijvers bij het korps Genietroepen, als: 1 bij den korpscommandant, 1 bij de hoofdadministratie, 1 bij den eerstaanwezend ingenieur te *Utrecht*, 1 bij den commandant der genie in de IIIde verdedigingsstelling, 1 bij den chef van den generalen staf. (De overigen zoo noodig later aan te wijzen).

NB. De plaatsen van schrijvers, voor wie geen bestemming is aangewezen, blijven voorloopig onvervuld.

Wijziging van art. 7 van het Kon. besl. van 5 December 1879, n°. 27, betreffende de toelating van Indische officieren tot de krijgsschool. Aanschrijving M. v. O. van 31 Maart 1881, n°. 19. Mededeeling van het Koninklijk besluit van 25 Maart 1881, n°. 12.

Gezien Ons besluit van 5 December 1879, n°. 27, tot regeling der toelating van Indische officieren tot de lessen der krijgsschool (*Indisch Staatsblad* 1880, n°. 39).

Gelet op Ons besluit van 9 Juni 1880, tot nadere regeling van de inrichting der krijgsschool (*Staatsblad*, n°. 107).

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Koloniën en van Oorlog dd. 9 Maart 1881, Letter C, n°. 52 en van 22 d. a. v., IIde Afd., n°. 42.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 7 van ons hooger genoemd besluit van 5 December 1879, n°. 27 wordt gelezen als volgt:

Ter beoordeeling wie voor toelating tot den cursus in de tweede afdeling der krijgsschool in aanmerking komen, wordt jaarlijks in *Nederlandsch-Indië* een examen afgenomen, waarvan het programma door Onze Ministers van Oorlog en van Koloniën in gemeen overleg wordt vastgesteld.

Aan dat examen wordt alleen deelgenomen door luitenants, die ten minste vier jaar als officier in *Oost-Indië* hebben gediend, een gunstige beoordeeling van hunne Chefs verwierven en geacht worden theoretisch en practisch de geschiktheid te bezitten voor de deugdelijke waarneming van de aan hun rang verbonden functiën.

Indien het aantal officieren die aan het examen voldoen, grooter is dan het voor hun wapen of dienstvak beschikbaar gestelde aantal plaatsen, dan komen zij, die bij het examen de meeste kunde aan den dag hebben gelegd, het eerst voor plaatsing in aanmerking.

Indien het aantal officieren die aldus voor plaatsing in aanmerking komen, voor zoover eenig wapen of dienstvak betreft, geringer is dan het voor dat wapen of dienstvak beschikbaar gestelde aantal plaatsen, dan kunnen de daardoor openblijvende plaatsen door officieren van een der andere wapens of dienstvakken worden ingenomen.

Reorganisatie der artillerie-inrichtingen. Aanschrijving M. v. O. van 31 Maart 1881, n°. 49. Mededeeling van het Koninklijk besluit van 19 Maart 1881, n°. 18.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 16 Maart 1881, IVde Afd., n°. 30.

Gelet op de tabelle Letter A van Ons besluit van 14 Februari 1881, n°. 9, houdende samenstelling van den staf der artillerie.

Hebben goedgevonden en verstaan, te rekenen van 1 April 1881.

1°. in te trekken:

Onze besluiten van 20 Maart 1876, n°. 12, met de daarbij behorende tabellen, van 24 December 1876, n°. 25, en van 30 Januari 1877, n°. 24, met de daarbij behorende tabellen.

2°. vast te stellen:

de bij dit besluit gevoegde tabellen Litt. A, B, C en D, houdende formatie van de artillerie-inrichtingen zoo te *Delft* als te *'s Gravenhage*.

FORMATIE van het personeel der Artillerie-, Stapel- en Constructie-magazijnen.

Officieren en conducteurs, memorie. 1 chef de bureau *f*1900 (1). 4 boekhouders *f*1000 (2). 4 schrijvers 1ste klasse *f*900. 5 schrijvers 2de klasse *f*800. 1 teekenaar 1ste klasse *f*1400, 1 teekenaar 2de klasse *f*1000. 1 werktuigkundig ingenieur *f*2400. 1 opzichter over de werktuigelijke inrichtingen tevens mr. instrumentmaker *f*1400. 1 opzichter der smeden *f*1200. 1 idem der timmerlieden *f*1100. 1 idem der wagenmakers *f*1100. 1 idem der verwers *f*800. 1 idem der zadelmakers *f*1000. 1 idem der sjouwers *f*550. 2 onderopzichters over de werktuigelijke inrichtingen, tevens mr. instrumentmakers 1ste klasse *f*1200. 1 idem 2de klasse *f*1000. 2 onderopzichters der smeden 1ste klasse *f*900, 1 idem 2de klasse *f*800. 2 idem der timmerlieden *f*800. 1 idem der wagenmakers *f*800. 1 idem der zadelmakers *f*800. 1 meester-gieter en vormer 1ste klasse *f*1200. 1 idem 2de klasse *f*1000. 1 machinist 1ste klasse *f*900, 1 idem 2de klasse *f*800. 2 keurders der projectielen *f*700. 1 bewaarder der mallen, modellen en verificatie-instrumenten *f*800. 2 bedienden *f*500. 3 portiers *f*450. 12 magazijns knechts *f*500. werklieden 1ste klasse van en met *f*0,25 tot en met *f*0,15 per uur, idem 2de klasse van en met *f*0,14 tot en met *f*0,12, idem 3de klasse van en met *f*0,11 tot en met *f*0,10. leerlingen 1ste klasse *f*0,05, idem 2de klasse *f*0,02⁵, idem 3de klasse *f*0,01⁵.

Het aantal werklieden en leerlingen wordt naar de behoefte geregeld.

FORMATIE van het personeel van de Inspectie der draagbare wapenen.

Officieren memorie. 2 wapencontroleurs 1ste klasse *f*1400, 2 idem 2de klasse *f*1200, 2 idem 3de klasse *f*1100. 2 boekhouders *f*1000. 1 schrijver 1ste klasse *f*900; van de 3 laatstgenoemden één op het bureau van den inspecteur met een jaarlijksche toelage van *f*100. 1 opzichter der werkplaatsen *f*1350. 6 meesters *f*900. 2 meester-geweermakers bij de wapendepots te *Dordrecht* en *Gorinchem* *f*900. 1 machinist 2de klasse *f*800. 1 portier *f*450. 3 buitengewone werklieden *f*2,75 per dag deze kunnen niet dan met speciale machtiging van den Minister van Oorlog in dienst worden gesteld. Werklieden 1ste klasse van en met *f*0,20 tot en met *f*0,15 per uur, idem 2de klasse van en met *f*0,14 tot en met *f*0,12 per uur, idem 3de klasse van en met *f*0,11 tot en met *f*0,10 per uur, leerlingen 1ste klasse *f*0,07⁵, idem 2de klasse *f*0,05, idem 3de klasse *f*0,02⁵ per uur.

Het aantal werklieden en leerlingen wordt naar de behoefte geregeld.

FORMATIE van het personeel der Pyrotechnische school.

Officieren memorie. 1 boekhouder *f*1000. 2 schrijvers 1ste klasse *f*900. 1 opzichter der instrumentmakers en metaaldraaiers en over de werktuigelijke inrichtingen der patroonfabriek *f*1350. 2 meestervuurwerkers 1ste klasse

(1) Dit traktement wordt beschouwd voor memorie te staan in het geval, dat de betrekking van Chef de bureau wordt waargenomen door een magazijnmeester der artillerie, wiens traktement is vastgesteld bij tabelle Litt. A van het Koninklijk Besluit van 27 Januari 1881, N°. 22.

(2) Waarvan één op het bureau van den magazijnmeester met een toelage van *f*100 's jaars.

f1050, 2 2de klasse f900. 1 machinist 2de klasse f800. 1 portier f450. Werklieden 1ste klasse van en met f0,25 tot en met f0,15 per uur, 2de klasse van en met f0,14 tot en met f0,12 per uur, 3de klasse van en met f0,11 tot en met f0,10 per uur, leerlingen 1ste klasse f0,05 per uur, 2de klasse f0,02⁵ per uur, 3de klasse f0,01⁵ per uur, onderofficieren f0,40 per dag, korporaals f0,30 per dag, kanoniers f0,20 per dag. Het aantal werklieden, leerlingen en militairen wordt naar de behoefte geregeld.

FORMATIE van het personeel van 's Rijks gieterij van bronzen geschut.

Officieren en conducteur memorie. 1 boekhouder f1000; schrijver 1ste klasse zijnde f900. 1 opzichter der werkplaatsen f1300. 1 onderopzichter der werkplaatsen f800. 1 machinist 1ste klasse f900 met genot van vrije woning. 1 portier f450, met genot van vrije woning. Werklieden 1ste klasse van en met f0,25 tot en met f0,15 per uur, 2de klasse van en met f0,14 tot en met f0,12 per uur, 3de klasse van en met f0,11 tot en met f0,09 per uur, leerlingen van en met f0,08 tot en met f0,02 per uur. Het aantal werklieden en leerlingen wordt naar de behoefte geregeld.

Brengt voorschreven besluit van zijne Majesteit — met de daarbij vastgestelde tabellen — door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken:

de beschikkingen van:

28 Maart 1876, n°. 64 A (*R. M.* 1876, I, blz. 557);

4 Januari 1877, n°. 80 A (*R. M.* 1877, I, blz. 661); en

5 Februari 1877, n°. 55 A (*R. M.* 1877, I, blz. 663).

B. Te bepalen:

a. Bij vacature in de betrekking van boekhouder bij een der hiervoren genoemde inrichtingen, wordt die plaats aangevuld door den oudsten schrijver der 1ste klasse bij de inrichting, waarbij de vacature bestaat, indien hij daartoe de vereichte geschiktheid bezit.

b. Wanneer de betrekking van boekhouder bij 's Rijks gieterij van bronzen geschut wordt vervuld door een schrijver der 1ste klasse, kan deze laatste tot boekhouder worden bevorderd, indien een der met hem in ancienniteit gelijk staande schrijvers 1ste klasse bij de overige inrichtingen tot die betrekking wordt benoemd.

c. Bij vacature in de betrekking van schrijver der 1ste klasse bij een der inrichtingen, komt daarvoor in aanmerking de oudste schrijver der 2de klasse bij de artillerie- stapel- en constructiemagazijnen, indien hij daartoe geschikt en genegen is.

d. De ancienniteit der schrijvers in elke klasse regelt zich naar den datum hunner aanstelling in die klasse.

e. Alle nieuw aan te stellen schrijvers worden bij de artillerie- stapel- en constructiemagazijnen geplaatst.

Militaire Justitie. Krijgsartikelen. Aanschrijving M. v. O. van 31 Maart 1881, n°. 97.

Overwegende, dat, ten gevolge van de wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), tot wijziging van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande, een wijziging van het gedrukt extract uit evengemeld wetboek, hetwelk, als bevattende de *krijgsartikelen*, bij de korpsen, enz. in gebruik is en voorgelezen wordt, noodzakelijk is geworden.

Het wenschelijk achtende, dat, ook in het vervolg, een extract uit de wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), betreffende de nationale militie, bevattende de artikelen 130, 138 en 145, daaraan worde toegevoegd en —

zoodra de voorlezing van de krijgsartikelen een of meer miliciens geldt — worde voorgelezen.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken:

de aanschrijving van den Secretaris van Staat voor de zaken van Oorlog van 17 Maart 1818, n°. 5 (*R. M.* 1818, I, bladz. 132);

de aanschrijving van den Commissaris-Generaal van Oorlog van 27 April 1822, n°. 1 (*R. M.* 1822, I, bladz. 179) en de beschikking van den Minister van Oorlog van 28 Maart 1874, n°. 41 S (*R. M.* 1874, I, bladz. 33);

B. Te bepalen:

1°. dat onder het woord *krijgsartikelen* en onder de uitdrukking *krijgsartikelen voor het Krijgsvolk te lande vastgesteld*, steeds verstaan behooren te worden de in het hierbij gevoegde extract opgenomen artikelen van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande, zooals die in dat uittreksel zijn gewijzigd in verband met de wetten van 17 September 1870 (*Staatsblad* n°. 162) en van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), — terwijl daár, waar het geldt de voorlezing dier artikelen aan een of meer miliciens, bovendien nog de inhoud van het eveneens hierbij gevoegd extract uit de wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) onder gemeld woord en gemelde uitdrukking begrepen behoort te worden;

2°. dat aan het einde der volgende maand, aan de commandeerende officieren van de korpsen van het leger — zooals deze, met ingang van 1 April a. s. zullen zijn samengesteld — zal worden toegezonden een — vóór den 23sten April d. a. v. door hen aan het Departement van Oorlog aan te vragen — aantal exemplaren, van meergemelde extracten, opdat deze in de chambrées kunnen worden opgehangen.

EXTRACT uit het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande.

Van Verraad. Art 55. Elk militair, zonder onderscheid van rang, welke eenige stad, sterkte, vesting, plaats of post bij verraad aan den vijand overgeeft, zal met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 61. Militaire of andere personen, tot de armée behoorende, die, zonder daartoe bevoegd te zijn, eenige onderwaterzetting verhinderen of inondatie aftappen, of eenige andere middelen van verdediging, tot afwering en afbreuk van den vijand aangewend, tegengaan, bederven of nutteloos maken, zullen met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 62. Militaire of andere personen, tot de armée behoorende, welke, zonder last van hunnen superieur, en zonder gewichtige redenen, eenig kanon, mortier, affuit of ander aangelegen werktuig van oorlog of amunitie vernagelen, bederven, wegwerpen of onbruikbaar maken, zullen met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 63. Wagenknechts, voerlieden en dergelijken, welke in een gevecht met den vijand, of bij een nederlaag of retraite, in dezelfs nabijheid, zonder last van hunnen superieur, en zonder behoorlijke redenen, de strengen van de trekpaarden los snijden, of eenig stuk van den artillerie-trein, aan hunne zorg toevertrouwd, moedwillig breken of onbruikbaar maken, zullen almede met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 64. Elk persoon, zonder onderscheid van rang of stand, zich in de armée bevindende, welke in de nabijheid van den vijand geroep of geschreeuw mocht maken, strekkende om schrik en verwarring onder de troepen te brengen, zal insgelijks met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 65. Elk en een iegelijk, zonder onderscheid van militairen of burgerlijken stand, die, zich in een leger of kampement tegen den vijand, of

in een berende of belegerde plaats bevindende, geruchten of tijdingen verzint of verspreidt, strekkende om het volk van oorlog te verleiden, te misleiden of te ontmoedigen, zal met den dood met eerloosverklaring worden gestraft; ingeval echter de voormelde misdaad niet met zoodanig boos opzet gepleegd was, zal hij met militaire gevangenis of met eenige mindere straf, naarmate van het misdrijf en den aard der omstandigheden, gestraft worden.

Art. 66. Elk commandant van een post, of elk schildwacht, die in de nabijheid van den vijand, hetzij in de armée, hetzij in een belegerde plaats, moedwillig een valsche of verkeerde orde of consigne overgeeft, door welker gevolg, de veiligheid van dezelve, of eenige andere plaats of post zoude hebben in gevaar gebracht kunnen worden, zal met den dood met eerloosverklaring gestraft worden; ingeval echter de voorschreven misdaad door verzuim of onoplettendheid mocht zijn bedreven, zal hij met den dood gestraft worden.

Art. 68. Met den dood met eerloosverklaring zal gestraft worden elk commandant van een patrouille, in de nabijheid van den vijand ter recognosceering uitgezonden, die opzettelijk nalaat te voldoen aan de orders hem gegeven, of alzoo de ontdekkingen, bij hem gedaan, verborgen houdt of verkeerdelijk rapporteert.

Art. 69. Elk militair, die het geheim van den post, de orders of het orderwoord, op eenigerlei wijze aan den vijand openbaart, zal mede met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 70. Militairen of andere personen, tot de armée behoorende, gelijk ook alle anderen, die zich in dezelve ophouden en die bevonden worden eenige correspondentie hoegenaamd te houden of te doen houden met den vijand, zonder daartoe behoorlijke toestemming of last van hunnen superieur bekomen te hebben, zullen almede met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Van Ronselen en Spioneeren. Art. 73. Elk militair, die manschappen aanwerft voor een mogendheid, met welke dit land in oorlog is, of zich aan zoodanige werving medeplichtig maakt, zal met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 75. Elk militair, gelijk ook elk ander persoon in de armée of eenig gedeelte derzelve gevonden wordende, die den vijand als spion dient of gediend heeft, zal insgelijks met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 78. Een iegelijk, wie hij zoude mogen zijn, en zonder onderscheid van militairen of burgerlijken stand, die in tijd van oorlog, uit of in een legerkampement, beleg, stad, vesting of eenige andere verschanste plaats, in de nabijheid van den vijand gelegen, mocht komen langs eenen anderen dan den gewonen weg, poorten, bruggen of barrières, zal voor spion gehouden en als zoodanig met den dood met eerloosverklaring gestraft worden; tenzij uit de omstandigheden van zijne onschuldige of min-schuldige inzichten ten genoegen der rechters kwam te blijken.

Art. 79. Elk militair, zonder onderscheid van rang, welke tusschen de vijandelijke voorposten en het leger, kampement, beleg, stad, vesting of eenige andere verschanste plaats, in de nabijheid van den vijand gelegen, gevonden wordt, in een andere dan militaire kleeding, zonder order van zijnen superieur, zal voor spion gehouden en als zoodanig, met den dood met eerloosverklaring gestraft worden, tenzij uit de omstandigheden van zijne onschuldige of min-schuldige inzichten ten genoegen der rechters kwam te blijken.

Van Misdaden tegen den Dienst en de Subordinatie. Art. 80. De subordinatie is het wezen en de ziel van den militairen dienst.

Elk militair derhalve is verplicht in den dienst, de orders, hem gegeven

door dengene, die boven hem gesteld is, terstond en zonder daartegen te redeneeren, te gehoorzamen en getrouwelijk te volbrengen, behoudens het recht, om, wanneer hij zich door die orders bezwaard vindt, daarna zijne klachten in te brengen.

Art. 81. In geval van oproer en algemeenen opstand van militairen tegen hunne superieuren, zullen de aanstokers, bewerkers en hoofden van den opstand met militaire gevangenis van vijf tot vijftien jaren (in tijd van oorlog met den dood) gestraft worden.

Art. 84. Wanneer militairen van welken rang ook, welke bij een executie van een doodvonnis onder de wapenen zijn, zich veroorloven *pardon* of *genade* te roepen, zullen zij naar omstandigheden en zelfs met militaire gevangenis van vijf tot vijftien jaren (in tijd van oorlog met den dood) kunnen gestraft worden.

Art. 85. In geval van samenrotting van militairen, of van personen, tot de armée behoorende, zal elk superieur ordonneeren, dat men zich scheidt en elk zijnen weg ga; indien hij niet op staanden voet gehoorzaamd wordt, zal hij eenigen bij hunne namen mogen noemen, en, wanneer deze niet dadelijk hunnen plicht betrachten, zullen dezelve als aanleggers en hoofden van de samenrotting of den opstand gerekend, en als zoodanig met militaire gevangenis van vijf tot vijftien jaren (in tijd van oorlog met den dood) gestraft worden.

Art. 86. Indien de samenrotting op het daartoe gegeven bevel niet scheidt, zullen de superieuren bevoegd zijn, zoodanige middelen van geweld te gebruiken, als zij tot demping van het oproer dienstig zullen oordeelen.

Elk die zich daartegen verzet of daarna in de samenrotting of den opstand blijft volharden, zal met militaire gevangenis van vijf tot vijftien jaren (in tijd van oorlog met den dood) gestraft worden.

Art. 88. Elk militair, die van een voorgenomene of bestaande muiterij, samenzwering of complot kennis draagt, is verplicht daarvan behoorlijke bekendmaking te doen, en zal, bij nalatigheid daarvan, naar de grootheid van het verzuim en naar de omstandigheden worden gestraft.

De enkele verwijzing van eenige muiterij, samenzwering of complot, zal echter nimmer en in geen geval met militaire gevangenisstraf van vijf tot vijftien jaren (in tijd van oorlog met den dood), en altijd met een lichtere straffe worden gestraft dan de daders van- of deelgenooten aan die muiterij, samenzwering of complot.

Art. 89. Indien een medeplichtige aan eenige muiterij, samenzwering of complot, dezelve openbaart, voor en aler die op eenigerhande wijze is ontdekt geworden, zal aan den zoodanige slechts een lichte straf opgelegd worden, naarmate van de omstandigheden; hij zal zelfs, redenen daartoe dienende, van alle straffen mogen vrijgesteld worden, inzonderheid zoo een of meer der overige medeplichtigen in handen van de justitie geraken en van de misdaad overtuigd worden.

Art. 91. Een schildwacht, die op zijnen post in de nabijheid van den vijand of in een belegerde of berende plaats aan zijn orders of consigne niet voldoet, of van zijnen post afgaat zonder bevorens afgelost te zijn, zal met den dood met eerloosverklaring, den dood, of naar den aard der omstandigheden gestraft worden.

Art. 92. Een schildwacht, die op zijnen post in de nabijheid van den vijand of in een berende of belegerde plaats, slapende of dronken bevonden wordt, zal met den dood met eerloosverklaring, den dood, of met andere straf, naar gelang der omstandigheden gestraft worden.

Art. 94. Elk militair, die in een actie tegen den vijand, of in deszelfs

nabijheid, zijn wapens lafhartig wegwerpt of verlaat, zal met den dood gestraft worden.

Art. 95. Elk militair, die in een affaire tegen den vijand, of in een plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, uitdrukkelijk weigert of opzettelijk nalaat, de orders van dengene die boven hem gesteld is, te gehoorzamen of na te komen, zal met den dood gestraft worden, en wanneer die misdaad in andere gelegenheden wordt gepleegd, zal dezelve, zoo het een onderofficier of mindere militair is, met militaire gevangenis gestraft worden.

Art. 96. Een onderofficier of soldaat, die in een gevecht met den vijand of in een plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, zich slechts met woorden tegen de orders zijner superieuren verzet, zal met militaire gevangenis gestraft worden, naar de omstandigheden.

Art. 97. Wanneer een gearresteerde is aan de wacht ontkomen, aan welke zijn bewaring was toevertrouwd, zullen alle onderofficieren en soldaten, door wier schuld of onachtzaamheid zulks is veroorzaakt, gestraft worden ten hoogste met militaire gevangenis; alles naar gelang van den persoon en van de misdaad van den ontkomene, van den tijd, van de plaats en verdere omstandigheden.

Art. 98. Een schildwacht, die, tijd van vrede niet op zijnen post, of daarop slapende of beschonken wordt bevonden, zal naar omstandigheden, zelfs met militaire gevangenis van vijf tot vijftien jaren kunnen gestraft worden.

Wanneer echter het verlaten van zijnen post of het slapen of de beschonkenheid op dezelve tot geen schadelijke gevolgen aanleiding heeft gegeven, zal hij aan de krijgstucht worden overgelaten.

Art. 99. Elk onderofficier of soldaat, die zijn meerderen in rang met woorden of gebaren beleedigt of dreigt, zal gestraft worden met militaire detentie van twee maanden tot één jaar.

Art. 100. Ingeval hij zich tegen denzelve met de daad verzet, het geweer tegen denzelve trekt, denzelve aangrijpt, slaat, kwetst of eenige andere daden van geweld tegen denzelve pleegt, zal hij met militaire gevangenis van vijf tot vijftien jaren gestraft worden, ten ware mitigeerende omstandigheden aanwezig en bewezen waren, in welk geval de rechter den schuldige een mindere straf zal mogen opleggen.

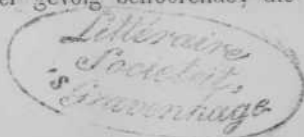
Art. 102. Een militair, die een schildwacht op zijn post, met woorden of gebaren beleedigt of dreigt, zal gestraft worden, zoo het een onderofficier is met militaire detentie van twee maanden tot één jaar en, zoo het een minder militair is, met militaire detentie van hoogstens acht maanden.

Art. 103. Doch elk militair, wie hij zij, die een schildwacht op zijn post gewelddadig aanrandt, of op eenigerhande wijze dadelijk mishandelt, zal, indien zulks in tijd van oorlog gebeurd is, met den dood, en, zoo het in tijd van vrede geschied is, met militaire gevangenis van vijf tot vijftien jaren gestraft worden.

Art. 104. Elk onderofficier en minder militair, die zich van eens anders verlofpas of van een valschen verlofpas bedient, of in den verlofpas voor hem zelven geschikt, eenen anderen naam dan zijnen eigenen doet plaatsen, of zijn verlofpas zal hebben verlengd, zal met militaire detentie van twee maanden tot één jaar gestraft worden.

Art. 106. Elk werver, die een persoon, behoorende tot de troepen van den staat, aanneemt, zonder dat dezelve van een behoorlijk ontslag uit den dienst is voorzien, zal, zoo het een militair beneden den rang van officier is, gestraft worden met militaire gevangenis van hoogstens tien jaren.

Van Desertie naar den Vijand. Art. 107. Elk militair of ander persoon, tot de armée of derzelve gevolg behoorende, die naar den vijand deserteert

of zonder schriftelijken last van zijnen chef naar den vijand overgaat, zal met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 108. Die gepoogd heeft dit een of ander te doen, doch in de uitvoering daarvan is verhinderd, zal gestraft worden met den dood met eerloosverklaring, den dool, of militaire gevangenis van één tot vijftien jaren, naarmate van de omstandigheden, mits de poging door uiterlijke daden of bedrijven aan den dag gelegd zij.

Art. 109. Elk militair of ander persoon, tot de armée of derzelver gevolg behorende, die zonder schriftelijken last of toestemming van zijnen superieur overtreedt de grens of scheidingsliniën, door den commandant van het korps, waartoe hij behoort, gemaakt aan die kanten, langs welke men met den vijand gemeenschap zoude kunnen hebben, zal als deserteur naar den vijand worden beschouwd, en als zoodanig met den dood met eerloosverklaring of met den dood, naar de omstandigheden gestraft worden.

Art. 110. Op gelijke wijze zal beschouwd en gestraft worden elk militair of ander persoon, behorende tot de armée of derzelver gevolg, die zich veroorlooft te gaan uit een plaats, door den vijand belegerd of berend, zonder daartoe bekomen te hebben de schriftelijke toestemming van den commandant dier plaats.

Art. 111. Elk onderofficier, de wacht hebbende op den voorpost, en elk militair, aldaar op schildwacht staande, die van zijn wacht of post deserteert, zal als deserteur naar den vijand beschouwd en als zoodanig met den dood met eerloosverklaring gestraft worden; alle andere militairen, van de wacht in voege voorschreven deserteerende, zullen met den dood gestraft worden.

Art. 112. Elk militair, die een ander militair tot desertie naar den vijand leidt, zal insgelijks met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 113. Elk militair of ander persoon, behorende tot de armée of derzelver gevolg, die eenig persoon, aan een der misdrijven in de zes eerste artikelen van dit Hoofdstuk aangeduid, schuldig, willens en wetens verbergt, deszelfs misdrijf begunstigt of denzelve aan de nasporingen en vervolgingen tegen hem ingericht, onttrekt, zal op dezelfde wijze gestraft worden als in de voorzeide artikelen ten aanzien van zoodanig persoon zelve is vastgesteld.

Art. 114. Wanneer tusschen twee of meer personen, hetzij militairen, hetzij andere, tot de armée of derzelver gevolg behorende, complot of afspraak tot desertie naar den vijand is gemaakt, zonder dat echter de desertie werkelijk heeft plaats gehad, zal het hoofd van het complot of van de afspraak met den dood met eerloosverklaring en de overigen, die in het complot of in de afspraak gedeeld hebben, met den dood of militaire gevangenis van één tot vijftien jaren, naarmate van de omstandigheden, worden gestraft.

Art. 115. Indien het hoofd van het complot of van de afspraak niet bekend is, zal onderscheid gemaakt worden, of het complot of de afspraak alleen tusschen militairen, of alleen tusschen personen, bij het gevolg van de armée geëmployeerd, dan wel tusschen een of meer militairen en een of meer personen, bij het gevolg van de armée geëmployeerd, onderling gemaakt is.

Wanneer het complot of de afspraak gemaakt is tusschen militairen alleen, of alleen tusschen personen, bij het gevolg der armée geëmployeerd, zal in zoodanig geval de hoogste in rang van hen voor hoofd van het complot of de afspraak gehouden en als zoodanig met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Doch wanneer het complot of de afspraak gemaakt is, tusschen een of meer militairen en een of meer personen, bij het gevolg van de armée

geëmployeerd, onderling, zal, in zoodanig geval, de militair of degene der militairen, die de hoogste in rang is, voor hoofd van het complot of van de afspraak gehouden en als zoodanig met den dood met eerloosverklaring gestraft worden, ten ware het tegendeel kwam te blijken.

Ingeval van gelijkheid van rangen, zal de oudste in dienstjaren voor hoofd van het complot of van de afspraak gehouden en als zoodanig gestraft worden, voor zooverre het tegendeel niet mocht komen te blijken.

Van andere Desertie in tijd van oorlog. Art. 116. Elk militair, die in tijd van oorlog, uit de armée of een vesting in de nabijheid van den vijand deserteert, zonder zoodanige verzwarende omstandigheden als in het voorgaande Hoofdstuk zijn aangeduid of in dit Hoofdstuk worden aangewezen, zal gestraft worden, zoo het een onderofficier of soldaat is, met militaire gevangenisstraf van één tot tien jaren.

Art. 117. Een militair, welke deze desertie pleegt, terwijl hij is dienst doende, zal op dezelfde wijze gestraft worden voor den tijd van één tot twaalf jaren, of, wanneer hij dezelve begaat, terwijl hij op schildwacht staat, voor den tijd van één tot vijftien jaren.

Art. 118. Een militair, die, terwijl hij is dienst doende, of op schildwacht staat, uit de armée of uit een vesting in de nabijheid van den vijand deserteert, met medeneming van zijn schietgeweer, zal met den dood gestraft worden, edoch met medeneming van zijdgeweer of bajonet, met militaire gevangenis van één tot vijftien jaren, tenzij een dezer beide laatste wapenen aan een ander militair toebehoort, in welk geval hij met den dood zal gestraft worden, edoch een cavalerist, de voorschreven misdaad plegende met medeneming van een compagniespaard, zal altijd met den dood gestraft worden.

Art. 119. Die gepoogd heeft een of ander der misdrijven te plegen, in de drie voorgaande artikelen aangewezen, doch in de uitvoering daarvan is verhinderd, zal, wanneer hij een onderofficier of soldaat is, met militaire gevangenisstraf van niet minder dan vier jaren gestraft worden, mits de poging door uiterlijke daden of bedrijven aan den dag gelegd is.

Art. 120. Elk militair, die, in tijd van oorlog, bij de armée te veld of in een vesting in de nabijheid van den vijand, niet verschijnt binnen de vieren-twintig uren na het appèl, zonder schriftelijke toestemming van zijnen chef, of zonder behoorlijk verlof, zal voor deserteur gehouden en als zoodanig gestraft worden.

Art. 121. Insgelijks zal voor deserteur gehouden en als zoodanig gestraft worden elk militair, die in een kampement- of kantonnement, zonder zoodanige toestemming of verlof, zal gegaan zijn over de grensscheidingen aan de tegenovergestelde zijde van den vijand, door den commandant bepaald.

Art. 122. Een militair met verlof afwezend zijnde, die in tijd van oorlog, in de armée of vesting in de nabijheid van den vijand, niet terug is binnen tweemaal vier-en-twintig uren, na het eindigen van zijn verlof, zal almede voor deserteur gehouden en als zoodanig gestraft worden.

Art. 123. Een onderofficier of soldaat, die in tijd van oorlog, zonder behoorlijk paspoort of ontslag bekomen te hebben, zich bij een ander korps van de armée of in 's lands zeedienst engageert, zal voor deserteur gehouden en als zoodanig gestraft worden met militaire gevangenis van één tot drie jaren; en, ten tweede male zich aan de voorschreven misdaad schuldig makende, met militaire gevangenis van één tot zes jaren.

Art. 124. Elk militair, die in tijd van oorlog een ander militair verleidt tot desertie uit de armée of uit een vesting in de nabijheid van den vijand,

zonder dat zulks gepaard gaat met verleiding tot desertie naar den vijand, zal gestraft worden met dezelfde straf als de deserteur zelf.

Art. 125. Elk militair of ander persoon, behoorende tot de armée of derzelver gevolg, die een deserteur in tijd van oorlog uit de armée of uit een vesting willens en wetens verbergt, deszelfs misdrijf begunstigt, of denzelve aan de nasporingen en vervolgingen, tegen hem ingericht, onttrekt, zal op dezelfde wijze gestraft worden als ten aanzien van zoodanigen deserteur zelven, hiervoren in de onderscheidene gevallen is vastgesteld.

Art. 126. Wanneer tusschen militaire of andere personen, tot de armée of derzelver gevolg behoorende, in tijd van oorlog, complot of afspraak is gemaakt tot desertie uit de armée of een vesting in de nabijheid van den vijand, zonder dat zulks gepaard gaat met complot of afspraak tot desertie naar den vijand, zal, indien de desertie werkelijk gevolgd is, het hoofd van het complot of van de afspraak met den dood en de overigen, die in het complot of de afspraak gedeeld hebben met militaire gevangenisstraf van één tot tien jaren gestraft worden.

Art. 127. Indien de desertie niet werkelijk heeft plaats gehad, zal wel het hoofd van het complot of de afspraak met den dood, doch de overigen met militaire gevangenisstraf van één tot zes jaren gestraft worden.

Art. 129. Wanneer echter de afspraak tot desertie, in de vorenstaande artikelen vermeld, alleen gemaakt is tusschen twee militairen of andere personen, tot de armée of derzelver gevolg behoorende, en de desertie werkelijk gevolgd is, zullen dezelve beiden gestraft worden met militaire gevangenisstraf van één tot vier jaren.

Art. 130. En wanneer de desertie niet gevolgd is, zullen dezelve gestraft worden met militaire gevangenisstraf van één tot twee jaren.

Art. 132. De desertie uit een garnizoen of kantonnement, binnenslands en van het tooneel des oorlogs verwijderd, zal, schoon in tijd van oorlog gepleegd, op dezelfde wijze gestraft worden als in tijd van vrede, met uitzondering, dat zoodanig deserteur geen aanspraak zal kunnen maken op het recht, aan de vrijwillige terugkomst in tijd van vrede hierna toegekend.

Van Desertie in tijd van vrede. Art. 134. Een onderofficier of soldaat, die in tijd van vrede voor de eerste maal deserteert, en gearresteerd wordt, zal gestraft worden met militaire detentie van twee maanden tot één jaar.

Art. 135. De correctie van onderofficieren en soldaten, welke in tijd van vrede binnen vier weken vrijwillig en zonder achterhaald te zijn, terugkomen of zich aangeven, zal aan de krijgstucht worden overgelaten.

Art. 136. Een onderofficier of soldaat, die in tijd van vrede, ten tweede male deserteert, en gearresteerd wordt, zal met militaire gevangenis van één tot drie jaren gestraft worden.

Art. 137. Wanneer een onderofficier of soldaat, ten tweede male gedeserteerd zijnde, zonder achterhaald te wezen, zich binnen vier weken vrijwillig aangeeft of terugkomt, zal hij met militaire detentie van vier maanden tot twee jaren gestraft worden.

Art. 138. Een onderofficier of soldaat, die in tijd van vrede, voor de derde maal deserteert, nadat hij reeds tweemaal invoege voorschreven is gestraft, zal met militaire gevangenis van één tot zes jaren gestraft worden.

Art. 139. Na de ten derde male gepleegde desertie in tijd van vrede, zal geen vrijwillige terugkomst baten.

Art. 140. Een soldaat, die in tijd van vrede deserteert en eenige van zijne kleine monteringsstukken of zoogenaamde compagniesgoederen medeneemt, boven de zoodanige, welke hij op dien tijd aanheeft, of, gekleed

zijnde, moest of kon aanhebben, zal gestraft worden met militaire detentie van vier maanden tot twee jaren,

Art. 144. Een onderofficier of soldaat, die in tijd van vrede met zijn schietgeweer deserteert, zal gestraft worden met militaire gevangenisstraf van één tot drie jaren.

Art. 145. In geval een cavalerist zich aan desertie in tijd van vrede schuldig maakt, met medeneming van zijn compagniespaard, zal hij gestraft worden met militaire gevangenis van één tot zes jaren.

Art. 146. Wanneer hij de misdaad pleegt met medeneming van zijn compagniespaard, zadel en chabrak, voor den tijd van één tot zeven jaren.

Art. 147. In geen dezer twee laatste gevallen zal den cavalerist vrijwillige terugkomst kunnen baten, tenzij hij tevens zijn paard, en, wanneer hij deszelfs zadel en chabrak medegenomen heeft, ook deze terug brenge.

Art. 149. Een onderofficier of soldaat, van de wacht deserterende in tijd van vrede, zal gestraft worden met militaire detentie van vier maanden tot twee jaren.

Art. 150. Een onderofficier of soldaat, die in tijd van vrede met geladen geweer deserteert, zal naar gelang der omstandigheden, zelfs met militaire gevangenis van vijf tot vijftien jaren worden gestraft.

Art. 151. Een schildwacht, die in tijd van vrede van zijn post deserteert zonder geweer, zal gestraft worden met militaire gevangenisstraf voor den tijd van één tot vier jaren; zoo met geweer, voor den tijd van één tot zes jaren, en met geladen geweer, voor den tijd van één tot tien jaren.

Art. 152. Een militair, die in tijd van vrede deserteert, doch wiens desertie gepaard gaat met ontvreemding van eens anders goed uit de kazerne of van een zijner kameraden, zal worden gestraft met militaire gevangenis van één tot drie jaren.

Art. 153. Een onderofficier of soldaat, die in tijd van vrede, zonder behoorlijk paspoort of ontslag bekomen te hebben, zich bij een ander korps van de armée of in 's lands zeedienst engageert, zal voor deserteur gehouden en als zoodanig gestraft worden met militaire detentie van vier maanden tot twee jaren; en, ten tweede male zich aan de voorschreven misdaad schuldig makende, met militaire gevangenis van één tot zes jaren.

Art. 156. Een onderofficier of soldaat, die in tijd van vrede gepoogd heeft te deserteren, zal gestraft worden met militaire detentie van twee maanden tot één jaar.

Art. 157. Een onderofficier of soldaat, die binnen een uur buiten het garnizoen of kantonement in zijn desertie is verhinderd of gestoord, zal met militaire detentie van twee maanden tot één jaar gestraft worden; zoodra hij zich verder heeft verwijderd, zal de misdaad voor volbracht worden gehouden.

Art. 159. Elk militair, die in tijd van vrede acht dagen boven zijn verlof van zijn garnizoen of korps afwezig blijft, zal voor deserteur gehouden worden; ten ware hij de reden van zijn achterblijven ten genoegen des rechters kan bewijzen.

Art. 161. Elk militair, die in tijd van vrede een ander militair tot desertie verleidt, zal gestraft worden met militaire gevangenis, ten hoogste voor zes en ten minste voor drie jaren, naarmate van de omstandigheden.

Art. 163. Een onderofficier of soldaat, die in tijd van vrede een ander militair in het plegen van desertie behulpzaam is of een deserteur willens en wetens versteekt of verbergt, zal gestraft worden met militaire gevangenisstraf van drie tot zes jaren.

Art. 165. Een onderofficier, die in gebreke blijft van een voorgenomene of volbrachte desertie kennis te geven, of de plaats aan te geven waar een deserteur zich ophoudt, wanneer dezelve hem is bekend geworden, zal naarmate der omstandigheden met militaire detentie van twee maanden tot één jaar gestraft worden. Een soldaat zal gestraft worden met militaire detentie van hoogstens acht maanden, naarmate der omstandigheden.

Art. 166. Wanneer tusschen militairen in tijd van vrede onderling komplot of afspraak tot desertie gemaakt is en de desertie werkelijk is gevolgd, zal de onderofficier of soldaat, welke overtuigd wordt het hoofd van het komplot of van de afspraak geweest te zijn, met militaire gevangenis van één tot vijftien jaren worden gestraft en de overigen met militaire gevangenis van vier tot zes jaren.

Art. 167. Indien de desertie niet werkelijk heeft plaats gehad, zal de onderofficier of soldaat, welke overtuigd wordt het hoofd van het komplot of van de afspraak geweest te zijn, gestraft worden met militaire gevangenisstraf voor den tijd van vijf tot tien jaren, naarmate van de omstandigheden; en de overigen voor den tijd van twee tot drie jaren.

Art. 169. Wanneer echter alleen afspraak tot desertie in tijd van vrede tusschen twee militairen gemaakt en de desertie werkelijk gevolgd is, zullen dezelve beiden gestraft worden met militaire gevangenisstraf van één tot drie jaren.

Art. 170. En wanneer de desertie niet gevolgd is, zullen dezelve gestraft worden met militaire detentie van twee maanden tot één jaar.

Van Geweldenarijen en Strooperijen. Art. 172. Elk militair of ander persoon, behoorende tot de armée te velde of derzelver gevolg, die het op het leven van vreedzame in- en opgezetenen, derzelver vrouwen of kinderen toelagt, denzelven moedwillig en zwaar wondt, verminkt, hun eenig werkelijk lichaamsgebrek toebrengt, of hen door slaan, pijnigen, knevelen, binden of anderszins zwaar mishandelt, zal met den dood met of zonder eerloosverklaring gestraft worden, naar den aard der omstandigheden.

Art. 173. Elk militair of ander persoon, tot de armée te velde of derzelver gevolg behoorende, die, in welk land het ook zijn moge, zonder order van zijnen superieur, eenige magazijnen, arsenalen, land- of woonhuizen, bosschen, te velde staand of gemaaid graan, of eenige andere publieke of bijzondere eigendommen in brand steekt, zal op dezelfde wijze gestraft worden.

Art. 174. Insgelijks zal op dezelfde wijze gestraft worden elk militair, die gewapenderhand, hetzij alleen, hetzij te zamen met anderen, de inwoners in hunne woningen of bezittingen plundert of zonder order van zijn superieur derzelver goederen verwoest.

Art. 175. Elk militair of ander persoon, behoorende tot de armée of derzelver gevolg, die, bij gelegenheid dat dezelve armée op marsch of te velde is, in welk land het ook zijn moge, zich openlijk of heimelijk, alleen of te zamen met anderen, bij dag of nacht, of op welke wijze ook, in de huizen, hoven, tuinen of andere besloten plaatsen der ingezetenen begeeft, en daaruit vee, gevogelte, vleesch, vruchten, groenten of andere eetwaren ontvreemdt, zal gestraft worden met militaire gevangenisstraf of met militaire detentie van hoogstens acht maanden, naarmate van de omstandigheden.

Art. 176. Wanneer nochtans de strooperijen, in het voorgaand artikel aangeduid, met braak, geweld aan personen of zware bedreigingen zijn vergezeld geweest, zal degeen, die zich hieraan schuldig heeft gemaakt, met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 177. Elk militair of ander persoon, tot de armée of derzelver gevolg behorende, die, bij gelegenheid dat dezelve armée op marsch of te velde is, openlijk of heimelijk, alleen of te zamen met anderen, bij dag of nacht, runderen, kalveren, schapen of varkens uit de open velden der landbouwers ontvreemdt, zal gestraft worden met den dood met eerloosverklaring, met militaire gevangenisstraf of met militaire detentie van hoogstens acht maanden, naarmate van de omstandigheden.

Art. 178. Wanneer nochtans de strooperijen, in het voorgaand artikel aangeduid, met geweld aan personen of zware bedreigingen zijn vergezeld geweest, zal degeen, die zich hieraan schuldig heeft gemaakt, altijd met den dood met eerloosverklaring gestraft worden.

Art. 179. Wanneer de strooperijen, in de vijf voorgaande artikelen aangeduid, wel zonder geweld aan personen en zonder zware bedreigingen, maar nochtans troepsgewijze en gewapenderhand zijn gepleegd, zullen allen, die bij de strooperij zijn tegenwoordig geweest, gestraft worden met den dood met eerloosverklaring of met militaire gevangenisstraf voor den tijd van minstens tien jaren.

Art. 184. Elk militair of ander persoon, tot de armée of derzelver gevolg behorende, die willens of wetens gestroopte goederen koopt of ontvangt, zal als deelgenoot der misdaad beschouwd, en met dezelfde straf als de hoofddaders gestraft worden.

Van Diefstal en Roof. Art. 188. Elk militair, die dengene, bij wien hij op schildwacht of sauvegarde geplaatst is, besteelt of berooft, of ook het goed, waarbij hij invoege voorschreven geplaatst is, of eenig gedeelte daarvan steelt of rooft, zal met tuchthuisstraf van vijf tot vijf en twintig jaren (in tijd van oorlog met den dood met eerloosverklaring) gestraft worden.

Art. 189. Elk militair of ander persoon, tot de troepen van den Staat behorende, die, hetzij bij nacht of dag, dengene, bij wien hij op publiek gezag is ingekwartierd, besteelt of berooft, zal met militaire gevangenis gestraft worden.

Art. 190. Elk militair of ander persoon, tot de troepen van den Staat behorende, die buskruit, kogels, eenigerlei anunitie van oorlog of andere goederen, tot de artillerie behorende, ontvreemdt uit de parken, magazijnen, bewaarplaatsen of convooijen, bij welke hij niet op schildwacht is gesteld, zal gestraft worden met militaire gevangenis ten minste voor den tijd van vijf jaren.

Art. 191. Elk militair, die zijnen kameraad in het slaapkwartier, in de chambrée of in de stallingen besteelt, zal, hoe gering de ontvreemding ook wezen mag, gestraft worden met ten minste één jaar militaire gevangenis.

Art. 192. Een cavalierist, welke het paard, hem van Gouvernementswege ten gebruike gegeven, verkoopt of verpand, zal gestraft worden met militaire gevangenis van één tot twee jaren.

Art. 193. Een onderofficier of soldaat, die zijn wapenen, kleederen of equipement, hem van Gouvernementswege ten gebruike gegeven, verkoopt of verpand, zal gestraft worden met militaire detentie van hoogstens acht maanden naarmate der omstandigheden.

Art. 194. Elk militair of ander persoon, tot de troepen van den Staat behorende, die eenige kazerneering-equipements- of kampements-goederen ontvreemdt, zal gestraft worden, zoo het een onderofficier of minder militair is, met militaire gevangenis van één tot drie jaren.

EXTRACT uit de Wet van 19 Augustus 1861, betrekkelijk de Nationale Militie (Staatsblad n°. 72.)

Art. 130. Het crimineel wetboek en het reglement van krijgstucht voor

het krijgsvolk te lande zijn op de manschappen der militia te land, die zich onder de wapenen bevinden, van toepassing, en, met opzicht tot de verschillende gevallen van desertie, op al de bij de militia te land ingelijfd.

Die manschappen worden geacht onder de wapenen te zijn:

- 1°. Zoolang zij zich bij hun korps bevinden;
- 2°. gedurende den tijd, dien het in art. 138 bedoeld onderzoek duurt;
- 3°. in het algemeen, wanneer zij in uniform zijn gekleed.

Art. 138. De verlofgangers van militia te land worden jaarlijks ten minste eenmaal op den door Ons te bepalen tijd door den militia-commissaris onderzocht.

Art. 145. De verlofganger der militia, die niet voldoet aan een oproeping voor den werkelijken dienst, wordt als deserteur behandeld.

TWEEDE GEDEELTE.

Militaire apothekers in *Oost en West-Indië*. Aanschrijving M. v. O. van 12 Maart 1881, n°. 26. Mededeeling van Z. M. besluiten van 1 Maart 1881, nos. 10 en 11.

Gezien de wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145) tot regeling van de betrekkingen en rangen, de opleiding en de bevordering van het personeel van den geneeskundigen dienst der Landmacht.

Nog gezien de wetten van 9 December 1880 (*Staatsblad* n°. 228 en 229), tot vaststelling van de beide hoofdstukken der begrooting van *Nederlandsch Indië* voor 1881.

Gelet op Ons besluit van 24 November 1859, n°. 69 (*Indisch Staatsblad* 1860, n°. 26) tot regeling van de bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de Europeesche officieren der in *Nederlandsch Indië* aanwezige krijgsmacht;

Op de voordracht van Onzen Minister van Koloniën dd. 2 Februari 1881, L^a. C, n°. 39, voor zooveel noodig in overleg met Onzen Minister van Oorlog.

Den Raad van State gehoord (advies van 22 Februari 1881, n°. 8).

Gezien het nader rapport van Onzen Minister van Koloniën, dd. 26 Februari 1881, L^a. C, n°. 19.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Bij het leger in *Nederlandsch Indië* worden geen militaire apothekers der derde klasse meer aangesteld.

Art. 2. De militaire apothekers der derde klasse, die bij de afkondiging van Ons tegenwoordig besluit deel uitmaken van het leger in *Nederlandsch Indië*, worden dadelijk na het in werking treden van dat besluit, zonder examen door den Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch Indië* tot den naastvolgenden rang bevorderd, indien zij bij een onberispelijk gedrag, genoegzamen dienstijver bezitten.

Gezien de wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145) tot regeling van de betrekkingen en rangen, de opleiding en bevordering van het personeel van den geneeskundigen dienst der landmacht.

Nog gezien de wet van 22 Januari 1881 (*Staatsblad* n°. 18) tot vaststelling van het Xe Hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1881.

Gelet op Ons besluit van 19 October 1873, n°. 15, tot vaststelling der formatie van de landmacht in *West-Indië*.

Op de voordracht van Onzen Minister van Koloniën dd. 2 Februari 1881, Litt. C, n°. 39, voor zooveel noodig in overleg met Onzen Minister van Oorlog.

Den Raad van State gehoord, (advies van den 22sten Februari 1881, n°. 8).
Gezien het nader rapport van Onzen Minister van Koloniën, dd. 26 Februari 1881, L. C, n°. 19.

Hebben goedgevonden en verstaan.

Art. 1. Bij de landmacht in *West-Indië* worden geen militaire apothekers der derde klasse meer aangesteld.

Art. 2. De militaire apothekers der derde klasse, die bij de afkondiging van Ons tegenwoordig besluit deel uitmaken van de landmacht in *West-Indië* worden, indien zij bij een onberispelijk gedrag, genoegzamen dienstijver bezitten, door Ons zonder examen bevorderd tot den naastvolgenden rang.

Art. 3. De formatie van de landmacht in *West-Indië*, vastgesteld bij Ons besluit van 19 October 1873, n°. 15, wordt gewijzigd in dier voege, dat bij den geneeskundigen dienst in *Suriname* worden ingedeeld — in plaats van één militair apotheker der 2de en één der 3de klasse — twee militaire apothekers der 2de of der 3de klasse.

Huwelijken van vrijwillig dienende militairen beneden den rang van officier. Aanschrijving M. v. O. van 15 Maart 1881, n°. 63.

Overwegende, dat, in verband met de bij de Koninklijke besluiten van 14 Februari dezes jaars nos. 7, 8, 9, 10, 11 en 12 vastgestelde organisatiën herziening noodig is van de bepalingen ten opzichte van de militairen beneden den rang van officier, die bij de wapens en korpsen van de Landmacht (de Divisiën Koninklijke Marechaussée daaronder niet begrepen) gehuwd mogen zijn.

Heeft goedgevonden.

A. In te trekken:

de beschikkingen van 26 Februari 1879, n°. 36, en van 22 October van dat jaar n°. 22 (*R. M.* 1879, II, blad. 72 en 272) van 30 April 1880, n°. 48, en van 11 Juni d. a. v., n°. 61 (*R. M.* 1880, II, blad. 112 en 134) en van 10 Februari 1881, n°. 33 (*R. M.* 1881, II, blad. 35)

B. Met wijziging in zooverre van de beschikking van 11 November 1879, n°. 15 (*R. M.* 1879, II, blad. 286), te bepalen.

I. Bij de wapens, korpsen en inrichtingen van het leger mogen gehuwd zijn:

a. de adjudanten-onderofficier;

b. de sergeanten-majoor en opperwachtmeesters;

c. de sergeanten, wachtmeesters en fouriers, die, na hun 18de levensjaar, onafgebroken zes of meer jaren als onderofficier hebben gediend, en

d. alle verdere militairen, in de bij deze beschikking gevoegde tabelle vermeld.

Voorts bij de Koninklijke Militaire Academie:

alle onderofficieren, die daarbij een vaste plaatsing hebben verkregen; eenige korporaals; de oppassers, die in een vaste betrekking werkzaam zijn, zooals bijv. de koks en bijkoks voor de cadetten, de kok voor de onderofficieren, de oppassers, werkzaam in de machinekamer, de modelzaal, de bibliotheek, de steendrukkerij, het physisch kabinet en het kledingmagazijn; alsmede 3 oppassers der cavalerie en 3 tamboers.

II. De toestemming tot het aangaan van een huwelijk wordt verleend: door de commandeerende officieren van korpsen of van inrichtingen aan de onder hen dienende onderofficieren en mindere militairen, door de artillerie- en geniecommandanten in de verdedigingsstellingen, aan de onder hen dienende conducteurs der artillerie en hoofdopzichters en opzichters van fortificatiën.

III. In het algemeen zal de vergunning tot huwen slechts mogen worden verleend, wanneer de overtuiging bestaat, dat de betrokken militair de ge-

vraagde gunst door plichtsbetrachting en ijver ten volle verdient en dat de aanstaande echtgenoot van een onbesproken gedrag is.

Nimmer mag den onderofficier of den minderen militair het aangaan van een huwelijk worden vergund, wanneer hij niet wordt waardig gekeurd zich te reëngageeren.

Voorts zullen de vergunningen tot huwen alleen dan mogen worden verleend, wanneer de betrokken militair zich verbindt, om deelgenoot te worden van het *Fonds tot ondersteuning der weduwen en weezen van vrijwillig dienende militairen beneden den rang van officier*.

De gehuwden in het genot van bijzondere voorrechten, die ophouden deelgenoot te zijn van genoemd fonds, verliezen hunne aanspraak op die voorrechten.

IV. De gehuwde militairen, hunne vrouwen of bij hen inwonende betrekkingen, mogen geen sterken drank verkoopen.

Aan marketentsters kan echter het verkoopen van sterken drank in bijzondere gevallen door den commandeerenden officier worden vergund.

Bij overtreding van het bij de eerste zinsnede bedoelde verbod, zullen, — ter beoordeeling van den chef, — de voorrechten, aan gehuwden toegekend, ten aanzien van den betrokken militair, onmiddellijk kunnen worden geschorst of ingetrokken, onverminderd de disciplinaire straf, welke den militair voor de overtreding mocht worden opgelegd.

V. De gehuwde militairen beneden den rang van officier hebben aanspraak op: *vrije geneeskundige behandeling van hen en hun gezin en het gebruik van een tweemansnachtleger*.

De bij punt I bedoelde tabelle wijst aan, wie hunner bovendien *bijzondere voorrechten* zullen genieten, bestaande in:

behoorlijke huisvesting voor hen en hun gezin, in of buiten de kazerne, en vervoer van de hun toebehoorende meubilaire goederen, bij verandering van standplaats in het belang van 's Rijks dienst, overeenkomstig 's Konings besluit van 19 Augustus 1873, n°. 29 (B. U., bladz. 1343).

VI. Boven en behalve de militairen, bij punt I bedoeld, kunnen ook korporaals en soldaten van alle wapens, die, als vaste geëmployeerden, bij kleeding- of wapenmagazijnen of op ziekenstallen goede diensten verrichten, wanneer zij na het 18de levensjaar 12 jaren gediend en zich doorgaand goed gedragen hebben, tot het erlangen van de vergunning tot het aangaan van een huwelijk in aanmerking komen.

Tot het verleenen dezer vergunning zal echter telkens de machtiging van den Minister van Oorlog behooren te worden gevraagd.

VII. De gehuwden, in het genot van bijzondere voorrechten, welke ten gevolge dezer nieuwe regeling geen aanspraak meer zouden kunnen maken op het genot van dusdanige voorrechten, blijven in die voorrechten gehandhaafd.

VIII. Deze regeling treedt in werking op 1°. April 1881; met dien verstande echter, dat, gedurende het loopende jaar, bij elk der wapens niet meer gehuwden met voorrechten zullen mogen zijn, dan daarbij volgens de bestaande bepalingen kunnen wezen.

Bijzondere voorschriften, daarmede overeenstemmende, zullen worden gegeven door de Inspecteurs der wapens.

TABELLE, aanwijzende de militairen en militaire geëmployeerden beneden den rang van officier, die bij de verschillende wapens en korpsen der landmacht gehuwd mogen zijn.

	Aanspraak op voorrechten.	
	Algemeene.	Bijzondere.
Hoofdopzichters en opzichters van Fortificatiën	ja	neen (1).
Conducteurs der artillerie	ja	ja.
Onderofficieren en korporaaals-vuurwerker der artillerie	ja	ja.
Machinisten.		
Opperschippers.		
Scheepstimmerlieden.		
Timmerlieden.		
Smid-vuurwerkers.		
» bankwerkers		
Sergeanten-schippers.		
Korporaals		
Kanonniërs-stokers.		
Adjud. onderofficier of serg.-majoor-magazijn-meester. Sergeant-majoor of sergeant-ondermagazijnmeester.		
Sergt.-majoor of sergeant.		
instrument-maker. timmerman. smid. vuurwerker.		
Sergeanten- en korporaaals-werklieden	ja (2)	ja (2).
Adjudanten-onderofficier	ja	ja.
Sergeanten-majoor of opperwachtmeesters	ja	ja.
Sergeanten, wachmeesters en fouriers	ja (3)	ja (4).
De schrijvers bij de korpsen	ja	ja.
Muzikanten. } bij het regim. grenadiers en jagers.	ja	neen.
} bij de overige regimenten infanterie.	ja	ja (5)
De mr. kleer-, schoen- en zadelmakers en de kleer-, schoen-, laarzen- en zadelmakers bij de korpsen, bataljons, eskadrons of batterijen	ja	neen.
De mr. geweer makers en zwaardvegers	ja	ja.
De stafhoornblazers en staftrumpeters	ja	ja.
De sergeanten- of korporaaals-tamboer en de sergeanten- of korporaaals-hoornblazer	ja	ja.
De hoëfsmeden en trumpeters	ja	ja (6).

(1) De woningen, genoemd in de beschikking van 11 November 1879, n°. 15 (Rec. Mil. 1879, II, bladz 286), blijven echter bestemd tot huisvesting en bureau van hoofdopzichters of opzichters van fortificatiën en tot berging van zaken, tot het genie-archief behorende.

(2) Niet meer dan 4 sergeanten en 4 korporaaals.

(3) Voor zoover zij in de termen verkeerden van punt 1. c, der beschikking.

(4) Bij het regiment grenadiers en jagers en bij elk der overige regimenten infanterie 20. Bij het instructie-bataillon 10. Bij het algemeen depot van discipline 5. Bij de pupilenschool 4. Bij elk regiment huzaren 6. Bij elk regiment veldartillerie 8. Bij het korps rijdende artillerie 4. Bij elk regiment vestingartillerie 20. Bij het korps pontonniërs 9. Bij het korps torpedisten 14. Bij het korps genietroepen 21. Bij elke comp. hospitaalsoldaten 5.

(5) Niet meer dan 5 bij elk regiment.

(6) Voor zooveel zij belast zijn met de wasch van een eskadron of een batterij.

Aanspraak op
voorrechten.
Algemeene. Bijzondere.

De wachtmeester- of korporaal-hoefsmid bij de rij- en hoefsmidschool	ja	ja.
Infanterie. { de sergeanten-onderwijzer.	ja	ja.
» » scherpshutter	ja	ja.
De houtwerkers of smid-bankwerkers bij de veld- en rijdende artillerie.	ja	ja.
De wagenmakers, timmerlieden en smeden bij het korps Pontonniers.	ja	ja.
De korporaals, tamboers, hoornblazers en verdere mindere militairen.	ja (1)	ja (1).
Werving voor de compagnieën hospitaalsoldaten. Aanschrijving M. v. O. van 15 Maart 1881, n°. 160.		

Overwegende, dat, ingevolge het Koninklijk besluit van 14 Februari dezes jaars, n°. 11, met 1 April e. k. een derde compagnie hospitaalsoldaten zal worden opgericht.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken de beschikkingen van 14 September 1880, IIIe Afd. Pers., n°. 24, en 9 October 1880, IIIe Afd. Pers., n°. 5 (*R. M.* van dat jaar, II, blz. 290 en 299), waarbij de werving bij de 1ste en de 2de compagnie hospitaalsoldaten tijdelijk gesloten werd.

B. de werving, zoowel voor genoemde compagnieën, als voor de nieuw op te richten compagnie hospitaalsoldaten, bij deze open te stellen.

Revolvers en revolverpatronen voor officieren. Aanschrijving M. v. O. van 17 Maart 1881, n°. 28.

Overwegende, dat de firma Gebrs. CAMINADA en BAR te 's Hage heeft opgehouden te bestaan en alzoo door die firma geen revolvers meer aan officieren kunnen worden geleverd.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken de beschikking van 18 October 1880, IVde Afd. Art., n°. 52 (*R. M.* 1880, II, blz. 307).

B. Ter algemeene kennis te brengen:

1°. dat de heeren DE BEAUMONT en SOLEIL te Maastricht, opvolgers der firma STEVENS, zich bereid hebben verklaard, tegen den prijs van *f* 35, de revolvers, van het model bij het leger in gebruik, van Rijkswege gecontroleerd, aan officieren te leveren;

2°. dat ook de firma Gebrs. Bar te Delft, opvolgers der firma Gebrs. Caminada en Bar te 's Hage, genegen is, aan de officieren van Rijkswege gecontroleerde revolvers te leveren, tegen den prijs van *f* 23, welke wapenen, hoewel afwijkende van het model, bij het leger in gebruik, daarmede, wat deugdelijkheid betreft, gelijk kunnen worden gesteld, terwijl daaruit met model revolverpatronen geschoten kan worden;

3°. dat de officieren, die zich van gecontroleerde revolvers wenschen te voorzien, zulks ter kennis moeten brengen van hunne korpscommandanten, die uitgenoodigd worden op den 15den der eerste maand van elk kwartaal aan het Departement van Oorlog op te geven, welke officieren deze wapenen wenschen aan te schaffen, zullende dan de lastgeving tot het keuren daarvan worden verstrekt, de bestelling en betaling moeten echter door de belanghebbenden zelve rechtstreeks aan den fabrikant geschieden, komende de onkosten voor vracht en emballage voor rekening van de bestellers.

(1) Voor zooveel zij met de wasch van een compagnie, een eskadron of een batterij belast zijn.

Wat de officieren betreft, die niet bij korpsen zijn ingedeeld, deze moeten zich, door tusschenkomst hunner onmiddellijke chefs, rechtstreeks tot het Departement van Oorlog wenden, zullende dan ten hunnen behoeve, bovengenoemde lastgeving tot keuring eveneens worden verstrekt.

4°. dat de officieren, die zulks verlangen, van Rijkswege voor bovenbedoelde wapenen patronen kunnen bekomen, tegen betaling van f 21,75 de 1000 stuks. De aanvragen daartoe moeten eveneens op den 15den der eerste maand van elk kwartaal, door tusschenkomst der betrokken korpscommandanten, tot het Departement van Oorlog worden gericht, zullende, wat de betaling betreft, korpsgewijze processen-verbaal, constateerende de waarde, behooren te worden opgemaakt en deze, vergezeld van de receipten en quitantiën van storting van het bedrag bij een der betaalmeesters in 's Rijks schatkist, aan voormeld Departement moeten worden ingezonden.

De officieren, niet bij troepen ingedeeld, handelen voor het aanvragen van patronen op de wijze, als voor het verkrijgen der lastgeving tot keuring van revolvers is bepaald, terwijl wat de betaling betreft, het door hen verschuldigde geld bij een der Hoofdadministratiën ter plaatse, waar zij garnizoen houden, of een der naastbij gelegen Hoofdadministratiën, moet worden voldaan. De Hoofdadministratiën, die dit geld in ontvangst nemen, handelen daarmede op dezelfde wijze, als hierboven voor de officieren der korpsen is vastgesteld;

5°. dat ook voor de officieren der schutterijen, die daartoe het verlangen te kennen geven, last tot keuring van door hen bij bovengenoemde firma's bestelde revolvers zal worden gegeven en dat ook aan hen, onder de hierboven vermelde voorwaarden, patronen tot revolvers zullen worden verstrekt.

De revolvers, die, naar aanleiding van het bovenstaande, aan de officieren worden geleverd, zullen, voor zoover zij overeenkomen met het model bij het leger in gebruik, ter onderscheiding van laatsbedoelde wapen, niet worden voorzien van het groote merk op de rechter halve greep, doch in plaats daarvan, het controlemerk bekomen, dat op de laden der geweren kl. kal., achter het staartstuk wordt geslagen, terwijl bovendien op den vooronderkant van het raam, waar anders het wapenummer moet komen, nog het merk I. D. W. (Inspectie der draagbare wapen) zal worden geslagen.

Bepalingen omtrent de kleeding, in verband met de vredesorganisatie van het leger. Aanschr. M. v. O. v. 17 Maart 1881, n°. 94. Mededeeling van Z. M. besluit van 10 Maart 1881, n°. 13.

Op voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 7den Maart jl. Kabinet Litt. Y⁷;

Gezien Onze besluiten van den 14den Februari jl., n°. 7, 8 en 9, houdende respectievelijk vaststelling der vredesorganisatie van de wapens der infanterie, cavalerie en artillerie.

Overwegende, dat in verband met die organisatiën aanvulling en wijziging van de thans bestaande verordeningen omtrent de kleeding noodig zijn.

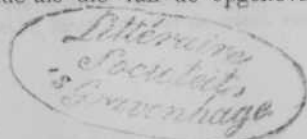
Hebben goedgevonden en verstaan, met ingang van 1 April e. k., te bepalen:

1°. De uitmonstering van de kleeding bij het wapen der cavalerie is:

blauw, bij het 1ste en het 2de regiment huzaren en bij de rij- en hoefsmidschool; *rood*, bij het 3de regiment huzaren en bij het eskadron ordonnansen.

2°. De sabeltassen bij de rij- en hoefsmidschool en bij het eskadron ordonnansen zijn zonder regimentsnummer.

3°. Bij het wapen der artillerie is de kleeding van de compagnieën trein geheel dezelfde als die van de opgeheven compagnieën artillerie-transportrein,

4°. De officieren, het kader en het verdere vast personeel bij de instructie-batterij van het korps rijdende artillerie, dragen de uniform van dat korps: de daarbij in dienst te treden jongelingen dragen de uniform, welke voor de bereiden der veldartillerie is vastgesteld.

Behoort de commandant der batterij tot de veldartillerie, dan blijft hij de uniform hiervan dragen.

5°. De officieren, die, bij het regiment grenadiers en jagers dienende, worden aangewezen om daarbij als kapitein of luitenant voor speciale diensten op te treden, blijven de uniform dragen, welke zij hadden vóór de aanvaarding van die betrekking. Zij, die, bij het regiment aankomende, daartoe worden bestemd, dragen de grenadier-uniform.

6°. Het wordt aan de officieren der cavalerie, die bij het in werking treden van de hiervoren bedoelde nieuwe organisatie, ingevolge het bepaalde bij art. 1 van Ons tegenwoordig besluit van uniform zouden moeten veranderen, vergund, hunne tegenwoordige uniform tot uiterlijk 1 Januari 1883 te blijven dragen. Aan hen zal echter bij deze gelegenheid geen schade-loosstelling voor uniformverandering worden toegekend.

7°. De onderofficieren en minderen van het opgeheven 1ste regiment huzaren, die bij het nieuwe 1ste of 2de regiment huzaren of bij de rij- en hoefsmidschool overgaan, worden geleidelijk, naar gelang hunne tegenwoordige kleeding of de uitmonstering daarvan is versleten, van de nieuwe kleeding of van nieuwe uitmonstering voorzien.

8°. Het bepaalde bij Ons besluit van 28 November 1877, n°. 3, betrekkelijk het toekennen van schadeloosstelling voor uniformverandering bij verplaatsing, moet, voor zooverre betreft het vermelde onder *h* van punt 1 worden gelezen als volgt:

h. bij overplaatsing van officieren der cavalerie van een der korpsen of onderdeelen, waarbij roode uitmonstering wordt gedragen, naar een korps of onderdeel, waarbij de kleeding van blauwe uitmonstering is voorzien, of omgekeerd *f* 50.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

a. Het personeel der batterijen van het opgeheven regiment rijdende artillerie, dat bij de regimenten veldartillerie overgaat, wordt zoo spoedig mogelijk voorzien van de voor de veldartillerie bepaalde kleeding.

De rijbroeken, stalbuizen, stalmutsen en mantelzakken kunnen worden afgedragen, na te voren, voor zooveel noodig, en in zooverre die kleedingstukken zich nog in goeden staat bevinden, van roode uitmonstering te zijn voorzien.

De dolmans, halsnoeren, sjerpen, manteljassen, mantels en kolbaks, moeten tegen taxatie in de garnizoensmagazijnen ingeleverd, en door de zorg van de toeziende chefs over die inrichtingen, naar het garnizoensmagazijn te *Arnhem* gezonden worden.

b. De patroontasschen met bandeliers en de sabeltasschen met riemen van het hiervoren genoemd personeel moeten in 's Rijks centraalmagazijn van kleeding, uitrusting, enz. te *Woerden* worden ingeleverd.

c. De commandeerende officieren der korpsen, waarvan onderdeelen, in verband met de bepalingen van dit besluit, uniformverandering moeten ondergaan, zullen er in het bijzonder hunne aandacht op gevestigd houden, dat de rekening van den man in het kleeding- en reparatiefonds niet onnoodig, door te vroegtijdige vernieuwing of wijziging zijner tegenwoordige kleeding worde bezwaard.

d. De chevron, welke in verband met het bepaalde bij 's Konings besluit van 14 Februari ll., n°. 8, door de scherpschutters bij de cavalerie wordt gedragen, zal bestaan in één streep van gewoon rood kemelsgaren chevron-galon, gebied met rood uitmonsteringlaken. Zij wordt geplaatst schuins oplopende, van de binnen- naar de buitenzijde, en wel; bij de attila, aan de binnenzijde op 16 en aan de buitenzijde op 12 cM., boven den onderkant van de mouw; bij het stalbuis, aan de binnenzijde op 4 en aan de buitenzijde op 11 cM. boven den bovenrand van den opslag; bij de overjas, aan de binnenzijde op 11 en aan de buitenzijde op 18 cM. boven den onderkant van de mouw.

De korporaals-scherpschutter — ook die der infanterie — dragen hetzelfde onderscheidingsteeken als de vrijwilligers, op 3 cM. boven de punt der korporaals-chevron, en overigens onder dezelfde helling, als ten aanzien der verschillende kleedingstukken voor de vrijwilligers is voorgeschreven.

Van de hiervoren genoemde afstandsbepalingen kan zoo noodig, bij buitengewoon kleine taille der belanghebbenden eenigszins worden afgeweken.

e. De prijzen der chevrons, — zoowel voor korporaals- als vrijwilligers-scherpschutter — zijn, met uitzondering van die voor overjas bij de cavalerie, gelijk aan de prijzen welke bij dezerzijdsche beschikking van 31 December 1880, Vide Afd., Int., n°. 22, voor de infanterie zijn vastgesteld; voor de chevron op de overjas der cavalerie, wordt die prijs, gedurende het loopend jaar op 15 cent bepaald.

Directe belastingen. Aanschrijving M. v. O. van 19 Maart 1880, n°. 33.

Overwegende, dat, in verband met de organisatie, vastgesteld bij Zijner Majesteits besluiten van den 14den Februari ll., n°s. 7, 8, 9, 10, 11 en 12, behoort te worden herzien de bij beschikking van 4 Juli 1878, n°. 59 (*R. M.*, II, bladz. 121), vastgestelde tabelle, betreffende de militairen en militaire geëmployeerden der Landmacht, beneden den rang van officier, die al dan niet aanspraak hebben op de vrijstelling, bedoeld bij art. 5, § 2, lett. b, der wet op de personele belasting van 29 Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 4).

Heeft goedgevonden:

de bedoelde tabelle mits deze te vervangen door die, bij deze beschikking gevoegd.

TABELLE, aanwijzende of de daarop vermelde militairen en militaire geëmployeerden der Landmacht, beneden den rang van officier, al dan niet aanspraak hebben op de vrijstelling, bedoeld bij art. 5 § 2, letter b, der Wet op de personele belasting van 29 Maart 1833 (*Staatsblad* n°. 4).

Hoofdopzichters en opzichters van fortificatiën hebben geen aanspraak.

Magazijnmeester der artillerie, geen officier zijnde heeft geen aanspraak.

Conducteurs der artillerie heeft geen aanspraak.

Onderofficieren- en korporaals-vuurwerker der artillerie hebben aanspraak. Machinisten, opperschippers, scheepstimmerlieden, timmerlieden, smid-vuurwerkers, smid-bankwerkers bij het korps torpedisten hebben geen aanspraak.

Sergeanten-schipper, korporaals-schipper, kanonnières-stoker bij het korps torpedisten hebben aanspraak.

Adjutant-onderofficier- of sergeant-majoor magazijnmeester, sergeant-majoor of sergeant-ondermagazijnmeester, sergeant-majoor of sergeant-instrumentmaker, timmerman, smid, vuurwerker bij het korps genietroepen hebben aanspraak.

Sergeanten- en korporaals-werklieden bij het korps genietroepen hebben aanspraak.

Opperwachtmeesters bij het wapen der maréchaussée hebben aanspraak.

Adjudanten-onderofficier hebben aanspraak; niet de adjudanten-onderofficier pikeur, concierge en hofmeester bij de Kon. Milit. Academie.

Wachtmeesters bij het wapen der maréchaussée hebben aanspraak.

Schrijvers bij de korpsen hebben aanspraak voor zoover zij niet zijn gepensioneerde militairen.

Schrijvers bij andere inrichtingen hebben geen aanspraak.

Sergeanten-majoor (opperwachtmeesters) hebben aanspraak.

Brigadiers bij het wapen der maréchaussée hebben aanspraak.

Staflhoornblazers en staftrompetters hebben aanspraak.

De administrateurs en verdere geëmployeerden bij de militaire hospitalen hebben geen aanspraak.

De administrateurs en mindere geëmployeerden bij de militaire bakkerijen, het garnizoensnachtleger, de kleedingmagazijnen hebben geen aanspraak.

Sergeanten (wachtmeesters) en fouriers hebben aanspraak.

Marechaussées hebben aanspraak.

Trompetters bij het wapen der marechaussée hebben aanspraak.

Muzikanten bij het regiment grenadiers en jagers (waaronder de kapelmeester en onderkapelmeester) hebben geen aanspraak.

Muzikanten bij de overige regimenten infanterie (waaronder de kapelmeester en onderkapelmeester hebben aanspraak; doch niet meer dan 5 per regiment.

De sergeanten- of korporaals-tamboer en de sergeanten- of korporaals-hoornblazer hebben aanspraak.

Werklieden: kleermaker, schoenmaker, laarzenmaker hebben geen aanspraak; geweermaker, zwaardveger hebben aanspraak, zadelmaker, timmerman bij de Kon. Mil. Academie hebben geen aanspraak; timmerman bij de korpsen, wagenmaker bij de korpsen, smid, houtwerker of smid-bankwerker, hoefsmid hebben aanspraak; werklieden, op wie toepasselijk is de wet van 24 Juni 1854 (*Staatsblad* n°. 92) hebben geen aanspraak.

Korporaals, tamboers, hoornblazers, trompetters en soldaten bij de verschillende korpsen en inrichtingen hebben aanspraak.

Traktementen soldijen en toelagen van het personeel, behoorende tot de op te richten instructie-batterij en het korps torpedisten. Aanschrijving M. v. O. van 19 Maart 1881, n°. 34. Mededeeling van Z. M. besluit van 15 Maart 1881, n°. 13.

Op voordracht van Onzen Minister van Oorlog, dd. 12 Maart 1881, Kabinet Litt. B.

Gezien Ons besluit van den 14den Februari 1881, n°. 9, houdende wijziging van de vredesorganisatie van het wapen der artillerie.

Gezien Onze besluiten van 1 Maart 1876, n°. 11, van 7 Augustus 1877, n°. 30, en van 3 December 1878, n°. 34, houdende o. a. bepalingen betreffende toelagen, traktementen en soldijen bij de torpedo-compagnie.

Hebben goedgevonden en verstaan, te rekenen van 1 April e.k., met intrekking van de drie laatstgenoemde besluiten, te bepalen:

1°. de officieren en onderofficieren, bij de op te richten instructie-batterij dienstdoende, genieten boven hunne vaste traktementen en soldijen de hierna vermelde toelagen, te weten:

de kapitein *f*150 's jaars, de luitenants, ieder *f*100 's jaars, en de onderofficieren, ieder *f*0,05 per dag, laatstgenoemden voor de dagen, waarop zij, bij de compagnie aanwezig zijnde, soldij met toelage van brood genieten.

2°. de toelagen, genoten wordende door de officieren, bij het op te richten korps torpedisten ingedeeld, zullen per jaar bedragen:

voor den korpscommandant (kapitein zijnde) *f* 500, voor de kapiteins, compagniescommandanten ieder *f* 300, voor de 1ste en 2de luitenants ieder *f* 200,

3°. de traktementen en soldijen van het tot laatstgenoemd korps behorende personeel, beneden den rang van officier, zullen zijn, als aangewezen is in de bij dit besluit behorende tabelle.

TABEL, *aanwijzende het bedrag der traktementen en soldijen van de militairen beneden den rang van officier, behoorende tot het korps torpedisten.*

Machinist 1ste klasse, per jaar: *f* 1100, 2de klasse *f* 950, sergeant-majoor 1ste klasse, per dag: *f* 2,00, 2de klasse *f* 1,50, sergeant en fourier 1ste klasse *f* 1,30, 2de klasse *f* 1,20, schrijvers 2de klasse *f* 0,85, 1ste klasse zijnde *f* 0,95, korporaal *f* 0,80, hoornblazer *f* 0,55; opperschipper, per jaar: *f* 950, sergeantschipper, per dag: *f* 1,20, korporaal-schipper *f* 0,80, scheepstimmerman *f* 1,60, timmerman *f* 1,60, smid-vuurwerker *f* 1,60, smid-bankwerker *f* 1,60, kanonnier-stoker *f* 0,70, torpedist vrijwilliger 1ste klasse *f* 0,55, 2de klasse *f* 0,50, milicien *f* 0,50.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij behorende tabelle —, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze in te trekken de beschikkingen van het Departement van Oorlog van:

9 Maart 1876, n°. 42 P. (*R. M.* 1876, I, blz. 547),

15 Augustus 1877, n°. 47 P. (*R. M.* 1877, I, blz. 747),

11 December 1878, n°. 60 (*R. M.* 1878, II, blz. 197).

Werkgeld aan militairen. Aanschrijving M. v. O. van 19 Maart 1880, n°. 50. Mededeeling van Z. M. besluit van 9 Maart 1881, n°. 8.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 5 Maart 1881, Vde Afd., n°. 22.

Gelet op Onze besluiten van 4 Augustus 1866, n°. 63, 8 Juli 1868, n°. 26 en 29 Mei 1869, n°. 34, betrekking hebbende op het toekennen van vergoeding voor door militairen verrichten arbeid aan fortificatiën en anderen arbeid voor den dienst der Genie.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen, dat, met uitbreiding in zooverre van het bij Onze vermelde besluiten vastgestelde, te rekenen van 1 Januari 1881 aan militairen voor door hen uitgevoerden arbeid, als bij die besluiten bedoeld, een vergoeding per hoofd en voor elken werkdag zal kunnen worden toegekend van ten hoogste vijftien cent (*f* 0,15) en dat die vergoeding in haar geheel ten behoeve van de belanghebbenden op het kleeding- en reparatiefonds zal kunnen worden verrekend.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen, dat het in rekening brengen der hier bedoelde werkelden op de tot dusver gevolgde wijze behoort te geschieden.

Vrijdom van briefport. Aanschrijving M. v. O. van 26 Maart 1881, n°. 54.

Brengt, door deze, ter kennis van de Landmacht, dat bij Koninklijk besluit van 9 Maart 1881, n°. 4, vrijstelling van briefport is verleend voor de briefwisseling over dienstzaken, welke gevoerd wordt tusschen de hoofden der militaire hospitalen ter eene en de ontvangers der registratie en domeinen, in wier ressort het hospitaal gelegen is, ter andere zijde.

Bureaunkosten. Aanschrijving M. v. O. van 26 Maart 1881, n°. 90. Mededeeling van Z. M. besluit van 23 Maart 1881, n°. 11.

Op de voordracht van onzen Minister van Oorlog van 18 Maart 1881, VIe Afd., n°. 43;

Gelet op Ons besluit van 14 Februari jl., n°. 6, houdende vaststelling der vredesorganisatie van het personeel der militaire administratie;

Herzien Ons besluit van 25 Juni 1873, n°. 39, voor zooveel betreft de vergoeding daarbij wegens bureaunkosten aan de intendanten, belast met den administratieven dienst bij de divisien infanterie, tevens intendanten in de militaire afdelingen, toegekend;

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging in zooverre van laatstgemeld besluit, te bepalen:

dat, aanvang nemende met 1°. April 1881, de intendant, belast met den administratieven dienst bij een divisie infanterie en de intendant, belast met dien dienst in een militaire afdeling, respectievelijk *f* 500 en *f* 700 's jaars zullen genieten als schadeloosstelling voor bureaunkosten.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

Vaststelling der sommen van sommige fondsen van inwendig beheer enz. voor het jaar 1881. Aanschrijving M. v. O. van 29 Maart 1881, n°. 24. Mededeeling van Z. M. besluit van 25 Maart 1881, n°. 17.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 23sten Maart 1881, VIde Afd., n°. 16;

Gelet op Ons besluit van 28 December 1880, n°. 39, waarbij de toelagen, welke gedurende het jaar 1881 ten behoeve van verschillende fondsen van inwendig beheer en verdere onderwerpen van den dienst aan het Rijk in rekening kunnen worden gebracht, zijn vastgesteld;

Gezien Onze besluiten van 14 Februari 1881, n°. 7, 8, 9 en 10, houdende wijziging der vredesorganisatie van de infanterie, cavalerie, artillerie en genie;

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging in zooverre van eerstgemeld besluit, te bepalen:

1°. dat gedurende het tijdvak van 1 April tot en met ultimo December 1881, tot het bestrijden der kosten voor het militair onderwijs, alsmede voor het onderhoud der boekerijen, de sommen, op den bij dit besluit behoorende staat La. A vermeld, aan de daarbij genoemde korpsen zullen worden te goed gedaan en aan het Rijk in rekening gebracht;

2°. dat het maximum der sommen, welke over gemeld tijdvak voor administratiekosten bij de onderscheidene korpsen kunnen worden uitgegeven, wordt vastgesteld, als op den mede bij dit besluit behoorenden staat La. B is aangewezen; mitsgaders dat daaruit, wegens schadeloosstelling voor bureaunkosten, aan de daarop rechthebbende officieren en anderen, zullen worden uitbetaald de sommen, welke op den insgelijks hierbij gevoegden staat La. C zijn aangeduid;

3°. dat over het 1ste kwartaal 1881, de bij Ons besluit van 28 December 1880, n°. 39, voor het loopend jaar toegestane sommen tot het bestrijden der kosten voor het militair onderwijs, worden verhoogd:

bij het 1ste regiment huzaren met *f* 220.— en

bij de Vde afdeling vestingartillerie met *f* 270.—; en

4°. dat de manschappen van de instructiebatterij van het korps rijdende artillerie, die ingevolge het bepaalde bij punt 4 van Ons besluit van 10 Maart

1881, n°. 13, de uniform dragen, vastgesteld voor de bereiden der veldartillerie, dezelve toelagen voor eerste uitrusting en voor het kleeding- en reparatiefonds, zullen genieten, als voor de vrijwillig dienende korporaals en manschappen bij de regimenten veldartillerie, in den staat La. A, behoorende bij Ons besluit van 28 December 1880, n°. 39, zijn vastgesteld.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

STAAT van het bedrag, dat tot het bestrijden der kosten voor het militair onderwijs, mitsgaders voor het onderhoud der boekeringen, over het tijdvak van 1 April tot ultimo December 1881, bij de korpsen der landmacht zal worden te goed gedaan.

KORPSEN, ENZ.	Voor het militair onderwijs.	Voor de boekeringen.	Totaal.	Aanmerkingen.
Het regiment grenadiers en jagers.	f 1905	f 150	f 2055	Daarenboven voor ieder bataljon, verwijderd van den staf van het regiment als het slechts een is f 65 en, zoo het meer zijn f 45.
» 1ste regiment infanterie. . .	1840	150	1990	
» 5de » » . . .	5325	150	5475	
» 8ste » » . . .	1800	150	1950	
De overige regimenten infanterie.	1765	150	1915	
Het instructiebataillon	6205	150	6355	
» algemeen depot v. discipline.	185	35	220	
» 1ste en 3de regiment huzaren.	910	90	1000	
» 2de » » . . .	1910	90	2000	
Een regiment veldartillerie. . .	800	120	920	
Het korps rijdende artillerie. .	245	65	310	
» » pontonniers.	280	45	325	
» 1ste regiment vestingartillerie.	(a) 2715	150	2865	(a) Hieronder is begrepen f 1850 voor het militair onderwijs en f 75 voor de boekeringen bij de Instructiecompagnie.
» 2de » »	3960	150	4110	
» 3de en 4de »	790	150	940	
» korps torpedisten.	550	45	595	
» » genietroepen.	1375	125	1500	
De pupillenschool.				De uitgaven voor de pupillenschool zullen de som van f 950 niet mogen overschrijden. Van de in dezen staat vermelde bedragen wordt telken drie maanden het $\frac{1}{3}$ gedeelte aan het Rijk in rekening gebracht.

STAAT aanwijzende het maximum der sommen, welke over het tijdvak van 1 April tot ultimo December 1881 voor administratiekosten bij de korpsen kunnen worden uitgegeven.

Het regiment grenadiers en jagers f 4500. Een regiment infanterie f 4500. Het instructie-bataillon f 4500. Het algemeen depot van discipline f 450. Het 1ste en 3de regiment huzaren f 1550. Het 2de regiment huzaren f 2100. Een regiment veldartillerie f 1500. Het korps rijdende artillerie f 750. Het korps pontonniers f 675. Het 1ste regiment vestingartillerie f 1540. Hieronder is begrepen f 190 voor de instructie-compagnie. Het 2de, 3de en 4de vestingartillerie f 1350. Het korps torpedisten f 525. Het korps genietroepen f 1310. De Koninklijke Militaire Academie f 1500. De pupillenschool f 300.

STAAT *aanwijzende de schadevergoedingen voor bureaukosten, waaronder wordt begrepen: vuur en licht ten dienste van de bureaux, schrijf- en bureaubehoeften, boeken, registers en alle gedrukte formulieren (voor zooveel deze laatste ten laste van de commandeerende officieren, administrateurs bij de korpsen, commandanten der compagnieën, eskadrons of batterijen en onderadjudanten kunnen komen), die uit de sommen, voor administratiekosten voor ieder korps vastgesteld, jaarlijks aan de belanghebbenden zullen worden uitbetaald, en zulks te rekenen van 1 April 1881.*

Commandant van het korps, regiment grenadiers en jagers en regimenten infanterie *f* 300, instructie-bataillon *f* 200, regiment huzaren *f* 250, rij- en noefsmidschool *f* 100, regimenten veldartillerie *f* 250, korps rijdende artillerie *f* 125, korps pontonniers *f* 125, regiment vestingartillerie *f* 250, korps torpedisten *f* 125, korps genietroepen *f* 250. Uit de schadevergoedingen moeten alle gedrukte stukken, *het personeel* van het korps, alsmede van de bataljons, eskadrons of batterijen in het bijzonder betreffende, bekostigd worden.

Commandant bij de hoofdadministratie (geen korpscommandant zijnde) regiment grenadiers en jagers *f* 120, regiment huzaren *f* 60, regiment veldartillerie *f* 120.

Commandant van een bataljon of afdeeling regiment grenadiers en jagers en regimenten infanterie *f* 50, regiment veldartillerie *f* 60.

Commandeerende officier, belast met de dienstcorrespondentie van één of meer gedetacheerde compagnieën, eskadrons of batterijen *f* 30.

Commandanten van detachementen, minder dan één compagnie, eskadron of batterij sterk *f* 18.

Onderofficieren of korporaals met het bevel van detachementen belast *f* 12.

Kwartiermeester belast met de administratieve werkzaamheden bij de hoofdadministratiën regiment grenadiers en jagers en regimenten infanterie *f* 1000, instructie-bataillon *f* 700, regimenten huzaren *f* 700, regimenten veldartillerie *f* 700, korps rijdende artillerie *f* 500, korps pontonniers *f* 400, regiment vestingartillerie *f* 700, korps torpedisten *f* 400, korps genietroepen *f* 500.

Idem. bij het algemeen depot van discipline *f* 150.

Luitenant-kwartiermeester of die als zoodanig fungeeren bij een bataljon regiment grenadiers en jagers en regimenten infanterie *f* 200.

Idem bij een afdeeling veldartillerie regimenten veldartillerie *f* 200.

Idem bij twee eskadrons, compagnieën of batterijen regimenten huzaren *f* 150, regimenten veldartillerie *f* 150, regimenten vestingartillerie *f* 75.

Idem bij drie idem regimenten huzaren *f* 175, regimenten veldartillerie *f* 175, regimenten veldartillerie *f* 100.

Idem bij vier idem regimenten huzaren *f* 200, regimenten vestingartillerie *f* 125.

Idem bij vijf of meer idem regimenten vestingartillerie *f* 150.

Uit deze sommen zullen de kwartiermeesters de voor hunne administratie benodigde gedrukte stukken moeten bekostigen, met uitzondering echter van het *Recueil Militair* en het stamboek van het korps.

Wanneer de administratie van meer dan één bataljon door een kwartiermeester wordt gevoerd, geniet deze voor elk bataljon meerder bovendien *f* 100.

Officier-betaalmeester bij een detachement, meer dan één compagnie en minder dan één bataljon sterk regiment grenadiers en jagers en regimenten infanterie *f* 75, korps genietroepen *f* 75.

Administrateur van kleeding instructie-bataillon *f* 120.

*De Nederlandsche
Schiedkundige
Vereniging*

Adjutant-onderofficier, belast met de administratie van den kleinen staf van een korps, bataljon of onderdeel regiment grenadiers en jagers en regimenten infanterie *f*24, instructie-bataillon *f*24, regimenten huzaren *f*36, regimenten veldartillerie *f*36, korps rijdende artillerie *f*36, korps pontonniers *f*24, regimenten vestingartillerie *f*36, korps genietroepen *f*24.

Commandanten van compagnieën, eskadrons of batterijen regiment grenadiers en jagers *f*50, instructie-bataillon *f*60, algemeen depot van discipline *f*200, regimenten huzaren *f*75, rij- en hoefsmidschool *f*75, regimenten veldartillerie *f*75, korps rijdende artillerie *f*75, korps pontonniers *f*50, regimenten vestingartillerie *f*50, korps torpedisten *f*50, instructiecompagnie *f*200, korps genietroepen *f*50.

Idem school- en depot-compagnieën korps genietroepen *f*75.

Idem hoofdcursus-compagnieën reg. gren. en jag. en reg. inf., instr. bat. en reg. vestingart. *f*75.

Uit deze sommen moeten de compagnieën-, eskadrons- en batterijcommandanten de boeken en papieren bekostigen, die tot het voeren der administratie worden vereischt, gelijk mede al hetgeen volgens de reglementen op den inwendigen dienst moet worden aangehouden en geschreven.

Vaststelling van het traktement voor den officier, toegevoegd aan den Inspecteur van het militair onderwijs. Aanschrijving M. v. O. van 30 Maart 1881, n°. 43. Mededeeling van het Koninklijk besluit van 24 Maart 1881, n°. 16.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, dd. 21 Maart 1881, IIIde Afd., n°. 24.

Gezien ons besluit van den 14den Februari 1881, n°. 2.

Hebben goedgevonden en verstaan, met aanvulling van den inhoud der bijlage Litt. A, behoorende bij ons besluit van den 27sten Januari 1881, n°. 22, te bepalen:

dat, te rekenen van 1 April e. k., de officier, toegevoegd aan den Inspecteur van het militair onderwijs, zal genieten het traktement, verbonden aan zijnen rang bij het wapen, waarbij hij à la suite wordt gevoerd.

Aanwijzing van twee compagnieën vestingartillerie voor den dienst bij de artillerie-schietschool, Aanschrijving M. v. O. van 30 Maart 1881, n°. 88. Mededeeling van het Koninklijk besluit van 29 Maart 1881, n°. 11.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 28sten Maart 1881, Litt. F¹¹, Kabinet.

Gezien ons besluit van 6 April 1878, n°. 16, houdende oprichting der artillerie-schietschool.

Gelet op de formatie van den staf der artillerie, zooals die is vastgesteld bij ons besluit van 14 Februari jl., n°. 9.

Hebben goedgevonden en verstaan, gerekend van 1 April e. k. te bepalen:

1°. De 9de en de 10 compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie zullen tijdelijk bestemd zijn voor den dienst bij de artillerie-schietschool.

2. De kapiteins en luitenants van dat personeel zullen voorloopig deel uitmaken van het kader der genoemde compagnieën en alzoo, met afwijking in zooverre van bovenbedoelde formatie, niet behooren tot den staf der artillerie.

3°. Het bepaalde onder 2° brengt geen wijziging in het vastgestelde bij art. 5 van eerstgemeld besluit, betreffende de jaarlijksche toelagen, te genieten door officieren van bedoeld personeel.

Nadere bepalingen omtrent het gebruik van weegwerktuigen. Aanschrijving M. v. O. van 31 Maart 1881, n°. 52. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Maart 1881 (*Staatsblad* n°. 39).

Op de voordracht van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van 22 Januari 1881, n°. 54, afdeeling Handel en Nijverheid.

Gelet op artikel 2 der wet van 4 Juni 1878 (*Staatsblad* n°. 85).

Den Raad van State gehoord (advies van 1 Maart 1881, n°. 17).

Gezien het nader rapport van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van 11 Maart 1881, n°. 52, afdeeling Handel en Nijverheid.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Het gebruik en het bezitten of voorhanden hebben op de plaatsen, bedoeld in artikel 11, 1ste alinea, der wet van 7 April 1869 (*Staatsblad* n°. 57), waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt bij Ons besluit van 29 November 1874 (*Staatsblad* n°. 143), is geoorloofd van weegwerktuigen volgens het stelsel van DENISON, waarbij de last hangende wordt gewogen, onder de volgende voorwaarden:

a. op elk weegwerktuig moeten duidelijk vermeld zijn: naam en woonplaats van den vervaardiger of verkooper; het maximum van draagvermogen; een fabrieksnummer;

b. de aanwijzing van den gewogen last moet geschieden in KG., veelvouden en onderdeelen daarvan;

c. het weegwerktuig mag niet belast worden boven het daarop aangeduide maximum van draagvermogen;

d. deze weegwerktuigen mogen uitsluitend gebezigd worden tot gewichtsbepalingen, die ten grondslag moeten liggen voor heffingen of andere ontvangsten.

Zij mogen niet gebezigd worden tot het wegen van een last minder dan één tweehonderd vijftigste deel ($\frac{1}{250}$) van het daarop aangeduide maximum van draagvermogen.

Gelet op de beschikking van den Minister van Oorlog van 25 Juni 1878, Ie Afd., Secr., n°. 2 (*R. M.* 1878, II, bl. 115).

Brengt, ten vervolge op die beschikking, voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht.

Practische oefeningen op de Oldebroeksche heide in 1881. Aanschrijving M. v. O. van 31 Maart 1881, n°. 99. Mededeeling van Z. M. besluit van 18 Maart 1881, n°. 9.

Gezien ons besluit van den 6den April 1878, n°. 16.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 16den Maart 1881, IVde Afd., n°. 29.

Hebben goedgevonden en verstaan, met afwijking in zooverre van Ons voornoemd besluit, te bepalen.

Art. 1. Bij de artillerie-schietschool zullen dit jaar twee cursussen worden gehouden.

Art. 2. Het bij die inrichting te detachieren personeel, bedoeld in art. 4 van Ons voornoemd besluit, zal, met het vaste personeel dier inrichting, alsmede het geoefende personeel van de 9de en de 10de compagnie van het, met 1 April a. s. op te richten 1ste regiment vestingartillerie, tusschen 1 Mei en 1 October op de *Oldebroeksche heide* kampeeren.

Art. 3. Tevens zullen in de maanden Juni, Juli, Augustus en September tot het houden van practische oefeningen op de *Oldebroeksche heide* kampeeren: eenige compagnieën vestingartillerie, de artillerie-instructie-compagnie, eenige batterijen veldartillerie, van de cadetten der Koninklijke Militaire Academie: 1°. die der artillerie van het 3de en het 4de studiejaar, en 2°. die

der andere wapens van het 4de studiejaar, voorts de onderofficieren en korporaa's van de wetenschappelijke cursussen bij de korpsen, daartoe door Onzen Minister voornoemd nader aan te wijzen.

Art. 4. Onze Minister van Oorlog wordt gemachtigd, voor den dienst bij de troepen, enz. bedoeld in art. 3 boven en behalve de daarbij ingedeelde officieren, het vereischte aantal hoofd- en verdere officieren van de verschillende korpsen, staven en diensten, alsmede den noodigen trein aan te wijzen.

Art. 5. Gedurende het verblijf op de legerplaats, worden, in vervanging van de campagne-vivres en — voor zooveel de officieren van de Koninklijke Militaire Academie aangaat — in vervanging van de voeding op kosten van het Rijk, bedoeld bij de 2de zinsnede van art. 90 van het reglement voor die inrichting, de navolgende toelagen per dag genoten: door den Directeur der Artillerie-schietschool *f* 4,00, ingeval een ander officier met het algemeen bevel is belast hoofdofficier zijnde *f* 4,00, kapitein zijnde *f* 3,00; door een hoofdofficier *f* 2,00; door een kapitein *f* 1,75, en door een luitenant *f* 1,50.

De officieren van de militaire administratie en van den geneeskundigen dienst genieten de toelagen volgens de rangen, waaraan zij zijn gelijk gesteld.

Art. 6. De levensmiddelen, ten behoeve der menages van de onderofficieren en minderen — met uitzondering van die der Koninklijke Militaire Academie — worden voor rekening der menages aangeschaft.

Als een tegemoetkoming in de grootere kosten deswege, wordt gedurende het verblijf op de legerplaats de dagelijksche soldij verhoogd:

voor de onderofficieren, behoorende tot het vaste personeel der Artillerie-schietschool of daarmede gelijkstaande gehuwd zijnde met *f* 0,80, ongehuwd zijnde met *f* 0,30.

voor de korporaa's der 9de en der 10de compagnie van het met 1 April a. s. op te richten 1ste regiment vestingartillerie of daarmede gelijkstaande, met *f* 0,45;

voor de overige onderofficieren en minderen met *f* 0,42.

Aan iedere waschvrouw wordt, gedurende het verblijf op de legerplaats, voor 's Rijks rekening een ration brood daags verstrekt.

Art. 7. Ter schadeloosstelling voor bureaunkosten wordt aan den Directeur der artillerie-schietschool, aan den officier, belast met het bevel over twee of meer compagnieën of batterijen, en aan den officier, belast met den administratieven dienst bij de troepen op de legerplaats, voor ieder hunner per maand toegekend *f* 25.

Art. 8. De officieren, onderofficieren en minderen, die tot het in gereedheid brengen of opruimen der legerplaats worden vooruitgezonden of moeten achterblijven, genieten gedurende den tijd, dat zij daartoe op de legerplaats worden gekampeerd, de vergoeding bij de art. 5 en 6 aangewezen.

Art. 9. Het ration fourages voor de treipaarden der veldartillerie, die op de legerplaats gedetacheerd worden, van en met den dag van vertrek der paarden uit de standplaatsen tot en met dien vóór de terugkomst in de garnizoenen, zal bestaan uit: 3 KG. hooi, 3½ KG. stroo en 6 KG. haver.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. Op de *Oldebroeksche heide* zullen kampeeren (1):

a. van 10 Mei tot 11 October a. s. het vaste personeel der artillerie-schietschool en derhalve ook de 9de en 10de compagnie van het 1ste regiment

(1) De nummers der regimenten, batterijen en compagnieën zijn die, welke die korpsen en onderdeelen met 1 April a. s. zullen bekomen.

vestingartillerie, met uitzondering van de miliciens der lichting 1881, die alvorens het kamp te betrekken, te *Zwolle* moeten geoefend worden; terwijl die compagnieën gedurende hun verblijf in de legerplaats uitsluitend ten dienste van den Directeur der artillerie-schietschool zijn;

b. van 11 Mei tot 9 Juli a. s. de officieren en onderofficieren der artillerie, die deel zullen nemen aan den eersten cursus der artillerie-schietschool;

c. van 8 Augustus tot 8 October a. s. de officieren en onderofficieren der artillerie, die deel zullen nemen aan den tweeden cursus der artillerie-schietschool;

d. van 7 tot 14 Juni a. s. de 3de compagnie van het 1ste en de 6de compagnie van het 2de regiment vestingartillerie;

e. van 14 tot 21 Juni a. s. de 4de compagnie van het 1ste, de 4de compagnie van het 2de en de 3de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie;

f. van 21 tot 28 Juni a. s. de 1ste en 2de compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie;

g. van 1 tot 14 Juli a. s. de cadetten der artillerie van het 3de en 4de studiejaar, alsmede de artillerie-cursuscompagnie;

h. van 8 tot 14 Juli a. s. de cadetten der infanterie, cavalerie en genie van het 4de studiejaar;

i. van 14 tot 21 Juli a. s. de 1ste en 2de compagnie van het 2de en de 1ste compagnie van het 3de regiment vestingartillerie;

k. van 21 tot 28 Juli a. s. de 7de compagnie van het 1ste, de 7de compagnie van het 2de en de 2de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie;

l. van 28 Juli tot 8 Augustus a. s. twee batterijen veldartillerie;

m. van 1 tot 9 Augustus a. s. de artillerie-instructie-compagnie;

n. van 8 tot 18 Augustus a. s. twee batterijen veldartillerie;

o. van 18 tot 29 Augustus a. s. twee batterijen veldartillerie;

p. van 6 tot 13 September a. s. de 5de compagnie van het 1ste en de 7de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie;

q. van 13 tot 20 September a. s. de 3de compagnie van het 2de en de 4de en 6de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie;

r. van 20 tot 27 September a. s. de 10de compagnie van het 2de en de 8ste compagnie van het 3de regiment vestingartillerie;

s. gedurende eenige dagen op een nader te bepalen tijd de daartoe aan te wijzen leerlingen van de cursussen der infanterie en cavalerie met de noodige officieren.

De miliciens der lichting van 1881 van de 1ste, 2de, 3de en 4de compagnie van het 1ste, die van de 4de en 6de compagnie van het 2de en die van de 3de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie zullen gedurende den tijd, dat deze compagnieën voor de practische oefeningen haar garnizoen verlaten, ingedeeld worden bij de andere compagnieën in hun garnizoen, en, geoefend zijnde, aan de practische oefeningen in het kamp deelnemen als volgt:

de miliciens der 4de compagnie van het 1ste, die der 4de compagnie van het 2de en die der 3de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie, respectievelijk met de 7de compagnie van het 1ste, de 7de compagnie van het 2de en de 2de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie; de miliciens van de 3de compagnie van het 1ste en die van de 6de compagnie van het 2de regiment vestingartillerie, respectievelijk met de 5de compagnie van het 1ste en de 7de compagnie van het 3de regiment vestingartillerie en die der 1ste en 2de compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie, respectievelijk met de 10de compagnie van het 2de en de 8ste compagnie van het 3de regiment vestingartillerie.

Het in orde brengen van het schietterrein en het kamp, alsmede het verrichten van de andere voorbereidende werkzaamheden wordt opgedragen aan het vaste personeel der artillerie-schietschool en derhalve ook aan de 9de en 10de compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie. Een detachement, hoogstens ter sterkte van 14 onderofficieren en manschappen, zal daartoe op den 4den April a. s. naar de *Oldebroeksche heide* marcheeren en op den 19den d. a. v. op een sterkte worden gebracht van 2 officieren en 80 onderofficieren en manschappen. De commandant der vestingartillerie zal, zoo noodig, op aanvraag van den Directeur der artillerie-schietschool, door detachering van andere compagnieën, dit detachement op genoemde sterkte brengen, terwijl hij ook van af 10 Mei a. s. het noodige aantal onderofficieren en manschappen — voor zooveel de belangen van den dienst dit zullen toelaten — zal verstrekken tot de vereischte versterking van het voor de artillerie-schietschool benodigd personeel.

Een detachement artillerie-transporttrein, onder bevel van een luitenant, bestaande uit 6 bespanningen van 4 paarden en 5 rijpaarden met het benodigde personeel, zal op een door den Inspecteur der artillerie te bepalen tijdstip, mede het kamp betrekken, en, zoo noodig, vóór den 10den Mei, op aanvraag van den Directeur der artillerie-schietschool, door de zorg van den commandant der bereden artillerie op meerdere sterkte worden gebracht, voor zooverre dit met de belangen van den dienst is te vereenigen.

Aan elken cursus van de artillerie-schietschool moet worden deelgenomen door *vijf* officieren (waarvan één der bereden artillerie) en *vijf* onderofficieren der vestingartillerie. De Inspecteur der artillerie zal de daartoe noodige voordrachten indienen. De hierboven bedoelde onderofficieren, en die, behoorende tot het bovengenoemd detachement artillerie-transporttrein, zullen, ten opzichte der soldijverhooging, voor de dagen van hun verblijf op de *Oldebroeksche heide*, geacht worden gelijk te staan met die van het vaste personeel der artillerie-schietschool, onder welk personeel zijn begrepen de 9de en 10de compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie (art. VI van bovenstaand besluit), terwijl de korporaals van het laatstgenoemd detachement, ten opzichte der soldijverhooging, geacht worden gelijk te staan met die der even genoemde compagnieën van het 1ste regiment vestingartillerie.

2°. De oudste in rang zijnde officier der artillerie in het kamp aanwezig, voert het algemeen bevel over het geheele kampeerende personeel, terwijl de verschillende troepen onder het rechtstreeks bevel staan van de officieren, die met de leiding van hunne oefeningen zijn belast.

De dienst van plaatselijken commandant wordt, voor zooveel zij in het kamp van toepassing is, door den Directeur der artillerie-schietschool verricht, terwijl ook de dienst voor het materieel aan dien Directeur, als artilleriecommandant blijft opgedragen;

3°. De directeur der artillerie-schietschool is belast met de leiding der oefeningen van het vaste personeel dier inrichting en het onderwijs bij den cursus.

- De leiding der oefeningen van het overige personeel wordt opgedragen :
  - van 7 tot 28 Juni aan den luitenant-kolonel C. E. A. VIGELIUS, aan wien wordt toegevoegd de majoor P. B. KOCK;
  - van 1 tot 14 Juli aan den kapitein C. L. VAN PESCH;
  - van 14 tot 28 Juli aan den majoor Jhr. W. A. ALTING VON GEUSAU;
  - van 6 tot 27 September aan den luitenant-kolonel R. C. VAN ONSELEN, aan wien wordt toegevoegd de majoor W. BEIJERINCK.

De hoofdofficieren, die met de leiding der oefeningen van de hiervoren bedoelde veldbatterijen zullen worden belast, zullen later worden aangewezen.

De 1ste luitenant voor het materieel van het 1ste regiment vestingartillerie, B. E. VAN TUBERGEN zal gedurende het verblijf der troepen op de *Olde broeksche heide*, aldaar dienst doen als adjudant voor het materieel. Deze officier zal, zoo noodig, reeds vóór den 10den Mei a. s. op het door den Directeur der artillerie-schietschool te bepalen tijdstip, het kamp betrekken en genoemde functie aanvaarden.

4° De Directeur der artillerie-schietschool is belast met het aanvragen van al het materieel en het aanschaffen van al het benoodigde voor de practische oefeningen van genoemde inrichting en van de verschillende seriën.

Hij ontvangt daartoe van de officieren, belast met de leiding der oefeningen van de vesting- en bereden artillerie en van de cadetten, zoodra mogelijk opgave van het aantal te doene schoten, van het aantal en de soort van vuurmonden en van de doelen, die gebezigd zullen worden; een en ander voor zooverre vuurmonden en munitien niet door de kampeerende troepen worden medegebracht.

Laatstgenoemde officieren moeten voor het houden der oefeningen, zoo noodig, met den Directeur der artillerie-schietschool in overleg treden.

Genoemde Directeur moet zorg dragen, dat voor die oefeningen alles in gereedheid wordt gebracht, terwijl hij, op zijn aanvraag aan den commandant der vesting- of aan dien van de bereden artillerie, het daarvoor benoedigde meerdere personeel zal ontvangen, door vooruitzending van detachementen der compagnieën of batterijen, voor wier oefeningen het werk moet worden verricht.

5°. De Inspecteur der artillerie, de commandanten van de vesting- en van de bereden artillerie, alsmede de Directeur der artillerie-schietschool en de overige officieren worden met de uitvoering van het in punt 1 en punt 3 bepaalde belast, voor zooveel ieder hunner aangaat; de in de tweede en derde plaats genoemde autoriteiten kunnen, zoo noodig, de verdere officieren en militairen van minderen rang aanwijzen, om hunnen onderhoorigen hoofdofficieren, die met de leiding der oefeningen belast zullen worden, voor bijzondere diensten behulpzaam te zijn.

6°. De Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht stelt orde op de waarneming van den geneeskundigen en veterinairen dienst bij de kampeerende troepen.

7°. De marsch der troepen naar het kamp en terug wordt door den Chef van den generalen staf geregeld.

8°. De voorziening in de behoefte aan kampements-effecten, levensmiddelen, fourages, enz. is aan den Hoofdintendant opgedragen.

9°. De dienst der transporten op de legerplaats, alsmede het overbrengen van zieken, brood, kampements-, nachtleger, hospitaalgoederen, enz., voor zooveel dit met voertuigen en bespanningen moet geschieden, wordt door middel van artillerievoertuigen en de in punt 1 bedoelde treinbespanningen van de regimenten veldartillerie verricht.

Bijzondere voorschriften, nopens den administratieven dienst op de legerplaats, zullen nader worden medegedeeld.

Julius, *Leerboek der Natuurkunde*. Aanschrijving M. v. O. van 24 Maart 1881, n°. 52.

Kennisgeving aan de Landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 3,60 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 4,80 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

het 1ste deel van het *Leerboek der Natuurkunde*, door dr. V. A. JULIUS, Leraar aan de Koninklijke Militaire Academie.

Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de Infanterie. Aanschrijving M. v. O. van 25 Maart 1881, n°. 29.

Kennisgeving aan de Landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,48 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,64 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

het *Voorschrift betreffende de Wapenen en Schietoefeningen bij de Infanterie.*

Gelast, dat dit voorschrift voortaan zal worden gevolgd en dat honderd afdrucken dezer order, ter uitreiking aan de commandanten der dienstdoende schutterijen, aan het Departement van Binnenlandsche Zaken zullen worden gezonden.

Doet wijders opmerken, dat door bovenstaande order buiten werking gesteld wordt de beschikking van 1 September 1873, u°. 20 P (R. M. 1873, bl. 291).

RECUEIL MILITAIR.

(26 APRIL — 25 MEI 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Vaststelling van een voorschrift betreffende de verpleging der landmacht, in tijd van oorlog. Aanschrijving M. v. O. van 6 April 1881, n°. 56.

Gezien het Koninklijk besluit van den 23sten November 1880, n°. 25, nopens de samenstelling van de rations levensmiddelen, fourages, enz., in tijd van oorlog, — te velde en in versterkte plaatsen —.

Heeft goedgevonden:

1. Ter uitvoering van dat besluit, en ter verdere regeling van de verpleging der troepen in oorlogstijd, vast te stellen:

Een voorschrift betreffende de verpleging van de landmacht, in tijd van oorlog, — te velde en in versterkte plaatsen — (1) (2).

2. Te bepalen:

dat genoemd Koninklijk besluit, met het voormelde voorschrift afzonderlijk gedrukt zal worden, en dat daarvan aan elk der aangewezen commandanten van stellingen, groepen, vestingen en forten, drie exemplaren, en aan ieder, die op last van het Departement van Oorlog één exemplaar of meer exemplaren van het *Recueil Militair* voor zijn bureau, archief, korps of inrichting ontvangt, één of meer exemplaren, met diezelfde bestemming, kosteloos verstrekt zullen worden.

3. In te trekken:

de aanschrijvingen van:

a. den Commissaris-Generaal voor het Departement van Oorlog van:

16 Februari 1814, n°. 48 (*R. M.* 1814, blz. 107),

24 November 1814, » 3 (» » 1814, » 623),

8 September 1815, » 21 (» » 1815, II, bl. 11);

---

(1) Door *troepen te velde* worden in dit voorschrift verstaan zoowel de troepen van het eigenlijke veldleger als die, welke bestemd zijn voor de bewaking of verdediging van stellingen en liniën, voor zooveel zij niet in versterkte plaatsen (welke benaming bij bedoeld voorschrift wordt gebezigd voor vestingen en voor forten) verblijf houden, alsmede aanvullings- en reservetroepen, schutterkorpsen, enz., die niet op vredesvoet gekazerneerd zijn.

(2) Het voorschrift omtrent de oplegging, bewaring, uitdeeling en verantwoording van levensmiddelen, fourages, enz. ten dienste van het veldleger en de troepen in versterkte plaatsen, in gemeld Koninklijk besluit bedoeld, zal afzonderlijk verschijnen.

b. den Intendant-Generaal van de administratie van Oorlog van: 17 October 1817, n°. 60 (*R. M.* 1817, II, blz. 195);

c. den Directeur-Generaal van het Departement van Oorlog van:

17 Januari	1831, n°. 6	(<i>R. M.</i> 1831, I, blz. 41),
14 Maart	1831, » 25	(» » 1831, I, » 212),
7 Mei	1831, » 54	(» » 1831, II, » 110),
17 Juni	1831, » 2	(» » 1831, II, » 223),
22 Januari	1832, » 23	(» » 1832, I, » 21),
22 April	1832, » 10	(» » 1832, I, » 198),
1 Januari	1834, » 1	(» » 1834, I, » 4),
8 November	1834, » 2	(» » 1834, II, » 42),
11 December	1834, » 12	(» » 1834, II, » 99),

benevens de beschikking van den Directeur-Generaal van Oorlog van den 10den Juni 1831, n°. 52 (*R. M.* 1831, II, blz. 200), met het daarbij behoorende tarief voor de uitdeeling van levensmiddelen en fourages in de vestingen en versterkte plaatsen, en de instructie ter regelmatige uitvoering van het contract, vastgesteld bij beschikking van den Intendant-Generaal van de administratie van Oorlog van 28 October 1817 (*R. M.* 1817, II, bl. 217).

Schrijvers bij de korpsen. Aanschrijving M. v. O. van 25 April 1881, n°. 52.

Gelet op de *tabelle*, behoorende bij de beschikking van den 29sten Maart dezes jaars, IIIde Afd., n°. 23 (*R. M.* 1881, I, bladz. 471).

Heeft goedgevonden:

met wijziging en aanvulling van den inhoud dier *tabelle*, voor zooveel de kolom *bij andere autoriteiten* betreft, te bepalen:

a. bij het Regiment Grenadiers en Jagers vervalt de voor den *Inspecteur der Artillerie* aangewezen schrijver;

b. de schrijvers, die nog bij de Regimenten Vestingartillerie kunnen worden aangesteld worden bestemd voor de hieronder vermelde autoriteiten; als: van het 2de Regt. Vest.-art. één voor den Art.-Com. in de VIIde verdedigingsstelling.

» » 3de »	»	één	»	»	»	»	»	VIIIste	»
» » 4de »	»	één	»	»	»	»	»	Vde	» en
		één	»	»	»	»	»	Inspecteur der Artillerie.	

Herziening van het reglement op het geneeskundig onderzoek. Aanschrijving M. v. O. van 30 April 1881, n°. 89. Mededeeling van Z. M. besluit van 7 April 1881, n°. 47.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Oorlog, van Marine en van Binnenlandsche Zaken, van den 2den December 1880, Kabinet, litt. O¹², van den 6den December 1880, letter B, n°. 67, en van 8 December 1880, litt. M., afdeeling M. S.

Gezien Ons besluit van 3 Maart 1871 (*Staatsblad* n°. 9), houdende vaststelling van een nieuw reglement op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor den dienst bij de zee- en landmacht.

Gezien Ons besluit van 10 Maart 1878 (*Staatsblad* n°. 16), tot wijziging van art. 9 van genoemd reglement.

Overwegende, dat het noodzakelijk is ook de artt. 10 en 11 van dat reglement te herzien.

Den Raad van State gehoord (advies van den 11den Januari 1881, n°. 8). Gelet op het nader gemeenschappelijk rapport van Onze Ministers voornoemd, van den 26sten Februari 1881, litt. C⁷ (Kabinet), van den 28sten Februari 1881, litt. B, n°. 36, en van den 5den April 1881 n°. 371, afdeeling Militie en Schutterijen.

Hebben goedgevonden en verstaan.

Art. 1. Art. 10 van voorschreven reglement wordt gelezen als volgt.

Art. 10. Voor het gezichtsvermogen worden ten aanzien van hen, die zich voor den dienst bij de zee- of landmacht wenschen te verbinden, de navolgende eischen gesteld:

A. Hij, die als *vrijwilliger* bij de zee- of landmacht (onder het woord „vrijwilliger” hier niet te verstaan de vrijwilliger voor de militie) als *adelborst*, *cadet* of *scheepsklerk* verlangt te worden toegelaten, moet een gezichtsscherpte bezitten van minstens $\frac{2}{3}$ op één oog en van minstens $\frac{1}{2}$ op het andere, te bepalen zonder aanwending van brilglazen (1).

Wanneer door bijziendheid niet aan deze voorwaarden kan worden voldaan, is de aspirant nog geschikt te achten, indien hij, jonger dan 20 jaren zijnde, met negatieve spherische glazen van hoogstens 1 Dioptrie op beide oogen volkomen gezichtsscherpte verkrijgt, of indien hij, den leeftijd van 20 jaren bereikt of overschreden hebbende, die gezichtsscherpte met negatieve glazen van hoogstens 1,5 Dioptrie erlangt.

B. Voor hen, die als *officier* of *student* voor den *militairen geneeskundigen* of *pharmaceutischen dienst*, als *kweekeling* voor den *veertsenijkundigen dienst*, als *aspirant-kwartiermeester* of in eenige andere militaire betrekking, waarbij scherpijn in de verte niet vereischt wordt, verlangt te worden toegelaten, gelden de volgende bepalingen:

1°. bij het aanwezig zijn van één normaal oog is gezichtszwakte of een refractie-afwijking op het andere oog geen reden tot afwijzing, wanneer zonder aanwending van glazen niet minder dan $\frac{1}{3}$ gezichtsscherpte verkregen wordt;

2°. bijziendheid van hoogstens 2 Dioptriën op beide oogen, die door een bril zoodanig gecorrigeerd wordt, dat het eene oog volkomen, het andere halve gezichtsscherpte verkrijgt, is geen reden tot afwijzing.

Aan de militairen sub B vermeld, wier gebrek onder de laatste alinea valt, wordt het dragen van een bril in dienst toegestaan.

Bij het onderzoek van het gezichtsvermogen moet steeds beproefd worden, of de persoon in staat is de hoofdkleuren duidelijk te onderscheiden; wordt een zekere graad van onvermogen hiertoe aangetroffen, dan behoort daarvan aantekening te geschieden in den engagementsstaat en het stamboek, en bij de zeemacht óók op de eerste bladzijde van het conduiteboekje.

Wat de zeemacht betreft, dient te worden in acht genomen, dat zij, die als *student* voor den *militairen geneeskundigen* of *pharmaceutischen dienst* wenschen te worden toegelaten, — zij, die als *officier van gezondheid* of *apotheker* in dienst wenschen te treden, alsook *aspirant-adelborsten*, *aspirant-scheepsklerken*, *aspirant-stuurmansleerlingen* en *aspirant-bootmansleerlingen* (behoudens de hierboven bepaalde eischen) in het bezit moeten zijn van volkomen kleuronderscheidingsvermogen op één oog en van minstens half-kleuronderscheidingsvermogen op het andere oog.”

Art. 2. In art. 11 van genoemd reglement worden de n° 133*, 136*, 137*, 141*, 142*, 143*, 144*, 145*, 146*, 147*, 148*, 149*, 150*, 151*, 152*, 153*, 154, 155, 156, 157, 158*, 159, 160*, 161*, 162*, 163*, 164*, 165*, 166*, 167*, 168*, 169, 170*, 171*, 172*, 173*, 174*, 175*, 176*, 177*, 178*, 179*, 180*, 181*, 182*, 183*, 184*, 185*, 186*, 187*, 188*, 189*, 190*, 191*, 192*, 193*, 194*, 195*, 196* en 197* gelezen als volgt:

(1) Het oog is in het bezit van *normale* of *volkomen* gezichtsscherpte (S=1), wanneer het zwarte letters of figuren op een witten grond, onder een hoek van 5 minuten, duidelijk kan onderscheiden.

De proeven worden genomen op een afstand van niet minder dan 5 meter.

- n°. 133*. Uitzetting van den traanzak (hernia sacci (lacrymalis)).
- n°. 136*. Slepemde tranenvloed (epiphora) in aanmerkelijken graad, hetzij met of zonder vernauwing of sluiting in het gebied der traanwegen.
- n°. 137*. *a.* Gezwollen van de traanklier;
b. fistel van de traanklier.
- n°. 141*. Splitsing der oogleden (coloboma palpebrarum), zoodat het oog niet volkomen kan gesloten worden en herhaalde ontsteking hiervan het gevolg is.
- n°. 142*. *a.* Geheel of gedeeltelijk gemis van een der oogleden;
b. verkorting van het bovenooglid (zoogenaamd hazenoog, lagophthalmos), zoodat het oog niet volkomen kan gesloten worden en herhaalde ontsteking hiervan het gevolg is.
- n°. 143*. Hardnekkige ooglidskramp.
- n°. 144*. Verlamming in belangrijken graad: *a.* van den oplichter van het bovenooglid (blepharoptosis); *b.* van één oogbolspier of van meer oogbolspiere.

NB. Scheelzien op *zich zelf* is geen reden tot afkeuring.

- n°. 145*. *a.* Buiten- of *b.* binnenwaartskeering der oogleden (ectropion, entropion):
- n°. 146*. Binnenwaartsche stand der ooghaartjes (trichiasis, districhiasis).
- n°. 147*. Beursgezwollen in de oogleden in dien graad, dat het zien daardoor belangrijk belemmerd wordt.
- n°. 148*. Geheel verlies der oogharen (maderosis).
- n°. 149*. *a.* Verzwering; *b.* hardnekkige ontsteking van den ooglidrand.
- n°. 150*. Woekeringen op het oogbindvlies (granulationes) in belangrijken graad.

NB. Bij de zeemacht zal, behoudens het bepaalde bij art. 116 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), betrekkelijk de nationale militie, omtrent de geschiktheid der door deze ziekte, ook zelfs in lichten graad, aangetaste personen in de maritieme directiën of in de kantoren van aanneming beslist worden.

- n°. 151*. Atrophie van het ooglidbindvlies, *b. v.* door trachomateuse ontsteking.
- n°. 152*. Slepemde bindvliesontsteking.
- n°. 153*. Oogbolstuipen (nystagmus).
- n°. 154. Verdroging van den oogbol (ophthalmoxerosis).
- n°. 155. Ziekte van Basedow.
- n°. 156. Uittering (phthisis, atrophie bulbi): *a.* van één oogbol; *b.* van beide oogbollen.
- n°. 157. Gemis: *a.* van één oogbol; *b.* van beide oogbollen.
- n°. 158*. Etterachtige oogontsteking.
- n°. 159. Ontsteking van den geheelen oogbol.
- n°. 160*. Hoornvliesontsteking (keratitis).
- n°. 161*. Vleugelvel (pterygium) in belangrijken graad.
- n°. 162*. Verduisteringen of andere weefselveranderingen (*b. v.* staphyloma) van het hoornvlies:

a. van één oog, wanneer de gezichtsscherpte, zonder aanwending van glazen, tot $\frac{1}{10}$ of lager is gedaald, en deze op het andere oog minder dan normaal is;

b. wanneer de gezichtsscherpte van het verduisterde oog, zonder aanwending van glazen, meer dan $\frac{1}{10}$, doch minder dan $\frac{1}{3}$ is, terwijl deze van het tweede oog, onverschillig door welke oorzaak, zonder aanwending van glazen, minder dan $\frac{2}{3}$ bedraagt;

c. wanneer de gezichtsscherpte van één oog, zonder aanwending van glazen, minder bedraagt dan $\frac{1}{20}$, ook wanneer het tweede oog normaal is.

n°. 163*. Hoornvlieszweer of fistel.

n°. 164*. Druifgezwel (staphyloma) van den harden oogrok.

n°. 165*. Inwendig etteroog (hypopyon).

n°. 166*. Bloeduitstorting in de voorste kamer.

n°. 167*. Ontsteking van den harden oogrok (scleritis).

n°. 168*. a. Ontsteking van den haarband (kyklitis);

b. druifgezwel van den haarband (staphyloma corporis ciliaris).

n°. 169. Gemis van den regenboog (irideremia).

n°. 170*. Aangeboren sluiting van den oogappel (atresia pupillae).

n°. 171*. Ontsteking van den regenboog en woekeringen of gezwellen aan dit vlies.

n°. 172*. Ontsteking van het vaatvlies.

n°. 173*. Verstopping van den oogappel (cataracta capsularis spuria).

n°. 174*. Afscheuring en gedeeltelijk gemis van den regenboog en verplaatsing van den oogappel (pupilla artificialis), met verminderde gezichtsscherpte, zooals in n°. 162* onder a, b en c is opgegeven.

NB. Aangeboren splijting van den regenboog (coloboma iridis) op zich zelf is geen reden tot afkeuring.

n°. 175*. Vergroeiing van den regenboog met het hoornvlies (synechia anterior).

n°. 176*. Geheele of nagenoeg geheele vergroeiing van den regenboog met het lensbeursje (synechia posterior).

n°. 177*. Gemis van de lens (aphakia).

n°. 178*. Verplaatsing van de lens (luxatis lentis), met verminderde gezichtsscherpte, zooals in n°. 162* onder a, b en c is opgegeven.

n°. 179*. Verduistering in het lensstelsel, grauwe staar (cataracta).

n°. 180*. a. Troebelheid van het glasvocht; b. vlokken in belangrijken graad in het glasvocht.

n°. 181*. Blaasworm (cysticercus) en andere entozoa in het oog.

n°. 182*. Groene staar (glaucoma).

n°. 183*. Bloeduitstorting in het glasvocht of tusschen de vliezen.

n°. 184*. Ontsteking van het netvlies met hare gevolgen, zooals: a. infiltratiën; b. pigment-afzetting; c. atrophie.

n°. 185*. Loslating van het netvlies (solutio retinae).

n°. 186*. Bloedarmoede van het netvlies (ischaemia retinae).

n°. 187*. Gezwel van het netvlies (tumor retinae).

n°. 188*. Zwarte staar, met gemis van lichtontzwareing (amaurosis).

n°. 189*. Gezichtszwakte (amblyopia), wanneer de gezichtsscherpte is gedaald, zooals in n°. 162* onder a, b en c is opgegeven.

n°. 190*. a. Ontsteking, b atrophie der gezichtszenuw.

n°. 191*. Vaatverstopping der centrale netvliesslagader (embolie).

n°. 192*. Bepierking van het gezichtsveld.

n°. 193*. Verminderde netvlies-gevoeligheid (torpor retinae).

n°. 194*. Bijziendheid (myopia):

a. van 3 tot 5 Dioptriën op één oog (te bepalen na opheffing van het accomodatie-vermogen), wanneer de gezichtsscherpte van het andere oog, zonder aanwending van glazen minder bedraagt dan $\frac{1}{4}$;

b. van 6 Dioptriën op één oog (te bepalen als boven), wanneer de gezichtsscherpte van het andere oog, zonder aanwending van glazen, minder dan normaal is;

c. van 7 of meer Dioptriën op één oog, ook wanneer het andere oog normaal is.

Personen, die met bijziendheid op één oog in dienst zijn getreden, kunnen

dit gebrek, ook al mocht dit later toegenomen zijn, nimmer doen gelden als reden tot afkeuring, zoolang het andere oog normaal is. Wanneer echter bijziendheid in dienst is toegenomen tot minstens 4 Dioptriën op beide oogen, dan is de bedoelde persoon hierdoor ongeschikt voor den dienst.

n°. 195*. Oververziendheid (hypermetropia totalis):

a. van 6 tot 7 Dioptriën op één oog, wanneer de gezichtsscherpte van het andere oog, zonder aanwending van glazen, minder bedraagt dan $\frac{1}{2}$,

b. van 8 Dioptriën op één oog, wanneer de gezichtsscherpte van het andere oog, zonder aanwending van glazen, minder dan normaal is;

c. van 9 of meer Dioptriën op één oog, ook bij normalen toestand van het andere.

Personen, die met oververziendheid op één oog in dienst zijn getreden, kunnen dit gebrek nimmer als reden van afkeuring doen gelden, zoolang het tweede oog normaal is.

n°. 196*. Verschil van breking in twee tegenovergestelde meridianen van het oog (astigmatisme): a. van één oog met verminderde gezichtsscherpte, zonder aanwending van glazen, tot $\frac{1}{10}$, indien de gezichtsscherpte van het andere oog minder dan $\frac{1}{3}$ bedraagt; b. van één oog met verminderde gezichtsscherpte, zonder aanwending van glazen, tot beneden $\frac{1}{20}$, ook wanneer het andere oog normaal is.

n°. 197*. Verlamming der accomodatie van beide oogen.

Art. 3. Dit besluit treedt in werking op den vijfden dag na de dagteekening van het *Staatsblad* en de *Staatscourant*, waarin het geplaatst is.

Daggelden van geleiders van transporten materieel, buskruit en munitiën. Aanschrijving M. v. O. van 30 April 1881, n°. 91. Mededeeling van Z. M. besluit van 26 April 1881, n°. 22.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 22sten April 1881, IVde Afd., n°. 70.

Hebben goedgevonden en verstaan, met intrekking van Ons besluit van 18 Juni 1879, n°. 27, te bepalen:

1°. Bij transporten van artillerie-materieel, buskruit en munitiën, genieten de geleiders, daarbij in dienst te stellen, boven hunne gewone bezoldiging een daggeld als volgt:

een conducteur der artillerie f 1,50. (*Een gulden vijftig cent*);

een tijdelijk conducteur (onderofficier of korporaal zijnde) f 1,00. (*Een gulden*).

Een tijdelijk conducteur (burger zijnde) f 1,50. (*Een gulden vijftig cent*) en zoo noodig vrij vervoer voor de reis van de woonplaats naar de plaats van inlading en voor de reis van de plaats van ontlading naar de woonplaats terug en zulks naar de regelen door Onzen Minister van Oorlog vast te stellen;

een adsistent-conducteur (militair zijnde) f 0,60 (*zestig cent*);

een adsistent-conducteur (burger zijnde) f 1,00. (*Een gulden*) en zoo noodig vrij vervoer voor de reis van de woonplaats naar de plaats van inlading en voor de reis van de plaats van ontlading naar de woonplaats terug en zulks naar de regelen door Onzen Minister van Oorlog vast te stellen.

2°. De voormelde daggelden worden genoten van en met den dag van aankomst in de plaats van inlading of, in geval de geleiders of adsistenten aldaar in garnizoen zijn, van af den dag, waarop het inladen aanvangt, tot en met den dag, waarop de goederen in de bestemmingsplaats aan den persoon, met de in ontvangstneming belast, zijn overgegeven.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht,

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken, de dezerzijdsche beschikking van 28 Juni 1879, IVde Afd., n°. 99 (*R. M.* 1879, I, bladz. 23).

B. Te bepalen, dat voor het vervoer, zoo noodig, per spoortrein of stoomboot van de conducteurs en adsistent-conducteurs (burger zijnde), in de gevallen bij het besluit bedoeld, bewijzen zullen worden afgegeven, welke voor alleen reizende onderofficieren en soldaten voorgeschreven zijn.

TWEEDE GEDEELTE.

Stamboeken. Aanschrijving M. v. O. van 23 April 1881, n°. 76.

Heeft goedgevonden, bij deze, te bepalen:

1°. dat bij het op 1 April 1881 opgerichte eskadron ordonnansen een afzonderlijk stamboek zal worden aangehouden;

2°. dat van bedoeld stamboek, zoo spoedig doenlijk, een duplicaat aan het Departement van Oorlog moet worden gezonden;

3°. dat de onderofficieren en manschappen, behoorende tot de mede op 1 April 1881, opgerichte rij- en hoefsmidschool, in het stamboek van het 2de regiment huzaren moeten worden ingeschreven.

Huwelijken van vrijwillig dienende militairen beneden den rang van officier. Aanschrijving M. v. O. van 26 April 1881, n°. 32.

Overwegende, dat de inhoud van punt V der beschikking van den 15den Maart dezes jaars, IIIde Afd., n°. 63 (*R. M.* 1881, II, bladz. 72), zoodanig moet worden gewijzigd, dat alle militairen beneden den rang van officier, die gehuwd, of weduwnaar met één of meer bij hen inwonende kinderen zijn, het voorrecht blijven genieten van het voor hen kosteloos vervoer hunner meubelen in het geval, bedoeld bij Koninklijk besluit van den 19den Augustus 1873, n°. 29 (*B. U.*, bladz. 1343).

Heeft goedgevonden te bepalen, dat gemeld punt V zal worden gelezen als volgt:

V. De gehuwde militairen beneden den rang van officier hebben aanspraak op: *vrije geneeskundige behandeling voor hen en hun gezin; het gebruik van een tweemansnachtleger, en vervoer van de hun toebehoorende meubilaire goederen, bij verandering van standplaats in het belang van 's Rijks dienst overeenkomstig 's Konings besluit van 19 Augustus 1873, n°. 29 (B. U., bladz. 1343).*

De bij punt I bedoelde tabelle wijst aan, wie hunner bovendien het *bijzonder voorrecht* zullen genieten van:

behoorlijke huisvesting voor hen en hun gezin, in of buiten de kazerne.

Brengt bij deze gelegenheid, tevens ter kennis van de Landmacht, dat in de behoefte aan tweemansnachtlegers eerst geleidelijk kan worden voorzien, naarmate de voorraad daarvan in de centraale magazijnen, welke, voor zoo veel sommige artikelen betreft, ten gevolge der vele verstrekkingen is uitgeput, weder zal zijn aangevuld.

Ontwerp-voorschrift tot het houden van kadermanoeuvres. Aanschrijving M. v. O. van 30 April 1881, n°. 92.

Brengt, door deze, ten vervolge op de aanschrijving van 24 October 1879, IIde Afd., Gen. Staf, n°. 30 (*R. M.* 1879, II, bladz. 281), ter kennis van de Landmacht, dat de volgende wijzigingen zijn gebracht in het *Ontwerp-voorschrift tot het houden kadermanoeuvres*.

§ 1. De slotzin vervalt.

§ 7. Wordt gelezen:

Afgezien van de door den Minister van Oorlog bevolen kadermanoeuvres, wordt tot het houden dier manoeuvres last gegeven door:

den Commandant van het betrokken korps,	} wat betreft de manoeuvres, be- doelt bij §	} 6 Ia.	
de betrokken Inspecteurs en Divisiecommandanten,			
de betrokken Inspecteurs,			6 Ib.
de Divisiecommandanten,			6 II.
den Chef van den generalen staf,			6 III.
		6 IV.	

Hij, die de manoeuvres beveelt, wijst ook den opper- of hoofdofficier aan, die met de leiding wordt belast.

Onderaan bladzijde 6 vervalt de noot (1).

§ 10. De slotzin vervalt.

§ 14. 3de alinea. De slotzin vervalt.

§ 15. De 1ste alinea wordt gelezen:

De Leider wijst, waar hij dit noodig acht, een of meer officieren aan, om bij hem als adjudant of in eenige andere betrekking dienst te doen. Voorts dient hem bij de samenstelling der kaders het onderstaande als uitgangspunt, waarvan naar omstandigheden kan worden afgeweken.

§ 16. Aan het slot vervallen de woorden:

of den Commandant der betrokken afdeeling schriftelijk

§ 17. Regel 5 v. b. wordt gelezen:

gesteld, van verschillenden vorm en kleur zijn. De jalonneurs,

§ 18. De 2de alinea vervalt.

§ 20. De slotzin der 1ste alinea vervalt.

De 2de alinea wordt gelezen:

Hij stelt elken oefeningsdag, vóór den aanvang der oefening, den Algemeenen Bevelhebber in de gelegenheid, den deelnemers aan de manoeuvres de vereischte instructiën, enz. te geven.

§ 21. De slotzin vervalt.

§ 22. Wordt gelezen:

Gedurende de uitvoering der manoeuvre worden zoo min mogelijk besprekingen en discussiën gehouden.

§ 24. Uit regel 4 v. b. vervallen de woorden:

van het marschbevel,

§ 27. Wordt gelezen:

Elk officier, die aan een kadermanoeuvre deelneemt, moet voorzien zijn van een kaart van het terrein, waarop de operatiën plaats hebben.

Voor de samenstelling der gevechtsberichten geldt het bepaalde in § 41 van het Voorschrift tot het houden van groote manoeuvres.

§ 28. Wordt gelezen:

Ieder commandant bepaalt, wanneer de gevechtsberichten der onder hem dienstdoende officieren bij hem moeten zijn ingekomen. Hij stelt daarop zijn opmerkingen, gebruikt ze zoo noodig voor zijn gevechtsbericht en zendt ze, indien dit voor het juiste begrip van den loop der oefening noodig is, aan den naast hooger commandant.

De Algemeene Bevelhebber maakt een algemeen verslag, en doet dit, vóór een door den Leider te bepalen tijdstip, aan dezen toekomen.

§ 29. Wordt gelezen:

Op de rustdagen worden, indien de Leider zulks wenschelijk acht, conferentiën gehouden, waarin ieder deelnemer de bij hem berustende opdrachten,

orders, gevechtsberichten, enz. medebrengt, en de afgeloopen operatiën besproken en beoordeeld worden.

§ 30. *De 1ste en 2de alinea worden gelezen:*

De Leider licht op die conferentiën de gevechtstoestanden toe, geeft aan hoe de verkeerdt uitgevoerde operatiën hadden moeten geschieden en mislagen hadden kunnen worden voorkomen.

Hij stelt de betrokken officieren in de gelegenheid, zich te verantwoorden, en leidt de daardoor ontstane discussiën. Hij laat voorts de gevechtsberichten, welke niet voor het juiste begrip van den loop der manoeuvres bewaard moeten blijven, aan de vervaardigers ter hand stellen, en geeft de vereischte instructiën en uitleggingen voor de volgende operatiën.

§ 32. *Wordt gelezen:*

De Leider laat door een der officieren korte aantekening houden van het behandelde op de conferentiën.

§ 33. *Wordt gelezen:*

Na het einde der manoeuvre zendt de Leider aan de autoriteit, die de manoeuvre gelast heeft, de algemeene verslagen van den Algemeenen Bevelhebber, na daarop zijn opmerkingen gesteld te hebben.

Hij voegt daarbij een overzicht van het behandelde in de conferentiën en de verdere door hem noodig geachte toelichtingen en beschouwingen.

De autoriteit, die de manoeuvre gelast heeft, deelt zijn beoordeeling aan den Leider mede, die de betrokken personen daarmede in kennis stelt.

§ 38. *De 2de alinea vervalt.*

§ 43. *Wordt gelezen:*

De officieren, die aan een kadermanoeuvre deelnemen, en wegens de betrekking, die zij daarbij bekleeden, in oorlogstijd bereden zouden wezen, worden door de naastbijzijnde korpsen cavalerie of bereden artillerie van paarden voorzien.

Wordt buiten het garnizoen overnacht, dan nemen de officieren — behalve die, welke rijkspaarden berijden, — hunne oppassers mede.

De bovengenoemde bereden korpsen verstrekken voor ieder door hen afgestaan rijkspaar een verzorger, die tevens dienst doet als oppasser van den officier, die het paard berijdt. Zoo mogelijk verschaffen zij ook paarden aan de oppassers der officieren, die op eigen paarden of op rijkspaarden aan de manoeuvre deelnemen.

De rijkspaarden, hunne verzorgers en de overige officiersoppassers vormen een of meer detachementen, die door een onderofficier of korporaal van het korps, waartoe de paarden behooren, gecommandeerd worden.

§ 45. *De slotzin vervalt.*

§ 47. *Wordt gelezen:*

Alle deelnemers aan de manoeuvres zijn gekleed in dagelijksche tenue, de onderofficiieren en minderen zonder geweer of karabijn.

Ransels worden alleen medegenomen, indien buiten het garnizoen wordt overnacht.

Zij worden dan op de voertuigen geladen.

Nummeren van sokken. Aanschrijving M. v. O. van 4 Mei 1881, n°. 66.

In aanmerking nemende, dat het gebruik van zwarte sajiet, is gebleken voor het nummeren der wollen sokken, de voorkeur te verdienen, boven het gebruik van roode saai.

Heeft goedgevonden, met wijziging van het daaromtrent voorgeschrevene bij punt 4 der beschikking van 11 December 1858, n°. 38 B (B. U. bladz.

797), te bepalen, dat de bedoelde kleedingstukken voortaan met zwarte sajet zullen worden genummerd.

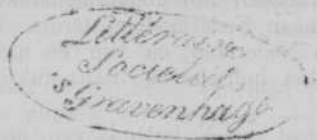
Art. 125 der militiewet. Aanschrijving M. v. O. van 5 Mei 1881, n°. 50.

Gezien de Koninklijke besluiten van den 15den Maart 1881, n°. 12 en van den 3den Mei 1881, n°. 12, waarbij bevelen zijn gegeven tot het oproepen in werkelijken dienst, in den loop van dit jaar, krachtens art. 125 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) betrekkelijk de nationale militie, van verlofgangers der militie te land.

Heeft goedgevonden, bij deze te bepalen, dat de oproeping onder de wapenen van de verlofgangers der militie te land, bedoeld bij genoemde Koninklijke besluiten, zal geschieden voor de tijdvakken, vermeld op den bij deze beschikking behoorenden staat (*Zie Rec. Mil.* blz. 124—125).

Beknopt overzicht der proeven en oefeningen bij het wapen der artillerie, in 1879. Aanschrijving M. v. O. van 14 April 1881, n°. 125.

Kennisgeving aan de Landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en tegen den prijs van f1,50 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., verkrijgbaar gesteld is: *Beknopt overzicht der proeven en oefeningen, die in het jaar 1879 bij het wapen der Artillerie hebben plaats gehad, getrokken uit de daarover ingediende verlagen.*

RECUEIL MILITAIR.

(26 MEI — 25 JUNI 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Regeling der toelating van officieren van het Ned. Ind. leger tot den intendance-cursus. Aanschrijving M. v. O. van 9 Mei 1881, n°. 20. Mededeeling van Z. M. besluit van 4 Mei 1881, n°. 9.

Gezien artikel 4 van Ons besluit dd. 7 September 1880, n°. 8, tot regeling van den intendance-cursus bij de tweede afdeling der Krijgsschool.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Koloniën en van Oorlog dd. 26 April 1881, C. n°. 4 en van 30 d. a. v. Iide Afd., n°. 16.

Hebben goedgevonden en verstaan.

Art. 1. Tot den intendance-cursus bij de tweede afdeling der krijgsschool kunnen jaarlijks eenige officieren van het leger in Nederlandsch Indië, bij voorkeur van de militaire administratie, worden toegelaten. Hun aantal wordt telkens, ongeveer één jaar vóór den aanvang van den cursus, door Onze Ministers van Oorlog en van Koloniën in gemeen overleg vastgesteld, derwijze dat niet meer dan zes officieren van het leger in Nederlandsch Indië gelijktijdig den cursus volgen.

Art. 2. Ter beoordeeling wie voor toelating tot den intendance-cursus in aanmerking komen, wordt jaarlijks in Nederlandsch Indië een examen afgenomen, waarvan het programma door Onze Ministers van Oorlog en van Koloniën in gemeen overleg wordt vastgesteld.

Aan dat examen wordt alleen deelgenomen door luitenants, die ten minste vier jaar als officier in Oost-Indië hebben gediend, een gunstige beoordeeling van hunne chefs verwierven en geacht worden theoretisch en practisch de geschiktheid te bezitten voor de deugdelijke waarneming van de aan hun rang verbonden functiën.

Indien het aantal officieren, die aan het examen voldoen, grooter is, dan het beschikbaar gestelde aantal plaatsen, dan komen zij, die bij het examen de meeste kunde aan den dag hebben gelegd, het eerst voor plaatsing in aanmerking.

Art. 3. Met inachtneming van het hierboven bepaalde, regelt de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië alles wat de toelating tot en de afneming van het in artikel 2 genoemde examen betreft, derwijze, dat de officieren, door hem na afloop van dat examen ter bijwoning van den intendance-cursus aan te wijzen, Nederland bereiken telkens vóór den aanvang van den nieuwen cursus.

Art. 4. Aan officieren van het leger in Nederlandsch Indië, die tot den intendance-cursus worden toegelaten en aan hun wettig gezin wordt, naar de daarvoor vastgestelde regelen, van gouvernementswege overtocht verleend van Nederlandsch Indië naar Nederland en terug. Zij genieten tot en met den dag van aankomst in Nederland en van en met den dag van vertrek naar Nederlandsch Indië het indische activiteits-traktement aan hunnen rang verbonden.

Hun wordt, bij aankomst in Nederland, een gratificatie voor uitrusting van f 600 (zes honderd gulden) uitgekeerd.

Hun traktement bedraagt van en met den dag na hunne aankomst in Nederland tot en met den dag vóór hun vertrek naar Nederlandsch Indië f 2300 (twee duizend drie honderd gulden).

Indien een officier van het leger in Nederlandsch Indië, die den intendance-cursus bijwoont, vóór zijn terugkeer naar Nederlandsch Indië mocht worden bevorderd tot kapitein, dan wordt het traktement, in de vorige alinea vastgesteld, verhoogd tot f 3000 (drie duizend gulden) en wel van en met den 1sten der maand, volgende op die waarin het besluit zijner bevordering gedagteekend zal zijn.

Art. 5. De officieren van het leger in Nederlandsch Indië, die den intendance-cursus bijwonen, worden als gedetacheerd gevoerd à la suite van het Koloniaal Werfdepot en tellen als zoodanig boven de formatie, zoowel van het Nederlandsche als van het Nederlandsch Indische leger.

Zij dragen de uniform voor het leger in Nederlandsch Indië vastgesteld.

Art. 6. Bijaldien de plaatsen, bij den intendance-cursus voor officieren van het leger in Nederlandsch Indië beschikbaar gesteld, overeenkomstig artikel 1 hierboven, niet vervuld zijn, kan door Ons over die plaatsen beschikt worden ten behoeve van officieren dier krijgsmacht, die in Nederland vertoeven, hetzij gedetacheerd, dan wel met verlof, mits door hen worde voldaan aan het toelatings-examen in Nederland af te nemen, naar een met het oog op de belangen van den Indischen dienst, voor zooveel noodig, gewijzigd programma.

Doen zich in Nederland meer kandidaten van het leger in Nederlandsch Indië voor om den intendance-cursus te volgen dan er plaatsen beschikbaar zijn, dan geldt de regel, hierboven in de derde alinea van art. 2 vastgesteld.

Art. 7. Alle uitgaven, krachtens dit Ons besluit te doen, komen ten laste der begrooting van Nederlandsch Indië.

Vindloonen voor verschoten projectielen. Aanschrijving M. v. O. van 11 Mei 1881, n°. 107.

Overwegende, dat het tarief van vindloonen van projectielen, behoorende bij de beschikking van 28 November 1877, n°. 81 A (*R. M.* 1877, I, blz. 762)), laatstelijk aangevuld bij beschikking van 7 Februari 1880, IVde Afd., Art., n°. 36 (*R. M.* 1880, I, blz. 94), wijziging en uitbreiding behoeft.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken:

het hieronder volgende in bovenvermeld tarief voorkomende:

Granaten van 8,5 cM. A. | 0,17 | .

B. Te bepalen:

dat in meergenoemd tarief zal volgen op:

Granaten punt van 8 cM.

Granaten van 8,4 cM. | 0,17 | .

Vervoer van militairen en militaire goederen. Aanschrijving M. v. O. van 11 Mei 1881, n°. 30.

Brengt, door deze, ten vervolge op de beschikking van 15 Maart jl., VIde

Afd., n°. 163 (*R. M.* 1881, I, bladz. 163), ter kennis van de landmacht, dat, ten aanzien van het militair vervoer over den Nederlandschen Zuid-Oosterspoorweg (*Tilburg—'s Hertogenbosch—Nijmegen*), het navolgende van toepassing is:

§ 1. In afwachting van de opneming van dien spoorweg in het tarief van de kosten voor gewoon militair vervoer, kan worden volstaan met de betaling van de helft der vrachtprijzen volgens het algemeen tarief voor gewoon lokaal verkeer over dien spoorweg.

§ 2. Bij aansluitend vervoer op één dag van troepen of van alléén reizende militairen over gemelden spoorweg en over de spoorwegen, genoemd in § 1 der boven aangehaalde beschikking, wordt voor het geheele per spooitrein te doorloopen traject slechts één verklaring of één vervoerbewijs afgegeven.

§ 3. De bepalingen, vervat in de beschikking van 14 December 1878, VIIIste Afd., n°. 57 *R. M.* 1878, I, bladz. 931) moeten ook worden nageleefd bij vervoer over den in deze bedoelden spoorweg.

Vereischten voor scherpschutters der cavalerie. Aanschrijving M. v. O. van 13 Juni 1881, n°. 1.

Het wenschelijk achtende, dat bepalingen gemaakt worden omtrent de voorwaarden, volgens welke scherpschutters bij de cavalerie kunnen worden aangesteld, en omtrent de aan hen boven de soldijverhooging toe te kennen voorrechten.

Heeft goedgevonden te bepalen:

1°. Tot scherpschutters bij de cavalerie kunnen alleen en uitsluitend die korporaals en huzaren worden aangesteld, welke alle individueele oefeningen, voorkomende in § 126 van het *Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de cavalerie*, hebben doorloopen, en daaraan strikt voldaan hebben.

2°. Het aantal scherpschutters (korporaals en huzaren) kan voorloopig hoogstens bedragen 40 bij elk regiment huzaren en 8 bij het eskadron ordonnansen.

3°. De scherpschutters der cavalerie, die, te rekenen van het begin van het schietjaar, in *twintig* oefeningen niet de eerste zes oefeningen van § 126 hebben doorloopen, verbeuren de voorrechten aan scherpschutters toegekend.

Zij worden door den regimentscommandant, op voordracht van den eskadronscommandant, tot de gewone klasse van korporaals en huzaren teruggebracht.

4°. Zij, die wegens dronkenschap aan korting op de soldij worden onderworpen, mogen niet tot scherpschutter worden aangesteld. Scherpschutter zijnde, worden zij tot de gewone klasse teruggebracht.

5°. De scherpschutters worden zooveel mogelijk vrijgesteld van corveën (werkbeurten), welke niet den staldienst of de verzorging der paarden betreffen. Zij mogen — met uitzondering van wachtdienst — in geen geval gebezigd worden voor diensten, door welke zij aan de schietoefeningen zouden worden onttrokken.

Huzaar zijnde, nemen zij, bij het uitrukken te voet, plaats in het eerste gelid op den rechtervleugel der pelotons, terwijl zij — te paard uitrukkende — nimmer de plaats der Nos. 3 mogen innemen.

6°. De miliciens-scherpschutter behouden bij vertrek met groot verlof het onderscheidingsteeken van scherpschutter.

Zij rekenen van dat oogenblik af niet meer onder het bepaalde getal scherpschutters van het regiment, en worden gedurende hun verloftijd in de controles ook niet als scherpschutter gevoerd.

Bij terugkomst onder de wapenen, treden zij van en met den dag, waarop zij bij het korps aankomen, in het genot van de toelage en de verdere voorrechten aan de scherpschutters toegekend, al wordt ook door hunne aanwezigheid het bepaalde getal scherpschutters overschreden.

Geven zij evenwel blijk niet meer aan de voor scherpschutter gestelde eischen te voldoen, dan worden zij tot gewoon miliciens teruggebracht.

TWEEDE GEDEELTE.

Deponeeren van kleeding van miliciens. Aanschrijving M. v. O. van 9 Mei 1881, n°. 6.

Overwegende, dat het, in verband met de jongste garnizoensverandering van de bereden artillerie, noodzakelijk is, wijziging te brengen in het bepaalde bij de dezerzijdsche beschikking van 13 September 1880, Vide Afd., Int. n°. 37 (*R. M.* 1880, II, bladz. 288), voor zooverre het deponeeren der kleeding van miliciens van de veldartillerie uit het garnizoen *Roermond* betreft.

Heeft goedgevonden, te bepalen, dat de 2de alinea van punt 2 en punt 4 van vermelde beschikking voortaan als volgt moeten worden gelezen:

de 2de alinea van punt 2.

Voor zooveel evenwel de garnizoenen *Vento* en *Roermond* betreft, zullen de kleeding en de wapenen moeten worden bewaard, respectievelijk te 's *Hertogenbosch* en te *Breda*;

punt 4:

dat de goederen van de miliciens der bereden artillerie uit het garnizoen *Roermond* bij het detachement van het 3de regiment veldartillerie te *Breda*, en die van de miliciens der cavalerie uit het garnizoen *Vento* bij het detachement van het 2de regiment huzaren te 's *Hertogenbosch* zullen worden bewaard.

Vuur en licht in de wachten over 1881—82. Aanschrijving M. v. O. van 10 Mei 1881, n°. 82.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat voor de levering van brandstoffen en kaarsen, over het tijdvak van 1 Juli 1881 tot en met 30 Juni 1882, ten behoeve van de militaire wachten in het Rijk, met A. JANSEN te *Breda* contract is gesloten tegen de navolgende prijzen:

de 100 KG. steenkolen f 1,28, de 100 stuks takkebossen f 2,50, het KG. kaarsen f 0,64.

De voorwaarden zijn dezelfde als die, bedoeld bij de dezerzijdsche kennisgeving van 12 Mei 1880, Vide Afd., Int., n°. 131 (*R. M.* 1880, II, blz. 417).

Kamp bij Milligen. Aanschrijving M. v. O. van 13 Mei 1881, n°. 24. Mededeeling van Z. M. besluit van 29 April 1881, n°. 16.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van den 27sten April 1881, Litt. D¹ Kabinet.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen.

Art. 1. De vijf bataljons van het 7de regiment infanterie betrekken, tot het houden van practische oefeningen, in de maanden Augustus en September a. s. gezamenlijk een kamp op de legerplaats bij *Milligen*, met een detachement trein en een detachement hospitaalsoldaten.

Art. 2. Op de behoorlijke samenstelling van bedoelde bataljons, zoomede op het aanwezig zijn van het benodigde materieel voor het hospitaal en voor het voerwezen ten behoeve van die troepen, wordt door Onzen Minister van Oorlog de vereischte orde gesteld.

Art. 3. Tot het in gereedheid brengen en opruimen van het kamp wordt

het daartoe noodige aantal officieren, onderofficieren en mindere militairen aangewezen door den commandant van genoemd korps, uit dat korps zelf.

Art. 4. Door Onzen Minister van Oorlog worden aangewezen:

1°. de officieren, die bij het hospitaal in het kamp moeten werkzaam zijn, en

2°. de officieren der militaire administratie, van den geneeskundigen dienst en van den pharmaceutischen dienst, die bij de detachementen tot het in gereedheid brengen en opruimen van het kamp moeten dienst doen.

Onze genoemde Minister wordt daarenboven door Ons gemachtigd, om officieren en onderofficieren van het korps genietroepen, gedurende een door hem te bepalen aantal dagen, tot het geven van onderricht in den pionierdienst in de legerplaats te doen detacheeeren.

Art. 5. Aan de hoofd- en verdere officieren, die aan het kamp deelnemen of daar gedetacheerd worden, worden gedurende het verblijf op de legerplaats, in vervanging van de campagnevivres, de navolgende toelagen per dag toegekend:

aan den regimentscommandant, tevens commandant der kampeerende troepen *f*5,50, aan de verdere hoofdofficieren *f*2,00, aan een kapitein *f*1,75, aan een luitenant *f*1,50.

Zij, die de oefeningen bijwonen, en in hunne standplaatsen, hetzij ter zake van het verblijf aldaar, hetzij wegens bijzondere dienstverrichtingen, een bijzondere toelage genieten, blijven, gedurende hunne afwezigheid uit de standplaatsen, in het genot dier toelage gehandhaafd.

Art. 6. De levensmiddelen, ten behoeve van de onderofficieren en verdere militairen, worden voor rekening van de menages aangeschaft.

Als een tegemoetkoming in de meerdere kosten deswege wordt, gedurende het verblijf op de legerplaats, de dagelijksche soldij verhoogd:

voor een adjudant-onderofficier met *f*0,25, en voor de overige onderofficieren en mindere militairen met *f*0,12.

De militairen, belast met den dienst in het tentenmagazijn en met het toezicht over het wapenpark, genieten, gedurende het uitoefenen van dien dienst, het dubbele van de verhooving.

Aan iedere waschvrouw wordt, gedurende het verblijf op de legerplaats, voor 's rijks rekening, één ration brood daags verstrekt.

Art. 7. Voor schadeloosstelling voor bureaunkosten wordt, gedurende het verblijf op de legerplaats, toegekend aan een intendant of die als zoodanig fungeert *f*25.

Bij langer verblijf op de legerplaats dan een maand, wordt de voorschreven vergoeding geacht per maand te zijn toegekend en berekend naar verhouding van het aantal dagen van verblijf.

Art. 8. De officieren, onderofficieren en verdere militairen, die tot het in gereedheid brengen of tot het opruimen van de legerplaats worden vooruitgezonden of moeten achterblijven, genieten, gedurende hun verblijf aldaar, de vergoedingen, bij de artikelen 5, 6 en 7 aangewezen.

Art. 9. In het kamp wordt tijdelijk een hospitaal der 2de klasse ingericht op den voet van het bepaalde bij Ons besluit van 7 September 1880, n°. 9.

Als administrateur van dat hospitaal treedt op een door Onzen Minister van Oorlog aan te wijzen officier.

De administratie van een der korpsen van het leger, wordt met het doen der ontvangsten en uitgaven, dat hospitaal betreffende, belast.

Art. 10. Aan de officieren, tot het houden van dienstvaarden gerechtigd

en op de legerplaats verblijf houdende, worden de fourages voor hunne paarden *in natura* verstrekt.

Tijdens het verblijf op de legerplaats zullen de rations fourages voor officiers- en rijkspaarden bestaan in:

5 KG. hooi, 4 KG. stroo, en 5 KG. haver.

Art. 11. Aan de predikanten en roomsch-katholieke geestelijken, die tot het waarnemen van de godsdienstoefeningen op de legerplaats worden uitgenoodigd, wordt voor elken dienst door hen waargenomen, tot bestrijding van alle kosten, een som van f50 toegekend.

Voor het geval, dat tijdens het verblijf op de legerplaats, ten behoeve van zieke militairen, geestelijke hulp wordt ingeroepen, zal de vergoeding, deswege aan de predikanten en roomsch-katholieke geestelijken in billijkheid toe te kennen, door Onzen Minister van Oorlog worden bepaald.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. Het kamp wordt op den 9den Augustus a. s. betrokken door een der bataljons van het korps te *Amsterdam* in garnizoen, welk bataljon per compagnie een detachement aldaar achterlaat, om de tot het bataljon behorende miliciens-verlofgangers van 1878, die op gemelden datum onder de wapenen komen, te kleeden en te wapenen. Deze vertrekken met bedoelde detachementen, evenals de overige bataljons van het regiment, op den 12den d. a. v. naar de legerplaats, zoodat op evengenoemden datum het geheele korps aldaar vereenigd moet zijn.

2°. Het kamp wordt den 5den September a. s. door vier bataljons ontruimd, terwijl een der bataljons van *Amsterdam* tot den 8sten d. a. v. in de legerplaats achterblijft, met uitzondering van de miliciens der lichting van 1878, tot dat bataljon behorende, die mede op eerstgemelden datum de legerplaats verlaten.

3°. De miliciens-verlofgangers van 1878 der compagnieën hospitaalsoldaten, zullen almede, voor zoover zij behooren tot het sub 9° bedoelde detachement, na gekleed en gewapend te zijn, den 12den Augustus op de legerplaats worden gedirigeerd.

4°. Het kamp wordt in gereedheid gebracht, onder de leiding van een daartoe door den regimentscommandant aan te wijzen kapitein van een der voor het kampeeren bestemde bataljons, door detachementen van elk dier bataljons, waarvan de sterkte door den regimentscommandant wordt bepaald.

Bedoelde kapitein en detachementen moeten den 18den Juli a. s. op de legerplaats aankomen.

5°. Het kamp zal worden opgeruimd eveneens door detachementen van het korps, mede daartoe door den commandant daarvan aan te wijzen.

6°. De keuze van het gedeelte der legerplaats, voor het kamp in te richten, wordt aan den regimentscommandant overgelaten. De aldaar staande cantine der cavalerie kan ten behoeve der officieren in gebruik worden genomen.

7°. Ter voorziening in den garnizoensdienst in de plaatsen, welke door de onderdeelen van het 7de regiment infanterie tijdelijk worden verlaten, moeten worden aangewezen detachementen van het 4de regiment infanterie.

8°. De voor het kamp bestemde bataljons nemen hunne patrooncaissons naar de legerplaats mede.

Die voertuigen moeten, geheel uitgerust en onder bijvoeging van de daarvoor bij de bataljons aanwezige lamoentuigen, door daartoe te requireeren bespanningen, van de parkeerplaats worden overgebracht naar de stations,

waar de bataljons op den spoortrein worden geplaatst, en vanwaar zij verder met de bataljons, waartoe zij behooren, worden vervoerd.

Bedoelde voertuigen worden aan het station *Barneveld—Voorthuizen* afge- laden en door bespanningen van het voor het kamp bestemde detachement trein van daar naar de legerplaats overgebracht.

De vrachtkosten dier voertuigen worden onder de overige uitgaven voor transportmiddelen op de driemaandelijksche afrekeningen van de korpsen met 's rijks schatkist in rekening gebracht.

9°. Ter voorziening in de geneeskundige verzorging der troepen, die op de legerplaats worden gelegerd, zullen door den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht de vereischte maatregelen worden getroffen; terwijl door die autoriteit, in tijds, de noodige voorstellen moeten worden gedaan, ter voorziening in de behoefte aan personeel bij het in te stellen hospitaal der 2de klasse en ter aanwijzing van het detachement hospitaalsoldaten, bedoeld bij art. 1 van het besluit.

Met het doen der ontvangsten en betalingen, dat hospitaal betreffende, moet de administratie van een der kampeerende bataljons, door den regi- mentscommandant, in overleg met den kapitein-intendant in het kamp, aan te wijzen, worden belast.

10°. Aangaande het tijdstip en den duur der detachering van het perso- neel van het korps genie-troepen, bedoeld bij de 2de alinea van punt 2 van art. 4 van het besluit, moet de commandant der kampeerende troepen, in overleg met den commandant van genoemd korps, te zijner tijd een voorstel indienen.

11°. De commandant der 1ste divisie infanterie wordt gemachtigd, zich van tijd tot tijd naar het kamp te begeven, mits daarvan kennis gevende aan den inspecteur der infanterie.

12°. Met den administratieven dienst in het kamp wordt belast de kapitein- intendant J. H. BAKKER, werkzaam bij den intendant in de 1ste Militaire afdeling, aan wien wordt toegevoegd de 2de luitenant-kwartiermeester SCHULTINK van het 7de regiment infanterie.

13°. Genoemde kapitein-intendant en luitenant-kwartiermeester, het deta- chement hospitaalsoldaten, benevens het nader te bestemmen personeel voor het hospitaal, moeten zich drie dagen vóór de detachementen, in punt 4 bedoeld, in de legerplaats bevinden, ten einde aldaar al datgene voor te be- reiden en te verrichten, hetwelk volgens de Algemeene Instructie betrekkelijk het kampeeren van troepen op gemelde legerplaats, tot den werkkring der militaire administratie behoort.

14°. Door den regimentscommandant zal tijdig aan het Departement van Oorlog moeten worden gezonden een, naar verhouding der sterkte berekende, opgave van het getal tenten en verdere kampements-effecten, nachtleger- en hospitaalgoederen, noodig voor de detachementen, bestemd tot het in ge- reedheid brengen van de legerplaats, en voor de troepen, die het kamp betrekken, met aanduiding tevens van het tijdstip, waarop die goederen op de legerplaats moeten aankomen.

Zoodra die opgave zal zijn ingekomen, zullen tot het verzenden van de hiervoren bedoelde goederen uit de magazijnen te *Woerden* en *Utrecht* naar het station *Barneveld—Voorthuizen*, door het Departement van Oorlog de ve- eischte bevelen worden gegeven.

De noodige veldflesschen en broodzakken worden in tijds bij het vertrek der troepen uit de garnizoenen uitgedeeld.

Den 2de luitenant-kwartiermeester SCHULTINK moet door den kapitein-

intendant, onder punt 12 bedoeld, worden gelast, zich tijdig genoeg aan het genoemd spoorweg-station te bevinden, om de voormelde kampements-effecten, enz. in ontvangst te nemen en naar de legerplaats te verzenden.

15°. Het brood wordt aan de kampeerende troepen verstrekt uit de bakkerijen te *Amersfoort* en *Deventer*.

De toeziende chefs over die bakkerijen zorgen in tijds voor den noodigen voorraad granen, enz. en treden, wat de regeling der verzending, enz. betreft, te zijner tijd in overleg met den betrokken kapitein-intendant.

De levering van levensmiddelen en brandhout, ligstroot, fourages en van de voor de werkzaamheden in het kamp benodigde transportmiddelen — zoowel voor de kampeerende troepen, als voor de detachementen, bestemd tot het in gereedheid brengen en het opruimen van de legerplaats — zal in tijds door den kapitein-intendant *BAKKER* onder goedkeuring van den commandant van het 7de regiment infanterie, worden aanbesteed.

Voor zooveel de levensmiddelen betreft, moet worden gehandeld in verband met het bepaalde bij art. 65 van het Voorschrift betreffende de voeding van de militairen der landmacht, in tijd van vrede, en zulks in overleg met den hoofdintendant.

De overeenkomsten, aan te gaan voor de levering van ligstroot, fourages en transportmiddelen, moeten aan de goedkeuring van den Minister van Oorlog worden onderworpen.

16°. Op den eeredienst en den dienst der posterijen in het kamp zal dezerzijds nader de vereischte orde worden gesteld.

17°. Ter voorziening in het benodigde personeel, materieel en paarden voor den treindienst en de voor de oefeningen vereischte munitieën zullen door den inspecteur der artillerie de noodige maatregelen worden getroffen.

18. De kampeerende bataljons moeten voornamelijk worden geoefend in al die detail-oefeningen, waartoe voor het meerendeel van het korps in het garnizoen, wegens de beperktheid der oefeningsterreinen, de gelegenheid ontbreekt, om ze met vrucht en op eenigszins uitgebreide schaal te doen plaats hebben, zooals het tirailleeren, den velddienst — zoowel bij dag als bij nacht, — het schieten — ook op verre afstanden, benevens de salvo-vuren, — en het aannemen van defensieve en offensieve gevechtsformatieën. De oefeningen zullen zoowel des voor- als des namiddags worden gehouden en daarbij moet aan de bataljonscommandanten zooveel mogelijk de gelegenheid worden gegeven, om hunne bataljons zelfstandig te oefenen.

19°. Overigens worden de betrokken militaire autoriteiten, omtrent al hetgeen zij met betrekking tot voorschreven kamp te verrichten mochten hebben verwezen naar de onderscheidene bepalingen in de *Algemeene instructie betreffende het kampeeren van troepen op de legerplaats bij Milligen*.

Oefeningen op de forten. Aanschrijving M. v. O. van 18 Mei 1881, n°. 30. Mededeeling van Z. M. besluit van 12 Mei 1881, n°. 19.

Het wenschelijk achtende, dat tot oefening van vestingtroepen een groep forten in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie worde bezet en in staat van verdediging gebracht, zooveel mogelijk overeenkomstig den oorlogstoestand, en dat daarbij door de bezettingen al datgene wordt verricht, wat van haar in bedoelden toestand kan worden gevorderd.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 9den Mei 1881, Kabinet Litt. W¹⁵.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen.

Art. 1. Voorschreven oefeningen zullen in de maand Augustus a. s. ge-

houden worden op het fort *de Gagel* en op de forten op den *Ruigenhoekschen* en den *Voordorpschen dijk*.

Art. 2. Met het bevel en de leiding der oefeningen wordt belast een door Onzen Minister van Oorlog aan te wijzen hoofdofficier, aan wien worden toegevoegd *twee* kapiteins der artillerie, *een* kapitein der genie, *een* kapitein-intendant en *een* officier van gezondheid, allen mede door Onzen Minister voornoemd daartoe aan te wijzen.

Bedoelde hoofdofficier vestigt, met de hem toegevoegde officieren, zijn verblijf in het reduit van het fort *Blaauwkapel*.

Art. 3. Voor de oefeningen worden bestemd:

2 compagnieën van het 5de bataljon van het 8ste regiment infanterie; 2 compagnieën van het 1ste regiment vestingartillerie; een detachement trein; een detachement genietroepen, en een detachement hospitaalsoldaten.

Die troependeelen en hunne sterkte worden door Onzen Minister van Oorlog aangewezen.

Art. 4. Aan de hoofd- en verdere officieren, die aan voorschreven oefeningen deelnemen of daarbij gedetacheerd worden, wordt, gedurende het verblijf op de forten, met afwijking van het bepaalde bij de 3de alinea van het bij Ons besluit van 22 Maart 1877, n°. 25, gewijzigd art. 3 van het Koninklijk besluit van 15 Juni 1867, n°. 43, een bijslag per dag op het traktement toegekend, te weten:

aan den hoofdofficier, belast met de leiding der oefeningen *f* 6,00, aan een hoofdofficier *f* 5,00, aan een kapitein fortcommandant *f* 4,00, aan de overige kapiteins *f* 3,00, aan een luitenant *f* 2,50.

Zij, die de oefeningen bijwonen, en in hunne standplaatsen, hetzij ter zake van het verblijf aldaar, hetzij wegens bijzondere dienstverrichtingen, een bijzondere toelage genieten, blijven, gedurende hunne afwezigheid uit de standplaatsen, in het genot dier toelage gehandhaafd.

Art. 5. Aan de onderofficieren en manschappen wordt, gedurende het verblijf op de forten, met afwijking in zooverre van het bepaalde aan den voet der tabellen Litt. A, C en D, behoorende bij Ons besluit van 31 December 1873, n°. 3, een toelage van twaalf cent per dag toegekend.

Aan iedere waschvrouw wordt, gedurende dien tijd, voor 's Rijks rekening één ration brood daags verstrekt.

Art. 6. Voor schadeloosstelling voor bureaukosten wordt, gedurende het verblijf op de forten, aan den hoofdofficier, belast met de leiding der oefeningen en aan den intendant, belast met den administratieven dienst, ieder *f* 25 toegekend.

Bij langer verblijf op de forten dan een maand, wordt de voorschreven vergoeding geacht per maand te zijn toegekend en berekend naar verhouding van het aantal dagen van verblijf.

Art. 7. Gedurende den oefeningstijd wordt voor de onderofficieren en manschappen de korting op de soldij, ten behoeve van het kleedings- en reparatiefonds, gestaakt, met uitzondering van de gevallen, bedoeld bij *a*, *b*, *c* en *d* sub 2° van Ons besluit van 27 October 1880, n°. 29.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. De oefeningen zullen plaats hebben van den 1sten tot en met den 25sten Augustus a. s.

2°. Gedurende dien tijd wordt met het bevel over de bij bovengemeld besluit genoemde forten en over de sub 3°. aangewezen bezettingen, zoomede

met de leiding der oefeningen, belast de kolonel-ingenieur J. H. KROMHOUT, aan wien worden toegevoegd de kapiteins der artillerie A. L. W. SEYFFARDT en J. J. DE GREVE, de kapitein-ingenieur D. G. NELEMANS, de kapitein-intendant J. C. UBBENS en de officier van gezondheid der 2de klasse L. VAN LIER; welke officieren bestemd zijn uitsluitend dienst te doen op de forten.

Voor zoover de administratieve aangelegenheden betreft, blijven evenbedoelde bezettingen tot de korpsen behoren, waarvan zij worden gedetacheerd.

3°. De volgende troependeelen worden, ter sterkte als hieronder aangegeven, tot bezettingen der forten aangewezen:

a. de 1ste en de 2de compagnie van het 5de bataljon van het 8ste regiment infanterie, elk ter sterkte van:

1 kapitein, 2 luitenants, 1 sergeant-majoor, 1 fourier, 5 sergeanten, 5 korporaa's, 1 tamboer, 75 soldaten (hieronder begrepen de tot die compagnieën behorende miliciens-verlofgangers der lichting 1878); benevens 1 waschvrouw voor de beide compagnieën.

Bedoelde compagnieën worden zoo noodig tot gemelde sterkte aangevuld uit de 3de en de 4de compagnie van genoemd bataljon of uit andere compagnieën van het regiment.

b. de 1ste en de 6de compagnie van het 1ste regiment vestingartillerie, elk ter sterkte van:

1 kapitein, 3 luitenants, 1 sergeant-majoor, 1 fourier, 7 sergeanten, 7 korporaa's, 2 hoornblazers, 131 kanonniers (hieronder begrepen de miliciens-verlofgangers der lichting 1879), 1 waschvrouw, en voor de beide compagnieën 1 sergeant- of korporaal-vuurwerker.

Bedoelde compagnieën worden zooveel noodig tot gemelde sterkte aangevuld uit de overige compagnieën van genoemd regiment te *Utrecht* in garnizoen.

c. Een detachement trein van het 1ste regiment veldartillerie, ter sterkte van: 1 wachmeester (tevens bestemd voor facteur), 3 stukrijders, 7 rijpaarden (waarvan 4 met engelsche zadels).

Bovendien moet het door den sub 2° genoemden leider der oefeningen aan te vragen aantal bespanningen, voor zooveel den dienst bij gemeld regiment zulks toelaat, worden verstrekt:

d. Een detachement genie-troepen, daartoe aan te wijzen door den commandant van het korps genie-troepen, ter sterkte van:

1 luitenant, 4 sergeanten (waaronder een sergeant-telegrafist), 3 korporaa's, en 44 genie-soldaten (waaronder 4 telegrafisten).

e. 3 korporaa's of soldaten der compagnieën hospitaalsoldaten, door den inspecteur van den geneeskundigen dienst aan te wijzen.

4°. De sub 3° bedoelde troepen worden over de forten verdeeld op aanwijzing van den leider der oefeningen en moeten op de door dezen, in verband met de voor de miliciens voor herhalingsoefeningen vastgestelde opkomst, te bepalen dagen en tijdstippen, aldaar aankomen en naar hunne garnizoenen terugkeeren, met inachtneming van het bepaalde sub 1°.

Bedoelde hoofdofficier doet de daartoe vereischte kennisgevingen tijdig toekomen aan de commandanten der aangewezen troependeelen door tusschenkomst der betrokken inspecteurs.

5°. De 3de compagnie van het sub a van 3° genoemd bataljon moet op denzelfden dag, waarop de 2de compagnie van dat bataljon naar de forten vertrekt, uit *Doesborgh* te *Utrecht* aankomen, ten einde aldaar met de 4de compagnie van hetzelfde bataljon, gedurende den duur der oefeningen, in den garnizoensdienst te voorzien en ten behoeve dier oefeningen detachementen

ter beschikking te stellen, welke daartoe door den leider der oefeningen noodig worden geacht.

De miliciens der lichte van 1878, behoorende tot de 3de compagnie, worden, na gekleed en gewapend te zijn, te gelijk met die van de 1ste compagnie naar *Utrecht* gezonden.

6°. Tot het in orde brengen der forten vóór den aanvang der oefeningen, en tot het, zooveel noodig, terugvoeren van naar de forten gebracht materieel, gereedschappen en meubilair wordt door den commandant van het 1ste regiment veldartillerie ter beschikking gesteld van den commandant van het detachement genie-troepen, bedoeld sub *d* van 3° — welk detachement tevens wordt bestemd, om op aanwijzing van den leider der oefeningen de noodige voorbereidende werkzaamheden op de forten te verrichten vóór den aanvang dier oefeningen — een detachement trein, ter sterkte van:

1 wachmeester, 2 korporaa's, 6 stukrijders, benevens 4 rij- en 12 trekpaarden met de noodige voertuigen.

7°. Na afloop der oefeningen zullen, voor zooveel noodig, detachementen van het korps genie-troepen worden aangewezen voor de nog te verrichten ontgravingen, het opleggen of wegvoeren van materieel en het nazien, herstellen, insmeren en verzenden van gereedschap.

8°. Gedurende de oefeningen worden op de forten *de Gagel*, *Ruigenhoek* en *Voordorp*, met uitzondering van de opperofficieren, geen officieren buiten die, welke aan de oefeningen deelnemen, toegelaten zonder schriftelijke vergunning van den leider daarvan.

Voor de officieren der verschillende wapens en dienstvakken, behoorende tot het garnizoen van *Utrecht*, zal, op hiertoe door den leider op te geven dagen en uren, de gelegenheid worden opengesteld om de forten te bezichtigen.

9°. De commandanten van korpsen en chefs van diensten te *Utrecht* worden uitgenoodigd, tot het doen welslagen van de voorgenomen oefeningen hier bedoeld, zooveel mogelijk medewerking te verlenen aan den met de leiding belasten hoofdofficier.

10°. Ten einde de geneeskundige verpleging op de forten, zooveel als de omstandigheden zullen gedoogen, in overeenstemming te brengen met de te dezen opzichte in oorlogstoestand te treffen maatregelen, worden door den leider, na gehouden besprekingen met den voor de waarneming van den geneeskundigen dienst aangewezen officier van gezondheid, door tusschenkomst van den dirigeerenden officier van gezondheid der 1ste klasse in de 2de Militaire Afdeling en den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht, de vereichte voorstellen aan de goedkeuring van den Minister van Oorlog onderworpen.

11°. Voor zooveel tot het beramen van voorbereidende maatregelen de tegenwoordigheid van den leider op de forten of elders, reeds vóór den aanvang der oefeningen noodig is, wordt hij bij deze gemachtigd de daartoe vereichte dienstreizen te verrichten. Hij kan zich daarbij door een of meer van de hem bij voormelde oefeningen toegevoegde officieren doen vergezellen.

12°. Tot logies der troepen gedurende de oefeningen zal — behalve van de bomvrije gebouwen — ook gebruik kunnen worden gemaakt van de loodsen voor artillerie-materieel, voor zooveel daarin ruimte kan worden gemaakt, volgens de aanwijzingen van den artillerie-commandant.

13°. Tot stalling van rijpaarden en berging van fourages zal op het fort *Blaauwkapel* een gedeelte der loodsen voor artillerie-materieel worden ingericht, waartoe zij, vóór den aanvang der oefeningen, van de noodige ruiven, bakken, enz. zal worden voorzien, door de zorg van den commandant van het

korps genie-troepen, nadat de loods, voor zooveel noodig, door tusschenkomst van den artillerie-commandant zal zijn ontruimd.

De fourages worden des morgens door de uit *Utrecht* naar de forten te zenden bespanningen medegebracht.

14°. Het reduit van het fort *Blaauwkapel* en de forten *de Gagel*, *Ruigenhoek* en *Voordorp* moeten, met alle daarin staande gebouwen — met uitzondering van zoodanige lokalen in die gebouwen, waarin artillerie-materieel is opgelegd — en al het daarin aanwezige genie-materieel, op het door den leider der oefeningen aan te wijzen tijdstip, aan dezen worden overgegeven; terwijl te gelijkertijd aan hem wordt toegevoegd een luitenant van het korps genie-troepen, met het onder 3° ad *d* vermelde detachement, welke luitenant het voorhanden genie-materieel van den eerstaanwezenden ingenieur te *Utrecht* overneemt.

15°. Na afloop der oefeningen worden de forten, gebouwen, alsmede het genie-materieel aan dezen eerstaanwezenden ingenieur overgegeven.

16°. Tijdens de oefeningen mogen in de forten, waar de oefeningen plaats hebben, met hunne borstweringen en bijgelegen militaire Rijksgronden, ontgravingen en vergravingen worden uitgevoerd.

17°. De eerstaanwezende ingenieur te *Utrecht* en de commandant van het korps genie-troepen (laatstgenoemde voor zooveel dit zal kunnen geschieden zonder stoornis te brengen in de oefeningen van zijn onderhoorig korps) moeten de in de magazijnen onder hun beheer voorhanden gereedschappen, materialen, meubelen en materieel, op aanvraag, ter beschikking stellen ten behoeve van de oefeningen.

18°. De voor de oefeningen benodigde munitien en buskruit zullen, op aanvraag van den leider der oefeningen, door den commandant der vesting-artillerie in tijds beschikbaar worden gesteld; het benodigde voor signalen tusschen de forten bij nacht en het verlichten der grachten, op gelijke wijze, door den directeur der Pyrotechnische School.

Eveneens zal door genoemden commandant ter beschikking van den leider moeten worden gesteld al het op de te bezetten forten aanwezige artillerie-materieel, voor zoover dit voor de oefening noodig is.

19°. Voor de verpleging der troepen, gedurende hun verblijf in de forten, wordt door den leider der oefening, na gehouden besprekingen met den hem toegevoegden kapitein-intendant, door tusschenkomst van den hoofdintendant, een voorstel aan den Minister van Oorlog onderworpen.

20°. Gedurende den oefeningstijd wordt van de officieren, die zulks verlangen, geen inhouding op hun traktement, ten behoeve voor het officiers-kleedingsfonds gedaan.

21°. Voor de officieren zullen de noodige furnituren, op aanvraag van den leider, door den chef van het militair hospitaal te *Utrecht* beschikbaar gesteld worden.

22°. De benodigde tenten, kampements-dekens en bliken wateremmers zullen uit 's rijks centraalmagazijn van kleding, uitrusting, enz. te *Woerden*, de bedkribben en linnen bed- en kussenzakken uit het garnizoens-nachtlegermagazijn te *Utrecht*, op aanvraag van den leider verstrekt worden.

23°. Het detachement genie-troepen, vermeld sub *d* van 3° kan, indien de voorbereidende werkzaamheden bedoeld sub 6° zulks vereischen, al dadelijk geheel of gedeeltelijk op de forten worden gehuisvest.

24°. De directeur der Topographische Inrichting wordt uitgenoodigd, op aanvraag van den leider der oefeningen, de benodigde instrumenten met toebehooren naar *Utrecht* te verzenden en de vereischte gedrukten en kaarten te doen gereedmaken.

Vrijdom van briefport. Aanschrijving M. v. O. van 20 Mei 1881, n°. 38.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij Koninklijk besluit van 2 Mei 1881, n°. 12 vrijstelling van port is verleend o. a. voor de briefwisseling, welke over dienstzaken gevoerd wordt tusschen:

den directeur en adjunct-directeuren der rijksgestichten te *Ommerschans* en *Veenhuizen* ter eene zijde, en de administratiën van alle korpsen en onderdeelen van korpsen van het leger, de commandeerende officieren der korpsen en van gedetacheerde onderdeelen daarvan, de directeuren van 's Rijks magazijnen van kleeding, uitrusting, enz. te *Delft*, *Amsterdam* en *Woerden*, en den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht ter andere zijde.

Sluiting der werving bij de 3de compagnie hospitaalsoldaten. Aanschrijving M. v. O. van 25 Mei 1881, n°. 26.

Overwegende, dat het aantal vrijwilligers bij de 3de compagnie hospitaalsoldaten voltallig is.

Heeft goedgevonden, de werving voor genoemde compagnie, tot nader order te sluiten.

Keuringscommissie bij 's rijks centraalmagazijn van kleeding, uitrusting, enz. te *Amsterdam*. Aanschrijving M. v. O. van 31 Mei 1881, n°. 24. Mededeeling van Z. M. besluit van 26 Mei 1881, n°. 30.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 23sten Mei 1881, Kabinet Litt. F¹⁷.

Gezien Ons besluit van 13 December 1878, n°. 50, houdende oprichting van centraal- en garnizoensmagazijnen van kleeding, enz.

Gelet op Ons besluit van 6 Juni 1879, n°. 23, houdende organisatie, enz. van het personeel bij genoemde magazijnen.

In aanmerking nemende, dat het noodig is, meer waarborgen in het leven te roepen voor een gelijkvormige en strenge, doch billijke keuring van de ter levering aangeboden goederen.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. Art. 2 van Ons besluit van 13 December 1878, n°. 50, zal worden gelezen als volgt:

De aanschaffing van de verschillende artikelen en grondstoffen, geschiedt, behoudens buitengewone omstandigheden, in den regel, kleine benoodigheden uitgezonderd, bij 's rijks centraalmagazijn van kleeding, uitrusting, enz. te *Amsterdam*.

Art. 2. Bij het centraalmagazijn te *Amsterdam*, wordt een keuringscommissie gevestigd, bestaande uit:

1 Hoofd, (officier, bij voorkeur kapitein-intendant) en 3 keurmeesters (officiëren of burgerambtenaren).

Onze Minister van Oorlog wijst die officieren aan en benoemt die ambtenaren.

Wordt een dier betrekkingen waargenomen door een administrateur van kleeding, dan wordt deze beschouwd als tot het personeel van het centraalmagazijn te *Amsterdam* te behooren. Wordt die waarneming opgedragen aan een ander officier, dan wordt hij van het wapen of dienstvak waartoe hij behoort, voor de hierbedoelde functiën bij gemeld magazijn gedetacheerd.

Art. 3. De betrekking van technisch adviseur-keurmeester bij elk der drie magazijnen, vermeld in de tabel, behoorende bij ons besluit van 6 Juni 1879, n°. 23, wordt opgeheven.

Art. 4. De officier, hoofd der keuringscommissie, en de officieren, eventueel met de waarneming der betrekking van keurmeester te belasten, genieten een toelage, ad *vijf honderd gulden* (ƒ500) per jaar.

Art. 5. De keurmeesters, burgerambtenaren, worden ten aanzien hunner bezoldiging in twee klassen verdeeld.

Die van de 2de klasse genieten een jaarlijksche bezoldiging van minstens ƒ1800 en hoogstens ƒ2000; die van de 1ste klasse, minstens van ƒ2100 en hoogstens ƒ2400.

De aan elk hunner toe te kennen bezoldiging wordt door Onzen Minister van Oorlog vastgesteld.

Art. 6. De administrateurs van kleeding bij de centraalmagazijnen te *Delft* en *Woerden* en het verder daarbij dienend personeel kunnen, voor zooveel noodig, door Onzen Minister van Oorlog, bij het magazijn te *Amsterdam* worden werkzaam gesteld.

De toelage, aan die administrateurs van kleeding, bij Ons besluit van den 15den Mei 1880, n°. 41, toegekend, wordt, in dat geval gelijktijdig genoten met die wegens verblijf in de hoofdstad, toegekend bij Ons besluit van 2 Januari 1864, n°. 67.

Art. 7. Dit besluit treedt in werking met den 1sten Juli aanstaande.

Practische oefeningen van het korps genie-troepen in de legerplaats bij *Zeist*. Aanschrijving M. v. O. van 31 Mei 1881, n°. 99. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Mei 1881, n°. 28.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van 11 Mei 1881, Vde Afd. n°. 27.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. Het korps genie-troepen zal, tot het houden van praktische oefeningen, in de maanden Juli en Augustus van dit jaar op de legerplaats bij *Zeist* kampeeren.

Art. 2. Onze Minister van Oorlog wordt gemachtigd, voor den dienst bij den in het vorige artikel genoemden troep, boven en behalve de daarbij ingedeelde officieren, het vereischte aantal officieren van de onderscheidene korpsen, staven en diensten, alsmede den noodigen trein, aan te wijzen.

Art. 3. Gedurende het verblijf op de legerplaats worden, in vervanging van de *campagnie-vivres*, de navermelde toelagen per dag genoten:

door den officier belast met het bevel over de kampeerende troepen:

hoofdofficier zijnde ƒ4,00, kapitein ƒ3,00, door een kapitein ƒ1,75, en door een luitenant ƒ1,50.

Art. 4. De levensmiddelen, ten behoeve van de onderofficieren en mindere militairen, worden voor rekening der menage aangeschaft.

Als een tegemoetkoming in de meerdere kosten deswege wordt, gedurende het verblijf op de legerplaats, de dagelijksche soldij verhoogd:

voor een adjudant-onderofficier met ƒ0,25, voor de overige onderofficieren en minderen met ƒ0,12.

Aan iedere waschvrouw wordt, gedurende het verblijf op de legerplaats voor 's rijks rekening, een ration brood daags verstrekt.

Art. 5. De officieren, onderofficieren en minderen, die tot het in gereedheid brengen en opruimen van de legerplaats worden vooruitgezonden of daarop moeten achterblijven, genieten, gedurende hun verblijf aldaar, de vergoedingen bij de artt. 3 en 4 aangewezen.

Art. 6. Het ration fourage voor de treinpaarden der veldartillerie, die op de legerplaats gedetacheerd worden, van en met den dag van vertrek der

paarden uit de standplaatsen tot en met dien vóór de terugkomst in de garnizoenen, zal bestaan in:

3 KG. hooi, $3\frac{1}{2}$ KG. stroo, en 6 KG. haver.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. Het korps genie-troepen zal van 9 Juli—27 Augustus a. s. in de legerplaats bij *Zeist* kampeeren.

Een detachement van dat korps blijft in het garnizoen achter.

Tot het in gereedheid brengen van het kamp zal een detachement van dat korps op 20 Juni a. s. naar genoemde legerplaats vertrekken, terwijl tot het opruimen van het kamp een detachement aldaar zal achterblijven.

De sterkte van deze detachementen wordt door den korpscommandant bepaald.

2°. Gedurende den tijd, bestemd tot het in orde brengen, het betrekken en het opruimen van het kamp, zal door den heer commandant der bereeden artillerie ter beschikking van meergenoemden korpscommandant worden gesteld een detachement van een der treincompagnieën, sterk 1 wachtmeester, 2 korporaa's en 8 stukrijders, benevens 4 rij- en 16 trekpaarden — onder de eerstbedoelde paarden 2 geschikt voor officieren — tot bediening voor den veldtelegraaf, het transport van zieken, enz.

3°. *Alle naar het kamp op te zenden bescheiden moeten op het adres tot opschrift hebben »Legerplaats bij Soesterberg», terwijl, als plaats van afzending van alle uit het kamp gaande officiële bescheiden, moet genoemd worden »Legerplaats bij Zeist.»*

4°. Met opzicht tot de voorziening in de behoefte aan ligstroo, levensmiddelen en brandhout, den dienst der transporten, de verpleging van zieken, enz., is toepasselijk het bepaalde onder de punten 4 en 5 der aanschrijving van 29 Mei 1880, Vde Afd., n°. 53 (*R. M.* 1880, II, blz. 127), met dien verstande dat de hospitaalfournituren door den chef van het militair hospitaal te *Utrecht* zullen worden verstrekt.

Voor zooveel de levensmiddelen betreft, moet tevens worden gelet op het bepaalde bij art. 65 van het voorschrift betreffende de voeding van de militairen der landmacht in tijd van vrede, en zulks in overleg met den hoofdintendant.

Tot het requireeren van transportmiddelen mag niet dan bij bepaald gebrek aan militaire voertuigen en paarden worden overgegaan.

5°. Voor de levering van fourages zal door de zorg van den commandeerenden officier van het 1ste regiment veldartillerie, in overleg met den commandant van het korps genie-troepen, een onderhandsche overeenkomst worden gesloten.

In tijds en alvorens die overeenkomst definitief te sluiten, moet de prijs aan de goedkeuring van het departement van oorlog worden onderworpen.

De heer inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht neemt, voor zooveel noodig, de vereichte maatregelen ter voorziening in den veterinairdienst in de legerplaats.

6°. Het voorgeschrevene bij art. 50 der algemeene instructie, betrekkelijk het kampeeren van troepen op de legerplaats bij *Milligen*, moet geacht worden ook van toepassing te zijn op de in de legerplaats bij *Zeist* kampeerende officieren, onderofficieren en mindere militairen.

Voorschriften betreffende de verpleging der landmacht in tijd van oorlog. Aanschrijving M. v. O. van 14 Mei 1881, n°. 84.

Brengt, door deze, ten vervolge op de beschikking van den 6den April jl., Vldc Afd., Int. n°. 56 (*R. M.* 1881, I, bladz. 505), ter kennis van de landmacht, dat het onder 1° en 2° dier beschikking bedoelde Koninklijk besluit, met het mede aldaar vermelde voorschrift, is verzonden aan de autoriteiten, die, als op last van het departement van oorlog één of meer exemplaren van het *Recueil Militair* ontvangende, daarvan, overeenkomstig het bij bovenbedoeld punt II bepaalde, één of meer exemplaren voor hun bureau, archief, korps of inrichting ontvangen moesten.

Deelt wijders mede, dat dit Koninklijk besluit met voorschrift door de uitgevers, de GEBROEDERS VAN CLEEF te 's Gravenhage, in den handel verkrijgbaar gesteld is tegen den prijs van f 0,75.

Prijsvermindering van boekwerken. Aanschrijving M. v. O. van 18 Mei 1881, n°. 31.

Kennisgeving aan de landmacht, dat de *Beknopte overzichten der proeven en oefeningen, die bij het wapen der artillerie hebben plaats gehad* van 1863 tot en met 1878; met uitzondering van dat van het jaar 1873 (hetwelk is uitgegeven bij de GEBROEDERS VAN CLEEF te 's Gravenhage), elk afzonderlijk tijdelijk verkrijgbaar zijn gesteld bij de Koninklijke Militaire Academie voor den prijs van 38 cent, terwijl de vroeger vastgestelde prijs gemiddeld is geweest f 1,53 per stuk.

Vestigt de aandacht van officieren, in het bijzonder van die der artillerie, op de voordeelige voorwaarden waarop thans de bovenbedoelde *Overzichten* worden verkrijgbaar gesteld.

Aanwijzing omtrent de inrichting het onderhoud en het gebruik van het stalen getrokken kanon van 24 cM. Aanschrijving M. v. O. van 11 Mei 1881, n°. 33.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,32 voor de departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,42⁵ voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

de *Aanwijzing omtrent de inrichting, het onderhoud en het gebruik van het stalen getrokken kanon van 24 cM.*

Gelast, dat deze aanwijzing voortaan zal worden gevolgd.

Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de cavalerie. Aanschrijving M. v. O. van 14 Mei 1881, n°. 91.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,36 voor de departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,48 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

Het *Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de cavalerie.*

Gelast, dat dit voorschrift voortaan zal worden gevolgd en, voor zoover *den Revolver* betreft, ook voor de korpsen bereden artillerie van kracht zal zijn.

Doet wijders opmerken, dat door bovenstaande order buiten werking gesteld worden de aanschrijvingen van den Minister van Oorlog van 23 Juli 1875, n°. 34 P (*R. M.* 1875, II, bladz. 104) en van 21 Augustus 1876, n°. 40 P (*R. M.* 1876, II, bladz. 185).

RECUEIL MILITAIR.

(26 JUNI — 25 JULI 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Samenstelling der vaste examen-commissie. Aanschrijving M. v. O. van 18 Juni 1881, n°. 32. Mededeeling van Z. M. besluit van 7 Juni 1881, n°. 49.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 28 Mei 1881, IIde Afd., n°. 43.

Hebben goedgevonden en verstaan, met intrekking van het bepaalde bij Ons besluit van 28 Mei 1880, n°. 28, te benoemen:

- 1°. tot lid en voorzitter der vaste commissie, door welke de examens van onderofficieren ter verkrijging van den officiersrang zullen worden afgenomen: den Generaal-Majoor P. M. NETSCHER, Inspecteur van het militair onderwijs;
- 2°. tot leden der Commissie:

den Luitenant-Kolonel H. E. J. HEIJMANS, van het regiment grenadiers en jagers; den Luitenant-Kolonel D. F. K. HARDENBERG, van het 4de regiment infanterie; den Luitenant-Kolonel E. VISSER, van het 3de regiment huzaren; den Majoor Jhr. W. A. ALTING VON GEUSAU, van het 2de regiment vestingartillerie; den Majoor-Intendant H. C. VAN ERP TAALMAN KIP, van de 1ste divisie infanterie; en den Kapitein G. F. W. BOREL, van den staf der artillerie, toegevoegd aan den Commandant der bereden artillerie; en

- 3°. tot lid en secretaris der bovengenoemde commissie:

den Kapitein J. H. ENGELBREGT, van den grooten staf, toegevoegd aan den Inspecteur van het militair onderwijs.

Vervoer van buskruit. Aanschrijving M. v. O. van 22 Juni 1881, n°. 45.

Het wenschelijk achtende, eenige wijzigingen te brengen, in- en uitbreiding te geven aan de bepaling, vervat in de beschikking van 30 September 1879, IVde Afd., Art., n°. 53 (*R. M.* 1879, I, blz. 38).

Heeft goedgevonden:

- A. Die beschikking in te trekken;
- B. Ter nieuwe regeling van deze aangelegenheid, te bepalen, dat, behalve al het voorgeschrevene in de wet van 26 Januari 1815 (*Staatsblad* n°. 7) (*B. U.* bladz. 37), bij het vervoer per vaartuig of per voertuig van buskruit, gevulde springprojectielen, patronen, wrijvingsbuizen, wrijvingspijpjes, slagdoppen, slaghoedjes, alsmede dynamiet en soortgelijke stoffen, met de

meeste nauwgezetheid het navolgende behoort te worden in acht genomen (1):

1°. Het transport moet zoo mogelijk te water plaats hebben en alleen dan te land, wanneer dit niet te vermijden is.

Voor vervoer van of naar *Delft* moeten zooveel mogelijk schepen gebezigd worden, die den mast kunnen strijken en zoodanige afmeting hebben, dat zij den overwelfden toegang van de *Schie* naar het zoogenaamde »Kruidhuis» aldaar kunnen passeeren, om binnen de enceinte daarvan geladen of gelost te kunnen worden.

2°. Het *maximum* van het, zonder speciale vergunning van het Departement van Oorlog, in detachement te verstrekken geleide, bij vervoer te land, bedoeld in art. 38 der genoemde wet, bedraagt: één onderofficier, één korporaal en acht minderen, bij voorkeur te nemen van het wapen der artillerie.

3°. Wanneer door Commissarissen des Konings, op grond van de artt. 10, 11 en 12 der genoemde wet, in bijzondere gevallen, meer voorziening of assistentie noodig wordt geacht, dan de militaire autoriteiten gemachtigd zijn, op grond van punt 2 te verleen, moet door laatstgenoemden onmiddellijk aan het Departement van Oorlog tot het verleen van dien bijstand autorisatie worden gevraagd.

Wordt door 's Konings Commissarissen voor het vervoer van nitro-verbindingen, met name lithofracteur, dynamiet, schietkatoen, enz., meer geleide gevraagd, dan in art. 37 der vorengenoemde wet en in het hiervoren gestelde punt 2 is omschreven, dan moet zulks door de betrokken militaire autoriteiten steeds, zonder machtiging van het Departement, worden verstrekt.

4°. Aan de geleiders, die, ingevolge art. 18 van genoemde wet, ten behoeve van het voor rekening van particulieren te verzenden buskruit, zullen worden gevraagd, moet worden verstrekt door de belanghebbenden:

a. behoorlijk logies en, zoo overnacht moet worden, slaappleats aan boord der schepen, waarop zij dienst doen;

b. restitutie van de gelden voor bijzondere onkosten, als: rijtuigen, enz., ter bespoediging der reis uitgegeven, indien door de belanghebbenden op spoed is aangedrongen;

c. de kosten van vervoer voor de terug- en zoo noodig voor de heenreis. In verband daarmede mogen voor de geleiders geen bewijzen voor vervoer voor Rijks rekening worden afgegeven;

d. dezelfde toelage of vergoeding van reis- en verblijfkosten als in gelijk geval door het Rijk wordt te goed gedaan.

Deze toelage bedraagt:

Voor een geleider, (bijaldien hij conducteur der artillerie is), *een gulden vijftig cent* of (bijaldien hij onderofficier is) *een gulden*, voor een assistent-geleider *zestig cent* daags, te rekenen van en met den dag van aankomst in de plaats van inlading of, ingeval de geleiders of assistenten aldaar in garnizoen zijn, van en met den dag, waarop het inladen aanvangt, tot en met den dag, waarop de goederen in de bestemmingsplaats aan den persoon, met de in ontvangsneming belast, zijn overgegeven.

(1) In verband met art. 2 van genoemde wet mogen patronen tot een getal van hoogstens 5000 en voorts ook kleine hoeveelheden wrijvingsbuizen, wrijvingspijpjes, slagdoppen en slaghoedjes met een beurt- of marktchip en een vrachtwagen of kar vervoerd worden.

Gevalde springprojectielen, alsmede nitro-verbindingen, met name lithofracteur, dynamiet, schietkatoen, enz. zijn daarvan uitgezonderd en moeten steeds in schepen of voertuigen met inachtneming van de bij de wet voorgeschreven veiligheidsmaatregelen worden getransporteerd. Het is evenwel geoorloofd in schepen, waarmede genoemde voorwerpen vervoerd worden, tevens ander Rijks materieel, dat geacht wordt geen gevaar op te leveren, te laden.

Bovendien moet, gedurende de terugreis der geleiders naar hun garnizoen, en casu quo gedurende hunne reis naar de plaats van waar het transport vertrekt, een toelage betaald worden tot hetzelfde bedrag, als in gelijk geval door het Rijk als daggeld wordt verstrekt.

Aan officieren, die, volgens genoemde wet, tot veiligheid bij dergelijk transport mochten noodig geoordeeld worden, moeten de reis- en verblijfkosten worden vergoed, waarop zij volgens hun rang aanspraak hebben.

Aan onderofficieren en minderen, die het detachement tot geleide van een transport buskruit, bedoeld in punt 2, uitmaken, moet *zestig cent* daags voor huisvesting en voeding voor marcheerende troepen worden betaald met de passagegelden voor de toll en veren, die op den weg gelegen zijn, te rekenen van en met den dag, waarop het detachement zijn garnizoen verlaat, tot en met den dag, waarop het daarin terugkeert.

De wijze, waarop de krachtens dit artikel door de afzenders te betalen gelden worden beschikbaar gesteld, wordt door den Commissaris des Konings, die de vergunning tot het vervoer verleent, geregeld, tenzij door het Departement van Oorlog verlangd mocht worden, dat de belanghebbenden, voor en aler de geleiders zich op marsch begeven, genoegzame fondsen voor het geheel bedrag der reis- en verblijfkosten en verdere uitgaven bij den Commissaris des Konings in de provincie, waarin de verzending plaats heeft of aanvangt, deponeren.

Deze bepaling zal alsdan opgenomen moeten worden onder de voorwaarden, waarop de vergunning tot het vervoer wordt verleend. Bedoelde gelden zullen dan door den Commissaris des Konings aan het bestuur der gemeente, van waar de conducteurs of detachementen vertrekken, overgemaakt en door dit bestuur, vóór den afmarsch, bij wijze van voorschot aan de hoofdgeleiders of detachementscommandanten ter hand gesteld worden.

Bij terugkomst in het garnizoen zullen de hoofdgeleiders of detachementscommandanten bij het gemeentebestuur de ontvangen gelden verantwoorden en de overblijvende sommen storten.

5°. Indien transporten voor het Rijk worden gedaan, dan moeten de gelden voor de heen- en terugreis, bij wijze van voorschot, aan de geleiders van het transport of den detachementscommandant, indien zij dit verlangen, worden ter hand gesteld door den magazijnmeester der artillerie ter plaatse, of bij ontstentenis van dezen, door de administratie van het korps, waartoe de geleiders of detachementscommandant behooren, zijnde deze gehouden, bij terugkomst bij hun korps, de ontvangen gelden te verantwoorden. Geschiedt de uitbetaling door de administratie, dan zal de teruggave op behoorlijke declaratie in dubbel aan het Departement van Oorlog kunnen worden aangevraagd, gestaafd met een gewaarmerkt afschrift der order voor de geleiders of detachementscommandant en het door hen af te geven bewijs van ontvangst.

In de aan de geleiders te verstrekken order moet door den afzender melding gemaakt worden van den dag van aankomst in de plaats van inlading, of, voor het geval de geleiders aldaar in garnizoen zijn, van den dag waarop het inladen aanvangt, aangezien hun, te rekenen van dien dag, de toelage betaald moet worden.

In de aan den hoofdgeleider te verstrekken order moet ook de te volgen weg vermeld worden.

Bij transporten te water voor het Rijk heeft ieder geleider (hoofd- en assistenten) aanspraak op een compleet eenmansnachtleger, te verstrekken uit het garnizoen, waar het transport vertrekt of het naastbijgelegen garnizoen.

6°. Zoodra een verzending voor het Rijk zal plaats hebben, moet door den artilleriecommandant of andere militaire autoriteit, die de verzending gelast,

ter kennis van de betrokken Commissarissen des Konings in de provinciën en bevelhebbers in de militaire afdelingen worden gebracht, dat binnen weinige dagen een transport buskruit of andere ontplofbare voorwerpen door hunne provincie of afdeeling zal geschieden, met opgave van den weg, dien het transport zal volgen en mededeeling aan eerstgenoemden, dat de juiste tijd, waarop het transport zal vertrekken, zoo na mogelijk, door den afzender vooraf zal worden kenbaar gemaakt, zoowel aan hen, Commissarissen des Konings, ten einde hen in de gelegenheid te stellen de betrokken gemeentebesturen te waarschuwen, als aan de besturen van de eerste drie door het transport aan te doene gemeenten en van die, waaruit het transport vertrekt.

Geschiedt de verzending naar *Amsterdam*, dan moet tevens worden opgegeven, naar welk gedeelte van die stad of naar welk schip het buskruit moet worden overgebracht.

Genoemde artilleriecommandanten of andere militaire autoriteiten geven vervolgens aan de afzenders op, dagteekening en nummer waaronder zij bovenbedoelde kennisgeving aan 's Konings Commissarissen hebben toegezonden, met vermelding, welke Commissarissen in de zaak betrokken zijn.

De betrokken afzenders zullen, zoodra met eenige zekerheid kan worden bepaald wanneer het transport zal vertrekken, van dat tijdstip onverwijld kennis geven:

a. aan de Commissarissen des Konings in de provinciën, waardoor het transport zal gaan, met mededeeling dat dit transport hetzelfde is, waaromtrent zij reeds voorloopig door den betrokken artilleriecommandant of eenige andere militaire autoriteit, onder dagteekening van . . . . . n°. . . . onder-richt zijn geworden.

b. aan de besturen van de gemeente, waaruit het transport vertrekt en de drie daardoor het eerst aan te doene gemeenten.

Wanneer in den datum van vertrek, door de afzenders aan Commissarissen des Konings en gemeentebesturen opgegeven, om de een of andere reden, verandering komt, moeten zij daarvan aan genoemde autoriteiten onmiddellijk kennis geven.

7°. De hoofdgeleiders moeten zich vóór hun vertrek van de noodige schrijf-behoeften voorzien.

In spoedvereischende omstandigheden zijn zij bevoegd zich per telegram tot de betrokken militaire of burgerlijke autoriteiten te wenden en de daardoor veroorzaakte onkosten aan het Rijk in rekening te brengen.

Wanneer tegen de naleving van art. 41 en 42 der meergenoemde wet, voor het geval in art. 27 dier wet bedoeld, bedenkingen bestaan, is de hoofdgeleider verplicht, het verder vervoer te beletten, tot daarin zal zijn voorzien, en, bij gebreke van dien, zich per schriftelijk rapport te wenden tot de militaire of, bij ontstentenis daarvan, tot de burgerlijke autoriteit, onder wier ressort de plaats behoort, waar de overtredding of veronachtzaming is ontdekt.

8°. Bij vervoer te water voor particulieren mogen de geleiders zich niet verzetten tegen het doen slepen van de aan hunne zorg toevertrouwde schepen door stoomvaartuigen, mits daartoe gebezigd worde een tros van niet minder dan 200 M. lengte en in de door de Commissarissen des Konings uitgereikte autorisatiën tot vervoer geen verbodsbepaling tegen dat slepen is opgenomen.

Bij transporten ten dienste van het Rijk moet van jaagpaarden, en; waar niet gejaagd kan worden, van sleepbooten gebruik worden gemaakt:

a. bij spoed, d. i. als het belang van den dienst vordert, dat de lading spoedig ter bestemder plaatse aanwezig zij;

b. wanneer het noodig is, om steden, dorpen, gehuchten en vaarwaters spoedig voorbij of door te trekken, ten einde het gevaar voor de ingezetenen en de schepen te verminderen;

c. om tijdig een schutsluis te bereiken, opdat de waterstand het doorschutten niet verhindere.

De beslissing of gejaagd of gesleept zal worden is vóór den aanvang van het vervoer aan den afzender en gedurende de reis aan den hoofdgeleider overgelaten.

Ter beoordeeling van het in punt c bedoelde geval moeten, wanneer de waterstand daartoe aanleiding geeft, in spoedeisende gevallen per telegram, de noodige inlichtingen aan het betrokken gemeentebestuur gevraagd worden.

Wanneer gesleept wordt, moet dit aan een tros van niet minder dan 200 M. lengte geschieden en daarvan kennis gegeven worden aan de autoriteiten, die ingevolge punt 6 moeten worden onderricht, dat transporten zullen plaats hebben (1).

9°. Bij transporten te water moet worden zorg gedragen, dat bij het voor het vervoer bestemde vaartuig steeds een roeiboot met riemen aanwezig zij, ten dienste van den conducteur.

Voorts moet elk vaartuig voorzien zijn van een seinlantaarn, die van zonsopgang tot zonsopgang aangestoken aan den vlaggestok op het roer wordt opgehangen, zoodanig dat het licht goed zichtbaar is. Deze lantaarn moet op den vasten wal of in de roeiboot aangestoken worden; overigens mag in deze boot nimmer vuur aanwezig zijn.

10°. Voor het vervoer van buskruit, enz. langs sommige kanalen en vaarten zijn de volgende bijzondere voorschriften vastgesteld:

a. In het *Noord-Hollandsche Kanaal* mogen die schepen alleen nachtverblijf houden:

tegen den westelijken berm in de zoogenaamde *Slochter* tusschen *Buiksloot* en het *Schouw*;

aan de noordzijde van het *Vinkerhop* tusschen *Spijkerboor* en *Graftdijk*;

langs den *Schutdam* in de *Alkmaardermeer* bij het eiland *Saskerleij*;

en in het kanaal door de *Zijp* tusschen de *Jacob Klaasensluis* en de brug in den *Burgerweg*.

Wanneer te voorzien is, dat de schepen niet tijdig genoeg een der genoemde rustplaatsen kunnen bereiken, moet de reis voor dien dag worden uitgesteld.

Wanneer de vlaggen of seinen der buskruitschepen, ten gevolge van mist of donker weder, op de afstanden van brug tot brug, niet duidelijk kunnen gezien en onderscheiden worden, mag niet worden doorgevaren.

(1) In de accoorden betreffende het vervoer moet de te volgen weg worden opgenomen, alsmede dat — wanneer op last van den afzender of den geleider, kosten voor het jagen of slepen moeten worden gemaakt, — deze aan den schipper zullen worden vergoed boven en behalve den overeengekomen vrachtprijs. Die kosten zullen moeten worden gestaafd door, op de lastgeving te stellen, gespecificeerde verklaringen van den afzender of hoofdgeleider, inhoudende tusschen welke plaatsen gejaagd of gesleept is, welke middelen daarbij zijn gebezigd en welke de bedongen kosten zijn, — en door, zoo noodig op zegel geschreven quitantiën van de jagers of gezagvoerders van sleepbooten. De kosten zullen voorts, te gelijk met de vrachtpenningen, door den geadresseerde betaald, en onder de uitgaven voor scheeps- en wagenvrachten verrekend worden.

Te *Nieuwediep* mogen bedoelde schepen niet in het palenrak overnachten en moet de plaats daarvoor door de plaatselijke politie of den havenmeester aangewezen worden.

b. Door het *Kanaal van Voorne* mogen alleen dan transporten van buskruit of andere ontplofbare zaken geschieden, wanneer het kiezen van dien waterweg onvermijdelijk is.

c. Schepen met buskruit, enz., die langs de *Gouwe* naar *Gouda* komen, zullen aldaar niet mogen doorschutten in den *IJsel*, wanneer weder en wind niet zoo gunstig zijn, dat daarna de reis voortgezet zal kunnen worden. Zij moeten in dat geval op den voorgeschreven afstand van $\frac{1}{4}$ uur vóór *Gouda* blijven liggen.

11°. Als, tot het passeeren van bruggen of om andere redenen, de mast moet worden gestreken, moet de witte scheepsvlag daarvan afgenomen en aan een schippersboom of stok bevestigd worden en zorge men, dat zij goed zichtbaar blijft.

De mast wordt, nadat de vlag vooraf weder daaraan is bevestigd, zoodra mogelijk weder opgericht.

12°. Spoorwegbruggen mogen *nimmer* worden gepasseerd vóór dat de hoofdgeleider *zeker* is dat geen trein wordt verwacht.

Om hem die zekerheid te verschaffen is bepaald, dat bij spoorwegbruggen *zonder* beweegbare vakken, op dagen, waarop, volgens mededeeling van het gemeentebestuur, schepen met buskruit, enz. zijn te verwachten, een *roode* schijf (rood bord), zoolang de dienst duurt, zichtbaar zal blijven.

Wanneer het schip nadert, zal de hoofdgeleider, ook wanneer geen rood bord mocht zichtbaar zijn, den brugwachter of de wachteres waarschuwen, hetzij door middel van den scheepsroeper, hetzij door het zenden van zijn assistent, die de waarschuwing mondeling overbrengt; de wachter of wachteres zal zich daarop aan de brug vertoonen en, als er geen trein verwacht wordt c. q. het rood bord wegnemen, ten teeken dat het schip kan doorevaren.

Bij spoorwegbruggen *met* beweegbare vakken zal het genoemde rood bord *niet* aanwezig zijn, aangezien de te verwachten komst van een trein blijkt, door dat de doorvaartopeningen voor de scheepvaart gesloten zijn.

Desniettemin is de hoofdgeleider toch verplicht, bij het naderen van laatstbedoelde spoorwegbruggen, bijtijds den brugwachter of de brugwachteres te vragen, of de brug, zonder door spoortreinen te veroorzaken gevaar, kan gepasseerd worden.

13°. Wanneer een transport, hetzij te water of te land *langs* een gemeente gaat, waarvan de bebouwde kom onmiddellijk grenst aan den door het transport te volgen weg, dan moet door den hoofdgeleider mede worden gehandeld overeenkomstig art. 54 der genoemde wet.

14°. Bij het varen of rijden *door* of, in het geval bedoeld in punt 13, *langs* een gemeente, zal het transport worden geleid door een agent van politie of veldwachter, die waakt voor de inachtneming der door het gemeentebestuur verordende veiligheidsmaatregelen.

15°. De hoofdgeleiders nemen de noodige maatregelen ter behoorlijke bewaking des nachts van hun transport door hen of hunne assistenten, tenzij hierin voorzien wordt door de plaatselijke politie of militaire macht.

16°. De hoofdgeleiders moeten voorts zorg dragen:

a. *Bij transporten te land:*

dat het op- en afladen met de noodige voorzichtigheid en bedaardheid geschiedt;

dat de asarmen der voertuigen goed gesmeerd en, wanneer bij uitzonde-

ring niet overdekte voertuigen gebruikt moeten worden, deze met presenningen gedekt zijn;

dat niemand noodeloos op de voertuigen klimt of daarop plaats neemt;

dat de onderlinge afstand der voertuigen 25 à 50 passen bedraagt;

dat zich bij elk voertuig minstens een geleider assistent of soldaat van het detachement bevindt;

dat een onderofficier, korporaal of kanonnier, een wagenflag omhoog houdende, het eerste voertuig 100 à 200 passen vooruitgaat;

dat alle voertuigen halt houden zoodra iets in het ongereede geraakt of buskruit gestort is, tot dat het transport zijn weg zonder gevaar kan vervolgen. Het gestorte buskruit wordt nat gemaakt, de gebreken aan voertuigen, tonnen of kisten hersteld en de lading van defecte voertuigen, zoo noodig, in bekwame overgebracht;

dat elk voertuig van een met water gevulden wateremmer voorzien is;

dat eenige ledige buskruittonnen of kisten en kuipersgereedschappen en bij groote transporten bovendien eenige ledige voertuigen worden medegenomen.

b. Bij transporten te water :

dat het inladen en lossen met de noodige voorzichtigheid en bedaardheid geschiedt. De tonnen of kisten mogen met een takeltuig in het vaartuig worden neergelaten, waarbij de ijzeren haak van het blok met linnen of touw omwoeld moet zijn en van een strop of leng gebruik gemaakt moet worden. Is deze niet beschikbaar, dan bezige men touwen met koperen slingerhaken;

dat de vaartuigen met 350 à 700 M. tusschenruimte varen;

dat andere vaartuigen boven den wind worden voorbij gevaren;

dat de schippers jagen, als zij niet kunnen zeilen en er jaagpaden zijn;

dat de lading van lek geworden of sterk beschadigde vaartuigen onmiddellijk, hetzij geheel hetzij gedeeltelijk, in andere wordt overgeladen.

17°. Door de afzenders moet aan de hoofdgeleiders ten gebuike gedurende de reis verstrekt worden een uittreksel van de wet van 26 Januari 1815 (*Staatsblad* n°. 7), bevattende de artikelen, die op de geleiders betrekking hebben, alsmede een afschrift van het hiervoren in de punten 1—16 bepaalde en zooveel noodig van de verdere bijzondere voorschriften, die betreffende het vervoer van buskruit, enz. eventueel nog zullen gegeven worden.

18°. *Vervoer per spoortrein.*

a. Ten opzichte van vervoer per spoortrein van buskruit en andere voorwerpen, vatbaar voor zelfontbranding of ontploffing, moet in acht genomen worden het voorgeschrevene in art. 44 van het Algemeen Reglement, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 9 Januari 1876 (*Staatsblad* n°. 7) *Rec. Mil.* 1876, I, blz. 605.

b. Het vervoer van een onbepaald aantal *metalen* patronen is geoorloofd, mits zij zorgvuldig in stevige kisten of vaten, elk duidelijk gemerkt met het woord slaghoedjes gepakt zijn, en, voor het geval zij meer dan 25 KG. buskruit bevatten, tevens de bepalingen worden nageleefd van art. 36 en volgende van de wet van 26 Januari 1815 (*Staatsblad* n°. 7).

Cumulatie van pensioen en bezoldiging. Aanschrijving M. v. O. van 28 Juni 1881, n°. 49. Mededeeling van Z. M. besluit van 21 Juni 1881, n°. 54.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 13den Juni 1881, IIIde Afd., n°. 2.

Gezien Onze besluiten van den 24sten Augustus 1873, n°. 31, en van den 7den Juni 1876, n°. 7.

Gelet op de wetten tot regeling der militaire pensioenen bij de zee- en landmacht.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Gerekend van 1 Juli 1881, en met wijziging in zooverre van het vastgestelde bij art. 1 van eerstgemeld besluit, te bepalen, dat militaire gepensioneerden, die als mindere geëmployeerden, werklieden en bedienden, op daggeld, bij inrichtingen of magazijnen van 's Rijks landmacht werkzaam zijn of zullen worden gesteld, het pensioen in zijn geheel gelijktijdig zullen genieten met hun daggeld; mits dat daggeld het bedrag van f 1,50 per dag, niet te boven ga.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

dat de hoofden van inrichtingen der landmacht, waarbij gepensioneerde militairen of schepelingen werkzaam zijn, die in de termen vallen van voorschreven besluit, vóór den 15den Augustus a. s., aan het Departement van Oorlog opgave zullen doen van de namen der gepensioneerden, van den graad waarin zij laatstelijk hebben gediend, van het bedrag van hun pensioen en van hun daggeld, zoomede van het nummer, waaronder zij in het Grootboek der pensioenen zijn ingeschreven.

Regeling der traktementen en toelagen van conducteurs der artillerie. Aanschrijving M. v. O. van 29 Juni 1881, n°. 8. Mededeeling van Z. M. besluit van 23 Juni 1881, n°. 74.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 18den Juni 1881, IVde Afd., n°. 65.

Hebben goedgevonden en verstaan, met intrekking van ons besluit van 9 Juni 1876, n°. 17, te bepalen:

Art. 1. Het jaarlijksch traktement van de conducteurs der artillerie wordt vastgesteld als volgt:

voor die van de 1ste klasse op f 800 (*achthonderd gulden*), voor die der 2de klasse op f 700 (*zeven honderd gulden*) voor die der 3de klasse op f 600 (*zes honderd gulden*).

Art. 2. De conducteurs der artillerie- stapel- en constructiemagazijnen en die van 's Rijks gieterij van bronzen geschut genieten een jaarlijksche toelage voor ieder van f 100 (*honderd gulden*), boven het in art. 1 genoemde jaarlijksch traktement.

Art. 3. Dit besluit treedt in werking den 1sten Juli 1881.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

In te trekken de dezerzijdsche beschikking van 18 Juli 1876, n°. 72 A. (*R. M. 1876, II, blad. 167*).

TWEEDE GEDEELTE.

Eereteeken voor het deelnemen aan belangrijke krijgsvorrichtingen. Aanschrijving M. v. O. van 13 Juni 1881, n°. 18. Mededeeling van Z. M. besluit van 29 Mei 1881, n°. 19.

Gezien Ons besluit van 19 Februari 1869 (*Staatsblad* n°. 24), tot instelling van een eereteeken, ter uitreiking aan hen, die deelnamen aan belangrijke krijgsvorrichtingen.

Gezien art. 6 van Ons besluit van 6 October 1874, n°. 10, ter belooning dergenen, die zich onderscheidten bij de 1ste en 2de expeditie tegen *Atjeh*.

Nog gezien Ons besluit van 7 Juni 1876, n°. 6, waarbij een nadere rege-

ling werd getroffen nopens de uitreiking van het hooger genoemde eereteeken aan hen, die hebben deelgenomen aan de krijgsverrichtingen in *Atjeh* in de jaren 1873—1876.

Overwegende, dat een aantal schepelingen en militairen, die na 1 Januari 1877 een werkzaam deel namen aan de krijgsverrichtingen in *Atjeh*, verstoken zijn van het voorrecht het meergemelde eereteeken te dragen.

En willende een nieuw bewijs geven van Onze bijzondere tevredenheid over den moed en de volharding, door zee- en landmacht steeds bij de krijgsverrichtingen in *Atjeh* aan den dag gelegd.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers, van Koloniën en van Marine dd. 24 Mei 1881, Kabinet, Letter S¹. en van den 25sten daar-aanvolgende, Litt. B, n°. 31.

Hebben goedgevonden en verstaan :

Art. 1. Het eereteeken voor belangrijke krijgsbedrijven, ingesteld bij Ons eerstvermeld besluit wordt toegekend aan hen, die hebben deelgenomen aan de krijgsverrichtingen in *Atjeh* en onderhoorigheden in de jaren 1877 tot en met 1880.

De hun deswege uit te reiken gesp draagt het opschrift »*Atjeh* 1873—1880”.

Zij wordt niet gelijktijdig gedragen met de gespen, vastgesteld bij artikel 6 van Ons besluit dd. 6 October 1874, n°. 10, en bij Ons besluit van 7 Juni 1876, n°. 6.

Art. 2. Zij die versierd zijn met een der beide gespen, aan het slot van het vorige artikel vermeld, zijn bevoegd haar te verwisselen met die, welke ten opschrift draagt: *Atjeh* 1873—1880.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen, dat door de betrokken militaire autoriteiten aan het Departement van Oorlog opgave zal moeten worden gedaan van de militairen onder hunne bevelen, die in de termen verkeerden van art. 1 van het besluit of gebruik wenschen te maken van de bij art. 2 bedoelde bevoegdheid, om c. q. van gesp te verwisselen.

Bij die opgaven zullen extracten-stamboek aangaande de betrokken militairen, als ook de eventueel te verwisselen gespen, overgelegd moeten worden.

Betalingen uit het officierskleedingsfonds, ten behoeve van de Vereeniging *Eigen Hulp*. Aanschrijving M. v. O. van 13 Juni 1881, n°. 29.

Ontvangen hebbende een schrijven van het Hoofdbestuur der Vereeniging *Eigen Hulp*, houdende kennisgeving van het voornemen tot oprichting van een coöperatieve afdeling der vereeniging ten behoeve van zee- en landmacht, voornamelijk strekkende, voor zooveel de landmacht betreft, om aan hare leden goede militaire kleeding- en uitrustingsstukken te verschaffen tegen billijke prijzen.

In aanmerking nemende, dat het doel, hetwelk met het officiers-kleedingsfonds wordt beoogd, in overeenstemming is met dat, hetwelk men zich van de besproken afdeling voorstelt, en dat mitsdien het bevorderen van de belangen dier afdeling — voor zooverre dit kan geschieden zonder nadeel voor de belangen van officieren, leden van de officierskleedingsfondsen, die niet mochten wenschen tot de afdeling toe te treden — geacht kan worden te strekken ten bate van het officierskorps.

Heeft — naar aanleiding van een verzoek van gemeld Hoofdbestuur — goedgevonden te bepalen :

§ 1. De stortingen op de aandelen in de bovenbedoelde afdeling kunnen

uit het officierskledingfonds worden gedaan voor officieren, deelgenooten aan dat fonds, die dit verlangen, — mits zij de bedragen dier stortingen op hunne rekening te goed hebben, of wel de voorwaarde vervullen, omschreven in de laatste zinsnede van art. 23 van het reglement op het officierskledingfonds. De ten laste van het fonds betaalde bedragen moeten in maandelijksche termijnen van minstens een twaalfde gedeelte worden ingehouden.

§ 2. De betaling van bij de afdeeling gekochte militaire kleding- en uitrustingsstukken kan uit het officierskledingfonds geschieden, voor zooverre de afdeeling — overeenkomstig de 2de zinsnede van art. 11 van gemeld reglement — door commissarissen van het officierskledingfonds als leverancier zal worden aangenomen, en voorts onder de voorwaarden, welke voor andere leveranciers gelden.

Administratie bij de korpsen. Aanschrijving M. v. O. van 14 Juni 1881, n°. 53.

Vernomen hebbende, dat twijfel bestaat nopens de beantwoording der vraag, of de majoor- of kapitein-kwartiermeester in vreedstijd al dan niet de bewegingen van den staf van het korps, waartoe hij behoort, moet volgen, — en willende tevens — in verband met het bepaalde bij art. 190 van het provisioneel reglement van administratie — regelen vaststellen, ten aanzien van onderofficieren, belast met de functiën van luitenant-kwartiermeester.

Heeft goedgevonden — in afwachting eener nadere regeling dier onderwerpen — het navolgende te bepalen:

§ 1. Wanneer de staf van een korps tijdelijk het garnizoen verlaat, ten einde te kampeeren, deel te nemen aan veldoefeningen op groote schaal en dergelijken, blijft de majoor- of kapitein-kwartiermeester met zijn bureau-personeel in garnizoen achter tot voortzetting zijner werkzaamheden, en, gedurende de afwezigheid van den staf, wordt hij als daarvan gedetacheerd gevoerd. Uitzonderingen op dezen regel kunnen alleen met machtiging van den Minister van Oorlog plaats hebben.

§ 2. In het geval bij § 1 bedoeld, worden de gelden, die zich in de kas van den majoor- of kapitein-kwartiermeester bevinden, vóór het vertrek van den staf in de kas van het korps overgebracht, en daarna de gelden, in laatstgenoemde kas voorhanden, in evenredigheid van de behoefte, geheel verdeeld over de kassen der bataljons, eskadrons of batterijen, in het garnizoen aanwezig, onverschillig of deze al dan niet met den staf het garnizoen tijdelijk verlaten.

§ 3. Telkens, wanneer zich het in § 1 bedoelde geval voordoet, wordt daarvan onverwijld door de hoofdadministratie mededeeling gedaan aan het Departement van Oorlog, den hoofdintendant, en den intendant, belast met het toezicht over het beheer van het korps, en daarbij tevens opgegeven de datum van aanvang en, later, die van het einde der afwezigheid uit het garnizoen van den staf, en voorts, mede al dadelijk, welke onderdeelen van het korps tijdens die afwezigheid in het garnizoen verblijf zullen houden.

§ 4. Alle betalingen — welke door een onderofficier, belast met de functiën van luitenant-kwartiermeester, onverdeeld aan één persoon geschieden moeten — behoort hij, wanneer ze de som van f3,50 overtreffen, zittende *bij de kas* te doen.

Gratificatiën, uit te keeren aan officieren, die in Nederland bij het Oost-Indische leger worden benoemd, en aan officieren, die van het leger h. t. l. bij dat in Neerlandsch Indië worden overgeplaatst. Aanschrijving M. v. O. van 15 Juni 1881, n°. 12. Mededeeling van Z. M. besluit van 26 Mei 1881, n°. 28.

Gezien het Koninklijk besluit van 2 October 1841, n°. 66, alsmede Ons besluit van 21 October 1874, n°. 27, beiden strekkende o. m. tot regeling der gratificatiën, uit te keeren aan officieren van het leger in *Neerlandsch Indië*, die in *Nederland* benoemd worden, en aan officieren van het leger in *Nederland*, die overgaan naar het leger in *Nederlandsch Indië*.

Op de voordracht van Onzen Minister van Koloniën, dd. 20 Mei 1881, Letter C, n°. 42.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Met intrekking van hetgeen tot dusver te dier zake gold, te bepalen:

Art. 1. Behoudens het bepaalde bij art. 3, wordt aan ieder officier van het leger in *Nederlandsch Indië*, die in *Nederland* tot die betrekking benoemd wordt, vóór zijn vertrek uit het moederland, een gratificatie van *f* 1000 (*duizend gulden*) uitbetaald, als tegemoetkoming in de kosten van uitrusting.

Art. 2. De gratificatie, bij art. 1 vastgesteld, wordt ook genoten door alle officieren, die van het leger in *Nederland* worden overgeplaatst bij het leger in *Nederlandsch Indië*, tenzij de overplaatsing geschiede nadat de officier reeds als gedetacheerd naar *Nederlandsch Indië* is vertrokken.

Art. 3. Het in art. 1 bepaalde is niet van toepassing:

a. op officieren van gezondheid, voor den dienst in *Nederlandsch Indië* opgeleid overeenkomstig het voorschrift, vastgesteld bij Ons besluit van 18 April 1878, n°. 21.

b. op officieren van gezondheid, militaire apothekers en militaire paardenartsen, die bij het leger in *Nederlandsch Indië* worden benoemd zonder voor hunne opleiding geldelijke ondersteuning van het Rijk te hebben ontvangen; — de hun toe te kennen gratificatiën worden telkens bij hunne benoeming vastgesteld.

Art. 4. Ons tegenwoordig besluit treedt in werking den 1sten Juni 1881, — het is niet van terugwerkende kracht voor officieren, die vóór dien datum bij het leger in *Nederlandsch Indië* werden benoemd of overgeplaatst.

Art. 5. Alle uitgaven, krachtens dit Ons besluit te doen, komen ten laste der begrooting van *Nederlandsch Indië*.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht, onder opmerking, dat, tengevolge van het bepaalde bij dat besluit, artikel 1 van het Koninklijk besluit van 21 October 1874, n°. 27 (*R. M.* 1874, II, bladz. 187) moet geacht worden te zijn vervallen.

Rekening en verantwoording van het fonds voor onderofficieren, enz. over het jaar 1880. Aanschrijving M. v. O. van 16 Juni 1881, n°. 28.

Gezien en geëxamineerd hebbende de rekening en verantwoording, overgelegd door de commissie tot het beheeren van het fonds voor onderofficieren, enz., die onder toekenning van gagement of van gratificatie uit den militairdienst worden ontslagen, wegens ontvangst of uitgaaf over het jaar 1880.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat daarbij is bevonden:

1. Dat is ontvangen:

a. het bedrag van de contributiën der deelgenooten. . . . . *f* 13660,00

b. het bedrag van de, op rekening van het fonds voor de lijfrenten en pensioenen, overgeschreven gelden, ten behoeve van deelgenooten en hunne huisvrouwen of weduwen, te weten:

voor door 1 deelgenoot in het fonds ge-deponeerde kapitaal, om daarvan jaarlijksche renten te genieten. . . . .

. . . . . *f* 600,00

	voor 1 deelgenoot, aan wien lijfrente is toegekend	f 1025,00	
	voor tijdelijke lijfrente, toegekend aan de weduwe van een deelgenoot.	» 290,65	
			f 1915,65
c.	het bedrag der gedane kortingen, naar den maatstaf van één ten honderd in het jaar, op de verstrekte voorschotten aan gegageerde of gepensioneerde militairen.	» 406,59	
d.	de rente van een kapitaal groot f 1.067000,00 ad 2 $\frac{1}{2}$ percent, over het 1ste halfjaar.	f 13337,50	
	de rente van een kapitaal groot f 911000,00 ad 2 $\frac{1}{2}$ percent over het 2de halfjaar.	» 11387,50	
			» 24725,00
e.	de opbrengst van den verkoop van een kapitaal groot.	» 156000,00	
	met inbegrip der rente en na aftrek der kosten.	» 101098,56	
			f 141805,80
	Totaal der ontvangsten.		f 141805,80
2.	Waartegen de uitgaven zijn geweest:		
a.	het bedrag van hetgeen bij slot van het jaar 1879 meer is uitgegeven dan ontvangen.	f 37487,00	
b.	voor uitkeeringen in ééns aan 117 deelgenooten, bij het verlaten van den dienst, waarvan in het fonds voor de lijfrenten en pensioenen is overgebracht.	f 1625,00	
	en aan deelgenooten in contanten is uitbetaald.	» 51895,00	
			» 53520,00
c.	voor uitkeeringen aan 8 weduwen van deelgenooten, waarvan in het fonds voor de lijfrenten en pensioenen is overgebracht.	f 290,65	
	en in contanten is uitbetaald.	» 1030,00	
			» 1320,65
d.	voor restitutie van inleggeld aan 4 deelgenooten, die op grond van lichaamsgebreken, in doch niet door den dienst ontstaan, zonder geldelijke belooning zijn ontslagen.	» 130,00	
e.	het bedrag der gedane betalingen ten laste van het fonds voor de lijfrenten en pensioenen, te weten:		
	de verschenen lijfrente van 382 deelgenooten.	f 13643,47	
	als voren van 48 huisvrouwen van deelgenooten.	» 1820,00	
	de verschenen tijdelijke lijfrente van 33 weduwen van deelgenooten.	» 1302,00	
	de verschenen interest van door 39 deelgenooten in het fonds gedeponeerde kapitalen.	» 1063,58	
	voor uitgekeerde kapitalen, welke		

ten behoeve van deelgenooten in
het fonds waren gedeponeed. . f 1640,00
de verschenen pensioenen van 5
weduwen van deelgenooten. . . » 633,44

f 20102,49

- f. voor het zegelen der bescheiden, noodig tot
het incasseeren der pensioenen van overleden
militairen, aan wie voorschotten voor reke-
ning van dit fonds waren verstrekt. . . . » 65,55
- g. het bedrag van hetgeen aan onderofficieren
uitbetaald of in 's Rijks schatkist is gestort,
wegens door hen bij reëngagement gedepo-
neerde gelden, met de daarop verschenen rente. » 23540,94
- h. het bedrag der jaarlijksche uitkeering aan
den officier, belast met de werkzaamheden
van het fonds. . . . . » 400,00

f 136566,63

Zoodat bij slot van het jaar 1880 meer is ontvangen dan uitgegeven. f 5239,17
terwijl een kapitaal van *negen honderd en elf duizend gulden* (f 911000,00) op
het grootboek der $2\frac{1}{2}$ percents nationale werkelijke schuld als eigendom
van het fonds is geschreven;

2°. dat het aantal deelgenooten aan het fonds op ultimo December 1880
bedroeg 2343, waarvan:

927 een jaarlijksche bijdrage storten van f 10,00,
22 » verhoogde contributie inleggen van » 15,00,
156 » » » » » 20,00,
4 » » » » » 30,00;

terwijl 1234 deelgenooten, volgens punt 2 van 's Konings besluit van 16
Juni 1879, n°. 22, den wensch hebben te kennen gegeven, om niet meer
aan het fonds bij te dragen;

3°. dat op genoemd tijdstip een aantal van 478 personen in het genot
waren van jaarlijksche lijfrenten en pensioenen, volgens onderstaande tabel,
waarvan het gezamenlijk bedrag der jaarlijksche uitkeeringen een som van
f 17999,00 belooft:

VOORTDUBBENDE LIJFRENTEN
TOEGEKEND AAN:

deel- genooten.	huisvrouwen van deel- genooten.	Tijdelijke lijfrenten aan weduwen van deelgenooten verleend.	Weduwen van deelge- nooten in het genot van pensioen gesteld.	Totaal der lijfrenten en pensioen- trekkende personen.	Bedrag der toegekende jaarlijksche uitkeering per hoofd.
39	4	»	»	43	f 20.
83	10	4	»	97	25.
»	»	1	»	1	26.
»	»	1	»	1	27.
»	»	3	»	3	28.
»	»	2	»	2	29.
67	9	1	»	77	30.
»	»	1	»	1	31.
»	»	1	»	1	32.
»	»	1	»	1	33.
53	3	3	»	59	35.
»	»	1	»	1	36.
»	»	1	»	1	39.
45	9	3	»	57	40.

»	»	1	»	1	f 41.
»	»	2	»	2	42.
»	»	1	»	1	43.
32	3	2	»	37	45.
»	»	1	»	1	46.
22	6	»	»	28	50.
»	»	7	»	7	52.
15	1	»	»	16	55.
9	»	»	1	10	60.
12	»	»	»	12	65.
3	1	»	»	4	70.
1	1	»	»	2	75.
2	1	»	1	4	80.
1	»	»	»	1	95.
1	1	»	1	3	100.
»	»	»	1	1	115.
1	»	»	»	1	130.
»	»	»	2	2	200.
<hr/>		<hr/>		<hr/>	
386	49	37	6	478	

4°. dat op gezegd tijdstip 15 nog in leven zijnde deelgenooten, bij het verlaten van den dienst, aan hunne echtgenooten weduwenpensioen hebben verzekerd, te weten.

1	voor een weduwenpensioen van	f 80.
6	» » » » » »	» » 100.
1	» » » » » »	» » 125.
1	» » » » » »	» » 135.
1	» » » » » »	» » 145.
3	» » » » » »	» » 150.
1	» » » » » »	» » 152 en
1	» » » » » »	» » 200.

5°. dat, tot den laatsten December 1880, 39 deelgenooten van hunne uit het fonds aankomende gelden, een gezamenlijk bedrag van f 25250 in het fonds hebben laten berusten, ten einde daarvan jaarlijksche rente te genieten; en

6°. dat in den loop van het jaar 1880 aan 1267 gewezen militairen voorschotten op gagementen en pensioenen voor rekening dezer instelling zijn verleend, tot een bedrag van f 157522,23, terwijl op 31 December 1880 in voorschotbetaling waren 1184 gepensioneerden, die in het genot waren van een gezamenlijk pensioen van f 152660.

Sluiting der werving bij de 1ste compagnie hospitaalsoldaten. Aanschrijving M. v. O. van 17 Juni 1881, n°. 30.

Overwegende, dat het aantal vrijwilligers bij de 1ste compagnie hospitaalsoldaten voltallig is.

Heeft goedgevonden, de werving voor genoemde compagnie, tot nader order, te sluiten.

Practische oefeningen der batterijen van het 3de regiment veldartillerie. Aanschrijving M. v. O. van 20 Juni 1881, n°. 27. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Juni 1881, n°. 21.

Gezien Onze besluiten van 18 Maart 1881, n°. 9, en van 26 April 1881, n°. 23.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 9den Juni 1881, IVde Afd., n°. 5.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. De batterijen van het 3de regiment veldartillerie zullen in de maanden Juli, Augustus en September e. k. tot het houden van practische oefeningen op de heide tusschen *Heeze* en *Someren* in de provincie *Noord-Brabant* kampeeren.

Art. 2. Het bepaalde in de artt. IV, V, VI, VIII en IX van Ons besluit van 18 Maart 1881, n°. 9, en in Ons besluit van 26 April 1881, n°. 23, is ook op deze oefeningen van toepassing, wordende Onze Minister van Oorlog bovendien gemachtigd, een detachement Genie-troepen op gelijken voet, tot het gereedmaken en opruimen der legerplaats, tijdelijk op genoemde heide te doen verblijf houden.

Art. 3. Ter schadeloosstelling voor bureaustkosten wordt aan den officier, belast met de leiding der oefeningen en aan dien, belast met den administratieven dienst, bij de troepen op de legerplaats, voor ieder hunner, toegekend een toelage, berekend naar f 25 in de maand.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. Op de heide tusschen *Someren* en *Heeze* zullen achtereenvolgens, naar aanwijzing van den Inspecteur der Artillerie, kampeeren de batterijen van het 3de regiment veldartillerie, en wel:

van 21 tot 29 Juli; van 29 Juli tot 6 Augustus; van 6 tot 16 Augustus; van 20 tot 29 Augustus; van 29 Augustus tot 6 September; en van 6 tot 14 September; telkens één batterij.

2°. De leiding der oefeningen wordt opgedragen, van 21 Juli tot 29 Augustus, aan den luitenant-kolonel G. G. A. SCHWARTZ en, van 29 Augustus tot 14 September, aan den majoor F. KNOOTE.

3°. Het in orde brengen der legerplaats en van het schietterrein wordt opgedragen:

a. aan een detachement Genie-troepen, sterk 1 officier en 30 onderofficieren en minderen, dat op 27 Juni derwaarts zal worden gedirigeerd en tot 20 Juli d. a. v. op de legerplaats zal verblijf houden; en

b. aan een onbereden detachement van het 3de regiment veldartillerie, sterk 1 officier en 10 onderofficieren en minderen, dat op 11 Juli op de legerplaats moet aankomen.

De transportdienst tusschen de legerplaats en *Eindhoven* zal door de zorg van den Commandant der bereden artillerie worden geregeld en naar omstandigheden door het personeel van den trein of van de batterijen moeten worden verricht.

4°. De commandant van het 3de regiment veldartillerie is belast met het aanvragen van al het materiëel en de aanschaffing van het benoodigde voor de practische oefeningen.

5°. Met den administratieven dienst in het kamp wordt belast de 1ste luitenant-kwartiermeester VAN GOOR, van het 3de regiment veldartillerie.

Deze officier zal op denzelfden datum als het detachement, belast met het in gereedheid brengen van het kamp onder b van punt 2 bedoeld op de legerplaats moeten aankomen.

6°. De levensmiddelen, ten behoeve der menages van de onderofficieren en manschappen, worden, door de zorg van den commandant der kampeerende troepen, in de naburige dorpen op de voordeeligste wijze, hetzij door aankoop, hetzij bij onderhandsch contract, aangeschaft.

Op gelijke wijze wordt in de behoefte aan brood voorzien, waarvoor de toelage voor gemis van brood, bedoeld bij punt 5 der dezerzijdsche aanschrif-

ving van 15 December 1880, Vide Afd., n°. 20 (*R. M.* 1880, II, blz. 575) wordt toegekend.

7°. Ter voorziening in de behoefte aan fourages, moet het bepaalde in de aanschrijving van het Departement van Oorlog van 16 October 1863, n°. 55 I (*B. U.*, blz. 921), worden nagekomen.

Tot het verkrijgen van een billijken prijs voor de fourages voor de paarden alsmede voor het noodige ligstroom voor de troepen, moet, wanneer een en ander niet dan tegen hooge vergoeding ter plaatse kan worden verkregen, in onderhandeling worden getreden met verschillende aannemers voor de levering van fourages, o. a. met die te *Breda*, 's *Bosch*, *Roermond* en *Venlo*.

8. Door den commandant van het 3de regiment veldartillerie moet tijdig aan het Departement van Oorlog een opgaaf worden gezonden van het noodig getal tenten, verdere kampements-effecten, enz., met aanduiding van het tijdstip, waarop over die goederen moet kunnen worden beschikt.

9°. De Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht stelt orde op de waarneming van den geneeskundigen en veterinairen dienst bij de kampeerende troepen en op het evacueeren der zieken.

Tenue in het kamp bij *Milligen*. Aanschrijving M. v. O. van 23. Juni 1881, n°. 64.

Brengt, door deze, ten vervolge op zijn beschikking van 13 Mei jl., IId Afd., Gen. Staf n°. 24 (*R. M.* 1881, II, blz. 128), ter kennis van de landmacht, dat het den Koning behaagd heeft, te bepalen, dat de troepen, welke dit jaar de legerplaats bij *Milligen* zullen betrekken, niet behoeven voorzien te zijn van kleedingstukken, welke uitsluitend behooren tot de groote tenue.

Vervoer per stoomboot van militairen. Aanschrijving M. v. O. van 27 Juni 1881, n°. 28.

Brengt, door deze — ten vervolge op de beschikking van 9 December 1874, n°. 68 I (*R. M.* 1874, II, bladz. 193 — ter kennis van de landmacht:

1°, dat — in overleg met de directiën van de *Zwolsche stoombootmaatschappij* te *Zwolle*, van het schroefstoomjagt *Postiljon* te *Nijmegen* en van de stoombootrederij *Schouwen. en Duiveland* te *Schiedam* — zijn vastgesteld de hierbij gevoegde tarieven (*Rec. Mil.* 174—176) voor het vervoer van militairen enz.;

2°, dat, in verband daarmede, het bestaande tarief n°. 70 als vervallen moet worden beschouwd.

Artillerie-reglementen. Aanschrijving M. v. O. van 7 Juni 1881, n°. 32. Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie, in het licht verschenen en, tegen den prijs van f0,10 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f0,13^s voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

het *Reglement op de exercitie der Veld- en Rijdende Artillerie. Scholen te paard. Afdelingschool.*

Gelast, dat dit reglement voortaan zal worden gevolgd; en Doet wijders opmerken, dat door bovenstaande order buiten werking gesteld wordt de aanschrijving van den Minister van Oorlog van 22 April 1872, n°. 49 P (*R. M.* 1872, bladz. 66).

Standgezichten van het artillerie-materieel. Aanschrijving M. v. O. van 11 Juni 1881, n°. 45.

Brengt, door deze, ten vervolge op de dezerzijdsche beschikking van 17 Januari 1879, IVe Afd. Art., n°. 17 (*R. M.* 1879, II, blz. 53), ter kennis van de Landmacht, dat in het licht is verschenen de eerste helft der *negende*

aflevering der *standgezichten van het artillerie-materieel*, bestaande uit de vervolglplaten 45 t/m. 47, die voorstellen de *stalen kanonnen van 24 cM., 15 cM. L. en 12 cM.*, — en voorts dat zij verkrijgbaar is gesteld tegen den bepaalden prijs van $f 0,07^5$ per plaat.

Noodigt de autoriteiten der landmacht uit, hiervan mededeeling te doen aan hunne onderhoorige officieren met kennisgeving, dat de opgave van het verlangd worden aantal exemplaren, in ééns, doch in elk geval vóór den 1sten Augustus a. s., zal moeten worden ingezonden aan het Departement van Oorlog:

Maakt ten slotte kenbaar, dat exemplaren der vorige afleveringen mede, tot een beperkt aantal, verkrijgbaar zijn.

Handgrepen met de artillerie-sabel. Aanschrijving M. v. O. van 13 Juni 1881, n°. 12.

Kennisgeving aan de Landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs voor $f 0,01^5$ voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van $f 0,02$ voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een *herdruk* van het voorschrift omtrent de *Handgrepen met de artillerie-sabel*.

Handleiding voor het gebruik der artillerie te velde. Aanschrijving M. v. O. van 14 Juni 1881, n°. 8.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van $f 0,21$ voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van $f 0,28$ voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is: de *Handleiding voor het gebruik der Artillerie te velde*.

Gewijzigd exercitie-reglement voor de cavalerie. Aanschrijving M. v. O. van 22 Juni 1881, n°. 35.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie van het gewijzigde *Exercitie-reglement voor de Cavalerie*, in het licht zijn verschenen:

a. *Grondslag van het onderricht en Algemeene bepalingen*, en

b. *Pelotonsschool te paard*.

De prijzen waartegen de genoemde onderdeelen van dit reglement verkrijgbaar worden gesteld, zijn:

voor de Departementen van Algemeen bestuur, het leger, enz. respectievelijk $f 0,09$ en $f 0,18$ en voor particulieren in den handel respectievelijk $f 0,12$ en $f 0,24$.

Het gewijzigde *Exercitie-reglement voor de Cavalerie*, treedt in de plaats van het *Ontwerp-reglement op de exercitien en evolutiën der Cavalerie*, bedoeld bij de aanschrijving van 20 Maart 1879 Vde Afd., n°. 52 (*R. M.* 1879, II, blz. 112), en zal gedurende een jaar bij de korpsen worden beproefd.

Infanterie-reglementen. Aanschrijving M. v. O. van 25 Juni 1881, n°. 61.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van $f 0,10$ voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van $f 0,13^5$ voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een *herdruk* van het *Reglement op de exercitiën der Infanterie. Grondslag van het onderricht en Recrutenschool*.

RECUEIL MILITAIR.

(26 JULI — 25 AUGUSTUS 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Vervoer per spoortrein van militairen. Aanschrijving M. v. O. van 30 Juli 1881, n°. 46.

Brengt, door deze, ten vervolge op de beschikking van 14 December 1878, VIIIste Afd., n°. 57 (*R. M.* 1878, I, blz. 931), ter kennis van de landmacht, dat de kennisgevingen van militair vervoer, bestemd voor de Nederlandsche Zuid-Ooster Spoorwegmaatschappij, moeten worden gericht aan den chef der exploitatie dier maatschappij te *Nijmegen*.

Invoering van compagnieskarren. Aanschrijving M. v. O. van 30 Juli 1881, n°. 48.

Overwegende, dat bij een eventueelen oorlog het dikwijls noodig zal zijn, dat enkele compagnieën en eskadrons zelfstandig optreden, en het alzoo van zeer veel belang is, dat elk dier onderdeelen van een voertuig voorzien zij, waarop — behalve de administratiekistjes en de bagage van de officieren, — de noodige levensmiddelen en kookgereedschappen kunnen medegevoerd worden;

Wenschende tevens den soldaat van het dragen van den zesmanskookketel te ontlasten, en bedoeld voertuig mede dienstbaar te maken tot het medevoeren van patronen, om zoo noodig de munitie van den soldaat gemakkelijk te kunnen aanvullen;

Willende eindelijk de ingezetenen des lands, zooveel mogelijk, ontheffen van de levering van transportmiddelen;

Heeft goedgevonden, met machtiging des Konings:

A. 1°. een zoodanig voertuig, tot gezegd doel, bij het leger in te voeren, onder de benaming van *compagnieskar*;

2°. de zesmanskookketels te doen vervangen door *tienmans blikken kookketels*.

B. Wijders te bepalen:

1°. de staven en onderdeelen van korpsen, waarvoor bij de oorlogsorganisatie compagnieskarren zullen worden uitgetrokken, worden daarvan reeds in vredetijd met de noodige tuigen voor twee paarden voorzien.

Het in de verantwoording opnemen en in bruikbaren staat onderhouden der karren en tuigen, geschiedt op dezelfde wijze als dit thans met de, bij de infanterie in gebruik zijnde patrooncaissons, plaats heeft.

2°. Tot de uitrusting van elke kar behoort hetgeen op bijlage L^a. A. is vermeld.

TWEEDE GEDEELTE.

Reorganisatie van het leger. Aanschrijving M. v. O. van 4 Juli 1881, n°. 50. Mededeeling van Z. M. besluit van 14 Juni 1881, n°. 18.

Overwegende, dat, ten gevolge van de reorganisatie der landmacht, uitdrukkelijke intrekking van een aantal vroegere voorschriften wenschelijk is;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 7den Juni 1881, Kabinet Litt. II^a;

Gezien Onze besluiten van 14 Februari 1881, n°. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 en 12;

Hebben goedgevonden en verstaan:

De Koninklijke besluiten van:

18 Februari 1815, n°. 107; 9 Juni 1815, n°. 47; 15 Februari 1816, n°. 37; 23 Juni 1816, n°. 3; 8 Juni 1820, n°. 51; 10 Juli 1823, n°. 119; 21 Mei 1841, n°. 95; 19 October 1843, n°. 54; 19 October 1843, n°. 56; 17 September 1845, n°. 49; 8 April 1849, n°. 78; 21 November 1850, n°. 70; 9 December 1850, n°. 49; 15 Mei 1851, n°. 66; 17 October 1851, n°. 52; 27 December 1851, n°. 57; 8 September 1852, n°. 38; 21 Februari 1853, n°. 62; 18 Augustus 1854, n°. 43; 30 Juli 1855, n°. 41; 23 December 1855, n°. 79; 28 December 1857, n°. 156; 3 September 1858, n°. 5; 7 Maart 1860, n°. 62; 16 Maart 1861, n°. 71; 30 April 1861, n°. 104; 22 Maart 1863, n°. 10; 29 Maart 1863, n°. 2; 5 April 1864, n°. 66; 24 Juli 1864, n°. 6; 8 Mei 1867, n°. 64; 8 Mei 1867, n°. 65; 8 Mei 1867, n°. 66; 8 Mei 1867, n°. 67; 25 Mei 1867, n°. 59; 29 Juni 1867, n°. 85; 1 Juli 1867, n°. 58; 4 November 1867, n°. 35; 26 December 1867, n°. 54; 22 April 1868, n°. 48; 15 Juli 1868, n°. 32; 25 Juli 1868, n°. 3; 8 Augustus 1868, n°. 53; 26 Augustus 1868, n°. 42; 7 April 1869, n°. 16; 21 Juni 1871, n°. 29; 25 April 1872, n°. 32; 3 Juli 1872, n°. 10; 26 Juli 1872, n°. 64; 14 October 1872, n°. 25; 10 November 1872, n°. 16; 24 November 1872, n°. 14; 12 Februari 1873, n°. 8; 26 Maart 1873, n°. 25; 9 Juli 1873, n°. 17; 17 September 1873, n°. 31; 17 September 1873, n°. 32; 5 November 1873, n°. 12; 13 November 1873, n°. 16; 31 December 1873, n°. 4; 23 April 1874, n°. 27; 19 September 1874, n°. 24; 23 September 1874, n°. 17; 3 Februari 1875, n°. 38; 7 Februari 1875, n°. 22; 19 Februari 1875, n°. 18; 11 April 1875, n°. 2; 7 Juli 1875, n°. 48; 28 Juli 1875, n°. 10; 8 September 1875, n°. 73; 30 Januari 1876, n°. 8; 1 Februari 1876, n°. 17; 22 Februari 1876, n°. 4; 23 Maart 1876, n°. 13; 28 Juli 1876, n°. 20; 10 September 1876, n°. 20; 1 November 1876, n°. 22; 3 Februari 1877, n°. 27; 29 Mei 1877, n°. 27; 10 Juli 1877, n°. 7; 17 Augustus 1877, n°. 33; 28 Augustus 1877, n°. 47; 1 December 1877, n°. 27; 9 Maart 1878, n°. 14; 14 April 1878, n°. 24; 21 April 1878, n°. 11; 21 April 1878, n°. 14; 21 April 1878, n°. 15; 21 Juli 1878, n°. 35; 19 November 1878, n°. 58; 3 October 1879, n°. 23; 23 Februari 1880, n°. 1; 28 Februari 1880, n°. 16; 7 April 1880, n°. 11; 15 April 1880, n°. 34; 15 April 1880, n°. 35; 15 April 1880, n°. 36; 15 April 1880, n°. 37; 17 September 1880, n°. 17; en alle verder bij Koninklijk besluit gestelde bepalingen, welke in strijd zijn met Onze in den aanhef van dit besluit genoemde besluiten van 14 Februari jl., worden, voor zooveel zulks nog noodig mocht zijn, bij deze uitdrukkelijk ingetrokken.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, in te trekken de aanschrijvingen, kennisgevingen en beschikkingen van:

18 November	1815, n°.	14	(<i>R. M.</i> 1815, II, blz.	171);
15 Mei	1819, »	70	(» » 1819, I, »	334);
15 Juni	1820, »	10	(» » 1820, »	229);
17 Juni	1820, »	4	(<i>B. U.</i> blz. 401);	
10 Januari	1821, »	38	(<i>R. M.</i> 1821, I, »	1);
3 Juli	1823, »	2	(<i>B. U.</i> blz. 183);	
11 September	1829, Litt. L.	(<i>R. M.</i> 1829, »	135);	
11 November	1840, n°.	11	(» » 1840, »	141);
18 Maart	1841, »	8	(» » 1841, I, »	189);
28 Mei	1841, »	13	(<i>B. U.</i> blz. 321);	
19 Juni	1841, »	46b	(» » » 325);	
21 Juni	1841, »	4b	(» » » 325);	
4 April	1842, »	39B	(<i>R. M.</i> 1842, I, blz.	76);
6 April	1842, »	12B	(» » 1842, I, »	80);
15 Februari	1843, »	63b	(<i>B. U.</i> blz. 400);	
23 October	1843, »	3b	(» » » 417);	
27 October	1843, »	2b	(» » » 419);	
3 November	1843, »	22B	(» » » 418);	(1)
7 December	1843, »	67B	(<i>R. M.</i> 1843, blz.	313);
30 December	1843, »	26b	(<i>B. U.</i> blz. 423);	
1 October	1845, »	32b	(» » » 448);	
17 April	1849, »	35B	(» » » 499);	
23 November	1850, »	41B	(» » » 541);	
28 November	1850, »	7B	(<i>R. M.</i> 1850, »	341);
7 December	1850, »	43B	(<i>B. U.</i> blz. 544);	
23 December	1850, »	40B	(» » » 546);	
17 April	1851, »	4B	(<i>R. M.</i> 1851, »	128);
15 Mei	1851, »	22B	(» » 1851, »	142);
27 Mei	1851, »	31B	(» » 1851, »	147);
28 Mei	1851, »	35B	(<i>B. U.</i> blz. 565);	
30 Juni	1851, »	7B	(<i>R. M.</i> 1851, »	174);
18 October	1851, »	44B	(<i>B. U.</i> blz. 600);	
15 Januari	1852, »	8B	(<i>R. M.</i> 1852, »	9);
10 September	1852, »	55B	(» » blz. 297);	
25 Februari	1853, »	13B	(<i>B. U.</i> » 665);	
23 Augustus	1854, »	20B	(» » » 708);	
11 Augustus	1855, »	17B	(» » » 719);	
29 December	1855, »	69B	(» » » 734);	
27 April	1859, »	53B	(» » » 804);	
15 Maart	1860, »	26B	(» » » 838);	
11 Mei	1867, »	58P	(<i>R. M.</i> 1867, »	151);
29 Mei	1867, »	103 I	(<i>B. U.</i> blz. 1028);	
16 September	1867, »	63P	(» » » 1044);	
3 Januari	1868, »	35P	(<i>R. M.</i> 1868, »	1);
20 Januari	1868, »	59P	(<i>B. U.</i> blz. 1059);	
25 Juli	1868, »	73P	(<i>R. M.</i> 1868, »	207);
4 Augustus	1868, »	44P	(» » 1868, »	223);
31 Augustus	1868, »	62P	(» » 1868, »	245);
14 April	1869, »	53P	(» » 1869, »	99);

(1) De aanschrijving van 3 November 1843, n° 22 B, waarbij het Koninklijk besluit van 19 October 1843, n° 56, ter executie is gelegd geworden, is in het *R. M.* 1843, bladz. 208, en dien-
tengevolge ook in *B. U.* blz. 418, verkeerdelijk genoemd: dispositie van 27 October 1843, n° 3b.

28 Juni	1870, n°.	60P;		
8 October	1870, »	75P (B. U. blz. 1194);		
18 Februari	1871, »	52P;		
11 Maart	1871, »	66P (R. M. 1871. blz. 83);		
22 April	1871, »	67P (B. U. blz. 1237);		
24 Juni	1871, »	61P (R. M. 1871, » 161);		
20 Februari	1872, »	64P, 6°;		
5 Juli	1872, »	49P (R. M. 1872, » 125);		
1 Augustus	1872, »	60P (» » 1872, » 165);		
15 Februari	1873, »	73 I (» » 1873, » 22);		
30 Mei	1873, »	148P (» » 1873, » 107);		
16 Juli	1873, »	59P (B. U. » 1336);		
19 September	1873, »	9P (» » » 1349);		
22 September	1873, »	10P (R. M. 1873, » 309);		
25 September	1873, »	48P (B. U. » 1350);		
7 November	1873, »	94P (» » » 1354);		
20 November	1873, »	11P (» » » 1358);		
6 Januari	1874, »	47P;		
15 Januari	1874, »	65G (R. M. 1874, II, » 15);		
4 April	1874, »	56P (» » 1874, I, » 37);		
28 April	1874, »	46P (» » 1874, II, » 63);		
19 September	1874, »	58P;		
28 September	1874, »	33P (» » 1874, I, » 300);		
28 September	1874, »	44 I (» » 1874, I, » 301);		
27 Februari	1875, »	53A (» » 1875, II, » 31);		
17 April	1875, »	105P (» » 1875, II, » 51);		
21 Juli	1875, »	66P (» » 1875, I, » 417);		
5 Augustus	1875, »	47P (» » 1875, II, » 109);		
7 Augustus	1875, »	92P (» » 1875, I, » 433);		
16 Augustus	1875, »	59 I (» » 1875, I, » 445);		
15 September	1875, »	85P (» » 1875, I, » 450);		
16 September	1875, »	55P (» » 1875, II, » 129);		
7 Februari	1876, »	49P (» » 1876, I, » 527);		
3 Maart	1876, »	58P (» » 1876, I, » 531);		
30 Maart	1876, »	49P (» » 1876, I, » 563);		
15 April	1876, »	62 I (» » 1876, II, » 128);		
5 Augustus	1876, »	62P (» » 1876, II, » 177);		
19 September	1876, »	43P (» » 1876, I, » 593);		
16 November	1876, »	53P (» » 1876, II, » 224);		
12 Februari	1877, »	74 I (» » 1877, II, » 33);		
7 Juni	1877, »	53P (» » 1877, I, » 727);		
19 Juli	1877, »	87P (» » 1877, I, » 745);		
3 September	1877, »	46P (» » 1877, II, » 199);		
3 September	1877, »	59P (» » 1877, I, » 751);		
10 December	1877, »	21P (» » 1877, II, » 238);		
19 Maart	1878, »	45P (» » 1878, I, » 809);		
27 April	1878, »	93P (» » 1878, II, » 64);		
29 April	1878, »	2P (» » 1878, II, » 74);		
20 Juni	1878, IVde	Afl. Art. n°.	75 (R. M. 1878, II, blz. 107);	
8 Juli	1878, VIIIste	» Int.	» 103 (» » 1878, II, » 127);	
1 Aug.	1878, IVde	» Art.	» 124 (» » 1878, I, » 877);	
30 Nov.	1878, VIde	» Genie	» 24 (» » 1878, II, » 194);	
21 Dec.	1878, IIde	» Gen. Staf	» 72 (» » 1878, I, » 997);	
11 Oct.	1879, Ide	» Secr.	» 20 (» » 1879, II, » 270);	

4 Maart 1880, IIde	Afd. Gen. Staf n ^o .	85	(<i>R. M.</i> 1880, I, blz. 100);
10 Maart 1880, »	» » » »	38	(» » 1880, I, » 101);
17 April 1880, »	» » » »	29	(» » 1880, I, » 119);
19 April 1880, »	» » » »	28	(» » 1880, I, » 122);
19 April 1880, »	» » » »	29	(» » 1880, I, » 123);
19 April 1880, »	» » » »	30	(» » 1880, I, » 126);
19 April 1880, »	» » » »	31	(» » 1880, I, » 128);
21 Sept. 1880, »	» » » »	25	(» » 1880, I, » 309).

Wijziging in het programma van examen ter verkrijging van den rang van 2den luitenant bij de infanterie, cavalerie en artillerie, vastgesteld bij het voorschrift van 1868. Aanschrijving M. v. O. van 12 Juli 1881, n°. 12.

In aanmerking nemende, dat het programma van examen, bedoeld bij de aanschrijving van 23 Maart 1868, n°. 31 P (*R. M.* 1868, blz. 60) ter verkrijging van den rang van 2den luitenant bij de infanterie, cavalerie en artillerie, ook na de wijziging, vastgesteld bij de aanschrijving van 12 Januari 1877, n°. 87 P (*R. M.* 1877, II, blz. 6) nog vakken of gedeelten van vakken bevat, waarin reeds bij overgangsexamens in hogere klassen voldoende bewijzen van bekwaamheid moeten zijn afgelegd;

Heeft, na daartoe door Zijne Majesteit, bij Kabinetsrescript van 9 Juli 1881, n°. 19, te zijn gemachtigd, goedgevonden te bepalen;

Voor infanterie en cavalerie:

c. Geschiedenis. (*R. M.* 1868, blz. 66)

punt 6 te lezen als volgt:

»De geschiedenis van Nederland en van zijne overzeesche bezittingen van »1795 tot op onzen tijd.»

d. Aardrijkskunde (blz. 67)

punt 2 te lezen als volgt:

»De wijze waarop de legers van Frankrijk, Duitschland, België en het »Britsche Rijk worden samengesteld en voltallig gehouden; benevens de spoor- »waterwegen, die uit Frankrijk, België en Duitschland naar Nederland voeren.»

Punt 3 te lezen als volgt:

»Uitvoerig de Aardrijkskunde van Nederland, met de hoofdtrekken zijner »staatsinrichting, alsmede een overzicht zijner verdedigingsliniën en zijner »overzeesche bezittingen.»

e. Versterkingskunst. (blz. 70)

De eerste alinea te lezen als volgt:

»Het bezetten en bewapenen, aanvallen en verdedigen van veldwerken, »met het oog op de tegenwoordige uitwerking van het infanterie- en artill- »erie-vuur.»

Voor artillerie:

f. De Hoogere meetkunst. (blz. 75)

Vervalt.

Letterkundige vakken. (blz. 74)

Geschiedenis, als hierboven voor infanterie en cavalerie. Aardrijkskunde, als hierboven voor infanterie en cavalerie, met weglating bovendien van het vermeldde onder 4°.

l. Velddienst en tactiek. (blz. 78) De zinsnede:

»Overigens zooals voor de infanterie en cavalerie,»

Vervalt.

m. Versterkingskunst. (blz. 78)

De 1ste, 2de en 3de alinea's vervallen;

de 4de alinea te lezen als volgt:

»Algemeene beginselen der tijdelijke en duurzame versterkingskunst.»

De 6de, 7de, 8ste en 9de alinea's vervallen.

Ambtshalve aantekening voor dienstbrieven en pakketten. Aanschrijving M. v. O. van 16 Juli 1881, n°. 21.

Ontvangen hebbende een brief van zijnen ambtgenoot den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, die daarbij mededeelt, dat het voor den dienst op de postkantoren zeer wenschelijk is, dat het getal ambtshalve aangeteekende verzendingen beperkt worde tot die brieven of pakketten, waarvoor die voorzorg, wegens het bevatten van gelden of geldswaardige stukken, bepaald noodig is, — terwijl daarbij verder de meening wordt uitgesproken, dat die regel niet altijd wordt toegepast, vermits het aantal ambtshalve aangeteekende verzendingen steeds toeneemt;

Brengt voorschreven mededeeling van den heer Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, door deze, ter kennis van de landmacht, met uitnoodiging, om alleen dan verzendingen ambtshalve te doen aantekenen, wanneer, met het oog op den inhoud der verzending, meer dan gewone zekerheid wordt geëischt.

Najaarsmanoeuvres der 2de divisie infanterie. Aanschrijving M. v. O. van 18 Juli 1881, n°. 59. Mededeeling van Z. M. besluit van 28 Mei 1881, n°. 35.

Het noodig achtende, dit jaar weder veldmanoeuvres op uitgebreide schaal te doen verrichten;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 23sten Mei 1881, IIde Afd., n°. 16;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. In de maanden Augustus en September a. s. zullen in een gedeelte van *Overijsel* en *Gelderland* veldmanoeuvres op uitgebreide schaal worden gehouden.

Art. 2. Aan die manoeuvres zullen deelnemen de staf, het 1ste en het 8ste regiment infanterie (beiden zonder het 5de bataljon) van de 2de divisie infanterie, waarbij zullen worden gevoegd:

het 1ste en het 2de eskadron van het 1ste regiment huzaren, een gedeelte van het eskadron ordonnancen, de 1ste, de 2de, de 5de en de 6de batterij, alsmede de twee treincompagnieën van het 1ste regiment veldartillerie, de 2de compagnie van het korps genietroepen, de 2de compagnie hospitaal-soldaten, een veldtelegraafbrigade, een detachement cavalerie, en een detachement maréchaussée.

Art. 3. Op de behoorlijke samenstelling der bij dit besluit bedoelde bataljons, eskadrons, batterijen en detachementen, zoomede van de voertuigen der betrokken korpsen, wordt door Onzen Minister van Oorlog orde gesteld.

Art. 4. Onze Minister van Oorlog wordt gemachtigd, voor de oefeningen hiervoren bedoeld, het vereischte aantal hoofd- en verdere officieren van de verschillende korpsen, staven en diensten, zoomede de nog noodige troepen-detachementen, aan te wijzen.

Art. 5. Aan de opper-, hoofd- en verdere officieren, die aan de manoeuvres deelnemen, wordt gedurende den tijd, dat zij zich daartoe buiten hunne gewone standplaatsen moeten ophouden, tot en met den dag van de terugkomst in hunne respectieve garnizoenen de navermelde toelage per dag toegelegd:

Aan den divisiecommandant f12,00, aan den commandant eener brigade f5,50, aan den chef van den staf der divisie, den intendant bij de divisie, den officier van gezondheid, chef van den geneeskundigen dienst en de hoofd-

officiëren, toegevoegd aan den divisiecommandant *f*4,00, aan verdere hoofd-officiëren *f*3,00, aan een kapitein of ritmeester *f*2,00, aan een luitenant *f*1,50.

Art. 6. De levensmiddelen voor de onderofficiëren en minderen, die gedurende de manoeuvres zonder voeding bij de ingezetenen worden gehuisvest, of een bivak of noodkwartier betrekken, worden voor rekening der menages aangeschaft.

Als tegemoetkoming in de hoogere kosten deswege en tevens tot aankoop van het noodige brood, wordt op de dagen, dat zij in een der opgenoemde gevallen verkeerden, hunne dagelijksche soldij verhoogd met *f*0,40, welk bedrag tevens wordt toegekend aan de waschvrouwen, die in de in dit artikel bedoelde termen vallen.

Indien dit door den bevelhebber der divisie mocht worden noodig geoordeeld, kan een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen reserve-ration voor 's Rijks rekening aan de troepen worden verstrekt.

Op den dag, waarop dit ration wordt gebruikt, wordt de hiervoren bedoelde soldijverhooging niet genoten.

Art. 7. Acht dagen vóór het vertrek der troepen uit hunne standplaatsen, tot en met den dag vóór de terugkomst aldaar, zal het ration fourage voor de aan de manoeuvres deelnemende officiers- en troepenpaarden bestaan in:

3 KG. hooi, 4 KG. stroo, 6 KG. haver.

Aan de officieren, tot het houden van dienstpaarden gerechtigd, wordt de fourage voor die paarden gedurende de manoeuvres in *natura* verstrekt, terwijl de schadeloosstelling wegens gemis aan fourage voor de officieren, die aan de manoeuvres zullen deelnemen, wordt verhoogd met *f*0,20 daags gedurende de acht dagen, welke aan de manoeuvres voorafgaan.

Art. 8. Indien het door den divisiecommandant wordt noodig geoordeeld, op een bivak stroo te verstrekken, of wachtvuren te doen ontsteken, veldbruggen te slaan of andere pionierwerkzaamheden te doen verrichten, wordt het daartoe noodige voor 's Rijks rekening aangeschaft.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. De manoeuvres zullen plaats hebben van omstreeks 24 Augustus tot en met 3 September a. s.

2°. De divisiecommandant zal de bij de divisie ingedeelde veld-eskadrons, batterijen, treincompagniën, genietroepen en hospitaalsoldaten, alsmede de detachementen cavalerie en maréchaussée bij de beide regimenten infanterie indeelen, of wel voor den algemeenen dienst bij de divisie aanwijzen, naarmate van de zich voordoende behoefte.

3°. De bataljons van het 1ste regiment infanterie, die aan de oefeningen deelnemen, zullen op de grootst mogelijke sterkte gebracht worden, door daarbij te detacheren de miliciens der lichtingen 1878, 1880 en 1881, ingedeeld bij het 5de bataljon van genoemd regiment.

4°. De veld-eskadrons zullen op een sterkte van 95 à 100 troepenpaarden gebracht worden.

Het gedeelte van het eskadron ordonnancen zal bestaan uit 3 wachtmeesters en 30 minderen, allen bereden.

Voor het detachement cavalerie, bestemd tot het verstrekken van paarden aan niet-bereden officieren wordt aangewezen een eskadron van het 1ste regiment huzaren ter sterkte van 3 officieren en 66 bereden minderen, waaronder het vereischte kader.

De paarden, die jonger dan 7 jaar zijn, blijven in het garnizoen achter, met uitzondering nochtans van de volkomen op kracht zijnde zesjarige paarden.

5°. Tot commandant der cavalerie en scheidsrechter wordt bestemd de majoor J. C. E. Graaf VAN LIJNDEN van het 1ste regiment huzaren, aan wien wordt toegevoegd de 2de luitenant C. B. H. DE BRUIJN van dat regiment.

6°. Het bevel over de artillerietroepen wordt opgedragen aan den luitenant-kolonel J. G. C. VAN DIJK, commandant van het 1ste regiment veldartillerie, aan wien wordt toegevoegd de kapitein-adjutant H. H. RAMAER van genoemd regiment.

Tot commandant van de artillerie bij de 1ste brigade wordt aangewezen de majoor H. M. STEENBERGHE en bij de 2de brigade de majoor C. L. DOORMAN, beiden van het 1ste regiment veldartillerie.

De batterijen zullen bestaan uit 4 vuurmonden, 2 caissons, 1 voorraad-affuit, 1 bagagewagen en 1 smidswagen.

7°. De divisiecommandant treedt in overleg met den inspecteur der artillerie:

a. omtrent het verstrekken uit- en inleveren in de magazijnen van de voertuigen, welke niet bij de batterijen aanwezig zijn, van die, welke bij de staven en korpsen der manoeuvreerende divisie moeten worden ingedeeld, en van de benoodigde munitieën;

b. omtrent de sterkte aan manschappen en paarden der compagnieën trein in verband met de bij de staven en korpsen der divisie ingedeelde rijksvoertuigen.

8°. Tot commandant van de genietroepen bij het hoofdkwartier der divisie wordt bestemd de kapitein J. W. N. CRAMER, van het korps genietroepen.

9°. De compagnie hospitaalsoldaten zal een sterkte hebben van 1 officier en 42 minderen, waaronder het vereischte kader.

De onderofficieren en minderen zullen bij de regimenten infanterie in subsistentie worden gevoerd, overeenkomstig de daaromtrent door den divisiecommandant te geven bevelen.

10°. Worden bestemd:

tot chef van den staf der vereenigde troepen, de majoor F. Baron VAN AERSSSEN BEIJEREN VAN VOSHOL, chef van den staf der 2de divisie infanterie;

tot adjunct-chef van den staf, de kapitein Jhr. H. LAMAN TRIP, adjunct-chef van den staf der divisie, tevens waarnemend adjudant van den divisiecommandant;

tot chef van den staf der 1ste brigade, de kapitein F. DE BAS van den generalen staf; en tot chef van den staf der 2de brigade, de kapitein W. F. RAPPARD van den generalen staf.

Voorts worden aan den chef van den staf der vereenigde troepen en aan de chefs der staven van de 1ste en 2de brigade respectievelijk toegevoegd: de 1ste luitenants J. DE WAAL en F. VAN HASSELT van het 2de regiment veldartillerie, laatstgenoemde gedetacheerd bij de instructiebatterij, en de 1ste luitenant-adjutant F. H. A. SABRON van het 6de regiment infanterie.

11°. Behalve de onder 5°. genoemde majoor zullen bij de manoeuvres als scheidsrechters optreden: de luitenant-kolonels J. N. A. Baron TAETS VAN AMERONGEN van het 6de regiment infanterie en C. D. H. SCHNEIDER van den staf der artillerie, toegevoegd aan den inspecteur van het wapen.

12°. Aan den majoor-intendant der divisie H. J. BRONNER, worden toegevoegd de 1ste luitenant M. H. DAMME van het 3de regiment infanterie, gedetacheerd bij de 2de afdeling der krijgsschool, en de 2de luitenant-kwartiermeester J. VAN DER WERFF van het 2de regiment infanterie.

Met den administratieven dienst bij de brigades worden belast: bij de 1ste brigade, de 1ste luitenant van het 8ste regiment infanterie M. DE RAS, toegevoegd aan den intendant der 2de divisie infanterie, en bij de 2de brigade de kapitein-intendant S. VAN DEN BENT, toegevoegd aan den intendant van de 3de divisie infanterie.

13°. De divisiecommandant zal door de gewone tusschenkomst den bij de punten 10°, 11° en 12° genoemden officieren aanschrijven, waar en wanneer zij zich tot de aanvaarding hunner betrekking moeten aanmelden.

14°. In de waarneming van de geneeskundige en veterinaire diensten bij de manoeuvreerende troepen zal door den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht, in overleg met den divisiecommandant, worden voorzien.

De divisiecommandant zal den genoemden inspecteur tijdig een opgave moeten verstrekken van den datum, waarop de officieren van gezondheid en de paardenartsen, welke niet tot de divisie behooren, op hunne bestemming dienen aan te komen.

15°. De brigadecommandanten, scheidsrechters en chefs van staven en diensten bij de manoeuvres kunnen door den divisiecommandant vóór den aanvang der oefeningen gedurende hoogstens twee dagen te *Arnhem* worden vereenigd, tot het ontvangen der noodige inlichtingen, aanbevelingen, enz.

16°. Aan de officieren, die twee dienstpaarden hebben, en aan de tijdens de manoeuvres van bereden korpsen gedetacheerde officieren, die afzonderlijk reizen moeten, wordt — zoo zij zulks verlangen — uit hun garnizoen een troepenpaard voor hun oppasser verstrekt.

17°. Na afloop der manoeuvres zendt de divisiecommandant aan het Departement van Oorlog een algemeen verslag omtrent den dienst, de verpleging en de oefeningen gedurende den manoeuvreertijd.

De commandanten der cavalerie en der artillerie en de chef van den geneeskundigen dienst zenden een dergelijk verslag, voor zooveel hun wapen of hun dienst betreft, aan het Departement van Oorlog, eerstgenoemden door tusschenkomst van den divisiecommandant, laatstvermelde door tusschenkomst van den inspecteur van den geneeskundigen dienst, die het aan den divisiecommandant doet toekomen.

18°. De bevelhebbers in de betrokken militaire afdeelingen handelen, ter voorziening in den garnizoensdienst gedurende den tijd, dat de manoeuvreerende troepen hunne garnizoenen hebben verlaten, zooals bij art. 17 der *Algemeene instructie betrekkelijk het kampeeren van troepen op de legerplaats bij Milligen* is voorgeschreven.

Reis- en verblijfkosten. Aanschrijving M. v. O. van 20 Juli 1881, n°. 74.

Overwegende, dat uit de declaratiën wegens reis- en verblijfkosten en uit de daarbij overgelegde lastgevingen niet steeds nauwkeurig is af te leiden, of en in hoeverre het bepaalde bij het 1ste lid van art. 25 van 's Konings besluit van 15 December 1849 (*Staatsblad* n°. 62) (*B. U.* blz. 505) wordt in acht genomen;

Heeft — ten einde aan het voorgeschrevene bij het 2de lid van dat artikel te kunnen voldoen — goedgevonden, het navolgende te bepalen:

§ 1. Reizen, waaraan genot van verblijfkosten verbonden is, moeten — des vereischt met gebruikmaking van de bestaande openbare middelen van versneld vervoer — zoo spoedig mogelijk volbracht worden, en de uit te voeren taak moet met gepasten spoed worden verricht, zóó dat nachtverblijf van de belanghebbenden buiten hunne gewone standplaatsen, zooveel doenlijk, vermeden of beperkt wordt.

§ 2. Waar dit kan en te pas komt, moet in de af te geven schriftelijke lastgevingen melding worden gemaakt van het uur, waarop de belanghebbende zich, op de in die stukken genoemde plaats en datum, bij de daarin aangewezen autoriteit moet aannelden, — en in de verklaringen, door de bevoegde autoriteiten op de lastgevingen te stellen, aantekening worden gedaan, op welk uur van den, in die verklaring te vermelden datum, de belanghebbende de hem opgedragen taak heeft volbracht.

Dit behoeft echter niet te geschieden voor reizen of commissiën, die — vóór den aanvang van de opgedragen taak — geen nachtverblijf buiten de gewone standplaats ten gevolge hebben, noch voor reizen, waarbij — na het volbrengen dier taak — nog denzelfden dag de standplaats van den belanghebbende door hem kan worden bereikt.

§ 3. Het bepaalde bij punt 9 van den *Leiddraad voor de militaire leden van den militieraad*, vastgesteld bij de beschikking van 28 Januari 1867, n°. 52 P (*R. M.* 1867, blz. 14), moet geenszins worden verstaan in dien zin, dat het daarbij bedoelde lid *verplicht* zou zijn, zich den tusschentijd van vier dagen buiten zijn garnizoen op te houden, — doch zóó, dat — ingeval de standplaats niet ver verwijderd is — zoowel in het belang van den dienst als in 's Rijks geldelijk belang, naar het garnizoen kan worden teruggekeerd.

Geneeskundige dienst. Aanschrijving M. v. O. van 27 Juli 1881, n°. 84. Mededeeling van Z. M. besluit van 23 Juli 1881, n°. 18.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 18den Juli 1881, Kabinet, Litt. K²⁴;

Gelet op de Wet van 25 December 1878 (*Staatsblad* n°. 222), zooals die is gewijzigd bij de Wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* n°. 103);

Gezien Onze besluiten van 18 Januari 1877, n°. 31, van 8 Augustus 1880, n°. 9, en van 25 September 1880, n°. 15;

Willende, in verband met genoemde wijzigingswet, nieuwe regelen stellen omtrent de bevoegdheid van officieren van gezondheid bij de landmacht tot het uitoefenen der geneeskundige praktijk bij niet-militairen;

Hebben goedgevonden en verstaan, met ingang van 1 Augustus 1881:

1°. in te trekken de voorschreven besluiten, en

2°. te bepalen:

Art. 1. Aan de officieren van gezondheid bij de landmacht, met uitzondering van hen, die wegens tijdelijke ongesteldheid en alzoo krachtens punt 4° van art. 38 der Wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 128) op non-activiteit zijn, wordt, behoudens het bepaalde bij de volgende artikelen, vergunning verleend tot uitoefening der genees- en heekunde bij niet-militairen.

Art. 2. Aan alle officieren van gezondheid bij de landmacht, en dus ook aan hen die tot de verloskundige praktijk wettelijk bevoegd zijn, blijft het verboden, om aan vrouwen van niet-militairen verloskundigen bijstand te verleenen, tenzij die bijstand noodig is op een oogenblik, waarop hij door geen ander kan worden verleend.

Art. 3. Onze Minister van Oorlog is bevoegd aan officieren van gezondheid bij de landmacht, die, ter beoordeeling van genoemden Minister, hunne plichten als militair geneeskundige niet met voldoende ijver volbrengen, tijdelijk de uitoefening der genees- en heekundige praktijk bij niet-militairen te verbieden, voor andere gevallen dan die, genoemd bij art. 23 der Wet van 1 Juni 1865 (*Staatsblad* n°. 59).

Art. 4. Aan officieren van gezondheid bij de landmacht, die in het genot zijn der vergunning, bij art. 1 omschreven, wordt toegestaan, om ten allen

tijde, wanneer zij geen militaire plichten te volbrengen hebben, burgerkleding te dragen.

Art. 5. Zoodra de militia te land, krachtens art. 184 der Grondwet, geheel of ten deele buitengewoon onder de wapenen is geroepen, is het aan alle officieren van gezondheid bij de landmacht verboden genees- of heilkundige hulp aan niet-militairen te verleen in andere gevallen dan die, genoemd bij art. 23 der Wet van 1 Juni 1865 (*Staatsblad* n°. 59).

Dit verbod duurt totdat de buitengewoon bijeengeroepen lichten huiswaarts zijn gekeerd.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze, met ingang van 1 Augustus e. k., in te trekken de beschikkingen van: 20 Januari 1877, n°. 37 P (*R. M.* 1877, II, blz. 8); 22 September 1877, n°. 31 P (*R. M.* 1877, II, blz. 214); 14 Augustus 1880, n°. 129 (*R. M.* 1880, II, blz. 250), en 29 September 1880, n°. 4 (*R. M.* 1880, II, blz. 295).

Voorwerpen noodig tot de uitoefening van den dienst der officieren van gezondheid en paardenartsen bij de cavalerie en bij de bereden artillerie. Aanschrijving M. v. O. van 29 Juli 1881, n°. 63.

Het wenschelijk achtende, in overeenstemming met een daartoe door den heer inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht gedaan voorstel, eenige wijziging te brengen in het bepaalde bij art. 1 en 6 van het voorschrift, behoorende bij de aanschrijving van het Departement van Oorlog van 16 September 1859, n°. 67 B (*B. U.* blz. 810);

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken:

de beschikking van het Departement van Oorlog van 6 Februari 1859, n°. 36 B (*B. U.* blz. 798);

B. Te bepalen:

1°. Bij elk veld-eskadron huzaren en bij elke batterij artillerie zal, in tijd van vrede, voorhanden zijn:

één paar sacoches voor officieren van gezondheid,	} voorzien van de noodige instrumenten, verbandbehoefden, enz.
één paar sacoches d'ambulance,	
één draagzeil met koker en schoen of één brancard,	
één waterflesch van dik groen glas met leder bekleed en gedeeltelijk omgeven door een zwart geverfd blikken verbandbakje.	

Bij elk regiment cavalerie en veldartillerie bovendien drie paren en bij het korps rijdende artillerie één paar sacoches voor paardenartsen, voorzien van de noodige instrumenten, verbandbehoefden, enz.

2°. Voor zooverre de hierbedoelde voorwerpen nog niet bij de korpsen aanwezig zijn, zal de verstrekking door de zorg van den heer inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht geschieden.

Op aanvraag van dien inspecteur, zenden de directeurs der betrokken Rijks centraalmagazijnen van militaire kleeding, uitrusting, enz., het daartoe noodige materieel uit den voorraad van het magazijn onder hunne directie naar 's Rijks magazijn van geneesmiddelen.

3°. De voorwerpen worden uit laatstvermeld magazijn rechtstreeks aan de officieren van gezondheid en paardenartsen, bij de korpsen dienstdoende, gezonden en blijven onder hunne berusting en verantwoording.

Bij ontstentenis van één of meer hunner, is de oudste of hoogste in rang met de bewaring belast.

4°. De ledere beenbekleedsels voor de berijders der pakpaarden voor de sacoches d'ambulance, thans bij de korpsen in verantwoording, moeten in 's Rijks centraalmagazijn van militaire kleeding, uitrusting, enz. te Delft worden ingeleverd.

Boekwerken. Aanschrijving M. v. O. van 12 Juli 1881, n°. 19.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de uitgevers STENFERT KROESE en VAN DER ZANDE te Arnhem in het licht is verschenen een *Fransch-Nederlandsch Militair technisch woordenboek*, door F. A. HOEFER, gep. 1ste luitenant der artillerie.

Boekwerken. Aanschrijving M. v. O. van 22 Juli 1881, n°. 50.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 3,00 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 4,00 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

de *Handleiding bij de beoefening van het topographisch teekenen*, met een atlas van 16 platen, door M. H. A. J. VAN MEURS, 1ste Luitenant der Infanterie.

Boekwerken. Aanschrijving M. v. O. van 22 Juli 1881, n°. 51.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 3,25 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 4,33 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

de *Handleiding tot de kennis der militaire administratie in Nederland*, door F. C. R. BOERS, gepensionneerd Generaal-Majoor, Hoofdintendant. *Tiende, herziene druk, bijgewerkt tot April 1881.*

Boekwerken. Aanschrijving M. v. O. van 22 Juli 1881, n°. 52.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 4,00 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 5,33 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

Hoofdstuk III, (Geschut) der Afdeling Techniek van de Handleiding tot de kennis der artillerie voor de cadetten van dat wapen, door C. L. VAN PESCH, Kapitein der Artillerie.

Boekwerken. Aanschrijving M. v. O. van 22 Juli 1881, n°. 53.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen is:

het *Bijvoegsel tot den tweeden herziene druk van het Eerste Deel der Militaire Aardrijkskunde en Statistiek van Nederland, België en Duitschland*, door M. H. J. PLANTENGA, Kapitein der Infanterie.

Dit bijvoegsel wordt *kosteloos* verstrekt aan hen, die in het bezit van den voornoemden *tweeden druk* van het *eerste deel* zijn, terwijl het voortaan als één geheel daarmede zal worden uitgegeven, zoodat het in den voor dit deel vastgestelden prijs begrepen is.

Beschrijving en reglement voor de bediening van de brandspuiten. Aanschrijving M. v. O. van 26 Juli 1881, n°. 22.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,45 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,60 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een *Beschrijving en reglement voor de bediening van de brandspuiten.*

Beknopt overzicht der proeven en oefeningen bij het wapen der artillerie in 1880. Aanschrijving M. v. O. van 30 Juli 1881, n°. 47.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 2,30 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz. verkrijgbaar gesteld is:

het *Beknopt overzicht der proeven en oefeningen, die in het jaar 1880 bij het wapen der artillerie hebben plaats gehad.*

Reglement op de exercitiën der veld- en rijdende artillerie. Scholen te voet. Manoeuvres de force. Aanschrijving M. v. O. van 30 Juli 1881, n°. 49.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van f 0,25 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van f 0,33 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een *herdruk van het Reglement op de exercitiën der Veld- en Rijdende Artillerie. Scholen te voet. Manoeuvres de force.*

RECUEIL MILITAIR.

(26 AUGUSTUS — 25 SEPTEMBER 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Algemeen depot van discipline. Aanschrijving M. v. O. van 4 Augustus 1881, n°. 83.

Overwegende dat het voorschrift betrekkelijk het algemeen depot van discipline (opgemaakt ingevolge art. 7 van het Koninklijk besluit van den 2den Juni 1878, n°. 28) nader behoort te worden gewijzigd.

Heeft goedgevonden:

A. In te trekken de dezerzijdsche beschikking van 24 Mei 1880, Iste Afd., Secretariaat, n°. 29 (*R. M.* 1880, I, blz. 255).

B. Buiten werking te stellen het voorschrift behorende bij de dezerzijdsche beschikking van 24 September 1878, IIde Afd., infanterie, n°. 56. (*R. M.*, 1878, I, blz. 887).

C. Te bepalen:

dat voortaan het hierna vermelde voorschrift van kracht zal zijn.

VOORSCHRIFT *betrekkelijk het algemeen depot van discipline.*

PLAATSING BIJ HET DEPOT.

Art. 1. De manschappen, die ingevolge art. 31 van het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande in de 2de klasse worden geplaatst, en zij, op wie, ingevolge art. 14 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), krachtens vonnis, een strengere krijgstucht moet worden toegepast, worden bij het algemeen depot van discipline aan die strengere krijgstucht onderworpen.

Art. 2. De plaatsing in de 2de klasse geschiedt door de commandeerende officieren van de korpsen, doch niet dan na daaromtrent de militaire autoriteiten, onder wier onmiddellijke bevelen zij staan, te hebben geraadpleegd.

Bij verschil van gevoelen wordt door de gewone tusschenkomst het welmeen van den Minister van Oorlog gevraagd.

Art. 3. Manschappen, dienst doende bij bijzondere inrichtingen, worden, ingeval van berispelijk gedrag, teruggeplaatst bij het korps waarvan zij herkomstig zijn. Aldaar wordt beslist of zij bij het depot van discipline zullen worden gedetacheerd.

Manschappen, die zich, niettegenstaande herhaalde vermaningen, aan dronkenschap blijven schuldig maken en omtrent wie de zedelijke overtuiging bestaat, dat zij de noodige wilskracht missen om aan de neiging tot onmatig

gebruik van sterken drank weêrstand te bieden, worden niet in de 2de klasse geplaatst, maar aan den Minister voorgedragen tot het wegzenden met een briefje van ontslag.

Daarentegen moeten zij, die zich *opzettelijk* liederlijk gedragen met het kennelijk doel een briefje van ontslag te bekomen en zich daardoor, zij het dan ook op eerlooze wijze, aan hunne dienstverbintenis of aan hunnen militairen diensttijd te onttrekken, niet met een briefje van ontslag uit de gelederen verwijderd, maar aan de strengere krijgstucht onderworpen worden.

De bepaling van de voorgaande zinsnede is niet van toepassing op plaatsvervangers gedurende het eerste jaar hunner indiensttreding.

Art. 4. Tot een plaatsing van manschappen in de 2de klasse wordt niet overgegaan, dan nadat alle mogelijke middelen ter hunner verbetering zijn aangewend.

Onder die middelen behoort in de eerste plaats een tijdige verplaatsing van den militair bij een ander onderdeel van het korps of naar een ander garnizoen (aanschrijving van 12 Mei 1864, L^a. P^e), en voorts een oordeelkundige toepassing van de gewone straffen, met inachtneming van hetgeen te dien opzichte bij artt. 53 en 54 van het reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande is voorgeschreven.

Een plaatsing in de 2de klasse is het uiterste middel ter beproeving van verbetering.

Het vorenstaande behoeft niet in acht te worden genomen ten opzichte van de manschappen, bedoeld in de aanschrijving van 31 December 1845, n°. 95 B (B. U. bladz. 453).

Art. 5. Manschappen, die in de termen verkeeren om in de 2de klasse te worden geplaatst, doch omtrent wier gesteldheid van geestvermogens twijfel bestaat, moeten deswege vooraf aan een geneeskundig onderzoek worden onderworpen.

Art. 6. De manschappen, bij het algemeen depot van discipline aan de strengere krijgstucht onderworpen, worden verdeeld in twee categoriën.

De 1ste categorie bestaat uit de manschappen, die reeds eenigen tijd aan de strengere krijgstucht onderworpen zijn geweest en van verbeterd gedrag hebben doen blijken;

de 2de categorie uit hen, die van de verschillende korpsen ter opname in de 2de klasse, of, na ontslag uit de detentie, ter onderwerping aan een strengere krijgstucht bij het algemeen depot van discipline aankomen, en voorts uit de manschappen, die, uit hoofde van wangedrag van de 1ste categorie bij de 2de worden teruggeplaatst.

De manschappen der 1ste categorie komen bij het 1ste peloton, die der 2de categorie bij het 2de peloton van het depot. Elke categorie wordt, zoo mogelijk, afzonderlijk gehuisvest.

BELOONINGEN EN STRAFFEN.

Art. 7. In verband met art. 31 van het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande, volgens hetwelk de plaatsing in de 2de klasse niet voor een vooraf bepaalden tijd geschiedt, bestaat geen vaste termijn gedurende welken de man in de 2de of in de 1ste categorie moet verblijven.

Als maatstat ten deze mag alleen het gedrag van den betrokken militair gelden.

Is dit van den beginne af aan goed, zoodat hij al dadelijk van goeden wil en aldra van verbetering doet blijken, dan kan hij reeds binnen drie maanden de 1ste categorie bereiken en vervolgens, door voortdurend goed

gedrag, de gunst verdienen spoedig weder in de gewone klasse te worden geplaatst en naar het korps, waartoe hij behoort, terug te keeren.

Is zijn gedrag daarentegen berispelijk, dan moet de man in de 2de categorie gehouden, of van de 1ste in de 2de categorie teruggeplaatst worden.

De wijze van overgang van de 2de in de 1ste categorie (en omgekeerd) van manschappen, welke, ingevolge artikel 14 der wet van den 14den November 1879 (*Staatsblad* n° 191), krachtens vonnis, aan de strengere krijgstucht zijn onderworpen, wordt overgelaten aan den commandant van het algemeen depot van discipline.

Deze heeft de bevoegdheid die manschappen — indien zij zich voortdurend berispelijk gedragen — tot aan hun terugkeer naar het korps, waartoe zij behooren, in de 2de categorie te doen verblijven.

Art. 8. Hoezeer de krijgstucht met alle gestrengheid op de manschappen der beide categoriën moet worden toegepast, zal echter bij het bepalen van de straffen oordeelkundig en met inachtneming van de wenken, te dien aanzien bij artt. 53 en 54 van het Reglement van krijgstucht gegeven, worden te werk gegaan.

Er moet derhalve ook onderscheid worden gemaakt tusschen de manschappen der 1ste en die der 2de categorie, zoodat op de eersten in den regel minder zware straffen worden toegepast dan op de laatsten.

De met cachot en, zooveel daartoe gelegenheid bestaat, ook de met pro-voost gestrafte manschappen worden eenzaam opgesloten.

Zij die met politiekamer zijn gestraft, doch niet eenzaam kunnen worden opgesloten, worden bij oneven getallen in de strafkamers geplaatst.

Art. 9. Het bepaalde bij artt. 3 en 4 van het Koninklijk besluit van 2 Juni 1878, n° 28, betrekkelijk het opleggen van straffen, is mede van toepassing op de voorstellen van den depotcommandant ten aanzien van den overgang van manschappen der 2de naar de 1ste categorie en van deze tot de gewone klasse, zoomede bij terugplaatsing van de 1ste tot de 2de categorie.

De hoofdofficier, bedoeld in art. 3 van dat besluit, beslist omtrent een en ander op zijn persoonlijke verantwoordelijkheid aan den Minister van Oorlog.

Art. 10. De manschappen der 2de categorie deelen in geen der voorrechten of gunsten, die de gewone klasse van militairen geniet.

Aan die der 1ste categorie kan door den depotcommandant, op zijn persoonlijke verantwoordelijkheid, vergunning tot uitgaan tot een bepaald uur worden verleend.

Deze vergunning strekt in de eerste plaats tot belooning voor verbeterd gedrag en voorts tot middel, om den man gaandeweg aan meerdere vrijheid te gewinnen, en hem tevens gelegenheid te geven, van zijn verbetering voldoende te doen blijken.

Trapsgewijze opklimming behoort derhalve ook ten deze te worden in acht genomen, zoodat een man der 1ste categorie aanvankelijk zeldzaam en voor slechts korten tijd zal mogen uitgaan en daarentegen, wanneer hij weldra in aanmerking zal komen naar het korps, waartoe hij behoort, terug te keeren, weinig minder vrijheid zal genieten dan een soldaat der gewone klasse.

Art. 11. Alleen voor het geval, dat de tegenwoordigheid van een aan de strengere krijgstucht onderworpen soldaat bij zijn familie of elders volstrekt wordt vereischt, zal hem, mits daarvan deugdelijke bewijzen ter beoordeeling van den chef voorhanden zijn, kortstondig verlof kunnen worden verleend.

Wordt een milicien, tijdens hij voor eerste oefening onder de wapenen is, bij het algemeen depot van discipline gedetacheerd, dan zal hij, na terug-

komst bij het korps, nog in werkelijken dienst worden gehouden, gedurende den tijd, welke door die detachering aan den eersten oefeningstijd is blijven ontbreken. Heeft de detachering plaats, terwijl de milicien voor het blijvende gedeelte onder de wapenen is, dan kan hij onmiddellijk na terugkomst bij het korps, in het genot van groot verlof worden gesteld.

Indien een milicien, die ingevolge art. 31 van het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande, in de 2de klasse is geplaatst, tijdens zijn verblijf in die klasse, krachtens de bepalingen der militiewet, uit den dienst moet worden ontslagen, wordt hem een paspoort van de 2de soort uitgereikt.

KLEEDING EN WAPENING.

Art. 12. De kleeding der manschappen, bij het depot aan de strengere krijgstucht onderworpen, bestaat, behalve uit het klein equipement van een soldaat der troepen te voet, uit: een kapot, een lakensche pantalon, een mouwvest en een kwartiermuts.

Die kleedingstukken hebben geen uitmonstering; de kapot en het mouwvest zijn van lakensche knopen voorzien.

Op de voorklep der kwartiermuts wordt het nummer der categorie, waartoe de man behoort, gesteld ter grootte van 0,04 M. en van geel laken.

Art. 13. Zoodra een soldaat der infanterie of van het korps genietroepen tot plaatsing in de 2de klasse is bestemd, worden, met uitzondering van den ransel, de bij hem in gebruik zijnde voorwerpen van wapening en ledergoed ingeleverd.

Alle niet bij het vorige artikel vermelde kleeding- en uitrustingsstukken, worden, voor zooverre ze nog bruikbaar zijn en gevoegelijk aan andere militairen kunnen worden verstrekt, tegen taxatie en verrekening der waarde ingenomen. De manschappen, behoorende tot de bataljons jagers, worden vóór hun vertrek, van grenadier-uniform voorzien, voor zooveel de bij art. 12 genoemde lakensche kleedingstukken betreft. Daartoe worden aan hen bij voorkeur gedragen kleedingstukken, zoogenaamd zonder waarde of van geringe waarde gegeven.

Van de manschappen der artillerie en der cavalerie, worden mede vóór hun vertrek, alle bij hen in gebruik zijnde voorwerpen van wapening en ledergoed — met uitzondering van den ransel bij de onbereden artillerie — ingeleverd.

De beredenen behouden den mantelzak.

Voorts worden aan de manschappen van beide wapens, behalve de kapot-, mantel- of overjas, alleen die kleeding- en uitrustingsstukken gelaten, welke zij, voor de reis naar de standplaats van het algemeen depot van discipline noodig hebben, of die door hen ter plaatse van hunne nieuwe bestemming kunnen worden gebruikt. Het mouwvest of stalbuis en de kwartier- of stal-
muts blijven zij gedurende hunne detachering dragen. Tijdens den marsch wordt door hen steeds de rijbroek of donkerblauw lakensche pantalon gedragen. Alle overige kleeding- en uitrustingsstukken worden eveneens tegen taxatie en verrekening der waarde ingenomen.

De rijbroeken of donkerblauw lakensche pantalons en de kapot-, mantel- of overjassen moeten bij het algemeen depot van discipline worden opgelegd, ten einde den man te dienen bij terugkeer naar het korps.

De lakensche kleedingstukken, welke de manschappen van alle wapens behouden, om ook door hen tijdens hunne detachering te worden gedragen, worden vóór hun vertrek van lakensche knopen voorzien, terwijl de uitmonstering wordt afgenomen en aan den geleider medegegeven, ten einde bij het depot te worden bewaard.

De kosten der verandering komen ten laste van 's mans rekening op het kleeding- en reparatiefonds.

Bij aankomst ter plaatse, worden aan de manschappen, behoorende tot de artillerie en cavalerie, die kleedingstukken uitgereikt, welke, overeenkomstig het bepaalde bij het vorig artikel, nog aan hunne uitrusting ontbreken.

De peijkkers en lakensche pantalons, waarmede de mariniers bij het depot aankomen, worden aldaar opgelegd en zij, tijdens hunne detachering, van infanterie-kleeding voorzien. Al het bij dit artikel vermelde is mede van toepassing op de manschappen, die rechtstreeks uit de gevangenis naar het algemeen depot van discipline worden overgebracht.

De commandanten van de korpsen of detachementen, waartoe die manschappen behooren, nemen daartoe tijdig, in overleg met de plaatselijke of garnizoenscommandanten, bij art. 19 bedoeld, de noodige maatregelen.

Indien de gevangenis is gevestigd ter plaatse, alwaar het korps, waartoe die manschappen behooren, garnizoen houdt, dan wordt het bepaalde bij de 3de zinsnede, vóór het vertrek, door de zorg van dat korps toegepast; is dit niet het geval, dan heeft dit eerst plaats na aankomst, door de zorg van den depotcommandant.

Art. 14. De manschappen, die aan de strengere krijgstucht onderworpen zijn, worden bij het algemeen depot van discipline van geweren en ledergoed voorzien; zij ontvangen echter noch losse noch scherpe patronen.

Art. 15. De manschappen, die van het algemeen depot van discipline naar hunne korpsen terugkeeren, leveren hunne wapens en ledergoed in, terwijl voor zooveel noodig, hunne groote kleeding wordt ingenomen.

De groote kleedingstukken die zij behouden, worden voorzien van de uitmonstering van het korps, waarvan zij gedetacheerd zijn.

ADMINISTRATIEVE BEPALINGEN.

Art. 16. De medailles voor trouwen dienst, de Atjeh-medaille, het eereteken voor belangrijke krijgsbedrijven en andere eereteeken, die een militair, zoolang hij in de klasse van discipline is, niet dragen mag, worden, voor het geval dat een soldaat die aan de strengere tucht moet worden onderworpen, tot het dragen daarvan is gerechtigd, door den chef van het korps of van het gedetacheerde onderdeel, waartoe hij behoort, ingenomen en met de brevetten aan den depotcommandant gezonden.

Bedoelde eereteeken worden aan hen, die wegens verbeterd gedrag bij de gewone klasse van militairen overgaan of den dienst met een gewoon paspoort verlaten, teruggegeven.

Art. 17. De tijd, gedurende welken een soldaat — hetzij hij vrijwilliger is, dan wel milicien — krachtens vonnis, aan de strengere krijgstucht bij het algemeen depot van discipline is onderworpen geweest, wordt niet als dienstdag medegerekend. Eveneens rekt als interruptie van dienst de tijd, gedurende welken een soldaat (vrijwilliger) ingevolgt art. 31 van het reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande bij de 2de klasse is geplaatst geweest.

De tijd door soldaten, bij het algemeen depot van discipline aan de strengere krijgstucht onderworpen, in een ziekeninrichting doorgebracht, blijft bij de beoordeeling van hun gedrag buiten aanmerking.

Op deze laatste bepaling kan uitzondering worden gemaakt, indien het karakter van den man, de aard zijner ziekte, of andere omstandigheden dit geraden doen achten.

Art. 18. Op de stamboeken van het korps, waartoe de manschappen be-

hooren, en wel in de vierde kolom, moet aanteekening worden gehouden van het tijdstip, waarop zij bij een der categoriën van het algemeen depot van discipline zijn gedetacheerd, zoomede van de tijdstippen, waarop zij c. q. bij het korps zijn teruggekeerd op de volgende wijze:

»op den . . . . . bij het algemeen depot van discipline gedetacheerd, en bij de . . . . . categorie ingedeeld.

op den . . . . . bij de . . . . . categorie overgegaan.

op den . . . . . bij het korps terug.»

Op den 1sten van elke maand worden door den commandant van het depot aan de korpscommandanten mutatie-staten gezonden, waarin vermeld worden de veranderingen, voorgevallen met de manschappen van hun onderhebbend korps, voor zoover die betrekking hebben op het aanhouden der stamboeken.

Art. 19. Van het opzenden naar het algemeen depot van discipline krachtens een vonnis, wordt aan den commandant van genoemd depot kennis gegeven door den plaatselijken of garnizoenscommandant, aan wien de man, in opvolging van de ministerieele aanschrijving van 28 Augustus 1854, n°. 29 B, wordt teruggegeven.

Voor de manschappen, die in de 2de klasse geplaatst worden, geschiedt die kennisgeving door de betrokken korpscommandanten.

Bij terugkeer van een soldaat tot de gewone klasse van militairen (hetgeen niet onder geleide geschiedt), verwittigt de commandant van meergemeld depot den betrokken korpscommandant daarvan.

Art. 20. De onderwerping aan de strengere krijgstucht bij het algemeen depot van discipline wordt in de stratregisters als straf aangeteekend. Van den overgang van de 2de in de 1ste categorie en omgekeerd, zoomede van het terugkeeren in de gewone klasse wordt in die registers, bij wijze van mutatie melding gemaakt.

Art. 21. Aan de manschappen, die, terwijl zij aan de strengere krijgstucht onderworpen zijn, wegens lichaamsgebreken den dienst verlaten, worden paspoorten van de 2de soort uitgereikt.

Art. 22. Wanneer een bij de 1ste categorie dienend militair, als in het vorig artikel bedoeld, na verloop van korten tijd ter beoordeeling van den depotcommandant en van den hoofdofficier, bedoeld bij art. 3 van het voornoemde Koninklijk besluit van 2 Juni 1878, n°. 28, naar alle waarschijnlijkheid in aanmerking zou zijn gekomen om bij de gewone klasse van militairen over te gaan, wordt hem een gewoon paspoort uitgereikt.

Dit mag niet geschieden dan met goedkeuring van het Departement van Oorlog.

SOLDIEN, INHOUDINGEN, TOELAGEN VOOR HET KLEEDING- EN REPARATIEFONDS.

Art. 23. De manschappen bij het algemeen depot van discipline aan de strengere krijgstucht onderworpen, genieten de soldij en de toelage voor het kleeding- en reparatiefonds, zooals een en ander voor hen, die tot het wapen der infanterie behooren, is of wordt vastgesteld.

Art. 24. Aan de manschappen tot de 1ste categorie behorende, wordt dagelijks 2½ cent voor zakgeld uitbetaald.

Het overschietende moet, bijaldien zij schuld op hun kleeding- en reparatiefonds hebben, op het te goed daaraan worden overgebracht.

In het tegenovergestelde geval wordt het resteerend zakgeld, nadat daarvan zijn afgetrokken de uitgaven uitsluitend gedaan ten behoeve van de aan de strengere krijgstucht onderworpen manschappen afgezonderd, om jaarlijks

op aanwijzing van den Minister van Oorlog in de schatkist te worden gestort.

Art. 25. De manschappen der 2de categorie ontvangen geen zakgeld, doch voor elk hunner worden dagelijks twee centen afgezonderd, bestemd tot het aanschaffen van poetsgereedschap en kleinigheden voor het onderhoud hunner kleederen.

Van deze twee centen kan per man $1\frac{1}{2}$ cent voor tabak worden bestemd.

Met betrekking tot de gelden, die na aftrek van de bedoelde twee centen mochten overschieten, wordt op dezelfde wijze gehandeld, als in het vorige artikel is aangewezen.

Art. 26. De manschappen der 1ste categorie, die met provoost of cachot gestraft zijn, ontvangen gedurende den straftijd geen zakgeld. Met de hun anders betaald wordende $2\frac{1}{2}$ cent handelt men op gelijke wijze, als bij het vorige artikel ten aanzien van de 2 centen voor de manschappen der 2de categorie is bepaald.

Art. 27. De ingehouden gelden worden maandelijks afgedragen aan den kwartiermeester, belast met de administratieve werkzaamheden bij het depot, die het bedrag in zijn kasboek in ontvangst neemt, en op de rekening met diversen verantwoordt.

Op den 1sten Februari van elk jaar wordt, door tusschenkomst van den betrokken militairen intendant, een algemeene verantwoording van die gelden, betrekking hebbende op het voorgaande jaar, aan het Departement van Oorlog gezonden.

Art. 28. Worden manschappen, die aan de strengere discipline zijn onderworpen, in een militaire ziekeninrichting verpleegd, dan wordt de hospitaalsoldij aan hen niet uitbetaald, doch kan ten behoeve van hen, wien het rooken door den officier van gezondheid niet verboden is, door de zorg van de administratie der ziekeninrichting tabak worden aangekocht, waarvoor niet meer dan 2 cent per man en per dag bij die inrichting mag worden in uitgaaf gesteld.

Art. 29. Geld, door familie of bekenden gezonden aan manschappen, aan de strengere krijgstucht onderworpen, wordt op hunne rekening in het kleeding- en reparatiefonds te goed geschreven, en daarvan kennis gegeven aan de afzenders.

Art. 30. Voor de militairen, die niet tot het wapen der infanterie behooren, worden bij het einde van het kwartaal per wapen monsterrollen opgemaakt.

Deze monsterrollen, voorzien van de overige bescheiden wegens gedane betalingen of verstrekkingen, worden aan den intendant, belast met het administratief toezicht over het depot, gezonden en vervolgens op zijn aanwijzing, in overleg met een der intendanten in de militaire afdeling, bij een der korpsen van het wapen, waartoe de gedetacheerde militairen behooren, in de afrekening met 's Rijks schatkist begrepen.

Voor de gedane betaling wegens verstrekte rations brood, moet een verklaring worden overgelegd, waaruit blijkt hoeveel rations er ten behoeve van de manschappen van het betrokken wapen zijn verstrekt, met aanduiding van het bedrag in geld en onder verklaring, dat de som aan den aannemer uitbetaald en begrepen is in de generale bon en quitantie, die bij de drie-maandelijksche geldelijke verantwoording van het algemeen depot van discipline worden gevoegd.

Art. 31. Tot het geleiden der manschappen, bestemd om aan de strengere krijgstucht te worden onderworpen, moeten geschikte personen worden gekozen.

Behooren de over te brengen manschappen tot verschillende wapens, dan verstrekt de infanterie, zoo die in het garnizoen aanwezig is, het geleide. Moeten manschappen van slechts één wapen worden opgezonden, dan geeft dit het geleide.

Het transporteeren der manschappen zal zooveel mogelijk met de versnelde middelen van vervoer geschieden.

Art. 32. Vóór den afmarsch worden aan de manschappen hunne verplichtingen onder het oog gebracht en de krijgsartikelen voorgelezen.

Art. 33. Gedurende den marsch wordt gehandeld als volgt:

A. De manschappen, die rechtstreeks van de korpsen worden overgebracht, worden — met inachtneming van het bepaalde bij § 4 der beschikking van 22 Maart 1880, VIIIste Afd. n°. 29 (*R. M.* 1880, I, (blz. 104) — voor rekening van de korpsen waartoe zij behooren, onderhouden tot en met den dag vóór hun overgang of indeeling bij het algemeen depot van discipline, ten gevolge waarvan alle bepalingen voor marcheerende troepen op hen van toepassing zijn, zoodat zij op dezelfde behandeling aanspraak hebben, als of zij tot de gewone klasse van militairen behoorden; zullende echter aan de militairen, die onder genot van huisvesting en voeding op het depot van discipline worden gedirigeerd, dagelijks niet meer dan vijf centen van hunne soldij worden uitbetaald.

Bedoelde militairen worden mitsdien tot den dag van overgang in de monsterrollen van het korps, waartoe zij behooren, berekend.

Vóór het vertrek worden de zakboekjes afgesloten, nadat de toelagen voor het kleeding- en reparatiefonds tot en met den dag van vertrek naar het depot in het te goed der rekening is gebracht.

Hetgeen van de soldij en van het daggeld, voor de manschappen verstrekt, overschiet, wordt, tegen ontvangstbewijs, afgedragen aan den commandant van het depot, en daarbij op den staat der vrijwillig gestorte gelden verantwoord.

Mocht in enkele gevallen de marsch langer dan één dag duren, dan heropent de commandant van het geleide bij de overgifte der manschappen de rekening in de zakboekjes, vult daarop in het na den dag van vertrek te goed gemaakt voor het kleeding- en reparatiefonds, sluit de rekening opnieuw af, en bekrachtigt die. Heeft dit plaats, dan geeft de geleider, bij terugkomst bij het korps, aan de betrokken compagnieën kennis van de bedragen, voor elk in het te goed der rekening gebracht, ten einde daarbij in het schuldboek te worden vermeld.

Het verrekenen van de saldo's in gemeld fonds heeft daarna plaats op de met overgeplaatste gewone militairen gebruikelijke wijze.

De commandant van het geleide moet voorzien zijn van:

a. de extracten uit de strafregisters;

b. een staat der goederen, welke de manschappen medenemen.

Op dezen staat wordt de waarde van de groote kleeding vermeld, volgens de taxatie te doen op den dag vóór het naar het depot.

B. Zij, die rechtstreeks uit de gevangenis worden overgebracht, worden eveneens behandeld, alsof zij behoorden tot de gewone klasse van militairen van het korps, waarvan zij herkomstig zijn.

Zij treden echter eerst van en met den dag na aankomst bij het depot in het genot der toelage voor het kleeding- en reparatiefonds.

Het onder A bepaalde, ten aanzien van het aan de manschappen te betalen bedrag van hunne soldij, van het afdragen van het overschot van soldij

en van daggeld en van het verrekenen der saldo's in het kleeding- en reparatiefonds is ook hier van toepassing.

De extracten uit het strafregister worden, door de zorg van het korps, waartoe de manschappen behooren, aan den commandant van het depot gezonden. De staat der medegenomen goederen, hiervoren onder *b* bedoeld, behoeft voor dezen niet te worden opgemaakt.

BEPALINGEN OMTRENT DEN DIENST BIJ HET DEPOT.

Art. 34. De hoofdofficier, bedoeld bij artt. 3 en 4 van het Koninklijk besluit van 2 Juni 1878, n°. 28, ondersteunt met alle hem ten dienste staande middelen het gezag van den depotcommandant; hij biedt hem hulp en verleent bijstand, als de omstandigheden dit vorderen.

Hij bepaalt, in verband met de dienstregeling, het tijdstip waarop hem dagelijks door een luitenant, hiertoe door den commandant van het depot aan te wijzen, de rapporten en aanvragen nopens de opgelegde of nog op te leggen straffen en de verdere voorstellen daaromtrent met de daartoe betrekkelijke inlichtingen moeten worden aangeboden.

Hij doet zijn beslissing hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, door gemelden luitenant aan den depotcommandant overbrengen.

Besprekingen van dienstaangelegenheden tusschen hem en laatstgemelden hebben zoo mogelijk op hetzelfde uur plaats.

Art. 35. De commandant van het algemeen depot van discipline regelt den dienst daarbij naarmate van de plaatselijke omstandigheden, doch altijd in verband met het bijzondere doel waarvoor het depot bestemd is.

Doeltreffende afwisseling van de verschillende oefeningen — schansarbeid, bediening van de brandspuit, zoo mogelijk artillerie-exercitiën, schoolonderwijs, enz. — moet daarbij in acht worden genomen.

Garnizoensdienst wordt in gewone tijden door het personeel van het depot niet verricht.

De aan de strengere tucht onderworpen manschappen moeten in hunne vrije uren gelegenheid hebben zich op gepaste wijze bezig te houden, waartoe de vereischte benodigdheden moeten voorhanden zijn.

Art. 36. Op den 1sten Maart van elk jaar dient de commandant van het depot, door tusschenkomst van den Inspecteur der infanterie, aan den Minister van Oorlog een verslag in betreffende den toestand en de werking daarvan.

Art. 37. De luitenant, die, ingevolge art. 2 van het in deze meergemeld Koninklijk besluit, in de kazerne is gehuisvest, waakt, meer bepaaldelijk, gedurende den tijd, dat de depotcommandant noch de luitenant of de luitnants van de week zich in de kazerne bevinden, voor de orde en den goeden gang van den dienst in het kwartier.

Hij ziet in het bijzonder toe, dat de morgen- en avonddienst goed wordt verricht, en is persoonlijk verantwoordelijk voor de orde in het kwartier gedurende den nacht.

Zijn verderen dienst wordt, in verband met den dienst der overige luitnants, in dier voege door den depotcommandant geregeld, dat hij overdag gedurende een bepaalden tijd zich tot zijn uitspanning buiten de kazerne kan begeven.

Hij kan voor de hierbedoelde speciale diensten voor onbepaalden tijd worden bestemd, of wel daarin op vaste tijdstippen door een ander luitenant van het depot, zoo noodig hiertoe bij toerbeurt te commandeeren, worden vervangen, al naarmate de depotcommandant dit in het belang van den dienst noodig oordeelt.

Art. 38. Van de sergeanten-majoor is één meer bepaaldelijk belast met de administratie, de ander met het toezicht op den inwendigen dienst.

Art. 39. Korporaals, bij het depot dienende, die tot bevordering in aanmerking kunnen komen, worden, op voordracht van den depotcommandant naar hunne vorige korpsen teruggezonden en zoo spoedig mogelijk vervangen, of door genoemden commandant aan den Inspecteur der infanterie ter bevordering voorgedragen tot aanvulling van bij het depot bestaande vacatures in den graad van sergeant.

Art. 40. De officieren, onderofficieren en korporaals kunnen des verkiende, eenmaal 's jaars een maand verlof bekomen met behoud van traktement of soldij.

Art. 41. De bij het depot dienstdoende ongehuwde onderofficieren, korporaals en van de korpsen voor speciale diensten gedetacheerde soldaten worden, zoo zij dit verlangen, na verblijf van één jaar vervangen.

Art. 42. De aanvraag tot vervanging van militairen beneden den rang van officier, geschiedt door den depotcommandant aan den Inspecteur der infanterie.

Art. 43. Van de bij het depot dienende militairen kunnen, ingevolge de dezerzijdsche beschikking van 21 Februari 1881, IIde Afd., Generale Staf, n°. 26, punt 12° (*R. M.* 1881, I, blad. 406), 6 korporaals en 4 soldaten scherpschutters zijn.

SLOTBEPALING.

Art. 44. Bij elke compagnie, elk eskadron of elke batterij moet een exemplaar van dit voorschrift aanwezig zijn.

De manschappen moeten met de daarin voorkomende bepalingen, voor zooveel deze hen kunnen aangaan, worden bekend gemaakt.

Maatregelen tegen het misbruik maken van wapenen door militairen. Aanschrijving M. v. O. van 23 Aug. 1881, n°. 61.

Aan de autoriteiten der landmacht. Bij aanschrijving van den Minister van Oorlog van den 4den October 1877, n°. 68 P (*R. M.* 1877, I, blz. 752) werden bevelen uitgevaardigd, ten doel hebbende, het misbruik tegen te gaan dat door militairen van hunne wapenen wordt gemaakt.

Naar mij gebleken is, komen echter nog steeds vergripen van dien aard voor.

In het belang van de waardigheid van den militairen stand, de rust en de veiligheid der burgerij moet dit ten strengste worden tegengegaan.

Het dragen der wapenen buiten dienst is een eervolle onderscheiding, die door elken militair op hoogen prijs behoort te worden gesteld, en mag dan ook niet langer worden toegestaan aan hen, die zich door hun gedrag het vertrouwen onwaardig toonen, dat aan deze onderscheiding ten grondslag ligt.

Deze overweging heeft mij aanleiding gegeven, aan 's Konings goedkeuring het voorstel te onderwerpen, om de ter zake gegeven bevelen uit te breiden.

Zijne Majesteit heeft mij bij Kabinetsrescript van 16 Augustus II., n°. 8 die machtiging gelieven te verleenen.

Dientengevolge wordt door mij — ter uitbreiding van vorengenoemde aanschrijving — bepaald:

1°. Aan de manschappen, die zich schuldig maken aan dronkenschap of aan het plegen van ongeregeldheden en vechterijen, — die herhaaldelijk zonder vergunning uitblijven of uitgaan na gezetten tijd, — of wier gedrag in het algemeen reden tot ontevredenheid geeft, wordt, behoudens de straf

die hun daarvoor wordt opgelegd, voor een door de commandeerende officieren der korpsen en inrichtingen vast te stellen tijd — welke in geen geval korter dan 3 maanden mag zijn — het buiten dienst dragen van de sabel of de bajonet verboden.

2°. Ingeval het sub 1°. bedoelde verbod moet worden toegepast op een militair in een ander garnizoen dan waar de commandeerende officier gevestigd is, wordt het voorloopig uitgevaardigd door den ter eerstbedoelde plaatse aanwezigen detachementscommandant.

Moet het worden toegepast op een militair, die zich buiten zijn garnizoen bevindt, dan wordt het verbod voorloopig uitgevaardigd door den plaatselijken of garnizoenscommandant ter plaatse der overtreding.

3°. Is het doorgaand gedrag van een militair, op wien de bepaling, sub 1°. vermeld, is toegepast, bij afloop van den gestelden termijn zoodanig verbeterd, dat een herhaling der vroegere overtredingen niet wordt gevreesd, dan wordt hem het dragen van zijn wapen buiten dienst weder vergund; in het omgekeerde geval wordt het bedoelde verbod voor een bepaalden tijd bestendigd.

4°. Aan de militairen, aan wie de vergunning tot het dragen der wapenen buiten dienst is ontzegd, wordt gedurende den tijd waarover dit verbod loopt, geen gunst als verlof, avondpermissie, enz. verleend.

5°. Van het verbod en het bestendigen van het verbod wordt, bij wijze van mutatie, in het strafregister van den betrokken militair, melding gemaakt.

6°. Het uitvaardigen, bestendigen of ophouden van het verbod wordt bij het onderdeel van het korps of bij de inrichting, waartoe de betrokken militair behoort, op drie achtereenvolgende appèls bij order bekend gemaakt.

De vorenstaande bepalingen zijn niet van toepassing op onderofficieren of korporaa's, vermits een militair, ten aanzien van wien de vrees bestaat dat hij zijn wapenen zal misbruiken, ongeschikt moet worden geacht tot het bekleeden van een graad.

In verband met de bevoegdheid in de voorschreven bepalingen toegekend, verzoek ik aan alle militaire autoriteiten, wien zulks aangaat, nadrukkelijk, door een gestrenge naleving daarvan te waken tegen het misbruiken der wapenen door de onder hunne bevelen geplaatste militairen.

Militaire bakkerijen. Aanschr. M. v. O. v. 26 Aug. 1881, n°. 51.

Het wenschelijk achtende, nieuwe regelen te stellen ten opzichte der bezoldiging van de administrateurs en geëmployeerden bij de militaire bakkerijen;

Heeft goedgevonden, met ingang van 1 October aanstaande, te bepalen:

1°. dat de artikelen 37 en 38 van het voorschrift omtrent de inrichting en het beheer der bakkerijen van munitiebrood, vastgesteld bij beschikking van het Departement van Oorlog van 22 December 1874, n°. 38 I (*R. M.* 1874, I, bladz. 307), zullen worden gelezen als volgt:

Art. 37. Ten aanzien van de bezoldiging van het personeel worden de bakkerijen, naar gelang van den omvang der daarin te verrichten werkzaamheden, verdeeld in bakkerijen der 1ste, 2de en 3de klasse.

De Minister van Oorlog bepaalt in welke klasse de inrichting wordt gerangschikt.

Art. 38. De toelagen en daggelden, door de administrateurs en verdere geëmployeerden te genieten, worden bepaald als volgt:

BETREKKINGEN.	Per jaar.	Per dag bij bakkerijen der :						
		1ste klasse.		2de klasse.		3de klasse.		
Administra- teur.	Bij bakkerijen der							
	1ste klasse.....	f 450	»					
	2de klasse.....	» 400	»					
	3de klasse.....	» 300	»					
Onderofficieren van politie.....		f »	90	f »	85	f »	80	
Meester- knecht.	militair.....	»	70	»	70	»	70	
	burger. {	na 6 jaren dienst in de betrek- king.....	1	80	1	60	1	50
		na 2 jaren idem.....	1	70	1	50	1	40
		minder dan 2 jaren idem.....	1	60	1	40	1	30
Bakker.	militair.....	»	35	»	35	»	35	
	burger. {	na 6 jaren dienst in de betrek- king.....	1	50	1	30	1	20
		na 2 jaren idem.....	1	25	1	15	1	05
		minder dan 2 jaren.....	1	—	»	90	»	80
Molenaar. Molenaarsknecht. Stoker.	Alleen bij de bakkerij te 's Gra- venhage.	2	10	»	»	»	»	
		1	70	»	»	»	»	
		1	70	»	»	»	»	

De toelagen aan militairen worden alleen genoten over de dagen, dat zij bij het bereiden van brood of op de graan- of meelzolders zijn werkzaam geweest. De militairen blijven bij het korps, waartoe zij behooren, in het genot van soldij, brood, enz. Het bepaalde bij artikel 173 van het reglement op den inwendigen dienst der infanterie is op hen niet van toepassing.

De verhooging van het daggeld naar gelang der dienstjaren in de betrekking, zal alleen dan mogen plaats hebben wanneer de belanghebbende dit, door bekwaamheid en door trouwe en ijverige dienstbetrachting, verdient.

De administrateurs en verdere geëmployeerden, die gepensionneerd zijn, blijven, ingevolge het Koninklijk besluit van 26 October 1851, n°. 26, gewijzigd bij Koninklijk besluit van 10 Augustus 1875, n°. 68, in het genot van hun volle pensioen, wanneer de bijkomende bezoldiging niet hooger is dan f 1,50 per dag.

Voor zoover administrateurs van bakkerijen tevens belast zijn met de administratie van garnizoens-nachtlegermagazijnen, blijft ten hunnen aanzien van toepassing het bepaalde bij artikel 8 in verband met de 2de zinsnede van artikel 7 van het Koninklijk besluit van 17 December 1880, n°. 25.

Aan de administrateurs wordt, ongeacht de klasse van de bakkerij, f 8 per maand betaald voor bureaunkosten, met uitzondering van dien bij de bakkerij te 's Gravenhage aan wien te dier zake f 12,50 per maand wordt toegekend.

De betaling der daggelden geschiedt op dinsdag van elke week. De week wordt gerekend met woensdag te beginnen.

De bedragen worden verantwoord op een driemaandelijkschen staat model n°. 12.

De toelagen en bureaunkosten voor de administrateurs worden aan hen bij het einde van elke maand op afzonderlijke quitantiën betaald.

2°, dat aan het slot van artikel 4 moet worden bijgevoegd:

»Bij voorkeur zullen daartoe gekozen worden gepensionneerde, gegageerde of gepasporteerde militairen of schepelingen.»

3°. dat in de 3de kolom van model n°. 12, bij den meesterknecht nog zal moeten worden gevoegd de datum, waarop hij als meesterknecht is aangesteld.

4°. dat de thans in dienst zijnde administrateurs en verdere geëmployeerden, die door deze bepaling minder zouden genieten, in het genot blijven van de hun bereids vroeger toegekende toelagen en daggelden.

Vaststelling van nieuwe voorschriften omtrent de werving voor het leger hier te lande. Aanschrijving M. v. O. van 14 September 1881, n°. 37. Mededeeling van Z. M. besluit van 27 Augustus 1881, n°. 20.

Op de voordracht van onzen Minister van Oorlog van den 20sten Augustus 1881, Kabinet La J 28.

Overwegende, dat het, ook in verband met de ten aanzien van het leger plaats gehad hebbende veranderingen, wenschelijk is, de bestaande bepalingen omtrent de werving van vrijwilligers voor het leger hier te lande ten deele door andere voorschriften te vervangen.

Gelet op Ons besluit van 17 Januari 1862, n°. 101, en de daarmede in verband staande latere verordeningen.

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. in te trekken het voorschreven besluit, alsmede Onze besluiten van: 4 September 1866, n°. 47, 14 September 1866, n°. 68, 23 October 1867, n°. 57, 16 December 1872, n°. 29, 2 Juni 1878, n°. 25, en 11 Juni 1879, n°. 18;

2°. de instructie op de werving, bij eerstgenoemd besluit vastgesteld, te vervangen door die, bij Ons tegenwoordig besluit behoorende;

3°. te bepalen, dat de artt. 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 en 14 dier nieuwe instructie mede toepasselijk zullen zijn ten opzichte van vrijwilligers bij het Instructie-bataillon, de Instructie-compagnie en de Instructie-batterij.

INSTRUCTIE op de werving voor de korpsen van de landmacht, — daaronder niet begrepen het Instructie-bataillon, de Instructie-compagnie, de Instructie-batterij en de Divisiën Maréchaussee.

Art. 1. Zoolang, bij een korps, vrijwilligers aan de organieke sterkte ontbreken, kan de commandeerende officier van het korps daarvoor vrijwilligers aannemen.

Ter aanvulling van het incompleet kan hij, zoo noodig, door daartoe bevoegde personen vrijwilligers doen aanwerven.

Zoodra het voor de organieke sterkte bepaalde getal vrijwilligers beneden den graad van korporaal bij het korps aanwezig is, doet hij daarvan mededeeling aan den Minister van Oorlog, die vervolgens beslist, of er al dan niet nog vrijwilligers voor het korps zullen worden aangenomen.

Art. 2. Bevoegd tot het aannemen van vrijwilligers zijn:

a. Officieren van alle rangen, — de gepensionneerde officieren daaronder begrepen;

b. Onderofficieren;

c. Oud-militairen beneden den rang van officier, die den militairen dienst op eervolle wijze hebben verlaten en aan wie, door den Minister van Oorlog, het aannemen van vrijwilligers voor de landmacht is opgedragen.

Zij die de voorschreven bevoegdheid bezitten en, volgens de Wet, bekwaam zijn om als gevolmachtigde bij het sluiten eener overeenkomst op te treden, kunnen, bij het opmaken van de engagementsakten, het Rijk vertegenwoordigen.

Art. 3. Tot een verbintenis als vrijwilliger bij de landmacht mogen slechts zoodanige personen worden toegelaten, die volgens de bepalingen dezer instructie als vrijwilliger kunnen worden aangenomen.

De toelating is een voorloopige, indien zij niet geschiedt door den commandeerenden officier van het korps, waarbij de vrijwilliger in dienst wenschte te treden.

Voorloopige verbintenissen als vrijwilliger zijn voor Rijk het eerst bindend, nadat zij door den commandeerenden officier der betrokken korpsen zijn bekrachtigd.

Art. 4. Als vrijwilliger worden behoudens de na te noemen uitzonderingen, alleen ongehuwde personen (Nederlanders en vreemdelingen) aangenomen, die niet jonger dan 18 en niet ouder dan 36 jaren zijn.

Personen, die vroeger bij het korps Mariniers of bij de landmacht hier te lande, of wel in Oost- of West-Indië, hebben gediend, kunnen boven den leeftijd van 36 jaren als vrijwilliger worden aangenomen.

De Minister van Oorlog bepaalt, bij welke korpsen en tot welken leeftijd, personen boven den leeftijd van 36 jaren, als bij het vorige lid bedoeld, tot een verbintenis als vrijwilliger mogen worden toegelaten.

De Minister zal tevens, indien hij dit oorbaar acht gehuwde personen, weduwnaars met kinderen, en jongelingen beneden den leeftijd van 18 jaren als vrijwilliger bij de korpsen kunnen doen aannemen.

Art. 5. Het minimum der lengte, voor een toelating als vrijwilliger gevorderd, wordt, voor hen die 18 jaar of ouder zijn, bepaald op:

1,67 M. voor de grenadiers, 1,60 M. voor de jagers, 1,55 M. voor de overige infanterie, 1,60 M. voor de cavalerie, 1,67 M. voor de veld- en rijdende artillerie, 1,64 M. voor de overige artillerie, genie- en hospitaalsoldaten.

Personen, die jonger dan 18 jaar zijn, kunnen ter beoordeeling van den Minister van Oorlog, met mindere lengte worden aangenomen.

In den regel zullen zij echter voor de infanterie minstens 1,45 M. en voor de overige wapens minstens 1,50 M. lang moeten zijn.

Art. 6. In den regel zullen alleen vrijwilligers, die, volgens de daaromtrent gegeven af nader te geven voorschriften, door minstens één officier van gezondheid onderzocht en voor den dienst als vrijwilliger lichamelijk geschikt verklaard zijn, tot een verbintenis, als bij deze instructie bedoeld, worden toegelaten.

Ieder voorloopig aangenomen vrijwilliger, die van elders bij het korps aankomt, wordt vóór de bekrachtiging zijner verbintenis, opnieuw geneeskundig onderzocht, tenzij de Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht omtrent de lichamelijke geschiktheid van den vrijwilliger beslist heeft.

Personen, die vroeger wegens ziels- of lichaamsgebreken uit den dienst bij de zee- of landmacht ontslagen of in het genot van pensioen of gagement gesteld zijn, worden niet aangenomen dan met machtiging van den Minister van Oorlog.

Art. 7. De commandeerende officier van een korps is bevoegd, een zich voor dat korps aanbiedend of aangeworven persoon, die wegens lichte gebreken niet ten volle aan de voor een vrijwilliger bij de landmacht gestelde eischen van lichamelijke geschiktheid voldoet, als vrijwilliger toe te laten, indien hij oordeelt, dat zoodanig persoon bij het korps nog goede diensten bewijzen kan.

Van de bedoelde gebreken wordt alsdan in de engagementsakte en op het stamboek melding gemaakt.

Art. 8. Niemand wordt als vrijwilliger aangenomen, die, minderjarig zijnde, niet heeft overgelegd een behoorlijk gelegaliseerd bewijs van toestemming, afgegeven door den vader, den voogd of de moeder-voogdes.

Art. 9. De vrijwilligers moeten voorts, te hunner aanneming, de volgende bescheiden overleggen; als:

a. de Nederlanders:

1°. een extract uit het geboorteregister of een ander authentiek stuk, waaruit hun leeftijd blijkt;

2°. een bewijs van goed gedrag, afgegeven door den Burgemeester der gemeente, waar zij laatstelijk gevestigd waren;

3°. een bevolkingskaart, mede afgegeven door het hoofd der onder 2°. bedoelde gemeente;

4°. indien zij vóór den 1sten Januari van het jaar, waarin zij zich ter dienstneming aanbieden, hun 19de levensjaar ingetreden zijn en op het tijdstip van het aangaan hunner verbintenis hun 40ste jaar niet volbracht hebben, een authentiek bewijs, dat zij hunne plichten ten aanzien der nationale militie vervuld hebben of tot geen dienst bij de militie gehouden zijn of geweest zijn;

b. de vreemdelingen:

1°. de stukken onder 1°. en 2°. bij *a* genoemd;

2°. een bewijs, dat in hun vaderland geen militaire plichten op hen rusten.

Vrijwilligers, die bij de landmacht hier te lande of in Oost- of West-Indië reeds hebben gediend, behoeven geen bewijsstukken omtrent hun leeftijd, noch het bewijs, bij *a* onder 2°. bedoeld, over te leggen.

Zijn zij nog geen drie maanden buiten den dienst, dan behoeven zij evenmin over te leggen het bewijs, waarvan sprake is bij *a* sub 2°.

Verlieten zij den dienst na hun 22ste levensjaar, dan zal ook het overleggen van het bewijs, onder 4°. van litt. *a* genoemd, niet van hen worden gevorderd.

Zij zijn echter gehouden tot het overleggen van alle bescheiden betreffende hun vroegeren dienst, welke in hun bezit zijn.

Milicien-verlofgangers behooren over te leggen hun verlofpas. De bij *a* onder 1°. en 4°. genoemde stukken zullen van hen en van de ingelijfdcn bij de nationale militie, die zich in werkelijken dienst bevinden, niet worden gevorderd.

Vrijwilligers bij de nationale militie en milicien-plaatsvervangers, tot eerste oefening onder de wapenen, behoeven bovendien niet over te leggen het bewijs van goed gedrag, bij 2°. van litt. *a* bedoeld.

Gehuwden worden niet toegelaten, tenzij door hen, behalve de overige van hen te vorderen stukken, ook worde overgelegd een gelegaliseerde schriftelijke verklaring van hunne echtgenooten, dat deze bewilligen in hunne verbintenis.

Art. 10. Vrijwilligers beneden den leeftijd van 17 jaren moeten zich voor den tijd van acht jaren verbinden.

Ingeschrevenen voor de militie en daarbij ingelijfdcn moeten, overeenkomstig art. 9 der militiewet, tot een verbintenis voor minstens zes jaren worden toegelaten.

Die verbintenis mag echter door hen voor niet langer dan acht jaren worden aangegaan.

Meesters-werklieden worden aangenomen voor een *onbepaalden tijd*.

Andere vrijwilligers mogen voor niet langer dan zes jaren worden aangenomen.

De Minister van Oorlog bepaalt, welke der vrijwilligers, bij het vorige lid bedoeld, tot een verbintenis voor minder dan zes jaren kunnen of moeten worden toegelaten.

De verbintenis moet, behoudens het bepaalde omtrent de meesters-werklieden, worden aangegaan voor een geheel getal jaren.

Art. 11. Onderofficieren en vrijwilligers beneden dien graad kunnen, hetzij bij overgang naar een ander wapen of dienstvak, hetzij wanneer zij hoogstens nog voor een half jaar aan den dienst verbonden en, — behoudens art. 7 van deze instructie — bij geneeskundig onderzoek voor den militairen dienst geschikt bevonden zijn, tot een nieuwe verbintenis voor een, twee of meer (doch in geen geval voor langer dan zes) jaren worden toegelaten.

De minderjarigen moeten, tot het aangaan van een nieuwe verbintenis, een bewijs van toestemming overleggen.

Art. 12. Het maximum der premiën voor engagementen en reëngagementen, dat jaarlijks wordt vastgesteld, kan, maar behoeft niet, aan elken vrijwilliger te worden toegekend.

Is de premie, bij eenig korps, aan enkele vrijwilligers niet of tot minder bedrag toegekend, dan kan de commandeerende officier van het korps de aldus onuitbetaald gebleven sommen bezigen, om, indien hij dit in het bijzonder belang van het korps noodig oordeelt, gedurende het loopende dienstjaar aan andere vrijwilligers meer dan het vastgestelde maximum als premie te verleen.

Art. 13. De engagementspremie en het aanbrenggeld, bij een eerste verbintenis toegekend, worden eerst dan uitbetaald, wanneer de verbintenis door den commandeerenden officier van het korps is bekrachtigd en den vrijwilliger de krijgsartikelen zijn voorgelezen.

De plaatselijke en garnizoenscommandanten kunnen echter aan vrijwilligers, die zij zonder een bijzondere machtiging van den Minister van Oorlog voorloopig hebben aangenomen, en die niet uit de Rijksgestichten te *Ommereschans* en te *Veenhuizen* herkomstig zijn, een voorschot op de eventueel bedongen engagementspremie doen uitbetalen, voor rekening van de korpsen, waarvoor de vrijwilligers bestemd zijn.

Dat voorschot mag in geen geval voor eenig vrijwilliger meer dan *twintig gulden* bedragen en zal niet worden uitbetaald, dan nadat den vrijwilliger de krijgsartikelen zijn voorgelezen.

Art. 14. Aan militairen beneden den graad van onderofficier, die een nieuwe verbintenis aangaan, kan, wanneer zij dit verlangen, een binnenlandsch verlof met behoud van soldij worden toegestaan.

Het verlof zal aan een soldaat voor niet langer dan *drie weken* en aan een korporaal voor hoogstens *een maand* worden verleend.

Overigens wordt de duur van het verlof bepaald in verhouding tot den termijn van de aangepane verbintenis.

Art. 15. De buiten hunne standplaats op werving zijnde onderofficieren behouden gedurende dien tijd hunne soldij, doch genieten geen toelage voor brood.

Zij ontvangen bovendien, ten laste van het werffonds, een dagelijksche toelage, ten bedrage van *f 1,50*.

Art. 16. In den regel zal de vrijwilliger, die niet de vereischte bescheiden kan overleggen, voor den dienst worden afgewezen.

In bijzondere gevallen kan hem echter, bij het ontbreken van een enkel bewijsstuk en in afwachting dat dit wordt ontvangen, hoogstens gedurende *acht dagen*, ter voorziening in zijn levensonderhoud, een daggeld van *f 0,80* worden uitbetaald ter plaatse, waar hij zich aangeboden heeft.

Is, ter bekoming van het ontbrekende stuk, de tusschenkomst noodig van eenig ander Departement van algemeen bestuur dan het Departement van Oorlog, dan kan de termijn van *acht* dagen worden verlengd tot hoogstens *veertien* dagen.

Voor die verlenging wordt de toestemming van den Minister van Oorlog gevorderd.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit — met de daarbij vastgestelde instructie — door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze :

A. In te trekken :

de aanschrijvingen, kennisgevingen en beschikkingen van :

30 Maart	1860,	n ^o .	52 B	(<i>B. U.</i> bladz. 839);
22 Januari	1862,	»	28 B	(» » » 875);
31 Maart	1862,	»	8 B	
5 September	1863,	»	75 P	(» » » 915);
25 »	1863,	»	50 P	(» » » 918);
8 »	1866,	»	69 P	(» » » 996);
19 »	1866,	»	77 P	(» » » 996);
24 November	1866,	»	62 P	(» » » 999);
23 »	1867,	»	75 P	(» » » 1048);
28 December	1867,	»	97 P	(» » » 1050);
28 »	1867,	»	99 S	(» » » 1052), met

uitzondering van het daarbij vastgestelde model n°. 2;

24 Januari	1868,	n ^o .	54 P	(<i>R. M.</i> bladz. 23);
23 Augustus	1869,	»	23 P	(<i>B. U.</i> » 1155);
18 Februari	1871,	»	53 P	(» » » 1218);
21 December	1872,	»	6 P	(» » » 1307);
10 Februari	1873,	»	36 P	(» » » 1309);
28 »	1874,	»	22 S	(<i>R. M.</i> 1874, I, bladz. 26);
3 Juni	1875,	»	82 P;	
4 Augustus	1876,	»	73 P	(» » 1876, I, » 587);
16 »	1876,	»	85 P	(» » 1876, I, » 590);
14 October	1876,	»	42 S	(» » 1876, I, » 595);
11 Juni	1878,	»	26	(» » 1878, I, » 865);
30 April	1879,	»	27	(» » 1879, I, » 41);
17 Juni	1879,	»	55	(» » 1879, II, » 168);
29 October	1880,	»	92	(» » 1880, I, » 355);
21 April	1881,	»	22;	

B. In verband met de artikelen van de bij het besluit behorende instructie te bepalen :

Ad Art. 1. Het blijft een der eerste plichten van de korpscommandanten, om, door gepaste maatregelen, het aanwerven van vrijwilligers tot het voltallig houden van het korps onder hun bevel te bevorderen.

Zij zullen echter alleen dan, wanneer dit volstrekt noodig blijkt, onderofficieren belasten met het aanwerven van vrijwilligers buiten hunne standplaats.

In geen geval zullen zij die taak toevertrouwen aan onderofficieren, die daarvoor niet ten volle geschikt zijn of bij wie neiging bestaat tot het maken van misbruik van sterken drank.

Ad Art. 2. 1°. De engagementsakten moeten, behoudens de door den Minister van Oorlog ten aanzien van werklieden, schippers en dergelijken gestelde of nog te stellen uitzonderingen, worden opgemaakt volgens het bij deze beschikking behorende model L^a. A. (*Zie Rec. Mil.* bladz. 591—592).

Zij worden in tweevoud opgemaakt door de zorg van hem, die, bij het aannemen van den vrijwilliger, het Rijk vertegenwoordigt. Een exemplaar wordt ter hand gesteld aan hem, die de verbintenis aangaat; het andere wordt met de verder overgelegde bewijsstukken bewaard bij de hoofdadministratie van het korps, waarvoor de verbintenis is aangegaan.

2°. Ook andere personen als die onder a, b en c van het artikel genoemd, kunnen vrijwilligers *aanbrengen* en het daarvoor vastgestelde, bij art. 13 bedoelde, *aanbrenggeld* ontvangen.

3°. De personen, in eenige garnizoensplaats aangeworven voor een korps, waarvan geen onderdeel zich ter plaatse bevindt, worden door de zorg van den plaatselijken of garnizoenscommandant per reiswijzer gedirigeerd op den staf of, is het leger op voet van oorlog, op het depot van het korps.

Voor de reis derwaarts hebben de manschappen recht op soldij met daggeld, mitsgaders op vervoer voor rijks rekening, zooals een en ander voor de militairen van het korps, waarbij zij zich verbinden, is vastgesteld.

ad Art. 4. 1°. Personen boven den leeftijd van 36 jaren, die nog met een verbintenis als vrijwilliger mogen worden aangenomen, zullen tot zoodanige verbintenis slechts worden toegelaten bij het wapen der Infanterie, de regimenten Vestingartillerie, de compagnie Werklieden en de compagnieën Hospitaalsoldaten.

Personen boven den leeftijd van 40 jaren worden niet aangenomen dan met machtiging van den Minister van Oorlog.

2°. Bij de regimenten Cavalerie en het korps Genietroepen kunnen jongelingen, die het 17de levensjaar ingetreden, van sterk ontwikkelde lichaamsbouw en tevens goed onderwezen zijn, als vrijwilliger worden aangenomen.

3°. Jongelingen, die aanleg voor de muziek hebben, kunnen, wanneer zij minstens 15 jaren oud zijn, bij het regiment Grenadiers en Jagers en bij de overige regimenten Infanterie tot een verbintenis als gewoon vrijwilliger of tamboer worden toegelaten, ten einde tot élève-muziekant te worden opgeleid.

4°. Als tamboer of hoornblazer bij de Infanterie kunnen tot een vrijwillige verbintenis worden toegelaten jongelieden, die hun 14de levensjaar volbracht hebben en, in verhouding tot hunnen leeftijd, fysiek goed ontwikkeld zijn. Ook dan, wanneer het organiek getal tamboers of hoornblazers bij het korps aanwezig is, kunnen dergelijke jongelieden, tot een getal van hoogstens 20 per regiment worden aangenomen.

5°. Bij elk regiment Vestingartillerie kunnen hoogstens 10 jongelieden, die hun 14de levensjaar volbracht hebben en, in verhouding tot hunnen leeftijd, goed ontwikkeld zijn, tot een vrijwillige verbintenis als kanonnier 2de klasse worden toegelaten, uitsluitend om, bij voldoende geschiktheid, tot hoornblazer teworden opgeleid.

6°. Bij het regiment Grenadiers en Jagers, bij de overige regimenten Infanterie en bij de regimenten Artillerie kan een onbepaald getal jongelingen, die minstens 17 jaren oud zijn, overeenkomstig de thans daaromtrent bestaande bepalingen, als aspirant-korporaal of aspirant-onderofficier worden aangenomen.

7°. Het weder in dienst treden van *ongehuwde* gewezen onderofficieren, korporaals en soldaten, die jonger dan 36 jaren zijn *en bij het verlaten van den dienst tot een reëngement zouden zijn toegelaten*, moet zooveel mogelijk worden bevorderd.

Ten aanzien van deze gewezen militairen, voor zoover zij bij het verlaten van den dienst met een graad bekleed waren, behouden de korpscommandanten de, bij aanschrijving van 20 April 1868, n°. 62 P, verleende bevoegdheid,

zoowel om hen in dien vorigen graad, of in een lageren, tot een vrijwillige verbintenis toe te laten, als om hen, zonder aan een bepaling van tijd gebonden te zijn, te bevorderen, zoodra zij tot het verkrijgen van een hooger graad geschikt worden geacht.

Gewezen militairen, of schepelingen, aan wie, bij het verlaten van den dienst, geen certificaat van goed gedrag is uitgereikt, worden niet dan met machtiging van den Minister van Oorlog aangenomen.

8°. Gewezen onderofficieren der Infanterie, der Artillerie en der Genie, die gehuwd of weduwnaar zijn, kunnen, mits zij zich op den duur goed hebben gedragen, ook dan wanneer zij een kind of kinderen te hunnen laste hebben, in den graad van sergeant (wachtmeester) bij het wapen, waartoe zij laatstelijk behoord hebben, worden aangenomen, indien zij, gerekend van hun 18de levensjaar, minstens zes jaren als onderofficier hebben gediend en er, sedert zij den dienst verlieten, nog geen drie jaren verlopen zijn.

Ad Art. 5. Jongelingen beneden den leeftijd van 15 jaren kunnen worden toegelaten met een lengte van 1,48 M. Zij, die ouder zijn, moeten, om voor toelating in aanmerking te komen, minstens de lengte hebben, hieronder aangewezen; als:

	op den leeftijd van	15 jaar	16 jaar	17 jaar
voor de grenadiers				1,62 M.
» » » en jagers		1,52 M.	1,55 M.	
» » jagers				1,58 »
» » overige infanterie		1,5 »	1,52 »	1,54 »
» » cavalerie		—	1,55 »	1,58 »
» » artillerie		1,52 »	1,56 »	1,60 »
» » genie		—	1,56 »	1,60 »

Ad Art. 6. Het geneeskundig onderzoek, bij dit artikel bedoeld, zal, — zeer bijzondere gevallen uitgezonderd, — alleenlijk geschieden in een militair hospitaal en op uitnoodiging van den plaatselijken of garnizoenscommandant, van chefs van korpsen of diensten en van hooger geplaatste militaire autoriteiten.

Hij, die de uitnoodiging doet, zal daarbij voegen een voldoende signalement van den te onderzoeken persoon en c. q. ook bescheiden en inlichtingen, waaruit blijken kan van den fysieken toestand van dien persoon.

Ad Art. 7. Personen, die bij geneeskundig onderzoek voor den krijgsdienst geheel ongeschikt zijn verklaard, mogen, al zijn de gebreken van lichten aard, zonder machtiging van den Minister van Oorlog tot een vrijwillige verbintenis niet worden toegelaten.

Ad Art. 8. Het bewijs van toestemming, bij dit artikel bedoeld, moet opgemaakt zijn volgens het bij deze beschikking behoorende model L. B. *Rec. Mil.*, blz. 594.

Ad Art. 9. 1°. Ingelijfd en bij de militie, die zich, gedurende hun verblijf onder de wapenen, niet goed gedragen hebben, worden tot een vrijwillige verbintenis niet toegelaten.

Voor milicien-plaatsvervangers geldt hetzelfde. Dezen zullen bovendien de vrijwillige verbintenis niet kunnen aangaan, dan na gedurende zes maanden werkelijken dienst te hebben verricht.

2°. Ten aanzien van onderdanen van het Duitsche Rijk zal, als bewijs dat in hun Vaderland geen militaire plichten op hun rusten, slechts de zogenoemde »Entlassungs-Urkunde» mogen worden aangenomen.

Ad Artt. 10 en 11. 1°. Behoudens het bepaalde bij de drie volgende zinsneden en bij art. 10 van de instructie, zullen met een vrijwillige verbintenis

voor *een, twee, drie, vier* of *vijf* jaren worden aangenomen personen, die hun 22ste levensjaar ingetreden zijn en hun 40ste nog niet volbracht hebben.

Hebben deze vrijwilligers te voren niet, of niet langer dan één jaar, bij het korps Mariniers, het leger hier te lande of de landmacht in *Oost- en West-Indië* gediend, dan zullen zij slechts tot een verbintenis voor den tijd van *drie* jaren worden toegelaten.

Zij die te voren niet, of niet langer dan *twee* jaren, bij een der bereden korpsen van het leger hier te lande hebben gediend, worden bij zoodanig korps voor niet korter dan *drie* jaren aangenomen.

Deze laatste bepaling is echter niet toepasselijk ten aanzien van kleer- of laarzenmakers, of van werklieden in hout en ijzer. Zijn dezen ouder dan 22 jaren, dan kunnen zij tot een verbintenis voor minder dan *drie* jaren worden toegelaten.

2°. Wanneer onderofficieren, korporaals en soldaten, bij overgang naar een ander wapen, nog voor *drie* jaren of langer aan den dienst verbonden zijn, behoeven zij geen nieuwe verbintenis aan te gaan, maar kunnen zij bij het andere wapen hunne loopende verbintenis uitdienen.

Zijn zij echter nog slechts voor korter tijd verbonden, dan zullen zij zich bij den overgang, en te rekenen van den dag volgende op dien waarop hunne loopende verbintenis eindigt, moeten reëngageeren voor een, twee of meer jaren, in dier voege, dat zij, na hunnen overgang, nog minstens *drie* jaren zullen hebben te dienen.

3°. Het model van het bewijs van toestemming, bij het slot van art. 11 bedoeld, is bij deze beschikking gevoegd als model L^a. C. (*Rec. Mil.* blz. 594).

Ad. Art. 14. Het reëngageeren van geschikte onderofficieren, korporaals en soldaten zal door de chefs van korpsen en inrichtingen zooveel mogelijk worden bevorderd.

Zij zullen het daarheen trachten te leiden, dat dergelijke militairen *twalf* achtereenvolgende jaren in de gelederen blijven.

Alle reëngagementen rekenen van den dag volgende op dien, waarop de loopende verbintenissen eindigen.

Ad. Art. 16. Het bij dit artikel bedoelde daggeld wordt ten laste van het werffonds gebracht.

Al verder te bepalen:

1°. dat de bij het Instructie-bataillon, de Instructie-compagnie en de Instructie-batterij aan te nemen volontairs, die jonger dan 18 jaren zijn, minstens de lengte zullen moeten hebben, hieronder aangewezen als:

	op den leeftijd van	15 jaar	16 jaar	17 jaar
Instructie-bataillon		1,5 M.	1,52 M.	1,54 M.
Instructie-compagnie		1,52 »	1,56 »	1,60 »
Instructie-batterij		1,55 »	1,59 »	1,63 »

2°. dat hetgeen hierboven bij B, ad. art. 2, onder 1°, ad. art. 6, ad. art. 8 en ad. art. 9, onder 2°, is vastgesteld, mede gelden zal ten aanzien van volontairs bij het Instructie-bataillon, de Instructie-compagnie en de Instructie-batterij;

3°. dat, ten aanzien van onderofficieren, korporaals en niet als volontair bij die korpsen dienende verdere militairen, toepasselijk zullen zijn de bepalingen, hierboven bij B, ad. art. 2, onder 1°, ad. art. 4, onder 1°, 7° en 8°, ad. art. 6, ad. art. 7, ad. art. 8, ad. art. 9 onder 2°, ad. artt. 10 en 11 en ad. art. 14 gesteld.

Wijziging in de samenstelling der vaste examen-commissie. Aanschrijving M. v. O. van 17 September 1881, n°. 39.

Mededeeling van Z. M. besluit van 13 September 1881, n°. 32, aldus luitende:

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 8 September 1881, IIde Afd., n°. 30;

Gezien Ons besluit van 7 Juni 1881, n°. 49;

Hebben goedgevonden en verstaan: den luitenant-kolonel E. Visser, van het 3de regiment huzaren, eervol te ontheffen uit zijn betrekking als lid der vaste commissie, door welke de examens van onderofficieren ter verkrijging van den officiersrang zullen worden afgenomen, en in zijn plaats tot lid dier commissie te benoemen den majoor Jhr. L. J. H. Teding van Berkhout, van hetzelfde regiment.

TWEEDE GEDEELTE.

Aanvulling der slotbepalingen van de tarieven voor draagbare wapenen. Aanschr. M. v. O. van 12 Aug. 1881, n°. 56.

Overwegende, dat de slotbepalingen van de tarieven der prijzen van toebehooren, verwisselstukken tot draagbare wapenen, enz., gevoegd bij de beschikking van 5 Augustus 1880, IVde Afd. Art., n°. 56 (*R. M.* 1880, II, bladz. 178), een aanvulling behoeven;

Heeft goedgevonden te bepalen:

dat in punt *C. Buitengewone herstellingen* (bladz. 242 van genoemd *R. M.*), tusschen de eerste en de tweede alinea moet worden gesteld:

»Bij de wapenen, die voor bijzonder slechte schietuitkomsten worden opgezonden, moeten, behalve de opgave, als bijlage I bij deze aanschrijving behoorende, aan den Inspecteur der draagbare wapenen tevens worden toegezonden de met die wapenen verkregen schijfbeeldens, met hoogte- en breedtespreiding in getallen opgegeven.»

Posterijen. Aanschr. M. v. O. v. 20 Aug. 1881, n°. 31. Meded. v. h. Kon. besluit van 31 Juli 1881, (*Staatsbl.* n°. 145).

Gelet op art. 15 der wet van 22 Juli 1870 (*Staatsblad* n°. 138);

Gezien het rapport van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van 27 Juli 1881, n°. 58, afdeling Posterijen;

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging van het vastgestelde bij Onze besluiten van 30 November 1870 (*Staatsblad* n°. 183), gewijzigd bij die van 18 Augustus 1875 (*Staatsblad* n°. 145) en van 16 Januari 1878 (*Staatsblad* n°. 1), te bepalen:

Artikel 1.

De aanneming en uitreiking van aangeteekende brieven met een aangegeven geldswaarde, *f* 600 te boven gaande, kan mede geschieden door tusschenkomst van de hulpkantoren der posterijen, die daarvoor door Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid zullen worden aangewezen.

Brengt — ten vervolge op de kennisgeving van 29 Januari 1878, n°. 44 S (*R. M.* 1878, II, bladz. 20) — voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de Landmacht.

Reis- en verblijfkosten. Aanschrijving M. v. O. van 22 Augustus 1881, n°. 29. Mededeeling van Z. M. besluit van 10 Augustus 1881, n°. 23.

Gezien Ons besluit van 15 December 1849 (*Staatsblad* n°. 62), houdende algemeene bepalingen nopens de vergoeding wegens reis- en verblijfkosten, toe te kennen aan burgerlijke rijksambtenaren, enz.;

Gelet op Ons besluit van 23 April 1851 (*Staatsblad* n°. 21), verschillende bepalingen bevattende tot uitbreiding van eerstgemeld besluit, inzonderheid voor zooveel het daarbij vastgestelde onder artikel 1 § a betreft;

Op de voorrachten van Onzen Minister van Oorlog van den 1sten Augustus 1861, Ie Afd., n°. 59, en van Onzen Minister van Financiën ad interim van den 5den daaraanvolgenden, n°. 36 Gen. Thes.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen:

1°. dat de na te melden ambtenaren en beambten, voor de reizen, welke zij verplicht zijn voor 's Rijks dienst af te leggen, met opzicht tot de hun deswege toe te kennen vergoeding voor reis- en verblijfkosten, worden gerangschikt in die van de bij Ons eerstaangehaald besluit vastgestelde klassen van betrekkingen, welke achter elke betrekking speciaal is vermeld, als:

De burgerleeraars bij de Krijgsschool en den cursus voor Intendance 3de klasse.

De keurmeesters bij 's Rijks centraalmagazijnen van militaire kleeding, uitrusting, enz. 3de klasse.

De militaire apothekersbedienden 4de klasse.

De hoofdonderwijzer en hulponderwijzers bij de Pupillenschool 4de klasse.

De machinisten en opperschippers van het korps Torpedisten 4de klasse.

De assistent-magazijnmeesters, boekhouders en schrijvers 1ste klasse bij 's Rijks centraalmagazijnen van militaire kleeding, uitrusting enz. 4de klasse.

De opzichters der instrumentmakers en metaaldraaiers en over de werktuigelijke inrichtingen der patroonfabriek 4de klasse.

2°. dat de bovenbedoelde vergoeding ook zal worden genoten voor reizen, in het belang van 's Rijks dienst gedaan sedert 1 Januari 1881.

Cantines in het kamp van *Milligen* door Zijne Majesteit aangeboden. Aanschrijving M. v. O. van 31 Augustus 1881, n°. 63.

Aan het leger.

Het heeft den Koning behaagd, mij te doen mededeelen, dat het Zijner Majesteits voornemen is, in het kamp van *Milligen* drie cantines, overeenkomende met het plan van Hoogstdezelfs Châlet »het Aardhuis» te laten bouwen voor de officieren van aldaar kampeerende troepen.

Van bedoelde cantines zullen twee voor de infanterie en een voor de andere wapens en den staf worden bestemd.

Zijne Majesteit heeft mij vergund het leger met Hoogstdezelfs bovengemeld voornemen in kennis te stellen.

Terwijl ik aan deze Koninklijke machtiging hierdoor gevolg geef, houd ik mij overtuigd, dat het geschenk des Konings als een nieuw blijk van Zijner Majesteits belangstelling in het leger steeds ten hoogste zal worden gewaardeerd.

Strategische velddienst door cavalerie en rijdende artillerie. Aanschrijving M. v. O. van 2 September 1881, n°. 66. Mededeeling van Z. M. besluit van 7 Juni 1881, n°. 48, aldus luidende:

Het noodig achtende dat de cavalerie in vereeniging met rijdende artillerie geoefend worde in den strategischen velddienst;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 31sten Mei 1881, Kabinet Litt. A¹³;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Art. 1. In de maand September a. s. zullen in een gedeelte van Noord-Brabant en Limburg, onder de leiding van den inspecteur der cavalerie, oefeningen in den strategischen velddienst gehouden worden.

Art. 2. Aan die oefeningen zullen deelnemen: de staf en vier veldeskadrons van het 2de en van het 3de regiment huzaren, een batterij van het korps rijdende artillerie, een peloton van het eskadron ordonnansen, een detachement trein, een detachement hospitaalsoldaten, en een detachement maréchaussée.

Art. 3. Op de behoorlijke samenstelling der bij dit besluit bedoelde eskadrons, batterijen en detachementen, zoome de van de voertuigen der betrokken korpsen wordt door Onzen Minister van Oorlog orde gesteld.

Art. 4. Onze Minister van Oorlog wordt gemachtigd, voor de oefeningen hiervoren bedoeld het vereischte aantal hoofd- en verdere officieren van de verschillende korpsen, staven en diensten, zoome de nog noodige troepen-detachementen aan te wijzen.

Art. 5. Door den generaal, de hoofd- en de verdere officieren, die aan de oefeningen deelnemen, wordt gedurende den tijd, dat zij zich daartoe buiten hunne gewone standplaatsen moeten ophouden, tot en met den dag van de terugkomst in hunne garnizoenen, de navermelde toelage per dag genoten:

door door den generaal, leider der oefeningen.	f 12,00
door de regimentscommandanten.	» 5,50
door den chef van den staf der cavalerie, den intendant, } belast met den administratiew dienst, en den officier van ge- } zondheid, chef van den geneeskundigen dienst. . . . . } Hooftoff. zijnde.	» 4,00
door de hoofdofficieren belast met het bevel over twee of meer } eskadrons. . . . . }	» 3,00
door een kapitein of ritmeester.	» 2,00
door een luitenant	» 1,50

Art. 6. De levensmiddelen voor de onderofficieren en minderen, die gedurende de oefeningen zonder voeding bij de ingezetnen worden gehuisvest of een bivak of noodkwartier betrekken, worden voor rekening der menages aangeschaft.

Als tegemoetkoming in de hoogere kosten deswege en tevens tot aankoop van het noodige brood, wordt op de dagen, dat zij in een der opgenoemde gevallen verkeerden, hunne dagelijksche soldij verhoogd met f 0,40, welk bedrag tevens wordt toegekend aan de waschvrouwen, die in de in dit artikel bedoelde termen vallen.

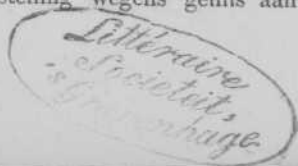
Indien dit door den leider der oefeningen mocht worden noodig geoordeeld, kan een door Onzen Minister van Oorlog te bepalen reserve-ration, voor 's Rijks rekening, aan de troepen worden verstrekt.

Op den dag, waarop dit ration wordt gebruikt, wordt de hierboven bedoelde soldijverhooging niet genoten.

Art. 7. Acht dagen vóór het vertrek der troepen uit hunne standplaatsen, tot en met den dag vóór de terugkomst aldaar, zal het ration fourage voor de aan de oefeningen deelnemende officers- en troepenpaarden bestaan in:

- 3 KG. hooi,
- 4 » stroo en
- 6 » haver.

Aan de officieren, tot het houden van dienstpaarden gerechtigd, wordt de fourage voor die paarden gedurende de oefeningen in natura verstrekt, terwijl de schadeloosstelling wegens gemis aan fourage voor de officieren, die aan

de oefeningen zullen deelnemen, wordt verhoogd met f 0,20 daags, gedurende de acht dagen, welke aan de oefeningen voorafgaan.

Art. 8. Indien het door den leider der oefeningen wordt noodig geoordeeld, op een bivak stroo te verstrekken of wachtvuren te ontsteken, veldbruggen te slaan of andere pionierwerkzaamheden te doen verrichten, wordt het daartoe noodige voor 's Rijks rekening aangeschaft.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze te bepalen:

1°. de oefeningen zullen plaats hebben van omstreeks 20 tot 30 Sept. a. s.
2°. Zoowel van het 2de als van het 3de regiment huzaren zullen het 1ste, het 2de, het 3de en het 4de eskadron aan de oefeningen deelnemen, en daartoe, door aanvulling uit de 5de eskadrons, op de grootst mogelijke sterkte gebracht worden.

De paarden, die jonger dan 7 jaar zijn, blijven in de garnizoenen achter, met uitzondering nochtans van de volkomen op kracht zijnde zesjarige paarden.

3°. Het peloton van het eskadron ordonnansen zal een sterkte hebben van 20 troepenpaarden.

4°. De 1ste batterij van het korps rijdende artillerie zal aan de oefeningen deelnemen en uitrukken met 6 vuurmonden, 3 caissons, 1 voorraadafsluit, 1 bagagewagen en 1 smidswagen.

5°. De leider treedt in overleg met den inspecteur der artillerie:

a. omtrent het verstrekken uit en inleveren in de magazijnen van de voertuigen, welke niet bij de batterijen aanwezig zijn, van die, welke bij de staven en korpsen der manoeuvreerende cavalerie-brigade moeten worden ingedeeld, en van de benodigde munitieën;

b. omtrent de sterkte aan manschappen en paarden van het detachement trein in verband met de ingedeelde rijkvoertuigen.

6°. Het detachement hospitaalsoldaten zal een sterkte hebben van 2 onderofficieren of korporaals en 8 soldaten.

De dienst van het detachement wordt geregeld door den chef van den geneeskundigen dienst der cavalerie-brigade.

7°. Worden bestemd:

tot chef van den staf der brigade de luitenant-kolonel W. K. L. VAN HELDEN, chef van den staf bij de inspectie der cavalerie;

tot adjunct-chef van den staf der brigade de kapitein van den generalen staf W. E. A. WUPPERMANN, en tot adjudant van den leider de ritmeester bij den staf der cavalerie J. C. RIJNBENDE.

Voorts worden aan den leider toegevoegd de luitenant-kolonel G. HOLTJUS van het 1ste regiment huzaren, de majoor jhr. L. J. H. TEDING VAN BERKHOUT en de ritmeester J. VAN DER WEDDEN, beide laatstgenoemden van het 3de regiment huzaren.

8°. Met den administratieven dienst bij de cavalerie-brigade wordt belast de kapitein-intendant F. J. HINRICHS, aan wien de 1ste luitenant-kwartiermeester J. K. H. M. VAN KESTEREN van het regiment grenadiers en jagers wordt toegevoegd.

9°. De leider zal door de gewone tusschenkomst den sub 7°. en 8°. genoemden officieren aanschrijven, waar en wanneer zij zich tot de aanvaarding hunner betrekking moeten aanmelden.

10°. In de waarneming van de geneeskundige en veterinaire diensten bij

de manoeuvreerende troepen zal door den inspecteur van den geneeskundigen dienst worden voorzien.

De leider zal hem daartoe tijdig een opgave moeten verstrekken van den datum, waarop de officieren van gezondheid en de paardenartsen, die niet tot de aan de oefeningen deelnemende cavalerie en artillerie behooren, op hunne bestemming dienen aan te komen.

11°. De leider kan de commandanten van het 2de en het 3de regiment huzaren, de commandant der 1ste batterij van het korps rijdende artillerie, de onder 7°. genoemde officieren en den kapitein-intendant HINRICHS vóór den aanvang der oefening gedurende hoogstens twee dagen te 's Gravenhage vereenigen, ten einde hun de noodige inlichtingen, aanbevelingen, enz. te geven.

12°. Aan de officieren, die twee dienstpaarden hebben, en aan de tijdens de oefeningen van bereden troepen gedetacheerde officieren, die afzonderlijk reizen moeten, wordt — zoo zij zulks verlangen — uit hun garnizoen een troepenpaard voor hun oppasser verstrekt.

13°. Na afloop der oefeningen zendt de leider aan het Departement van Oorlog een algemeen verslag omtrent de oefeningen.

De commandant der artillerie, de intendant, belast met den administratieven dienst bij de cavalerie brigade, en de chef van den geneeskundigen dienst zenden een dergelijk verslag, voor zooveel hun wapen of hun dienst betreft, aan het Departement van Oorlog, respectievelijk door tusschenkomst van den leider, den hoofdintendant en den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht, welke beide laatste autoriteiten het aan den leider doen toekomen.

14°. De bevelhebbers in de betrokken militaire afdeelingen handelen, ter voorziening in den garnizoensdienst gedurende den tijd, dat de aan de oefening deelnemende troepen hunne garnizoenen hebben verlaten, zooals bij art. 17 der *Algemeene instructie betrekkelijk het kampeeren van troepen op de legerplaats bij Milligen* is voorgeschreven.

Strategische velddienst door cavalerie en rijdende artillerie Aanschrijving M. v. O. van 6 September 1881, n°. 14. Mededeeling van Z. M. besluit van 4 September 1881, n°. 4, aldus luidende:

Het noodig achtende wijzigingen te brengen in Ons besluit van 7 Juni 1881, n°. 48;

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 3 September 1881, IIe Afd., n°. 29;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Onze Minister van Oorlog wordt gemachtigd, ter vervanging van de twee eskadrons van het 2de regiment huzaren te Venlo in garnizoen, die o. a. bij Ons voormeld besluit waren aangewezen om aan de cavaleriemanoevres, tot oefening in den strategischen veiligheidsdienst, deel te nemen, twee eskadrons van het 1ste regiment van dat wapen, aan te wijzen.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ten vervolge op de beschikking van 2 September 1881, IIe Afd., n°. 66 (*R. M.* 1881, II, blz. 213), ter kennis van de Landmacht.

Strategische velddienst door cavalerie en rijdende artillerie. Aanschrijving M. v. Oorlog van 22 September 1881, n°. 1.

Mededeeling van Z. M. besluit van 17 September 1881, n°. 27, aldus luidende:

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog, van den 14den September 1881, IIe Afd., n°. 1.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen:

Art. 1 van Ons besluit van 7 Juni 1881, n°. 48 wordt gelezen als volgt:

In de maanden *September* en *October* a. s. zullen in een gedeelte van *Noordbrabant* en *Limburg*, onder de leiding van den Inspecteur der cavalerie, oefeningen in den strategischen velddienst gehouden worden.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken, punt 1°. van de dezerzijdsche beschikking van 2 September jl., IIde Afd., generale staf, n°. 66 (*R. M.* 1881, II, blz. 213);

B. Te bepalen, dat de oefeningen zullen plaats hebben van omstreeks 27 September tot 6 October e. k.

Koloniale dienst. Schrijvers voor de militaire administratie. Aanschrijving M. v. O. van 22 September 1881, n°. 68.

Mededeeling van Z. M. besluit van 27 Juli 1881, n°. 30, aldus luidende:

Op de voordracht van Onzen Minister van Koloniën dd. 19 Juli 1881, letter C, n°. 7, opgemaakt in overleg met Onzen Minister van Oorlog;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Als soldaat-schrijver bij de militaire administratie van het leger in Ned. Indië worden aangenomen ongehuwden, niet ouder dan dertig jaren, die voldoen aan een door Onzen Minister van Koloniën te regelen examen, fysiek geschikt bevonden worden voor den dienst bij het voormelde leger; en de stukken overleggen, vereischt tot het aangaan eener militaire verbintenis als soldaat bij dat leger.

Art. 2. Hij, die als soldaat-schrijver wordt aangenomen, gaat op den gebruikelijken voet een militaire verbintenis aan voor den tijd van zes jaar.

Hij geniet *f* 350 (*drie honderd vijftig gulden*) handgeld, waarvan hem echter bij het aangaan der verbintenis niet meer dan *f* 50 (*vijftig gulden*) wordt uitbetaald; de overige *f* 300 (*drie honderd gulden*) wordt te zijnen name ingelegd in de Rijkspostspaarbank, met bepaling, dat over de inlage en over de daarop verschenen rente niet kan worden beschikt, dan na bekomen machtiging van Onzen Minister van Koloniën, welke machtiging niet wordt verleend dan op verzoek van den inlegger, en

a. nadat hem het gewoon paspoort, met of zonder certificaat van goed gedrag is uitgereikt of gagement van goed gedrag toegekend, en

b. bij uitzondering, vóór het sub a aangegeven tijdstip, indien Onze Minister van Koloniën dit in het belang van den inlegger nuttig oordeelt.

Overlijdt de militair voordat de inlage en de daarop verschenen rente hem zijn uitbetaald, dan worden die gelden op het verzoek zijner erfgenamen aan dezen vitgekeerd.

Art. 3. Aan soldaten-schrijvers wordt voor gouvernementsrekening overtocht verleend naar Ned.-Indië als passagier der tweede klasse.

Art. 4. Alle uitgaven, krachtens dit Ons besluit te doen, komen ten laste der begrooting van *Nederlandsch-Indië*.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht;

En heeft goedgevonden, tevens bij deze:

A. In te trekken, de aanschrijving van 21 Augustus 1876, n°. 49 P (*R. M.* 1876, II, blz. 186);

B. Ter kennis te brengen van de landmacht het onderstaande:
VOORSCHRIFT tot uitvoering van 's Konings besluit dd. 27 Juli 1881, n°. 30, betreffende de aanneming van soldaten-schrijvers voor den dienst der militaire administratie bij het leger in Nederlandsch-Indië.

Art. 1. Het examen voor soldaten-schrijvers, bestemd voor den dienst der militaire administratie bij het leger in *Nederlandsch-Indië* wordt op den *eersten en derden Woensdag* van elke maand gehouden aan het Departement van Koloniën.

Tot dat examen worden toegelaten allen die zich daartoe bij het Departement van Koloniën aanmelden, onder overlegging eener schriftelijke verklaring van den plaatselijken commandant te *'s Gravenhage*, overeenkomstig het hierbij vastgesteld model A. (Zie *Rec. Milit.* blz. 225.)

Art. 2. Het examen omvat:

- a. het schrijven van een vaardige en duidelijk leesbare hand;
- b. het maken van een opstel, over een eenvoudig onderwerp, in de Nederlandsche taal, zonder zinstorende taal- en stijlfouten;
- c. het vlug en zonder grove of zinstorende fouten schrijven onder eenvoudig Hollandsch dictée;
- d. het vlug en verstaanbaar lezen van gedrukt en geschreven schrift;
- e. de vaardige toepassing van de vier hoofdregels der rekenkunde, met gebruik van tiendeelige breuken.

Art. 3. De commissie van examen, bestaande uit twee of meer door den Minister van Koloniën aan te wijzen officieren of gepensioneerde officieren van de militaire administratie bij het leger in *Nederlandsch-Indië*, brengt binnen 24 uur na den afloop van het examen, aan dien Minister schriftelijk rapport uit nopens hare bevinding en geeft daarbij omtrent elken candidaat bepaaldelijk aan of zij hem al dan niet geschikt acht om als soldaat-schrijver te worden aangenomen.

Art. 4. De candidaten, die ter aanneming geschikt geacht worden, melden zich opnieuw aan bij den plaatselijken commandant te *'s Gravenhage*, voorzien van de hun door deze autoriteit, overeenkomstig artikel 1 afgegeven verklaring, die — ten blijke hunner geschiktheid — namens den Minister van Koloniën wordt aangevuld met de woorden: »heeft aan het examen voldaan." Zij worden, door de zorg van den plaatselijken commandant voornoemd, gedirigeerd op het koloniaal werfdepôt te *Harderwijk*.

Art. 5. Nadat de soldaat-schrijver bij het koloniaal werfdepôt te *Harderwijk* als zoodanig is aangenomen en gekleed, wordt hem verlof verleend, met behoud van soldij voor den tijd van ten hoogste zes weken. Tevens wordt hem *f* 50.— handgeld uitbetaald door de hoofdadministratie van het werfdepôt, die zorg draagt voor den inleg van *f* 300.— ten zijnen name in de Rijkspostspaarbank, en het spaarboekje opzendt aan het Departement van Koloniën.

Art. 6. Telkens nadat een of meer soldaten-schrijvers zijn aangenomen, geeft de commandant van het koloniaal werfdepôt rechtstreeks aan het Departement van Koloniën kennis van het tijdstip waarop de aldus aangenomen ter uitzending naar *Nederlandsch-Indië* gereed zullen zijn.

C. de chefs der korpsen en inrichtingen van de landmacht uit te noodigen, bovenstaand besluit en voorschrift den eersten Maandag of den eersten Zondag van elk kwartaal aan hun onderhoorigen beneden den rang van officier te doen voorlezen.

Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de Infanterie. (Herdruk) Aanschrijving M. v. O. van 8 Augustus 1881, n°. 74.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,25 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 0,33 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een herdruk van het *Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij de Infanterie*;

Gelast dat honderd afdrucken dezer aanschrijving, ter uitreiking aan de commandanten der dd. Schutterijen, aan het Departement van Binnenlandsche zaken zullen worden gezonden, en

doet wijders opmerken, dat door bovenstaande order buiten werking gesteld worden de aanschrijvingen van 27 Mei 1878, IIIe Afd. N°. 69 (*R. M.* 1878, II, bl. 99), van 14 September 1880, IIe Afd. n°. 31 (*R. M.* 1880, II, blz. 291), van 21 September 1880, IIe Afd. n°. 24 (*R. M.* 1880, II, blz. 294) en van 25 Maart 1881, IIe Afd. n°. 29 (*R. M.* 1881, II, blz. 93).

Schootstafels voor het kanon van 24 cM. St. en II. Aanschrijving M. v. O. van 9 Augustus 1881, n°. 43.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en te zamen, tegen den prijs van *f* 0,01⁵ voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz. verkrijgbaar gesteld zijn:

de *Schootstafel voor het St. kanon van 24 cM. bij gebruik van de granaat van 161 K.G. en de lading van 39 K.G. keisteenbuskruit*, en

de *Schootstafel voor het II. kanon van 24 cM. bij gebruik van projectielen van 144 K.G. en de lading van 24 K.G. keisteenbuskruit*.

Deze beide schootstafels zijn bestemd om als bladz. 190a en 191 in het *Handboek voor onderofficieren en korporaals der artillerie*, 1e deel, te worden opgenomen;

Doet wijders opmerken, dat door bovenstaande order buiten werking gesteld wordt de aanschrijving van 4 Augustus 1879, IIe Afd. n°. 57 (*R. M.* 1879, II, bladz. 229).

Eskadronsschool te paard. Aanschr. M. v. O. van 27 Aug. 1881, n°. 20.

Brengt, ten vervolge op de kennisgeving van 22 Juni 1881, IIe Afd., n°. 35 (*R. M.* 1881, II, bladz. 171), door deze, ter kennis van de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie, van het gewijzigde *Exercitie-reglement voor de Cavalerie* thans in het licht is verschenen de *Eskadronsschool te paard*.

De prijs, waartegen dit onderdeel van genoemd reglement verkrijgbaar wordt gesteld, is: voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz. *f* 0,24 en voor particulieren in den handel *f* 0,32.

Schoolboek voor lager militair onderwijs, 1ste stukje. Aanschrijving M. v. O. van 10 Aug. 1881, n°. 50.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,40 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 0,53 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een eenigszins gewijzigde *herdruk* van het *Schoolboek voor lager militair onderwijs, 1ste stukje*, door W. G. ROMPELMAN, Kapitein bij het 4de Regiment Infanterie,

Boekwerk. Aanschrijving M. v. O. van 15 September 1881, n°. 23.

Kennisgeving, dat bij den uitgever M. M. Olivier, te *Amsterdam*, in het licht is verschenen een werk, getiteld:

Tactische voorbeelden van Hugo von Helwig, voor leger en schutterij in Nederland, bewerkt door A. H. L. Badings, kapitein der infanterie.

ERRATA.

Recueil Militair 1881 (Eerste Gedeelte).

Op blz. 210, regel 4 van onderen, staat: *ketelbakken* lees: *ketelhaken*.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

THE DATA

Main body of faint, illegible text, likely containing data or a detailed report.

Faint text at the bottom of the page, possibly a footer or concluding remarks.

RECUEIL MILITAIR.

(26 SEPTEMBER — 25 OCTOBER 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 30 Sept. 1881, n°. 101.

In aanmerking nemende, dat de tramwegen in den lande langzamerhand een zoodanige uitbreiding hebben verkregen, dat het wenschelijk is, daarvan voor militair vervoer partij te trekken;

Brengt, in verband daarmede, bij deze, ter kennis van de landmacht:

§ 1. dat is vastgesteld een regeling van het militair vervoer over de tramwegen, waarvan de inhoud in hoofdzaak gelijk is aan dien van de regeling van het militair vervoer over de spoorwegen, bedoeld bij de beschikking van 14 December 1878, VIIIste afd., n°. 57 (*R. M.* 1878, I, bladz. 931), en waarin bovendien nog het navolgende voorkomt:

a. Zijn de rijtuigen of rijtuigafdeelingen eener tramwegonderneming in klassen onderscheiden, dan moeten de officieren vervoerd worden in de eerste of hoogste, de onderofficieren en mindere militairen in de tweede of laagste klasse;

b. Worden voor het vervoer over tramwegen tusschen de aan detachementen, aan alleen reizende onderofficieren en mindere militairen, of aan miliciens, aangewezen plaatsen van vertrek en van bestemming, voor het publiek rechtstreeksche biljetten uitgegeven voor het vervoer over tram- en spoorwegen, dan zal voor het militair vervoer kunnen worden volstaan met de afgifte van één verklaring of één vervoerbewijs voor de geheele reis;

c. Voor het vervoer van krijgsvolk, en voor het vervoer van oorlogstuig (zonder dat daarbij marcheerende troepen behooren) van de eene militaire autoriteit naar de andere, gelden de bepalingen tot verzekering van de veiligheid der reizigers met openbare middelen van vervoer, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 31 Juli 1880 (*Staatsblad* n°. 121), en de bepalingen, bij bijzondere overeenkomsten met de tramwegondernemingen vastgesteld;

d. De verzending van het oorlogstuig, onder c bedoeld, geschiedt op vrachtbrieven, opgemaakt in den vorm als voor het militair vervoer over spoorwegen gebruikelijk is. Daarbij wordt aangenomen:

- 1°. dat — om het even of dit al dan niet op den vrachtbrief is aangewezen — voor leveringstijd zal gelden de termijn, voor ijlgoed op de spoorwegen vastgesteld;
- 2°. dat de vergoedingen, verschuldigd bij vertraagde aflevering, bij beschadiging, of bij verlies van goederen, zullen worden bepaald op dezelfde wijze als voor de spoorwegen is voorgeschreven;

§ 2. Dat op de grondslagen dier regeling overeenkomsten zijn gesloten met de directiën van:

de Nederlandsche tramwegmaatschappij te *Utrecht*,
de Geldersche stoomtramwegmaatschappij te *Doetinchem*,
de Rijnlandsche stoomtramwegmaatschappij te 's *Gravenhage*,
de Stichtsche tramwaymaatschappij te *Utrecht*, en
de Zuider stoomtramwegmaatschappij te *Breda*,

en dus voor het militair vervoer van de lijnen dier maatschappijen — voor zooverre die in exploitatie zijn of komen zullen — gebruik kan worden gemaakt;

§ 3. Dat bij die overeenkomsten o. a. het navolgende is bepaald:

a. Wanneer, op verlangen van den Minister van Oorlog, of, krachtens diens machtiging, door autoriteiten bij die machtiging genoemd, rijtuigen *uitsluitend* voor militair vervoer ter beschikking worden gesteld voor het overbrengen van krijgsvolk, zieken of gewonden, of wel — met inachtneming van de op dat vervoer bestaande wettelijke bepalingen — van buskruit of ernstvuurwerken, dan wordt de vracht berekend naar het totaal getal zitplaatsen in die rijtuigen aanwezig;

b. De betrokken ondernemingen verklaren zich — wat het vervoer in tijden van oorlog betreft — bereid, te voldoen aan alle maatregelen, voor te schrijven, en aan vorderingen, te stellen door den Minister van Oorlog of, krachtens diens machtiging, door een bevelhebber van het leger, voor 's Rijks dienst in het belang van 's lands verdediging, en zulks ten opzichte van:

1°. staking van den dienst, om het even of daarmede al dan niet gepaard gaat de vordering tot het verwijderen van het materieel van de lijn naar daartoe gelijktijdig aangewezen plaatsen;

2°. het geheel of gedeeltelijk gebruik — tegen schadeloosstelling — van den tramweg en van het aan de maatschappij toebehoorend materieel; — het bedrag der schadeloosstelling wordt alsdan bepaald bij minnelijke schikking of — bij gebreke daarvan — door den rechter;

§ 4. Dat overigens ten aanzien van het vervoer over tramwegen gelden de voor het vervoer van personeel en goederen over spoorwegen gegeven voorschriften bij:

a. de §§ 1 tot 10, 12 tot 17, 22 en 23 der hiervoren reeds genoemde beschikking van 14 December 1878, en dus voor de kennisgevingen, verklaringen, vervoerbewijzen, vrachtbrieven, enz. van dezelfde gedrukte formulieren moet worden gebruik gemaakt, met dien verstande, dat daarop het woord *spoorweg* in *tramweg* wordt veranderd, en dat de bewijzen (strooken van verklaringen, mitsgaders vrachtbrieven) wegens vervoer over tramwegen op de bij § 17 dier beschikking bedoelde lijst worden gebracht, en wel nà die voor vervoer over spoorwegen;

b. de §§ 7, 8, 10, 11, 12 en 13 der beschikking van 25 November 1879, VIIIste afd., n°. 20 (*R. M.* 1879, I, blad. 53);

§ 5. Dat de tarieven voor het vervoer over tramwegen opvolgend — naar gelang er lijnen van maatschappijen, met wie overeenkomsten zijn gesloten, in exploitatie komen — zullen worden medegedeeld; — van de lijnen, thans reeds in exploitatie, volgen die tarieven hierna. (*Zie R. M.*, blad. 600—602.)

Vaststelling van een model-memorïe voor de approviandeering eener versterkte plaats. Aanschrijving M. v. O. van 7 Oct. 1881, n°. 47.

Gelet op het bepaalde bij art. 55 van het Voorschrift ter uitvoering van het Koninklijk besluit van den 23sten November 1880, n°. 25 nopens de

samenstelling van de rations levensmiddelen, fourages, enz. in tijd van oorlog, — te velde en in versterkte plaatsen —, vastgesteld bij ministeriële beschikking van 6 April 1881, VIde Afd. Intendance, n°. 56 (*R. M.* 1881, I, blz. 505).

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht:

I. dat door hem is goedgekeurd een uitgewerkt model van een memorie voor de approviandeering van versterkte plaatsen, voorzien van toelichtingen en aanwijzingen;

II. dat deze model-memorie afzonderlijk zal worden gedrukt en daarvan aan elk der aangewezen commandanten van stellingen, groepen, vestingen en forten, aan elken kapitein-intendant en aan ieder, die op last van het Departement van Oorlog één exemplaar, of meer exemplaren van het *Recueil Militair* voor zijn bureau, archief, korps of inrichting ontvangt: één of meer exemplaren met diezelfde bestemming, kosteloos verstrekt zullen worden, en

III. dat hij, in verband met het vorenstaande, heeft goedgevonden te bepalen:

1°. dat de gegevens, benodigd tot het samenstellen der memoriën, door de betrokken autoriteiten op aanvraag moeten worden verstrekt;

2°. dat de intendanten, belast met het samenstellen der memoriën, deze *zoodra mogelijk*, aan den intendant in de betrokken militaire afdeling moeten zenden, en dat hiermede moet worden aangevangen zoodra een memorie gereed is;

3°. dat de intendanten in de militaire afdelingen gehouden zijn, de ontwerpen, naar gelang deze bij hen zullen zijn ingekomen, te onderzoeken en daarna — zoo noodig voorzien van hunne opmerkingen — aan den hoofdintendant te zenden;

4°. dat de intendanten, onder 3°. bedoeld, uit de memoriën de noodige gegevens moeten putten aangaande den voorraad levensmiddelen, enz., op te leggen in de centraal-verplegingsmagazijnen, en daarvoor de noodige voorstellen aan den hoofdintendant moeten onderwerpen;

5°. dat de goedgekeurde memoriën in het archief van den aangewezen intendant in de stelling moeten worden opgelegd;

6°. dat de intendanten, belast met het opmaken der memoriën, moeten nagaan, of veranderde toestanden, wijzigingen in het materieel, enz. ook wijzigingen van de memoriën voor de verpleging noodzakelijk maken; dat indien dit het geval is, zij daaromtrent jaarlijks op 1 April, of zoo noodig ook op andere tijdstippen, aan den hoofdintendant voorstellen moeten doen; dat deze autoriteit bedoelde voorstellen zoo noodig aan de goedkeuring van den Minister van Oorlog onderwerpen moet, en dat het wijzigen der memoriën geschieden moet in overleg met de aangewezen stellingcommandanten;

7°. dat door de intendanten, belast met het opmaken der memoriën, aan den Minister van Oorlog opgave moet worden gedaan van het benodigde getal registers en gedrukte stukken, noodig voor de waarneming van de betrekking van ambtenaar van den burgerlijken stand in de verschillende versterkte plaatsen en dat deze registers en gedrukten daarna vanwege het Departement van Oorlog aan de aangewezen intendanten in de stellingen zullen gezonden worden, ten einde bij de, voor elke versterkte plaats op te maken, memorie te worden bewaard;

8°. dat de, door de intendanten in te vullen, staten voor de berekeningen, op het vereischte formaat gedrukt, op aanvraag kosteloos verkrijgbaar zullen zijn bij den hoofdintendant, en

9°. dat alle stukken betreffende de approviandeering der versterkte plaatsen als van vertrouwelijk aard moeten beschouwd worden.

Soldij van eenige houtwerkers en smid-bankwerkers bij de bereden artillerie. Aanschrijving M. v. O. van 10 October 1881, n°. 59. Mededeeling van Z. M. besluit van 2 October 1881, n°. 12.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 27sten September 1881, IIIde Afd. n°. 61.

Gezien de bijlagen B en C van Ons besluit van 14 Februari 1881, n°. 9, houdende samenstelling respectievelijk van een regiment Veld- en van het korps Rijdende Artillerie.

Hebben goedgevonden en verstaan:

met aanvulling in zooverre van het bepaalde bij noot 5 van eerstbedoelde en bij noot 3 van laatstgemelde bijlage te bepalen, dat de timmerlieden, wagenmakers en smeden der bereden Artillerie, die den 1sten April jl. zijn overgegaan in de betrekkingen van hout- of smid-bankwerker bij de Veld- of Rijdende Artillerie, gerekend van laatstgenoemden datum en zoolang zij in hunne tegenwoordige betrekking niet voor hooger soldij in aanmerking komen, zullen genieten een soldij van f 0,53 daags.

TWEEDE GEDEELTE.

Administratie bij de korpsen. Kassen. Aanschrijving M. v. O. van 26 September 1881, n°. 94.

Vernomen hebbende, dat bij de korpsen van het leger twijfel bestaat nopens het houden van kassen bij, en het doen van betalingen door de hoofdadministratiën der infanteriekorpsen;

Brengt, in verband daarmee, bij deze, het navolgende ter kennis van de landmacht:

§ 1. Zooals volgt uit het bepaalde bij art. 179 van het provisioneel reglement van administratie, en uit de voorschriften op dat artikel, moet er bij de hoofdadministratiën een kas worden gehouden.

§ 2. Uit die kas behooren in den regel de betalingen te worden gedaan, welke niet uitsluitend de administratie der bataljons raken.

§ 3. Met afwijking van het bepaalde bij de vorige §, kunnen de administratiën der bataljons — vooral tot oefening van de luitenants-kwartiermeester — onder onmiddellijk toezicht der hoofdadministratie, door deze, zoo noodig beurtelings, belast worden met de betalingen voor bakkerijen, nachtlegers, garnizoensmagazijnen, daggelden aan alleen reizende militairen, weduwpensioenen, enz. Daarbij moet echter zorg worden gedragen, dat het hiervoren bedoelde toezicht zoodanig zij, dat door het overnemen van de hoofdadministratie van de genoemde aan de bataljons opgedragen werkzaamheden, bij een onverwachte order tot vertrek, geen oponthoud worde veroorzaakt.

Inrichting van het Departement van Oorlog. Aanschrijving M. v. O. van 29 September 1881, n°. 27.

Heeft goedgevonden bij deze, met ingang van 1 October 1881, te bepalen:

DE STAAT DER SAMENSTELLING VAN HET DEPARTEMENT VAN OORLOG, behoorende bij de beschikking van den Minister van Oorlog van 16 April 1880, Iste Afd. Secretariaat, N°. 73 (*R. M.* 1880, II, bladz. 91), wordt nader gewijzigd in dier voege, dat hij, voor zooveel betreft, het 3de Bureau der afdeeling *Artillerie*, luidt:

»3de Bureau. — *Comptabiliteit*'.

»Een commies of hoofdcommies, hoofd van het bureau; een klerk of adjunctcommies.»

Onderricht in de rijkunst aan officieren van onbereden wapens en diensten. Aanschrijving M. v. O. van 30 September 1881, n°. 100.

Het wenschelijk achtende, dat gedurende den aanstaanden winter, waar de gelegenheid dit toelaat, ook aan niet tot bereden korpsen behoorenden onderricht gegeven worde in de rijkunst;

Heeft goedgevonden te bepalen:

1°. Gedurende den aanstaanden winter zullen de oefeningen in de rijkunst, zoowel voor officieren van onbereden wapens en diensten, als voor studenten voor den militairen geneeskundigen dienst en kweekelingen van 's Rijks veeartsenijsschool in de garnizoenen, waar zich bereden korpsen bevinden — te *Leiden* echter voor zooveel daartoe paarden beschikbaar zijn — weder op den gebruikelijken voet plaats hebben.

2°. Tot het geven van bedoeld onderricht zal van 1 November tot 1 April a. s. een detachement van het 1ste regiment huzaren, ter sterkte van 24 rijkspaarden en onder het bevel van een luitenant, met het noodige kader en verder personeel te *Leeuwarden* worden gestationneerd.

3°. De Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht zal de noodige maatregelen nemen tot voorziening in den veterinairen dienst bij het sub 2° bedoelde detachement.

4°. Ter voorziening in de behoefte aan fourage te *Leeuwarden*, zal worden gehandeld naar het bepaalde bij de beschikking van 16 October 1863, n°. 55 I (*B. U.* bladz. 921).

Voeding van den soldaat. Aanschrijving M. v. O. van 13 October 1881, n°. 41.

Brengt, door deze, ten vervolge op de Beschikking van 25 October 1880, *Vide Afd.*, n°. 81 (*R. M.* 1880, II, blz. 315) ter kennis van de landmacht, dat de volgende wijzigingen zijn gebracht in het *Voorschrift betreffende de voeding van de militairen der landmacht in tijd van vrede*:

Art. 3. *Eerste regel, achter »ingesteld”, te vernemen »zooveel mogelijk.”*

Punt b, te lezen: »Een kapitein-intendant.”

Punt b en c: Noot vervalt.

Punt f, 1ste alinea, te lezen: »Een luitenant-kwartiermeester, aan wien tevens de functiën van secretaris en beheerder van het magazijn van levensmiddelen worden opgedragen.”

Laatste alinea, te lezen: »Bij ontstentenis van een luitenant-kwartiermeester wordt een geschikt onderofficier voor het beheer van het magazijn aangewezen, terwijl alsdan een der leden, door den voorzitter aan te wijzen, als secretaris optreedt.

Bedoelde onderofficier is geen lid van de Commissie.”

Art. 4. *Als slotalinea toe te voegen:*

»De onderofficier, bedoeld bij het slot van art. 3, wordt op voordracht van den voorzitter der garnizoensvoedingscommissie, door den plaatselijken of garnizoenscommandant aangewezen voor het beheer van het magazijn.”

Art. 6. *Eerste regel, te lezen:*

»In plaatsen, waar geen of slechts één hoofdofficier aanwezig is, worden.”

Art. 7. *1ste alinea, slot aan te vullen met: »of door andere deskundige officieren”.*

3de alinea, 1ste regel, te lezen:

»Wanneer geen militair apotheker, paardenarts of ander deskundig officier aanwezig of’.

Art. 8. *9de alinea, te lezen:*

»Uit genoemde commissie worden elke week twee leden, geen hoofdofficier zijnde, aangewezen, die belast zijn met den *dagelijkschen dienst*. Zoo noodig kan de voorzitter voor dezen dienst ook beschikken over de plaatsvervangende leden der commissie».

Als slotalinea toe te voegen:

»De diensten, die van de leden der voedingscommissie worden gevorderd, zullen, zooveel mogelijk, op zoodanige tijdstippen gesteld worden, dat daardoor de gewone diensten niet lijden.»

Art. 11. *6de alinea, te lezen:*

Voor de aanschaffing van hetgeen na de eerste inrichting noodig blijkt, geeft de voedingscommissie met inachtneming tevens van het bepaalde in de voorgaande alinea, de machtiging, wanneer de kosten, door het brengen ten laste van de ménage van niet meer dan één vierde cent per man in de vijf dagen, binnen den tijd van drie maanden kunnen zijn aangezuiverd. Voor uitgaven van een hooger bedrag, wordt machtiging van den hoofdintendant vereischt».

Art. 12. *Hierin vervallen de artikelen »zout en komijne kaas».*

Art. 13. *2de alinea te lezen:*

»Daartoe zenden de garnizoens-voedingscommissiën, op den 1sten der laatste maand van elk kwartaal, aan den hoofdintendant een opgave van de benoedigde hoeveelheden, ingericht volgens model n°. 1. De hoofdintendant zendt die opgaven, op den 5den daaraanvolgende, aan de leveranciers».

Art. 14. *1ste alinea, te lezen:*

»Alléén in bijzondere omstandigheden mogen, met vermelding der redenen, aan den hoofdintendant, tusschentijds, aanvragen om levensmiddelen, als in art. 13 bedoeld, gedaan worden; de aannemers zijn verplicht, in die gevallen, uiterlijk 8 dagen na het bekomen der aanvragen van den hoofdintendant, daaraan te voldoen.

2de alinea: vervalt.

Art. 16. *Laatste alinea, te lezen:*

»Zoo noodig kunnen de plaatsvervangende leden door den hoofdintendant tot een tweede commissie van keuring worden aangewezen.

Art. 20. *Het hierin bepaalde te vervangen door:* »Indien, ten gevolge van niet tijdige verzending of aflevering, de levensmiddelen niet op den bepaalden tijd door de voedingscommissie ontvangen zijn, is deze gemachtigd, zoo noodig, door dagelijkschen aankoop in het benoedigde te voorzien. De daardoor veroorzaakte schade komt ten laste van den aannemer.

Art. 21. *Punt 3 en kanteekening. Te stellen in plaats van boter »zout».*

De noot bij dit artikel vervalt.

Art. 22. *1ste en 2de alinea, te lezen:*

»Eveneens wordt door de garnizoens-voedingscommissiën jaarlijks op 15 October aanbesteed de levering van de noodige aardappelen, voor het tijdvak van 1 November tot 15 Juni van het volgende jaar en op 1 Juni voor het tijdvak van 15 Juni tot 1 November van dat jaar.

Acht de commissie het voordeeliger de aanbestedingen voor korter tijdvak te doen geschieden of wel het noodige uit de hand aan te koopen, dan kan daartoe door den hoofdintendant machtiging worden verleend».

De noot bij dit artikel vervalt.

Art. 23. *1ste alinea, 2de regel, achter »proces-verbaal» te stellen »in duplo».*

Art. 24. *1ste alinea, te lezen:*

»In plaatsen, waar de sterkte der troepen te gering is om de benooidigheden, bedoeld bij art. 21, volgens de in bijlage II vermelde voorwaarden openbaar aan te besteden, wordt het noodige op de voordeeligste wijze aanschaff.

Wordt het in die garnizoenen wenschelijk geacht, de aanbestedingen te doen houden volgens voorwaarden, die van de in bijlage II opgenomenen afwijken, dan wordt daartoe bij gemotiveerd voorstel, door tusschenkomst van den hoofdintendant, de goedkeuring van den Minister van Oorlog gevraagd.

Art. 25. *Op »melk" te laten volgen: »boter" »kaas".*

11de regel. De woorden »voor Goeden Vrijdag" te vervangen door »en de zoutevisch."

Art. 26. *Een slotalinea toe te voegen:*

»Ingeval na een gehouden aanbesteding geen toewijzing van de levering plaats heeft, worden die kosten ten laste van de menage gebracht."

Art. 27. *Punt 4°. te lezen:*

»het aanschaffen en onderhouden van de broodzakken, broodmanden, vleeschmanden, enz., welke bij de uitdeelingen gebruikt worden."

Als punt 7°. aan het artikel toe te voegen:

»De benooidigheden voor het schoonhouden der kazernen, voor zoover daarin niet door de militaire genie wordt voorzien."

Slotalinea en noot vervallen.

Art. 34. *Slotalinea te lezen:*

»De voedingscommissie zendt hieromtrent op den 10den der eerste maand van elk kwartaal aan den hoofdintendant een opgave betreffende het laatstverloopen kwartaal, ingericht volgens model n°. 5.

Negatieve opgaven moeten eveneens worden ingezonden."

Art. 35. *De hierin genoemde artikelen aan te vullen met: »1 waterkuip, 1 koffieketel".*

Art. 36. *1ste alinea te lezen:*

»De benooidigde koffiekannen en kommen, evenals de keukenbehoefden, die niet bij elke compagnie aanwezig behoeven te zijn, als: vleesch- en broodmanden, aardappelmanpjes, zoutbakken, kolenschoppen, tangen, enz., worden door de garnizoens-voedingscommissiën aanschaff."

Art. 41. *Laatste regel, in plaats van »apotheker" te lezen: »deskundige".*

Art. 48. *Laatste alinea vervalt.*

Art. 49. *Achter de 2de alinea te laten volgen:*

»Zij moeten ten minste vijf dagen vóór den door hen bepaalden dag van invordering kennis geven aan de voedingscommissiën van den datum en de wijze waarop over het geld zal worden beschikt"

Art. 53. *Tweede regel, in plaats van f 0,0026, te lezen: »boven f 0,0025".*

Art. 54. *Te lezen:*

»Het geld, dat ingevolge art. 14 van de algemeene voorwaarden van aanbesteding door de garnizoens-voedingscommissiën van de leveranciers in bewaring blijft, moet in de kas van het korps, bedoeld in art. 48, gedeponneerd worden"

Art. 58. *Tusschen de 3de en 4de alinea de nieuwe zinsnede te voegen:*

»Ook kunnen ten behoeve van de menages der onderofficieren, de levensmiddelen, bedoeld bij art. 21 en 25, tegen den aannemingsprijs worden verkregen"

Art. 61. *Op »boter" te laten volgen: »kaas".*

Aan het slot van het artikel het volgende toe te voegen: Koffie, aardappelmeel, halve decagrammen; melk, halve deciliters.

Bij bovenstaande berekeningen moet worden in acht genomen, dat, voor 25 honderdsten en daar beneden, *niets*, boven de 25 honderdsten tot en met 75 honderdsten, een *half* en boven de 75 honderdsten, een *geheel* in rekening moet worden gebracht".

Art. 63 te lezen:

»Hebben de korpscommandanten omtrent de regeling van de menage-aangelegenheden of aangaande de kwaliteit van de levensmiddelen, gegronde klachten, dan wenden zij zich in de eerste plaats tot de garnizoens-voedingscommissie, en voorts, zoo noodig. (bij de infanterie) tot de divisiecommandanten, (bij de artillerie) tot de commandanten der bereden- of vestingartillerie, of (bij de cavalerie en genie) tot den inspecteur van het wapen".

Bijlage A.

Ration A. Aan de noot toe te voegen:

»Zoolang in de maand Juli aardappelen van het gewas van het vorige jaar verstrekt worden, blijft het ration 2,25 liter".

Als noot bij »vleesch en spek" te voegen:

»De voedingscommissiën kunnen deze hoeveelheden vleesch en spek doen vervangen door: 0,22 KG. vleesch en 0,07 KG. vet, of door 0,20 KG. vleesch en 0,06 KG. spek".

Als nieuwe noot bij de koffie te stellen:

»Desverkiezende gedeeltelijk door chicorei of koffiestroop te vervangen".

Als nieuwe noot bij de kolom »hoeveelheid" te voegen:

»De in deze kolom aangegevene hoeveelheden bijspijzen, als: zout, peper, enz., moeten als een *maximum* worden beschouwd".

Ration E. Het bedrag van het aardappelmeel te wijzigen in 0,01 KG.

Ration op Goeden Vrijdag, te lezen:

's Morgens: koffie met brood, boter en kaas; koffie 0,006 KG., kaas 0,10 KG., boter 0,025 KG., melk 0,02 L. 's Middags: visch met aardappelen; stokvisch (geweekte) 0,5 KG. of stokvisch (gedroogde) 0,25 KG., of zoutevisch 0,30 KG., rijst bij stokvisch 0,05 KG., wortelen bij zoutevisch 1 cent, boter 0,025, aardappelen 2,25 L., zout 0,03 KG., mosterd $\frac{1}{2}$ cent.

Als noot bij dit ration te plaatsen:

Dit ration kan van tijd tot tijd ook op andere dagen van het jaar verstrekt worden, mits de gemiddelde kosten die van de andere rations, per week genomen, niet te boven gaan".

Bijlage B.

De volgende zinsnede aan den voet toe te voegen:

1°. Zoolang in de maand Juli aardappelen van het gewas van het vorige jaar verstrekt moeten worden, zijn de garnizoens-voedingscommissiën gemachtigd een wijziging in de verdeeling der te verstrekken rations te maken.

2°. Het al dan niet verstrekken van het ration B wordt aan de bevoegdheid van de garnizoens-voedingscommissie overgelaten, met dien verstande evenwel dat het ration niet meer dan éénmaal per week verstrekt zal mogen worden.

Bijlage C.

Punt a. Het geldelijk bedrag te wijzigen in f 0,02. Punt b. Het geldelijk bedrag te wijzigen in f 0,002. Punt c. Het geldelijk bedrag te wijzigen in f 0,002.

Onder punt e een nieuw punt e' bij te voegen, luidende:

»Waschloon voor werkkieel en werkbroek bij de artillerie f 0,025.

Onder punt n een nieuw punt o bij te voegen, luidende:

»De benodigdheden voor het schoonhouden der kazernen".

Punt k te lezen:

»Het aanschaffen en het onderhouden der broodzakken en broodmanden van de compagnieën”.

De aan den voet der bijlage gestelde NB. te lezen:

a, b en c, per dag, gerekend naar de volle sterkte in de 5 dagen.

d. iedere 5 dagen voor den kok en de bijkoks ieder twee pakken.

e. iedere 5 dagen twee per keuken.

e'. iedere 5 dagen.

Op model n°. 4 een nieuw model n°. 5 laten volgen (1).

Bladz. 37. De artikelen, die aanbesteed worden, te lezen:

»B. Rijst, C. Gort, D. Groene erwten, E. Bruine boonen, F. Grauwe erwten”.

In het hoofd der algemeene voorwaarden te doen vervallen:

»zout” en »komijne kaas”, en achter »grauwe erwten” te plaatsen »en”.

De noot te lezen:

»Onder de legerplaatsen worden verstaan, die bij Zeist, Oldebroek, Bussum, Milligen en Heeze”.

Bladz. 38. Vervallen: 5de en 10de regel.

De volgorde wordt:

a. de rijst, b. de gort, c. de groene erwten, d. de grauwe erwten, e. de bruine boonen.

5de regel van onderen achter het woord »geacht” te laten volgen:

»en de hoedanigheid der aangeboden monsters gelijk is”.

Art. 3. De 2de alinea te lezen:

»De leveranciers ontvangen den 5den van de laatste maand van elk kwartaal, door tusschenkomst van den hoofdintendant, een opgave van het benoodigde”.

Als slotalinea toe te voegen:

»De aannemers zijn verplicht aan de door den hoofdintendant, in bijzondere omstandigheden tusschentijds gedane aanvragen om levensmiddelen binnen acht dagen na het ontvangen der aanvragen te voldoen”.

Noot vervalt.

Art. 4. 2de alinea »een maand” te veranderen in »tweintig dagen”.

Bladz. 40. 3de regel van onderen, vervalt het woord »kisten”.

Bladz. 41. 20ste regel van boven vervalt het woord »kisten” en wordt tusschen »balen” en »zakken” »of” geplaatst.

Bladz. 41. 21ste regel van boven achter »daarvan” te stellen: »onverwijld”.

Als slotalinea toe te voegen:

»De kosten der reis komen, naar gelang van den uitslag van het onderzoek, ten laste van den aannemer of van het Rijk”.

Art. 5. Als slotalinea toe te voegen:

»Wanneer, ten gevolge van niet tijdige verzending of aflevering, de levensmiddelen niet op den bepaalden tijd in de garnizoenen of legerplaatsen ontvangen worden, wordt, zoo noodig, door dagelijkschen aankoop, door de voedingscommissiën in het ontbrekende voorzien, en draagt de aannemer alle daardoor veroorzaakte schade”.

Art. 6. 2de alinea achter het woord »Hiertoe” te laten volgen:

»Alsmede voor de overige kosten en boeten, welke de aannemer volgens de voorwaarden van dit contract mocht verschuldigd zijn”.

Als slotalinea toe te voegen:

»De aannemer wordt niet tot verdere levering toegelaten, wanneer de door

(1) Zie voor dit model *Rec. Mil. II*, bladz. 241.

hem, ter vervanging van afgekeurde, aangeboden artikelen, ook bij keuring of gevraagde herkeuring, worden afgekeurd.

De aannemer die bij herhaling zijn verplichting, uit dit contract voortvloeiende, niet nakomt, kan door den Minister van Oorlog van zijn verdere levering worden ontheven".

Art. 9. *Als slotalinea toe te voegen:*

Hij moet, ten minste vijf dagen vóór den door hem bepaalden datum, van invordering aan de voedingscommissiën kennis geven van den datum en de wijze waarop over het geld zal worden beschikt".

Op art. 10 een nieuw artikel (onder 10a) van den volgenden inhoud te laten volgen:

»Het is den aannemer verboden aan personen, die met de leveringen, welke uit dit contract voortvloeien, in betrekking staan, eenig geschenk, hetzij in geld of iets anders, hoegenaamd te doen. Wanneer hij bevonden wordt in strijd daarmede te handelen, zal het met hem gesloten contract vervallen worden verklaard en hij, ter zake van die giften, zoowel als zij die ze mochten hebben aangenomen, worden vervolgd, ten einde volgens de wet te worden gestraft".

Bladz. 45. B. Art. 1, 2de regel; »0,50" te vervangen door: »één".

Bladz. 49. C. Art. 1, 2de regel: »één" te vervangen door: »twee".

Bladz. 51 en 52. D. Contract zout vervalt.

Bladz. 53, 55 en 57. E, F en G. Art. 1, 2de regel: »één" te vervangen door: »twee".

Bladz. 59 en 60. H. Contract Komijne kaas vervalt.

Bijlage H. 4de, 9de en 20ste regel van boven »boter" te vervangen door: »zout".

10de regel van boven »soldaten" te vervangen door: »troepen".

21ste regel van boven, achter »steenkolen" bij te voegen: »of cokes (1)".

Bij »cokes" een noot te plaatsen, luidende als volgt:

»Wanneer het met het oog op het plaatselijk gebruik, noodig of wenschelijk is de steenkolen of cokes per hectoliter aan te besteden, dan kan zulks geschieden.

In dit geval wordt het gewicht per hectoliter opgegeven."

Bladz. 62. 19de regel van boven, het woord »twee" te vervangen door »de."

10de regel van onderen, achter »geacht" te laten volgen: »en het aangeboden van gelijke hoedanigheid is."

Bladz. 63. Art. 1, 3de regel van boven, achter het woord: »der" te laten volgen: »onderofficieren en."

De noot te lezen; »Het tijdvak in te vullen."

Art. 2. 2de alinea te lezen:

»In garnizoenen waarin zich een gemeentelijke keurmeester bevindt, moet door den aannemer de gebruikelijke verklaring, nopens de keuring van het beest worden overgelegd, waaruit, als dit kan, dient te blijken, dat het de voorschreven vereischen bezit."

3de alinea, twee eerste regels, te lezen:

»Het vee wordt levend gekeurd door één of meer leden der garnizoensvoedingscommissie, daartoe door den voorzitter."

4de alinea, 4de regel van boven achter »pooten" te laten volgen: »tot boven de knieschijf."

Op de 4de alinea een nieuwe alinea te laten volgen; luidende:

»Voor te veel geleverde beenderen zal den volgenden dag een gelijk gewicht aan versch vleesch zonder beenderen, teruggegeven worden."

Bladz. 64. 2de regel van onderen de woorden: »75 decagram per 25" te vervangen door: »0,1 KG. vet op 1."

Art. 3. 2de regel achter »been" te laten volgen: »ter dikte van minstens . . . . . en hoogstens . . . . . cM."

Als noot bij dit artikel te plaatsen:

»De minimum en maximum dikte van het te leveren spek moet door de voedingscommissie in dit artikel worden ingevuld"

Art. 4 vervalt, in vervanging daarvan te stellen, als kanteekening »zout" en wijders als artikel:

»Het zout moet zijn fijn, van goede kwaliteit, naar behooren geraffineerd en goed van droogte."

Art. 5 te lezen:

»De aardappelen moeten van goede en gezonde hoedanigheid zijn, zooals die, volgens het jaargetijde worden verkocht, van middelbare grootte, en aangenaam van smaak; niet bevrozen of van de koude aangedaan, zonder kriel, schot of aansteking, en gezuiverd van klei, aarde en andere vreemde specie.

Wanneer de aardappelen bij het schillen, of nadat ze gekookt zijn, slecht worden bevonden, zullen deze tegen goede moeten worden ingeruild.

Art. 6. Eerste regel achter »aflevering" te stellen »van steenkolen."

Art. 7. achter »aflevering" te stellen »van turf."

Art. 8. 2de regel, het woord »bezorgd" te veranderen in »afgeleverd."

Als 2de alinea in dit artikel op te nemen:

»Acht die commissie het in het belang der menages, dan kan een en ander door de troepen worden afgehaald."

Art. 9. eerste regel »boter" te vervangen door »zout."

Art. 10. te lezen:

De keuring der artikelen geschiedt door één of meer leden van de voedingscommissie, daartoe door den voorzitter aan te wijzen. Die leden kunnen zich daarbij doen voorlichten door één of meer personen, eveneens door den voorzitter aan te wijzen.

Afkeuringen hebben alleen plaats bij meerderheid van stemmen van ten minste drie leden der voedingscommissie, tenzij deze uit een geringer aantal leden bestaat."

Art. 14 te lezen:

»De betaling geschiedt elke 5 dagen, nl. den 5den, 10den, 15den, 20sten, 25sten en laatsten der maand, met dien verstande, dat de aannemer het bedrag voor het geleverde over de eerste vijf dagen te goed zal houden.

Bij het eindigen van het contract geschiedt finale afrekening.

Uit de in bewaring gebleven gelden kunnen de betalingen geschieden, bedoeld bij art. 11 en 12 hiervoren."

Art. 16. Hieraan toe te voegen:

»Het is den aannemer verboden aan de personen, die met de leveringen, welke uit dit contract voortvloeien, in betrekking staan, eenig geschenk, hetzij in geld of iets anders hoegenaamd, te doen. Wanneer hij bevonden wordt in strijd daarmee te handelen, zal het met hem gesloten contract vervallen worden verklaard en hij ter zake van die giften, zoowel als zij die ze mochten hebben aangenomen, worden vervolgd, ten einde volgens de wet te worden gestraft."

Artikel 1. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 2. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 3. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 4. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 5. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 6. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 7. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 8. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 9. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 10. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 11. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 12. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 13. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 14. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 15. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 16. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 17. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

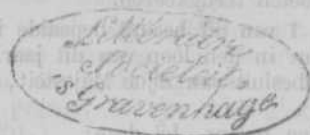
Artikel 18. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 19. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 20. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 21. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

Artikel 22. Die erste Sitzung der Versammlung wird am 1. März 1875 in Berlin abgehalten.

RECUEIL MILITAIR.

(26 OCTOBER — 25 NOVEMBER 1881.)

EERSTE GEDEELTE.

Dragen van rijbroek en hooge laarzen met sporen, door de bereden officieren. Aanschrijving M. v. O. van 22 October 1881, n°. 55. Mededeeling van Z. M. besluit van 16 October 1881, n°. 31.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van den 10den October 1881, Kabinet La D³¹.

Hebben goedgevonden en verstaan, met wijziging in zooverre van de daaroemtrent bestaande bepalingen, vast te stellen:

1°. De lange uniformpantalon wordt, voor de bereden officieren, afgeschaft.

2°. De bereden officieren dragen *in alle tenueen*, de rijbroek en de laarzen, zooals die thans worden gedragen en naar de modellen, bij Ons besluit van den 5den Juni 1871, n°. 14, vastgesteld; de laarzen voorzien van breede wit metalen sporen volgens door Ons vast te stellen model.

3°. Het wordt aan genoemde officieren vergund, de lange uniformpantalon, buiten dienst, tot 1 April 1882 te blijven dragen.

Vorenstaande bepalingen zijn op alle bereden officieren, zonder onderscheid, van toepassing, en dus ook zoowel op de generaals, voor wie thans ook de lange pantalon van donkerblauw laken, met goud galon, voor gala of in groote tenue vervalt, als op de kapiteins-adjudanten der regimenten Infanterie.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht, onder mededeeling, dat het model der sporen, zoodra dit door Zijne Majesteit zal zijn vastgesteld, zal worden bekend gemaakt.

Reizen van onderofficieren en soldaten tot het afleggen van examens. Aanschrijving M. v. O. van 28 October 1881, n°. 58. Mededeeling van Z. M. besluit van 15 October 1881, n°. 28.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 10 October 1881, VIe Afd., n°. 69.

Gelet op art. 106 van het Provisioneel reglement van administratie bij de landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 1 Februari 1819, Letter F⁵, en op de artikelen 1, 2, 3, 4 en 8 van Ons besluit van 9 November 1879, n°. 27.

Hebben goedgevonden en verstaan — met uitbreiding van het daarbij vastgestelde te bepalen:

Art. 1. Het bij de aangehaalde voorschriften bepaalde is mede van toepassing op onderofficieren en soldaten, die zich, tot het afleggen van examen voor den officiersrang of voor een andere betrekking, onder het departement

van Oorlog ressorteerende, of wel om te worden toegelaten op een der cursussen, op reis moeten begeven, of na afloop van zoodanig examen, naar hun korps of standplaats moeten terugkeeren.

Art. 2. Het bij art. 1 van dit besluit bepaalde is van toepassing op reizen als daar bedoeld, gedaan in den loop van dit jaar.

Brengt voorschreven besluit van Zijne Majesteit, door deze, ter kennis van de landmacht.

En heeft goedgevonden tevens, bij deze:

A. In te trekken de aanschrijving van den Directeur der administratie van 6 Maart 1828, Lett. F (*R. M.* 1828, I, bladz. 120).

B. Te bepalen:

§ 1. Ten aanzien van het vervoer der militairen, bij het besluit bedoeld, is van toepassing het bepaalde bij de beschikking van 25 November 1879, VIIIste Afd., n°. 20 (*R. M.* 1879, I, bladz. 53).

§ 2. De belanghebbenden worden, wanneer daartoe gelegenheid bestaat, in subsistentie gesteld bij een der korpsen, ter plaatse in garnizoen.

§ 3. Zij, die buiten hunne gewone standplaats examen voor officier afleggen en dit verlangen, behoeven niet in de kazernen te verblijven, noch daarin aan de menages deel te nemen, doch kunnen voor eigen rekening in hunne huisvesting en voeding voorzien. Zij verkrijgen echter daardoor geen recht op ander daggeld dan dat, over de dagen der reizen toegekend, voor het geval de afstand de 30 M. overtreft.

Vervoer van militairen en militaire goederen over tramwegen. Aanschrijving M. v. O. van 31 October 1881, n°. 48.

Brengt, door deze, ten vervolge op § 5 der beschikking van 30 September 1881, Vide Afd., n°. 101 (*R. M.* 1881, I, bladz. 597), ter kennis van de landmacht, dat — in overleg met de directie van de *Noordbrabandsche Stoomtramweg-maatschappij te Tilburg* — is vastgesteld het hierbij gevoegde tarief voor het vervoer van militairen, enz. (Zie *R. M.* blz. 610.)

Indienen van verzoek- en bezwaarschriften door militairen. Aanschrijving M. v. O. van 31 October 1881, n°. 99.

Aan de Autoriteiten der landmacht. Bij § 14 mijner beschikking van 31 December 1879, Iste Afd. Secretariaat, n°. 431 (*R. M.* 1879, I, blz. 78) werden bepalingen gemaakt nopens het langs den militair-hiërarchieken weg indienen en het opzenden van verzoek- en bezwaarschriften, door officieren en militairen beneden den rang van officier aan den Minister van Oorlog of aan een' anderen minister gericht.

Hoewel het volgen van den militair-hiërarchieken weg bij het indienen der bedoelde geschriften mede moet strekken tot bevordering eener gewenschte orde, bedoelen voorschreven bepalingen toch in de eerste plaats bespoediging der behandeling van de belangen der adressanten.

Immers zoodoende wordt aan de autoriteiten, die over het stuk gehoord moeten worden, van zelf de verplichting opgelegd, om van hun gevoelen nopens den inhoud van het stuk te doen blijken zonder hiertoe te voren van hoogerhand uitgenoodigd te zijn.

Wenscht nu de adressant den, alzoo in zijn belang, aangenomen weg niet in te slaan, dan heeft hij de gevolgen daarvan aan zichzelf te wijten.

Terwijl ik de eer heb, u te verzoeken, vorenstaande beschouwingen daar, waar dit te pas mocht komen, aan uwe onderhoorigen kenbaar te maken, wensch ik ten slotte nog uwe aandacht te vestigen op de omstandigheid, dat, wanneer verzoek- of bezwaarschriften buiten den hiërarchieken weg aan de bevoegde macht worden ingediend, dit nooit een reden kan zijn om den adressant te straffen.

TWEEDE GEDEELTE.

Fourages over 1881—82. Aanschr. M. v. O. van 24 Oct. 1881, n°. 22.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat contracten zijn gesloten voor de levering van fourages, ten behoeve van de paarden bij het leger, voor den tijd van één jaar, ingaande 1° November 1881, met de aannemers en tegen de prijzen, in den hierbij gevoegden staat vermeld. (Zie *R. M.* blz. 250 en 251.)

De voorwaarden van levering zijn dezelfde als die, medegedeeld bij de dezerzijdsche beschikking van 13 October 1876, n°. 85 I (*R. M.* 1876, II, bl. 199).

Schadeloosstelling voor fourages over 1881—82. Aanschr. M. v. O. v. 24 Oct. 1881, n°. 23. Meded. v. Zr. Ms. besluit van 20 Oct. 1881, n°. 41.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 17 Oct. 1881, VIe afd., n°. 5;

Gezien de artt. 40 en 41 van het provisioneel reglement van administratie bij de landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 1 Februari 1819, Litt. I^s;

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen, dat, gedurende het tijdvak van 1 November 1881 tot en met 31 October 1882, de schadeloosstelling voor gemis van fourages, door de tot het houden van dienstvaarden gerechtigde generaals, hoofd- en verdere officieren te genieten, per dag en per paard, zal bedragen:

Bij voortdurend of tijdelijk verblijf: te *Amersfoort*, zeven en tachtig cent (*f* 0,87); te *Amsterdam*, *Bergen op Zoom*, *Deventer* en *Zutphen*, een en tachtig cent (*f* 0,81); te *Arnhem* en *Venlo*, drie en tachtig cent (*f* 0,83); te *Breda*, negen en zeventig cent (*f* 0,79); te 's *Gravenhage*, acht en tachtig cent (*f* 0,88); te *Haarlem*, vijf en tachtig cent (*f* 0,85); te 's *Hertogenbosch*, acht en zeventig cent (*f* 0,78); te *Leiden*, twee en tachtig cent (*f* 0,82); te *Roermond*, tachtig cent (*f* 0,80); te *Utrecht*, vier en tachtig cent (*f* 0,84) en in alle andere plaatsen, negentig cent (*f* 0,90).

Vervoer van paarden, niet bij marcheerende troepen behoorende. Aanschrijving M. v. O. van 31 October 1881, n°. 23.

Kennis bekomen hebbende, dat zich eenige malen het geval heeft voorgedaan, dat bij verzending per spoortrein van paarden, niet bij marcheerende troepen behoorende, vertraging werd ondervonden, omdat de overgangstations niet vooraf onderricht waren van 'dit vervoer.

Brengt, door deze, ter kennis van de landmacht, dat de spoorwegmaatschappijen zich bereid verklaard hebben aan haar personeel de noodige instructiën te geven, opdat, wanneer door afzenders van paarden, in 's Rijks dienst reizende, bij het vertrek het verlangen te kennen gegeven wordt, om het vervoer met correspondeerende treinen te doen geschieden, van dat verlangen per diensttelegram bericht zal worden gezonden door den chef van het station van vertrek aan de chefs der overgangstations.

Door het toezenden van dat diensttelegram nemen de spoorwegmaatschappijen nochtans niet de verantwoordelijkheid op zich, dat het vervoer werkelijk met de correspondeerende treinen zal geschieden.

Vervoer per stoomboot van militairen. Aanschrijving M. v. O. van 31 October 1881, n°. 47.

Brengt, door deze, ten vervolge op de beschikking van 9 December 1874, n°. 68 I (*R. M.* 1874, II, bladz. 193), ter kennis van de landmacht, dat —

in overleg met de directie der haven-stoombootdienst tusschen *Amsterdam* en *Oostzaan te Amsterdam* — is vastgesteld het hierbij gevoegd tarief voor het vervoer van militairen. (Zie *R. M.* bladz. 256.)

Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij het korps genietroepen. Aanschrijving M. v. O. van 25 October 1881, n°. 58.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,35 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 0,46^s voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

het *Voorschrift betreffende de wapenen en schietoefeningen bij het korps Genietroepen.*

Gelast, dat dit voorschrift voortaan zal worden gevolgd, en

Doet wijders opmerken, dat door bovenstaande order buiten werking gesteld wordt de beschikking van 28 Juni 1875, n°. 42 P (*R. M.* 1875, II, bl. 81).

ROMPELMAN, *Schoolboek voor lager militair onderwijs.* Aanschrijving M. v. O. van 28 October 1881, n°. 39.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 0,30 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 0,40 voor particulieren in den handel, verkrijgbaar gesteld is:

een eenigszins gewijzigde *herdruk* van het *Schoolboek voor lager militair onderwijs, 2de stukje*, door W. G. ROMPELMAN, Kapitein bij het 4de Regiment Infanterie.

SCHOLS, *Landmeten en waterpassen.* Met atlas. Aanschrijving M. v. O. van 31 October 1881, n°. 24.

Kennisgeving aan de landmacht, dat bij de Koninklijke Militaire Academie in het licht verschenen en, tegen den prijs van *f* 3,00 voor de Departementen van algemeen bestuur, het leger, enz., en van *f* 4,00 voor particulieren in den handel verkrijgbaar gesteld is:

een *herdruk* van de door den heer CH. M. SCHOLS, Hoogleeraar aan de Polytechnische school te *Delft* vervaardigde handleiding, getiteld: *Landmeten en waterpassen met een atlas van veertien platen.*

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1881.

VIIIste HOOFDSTUK.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Ter beantwoording van de talrijke beschouwingen en opmerkingen, die in het Voorloopig Verslag omtrent het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1881 zijn nedergelegd, wenscht de ondergeteekende in de eerste plaats, door een nadere uiteenzetting van de beweegredenen die hem bij het ontwerpen van zijn plannen hebben geleid, het karakter zijner voorstellen duidelijker in het licht te stellen en daardoor, voor een algemeene beoordeeling der begrooting, het juiste standpunt aan te geven.

Hij vleit zich met de hoop op die wijze de meest gewichtige bedenkingen, die — blijkens het Verslag — tegen de begrooting gerezen zijn, te zullen opheffen. Erkentelijk voor de welwillendheid, waarmede zijn pogingen en voorstellen tot verbetering van het krijgswezen, door de Kamer zijn beoordeeld, heeft hij de overtuiging, dat, door nader overleg met de Vertegenwoordiging, het tot stand komen van maatregelen, die hij te dezer zake in 's lands belang noodig acht, zal kunnen worden verzekerd.

Dat de tegenwoordige toestand van ons krijgswezen, inzonderheid die van de levende strijdkrachten, hervorming eischt, is een algemeen erkende waarheid. Sedert tal van jaren is er, door deskundigen in en buiten de Vertegenwoordiging, naar gestreefd, om de leemten en gebreken, die onze militaire instellingen aankleven, in het licht te stellen zoodat de aanwezigheid van die gebreken dan ook niet te loochenen is.

Bestaat alzoo, sinds geruimen tijd, bij volkomen bekendheid met den waren toestand van het krijgswezen, het bewustzijn dat belangrijke verbeteringen daarin noodzakelijk zijn, niet minder waar is het, dat, door de uitingen der openbare meening dienaangaande, het vertrouwen van het leger op zichzelf, en van de natie op het leger is geschokt en ondermijnd.

Talrijke aanwijzingen omtrent den weg, die ter hervorming zou moeten worden ingeslagen, door bevoegden en onbevoegden ten beste gegeven, brachten op dit punt zeer uiteenlopende gevoelens aan den dag. Het feit, dat zelfs in de voorstellen der meest betrouwbare deskundigen, meermalen weinig eenstemmigheid heerschte, gepaard aan den ongunstigen uitslag van genoegzaam alle, tot dusver ondernomen, belangrijke pogingen om verbeteringen tot stand te brengen, heeft ten gevolge gehad dat men langzamerhand vrij algemeen aan een behoorlijke oplossing van het militaire vraagstuk bij ons te lande is gaan wanhopen.

Tien jaren zijn er voorbijgegaan, sedert de ervaring, opgedaan bij een mobilisatie van het leger, de hervorming der levende strijdkrachten, tot een urgente

zaak heeft gestempeld. Verschillende Ministers hebben achtereenvolgens plannen en voorstellen ter verbetering ontworpen, welke voorstellen echter voor het meereendeel, óf niet in behandeling kwamen, óf niet door de Vertegenwoordiging werden bekrachtigd. En hoewel ontegenzegglijk in dien tijd vele verbeteringen zijn ingevoerd, — nog steeds ontbreekt een algemeene en afdoende regeling, nog steeds blijven hoofdgebreken bestaan en zijn de middelen tot herstel daarvan, onthouden. Zoo doende verkeert het krijgswezen in een toestand van voortdurende crisis, en ontstaat er bij de natie gebrek aan vertrouwen omtrent ons weêrstandsvermogen tot het keeren van vreemd geweld.

Telken jare gaan er, zelfs uit den boezem der Kamers, stemmen op, die luide te kennen geven, dat het onmogelijk is ons land te verdedigen, en verklaart alzoo een deel van Nederland's volk zich, bij monde van zijn Vertegenwoordigers, machteloos en onbekwaam, om — zoo 't noodig mocht blijken — zijn vrijheid en onafhankelijkheid te handhaven!

Aan dezen toestand moet, naar de innige overtuiging van den ondergeteekende, zoodra mogelijk een einde komen. Een langere bestendiging daarvan zou in strijd zijn met de eischen onzer nationale waardigheid, met onze belangen als zelfstandige Mogendheid en met de verplichtingen, die wij ter handhaving onzer neutraliteit kunnen hebben te vervullen.

Bij het aanwijzen der middelen tot hervorming van het krijgswezen kunnen zeer zeker verschillende wegen tot hetzelfde doel leiden. *Welke* oplossing van het militaire vraagstuk als *de beste* moet worden beschouwd, is moeilijk positief uit te maken, aangezien daarbij geen wiskundige redeneering kan worden gevolgd, maar op een subjectief gevoelen moet worden gebouwd. Het belang der zaak eischt echter, dat er een beslissing tot stand kome, die rekening houde met de financieele krachten des lands, aan redelijke eischen voldoet, onze weerbaarheid op doelmatige en vaste grondslagen vestigt en vooral in staat is, om spoedig aan het leger zelfvertrouwen, en aan de natie het bewustzijn van hare kracht te geven.

Van deze denkbeelden uitgaande, heeft de ondergeteekende zich, sedert zijn optreden als Minister, een tweeledige regeeringstaak voor oogen gesteld, aan welker vervulling hij tot dusver met al de kracht waarover hij beschikken kan, heeft gearbeid.

Eenerzijds toch heeft hij de noodige maatregelen voor te bereiden, om — op de door hem gewenschte grondslagen — de definitieve inrichting van het krijgswezen te regelen. Het tot stand komen van die maatregelen — waartoe in de eerste plaats de herziening van de wetten op de nationale militie en de schutterij behoort — vereischt echter omvangrijke en tijdroovende werkzaamheden. Maar, al kon de afkondiging van die wetten binnen betrekkelijk korten tijd worden verwacht, de invloed van de daardoor te verkrijgen verbeteringen zoude zich eerst, na verloop van verscheidene jaren, in zijn vollen omvang kunnen doen gelden. Deze omstandigheid, gevoegd bij de mogelijkheid, dat de in te dienen wetsvoordrachten andermaal de goedkeuring der Vertegenwoordiging niet zouden verwerven, brengt te weeg dat het tijdstip waarop het krijgswezen van die gewenschte regeling de vruchten zou kunnen aanwijzen, onmogelijk, zelfs bij benadering, bepaald kan worden.

Doch dan mag ook, naar de meening van den ondergeteekende, geenszins alles tot dat tijdstip worden verschoven. Integendeel. In afwachting van het tot stand komen der definitieve regeling, behoort reeds zoodra doenlijk *al het mogelijke* te worden gedaan, om aan de dringende eischen ter verbetering te gemoet te komen, en om in de verdediging des lands, zooveel als reeds nu bereikbaar is, te kunnen voorzien. Het krijgswezen moet in een toestand worden gebracht, die tijdelijk *voldoende* kan heeten en waarin met vertrouwen de invoering van de wettelijk tot stand te brengen verbeteringen kan worden afgewacht, een toestand, waarin wij — bij eventueel ontstaan van verwikkelingen in Europa — ons land tegen onmiddellijk gevaar, op voldoende wijze, beveiligd kunnen achten

en in staat zijn, onze neutraliteit met kracht te handhaven zoodra dit vereischt mocht worden.

Gelukkig kan er, naar de zienswijze van den ondergeteekende, veel, zeer veel zelfs, in die richting worden gedaan; en hij heeft het als het andere deel zijner hiervoren bedoelde taak beschouwd, te dier zake krachtig de hand aan het werk te slaan.

Verscheidene maatregelen en voorzieningen zijn door hem, tot dat doel, voorbereid, en voor zooveel daaraan geen geldelijke gevolgen verbonden zijn, reeds tot stand gebracht. De aanhangige begrooting van zijn departement zal hem — zoo zij door de Vertegenwoordiging wordt goedgekeurd — in de gelegenheid stellen, onverwijd ook de overige in werking te brengen.

Door de ontworpen organisatie toe te passen op het bestaande cijfer der militieërte, zal, in menig opzicht, een belangrijke verbetering worden verkregen.

Door een meer doelmatige indeeling en samenstelling der divisien, korpsen en onderdeelen, door uitbreiding van de sterkte van sommige dier onderdeelen, en vooral ook door regeling der hulpdiensten, zal aan dringende eischen worden te gemoet gekomen. Daardoor zal de mogelijkheid ontstaan, om — des gevorderd — het leger *als een strijdvaardig geheel*, behoorlijk samengesteld en voorzien van al wat voor de oorlogsverrichtingen wordt vereischt, te velde te brengen, en om in de verschillende eischen der defensie, op voorloopig voldoende wijze te voorzien.

Door aan de ontworpen dislocatie, in verband met de regeling der kazerneeering, een begin van uitvoering te geven, wordt een eerste stap gedaan tot verwezenlijking van veelzijdige verbeteringen; dewijl daardoor zoowel het materieele welzijn van den soldaat, als de gelegenheid tot snellere mobilisatie en tot meer vruchtdragende oefening der troepen wordt bevorderd. Met de overige ontworpen maatregelen tot vermeerdering van de geoefendheid van het leger, zou daardoor dan worden bijgedragen tot verhooging van de innerlijke waarde der levende strijdkrachten.

In den tegenwoordigen toestand — de ondergeteekende erkent het met leedwezen doch zonder schroom, daar hij overtuigd is dat het nimmer in 's lands belang kan zijn, de waarheid te verbloemen — is het onuitvoerbaar, de snelle en doelmatige mobilisatie van het leger te verzekeren, de troepenmacht in volmaakt strijdvaardigen toestand te brengen en te houden, de verpleging, ziekenverzorging enz. op voldoende wijze te regelen.

Dat, zoo doende, de waarborg ontbreekt, dat het leger aan zijn bestemming zal kunnen beantwoorden, is duidelijk; en even duidelijk is het dan ook dat, in het belang van de veiligheid van den Staat, daarin niet langer mag worden berust.

Het feit, dat — nu sedert tal van jaren belangrijke uitgaven voor het krijgswezen zijn gedaan — een verklaring als de vorenstaande, thans nog moet worden afgelegd, is het treurig maar onvermijdelijk gevolg van den ongunstigen uitslag der pogingen, die tot dusver ter hervorming zijn ondernomen. Ware het te voorzien geweest, dat zoo vele verdienstelijke plannen dienaangaande, door welke oorzaken dan ook, zouden mislukken, zeer zeker zou men reeds vroeger den weg van gedeeltelijke verbetering van het bestaande, bij geleidelijke hervorming, zijn opgegaan, met andere woorden, den weg, die thans door den ondergeteekende is ingeslagen.

Intusschen zijn de gedane uitgaven daarom geenszins als nutteloos te beschouwen. Daarmede toch werden de doode weermiddelen in een behoorlijken toestand gebracht, werd in de behoeften aan wapens, kleeding en uitrusting op alleszins voldoende wijze voorzien, werd een bruikbaar personeel en een goed korps officieren verkregen en in stand gehouden. Maar, zijn de gegevens voor de vorming en het gebruik van een dergelijke strijdmacht daardoor voorhanden, er ontbreekt daaraan een zoodanige ordening, dat de uitoefening der verrichtingen van het leger, in alle omstandigheden, op doelmatige wijze verzekerd is te achten.

Met het nemen van ingrijpende maatregelen te dier zake behoeft, naar de meening van den ondergeteekende, niet te worden gewacht tot het tijdstip, waarop een definitieve regeling zou kunnen tot stand komen, omdat de ontworpen organisatie *tevens* als de grondslag is te beschouwen, waarop die gewenschte inrichting van het krijgswezen, na herziening van de wetten op de militie en de schutterij, kan worden opgetrokken.

In de vele hoofdpunten stemt het tegenwoordig ontwerp geheel overeen met de plannen van vorige Ministers, en de ondergeteekende houdt zich dan ook overtuigd, dat daarvan niet spoedig in belangrijke mate zal worden afgeweken, zelfs indien zijn denkbeelden nopens de geheele hervorming van ons krijgswezen niet alle worden verwezenlijkt.

Hij vreest dan ook niet, dat na het tot stand komen der organisatie, en nadat alles zal zijn voorbereid om de levende strijdkrachten van den vredes- tot den oorlogstoestand te kunnen doen overgaan, het tijdperk van wifeling en instabiliteit ten aanzien van de samenstelling van het leger, zal voortduren; integendeel gelooft hij op goede gronde te mogen aannemen, dat de door hem beoogde toestand bestendig en geleidelijk volmaakt zal worden.

Na de vorenstaande mededeelingen zal de Kamer begrijpen dat de ondergeteekende geen gevolg kan geven aan den in het Verslag opgenomen raad, om zijn begrooting terug te nemen en om te werken op den voet van de bestaande inrichting van het leger.

Hij moet zich uit volle overtuiging, tegen de verwezenlijking van dat denkbeeld verzetten, en hij zou zich niet verantwoord achten, indien hij zijn medewerking daartoe verleende.

Dat de ondergeteekende de Staten-Generaal in de gelegenheid heeft gesteld, om bij de begrooting kennis te nemen van zijne plannen en inzichten; dat hij daarbij heeft doen zien, welke de invloed zoude zijn van de door hem gewenschte wijziging der militiewet op de samenstelling van het leger, en hoedanig de volledige regeling van de dislocatie en kazerneering naar zijn meening zoude moeten worden uitgevoerd; — is alles alleen geschied om der Vertegenwoordiging de overtuiging te schenken, dat zijn voorstellen op een bepaald stelsel berusten, en dat aan de partieele verbeteringen, die ditmaal worden beoogd, een algemeene leidende gedachte ten grondslag ligt.

Had hij de gedane mededeelingen teruggelaten, zeer zeker — en te recht — zoude hem daarvan door de Vertegenwoordiging een ernstige grief zijn gemaakt en zoude daarin een aanleiding zijn gevonden, om over gebrek aan licht, bij de beoordeeling zijner aanvragen, te klagen. Wat hij — nu de Kamer met kennis van zaken over zijn voornemens ten opzichte van de legerorganisatie, de dislocatie en de kazerneering, kan oordeelen — thans vraagt, is niets méér dan het toestaan der credieten, die op de aanhangige begrooting zijn uitgetrokken, en voorts vertrouwen in zijn beleid, en daarvan gebruik te maken voor het doel en op de wijze in de toelichtingen omschreven. Het kan niet in de bedoeling liggen, om door de gedane mededeelingen de Vertegenwoordiging te binden tot maatregelen, waaromtrent de beslissing buiten de begrooting is gelegen. De Kamer blijft, bij het aannemen der begrooting, volmaakt vrij, zoowel ten aanzien van de eventueele wijziging der militiewet, als van de latere uitgaven voor het kazerneeringsplan.

De ontworpen organisatie kan bij de bestaande militiewet met voordeel worden toegepast en zal — gedurende den tijd dat een wijziging dier wet in den zin door den ondergeteekende gewenscht, niet tot stand is gekomen, alsmede in 't geval dat daaromtrent anders mocht worden beslist — als een betere regeling zijn aan te merken dan de tegenwoordige, waarbij aan vele eischen voor den oorlogstoestand, niet kan worden voldaan. Dat de sterkte der manschappen voornog beneden het gewenschte cijfer blijft, is een bezwaar van veel minder ernstigen aard dan dat, hetwelk verbonden is aan de bestaande samenstelling en onderlinge verhouding der verschillende wapens en diensten. Door de dadelijke invoering der organisatie wordt eenerzijds aan een dringenden eisch van het

oogenblik te ontmoet gekomen, zonder dat daarvan een vermeerdering van uitgaven het gevolg is; wordt ten andere, zonder omtrent plannen voor de toekomst te beslissen, de gelegenheid tot doelmatige en geleidelijke hervorming opengesteld; terwijl eindelijk het voordeel verkregen wordt, dat — mocht later tot een wettelijke vaststelling van de algemeene beginselen eener legerinrichting worden overgegaan — zekerheid zal zijn verkregen of de voorloopige regeling aan alle eischen kan beantwoorden en als deugdelijk kan worden bekrachtigd.

Dat de ondergeteekende derhalve geenszins kan toegeven, dat de poging tot reorganisatie, zoolang de wetgeving op het stuk der militie niet zal zijn gewijzigd, voor de toekomst slechts een doode vrucht zoude voortbrengen, zal der Kamer uit het vorenstaande gebleken zijn.

Evenmin kan hij zich vereenigen met de denkbeelden der leden, die zouden wenschen, dat niet tot reorganisatie van het leger werd overgegaan, alvorens de vestingwet geheel zal zijn uitgevoerd, of wel alvorens de plannen voor de regeling van het vestingstelsel volledig zullen vaststaan.

Na hetgeen door hem daaromtrent de urgentie der reorganisatie bereids in het midden is gebracht, zal zijn zienswijze, omtrent eerstbedoelde meening, wel geen nadere toelichting behoeven; terwijl hij — wat het andere denkbeeld betreft — moet doen opmerken, dat de betrekkelijk ondergeschikte wijzigingen, welke hij ten aanzien van de uitvoering der vestingwet wenscht voor te stellen, geen invloed op de sterkte en samenstelling van het leger kunnen uitoefenen. De thans vaststaande hoofdbeginselen voor de inrichting van ons defensiewezen zullen — volgens zijn inzichten — onveranderd van kracht behooren te blijven.

Ook met het meermalen geopperde denkbeeld om aan een — uit burgers en militairen samen te stellen — commissie, een onderzoek omtrent de oplossing van het militaire vraagstuk op te dragen, kan de ondergeteekende, zooals hij reeds vroeger de eer had aan de Kamer mede te deelen, niet instemmen. De verantwoordelijke Minister zoude van de beslissingen en ontwerpen eener dergelijke commissie, geen ander gebruik kunnen en mogen maken, dan hijzelf zou kunnen goedkeuren en verdedigen; zoodat ten slotte in elk geval de te nemen maatregelen niet anders dan volgens de persoonlijke inzichten van den Minister zouden kunnen worden ontworpen.

De opmerking van vele leden, omtrent de indiening van de wetsontwerpen op de militie en de schutterij, heeft den ondergeteekende met leedwezen vernomen. Zowel zijn ambtgenooten van Binnenlandsche Zaken en van Marine, als hij, hadden niets liever gewenscht dan die voorstellen zeer spoedig na hun optreden aan de Vertegenwoordiging te kunnen aanbieden. Indien zulks niet is kunnen geschieden, en het tijdstip der indiening later valt dan zij gehoopt en gerekend hadden, dan is dat niet te wijten aan gebrek aan voortvarendheid bij de samenstelling.

De daartoe gevorderde arbeid is echter, nu geen voorstellen tot wijziging der bestaande wetten, doch geheel nieuwe ontwerpen zullen worden ingediend, van buitengewonen omvang.

Voor het vaststellen van de menigte bepalingen, welke daarin moeten worden opgenomen, zoolow ten aanzien van de hoofdbeginselen der regeling, als voor het verzekeren van de goede werking der wetten — bepalingen die in vele belangen ingrijpen en die inzonderheid voor de schutterij de verwezenlijking van geheel nieuwe toestanden moeten teweeg brengen, — is rijp overleg en herhaalde gedachtenwisseling tusschen de hoofden der betrokken Departementen noodig geweest. Dit alles gevoegd bij de omstandigheid, dat een oopenhooping van andere werkzaamheden, waaronder vele van den meest dringenden aard, van den ondergeteekende onafgebroken inspanning vordert, is oorzaak geweest, dat de bewerking der bedoelde wetsvoorstellen niet zoo spoedig van de hand is gegaan als hij had gehoopt en verwacht.

Daar hij intusschen meent, dat de degelijkheid van den arbeid niet aan de tijdquaestie mag worden opgeofferd, durft hij met vertrouwen de vraag te stellen, of werkelijk een verwijt ten deze is verdiend?

Toelichting der begrooting. Alvorens thans de verschillende punten uit het Verslag achtereenvolgens te bespreken, verklaart de ondergeteekende hier gaarne, dat hij — bij een volgende begrooting — zal trachten den toelichtenden staat zoodanig in te richten, dat de vergelijking met vorige dienstjaren zoo gemakkelijk mogelijk zal worden gemaakt. De moeilijkheid, in dit opzicht bij deze begrooting ondervonden, is een bijna onvermijdelijk gevolg van de vele wijzigingen en omwerkingen, die daarin, in verband met de ontworpen maatregelen, moesten worden aangebracht.

Mogelijkheid der verdediging. De ondergeteekende is van meening dat de vraag, of er al dan niet mogelijkheid bestaat, om het land tegen overmacht te verdedigen, geen punt van overweging kan noch mag zijn.

Het enige antwoord dat op die vraag past is: wij *moeten* en *kunnen* ons verdedigen tegen wie en wanneer ook. Onze Grondwet, ons verleden, onze tegenwoordige belangen en onze waardigheid eischen het. Bovendien, de natie wil het; de natie, die voorzeker het denkbeeld van lijdelijk te moeten bukken voor buitenlandschen invloed en vreemd geweld, even ver van zich afwerpt als den wensch tot verwezenlijking van een toestand waarin ons volksbestaan slechts zoude gewaarborgd zijn, zoolang de wisselende belangen van andere mogendheden het zouden medebrengen of gedoogen.

Voor een krachtige en hardnekkige verdediging, waarbij op een gunstigen uitslag kan worden vertrouwd, zoude het echter zeer zeker niet voldoende zijn, indien over geen andere strijdkrachten kon worden beschikt, dan over een leger van 61.000 man, of van een andere sterkte, waarvan de permanente instandhouding binnen het bereik onzer financieele krachten zoude liggen. Daartoe moet de Staat kunnen rekenen op de medewerking van een aanzienlijk deel der gewapende natie, doelmatig voor die taak georganiseerd en behoorlijk voorbereid.

Algemeene oefenplicht — hoe gewenscht ook op zichzelf — zou onvoldoende zijn, om aan leger en vloot den noodigen steun te verzekeren, en om desgevoerd de strijdkrachten op voldoende wijze te kunnen uitbreiden. Bij het snelle verloop der hedendaagsche oorlogen, zou de tijd ontbreken om de krijgsmacht tijdig behoorlijk te organiseeren, terwijl het deze bovendien onvermijdelijk aan den noodigen samenhang en tucht zoude ontbreken.

Er moet dus reeds in vreedstijd, behalve leger en vloot, een derde georganiseerde militaire macht — de schutterij — in den Staat aanwezig zijn. Door de invoering van algemeenen dienstplicht, bij deze drie onderdeelen van het krijgswezen, moet de kern der natie, gevormd door de ingezetenen op den krachtigen leeftijd, ten allen tijde gereed zijn, om vereenigd de wapenen op te vatten tot verdediging des vaderlands.

De weg, die in het buitenland wordt ingeslagen, om — door uitbreiding der contingenten, langdurigen dienstdtijd, oefening der aanvullingsreserve, persoonlijke dienstplicht, ja in sommige Rijken zelfs algemeenen dienstplicht bij het leger — de sterkte en het gehalte dier troepenmacht zoo hoog mogelijk op te voeren, mag hier niet worden gevolgd zoolang de volstrekte noodzakelijkheid dezer maatregelen voor de eigenaardige verdediging van ons land, niet is gebleken. Daarbij toch moet aan de natie een kolossale druk, zoowel in personeele diensten als in financieele lasten, worden opgelegd.

De ondergeteekende is niet overtuigd, dat deze noodzakelijkheid bestaat. Bij hem bestaat daarentegen de bepaalde overtuiging, dat, door een schutterij in het leven te roepen, waarin gedurende tien jaren alle voor den krijgsdienst geschikte mannen, die niet bij de zee- of landmacht zijn ingelijfd, worden opgenomen en waaraan door ernstige oefening en doelmatige organisatie een degelijke militaire waarde wordt gegeven, op alleszins voldoende wijze de noodige steun aan leger en vloot geschonken, en de krachtdadige verdediging des lands verzekerd kan worden.

Bij die inrichting van het krijgswezen wordt op de natie een druk gelegd, die bij genoegzame waarborgen voor de militaire belangen, zoo gering mogelijk is, en die dan ook door haar, ongetwijfeld, zonder bezwaar zal worden gedragen.

Wordt de taak der verdediging daarbij, ook door de schutterij, met ernst opgevat en met geestdrift vervuld — en van de vaderlandsliefde van ons volk is niet anders te verwachten — dan zullen wij, dank ook der gunstige gesteldheid van onzen bodem, ten allen tijde den strijd voor onze onafhankelijkheid met vertrouwen kunnen aanvaarden, en met gerustheid den uitslag daarvan kunnen te gemoet zien.

Veldleger. Ook de ondergeteekende is van meening, dat de sterkte van het leger, met het oog op de financieele lasten, niet grooter moet zijn, dan voor de behoorlijke vervulling van de taak, waarvoor het bestemd is, onvermijdelijk wordt gevorderd. In overeenstemming met de in het Verslag gemaakte opmerkingen, acht hij, tot de daarbij omschreven doeleinden, het bezit van een veldleger bepaald onmisbaar. Voorts teekent hij aan, dat hij door de verklaring in de Memorie van Toelichting bladz. 2, alin. 5), dat de verdediging behoort te worden afgewisseld door offensieve ondernemingen op grooter of kleiner schaal, geenszins bedoeld heeft, dat het leger bestemd zoude zijn tot het zelfstandig voeren van *offensieve oorlogen*. Het verband, waarin die verklaring voorkwam, toont genoeg aan, dat daarbij slechts gedacht werd aan operatiën, zonder welke het voeren eener energieke verdediging ondenkbaar is, en waarvan de noodzakelijkheid dan ook door geen deskundige zal worden betwist.

Sterkte van het leger. Veld- en bezettingstroepen. Gebruik der schutterijen. Uit de in het Verslag gemaakte opmerkingen ten aanzien van de ontworpen legersterkte, de indeeling in veld- en bezettingstroepen en het gebruik der schutterijen, heeft de ondergeteekende het besluit getrokken, dat hij bij vorige gelegenheden zijn denkbeelden niet duidelijk heeft uiteengezet, of wel dat de Kamer zijn bedoelingen daaromtrent niet juist heeft opgevat. Een nadere omschrijving zijner voornemens dienaangaande komt hem daarom wenschelijk voor.

De ondergeteekende acht het volstrekt noodzakelijk, dat de schutterij zoodanig georganiseerd en geoefend is, dat zij, bij een eventueelen oorlog, reeds zeer spoedig een werkzaam aandeel aan den strijd kan nemen. Waarschijnlijk juist omdat hij — in tegenstelling van hetgeen de Kamer schijnt te meenen — aan deze wapenmacht een zeer belangrijke taak bij de verdediging toedenkt, heeft hij bij zijn ontwerp met een eenigszins kleiner militie-contingent als grondslag voor de legerorganisatie kunnen volstaan, dan zijn in het Verslag vermelde ambtsvoorgangers.

Het zij hem vergund, hier in korte trekken de] door hem gewenschte regeling der schutterijen aan te geven.

Bij de schutterij zouden gedurende tien jaren worden ingedeeld alle fysiek geschikte ingezetenen, die niet tot het leger of de vloot behooren; plaatsvervanging zou daarbij geheel zijn uitgesloten. Een indeeling in bans, gevormd door gehuwden en ongehuwden, zoude niet plaats hebben; daarentegen zoude een scheiding worden gemaakt tusschen *geoefenden* en *ongeoefenden*. De eerstbedoelde categorie zou worden gevormd door de manschappen, die gedurende vijf jaren bij de militie gediend hebben, alsmede door hen, die gemiddeld 4 à 5 jaar bij de schutterij zijn geoefend; dit gedeelte zou dus de vijf oudste lichten van schutterplichtigen bevatten. Tot de andere categorie zouden de manschappen der vijf jongste lichten behooren.

De te organiseeren compagnieën en bataljons zouden uitsluitend uit de categorie der geoefenden worden samengesteld. De ongeefenden zouden met het noodige kader bij die onderdeelen à la suite worden gevoerd. Op die wijze wordt de noodzakelijkheid, om bij het uitbreken van een oorlog het personeel te schiften en te organiseeren, geheel voorkomen; terwijl alle maatregelen voor een onverwilde mobilisatie of reeds in vredetijd kunnen genomen zijn, of op het eerste bevel dadelijk kunnen worden uitgevoerd. Op die wijze zal een snelle en regelmatige mobilisatie ongetwijfeld behoorlijk verzekerd zijn. De alsdan beschikbaar komende bataljons en compagnieën, uitsluitend uit geoefend personeel bestaande, kunnen aanstonds voor de verdediging worden gebruikt; terwijl de ongeefenden,

met het noodige kader, naar kampen of verzamelplaatsen worden gezonden, ten einde daar verder te worden geoefend en tot aanvulling of aflossing van andere onderdeelen te worden ingedeeld en georganiseerd.

De geheele of gedeeltelijke mobilisatie der schutterij in de gemeenten zal in de meeste gevallen gelijktijdig met die van het leger moeten plaats hebben. Dit belet echter niet, dat het niet altijd mogelijk zal zijn om haar zóó spoedig voor de bezetting van sterkten beschikbaar te hebben, dat het aanwijzen van bezettingstroepen van het leger daardoor onnoodig zoude worden. En indien *de zekerheid* niet bestaat dat de schutterij tijdig ter bestemder plaatse aanwezig zal zijn, mag daarop ook niet worden gerekend.

In het meest waarschijnlijke geval voor de mobilisatie onzer strijdkrachten te onderstellen, namelijk indien wij maatregelen moeten nemen tot gewapende handhaving onzer neutraliteit, zoude het niet wel aangaan om reeds dadelijk — zonder dat wijzelf in een oorlog gewikkeld zijn — de schutterij, die grootendeels uit hoofden van huisgezinnen bestaat, op te roepen en als bezettingen in de sterkten te leggen, alwaar ze weken, wellicht maanden zouden moeten verblijven. De schutterijen zouden dan wel gemobiliseerd moeten worden, doch in de gemeenten moeten worden gelaten, ten einde het personeel niet geheel aan hunne gezinnen te ontrukken. De versterkingen moeten dan door troepen van het leger bezet worden; doch die bezettingen behoeven niet sterk te zijn, aangezien zij op het oogenblik dat wij in den oorlog mochten worden betrokken, onverwijd uit de schutterkorpzen kunnen worden aangevuld.

Doch ook ingeval wij onmiddellijk met een oorlog bedreigd worden, mag niet, van den eersten dag af, op de schutterij worden gerekend — welke maatregelen in vreedestijd ook voor de organisatie en mobilisatie mochten zijn genomen. Alleen in versterkte plaatsen, zooals Naarden, Utrecht, Gorinchem, Helder, Hellevoetsluis enz., kan over aldaar aanwezige schutterafdeelingen, voor de bezettingen dadelijk worden beschikt. Voor het overige dient de samentrekking der schutterij grootendeels te worden uitgesteld, tot de mobilisatie en concentratie van het leger, en de aanvoer van de daarvoor benodigde munitien, levensbehoefden enz. enz. volledig is afgeloopen. Het komt er toch in de eerste plaats op aan, te zorgen, dat het geheele leger, voorzien van alles wat tot de oorlogsverrichtingen wordt vereischt, te bestemder plaatse aanwezig en beschikbaar zij. De daarvoor benodigde tijd moet tot een onvermijdelijk minimum worden teruggebracht. Het ware dus zeer gewaagd, om — bij het omvangrijke spoorwegvervoer dat tot dit doel zal worden gevorderd, en waartoe — zal het snel en regelmatig afloopen — zeer zeker ernstige inspanning noodig zal zijn, de moeilijkheden nog te vermeerderen, door gelijktijdig de schutterijen te verplaatsen. Voor zoover deze dan ook niet in of in de nabijheid van hare gemeenten kunnen worden ingedeeld bij de bezettingen van vestingen en forten, moeten zij, hoewel mobiel verklaard en in strijdvaardigen toestand gebracht, in hare standplaatsen worden gelaten, totdat de samentrekking van het leger is afgeloopen.

Van dit beginsel zou alleen mogen worden afgeweken voor de schutterijen van gemeenten, die nabij de bedreigde grenzen gelegen zijn, voor zoover de mogelijkheid bestaat om ze — *zonder gevaar van stremming of vertraging in de concentratie van het leger* — onmiddellijk naar het binnenland te vervoeren of te doen oprukken.

Wil men echter het stelsel toepassen, om voor de bezettingen der versterkingen, uitsluitend of in de eerste plaats de schutterijen te bestemmen, dan moet er zekerheid bestaan, dat al die bezettingen, casu quo reeds op den dag nà dien waarop de order tot mobilisatie is gegeven, ter bestemder plaatse aanwezig kunnen zijn. Met het oog op de vele en omvangrijke werkzaamheden, die er bij het ontstaan van oorlogsgevaar in de sterkten moeten worden verricht, om ze in staat van verdediging te stellen, moet *in de allereerste plaats* gezorgd worden, dat de bezettingstroepen daarin *zoo spoedig mogelijk* aankomen. In bedoeld stelsel moet er dus op worden gerekend, dat de samentrekking der schutterij, uit alle deelen des lands, gelijktijdig met of zelfs vóór de mobilisatie en concentratie van

het leger plaats vindt. Van dezen maatregel zou de ondergeteekende echter slechts verwarring en oponthoud bij de voorbereiding tot den oorlog verwachten, terwijl de zekerheid zou ontbreken, dat de versterkingen tijdig van de verdedigers voorzien en in verdedigbaren toestand gebracht zouden zijn.

Om deze redenen acht hij het roekeloos, reeds gedurende de eerste dagen van den oorlog op de schutterijen voor de bezettingen te rekenen. Voor alle maatregelen, die door hem worden ontworpen en voorgesteld, ter voorbereiding van den oorlogstoestand, stelt hij als eerste eisch, dat er de grootst mogelijke zekerheid besta, dat zij noodig volgens het gemaakte plan werkelijk zullen kunnen worden uitgevoerd. Hij acht het noodzakelijk om daarbij ook op kwade kansen en mogelijke verwarring te rekenen, en om niets aan het toeval over te laten. Bij een maatregel om de schutterij reeds dadelijk te bestemmen tot bezetting der versterkingen, kan aan die voorwaarde niet worden voldaan; en daarom acht hij het noodig die taak aanvankelijk aan troepen van het leger op te dragen,

Intusschen rekent de ondergeteekende er — zooals reeds gebleken zal zijn — wel degelijk op, dat de schutterij zeer spoedig, wellicht binnen weinige dagen na het uitbreken van den oorlog, ter gewilder plaatse beschikbaar zal zijn. Hij wenscht ze dan voor een belangrijk gedeelte als bezettingstroepen te doen gebruiken, en daarom is het niet noodig, dat aanvankelijk aan *alle* vestingen en forten een *volledige* bezetting van troepen uit het leger wordt gegeven. Dit zal alleen moeten geschieden voor de meest blootgestelde versterkingen. De werken waarin dadelijk schutterafdeelingen uit de gemeente of uit de onmiddellijke nabijheid kunnen worden ingedeeld, kunnen uit den aard der zaak met een geringere sterkte aan troepen uit het leger volstaan. De versterkingen eindelijk die aanvankelijk niet aan een bedreiging door den vijand blootgesteld zijn, zullen slechts van een kleine bezetting uit het leger — wat de infanterie betreft hoofdzakelijk bestemd voor de uitvoering van den veiligheidsdienst — voorzien behoeven te worden; en die bezetting werd door den ondergeteekende met den naam *noodbezetting* aangeduid.

De vorenstaande beschouwingen omtrent het gebruik der schutterij, gelden zoowel de infanterie- als de vestingartillerie-troepen. Door de oprichting van afdeelingen artillerieschutterij in versterkte plaatsen en in de nabijheid van verdedigingswerken en door — in verband daarmee, — de indeeling der militie doelmatig te regelen, zal bij het intreden van een oorlogstoestand, op een belangrijken steun voor de artillerie van het leger, voor de bezettingen kunnen worden gerekend.

Wenscht de ondergeteekende, bij de krachtige hulp, die hij van de schutterij voor de verdediging verwacht en bij den eisch om de legersterkte tot het strikt noodzakelijke te beperken, ten einde de militaire lasten niet noodeloos te verzwaren, de sterkte van het jaarlijksch militiecontingent op een lager cijfer te zien vastgesteld dan sommigen zijner ambtsvoorgangers, — het verschil is niet zoo groot, dan dat er vrees behoeft te bestaan, dat bij de uitvoering van zijn stelsel een latere contingentsverhooging onvermijdelijk zoude zijn. Er is, naar zijn meening, geen aanleiding voor de bewering, dat het door hem gewenschte stelsel in de toekomst een nadere verhooging van den personen en financieelen druk zou moeten ten gevolge hebben.

Toen de ondergeteekende bij een vorige gelegenheid over een sterkte van 24 bataljons voor het veldleger sprak, lag het geenszins in zijn bedoeling, dat leger uitsluitend uit dat aantal bataljons te doen bestaan. Dit blijkt duidelijk, onder andere uit hetgeen hij destijds mededeelde omtrent zijn plannen van organisatie — waarbij hij verklaarde dat zoo noodig *alle* bataljons voor het veldleger moeten kunnen worden bestemd — en omtrent de door hem gewenschte indeeling van het leger. Hij wilde echter toenmaals te kennen geven, dat bij het zeer denkbare geval, dat wij gelijktijdig zullen hebben te waken tegen een aanval van de landzijde en tegen een bedreiging van de kust, het veldleger, oorspronkelijk sterk 3 divisieën, elk van 12 bataljons, na afzondering van 1 divisie voor de kustverdediging, niet meer dan 24 bataljons zoude tellen. Voor het eigenlijke veld-

leger, waarmede de oorlog aan de landzijde zoude worden gevoerd, kan er dus slechts op worden gerekend, dat *die sterkte in alle omstandigheden* beschikbaar zal zijn. Deze zijn bedoeling wordt dan ook toegelicht door aan de bedoelde opgaaf de woorden: na aftrek van bezettingen en detachementen toe te voegen. Door deze uiteenzetting hoopt de ondergeteekende het misverstand omtrent zijn denkbeelden, dat — hij erkent het gaarne — grootendeels is toe te schrijven aan een, door hem gebezigde, minder volledige uitdrukking, te hebben weggenomen. Omtrent de sterkte der veldartillerie heeft hij echter zijn aanvankelijk voornemen inderdaad gewijzigd. Meende hij destijds, dat een aantal van 132 vuurmonden voor het veldgeschut noodig zoude zijn, door een nadere overweging omtrent het gebruik der artillerie bij verschillende te onderstellen gevallen voor onze landsverdediging, en door overleg met bevoegde autoriteiten, is hij tot de overtuiging gekomen, dat met 120 stukken geschut kan worden volstaan. En aangezien hij het zijn plicht acht, de eischen voor de samenstelling van het leger niet hooger op te voeren dan strikt noodzakelijk is, heeft hij gemeend, niet aan het vroeger gestelde cijfer te mogen vasthouden, alleen om een inder-tijd gedane opgaaf — die trouwens niet anders dan een voorloopig karakter kon hebben — te kunnen handhaven.

Bij de inlichtingen omtrent het gebruik der schutterij, in de vorenstaande mededeelingen reeds vervat, kan de ondergeteekende nog voegen, dat hij die wapenmacht, behalve voor bezettingen, ook wenscht te bestemmen voor het gebruik in de verdedigingslinieën, voor achterwaarts opgestelde reserves, en later — voor zooveel de best geoeffende afdeelingen betreft — ook voor de vermeerdering van het aantal strijdbare onderdeelen van het *veldleger* en voor aflossing van daartoe behoorende onderdeelen. Voor aanvulling van het veldleger kan de schutterij echter, naar zijn meening, niet worden bestemd.

Hoezeer de ondergeteekende het geheele zoogenaamde veldleger uit 3 divisien, elk van 12 bataljons, wenscht te doen bestaan, is het volstrekt geen fictie, om aan te nemen, dat *alle* bataljons infanterie achtereenvolgens daarbij zullen worden ingedeeld.

Bij de groote verliezen toch, die onze, uit jonge troepen bestaande legerafdeelingen bij een hevigen aanval op ons land — zooals die in geval van oorlog met een groote mogendheid is te verwachten — door allerlei oorzaken zullen lijden, is het waarschijnlijk dat sommige bataljons langzamerhand in een toestand van oplossing zullen geraken, waarbij aanvulling langs den gewonen weg niet meer voldoende zal zijn om ze wederom geheel strijdvaardig te doen worden. Zal het veldleger in die omstandigheden niet spoedig wegsmeiten, dan moeten die onderdeelen, door andere, die nog weinig of niets geleden hebben, worden *afgelost*. Voor dat doel zijn in de eerste plaats te bestemmen bataljons van het leger, die aanvankelijk tot de bezettingen der vestingen en forten hebben behoord, die op hun beurt door afdeelingen schutterij zijn vervangen, die in de eerste periode van den oorlog geen noemenswaardige verliezen door het vuur des vijands zullen hebben ondergaan. Op die wijze zullen alzoo ook de troepen, die aanvankelijk niet bij het veldleger zijn ingedeeld, achtereenvolgens daarvoor beschikbaar moeten komen en daarin moeten worden opgenomen. Uit dien hoofde acht de ondergeteekende een afzonderlijke organisatie van bezettingstroepen, die uitsluitend voor dat doel en niet voor den dienst te velde worden opgeleid, ondoelmatig en verkeerd.

Omtrent de aanvulling van het leger zij, in verband met de vorenstaande mededeeling, hier ter plaatse nog het volgende aangegeekend.

Vermits ons land niet anders dan nationale oorlogen zal voeren, waarbij de bevolking met geestdrift voor hare vrijheden en rechten zal opkomen, is het, naar de meening van den ondergeteekende, *zeker*, dat, bij het uitbreken der vijandelikheden en gedurende het verloop van den oorlog, een groot aantal vrijwilligers zich zal aanmelden om bij het leger de wapenen op te vatten. Daaronder zullen zich voorzeker ook velen bevinden, die vroeger hun dienstplicht bij milite en schutterij hebben volbracht, en die dus een uitmuntende stof vormen, voor de aanvulling der verliezen van het leger. Die vrijwilligers zullen

aanvankelijk bij de reserve-bataljons en depots worden ingelijfd, en in de oefeningskampen worden vereenigd, om voor het gebruik te velde te worden geoefend en voorbereid.

Dit personeel is alsdan te bestemmen voor aanvulling van het gewone verloop dat zich door ziekte, kleine verliezen voor den vijand enz. bij de troepen te velde zal voordoen; het wordt daartoe, naar gelang van behoefte en naarmate het gereed komt, bij het leger ingedeeld.

De verliezen echter die de afdeelingen, welke bij herhaling met den vijand in ernstige aanraking zijn geweest, hoogstwaarschijnlijk zullen lijden, kunnen op deze wijze niet voldoende worden hersteld. Zooals de ondergeteekende reeds hiervoren opmerkte, zullen er vermoedelijk vele onderdeelen zijn, waarbij de verliezen binnen korten tijd zóó aanzienlijk worden, dat die troepen min of meer worden opgelost en ontbonden.

Wilde men nu in staat zijn om die afdeelingen door aanvulling langs den gewonen weg op sterkte te houden, dan zoude daarvoor een aanvullingsmacht, met een kostbare organisatie aan officieren en kader moeten worden onderhouden, en een zeer talrijk personeel manschappen, waarvan echter de geoefendheid wel nimmer op het gewenschte peil zou kunnen worden gehouden, beschikbaar moeten zijn. Dergelijke wijze van aanvulling moge onvermijdelijk zijn voor groote legers, die offensieve oorlogen buiten de grenzen van hun grondgebied hebben te voeren, voor een klein land als het onze is ze niet toe te passen. Voor ons is het een eerste vereischte, om in het eerste, zoo gevaarlijke tijdperk van den oorlog over *alle* beschikbare strijdkrachten van het leger, werkelijk te beschikken. Het ware dus zeer verkeerd, indien, om in latere verliezen te voorzien, aanvankelijk een gedeelte der krijgsmacht ongebruikt werd gelaten en achtergehouden, terwijl men er dadelijk behoefte aan heeft bij het optreden tegen den vijand. In de op groote schaal geledene verliezen kan daarom niet anders worden voorzien dan door de troepenafdeelingen die ze hebben ondervonden van het gevechtsterrein terug te trekken, ze in verzamelplaatsen te vereenigen, ze aldaar op adem te doen komen en er alsdan nieuwe onderdeelen, op complete sterkte, uit te vormen, die achtereenvolgens weder voor het optreden tegenover den vijand beschikbaar kunnen worden gesteld. Die troepen zullen alsdan zeker van degelijker gehalte zijn, en een grootere militaire waarde hebben dan de oorspronkelijke afdeelingen zouden hebben verkregen, door toevoer van minder geoefend aanvullingspersoneel.

De aanzienlijke macht, die, volgens de door den ondergeteekende gewenschte regeling, door de schutterij zal worden geleverd, en waaraan, indien zijn plannen tot uitvoering komen, een degelijke militaire waarde niet zal kunnen worden ontzegd, kan tot waarborg strekken, dat op de omschreven wijze een voldoende aanvoer van versche strijdkrachten beschikbaar zal zijn, en dat, wordt de verdediging met kracht en beleid, onder den steun der verdedigingsliniën gevoerd, op den gunstigen uitslag van den strijd alleszins kan worden gerekend.

Op de in het Verslag voorkomende vraag omtrent de organisatie van de treinen, kan de ondergeteekende antwoorden, dat, zooals uit de gedane mededeelingen zal zijn gebleken, het voornemen bestaat om voor 36 bataljons van het veldleger de benodigde treinen samen te stellen.

Tijdstip van opkomst der militie. Ten aanzien van de mogelijkheid om de militie bij opkomst in October, gedurende de wintermaanden te oefenen, refereert de ondergeteekende zich aan de daaromtrent in het Verslag voorkomende opmerkingen. De oefeningen, waarmede de manschappen aanvankelijk na hunne opkomst moeten worden bezig gehouden, kunnen grootendeels binnenskamers of wel in de nabijheid der kazernen, in manéges, exercitieloozden enz. plaats hebben.

Sterkteverhouding der wapens. Zooals reeds hiervoren is medegedeeld, is de ondergeteekende van oordeel, dat door de voorgestelde organisatie der veldartillerie voldoende in de behoefte aan dat wapen zal worden voorzien. Bij de beoordeeling van de benodigde sterkte aan veldgeschut moet in het oog worden gehouden, dat de oorlog in ons land grootendeels onder het vuur der forten en

vestingen zal worden gevoerd, zoodat het leger daardoor een belangrijken meerderen steun van artillerie kan verkrijgen.

Voorts dat, terwijl sommige afdelingen van het leger met diensten zullen zijn belast, of op terreinen werkzaam zullen zijn, waarbij aan veldgeschut minder behoefte bestaat of daarvan minder gebruik kan worden gemaakt, aan andere troepen, die voor de vervulling hunner taak aan méér veldartillerie behoefte hebben en daarvan ook gebruik kunnen maken, zoo noodig een grooter aantal batterijen dan het normale kan worden toegevoegd, zoodat alsdan daarbij de verhouding van het aantal stukken op 1000 man infanterie veel gunstiger kan zijn.

Garnizoensindeeling. De beginselen, die bij het opmaken der voorgestelde garnizoensindeeling op den voorgrond hebben gestaan, zijn in de Memorie van Toelichting uiteengezet. Uit den aard der zaak zijn er voor de dislocatie van het leger verschillende combinatiën te maken, waarbij aan de onderscheidene belangen, die er in het spel zijn, op meer of minder voldoende wijze wordt te gemoet gekomen. De ondergeteekende heeft gemeend, dat bij de ontworpen regeling, zooals die aan de Kamer is medegedeeld, op een doelmatige wijze aan alle te stellen eischen wordt voldaan. Dit belet echter niet, dat er nog wel enkele verschikkingen van minder belang, en waardoor aan de hoofdbeginselen der regeling niet te kort wordt gedaan, kunnen plaats vinden, terwijl het zeer wel mogelijk is, dat daardoor in sommige opzichten eenig voordeel is te verkrijgen. Zeer waarschijnlijk zal dat alsdan echter een minder goede vervulling van andere voorwaarden ten gevolge hebben.

In antwoord op de in het Verslag gestelde vragen kan de ondergeteekende mededeelen:

1°. dat van de bestaande ruimte aan kazerneëring en stalling zoo veel partij is getrokken, als met de behoorlijke vervulling van de overige eischen voor de dislocatie van het leger slechts eenigszins was overeen te brengen. Zeker ware het mogelijk geweest, aan sommige militaire belangen beter te voldoen, indien niet, ter wille van de bestaande gebouwen in sommige plaatsen, van een meer doelmatig plan was afgeweken;

2°. dat na de volledige uitvoering van het dislocatieplan de troepen standvastig in de aangewezen garnizoenen zullen behooren te verblijven; zoodat alsdan — volgens inzichten van den ondergeteekende — van een onderlinge garnizoensverwisseling van verschillende korpsen, geen sprake meer zal kunnen zijn;

3°. dat de Regeering hier gaarne nogmaals de verklaring aflegt, dat zij het toestaan van het op deze begrooiting aangevraagde geld voor de uitvoering van het kazerneeringsplan, *niet* beschouwen zal als een goedkeuring van dat geheele plan of als een verbintenis tot het toestaan van het overige geld dat daarvoor gevorderd zal worden. Telken jare zal omtrent de verdere uitvoering van het dislocatieplan bij de verdere aanvraag tot voortzetting van de verbetering der kazernes enz., door de Vertegenwoordiging nader kunnen worden beslist.

Omtrent de voor het volgend jaar aangevraagde credieten valt nog op te merken, dat deze bestemd zijn voor de oprichting of de verbetering van militaire gebouwen, die, *in elk geval* en welke beslissing ook later ten aanzien van de dislocatie moge worden genomen, *noodig en doelmatig* zijn te achten.

Bijlagen n°. 30 en 32. Omtrent de aangewezen garnizoenen voor de kust-artillerie valt op te merken, dat de troepen, die te Delft zullen worden geplaatst, thans te Gorinchem verblijf houden. Terwijl zij aldaar, evenmin als te Delft een voor hare eigenaardige oefeningen geschikt garnizoen hebben, bestond er bovendien het nadeel, dat er thans troepen van twee verschillende afdelingen onder afzonderlijke chefs in één garnizoen gevestigd zijn, welke omstandigheid niet in het belang van den dienst is. Het voornemen om uit Willemstad een compagnie artillerie weg te nemen, is een gevolg van de noodzakelijkheid, om een einde te maken aan de te groote versnippering van de troepen der afdeling, waartoe de aldaar gevestigde compagnieën behooren en waardoor de belangen der oefeningen en van den dienst zeer worden geschaad.

Voor de speciale oefeningen der kustartillerie zullen alle daartoe bestemde compagnieën, in 't vervolg, evenals thans, jaarlijks gedurende eenigen tijd te Helder worden gestationneerd.

De bewering, dat onlangs te Gorinchem voor f 30.000 een exercitieveld zoude zijn aangekocht, waaraan geen behoefte bestaat, is minder juist. De zaak is, dat, ten gevolge van den aanleg van den spoorweg Dordrecht—Elst, het bestaande, aan het Departement van Oorlog behoorende exercitieterrein moest worden in beslag genomen, en dat, in vervanging van dat terrein, een ander perceel van dezelfde grootte, voor den militairen dienst beschikbaar is gesteld. Dat terrein zal voorts wel degelijk nog voor oefeningen of andere doeleinden moeten worden gebruikt.

Naar aanleiding van de overige in het Verslag gemaakte opmerkingen betreffende de garnizoensindeeling, heeft de ondergeteekende de eer mede te deelen, dat het bij hem alsnog een punt van overweging uitmaakt, het bataljon van het 2de regiment infanterie, hetwelk thans te Grave zoude worden gevestigd, alsmede het depoteskadron van het 3de regiment huzaren dat te Leiden zoude worden geplaatst, beiden te 's Bosch garnizoen te doen houden. Voorts is het mogelijk, dat — gedurende den loop der uitvoering van het kazerneeringsplan — nog eenige andere wijzigingen, van zeer ondergeschikt belang, zullen blijken raadzaam of wenschelijk te zijn.

Administratie. Op bladz. 15 der Memorie van Toelichting zijn de plannen van den ondergeteekende, ten aanzien van dit onderwerp ontwikkeld.

Hij meent daarnaar te mogen verwijzen. Alleen zij opgemerkt, dat thans zijn samengesteld:

a. een nieuw voorschrift voor het beheer der militaire ziekeninrichtingen, hetwelk op 1 Januari 1881 in werking zal treden;

b. een nieuw voorschrift tot beheer van het nachtleger der onderofficieren en soldaten, hetwelk mede op gemelden datum in werking zal treden;

c. een groot gedeelte van een nieuw reglement van administratie bij de korpsen, welks geheele afwerking evenwel eerst zal kunnen geschieden nadat eenige vraagstukken, vooral dat der voeding van den soldaat, tot beslissing zullen zijn gebracht.

Nadat de thans voorgestelde maatregelen zullen zijn uitgevoerd, zullen van de fondsen van inwendig beheer nog blijven bestaan:

1°. het muziekkoninkfonds,

2°. het werffonds, en

3°. het fonds voor militair onderwijs.

Deze fondsen, die voor elk korps afzonderlijk bestaan, hebben niet dezelfde beteekenis als de overige fondsen, die thans worden opgeheven.

Er worden jaarlijks vaste sommen van Rijkswege aan de korpsen voor toegeestaan, die echter jaarlijks worden verantwoord en verrekend, zoodat er geen doorlopende rekening van bestaat, zooals bij andere fondsen het geval is. Het beheer der gelden berust bij de commandeerende officieren der korpsen, die daarover in overeenstemming met de voorschriften kunnen beschikken, doch zoo, dat de uitgaven de ontvangsten niet overtreffen.

Door den ondergeteekende zal ook in ernstige overweging worden genomen om ook die fondsen te doen verdwijnen.

Het schijnt hier de plaats om met een enkel woord er op te wijzen, dat de drie gemelde fondsen, zoodat die voor vernieuwing van ledergoed en paardentuigen en van slaapfournituren, geheel overeenkomstig de bestaande comptabiliteits-regelen ingericht zijn en onder controle der Algemeene Rekenkamer staan. Deze opmerking moge dienen om te herinneren, dat, hoewel thans in het belang van een doelmatig beheer, tot de opheffing van de meest belangrijke fondsen is besloten, het bestaan dier fondsen geheel wettig is, en dat de mogelijkheid van minder regelmatige handelingen daarbij ten eenen male uitgesloten is.

Hierbij zij opgemerkt, dat het kleedings- en reparatiefonds en het officiers-kleedingsfonds, die behalve de hier besproken fondsen bij de korpsen bestaan, geen Rijksfondsen zijn, doch loopende rekeningen met de belanghebbende militairen, en dus niet tot de hier besproken categorie behooren.

Ten bewijze, dat de »onregelmatigheid», waarop in de 2de zinsnede, van het Verslag over dit onderwerp wordt gewezen, *niet* bestaat, deelt de ondergeteekende mede:

1°. dat het overschot van het een aldaar bedoelde fonds niet wordt gebezigd om in de begrooting andere uitgaven te dekken, *doch om gedeeltelijk te voorzien in het tekort van het andere fonds*. Alleen het nadeelig verschil der beide fondsen wordt op de begrooting aangevraagd. Beide fondsen waren geen Rijksfondsen; het eene werd gevormd door de aan rijzing en daling onderhevige saldo's van de korpsmagazijnen, die reeds opgeheven zijn; het andere uit de saldo's van de administratie der garnizoens-infirmeriën, die met 1°. Januari e. k. zullen opgeheven worden;

2°. dat de voordeelige saldo's der (Rijks-) fondsen van vernieuwing van ledergoed en paardentuig en van slaapfourituren in 's Rijks schatkist gestort en dus onder de middelen *verantwoord* zullen worden. De reden, waarom die saldo's niet onder de middelen zijn *geraamd*, is af te leiden uit de slotzinsnede van § 4, bladz. 17 der Memorie van Toelichting.

De door de Kamer gevraagde plannen omtrent de regeling der voeding van den soldaat op kosten van het Rijk, kunnen op het oogenblik nog niet door den ondergeteekende worden overgelegd, terwijl ook omtrent de vermoedelijke financieele gevolgen van dien maatregel nog geen inlichtingen kunnen worden gegeven. De bedoelde regeling zal dan ook in geen geval in 't volgend jaar in werking kunnen treden.

Dezer dagen is echter een regeling vastgesteld van de voeding der militairen van de landmacht in tijd van vrede, welke regeling bij wijze van proef wordt ingevoerd en met 1 Januari 1881 in werking treedt; en die in hoofdzaak op dezelfde grondslagen berust, als eventueel bij het stelsel van voeding van 's Rijkswege, zullen moeten worden gevolgd. Hierdoor is de gelegenheid geopend om volledige gegevens te verkrijgen omtrent de financieele gevolgen die aan dat stelsel verbonden zullen zijn; terwijl ook in andere opzichten over de deugdelijkheid daarvan een gegrond oordeel zal kunnen worden geveld.

Bij een volgende begrooting zal vermoedelijk omtrent dit onderwerp een beslissing kunnen worden genomen.

De ondergeteekende kan hierbij nog mededeelen, dat de samenstelling der rations voor de voeding van troepen en paarden in oorlogstijd, te velde en in versterkte plaatsen, dezer dagen is vastgesteld; en dat daarmede de grondslag is gelegd voor de regeling der verpleging van het leger in tijd van oorlog en voor de maatregelen tot approviandeering van vestingen en forten te nemen. Ter verdere voorbereiding van deze onderwerpen zullen eerlang voorschriften worden vastgesteld.

Organisatieplannen. Ten aanzien van de in het Verslag gemaakte opmerkingen omtrent de ontworpen organisatiën, meent de ondergeteekende te mogen aannemen, dat het niet in de bedoeling der Kamer kan liggen, dat nopens alle daarbij besproken punten, waaronder sommige van zeer ondergeschikt belang, hier in discussie of een wederlegging van de gemaakte bedenkingen wordt getreden.

Hij verklaart hier gaarne dat hij de organisatiën, vóór dat zij eventueel zullen worden ingevoerd, wat de details betreft, nogmaals in zorgvuldige overweging zal nemen, en dat hij alsdan van de door de Kamer gedane aanwijzingen dankbaar gebruik zal maken.

Omtrent de hoofdpunten der regeling kan bij het volgende als nadere toelichting mededeelen.

Het aantal hoofd- en opperofficieren mag, naar de bepaalde meening van den ondergeteekende, niet lager worden gesteld dan in het ontwerp is aangenomen; zoowel omdat een wijziging der rangen, met het oog op de te vervullen betrek-

kingen en diensten, ongeraden is te achten, als om de verhouding tusschen de aantallen officieren der verschillende rangen niet te ongunstig te doen worden.

Infanterie. De denkbeelden en voornemens van den ondergeteekende, ten aanzien der aanvulling van het leger, zijn hiervoren uiteengezet.

Voor het kader der reserve-bataljons zijn noodig: 9 hoofdofficieren, 36 kapiteins en 45 luitenanten (indien de officieren voor speciale diensten, die niet dadelijk noodig zijn, voorloopig buiten rekening worden gelaten.) Totaal 90 officieren.

Voor deze plaatsen zijn beschikbaar: van de Militaire Academie 1 hoofdofficier; 4 kapiteins en 11 luitenanten; van het Instructie-bataillon 1 hoofdofficier, 4 kapiteins en 21 luitenanten, van de Normaal-Schietschool 1 hoofdofficier, 2 kapiteins en 2 luitenanten van de hoofdcursus-compagnieën 11 luitenanten; van de kapiteins voor speciale diensten der regimenten 27 kapiteins.

Totaal 3 hoofdofficieren, 37 kapiteins en 45 luitenanten. Te zamen 85 officieren.

Bovendien kan worden gerekend op een zeker aantal officieren, die op nonactiviteit zijn gesteld en op officieren van het Indische leger, die hier te lande met verlof zijn en die bij mobilisatie zullen worden opgeroepen, terwijl voorts door bevordering en door aanstelling van cadetten en van onderofficieren der hoofdcursussen van de hoogste studiejaren, in de ontbrekende officieren van de verschillende rangen, zoowel bij de korpsen als bij de reservebataljons, zal moeten worden voorzien.

Tot aanvulling van het ontbrekende aantal tamboers en geweermakers voor de reservebataljons zullen maatregelen genomen worden.

Zooals nader blijken zal, wordt ook in de aanvulling van de artillerie- en genietroepen wel degelijk voorzien.

De hoofdcursus-compagnieën zijn in den toelichtenden staat en in de organisatietafelen niet vermeld, omdat op het tijdstip waarop die stukken werden opgemaakt, omtrent de oprichting dier compagnieën nog niet was beslist. De bedoeling is natuurlijk dat zij blijven bestaan.

Betreffende de verhouding van het kader tot de soldaten bij de compagnieën infanterie, zij opgemerkt, dat bij de meeste compagnieën verscheidene goede korporaals en enkele bruikbare onderofficieren uit de militia zullen worden aangetroffen. Door deze in rekening te brengen, wordt de verhouding van het kader tot de soldaten veel gunstiger dan in het Verslag is voorgesteld; en die verhouding is dus ook, naar de meening van den ondergeteekende, alleszins voldoende te achten.

De sterkte der gevechtsgroepen zal nominaal 16 à 17 man bedragen. Doch trekt men van dat cijfer een vijfde gedeelte af voor verliezen die zich zeer spoedig na de mobilisatie reeds voordoen en waarop ook in het buitenland bij de samenstelling van de sterkte der groepen steeds wordt gerekend, dan komt men tot het besluit, dat onze groepen bij de ontworpen organisatie *in het gevecht* ongeveer 12 à 13 man zullen tellen, welk cijfer algemeen als het normale wordt beschouwd.

De door de Kamer gevraagde opgave van het aantal aanwezige onderofficieren en korporaals wordt als *bijlage A* bij deze Memorie overgelegd.

Bij het vaststellen van de organisatie van den geneeskundigen dienst te velde en in vestingen en forten, zal er zeer zeker aan worden gedacht, om aan de onderdeelen helpers voor de officieren van gezondheid toe te voegen, daarbij ziekdragers aan te wijzen enz.

Cavalerie. De ondergeteekende vereenigt zich geheel met het gevoelen van de leden, die blijkens het Verslag van oordeel zijn, dat een verdere vermindering op het wapen der cavalerie niet mag plaats hebben. Door de ontworpen organisatie is aan een tot dusver bij de Kamers bestaan bezwaar tegen de tegenwoordige te kostbare samenstelling van het wapen, te gemoet gekomen.

Wijze van gebruik. Bij sommige oorlogstoestanden kan het voorkomen, dat van de beschikbare cavalerie aanvankelijk zoo weinig mogelijk moet worden terug-

gehouden voor den dienst bij de divisien en dat het raadzaam is te achten om genoegzaam *alle* veldeskadrans voor den strategischen veiligheidsdienst naar de bedreigde grens te zenden. In die gevallen zal daartoe dan ook zeker worden overgegaan; doch in andere omstandigheden zal zulks of niet noodig of niet mogelijk zijn.

Een bepaalde beslissing daaromtrent kan dus in het algemeen niet a priori worden genomen.

Ter voorziening in den eisch, om bij mobilisatie de benoedigde paarden met den meesten spoed te kunnen requireeren, zijn door den ondergeteekende maatregelen beraamd. Hij hoopt die eerlang aan de bekrachtiging van de wetgevende macht te kunnen onderwerpen.

Steun der infanterie. De afdeelingen infanterie, die tot ondersteuning van de cavalerie worden aangewezen, zullen, zonder de opkomst der militie af te wachten, naar de aangewezen standplaatsen moeten vertrekken. De ontbrekende miliciens zullen zich echter, na in de garnizoenen gewapend en uitgerust te zijn, gezamenlijk na enkele dagen bij hunne onderdeelen kunnen voegen.

Kaderschool. De oprichting van een kaderschool voor de cavalerie is tot dusver niet noodig geacht. Daar bij de regimenten huzaren steeds een voldoende aantal vrijwilligers aanwezig is, die een ruime stof voor de aanvulling van het kader opleveren, en aangezien de practische dienst daarvoor zeker een doelmatige oefenschol is te achten, heeft zich — ook volgens het oordeel van den inspecteur van het wapen — de behoefte aan een speciale inrichting voor de opleiding van officieren en korporaals tot heden niet doen gevoelen. Men moet niet uit het oog verliezen, dat de kaderscholen bij de overige wapens in hoofdzaak hun ontstaan te danken hebben aan de pogingen om langs andere dan de gewone wegen, jongelieden tot vrijwillige dienstneming te bewegen, en zoodoende in het gebrek aan kader te voorzien.

Depots. De ondergeteekende heeft geoordeeld, in de formatie van de depots der cavalerie geen grooter aantal paarden te moeten opnemen, dan in de organisatie-tabellen vermeld is. Reeds bij die sterkte zal een aantal van 360 paarden méér, in de organisatie van het wapen begrepen, moeten worden onderhouden en aangevuld, dan dat 't welk voor het oorlogsgebruik wordt gerekend benoedigd te zijn. Met het oog op de financieele gevolgen der organisatie, kwam het hem niet wenschelijk voor, in dit opzicht nog verder te gaan.

Intusschen is het zijn voornemen te trachten, door een goede keuze van de soort der aan te schaffen remontepaarden, het tijdperk van dressuur, gedurende hetwelk de paarden bij de depots moeten verblijven, zooveel mogelijk te bekorten. Naarmate van den uitslag der proef met de aanschaffing van Hongaarsche paarden, zullen te dien einde door hem nadere stappen worden gedaan.

Er zal dus zeer zeker naar worden gestreefd, om de veldeskadrans op de organieke sterkte te velde te kunnen brengen.

De opmerking, in het Verslag voorkomende in de laatste alinea betreffende dit onderdeel, is het gevolg van een onjuistheid in de tabellen, aanwijzende de organisatie der regimenten huzaren. De tabellen bevatten namelijk slechts de opgaaft van de samenstelling dier korpsen *op voet van vrede*. De woorden »op voet van vrede en oorlog» voorkomende boven de kolommen 2—5 in die tabellen, zijn aldaar ten onrechte geplaatst.

Bereden artillerie. De bedoeling van den ondergeteekende ten aanzien van de mobilisatie der veldartillerie schijnt in de Memorie van Toelichting niet duidelijk genoeg te zijn nitgedrukt.

Daaromtrent zij dus nog aanteekend, dat de maatregelen tot voorziening in de ontbrekende paarden bij bedoeld wapen in de eerste plaats zullen dienen om de vier batterijen der eerste afdeeling van elk regiment in staat te stellen uit te rukken, en dat er ook in andere opzichten voor die batterijen het eerst zal worden gezorgd. Juist omdat de noodzakelijkheid wordt gevoeld om aan onze jonge troepen *onnmiddellijk* bij het begin van de vijandelikheden *zooveel mogelijk*

den steun van artillerie te verzekeren, wordt het van belang geacht zekerheid te hebben dat een groot gedeelte — $\frac{2}{3}$ van het totaal aantal batterijen — gelijktijdig met de troepen der andere wapens gemobiliseerd zij. Dat intusschen de beide overige batterijen van elk regiment zoo spoedig mogelijk moeten kunnen volgen, zal niet uit het oog worden verloren; en het ligt dan ook geenszins in de bedoeling, om de eerstbedoelde afdeeling *ten koste van de andere* in marschvaardigen toestand te brengen.

Voorts kan worden medegedeeld, dat wel degelijk het voornemen bestaat om maatregelen te nemen ter voorziening in de aanvulling der bereden artillerie. Op overeenkomstige wijze als voor de infanterie is voorgesteld, zal namelijk bij mobilisatie bij elk regiment veldartillerie en bij het korps rijdende artillerie een depot worden gevormd. Bij elk regiment veldartillerie zijn daartoe beschikbaar de kapiteins en de beide luitenants, alsmede de opperwachtmeester en de fourier voor speciale diensten; voorts de kapitein-kwartiermeester, de adjudant-onder-officier-pikeur, de trompetter, de zwaardveger en een der schrijvers, die allen in vredestand tot den staf van het regiment behooren; terwijl door elke batterij een wachtmeester en een korporaal voor het depot zullen worden afgestaan. Ook de manschappen die — na aftrek van het benodigde personeel voor de treinen — bij de batterijen beschikbaar blijven, worden bij de depots ingedeeld. Voor het korps rijdende artillerie wordt op dergelijke wijze in de oprichting van het depot voorzien.

Ten aanzien van het kader voor de instructie-batterij bestaat het voornemen, om het eventueel méér daarvoor benodigde dan in de organisatie is uitgetrokken van de regimenten veldartillerie te detacheren.

Vestingartillerie. In afwijking van het daaromtrent in het Verslag uitgedrukte gevoelen is de ondergeteekende van meening, dat de ontworpen regeling van de samenstelling der korpsen vestingartillerie noodig en nuttig is.

In het belang van de eenheid der oefening van het personeel, de opleiding van de officieren en het kader en de dienstverrichtingen in 't algemeen, is de bestaande versnippering in de bevelvoering bij dit wapen, af te keuren. Van een vernieuwde verschikking is trouwens geen sprake. De geheele wijziging komt neer op de samenstelling van de acht afdeelingen, twee aan twee, tot vier regimenten. De troepen blijven overigens bestemd voor dezelfde verdedigingsstellingen en werken als thans het geval is. De tegenwoordige Iste en IVde afdeelingen zullen namelijk voortaan gezamenlijk het Iste regiment uitmaken, evenzoo de IIde en VIIde afdeeling het 2de regiment, de IIIde en VIIIste afdeeling het 3de regiment en de Vde en VIde afdeeling het 4de regiment.

De bezwaren, die zich volgens het Verslag bij deze reorganisatie zouden voordoen, zullen bestaan in de overname door de vier oudste afdeelingcommandanten — die als regimentscommandant zullen optreden — van het commando over de compagnieën die op dit oogenblik niet onder hun bevel zijn geplaatst, en de Kamer zal zeker niet beweren, dat deze bezwaren van overwegenden aard zijn en tot bestrijding van den voorgenomen maatregel kunnen worden aangevoerd.

Ook voor de aanvulling van het personeel der vestingartillerie, zullen bij mobilisatie maatregelen worden genomen. Door onderdeelen van het wapen, die de bezetting uitmaken van werken, welke niet in de eerste periode van den oorlog aan een aanval of bedreiging blootstaan — zoo als bijv. sommige versterkingen in de stelling van Amsterdam — tot de oefening en voorbereiding van zich anmeldende vrijwilligers te bestemmen, behoeft er niet tot de oprichting van afzonderlijke depots voor de vestingartillerie te worden overgegaan. Zoodoende kan tevens bij de opleiding van het aanvullingspersoneel, van de werkrachten van dat personeel partij worden getrokken in het belang van den dienst, aangezien die manschappen voor hunne oefening zullen deelnemen aan vele werkzaamheden, die in oorlogstijd in de werken te verrichten zijn. Naarmate van de behoefte en van den verkregen graad van geoefendheid, kunnen zij daarna bij onderdeelen in andere sterkten worden overgeplaatst. Uit den aard der zaak zal men

bij de technische wapens het aanvullingspersoneel — althans in den aanvang — slechts voor de minst belangrijke bestemmingen kunnen aanwijzen.

Het kader der compagnieën vestingartillerie wordt door den ondergeteekende voldoende geacht.

Ten aanzien van de hoofdcursus-compagnie kan de mededeeling gelden, die omtrent de infanterie-hoofdcursus-compagnieën hiervoren is gedaan. In verband met de vastgestelde regeling van de opleiding der onderofficieren van de artillerie tot officier, zal deze hoofdcursus-compagnie slechts tijdelijk blijven bestaan.

De kapiteins voor speciale diensten bij de vestingartillerie zijn uitgetrokken, om te voorzien in het bezwaar, dat de verschillende officieren van dien rang, die met sommige bijzondere opdrachten belast zijn, thans of bij de korpsen à la suite moeten worden gevoerd, in afwijking van de bestaande organisatie, of wel van de korpsen gedetacheerd moeten worden, in welk geval zij feitelijk daarbij ontbreken. Zooals in de noot (b) *artillerie*, kolom 6, op blz. 21 der Memorie van Toelichting is vermeld, bedraagt het aantal dezer kapiteins op dit oogenblik 9.

Compagnie werklieden. De oprichting van een compagnie werklieden is als een zeer wenschelijke zaak te beschouwen, zowel ter voorziening in de behoefte aan werklieden voor het veldleger, als tot het bekomen van werklieden tot het doen van herstellingen aan materieel in de verschillende sterkten.

Door het oprichten van die compagnie zal in laatstbedoelde taak ook in vredetijd op een betere en min kostbare wijze kunnen worden voorzien dan thans het geval is, daar burgerwerklieden van de artillerie-inrichtingen niet verplicht zijn zich voor eenigen tijd naar een sterkte voor dit doel te verplaatsen, en hun dus voor die verplaatsing in den regel vrij hoog moet betaald worden.

Dat het gedeeltelijk gemis van de compagnie, in tijd van oorlog of mobilisatie, bij de constructiewerkplaatsen tot bezwaren zal leiden, behoeft volgens het gevoelen van den ondergeteekende, niet gevreesd te worden.

Bij de bereden artillerie zijn militaire zadelmakers aanwezig, zoodat er geen aanleiding bestond die werklieden in de bedoelde compagnie op te nemen.

Genie. De voorgenomen verandering in de indeeling der genie-stellingen zal verband houden met de, door den ondergeteekende beoogde wijziging der vestingwet. Indien zij daaromtrent medegedeelde voornemens door de Vertegenwoordiging worden goedgekeurd, zullen namelijk de 4de en 8ste stellingen niet meer afzonderlijk behoeven te blijven bestaan en dus ook geen genie-commandanten daarvoor vereischt worden.

In de aan de Kamer medegedeelde organisatie van het bataljon mineurs en sappeurs wordt, bij nadere overweging, een wijziging van ondergeschikt belang noodig geacht. Van de 8 compagnieën wenscht de ondergeteekende er namelijk één te bestemmen voor spoorweg- en telegraafdienst, terwijl één andere als school- en depot-compagnie zou worden aangewezen. De 6 overige compagnieën blijven echter voor de oorspronkelijke aangewezen taak bestemd.

Hospitaalsoldaten. Met de ontworpen organisatie van de drie compagnieën hospitaalsoldaten kan een doelmatige inrichting van den geneeskundigen dienst te velde worden verzekerd.

Eindcijfer. Dat het eindcijfer der begrooting voor het volgend jaar eenigszins hooger is dan dat van de begrooting voor 1880, is waar. Doch uit de in het Verslag voorkomende opmerking, dat deze begrooting na aftrek van de buitengewone uitgaven en de kosten voor het vestingstelsel, *wederom* hooger is dan de vorige, schijnt te moeten worden afgeleid, dat de Kamer meent in het bedrag der gewone uitgaven van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting een gestadig toenemen te moeten constateeren. Deze meening nu moet de ondergeteekende tegenspreken. Uit den als bijlage B bij deze Memorie overgelegden staat, aanwijzende de ramingen voor het VIIIste hoofdstuk, bij de zes laatste begrootingen, zal de Kamer ontwaren, dat het bedrag, gesteld voor de gewone uitgaven in 1881 — hoezeer hooger dan in 1880 — ongeveer gelijk is aan dat in 1879 en niet onbelangrijk lager dan die bedragen in 1878 en 1877. Van een

voortdurende klimming der gewone uitgaven is derhalve in de jaren waarover de opgaaf loopt, geen sprake. Het bedrag daarvan blijft sedert 1876 nagenoeg standvastig.

Dit feit kan, inzonderheid voor zooveel betreft de begroting voor 1881, als het gevolg worden beschouwd van het ernstig streven van den Minister om — waar hij, voor onmisbare verbeteringen in het krijgswezen, nieuwe uitgaven noodzakelijk acht — op andere wijze te trachten oordeelkundige bezuinigingen in de inrichting en het beheer van het leger tot stand te brengen.

De buitengewone uitgaven, voor het volgende jaar en de verdere toekomst te doen, zijn het onvermijdelijk gevolg van den eisch, om het krijgswezen op doelmatige grondslagen in te richten en te hervormen. Is er vroeger een geruime tijd voorbijgegaan, waarin, bij ons te lande, ten behoeve van het leger te weinig is gedaan, om het in alle opzichten overeenkomstig de eischen des tijds geschikt te doen blijven voor zijn taak, deze omstandigheid wreekt zich thans in hoogere begrotingen en dubbele kosten voor de onvermijdelijke verbeteringen. En hierbij kan niet halverwege worden stil gestaan. Het ernstige en gewichtige vraagstuk der landsverdediging vordert een *volkomen* oplossing; de natie moet de zekerheid verkrijgen, dat aan de inrichting van het krijgswezen *niets* wat redelijkerwijze moet gevorderd worden, meer ontbreekt. Doch hierbij zal door den ondergeteekenden nimmer uit het oog worden verloren, dat — bij de vele geldelijke offers die van de natie moeten worden gevraagd — strikte zuinigheid en bescheidenheid in de te stellen eischen, een zijner eerste plichten is.

De verbetering der kazerneering is een zaak, die bij de tegenwoordige, ook door de Kamer bij herhaling kenbaar gemaakte inzichten ten aanzien van de verplegingen van den soldaat, in verband met andere belangen, niet langer mag worden uitgesteld.

De aanvragen voor ontbrekend geschut, staan in nauw verband met de wettelijk vastgestelde inrichting van het vestingstelsel. Worden de benodigde vuurmonden niet beschikbaar gesteld, dan blijft de verbetering der doode strijdkrachten een onafgedane zaak, en zijn de daaraan reeds bestede belangrijke uitgaven als doelloos te beschouwen. De ondergeteekende kan het, met de Kamer, betreuren dat de vorderingen in de technische wetenschappen te dien aanzien noodzaken, telkens hoogere eischen te stellen, het ligt buiten zijn macht om die eischen te voorkomen, en wij mogen niet nalaten ons de militaire voordeelen die daardoor te verkrijgen zijn — voor zoo ver deze voor ons land althans noodig zijn te achten — te verzekeren.

Dat de tot dusver toegestane credieten nutteloos besteed zouden zijn, moet de ondergeteekende bepaald tegenspreken, terwijl ook in de bewering, dat, door wisselende inzichten en plannen, te dien aanzien nadeelen zouden zijn te weeg gebracht, door hem niet kan worden toegestemd. Er is, inzonderheid ten aanzien van de verbetering der doode weermiddelen, in de laatste jaren door het krijgswezen in het algemeen naar een vast plan te werk gegaan, en de herhaalde aftredingen der hoofden van het Departement van Oorlog, hebben daarbij weinig veranderingen en zeer zeker geen ernstige nadeelen, zooals de Kamer schijnt te onderstellen, veroorzaakt.

Omtrent de financiële gevolgen der voorgestelde reorganisatie zij het volgende opgemerkt.

Hoewel de in het Verslag gemaakte berekening, ter vergelijking van de raming voor 1880 en 1881, op zich zelve niet onjuist is, is de uitslag der redeneering, waartoe die berekening aanleiding geeft, geenszins overeenkomstig de werkelijkheid. Verschillende omstandigheden, die door de Kamer buiten beschouwing zijn gelaten, maar die wel degelijk in aanmerking hadden moeten worden genomen, leiden, bij een *zuivere* vergelijking van de eindcijfers der begrotingen van de beide bedoelde dienstjaren, tot een geheel andere uitkomst dan de Kamer verkrijgt.

Vooreerst zij opgemerkt, dat het dienstjaar 1879 een bij uitzondering zeer gunstigen uitslag ten opzichte van sommige uitgaven heeft opgeleverd, zooals dan

ook door den Minister van Financiën in de aangehaalde rede is voorgesteld, zoodat zij geen billijke maatstaf van beoordeeling is.

Bij het samenstellen der begrooting is het streven geweest — de stukken wijzen dit duidelijk aan — om de raming zooveel mogelijk nabij de werkelijkheid te brengen, en daarom is dit ook met het incompleet enz. gedaan.

Wanneer men echter de begrootingstukken doorbladert, dan ontdekt men daarin tal van invloeden, die tot de uitzetting van het eindcijfer medewerken, invloeden, onafhankelijk van de voorgestelde organisatie der levende strijdkrachten, en bovendien ten deele onafhankelijk van den wil van den ondergeteekende, aangezien zij ten deele het gevolg zijn van reeds wettelijk goedgekeurde of van bestaande en niet te ontwijken toestanden.

Van die het eindcijfer uitzettende invloeden zijn de voornaamste:

1°. de voorgestelde verhooging van de traktementen en schadeloosstelling voor verhuiskosten der officieren: IIde afd. (blz. 16 toelicht. staat) *f* 16.575, IIIde afd. (blz. 56 toelicht. staat) *f* 114.775, Vde afd. (blz. 108 toelicht. staat) *f* 1.800, VIde afd. (blz. 122 toelicht. staat) *f* 3.900, IXde afd. (blz. 156 toelicht. staat) 1.300., XIIde afd. (blz. 164 toelicht. staat) *f* 1.075, samen *f* 139.425.

Af: de daaronder begrepen traktementsverhooging voor paardenartsen, die onder punt 4 behooren *f* 3.000. Totaal *f* 136.425.

2°. de geraamde bijslag op traktement bij verplaatsing enz. (vergelijk bladz. 26 en 27 Memorie van Toelichting): art. 4—7 *f* 1.725, art. 8 *f* 3.300, art. 9 *f* 1.100, art. 10 *f* 4.101, art. 11 *f* 200. Totaal *f* 10.426.

3°. hetgeen de raming door de aflopende betalingen meer bedraagt: IIde afd. (blz. 16 toelicht. staat) *f* 2.550, IIIde afd. (blz. 56 toelicht. staat) *f* 58.425, IVde afd. (blz. 100 toelicht. staat) *f* 92.876, Vde afd. (blz. 108 toelicht. staat) *f* 3.200. Totaal *f* 157.051.

4°. de verhooging der traktementen van de officieren van gezondheid en apothekers, ten gevolge van de wettelijke regeling van den geneeskundigen dienst: (zie toelichtende staat blz. 108) *f* 32.300 en van den paardenarts (zie punt 1) *f* 3.000. Totaal 35.300.

5°. de verhoogde verpleegkosten van militairen in het civiel hospitaal te 's Hertogenbosch (Memorie van Toelichting, bl. 30). *f* 4.700.

6°. het saldo schuld van de garnizoensinfirmieriën (als voren in blz. 17; § 5) *f* 20.000.

7°. de meer geraamde bijslag op de soldij ten behoeve van de menages der soldaten (als voren, blz. 28). *f* 36.300.

8°. de hoogere kosten der Koninklijke Militaire Academie, door de vermeerdering van het getal cadetten (toelichtende staat, blz. 118) *f* 9.696.

9°. idem, Pupillenschool, door de vermeerdering van het getal pupillen (als voren, blz. 122) *f* 16.882.

10°. de hoogere raming voor vernieuwing van ledergoed en paardentuig, ten gevolge van de voorgenomen afschaffing van het fonds daarvoor (zie de onvermijdelijke redenen van deze en de volgende verhooging, blz. 36 der Memorie van Toelichting) *f* 6.583.

11°. als voren voor vernieuwing en onderhoud van slaapfurnituren (zie punt 12) *f* 34.336.

Alle welke posten het eindcijfer der begrooting voor 1881 verhoogden met *f* 467.699.

Wel is bijv. art. 18 »remonte» *f* 25.000 lager, doch daar staan ook weder verhoogingen tegenover, zooals onder andere kampeeren van troepen (art. 17) met *f* 15.000, de VIIIste afdeeling (Genie) met *f* 4000; nonactiviteits-traktementen (art. 69) met *f* 4450 enz.

Trekt men van het eindcijfer der begrooting voor 1881 ad *f* 17.222.500 af bovengemeld bedrag ad *f* 467.699, dan blijft over *f* 16.754.801, en vergelijkt men deze som met het eindcijfer der begrooting voor 1880 ad *f* 17.051.500,

dan blijkt, dat, zonder gemelde invloeden, het eindcijfer voor 1881 lager zou zijn dan voor 1880 *f* 296.699, of in ronde cijfers ongeveer *f* 300.000.

Daarbij moet nog worden opgemerkt, dat sommige van de aangehaalde posten, met name die sub 3°, 6°, 10° en 11° alleen het volgend jaar zullen voorkomen en dat deze dus geen blijvende verhooging van het eindcijfer der begrooting te weeg brengen.

De vergelijking der eindcijfers op den staat bijlage B, toont overigens aan dat de begrooting voor 1880 nog aanzienlijk lager is dan die voor enkele vorige dienstjaren.

Ten aanzien van de in het Verslag gehouden redeneering omtrent de financiële gevolgen der voorgenomen reorganisatie, zij aangeteekend, dat ook deze, blijkens het hiervoren aangetoonde, op verkeerde praemissen berust en mede tot een onjuiste uitkomst heeft geleid. De ontworpen organisatie is dan ook onbetwistbaar in het belang van de schatkist te achten, omdat zij door doelmatige regelingen, op voordeelige wijze en met betrekkelijk zeer weinige uitgaven, een belangrijke verbetering van het krijgswezen zal medebrengen.

Tijdstip van invoering. Ten einde nader en overtuigend in het licht te stellen, dat de invoering der ontworpen organisatie, bij toepassing op het *tegenwoordige* militie-contingent reeds dadelijk tot belangrijke verbeteringen — meer bepaald ten aanzien van de sterkte-verhouding der onderscheidene wapens en diensten — zal leiden, heeft de ondergeteekende de eer, hierbij een staat (bijlage C) over te leggen, betreffende de indeeling der militie.

Daarin komen vooreerst opgaven voor van de aantallen eenheden der wapens en diensten, met aanwijzing van de organieke sterkte aan miliciens en van de daartoe vereischte indeeling van het contingent — met en zonder inachtneming van het verloop — zoowel voor den *bestaanden* toestand, als voor de ontworpen definitieve regeling, waarbij de jaarlijksche lichting met 1600 man zou worden vermeerderd. In de middenkolommen worden voorts overeenkomstige gegevens aangetroffen, ten aanzien van de indeeling, zooals de ondergeteekende zich voorstelt die te regelen, in het voorloopige tijdperk waarin de nieuwe organisatie zou kunnen worden ingevoerd voor zooveel betreft de *samenstelling* der korpsen en diensten, maar waarin, zoolang de gewenschte wijziging der militiewet niet tot stand gekomen is, de *sterkte* der eenheden aan miliciens van het tegenwoordige cijfer der jaarlijksche lichting afhankelijk moet blijven.

Omtrent de indeeling der militie bij de bestaande organisatie, zij opgemerkt, dat daarbij een aantal van ongeveer 4700 miliciens méér beschikbaar is dan voor de gezamenlijke sterkte der verschillende wapens en diensten *organiek* noodig zoude zijn. Deze manschappen worden jaarlijks tot aanvulling van het incomplete aan vrijwilligers, naar behoefte over de verschillende korpsen verdeeld. Een vaste maatstaf is daarbij echter tot nu toe niet gevolgd, zoodat de *feitelijke* militiesterkte in de laatste jaren voor elke eenheid wisselvallig is en daarom hierbij ook niet wordt vermeld.

Uit den aard der zaak komt van de overblijvende miliciens, een belangrijk gedeelte ten goede aan de korpsen infanterie en vestingartillerie. Doch niet-tegenstaande de daardoor ontstaande vermeerdering van de organieke sterkte der militie, blijft de feitelijke sterkte van de eenheden dezer wapens verre beneden het totale cijfer dat voor miliciens plus vrijwilligers daarvoor is vastgesteld. Deze omstandigheid is in hoofdzaak het gevolg van het in stand houden van een te groot aantal compagnieën infanterie. Bij dit wapen, waarbij, zooals bekend is, het aantal vrijwilligers per eenheid slechts eenige manschappen bedraagt, kunnen thans per linie-compagnie niet meer dan gemiddeld 140 à 150 miliciens worden ingedeeld, welk cijfer alzoo nog ongeveer 25 man *beneden* de vastgestelde formatie van 170 vrijwilligers en miliciens blijft. En deze formatie is, naar de tegenwoordige eischen der krijgskunst, reeds te zwak!

Bij vergelijking van de samenstelling van het leger en de sterkte der onderdeelen aan miliciens, zooals die op dit oogenblik zijn, en zooals zij in het door den ondergeteekende beoogde overgangstijdperk, zullen worden, moet dan onge-

twijfeld ook worden erkend, dat de toestand, in laatstbedoeld tijdperk, aanmerkelijk zal verbeteren.

Terwijl vooreerst het aantal der eenheden en de samenvoeging daarvan tot korpsen en onderdeelen doelmatiger en in beter onderling verband zullen worden geregeld, staat het buiten twijfel, dat de sterkte der militia, die voor elk der verschillende wapens en diensten zal worden aangewezen, meer overeenkomstig de algemeene eischen voor de legerinrichting zal zijn vastgesteld dan thans het geval is. De stelselmatige indeeling der militia, volgens het overgelegde schema, verzekert — voor zooveel zulks bij het bestaande contingent bereikbaar is — de behoorlijke uitoefening van *alle* oorlogsverrichtingen, zoowel van degenen die tot de taak der *wapens*, als die, welke tot den werkkring der *hulpdiensten* behooren.

De sterktevermindering, welke de infanterie — daarbij in aanmerking genomen de sterkte der militia die voor aanvulling van het incompleet aan vrijwilligers bij dit wapen wordt ingedeeld — door vermindering van het aantal eenheden noodzakelijk moet ondergaan, is onvermijdelijk en komt voornamelijk ten goede aan de vestingartillerie, de pontonniers, de torpedo-afdeeling, den trein en de hospitaalsoldaten, waarvoor die uitbreiding een dringende eisch is om aan de vastgestelde bestemming te kunnen beantwoorden. De compagnieën infanterie verkrijgen elk een aantal van 175 miliciens, welk cijfer — hoezeer op zich zelf nog onvoldoende — aanzienlijk hooger is, dan daarbij tot dusver kan worden bereikt.

In één woord, de organisatie zal zoodanig zijn geregeld, dat daarmede in alle behoeften op tijdelijke voldoende wijze zal zijn voorzien; en dat het leger, als een strijdvaardig geheel, voor den oorlog zal zijn samengesteld. In afwachting van het tot stand komen van de definitieve regeling, waarbij, door uitbreiding van het militiacontingent, de sterkte der wapens en diensten alsnog zoodanig zou worden gewijzigd, als bij de te stellen eischen *op den duur* onmisbaar is te achten, wordt, door de ontworpen organisatie thans in werking te brengen, *zoo goed als zulks voor 't oogenblik mogelijk is*, in de bestaande behoefte tot hervorming voorzien. Mocht eenmaal die verhooging van de sterkte der jaarlijksche lichte door de wetgevende macht zijn bekrachtigd, dan zal niet — zooals de Kamer schijnt te meenen — een nieuwe organisatie van het leger noodig zijn. Integendeel, dan zal, door slechts de jaarlijks bij de verschillende eenheden in te deelen aantallen miliciens, in verhouding tot de in den staat voorkomende opgaaf te vermeerderen, geleidelijk het gewenschte organieke sterktecijfer worden bereikt, zonder dat alsdan de minste verschikking of wijziging in de onderdeelen meer noodig zal zijn. Op dien grond is de ondergeteekende dan ook van meening, dat de tijdelijke organisatie met volkomen recht, de grondslag voor de definitieve kan worden genoemd, en hij kan niet gelooven dat de Kamer, na kennisneming der thans versterkte inlichtingen, zal volharden bij de bewering, dat de voorgenomen invoering op 1 April aanstaande praematuur zoude zijn.

Er is, in de laatste jaren, bij herhaling sprake geweest van voorstellen tot duurzame reorganisatie van het leger, zonder dat daarvoor een uitbreiding van het militiacontingent gevraagd zoude worden. Hoezeer de ondergeteekende overtuigd is, dat op die wijze een behoorlijke regeling, die blijvend aan alle eischen voldoet, niet zou zijn te verkrijgen — en de gedane opgave omtrent de sterkteverhoudingen der wapens en diensten staaft die meening — zouden zeer zeker bij zoodanige reorganisatie verbeteringen van den bestaanden toestand zijn te verwezenlijken.

Welnu, aangezien de ontworpen regeling, wat de meeste hoofdzaken betreft, met andere doelmatige ontwerpen overeenstemt, kunnen die voordeelen, bij goedkeuring dezer begroting, onverwijd worden verkregen.

De ondergeteekende herhaalt dan ook, dat de dadelijke invoering der organisatie volgens zijn voornemens, naar zijn bepaalde overtuiging, in 's lands belang is te achten, dewijl daardoor aan het tijdperk van onzekerheid omtrent een toekomstige legerinrichting — een onzekerheid, die, behalve door haar verkeerden invloed

op het moreel van het leger en de natie, allernadeeligst is voor de behoorlijke voorbereiding tot den oorlog — een einde zal komen.

En daar het der Vertegenwoordiging voorzeker, evenzeer als den ondergeteekende, ernst is bij het streven om het zoo hoogst belangrijke vraagstuk van 's lands verdediging een stap nader tot zijn oplossing te brengen, vraagt hij met vertrouwen de beslissing der Kamer omtrent de aan hare goedkeuring onderworpen aanvragen, waardoor hij in de gelegenheid zal komen, om aan zijn voornemens verdere uitvoering te geven.

Traktementen. De ondergeteekende heeft met zeer veel genoegen uit het Verslag bemerkt, dat vele leden der Kamer met hem van meening zijn, dat de tegenwoordige bezoldiging van het officierskorps niet aan de daarvoor in billijkheid te stellen eischen voldoet, en dat een verbetering daarvan geen uitstel gedooft, dewijl op de traktementen der ambtenaren van den Staat niet mag worden bezuinigd, om in den minder gunstigen toestand der schatkist te gemoet te komen. Hij meent de vrijheid ten aanzien van de bedenkingen, die tegen de voorgestelde regeling zijn gemaakt, het navolgende te doen opmerken.

Hoezeer ook andere categoriën van officieren, dan die, welke door de uitvoering van het gedane voorstel zullen worden gebaat, voor een vermeerdering van traktement in aanmerking zouden kunnen komen, en hoezeer dan ook thans geenszins in alle opzichten in de bestaande behoeften wordt voorzien, meent de ondergeteekende niettemin zijn ontwerp, waarmede de meest dringende verbeteringen kunnen worden tot stand gebracht, te moeten handhaven.

Zeker had het beginsel om de bezoldiging meer afhankelijk te maken van het aantal dienstjaren, strenger doorgevoerd kunnen worden, en de ondergeteekende zal niet ontkennen, dat voor een zoodanige regeling billijkheidsgronden kunnen worden bijgebracht.

Maar op den voorgrond staat toch het feit, dat het traktement gegeven wordt voor den in den dienst van den Staat te verrichten arbeid, die in de eerste plaats met den werkkring des ambtenaars — alzoo met den rang van den officier — in verband staat, terwijl de dienstouderdom daarin slechts geringe wijziging brengt. Met het oog op deze omstandigheid en omdat de consequente toepassing van den dubbelen maatstaf van rang en dienstjaren in de traktementsregeling der officieren, een zeer aanzienlijke verhooging van uitgaven te weeg zoude brengen — een verhooging die de ondergeteekende gemeend heeft op dit oogenblik niet te kunnen voorstellen — is het tegenwoordige ontwerp samengesteld, zooals het aan de Kamer is medegedeeld. De voornaamste verbetering, die daarmede wordt beoogd, is, dat voortaan aan de betrekking van kapitein — die door den officier op middelbaren leeftijd wordt vervuld — een meer behoorlijke bezoldiging worde verbonden; terwijl het traktement, dat tot dusver door de officieren van dien rang werd genoten, verre van evenredig was aan den belangrijken en binnen zekere grenzen zelfstandigen werkkring, die in den tegenwoordigen tijd aan hen is opgedragen.

Door voorts aan de oudste categoriën van luitenants en kapiteins eenige vermeerdering van bezoldiging te geven, wordt eenigermate rekening gehouden met den volbrachten diensttijd als officier en met de nadeelen eener minder snelle bevordering. Wordt het beginsel om de dienstjaren te doen gelden daarbij slechts in beperkte mate in toepassing gebracht, het blijft, naar de meening van den ondergeteekende, voor de toekomst weggelegd, om naarmate van den stand der bevordering in het officierskorps en van de mogelijkheid tot verdere verhooging van uitgaven voor de bezoldiging der militaire ambtenaren, dat beginsel geleidelijk op ruimere schaal in practijk te brengen.

Dat in het volgend jaar slechts ongeveer een dertigtal kapiteins de verhooging voor 25 dienstjaren zal genieten, is waar; maar even zeker is aan te nemen, dat in de volgende jaren dit aantal geleidelijk zal toenemen, en dat binnen korten tijd ook de verhooging voor 30 dienstjaren zal moeten worden toegekend. Met de vooruitzichten der andere officieren is dus ten deze zeer zeker rekening gehouden.

Een verhooging van de pensioenen der officieren, in verband met de nieuwe traktementsregeling, ligt geenszins in de bedoeling van den ondergeteekende. Voorts vereenigt hij zich volkomen met het gevoelen der leden, die op grond van de urgentie, uitstel van een wijziging der traktementen tot na een eventuele wettelijke vaststelling der legerorganisatie bestreden.

Het bezwaar tegen de voorgestelde verhooging van de bezoldiging der hoofdofficieren en kapiteins van den generalen staf is ongegrond, omdat het niet in de bedoeling van den ondergeteekende ligt, die officieren in 't algemeen sneller dan anderen te bevorderen. En aangezien de plaatsing van officieren bij den generalen staf, volgens zijn voornemens, van tijdelijken aard zal zijn, en diensten-gevolge tot buitengewone uitgaven hunnerzijds zal aanleiding geven, acht hij een geringe verhooging van traktement gedurende den tijd dat zij daarbij in dienst zijn, billijk en rechtmatig. Het werd voorts onnoodig geacht, om voor kapiteins van den generalen staf een verhooging na 30jarigen officiersdienst uit te trekken, omdat die officieren, voor dat zij dien dienstdienst hebben volbracht, in den regel naar hunne wapens zullen zijn teruggekeerd.

Het meerdere traktement voor de luitenant-adjudanten wordt voldoende geacht, in verband met de toe te kennen verhoogingen voor 15 en 20 dienstjaren.

In verband met het verschil in de opleiding en ook in den werkkring van de officieren der onderscheidene wapens, acht de ondergeteekende het wenschelijk, den bestaanden toestand ten aanzien van de verhouding in de bezoldigingen te handhaven.

Een wijziging van art. 39 der wet van 28 Augustus 1854 (*Staatsblad* n°. 128), acht de ondergeteekende overbodig. Bij de vaststelling der voorgestelde traktementsregeling kan tevens bepaald worden, welk der daarbij opgegeven traktementen zal geacht worden te zijn het traktement van den kapitein der 1ste klasse bedoeld bij voormeld artikel.

Reeds in de laatste jaren is bij het krijgsbestuur de regel gevolgd, om zonder bepaalde noodzakelijkheid geen garnizoensveranderingen te doen geschieden of officieren te verplaatsen. Aangezien de ondergeteekende zich geheel vereenigt met het daarvoor bestaand motief, kan hij der Kamer de verzekering geven dat de schadevergoeding voor verhuiskosten geenszins op ruime schaal zal worden toegekend, of voor noodlooze doeleinden zal worden besteed.

Wijziging van wetten en reglementen. Een herziening van de wet op de bevordering en het ontslag van officieren, ligt in het voornemen van den ondergeteekende; hij hoopt der Kamer zijn zienswijze daaromtrent bij een latere gelegenheid mede te deelen.

De in het Verslag uitgesproken meening, dat de tijd, die door den officier op nonactiviteit wordt doorgebracht, bij eventuele pensionneering steeds als dienstdienst geldt, is onjuist. Zulks is alleen het geval indien de nonactiviteit, verleend krachtens punt 5 van art. 38 der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 128), door herplaatsing in den actieven dienst is gevolgd.

Het verwijderen van militairen met een briefje van ontslag is, naar de ondergeteekende meent, geenszins als een ijdele vertooning aan te merken. Het is het middel, om het leger te ontslaan van sujetten, die zich voortdurend ernstig misdragen, en die, ongevoelig voor alle aangewende pogingen tot verbetering, niet langer daarin te huis behooren.

ART. 1.

Iste AFDEELING.

Art. 2. De Kamer kan zich overtuigd houden dat de ondergeteekende, even als ten aanzien van andere onderwerpen, ook ten opzichte van de kosten van het Departement bezuinigen zal wanneer dit mogelijk is. Een bewijs hiervan heeft hij reeds gegeven, toen, bij de in dezen zomer ontstane vacature in den rang van raad-adviseur, geen nieuwe titularis met dien rang benoemd is gewor-

den; door een wijziging der organisatie en bevordering van een hoofdcommies tot den rang van referendaris kon de evengenoemde hoogere rang — welke bij de door den Minister DE ROO VAN ALDERWERELT ingevoerde organisatie onmogelijk gemist kon worden — onvervuld blijven.

Voorshands echter valt niet op veel bezuiniging in de inrichting van het Departement te rekenen. Zoolang ons krijgswezen niet op den gewenschten voet is georganiseerd, moet er zonder vertraging zooveel nog gewerkt worden, dat een vermindering van personeel zeer moeilijk zou wezen. Het aantal rechtsgeleerden staat, zooals reeds vroeger werd opgemerkt, volstrekt niet in verband met het juridieke werk in den gewonen zin des woords, maar wel in nauw verband met den omvang en den aard der werkzaamheden, voor wier juiste afdoening een rechtsgeleerde opleiding gewenscht schijnt. Dat bij de meeste andere Departementen van algemeen bestuur een groot aantal geëgradeerde ambtenaren aanwezig is, bewijst, dat men ook daar dezelfde behoefte gevoelt, welke den Minister DE ROO VAN ALDERWERELT tot uitbreiding van het getal dier ambtenaren deed besluiten.

Dat de inspecteurs der infanterie, der cavalerie en der artillerie niet meer bij het Departement werkzaam zijn, heeft ontegenzeggelijk eenige nadeelen. De voordeelen, aan de nieuwe regeling verbonden, overtreffen die nadeelen echter dermate, dat de ondergeteekende gemeend heeft daartoe te moeten overgaan.

Ook bij zijn overwegingen nopens dit onderwerp stond intusschen op den voorgrond, dat het zelfstandig gezag en de invloed van de inspecteurs en chefs van diensten zooveel mogelijk bevorderd moesten worden. De voor die autoriteiten vastgestelde instructiën kunnen — wanneer ze in verband beschouwd worden met de verdeling der werkzaamheden bij het Departement (R. M. 1880, II. bladz. 96 volg.) — gereedelijk de overtuiging vestigen, dat daarnaar bij de tegenwoordige regeling niet minder gestreefd is dan bij de voorgaande.

IIde AFDEELING.

Art. 4. Vermindering van den grooten staf is niet mogelijk om dezelfde redenen welke bij vroegere gelegenheden werden besproken.

Evenmin kan aan vermindering der fourage-rations voor de officieren van dien staf gedacht worden. Deze officieren kunnen elk oogenblik geroepen worden tot dienstverrichtingen, waarvoor zij hunne beide paarden noodig hebben.

De instructie van 29 April 1880, n°. 27, draagt aan de bevelhebbers in de militaire afdelingen op het toezicht over de kazerneering, den plaatselijken en garnizoensdienst, de algemeene politie, de handhaving der krijgstucht, het verleenen van militairen bijstand, de huisvesting van marcheerende troepen, het verstrekken van transportmiddelen en de oefeningen der schutterijen.

Voorts zijn hun werkzaamheden opgedragen, betrekking hebbende op de nationale militie, en zijn zij de bemiddelaars bij eventueele verschillen tusschen burger- en militaire autoriteiten.

Doch al konden al deze werkzaamheden vervallen, dan zouden de bevelhebbers nog niet gemist kunnen worden, omdat zij in oorlogstijd of bij mobilisatie niet alleen het bevel moeten voeren over alle troepen die niet tot het veldleger en de bezettingen behooren, en waaronder in de eerste plaats de aanvullingstroepen moeten worden verstaan, maar ook speciaal voor de weerbaarheid der schutterij zorgen moeten. Om dit alles met de vereischte vaardigheid te kunnen doen, is het noodig, dat zij in vreedestijd nauwkeurige kennis verkrijgen van alles wat met die aangelegenheden in betrekking staat, voornamelijk locale toestanden.

Door de jongste wijziging in de territoriale indeling van het Rijk, is het aantal der bevelhebbers in de militaire afdelingen van vijf op drie teruggebracht, en daarmee dan ook zoo gering gemaakt als slechts eenigszins mogelijk is.

De tegenwoordige adjudanten van de bevelhebbers in de militaire afdelingen zijn bij de ontworpen organisatie berekend bij de wapens, waartoe zij behooren. Het maakt bij den ondergeteekende een punt van overweging uit voor die betrekking officieren van den generalen staf te bestemmen.

Zoals te recht wordt opgemerkt, zou het niet practisch wezen het toezicht over het zeer elementaire lager onderwijs bij de korpsen van het leger aan de korpscommandanten te ontnemen en aan den inspecteur van het militair onderwijs op te dragen: vooral niet, daar het onderwijs op de huishoudelijke scholen alleen verplichtend is voor die miliciens, die niet of gebrekkig kunnen lezen en schrijven, en de regeling van dat onderwijs, in verband met de overige diensten van het korps, het best door de korps-chefs kan geschieden. Desgevraagd dient gemelde inspecteur den Minister van advies over alle onderwerpen van het lager onderwijs bij het leger, zoodat hij volstrekt niet zonder invloed is op den algemeenen gang van dat onderwijs.

In verband met de bepaling, dat in oorlogstijd of bij mobilisatie, wanneer de verschillende inrichtingen van militair onderwijs worden opgeheven, de inspecteur in zoodanigen werkkring worden geplaatst als de belangen van den dienst zullen vorderen, is het wenschelijk dien opperofficier met twee paarden bereden te maken.

Volgens de organieke regelen zijn alle generaals met twee paarden bereden (zie bijl. n°. 1 der Memorie van Toelichting bij de begroting). Voor de drie generaals-majoor, bevelhebbers in de militaire afdeelingen en voor den inspecteur van het militair onderwijs is echter voor slechts één paard per hoofd fourage uitgetrokken (zie art. 4 uitgewerkte en toelichtenden staat).

Art. 5. De kolonel bij den generalen staf kan niet gemist worden, onder andere om de reden daarvoor in het Voorloopig Verslag aangegeven. Maar bovendien mag niet uit het oog verloren worden, dat steeds een hoofdofficier met de leiding der militaire verkenningen is belast geweest. De kapitein in het Verslag bedoeld, is steeds *waarnemend* directeur geweest, en hoezeer ook toen met lof van den arbeid der verkenningen gewaagd kon worden, was aan de hoeveelheid afgeleverd werk te merken, dat de arbeid, vroeger door twee personen verricht, niet zonder nadeel aan één officier kon worden opgedragen, al wijdt deze — zoodals het geval was — zich ook met zorgvuldigen ijver aan de behartiging der hem toevertrouwde betrekking.

De rang van luitenant-generaal, onder andere erkend bij de wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 128), heeft onbegrijpelijke tijden bij het Nederlandsche leger bestaan, en wordt ook in alle andere Europeesche legers gevonden. In den regel wordt bij laatstgenoemde legers aan dien rang het commando over een divisie verbonden. Bij ons leger is dit reeds hooge uitzondering, waardoor onder andere het nadeel ontstaat, dat, wanneer onze divisie-commandanten belast worden met zendingen naar het buitenland, zij genoegzaam zonder uitzondering in rang gelijk staan met brigade-commandanten, dus met opperofficieren, aan wie een commando is toevertrouwd van belangrijk mindere beteekenis dan het hunne. De inspecteur der infanterie staat bovendien boven alle divisie-commandanten en de inspecteur der artillerie boven de commandanten der bereden en der vestingartillerie, die op hunne beurt bevel voeren over kolonels. Het kan dus in het belang der militaire hiërarchie wenschelijk zijn, aan personen met hooger commando bekleed, ook een hooger rang toe te kennen. Wordt de rang van luitenant-generaal eenmaal verleend, dan zou het ten hoogste onbillijk zijn, per se officieren daarvan uit te sluiten, die — als de inspecteurs der cavalerie en der genie — een even belangrijk commando voeren als de overige inspecteurs. Nog minder zou dit aangaan voor den chef van den generalen staf. Het landsbelang eischt, dat, wanneer eenmaal een opperofficier, die de vereischte bekwaamheden bezit, voor deze betrekking gevonden is, hij die geruimen tijd vervulle. Werd nu voor hem de rang van luitenant-generaal buiten gesloten, dan zou het geval zich lichtelijk kunnen voordoen, dat een jonger generaal-majoor tot luitenant-generaal bevorderd en dus de chef van den generalen staf voorbijgegaan werd.

Ten slotte moet niet worden voorbijgezien, dat van de bestaande mogelijkheid tot benoeming zóó zelden wordt gebruik gemaakt, dat op dit oogenblik de inspecteur der infanterie de eenige inspecteur is, die den rang van luitenant-generaal bezit.

Van de officieren, die de lessen aan de IIde afdeeling der krijgsschool gevolgd hebben, worden eenigen, op aanwijzing van den chef van den generalen staf, op diens bureau gedetacheerd, ten einde aldus gegevens te verkrijgen, wie hunner voor de dienstbetrokkingen bij den generalen staf bijzondere geschiktheid heeft. Door uit de aldus gesignaleerden de aanvulling in de subalterne rangen van den generalen staf te doen plaats hebben, wordt evenzeer rekening gehouden met de billijke eischen van dit dienstvak als met de belangen der officieren van alle wapens.

Deze maatregel sluit evenwel niet in, dat geen andere dan de bedoelde officieren tot een plaatsing bij den generalen staf in aanmerking kunnen komen. Integendeel bestaat het voornemen, ook aan kundige officieren, ofschoon niet de lessen aan de IIde afdeeling der krijgsschool gevolgd hebbende, van wie het te verwachten is, dat zij goede diensten bij den generalen staf kunnen bewijzen, bij den chef van den generalen staf te detacheeren, zoowel voor hunne opleiding tot dat dienstvak, als om bewijzen te kunnen geven dat zij daarvoor de noodige geschiktheid kunnen verkrijgen.

Art. 6. De ondergeteekende acht het noodig, dat de hoofdintendant de bevoegdheid heeft een dienstpaard aan te schaffen en dat voor 's Rijks rekening te onderhouden.

Ware het niet dat tegen de financieele gevolgen werd opgezien, dan zoude ook zeker aan de intendanten en onderintendanten gelijk recht worden toegekend, daar ondergeteekende overtuigd is van de noodzakelijkheid dat al de intendanten bereden zijn. Hierom zal dan ook bij een volgende begrooting worden overwogen in hoeverre, in verband met bezuiniging op andere punten, op dit punt aan de in het Verslag uitgedrukte meening kan worden gevolg gegeven.

Intusschen zal, om reeds in deze behoefte, zonder meer uitgaven, zooveel mogelijk te voorzien, last worden gegeven om voor de leden van het korps intendanten, voor zoo verre dit kan, een rijkspaard beschikbaar te stellen, terwijl zij in tijden van oorlog zich daarvan voor eigen rekening zouden moeten voorzien.

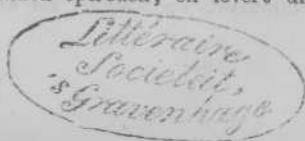
Art. 7. Verder te gaan met de inkrimping der provinciale en plaatselijke staven dan bij deze begrooting is voorgesteld, zou, naar het oordeel van den ondergeteekende, niet strooken met een goede dienstregeling. De provinciale adjudanten verrichten werkzaamheden, welke ten eenen male onvereinigbaar zijn met de reeds zoo verschillende bemoeiingen der korpscommandanteu. De arbeid der plaatselijke commandanten is voorts in groote garnizoenen zoo veelzijdig, dat de korpscommandanten ook daarmee niet kunnen worden belast, zonder — ten nadeele van de hun in de eerste plaats opgedragen taak — ernstig in hunne overige dienstverrichtingen belemmerd te worden.

Dit strekke tevens ter beantwoording van de vraag naar de leidende gedachte van de keuze der standplaatsen.

Tot een behoorlijke oefening van den troep in het algemeen en van de ruiters in het bijzonder, alsmede tot een goede verzorging van de paarden, is het van veel belang, dat bij de bereden korpsen steeds een voldoende aantal dienstdoende manschappen aanwezig is. In verband hiermede worden daaraan bij voorkeur plaatsvervangers en nummervisselaars toegewezen.

De bepaling toch van art. 57 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46), krachtens welke de militieplichtigen, die voor de bereden korpsen zijn bestemd, na hunne inlijving, tot nadere oproeping met verlof gezonden worden, is niet van toepassing op de *plaatsvervangers* en *nummervisselaars*. Dezen worden dadelijk in werkelijken dienst gesteld en zijn dus, zelfs indien zij te gelijkertijd met de gewone lotelingen met groot verlof vertrekken, toch langer onder de wapenen.

Bovendien bevindt er zich onder de plaatsvervangers altijd een zeker getal manschappen die te voren bij een bereden korps hebben gediend en die dus zeer spoedig als geoefend ruiter kunnen optreden, en levert die wijze van indeelen

ook nog op andere manier een middel tot tijdelijke verhoogen der sterkte aan dienstdoende manschappen bij de bereden korpsen. Immers in verband met het bepaalde bij art. 124 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) betrekkelijk de nationale milizie — waarin is voorgeschreven, welke volgorde moet worden in acht genomen bij de samenstelling van het eenzevende deel van het geheele bedrag der vijf lichtingen van de milizie te land, dat, behalve de lichteing welke voor het eerst dient, onder de wapenen kan worden gehouden — kunnen de *plaatsvervangers* nog in werkelijken dienst worden gehouden op een tijdstip, waarop de *overige militieplichtigen* met groot verlof moeten worden gezonden.

De omstandigheid, dat miliciens wenschen ingedeeld te worden bij een bereden korps, behoort tot de uitzonderingen. Dit is waarschijnlijk een gevolg hiervan, dat de militieplichtigen, die bij bereden korpsen worden ingedeeld, in den regel langer in werkelijken dienst moeten blijven, dan zij, die aan onbereden korpsen worden toegewezen. En vermoedelijk zou die uitzondering zich in nog geringer mate voordoen, indien de miliciens allen vooraf wisten dat de indeeling bij een bereden korps hen allerwaarschijnlijkst minder spoedig met verlof naar hunne haardsteden zou doen vertrekken dan met de overige militieplichtigen het geval is.

Aan het verlangen van gewone militieplichtigen om bij een bereden korps te worden ingedeeld wordt voldaan, wanneer zulks met de voor die korpsen gevolgde wijze van indeeling is overeen te brengen en de betrokkenen de voor die korpsen gevorderde bijzondere vereischten bezitten.

De indeeling der bij de milizie te land in te lijven manschappen geschiedt, overeenkomstig het bepaalde bij art. 43 van het hiervoren aangehaald besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46), door de provinciale adjudanten, die, nopens die indeelingen, telken jare, voor de lichteing van het loopend jaar, de vereischte bevelen ontvangen van den Minister van Oorlog. Voor de lichteing van 1880 werden zoodanige bevelen uitgevaardigd bij de in het Recueil Militair geplaatste beschikking van 3 Maart 1880, 1ste afd. Secretariaat, n°. 1. Uit den bij die beschikking behoorenden staat blijkt, dat door de onderscheidene provinciën van het Rijk in nagenoeg geheel gelijke verhouding wordt bijgedragen tot het leveren van de bij de bereden korpsen in te lijven militieplichtigen.

Ten slotte heeft de ondergeteekende de eer, met betrekking tot de ad art. 7 gedane vragen te doen opmerken, dat hij bij de Memorie van Beantwoording der begrooting voor 1880 heeft erkend, dat de instructie voor den *gouverneur* der residentie herziening vereischt.

De vele en naar het hem voorkomt gewichtiger werkzaamheden, waaraan hij in dit jaar zijn krachten heeft gewijd, hebben hem geen tijd gelaten, bedoelde herziening onderhanden te nemen. Intusschen zal ook dit onderwerp niet uit het oog verloren worden.

IIIde AFDEELING.

Art. 8. De fourages en bureaustkosten, hier bedoeld, zullen worden betaald uit het bedrag op het artikel toegestaan. Vermits het hier slechts geldt geringe sommen, en bovendien het getal paarden niet altijd compleet is, waardoor de uitgaven voor fourages beneden het geraamde bedrag zouden blijven, meende de ondergeteekende — ook ter vermindering van een al te groote uitgebreidheid — de raming dier aflopende betalingen hier achterwege te kunnen laten.

Art. 9. Ten aanzien van de hier bedoelde aflopende betalingen zij het volgende medegedeeld:

a. De residentietoelagen zullen — zoo noodig — uit de gelden bij het artikel toegestaan, worden betaald. Dit bedrag zal gering zijn en eischt dus geen afzonderlijke raming, wijl de overcomplete officieren niet bepaald in de residentie behoeven te blijven.

b. In de omschrijving op bladz. 12 der Memorie van Toelichting wordt gezegd dat een getal van 18 luitenants *overcomplete* zal komen. De bedoeling is echter,

(zie bladz. 21), dat het getal der luitenants bij de reorganisatie 18 *minder* zal zijn dan onder den bestaanden toestand. Houdt men nu rekening met het bij het samenstellen der begrooting reeds bestaande incompleet en met de vermindering tot 1 Januari 1881, dan is het te voorzien, dat er weinig of geen luitenants in 1881 overcompleet zullen zijn, en daarom zijn ze niet bij de aflopende betalingen uitgetrokken.

c. De berekening der aflopende betalingen is over 9 maanden genomen, niet omdat verwacht wordt, dat na dat tijdvak geen overcomplete officieren meer aanwezig zullen zijn — dan toch zou de berekening te hoog zijn, omdat er toch zeker eenigen vóór 1 October zullen uitvallen, — maar omdat de ondergeteekende meent over het geheele jaar te kunnen toekomen met $\frac{1}{4}$ minder dan het bedrag voor het geheele jaar belooft. Op volgende begrootingen zullen ook wellicht nog aflopende betalingen te brengen zijn.

Art. 12. Deze post is — in navolging van vroegere begrootingen — voor *Memorie* uitgetrokken. Is een betaling voor dit onderwerp noodig, dan wordt daarin uit den post voor onvoorziene uitgaven voorzien.

IVde AFDEELING.

Art. 13. Van de als aspirant-onderofficier toegelaten militairen dienen er thans 206 bij de infanterie en 6 bij de artillerie. Het getal aspirant-korporaals bedraagt bij de infanterie 76 en bij de artillerie 2.

Dat de maatregel om vrijwilligers als aspirant-onderofficier en aspirant-korporaal aan te nemen, nog altijd vruchten afwerpt, kan hieruit blijken, dat in de eerste zes maanden van het loopende jaar in dienst zijn getreden bij de infanterie, 8 aspirant-onderofficieren en 10 aspirant-korporaals, en bij de artillerie 1 aspirant-onderofficier en 1 aspirant-korporaal.

Ten aanzien van de hier bedoelde aflopende betalingen geldt het medegedeelde onder art. 9, c. hiervoren.

De vervanging der tamboers door hoornblazers wordt in verschillende rijken, onder andere in Duitschland, afgekeurd.

Art. 14. Ook hier en bij de volgende artikelen geldt omtrent het overcompleet kader het medegedeelde onder art. 9, c.

Bij het ramen der aflopende betalingen wegens fourages voor ontbrekende paarden, is een abusis begaan. Er zullen, in verband met het opgemerkte onder art. 9, a. werkelijk slechts 29 officierspaarden gerekend kunnen worden overcompleet te zijn.

In verband daarmee is het voor dit artikel geraamde verminderd met *f* 5885 (28 paarden, 273 dagen ad *f* 0,77 per dag) en bedraagt thans *f* 1.675.812.

Art. 17. Vrees voor te drukkende inkwartiering bij de najaarsmanoeuvres heeft niet te bestaan. De wet waakt daartegen, maar bovendien bewijzen de hooggewaardeerde medewerking der gemeentebesturen en de bij het Departement van Oorlog inkomende aanvragen, om in deze of gene streek van het land de bedoelde oefeningen te doen houden, dat de aan inkwartiering verbonden bezwaren niet van overwegenden aard zijn en door andere voordeelen worden opgewogen.

Het denkbeeld om in plaats van het kampeeren de forten en liniën gedurende eenigen tijd te doen bezetten en de troep in de verdediging daarvan te oefenen werd reeds meermalen, althans voor sommige forten, in praktijk gebracht.

De ondergeteekende wenscht ook dergelijke oefeningen voor de troepen te doen houden, namelijk om een geheele groep forten om Utrecht, zooals zulks in oorlogstijd geschiedt, te doen bezetten. Dat deze oefening reeds aanstaanden zomer zal kunnen plaats hebben, durft hij echter niet te verzekeren.

Geheel in overeenstemming met de meening van eenige leden wenscht de ondergeteekende slechts kampen te doen betrekken door troepenafdeelingen, die in hunne garnizoenen onvoldoende oefeningsterreinen of schietbanen bezitten.

Met betrekking tot de ongelukkige stoornis, welke het roodvonk dit najaar in

de oefeningen gebracht heeft, zij opgemerkt dat in geen enkele gemeente van Friesland, Groningen en Drenthe een epidemie dier ziekte heerschte, toen het 1ste regiment infanterie naar de legerplaats bij Milligen vertrok. Er was dus geen reden, om de ontworpen oefeningen voor dit regiment niet te doen plaats hebben.

De circulaire van den Minister DELPRAT betreffende het ter kerke gaan van de militairen heeft betrekking op den dienst in de garnizoenen.

Het zou niet ten bate der krijgstuicht strekken, om hare werking ook tot de legerplaatsen uit te strekken.

In kampen toch verkeert de soldaat in een bijzondere omgeving van geheel militairen aard. De dienst moet daar, gelijk reeds door een gedeelte der Kamer werd opgemerkt, in het belang der goede orde voor allen gelijk zijn.

Bovendien nemen de godsdienstleeraren bij hunne toespraken, bijna zonder uitzondering, de eigenaardigheid van hunne omgeving en van hun gehoor in aanmerking, en wekken daardoor op tot volharding in het betrachten der militaire plichten. Het is den ondergeteekende dan ook onbekend, dat immer klachten over deze zaak gerezen zijn.

Art. 18. Het onderzoek onlangs door den dirigeerenden paardenarts ingesteld, nopens de Hongaarsche paarden, gold voornamelijk de vraag, in hoeverre die paarden bijzondere voorbeschiktheid hadden voor het gebrek, bekend onder den naam van *maanblindheid*, omdat zich enkele gevallen daarvan hadden voorgedaan.

Daarbij is gebleken, dat van de 224 onderzochte paarden er slechts 6 aan periodische oogontsteking lijdende waren. Vier dezer paarden bleken bepaald aan één oog blind te zijn, terwijl de twee andere nog in zoodanige periode waren, dat er hoop op genezing bestond.

Met het oog op dit gering aantal en ook omdat eenige paarden van Duitsche afkomst aan oogziekten leden, werd door genoemden paardenarts de gevolgtrekking gemaakt, dat het Hongaarsche paard geen bijzondere aanleg tot maanblindheid heeft. De oorzaak van het ontstaan der oogziekte schreef hij toe aan te snelle overgang in de voeding en levenswijze van het paard na zijn aankomst hier te lande. De door hem gegeven wenken om daarin verbetering te brengen zijn aan de commandanten der korpsen medegedeeld, zoodat men mag vertrouwen dat in den vervolge nog minder gevaar voor de ontwikkeling van de hierbedoelde ziekte zal bestaan.

De ondervinding heeft geleerd, dat de basis voor de berekening van het verlies aan paarden, zooals die op blz. 98 van den toelichten staat is vermeld, vrij juist is.

Het op reform stellen van paarden geschiedt niet dan na nauwkeurig onderzoek en op machtiging van den Minister van Oorlog. De ondergeteekende is overtuigd, dat, in verband met een gewenschte bruikbaarheid der paarden, de afschaffing daarvan niet te spoedig plaats heeft.

Wat betreft het geopperde bezwaar omtrent het verkoopen van paarden aan officieren mag buiten hetgeen daaromtrent vroeger in het midden is gebracht, niet over het hoofd gezien worden, dat het aankoopen van Hongaarsche paarden nog bij wijze van proef plaats heeft. Indien besloten wordt dien maatregel definitief in te voeren, dan zal de ondergeteekende gaarne nader in overweging nemen, in hoeverre het noodig is in de bedoelde wet wijziging te brengen.

Het getal paarden volgens formatie bij de veldartillerie is abusief zes te hoog gesteld. In verband daarmee en ook wijl het getal paarden in de berekening der vermoedelijk of te voeren paarden approximatief is, is het getal aan te schaffen paarden met 9 verminderd en op het ronde cijfer van 400 gebracht. Daardoor is het artikel met $9 \times f 600 = f 5400$ verminderd en gebracht op $f 240.000$.

Vde AFDEELING.

De ondergeteekende had reeds zelf de aandacht gevestigd op de hier bedoelde wetswijziging; zij mag inderdaad billijk en rationeel genoemd worden. Hij hoopt

dan ook dat het ter zake met zijnen ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken te voeren overleg er toe moge leiden, dat de verlangde wet nog in dit zittingjaar tot stand komt

Art. 19. Onder het beheer der artillerie staan alleen de voertuigen, zooals ziekenwagens en ziekenkarren.

Al het overige materieel staat onder beheer van den geneeskundigen dienst.

Bij het ontwerpen van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1881 werd verzuimd, een som voor reserve-officieren van gezondheid uit te trekken. Thans is bij de Nota van wijzigingen, die deze Memorie vergezelt, geraamd, dat in het volgende jaar 30 reserve-officieren van gezondheid (waarvan 7 met den rang van kapitein) een som van f 9700 aan bezoldiging zullen genieten; dat is gemiddeld 325 gulden per hoofd.

De ondergeteekende meende aanvankelijk (en dat ook nog tijdens de beraadslagingen der Tweede Kamer van 8 en 9 Juli jl.), dat voor de hierbedoelde categorie van reserve-officieren van gezondheid zou kunnen worden volstaan met een voor allen gelijke bezoldiging. Bij nadere overweging der zaak kwam hij evenwel tot de overtuiging, dat dit, althans in de eerste jaren, het geval niet zou kunnen wezen. Zoolang toch nog geen reserve-officieren van gezondheid te verkrijgen zijn, op wie de verplichting rust waarvan sprake is onder *a* en *b* van art. 21 der wet van 2 Augustus jl. (*Staatsblad* n°. 145) en uit den aard der zaak zal dit vermoedelijk in de eerste 8 of 10 jaren nog wel niet het geval zijn, — zal de reserve van geneeskundig personeel voor het leger *uitsluitend* moeten bestaan uit geneeskundigen, die *tegen genot eener bezoldiging* den reserveplicht op zich willen nemen.

Nu behoeft het wel geen betoog, dat het leger meer gebaat is met geneeskundigen, die met de hun in oorlogstijd wachtende taak reeds meer of minder vertrouwd zijn, dan met geneeskundigen, die nog niet tot leger of vloot in betrekking stonden en van wie dus niet kan worden ondersteld, dat zij tot hunnen werkring in oorlogstijd reeds genoeg zullen voorbereid zijn. Daarom scheen het ook geheel in het belang van den dienst, dat zij, die als officier van gezondheid of als reserve-officier van gezondheid gediend hebben, *althans in de eerste jaren* worden aangemoedigd, om zich voor een benoeming tot reserve-officier van gezondheid op den voet van art. 24 der wet beschikbaar te stellen, en het scheen daarom *voor die eerste jaren* rationeel, aan deze categorie van geneeskundigen niet slechts de gelegenheid te openen nog tot hun 50ste levensjaar en met den rang van kapitein een verbintenis als reserve-officier van gezondheid aan te gaan, maar hun tevens als zoodanig een hoogere bezoldiging te verzekeren dan de overige reserve-officieren van gezondheid genieten.

Wanneer nu het cijfer der reserve-officieren van gezondheid van de 1ste klasse tot dat der reserve-officieren van gezondheid der 2de klasse in niet grooter verhouding staat dan blijkens de zoeven bedoelde wijziging der begrooting voor 1881 aangenomen is en dus het gemiddelde der bezoldiging van de officieren van gezondheid slechts 25 gulden hooger zal zijn dan het aanvankelijk door den ondergeteekende aangenomen bedrag van 300 gulden, — kan de mededeeling, welke hij in de zittingen van 8 en 9 Juli jl. aan de Kamer deed, niet van dien aard geacht worden, dat ze den Minister behoefde terug te houden van het in uitvoering brengen zijner gewijzigde denkbeelden ten deze.

a. Het hierbedoelde verschil is het gevolg eener misstelling in de bijlage 26.

De raming van het artikel is geheel juist.

c. In verband met het Koninklijk besluit van 7 September 1880, n°. 9, houdende reorganisatie der militaire ziekeninrichtingen, komt de betrekking van krankenbezoeker bij het groot Rijks hospitaal te Utrecht, welke op grond van het Koninklijk besluit van 10 November 1843, n°. 48, bestaat, te vervallen.

e. De hierbedoelde regeling is onlangs in het *Staatsblad* opgenomen.

De grondslagen dier regeling zijn dezelfde, welke de ondergeteekende aangaf bij de Memorie van Beantwoording betrekkelijk het wetsontwerp tot regeling van

de betrekkingen enz. van het personeel van den geneeskundigen dienst bij de landmacht (zie gedrukte stukken, zitting 1879—1880, 112, n°. 6).

Art. 20. Deze splitsing zou bij een volgende begrooting kunnen plaats hebben, waarop dan ook alsdan zal worden gelet.

De laatste post onder *b* is steeds daaronder gebracht en kan als een uitgaaf voor verpleging van militairen, op andere wijze dan door middel van zieken-inrichting, geacht worden hieronder te behooren.

Bij een volgende begrooting zouden de uitgaven voor vergoeding aan burger-geneesheeren, enz., afzonderlijk kunnen worden uitgetrokken. Ook hierop zal alsdan worden gelet.

Vide AFDEELING.

Art. 22. De keuring van de aspirant-cadetten heeft dezen zomer eenige klachten doen rijzen. Deze klachten gelden de ongeschiktverklaring voor den dienst van eenige knapen, die lijdende waren aan de zoogenaamde granuleuse oogontsteking.

De moeder van een dezer knapen heeft een onderzoek der geopperde bezwaren bij den Raad van State (afdeeling Geschillen van bestuur) uitgelokt.

Dit collegie heeft die bezwaren ongegrond geacht, en de ondergeteekende heeft gemeend den Koning te moeten voorstellen, het dien overeenkomstig opgemaakt ontwerp van besluit te bekrachtigen.

Art. 23. Nadat vroeger het groote nut der Pupillenschool erkend was (zie o. a. de Nota van den heer STIELTJES, gevoegd bij het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1877), werd bij art. 60 der wet van 23 December 1877 (*Staatsblad* n°. 291), art. 61 der wet van 24 Juni 1879 (*Staatsblad* n°. 128), enz. het noodige geld toegestaan tot uitbreiding der kazernegebouwen te Nieuwersluis.

Nu aldaar een nieuwe kazerne in gebruik is genomen voor 250 pupillen ingericht, kan het natuurlijk de bedoeling wel niet zijn, dat een gedeelte dier kazerne onbewoond blijve, zoolang het groot getal aspiranten voor een toelating tot die school niet vermindert en het nut der instelling, zoowel uit een militair als uit een philanthropisch oogpunt, volkomen vaststaat. Daarom raamde de ondergeteekende de uitgaven niet, gelijk in het loopende jaar, voor 150, maar voor het evengenoomd getal van 250 pupillen. Posten van weelde komen, zooals o. a. uit een vergelijking met vorige ramingen van het artikel duidelijk blijken kan, bij die raming niet voor. Maar betoog zal het wel niet behoeven, dat men, voor de opleiding en militaire vorming van 250 knapen tusschen den 12 en 15-jarigen leeftijd, eenig kader en onderwyzend personeel noodig heeft, en dat, ook bij de eenvoudigste regeling, o. a. alleen voor voeding en kleding van zoodanig getal knapen, veel meer dan f 30.000 's jaars noodig is. Bij art. 27 der wet van 23 Januari 1880 (*Staatsblad* n°. 11) werd voor 150 pupillen een bedrag van f 52.033 op het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting toegestaan. Thans was de raming voor 1881 een som van f 68.740 voor 250 pupillen. Naar verhouding van hetgetal pupillen was er dus geen verhooging, maar daling van kosten.

VIIde AFDEELING.

Art. 24. Ten aanzien van de gemaakte opmerking moet de ondergeteekende er in de eerste plaats op wijzen, dat onder de hier bedoelde kosten van toezicht op de *confectie* onder andere begrepen zijn de kosten van het geheele beheer der *stapel*magazijnen, waarvoor ongeveer $\frac{1}{3}$ gedeelte van de uitgetrokken sommen voor personeel bij de artillerie-, stapel- en constructiemagazijnen moet worden bestemd, terwijl onder de kosten van dat personeel ook begrepen zijn de traktementen van boekhouders, schrijvers enz. Neemt men nu hierbij in aanmerking, dat jaarlijks belangrijke sommen verwerkt worden voor de Departementen van Marine en Koloniën, waarvoor de werkgelden door die Departementen rechtstreeks worden betaald, dan zullen de kosten van toezicht, in vergelijking met de

sommen voor werkgelden, geen 50 percent, doch bij de verschillende artillerie-werkplaatsen te Delft ongeveer 30 percent bedragen.

Men houde hierbij bovendien in het oog, dat bedoeld opzichtvoerend personeel zeer dikwijls gebruikt wordt voor keuringen van materieel, dat door particulieren geleverd is.

De ondergeteekende wil gaarne bij herhaling de verzekering geven, dat hij op de artillerie-inrichtingen zal blijven bezuinigen, daár, waar dit met de belangen van den dienst is overeen te brengen. Dat die bezuiniging zou te verkrijgen zijn door nog meer werk aan de particuliere nijverheid op te dragen, kan hij echter niet beamen.

Aan de particuliere nijverheid wordt — het is reeds bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag op de Staatsbegrooting voor 1880 gezegd — de levering van al zoodanig materieel opgedragen, waarvan men kan onderstellen, dat het met goeden uitslag door haar kan worden verricht. De ondergeteekende wensch op dien weg te blijven voortgaan, zonder daaraan echter zoodanige uitbreiding te willen geven, dat een aanmerkelijke inkrimping van 's lands werkplaatsen daarvan het gevolg zou zijn. Men mag hierbij niet uit het oog verliezen dat er veel artilleriesmaterieel, uit den aard zijner bestemming, met zooveel zorg moet worden vervaardigd, dat die vervaardiging, ook met den besten wil, niet aan de particuliere nijverheid kan worden toevertrouwd, wil men geen gevaar loopen daarvan later de schromelijkste gevolgen te ondervinden.

De opmerking gemaakt ten aanzien van den op blz. 126 van den staat voor-komenden machinist 1ste klasse, gedetacheerd bij de torpedo-compagnie, is juist. De ondergeteekende kan hieraan echter toevoegen dat, zoodra de voorgestelde legerorganisatie tot stand zal zijn gekomen, er gelegenheid zal bestaan, dien machinist door een militair engagement voor goed bij de torpedo-compagnie te doen overgaan, waardoor de kosten van art. 24 met f1000 zullen verminderen.

Art. 28. Het is niet wel doenlijk aan den wensch der Kamer, tot splitsing van dit artikel, gevolg te geven, zonder de uitgetrokken sommen aanmerkelijk te verhoogen, om te voorkomen, dat de raming van sommige onderdeelen onvol-doende zou zijn tot bestrijding der te doene uitgaven.

Vele der onder „A. Materieel der Artillerie” gebrachte behoeften, zooals: hout, metalen, verkappen van vijlen, steenkolen en coke, aankoop van werktuigen enz. moeten dienen voor de verschillende werkplaatsen, zoodat bij splitsing dezelfde behoeften bij alle inrichtingen zouden moeten geraamd worden.

VIIIste AFDEELING.

Artt. 34—38. Wanneer de VIIIste afdeling in nog meer artikelen werd gesplitst, dan nu reeds het geval is, zou zulks noodwendig tot verhooging van de uitgetrokken bedragen in de ontwerp-begrooting moeten leiden, vooral van die artikelen, welke alsdan slechts een gering aantal posten zouden bevatten. Dan toch zou men genoodzaakt wezen, steeds de maximumbedragen voor de daaruit te betalen werken uit te trekken, om te voorkomen, dat, bij aanneming boven de begrooting het bedrag van het artikel niet toereikend zoude zijn.

Dat te ver gedreven splitsing tot opvoeren van de begrooting leidt, volgt overigens duidelijk uit het gestelde in de 2de en 3de alinea, ad de VIIIste afdeeling, in de Memorie van Toelichting tot deze begrooting, waar aangetoond werd, hoe, juist door samenvoeging in één artikel der verschillende kleine bedragen vroeger voor de onderscheidene verdedigingsstellingen afzonderlijk uitgetrokken, thans met slechts eenderde van de som dier bedragen kan worden volstaan.

Daarenboven is het bezwaarlijk, de juiste grens te bepalen tusschen onderhoudswerken en kleine herstellingen en dan verder weder tusschen deze en belangrijke herstellingen. Omtrent de beide laatstbedoelde onderwerpen vooral, zou het dan ook uit den aard der zaak niet zelden immer aan twijfel onderhevig blijven, tot welk artikel elke daarvan nu juist zou behooren te worden gebracht.

Met betrekking tot de opmerking, dat sommige der belangrijke herstellingen en vernieuwingen, onder deze artikelen opgenomen, eigenlijk tot de buitengewone uitgaven behooren, neemt de ondergeteekende de vrijheid, te verwijzen naar de beantwoording derzelve opmerking, ten vorigen jare, doch toen in omgekeerden zin, ad de XVIde afdeeling. Buitengewone uitgaven, afdeeling Kazerneering, der begrooting voor dat jaar, door de Kamer gemaakt. Daarbij werd ad artt. 79—85 der Memorie van Beantwoording ter zake der begrooting van het loopende dienstjaar medegeedeeld, hoe, omtrent die aanwijzing, als beginsel aangenomen was, uitsluitend die posten tot de buitengewone uitgaven te brengen, welke wijzigingen, verbeteringen of aanvullingen betroffen die, of door gewijzigde plaatselijke toestanden, of door geldelijke beteekenis, zoo op zichzelf als in verband met de waarde van het geheel, waaraan zij worden verricht of toegevoegd, niet wel anders dan als uitgaven voor ééns, en dus geenszins als periodiek wederkerende aan te merken zijn; en eindelijk die posten, welke nieuwbouwen betreffen, op zichzelf van groote beteekenis.

Daar dit beginsel den ondergeteekende alsnog voorkwam het juiste in deze te zijn, en de Kamer zich daarmede toenmaals heeft vereenigd, meende hij het, evenals ten vorigen jare, ook nu te kunnen toepassen, en acht hij het dan ook mede wenschelijk, geen wijziging in de hierbedoelde aanwijzingen te brengen.

Art. 32. Het totaal bedrag, in onderdeel *a* voor *Naarden* uitgetrokken, bedraagt *f* 1.460 meer dan daarvoor in 1880 is gesteld, hetgeen hoofdzakelijk is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat in 1881 aldaar een verwing van militaire gebouwen zal noodig zijn, waarvan de kosten ongeveer *f* 700 zullen bedragen, en dat voor woningen voor gehuwde militairen in 1881 *f* 560 méér noodig zal wezen dan in 1880 daarvoor is geraamd.

Art. 37. Te Rotterdam was een woning gehuurd voor den sergeant-schrijver van den bevelhebber in de 4de militaire afdeeling.

Vermits die afdeeling thans echter is opgeheven, zal de uitgetrokken som van *f* 110 voor huur van die woning niet meer noodig zijn.

Art. 42. Ter beantwoording der gedane vraag, meent de ondergeteekende te kunnen volstaan met de mededeeling, dat de bestekken ter zake, in overleg met boomkweekers van erkende bekwaamheid zijn opgemaakt.

IXde AFDEELING.

Art. 44. De verhooging (tot een bedrag van *f* 10.000) van sommige traktementen en daggelden, bedoeld bij de Memorie van Toelichting (IXde afdeeling, bladz. 36) ontstaat als volgt:

Traktement voor een magazijnmeester-kapitein, ad *f* 2000. Deze betrekking werd vroeger vervuld door een magazijnmeester (burger), ad *f* 1800.

Het verschil is *f* 200.

Traktement voor een technisch adviseur-keurmeester, die in 1884 zal moeten worden aangesteld *f* 2000.

Verhooging van traktement voor de administrateurs van kleeding, in verband met de verhooging van de traktementen voor de andere officieren voorgesteld (zie bladz. 24 en 25 der Memorie van Toelichting.) *f* 1.300.

Bijslag op traktement wegens gemis van vrije woning voor den magazijnmeester bij 's Rijks centraalmagazijn te Delft (Koninklijk besluit van 6 Juni 1879, n°. 23) *f* 200.

Toelaag aan gepensioneerde officieren en onderofficieren met het beheer der garnizoensmagazijnen van kleeding belast, voor een gepensionneerden onderofficier-magazijnmeester, die in 1880 is in dienst gesteld *f* 50.

Voor toelaag aan drie administrateurs van kleeding, leden der keuringscommissie (Koninklijk besluit van 15 Mei 1880, n°. 41) *f* 600.

Verhooging van het daggeld van 3 schrijvers der 1ste klasse, 3 schrijvers der 2de klasse en van 3 opzichters over de werkplaatsen, toegestaan bij Koninklijk besluit van 15 Mei 1880, n°. 41 *f* 821,25.

Meer geraamd voor tijdelijke werklieden enz. Deze werklieden, die vroeger minder daggeld genoten, worden successievelijk gebracht op het bedrag, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 6 Juni 1879, n°. 23 f 6.569,30.

Te zamen f 11.740,55.

Hiervan komt in mindering: Voor een 1sten luitenant administrateur van kleeding die tot kapitein-magazijnmeester is aangesteld, terwijl daarentegen een 2de luitenant administrateur tot 1sten luitenant administrateur is benoemd, f 1000.

Voor toelaag van een officier, belast met de functie van technisch adviseur-keurmeester, omdat te zijner vervanging in 1881 een technisch adviseur-keurmeester zal worden aangesteld f 500.

Voor toelaag wegens verblijf te Amsterdam aan den directeur van het centraal-magazijn aldaar, welke toelaag over 1880 te hoog was geraamd, f 50.

Voor verschil tusschen 1880 en 1881, omdat eerstgemeld jaar een schrikkeljaar is, waardoor de daggelden aan de geëmployeerden voor één dag minder zijn berekend f 190,55. Te zamen f 1.740,55. Verschil gelijk f 10.000.

Inschrijvingsbiljetten welke niet voldoen aan de daaromtrent in de voorwaarden gestelden eischen, worden niet buiten aanmerking gelaten, wanneer de aanbestedingsvoorwaarden dit laatste facultatief stellen en de belangen der schatkist zouden benadeeld worden door het ter zijde leggen van het biljet. Van misbruik kan hierbij geen sprake zijn.

Bij de levering van kleeding- en uitrustingsstukken, ten behoeve van het leger, zijn veler belangen betrokken. Vandaar dat dit onderwerp, ook door middel van de pers, dikwijls ter sprake komt en dan — uit den aard der zaak — veelal het eigenbelang aan het betoog ten grondslag ligt.

Intusschen niet om aan al die belangen te gemoet te komen is in de eerste plaats 's Ministers taak.

De Minister heeft te zorgen, dat het Rijk en de soldaat *goede waar* tegen *billijke prijzen* krijgen.

Gold het *alleen* de vraag naar *goede waar*, dan voorzeker zou die taak gemakkelijk zijn al werden dan ook slechts eenige leveranciers daarbij gebaat. Aan eenige soliede fabrikanten en aannemers had men in dat geval slechts, tegen voordeelige prijzen, de levering op te dragen. Het vooruitzicht om niet tot die begunstigden te blijven behooren, zou de beste spoorslag zijn om goed te leveren.

Doch het bedingen van billijke prijzen is mede *hoofdzaak*. Ook gaat het niet aan de gelegenheid tot levering — en daardoor tot ontwikkeling van industrie — aan velen te benemen. Daarom is vrije mededinging noodig. En deze kan niet geacht worden het ontstaan van groote inrichtingen of fabrieken te belemmeren, omdat het toch is aan te nemen, dat juist die groote ondernemingen tegen lage prijzen kunnen leveren. De voorwaarden moeten zoodanig zijn gesteld, dat men onbekwame aannemers kan uitsluiten en aannemers, die niet aan hunne verplichtingen voldoen, kan dwingen door boeten en aankoop voor hunne rekening.

Aan die eischen beantwoorden de voorwaarden van aanbesteding. Zijn de bewijzen van goedheid en bekwaamheid van nog niet bekende aannemers niet altijd te vertrouwen, de ondervinding is ook hier de beste leermeesteres. Hem die in zijn leveringen door eigen schuld te kort schiet, behoeft men bij een volgende gelegenheid niets toe te wijzen. De voorraad, in de magazijnen opgelegd, brengt mede dat men in den regel geen *dadelijke* behoefte heeft aan de te leveren goederen. Van het opdoen van voor het Rijk schadelijke ervaring in dit opzicht kan dan ook moeilijk sprake zijn. Voor zooveel de voorwaarden van aanbesteding van lakens en schoeisel betreft, zijn de eischen voor de mededinging gesteld, strenger dan die voor de overige artikelen. Naar de levering van lakens toch mogen alleen zij mededingen, die een fabriek bezitten, waarin de lakens van den aanvang af tot aan de voltooiing geheel kunnen worden bewerkt.

Voor het schoeisel is de voorwaarde gesteld, dat de aannemers de noodige inrichtingen met een bepaald omschreven aantal werktuigen ter hunner beschik-

king moeten hebben, en dat zij in tijden van oorlog verplicht zijn om hunne inrichtingen, met alles wat daarbij behoort, binnen weinige dagen over te brengen naar plaatsen achter de liniën van defensie gelegen.

Vermits onze fabrieken meest alle buiten die liniën zijn gevestigd, heeft het ondersteunen daarvan, met het oog op oorlogsgevaar, overigens weinig nut.

De ondergeteekende heeft echter, sinds hij aan het bestuur is, getracht, de belangen der Nederlandsche industrie voor zooverre hem dit met het oog op 's Rijks belangen slechts eenigszins mogelijk was, te bevorderen.

Zooals aan de Vereeniging van en voor Nederlandsche Industrieelen, in antwoord op haar adres van 11 October jl. indertijd onder andere is medegedeeld, is in de voor het loopend en voor het volgend jaar van kracht zijnde voorwaarden van aanbesteding, een bepaling opgenomen tot geheele wering van buitenlandsche gegadigden.

Ook wordt in dezelfde voorwaarden een voorkeur om voor een toewijzing in aanmerking te komen toegekend aan hen die, voor zooveel namelijk de te leveren goederen binnenslands kunnen worden vervaardigd, in het bezit zijn van de vereischte werkplaatsen om het aangenomene naar behooren te vervaardigen.

Het ligt evenwel voor de hand dat die voorkeur alleen kan worden verleend voor zooverre dit met de financieele belangen van het Rijk en die van den soldaat is overeen te brengen, dat is bij gelijkheid van prijzen of bij zeer geringe verschillen in het totaal bedrag der aanbieding.

Verder te gaan acht de ondergeteekende ten eenen male ongeraden. Verscheidene aannemers zouden daardoor worden afgeschrikt om in te schrijven en de weinige fabrikanten, die daarna overblijven, hebben het dan in hunne macht om de prijzen naar willekeur op te drijven.

De ondergeteekende meent er voorts op te mogen wijzen, hoe verschillend de inzichten zijn omtrent het stellen van sommige eischen bij de aanbestedingen, zelfs de vereenigingen van industrieelen aard. Wil de vereeniging van en voor Nederlandsche industrieelen de concurrentie tot de meer gevestigde fabrikanten beperken, en ter verzekering van soliditeit der gegadigden, cautiëstelling of het in het leven roepen van een raad van nijverheid, de kamer van koophandel en fabrieken te 's Gravenhage zegt onder andere in een adres dd. 26 Maart 1878, n°. 6: »Ten slotte teekent de kamer hier nog aan, dat hare meerderheid in alle opzichten aan solieden persoonlijken borgtocht de voorkeur geeft boven het deponeeren van zekere, van het bedrag der inschrijving afhankelijke geldsom, zoo als in naburige rijken gebruikelijk is en ook hier te lande door sommigen gewenscht wordt. Die meerderheid beschouwde den laatstbedoelden waarborg als een stoffelijk beletsel voor de ontwikkeling der industrie, die juist uit de onbemiddelde klasse der maatschappij veelal hare kundigste beoefenaars zag voorkomen. Om die reden hoofdzakelijk werd deze soort van waarborg afgekeurd, maar bovendien op grond, dat in Frankrijk en België de gevoelens over de deugdelijkheid van dezen maatregel zeer verdeeld zijn.»

Is de ondergeteekende voorts goed onderricht, dan heeft de genoemde kamer in een onlangs gehouden vergadering, een voorstel, om de Regeering het in het leven roepen van eenen raad van nijverheid in overweging te geven met algemeene stemmen, op die van den voorsteller na, verworpen.

Dat de keuringen veel te wenschen zouden overlaten, kan de ondergeteekende niet beamen, en de twijfel, of de technische adviseurs en keurmeesters wel de noodige bekwaamheid en geschiktheid bezitten, wordt, juist met het oog op de ervaring, door hem volstrekt niet gedeeld.

Het was te voorzien, dat de tegenwoordige wijze van keuren aanleiding tot klachten van sommige leveranciers zou geven; zij toch waren gewoon hunne goederen, vóór de invoering van de centraalmagazijnen, gekeurd te zien door commissiën, die ofschoon met den besten wil bezield, niet in staat waren om de haar opgelegde taak naar behooren te volbrengen.

Thans is dit anders, en een degelijk onderzoek brengt telkens aan het licht

in hoeverre de ter levering aangeboden goederen aan in billijkheid gestelde eischen beantwoorden. Bestaat er twijfel, dan kunnen de keurings- en herkeuringscommissiën zich door speciale deskundigen doen voorlichten.

Door *streng* doch *billijk* keuring moet men tegen de levering van slechte waar worden gewaarborgd. En die heeft bij de magazijnen plaats, zoodat thans alleen alleszins voldoende goederen worden aangenomen.

Een strenge keuring is ook daarom noodig, omdat elk voorwerp, op zichzelf, *goed* moet zijn en *geschikt* om aan den soldaat, tegen verrekening der waarde, te worden uitgegeven. Bij levering aan particulieren zal niemand op een partij van bijv. 1000 stuks één enkel stuk afkeuren, omdat het niet in alle opzichten aan de vereischen voldoet. Voor militair gebruik is dit echter noodig, omdat ook dat ééne stuk op dien voet moet kunnen worden uitgegeven. Dat goederen bij het eene magazijn afgekeurd, in het andere bij herkeuring werden goedgekeurd, is zelfs meermalen voorgekomen. Bestond daartoe de kans niet, dan was ook het artikel herkeuring in de voorwaarden een fictie.

Maar juist de omstandigheid dat de herkeuringen somtijds in het voordeel der aannemers uitvallen, pleit voor het onbevooroordeeld en zelfstandig optreden der keurings- en herkeuringscommissiën. Stoffen en goederen voor militair gebruik zijn volgens de overtuiging van den ondergeteekende, het best te beoordeelen door militairen, die weten welke daarvan de bestemming wordt. Stipt nauwkeurig moet het onderzoek zijn; stuk voor stuk, wanneer althans geen in het oog springende reden tot dadelijke afkeuring eener geheele partij leidt — dient alles te worden nagezien, een dergelijke bezigheid door burgercommissiën zoude in de eerste plaats enorme onkosten veroorzaken, doch daarbij nog niet den waarborg opleveren dat de stoffen en goederen, welke door haar worden goedgekeurd, voldoende zijn. Die commissiën zijn in den regel te zeer geneigd, om zelfs met voorbijziening der standmodellen te beoordeelen of zij het geleverde voor *gebruik* in het algemeen geschikt achten; het militair gebruik kennen ze echter niet.

Ook het feit der herkeuring van een aanzienlijke partij afgekeurd laken is juist. Onafhankelijk en bekwaam waren voorzeker de deskundigen, die bedoelde partij bij herkeuring als zeer voldoende beoordeelden; de ondergeteekende heeft geen enkele reden gehad om hunne goede trouw of bekwaamheid te verdenken; toch is het waar dat op dit oogenblik die partij laken weder gedeeltelijk bij den betrokken fabrikant berust, die — nadat hem de uitslag was medegedeeld van nader door de keurmeesters op zijn voor het leger onbruikbare lakens gedane proefnemingen, waarbij de juistheid der redenen van afkeuring werd bevestigd, — zich, — geheel overtuigd, — gehaast heeft de onvoldoende stukken ten verbetering terug te vragen.

Intusschen kan dit er niet toe leiden — al bestond daartoe overigens ook aanleiding, wat, in verband met het vorenstaande, niet het geval is — om de voorwaarden van levering te wijzigen, in dien zin, dat ook de aannemers invloed konden uitoefenen bij de samenstelling der commissiën van herkeuring.

Stelt de eene keuringscommissie hare eischen omtrent het een of ander voorwerp, soms wat hoog, een ander is daar om te beoordeelen of het toch aanneembaar kan worden geacht; veelal valt de uitslag eener herkeuring in laatstbedoelden zin uit, en dit vooral wanneer het blijken mocht dat de aangewezen gebreken kunnen worden verbeterd.

Ten slotte nog een enkel woord over het schoeisel.

Op de vraag, of dit tegenwoordig in alle opzichten voldoet, kan in zooverre bevestigend geantwoord worden, dat de proeven welke met het tegenwoordig schoeisel genomen zijn, reeds hebben aangetoond, dat dit ver boven het vorige is te verkiezen. Doch er wordt nog steeds voortgegaan om, met gebruik van de opgedane ervaringen, détail-gebreken te verhelpen en het schoeisel, zooveel mogelijk te volmaken. De voorraad schoeisel in de magazijnen is grooter dan ooit het geval was. Verdere uitbreiding daarvan is niet wenschelijk, omdat het schoeisel door de langdurige oplegging te veel in waarde verliest.

Het is waar, dat op last van den ondergeteekende drie stellen leesten zijn aangemaakt, doch deze bevinden zich in de centraalmagazijnen om bij de keuringen te dienen.

Dat de drie fabrikanten, aan wie thans de levering van machinaal schoeisel is opgedragen, zich dergelijke leesten zullen hebben aangeschaft, acht hij zeer waarschijnlijk.

Xde AFDEELING.

Art. 48. Met zeer veel genoegen nam de ondergeteekende kennis van de waardeering, welke het door de Topographische inrichting uitgevoerde werk, blijkens het voorloopig verslag, ook bij de Kamer ondervindt. Volkomen vereenigt hij zich met het gevoelen, dat ook de verdienstelijke directeur en verdere ambtenaren dier inrichting behoorlijke betaling erlangen moeten.

XIde AFDEELING.

Ten einde de bepalingen der wet van 14 September 1866 (*Staatsblad* n°. 138) en van het daarbij genoemd Koninklijk besluit zoo min mogelijk drukkend te doen zijn, is, met opzicht tot de inkwartieringen, reeds door een der ambtsvoorgangers van den ondergeteekende bij beschikking van 1 September 1865, n°. 70 I, bepaald, dat de ingezetenen zooveel doenlijk van inkwartiering zullen worden versoond, en is de ondergeteekende ook aan de bezwaren, verbonden aan de verstrekking van transportmiddelen, te gemoet gekomen door te bepalen:

1°. dat, voor zooveel mogelijk, de aanvragen daartoe minstens 24 uren vóór de beschikbaarstelling, moeten worden gedaan, en

2°. dat, buiten bepaalde noodzakelijkheid, geen transportmiddelen of voerspinnen tot vervoer van artillerie-materieel zullen mogen worden aangevraagd, doch hierin door bespanningen van den artillerietrein behoort te worden voorzien.

De herziening van gemeld Koninklijk besluit, voor zooveel het verhoogen van de schadeloosstellingen voor inkwartiering en transportmiddelen aangaat, betreft is wegens de, ten gevolge van den plaatselijken toestand, zeer uiteenlopende eischen van de onderscheidene gemeenten en wegens de noodzakelijkheid om de kosten voor het Rijk niet te hoog op te voeren, nog niet tot stand kunnen komen.

XVIde AFDEELING.

Het hooge belang, van de verschillende, in de begrooting geraamde, buitengewone uitgaven is door den ondergeteekende in deze Memorie reeds herhaaldelijk ter sprake gebracht en toegelicht. Hij vereenigt zich dan ook geheel met de in het Verslag uitgesproken meening der leden, die van oordeel zijn, dat deze uitgaven bepaald noodzakelijk zijn, en dat daarvoor niet op financieel gunstiger tijden kan worden gewacht. Door verdeeling van de kosten voor de buitengewone behoeften over een aantal jaren, wordt in de bezwaren voor de schatkist daaraan verbonden, zooveel mogelijk te gemoet gekomen.

De thans aangevraagde credieten kunnen echter, vooral voor zooveel zij moeten strekken tot aanschaffing van geschut, geen uitstel lijden. De voorziening in de bewapening der veldartillerie dient in het volgend jaar af te loopen, dewijl anders een ongunstige toestand in dit opzicht, zeer ten nadeele van het wapen, zoude worden bestendigd. De aanschaffing der kanonnen van 30,5 cM., bestemd voor het fort op de Harssens, moet mede geschieden, vermits het noodig is, dat de kanonnen vóór de voltooiing van het fort daarin opgesteld zijn.

Art. 78. Het oprichten van een torpedo-station bij IJmuiden wordt niet noodig geoordeeld; zulk een station is echter voor den Nieuwen-Maasmond noodzakelijk.

Art. 79. De toestand en hoeveelheid van de voertuigen voor het veldleger eischen dringend voorziening.

Zonder een genoegzame hoeveelheid doelmatige voertuigen zullen bij een mobilisatie bijna onoverkomelijke bezwaren ondervonden worden.

De aanmaak van compagnieskarren en ziekenkarren zal in een groote behoefte voorzien.

Het voornemen bestaat, om bij den aanmaak van de nieuwe compagnieskarren en van de ziekenkarren van de particuliere nijverheid gebruik te maken.

Behalve de assen en raden van deze voertuigen zullen zij, zoo mogelijk, bij particulieren worden aangemaakt, waartoe reeds voorbereidende maatregelen zijn genomen. Het wijzigen van bestaande voertuigen kan uit den aard der zaak beter in onze militaire werkplaatsen geschieden.

Art. 80. Zeer zeker is het noodig, eenige veldkanonnen voor de bereden artillerie in reserve te hebben. Of die reserve-vuurmonden voor de op de begrooting van 1880 toegestane — en voor die op de begrooting van 1881 aangevraagde sommen in voldoende hoeveelheid zullen kunnen worden aangeschaft, kan thans nog niet met zekerheid worden gezegd, daar de kosten voor de nieuwe voorwagens en de te wijzigen caissons nog niet met genoegzame nauwkeurigheid kunnen worden geraamd. Ook de prijzen, die voor de granaten zullen moeten besteed worden, zijn nog niet bekend, daar het voornemen bestaat, die projectielen zoo mogelijk voor het meerendeel bij inlandsche fabrikanten te doen aanmaken. Hiervoor zijn de voorbereidende maatregelen genomen, doch de openbare aanbesteding heeft nog niet plaats gehad.

Art. 81. Van de op den staat 6 voorkomende bronzen achterlaadkanonnen, is er slechts één geheel afgewerkt, dat vroeger voor proefkanon heeft gediend; de 9 overige waren voorbereid en nog niet van sluitstukken of trekken voorzien.

Deze 9 voorbereidte kanonnen zijn ter versmelting bestemd.

De proeven met de hierbedoelde, in de jaren 1871 en 1872 aangemaakte bronzen achterlaadkanonnen van 15 cM. zijn gestaakt toen tot de invoering van stalen vestingsgeschut is besloten. Zij waren van gewoon brons vervaardigd en beantwoordden niet meer aan de eischen, die thans aan kanonnen van dat kaliber moeten worden gesteld.

Art. 82. De ondergeteekende erkent, dat het bedrag voor de vuurmonden ter bewapening van het fort op de Harssens uitgetrokken, hoog is, mede met het oog op de daarmede in verband staande later te doene uitgaven. Hij zou dan ook een dergelijke aanschaffing niet voorstellen, indien de noodzakelijkheid daarvan niet overtuigend ware gebleken.

Welken aanval men zich ook van de zeezijde op de positie Helder voorstelle, steeds zal het fort op de Harssens daarbij een belangrijke rol te vervullen hebben, hetzij het de vijandelijke schepen moet beletten op de reede te ankeren en de in de haven liggende schepen alsmede de maritieme etablissementen te vernielen, hetzij het den toegang tot de haven moet verdedigen en den terugtocht van onze schepen in, of wel het uitloopen daarvan uit, de haven moet beschermen.

Aan deze eischen kan alleen voldaan worden, indien de 4 in het fort geplaatste vuurmonden een grootere uitwerking kunnen te weeg brengen dan die, welke de vijand daartegenover kan stellen.

De ondergeteekende kan niet toegeven, dat een bewapening met lichtere vuurmonden achter een nog zwaardere pantsering te verkiezen zou zijn. Immers de kracht van het fort moet gezocht worden in de uitwerking der vuurmonden en niet in de pantsering, welke alléén moet dienen om die kostbare vuurmonden en de bediening tegen vernieling te vrijwaren. Het is toch bekend, dat geen, pantsering in verband met de andere daaraan te stellen eischen, zoo zwaar kan gemaakt worden, dat die op den duur tegen een aanhoudend treffen op éénzelfde punt bestand zal zijn. Zelfs de overigens zoo uitnemende Gruson-pantseringen zouden, door het voortdurend treffen op één punt, gevaar loopen ernstig beschadigd te worden. Bewapent men nu de koepels met lichtere vuurmonden, dan geeft men den vijand gelegenheid met zijn schepen zoo nabij het fort te komen, dat wellicht een aantal schoten op éénzelfde punt kunnen gebracht worden, waardoor men het fort aan beschadiging zou blootstellen, zonder zelfs in staat te zijn, door

de eigen vuurmonden, de schepen af te weren. Het nut en het doel van het fort zouden daardoor verloren gaan.

De trefkans van de schepen op de vaste batterijen mag op groote afstanden gering genoemd worden. Die van uit vaste batterijen op schepen is daarentegen belangrijk grooter. Houdt men nu door de vuurmonden van grooter uitwerking en die betere trefkans de schepen op grooteren afstand, dan zullen deze hun betrekkelijk geringen munitievoorraad niet noodeloos op die kleine doelen verspillen en wordt daardoor aan het fort een aanzienlijke kracht bijgezet.

Terwijl de trefkans bij het vergrooten van het kaliber aanzienlijk toeneemt, wordt ook de uitwerking belangrijk vermeerderd. Dit laatste blijkt bijv. daaruit, dat een projectiel van 30,5 cM. — geschoten met een aanvangssnelheid van 520 M., nog op 2900 M. een pantserplaat van 40 cM. dikte kan doorboren, terwijl een projectiel van 28 cM., met gelijke snelheid aanvangende, daartoe boven 1700 M. afstand niet meer in staat zal zijn.

De besparing van kosten door aanschaffing van kanonnen van 28 cM., — welke besparing volgens opgave van de firma KRUPP per koepel ongeveer f 50.000 zou bedragen — is alzoo niet in het belang der defensie te achten.

Bovendien zou het nog meer verzwaren der pantsering zooveel onkosten na zich slepen, dat de vorenvermelde bezuiniging geheel zou verloren gaan, daarentegen de vuuruitwerking — de hoofdfactor van het fort — belangrijk zou verminderen.

De proefnemingen, die op het terrein van de firma KRUPP moeten genomen worden, zijn wel kostbaar, doch men vergeet niet, dat daaronder alle voorbereidende maatregelen begrepen zijn, die noodzakelijk aan de invoering eener nieuwe geschutssoort zijn verbonden.

De reden, waarom voor het fort bij *IJmuiden* kanonnen van 24 cM. zijn uitgetrokken, ligt in het doel van dat fort, dat geheel verschilt met dat van het fort op de *Harssens*. Eerstgenoemd fort toch moet alleen het binnendringen van vijandelijke schepen in het *Noordzeekanaal* beletten. Het wordt niet zwaarder gepantserd dan het fort op de *Harssens* en behoeft ook niet den strijd op te nemen tegen schepen, die van uit de open zee het fort mochten beschieten. Dit laatste geval is daarenboven weinig denkbaar, omdat de uitwerking der vuurmonden van de in open zee liggende schepen, op dien grooten afstand, tegen de zware pantseringen van die zeer kleine doelen hoogst twijfelachtig zou zijn. Mochten evenwel vijandelijke schepen — die daarenboven uit den aard van den toegang tot het kanaal wel van minder charter zullen zijn dan die welke men te *Helder* kan verwachten — in de havenkom willen binnendringen, dan komen zij in de onmiddellijke nabijheid van het fort, kunnen zich in de haven moeilijk bewegen en leveren alzoo een uitstekend doel op, waartegen kanonnen van 24 cM. voldoende zijn om de verlangde uitwerking te bekomen.

Art. 83. In antwoord op de hier gestelde vraag moge dienen:

Er zijn in de magazijnen voorhanden:

832 brancards (gewoon model); 60 brancards (model Ruysch); 5 brancards (rader) (model Gauvin); 13 brancards (rader) (model de Mooy); 200 zweeftoestellen voor boerenwagens; 800 veerschragen voor spoorwegwagens; 349 stroozakken met draagstokken.

Wat betreft het model, dat gevolgd zal worden voor de brancards, welke nog noodig zijn, hieromtrent is nog geen eindbeslissing kunnen genomen worden.

Er hebben proeven plaats met een brancard, vervaardigd volgens een door den kapitein der artillerie SCHERER ontworpen model. Het niet doorgaan der manoeuvres van de 4de divisie infanterie is oorzaak dat voldoende beproeving nog niet heeft plaats gehad.

Deze brancard wordt gevormd door samenvoeging van twee gelijk- en gelijkvormige helften. Elke halve brancard is zoodanig ingericht, dat de draagboomen met verbindingsrichchel, de pooten en de schoorhaken tegen elkander

gelegd en het draaglinnen daar omheen opgerold kan worden, waarna het geheel door een draagriem wordt bevestigd. Elke opgerolde halve brancard — die met den draagriem slechts 6 KG. weegt — wordt door één man over den schouder gedragen. Daar alle halve brancards volkomen gelijk zijn en onderling passen, kan door twee dragers van halve brancards steeds een, aan de eischen van hechtheid en stabiliteit voldoende, geheelen brancard gevormd werden, waarbij alsdan tevens de draagriem tot draagzeel dient.

Een geheele brancard met draagriem wordt in de constructiewerkplaatsen voor ongeveer f 26 vervaardigd.

Het voorloopig oordeel over deze soort van brancard is zeer gunstig, zoodat er veel kans bestaat, dat ook de verdere proeven daarmede zullen slagen.

Artt. 84—88. Om volkomen dezelfde redenen, die boven tegen de splitsing der artt. 31—38 der VIIIste afdeling werden aangevoerd, en waarnaar de ondergeteekende de vrijheid neemt hier te verwijzen, is, ook voor deze artikelen, verdere splitsing niet raadzaam.

Artt. 84—88. Om volkomen dezelfde redenen, die boven tegen de splitsing der artt. 31—38 der VIIIste afdeling werden aangevoerd, en waarnaar de ondergeteekende de vrijheid neemt hier te verwijzen, is, ook voor deze artikelen, verdere splitsing niet raadzaam.

Art. 84. In hoever de toegangsweg naar Damlust overbodig zoude worden, wanneer een tunnel in den straatweg onder de Rhijnspoorbaan werd gemaakt, kan door den ondergeteekende, volkomen met dit plan onbekend, niet worden beoordeeld. Doch, ook voor dat geval, zou de weg, waarvoor thans geld wordt aangevraagd, en die meer bepaald bestemd is om aan het terrein Damlust, juist aan de andere zijde dan die van den straatweg, uitweg te geven en het met de stad te verbinden, toch niet wel kunnen worden gemist.

Wat betreft het opnemen der hierbedoelde verbetering en wijzigingen, onder de buitengewone uitgaven, meent de ondergeteekende de vrijheid te mogen nemen, te verwijzen naar hetgeen betreffende de aanwijzing van soortgelijke posten, hierboven ad artt. 31—38, werd medegedeeld.

Art. 85, a. Voor de gehuwde militairen, ten wier behoefte de voorgestelde woningen gebouwd zullen worden, konden te Nieuwersluis geen woningen binnen de kom der gemeente worden gehuurd, hetgeen, door den directeur der Pupillenschool, onder wien de bedoelde militairen ressourceeren, voor den dienst te bezwaren, en, voor het toezicht op de pupillen, te recht nadeelig wordt geacht.

Met het oog op den slechten bodem ter plaatse, de betrekkelijk geringe som, voor den geheelen bouw te besteden, en de omstandigheid, dat deze post op zichzelf een artikel vormt, kan het totaal bedrag daarvan moeilijk lager worden gesteld.

Art. 88, a. Al stelde de ondergeteekende voor, het garnizoen te Gouda op te heffen, zoo kon hij toch niet nalaten, dezen post op de begrooting te brengen en mag hij niet besluiten, dien alsnog daarvan af te nemen. Immers, ook voor het geval, dat zijn voorstellen, ter zake der kazerneering, ingang vinden, zal nog geruimen tijd van de kazerne te Gouda gebruik gemaakt moeten worden, en inmiddels mag de walgelijke toestand, waarin de privaten bij dat gebouw verkeerden, niet langer worden bestendig.

Art. 88, b. Van de zijde der gemeente Haarlem zoude zelfs geen pressie kunnen worden uitgeoefend ten aanzien van de plaats, waar men aldaar kazernegebouwen wenscht te maken, omdat de daartoe vereischte terreinen Rijks-eigendom zijn.

Na aldus den inhoud van het Voorloopig Verslag, naar de ondergeteekende meent, zoo volledig mogelijk, beantwoord te hebben, wenscht hij ten slotte de aandacht der Kamer nog te vragen voor de toelichting van eenige wijzigingen,

welke hij, blijkens de hierneven gevoegde *Nota van Wijzigingen*, nog in het wetsontwerp wensch gebracht te zien, en wel speciaal voor de toelichting van de *wijziging der artt. 86 en 88*, en de *toevoeging van een art. 88bis*, welke alleszins wenschelijk zijn geworden wegens omstandigheden, die zich, sedert de begrooting opgemaakt werd, hebben voorgedaan.

De *bijvoeging*, voorgedragen op art. 86*b*, wordt vereischt, om, in verband met de aanhangige plannen ter verbetering der kazerneering, gebruik te kunnen maken van de gelegenheid, die thans nog te Arnhem bestaat, tot aankoop van een terrein, bijzonder voor het daarmede beoogde doel geschikt, en die men niet kan laten voorbijgaan, zonder zich de kans te benemen, bij de aanzienlijke uitbreiding, welke de bebouwde kom dier gemeente ondergaat, later alsnog een voor dat doel eenigszins geschikt terrein te zullen kunnen vinden.

De som ad *f* 3500, ingevoegd onder art. 88*a*, wordt gevorderd, om te kunnen voorzien in de vervanging van den stoomketel in de garnizoensbakkerij te 's *Gravenhage*, die in den laatsten tijd belangrijke gebreken vertoonde. Zoo uit den aard der zaak als in verband met den betrekkelijk lagen prijs, tegen welken bedoelde voorziening thans zoude kunnen worden getroffen, kwam uitstel, ook van dezen post, niet wenschelijk voor.

Een onderzoek, op last van den ondergeteekende ingesteld naar den toestand der bliksemafleiders op magazijnen, waarin buskruit en ander ontplofbaar oorlogsmaterieel is opgelegd, heeft doen zien, dat alsnog eenige aanvullingen en verbeteringen dezer beveiligingsmiddelen raadzaam zijn.

Daar de wintermaanden de beste tijd des jaars zijn, om de tot dit doel vereischte werkzaamheden te verrichten, wordt daarvoor thans nog een nieuw art. 88*bis* bijgevoegd.

Vermits de ondergeteekende echter het eindcijfer der begrooting in geen geval wensch te verhoogen, en bovendien de werkzaamheden, ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering, te *Haarlem* te verrichten, door een vermindering, tot voormeld bedrag, van de daarvoor uitgetrokken 1ste termijnen, niet belangrijk zullen worden vertraagd, heeft hij gemeend, die som bij art. 88*b* in mindering te kunnen brengen.

De verhooging van den bij art. 76 voor onvoorziene uitgaven bestemden post strekt, om te voorkomen, dat de veranderingen, welke de vermindering der artt. 14 en 18 en de verhooging van art. 19 in de cijfers van het wetsontwerp brengen, veelvuldiger zouden worden dan noodig is; het verschil tusschen de vermindering van die twee artikelen en de verhooging op laatstgenoemd artikel — welke wijzigingen reeds hiervoren werden toegelicht — bedraagt *f* 1585, tegen welke som nu de voorgedragen verhooging van art. 76 opweegt.

's Gravenhage, 27 November 1880.

De Minister van Oorlog.

REUTHER,

BIJLAGE A.

Sterkte-opgave betreffende het getal sergeanten en korporaals, bij de korpsen van het leger aanwezig op 1 Juli 1879/80.

KORPSEN.	Sergeanten		Korporaals	
	of		en	
	wachtmeesters.		appointés.	
	1879.	1880.	1879.	1880.
Regiment grenadiers en jagers.	131	135	122	117
1ste regiment infanterie	137	132	121	125
2de " "	131	130	91	101

3de regiment infanterie	137	132	82	92
4de » »	126	139	128	106
5de » »	137	150	85	89
6de » »	143	131	76	94
7de » »	124	123	90	95
8ste » »	152	141	106	87
Instructie-bataillon	55	54	36	48
1ste en 2de compagnie hospitaalsoldaten .	8	8	8	8
Algemeen depot van discipline	8	8	8	8
Totaal	1289	1283	953	970
Overcompleet	37	31	—	—
Ontbreken	—	—	887	870
1ste regiment huzaren	40	37	97	95
2de » »	54	52	91	86
3de » »	42	45	89	78
4de » »	43	42	55	59
Totaal	179	176	332	318
Overcompleet	—	—	—	—
Ontbreken	3	6	30	44
1ste regiment veldartillerie.	58	58	57	59
2de » » (1)	43	52	58	48
Regiment rijdende artillerie	23	24	27	22
Iste afdeling vestingartillerie	51	50	29	20
IIde » »	45	42	21	20
IIIde » »	32	34	23	20
IVde » »	12	12	9	8
Vde » »	27	29	24	20
VIde » »	23	20	13	13
VIIde » »	22	23	14	15
VIIIste » »	23	22	14	14
Korps pontonniers	10	11	13	12
Torpedo-compagnie	17	20	14	11
Instructie-compagnie	42	12	8	7
Totaal	398	409	324	289
Overcompleet	—	—	—	—
Ontbreken	73	62	229	264
Bataljon mineurs en sappeurs	56	60	42	53
Overcompleet	—	—	—	—
Ontbreken	4	—	18	7
Koninklijke maréchaussée	25	24	48	47
Overcompleet	—	—	—	—
Ontbreken	—	1	—	1
Koninklijke Militaire Academie	22	21	4	4
Overcompleet	—	—	—	—
Ontbreken	1	2	—	—
Pupillenschool	5	6	—	—
Overcompleet	—	—	—	—
Ontbreken	1	—	8	8

(1) Het depot, als nog niet opgericht, is hieronder niet begrepen.

BIJLAGE B.

Bedrag der begrootingen voor het departement van oorlog over de jaren 1876—1881.

1876. — Gewone uitgaven *f* 16.783.955; buitengewone uitgaven: art. en genie *f* 4.730.645, vestingstelsel 2.700.000. Totaal 24 214.600.

1877. — Gewone uitgaven *f* 17.516.281; buitengewone uitgaven: art. en genie *f* 2.996.320, vestingstelsel *f* 2.610.000. Totaal *f* 23.122.601.

1878. — Gewone uitgaven *f* 17.499.260; buitengewone uitgaven: art. en genie *f* 3.180.740, vestingstelsel *f* 1.880.000. Totaal *f* 22.560.000.

1879. — Gewone uitgaven *f* 17.236.270,03⁵; buitengewone uitgaven: art. *f* 817.400, genie *f* 285.000, brand te Utrecht *f* 406.529,96⁵, vestingstelsel *f* 2.897.000. Totaal *f* 21.641.900.

1880. — Gewone uitgaven *f* 17.051.500; buitengewone uitgaven: art. *f* 700.000, genie *f* 308.500, vestingstelsel *f* 2.540.000. Totaal *f* 20.600.000.

1881 (ontwerp). — Gewone uitgaven *f* 17.222.500; buitengewone uitgaven: art. *f* 1.624.000, genie *f* 1.062.800, geneeskundige dienst *f* 35.700, vestingstelsel *f* 1.950.000. Totaal *f* 21.895.000.

INDEELING DER MILITIE.

Table with multiple columns and rows, containing numerical data and some text, possibly a military or administrative record.

Small text at the bottom of the page, possibly a footer or a note.

WAPENS EN DIENSTEN.	BESTAANDE ORGANISATIE.			
	Aantal compagnieën, eskadrons en batterijen.	Sterkte aan miliciens per eenheid.	Sterkte der militia van de 5 lichten.	Waarvoor in de deelen, met inbegrip van 14% verloop.
<i>Infanterie.</i>				
Veld-compagnieën. { Grenadiers en jagers.	20	120	2400	2800 } 24.800 } 35.580
Linie-infanterie	160	130	20.800	
Depot-compagnieën	42	160	6720	
<i>Cavalerie.</i>				
Veldeskadrons	16	80	1280	1440 } 1920
Depoteskadrons.	4	50	200	
Reserve-eskadrons	4	50	200	
<i>Artillerie.</i>				
Veldbatterijen	14	120	1680	1760 } 1960 } 2055
Depot (a)	1	80	80	
Rijdende batterijen	4	60	240	260 } 280 } 305
Depot	1	20	20	
Treincompagnieën	3	200	600	690 } 690 } 690
idem	»	»	»	
Pontoniers. { Veldcompagnie	1	130	130	180 } 150 } 210
Depotcompagnie	1	15	50	
Vestingartillerie	40	115	4600	5400 } 120
Werklieden	»	»	»	
Torpedo-afdeeling	1	100	100	
<i>Mineurs en sappeurs.</i>				
Veld-, vesting-, spoorweg- en telegraaf-compagnieën	5 } b	100	500	625 } 145 } 745
School- en depot-compagnieën	1 }	125	125	
Hospitaalsoldaten	2 }	100	200	
Totale sterkte van het contingent . . .			39.925	47.235
Blijft over . . .			4795(b)	47.714
Totale sterkte van het contingent . . .			44.720	52.000

(a) Het depot van het 2de regiment veldartillerie, hoewel tot de organisatie behoorende, is nog niet opgenomen.
(b) Worden bestemd tot aanvulling van het incompleet van vrijwilligers.

ONTWORPEN ORGANISATIE.							
Tegenwoordig militia-contingent 10.400 man 's jaars.				Voorgesteld militia-contingent 12.000 man 's jaars.			
Aantal compagnieën, eskadrons en batterijen.	Sterkte aan miliciens per eenheid.	Sterkte der militia van de 5 lichten.	Waarvoor in te deelen, met inbegrip van 14% verloop.	Aantal compagnieën, eskadrons en batterijen.	Sterkte aan miliciens per eenheid.	Sterkte der militia van de 5 lichten.	Waarvoor in te deelen, met inbegrip van 14% verloop.
180	175	31.500	37.000	180	200	36.000	42.000
15	110	1650	1900	15	122	1830	2200
18	116	2088	2400	18	154	2772	3300
2	116	232	270	2	146	292	350
2 } 6	170	340 } 940	400 } 1100	2 } 6	170	340 } 940	400 } 1100
4 }	150	600 }	700 }	4 }	150	600 }	700 }
2	205	410	480	2	230	460	550
40	150	6000	6800	40	172	6880	8100
1	130	130	150	1	130	130	150
2	150	300	350	2	172	344	400
7 } 8	90	630 } 785	700 } 880	7 } 8	100	700 } 855	850 } 1050
1 }	155	155 }	180 }	1 }	155	155 }	200 }
3	195	585	670	3	210	630	800
		44.620	52.000			51.133	60.000
		100	»			467	»
		44.720	52.000			51.600	60.000

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

IVde AFDEELING.

Art. 14. Cavalerie enz., wordt verminderd met *f*5885, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f*1.675.812.

Art. 18. Remonte wordt verminderd met *f*5.400, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f*240.000. Het totaal van de IVde AFDEELING wordt uitgetrokken op een bedrag van *f*8.483.628.

Vde AFDEELING.

Art. 19. Achter onderdeel *f* laten volgen onderdeel *g*. Traktementen der reserve-officieren van gezondheid *f*9.700. Het totaal van *artikel* 19 wordt alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f*609.250 en het totaal van de Vde AFDEELING op een bedrag van *f*1.039.250.

XVde AFDEELING.

Art. 76. Onvoorziene uitgaven, wordt vermeerderd met *f*1585 en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f*54.546.

XVIde AFDEELING.

Buitengewone uitgaven.

C. Dienst der genie:

Artikel 86. Onderdeel *b* wordt aangevuld met: »Aankoop van terrein voor het bouwen van een kazerne voor 1½ bataljon infanterie te Arnhem, *f*65.000, en het artikel alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f*309.500.

Art. 88. Onderdeel *a* wordt aangevuld met: «Maken van een stoomketel ter vervanging van den bestaanden, in de garnizoensbakkerij te 's Gravenhage *f*3.500.»

Art. 88. Onderdeel *b*: Bouwen van een cavalerie-kazerne op Rijksground te Haarlem (1ste termijn), wordt verminderd met *f*40.000.

Bouwen van cavalerie-stallen en van een overdekte rijbaan op Rijksground te Haarlem (1ste termijn), wordt verminderd met *f*35.000.

Art. 88 wordt alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f*358.000.

Achter *artikel* 88 laten volgen een nieuw

«Artikel 88bis Maken en verbeteren van bliksemafleiders op magazijnen voor buskruit en ander ontplofbaar oorlogsmaterieel *f*6.500.»

BEGROOTING VAN UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE VOLTOOIING VAN HET VESTINGSTELSEL DIENST 1881.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Het afdelingsonderzoek van het wetsontwerp tot vaststelling der begrooting van uitgaven ten behoeve der voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1881, ingediend bij Koninklijke Boodschap van den 17den September 1880 heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen.

Uitvoering der vestingwet. Bij de bestaande financieele omstandigheden waren vele leden van oordeel, dat men zich bij de uitvoering der vestingwet tot het strikt noodige moest bepalen. Men hoopte dat bij de aangekondigde herziening dier wet, die zich naar men hoopte niet te lang zou laten wachten, niet alleen het tijdstip waarop alle werken zouden moeten gereed zijn, aanzienlijk zou worden verschoven, maar dat de Minister ook gelegenheid zou vinden om de thans vastgestelde werken, ook behalve de door den Minister bedoelde *Zuider-waterlinie*, aanmerkelijk in te krimpen. Nu het na de mededeelingen van den Minister vaststaat dat het voorschrift der wet ten opzichte van den termijn waarbinnen hare bepalingen geheel zouden zijn uitgevoerd niet kan worden nageleefd, zou men reeds nu met minder spoed willen werken en op de aangevraagde credieten aanzienlijk willen bezuinigen. Ook daarom, werd door sommige leden gezegd, omdat men thans eerst op de reorganisatie van het leger behoort bedacht te zijn, wijl zonder geoefende manschappen ter harer verdediging de beste vestingen weinig of geen waarde hebben.

Enkele leden wenschten een enquête naar den toestand der reeds gebouwde werken.

Dat bij de uitvoering der vestingwet, gewerkt is op een wijze die zeer is af te keuren en tot groote geldverspilling leidt, werd door een paar voorbeelden toegelicht.

Men meende dat bij het fort *Tienhoven* een houten gebouw voor materieel is gemaakt, nadat het steenen gebouw was afgebroken.

Voorts dat volgens ontvangen opgaven — de ministerieele goedkeuring der werken — de verbetering der werken van *Everdingen*, behalve het fort aan het *Spoel*, ad f 208.000, gekost zou hebben: 1ste en 2de gedeelte (7 Mei 1874) f 350.000, 3de gedeelte (15 December 1875) f 109.000, 4de gedeelte (21 November 1877) f 253.126, en zouden de kosten van het 4de gedeelte onder den term van 'Eindverbetering' voor niets anders gevorderd zijn dan voor het verleggen van den weg om het fort; een weg, die pas twee jaren te voren was aangelegd en toen nagenoeg evenveel gekost had. Wanneer dit juist is, en men had geen reden er aan te twijfelen, dan is dit een bewijs hoe noodzakelijk het is wel-doordachte plannen bij de ramingen over te leggen.

Een ander voorbeeld werd gezien in het feit, dat de kosten van de werken aan de *Nieuwe Steeg*, aan den *Brakelschen* dijk en bij *Giessen*, de oorspronkelijke raming zullen overschrijden „aangezien tijdens de uitvoering gebleken is, dat ten gevolge van den ongunstigen toestand van den grond ter plaatse, vrij belangrijke herstellingen waarop niet gerekend was, zullen worden vereischt,” terwijl ook bij *Maarsseveen* gedurende het werk de noozakelijkheid bleek, om nader de gesteldheid van den bodem te onderzoeken.”

Deze laatste feiten, als voorbeelden van onnauwkeurig voorafgaand onderzoek en geldverspilling aangehaald, werden echter onjuist en niet afdoende genoemd. Althans wat de eerste feiten aangaat, meende men zeker te weten, dat niet onvoldoend onderzoek of onwetendheid de oorzaak der lagere raming was, maar alleen de omstandigheid, dat men met het oog op hetgeen elders met goed gevolg plaats had, de drasse bodem op een meer eenvoudige wijze meende te kunnen bevestigen dan later gebleken is mogelijk te zijn. Dergelijke proef die, ware zij gelukt, den Staat belangrijk voordeel zou hebben gegeven en die op analoge welgelukte ondernemingen was ontworpen, mag niet worden misbillijkt. Men verzocht evenwel hieromtrent nader 's Ministers toelichting.

Cijfer op de begrooting. Verscheidene leden wilden niet meer toestaan dan in 1881 kan verwerkt worden. Nooit toch is zooveel verwerkt als het overschot van het vorige jaar met de thans uitgetrokken som te zamen bedraagt. Wanneer een half miljoen minder wordt toegestaan, dan beschikt de Minister toch nog over meer dan tot nog toe in één jaar (blijkens staat n°. 5) is verwerkt kunnen worden.

Verboden kringen. Opnieuw werd aangedrongen op herziening van de verouderde wet van 21 December 1853 (*Staatsblad* n°. 128) in vrijgevigere zin. Vooral voor den toestand van overgang van vrede tot oorlog zijn, gelijk in 1870 nog onder andere te *Nijmegen* is gebleken, wettelijke voorschriften dringend noodig.

Inundatie. Enkele leden, nog steeds twijfelend of van onze inundatiën onder sommige omstandigheden wel veel te verwachten was, zouden gaarne omtrent dit punt 's Minister gevoelen vernemen.

Sperforten. Blijkens blz. 7 der Memorie van Toelichting maakt het bij den Minister nog een punt van overweging uit, om in plaats van de vroeger ontworpen sperforten voorstellen te doen tot het aanleggen van enkele werken in de stelling van de *Geldersche Vallei*.

Geheel afgescheiden van de vraag, of deze werken al dan niet mogen geacht worden nuttig te zijn, wenschte men den Minister dringend aan te bevelen in deze niets te doen voor beslist zal zijn omtrent het kanaal van *Amsterdam* naar den *Rhijn*, daar toch de richting van dit kanaal op de voorgenomen werken van overwegenden invloed kan zijn.

Werken aan de Vecht. Blijkens staat n°. 6 zijn de forten *Kijkuit* en *Spion* overeenkomstig de plannen van 's Ministers ambtsvoorganger verbeterd. Men meende te weten, dat het fort *Kijkuit* in hooge mate inscheurt, en vroeg of de scheuren ontstaan zijn door de belasting met het nieuwe aardewerk of door wellen, geopend door het heien onder het aardewerk?

ARTIKEL 1.

Art. 2. 2°. Maarsseveen. In den staat kolom voor 1880 staat: f 200.000, moet zijn f 20.000.

Art. 4. 1°. IJmuiden. Tegen welke vuurmonden, vooral in verband met de bewapening met kanonnen van 24 cM., rekent de Minister dat de pantseringen bestand zullen moeten zijn. Men verwijst naar hetgeen werd opgemerkt ten aanzien van de bewapening van het fort op de *Harssens*, in het Voorloopig Verslag op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1881.

2°. Stelling Amsterdam. Van verschillende zijden werd opgemerkt, dat deze post een begin is van verbazend groote uitgaven. Daarbij wees men er op dat

de gegevens nog zeer onvoldoende zijn. Niet alleen hebben de opvolgende Ministers verschillende inzichten, maar deze Minister zelf weet nog niet met juistheid hoe hij het door hem voorgestelde plan in bijzonderheden zal willen uitwerken, alhoewel men erkende dat de algemeene trekken van zijn plannen, die wat uitgebreidheid aangaan, het midden houden tusschen een zeer uitgebreide en een zeer enge verdedigingslinie wel aanbeveling schijnen te verdienen. Alvorens men zich echter voor de toekomst wilde verbinden, wilde men meer weten. In het bijzonder zou men willen vernemen welke type van forten de Minister noodig acht. Voorts hoe de Minister zich de verdediging aan de zijde der *Zuiderzee* voorstelt, en welk aandeel daarbij aan de marine zal worden overgelaten. Eindelijk, of de Minister gerekend heeft op de noodige voorziening voor het drinkwater der hoofdstad?

Maar wat er ook van zijn moge, men achtte eensdeels de plannen nog te weinig rijp voor beoordeeling, anderdeels de stelling van *Amsterdam* niet zoo noodig, dat men bij den tegenwoordige toestand onzer financiën niet op uitstel zou mogen aandringen. Enkele leden waren van oordeel dat *Amsterdam* alleen goed zou zijn te verdedigen door een veel grooter aantal manschappen dan waarover wij zouden kunnen beschikken.

Art. 5. Behalve de algemeene opmerking dat de werken onder 2, 3 en 4 genoemd, bij de bestaande financieele moeilijkheden voor uitstel zouden in aanmerking komen, werd omtrent de 3 nieuwe posten in dit artikel opgenomen, nog door enkele leden het volgende in het midden gebracht.

1°. Verdient bij de verbetering van de positie van *Ooltgensplaat* de behoorlijke inrichting van het fort *Prins Frederik* als zelfstandig werk niet de voorkeur boven verbetering van dit fort en van de bestaande voorgeschoven werken? Niet alleen is het wellicht mogelijk zoodoende op goedkoopere wijze het doel te bereiken, maar bovendien zal de verdediging een minder aanzienlijke troepenmacht vereischen. Gaarne zou men vernemen welke redenen den Minister geleid hebben tot de door hem gekozen wijze van verbetering der stelling.

2°. en 3°. *Het verbeteren van de stelling op den zuidelijken oever aan het Hollandsch Diep en het maken van een werk bij Willemsdorp.* Bij het vaststellen der vestingwet is het alleen de bedoeling geweest een weinig beteekend werk aan de noord- of zuidzijde van de brug over het *Hollandsch Diep* te maken, ten einde het overtrekken van vijandelijke troepen te beletten. In verband daarmede was de brug zoodanig gemaakt, dat de brugleggers tusschen twee pijlers gelicht en weggevaaren kunnen worden. In plaats nu van een eenvoudig werk bij de brug, wil de Minister een geheele stelling op den zuidelijken oever van het *Hollandsch Diep* maken. Hiertegen kwam men ernstig op, omdat het in strijd is met de vestingwet.

Verder werd nog het volgende opgemerkt. Ter verdediging van de noodzakelijkheid van genoemde positie zegt de Minister, dat de veiligheid onzer schepen tegen aanvalsmiddelen, die van den zuidelijken oever van het *Hollandsch Diep* op de te bewaken en te verdedigen wateren zouden kunnen worden gebracht, vordert dat de haven van den *Moerdijk* en de mond van de *Roode vaart* zoolang mogelijk door ons vastgehouden worden. De Minister wenscht de verbetering eener positie welke het vrije gebruik onzer spoorwegbrug over het *Hollandsch Diep* aan onze troepen verzekert, mede dienstbaar te maken ter bereiking van dit doel. Met het oog op de eerstgenoemde bestemming van de werken op den zuidelijken oever van het *Hollandsch Diep* schijnt de in de *Memorie van Toelichting* voorkomende mededeeling dat de te maken stelling voor een verdediging tot het uiterste niet bestemd en ook niet geschikt te achten is, en dus aan de werken aldaar over 't algemeen een zeer eenvoudig karakter gegeven kan worden, eenigszins bevreemdend. Immers, wanneer de positie de bestemming heeft het onbepaalde gebruik onzer scheepsmacht op het *Hollandsch Diep* te verzekeren, dan moet zij dit kunnen doen zoolang die macht niet uit anderen hoofde tot ontruiming van het genoemde vaarwater gedwongen is, dat is zoolang de positie *Willemsstad* nog niet door een overmachtige vijandelijke vloot is geforceerd. Zal

de stelling dus werkelijk beantwoorden aan het genoemde doel, dan moet zij een vermeerstering van den zuidelijken oever van het *Hollandsch Diep* door 's vijands troepen, en althans het vrije gebruik der aldaar gelegen havens aan den vijand even lang kunnen beletten als de verdedigingsmiddelen bij *Willemstad* den toegang tot het *Hollandsch Diep* aan de vijandelijke vloot kunnen ontzeggen. Dit kan niet geschieden dan door een krachtige verdediging, althans van de genoemde havens.

De Minister wenscht verder ter verdediging van den toegang tot de *Dordsche Kil* en van de *Nieuwe Merwede* een zeer kostbaar fort aan te leggen bij *Willemsdorp*. De gekozen plaats is tot het beletten van den toegang van vijandelijke vaartuigen tot de *Kil* zonder twijfel de beste; maar is zij dit ook wanneer tevens het invaren der *Nieuwe Merwede* moet worden belet? Bedriegt men zich niet, dan loopt een zeer bruikbaar vaarwater naar die rivier langs den zuidelijken oever van het *Hollandsch Diep* en dus op grooten afstand van *Willemsdorp*. Een fort aldaar zal dus aan de dubbele bestemming slecht beantwoorden.

Men meent, in verband met het bovengezegde, dat het ernstig overweging verdient of het kostbare werk voor *Willemsdorp* geprojecteerd op een andere plaats aangelegd nevens een betere afsluiting van beide bovengenoemde vaarwaters niet tevens dienstbaar gemaakt zou kunnen worden aan de verdediging van de havens bij *Moerdijk* en *Roode vaart*, waarbij dan ook de spoorbrug onder vuur genomen moet kunnen worden. Zoodanige plaats ware wellicht te vinden op de zandplaat in het *Hollandsch Diep*, noordwestwaarts van de haven van *Moerdijk*. Wanneer het bestaande stationsgebouw bij de haven van *Moerdijk* voor de exploitatie van de spoorwegen naar *Zevenbergen* en *Zwaluwe* onder de bestaande omstandigheden gemist kan worden, dan ware een onderzoek omtrent de vraag, of de plaatsing van het fort op genoemd stations-emplacment voor de gezamenlijke land- en waterverdediging aan het *Hollandsch Diep* geen belangrijke voordeelen zoude opleveren, gewenscht. Met het oog daarop dat de door den Minister voorgestelde oplossing van het vraagstuk der evengenoemde verdediging, naar men meent, niet voldoet aan de eischen welke hijzelf daaraan heeft gemeend te moeten stellen, komt een andere overweging van een oplossing in bovengenoemden zin zeer gewenscht voor.

Men meent ook nog te moeten vragen of het maken van een fort met pantseringen te *Willemsdorp* wel noodig is. Immers dat fort moet als het ware de taak overnemen der verdedigingswerken in de stelling bij *Willemstad*, waarbij van geen pantseringen sprake is. Of is de voorgestelde wellicht de goedkoopste of uit anderen hoofde meest aanbevelenswaardige oplossing der quaestie?

Eindelijk werd nog gevraagd of het in 's Ministers bedoeling ligt, een werk te *Steelhoven* of in de nabijheid daarvan te doen bouwen. Immers in de Memorie van Toelichting blz. 3 is sprake van de liniën van *den Hout* en de *Munnikenhof* en een werk te *Steelhoven* maakt de vereeniging uit van deze liniën met de vesting *Geertruidenberg*.

Men zou ten slotte gaarne vernemen welke sterkte aan troepen, de Minister ter verdediging van de stelling op den zuidelijken oever van het *Hollandsch Diep* noodig acht.

Art. 6. 1°. Nieuwe Maasmond. Tegen het toestaan van dezen post werden ernstige bezwaren geopperd. Terwijl men nog geen zekerheid heeft, omtrent de vraag hoe de nieuwe *Maasmond* van *Rotterdam* ten slotte zal worden en dus ook niet voor welk charter van schepen de waterweg bevaarbaar zal zijn terwijl men evenmin weet de definitieve lengte en richting van hoofden en dammen, is het onmogelijk uit te maken noch waar het fort zal moeten worden gebouwd noch hoe het zal ingericht moeten worden.

Art. 7. Naar men met zekerheid meende te weten is indertijd grond gekocht voor het maken van een sperfort te *Zwolle*. Men vroeg wat daarmede geschied is.

De Minister zeide ter gelegenheid van de beraadslagingen over de vestingbegroting voor het loopende dienstjaar, dat hij het bouwen der batterijen achter

de Rijn- en IJseldijken oostwaarts van het fort *Westervoort*, wenschelijk achtte. Volgens de Memoriën van Toelichting is hij nu op dit denkbeeld teruggekomen. Maar welke waarde heeft het fort *Westervoort*, ook na de nu door den Minister voorgestelde geringe verbetering, nu er geen sprake van sperforten meer is, wanneer het niet is als onderdeel van een opnamestelling voor terugtrekkende troepen van de oostzijde van den IJssel?

Vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 13den November 1880.

VAN KERKWIJK.

KOOL.

LIEFTINCK.

HEYDENRIJCK.

VAN DER SCHRIECK.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Uitvoering der vestingwet. Evenzeer als de leden der Kamer, wier meening betreffende dit onderwerp in het Voorloopig Verslag wordt medegedeeld, is de ondergeteekende van oordeel, dat men zich bij de uitvoering der vestingwet tot het strikt noodige moet bepalen. Onder de beweegredenen, die hem tot het besluit hebben geleid, een herziening van die wet voor te stellen, behoort dan ook de wensch, om aan een gedeelte van het verdedigingsstelsel een meer eenvoudige en beperkte uitvoering te geven dan daarvoor thans is vastgesteld, ten einde zoodoende, zooveel mogelijk, aan de financieele gevolgen der regeling te gemoet te komen.

Hij meent echter de opmerking niet te mogen terughouden, dat een inkrimping van de thans vastgestelde liniën en werken, naar zijn meening niet verder mag gaan dan met de alleszins behoorlijke vervulling van de eischen, die bij de inrichting van het vestingstelsel in het oog moeten worden gehouden, is overeen te brengen. Evenmin zoude een bezuiniging gerechtvaardigd zijn, die ten koste van de doelmatigheid der aan te leggen werken moest worden verkregen, en waarvan het gevolg zoude zijn, dat de versterkingen niet aan hare bestemming zouden kunnen beantwoorden.

Tot een verdere inkrimping dan in de Memorie van Toelichting tot de onderwerpelijke begrooting in hoofdtrekken is omschreven, en tot bezuinigingen in laatstbedoelden zin, zoude de ondergeteekende dan ook gezinszins wenschen te zien overgaan.

De in het Verslag uitgedrukte wensch, dat de aangekondigde herziening der vestingwet de aanleiding moge worden tot een aanzienlijke vertraging van de voltooiing van alle werken, wordt door hem begrepen noch gedeeld. Evenzeer als de hervorming der levende strijdkrachten, is de voltooiing der doode weermiddelen, in het belang van 's lands verdediging, een zaak van dringenden aard te achten: en de ondergeteekende betreurt ten zeerste, dat er onvermijdelijk nog eenige jaren zullen moeten verloopen, alvorens ten aanzien van laatstbedoelde aangelegenheid de gewenschte toestand zal zijn verkregen. Is het dan ook reeds als een nadeel te beschouwen, dat de uitvoering der vestingwet, ten gevolge van den omvang der daarvoor gevorderde werkzaamheden, niet binnen den vastgestelden tijd zal kunnen afloopen, dat nadeel zoude aanmerkelijk en op een niet gerechtvaardigde wijze worden vergroot, indien thans, met het oog op de aangekondigde herziening dier wet, met minder kracht werd gewerkt.

Naar de overtuiging van den ondergeteekende moet aan de verbetering zoowel van de doode als van de levende strijdkrachten voortdurend met voortvarendheid worden gearbeid, opdat het tijdstip, waarop 's lands verdediging in alle opzichten verzekerd zal zijn te achten, zoo spoedig aanbreke, als bij de daarvoor te dragen financieele lasten slechts eenigszins mogelijk is.

Op de reorganisatie van het leger behoeft voor de voortzetting van de uitvoering der vestingwet in geenen deele te worden gewacht. Een doelmatige organisatie van het leger is zeer zeker hoogst wenschelijk; maar deze is veel spoediger in het leven te roepen dan een stelsel van versterkingen en passieve weermiddelen. Beide zaken zijn even onmisbaar, en niets belet aan beide gelijktijdig in behoorlijk verband te arbeiden. Door het vaststellen van ons geconcentreerd verdedigingsstelsel is dan ook in voldoende mate rekening gehouden met de sterkte der levende strijdkrachten, waarover wij voor de verdediging zullen kunnen beschikken. Bovendien, willen sommigen de uitvoering der vestingwet doen wachten op de reorganisatie van het leger, anderen wenschen hunnerzijds dat die reorganisatie worde uitgesteld tot na het tot stand komen van de wetten op de nationale militia en de schutterij, of van andere regelingen.

Door aan al die wenschen gevolg te geven, zoude men in een vicieusen cirkel blijven ronddraaien, zoude voortdurend de eene urgente regeling moeten worden verbeid tot na de verwezenlijking van een andere, en zoude men ten slotte in een toestand blijven, waarin zeer ten nadeele van de ernstigste belangen des lands *niets* tot stand werd gebracht. De ondergeteekende houdt zich overtuigd dat de Vertegenwoordiging niet kan wenschen dat een dergelijke toestand wordt verkregen.

Een enquête naar den toestand der reeds gebouwde werken wordt door den ondergeteekende geheel overbodig geacht. Hij kan geen enkele reden vinden waarom daartoe zoude moeten worden overgegaan.

Ook kan hij niet toegeven, dat bij de uitvoering der vestingwet gewerkt zoude zijn op een wijze die zeer is af te keuren en tot groote geldverspilling leidt. Omtrent de voorbeelden die tot toelichting dezer bewering worden aangehaald, kan hij het volgende aanteekenen.

Bij het fort *Tienhoven* is inderdaad een houten gebouw voor berging van materieel gemaakt. Doch dat een daarvoor bestemd steenen gebouw vooraf zoude zijn afgebroken, is minder juist. Er is alleen een klein gedeelte van den muur der borstwering van het reduit afgebroken, ten einde dit gebouw, naar de eischen des tijds, met grond te kunnen dekken.

Omtrent de verbetering der werken bij *Everdingen* is in de tweede Memorie van Beantwoording ter zake der vestingbegrooting voor het dienstjaar 1877 medegedeeld, dat de voltooiing van dat werk was geraamd op *f* 280.000.

In het den 25sten Augustus 1876 aan de Kamer toegezonden afschrift van het »Overzicht van hetgeen aan de onderscheidene verdedigingswerken reeds is gedaan of nog te doen valt», waren toen echter reeds vermeld als uit vorige begrootingen te kwijten uitgaven: voor de verbetering van de werken bij *Everdingen* (1ste en 2de gedeelte) *f* 350.000; voor idem (3de gedeelte) *f* 109.000. Meer werk *f* 4.500.

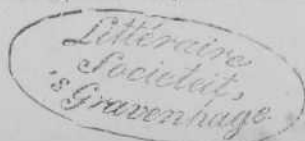
Die verbetering was alzoo, in haar geheel, geraamd op *f* 743.500.

Blijkens het afschrift van het algemeen jaarlijksch verslag omtrent de vestingwerken, aan de Kamer toegezonden bij brief van 27 Augustus jl., is het bedrag van de gezamenlijke kosten der drie eerste gedeelten dezer verbetering *f* 761.586,44.

Voegt men hierbij de som, voor welke het 4de gedeelte, in het Voorloopig Verslag bedoeld, is geraamd, ad *f* 33.900; dan blijkt, dat de kosten der genoemde verbetering in het geheel *f* 795.486,44; zullen bedragen en alzoo, in rond cijfer, omstreeks *f* 52.000; of 7 pct. méér, dan het bedrag, waarop zij oorspronkelijk waren geraamd.

Deze betrekkelijk geringe afwijking, bij een zoo aanzienlijk bedrag als dat van de hierbedoelde raming, levert, naar de meening van den ondergeteekende geenszins reden tot twijfel op, of daarbij wel behoorlijk doordachte plannen ten grondslag hebben gelegen.

Wat het doel van het 4de gedeelte dezer verbetering betreft, dit is geenszins de verlegging van een weg, die pas twee jaren te voren is aangelegd en toen

nagenoeg even veel zoude hebben gekost, als nu voor de verlegging zou worden gevorderd. Die verbetering omvat de uitvoering van eenige hulpwerken, voornamelijk de opruiming van gewijzigde gedeelten van de *Dief- en Lekdijken*, en voorts eenige geringe herstellingen aan de aardewerken van het fort, die, ten gevolge van de beproeving van nieuwe waterkeeringen, welke bij de verbetering van dat fort zijn aangelegd, schade geleden hebben.

De laatste feiten, die worden aangehaald, om de vorenbedoelde meening omtrent de uitvoering der vestingwet te staven, zijn in het Verslag zelf zeer juist en volledig wederlegd, zoodat de ondergeteekende meent te kunnen volstaan, met dienaangaande te verklaren, dat de daarbij gedane mededeeling geheel overeenkomstig de werkelijkheid is.

Cijfer op de begrooting. Hoezeer inderdaad, in geen der vorige jaren, zooveel verwerkt is geworden als het overschot van vroegere credieten met de thans uitgetrokken som te zamen bedraagt, kan daarin, naar de meening van den ondergeteekende, geen grond worden gezocht, om te beweren dat de geraamde som in 1881 niet zou kunnen worden besteed.

Immers in geen der vorige jaren waren de omstandigheden zoo gunstig voor een krachtige uitvoering der vestingwet, als thans het geval is. Bij de beide laatste vestingbegrootingen werd toch voor elken post, waarvoor daarbij gelden werden aangevraagd, tevens het bedrag opgegeven, dat moest gerekend worden, voor dien post, bovendien, op volgende dienstjaren in het geheel alsnog noodig te zullen zijn. De voornaamste oorzaak, waardoor de uitvoering der vestingwet tot op dien tijd, steeds vertraging had ondervonden, namelijk het gemis van een vasten grondslag voor die uitvoering in de opvolgende jaren, werd hiermede geheel opgeheven.

Deze omstandigheid oefent reeds dadelijk een zeer gunstigen invloed uit op het vermogen tot krachtige voortzetting der werkzaamheden, en zal dit in eerstvolgende jaren nog in toenemende mate doen. Dit kan blijken uit het feit, dat dit jaar voor het eerst, niet nagenoeg uitsluitend in de *Nieuwe Hollandsche Waterlinie*, maar gelijktijdig ook in de stellingen van 't *Hollandsch Diep* en het *Volkerak*, van de monden van de *Maas* en het *Haringvliet* en van den *Helder*, met kracht kon worden gewerkt, en dat, nog vóór het einde van dit jaar, verschillende belangrijke werken in die stellingen zullen worden aanbesteed.

De ondergeteekende acht dan ook, met het oog op de mogelijkheid om in het volgend jaar den arbeid in de verschillende stellingen krachtdadig voort te zetten, het eindcijfer dezer vestingbegrooting geenszins te hoog gesteld; en hij meent mitsdien een verlaging van dat cijfer met een half millioen te moeten ontraden.

Verboden kringen. De ondergeteekende kan, tot zijn leedwezen, geen toezegging doen van een herziening der wet op de verboden kringen, in vrijgevinger zin. Overigens wordt, wat onroerende particuliere eigendommen betreft, naar zijn meening, door de wet van 29 Maart 1877 (*Staatsblad* n°. 52) voldoende in toestanden van overgang van vrede tot oorlog voorzien.

Daar, voor zoover hem bekend is, de toestand te Nijmegen in 1870 geen uitzondering maakte op de bij beide wetten bedoelde toestanden, is hem dan ook niet van meerdere behoefte aan wettelijke regeling ten deze gebleken.

Inundatie. Wanneer de werkzaamheden zullen zijn voltooid, die thans nog voor de verbetering der inundatiemiddelen van de *Nieuwe Hollandsche Waterlinie* onderhanden zijn, zal er met voldoende zekerheid op kunnen worden gerekend dat de onderwaterzetting voor die linie, ook onder ongunstige omstandigheden, steeds tijdig kan worden gesteld.

Enkele geringe voorzieningen, die alsnog worden vereischt om voor de inundatiën der linie in het land van *Voorne* en der stelling van *Ooltgensplaat* dezelfde zekerheid te verkrijgen, zijn in onderzoek.

Voor het nemen der maatregelen, die tot het stellen van de inundatiën in de positie van *Amsterdam* zullen worden vereischt, zijn geleidelijk de noodige gegevens

verzameld. Die gegevens worden thans, in verband met de aanhangige ontwerpen voor de inrichting dezer stelling, uitgewerkt, ten einde die aangelegenheid in haar geheel omvang en met inachtneming van het vereischte verband tusschen de inundatiën en de forten, tot een beslissing te kunnen brengen.

Sperforten. Ook de ondergeteekende acht het wenschelijk dat, ter zake van het aanleggen van werken in de *Geldersche* vallei, geen beslissing worden genomen, alvorens zekerheid zij verkregen omtrent het kanaal van *Amsterdam* naar den *Rhijn*. Hij geeft dan ook gaarne de toezegging, dat zijnerzijds met het nemen van maatregelen voor gemeld doel, op de beslissing ten aanzien van dat kanaal, zal worden gewacht.

Werken aan de Vecht. De meening, dat het fort *Kijkuit* in hooge mate zou inscheuren, berust vermoedelijk op een misverstand.

Den ondergeteekende is althans, ook na een ten deze opzettelijk ingesteld onderzoek, niets omtrent een ongunstigen toestand van dit fort of van nadeelige werkingen in het aardewerk of de gebouwen daarvan bekend geworden.

Als zoodanig kan toch zeker niet worden aangemerkt een zeer onbeduidende zetting van een vleugelmuur. Immers deze zetting werd verwacht, zoodat de bedoelde muur met het oog daarop afzonderlijk gefundeerd werd, en bij het optrekken geheel afgescheiden is gehouden van het gebouw, waaraan hij sluit.

ART. 1. Art. 2. De juistheid der gemaakte opmerkingen wordt gaarne erkend.

Betrekkelijk dit artikel moet echter nog het volgende worden medegedeeld:

Bij het maken van het fort bij *Giessen* is gebleken, dat de gesteldheid van den ondergrond niet toelaat, de uitvoering van het werk voort te zetten, op de wijze die men aanvankelijk had gemeend te kunnen toepassen.

Dientengevolge kan de oplevering daarvan niet zóó tijdig geschieden, dat de betaling kan plaats hebben op het dienstjaar 1880, daartoe in het contract van aanneming vastgesteld.

Op grond hiervan zal, in verband met het bepaalde in de wet van 10 Februari 1844 (*Staatsblad* n°. 6), uit den dienst van 1881 ongeveer *f* 90.000 voor het werk moeten worden voldaan, en wordt dan ook voorgesteld, in artikel 2 der vestingbegrooting, een onderdeel 6 *a* bij te voegen, als in de hierbij gevoegde Nota van wijzigingen is aangeduid.

Uit den dienst van 1880 zal daardoor een gelijk bedrag, *f* 90.000, minder worden gekweten, dan bij het opmaken der ontwerp-vestingbegrooting werd aangenomen; zoodat noch het bedrag van art. 89 der begrooting van het VIIIste hoofdstuk, noch deze begrooting zelve, verandering behoeven te ondergaan.

Immers de berekening der middelen van de vestingbegrooting 1881 zal nu — zooals blijkt uit de hierbij gevoegde nieuwe berekening — moeten worden gewijzigd, als volgt:

de uitgaven over 1880 zullen niet hooger zijn dan *f* 2.625.714,02, in plaats van *f* 2.715.714,02; over 1880 blijft dus vermoedelijk beschikbaar *f* 1.640.400, in stede van *f* 1.550,400; en de middelen over 1881 kunnen worden geraamd op *f* 3.590,400 ter vervanging van het bedrag van *f* 3.500,400.

Art. 4. 1°. *IJmuiden.* De ondergeteekende is van oordeel, dat de pantseringen van het fort *IJmuiden* bestand zullen moeten zijn tegen de uitwerking van vuurmonden van gelijk kaliber, als waarop voor de pantseringen van het fort op de *Harssens* wordt gerekend.

Hij meent dus te dezer zake te mogen verwijzen naar hetgeen betrekkelijk laatstgenoemd fort is aange teekend in de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1881.

2°. *Stelling van Amsterdam.* Ten aanzien van de uitgaven voor de inrichting der stelling van *Amsterdam*, merkt de ondergeteekende op dat zij, hoe belangrijk ook op zichzelf, geenszins als te belangrijk voor het daarmede te verwezenlijken doel, kunnen worden beschouwd. Dat doel is niet minder dan het tot

stand brengen van een centraal-reduit voor onze verdediging; van een stelling waarin de strijd, nadat de overige verdedigingsliniën voor ons verloren zullen zijn gegaan, nog gedurende geruimen tijd en met kans op goed gevolg zal kunnen worden voortgezet; van een stelling die alzoo met recht een laatst en duurzaam bolwerk voor onze onafhankelijkheid zal mogen heeten.

Dat de gegevens voor een beslissing omtrent de inrichting der stelling, nog zeer onvoldoende zouden zijn, kan niet worden toegegeven. Gedurende tal van jaren is een uitgebreid en degelijk onderzoek aanhangig geweest, omtrent de eischen die aan de positie moeten worden gesteld, en de middelen waardoor daarin moet worden voorzien. Met de uitkomsten van dat onderzoek in handen, kan een doelmatige oplossing van de verschillende vraagpunten die omtrent de inrichting der stelling rijzen, op zeer goede gronden worden vastgesteld. Dat verschillende Ministers daarbij nog tot eenigszins andere uitkomsten kunnen geraken, blijft altijd mogelijk; evenzeer als bij elke andere vraag waarbij persoonlijke appreciatie van sommige feiten, toestanden en verwachtingen in het spel is. Dat om die reden echter een beslissing zoude moeten worden uitgesteld, kan de ondergeteekende in 't minst niet toegeven. Integendeel. Ook hier geldt de waarheid, die op krijgskundig gebied zooveel betekenis heeft: dat het hoogst nadeelig is een doelmatige beslissing te vertragen, tot de gelegenheid om de *beste* beslissing te kunnen nemen zich zal voordoen.

De gegevens die de ondergeteekende nog behoeft om het plan voor de versterking der hoofdstad tot in bijzonderheden vast te stellen, zijn van ondergeschikten aard, en betreffen kleine wijzigingen in de ligging van sommige werken. Het gemis daarvan levert geenszins grond op, om met het vaststellen van de algemeene inrichting der positie te wachten, te minder omdat zij, alvorens tot de uitvoering der werkzaamheden kan worden overgegaan, beschikbaar zullen moeten zijn.

Omtrent het type van forten, dat de ondergeteekende voor de stelling van Amsterdam wenscht te zien toegepast, kan het volgende worden medegedeeld.

Aanvankelijk was, tot dit doel, zijn aandacht gevestigd op een ontwerp, waarbij gelijktijdig partij zou kunnen worden getrokken van het vuur van het in het fort geplaatste geschut, en van dat van een aanzienlijk gedeelte der infanteriebezetting. Deze laatste zoude daartoe namelijk aan den voet van den eigenlijken wal van het fort, achter een onderwal worden opgesteld. Bij deze inrichting zoude het voordeel zijn te verwezenlijken, dat tot het afslaan van bestormingen, enz. over de vereende krachten der geheele bezetting beschikt kon worden; terwijl daarvoor ook, met het oog op den slappen bouwgrond in den omtrek van *Amsterdam*, uit technisch oogpunt veel was te zeggen.

In vroeger tijd werd dan ook een dergelijke type van versterkingen, bij ons te land veelvuldig toegepast.

Proeven, in den afgeloopen nazomer op het schietveld te *Oldenbroek* genomen, ten einde zekerheid te verkrijgen in hoeverre een dergelijke inrichting bij het thans gebezigde zware geschut, gevaar voor het personeel der bezetting zoude opleveren, hebben echter doen zien, dat het niet raadzaam is te achten de infanterie op de omschreven wijze op te stellen. Uit dien hoofde is van het bedoelde ontwerp moeten worden afgezien.

Thans zijn bij den ondergeteekende andere ontwerpen in overweging, waaromtrent hij zich voorstelt eerlang een beslissing te zullen kunnen nemen.

Voor de verdediging der stelling aan de zijde van de *Zuiderzee*, moet, naar de meening van den ondergeteekende, niet in de eerste plaats op forten worden gerekend. De eisch om de hoofdstad, ook aan die zijde voldoende tegen bombardement te beveiligen, maakt het noodig dat daartoe de krachtige hulp der marine beschikbaar zij.

De quaestie der voorziening in drinkwater is niet uit het oog verloren. Intusschen behoort omtrent den kring, waarin de forten voor de stelling zullen aangelegd worden, en waarmede de regeling der inundatie-middelen ten nauwste samenhangt, in beginsel te zijn beslist, alvorens ter zake van de voorziening

in de behoefte aan drinkwater, de gevorderde maatregelen kunnen worden vastgesteld. De noodige gegevens om daartoe te kunnen overgaan, zijn intusschen voorhanden.

Zoals reeds in de Memorie van Toelichting tot de onderwerpelijke begrooting is medegedeeld, dient de voorgestelde post om de gelegenheid te openen, tot het nemen van de vele maatregelen van voorbereiding, die aan de uitvoering der werkzaamheden noodwendig moeten voorafgaan. Daardoor wordt een belangrijk oponthoud bij het aanleggen der werken voorkomen en zal hiermede, indien door de Vertegenwoordiging bij een volgende begrooting gelden tot dit doel worden beschikbaar gesteld, met vrucht kunnen worden aangevangen en voortgegaan.

Uit dien hoofde is het noodig, dezen post te behouden.

Dat *Amsterdam* slechts goed zou zijn te verdedigen, door een veel grooter aantal manschappen dan waarover wij kunnen beschikken, kan de ondergeteekende niet beamen. Immers indien wij de verdediging der hoofdstad zullen moeten aanvaarden, zal vooraf de verdediging van de zoo uitgestrekte *Nieuwe Hollandsche Waterlinie* of wel die van een deel der kust zijn gestaakt.

In beide gevallen komen de troepen, die daarvoor zijn gebezigd, voor de verdediging van de *Amsterdamsche* stelling beschikbaar. En indien wij het leger, na het verlies van al onze overige verdedigingsliniën, en nadat ook een bezetting der kust, niet langer noodig of mogelijk is te achten, in die stelling als laatste reduit der verdediging, samentrekken, dan kan worden gerekend op alle krachten die ons uit den strijd zijn overgebleven, en waardoor in elk geval nog een zeer talrijke macht tegen den vijand zal kunnen worden overgesteld. Bovendien kan alsdan ook worden beschikt over de geheele weerbare bevolking die in de stelling aanwezig zal zijn, en die voorzeker met de overige strijdkrachten vereenigd, bereid zal worden gevonden, tot den laatsten man voor het behoud der hoofdstad haar plicht te doen.

Art. 5. Dat het onraadzaam is te achten in de gegeven omstandigheden, de uitvoering der vestingwet, door het uitstellen van sommige werkzaamheden, te vertragen, is hiervoren reeds in 't algemeen aangetoond. Daarnaar zij dus, voor de opmerking omtrent de werken onder 2, 3 en 4 genoemd, verwezen.

Overigens zijn ten aanzien van deze posten het volgende aangeteekend:

1°. bij het opmaken der plannen voor de verbetering van de *positie van Ooltgensplaat* heeft het een punt van onderzoek uitgemaakt, of de drie bestaande redoutes, ten westen van het fort *Prins Hendrik*, niet zouden kunnen worden gesloopt, en de verdediging alleen tot dat fort zoude kunnen worden bepaald. Die vraag moest echter ontkennend worden beantwoord.

Redoute n°. 1 — die, welke het meest nabij het *Volkerak* gelegen is — moet behouden blijven, om daaruit den oostelijken dijk van den hoog gelegen *Theodorapolder*, die juist tegen het fort *de Ruijter* gekeerd is, aan de binnenzijde te kunnen bestrijken, terwijl het, om deze redoute te kunnen behouden, volstrekt noodig is, meester van het dorp *Ooltgensplaat* te zijn. Ten einde dit doel met het kleinste aantal troepen te kunnen bereiken, kunnen echter ook de bestaande redoutes, n°. 2 en n°. 3, niet worden gemist.

2°. en 3°. Omtrent de opmerking dat het inrichten van een stelling op den zuidelijken oever van het *Hollandsch Diep*, in strijd zoude zijn met de vestingwet, veroorlooft de ondergeteekende zich aan te teekenen, dat bedoelde stelling geheel valt binnen de omschrijving van punt *f*, van art. 1 dier wet. De »werken» die moeten dienen tot »dekking van rivierovergangen en opname van troepen», zullen in den regel een soort van stelling moeten vormen, zooals thans aan het *Hollandsch Diep* is ontworpen. Met een enkel werk zoude in dit geval het doel onmogelijk zijn te bereiken.

Bij het voortzetten van het onderzoek omtrent de verdediging van het *Hollandsch Diep*, was den ondergeteekende reeds gebleken, dat een plaatsing van het fort bestemd voor de verdediging van de vaarwaters aldaar, op de in het

Verslag besproken zandplaat zeer doelmatig zoude kunnen zijn, en in sommige opzichten de voorkeur zou verdienen, boven een ligging aan den mond van de *Dordsche Kil*.

Intusschen worden, voor een juiste beoordeeling van deze zaak en van de gevolgen, die van den bouw van een fort in het *Hollandsch Diep*, in verband met de belangen van den waterstaat zouden te verwachten zijn, zoo vele gegevens vereischt, waarover thans nog niet kan worden beschikt, dat de ondergeteekende daaromtrent op dit oogenblik nog geen bepaald besluit heeft kunnen nemen. Last tot volledige verzameling van die gegevens werd evenwel reeds door hem gegeven; terwijl hij tevens een overleg ter zake met zijn ambtgenoot voor Waterstaat enz. heeft aangeknoopt.

In elk geval meent hij echter, dat voor het hier beoogde doel een fort met pantseringen zal worden vereischt.

Immers, ook na den val der positiën van *Willemstad* en aan het *Haringvliet*, zal aan den vijand de toegang tot den rug der *Nieuwe Hollandsche Waterlinie*, langs den waterweg, uitsluitend door dit fort moeten worden ontzegd; dit zal alsdan echter nagenoeg van alle zijden en ook door vijandelijke schepen die voorzien zijn van zwaar geschut, kunnen worden bestookt. De ondergeteekende blijft dan ook geheel de meening toegedaan, dat dit fort, zonder de aanwending van pantseringen, niet overeenkomstig de eischen voor de behoorlijke vervulling van het daarmede te bereiken doel, zal kunnen worden ingericht. Het vormt als het ware, de reduit-stelling van de vooruitgeschoven, meer maritieme positiën bij *Willemstad* en *Hellevoetsluis*, en zal dan ook, als zoodanig, ten laatste, de rol van beide, in zekeren zin, nog gedurende een zoo lang mogelijken tijd moeten kunnen blijven vervullen.

Het opmaken van het werk bij *Steehoven* ligt inderdaad in de bedoeling van den ondergeteekende. Een versterking aldaar is onmisbaar, om aan den linkervleugel der stelling ten zuiden van het *Hollandsch Diep*, den steun van de vesting *Geertruidenberg* te verzekeren.

Bij de verbetering van de stelling op den zuidelijken oever van het *Hollandsch Diep* staat vooral het beginsel op den voorgrond, om daaraan zoodanige inrichting te geven, dat zoo weinig mogelijk levende strijdkrachten zullen worden gevorderd, om van de door die stelling te bereiken voordeelen, in alle omstandigheden partij te kunnen trekken. De gesteldheid van het terrein vóór het westelijke gedeelte der stelling, begunstigt dit streven zeer, zoodat de beschikbare troepenmacht — waarvan de sterkte uit den aard der zaak niet vooraf kan worden bepaald — voor het grootste gedeelte voor de verdediging van den linkervleugel der positie zal kunnen worden aangewend.

Art. 6. 1°. Nieuwe Maasmond. In verband met den inhoud van het Eindverslag van de Staatscommissie, omtrent den *Rotterdamschen Waterweg*, en vooral met de daarbij voorgestelde wijziging in richting en lengte der hoofden in zee, heeft het een punt van overweging uitgemaakt, of, óók voor het geval, dat die wijzigingen inderdaad tot stand zouden komen, de ontworpen ligging van het fort, op de gereserveerde terreinen binnen het duin, doelmatig zoude zijn; dan wel of, in dat geval, aan een plaatsing van het werk buiten het duin, de voorkeur zou moeten worden gegeven.

De uitslag van deze overweging is, dat een fort, op de ontworpen plaats, in alle omstandigheden volkomen aan het doel zou beantwoorden, en dat bij de bovenomschreven onderstelling, die ligging zelfs *gunstiger* zoude zijn, dan wanneer die werd vastgesteld buiten het duin. Immers uit een fort, op de daarvoor thans aangewezen plaats, zoude de in vorenbedoeld Eindverslag omschreven vaargeul van den waterweg, nog tot dicht bij den mond zeer goed worden gezien en bestreken. Daar voorts door de gebogen richting, die deze weg tusschen de hoofden zoude verkrijgen, de vaargeul zich daarin van den mond naar den zuidelijken oever richten zoude, om verder naar den noordelijken oever over te gaan, zoude een binnenkomend vaartuig aanvankelijk gedurende een geruimen tijd zijn breedte zijde aan het fort moeten bieden, om vervolgens kort onder het vuur

daarvan door te gaan. Terwijl het fort op de ontworpen plaats, dus aan de hoofdeischen voor zijn bestemming zal beantwoorden, zal het aldaar bovendien, in de gunstigste omstandigheden verkeeren, wat zijn ligging betreft, zoo ten opzichte van de duinen met het oog op de veiligheid tegen landingsdivisies des vijands — als ten opzichte van de zee — met het oog op de veiligheid tegen het omvattend vuur van het geschut der vijandelijke schepen. Elk fort buiten de duinen aangelegd, zoude aan zoodanig vuur van uit zee onvermijdelijk zijn blootgesteld, en niet dan met groote kosten doelmatig daartegen kunnen worden gedekt.

Uit het vorenstaande blijkt dat er volledige gegevens bestaan voor het vaststellen van de ligging en de inrichting van het fort; en de in het Verslag aangevoerde bezwaren, waardoor zoude zijn aangetoond dat vooralsnog niet met den bouw daarvan zou kunnen worden aangevangen, zijn, naar de meening van den ondergeteekende, niet gegrond.

Art 7. Het terrein indertijd aangekocht, voor het maken van een sperfort te Zwolle, is op de gewone wijze verpacht.

Gaarne stemt de ondergeteekende toe, dat, voor de verdediging van dit punt in den zin als bij de vestingbegrooting voor het jaar 1879 bedoeld is, namelijk om den terugtocht te verzekeren over de rivier, van troepenafdeelingen, die van onze oostelijke grenzen in deze richting terugtrekken, de twee batterijen moeten worden aangelegd, die op de begrooting voor dat jaar waren gebracht. Met betrekking tot het fort bij *Westervoort*, deelde hij echter — bij de Memorie van Beantwoording, ter zake van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het loopende dienstjaar — mede, dat eenige verbeteringen daarvan door hem werd noodig geacht.

Dit is inzonderheid van belang om het bezit van *Arnhem* in de eerste dagen van een oorlog te verzekeren, aangezien deze plaats, hoezeer in de onmiddellijke nabijheid der grenzen gelegen, toch wel immer een verzamelpunt voor een deel der militie zal moeten zijn.

Met de daarvoor thans gevraagde som nu, wordt slechts verbetering van het fort, in laatstbedoelden zin, door hem beoogd.

Die verbetering zal dan ook hoofdzakelijk bestaan in het nemen van maatregelen voor de opstelling van het geschut, en zal voorts vooral moeten dienen tot voorziening in de middelen, welke noodig zijn om den spoorweg, die het fort doorsnijdt, ten allen tijde sneller en beter dan thans mogelijk is, te kunnen afsluiten. Zoodoende zal de stormvrijheid van het werk, bij plotseling uitbrekend oorlogsgevaar, steeds verzekerd zijn.

's Gravenhage, den 2den December 1880.

De Minister van Oorlog,
REUTHER.

NIEUWE BEREKENING DER MIDDELEN TOT DEKKING VAN HET BEDRAG DEZER BEGROOTING.

De middelen tot dekking der uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1881, zijn aldus te berekenen:

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1875 is toegestaan *f* 3.000.000. De uitgaven bedragen *f* 2.222.762,40. Bleef dus beschikbaar op 1875 *f* 777.237,60.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1876 is toegestaan *f* 2.700.000. De middelen voor 1876 bedroegen dus *f* 3.477.237,60. De uitgaven bedragen *f* 1.650.843,17⁵. Bleef dus beschikbaar op 1876 *f* 1.826.394,42⁵.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1877 is toegestaan *f* 2.610.000. De middelen voor 1877 bedroegen dus *f* 4.436.394,42⁵. De uitgaven bedragen *f* 2.918.549,17. Op 1877 bleef alzoo beschikbaar *f* 1.517.845,25⁵.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1878 is toegestaan *f* 1.880.000. De middelen voor 1878 bedroegen dus *f* 3.397.845,25⁶. De uitgaven bedragen *f* 2.551.431,23⁵. Op 1878 bleef alzoo beschikbaar *f* 846.414,02.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1879 is toegestaan *f* 2.897.000. De middelen over 1879 bedroegen dus *f* 3.743.414,02. Blijkens den staat der uitgaven over 1879, als bijlage bij het ontwerp dezer begrooting voor 1881 gevoegd, zullen de uitgaven over 1879 ongeveer bedragen *f* 2.017.300. Op 1879 blijft dus vermoedelijk beschikbaar *f* 1.726.114,02.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1880 is toegestaan *f* 2.540.000. De middelen over 1880 bedragen dus *f* 4.266.114,02. De uitgaven over *dit* jaar zullen niet hooger zijn dan *f* 2.625.714,02. Over 1880 blijft dus vermoedelijk nog beschikbaar *f* 1.640.400. Bij de Staatsbegrooting, VIIIste hoofdstuk, voor 1881, wordt, ter bestrijding der uitgaven voor de voltooiing van het vestingstelsel, gevraagd *f* 1.950.000. De middelen over 1881 kunnen dus worden geraamd op *f* 3.590.400.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Artikel 2. Tusschen onderdeelen 6 en 7, nog op te nemen:

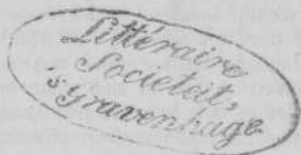
»6a. Maken van een fort bij *Giessen* *f* 90.000»

Het totaal van art. 2 wordt mitsdien gesteld op *f* 791.000.

en het totaal-bedrag der begrooting op *f* 3.590.400, *drie millioen vijf honderd negentig duizend vier honderd gulden.*

REGELING VAN DE NATIONALE MILITIE.

ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM III, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat herziening van de wetten van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), 1 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 44) en 22 April 1864 (*Staatsblad* n°. 22), betrekkelijk de nationale militie, noodzakelijk is.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

ART. 1. Alle mannelijke ingezetenen van het Rijk, die op 1 Januari van het jaar hun twintigste jaar zijn ingetreden, zijn overeenkomstig de bepalingen van deze wet, tot den dienst bij de militie verplicht.

ART. 2. Voor ingezetenen wordt gehouden:

a. hij, wiens vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, wiens moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, wiens voogd ingezetenen is volgens art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44);

b. hij, van wiens ouders de langstlevende ingezetenen was volgens art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44), al is zijn voogd geen ingezetenen, mits hij binnen het Rijk in Europa verblijf houdt;

c. hij, die geen vader, moeder of bekenden voogd heeft, of door zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, door zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, door zijn voogd achtergelaten is, indien hij gedurende de laatste achttien maanden, voorafgaande aan 1 Maart van het jaar, waarin hij zijn 20ste jaar volbrengt, binnen het Rijk in Europa verblijf hield;

d. de zoon van den Nederlander, die ter zake van 's lands dienst in een vreemd land woont of, overleden zijnde, laatst gewoond heeft;

e. de zoon van den Nederlander, die ter zake van 's lands dienst in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën woont, doch zich daar niet bevindt;

f. de Nederlander, wiens vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, wiens moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, wiens voogd in een vreemd land gevestigd is gedurende minder dan vijf jaren, voorafgaande aan 1 Maart van het jaar, waarin hij zijn 20ste jaar volbrengt;

g. de Nederlander, die geen vader, moeder of bekenden voogd heeft, indien hij in een vreemd land verblijf houdt gedurende minder dan vijf jaren, voorafgaande aan 1 Maart van het jaar, waarin hij zijn 20ste jaar volbrengt.

ART. 3. Voor ingezetenen wordt niet gehouden:

a. de in een vreemd land geboren en in dat land achtergebleven vreemdeling, al is zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, zijne moeder ingezetens volgens art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44);

b. de in een vreemd land verblijf houdende onderlooze vreemdeling, al is zijn voogd ingezetens volgens art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44);

c. de zoon van den Nederlander, die ter zake van 's lands dienst in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën woont en zich daar bevindt;

d. de vreemdeling, die bewijst te behooren tot een Staat, waar de Nederlander niet aan den verplichten krijgsdienst is onderworpen, of waar ten aanzien der dienstplichtigheid het beginsel van wederkeerigheid is aangenomen;

e. hij, die geboren is uit tijdens zijn geboorte binnen het Rijk in Europa gevestigde vreemdelingen, voor zoover hij bewijst te behooren tot een Staat, in de vorige zinsnede bedoeld.

ART. 4. Nederlander is hij, die dezen staat bezit volgens de wet tot uitvoering van art. 7 der Grondwet.

ART. 5. De sterkte der militia gaat het getal van 62.400 man niet te boven

ART. 6. § 1. Jaarlijks geschiedt een lichting, het getal van 12.600 man niet te boven gaande.

§ 2. De hoegrootheid van elke lichting en van het daarin door elke provincie te dragen aandeel wordt jaarlijks door Ons bepaald bij een in het *Staatsblad* te plaatsen besluit.

§ 3. Dit aandeel wordt bepaald in evenredigheid tot het getal der militieplichtigen in de provinciën voor de lichting van het jaar, voor zoover zij op 1 Juli van dat jaar in leven en niet bij een uitspraak, voor vernietiging niet meer vatbaar, van den dienst bij de militia vrijgesteld of voor altijd uitgesloten waren.

ART. 7. § 1. De hoegrootheid van het door elke gemeente in het aandeel der provincie te dragen gedeelte wordt door Gedeputeerde Staten bij een in het *Provinciaal blad* te plaatsen besluit bepaald in evenredigheid tot het getal der militieplichtigen in de gemeenten voor de lichting van het jaar, voor zoover zij op 1 Juli van dat jaar in leven en niet bij een uitspraak, voor vernietiging niet meer vatbaar, van den dienst bij de militia vrijgesteld of voor altijd uitgesloten waren.

§ 2. Ter bepaling van dat gedeelte wordt vóór 10 Februari van voormeld jaar elke gemeente, waar het aantal ingeschrevenen minder dan twintig bedraagt, voor de lichting van dat jaar met een of meer gemeenten door Gedeputeerde Staten samengevoegd, zoodanig dat de samenvoeging ten minste twintig ingeschrevenen oplevere.

§ 3. Gemeenten, krachtens de vorige zinsnede samengevoegd, worden voor één gemeente gehouden, zooveel de loting en het leveren van het in de lichting te dragen gedeelte betreft.

ART. 8. § 1. De gemeentebesturen stellen alle middelen in het werk, welke hun geschikt voorkomen om het door de gemeente in de lichting van het jaar te leveren gedeelte zooveel mogelijk samen te stellen uit vrijwilligers.

§ 2. De besturen der gemeenten, krachtens de voorlaatste zinsnede van het vorige artikel samengevoegd, treden daaromtrent met elkander in overleg.

§ 3. Voor dit overleg wordt de machtiging, bedoeld in art. 121 der wet van 29 Juni 1851 (*Staatsblad* n°. 85), niet vereischt.

ART. 9. § 1. Om vrijwilliger bij de militia te zijn, moet men:

a. ingezetens wezen volgens art. 2 dezer wet zoo men minderjarig, en volgens art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44) zoo men meerderjarig is en, ook in het laatste geval, niet behooren tot een der Staten, in art. 3 d dezer wet bedoeld;

b. ongehuwd of kinderloos weduwnaar zijn;

c. op 1°. Januari van het jaar der toelating als vrijwilliger zijn 20ste jaar ingetreden zijn en het 35ste jaar niet volbracht hebben;

d. een goed zedelijk gedrag geleid hebben;
e. tot op het tijdstip der toelating als vrijwilliger, aan zijn verplichtingen ten aanzien van de militie en de schutterij, zoover die te vervullen waren, voldaan hebben;

f. lichamelijk voor den dienst geschikt en ten minste 1,55 meter lang zijn.

§ 2. Het bezit van deze vereischten, met uitzondering van die onder *f* vermeld, moet blijken, voor zooveel de onder *a*, *b*, *c*, en *d* bedoelde betreft, uit een getuigschrift van den burgemeester der woonplaats, en voor zooveel de onder *e* vermelde aangaat, uit overeenkomstig het bepaalde bij art. 19 dezer wet en bij de wet op de schutterijen afgegeven bewijzen.

§ 3. Voor woonplaats wordt gehouden die, welke de belanghebbende volgens het Burgerlijk Wetboek binnen het Rijk in Europa heeft op het tijdstip der afgifte van het getuigschrift, in de vorige zinsnede bedoeld. Kan zoodanige woonplaats niet worden aangewezen, dan wordt het getuigschrift afgegeven door den burgemeester der gemeente, waar de belanghebbende voor de militie ingeschreven is.

§ 4. Het getuigschrift is ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 5. Minderjarigen worden niet als vrijwilliger voor de militie toegelaten dan na overlegging van een toestemming van hem of haar, die de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent.

ART. 10. § 1. Hij, die bij de zeemacht, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, heeft gediend, of bij de schutterij in werkelijken dienst geweest is, wordt niet als vrijwilliger voor de militie toegelaten, tenzij hij, behalve een bewijs van ontslag, van de bevelhebbers, onder wie hij laatstelijk heeft gediend, een getuigschrift hebbe ontvangen, inhoudende dat hij zich gedurende zijn diensttijd goed heeft gedragen.

§ 2. Is hij bij de schutterij nog in werkelijken dienst, dan wordt gelijk getuigschrift vereischt voor wat den tijd betreft, gedurende welken hij bij de schutterij in dienst was.

§ 3. Hij kan, heeft hij bovenbedoelde getuigschriften ontvangen, totdat zijn veertigste jaar volbracht is, als vrijwilliger voor de militie worden toegelaten.

ART. 11. Hij, die voor de militie is ingeschreven, wordt slechts als vrijwilliger toegelaten voor de gemeente, in welke hij ingeschreven is.

ART. 12. § 1. Jaarlijks, in Februari, geschiedt door den burgemeester van elke gemeente een openbare kennisgeving, waarbij de ingezetenen, die verlangen als vrijwilliger voor de militie op te treden, worden uitgenoodigd, zich daartoe vóór 20 Maart bij hem, op de daarvoor op te geven plaats en tijd, aan te melden.

§ 2. De burgemeester houdt van hen, die zich als vrijwilliger voor de militie hebben aangeboden, aanteekening op een naamlijst, in dubbel, ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 3. Voorschriften omtrent de wijze, waarop met die naamlijst moet worden gehandeld, en omtrent den tijd, waarop zij, die zich als vrijwilliger voor de militie hebben aangemeld, de vereischte stukken moeten inleveren bij den burgemeester der gemeente, waar zij zich als vrijwilliger voor de militie hebben aangeboden, worden door Ons gegeven.

ART. 13. § 1. De vrijwilligers strekken in mindering van het gedeelte in de lichteing, te dragen door de gemeente, voor welke zij zijn opgetreden.

§ 2. Wordt hij, die als vrijwilliger is toegelaten, ten gevolge van het hem bij de loting voor de militie te beurt gevallen nummer ter inlijving opgeroepen vóór zijn inlijving als vrijwilliger, dan vervalt zijn toelating als zoodanig.

§ 3. Wordt dat nummer dienstplichtig na zijn inlijving als vrijwilliger, dan wordt hij geacht, tevens den aan zijn nummer verbonden dienstplicht te vervullen. De diensttijd, waartoe dat nummer hem verplicht, wordt gerekend te zijn aangevangen op den dag, waarop hij als vrijwilliger bij de militie is ingelijfd.

ART. 14. § 1. Een deel van elke lichteing kan voor den dienst ter zee worden bestemd.

§ 2. Het wordt door Ons bepaald en bedraagt niet meer dan 600 man.

ART. 15. § 1. De zeemilitie wordt samengesteld uit lotelingen en vrijwilligers voor de militie, die zich hebben aangemeld of doen aanmelden om vrijwillig bij de zeemilitie te dienen.

§ 2. Minderjarigen behoeven hiertoe de toestemming niet van hem of haar, die de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent.

ART. 16. § 1. Jaarlijks, in Juni, geschiedt door den burgemeester van elke gemeente een openbare kennisgeving, waarbij de lotelingen, die verlangen bij de zeemilitie te dienen, worden uitgenoodigd, zich daartoe vóór 15 Juli bij hem, op de daarvoor op te geven plaats en tijd, aan te melden.

§ 2. De burgemeester houdt van hen, die zich hebben aangemeld om bij de zeemilitie te dienen, aanteekening op een naamlijst, ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 3. Voorschriften omtrent de wijze, waarop met die naamlijst moet worden gehandeld, worden door Ons gegeven.

ART. 17. § 1. Ieder, die voor de militie ingeschreven of bij de militie ingelijfd is, kan, overeenkomstig de daaromtrent bestaande voorschriften, tot een verbintenis als vrijwilliger worden toegelaten bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën.

§ 2. Is de verbintenis aangegaan door een ingeschrevene voor de militie op of na 1 Maart van het jaar, waarin hij zijn 20ste jaar volbrengt of volbracht heeft, en is hij tot dienst bij de militie verplicht, dan wordt hij geacht den op hem rustenden dienstplicht bij de militie te vervullen gelijktijdig met de verplichtingen, welke uit zijn verbintenis als vrijwilliger voortvloeien; hij strekt, zoolang hij tot militiedienst gehouden is, in mindering van het gedeelte in de lichte, te dragen door de gemeente, voor welke hij dienstplichtig is geworden.

§ 3. De door hem bij de militie te vervullen dienstdtijd wordt gerekend te zijn aangevangen op den dag, waarop de tijd, waarvoor hij zich tot vrijwilligen dienst verbonden heeft, een aanvang heeft genomen.

§ 4. Op hem, die bij het aangaan van de verbintenis als vrijwilliger, reeds bij de militie was ingelijfd, is § 2 van dit artikel van toepassing.

§ 5. De minderjarige, die bij de militie is ingelijfd, is bevoegd zonder de toestemming en medewerking van hem of haar, die de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent, een overeenkomst aan te gaan, door welke hij zich als vrijwilliger verbindt.

§ 6. De militieplichtigen, in § 2 en 4 van dit artikel bedoeld, worden voor de toepassing dezer wet gerekend te behooren tot de militie te land, om het even bij welk korps zij als vrijwilliger dienen.

§ 7. Een verbintenis als vrijwilliger voor minder dan den gevorderden militiediensttijd aangegaan, ontheft niet van de verplichting tot het volbrengen van dezen dienstdtijd.

§ 8. Hij, wiens verbintenis als vrijwilliger buiten werking is gesteld vóór dat de gevorderde militiediensttijd is volbracht, is tot aanvulling van dien dienstdtijd gehouden, tenzij het buiten werking stellen van de verbintenis het gevolg is van lichamelijke ongeschiktheid voor den krijgsveld, of van omstandigheden, bij art. 61 als redenen van uitsluiting van den dienst bij de militie aangewezen.

§ 9. In de gevallen, bij § 7 en 8 voorzien, strekt de als vrijwilliger van den gevorderden militiediensttijd.

§ 10. Voorschriften voor de uitvoering van het bepaalde bij § 7 en 8 van dit artikel worden door Ons gegeven.

§ 11. Hij, die krachtens een dier paragrafen tot aanvulling van zijn militiediensttijd verplicht is, heeft de bevoegdheid het onvervuld gedeelte van zijn militiedienst, overeenkomstig de bepalingen dezer wet, door een plaatsvervanger

te doen waarnemen. Is van deze bevoegdheid geen gebruik gemaakt binnen de dertig dagen, volgende op den dag, waarop de tijd, waarvoor de verbintenis tot vrijwilligen dienst werd aangegaan, verstreken of waarop die verbintenis buiten werking gesteld is, dan geldt art. 65 § 2.

ART. 18. § 1. Het Rijk wordt door Ons verdeeld in militiedistricten.

§ 2. Geen district strekt zich uit over het grondgebied van twee of meer provinciën.

§ 3. In elk district zijn een militieraad en een militiecommissaris.

§ 4. Onze commissaris in de provincie is bevoegd, indien hij dit voor den geregelden loop der werkzaamheden nuttig acht, elk district te verdeelen in kantons en de hoofdplaats van elk kanton aan te wijzen.

ART. 19. § 1. Hij, die op 1 Januari van het jaar zijn 19de jaar was ingetreden, wordt, heeft hij zijn 40ste jaar nog niet volbracht, binnen het Rijk in Europa niet tot het doen van de in art. 105 van het Burgerlijk Wetboek vermelde huwelijksaangifte of tot het aangaan van een verbindtenis tot uitoefening van de buitenlandsche zeevaart toegelaten, dan na te hebben overgelegd een bewijs, dat hij zijne plichten ten aanzien van de militie heeft vervuld of te dien aanzien geene plichten te volbrengen heeft gehad.

§ 2. Tusschen het tijdstip, waarop dit bewijs is afgegeven, en dat, waarop de aangifte van het huwelijk gedaan of de verbindtenis tot uitoefening van de buitenlandsche zeevaart aangegaan is, mogen niet meer dan tien dagen zijn verlopen.

§ 3. Op de bij de militie ingelijfdcn zijn bovendien de artt 139, 144, 153 en 154 toepasselijk.

§ 4. Het bewijs, in § 1 van dit artikel vermeld, is ingericht in den door Ons te bepalen vorm en wordt afgegeven door den ambtenaar, daartoe door Ons aangewezen.

§ 5. Art. 23 van het Burgerlijk Wetboek is op dat bewijs van toepassing.

ART. 20. § 1. Met uitzondering van de vergunningen in art. 65 § 2 vermeld, zijn alle volgens deze wet en de te harer uitvoering door Ons gegeven voorschriften over te leggen of gevorderde stukken en uit te reiken beschikkingen, zoo in als buiten rechten, vrij van zegel, van leges, van registratie, van kosten van legalisatie, van de rechten bedoeld in art. 2 der wet van 23 April 1879 (*Staatsblad* n°. 72) en van schrijffloon voor griffiers van rechterlijke collegiën.

§ 2. De akten, ter zake van overeenkomsten van vervanging in den dienst opgemaakt, zijn aan een vast registratierecht van dertig gulden onderworpen.

ART. 21. § 1. De openbare kennisgevingen, volgens deze wet te doen, geschieden bij aanplakking ter plaatsen voor aanplakking van openbare kennisgevingen bij gemeentelijke verordening aangewezen of, bij gemis van zulke aanwijzing, ter plaatse waar de aanplakkingen vanwege het gemeentebestuur plegen te worden gedaan.

§ 2. Omtrent hetgeen de openbare kennisgevingen moeten vermelden, kunnen door Ons voorschriften worden gegeven.

HOOFDSTUK II.

VAN DE INSCHRIJVING VOOR DE MILITIE.

ART. 22. § 1. Hij, die op 1 Januari van het jaar, volgende op dat, waarin hij zijn 19de jaar is ingetreden, ingezet is volgens art. 2, is, voor zoover het doen der aangifte niet aan anderen is opgedragen, verplicht zich in Januari van eerstvermeld jaar ter inschrijving voor de militie aan te geven bij burgemeester en wethouders der gemeente, in art. 24 aangewezen.

§ 2. Hij, die na 31 December van het jaar, waarin hij zijn 19de jaar is ingetreden, en vóór den dag, waarop de loting voor de ingeschrevenen van de lichte en van de gemeente, waartoe hij als militieplichtige behoort, overeen-

komstig art. 34 § 1 aanvang neemt, ingezeten is geworden volgens art. 2, is, voor zoover het doen der aangifte niet aan anderen is opgedragen, verplicht zich binnen dertig dagen nadat hij ingezeten is geworden ter inschrijving voor de militie aan te geven bij burgemeester en wethouders der gemeente, in art. 24 aangewezen. Zijne inschrijving geschiedt in het register, waarin zij zou moeten hebben plaats gehad, ware hij vóór 31 December ingezeten geweest.

§ 3. Is de laatste dag, waarop de aangifte kan geschieden, een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan moet de aangifte daags te voren plaats hebben.

§ 4. Bij ongesteldheid of afwezigheid van den aangifteplichtige is, wanneer hij ongehuwd is, zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, zijn voogd tot het doen der aangifte verplicht.

§ 5. Behoudens de uitzondering, bij het eerste lid der volgende paragraaf gemaakt, rust de zorg voor het doen der aangifte uitsluitend op den in te schrijven persoon, wanneer hij of door zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, door zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, door zijn voogd achtergelaten is, of ouderloos is en geen bekenden voogd heeft, of gehuwd of weduwnaar is.

§ 6. Hij, die door de bestuurders of de overheid, in art. 23 vermeld, ter inschrijving voor de militie moet worden opgegeven, is tot het doen van de aangifte niet gehouden. De daartoe op den vader, de moeder of den voogd rustende verplichting wordt evenwel door het bepaalde bij dat artikel niet opgeheven.

§ 7. Bij verhindering van hem of haar, die tot het doen der aangifte verplicht is, kan de aangifte geschieden door een gemachtigde.

§ 8. Burgemeester en wethouders kunnen overlegging vorderen van een uittreksel uit de geboorte-akte van den ter inschrijving aangegeven persoon, wanneer zijn geboorte niet in hunne gemeente plaats had. Zoolang dat stuk niet is overgelegd, wordt de aangifte beschouwd als niet geschied.

§ 9. De wijze, waarop van de gedane aangifte blijken moet, wordt door Ons bepaald.

ART. 23. § 1. De bestuurders van krankzinnigen-, doofstommen-, blinden- en bedelaarsgestichten, alsmede die der koloniën van weldadigheid en van gevangnissen, zenden een opgaaf van de daarin opgenomen personen, die voor de militie moeten worden ingeschreven, aan Onzen commissaris in de provincie, in welke de inschrijving moet plaats hebben, wat de in art. 22 § 1 bedoelden aangaat, vóór 10 Januari van het jaar, waarin de inschrijving moet geschieden, en wat de in § 2 van dat artikel vermelden betreft, binnen dertig dagen nadat deze ingezetenen zijn geworden.

§ 2. Zij die in militairen dienst zijn en voor de militie moeten worden ingeschreven, worden overeenkomstig § 1 van dit artikel opgegeven door de overheid, daartoe door Ons aangewezen.

§ 3. De opgaven zijn ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 4. Voorschriften omtrent de daarbij over te leggen stukken, omtrent de wijze en den tijd, waarop de personen, in §§ 1 en 2 van dit artikel bedoeld ter inschrijving voor de militie worden opgegeven aan burgemeester en wethouders der gemeenten, waar de inschrijving moet geschieden, omtrent de wijze, waarop van de gedane inschrijving moet blijken, en omtrent de kennisgeving van de inschrijving aan de ingeschrevenen, worden door Ons uitgevaardigd.

ART. 24. De inschrijving geschiedt door burgemeester en wethouders:

§ 1. van hem, bedoeld in art. 2, a:

a. wanneer hij ongehuwd is: in de gemeente, waar zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, zijn voogd woont;

b. wanneer hij gehuwd of weduwnaar is: in de gemeente, waar hij woont, of, woont hij buitenslands, in die, waar hij het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft;

- § 2. van hem, bedoeld in art. 2, *b*: in de gemeente, waar hij verblijf houdt;
 § 3. van hem, bedoeld in art. 2, *c*: in de gemeente, waar hij verblijf houdt;
 § 4. van hem, bedoeld in art. 2, *d*:

a. wanneer hij ongehuwd is: indien hij verblijf houdt binnen het Rijk in Europa en zijn vader nog in leven is, in de gemeente van zijn verblijf; houdt hij verblijf buitenslands, in de gemeente, waar de vader het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft; — is de vader overleden, in de gemeente, waar de moeder, zijn beide ouders overleden, de voogd woont; — is hij ouderloos en zonder bekenden voogd, of woont zijn voogd buitenslands, indien hij verblijf houdt binnen het Rijk in Europa, in de gemeente van zijn verblijf, houdt hij verblijf buitenslands, in de gemeente, waar de langstlevende der ouders of de voogd het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft;

b. wanneer hij gehuwd of weduwnaar is: in de gemeente, waar hij woont, of, woont hij buitenslands, in die, waar hij het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft;

- § 5. van hem, bedoeld in art. 2, *e*:

a. wanneer hij ongehuwd is: indien hij verblijf houdt binnen het Rijk in Europa, in de gemeente van zijn verblijf; houdt hij verblijf buitenslands, in de gemeente, waar zijn vader zich binnen het Rijk in Europa bevindt; bevindt de vader zich buitenslands, in de gemeente, waar deze het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft;

b. wanneer hij gehuwd of weduwnaar is: in de gemeente, waar hij woont, of, woont hij buitenslands, in die, waar hij het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft;

- § 6. van hem, bedoeld in art. 2, *f*:

a. wanneer hij ongehuwd is: indien hij verblijf houdt binnen het Rijk in Europa, in de gemeente van zijn verblijf; houdt hij verblijf buitenslands, in de gemeente, waar zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, zijn voogd het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft;

b. wanneer hij gehuwd of weduwnaar is: in de gemeente, waar hij woont, of, woont hij buitenslands, in die, waar hij het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft;

§ 7. van hem, bedoeld in art. 2, *g*: in de gemeente, waar hij het laatst binnen het Rijk in Europa verblijf gehouden heeft.

ART. 25. Jaarlijks in December geschiedt, ten minste twee malen, door den burgemeester een openbare kennisgeving, waarbij de verplichting tot het doen van aangifte of opgaaf ter inschrijving voor de militie in het volgende jaar wordt herinnerd.

ART. 26. § 1. Hij, die valt in art. 22 § 1 en nadat het inschrijvingsregister voorloopig, doch vóór dat het voor goed gesloten is, ter inschrijving wordt aangegeven, wordt alsnog ingeschreven.

§ 2. Hij, die valt in art. 22 § 2 en na verloop van den daarbij bepaalden tijd, doch vóór het verstrijken van de daarop volgende dertig dagen ter inschrijving wordt aangegeven, wordt evenzeer alsnog ingeschreven.

§ 3. Hierbij geldt het bepaalde bij art. 22 § 3.

ART. 27. § 1. Hij, wiens aangifte of opgaaf ter inschrijving verzuimd is, wordt door burgemeester en wethouders ambtshalve ingeschreven;

a. hij, bedoeld in art. 22 § 1, zoo het verzuim ontdekt wordt vóór dat het inschrijvingsregister voor goed is gesloten;

b. hij, bedoeld in art. 22 § 2, zoo het verzuim ontdekt wordt binnen dertig dagen na verloop van den tijd, binnen welken de aangifte of opgaaf had moeten zijn geschied. Is de dertigste dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan moet de inschrijving uiterlijk daags te voren plaats hebben.

§ 2. Indien nadat het inschrijvingsregister voor goed is gesloten, of na verloop van den tijd, in § 1 *b* van dit artikel bepaald, blijkt dat een militieplichtige

door verzuim of vergissing van de bestuurders, in art. 23 vermeld, of van de betrokken overheid niet is ingeschreven, kan zijn inschrijving alsnog worden bevolen door Gedeputeerde Staten der provincie, waar de inschrijving had moeten plaats hebben.

§ 3. Van de inschrijving krachtens dit artikel gedaan, wordt terstond kennis gegeven aan den ingeschrevene, en, wanneer hij ongehuwd is, aan zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, aan zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, aan zijn voogd, alsmede in het geval van art. 23, aan de bestuurders of de overheid, in dat artikel vermeld.

§ 4. Van de beslissing van Gedeputeerde Staten, krachtens § 2 van dit artikel genomen, kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk X bij Ons in beroep worden gekomen door den ingeschrevene of, is hij ongehuwd, door zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, door zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, door zijn voogd, alsmede door Onzen commissaris in de provincie.

ART. 28. Hij, die te recht in een gemeente is ingeschreven, blijft tot de voor de militie ingeschrevenen van die gemeente behooren, al verandert hij van woonplaats.

ART. 29. § 1. Van een ingeschrevene, die vóór de sluiting voor goed van het inschrijvingsregister opgehouden heeft ingezet en te zijn volgens art. 2, of blijkt ingeschreven te zijn voor een vroegere lichting dan die, waartoe hij volgens zijn leeftijd behoort, wordt de naam op het inschrijvingsregister doorgehaald, met vermelding van de reden der doorhaling.

§ 2. Op gelijke wijze wordt, met vermelding van dagteekening en plaats van overlijden, gehandeld ten aanzien van een ingeschrevene, die vóór de sluiting voor goed van het inschrijvingsregister overleden is.

ART. 30. § 1. Het inschrijvingsregister is ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 2. Het wordt op 31 Januari voorloopig en op 31 December van het jaar van inschrijving voor goed gesloten, op beide dagen des namiddags ten vier ure. Is 31 Januari of 31 December een Zondag, dan geschiedt de sluiting daags te voren.

§ 3. De voorloopige en de laatste sluiting worden op het register vermeld en door de onderteekening van den burgemeester en den secretaris bekrachtigd.

§ 4. Na de laatste sluiting worden geen andere personen meer ingeschreven dan:

- a. zij, bedoeld in art. 22 § 2;
- b. zij, wier inschrijving door Gedeputeerde Staten krachtens art. 27 § 2 is bevolen;
- c. zij, wier inschrijving bij uitspraak van Gedeputeerde Staten of van Ons is bevolen.

ART. 31. § 1. Het register wordt den tweeden Maandag in Januari op de secretarie der gemeente voor elk ter lezing nedergelegd en blijft tot dat einde aldaar liggen gedurende de vijf daaropvolgende dagen.

§ 2. Van de nederlegging geschiedt door den burgemeester openbare kennisgeving.

§ 3. Binnen drie dagen na afloop van den tijd, in § 1 van dit artikel vermeld, wordt het register door den burgemeester gezonden aan Onzen commissaris in de provincie.

§ 4. Voorschriften, hoe verder met het register moet worden gehandeld, worden door Ons gegeven.

ART. 32. § 1. Hij, die meent ten onrechte of in een andere gemeente te zijn ingeschreven, dan waar de inschrijving had moeten geschieden, of dat ten onrechte § 1 van art. 29 op hem niet is toegepast, of dat zijn inschrijving ten onrechte niet plaats had, of dat zijn naam ten onrechte op het inschrijvingsregister is doorgehaald, kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk IX zijn bezwaar inbrengen bij Gedeputeerde Staten der provincie, waar de inschrijving gedaan is of had moeten geschieden:

a. gedurende den tijd dat het inschrijvingsregister volgens art. 31 § 1 voor elk ter lezing op de secretarie der gemeente nederligt;

b. in geval van aangifte ter inschrijving of inschrijving nadat het inschrijvingsregister voor goed was gesloten: binnen vijf dagen na de dagteekening van het bewijs van gedane aangifte ter inschrijving, of, geschiedde de inschrijving ten gevolge van de opgaaf, in art. 23 bedoeld, of ambtshalve krachtens art. 27, § 1 b, binnen vijf dagen na de dagteekening van de kennisgeving, overeenkomstig § 4 van art. 23 of § 3 van art. 27 aan den ingeschrevene gedaan. Is de vijfde dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan kan het bezwaar daags daarna worden ingebracht.

§ 2. Gelijke bevoegdheid heeft de ingeschrevene, die meent dat iemand ten onrechte of in een andere gemeente is ingeschreven, dan waar de inschrijving had moeten geschieden, of dat op een ingeschrevene ten onrechte art. 92 al of niet is toegepast, of dat de inschrijving van iemand ten onrechte niet plaats had.

§ 3. Voor een ongehuwde kan het bezwaar worden ingebracht door zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, door zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, door zijn voogd.

§ 4. Onze commissaris in de provincie heeft dezelfde bevoegdheid, welke bij dit artikel gegeven is aan hen, die tegen de inschrijving, al of niet, van hen of van anderen bezwaar kunnen inbrengen.

§ 5. Gedeputeerde Staten doen omtrent de bij hen ingebrachte bezwaren ten spoedigste uitspraak.

§ 6. Van die uitspraak kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk X bij Ons in beroep worden gekomen door de personen, in §§ 1, 2 en 3 van dit artikel vermeld, alsmede door Onzen commissaris in de provincie.

HOOFDSTUK III.

VAN DE LOTELINGEN.

Afdeeling I. Van de loting.

ART. 33. § 1. De loting der voor de lichting van het jaar ingeschrevenen geschiedt in Maart.

§ 2. Indien door buitengewone omstandigheden de loting der ingeschrevenen van een of meer gemeenten niet in Maart kan plaats hebben, wordt door Ons een andere maand daartoe aangewezen.

§ 3. Zij, omtrent wier inschrijving voor de militie nog bezwaar kan worden ingebracht, of ten aanzien van wier inschrijving op de bij Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren of op het bij Ons ingestelde beroep nog geen einduitspraak is gedaan, worden in de loting begrepen.

ART. 34. § 1. Onze commissaris in de provincie bepaalt de plaatsen, dagen en uren voor de loting der ingeschrevenen van elke gemeente.

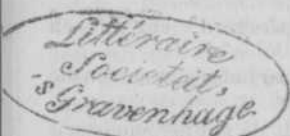
§ 2. Hiervan geschiedt, in elke gemeente zooveel de loting harer ingeschrevenen betreft, door den burgemeester, twee malen voor den bepaalden dag, openbare kennisgeving.

§ 3. Tusschen de eerste en de tweede openbare kennisgeving moeten ten minste drie dagen verlopen en de tweede ten minste drie dagen vóór den dag der loting plaats hebben.

ART. 35. Vanwege de gemeente, waar de loting plaats heeft, worden een daartoe geschikt vertrek en, behoudens het bepaalde bij art. 47, de bij de loting noodige schrijfbehoeften beschikbaar gesteld.

ART. 36. § 1. De loting geschiedt ten overstaan van den militiecommissaris in het district, voor de ingeschrevenen van elke gemeente afzonderlijk.

§ 2. De burgemeester of een lid van den raad van elke gemeente is tegenwoordig, wanneer er voor de ingeschrevenen zijner gemeente wordt geloot. § 3 van art. 7 is hierop niet van toepassing.

§ 3. De burgemeesters of raadsleden, die zich tot het bijwonen van de loting buiten hunne woonplaats begeven, genieten reis- en verblijfkosten uit 's Rijks kas, in de gevallen en tot het bedrag, door Ons te bepalen.

§ 4. De militiecommissaris wordt, overeenkomstig de door Ons te geven voorschriften, bij de loting bijgestaan door den secretaris van den militieraad, door een ambtenaar van het bestuur der gemeente, waar de loting geschiedt, of door een anderen daartoe geschikt, door den burgemeester aan te wijzen persoon, alsmede door een officier en twee onderofficieren van het leger.

§ 5. De militiecommissaris is bevoegd, tot handhaving der orde bij de loting den sterken arm in te roepen en, in geval de orde op eenigerlei wijze wordt gestoord: hen, die dit doen, het vertrek te doen verlaten.

ART. 37. § 1. Van een ingeschrevene, die vóór de loting opgehouden heeft ingezeten te zijn volgens art. 2, of blijkt ingeschreven te zijn voor een vroegere lichte dan die, waartoe hij volgens zijn leeftijd behoort, wordt de naam op het inschrijvingsregister doorgehaald, met vermelding van de reden der doorhaling.

§ 2. Op gelijke wijze wordt, met vermelding van dagteekening en plaats van overlijden, gehandeld ten aanzien van een ingeschrevene, die vóór de loting overleden is.

§ 3. Aan het eind van het register wordt van de vermindering van het getal der ingeschrevenen en van de reden daarvan melding gemaakt door den burgemeester, door Onzen commissaris in de provincie of door den militiecommissaris.

ART. 38. § 1. De militiecommissaris telt in het openbaar zooveel lotingsbiljetten voor, als het getal der ingeschrevenen van elke gemeente bedraagt.

§ 2. Elk biljet vermeldt in duidelijke cijfers en in letters een nummer, te beginnen met n°. 1 en eindigende met het laatste nummer van het getal der ingeschrevenen.

§ 3. Elk biljet wordt door den militiecommissaris geparafeerd, opgerold en in een koker of ring bevestigd.

§ 4. Hij doet de biljetten vervolgens in een bus, waarvan de vorm en de wijze van plaatsing door Ons worden voorgeschreven.

§ 5. Na de biljetten in de bus te hebben gedaan, schudt de militiecommissaris ze door elkander, en herhaalt dit zoo dikwerf als hij het noodig acht.

ART. 39. § 1. De militiecommissaris roept elk ingeschrevene met luider stem op om te loten, naar de volgorde, waarin hij voorkomt op het inschrijvingsregister.

§ 2. Bij samenvoeging van gemeenten krachtens art. 7 § 2, wordt de loting begonnen met de ingeschrevenen der meest bevolkte van de samengevoegde gemeenten en zoodanig geregeld, dat voor de ingeschrevenen der minst bevolkte gemeente het laatst wordt geloot.

§ 3. De ingeschrevenen trekken zelve hunne nummers.

§ 4. Is de ingeschrevene niet opgekomen of, hoezeer opgekomen, buiten staat of onwillig zelf zijn nummer te trekken, dan kan het nummer worden getrokken door zijn vader, moeder of voogd.

§ 5. Het trekken van een nummer geschiedt door den burgemeester of het lid van den raad der gemeente, waar de inschrijving voor de militie plaats had, indien de ingeschrevene niet is opgekomen of, hoezeer opgekomen, buiten staat of onwillig is zelf zijn nummer te trekken, en zijn vader, moeder of voogd zich niet aanmeldt of buiten staat of onwillig is om voor hem te loten.

§ 6. Nadat het getrokken nummer door den militiecommissaris aan wien het biljet dadelijk na de trekking ongeopend moet worden ter hand gesteld, overluid voorgelezen en van den uitslag der loting aanteekening gedaan is op het inschrijvingsregister bij den naam van den ingeschrevene, door of voor wien is geloot, en op het register in art. 42 vermeld, wordt het biljet aan hem of haar, die het getrokken heeft, teruggegeven.

§ 7. In het geval, bij § 5 van dit artikel voorzien, wordt op de buitenzijde van het biljet de naam vermeld van den ingeschrevene, voor wien het getrokken is, en deze vermelding door den burgemeester of het raadslid geparafeerd.

§ 8. De burgemeester of het raadslid zendt het door hem getrokken biljet aan den ingeschrevene, voor wien het bestemd is, of, is deze ongehuwd, aan zijn vader, moeder of voogd.

§ 9. Heeft een ander, dan die daartoe volgens dit artikel bevoegd is, een biljet uit de bus genomen, dan wordt het daarop voorkomend nummer geacht te zijn getrokken door den ingeschrevene, wiens naam is opgeroepen.

ART. 40. § 1. Loopt de loting van de ingeschrevenen eener gemeente niet achtereenvolgend af, dan wordt de bus met de daarin vervatte lotingsbiljetten, gedurende den tijd der schorsing van de loting, op een geslotene plaats geborgen en de afsluiting dier plaats met het zegel der gemeente, waar de loting geschiedt, verzegeld. De sleutel van deze bergplaats blijft onder den militiecommissaris berusten.

§ 2. Alvorens de loting te hervatten, schudt de militiecommissaris de zich in de bus bevindende lotingsbiljetten onder het oog van de aanwezigen opnieuw dooreen.

ART. 41. § 1. De opgekomen ingeschrevene wordt dadelijk na het trekken van zijn nummer gemeten.

§ 2. Hij geeft de redenen van vrijstelling op, die hij meent te hebben.

§ 3. Deze opgaaf kan ook worden gedaan door zijn vader, moeder of voogd, of, in het geval voorzien bij art. 39 § 5 door hem, die in zijn plaats geloot heeft.

§ 4. Verzuim van die opgaaf verkort het recht op vrijstelling niet.

ART. 42. § 1. Het lotingsregister is ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 2. Het wordt staande de loting in dubbel gehouden overeenkomstig de door Ons te geven voorschriften.

§ 3. Nadat de loting voor de ingeschrevenen eener gemeente afgelopen en van den uitslag der loting de vereischte aantekening gedaan is, wordt het register gesloten en door den militiecommissaris, alsmede door den burgemeester of het raadslid, of, bij samenvoeging van gemeenten krachtens art. 7 § 2, door de burgemeesters of de raadsleden, die bij de loting tegenwoordig waren, ondertekend.

§ 4. Een der dubbelen van het register wordt daags nadat de loting voor een gemeente afgelopen is of, is die dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, daags daarna op de secretarie der gemeente, waar de loting plaats had, door den burgemeester dezer gemeente voor elk ter lezing nedergelegd en blijft tot dat einde aldaar liggen gedurende de vijf daaropvolgende dagen, de Zondag of een algemeene christelijke feestdag hierin niet begrepen.

§ 5. Na afloop van den tijd, in de vorige paragraaf vermeld, zendt de burgemeester het register aan den militiecommissaris terug.

§ 6. Het andere dubbel van het register blijft intusschen onder den militiecommissaris berusten.

§ 7. Voorschriften, hoe verder met elk der dubbelen van het lotingsregister moet worden gehandeld, worden door ons gegeven.

ART. 43 § 1. Door belanghebbende lotelingen kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk IX bezwaar worden ingebracht bij Gedeputeerde Staten:

a. tegen de wijze, waarop de loting is geschied, binnen de vijf dagen volgende op den dag, waarop zij plaats had; is de vijfde dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan kan het bezwaar daags daarna worden ingebracht;

b. tegen de toepassing, al of niet, van art. 37 § 1, zooveel het ingezetenschap betreft, en tegen de wijze van invulling van het lotingsregister, gedurende den tijd, dat een der dubbelen van dit register volgens art. 42 § 4 op de secretarie der gemeente, in die paragraaf vermeld, voor elk ter lezing nederligt. Bezwaar tegen de toepassing, al of niet, van art. 37 § 1, zooveel het ingezetenschap betreft, kan slechts worden ingebracht voor zoover het niet overeenkomstig art. 32 had moeten zijn ingediend.

§ 2. Voor een ongehuwde kan het bezwaar worden ingebracht door zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, door zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, door zijn voogd.

§ 3. Gedeputeerde Staten doen omtrent de bij hen ingebrachte bezwaren ten spoedigste uitspraak.

§ 4. Van die uitspraak kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk X bij Ons in beroep worden gekomen door de personen, in §§ 1 en 2 van dit artikel vermeld.

ART. 44. § 1. Vernietiging van een loting kan slechts worden uitgesproken, wanneer en voor zoover bij de loting een onregelmatigheid is gepleegd, die op haren uitslag van invloed heeft kunnen zijn.

§ 2. Voor de toepassing van de vorige paragraaf wordt deelneming aan de loting voor een ingeschrevene, die vóór de loting opgehouden had ingezet en te zijn volgens art. 2, of overleden was, of ingeschreven is voor een vroegere lichting dan die, waartoe hij volgens zijn leeftijd behoort, geacht van geen invloed te hebben kunnen zijn op den uitslag der loting voor de overige ingeschrevenen.

ART. 45. § 1. Is een loting of een gedeelte daarvan bij einduitspraak vernietigd, dan beveelt Onze commissaris in de provincie het houden van een nieuwe loting, in het laatste geval voor zoover de plaats gehad hebbende loting vernietigd is.

§ 2. Op de nieuwe loting zijn art. 33 § 3 en de artt. 34—36, 38—42 en 47 van toepassing.

§ 3. Van een ingeschrevene, die vóór de nieuwe loting overleden is, wordt de naam op het inschrijvingsregister doorgedaald, met vermelding van dagteekening en plaats van overlijden. Hierbij geldt art. 37 § 3.

§ 4. Door belanghebbende lotelingen kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk IX bezwaar worden ingebracht bij Gedeputeerde Staten:

a. tegen de wijze, waarop de nieuwe loting is geschied, binnen de vijf dagen volgende op den dag, waarop zij plaats had; is de vijfde dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan kan het bezwaar daags daarna worden ingebracht;

b. tegen de wijze van invulling van het nieuwe lotingsregister, gedurende den tijd, dat een der dubbelen van dit register volgens art. 42 § 4 op de secretarie der gemeente, in die paragraaf vermeld, voor elk ter lezing nederligt.

§ 5. Hierbij gelden art. 43 §§ 2, 3 en 4 en art. 44.

ART. 46. § 1. De loteling, door, voor of ten aanzien van wien geen gebruik is gemaakt van de bevoegdheid, bij art. 27 § 4, bij art. 32 of bij art. 43 § 1 b, zooveel de toepassing van art. 37 § 1 betreft, gegeven, wordt gerekend op den dag, waarop de loting voor de ingeschrevenen van de lichting en van de gemeente, waartoe hij behoort, overeenkomstig art. 34 § 1 aanvang nam, ingezet en te zijn geweest volgens art. 2, al blijkt het tegendeel.

§ 2. Blijkt, dat voor een ingeschrevene, die vóór de loting overleden was, aan de loting is deelgenomen, dan wordt zijn naam op het lotingsregister doorgedaald, met vermelding van dagteekening en plaats van overlijden. Deze vermelding wordt door den ambtenaar, die haar deed, gewaarmerkt.

ART. 47. De kosten van de gedrukte registers, van de lengtematen en, behoudens het bepaalde bij art. 35, van hetgeen verder bij de loting noodig is, komen ten laste van het Rijk.

Afdeeling II. Van de naloting.

ART. 48. § 1. Naloting heeft plaats ten aanzien van:

a. hem, op wien art. 22 § 2 van toepassing is en wiens inschrijving geschiedde nadat de in art. 34 bedoelde tijd der loting verstreken was;

b. hem, die, ofschoon voor de militie ingeschreven, ten gevolge van vergissing niet in de gewone loting werd begrepen, of wiens inschrijving door Gedeputeerde Staten of door Ons bevolen en door of voor wien aan de gewone loting geen deel genomen is.

§ 2. Heeft de in art. 27 § 2 bedoelde persoon zijn 25ste jaar bereikt, dan heeft geen naloting plaats, maar wordt hij door Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke hij voor de militie is ingeschreven, van den dienst vrijgesteld.

§ 3. Omtrent hem, die nageloot heeft en ten aanzien van wien door den militieraad geen uitspraak is gedaan, geschiedt de uitspraak door Gedeputeerde Staten der provincie, in de vorige paragraaf vermeld, behoudens het bepaalde bij art. 201.

ART. 49. § 1. Het houden van een naloting wordt bevolen door Onzen commissaris in de provincie.

§ 2. Op de naloting zijn de artt. 34 en 35, art. 36 §§ 1, 4 en 5, alsmede de artt. 38—42 en 47 van toepassing.

§ 3. De burgemeester of een lid van den raad der gemeente, waar hij, ten aanzien van wien naloting plaats heeft, voor de militie is ingeschreven, is bij de naloting tegenwoordig. Hierbij geldt art. 36 § 3.

§ 4. Nadat door of voor hem, wien de naloting betreft, uit al de nummers, welke zijn begrepen geweest in de loting der ingeschrevenen van de gemeente en van het jaar, waarvoor de naloting geschiedt, er een is uitgetrokken, wordt de bus geledigd en worden daarin opnieuw twee biljetten gedaan, elke vermeldende hetzelfde nummer, dat getrokken is, doch van elkander onderscheiden door A en B.

§ 5. Daarvan wordt door of voor hem, ten aanzien van wien de naloting plaats heeft, er wederom een uitgetrokken tot aanwijzing van de volgorde van oproeping, in art. 120 vermeld. Het nummer gemerkt A wordt gerekend het laagste der beide gelijke nummers te zijn.

§ 6. Door belanghebbende lotelingen kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk IX bezwaar worden ingebracht bij Gedeputeerde Staten:

a. tegen de wijze, waarop de naloting is geschied, binnen de vijf dagen volgende op den dag, waarop zij plaats had; is de vijfde dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan kan het bezwaar daags daarna worden ingebracht;

b. tegen de wijze van invulling van het lotingsregister, zooveel de naloting betreft, gedurende den tijd, dat een der dubbelen van dit register volgens art. 42 § 4 op de secretarie der gemeente, in die paragraaf vermeld, voor elk ter lezing nederligt.

§ 7. Hierbij gelden art. 43 §§ 2, 3 en 4, alsmede de artt. 44 en 45.

HOOFDSTUK IV.

VAN VRIJSTELLING VAN DEN DIENST.

ART. 50. Vrijstelling van den dienst bij de militie wordt verleend aan hem:

- a. die kleiner is dan 1,55 meter;
- b. die door ziekelijke gesteldheid of ge breken, volgens regelen van geneeskundig onderzoek door Ons gesteld, voor den krijgsvolk ongeschikt is;
- c. die eenige wettige zoon is en geen halven broeder of halve broeders heeft, om het even of de ouders in leven of overleden zijn;
- d. die vóór 1 Maart van het jaar, waarin hij zijn 20ste jaar volbrengt of volbracht heeft, bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, als vrijwilliger in dienst is getreden ten gevolge van een voor den tijd van ten minste vijf jaren aangegane verbintenis en zich nog in dienst bevindt;
- e. die adelborst of scheepsklerk bij de zeemacht of cadet is op een van 's Rijks militaire scholen;
- f. die van 's Rijkswege of in een van 's Rijks inrichtingen, hetzij voor den militairen geneeskundigen of pharmaceutischen dienst, hetzij tot militairen paarden-arts wordt opgeleid ten gevolge van een verbintenis, overeenkomstig regelen door Ons gesteld of te stellen aangegaan;

g. die vijf jaren bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, als vrijwilliger gediend heeft.

ART. 51. Vrijstelling van den dienst bij de militie wordt, met inachtneming van het bepaalde bij de artt. 52, 53, 54 en 56, insgelijks verleend aan hem, wiens wettige broeder of halve broeder:

a. hetzij bij de militie, hetzij als vrijwilliger in een lageren rang dan dien van officier bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, dient of gediend heeft;

b. zijn dienst bij de militie doet of heeft doen volbrengen of aanvullen door een plaatsvervanger.

ART. 52. § 1. De vrijstelling, in art. 51 vermeld, wordt zoo verleend, dat van een even getal broeders of halve broeders de helft en van een oneven getal de grootere helft diene.

§ 2. Onder het getal broeders of halve broeders worden niet medegerekend zij, die ouder zijn dan hij, wiens vrijstelling wordt gevraagd, en geen militieplicht te vervullen hadden doordien zij volgens art. 3 niet voor ingezetenen werden of worden gehouden, tenzij zij als vrijwilliger hetzij bij de militie, hetzij bij de zeemacht; het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, in dienst zijn of gediend hebben en hun dienst ingeroepen wordt en in aanmerking komen kan tot toepassing van art. 51.

§ 3. Onder het getal broeders of halve broeders worden medegerekend de overledenen, die verkeerd hebben of wier plaatsvervangers bij de militie verkeerden of verkeerd hebben in een der gevallen, in art. 53 vermeld, voor zoover hun dienst of die van hunne plaatsvervangers ingeroepen wordt en in aanmerking komen kan tot toepassing van art. 51.

§ 4. Een bij deze wet gevoegde tabel wijst aan hoe de vrijstelling op grond van dat artikel wordt verleend, wanneer hij, wiens vrijstelling wordt gevraagd, twee of meer broeders of halve broeders heeft.

§ 5. Moet van twee of meer broeders of halve broeders, die in hetzelfde jaar geboren zijn, aan een of meer vrijstelling worden verleend op grond van art. 51, dan wordt hij, door of voor wien het laagste nummer is getrokken, maar is op dezen art. 50, *a* of *b*, of art. 61 toepasselijk, hij, wien het hoogere nummer te beurt viel, tot den dienst aangewezen, tenzij zij onderling anders overeenkomen en op geen van beiden of van allen art. 50, *a* of *b*, of art. 61 van toepassing is.

§ 6. De militieplichtigen, in de vorige paragraaf vermeld, worden beiden of allen tot den dienst aangewezen, wanneer zij zich niet op het tijdstip en de plaats, in art. 59 bedoeld, onderwerpen aan het onderzoek, voor de toepassing van art. 50, *a* of *b*, vereischt.

ART. 53. Vrijstelling op grond van art. 51 wordt slechts verleend, wanneer de broeder of halve broeder:

a. bij de militie in dienst is;

b. bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, als vrijwilliger in dienst is ten gevolge van een voor den tijd van ten minste vijf jaren aangegane verbintenis;

c. gedurende vijf jaren, hetzij bij de militie te land, hetzij als vrijwilliger bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, gediend heeft;

d. gedurende vier jaren bij de zeemilitie gediend heeft;

e. wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, door den dienst bekomen; ontslagen is;

f. na drie jaren te hebben gediend, wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, niet door den dienst bekomen, ontslagen is;

g. na drie jaren bij de militie te hebben gediend, ten gevolge van een uitspraak van den militieraad, van Gedeputeerde Staten of van Ons ontslagen is;

h. onder de werking der wetten van 8 Januari 1817 (*Staatsblad* n°. 1) en 27 April 1820 (*Staatsblad* n°. 11) voor drie of vier jaren bij de militie ingelijfd en wegens het volbrengen van dien dienst ontslagen is;

i. gedurende zijn diensttijd overleden is;

j. zijn vijfjarigen diensttijd bij de militie te land zijn vierjarigen diensttijd bij de zeemilitie of, in het geval onder *h* van dit artikel vermeld, zijn drie- of vierjarigen diensttijd heeft doen volbrengen of aanvullen door plaatsvervanging, of een plaatsvervanger heeft gesteld, die in een van de gevallen verkeert, onder *a*, *e*, *f*, *g* en *i* van dit artikel omschreven.

ART. 54. § 1. Als broederdienst komt voor de toepassing van art. 51 niet in aanmerking:

a. die vóór het voleindigen van het zestiende levensjaar;

b. die van adelborst of van scheepsklerk bij de zeemacht of van cadet op een van 's Rijks militaire scholen;

c. die ter opleiding voor den militairen geneeskundigen of pharmaceutischen dienst of tot militairen paardenarts;

d. die van den militieplichtige, welke op het tijdstip, in art. 58 § 1 vermeld, krachtens art. 146 gedurende meer dan twee jaren van den werkelijken dienst ontheven is geweest;

e. die van den militieplichtige, welke op het tijdstip, in art. 58 § 1 vermeld, krachtens art. 146 van den werkelijken dienst ontheven is;

f. die van plaatsvervanger of nummervervisselaar bij de militie, al is een verbintenis tot vrijwilligen dienst ingevolgt art. 17 aangegaan.

§ 2. De dienst van hem, die zijn dienst door een nummervervisselaar doet of heeft doen volbrengen, doch op het van dezen overgenomen nummer dienstplichtig geworden is, wordt niet als dienst van nummervervisselaar beschouwd.

ART. 55. § 1. Worden twee of meer broeders of halve broeders in hetzelfde jaar dienstplichtig, dan wordt alleen de helft van hun getal, of, is dit oneven, de grootere helft tot den dienst aangewezen.

§ 2. Hierbij gelden §§ 5 en 6 van art. 52.

ART. 56. Voor de toepassing van art. 50, *c*, en van de artt. 51, 52, 53 en 55 worden slechts zij als halve broeders beschouwd, die in een vroeger of later huwelijk van den vader van den militieplichtige, wiens vrijstelling wordt gevraagd, zijn verwekt.

ART. 57. § 1. Vrijstelling op grond van art. 50, *a* of *b*, wordt niet verleend, wanneer de militieplichtige, die haar vraagt, zich niet op het tijdstip en de plaats, in art. 59 bedoeld, aan het vereischte onderzoek onderwerpt.

§ 2. De militieplichtige, wiens vrijstelling op grond van art. 50, *b*, wordt gevraagd, en die wegens ziekte of gebreken buiten staat is tot het ondergaan van het vereischte geneeskundig onderzoek overeenkomstig de vorige paragraaf op te komen, wordt, zoo het van zijnentwege wordt gevraagd, onderzocht op de plaats van zijn verblijf, mits deze binnen het Rijk in Europa gelegen zij.

§ 3. Wordt een militieplichtige binnen het Rijk in Europa in een gesticht voor doofstommen of blinden, of, krachtens machtiging van het bevoegd gezag, in een erkend gesticht voor krankzinnigen verpleegd, dan kan vrijstelling op grond van art. 50, *b*, worden verleend op een, omtrent den toestand van dien militieplichtige, door den bestuurder van het gesticht of een geneeskundige daaraan verbonden, afgegeven en vanwege den militieplichtige overgelegde verklaring, gewaarmerkt door den burgemeester der gemeente, binnen welke het gesticht is gelegen.

ART. 58. § 1. Vrijstelling op grond van art. 50, *c*, *d*, *e*, *f* of *g*, en van art. 51 wordt slechts verleend, wanneer de reden van vrijstelling bestaan heeft

op 20 Maart van het jaar, waarin hij, wiens vrijstelling wordt gevraagd, zijn 20ste jaar volbrengt of volbracht heeft.

§ 2. Ter verkrijging van vrijstelling moet men overleggen, in het geval voorzien bij:

a. art. 50, *c.*: een getuigschrift van den burgemeester, waaruit blijkt dat men eenige wettige zoon is en geen halven broeder of halve broeders heeft.

b. art. 50, *d.*: een uittreksel uit het stamboek;

c. art. 50, *e.* of *f.*: een bewijs, waaruit blijkt dat men is adelporst of scheepsklerk bij de zeemacht of cadet op een van 's Rijks militaire scholen, of van Rijkswege of in een van 's Rijks inrichtingen opgeleid wordt voor den militairen geneeskundigen of pharmaceutischen dienst of tot militairen paardenarts.

d. art. 50, *g.*: een paspoort of ander bewijs van ontslag, of een uittreksel uit het stamboek.

e. art. 51: *a.* een paspoort of ander bewijs van ontslag, of een uittreksel uit het stamboek; *b.* een getuigschrift van den burgemeester, waaruit blijkt hoeveel broeders of halve broeders men heeft.

f. art. 52, § 5, of art. 55: een getuigschrift van den burgemeester, waaruit blijkt dat de broeders of halve broeders in hetzelfde jaar zijn geboren of dienstplichtig geworden zijn.

§ 3. De getuigschriften, in de voorgaande paragraaf onder *a.*, onder *e.* sub *b.*, en onder *f.* vermeld, zijn ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 4. De overheid, door welke de overige volgens dit artikel over te leggen bewijsstukken worden afgegeven, en de vorm, waarin zij zijn ingericht, worden door de hoofden der betrokken Departementen van algemeen bestuur aangewezen en bepaald.

§ 5. Omtrent den tijd en de plaats van inlevering der getuigschriften en bewijsstukken, in dit artikel vermeld, door of vanwege de militieplichtigen, kunnen door Ons voorschriften worden gegeven.

ART. 59. § 1. Aan hem, omtrent wien door den militieraad uitspraak moet worden gedaan, wordt geen vrijstelling verleend, dan wanneer zij gevraagd is in de eerste zitting van dien raad, op het tijdstip en de plaats, ingevolge deze wet bepaald, om het even of hij al dan niet overeenkomstig art. 89 voor den militieraad moet verschijnen. Voor hem, die ongetrouwd is en niet voor den militieraad behoeft te verschijnen, kan de vrijstelling worden gevraagd door zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, door zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, door zijn voogd. De aanvraag kan mede door een gemachtigde geschieden.

§ 2. Het bepaalde in het eerste lid der vorige paragraaf geldt, al kan omtrent de inschrijving voor de militie, de toepassing van art. 37 § 1, of de wijze, waarop de loting of naloting heeft plaats gehad of het lotingsregister ingevuld is, nog bezwaar worden gebracht, of al is op de bij Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren of op het bij Ons ingestelde beroep nog geen einduitspraak gedaan.

§ 3. Voor hem, die op het tijdstip, in het eerste lid van § 1 van dit artikel bedoeld, in hechtenis was en in vrijheid is gesteld vóór het sluiten der laatste zitting van den militieraad, kan, voor zoover te zijnen aanzien geen gebruik is gemaakt van de bevoegdheid, bij art. 62 § 2 gegeven, de vrijstelling in die zitting gevraagd en deze, tenzij hij valt in de termen van art. 61, aan hem verleend worden. Voor hem, wien op eerstbedoeld tijdstip nog het recht ontzegd was om bij de gewapende macht of als militairen geëmployeerde te dienen, en wien in de eerste zitting van den militieraad geen vrijstelling is toegekend, kan, is de tijd, waarvoor de ontzegging of ontzetting van dat recht werd uitgesproken, verstreken vóór het sluiten der laatste zitting van den militieraad, de vrijstelling almede in die zitting gevraagd en deze aan hem verleend worden.

§ 4. Aan hem, omtrent wien door Gedeputeerde Staten uitspraak moet worden gedaan, wordt geen vrijstelling verleend, dan wanneer zij gevraagd is op het

tijdstip en de plaats, door Gedeputeerde Staten bepaald. Voor hem, die ongehuwd is en niet voor Gedeputeerde Staten behoeft te verschijnen, kan de vrijstelling worden gevraagd door zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, door zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, door zijn voogd. De aanvraag kan mede door een gemachtigde geschieden.

ART. 60. § 1. Indien blijkt, dat aan iemand vrijstelling van den dienst is verleend op een attest of bewijsstuk, dat valsch of vervalscht is of een onvolledige of met de waarheid strijdige verklaring bevat, dan wordt dit terstond ter kennis gebracht van Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke hij voor de militie ingeschreven is of ingeschreven had moeten zijn.

§ 2. Hij wordt, na voorafgaande toepassing van de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, voor zoover tot die toepassing aanleiding is gevonden, en, is hem straf opgelegd, na die te hebben ondergaan, overeenkomstig art. 182 voor Gedeputeerde Staten geroepen. Deze onderzoeken het geval en doen daarop trent ten spoedigste uitspraak.

HOOFDSTUK V.

VAN UITSLUITING VAN DEN DIENST.

ART. 61. Van den dienst bij de militie wordt voor altijd uitgesloten hij:

- a. die onherroepelijk veroordeeld is tot de doodstraf, tot levenslange gevangenisstraf, tot een oenteerende straf, tot kruiwagenstraf of tot de straf van het weggagen als eerlooze schelm;
- b. die onherroepelijk veroordeeld is tot militaire gevangenisstraf;
- c. die onherroepelijk veroordeeld is tot cassatie met ontzetting van het recht om ooit weder bij de gewapende macht te dienen of een betrekking van militairen geëmployeerde te bekleeden.
- d. tegen wien een vonnis is uitgesproken, houdende onherroepelijke veroordeeling tot gevangenisstraf voor den tijd van een jaar of langer, of tot correctioneële gevangenisstraf voor den tijd van een jaar of langer, of, wanneer zij in eenzame opsluiting moet worden ondergaan, voor den tijd van zes maanden of langer.

e. die met een briefje van ontslag of een bijzonder gemerkt paspoort uit den dienst bij de zeemacht, of met een briefje van ontslag uit den dienst bij de landmacht is weggezonden.

f. tegen wien door een buitenlandschen rechter een veroordeeling is uitgesproken, welke moet geacht worden gelijk te staan met een der rechterlijke veroordeelingen, onder de letters a, b, c en d van dit artikel bedoeld.

ART. 62. § 1. Van den dienst bij de militie wordt voorloopig uitgesloten hij:

- a. die zich in hechtenis bevindt en omtrent wiens zaak bij het sluiten der laatste zitting van den militieraad niet of niet onherroepelijk is beslist;
- b. die onherroepelijk veroordeeld is tot gevangenisstraf voor den tijd van minder dan een jaar, of tot correctioneële gevangenisstraf voor den tijd van minder dan een jaar, of, wanneer zij in eenzame opsluiting moet worden ondergaan, voor den tijd van minder dan zes maanden, tot hechtenis, tot militaire detentie, of tot plaatsing in een Rijkswerkinrichting, en ten gevolge van deze veroordeeling zich nog in hechtenis of in een Rijkswerkinrichting bevindt bij het sluiten der laatste zitting van den militieraad.
- c. die onherroepelijk veroordeeld is tot tijdelijke ontzetting of ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militairen geëmployeerde te dienen, voor zoover hem geen vrijstelling van den dienst kan worden verleend en de tijd, waarvoor de ontzetting of ontzegging werd uitgesproken, niet verstreken is bij het sluiten der laatste zitting van den militieraad.

§ 2. Heeft de loteling, in § 1 b van dit artikel bedoeld, recht op vrijstelling van den dienst op grond van art. 50, c, d, e, f of g, of van art. 51, dan wordt, in het laatste geval tenzij art. 52 § 5 van toepassing is, die vrijstelling verleend,

wanneer zij overeenkomstig art. 59 § 1 gevraagd en het recht daarop bewezen is door aan den militieraad ingeleverde stukken.

ART. 63. § 1. Hij, die van den dienst voorloopig is uitgesloten, verschijnt binnen acht dagen nadat hij in vrijheid is gesteld, of, werd hij krachtens art. 62 § 1 *c* voorloopig uitgesloten, binnen acht dagen nadat de tijd is verstreken, voor welken hem het daar bedoelde recht werd ontzegd, voor den burgemeester der gemeente, waar hij voor de militia is ingeschreven, en geeft de redenen van vrijstelling op, die hij meent te hebben. Van dit verschijnen wordt hem een bewijs afgegeven.

§ 2. De burgemeester geeft van het voor hem verschenen zijn van den loteling dadelijk kennis aan Gedeputeerde Staten der provincie, die omtrent het al of niet aanwijzen van dezen tot den dienst ten spoedigste uitspraak doen, in het geval bij art. 62 § 1 *a* of *b* voorzien, zoo den loteling het recht om bij de gewapende macht of als militairen geemployeerd te dienen, tijdelijk ontzegd is, zoodra de tijd, waarvoor de ontzetting of ontzegging werd uitgesproken, verstreken is.

ART. 64. § 1. Indien gedurende zijn militieplichtigheid blijkt, dat iemand, die in het geval van art. 61 verkeert en niet vrijgesteld is op grond van art. 50, *a* of *b*, niet van den dienst uitgesloten is geworden, dan wordt dit terstond ter kennis gebracht van Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke hij voor de militia ingeschreven is of ingeschreven had moeten zijn.

§ 2. Gedeputeerde Staten onderzoeken het geval en doen daaromtrent ten spoedigste uitspraak.

HOOFDSTUK VI.

VAN DE VERVANGING IN DEN DIENST.

ART. 65. § 1. Een loteling kan zijn dienst bij de militia overeenkomstig de bepalingen dezer wet doen waarnemen door een plaatsvervanger.

§ 2. Hem, die reeds bij de militia is ingelijfd of daarbij ingelijfd moet worden, kan door Ons, in bijzondere gevallen, het stellen van een plaatsvervanger worden vergund. Deze vergunning wordt niet verleend aan hem, die gedurende zijn ganschen diensttijd onder de wapenen moet worden gehouden, noch aan hem, die gedurende de twee eerste jaren van zijn diensttijd onder de wapenen moet blijven, voor zooveel die jaren betreft.

§ 3. Om plaatsvervanger bij de militia te zijn, moet men op het tijdstip der toelating zijn 22ste jaar zijn ingetreden en het 30ste jaar niet volbracht hebben, en overigens de vereischten bezitten, in § 1 van art. 9 onder *a*, *b*, *d*, *e* en *f* vermeld.

§ 4. Ten aanzien van hem, wiens toelating als plaatsvervanger wordt verlangd, geldt hetgeen in art. 9 §§ 2, 3, 4 en 5 en in art. 10 §§ 1 en 2 omtrent den vrijwilliger voor de militia is bepaald.

ART. 66. § 1. De militieplichtige is gedurende één jaar voor zijn plaatsvervanger aansprakelijk, te rekenen van den dag, waarop deze is ingelijfd.

§ 2. Zoo de plaatsvervanger binnen dien tijd ontbreekt, treedt de militieplichtige zelf in den dienst op of stelt hij een nieuwen plaatsvervanger. Dit laatste kan, in geval de plaatsvervanger op grond van art. 76 § 2 uit den dienst werd ontslagen, niet geschieden dan na bekomen vergunning overeenkomstig art. 65 § 2. Behoudens evenbedoeld geval wordt de militieplichtige of de nieuwe plaatsvervanger ingelijfd tot verdere vervulling van den diensttijd van eerstgenoemden.

§ 3. Het in den dienst optreden van den militieplichtige zelf of het stellen van een nieuwen plaatsvervanger wordt niet gevorderd, wanneer de plaatsvervanger wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, door den dienst bekomen, ontslagen of gedurende zijn diensttijd overleden is, of wel zich als vrijwilliger bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, heeft verbonden.

ART. 67. § 1. Onze commissaris in de provincie, tot wier aandeel in de lichte-
ting de vervangene behoort, zorgt dat deze, wanneer hij er toe verplicht is, zelf
in den dienst optrede of, voor zoover hij daartoe bevoegd is, een nieuwen plaats-
vervanger stelle.

§ 2. Het stellen van een nieuwen plaatsvervanger geschiedt binnen zestig
dagen na den dag, waarop de vervangene van het ontbreken van den plaatsver-
vanger is verwittigd.

§ 3. Is de nieuwe plaatsvervanger niet binnen dien tijd ingelijfd, dan treedt
de vervangene zelf in den dienst op en wordt hij onverwijld ter inlijving opgeroepen.

§ 4. De inlijving van den vervangene kan echter ook geschieden binnen den
in § 2 van dit artikel bepaalden tijd, indien hij verklaart geen gebruik te maken
van de bevoegdheid om een nieuwen plaatsvervanger te stellen.

ART. 68. § 1. Is een plaatsvervanger, die deserteert, binnen zestig dagen na
zijn desertie vrijwillig teruggekeerd of aangehouden, dan behoeft de vervangene
niet zelf in den dienst op te treden, noch een nieuwen plaatsvervanger te stellen.

§ 2. Kan echter de gedeserteerde plaatsvervanger ten gevolge van een rech-
terlijk vonnis niet tot verderen dienst worden toegelaten, dan treedt de vervan-
gene zelf tot verdere vervulling van zijn dienstdag in den dienst op of stelt hij
daartoe een nieuwen plaatsvervanger. Hierbij geldt art. 67 §§ 2, 3 en 4.

§ 3. In het geval, in de vorige paragraaf bedoeld, wordt de tijd, verlopen
sedert den dag, waarop de plaatsvervanger is gedeserteerd, niet gerekend in den
tijd, bij art. 66 § 1 bepaald, en geschiedt het stellen van een nieuwen plaats-
vervanger binnen zestig dagen na den dag, waarop de vervangene van het vonnis
is verwittigd.

ART. 69. Wordt een gedeserteerde plaatsvervanger weder in dienst gesteld,
dan wordt de vervangene, die zelf in den dienst optrad, of de reeds door hem ge-
stelde nieuwe plaatsvervanger uit den dienst bij de militie ontslagen, tenzij de
vervangene het tegendeel verlangt.

ART. 70. § 1. Een loteling kan zijn dienst bij de militie overeenkomstig de
bepalingen dezer wet insgelijks doen waarnemen door een ander loteling, mits
deze tot dezelfde lichte- en dezelfde provincie behooren, ongehuwd of kinderloos
weduwenaar, lichamelijk voor den dienst geschikt en ten minste 1,55 meter lang
zij, op het tijdstip der nummervisseling niet verplicht zij te dienen en een
goed zedelijk gedrag geleid hebbe.

§ 2. Het bezit van deze vereischen, met uitzondering van de lichamelijke ge-
schiktheid en van de gevorderde lengte, wordt bewezen door een, in den door
Ons te bepalen vorm ingericht getuigschrift van den burgemeester der gemeente,
waar hij, die wensch als nummervisselaar te worden toegelaten, voor de mi-
litie ingeschreven is.

§ 3. Te zijnen aanzien geldt hetgeen in art. 9 § 5 en in art. 10 §§ 1 en 2
omtrent den vrijwilliger voor de militie is bepaald.

§ 4. Is hij voor de militie ingeschreven binnen een gemeente van een ander
militiedistrict, dan waartoe de loteling behoort, wiens dienst hij verlangt waar
te nemen, dan wordt door hem tevens overgelegd een door den voorzitter van
den militieraad van dat district of door Onzen commissaris in de provincie af-
gegeven uittreksel uit het lotingsregister, waarop hij voorkomt, bevattende de
daarin te zijnen aanzien vermelde opgaven.

ART. 71. De loteling, die met een ander van nummer heeft verwisseld, geniet
den vrijdom van dienst, die aan den houder van dit nummer toekwam.

ART. 72. § 1. De nummervisseling is nietig en de loteling dientenge-
volge verplicht zelf in den dienst op te treden, wanneer de nummervisselaar
uit den dienst is ontstagen:

a. op grond van art. 76 § 2;

b. krachtens art. 131 binnen den bij § 2 van dat artikel bepaalden tijd.

§ 2. Onze commissaris in de provincie, tot wier aandeel in de lichte- en lo-
teling behoort, zorgt dat deze terstond ter inlijving worde opgeroepen.

ART. 73. § 1. De loteling, die volgens art. 72 § 1 b, 131 § 2, 181, 185, 190 § 3, of 199 moet worden ingelijfd, is bevoegd, binnen dertig dagen na zijn oproeping ter inlijving of aanwijzing tot den dienst, een plaatsvervanger of nummerversisselaar te stellen.

§ 2. Gelijke bevoegdheid heeft de loteling, wiens dienstplicht het gevolg is van een einduitspraak omtrent bij Gedeputeerde Staten krachtens art. 32, 43, 45, 49 of 98 ingebrachte bezwaren, of omtrent een bij Ons ingesteld beroep van een beslissing of uitspraak van Gedeputeerde Staten, wanneer die einduitspraak niet bekend was vóór de opening der tweede zitting van den militieraad.

§ 3. De loteling, die volgens art. 194 moet worden ingelijfd, is bevoegd, binnen dertig dagen na zijn oproeping ter inlijving, een plaatsvervanger te stellen.

ART. 74. § 1. Het onderzoeken van hem, die krachtens art. 17 § 11, art. 65 § 2, art. 73 of art. 147 § 2, als plaatsvervanger of nummerversisselaar wordt aangeboden, geschiedt, zoo dit niet in de tweede zitting van den militieraad kan plaats hebben, door Gedeputeerde Staten der provincie, waartoe hij, voor wien zijn toelating gevraagd wordt, als militieplichtige behoort.

§ 2. In het geval, bij art. 65 § 2 bedoeld, worden de kosten, op het onderzoeken van den als plaatsvervanger aangeboden persoon vallende, door hem, wien de vervanging is vergund, gedragen.

§ 3. De uitspraken van Gedeputeerde Staten omtrent hen, wier toelating als plaatsvervanger of nummerversisselaar bij dat college is gevraagd, worden, naar de onderscheiding in art. 97 gemaakt, in een der registers, in dat artikel vermeld, ingeschreven, onder de vermelding der sluiting van het register door den militieraad.

ART. 75. § 1. Hij, die als plaatsvervanger of nummerversisselaar wordt toegelaten, ontvangt daarvan een bewijs, ingericht in den door Ons te bepalen vorm en afgegeven door den voorzitter van het college, door hetwelk de toelating geschiedt.

§ 2. Door het in ontvang nemen van dat bewijs verbindt de toegelatene zich tot het vervullen van alle verplichtingen en diensten bij de militie, op hem, voor wien de toelating plaats had, rustende.

§ 3. Is laatstgenoemde overleden vóór de inlijving van den plaatsvervanger of nummerversisselaar, dan ontheft dit dezen van de verbintenis, in de vorige paragraaf bedoeld.

ART. 76. § 1. Hij, die als plaatsvervanger of nummerversisselaar is toegelaten, wordt niet ingelijfd, wanneer blijkt, dat hij als zoodanig niet had mogen zijn aangenomen.

§ 2. Blijkt na zijn inlijving, dat hij in strijd met de wet is aangenomen, dan wordt hij uit den dienst ontslagen.

§ 3. Wordt krachtens § 1 van dit artikel een plaatsvervanger of nummerversisselaar niet ingelijfd, dan wordt de militieplichtige, voor wien hij werd toegelaten, daarvan verwittigd en, is hij niet reeds ingelijfd, terstond ter inlijving opgeroepen.

ART. 77. Het is aan alle Rijks-, provinciale en gemeente-ambtenaren, die op eenigerlei wijze bij de uitvoering van deze wet betrokken zijn, en aan alle krijgslieden verboden, deel te nemen aan een onderneming, het bezorgen van plaatsvervangers of nummerversisselaars ten doel hebbende, of daaruit eenige voordeelen te behalen.

HOOFDSTUK VII.

VAN DEN MILITIERAAD.

Afdeeling I. Van de samenstelling van den militieraad.

ART. 78. § 1. De militieraad is samengesteld uit:

a. een lid van de Provinciale Staten, niet tot de Gedeputeerde Staten behorende, als voorzitter:

b. een lid van den raad van een der onder het rechtsgebied van den militieraad behorende gemeenten:

c. een hoofdofficier van de landmacht, of, in geval geen hoofdofficier beschikbaar is, een officier van minderen rang.

§ 2. Aan den militieraad wordt een secretaris toegevoegd.

ART. 79. § 1. De voorzitter en de leden van den militieraad worden jaarlijks door Ons benoemd.

§ 2. Tevens worden door Ons benoemd een lid van de Provinciale Staten, niet tot de Gedeputeerde Staten behorende, om den voorzitter, een raadslid om het raadslid en een hoofdofficier of officier om den hoofdofficier of officier, in geval van ongesteldheid, afwezigheid of ontstentenis, te vervangen.

§ 3. Bij plotseling opgekomen ongesteldheid, afwezigheid of ontstentenis van den voorzitter of een lid van den militieraad en van zijn plaatsvervanger, wordt hij, zoodra noodig, vervangen door een door Onzen commissaris in de provincie aan te wijzen persoon.

ART. 80. § 1. De secretaris wordt jaarlijks door Onzen commissaris in de provincie benoemd.

§ 2. Hij geniet een jaarlijksche bezoldiging.

§ 3. Hij ontvangt voorts, zoo hij zich ter zake van verrichtingen, aan zijn bediening verbonden, buiten zijn woonplaats moet begeven, reis- en verblijfkosten, in de gevallen en tot het bedrag door Ons te bepalen.

§ 4. Zijn bezoldiging en reis- en verblijfkosten komen ten laste van het Rijk.

ART. 81. De militiecommissaris heeft zitting in den militieraad en een raadgevende stem.

ART. 82. § 1. De voorzitter en het burgerlijke lid van den militieraad genieten voor elke vergadering, welke zij bijwonen, een door Ons te bepalen presentiegeld.

§ 2. Zij ontvangen voorts, zoo zij zich ter behandeling der zaken van den militieraad buiten hunne woonplaats moeten begeven, reis- en verblijfkosten, in de gevallen en tot het bedrag door Ons te bepalen.

§ 3. Het presentiegeld en de reis- en verblijfkosten, in dit artikel vermeld, komen ten laste van het Rijk.

Afdeeling II. Van de werkzaamheden en de bevoegdheid van den militieraad.

ART. 83. § 1. De militieraad vergadert in de hoofdplaats der provincie of, bestaat er in de provincie meer dan één militieraad, in de daartoe door Ons aan te wijzen gemeente.

§ 2. Hij kan in meer dan één gemeente vergaderen, indien Wij dat noodig achten.

§ 3. Zijne vergaderingen worden in het openbaar gehouden.

§ 4. De voorzitter van den militieraad is bevoegd, tot handhaving der orde bij de vergaderingen den sterken arm in te roepen en in geval de orde op eenigerlei wijze wordt gestoord, hen, die dit doen, het vertrek te doen verlaten.

ART. 84. Vanwege de gemeente, waar de militieraad vergadert, worden een daartoe geschikt vertrek, de gedurende de vergaderingen van den militieraad noodige schrijfbehoeften en een bewaarplaats van het archief, alsmede een afzonderlijk vertrek tot het geneeskundig onderzoek van de manschappen beschikbaar gesteld.

ART. 85. § 1. De militieraad houdt twee zittingen.

§ 2. De eerste wordt geopend den derden Maandag in April, de andere den eersten Maandag in Augustus.

§ 3. Bij het invallen van een algemeenen christelijken feestdag op een dier dagen, wordt de zitting den volgenden Dinsdag geopend.

§ 4. De werkzaamheden worden dagelijks gedurende ten minste zes uren,

zoolang personen te onderzoeken of zaken te behandelen zijn, voortgezet, uitgezonderd op Zon- en algemeene christelijke feestdagen.

§ 5. Indien door buitengewone omstandigheden een of de beide zittingen van den militieraad niet in de maand of maanden, in § 2 van dit artikel vermeld, kunnen worden gehouden, wordt door Ons een andere maand of worden door Ons andere maanden daartoe aangewezen.

ART. 86. § 1. De voorzitter van den militieraad bepaalt, in overeenstemming met art. 85 en in overleg met den militiecommissaris, de dagen en uren, waarop zij, die als vrijwilliger voor de militie wenschen te worden toegelaten, de lotelingen, die eenig belang bij den militieraad hebben in te brengen, die van iedere gemeente in het bijzonder, en zij, wier toelating als plaatsvervanger of nummervwisselaar wordt gevraagd, voor den raad verschijnen.

§ 2. Daarvan geeft de militiecommissaris kennis aan den burgemeester van elke tot het rechtsgebied van den militieraad behoorende gemeente.

§ 3. De tijdsbepaling, in § 1 en de kennisgeving, in de vorige paragraaf bedoeld, geschieden ten minste tien dagen vóór het openen van een zitting van den militieraad.

ART. 87. § 1. Ten minste acht dagen vóór het openen van een zitting van den militieraad geschiedt door den burgemeester van elke gemeente een openbare kennisgeving, waarbij de bestemming en de plaats en, zooveel de lotelingen van zijn gemeente betreft, de tijd der zitting worden vermeld.

§ 2. Een en ander wordt door hem, ten minste drie dagen vóór het openen van de zitting, bevondien aan iederen loteling bekend gemaakt.

§ 3. Dit geschiedt door middel van een aan de woning van den loteling of, is deze ongehuwd, aan die van zijn vader, moeder of voogd te bezorgen biljet.

§ 4. Het niet ontvangen van dit biljet ontheft niet van de verplichting tot het verschijnen voor den militieraad of tot het indienen van de tot staving der redenen van vrijstelling gevorderde bewijsstukken.

ART. 88. § 1. Ten minste drie dagen vóór het openen van de eerste zitting van den militieraad wordt hij, die zich als vrijwilliger voor de militie heeft aangeboden, opgeroepen om op den tijd en de plaats daarvoor aangewezen, voor dien raad te verschijnen.

§ 2. Deze oproeping geschiedt door den burgemeester der gemeente, waar hij zich als vrijwilliger aanbood, door middel van een aan zijn woning of, is hij minderjarig, van die van zijn vader, moeder of voogd te bezorgen biljet, waarin de tijd en de plaats der zitting van den militieraad worden vermeld.

ART. 89. Voor den militieraad moeten verschijnen:

§ 1. in zijn eerste zitting:

a. zij, die wenschen als vrijwilliger voor de militie te worden toegelaten;

b. de lotelingen, die vrijstelling verlangen wegens gemis van de gevorderde lengte;

c. behoudens het bepaalde bij art. 57 §§ 2 en 3, de lotelingen, die vrijstelling verlangen wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken;

d. de lotelingen, in art. 52 § 5 of in art. 55 bedoeld;

§ 2. in zijn tweede zitting:

a. de in art. 62 vermelde lotelingen, die vrijstelling verlangen wegens gemis van de gevorderde lengte, voor zoover omtrent hen niet reeds in de eerste zitting uitspraak is gedaan;

b. behoudens het bepaalde bij art. 57 §§ 2 en 3, de in art. 62 bedoelde lotelingen, die vrijstelling verlangen wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, voor zoover te hunnen aanzien niet reeds in de eerste zitting uitspraak is gedaan;

c. zij, die verlangen als plaatsvervanger of nummervwisselaar te worden toegelaten.

ART. 90. § 1. De loteling, die verblijf houdt in een gemeente, behoorende tot het rechtsgebied van een anderen militieraad, dan waarin hij voor de militie

is ingeschreven, kan, met goedvinden van Onzen commissaris in de provincie, waarin de inschrijving plaats had, zijne redenen van vrijstelling wegens gemis van de gevorderde lengte of wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken inbrengen bij den militieraad, onder wiens rechtsgebied hij verblijf houdt.

§ 2. Onze commissaris geeft van de vergunning, krachtens de vorige paragraaf verleend, kennis aan de voorzitters van de beide in die paragraaf vermelde militieraden.

§ 3. De tijd, waarop de redenen van vrijstelling moeten worden ingebracht, wordt door den voorzitter van den militieraad, binnen wiens rechtsgebied de loteling verblijf houdt, bepaald en ten minste drie dagen te voren aan den loteling bekend gemaakt. Hierbij geldt art. 87 §§ 3 en 4.

§ 4. De voorzitter van den militieraad, voor welken den loteling vergund is zijne redenen van vrijstelling in te brengen, geeft van de uitspraak, door dien raad over hem gedaan, ten spoedigste kennis aan den voorzitter van den militieraad, binnen wiens rechtsgebied de loteling voor de militie is ingeschreven.

§ 5. De voorzitter van dezen militieraad doet van de in de vorige paragraaf bedoelde uitspraak aanteekening in het lotingsregister bij den naam van den loteling, wien zij geldt, met vermelding van den militieraad, door welken en van den dag, waarop de uitspraak is gedaan.

§ 91. De voorzitter van den militieraad is bevoegd, de hulp te vorderen van een of twee onderofficieren van het leger, tot het meten van hen, die wenschen als vrijwilliger voor de militie te worden toegelaten, van de lotelingen, die vrijstelling vragen op grond van art. 50, *a*, en van hen, wier toelating als plaatsvervanger of nummervwisselaar wordt verlangd.

ART. 92. § 1. In de eerste zitting van den militieraad wordt uitspraak gedaan omtrent:

- a.* hen, die wenschen als vrijwilliger voor de militie te worden toegelaten en voor den militieraad zijn verschenen;
- b.* de lotelingen, door of voor wie vrijstelling is gevraagd;
- c.* alle overige lotelingen, voor zoover zij niet verkeerden in een der gevallen in art. 62 § 1 voorzien, tenzij wat de onder *b* van die paragraaf vermelden betreft, aan deze overeenkomstig § 2 van art. 62 vrijstelling kan worden verleend, onder 1°., 2°. of 3°. van art. 62 voorzien, tenzij, wat de onder 2°, van dat artikel vermelden betreft, aan deze overeenkomstig de laatste zinsnede van art. 62 vrijstelling kan worden verleend.

§ 2. Wanneer zaken in de eerste zitting niet op den bestemden dag kunnen worden afgedaan, kan de militieraad zijn uitspraak uiterlijk tot den 20sten van de maand, volgende op die, waarin de zitting is geopend, verdagen.

ART. 93. In de tweede zitting van den militieraad wordt uitspraak gedaan omtrent:

- a.* de lotelingen, in art. 62 bedoeld, voor zoover hun niet reeds vrijstelling is verleend;
- b.* hen, die verlangen als plaatsvervanger of nummervwisselaar te worden toegelaten.

ART. 94. § 1. Alle besluiten van den militieraad worden bij meerderheid van stemmen genomen.

§ 2. De voorzitter en de leden onthouden zich van medestemmen over zaken, waarin personen, hun in bloed- of aanverwantschap, tot den derden graad ingesloten, bestaande, betrokken zijn.

§ 3. Tot het doen van uitspraak in zoodanige zaken worden hunne plaatsvervangers opgeroepen.

ART. 95. § 1. Omtrent iedere loteling wordt afzonderlijk een uitspraak gedaan; zij luidt:

- a.* of: vrijgesteld wegens (de redenen daarachter bij te voegen);
- b.* of: tot den dienst aangewezen;
- c.* of: voor altijd uitgesloten, volgens art. 61 der wet;

d. òf: voorloopig uitgesloten, volgens art. 62 der wet.

§ 2. De uitspraak wordt in het lotingsregister achter den naam van den loteling, wien zij geldt, opgeteekend en elke uitspraak staande de zitting door de handteekening van den voorzitter gewaarmerkt.

ART. 96. § 1. De militieraad doet omtrent elk, die zich als vrijwilliger voor de militie heeft aangeboden en voor den raad is verschenen, afzonderlijk een uitspraak; zij luidt:

a. òf: toegelaten;

b. òf: afgewezen wegens (de redenen daarachter bij te voegen).

§ 2. De uitspraak wordt op de naamlijst, in art. 12 § 2 vermeld, en op het dubbel van die lijst, achter den naam van den persoon, wien zij geldt, opgeteekend en elke uitspraak staande de zitting door de handteekening van den voorzitter gewaarmerkt.

ART. 97. § 1. De militieraad houdt voor elke lichte twee registers, vermeldende het eene de personen, die zich als plaatsvervanger hebben aangeboden, het andere de lotelingen, die verlangen als nummervwisselaar te worden toegelaten.

§ 2. Deze registers zijn ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 3. De militieraad doet omtrent elk, die zich als plaatsvervanger of als nummervwisselaar heeft aangeboden, afzonderlijk een uitspraak; zij luidt:

a. òf: toegelaten;

b. òf: afgewezen wegens (de redenen daarachter bij te voegen).

§ 4. De uitspraak wordt in het register achter den naam van den persoon, wien zij geldt, opgeteekend en elke uitspraak staande de zitting door de handteekening van den voorzitter gewaarmerkt.

ART. 98. § 1. Gedurende tien dagen, te rekenen van den dag, waarop de militieraad een uitspraak heeft gedaan, kunnen tegen die uitspraak, voor zoover zij niet valt in de uitzonderingen, in art. 99 vermeld, overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk IX bij Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke de betrokken loteling voor de militie is ingeschreven, bezwaren worden ingebracht:

a. door den loteling, omtrent wien de uitspraak is gedaan;

b. door den loteling, die ten gevolge van de uitspraak kan worden opgeroepen;

c. door den betrokken militiecommissaris.

§ 2. Is de tiende dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan kan het bezwaar daags daarna worden ingebracht.

§ 3. Geene bezwaren kunnen andere redenen van vrijstelling betreffen, dan die bij den militieraad werden ingebracht. Aanvulling van het bewijs, dat deze redenen bestaan, is niet uitgesloten.

§ 4. Van de uitspraak van Gedeputeerde Staten kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk X bij Ons in beroep worden gekomen:

a. door den loteling, omtrent wien de uitspraak is gedaan;

b. door den loteling, wiens bezwaren door de uitspraak niet zijn weggenomen;

c. door den loteling, die ten gevolge van de uitspraak kan worden opgeroepen;

d. door Onzen commissaris in de provincie.

§ 5. Voor een ongehuwde kan het bezwaar worden ingebracht of het beroep worden ingesteld door zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, door zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, door zijn voogd.

ART. 99. Geene bezwaren kunnen worden ingediend tegen een uitspraak, waarbij:

a. een loteling tot den dienst is aangewezen, zonder dat door of voor hem op den tijd en de plaats, ingevolge deze wet bepaald, eenige reden van vrijstelling was ingebracht;

b. vrijstelling van dienst is verleend of geweigerd op grond van het niet of al bezitten van de gevorderde lengte;

c. vrijstelling van dienst is verleend of geweigerd na overlegging van de verklaring, in art. 57 § 3 vermeld;

d. iemand, die zich als vrijwilliger voor de militie, als plaatsvervanger of als nummervervisselaar had aangeboden, wegens gemis van de gevorderde vereischen of bewijsstukken niet is toegelaten.

ART. 100. De uitvoering van de uitspraak van den militieraad, waartegen overeenkomstig art. 103 § § 1, 2 en 4 en binnen den tijd, bij de wet bepaald, bezwaar is ingebracht, blijft tot aan de einduitspraak geschorst.

ART. 101. § 1. De voor den geregelden loop der werkzaamheden van den militieraad noodige voorschriften worden door Ons gegeven.

§ 2. Tevens wordt door Ons bepaald hoe, na afloop van een zitting van den militieraad, gehandeld moet worden met de lotings- en andere registers en met de aan den militieraad overgelegde naamlijsten en bewijsstukken.

HOOFDSTUK VIII.

VAN HET GENEESKUNDIG ONDERZOEK VOOR DEN MILITIERAAD OF VOOR GEDEPUTEERDE STATEN.

ART. 102. § 1. Indien een geneeskundig onderzoek noodig is, wordt de militieraad of worden Gedeputeerde Staten daarin bijgestaan door een burgerlijk geneeskundige en een militaire officier van gezondheid.

§ 2. De burgerlijke geneeskundige wordt, naar gelang zijn bijstand bij den militieraad of bij Gedeputeerde Staten wordt vereischt, door den voorzitter van den militieraad of door Onzen commissaris in de provincie en de officier van gezondheid door den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht aangewezen.

§ 3. Zij leggen, eenmaal voor elke lichter, alvorens hunne werkzaamheden aan te vangen, in handen van den voorzitter van het college, tot bijstand waarvan zij zijn geroepen, een eed of belofte af, volgens een daarvan door Ons te geven voorschrift.

§ 4. Is geen officier van gezondheid aanwezig of beschikbaar gesteld, dan wijst de voorzitter van den militieraad of Onze commissaris in de provincie een tweeden burgerlijken geneeskundige aan. Op dezen is de vorige paragraaf van toepassing.

§ 5. Bij den militieraad worden de burgerlijke geneeskundigen zooveel mogelijk dagelijks afgewisseld.

§ 6. Geldt het bezwaren tegen een uitspraak van den militieraad betreffende het al of niet verlenen van vrijstelling wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, dan mogen zij, die Gedeputeerde Staten in het geneeskundig onderzoek bijstaan, niet dezelfde zijn, die den militieraad bij het doen van de uitspraak, waartegen bezwaar is ingebracht, hebben bijgestaan.

§ 7. Is een militieplichtige, die geneeskundig moet worden onderzocht, wegens ziekte of gebreken buiten staat, tot het ondergaan van dat onderzoek op de aangewezen plaats op te komen, en verkeert hij niet in het geval, bij art. 57 § 3 voorzien, dan geschiedt het onderzoek door een daartoe door den voorzitter van den militieraad of door Onzen commissaris in de provincie aan te wijzen burgerlijk geneeskundige en door den aan den militieraad of aan Gedeputeerde Staten toegevoegden officier van gezondheid, of, in geval in § 4 van dit artikel vermeld, door twee door den voorzitter van den militieraad of door Onzen commissaris in de provincie aan te wijzen burgerlijke geneeskundigen te zamen of afzonderlijk.

§ 8. Ligt de plaats van het verblijf van den militieplichtige in een ander militiedistrict of in een andere provincie, dan wordt het onderzoek gedaan door een burgerlijk geneeskundige en een officier van gezondheid, of, is geen officier van gezondheid aanwezig of beschikbaar gesteld, door twee burgerlijke genees-

kundigen, op aanvraag van den voorzitter van den militieraad of van Onzen commissaris in de provincie aan te wijzen door den voorzitter van den militieraad in het district, binnen hetwelk of door Onzen commissaris in de provincie, binnen welke de militieplichtige verblijft houdt.

§ 9. Zij, die krachtens § 7 of 8 van dit artikel met het onderzoek belast zijn geweest, zenden elk, binnen acht dagen na de dagteekening van den hem gegeven last tot onderzoek, een door hem ondertekende omstandige verklaring omtrent den toestand van den militieplichtige aan den militieraad of aan Gedeputeerde Staten, die de uitspraak moet of moeten doen.

§ 10. Indien de in § 3 van dit artikel bedoelde eed of belofte door hen, aan wie het onderzoek is opgedragen, nog niet is gedaan, dan leggen zij dien eed of die belofte alsnog, vóór den aanvang hunner werkzaamheden, af in handen van den voorzitter van het college, tot bijstand waarvan zij zijn geroepen, of zenden aan dien voorzitter een schriftelijke eedsverklaring in.

§ 11. De burgerlijke geneeskundigen genieten voor elke vergadering, die zij bijwonen, presentiegeld, en voor het onderzoek van iederen militieplichtige in § 7 of 8 van dit artikel bedoeld, vacatiegeld. In dit laatste is het afleggen van den eed of het inzenden van een schriftelijke eedsverklaring, alsmede de in te zenden omstandige verklaring omtrent den toestand van den onderzochten persoon begrepen. Het bedrag van het presentie- en van het vacatiegeld wordt door Ons bepaald.

§ 12. Zij ontvangen voorts, zoo zij zich tot het bijwonen van een vergadering van den militieraad of van Gedeputeerde Staten of tot het doen van onderzoek buiten hunne woonplaats moeten begeven, reis- en verblijfkosten, in de gevallen en tot het bedrag, door Ons te bepalen.

§ 13. Het presentiegeld, het vacatiegeld en de reis- en verblijfkosten, in dit artikel vermeld, komen, behoudens de uitzondering bij art. 74 § 2 gemaakt, ten laste van het Rijk.

§ 14. De militieraad en Gedeputeerde Staten zijn niet verplicht, in het doen van hunne uitspraak het gevoelen der burgerlijke geneeskundigen en van de officieren van gezondheid, die hen bijstaan, of de overgelegde verklaring, in art. 57 § 3 vermeld, te volgen.

HOOFDSTUK IX.

VAN DE WIJZE VAN INDIENEN EN DE BEHANDELING VAN BEZWAREN BETREFFENDE DE INSCHRIJVING VOOR DE MILITIE, DE LOTING, DE INVULLING VAN HET LOTINGSREGISTER EN DE UITSPRAKEN VAN DEN MILITIERAAD.

ART. 103. § 1. In de gevallen, waarin de wet bevoegdheid geeft tot het bij Gedeputeerde Staten inbrengen van bezwaar, geschiedt dit door middel van een aan hen gericht verzoekschrift, vermeldende het bezwaar, door de noodige bewijsstukken gestaafd, en ondertekend door hem of haar, die het inbrengt.

§ 2. Het verzoekschrift kan op ongezegeld papier worden geschreven en wordt tegen bewijs van ontvangst ingeleverd bij den burgemeester der gemeente, waar hij, wien het bezwaar geldt, voor de militie ingeschreven is of ingeschreven had moeten zijn, of bij den burgemeester der gemeente, voor welke de loting plaats had.

§ 3. De burgemeester stelt op het verzoekschrift een gewaarmerkte aantekening van den dag van inlevering en zendt het met de overgelegde stukken ten spoedigste aan Gedeputeerde Staten.

§ 4. Onze commissaris in de provincie of de militiecommissaris dient zijne bezwaren in door middel van een brief aan Gedeputeerde Staten.

§ 5. Is het verzoekschrift, in § 1 van dit artikel bedoeld, niet overeenkomstig § 2 en binnen den bepaalden tijd ingeleverd, of is die tijd door Onzen commissaris in de provincie of door den militiecommissaris niet in acht genomen, dan

wordt het bezwaar als niet ingebracht beschouwd en daarvan door Gedeputeerde Staten kennis gegeven aan hem of haar, die het verzoekschrift of den brief heeft onderteekeud.

ART. 104. § 1. Gedeputeerde Staten onderzoeken de overeenkomstig art. 103 §§ 1, 2 en 4 ingebrachte bezwaren zonder uitstel en doen omtrent elke zaak afzonderlijk ten spoedigste een uitspraak, met redenen omkleed.

§ 2. Betreffen de bezwaren de inschrijving, al of niet, voor de militie, de toepassing, al of niet, van art. 29, of de inschrijving voor de militie in een andere gemeente dan waar zij had moeten geschieden, dan kunnen Gedeputeerde Staten:

- a. de doorhaling op het inschrijvingsregister bevelen van den naam van hem, die daarop ten onrechte voorkomt;
- b. de inschrijving opnieuw, voor de militie bevelen van den militieplichtige, ten aanzien van wien art. 29 ten onrechte toegepast is;
- c. voor zoover art. 27 § 2 van toepassing is, de inschrijving bevelen van hem, die ingeschreven is in een andere gemeente dan waar de inschrijving had moeten plaats hebben.

§ 3. Behoort de gemeente, waar de inschrijving had moeten geschieden, tot een andere provincie, dan bevelen Gedeputeerde Staten slechts de doorhaling op het inschrijvingsregister van den naam van hem, die ten onrechte in hunne provincie ingeschreven werd, en deelen hunne uitspraak ten spoedigste mede aan Gedeputeerde Staten der provincie, waar de inschrijving voor de militie had moeten plaats hebben.

§ 4. Betreffen de bezwaren de toepassing, al of niet, van art. 37 § 1, dan kunnen Gedeputeerde Staten:

- a. de doorhaling op het lotingsregister bevelen van den naam van den loteling, ten aanzien van wien die paragraaf zooveel het ingezetenschap aangaat, ten onrechte niet toegepast is;
- b. de inschrijving, opnieuw, voor de militie bevelen van den militieplichtige, ten aanzien van wien art. 37 § 1 ten onrechte toegepast is.

§ 5. Betreffen de bezwaren de wijze, waarop een loting of naloting heeft plaats gehad, dan kunnen Gedeputeerde Staten de loting of naloting vernietigen, wanneer en voor zoover een gepleegde onregelmatigheid op den uitslag der loting van invloed heeft kunnen zijn.

§ 6. Betreffen de bezwaren de wijze van invulling van het lotingsregister, dan kunnen Gedeputeerde Staten verbetering van dat register bevelen.

§ 7. Betreffen de bezwaren een uitspraak van den militieraad, dan kunnen Gedeputeerde Staten haar vernietigen en zoodanige uitspraak doen, als zij bevinden te behooren.

ART. 105. § 1. Alle schrifturen en bewijsstukken, tot staving der bezwaren ingediend, met uitzondering van die betreffende het al of niet verleenen van vrijstelling wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, worden gedurende een door den voorzitter van het college van Gedeputeerde Staten te bepalen termijn ter provinciale griffie nedergelegd; daarvan wordt aankondiging gedaan in het nieuws-papier, waarin de provinciale aankondigingen gewoonlijk geschieden.

§ 2. Zoo de bezwaren zijn ingebracht op grond van art. 32, 43, 45 of 49, of tegen een, om andere redenen dan ziekelijke gesteldheid of gebreken, verleende vrijstelling of tegen een uitgesproken uitsluiting van den dienst, geeft de griffier der Staten van den dag, waarop de stukken ter provinciale griffie nedergelegd zullen worden, en van den tijd, gedurende welken zij aldaar zullen blijven liggen, kennis aan den belanghebbende.

§ 3. Aan de belanghebbenden of hunne gemachtigden wordt, op hun verzoek, van de stukken inzage en te hunnen koste, volgens een door Ons vast te stellen tarief, afschrift gegeven.

§ 4. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd, bij de belanghebbenden of hunne gemachtigden de inlichtingen in te winnen, die het onderzoek vordert.

ART. 106. § 1. Omtrent alle andere bezwaren dan die betreffende het al of niet verleenen van vrijstelling wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, wordt in een openbare vergadering van Gedeputeerde Staten door een der leden, door den voorzitter tot rapporteur te benoemen, schriftelijk verslag uitgebracht, behelzende een overzicht van de zaak en van haren loop en vermeldende de gevoerde beweringen en de overgelegde bewijsstukken.

§ 2. De verslaggever onthoudt zich van het uiten van een gevoelen.

§ 3. Het beleggen der openbare vergadering wordt in het nieuwspapier, waarin de provinciale aankondigingen gewoonlijk geschieden, aangekondigd.

§ 4. De voorzitter is bevoegd, tot handhaving der orde bij de vergadering den sterken arm in te roepen en in geval de orde op eenigerlei wijze wordt gestoord, hen, die dit doen, het vertrek te doen verlaten.

§ 5. De belanghebbenden worden bij brieven opgeroepen om in de vergadering in § 1 van dit artikel bedoeld, te verschijnen en, na het uitbrengen van het verslag, toegelaten om persoonlijk of door hunne gemachtigden hunne belangen toe te lichten.

§ 6. Gedeputeerde Staten beraadslagen daarna met gesloten deuren en beslissen binnen tien dagen na de openbare vergadering, in de vorige paragraaf vermeld.

ART. 107. § 1. In geval bezwaren zijn ingebracht betreffende het al of niet verleenen van vrijstelling wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, doen Gedeputeerde Staten uitspraak na den loteling voor zich te hebben doen verschijnen en geneeskundig onderzoeken. Hij wordt daartoe door hen opgeroepen, met opgaaf van tijd en plaats, voor het onderzoek bestemd.

§ 2. De loteling, die verblijf houdt in een gemeente, niet behoorende tot de provincie, waarin hij voor de militie is ingeschreven, kan, met goedvinden van Gedeputeerde Staten der provincie, waarin de inschrijving plaats had, geneeskundig onderzocht worden door Gedeputeerde Staten der provincie, waar hij verblijf houdt.

§ 3. Gedeputeerde Staten van deze provincie worden door hunne ambtgenooten der andere provincie van de krachtens de vorige paragraaf verleende vergunning onderricht en geven van de uitspraak, door hen over den loteling gedaan, ten spoedigste kennis aan Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke de loteling voor de militie is ingeschreven.

§ 4. Van die uitspraak geschiedt aantekening in het lotingsregister bij den naam van den loteling, wien zij geldt, met vermelding van het college, door hetwelk en van den dag, waarop de uitspraak is gedaan.

ART. 108. Wanneer een loteling, die niet verkeert in het geval bij art. 102 § 7 voorzien, weigert of in gebreke blijft, aan de krachtens art. 107 door Gedeputeerde Staten gedane oproeping te voldoen, dan bevelen deze, dat hij onder verzekerd geleide voor hen worde gebracht.

ART. 109. § 1. De uitspraak van Gedeputeerde Staten wordt onverminderd het bepaalde bij art. 104 § 3 en bij art. 107 § 3, ten spoedigste medegedeeld:

a. aan hem of haar, die het bezwaar inbracht;

b. aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar hij, wien het bezwaar geldt, voor de militie ingeschreven is of ingeschreven had moeten zijn, of aan burgemeester en wethouders der gemeente, voor welke de loting plaats had;

c. aan den militiecommissaris, tenzij aan dezen mededeeling gedaan wordt overeenkomstig het bepaalde bij *a* dezer paragraaf;

d. indien het bezwaar een uitspraak van den militieraad geldt, aan den militieraad, tegen wiens uitspraak het bezwaar was ingebracht.

§ 2. Geldt de uitspraak andere bezwaren dan die betreffende het al of niet verleenen van vrijstelling wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, dan wordt zij tevens op den dag, waarop zij aan hem of haar, die het bezwaar inbracht, is medegedeeld, ter secretarie van de gemeente, in de vorige paragraaf onder

b vermeld, door den burgemeester dier gemeente voor elk ter lezing nedergelegd; zij blijft tot dat einde aldaar liggen gedurende de vijf daaropvolgende dagen, de Zon- of een algemeene christelijke feestdag hierin niet begrepen.

§ 3. Van die nederlegging wordt door den burgemeester openbare kennisgeving gedaan en proces-verbaal opgemaakt.

§ 4. Van elke uitspraak door Gedeputeerde Staten omtrent bij hen ingebrachte bezwaren gedaan, geschiedt aantekening in het inschrijvingsregister, zoo het bezwaar betrekking had op de inschrijving van iemand, die op dat register voorkomt; in het lotingsregister, zoo het bezwaar de toepassing van art. 37 § 1, de wijze van invulling van het lotingsregister of een uitspraak van den militieraad betrof.

§ 5. Indien door of voor hem, wiens naam ingevolge een uitspraak van Gedeputeerde Staten op het inschrijvingsregister moet worden doorgehaald, reeds aan de loting was deelgenomen, wordt zijn naam evenzeer op het lotingsregister doorgehaald, met vermelding van de uitspraak, uit kracht waarvan de doorhaling geschiedt.

HOOFDSTUK X.

VAN DE WIJZE EN DEN TIJD VAN BEROEP VAN BESLISSINGEN EN UITSPRAKEN VAN GEDEPUTEERDE STATEN.

ART. 110. § 1. In de gevallen, waarin de wet bevoegdheid geeft bij Ons in beroep te komen van beslissingen of uitspraken van Gedeputeerde Staten, geschiedt dit door middel van een aan Ons gericht verzoekschrift, vermeldende de grieven, door de noodige bewijsstukken gestaafd, en ondertekend door hem of haar, die het beroep instelt.

§ 2. Het verzoekschrift kan op ongezegeld papier worden geschreven en wordt tegen bewijs van ontvangst ingeleverd bij den burgemeester der gemeente, waar hij, wien de beslissing of uitspraak geldt, voor de militie ingeschreven is of ingeschreven had moeten zijn, of voor welke de loting plaats had, of voor het aandeel waarvan hij, wien de uitspraak betreft, ingelijfd had moeten worden.

§ 3. De burgemeester stelt op het verzoekschrift een gewaarmerkte aantekening van den dag van inlevering en zendt het met de overgelegde stukken en met het proces-verbaal, in art. 109 § 3 of in art. 202 § 3 bedoeld, onverwijld aan Onzen commissaris in de provincie, die een en ander ten spoedigste aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken opzendt.

§ 4. In geval Onze commissaris in de provincie in beroep komt van een beslissing of uitspraak van Gedeputeerde Staten, geschiedt dit door middel van een aan Ons gericht verslag, dat met de stukken op de zaak betrekkelijk aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken wordt gezonden.

§ 5. Is het verzoekschrift, in § 1 van dit artikel bedoeld, niet overeenkomstig § 2 en binnen den bij art. 112 bepaalden tijd ingeleverd, of is die tijd door Onzen commissaris in de provincie niet in acht genomen, dan wordt het beroep als niet ingesteld beschouwd en daarvan door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken kennis gegeven aan hem of haar, die het verzoekschrift heeft ondertekend, of aan Onzen commissaris in de provincie.

ART. 111. Geen beroep kan worden ingesteld tegen een uitspraak van Gedeputeerde Staten, waarbij:

a. een militieplichtige tot den dienst aangewezen of zijn aanwijzing tot den dienst gehandhaafd is op grond dat door of voor hem op den tijd en de plaats, ingevolge deze wet bepaald, geen reden van vrijstelling was ingebracht, of bij Gedeputeerde Staten vrijstelling was gevraagd om een andere reden, dan die aan de uitspraak van den militieraad werd onderworpen; aanvulling echter van het bewijs, dat de bij den militieraad ingebrachte reden van vrijstelling bestaat, is niet uitgesloten;

b. vrijstelling van dienst is verleend of geweigerd op grond van het niet of al bezitten van de gevorderde lengte;

c. vrijstelling van dienst wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken verleend of een op dien grond gevraagde vrijstelling geweigerd is;

d. vrijstelling van dienst is verleend wegens het volbracht zijn van het 25ste of van het 40ste levensjaar;

e. iemand, die zich als plaatsvervanger of nummervwisselaar had aangeboden, wegens gemis van de gevorderde vereischten of bewijsstukken niet is toegelaten;

f. iemand al of niet geschikt is verklaard voor den dienst.

ART. 112. § 1. Het beroep wordt ingesteld:

a. in het geval voorzien bij art. 27 § 4, binnen de vijf dagen, volgende op den dag, waarop de kennisgeving, in § 3 van dat artikel bedoeld, gedaan is;

b. in de gevallen voorzien bij de artt. 32, 43, 45 en 49, binnen de vijf dagen, volgende op den dag, waarop de uitspraak van Gedeputeerde Staten overeenkomstig art. 109 ter secretarie van de gemeente, in § 1 b van dat artikel vermeld, voor elk ter lezing is nedergelegd;

c. in alle andere gevallen, binnen de tien dagen, volgende op den dag, waarop de uitspraak van Gedeputeerde Staten overeenkomstig art. 109 of 202 ter secretarie van de gemeente, in § 1 b van eerst- of in § 1 van laatstgenoemd artikel vermeld, voor elk ter lezing is nedergelegd.

§ 2. Wordt het beroep ingesteld door Onzen commissaris in de provincie, dan geschiedt dit binnen den bovenvermelden tijd, die echter in dit geval aanvangt met den dag, volgende op dien, waarop de beslissing door Gedeputeerde Staten genomen of de uitspraak gedaan is.

§ 3. Is de laatste dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan kan het beroep daags daarna worden ingesteld.

ART. 113. De uitvoering van de uitspraak van Gedeputeerde Staten, waarvan overeenkomstig art. 110 §§ 1, 2 en 4 en binnen den tijd, bij de wet bepaald, bij Ons in beroep is gekomen, blijft tot aan de eindbeslissing geschorst, de gevallen voorzien bij de artt. 27, 32, 43, 45 en 49 uitgezonderd.

ART. 114. § 1. Onze beslissing, zoo spoedig mogelijk nadat het beroep is gedaan, bij een met redenen ontleed besluit, den Raad van State (afdeeling voor de geschillen van bestuur) gehoord, te nemen, wordt medegedeeld aan de personen, in art. 109 § 1 a, b en c vermeld, aan Gedeputeerde Staten, op wier beslissing of uitspraak zij betrekking heeft, alsmede aan Onzen commissaris in de provincie, die voor de uitvoering zorgt.

§ 2. Ten aanzien van Onze beslissing geldt art. 109 §§ 4 en 5.

§ 3. De beide voorgaande paragrafen zijn niet van toepassing op Onze beslissing genomen naar aanleiding van een krachtens art. 203 ingesteld beroep. Daarvoor geldt art. 204.

HOOFDSTUK XI.

VAN DEN MILITIECOMMISSARIS.

ART. 115. § 1. De militiecommissaris wordt door Ons benoemd en ontslagen.

§ 2. Om militiecommissaris te zijn, moet men Nederlander en in het volle genot der burgerlijke en burgerschapsrechten wezen en den leeftijd van dertig jaren hebben vervuld.

ART. 116. De militiecommissaris heeft den rang van luitenant-kolonel, tenzij hij een hooger rang als gepensionneerd officier mocht hebben.

§ 2. Hij heeft zijn vaste woonplaats in de door Ons aan te wijzen gemeente.

ART. 117. Bij ongesteldheid, afwezigheid of ontstentenis van den militiecommissaris worden zijne werkzaamheden tijdelijk waargenomen door een door Onzen commissaris in de provincie aan te wijzen persoon.

ART. 118. De bevoegdheid en de werkzaamheden van den militiecommissaris worden door Ons, in overeenstemming met deze wet, geregeld.

ART. 119. De militiecommissaris en de persoon, tot de tijdelijke waarneming der betrekking van militiecommissaris aangewezen, ontvangen, zoo zij zich ter zake van verrichtingen, aan die betrekking verbonden, buiten hunne woonplaats moeten begeven, reis- en verblijfkosten uit 's Rijks kas, in de gevallen en tot het bedrag, door Ons te bepalen.

HOOFDSTUK XII.

VAN HET OPROEPEN EN HET AFLEVEREN VAN DE BIJ DE MILITIE IN TE LIJVEN MANSCHAPPEN.

ART. 120. De tot den dienst aangewezen lotelingen zijn tot het voltallig maken van het gedeelte, door de gemeente, waartoe zij behooren, in de lichter te dragen, verplicht naar de volgorde der door of voor hen getrokken nummers, te beginnen met het laagste.

ART. 121. § 1. Behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt, geschiedt de aflevering ter inlijving van de voor de lichter van het jaar tot dienst verplichte lotelingen, van hunne plaatsvervangers of nummerwisselaars en van de voor die lichter als vrijwilliger toegelatenen jaarlijks in de eerste helft van October.

§ 2. Indien door buitengewone omstandigheden de aflevering, in de vorige paragraaf bedoeld, niet in de eerste helft van October kan plaats hebben, wordt door Ons een andere tijd daartoe aangewezen.

ART. 122. § 1. Onze commissaris in de provincie bepaalt, in overleg met de militaire autoriteit in art. 125 § 1 bedoeld, de plaatsen, dagen en uren voor de aflevering van hen, die bij de militie moeten worden ingelijfd.

§ 2. Hiervan geschiedt, in elke gemeente zooveel de daar voor de militie ingeschrevenen en hen, die zich aldaar als vrijwilliger voor de militie hebben aangemeld, betreft, door den burgemeester, ten minste vijf dagen vóór den bepaalden dag, een openbare kennisgeving.

ART. 123. § 1. Ieder tot den dienst verplicht loteling en ieder, die als vrijwilliger voor de militie is toegelaten, ontvangt, ten minste vijf dagen vóór den dag, te zijner aflevering bestemd, door tusschenkomst van den burgemeester der gemeente, waar hij voor de militie ingeschreven is of waar hij zich als vrijwilliger voor de militie aangeboden heeft, van Onzen commissaris in de provincie een brief van oproeping, vermeldende den dag, het uur en de plaats voor de aflevering ter inlijving bepaald.

§ 2. Is voor een tot den dienst verplicht loteling een plaatsvervanger of nummerwisselaar toegelaten, den wordt de oproepingsbrief, in de vorige paragraaf vermeld, door tusschenkomst van den burgemeester der gemeente, waar de loteling, voor wien de plaatsvervanger of nummerwisselaar werd toegelaten, voor de militie ingeschreven is, gezonden aan hem, die zich als plaatsvervanger of nummerwisselaar verbonden heeft.

§ 3. De oproepingsbrief is ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 4. Het niet ontvangen van dien brief onthelt niet van de verplichting om op den tijd en de plaats, overeenkomstig art. 122 bepaald, ter aflevering op te komen.

§ 5. Wordt voor het tijdstip, in den oproepingsbrief vermeld, ten genoegen van Onzen commissaris in de provincie bewezen, dat een opgeroepene ten gevolge van ziekte buiten staat is om op evenbedoeld tijdstip ter aflevering op te komen, dan kan hij door Onzen commissaris tegen een ander tijdstip ter aflevering worden opgeroepen. Bevindt een in te lijven persoon, op wien art. 62 niet is toegepast, zich in hechtenis, of verkeert hij in het geval, in § 1 c van dat artikel bedoeld, op het tijdstip, waarop de oproeping zou moeten plaats hebben, of op dat in zijn oproepingsbrief vermeld, dan wordt de oproeping of de inlijving

aangehouden, in het eerste geval tot na zijn invrijheidstelling, in het tweede geval totdat de tijd verstreken is, waarvoor hem het recht werd ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen. Ten aanzien van de oproeping of nieuwe oproeping, in deze paragraaf bedoeld, gelden de vier voorgaande paragrafen en art. 122 en § 2.

§ 6. Indien een tot den dienst bij de militia verplicht loteling zich reeds in dienst bevindt ten gevolge van de verbintenis, in art. 17 § 2 vermeld of als vrijwilliger voor de militia, heeft de oproeping, in § 1 van dit artikel bedoeld, niet plaats. Van zijn dienstverplichting bij de militia wordt, overeenkomstig de door Ons te geven voorschriften, aantekening gedaan in het stamboek; hiervan wordt hem kennis geven. De aantekening geldt voor inlijving.

§ 7. De tot den dienst verplichte lotelingen, aan wie op grond van art. 146 § 1 of 2 tijdelijke ontheffing van den werkelijken dienst is verleend; of aan wie krachtens § 3 van dat artikel voor den duur van hun geheelen diensttijd ontheffing van dien dienst is toegekend, ontvangen den oproepingsbrief, in § 1 van dit artikel vermeld, niet en behoeven niet ter aflevering op te komen. Hunne inlijving bij de militia geschiedt op de door Ons te bepalen wijze.

ART. 124. Wanneer omtrent bezwaren, krachtens art. 32, 43, 45, 49 of 98 bij Gedeputeerde Staten ingebracht, of omtrent een bij Ons ingesteld beroep van een beslissing of uitspraak van Gedeputeerde Staten, geen einduitspraak is gedaan op het tijdstip, waarop, ware geen bezwaar ingediend of geen beroep ingesteld, de oproeping ter aflevering zou moeten geschieden, dan wordt de oproeping of, in het geval, bij art. 123 § 6 of 7 bedoeld, de inlijving van hen, wier dienstplicht bij de militia afhankelijk kan zijn van de einduitspraak, tot na die uitspraak aangehouden.

ART. 125. § 1. De aflevering geschiedt aan de daartoe door Ons aan te wijzen militaire autoriteit, door of vanwege Onzen commissaris in de provincie.

§ 2. Indien een der in art. 123 § 1 bedoelde personen verblijf houdt in een andere provincie dan voor het aandeel waarvan hij moet worden ingelijfd, dan kan, met goedvinden van Onzen commissaris in laatstbedoelde provincie, de inlijving plaats hebben door of vanwege Onzen commissaris in de provincie van het verblijf. In dit geval wordt de oproeping ter aflevering door dezen gedaan. Hierbij gelden art. 122 § 2 en art. 123 §§ 1, 3 en 4. Wordt door den opgeroepene aan de oproeping niet voldaan, dan wordt art. 191 op hem toegepast in de provincie, waar hij ter aflevering had moeten opkomen.

§ 3. De voor de zeemilitie bestemde manschappen worden bij de aflevering door de militaire autoriteit, in § 1 van dit artikel bedoeld, aan een daarvoor aangewezen officier van de zeemacht of van het korps mariniers overgegeven.

§ 4. Ter bevordering van den geregelden loop der aflevering en inlijving en omtrent hetgeen ter zake van of bij de aflevering inlijving moet geschieden, kunnen door Ons voorschriften worden gegeven.

ART. 126. § 1. De burgemeester van elke gemeente zorgt, indien Onze commissaris in de provincie het noodig acht, voor het verzamelen van de manschappen, tot het door zijn gemeente in de lichte te leveren gedeelte behoorende, en voor hunne overbrenging naar de voor de aflevering bestemde plaats.

§ 2. Algemeene voorschriften omtrent het verzamelen en de overbrenging van die manschappen worden door Onzen commissaris in de provincie gegeven.

§ 3. Zij, die met de overbrenging, naar de plaats van aflevering, van bij de militia in te lijven manschappen belast zijn en zich tot het volbrengen van dien last buiten hunne woonplaats moeten begeven, ontvangen reis- en verblijfkosten uit 's Rijks kas, in de gevallen en tot het bedrag door Ons te bepalen.

ART. 127. Het ter aflevering oproepen, het overbrengen en het afleveren van hen, die ten gevolge van een uitspraak van Gedeputeerde Staten of van Ons tot dienst bij de militia verplicht zijn, en in het algemeen van allen, die op een ander tijdstip dan bij art. 121 bedoeld, bij de militia ingelijfd moeten worden, geschieden overeenkomstig de artt. 120, 122, 123, 125 en 126.

ART. 128. Zoodra de manschappen, die ter aflevering worden opgezonden, hunne woonplaats verlaten, komen de kosten van hunne reis, voeding en huisvesting ten laste van het Rijk.

ART. 129. § 1. Binnen twee maanden na de aflevering van een militieplichtige, die niet als plaatsvervanger is opgetreden, kan zijn herkeuring wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, welke bevonden zijn reeds vóór zijn aflevering te hebben bestaan, of wegens gemis van de gevorderde lengte, door het militair gezag bij Gedeputeerde Staten der provincie, waartoe de gemeente, voor welke hij is afgeleverd, behoort, worden gevraagd.

§ 2. De herkeuring in de vorige paragraaf bedoeld, wordt niet gevraagd ten aanzien van een militieplichtige, afgeleverd na 10 December van het jaar, voor de lichting waarvan hij is ingelijfd, noch ten aanzien van hem, die afgeleverd is in een ander jaar, dan voor de lichting waarvan zijn inlijving plaats had.

ART. 130 § 1. Binnen veertien dagen na de aanvraag, in het vorige artikel vermeld, doen Gedeputeerde Staten den militieplichtige voor zich verschijnen en, is de herkeuring gevraagd wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, geneeskundig onderzoeken.

§ 2. Gedeputeerde Staten doen vervolgens ten spoedigste een uitspraak, hetzij tot afkeuring van den militieplichtige voor den dienst bij de militie, hetzij tot zijn geschiktverklaring voor dien dienst.

§ 3. Verkeert de militieplichtige in het geval, bij art. 57 § 3 of bij art. 102 § 7 voorzien, en is zijn herkeuring niet gevraagd op grond van gemis van de gevorderde lengte, dan kunnen Gedeputeerde Staten uitspraak doen, zonder dat hij voor hen verschijne.

ART. 131. § 1. Indien de militieplichtige, in art. 129 bedoeld, door Gedeputeerde Staten wordt afgekeurd, wordt hij uit den dienst ontslagen.

§ 2. Geschiedt die afkeuring vóór 15 December van het jaar, voor de lichting waarvan hij was afgeleverd, dan wordt de houder van het aan de beurt liggend nummer der lichting van dat jaar en van de gemeente, voor welke zijn aflevering plaats had, of, was hij nummervwisselaar, de loteling, voor wien hij in dienst was opgetreden, overwijd ter inlijving opgeroepen.

HOOFDSTUK XIII.

VAN DEN DIENST, HET VERLOF EN HET ONTSLAG DER BIJ DE MILITIE INGELIJFDEN.

Afdeeling I. Van den dienst der militie te land.

ART. 132. § 1. De afgeleverde voor de militie te land bestemde manschappen worden, volgens de door Ons te geven voorschriften, bij de korpsen van het leger ingelijfd.

§ 2. Vrijwilligers bij de militie worden, voor zoover zij daartoe geschikt bevonden zijn en dit met de belangen van den dienst is overeen te brengen, ingelijfd bij het korps en geplaatst in het garnizoen hunner keuze.

ART. 133. § 1. De bij de militie te land ingelijfd den dienen te gelijk met en op dezelfde wijze als de vrijwilligers bij het leger.

§ 2. De lotelingen en de vrijwilligers bij de militie te land mogen niet, dan met hunne toestemming, naar de koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddelen gezonden worden.

ART. 134. § 1. De bij de militie te land ingelijfd den worden tot eerste oefening twaalf maanden onder de wapenen gehouden, tenzij Wij zulks niet noodig achten.

§ 2. Zij, die niet als plaatsvervanger of nummervwisselaar zijn opgetreden en na hunne inlijving blijken, aan door Ons te stellen eischen te voldoen, kunnen

gedurende een gedeelte van den tijd, voor eerste oefening bepaald, met verlof huiswaarts worden gezonden. De tijd van verlof wordt voor hen als eerste oefeningstijd medegerekend.

§ 3. Op hem, aan wien krachtens de vorige paragraaf verlof is verleend, zijn de artt. 149, 150, 151 §§ 1, 2 en 3, 152, 153 en 154 §§ 2 en 3 van toepassing.

§ 4. Wordt art. 150 § 2, art. 151 § 1 of 2 of art. 153 § 1 door hem niet nageleefd, dan wordt hij onverwijld onder de wapenen geroepen.

ART. 135. § 1. Behalve de lichte, die voor het eerst dient, kan steeds een zesde van het geheele bedrag der vijf lichten van de milite te land onder de wapenen worden gehouden of geroepen.

§ 2. Dat zesde wordt samengesteld uit de manschappen:

a. die krachtens art. 177 zonder loting zijn ingelijfd en hun eerste dienstjaar hebben volbracht, voor zoover zij niet, ten aanzien van het verlof, met de lotelingen zijn gelijk gesteld;

b. die krachtens art. 189 of 192 zijn in dienst gesteld en hun eerste dienstjaar hebben volbracht, voor zoover niet is beslist dat omstandigheden van hun wil onafhankelijk, hen hebben belet voor den burgemeester te verschijnen of aan de oproeping te voldoen;

c. die krachtens art. 196 § 2 in dienst zijn gesteld en hun eerste dienstjaar hebben volbracht;

d. die gedurende den tijd, voor eerste oefening bepaald, gestraft zijn wegens dronkenschap, verkoopen van kleeding of uitrusting, desertie in tijd van vrede of ander vergrijp tegen de krijgstuclit.

ART. 136. § 1. Is het in het vorig artikel bedoelde zesde deel niet op de daar bepaalde wijze voltallig te maken, dan wordt het in de hieronder volgende orde aangevuld:

a. door de niet voor hunne broeders opgetreden plaatsvervangers, die hun eerste dienstjaar hebben volbracht;

b. door de overige manschappen, die hun eerste dienstjaar hebben volbracht;

c. door de niet voor hunne broeders opgetreden plaatsvervangers, die hun tweede dienstjaar hebben volbracht;

d. door de overige manschappen, die hun tweede dienstjaar hebben volbracht.

§ 1. Is slechts een deel van een van deze soorten van manschappen ter aanvulling noodig, dan wordt dat deel aangewezen door loting, op de door Ons te bepalen wijze te houden.

ART. 137. De milite te land komt in gewone tijden jaarlijks eenmaal te zamen om gedurende niet langer dan zes weken in den wapenhandel te worden geoefend, tenzij Wij het raadzaam mochten oordeelen, dat samenkomen geheel of gedeeltelijk achterwege te laten.

ART. 138. § 1. Aan de bij de milite te land ingelijfden, die verlangen, na volbrachten oefeningstijd, minstens voor zes maanden onder de wapenen te blijven of te komen, zonder zich als vrijwilliger te verbinden, wordt zulks, mits zij zich goed hebben gedragen, vergund.

§ 2. Minderjarigen behoeven hiertoe de toestemming niet van hem of haar, die de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent.

ART. 139. § 1. De bij de milite te land ingelijfden worden binnen het Rijk in Europa niet tot het doen van de in art. 105 van het Burgerlijk Wetboek vermelde huwelijksaangifte toegelaten, dan na te hebben overgelegd een schriftelijke toestemming van wege Onzen Minister van Oorlog.

§ 2. Die toestemming wordt in gewone tijden niet geweigerd aan hen, die hun vierde dienstjaar hebben volbracht en zich niet in werkelijken dienst bevinden of daartoe zijn geroepen.

§ 3. Zij wordt niet gevorderd van hen, die voor hun geheelen of voor het nog onvervuld gedeelte van hun diensttijd van den werkelijken dienst zijn ontheven.

§ 4. Op de toestemming, in § 1 van dit artikel bedoeld, is art. 23 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing.

ART. 140. § 1. Het Crimineel Wetboek en het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande zijn op de manschappen der militie te land, die zich onder de wapenen bevinden, van toepassing en, met opzicht tot de verschillende gevallen van desertie, op al de bij de militie te land ingelijfd.

§ 2. Die manschappen worden geacht onder de wapenen te zijn:

- a. zoolang zij zich bij hun korps bevinden;
- b. gedurende den tijd, dien het in art. 156 bedoeld onderzoek duurt;
- c. in het algemeen, wanneer zij in uniform gekleed zijn.

Afdeeling II. Van den dienst der zeemilitie.

ART. 141. De zeemilitie wordt bestemd en opgeleid tot het verrichten van alle diensten, die de zeemacht heeft te bewijzen voor 's land verdediging langs de kusten en binnenslands.

ART. 142. § 1. De manschappen der zeemilitie worden tot eerste oefening twaalf maanden in werkelijken dienst gehouden, tenzij Wij zulks niet noodig achten.

§ 2. Zij komen bovendien in gewone tijden in het jaar, volgende op dat, waarin zij den tijd van eerste oefening hebben volbracht, allen of bij gedeelten te zamen tot het houden van een herhalingsoefening, tenzij Wij het raadzaam mochten oordeelen, dat samenkomen geheel of gedeeltelijk achterwege te laten. De herhalingsoefening duurt voor ieder niet langer dan zes weken.

§ 3. In geval van oorlog of andere buitengewone omstandigheden, kan de zeemilitie, hetzij geheel, hetzij ten deele, door Ons buitengewoon worden bijeengeroepen.

§ 4. Ten zelfden tijd roepen Wij de Staten-Generaal bijeen, opdat een wet het samenblijven der zeemilitie, zooveel mogelijk, bepale.

ART. 143. § 1. Aan de manschappen der zeemilitie, die verlangen, na volbrachten oefeningstijd, minstens voor zes maanden in werkelijken dienst te blijven of te komen, zonder zich als vrijwilliger te verbinden, wordt zulks, mits zij zich goed hebben gedragen, vergund.

§ 2. Minderjarigen behoeven hiertoe de toestemming niet van hem of haar, die de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent.

ART. 144. § 1. De bij de zeemilitie ingelijfd worden binnen het Rijk in Europa niet tot het doen van de in art. 105 van het Burgerlijk Wetboek vermelde huwelijksaangifte toegelaten, dan na te hebben overgelegd een schriftelijke toestemming vanwege Onzen Minister van Marine.

§ 2. Die toestemming wordt in gewone tijden niet geweigerd aan hen, die hun derde dienstjaar hebben volbracht en zich niet in werkelijken dienst bevinden of daartoe zijn geroepen.

§ 3. Zij wordt niet gevorderd van hen, die voor hun geheelen of voor het nog onvervuld gedeelte van hun diensttijd van den werkelijken dienst zijn ontheven.

§ 4. Op de toestemming, in § 1 van dit artikel bedoeld, is art. 23 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing.

ART. 145. § 1. Het Crimineel Wetboek en het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te water zijn op de manschappen der zeemilitie, die zich in werkelijken dienst bevinden, van toepassing en, met opzicht tot de verschillende gevallen van desertie, op al de bij de zeemilitie ingelijfd.

§ 2. Die manschappen worden geacht in werkelijken dienst te zijn: a. van het oogenblik dat zij zijn overgenomen door den officier, in art. 125 § 3 bedoeld, totdat hun verlof is verleend, b. van het oogenblik dat zij tot eerste of tot herhalingsoefening weder samenkomen, totdat zij daarna opnieuw met verlof gaan en c. in het algemeen, wanneer zij in uniform gekleed zijn.

Afdeeling III. Van de ontheffing van den werkelijken dienst.

ART. 146. § 1. Aan de geestelijken en bedienaren van den godsdienst bij de kerkgenootschappen en aan de studenten in de godgeleerdheid, die daartoe aan erkende inrichtingen van onderwijs worden opgeleid, wordt door Ons, op hunne aanvraag, telkens voor één jaar, ontheffing van den werkelijken dienst verleend. Wie voor de toepassing van deze bepaling voor geestelijke, bedienaar van den godsdienst of student in de godgeleerdheid wordt gehouden, wordt door Ons bepaald.

§ 2. Aan hen, die overeenkomstig regelen door Ons gesteld of te stellen, voor den militairen geneeskundigen dienst of tot militairen paardenarts worden opgeleid en de verbintenis, in art. 50 onder *f* bedoeld, niet hebben aangegaan, wordt door Ons, op hunne aanvraag, telkens voor één jaar, ontheffing van den werkelijken dienst verleend. Die ontheffing vervalt en wordt niet vernieuwd zoodra en zoolang de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden is.

§ 3. In bijzondere gevallen kan door Ons ook aan andere dienstplichtigen ontheffing van den werkelijken dienst worden toegekend. Van deze ontheffing wordt telkens mededeeling gedaan in de *Staatscourant*, met opgaaft van de redenen, die daartoe geleid hebben.

§ 4. Omtrent de wijze, waarop de toepasselijkheid van § 1 of 2 van dit artikel op hem, door wien op grond van een dier paragrafen ontheffing wordt gevraagd, moet blijken, en omtrent den tijd en de plaats van inlevering der bij de aanvraag over te leggen bewijsstukken worden door Ons voorschriften gegeven.

ART. 147. § 1. Wordt een krachtens het vorig artikel verleende tijdelijke ontheffing niet opnieuw toegekend en heeft de ingelijfde nog niet, ingevolge art. 134 of 142, zijn eersten oefeningstijd volbracht, dan is hij daartoe alsnog verplicht.

§ 2. Hij, die op grond van art. 146 § 1 was ontheven, doch wien niet op nieuw ontheffing is verleend, is bevoegd, binnen de dertig dagen, volgende op den dag, waarop de tijd verstreken is, waarvoor hem ontheffing was toegekend, tot het doen waarnemen van het onvervuld gedeelte van zijn militiedienst overeenkomstig de bepalingen dezer wet een plaatsvervanger te stellen.

§ 3. Heeft de ingelijfde, wien niet opnieuw ontheffing is toegekend, zijn eersten oefeningstijd nog niet volbracht, dan wordt hij onverwijld voor den werkelijken dienst opgeroepen, tenzij, wat den in de vorige paragraaf bedoelden militieplichtige betreft, voor dezen binnen den daar vermelden tijd een plaatsvervanger is ingelijfd.

§ 4. De oproeping voor den werkelijken dienst van hem, wiens ontheffing niet is vernieuwd, en van hem, wiens ontheffing ingevolge het tweede lid van § 2 van art. 146 is vervallen, geschiedt bij openbare kennisgeving, door den burgemeester der gemeente, waar hij voor de militie ingeschreven is of ingeschreven had moeten zijn. De tijd en de plaats, voor de opkomst in werkelijken dienst bepaald, worden hem bovendien, ten minste vijf dagen te voren, door den burgemeester bekend gemaakt. Dit geschiedt door middel van een aan zijn woning te bezorgen biljet. Het niet ontvangen van dit biljet ontheft niet van de verplichting om aan de oproeping te voldoen.

§ 5. Voldoet hij aan de oproeping niet, dan wordt hij als deserteur behandeld.

§ 6. Indien een broeder of halve broeder van hem, aan wien ontheffing verleend was, krachtens art. 54, § 1 *d* of *e*, bij de militie was ingelijfd, dan wordt die broeder, wanneer hij het vraagt, uit den dienst bij de militie ontslagen zoodra hij, wiens ontheffing niet is vernieuwd, of de voor dezen toegelaten plaatsvervanger in werkelijken dienst is. Deze bepaling geldt niet voor het geval de ontheffing, krachtens art. 146 § 2 toegekend, niet is vernieuwd op grond dat de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden is.

Afdeeling IV. Van het verlof.

ART. 148. De bij de militie ingelijfden worden, wanneer zij niet meer krachtens art. 134, 135, 136, 137, 142, 177, 183, 189, 192 of 196 in werkelijken dienst behooren te blijven, met groot verlof huiswaarts gezonden.

ART. 149. De verlofganger, in het vorige artikel bedoeld, geniet gedurende zijn verloftijd geen soldij, noch toelage uit 's Rijks kas.

ART. 150. § 1. De bij de militie ingelijfde, die in werkelijken dienst is, geeft aan den commandeerenden officier van het korps, waartoe hij behoort, de gemeente op, binnen welke hij zich na bekomen verlof gaat vestigen.

§ 2. Hij vervoegt zich binnen veertien dagen na den dag, waarop hem de verlofpass is uitgereikt, bij den burgemeester dier gemeente en biedt dezen den verlofpass aan, tot het einde in de volgende paragraaf vermeld.

§ 3. De verlofpass wordt door den burgemeester voor gezien geteekend en dadelijk daarna aan den verlofganger teruggegeven.

ART. 151. § 1. De verlofganger, die zich in een andere gemeente gaat vestigen, geeft hiervan, met overhandiging van den verlofpass en met opgaaf van de gemeente, waarheen hij zich begeeft, kennis aan den burgemeester der gemeente, waar hij gevestigd is, die daarvan dadelijk aantekening doet op den verlofpass en dit stuk daarna aan den verlofganger teruggeeft.

§ 2. Binnen veertien dagen na de kennisgeving, in de vorige paragraaf bedoeld, vervoegt hij zich bij den burgemeester der gemeente, waar hij zich gevestigd heeft, en biedt dezen den verlofpass aan, tot het einde in de volgende paragraaf vermeld.

§ 3. De verlofpass wordt door den burgemeester voor gezien geteekend en dadelijk daarna aan den verlofganger teruggegeven.

§ 4. De verlofganger, die in geen gemeente in het register, in art. 152 vermeld, is ingeschreven, wordt geacht gevestigd te zijn in de gemeente, waar hij voor de militie werd ingeschreven of ingeschreven had moeten zijn, waar hij zich als vrijwilliger voor de militie had aangemeld, of voor welke hij als plaatsvervanger of nummervwisselaar bij de militie is ingelijfd.

ART. 152. § 1. De burgemeester van elke gemeente houdt een afzonderlijk register van de in zijn gemeente gevestigde verlofgangers en teekent daarin aan wie van hen de gemeente verlaten of opgehouden hebben verlofganger te zijn of overleden zijn.

§ 2. Dit register is ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

ART. 153. § 1. De verlofganger houdt zijn gewoon en duurzaam verblijf binnen het Rijk in Europa.

§ 2. Door of vanwege Onzen Minister van Oorlog of van Marine kan hem toestemming worden verleend, zijn verblijf tijdelijk buiten het Rijk te hebben.

§ 3. Die toestemming wordt niet vereischt voor een verblijf buiten het Rijk van minder dan dertig dagen.

ART. 154. § 1. Aan de verlofgangers der zeemilitie, die tweederde deel van hun tweede dienstjaar hebben volbracht, wordt in gewone tijden door of vanwege Onzen Minister van Marine vergunning verleend tot uitoefening van de buitenlandsche zeevaart en visscherij. Die vergunning kan ook verleend worden aan de verlofgangers, die het eerste dienstjaar hebben volbracht.

§ 2. Door of vanwege Onzen Minister van Oorlog kan aan verlofgangers van de militie te land vergunning tot uitoefening van de buitenlandsche zeevaart en visscherij worden verleend.

§ 3. Geen ingelijfde bij de militie wordt tot het aangaan van een verbintenis voor de buitenlandsche zeevaart toegelaten, dan na de vergunning, in § 1 of 2 van dit artikel bedoeld, te hebben overgelegd.

ART. 155. De verlofganger, die art. 150 § 2, art. 151 § 1 of 2 of art. 153 § 1 niet naleeft, wordt in werkelijken dienst geroepen en ten minste veertien dagen en ten hoogste twee maanden gehouden.

ART. 156. De verlofgangers van de militie te land worden jaarlijks ten minste eenmaal op den door Ons te bepalen tijd door den militiecommissaris onderzocht, tenzij Wij het raadzaam mochten oordeelen, dat onderzoek geheel of gedeeltelijk achterwege te laten.

ART. 157. § 1. Onze commissaris in de provincie bepaalt de plaatsen, waar en de dagen en uren, waarop het onderzoek zal plaats hebben.

§ 2. Hiervan geschiedt, ten minste tien dagen te voren, openbare kennisgeving door den burgemeester der gemeente, waar de verlofgangers in het register, in art. 152 vermeld, zijn ingeschreven.

§ 3. Voor hen, die in geen gemeente in dat register zijn ingeschreven, geldt de openbare kennisgeving, gedaan in de gemeente, waar hunne inschrijving voor de militie plaats had of had moeten geschieden, waar zij zich als vrijwilliger voor de militie hadden aangemeld, of voor welke zij als plaatsvervanger of nummervwisselaar bij de militie zijn ingelijfd.

ART. 158. De verlofganger verschijnt bij het onderzoek in uniform gekleed, en voorzien van de kleeding- en uitrustingsstukken, hem bij zijn vertrek met verlof medegeven, van zijn zakboekje en van zijn verlofpas.

ART. 159. § 1. Behoudens het bepaalde in art. 140 kan een arrest van twee tot zes dagen, te ondergaan in de naastbijgelegen provoost of het naastbijzijnde huis van bewaring of arrest, door den militiecommissaris worden opgelegd aan den verlofganger:

- a. die zonder geldige reden niet bij het onderzoek verschijnt;
- b. die, daarbij verschenen zijnde, zonder geldige reden niet voorzien is van de in art. 158 vermelde voorwerpen;
- c. wiens kleeding- of uitrustingsstukken bij het onderzoek niet in voldoende staat worden bevonden;
- d. die kleeding- of uitrustingsstukken, aan een ander behoorende als de zijne vertoont.

§ 2. De kosten, op het arrest van verlofgangers vallende, komen ten hunnen laste; zij worden, zoo zij niet dadelijk door de verlofgangers worden betaald, uit 's Rijks kas voorgeschoten. Zijn de verlofgangers tot betaling buiten staat, dan komen die kosten ten laste van het Rijk.

ART. 160. § 1. Is de verlofganger, wien krachtens het voorgaande artikel arrest is opgelegd, bij het onderzoek tegenwoordig, dan kan hij dadelijk onder verzekerd geleide in arrest worden gebracht.

§ 2. Is hij niet tegenwoordig en onderwerpt hij zich niet aan de hem opgelegde straf, dan wordt hij op schriftelijke aanvraag van den militiecommissaris, te richten aan den burgemeester der verblijfplaats van dien verlofganger, aangehouden en onder verzekerd geleide naar de naastbijgelegen provoost of het naastbijzijnde huis van bewaring of arrest overgebracht.

ART. 161. § 1. Onverminderd de straf, in art. 159 vermeld, is de verlofganger verplicht, op daartoe door den militiecommissaris te bepalen tijd en plaats, en op de in art. 158 voorgeschreven wijze, voor hem te verschijnen om te worden onderzocht.

§ 2. De verlofganger wordt hiertoe ten minste tien dagen te voren door den burgemeester der gemeente, in art. 157 vermeld, bij openbare kennisgeving opgeroepen.

ART. 162. § 1. De voor den geregelden loop van het onderzoek, in art. 156 vermeld, noodige voorschriften worden door Ons gegeven.

§ 2. De militiecommissaris is bevoegd, tot handhaving der orde, bij dat onderzoek den sterken arm in te roepen en, in geval de orde op eenigerlei wijze wordt gestoord, hen, die dit doen, de plaats, voor het onderzoek aangewezen, te doen verlaten.

ART. 163. De verlofganger, die zich bij herhaling schuldig maakt aan het feit, in art. 159 § 1 d bedoeld, of niet overeenkomstig art. 161 voor den militiecommissaris verschijnt, of, voor dezen verschenen zijnde, in het geval verkeert, in art. 159 § 1 onder b of c vermeld, wordt onder de wapenen geroepen en van drie tot zes maanden gehouden.

ART. 164. § 1. De oproeping voor den werkelijken dienst van verlofgangers der militie te land en van de zeemilitie geschiedt bij openbare kennisgeving, door den burgemeester der gemeente, in art. 157 vermeld.

§ 2. De tijd en de plaats, voor de opkomst in werkelijken dienst bepaald, worden bovendien, buitengewone omstandigheden uitgezonderd, ten minste vijf dagen te voren door den burgemeester aan elken verlofganger bekend gemaakt. Dit geschiedt door middel van een aan zijn woning, zoo die bekend is, te bezorgen biljet. Het niet ontvangen van dit biljet ontheft niet van de verplichting om aan de oproeping, in de vorige paragraaf vermeld, te voldoen.

§ 3. De verlofganger, door wien aan die oproeping niet is voldaan, wordt als deserteur behandeld.

ART. 165. § 1. Wanneer aan een verlofganger door een andere autoriteit dan den militiecommissaris straf is opgelegd en deze straf niet is kunnen worden toegepast, dan wordt de verlofganger op schriftelijke aanvraag van de autoriteit, door welke de straf is opgelegd, te richten aan Onzen commissaris in de provincie, door of op last van den burgemeester der verblijfplaats van dien verlofganger, aangehouden en onder verzekerd geleide naar de naastbijgelegen provoost of het naastbijzijnde huis van bewaring of arrest overgebracht.

§ 2. Hierbij geldt art. 159 § 2.

Afdeeling V. Van het ontslag.

ART. 166. § 1. Behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt, ontvangt ieder, die bij de militie te land is ingelijfd, na vijfjarigen dienst, en ieder die bij de zeemilitie is ingelijfd, na vierjarige dienst, een bewijs van ontslag uit den dienst.

§ 2. De tijd met verlof doorgebracht rekt in mindering van den verplichten diensttijd, in de vorige paragraaf bedoeld. Daarentegen wordt niet als dienst beschouwd de tijd, gedurende welken de ingelijfde hetzij ingevolge uitspraak van den burgerlijken rechter, het recht miste om bij de gewapende macht te dienen, hetzij als deserteur uit de sterkte was afgevoerd, in het laatste geval tenzij zij mocht worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegd misdrijf van desertie.

§ 3. Voor hem, wien gedurende den diensttijd, in § 1 van dit artikel vermeld, door den militairen rechter het recht is ontzegt om bij de gewapende macht of als militaire geëmployeerde te dienen, wordt die diensttijd gerekend te zijn aangevangen op den dag, waarop de tijd is verstreken, waarvoor de ontzegging van bedoeld recht werd uitgesproken.

§ 4. De ingelijfde bij de militie, tegen wien gedurende zijn verblijf onder de wapenen de straf van gevangenisstraf of van correctioneële gevangenisstraf, welke ontslag uit den dienst volgens art. 169 niet ten gevolge heeft, of wel die van hechtenis, militaire detentie of plaatsing in een Rijkswerkinrichting is ten uitvoer gelegd, ontvangt het bewijs van ontslag zooveel later als zijn gevangenhouding, de preventieve daaronder gerekend, heeft geduurd.

§ 5. Hij, die gedurende den diensttijd, in § 1 van dit artikel vermeld, geplaatst is geweest in de klasse van militairen, aan een strengere krijgstuicht onderworpen, ontvangt het bewijs van ontslag eveneens zooveel later als zijn verblijf in deze klasse van militairen heeft geduurd.

§ 6. Aan hem, die, na geëindigen militiediensttijd, krachtens een verbintenis tot vrijwilligen dienst in dienst moet blijven, wordt geen bewijs van ontslag uit den dienst bij de militie afgegeven. Van het volbracht zijn van eerstbedoelden diensttijd wordt slechts aanteekening gedaan in het stamboek van het korps, waarbij hij in dienst is. Hierbij gelden §§ 2, 4 en 5 van dit artikel.

ART. 167. Is de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden op den tijd, waarop den ingelijfde bij de militie het bewijs van ontslag, in art. 166 § 1 bedoeld, moet worden uitgereikt, of op dien, waarop de aanteekening, in § 6 van dat artikel vermeld, moet worden gedaan, en wordt het door Ons noodig geacht hem langer in dienst te houden, dan wordt de afgifte van

dat bewijs of die aantekening geschorst, totdat omtrent de bij de Staten-Generaal ingediende voordracht van wet, die hem tot langer dienst verplichten zou, beslist is.

ART. 168. § 1. De ingelijfde bij de militia, die binnen den tijd, in art. 166 bepaald, recht op ontslag heeft verkregen, ontvangt insgelijks een bewijs van ontslag uit den dienst.

§ 2. Moet hij echter krachtens een verbintenis tot vrijwilligen dienst in dienst blijven, dan wordt dat bewijs niet afgegeven, maar van het verkregen recht op ontslag aantekening gedaan in het stamboek van het korps, waarbij hij in dienst is.

§ 3. Het bewijs van ontslag, in § 1 of de aantekening in § 2 van dit artikel vermeld, staat aan inlijving opnieuw bij de militia niet in den weg, indien hij, wien het bewijs of de aantekening betreft, volgens de wet later opnieuw dienstplichtig mocht worden.

§ 4. In het geval, in de vorige paragraaf bedoeld, komt de reeds volbrachte militiediensttijd, met inachtneming van het bepaalde bij art. 166 §§ 2, 3, 4 en 5, in mindering van den diensttijd, waartoe de nieuwe inlijving verplicht.

ART. 169. Uit den dienst bij de militia wordt ontslagen hij:

a. die onherroepelijk veroordeeld is tot de doodstraf, tot levenslange gevangenisstraf, tot een onteerende straf of tot militaire gevangenisstraf;

b. tegen wien een vonnis is uitgesproken, houdende onherroepelijke veroordeeling tot gevangenisstraf voor den tijd van een jaar of langer, of tot correctionele gevangenisstraf voor den tijd van een jaar of langer, of, wanneer zij in eenzame opsluiting moet worden ondergaan, voor den tijd van zes maanden of langer;

c. tegen wien door een buitenlandschen rechter een veroordeeling is uitgesproken, welke moet geacht worden gelijk te staan met een der rechterlijke veroordeelingen, in dit artikel bedoeld.

ART. 170. § 1. Het bewijs van ontslag wordt gezonden aan den burgemeester der gemeente, waar de belanghebbende voor de militia werd ingeschreven of ingeschreven had moeten zijn, of, was hij vrijwilliger bij de militia, waar hij zich als zoodanig had aangemeld, of, was hij plaatsvervanger of nummerverswelaar, waar de persoon, voor wien hij werd ingelijfd, voor de militia was ingeschreven of ingeschreven had moeten zijn.

§ 2. De burgemeester reikt het bewijs aan den belanghebbende uit of doet het aan dezen bezorgen, zoo hij in een andere gemeente gevestigd is.

§ 3. Bevindt de ingelijfde zich op het tijdstip van zijn ontslag in werkelijken dienst en verkeert hij niet in het geval, bij art. 166 § 6 of bij art. 168 § 2 voorzien, dan wordt hem het bewijs door zijn bevelhebber uitgereikt.

ART. 171. Aan hem, die na volbrachten diensttijd uit de zeemilitie is ontslagen en daarbij een bewijs van goed gedrag heeft bekomen, wordt, wanneer hij binnen een jaar na zijn ontslag een verbintenis tot vrijwilligen dienst bij de vaste zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, aangaat, voor den graad, waarin hij is aangenomen, een premie toegekend, de helft hooger dan die, voor de gewone vrijwilligers bepaald.

ART. 172. § 1. De loteling, die zijn diensttijd bij de zeemilitie heeft volbracht en een niet bijzonder gemerkt paspoort heeft bekomen, is in tijd van vrede van den dienst bij de schutterijen ontheven

§ 2. De van hem in tijd van gevaar en oorlog te vorderen dienst wordt door de wet op de schutterijen geregeld.

HOOFDSTUK XIV.

VAN DE GEVALLEN, WAARIN, BUITEN DIE VAN BEZWAREN TEGEN DE
 UITSpraak VAN DEN MILITIERAAD, DOOR GEDEPUTEERDE STATEN
 UITSpraak WORDT GEDAAN.

ART. 173. § 1. Wordt ontdekt, dat de aangifte ter inschrijving voor de militie van een militieplichtige, die niet overeenkomstig art. 27 ambtshalve is ingeschreven, binnen den tijd en in de gemeente, in hoofdstuk II aangewezen, verzuimd is, dan geeft de burgemeester der gemeente, waar het verzuim is ontdekt, daarvan dadelijk kennis aan Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke de inschrijving had moeten plaats hebben.

§ 2. Gedeputeerde Staten onderzoeken het geval en doen daaromtrent uitspraak.

§ 3. Wordt het verzuim ontdekt vóór het tijdstip, in art. 58 § 1 vermeld, dan wordt het onderzoek tot na dat tijdstip aangehouden.

§ 4. Militieplichtige in den zin van dit artikel is hij, die ingezet en volgens art. 2 op het tijdstip, waarop hij, ware de aangifte te zijner inschrijving niet verzuimd, in de loting voor de lichting en de gemeente, waartoe hij behoort, begrepen zou zijn geweest, of te wiens aanzien overeenkomstig art. 48 § 1 a naloting zou moeten hebben plaats gehad.

ART. 174. § 1. De militieplichtige, in het voorgaande artikel bedoeld, wordt door Gedeputeerde Staten opgeroepen om op den tijd en de plaats, daartoe door hen aangewezen, voor hen te verschijnen.

§ 2. Voldoet hij aan deze oproeping niet, dan bevelen Gedeputeerde Staten dat hij onder verzekerd geleide voor hen worde gebracht.

§ 3. Kan hem om andere redenen dan ziekelijke gesteldheid of gebreken of gemis van de gevorderde lengte, vrijstelling van den dienst worden verleend en wordt die vrijstelling door of voor hem op den tijd en de plaats, in § 1 van dit artikel bedoeld, met overlegging van de bewijsstukken, tot staving der redenen van vrijstelling vereischt, gevraagd, of verkeert hij in het geval, bij art. 57 § 3 of art. 102 § 7 voorzien, of moet hij op grond van art. 61 van den dienst worden uitgesloten, dan kunnen Gedeputeerde Staten uitspraak doen, zonder dat de militieplichtige voor hen verschijne.

ART. 175. Indien hij, wiens aangifte ter inschrijving verzuimd is, zoo deze had plaats gehad, om andere redenen dan ziekelijke gesteldheid of gebreken of gemis van de gevorderde lengte, vrijstelling van dienst had kunnen erlangen, dan kan die hem, tenzij art. 61 op hem moet worden toegepast, alsnog worden verleend, mits de reden van vrijstelling nog besta op het tijdstip, in art. 174 § 1 bedoeld.

ART. 176. Hij, die niet verkeert in het geval, in het voorgaande artikel vermeld, en niet krachtens art. 61 van den dienst moet worden uitgesloten, wordt, is hij voor den dienst geschikt bevonden, daartoe zonder loting aangewezen.

ART. 177. § 1. De in art. 173 bedoelde persoon, die bij de einduitspraak tot den dienst is aangewezen, wordt, welke ook zijn leeftijd zij, voor vijf jaren bij de militie te land ingelijfd. Hij wordt onverwijld ter inlijving opgeroepen, tenzij hij krachtens art. 208 in hechtenis is.

§ 2. De aldus ingelijfde wordt gedurende de twee eerste jaren onder de wapenen gehouden, tenzij hij door Ons krachtens art. 146 van den werkelijken dienst ontheven of krachtens art. 178 ten aanzien van het verlof met de lotelingen gelijk gesteld is.

§ 3. Hij komt in mindering van de lichting van het jaar, waarvoor hij had moeten loten, of, heeft hij bij zijn inlijving den leeftijd van 25 jaren bereikt, in mindering van de lichting van het jaar, waarin hij tot den dienst is aangewezen.

§ 4. Is de lichting, in mindering waarvan hij komt, reeds afgeleverd, dan wordt, bij zijn inlijving, de houder van het hoogste der voor die lichting in in dienst gestelde nummers uit de gemeente, waartoe hij behoort, of de voor

den houder van dat nummer ingelijfde plaatsvervanger uit den dienst bij de militie ontslagen, tenzij die loteling het tegendeel verlangt.

ART. 178. Hij, die krachtens het voorgaande artikel is ingelijfd, kan, in bijzondere gevallen, door Ons ten aanzien van het verlof met de lotelingen worden gelijk gesteld.

ART. 179. § 1. Op hem, die ingeschreven is voor een vroegere lichting dan die van het jaar, waarvoor zijn inschrijving had moeten geschieden, zijn de artt. 173—178 niet van toepassing.

§ 2. Hij blijft behooren tot de ingeschrevenen voor de lichting van het jaar, waarvoor zijn inschrijving plaats had, tenzij de te vroege inschrijving ontdekt wordt vóór dat door of voor den ingeschrevene is geloot. In het laatste geval wordt zijn naam op het register, waarop deze ten onrechte voorkomt, met vermelding van de reden der doorhaling en met inachtneming van art. 37 § 3 doorgehaald en, zonder nadere aangifte of opgaaf, door burgemeester en wethouders der gemeente, waar de inschrijving moet plaats hebben, overgebracht op het inschrijvingsregister van het jaar, waartoe de ingeschrevene volgens zijn leeftijd behoort. Van een en ander wordt hem, of, is hij ongehuwd, aan zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, aan zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, aan zijn voogd kennis gegeven.

ART. 180. § 2. Hij, die nageloot heeft en omtrent wien door den militieraad geen uitspraak is gedaan, brengt, zoo hij meent redenen van vrijstelling te hebben, deze in bij Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke hij voor de militie is ingeschreven.

§ 2. Van den tijd en de plaats, door Gedeputeerde Staten voor de behandeling der zaak bepaald, geschiedt ten minste acht dagen vóór den bestemden dag door den burgemeester der gemeente, waar de loteling voor de militie is ingeschreven, een openbare kennisgeving. Die tijd en plaats worden bovendien ten minste drie dagen vóór den bepaalden dag door den burgemeester aan hem bekend gemaakt.

§ 3. Dit geschiedt door middel van een aan zijn woning of, is hij ongehuwd, aan die van zijn vader, moeder of voogd te bezorgen biljet.

§ 4. Het niet ontvangen van dit biljet ontheft niet van de verplichting tot het verschijnen voor Gedeputeerde Staten of tot het indienen van de tot staving der redenen van vrijstelling gevorderde bewijsstukken.

ART. 181. § 1. De in art. 180 bedoelde persoon, die bij de einduitspraak tot den dienst is aangewezen, wordt, indien het door of voor hem getrokken nummer hem volgens art. 120 tot dienst verplicht, onverwijld ter inlijving opgeroepen en ingelijfd ten behoeve van de lichting van het jaar, waarvoor hij had moeten loten. Hij wordt uit den dienst ontslagen zoodra hij zijn 25ste jaar heeft bereikt. Den dienst, alzoo door hem volbracht, wordt voor de toepassing van art. 53 *e* voor vijfjarigen dienst gerekend.

§ 2. Is de lichting, in de vorige paragraaf bedoeld, reeds afgeleverd, dan wordt, bij zijn inlijving, de houder van het hoogste der voor die lichting in dienst gestelde nummers uit de gemeente, voor welke de naloting plaats had, of de voor den houder van dat nummer ingelijfde plaatsvervanger uit den dienst bij de militie ontslagen, tenzij die loteling het tegendeel verlangt.

ART. 182. § 1. Hij, die verkeert in het geval bij art. 60 voorzien, wordt door Gedeputeerde Staten opgeroepen om op den tijd en de plaats, daartoe door hen aangewezen, voor hen te verschijnen.

§ 2. Voldoet hij aan deze oproeping niet, dan bevelen Gedeputeerde Staten dat hij onder verzekerd geleide voor hen worde gebracht.

§ 3. Is art. 57 § 3 of art. 102 § 7 op hem van toepassing, of moet hij op grond van art. 61 van den dienst worden uitgesloten, dan kunnen Gedeputeerde Staten uitspraak doen, zonder dat hij voor hen verschijne.

ART. 183. § 1. De in art. 182 bedoelde persoon wordt, zoo hij niet krachtens art. 61 van den dienst moet worden uitgesloten, is hij voor den dienst

geschikt bevonden, met vernietiging van de hem verleende vrijstelling, tot den dienst aangewezen en, welke ook zijn leeftijd zij, voor vijf jaren bij de militie te land ingelijfd. Hij wordt onverwijld ter inlijving opgeroepen, tenzij hij krachtens art. 208 in hechtenis is.

§ 2. De aldus ingelijfde wordt gedurende de twee eerste jaren onder de wapenen gehouden, tenzij hij door Ons krachtens art. 146 van den werkelijken dienst ontheven is.

§ 3. Hij komt in mindering van de lichting van het jaar, waarvoor hij heeft geloot of had moeten loten, of, heeft hij bij zijn inlijving den leeftijd van 25 jaren bereikt, in mindering van de lichting van het jaar, waarin hij tot den dienst is aangewezen.

§ 4. Is de lichting, in mindering waarvan hij komt, reeds afgeleverd, dan wordt, bij zijn inlijving, de houder van het hoogste der voor die lichting in dienst gestelde nummers uit de gemeente, waartoe hij behoort, of de voor den houder van dat nummer ingelijfde plaatsvervanger uit den dienst bij de militie ontslagen, tenzij die loteling het tegendeel verlangt.

ART. 184. § 1. De loteling, in art. 63 bedoeld, brengt, zoo hij meent redenen van vrijstelling te hebben, deze in bij Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke hij voor de militie is ingeschreven.

§ 2. Hierbij geldt art. 180 §§ 2, 3 en 4.

ART. 185. § 1. De in art. 184 bedoelde loteling, die bij de einduitspraak tot den dienst is aangewezen, wordt, indien het door of voor hem getrokken nummer hem volgens art. 120 tot dienst verplicht, onverwijld, ter inlijving opgeroepen en, welke ook zijn leeftijd zij, voor vijf jaren bij de militie te land ingelijfd.

§ 2. Hij komt in mindering van de lichting van het jaar, waarvoor hij heeft geloot, of, heeft hij bij zijn inlijving den leeftijd van 25 jaren bereikt, in mindering van de lichting van het jaar, waarin hij tot den dienst is aangewezen.

§ 3. Is de lichting, in mindering waarvan hij komt, reeds afgeleverd, dan wordt, bij zijn inlijving, de houder van het hoogste der voor die lichting in dienst gestelde nummers uit de gemeente, waartoe hij behoort, of de voor den houder van dat nummer ingelijfde plaatsvervanger uit den dienst bij de militie ontslagen, tenzij die loteling het tegendeel verlangt.

§ 4. De voorloopig uitgesloten loteling echter, bedoeld in art. 62 § 1 a, wordt, zoo hij werd vrijgesproken of van vervolging ontslagen, in elk geval gerekend te behooren tot de lichting van het jaar, waarvoor hij geloot heeft, en ontslagen zoodra hij zijn 25ste jaar heeft bereikt. De dienst, alzoo door hem volbracht, wordt voor de toepassing van art. 53 e voor vijfjarigen dienst gerekend.

§ 5. Heeft de loteling, in de vorige paragraaf bedoeld, op het tijdstip, voor de behandeling zijner zaak door Gedeputeerde Staten bepaald, den leeftijd van 25 jaren bereikt, dan wordt hij van den dienst vrijgesteld.

ART. 186. § 1. De loteling, in art. 63 bedoeld, die verzuimd heeft, binnen den bij § 1 van dat artikel bepaalden tijd voor den burgemeester der gemeente, waar hij voor de militie is ingeschreven, te verschijnen, wordt door Gedeputeerde Staten opgeroepen om op den tijd en de plaats, daartoe door hen aangewezen, voor hen te verschijnen.

§ 2. Voldoet hij aan deze oproeping niet, dan bevelen Gedeputeerde Staten dat hij onder verzekerd geleide voor hen worde gebracht.

§ 3. Kan hem om andere redenen dan ziekelijke gesteldheid of gebreken of gemis van de gevorderde lengte, vrijstelling van den dienst worden verleend en wordt die vrijstelling door of voor hem op den tijd en de plaats, in § 1 van dit artikel bedoeld, met overlegging van de bewijsstukken, tot staving der redenen van vrijstelling vereischt, gevraagd, of verkeert hij in het geval, bij art. 57 § 3 of bij art. 102 § 7 voorzien, of moet hij op grond van art. 61 van den dienst

worden uitgesloten, dan kunnen Gedeputeerde Staten uitspraak doen, zonder dat de loteling voor hen verschijne.

ART. 187. Indien de loteling, in het vorige artikel vermeld, ware hij binnen den bij art 63 § 1 bepaalden tijd voor den burgemeester verschenen, om andere redenen dan ziekelijke gesteldheid of gebreken of gemis van de gevorderde lengte, vrijstelling van dienst had kunnen erlangen, dan kan die hem, tenzij art. 61 op hem moet worden toegepast, alsnog worden verleend, mits de reden van vrijstelling nog besta op het tijdstip, in art. 186 § 1 bedoeld.

ART. 188. Hij, die niet verkeert in het geval, in het voorgaande artikel vermeld, en niet krachtens art 61 van den dienst moet worden uitgesloten, wordt, is hij voor den dienst geschikt bevonden, daartoe aangewezen.

ART. 189. § 1. De in art. 186 bedoelde persoon, die bij de einduitspraak tot den dienst is aangewezen, wordt, indien het door of voor hem getrokken nummer hem volgens art. 120 tot dienst verplicht, welke ook zijn leeftijd zij, voor vijf jaren bij de militie te land ingelijfd. Hij wordt onverwijld ter inlijving opgeroepen, tenzij hij krachtens art. 208 in hechtenis is.

§ 2. De aldus ingelijfde wordt gedurende de twee eerste jaren onder de wapenen gehouden, tenzij beslist is, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk, hem hebben belet, voor den burgemeester te verschijnen, of hem door Ons krachtens art. 146 ontheffing van den werkelijken dienst verleend is.

§ 3. Art. 185 §§ 2, 3, 4 en 5 is hier van toepassing.

ART. 190. § 1. Op den militieplichtige, in art. 64 bedoeld, wordt, met vermetiging van de te zijnen aanzien gedane uitspraak, art. 61 toegepast.

§ 2. Is die militieplichtige ingelijfd en wordt hij bij de einduitspraak van den dienst voor altijd uitgesloten, dan wordt hij terstond daaruit weggezonden.

§ 3. Geschiedt die wegzending vóór 15 December van het jaar, voor de lichteing waarvan hij was ingelijfd, dan wordt de houder van het aan de beurt liggend nummer der lichteing van dat jaar en van de gemeente, voor welke zijn inlijving plaats had, onverwijld ter inlijving opgeroepen.

ART. 191. § 1. De vrijwilliger voor de militie, de loteling of hij, die zonder loting moet worden ingelijfd, wordt, zoo hij niet aan de oproeping ter aflevering en inlijving heeft voldaan, door Gedeputeerde Staten der provincie, waar hij moest worden ingelijfd, opgeroepen om op den tijd en de plaats, daartoe door hen aangewezen, voor hen te verschijnen.

§ 2. Voldoet hij aan deze oproeping niet, dan bevelen Gedeputeerde Staten dat hij onder verzekerd geleide voor hen worde gebracht.

§ 3. Gedeputeerde Staten onderzoeken het geval en doen daaromtrent ten spoedigste uitspraak.

ART. 192. § 1. Is de persoon, in het voorgaande artikel bedoeld, bij de einduitspraak niet krachtens art. 61 van den dienst uitgesloten en is hij voor den dienst geschikt bevonden, dan wordt hij, welke ook zijn leeftijd zij, behoudens het geval bij art. 193 voorzien, voor vijf jaren bij de militie te land ingelijfd. Hij wordt onverwijld ter inlijving opgeroepen, tenzij hij krachtens art. 208 in hechtenis is.

§ 2. De aldus ingelijfde wordt gedurende dien ganschen tijd onder de wapenen gehouden, tenzij beslist is, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk, hem hebben belet, aan de oproeping te voldoen, of hem door Ons krachtens art. 146 ontheffing van den werkelijken dienst verleend is.

ART. 193. § 1. Is de krachtens art. 192 § 1 in te lijven persoon een vrijwilliger voor de militie of een loteling, en had hij zich overeenkomstig art. 16 aangemeld of doen aanmelden om bij de zeemilitie te dienen, dan kan hij, zoo beslist is, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk, hem hebben belet, aan de oproeping te voldoen, voor vier jaren bij de zeemilitie worden ingelijfd, tenzij het cijfer, in art. 14 als maximum bepaald, voltallig ware.

ART. 194. § 1. De niet reeds ingelijfde militieplichtige, voor wien een plaatsvervanger of nummervervisselaar werd toegelaten, wordt, indien de plaatsvervanger of nummervervisselaar zich op het tijdstip, waarop zijn oproeping ter aflevering en inlijving zou moeten geschieden, of op dat voor zijn aflevering en inlijving aanvankelijk bepaald, in hechtenis bevindt, of in het geval verkeert, in art. 62 § 1c vermeld, of indien hij niet aan de oproeping ter aflevering en inlijving heeft voldaan, ten spoedigste ter inlijving opgeroepen.

§ 2. Is de plaatsvervanger of nummervervisselaar, die aanvankelijk niet was opgekomen, ingelijfd vóór het tijdstip, voor de inlijving van hem, voor wien hij werd toegelaten, bepaald, dan vervalt de oproeping ter inlijving van dezen laatste.

ART. 195. § 1. Hij, die als plaatsvervanger of nummervervisselaar is toegelaten en door wien niet is voldaan aan de oproeping ter aflevering en inlijving wordt door Gedeputeerde Staten der provincie, voor welker aandeel in de lichteing hij moest worden ingelijfd, opgeroepen om op den tijd en de plaats, daartoe door hen aangewezen, voor hen te verschijnen.

§ 2. Voldoet hij aan deze oproeping niet, dan bevelen Gedeputeerde Staten dat hij onder verzekerd geleide voor hen worde gebracht.

§ 3. Gedeputeerde Staten onderzoeken het geval en doen daaromtrent ten spoedigste uitspraak.

ART. 196. § 1. Is de persoon, in het voorgaande artikel bedoeld, bij de einduitspraak niet krachtens art. 61 van den dienst uitgesloten en is te zijnen aanzien beslist, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk, hem hebben belet, aan de oproeping te voldoen, dan wordt hij, is hij voor den dienst geschikt bevonden en is de militieplichtige, voor wien hij was toegelaten, nog tot dienst bij de militie gehouden, indien die militieplichtige dit verlangt, tegen ontslag van dezen of van den nader door hem gestelden plaatsvervanger ingelijfd. Hij wordt onverwijld ter inlijving opgeroepen, tenzij hij krachtens art. 208 in hechtenis is, en uit den dienst ontslagen op het tijdstip, waarop den dienst van den militieplichtige, voor wien hij werd toegelaten, vervuld is.

§ 2. Is te zijnen aanzien beslist, dat hij niet door omstandigheden van zijn wil onafhankelijk, belet is geweest, aan de oproeping te voldoen, dan wordt hij, zoo hij niet ingevolgt art. 61 van den dienst is uitgesloten en is hij voor de dienst geschikt bevonden, voor vijf jaren bij de militie te land ingelijfd en gedurende dien ganschen tijd onder de wapenen gehouden, tenzij hem door Ons krachtens art. 146 ontheffing van den werkelijken dienst verleend is. Hij wordt onverwijld ter inlijving opgeroepen, zoo hij zich niet krachtens art. 208 in hechtenis bevindt.

§ 3. Is de militieplichtige, voor wien hij werd toegelaten, of de nader door dezen gestelde plaatsvervanger nog in dienst, dan wordt, bij zijn inlijving, die militieplichtige of de nader gestelde plaatsvervanger uit den dienst bij de militie ontslagen, tenzij eerstgenoemde het tegendeel verlangt.

ART. 197. Indien ten aanzien van een loteling, omtrent wien de uitspraak aan den militieraad behoorde, door dezen bij vergissing geen uitspraak is gedaan, dan geschiedt de uitspraak door Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke de loteling voor de militie is ingeschreven.

ART. 198. § 1. De loteling, in het voorgaande artikel bedoeld, brengt zoo hij meent redenen van vrijstelling te hebben, deze in bij Gedeputeerde Staten der provincie, in dat artikel vermeld.

§ 2. Hierbij geldt art. 180 §§ 2, 3 en 4.

ART. 199. § 1. De in art. 197 bedoelde loteling, die bij de einduitspraak tot den dienst is aangewezen, wordt, indien het door of voor hem getrokken nummer hem volgens art. 120 tot dienst verplicht, onverwijld ter inlijving opgeroepen en ingelijfd ten behoeve van de lichteing van het jaar, waarvoor hij heeft gelooft. Hij wordt uit den dienst ontslagen zoodra hij zijn 25ste jaar heeft bereikt. De dienst, alzoo door hem volbracht, wordt voor de toepassing van art. 53 c voor vijfjarigen dienst gerekend.

§ 2. Is de lichting, in de vorige paragraaf bedoeld, reeds afgeleverd, dan wordt, bij zijn inlijving, de houder van het hoogste der voor die lichting in dienst gestelde nummers uit de gemeente, waartoe bovenvermelde loteling behoort, of de voor den houder van dat nummer ingelijfde plaatsvervanger uit den dienst bij de militia ontslagen, tenzij laatstbedoelde loteling het tegendeel verlangt.

§ 3. Heeft de loteling, in § 1 van dit artikel vermeld, op het tijdstip, voor de behandeling zijner zaak door Gedeputeerde Staten bepaald, den leeftijd van 25 jaren bereikt, dan wordt hij van den dienst vrijgesteld.

ART. 200. § 1. Verkeeren de personen, omtrent wie ingevolge de bepalingen, in dit hoofdstuk vervat, uitspraak moet worden gedaan door Gedeputeerde Staten, op het tijdstip, waarop de uitspraak zou moeten geschieden, in een der gevallen in art. 62 § 1 vermeld, dan wordt, voor zoover die uitspraak zou moeten strekken tot aanwijzing of geschiktheidverklaring voor den dienst, de behandeling of verdere behandeling der zaak aangehouden totdat zij in vrijheid zijn gesteld of totdat de tijd verstreken is, waarvoor hun het recht werd ontzegd om bij de gewapende macht of als militaire geëmployeerde te dienen.

§ 2. Hebben de personen, in de artt. 173, 182, 186, 191 en 195 bedoeld, den leeftijd van veertig jaren volbracht, dan worden zij niet opgeroepen om voor Gedeputeerde Staten te verschijnen, maar door deze van den dienst vrijgesteld.

ART. 201. § 1. De militieplichtigen en de vrijwilligers voor de militia, in de artt. 173, 180, 182, 184, 186, 191 en 197 bedoeld, die verblijf houden in een andere provincie, dan waar zij voor de militia ingeschreven hadden moeten zijn of ingeschreven werden, of waar zij bij de militia hadden moeten zijn ingelijfd, kunnen, met goedvinden van Gedeputeerde Staten der provincie, waar hunne inschrijving of inlijving moest zijn geschied of plaats had, verschijnen voor en hunne belangen inbrengen bij Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke zij verblijf houden.

§ 2. Gedeputeerde Staten van deze provincie handelen in dit geval, wat oproeping, onderzoek en uitspraak betreft, alsof de betrokken personen als militieplichtigen tot hunne provincie behoorden.

§ 3. Zij deelen, onverminderd het bepaalde bij art. 202 § 1, hunne uitspraak ten spoedigste mede aan Gedeputeerde Staten der provincie, waar de militieplichtigen voor de militia ingeschreven hadden moeten zijn of ingeschreven werden, of voor het aandeel van welke de inlijving had moeten plaats hebben.

ART. 202. § 1. De uitspraak omtrent een der personen, in art. 48 § 2, of in art. 129, 173, 180, 182, 184, 186, 190, 191, 195, 197 of 200 vermeld, door Gedeputeerde Staten gedaan, wordt ten spoedigste medegedeeld aan burgemeesters en wethouders der gemeente, waar hij, wien de uitspraak betreft, voor de militia ingeschreven is of ingeschreven had moeten zijn, of voor welke de inlijving had moeten plaats hebben.

§ 2. Geldt de uitspraak niet het al of niet verleenen van vrijstelling wegens gemis van de gevorderde lengte of wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, of het al of niet geschikt zijn voor den dienst, of strekt zij niet tot vrijstelling op grond van het volbracht zijn van het 25ste of van het 40ste levensjaar, dan wordt zij ter secretarie van de gemeente, in de eerste zinsnede van dit artikel vermeld, door den burgemeester dier gemeente voor elk ter lezing nedergelegd; zij blijft tot dat einde aldaar liggen gedurende de vijf daaropvolgende dagen, de Zon- of een algemeene christelijke feestdag hierin niet begrepen.

§ 3. Van die nederlegging wordt door den burgemeester openbare kennisgeving gedaan en proces-verbaal opgemaakt.

§ 4. Van elke uitspraak, in § 1 van dit artikel bedoeld, geschiedt aantekening in het lotingsregister, in de naamlijst in art. 12 § 2 vermeld, of in een der registers in art. 97 genoemd, naar gelang de uitspraak een loteling, een vrijwilliger voor de militia, een plaatsvervanger of een nummervwisselaar betreft. De aantekening van de uitspraak omtrent de personen, in art. 48 § 2 en in art.

173 vermeld, geschiedt in het lotingsregister van de gemeente en van het jaar der lichting, waarvoor zij, waren zij in de gewone loting begrepen geweest of was hunne aangifte ter inschrijving voor de militie niet verzuimd, zouden hebben moeten loten, onder de sluiting van dat register, en wat de in art. 173 bedoelde militieplichtigen aangaat, bovendien in een afzonderlijk register, ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

ART. 203. § 1. Van de uitspraak, door Gedeputeerde Staten omtrent de personen, in de artt. 173, 180, 182, 184, 186, 190, 191, 195 en 197 vermeld, gedaan, kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk X bij Ons in beroep worden gekomen :

- a. door den persoon, wien de uitspraak geldt;
- b. door den loteling, die ten gevolge van de uitspraak kan worden opgeroepen;
- c. door den reeds ingelijfdten loteling, die ten gevolge van de uitspraak niet uit den dienst zou worden ontslagen;
- d. door Onzen commissaris in de provincie.

§ 2. Is de persoon, in a of de loteling, in b of c van dit artikel bedoeld, minderjarig, dan kan het beroep worden ingesteld door zijn vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, door zijne moeder, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, door zijn voogd.

ART. 204. § 1. Onze beslissing, zoo spoedig mogelijk nadat het beroep is gedaan, bij een met redenen omkleed besluit, den Raad van State (afdeeling voor de geschillen van bestuur) gehoord, te nemen, wordt medegedeeld :

- a. aan hem of haar, die het beroep heeft ingesteld;
- b. aan burgemeester en wethouders der gemeente, in de eerste zinsnede van art. 202 vermeld;
- c. aan Gedeputeerde Staten, op wier uitspraak zij betrekking heeft;
- d. aan Onzen commissaris in de provincie, die voor de uitvoering zorgt.

§ 2. Art. 202 § 4 is op Onze beslissing van toepassing.

ART. 205. Is ten aanzien van een der personen, in de artt. 186, 191 en 195 vermeld, bij de einduitspraak niet beslist, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk, hem hebben belet, voor den burgemeester te verschijnen of aan de oproeping ter aflevering en inlijving te voldoen, dan wordt daarvan door Onzen commissaris in de provincie kennis gegeven aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij de arrondissementsrechtbank, tot het rechtsgebied waarvan de gemeente behoort, waar hij voor den burgemeester had moeten verschijnen of ter aflevering had moeten opkomen.

ART. 206. § 1. Indien een broeder of halve broeder van hem :

- a. wiens aangifte ter inschrijving voor de militie werd verzuimd,
  - b. ten aanzien van wien naloting plaats had,
  - c. die vrijgesteld werd op een ondeugdelijk attest of bewijsstuk,
  - d. die krachtens art. 62 van den dienst voorloopig werd uitgesloten, of
  - e. die niet aan de oproeping ter aflevering en inlijving voldeed,
- recht op vrijstelling wegens broederdienst zou hebben gehad, ware zijn broeder of halve broeder ingelijfd geweest op het tijdstip, waarop de reden van vrijstelling moest hebben bestaan, dan wordt eerstbedoelde, wanneer hij het vraagt, uit den dienst bij de militie ontslagen zoodra zijn broeder of halve broeder of de voor dezen toegelaten plaatsvervanger bij de militie is ingelijfd.

§ 2. Het ontslag heeft niet plaats, wanneer de broeder of halve broeder, door wiens inlijving recht op ontslag verkregen zou zijn, krachtens art. 146 § 1 of 2 van den werkelijken dienst ontheven is.

ART. 207. § 1. De ambtenaren, belast met het opsporen van misdrijven, en alle beambten van politie zijn belast met het opsporen van hen, die niet overeenkomstig de artt. 22 en 23 ter inschrijving voor de militie zijn aan- of opgegeven en niet verkeerden in het geval bij art. 179 voorzien; die op ondeugdelijke attesten of bewijsstukken van den dienst zijn vrijgesteld; die van den dienst voorloopig uitgesloten zijnde, niet binnen den bepaalden tijd voor den burgemeester

zijn verschenen, en van hen, die niet voldaan hebben aan de oproeping ter aflevering en inlijving bij de militie.

§ 2. Van hunne ontdekking wordt dadelijk kennis gegeven aan Gedeputeerde Staten der provincie, waartoe zij als militieplichtigen behooren, of voor het aandeel van welke hunne inlijving had moeten plaats hebben.

ART. 208. § 1. De personen, in art. 108 en in § 2 van de artt. 174, 182, 186, 191 en 195 vermeld, kunnen door de ambtenaren en beambten, in art. 207 bedoeld, aangehouden en, krachtens het bevel van Gedeputeerde Staten, in een huis van verzekering, van arrest of van bewaring in hechtenis gesteld en in hechtenis gehouden worden, wat de in art. 108 vermelden betreft, totdat zij het vereischte geneeskundig onderzoek ondergaan hebben, en wat de overigen aangaat, zoo Onze commissaris in de provincie het noodig acht, tot aan de einduitspraak.

§ 2. Het ontslag van de bovenbedoelde personen uit het huis van verzekering, van arrest of van bewaring geschiedt krachtens bevel van Onzen commissaris in de provincie.

HOOFDSTUK XV.

STRAFBEPALINGEN.

ART. 209. § 1. Met geldboete van ten hoogste honderd gulden wordt gestraft hij, die, daartoe volgens art. 22 of 23 verplicht, de aldaar bedoelde aangifte of opgaaf niet binnen den tijd, ter plaatse en op de wijze, in die artikelen bepaald, heeft gedaan.

§ 2. Elk bestuurder van een der gestichten, koloniën of gevangenis, in art. 23 § 1 bedoeld, is strafbaar, tenzij blijkt dat de overtreding buiten zijn toedoen is gepleegd.

§ 3. De straf, in dit artikel vermeld, wordt niet uitgesproken, wanneer de gedane aangifte of opgaaf ter inschrijving voor de militie de inschrijving van hem, wien de aangifte of opgaaf betref, voor een vroegere lichting dan die van het jaar, waarvoor zijn inschrijving had moeten geschieden, ten gevolge had.

ART. 210 § 1. Met gevangenisstraf van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden wordt gestraft:

a. hij, die zonder geldige reden niet overeenkomstig art. 63 § 1 voor den burgemeester is verschenen en te wiens aanzien niet is beslist, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk, hem hebben belet aan dat voorschrift te voldoen;

b. hij, die zonder geldige reden niet op den tijd en de plaats daarvoor bepaald, ter aflevering en inlijving is opgekomen en te wiens aanzien niet is beslist, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk, hem hebben belet aan de oproeping te voldoen.

§ 2. De straf, in dit artikel vermeld, wordt uitgesproken, al is de persoon in a of b bedoeld, bij de einduitspraak niet tot den dienst bij de militie aangewezen, van dien dienst krachtens art. 61 uitgesloten of voor den dienst niet geschikt bevonden. Zij wordt echter niet uitgesproken tegen hem, op wien art. 200 is toegepast.

ART. 211. § 1. Met gevangenisstraf van ten hoogste een maand, of geldboete van ten hoogste 100 gulden wordt gestraft hij, die zonder geldige reden niet overeenkomstig de oproeping, in art. 107, 174 of 182 bedoeld, voor Gedeputeerde Staten is verschenen en te wiens aanzien door Gedeputeerde Staten is bevolen, dat hij onder verzekerd geleide voor hen zal worden gebracht.

§ 2. Met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden wordt gestraft hij, die zonder geldige reden niet overeenkomstig de oproeping, in art. 186, 191 of 195 bedoeld, voor Gedeputeerde Staten is verschenen en te wiens aanzien door Gedeputeerde Staten is bevolen, dat hij onder verzekerd geleide voor hen zal worden gebracht.

ART. 212. § 1. Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren worden gestraft:

a. hij, die zich opzettelijk voor den dienst bij de militie ongeschikt maakt of laat maken;

b. hij, die een ander op diens verzoek, opzettelijk voor dien dienst ongeschikt maakt.

§ 2. Indien in het laatste geval het feit den dood ten gevolge heeft, wordt gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren opgelegd.

ART. 213. Met geldboete van ten hoogste zestig gulden wordt gestraft de geneeskundige, die zonder geldige reden nalaat, aan de krachtens deze wet gedane oproeping of aanwijzing tot het doen van een geneeskundig onderzoek op den bepaalden tijd te voldoen, of het vereische verslag uit te brengen of de voorgeschreven omstandige verklaring omtrent den toestand van den onderzochten persoon in te zenden, of weigert of nalaat den gevorderden eed of belofte af te leggen of, is dit toegelaten, een schriftelijke eedsverklaring in te zenden.

ART. 214. Met geldboete van ten hoogste twee honderd gulden wordt gestraft:

a. de ambtenaar van den burgerlijken stand, die in strijd handelt met art. 19, 139 of 144;

b. de ambtenaar, belast met de monstering van scheidofficieren en scheepsgezellen, of de schipper, die in strijd handelt met art. 19 of art. 154 § 3;

c. de ambtenaar of krijgsman, die in strijd handelt met art. 77, voor zover de handeling niet strafbaar is volgens het Wetboek van Strafrecht.

ART. 215. § 1. Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste twee honderd gulden wordt gestraft hij, op wiens getuigenis afgelegd te kwader trouw en met het oogmerk om een militieplichtige van den dienst bij de militie te bevrijden, een met de waarheid strijdig of onvolledig attest, bewijsstuk of verklaring betrekkelijk de nationale militie is afgegeven.

§ 2. Met dezelfde straf wordt gestraft hij, die te kwader trouw en met het oogmerk om zich of een ander van den dienst bij de militie te bevrijden, van zoodanig met de waarheid strijdig of onvolledig attest, bewijsstuk of verklaring gebruik maakt, als ware de inhoud daarvan in overeenstemming met de waarheid en volledig.

ART. 216. § 1. De duur der gevangenisstraf, krachtens deze wet op te leggen, is ten minste een dag, en wordt in de rechterlijke uitspraak aangewezen in dagen, weken, maanden en jaren, niet in gedeelten daarvan. Door dag wordt verstaan een tijd van vier en twintig uren; door maand een tijd van dertig dagen.

§ 2. Het bedrag der geldboete, krachtens deze wet op te leggen, is ten minste vijftig cents.

OVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN.

ART. 217. Geschillen ontstaan onder de werking der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) over de toepassing van die wet, doch waaromtrent de uitspraak eerst wordt ingeroepen of plaats heeft onder de werking van deze wet, worden naar de voorschriften en bepalingen van eerstgenoemde wet behandeld en beslist.

ART. 218. § 1. De loteling, die krachtens art. 115 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) is ingelijfd, behoudt, zulks verlangende, het recht op ontslag bij art. 173 van die wet toegekend in de gevallen, voorzien bij de derde en vijfde zinsnede van dat artikel.

§ 2. Is door hem een plaatsvervanger gesteld, dan wordt deze uit den dienst bij de militie ontslagen, indien de vervangene het vraagt.

ART. 219. § 1. In het geval, in art. 184 der Grondwet bedoeld, kan de hoegrootheid van de lichte, van het aandeel door elke provincie en van het gedeelte door elke gemeente daarin te dragen, worden bepaald in evenredigheid tot het getal der militieplichtigen voor de lichte van het jaar, voor zover

zij op 15 Mei van dat jaar in leven en niet bij een uitspraak, voor vernietiging niet meer vatbaar, van den dienst bij de militie vrijgesteld of voor altijd uitgesloten waren.

§ 2. In dat geval kunnen door Ons de tijdstippen voor de tweede zitting van den militieraad, voor de oproeping en het aanmelden van hen, die verlangen bij de zeemilitie te dienen, en voor de aflevering en inlijving worden vervroegd.

ART. 220. Hetgeen door Ons ingevolge de artt. 9, 12, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 30, 31, 36, 38, 42, 50, 58, 65, 70, 75, 80, 82, 97, 101, 102, 105, 118, 119, 123, 125, 126, 132, 134, 136, 146, 152, 156, 162, 202 en 219 is voor te schrijven, te regelen of te bepalen, is het voorwerp van algemeene maatregelen van inwendig bestuur.

ART. 221. § 1. Deze wet treedt in werking met 1 Januari 1882.

§ 2. Met dien dag zijn, behoudens het bepaalde bij de artt. 217 en 218, de wetten van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), van 1 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 44) en van 22 April 1864 (*Staatsblad* n°. 22) vervallen.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministerieele departementen, autoriteiten, collegiën en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

WETZAKEN EN BESLUITEN

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890
1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890

WETZAKEN EN BESLUITEN

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890
1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890

TABEL

wegens het toekennen van vrijstellingen van den dienst bij de
 militie op grond van den dienst van broeders, bedoeld
 in art. 52 § 4 der wet van

WETZAKEN EN BESLUITEN

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890
1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. Bij het samenstellen van deze wetsvoordracht is er naar gestreefd, de bestaande wetsbepalingen betrekkelijk de nationale militia zooveel mogelijk in hoofdzaak te behouden. Deze bepalingen toch, welke zich aansluiten aan die der vroegere wetgeving omtrent het onderwerp, zijn gedurende negentien jaren in werking, en de uitkomsten zijn over het geheel vrij voldoende bevonden, terwijl de ingezetenen met hunne verplichtingen en rechten ten deze bekend en daaraan gewoon zijn geworden. Intusschen moest, bij de nadere overweging dier wetsbepalingen, rekening worden gehouden met den twijfel, waartoe in de toepassing der wetten van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), 1 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 44) en 22 April 1864 (*Staatsblad* n°. 22), de redactie aanleiding heeft gegeven, en met de gevallen, waarin de bestaande wetgeving gebleken is, niet of niet voldoende te voorzien.

De jongste jurisprudentie van den Hoogen Raad der Nederlanden ten aanzien van 's Konings bevoegdheid tot het uitvaardigen van algemeene maatregelen van inwendig bestuur, heeft het daarnevens wenschelijk doen voorkomen, eenige bepalingen van de Koninklijke besluiten van 17 December 1861 (*Staatsblad* n°. 127) en 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46), welke de uitvoering der wet van 19 Augustus 1861 regelen, in de ontworpen wet zelve op te nemen en ten aanzien van andere in de wet den grondslag te leggen tot regeling van de uitvoering bij Koninklijk besluit.

Bovendien scheen het noodig, de bepalingen, waarvan de overtreding tot strafvervolgung kan leiden, en de bedreigde straffen in overeenstemming te brengen met het nieuwe Wetboek van Strafrecht.

§ 2. Uit den aard der zaak eischte een en ander onvermijdelijk een geheele omwerking der wet van 1861, en kon niet worden volstaan met wijziging en aanvulling van slechts enkele harer bepalingen. Daarom heeft de Regering het raadzaam geoordeeld, in hare voordracht het onderwerp in zijn geheel te omvatten. Zij houdt zich overtuigd, dat, wierd, zooals een en andermaal, echter niet in volkomen dezelfde omstandigheden als nu in aanmerking moeten komen, plaats had, de voordracht beperkt tot wijziging en aanvulling van de bestaande wetgeving, de wijzigingswet in omvang niet veel beknopter zou kunnen wezen dan een wet, waarbij de militia in haar geheel opnieuw geregeld wordt.

Aan dit laatste is ook dáárom de voorkeur gegeven, omdat het de gelegenheid aanbod, in de volgorde der nu geldende bepalingen een verandering te brengen, die ten goede zal komen aan bekorting, in eenige opzichten, van den tekst der bestaande wet, welke trouwens, om de in § 1 vermelde redenen, noodwendig uitbreiding moet erlangen. Met dit doel zijn in het ontwerp geene afzonderlijke hoofdstukken gewijd aan de vrijwilligers voor de militia en aan de zeemilitie, zooals bij de wet van 1861 geschiedde. Wat de eerste betreft, scheen zoodanig afzonderlijk hoofdstuk niet noodig uitsluitend ter aanwijzing van de vereischten van den vrijwilliger; — wat de zeemilitie aangaat, zouden de bepalingen omtrent oproeping, inlijving, verlof en ontslag hoofdzakelijk slechts weder een herhaling

zijn van die, welke voor de militie te land gelden. Waar echter samenvoeging van de voorschriften voor de zeemilitie te land aan de duidelijkheid zou kunnen schaden, zijn die voorschriften in de hoofdstukken, waar zij te huis behooren, in afzonderlijke paragrafen opgenomen. Daarentegen is hetgeen betrekking heeft op het geneeskundig onderzoek, op het indienen en behandelen van bezwaren ten aanzien van de inschrijving voor de militie en van de loting en tegen de uitspraken van de militieraden, alsmede op het beroep bij den Koning van uitspraken van Gedeputeerde Staten, zooveel de aard der zaak toeliet, in afzonderlijke hoofdstukken omschreven, ter vermindering van herhaling van gelijklopende bepalingen en van de talrijke verwijzingen naar vroegere en latere artikelen, welke in de wet van 1861 worden aangetroffen.

§ 3. Na deze aanwijzing van het standpunt, waarop de Regering zich bij het ontwerpen der voordracht, wat haar vorm aangaat, geplaatst heeft, oordeelt zij het gepast, wegens het verband dat zij tusschen de militie en de schutterijen beoogt, te dezer plaatse in algemeene trekken de beginselen te doen kennen, waarvan bij het ontwerpen der nadere wettelijke regeling van den dienst bij de schutterijen is uitgegaan.

Een beter verband, dan tot hiertoe bestaan heeft, tusschen de militie en de schutterijen, een meer onmiddellijke aansluiting van militie- en schutterplicht is onmiskenbaar een eerste vereischte voor doelmatige regeling van beide onderwerpen. Thans toch ligt er voor hen die tot geen dienst bij de militie gehouden zijn, tusschen het tijdstip, waarop vaststaat dat zij tot dezen dienst niet geroepen kunnen worden, en dat, waarop zij aan inschrijving voor de schutterij onderworpen zijn, een tijdsruimte van nagenoeg vijf jaren. Dit is in verschillende opzichten niet wenschelijk, noch voor de belanghebbenden, noch voor den Staat. Evenals de leeftijd van 20 jaren door den grondwetgever beschouwd is, het meest geschikt te zijn om den dienst bij de militie te doen aanvangen voor hen, die door het lot tot voltalligmaking van de militie zijn aangewezen, kan diezelfde leeftijd door den gewonen wetgever, met het oog ook op maatschappelijke toestanden, worden aangemerkt als het meest geschikte aanvangstijdpert voor den dienst bij de schutterijen, nu deze bij de Grondwet in de eerste plaats bestemd zijn om in tijd van gevaar en oorlog te dienen tot verdediging van het Vaderland. Voor hen, die bij de militie gediend hebben, behoort, naar de Regering meent, den dienst, waartoe de schutterijwet hen zal verplichten, zich aan eerstvermelden dienst zoo spoedig aan te sluiten, als het werk der inschrijving voor de schutterij en de uitspraak omtrent redenen van vrijstelling, ontheffing of uitsluiting van den schutterlijken dienst gedooogen; beide diensten moeten als 't ware één geheel vormen; de eene dienst moet zijn de voortzetting van den anderen, zullen tijd, moeite en kosten, door den dienstplichtige en door den Staat aan de oefening besteed, niet door een tijsverloop van eenigen duur voor beiden verloren gaan. Deze beschouwing geldt evenzeer voor hen, die, vrijwillig in krijgslust getreden, den dienst verlaten vóórdat zij den leeftijd hebben bereikt, waarop zij niet meer tot dienst bij de schutterij kunnen worden geroepen. Aansluiting van dezen laatsten dienst aan die, bij de militie, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, volbracht, zal vanzelf tot gevolg hebben, dat de schutterijen jaarlijks een aanzienlijken toevoer van wel geoefende en aan orde en tucht gewone manschappen bekomen, die daarvan een belangrijke kern zullen uitmaken en goede stof zullen opleveren tot behoorlijke samenstelling van het kader. Zijn dit te waardeeren voordeelen voor de schutterijen zelve, ook de schutterplichtigen zullen door de aansluiting van de beide diensten in ruime mate worden gebaat. In den regel toch zal van de gepasporteerde miliciens en krijgslieden in gewone tijden geen andere en verdere deelneming aan de oefeningen bij de schutterij behoeven te worden gevorderd, dan noodig is om hen met de nog ongeoeffende of nog niet voldoende geoefende schutters een goed bruikbaar geheel te doen uitmaken, of om hen te doen onthouden en onderhouden wat zij tijdens hun vorigen militairen dienst hebben geleerd.

De Regeering meent, dat de verplichte dienstdtijd voor allen van gelijken duur behoort te zijn, om het even of den dienst volbracht moet worden bij de militie

of bij de schutterij of bij beide. Ook voor hen, die vrijwillig dienden, moet, naar haar oordeel, de duur van den verplichten dienstdtijd niet dien overschrijden, gedurende welken anderen krachtens de militie- en schutterijwetten verplicht kunnen worden gewapenderhand mede te werken tot verdediging van het Vaderland en tot behoud der inwendige rust. Vrijwillige dienstneming bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, zal buiten twijfel aangemoedigd worden, wanneer men weet, dat de vrijwillig volbrachte dienstdtijd in mindering komt van dien, waartoe de militie- en schutterijwetten verplichten. Het is op dezen grond, dat bij het ontwerp der militiewet is voorgesteld, den tijd, in vrijwilligen dienst, ook dien als vrijwilliger bij de militie, doorgebracht vóór dat men tot dienst bij de militie verplicht was, in rekening te doen komen bij de bepaling van het tijdstip, waarop in vredes-tijd den dienstdplicht bij de militie ophoudt. Wel bepaalt de eerste zinsnede van art. 182 der Grondwet, dat zij, die tot voltalligmaking der militie bij de militie te land zijn ingelijfd, in vredes-tijd na een vijfjarigen dienst ontslagen worden, doch die bepaling heeft niet ten doel en kan ook niet ten doel hebben om uit te maken, dat in geen geval een ingelijfde bij de militie te land ontslagen mag worden vóór dat hij een vijfjarigen dienst bij de militie heeft volbracht, zij strekt alleen om in vredes-tijd vijfjarigen dienst te stellen als maximum, waarboven niet dan krachtens de wet, in de tweede zinsnede van het artikel bedoeld, mag worden gegaan. Zoo heeft de wetgever het ook begrepen bij de vaststelling der militiewet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72); deze wijst een aantal gevallen aan, waarin ontslag uit den dienst bij de militie moet plaats hebben vóór dat een vijfjarigen dienst is volbracht, of waarin inlijving voor minder dan vijf jaren moet geschieden.

Ook bij het ontwerp der schutterijwet wordt voorgesteld, den dienstdtijd bij de militie of als vrijwilliger volbracht, in mindering te doen komen van dien, waartoe de wet anderen, die noch bij de militie, noch bij het leger gediend hebben, verplicht.

Het gevolg van het hier besproken stelsel zal zijn, dat een ieder, die lichamelijk voor den dienst geschikt is en niet in de termen van uitsluiting valt, in gewone tijden tot het einde van het jaar, waarin hij zijn 31ste levensjaar is ingetreden, — het geval van vrijwilligen krijgdsdienst, vóór het 20ste jaar volbracht, uitgezonderd, — tot dienst gehouden is, hetzij hij die dienst als vrijwilliger volbrengt, hetzij hij daartoe verplicht is ingevolge de militiewet of de schutterijwet.

§ 4. Verhooging van de sterkte der militie, zooveel zij voor den dienst te land bestemd is, en, bijgevolg, van het* cijfer der jaarlijksche lichteningen, acht de Regeering een eisch, door de noodzakelijkheid geboden. Niet dan noode doet zij daartoe een voorstel; niets ware haar aangenaamer geweest, dan de bepalingen omtrent de sterkte van de militie en de hoegrootheid van de jaarlijksche lichteningen onveranderd uit de wet van 1861 over te nemen. De eischen der verdediging, in verband met het gemis van een voldoende krijgsmacht, in den zin van art. 178 der Grondwet uit vrijwilligers aangeworven, maken het der Regeering ten plicht, aan de Vertegenwoordiging verhooging van de militiesterkte voor te stellen.

De voorgedragen verhooging blijft echter binnen zulke enge grenzen beperkt, dat zij, ten gevolge van de toeneming der bevolking, aan de in art. 181 der Grondwet bedoelde ingezetenen geen noemenswaardig zwaarderden druk zal opleggen dan de wetgever in 1861 bestaanbaar geoordeeld heeft met de draagkracht van dat gedeelte onzer mannelijke bevolking. Bij de vierde tienjarige volksstelling, op 31 December 1859 gehouden, bedroeg het aantal mannelijke inwoners, die hun 20ste jaar waren ingetreden, 32 093; bij de daaropvolgende tienjarige volksstelling, welke op 1 December 1869 plaats had, klom dit aantal tot 32 796. Ofschoon de uitkomsten van de jongste volksstelling, die op 31 December 1879 geschiedde, zooveel den leeftijd der bevolking betreft, nog in bewerking zijn, mag worden aangenomen, dat ook in de twintigjarige mannelijke bevolking een aanmerkelijke vermeerdering zal zijn waar te nemen.

Door verbetering van de schutterlijke oefeningen en diensten zullen 's lands verdedigingskrachten een belangrijke versterking vinden in de schutterijen. Dit is volstrekt noodzakelijk in het belang der verdediging, die bij den tegenwoordigen toestand niet voldoende verzekerd is; doch in geen geval mag dit leiden tot een vermindering van de permanente strijdkrachten des Rijks. Het permanente leger, samengesteld uit de vrijwillig dienenden en de militie, moet niet alleen zijn en blijven de kern, om welke in tijden van gevaar en oorlog de schutterij zich vereenigt: dat leger heeft bovendien een zelfstandige taak te vervullen, zoowel om Nederland in staat te stellen, onder alle omstandigheden zijn verplichtingen als onafhankelijke Staat te volbrengen, als om bij de verdediging des lands wederstand te bieden aan den eersten stoot van een vermoedelijk zeer overmachtigen vijand.

Tot het vervullen dezer tweeledige taak is de tegenwoordige legersterkte reeds onvoldoende, zoodat, naar het oordeel der Regeering, versterking van de vaste krijgsmacht dringend noodzakelijk blijft, niettegenstaande tot de verdediging des lands op de medewerking der schutterijen gerekend wordt, meer dan tot nu toe met vertrouwen mocht geschieden.

Ten einde de Staten-Generaal een volledig overzicht te geven van hetgeen, naar de meening van de Regeering, Nederland voor de verdediging des lands aan levende strijdkrachten behoeft, heeft de tweede ondergeteekende bij het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1884 zijn denkbeelden ontwikkeld over 's Rijks verdediging en over de rol, door de militie en schutterij daarbij te vervullen. Het daar medegedeelde stelt de Vertegenwoordiging in de gelegenheid, de regeling onzer levende strijdkrachten, zooals zij in de inzichten van de Regeering ligt, in haar geheel te overzien en te beoordeelen, en strekt tevens, in verband met de bijlage van deze Memorie, tot verdere toelichting van het voorstel tot verhooging van de sterkte der militie te land en van de hoegrootheid der jaarlijksche lichten ten behoeve van dat gedeelte der militie.

Vinden de voorstellen, met betrekking tot de militie en de schutterijen aan de overweging der Staten-Generaal aangeboden, in hoofdzaak den bijval van dezen, dan zal, naar de Regeering meent, een deugdelijke en goed samenhangende regeling van ons krijgswezen zijn verkregen.

Hoewel inkrimping van de reeks der vrijstellingen den druk van den dienstplicht niet vermag weg te nemen, kan zij hem echter meer gelijkmatig verdeelen. De wet van 1861 is, 't kan niet worden ontkend, in sommige opzichten te ver gegaan in het verleenen van vrijstelling. Ten gevolge hiervan is de kans op vrijloting te veel beperkt. Wel zal, verwerft het hierna bij de artt. 6 en 7 toegelicht voorstel tot verandering van den maatstaf, waarnaar het jaarlijksch contingent over de verschillende gemeenten wordt verdeeld, de goedkeuring der Staten-Generaal, een meer billijke verdeling van den dienstplicht over de tot den dienst aangewezen ingezetenen een te waardeeren voordeel zijn van de herziening der bestaande militie-wetgeving, doch die verandering in den maatstaf van berekening kan in geen geval de kans op vrijloten vermeederen; zij kan slechts aan allen gelijken kans geven.

De Regeering heeft gemeend, in de beperking der redenen van vrijstelling niet zóó ver te moeten gaan als bij de jongste ontwerpen van wet tot wijziging der wet van 1861 gedaan werd. In een voornaam opzicht meent zij evenwel die ontwerpen te moeten overnemen, namelijk in zoover voorgesteld werd vrijstelling wegens broederdienst te beperken tot de kleinste helft van het getal broeders. Zij acht dit noodig ter verzekering, dat op den duur het aantal tot den dienst aangewezen militieplichtigen voldoende zij tot voltalligmaking van de militie, alzoo tot het verkrijgen van de manschappen, die daarvoor gelicht moeten worden. Dat hiermede gepaard zou moeten gaan een beperking van de vrijstelling, bij de wet van 1861 aan den éénigen wettigen zoon toegekend, ziet de Regeering niet in. Die vrijstelling rust, blijkens hare geschiedenis, op gronden, welke niet in kracht en waarde verminderen door de besnoeiing van

het recht op vrijstelling wegens broederdienst in dien zin, dat deze vrijstelling slechts aan de kleinste helft van het getal broeders wordt verleend, Hieruit zal, naar het oordeel van de Regeering, in werkelijkheid geen ongelijkheid voortspuiten tusschen talrijke gezinnen en andere, die uit weinige personen bestaan, zoodanig dat de dienstplicht onevenredig zwaarder op de talrijke zou drukken. Van elk gezin zal althans één zoon van den dienstplicht bij de militie bevrijd blijven.

De motieven, welke in 1861 tot de opnemng van art. 47, 3°, in de militiewet hebben geleid, schijnen te afdoende, dan dat het in aanmerking zou kunnen komen, door het stellen van uitzonderingen op den regel, dat vrijstelling wordt verleend aan alle éénige wettige zoons, terug te keeren tot het stelsel, waarin de wetgever in 1861 gemeend heeft verandering te moeten brengen. Elke uitzondering, welke men op dien regel zou willen maken, is overigens niet van willekeur vrij te pleiten, en, uitzonderingen stellende op den regel, dringt zich als vanzelf de vraag op, waarom is dit geval niet, een ander wel in de uitzondering begrepen? Daarbij komt, dat, terwijl de militiewetten van 1817 en 1820 in de meeste gevallen vrijstelling slechts toelieten telkens voor één jaar, zoodat jaarlijks opnieuw het bestaan der redenen van vrijstelling bewezen moest worden, bij de nieuwe wet met dat stelsel van tijdelijke vrijstelling is gebroken. Zoo kon vóór de invoering der wet van 1861 verandering in den maatschappelijken en huishondelijken toestand van het gezin, voor den éénigen zoon nog tot in het vijfde jaar na zijn inschrijving voor de militie leiden tot zijn aanwijzing voor den dienst, terwijl nu de vrijstelling, waarvan hier sprake is, alleen zou afhangen van den toestand des gezins op het tijdstip, waarop in het lichtingsjaar de reden van vrijstelling moet hebben bestaan, zonder dat latere verandering in dien toestand, al zou daardoor het motief der vrijstelling vervallen, invloed kan uitoefenen op de eenmaal gedane uitspraak. De ondervinding, onder de werking der wetten van 1817 en 1820 opgedaan, leert bovendien hoe moeilijk — men zou schier kunnen zeggen hoe onmogelijk het is — uitzonderingen, gegrond op den maatschappelijken toestand van de gezinnen, waartoe éénige wettige zoons behooren, zóó toe te passen, dat een ander niet het slachtoffer wordt van verklaarbare, doch naar streng recht met het stelsel der wet niet overeen te brengen medelijden of inschikkelijkheid van hen, die omtrent dien toestand getuigenis afleggen. In de Memorie van Toelichting, behoorende tot het op 13 September 1877 ingediend wetsontwerp, wordt de moeielijkheid erkend van het bewijs, dat een éénige wettige zoon de kostwinner is van het gezin, waarvan hij deel uitmaakt; maar diezelfde moeielijkheid zou zich, wierd de vrijstelling beperkt, behalve tot den éénigen zoon tevens éénig kind, tot den éénigen zoon eener behoefte, niet hertrouwde weduwe, evenzeer voordoen in de beoordeeling van de mate van behoefte der weduwe. Al laat men de vrijstelling, op dezen grond te verlenen, afhangen van de verklaring van twee of drie te goeder naam en faam staande getuigen, al schrijft men voor, dat het getuigenis van die personen, om gevolg te kunnen hebben, bevestigd moet zijn door den kantonrechter, in dien zin dat deze, alvorens een akte van bekendheid dat de moeder-weduwe behoeftig is, door hem wordt afgegeven, zich van den behoeftigen staat moet hebben overtuigd, toch is er niet de minste waarborg, dat niet aan den één zulke akte van bekendheid uitgereikt worde, terwijl aan een ander, die in volkomen gelijke behoefte omstandigheden verkeert, elders dat stuk geweigerd wordt, hetzij omdat de vereischte getuigen niet verkregen kunnen worden, hetzij omdat de persoonlijke opvatting van den ambtenaar, met de afgifte van het stuk belast, met de verklaring van die getuigen niet overeenstemt. Elke vrijstelling, die afhangt van het individueel gevoelen van getuigen of ambtenaren en niet rust op bepaalde, bij de wet aangeduide feiten, geeft onwillekeurig aanleiding tot ongelijkmatige toepassing der wet en is reeds daarom niet aan te bevelen. Is dit waar in het algemeen, in het stelsel van deze voordracht kan een vrijstelling van den éénigen wettigen zoon eener behoefte, niet hertrouwde weduwe vooral bezwaar opleveren met het oog op art. 2, f, waarbij militieplicht gelgd wordt onder anderen op den Nederlander, wiens moeder-weduwe gedurende minder dan vijf

jaren in een vreemd land gevestigd is. Juist wegens die woonplaats in het buitenland, zou het veelal moeielijk, zoo niet onmogelijk zijn, hier te lande de vereischte getuigen te verkrijgen of bij den kantonrechter de overtuiging te vestigen, dat de weduwe inderdaad in die mate behoeftig is, dat de gevorderde akte van bekendheid kan worden afgegeven. Bovendien zou de vrijstelling van de éénige wettige zoons, zooals die in 1877 werd voorgesteld, menigmaal het verwijt van onbillijkheid niet ten onrechte treffen. Het éénig ouderloos kind, dat slechts voor zichzelf te zorgen heeft, zou, naar dat voorstel, in elk geval van dienstplicht bij de militie bevrijd zijn, maar de ouderlooze éénige wettige zoon, die niet alleen voor zichzelf, maar ook misschien door handenarbeid voor zusters moet zorgen, zou in geen geval vrijstelling kunnen erlangen, terwijl hij wel vrijgesteld zou kunnen worden, indien zijne moeder nog in leven was: men zou alzoo vrijstelling verleen, waar dienstplicht slechts op één persoon, den militieplichtige, kan drukken, en onthouden daar, waar dienstplicht van den éénigen zoon zijne ouderlooze zusters van zijn steun zou berooven en de huishouding, waarvan hij het hoofd is, wellicht onherstelbaar zou uiteenrukken. Deze overweging heeft de Regeering er toe geleid geen voorstel te doen tot verandering van art. 47, 3°. der wet van 1861, al moge het aantal militieplichtigen, die op grond van deze bepaling van den dienst bij de militie bevrijd blijven, aanzienlijk wezen. Hierbij zij herinnerd, dat deze vrijgestelden, voor zoover zij hunne woonplaats binnen het Rijk hebben en lichamelijk geschikt zijn voor den dienst, dadelijk een plaats in de schutterijen zullen innemen, en derhalve, zoo noodig, evenzeer voor 's lands verdediging beschikbaar zullen zijn.

§ 6. Voor zooveel het vervullen van den dienstplicht betreft, heeft de Regeering gemeend in hoofdzaak te moeten behouden hetgeen daaromtrent bij de wet van 1861, in aansluiting aan de daaraan voorafgegane wettelijke regeling van de militie, is bepaald. De tegenwoordige wetsvoordracht verschilt dan ook in dit opzicht, mede in hoofdzaak, niet van de wetsontwerpen, in de laatste vijf jaren aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend. Ten aanzien van dit punt drukte de Minister van Oorlog bij verschillende gelegenheden, onder anderen in § 2 der Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer nopens het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1880 het gevoelen van de Regeering uit.

Evenmin als die Minister hebben de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Marine dan ook de overtuiging, dat de invoering van den persoonlijken dienstplicht bij de militie om redenen van billijkheid gevorderd wordt en tot een doelmatige organisatie der levende strijdkrachten in het belang van de verdediging des lands noodzakelijk is.

En dit toch zou niet slechts het geval moeten zijn, het bestaan dier eischen van billijkheid en noodzakelijkheid zou bewezen moeten zijn, om een voordracht tot de invoering van dergelijken maatregel, waardoor de militieplicht ontegenzeggelijk verzaard, en bijgevolg een zwaardere druk op de bevolking gelegd wordt, te wettigen.

De Regeering is daarentegen van oordeel, dat persoonlijke dienstplicht, waardoor niet alleen het stellen van een voor den dienst geschikten persoon als plaatsvervanger, maar zelfs ruiling tusschen de lotelingen onderling verboden wordt, niet past in het stelsel door de Grondwet voorgeschreven voor de aanvulling der levende strijdkrachten; in een stelsel, waarbij geheel aan het toeval, de loting, wordt overgelaten, te bepalen wie, *tot het voltalig maken der militie bij gebrek aan een voldoende getal vrijwilligers*, voor den dienst opgeroepen wordt, en wie niet dienstplichtig zijn zal.

In zoodanig stelsel vordert veeleer de billijkheid — met het oog op de geheel toevallige aanwijzing van het lot — dat alleen gezorgd worde voor het verkrijgen van het verlangde voor den dienst geschikte aantal manschappen, en dat tevens tot het bepalen der geschiktheid, in verband hiermede, eischen, *voor allen geldende*, ten opzichte van zedelijkheid, leeftijd, lichaamsbouw, enz. gesteld worden.

Bij het stellen van deze algemeene en voor allen geldende eischen kan er geen

sprake zijn, dat door het toelaten der dienstvervanging bijzondere voorrechten aan enkelen zouden worden verleend. Ongetwijfeld zullen hoofdzakelijk de meer gegoeden van de aan ieder gegeven bevoegdheid om zich te doen vervangen, gebruik kunnen maken. Maar dit mag geen reden zijn om die bevoegdheid in te trekken.

Indien, zooals de Regeering van oordeel is, door de vervanging geen nadeel ontstaat voor het krijgswezen, indien dus de persoonlijke voordeelen, die sommigen zich kunnen verschaffen, niet leiden tot nadeel van den Staat, heeft de Regeering het recht niet, bepalingen in het leven te roepen, uitsluitend met de strekking om aan de meer gegoeden de voordeelen te ontnemen, verbonden aan het bezit van hun wettig erkend eigendom. Werd deze theorie gehuldigd, dan zou het vraagstuk van den persoonlijke dienstplicht niet langer een *militaire*, maar een *sociale* quaestie zijn.

Dat het de bedoeling van de Grondwet niet zijn kan, om uit degenen, die door loting voor den militiedienst worden aangewezen, kader en zelfs officieren, hetzij voor het leger, hetzij voor de schutterij te trekken, blijkt uit de bepaling van art. 181, luidende: »Bij *gebrek* aan genoegzame vrijwilligers, wordt de militie *voltallig gemaakt* door loting uit de ingezetenen,» en uit die van art. 183, waarbij een maximum oefeningstijd wordt vastgesteld te kort om kader te vormen. Zij, die den persoonlijke dienstplicht voorstaan met het nevendoel om daardoor de aanvulling van kader voor leger of schutterij te verzekeren, kunnen zich alzoo geenszins op den geest der Grondwet beroepen.

In het belang van het leger is de persoonlijke dienstplicht, naar de meening van de Regeering, geenszins noodzakelijk. De ondergeteekenden zijn overtuigd, dat aan de toepassing van dat beginsel geen noemenswaarde voordeelen van militaire aard verbonden, en dat de verwachtingen, die er door sommigen voor de verbetering van het gehalte der levende strijdkrachten van worden gekoesterd, grootelijks overdreven zijn.

Immers indien niet de kadervorming uit de militie als de hoofdzaak wordt beschouwd — en naar de zienswijze van de ondergeteekenden kan en mag zulks het geval niet zijn —, indien daarentegen gestreefd wordt naar de vervulling van den eisch om den milicien op de beste wijze en zooveel de korte oefeningstijd toelaat, op te leiden tot een flink soldaat, dan is, naast eenige verstandelijke ontwikkeling, ook het bezit van andere hoedanigheden van het hoogste belang.

Die hoedanigheden zijn: goede wil, volgzzaamheid, ernst en volharding bij de vervulling der opgelegde taak. De ingelijfdten bij ons tegenwoordig militieleger bezitten ze in ruime mate, en door het eischen van meerdere waarborgen omtrent het zedelijk gehalte der plaatsvervangers kunnen de goede eigenschappen van het leger nog worden verhoogd.

Doch mag daarentegen met grond worden beweerd, dat dit gehalte eenigszins belangrijk zoude worden gebaat, indien jaarlijks enkele honderdtallen jongelieden van meerdere verstandelijke ontwikkeling dan het gros der tegenwoordig bij de militie ingelijfdten, in de gelederen worden opgenomen? Kan de inlijving van een gering percentage van meer intelligente dienstplichtigen het middel worden om de onvoldoende militaire hoedanigheden van ons militieleger te vergoeden of te herstellen?

Een afdoende verbetering van het gehalte der levende strijdkrachten vordert de toepassing van andere, meer ingrijpende maatregelen, van maatregelen die op ruimer schaal werken, waardoor de geoefendheid van de *geheele* militie tot een hooger peil opgevoerd en de strijdvaardigheid van het leger beter dan tot dusver verzekerd wordt.

De voorgestelde wijziging van het tijdstip van opkomst der militie onder de wapenen, waardoor een doelmatig gebruik van den beschikbaren oefeningstijd mogelijk zal worden gemaakt, zal, naar het oordeel der Regeering, daartoe belangrijk kunnen bijdragen.

Uit een ander oogpunt beschouwd is de invoering van den persoonlijke dienstplicht ongewenscht te noemen.

De voorstanders daarvan letten te weinig op het grootte verschil dat er bestaat, vooral voor de meer verstandelijk ontwikkelden, tusschen de verplichting om in tijd van vrede gedurende geruimen tijd als soldaat in de gelederen door te brengen, en die om in tijden van gevaar het Vaderland met de wapenen in de hand te dienen.

De Regeering is overtuigd, dat de verdediging van het Vaderland tot behoud onzer onafhankelijkheid door de *geheele* natie als een eerste plicht wordt beschouwd, waaraan in de ure des gevaars een ieder naar zijn vermogen zich met geestdrift zal wijden.

In haar stelsel wordt dan ook de *algemeene* deelneming aan die taak, hetzij bij het leger, hetzij bij de schutterij, op den voorgrond gesteld. Maar juist daarom zou de verplichting om den dienst bij het leger *in vreedestijd* persoonlijk te vervullen, een onnoodigen dwang opleggen, een dwang, die bij het vrijheids-lievende karakter onzer natie bij sommigen weezin tegen de taak der verdediging zou kunnen opwekken, en die daarom, zonder bepaalde noodzakelijkheid voor de militaire belangen, achterwege behoort te blijven.

Voor de vorming van een bruikbaar kader voor het leger kan, het werd zoo even reeds opgemerkt, de persoonlijke dienstplicht, bij de korte oefeningstijd onzer militia, het middel niet zijn. Ter bereiking van dit doel zou de oefeningstijd aanmerkelijk uitgebreid en de militiedienst, in strijd met de bepalingen der Grondwet, verzwaaard moeten worden.

Daarbij komt, dat men allicht er toe zou overgaan, om ter aanmoediging aan de verstandelijk meer ontwikkelden — in den regel de meer gegoeden — die bij voorkeur tot het kader bestemd zouden worden, voorrechten te schenken. Dien-tengevolge zouden er in het militieleger twee categoriën van militairen, bevoorrechten en niet bevoorrechten, ontstaan, waardoor vermoedelijk wrevel en ontevredenheid bij de minder begunstigden zouden worden opgewekt en de zoo noodzakelijke eendracht in het leger verloren zou gaan.

De oplossing van de kader-quaestie voor het leger kan en mag dus niet in die richting worden gezocht, terwijl het onnoodig en tevens onbillijk is, om uitsluitend tot het verkrijgen van officieren en kader voor de schutterij een bepaald gedeelte der bevolking te dwingen plaats te nemen in de gelederen van het leger.

Persoonlijke dienstplicht kan wellicht voor het leger een voordeel zijn in die Rijken, alwaar de opvoeding van de jongelieden der meer gegoede klasse hen als het ware tot den militairen dienst voorbereidt, en alwaar dientengevolge een ieder de eigenschappen bezit, waardoor de handhaving eener ijzeren discipline in het leger mogelijk wordt.

In ons land echter, waar deze toestand *niet* bestaat, zou de invoering van dezen maatregel, naar de overtuiging van de Regeering, een gevaarlijke proef-neming zijn, waarbij tegenover de waarschijnlijke nadeelen niet eens de kans zou staan, dat een belangrijke verbetering van het gehalte van het leger zou kunnen worden verkregen.

Uit dien hoofde acht de Regeering het wenschelijk, het stelsel van dienstver-vanging bij de militia te behouden.

Ten aanzien van de plaatsvervangers bij de militia wenscht zij de grens van leeftijd, waar binnen deze als zoodanig kunnen worden toegelaten en die bij de wet van 1861 op 35, in sommige gevallen zelfs op 40 jaren bepaald is, te beperken tot 30 jaren. Met opzicht tot de nummervisselaars stelt zij denzelfden eisch voor, die met betrekking tot de plaatsvervangers geldt, namelijk, dat zij ongehuwd of kinderloos weduwnaar zijn en bewijzen, te voren een goed zedelijk gedrag te hebben geleid.

Bij vorige wetsvoordrachten werd de grens van leeftijd voor de plaatsvervangers op 25 jaren bepaald. De Regeering acht deze grens buiten noodzaak te beperken. Er bestaat geen reden om de personen, die den hoogsten leeftijd, waarop zij, volgens de voorstellen der Regeering, tot dienst bij de schutterijen zijn gehouden, niet hebben overschreden, van een optreding als plaatsvervanger bij de

militie uit te sluiten. Aan allen, die hun miitiediensttijd hebben volbracht, werd daardoor de gelegenheid ontnomen om als plaatsvervanger bij de militie op te treden. De juistheid der meening, dat door zoodanige beperking de vrijwillige dienst hetzij bij het leger, hetzij bij de militie zou worden bevorderd, schijnt te mogen worden betwijfeld.

Het spreekt overigens vanzelf, dat maatregelen genomen zullen worden ter verkrijging, zooveel mogelijk, van waarborg voor het zedelijk gehalte van hen, die zich tot de waarneming van eens anders dienst bij de militie verbinden.

Hoezeer de Regeering in het algemeen tegen het verleenen van voorrechten aan bepaalde categoriën van ingelijfde militieplichtigen is, acht zij het toch billijk, aan degenen, die zich vóór hunne inlijving in den wapenhandel geoefend hebben, of die zich na hunne inlijving meer dan anderen de kennis hunner militaire verplichtingen hebben eigen gemaakt, als belooning toe te kennen een vermindering van den tijd, dien zij in gewone tijden tot oefening onder de wapenen moeten doorbrengen. Deze maatregel zal ongetwijfeld een spoorslag voor velen zijn om zich vrijwillig in den wapenhandel te oefenen en om zich gedurende den oefeningstijd met inspanning op het aanleeren van het vereischte toe te leggen.

HOOFDSTUK I.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

Art. 2. b. De hier gemaakte uitzondering op den regel, bij *a* van het artikel gesteld, is noodig geacht ter voorkoming, dat de militieplicht ontdoken worde door het verkiezen van een voogd, die geen ingezetene is. De uitzondering is echter beperkt tot het geval, dat de jongeling binnen het Rijk in Europa verblijf houdt.

c. Onder hen, die geen vader hebben, zijn begrepen de natuurlijke kinderen, die alleen door de moeder, en onder hen, die geen vader en moeder hebben, de natuurlijke kinderen, die door geen hunner ouders wettig erkend zijn; daarom is hier en elders in het wetsontwerp gesproken van het »ontbreken» van vader of moeder of van beiden. Hebben de militieplichtigen geen bekenden voogd, of zijn zij door dezen achtergelaten, dan wijst de tijd van hun verblijf hier te lande aan, of zij al dan niet voor ingezetenen zijn te houden.

Het tijdstip, waaraan het hier bedoelde verblijf binnen het Rijk in Europa onmiddellijk moet zijn voorafgegaan, is gesteld op den 1sten van de maand, waarin volgens art. 33 § 1 de loting plaats heeft.

e. Vermits de uitzondering, bij de wet van 1 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 44) gemaakt en in art. 3 *c* van het ontwerp overgenomen, slechts den daar bedoelden Nederlander betreft, wanneer hij in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën verblijf houdt, scheen het noodig, ter voorkoming van den twijfel, waartoe de voormelde wet aanleiding heeft gegeven, in de wet te doen uitkomen, dat deze uitzondering niet geldt, wanneer de vader zich niet in die bezittingen of koloniën bevindt.

Onder »s lands dienst» is zoowel de militaire als de burgerlijke dienst te verstaan.

Daar voor de toepassing van *d* of *e* van het artikel de staat van den vader beslist, maakt het geen verschil, of de zoon al dan niet Nederlander is. Behoort de zoon echter tot een Staat, waar de Nederlander niet aan den verplichten krijgsvaardienst is onderworpen, of waar ten aanzien van den dienstplicht het beginsel van wederkeerigheid is aangenomen, dan is *d* of *e* van art. 3 op hem toepasselijk.

f en *g.* Om dezelfde reden als hierboven onder *c*, tweede zinsnede, is vermeld, is 1 Maart aangewezen als het tijdstip, dat beslissen zal of het verblijf in een vreemd land al dan niet vijf jaren heeft geduurd.

Volgens *f* en *g* zullen voor ingezetenen worden gehouden de Nederlanders, die op 1 Maart van het jaar der loting gedurende minder dan vijf jaren met hun vader, moeder of voogd in een vreemd land gevestigd zijn of daar verblijf hebben. Het gebeurt menigmaal, vooral in gemeenten nabij de grenzen gelegen, dat ouders

of voogden hunne woonplaats naar een vreemd land overbrengen, enkel met het doel om hunne zonen of pupillen aan den militieplicht te onttrekken, en in Nederland terugkeeren op een tijdstip, waarop die jongelingen niet meer voor de militie kunnen worden aangesproken. Deze worden daardoor ten nadeele van de overige militieplichtigen op niet te billijken wijze van militiedienst hier te lande bevrijd, terwijl ook buitenslands in den regel geen deelneming aan den verplichten krijgsveld van hen wordt gevorderd. Zulke wetsontduiking behoort te worden te keer gegaan ten aanzien van Nederlanders.

g. Zooals hierboven onder *c*, eerste zinsnede, is gezegd, zijn onder hen, die geen vader hebben, begrepen de natuurlijke kinderen, die alleen door de moeder erkend zijn. Deze vallen in de termen van *f*, indien hunne moeder nog in leven is of, is deze overleden, indien zij een voogd hebben. Het bepaalde bij *g* geldt alzoo slechts voor hen, wier vader en moeder of, betreft het natuurlijke, door de moeder alleen erkende kinderen, wier moeder overleden is en die geen bekenden voogd hebben.

Natuurlijke kinderen, die door geen hunner ouders erkend zijn, vallen buiten de toepassing van het bepaalde onder *g* omdat zij, al zijn zij binnen het Rijk in Europa geboren, op 20jarigen leeftijd niet gezegd kunnen worden Nederlanders te zijn.

Art. 3, a en b. Voor de toepassing van deze bepalingen komt, evenals voor art. 2, *f* en *g*, de staat van den jongeling zelve in aanmerking, al mocht na zijn geboorte de vader hier te lande genaturaliseerd zijn. Die naturalisatie kan aan de kinderen, te voren geboren, den staat van Nederlander niet geven.

a. Hieronder valt het in een vreemd land achtergelaten natuurlijk kind, dat alleen door de moeder, vreemdelinge, erkend is.

De bedoeling is, dat de jongeling achtergebleven zij in het land zijner geboorte. Deze beperking is noodig ter voorkoming, dat de vreemdeling, hoezeer ingezet, zijn in den vreemde geboren zoon aan den militieplicht onttrekke door dezen te doen verblijven in een vreemd land, waartoe hij in geenerlei betrekking staat.

b. Onder »ouderlooze vreemdeling» is ook begrepen het in een vreemd land verblijfhoudend natuurlijk kind, dat door vader noch moeder erkend is.

c. Men zie, in verband hiermede, de toelichting bij *e* van art. 2.

d. Deze bepaling strookt met die, vervat in het slot van art. 15 der wet van 1861, met dit onderscheid, dat hij, die de toepassing er van verlangt, bewijzen moet dat hij tot een der hier bedoelde Staten behoort. Het is niet wenschelijk onderdanen van vreemde Staten, al zijn zij ingezetenen volgens art. 2, hier te lande aan militieplicht te onderwerpen, wanneer in die Staten de Nederlanders niet tot krijgsveld verplicht zijn. De uitzondering betreft dan ook geenszins alle hier gevestigde vreemdelingen, maar slechts hen, die tot een Staat behooren, waar de Nederlanders niet tot krijgsveld gehouden zijn of waar ten aanzien van den dienstplicht het beginsel van wederkeerigheid is aangenomen.

e. Evenals *d* heeft deze bepaling ten doel te voorkomen, dat iemand gelijktijdig in twee Staten tot krijgsveld verplicht zij en in de noodzakelijkheid gebracht kunne worden, tegenover den vreemden Staat, waartoe hij behoort, de wapenen te voeren.

Herhaaldelijk heeft het geval zich voorgedaan, dat jongelingen, geboren tijdens hunne ouders, vreemdelingen, hier te lande gevestigd waren, ingevolge de wet van 1861 militieplichtig zijn geweest, niettegenstaande zij tevens behoorde tot een der hier vermelde vreemde Staten en ook daar aan de verordeningen omtrent den verplichten krijgsveld onderworpen waren.

Om de bezwaren weg te nemen, welke uit het bezit van dubbele nationaliteit voor zonen van vreemdelingen voortvloeien en het gevolg zijn der beperking van het slot van art. 15 der wet van 1861 tot vreemdelingen, strekt de voorgestelde uitzondering.

Het schijnt echter niet niet meer dan billijk, dan ook op hen, die de toepassing

van deze uitzondering wenschen, de bewijslast gelegd worde, dat zij tot een der in het artikel bedoelde Staten behooren.

Art. 4. Waar in deze wet het woord »Nederlander» gebezigd is, moet dit, wegens den aard van het onderwerp, verklaard worden niet uit de burgerlijke, maar uit de politieke wet, in art. 7 der Grondwet bedoeld, die welke thans bestaat (wet van 28 Juli 1850, *Staatsblad* n°. 44), of die, welke haar later mocht vervangen. Het schijnt intusschen niet overbodig, dit in de wet uit te drukken. Meermaals is de vraag gerezen, of de wet van 28 Juli 1850 wel, zonder speciale wetsbepaling, toegepast kan worden op andere, dan in de artt. 5 en 6 der Grondwet geneemde onderwerpen. Het doel van het voorgestelde artikel is slechts, om deze vraag in militiezaken te voorkomen, niet om te haren aanzien incidenteel een beslissing te doen nemen.

Art. 5. De twee laatste zinsneden van art. 1 der wet van 1861 zijn niet overgenomen, omdat het daarbij bepaalde een noodelooze herhaling is van de artt. 180 en 181 der Grondwet.

Artt. 6 en 7. Een van de voorname wijzigingen, welke de Regeering, zich in zoover vereenigde met de voorstellen op 27 Juli 1875 aan de overweging der Staten-Generaal onderworpen, in de wet wensch gebracht te zien, betreft de bepaling van het tijdstip van inlijving der lichte. Overeenkomstig art. 112 der wet van 1861 heeft de inlijving thans in de eerste helft van Mei plaats. Aan inlijving in de eerste helft van October wordt de voorkeur gegeven met het oog op de belangen van de oefeningen en den dienst, op de billijkheid jegens de militieplichtigen, en op regelmaat bij de uitvoering der wet.

Inlijving van de lichte in het najaar, zooals feitelijk nu reeds geschiedt ten aanzien van de lotelingen, die bij de bereden korpsen zijn ingedeeld, levert wat de militie te land aangaat, het voordeel op, dat de oefening der ingelijfd in de recruten- en compagnie-scholen gedurende den winter kan plaats hebben, en de miliciens daarna reeds in het daarop volgende voorjaar aan de oefeningen op grootere schaal en de manoeuvres met vrucht kunnen deelnemen, waartoe het voorjaar en de zomer zich uitsluitend eigenen en kunnen worden besteed. Bij de inlijving in Mei daarentegen, moeten de eerste oefeningen met den meesten spoed geschieden, om de op die wijze slechts half geoefende militieplichtigen nog gedurende een paar maanden vóór het invallen van den winter aan de oefeningen op groote schaal en de manoeuvres te doen deelnemen.

De geoefendheid van het leger zal dus door het bepalen van het tijdstip van inlijving in October in plaats van in Mei aanzienlijk winnen, zonder den oefeningstijd te verlengen; een voordeel dat bij den korten oefeningstijd der militie van overwegend belang is.

Door het vaststellen van het tijdstip der inlijving in October wordt ook nog het voordeel verkregen, dat de tot eerste oefening opgekomen lichte reeds grootendeels geoefend zal zijn in het voorjaar en den zomer, dat is in den tijd, gedurende welken de meeste kans bestaat dat zij werkdadig zal moeten optreden, zoodat men alsdan over vijf geoefende lichtingen zal kunnen beschikken, terwijl thans gedurende dat tijdperk slechts vier geoefende lichtingen beschikbaar zijn.

De bezwaren, tegen inlijving in het najaar bij de Memorie van Toelichting, behoorende bij het op 13 September 1877 ingediende wetsontwerp, aangevoerd, komen der Regeering voor niet onoverkomelijk en in elk geval niet van dien aard te zijn, dat zij de besteding zoude wettigen van een regeling, welke, gelijk straks zal worden aangetoond, met den eisch van gelijkmatige verdeling van den dienstplicht over de ingezetenen niet is overeen te brengen. Er kan trouwens voor de inlijving geen tijdstip worden gekozen, waaraan, naast voordeelen, niet in het een of ander opzicht nadeelen verbonden zijn. Hier, meent de Regeering, moeten rechtvaardigheid en billijkheid den doorslag geven.

Ten aanzien van hen, die voor den dienst ter zee worden bestemd, is de bedoeling, aan dezen dadelijk na hunne inlijving verlof te verleenen tot het voorjaar, bijv. tot 1 Maart, evenals nu de bij de bereden korpsen ingelijfde lote-

lingen in Mei tot October met verlof huiswaarts worden gezonden. Op deze wijze zal een wenschelijke verlenging van den oefeningstijd der zeemiliciens worden verkregen, en zullen de oefeningen aan boord van het gepantserd materieel in het beste jaargetijde en gedurende de langste dagen van het jaar kunnen plaats hebben. Thans zijn de zeemiliciens ongeveer half Mei aan boord van de *Evertsen* vereenigd en nemen de oefeningen een aanvang. Zijn zij genoegzaam geoefend om met vrucht de oefening aan boord van de ramschepen en monitors te kunnen volgen, dan worden zij omstreeks 1° Augustus beurtelings gedetacheerd aan boord van de genoemde bodems tot einde October, als wanneer zij met verlof gaan. Bij de voorgestelde regeling kunnen de zeemiliciens op 1 Maart vereenigd zijn tot het aanvangen van de voorbereidende oefeningen, en van half Juni tot einde September, bij gedeelten, aan boord van de ramschepen en monitors worden gedetacheerd. De geheele oefeningstijd zal alzoo met twee en een halve maand worden verlengd, terwijl het jaargetijde tot het houden der oefeningen aan boord van laatstgenoemde schepen veel gunstiger is. In verband hiermede is 't voornemen om de herhalingsoefening, in art. 142 § 2 bedoeld, voor de lichting die in het vorige jaar de eerste oefening heeft volbracht, te doen plaats hebben bij gedeelten van half Maart tot half Juni.

De voorgestelde verandering van het tijdstip van inlijving biedt wijders van zelf de gelegenheid aan, niet slechts om, door verschikking van de tijdstippen, waarop de werkzaamheden van loting, zittingen van de militieraden enz. moeten plaats hebben, meer regelmaat in de uitvoering der wet te bevorderen en te gemoot te komen aan de bezwaren, die thans menigmaal worden ondervonden ten gevolge van onvoldoende ruimte der termijnen, bij de wet van 1861 vastgesteld, maar vooral om, meer dan nu kan plaats hebben, de billijkheid te betrachten bij de bepaling van de hoegrootheid der lichting en bij hare verdeling over de provinciën en gemeenten.

Wordt de hoegrootheid van de lichting bepaald niet naar het getal ingeschrevenen, om het even of zij tot dienst verplicht kunnen worden of niet, maar naar het aantal van hen, die op 1 Juli van het jaar geacht moeten worden *tot dienst* te kunnen worden geroepen, na aftrek alzoo van de vrijgestelden en voor altijd uitgesloten, dan zal elke gemeente slechts worden belast in evenredigheid van de personen, waarover zij kan beschikken: bijgevolg zal de onbillijkheid worden opgeheven, welke nu aan de bepaling van het gemeentelijk contingent verbonden is zoo menigmaal van de ingeschrevenen op 1 Januari van het lotingsjaar, — de tegenwoordige maatstaf voor de vaststelling van het contingent, — een, in verhouding tot andere gemeenten, grooter aantal personen dan daar, van den dienst vrijgesteld of voor altijd uitgesloten moet worden.

Het éénige middel, waardoor aan dezen toestand een einde kan worden gemaakt, is verandering van den maatstaf van berekening van het contingent, en die verandering is niet te verkrijgen dan door latere inlijving van de lichting.

Het groot aantal vrijgestelden en uitgesloten was in den regel de oorzaak, dat de lichtingen niet voltallig konden worden ingelijfd. De tekorten werden niet immer gevonden in gemeenten met een beperkt aantal ingeschrevenen, maar zeer dikwijls in gemeenten, waar het cijfer der ingeschrevenen geen tekort kon doen vermoeden, en die, om deze reden, uit den aard der zaak niet voor samenvoeging met andere gemeenten in aanmerking konden komen. Zoo waren er tekorten in 1877 te Amsterdam en Kampen, in 1878 te Breda, Zutphen, Nijmegen, Delft, Leiden, Dordrecht, Haarlem, Middelburg, Vlissingen en Zwolle, in 1879 te Hoorn en in 1878, 1879 en 1880 te Gouda.

Wordt de hoegrootheid van de lichting bepaald naar het getal der voor den dienst werkelijk beschikbare lotelingen, dan zullen tekorten op de lichtingen zich niet meer voordoen, althans tot de zeldzaamheden behooren.

Behalve de opgenoemde voordeelen, aan latere inlijving van de lichting verbonden, geeft de bepaling van de hoegrootheid der lichting, van het daarin door elke provincie te dragen aandeel en van het gedeelte, door elke gemeente in

*Litteraire
 's Grondwet*

dat aandeel te leveren, naar de op 1 Juli in leven geweest zijnde militieplichtigen, gelegenheid om daarin te begrijpen de tot den dienst aangewezenen, wier aangifte ter inschrijving verzuimd werd, en die mitsdien zonder loting ingelijfd zijn of ingelijfd moeten worden, als hen, ten aanzien van wie naloting plaats had.

Met het oog op eerstbedoelden wordt in art. 6 § 3 en in art. 7 § 1 niet gesproken van „ingeschrevenen”, maar van „militieplichtigen”. Doordien de artt. 2 en 3 der wet van 1861 gewagen van *in het vorige jaar* ingeschrevenen”, kunnen thans in de bepaling en verdeeling van het contingent niet begrepen worden zij, wier inschrijving na 31 December plaats heeft of wegens verzuimde aangifte achterwege blijft, hetgeen billijke verdeeling van het contingent over het geheel niet bevordert en aan de tot den dienst aangewezen lotelingen uit de gemeenten, voor welke de bedoelde personen bij de militie worden ingelijfd, een voordeel boven die uit andere gemeenten verschafft.

In het stelsel dezer wetsvoordracht blijven bij de bepaling en verdeeling van het contingent slechts zij buiten rekening, die op 1 Juli van den dienst bij de militie vrijgesteld of voor altijd uitgesloten zijn bij een uitspraak, niet meer voor vernietiging vatbaar. In het cijfer, waarnaar, volgens het voorstel, de hoegrootheid van de lichting zal worden bepaald, zijn mitsdien te begrijpen de tot den dienst aangewezen, die van hunne aanwijzing in beroep zijn gekomen en omtrent wier voorziening op 1 Juli van het jaar niet in hoogste ressort was beslist; de vrijgestelden en voor altijd uitgeslotenen, van de uitspraak ten aanzien van welke beroep is ingesteld, doch waaromtrent mede op 1 Juli niet in hoogste instantie een beslissing was genomen; de voorloopig uitgeslotenen, omtrent wie op dat tijdstip geen eindbeslissing heeft plaats gehad, en de na de definitieve sluiting van het inschrijvingsregister ingeschrevenen, die nageloot hebben en vóór 1 Juli van het jaar niet bij een uitspraak, voor vernietiging niet meer vatbaar, van den dienst bij de militie vrijgesteld of voor altijd uitgesloten waren. Het getal van al deze militieplichtigen kan niet noemenswaardig groot wezen.

Men heeft gemeend de redenen, waarom inlijving van de lichting in het najaar wordt voorgesteld, te dezer plaatse te moeten opgeven, omdat, in verband daarmede, in de artt. 6 en 7 gesproken wordt van hen, die op 1 Juli van het lotingsjaar in leven waren.

De Regeering moet echter, dit behoeft geen betoog, vrijheid hebben om, voor het onverhoopt geval dat art. 184 der Grondwet toegepast zou moeten worden, dadelijk het tijdstip van inlijving van de nieuwe lichting ter vervroegen, in dier voege dat de inlijving geschiede vóór dat de oudste lichting recht op ontslag hebbe verkregen. Daartoe strekt art. 219 van het ontwerp.

Wordt dit voorstel tot wet verheven, dan zal te zijner tijd, als overgangsmaatregel, ter voorkoming dat in de vijf eerste jaren tusschen Mei en October een lichting minder beschikbaar zij, met het oog op de tweede zinsnede van art. 182 der Grondwet, gedurende die vijf eerste jaren, jaarlijks moeten worden voorgesteld, de oudste lichting eerst op 15 October van het jaar, waarin de vijf of vierjarigen dienstdienst eindigt, uit den dienst te ontslaan. Dit kan geen bezwaar opleveren noch voor de dienstplichtigen, noch onder geldelijk opzicht voor het Rijk. De miliciens van de oudste lichting zijn dan in het genot van verlof; zij zullen, al wordt hun dienstdienst met enkele maanden verlengd, in dat genot blijven, tenzij art. 184 der Grondwet toegepast werd. In dit laatste geval zou ook dan, wanneer de maatregel niet werd genomen, en de toepassing van dat artikel plaats had vóór het tijdstip, waarop zij volgens de wet van 1861 recht op ontslag hadden, verlenging van hun dienstdienst noodzakelijk zijn, als gevolg van het veranderd tijdstip van inlijving van volgende lichten. De bovenbedoelde verlenging van den militiedienst zal overigens aan de miliciens ten goede komen bij de berekening van hun schutterlijken dienstdienst.

Art. 7. De samenvoeging van gemeenten, in § 2 bedoeld, is noodig ter voorkoming dat gemeenten, waar slechts één of twee voor den dienst beschikbare militieplichtigen zijn, van het leveren van een aandeel in de lichting, ten nadeele

van de dienstplichtigen uit andere gemeenten, bevrijd blijven. Zij verhoedt tevens, dat aan de ingeschrevenen in gemeenten met weinig militieplichtigen, de kans worde ontnomen om door het lot van dienstplicht verschoond te worden en bevordert bijgevolg het doel van het grondwettig voorschrift omtrent de loting.

De samenvoeging kan, zonder bezwaar, naar het aantal *ingeschrevenen* geschieden, omdat dit buiten invloed blijft op de bepaling van het militiecontingent, wanneer het, overeenkomstig het voorstel, berekend zal worden niet naar het getal ingeschrevenen, maar naar dat der voor den dienst beschikbare militieplichtigen op 1 Juli van het jaar der lichting.

Over het algemeen zijn de militieplichtigen en gemeentebesturen niet ingenomen met samenvoeging van gemeenten, omdat zij immer ten gevolge kan hebben, dat lotelingen ingelijfd worden voor een andere gemeenten, dan waar zij voor de militie zijn ingeschreven. Van de bevoegdheid, bij de slotbepaling van art. 3 der wet van 1861 gegeven met het doel om tekorten op de lichting te verhoeden, wordt wellicht om die reden ook ten aanzien van gemeenten met een beperkt aantal ingeschrevenen door Gedeputeerde Staten in den regel een hoogst spaarzaam en, met het oog op het doel der facultatieve bepaling, onvoldoend gebruik gemaakt. Een aanzoek, in 1867 door de Regeering gedaan tot ruimere toepassing van die bepaling, heeft niet gebaat. Wierd bij de wet niet aangegeven in welk geval samenvoeging van gemeenten verplichtend zal zijn, allicht zou hetzelfde verschijnsel in de eene of andere provincie opnieuw worden waargenomen, ook bij veranderden en meer billijken maatstaf van contingentberekening.

Er bestaat echter geen grond om samenvoeging van gemeenten met twintig of meer ingeschrevenen te gebieden. Het als minimum voorgestelde cijfer is zeker eenigszins willekeurig, maar elk ander zou dit evenzeer wezen, en de mogelijkheid dat de eene gemeente het contingent voor de andere moet leveren, wordt verhoogd naarmate samenvoeging van gemeenten op ruimer schaal plaats heeft. Een loting bijvoorbeeld over het gansche Rijk gehouden, zou kunnen medebrengen, dat, daar immer een zeker aantal lotelingen door hun hoog nummer buiten oproeping blijft, eenige, zelfs groote gemeenten geen enkel man in de lichting leverden. Het is niet waarschijnlijk, dat, wordt het contingent naar den voorgestelden maatstaf bepaald, in gemeenten met twintig of meer ingeschrevenen de kans van vrijloten zal ontbreken.

Aan het beleid van Gedeputeerde Staten blijft intusschen overgelaten, om of wel verschillende gemeenten, welke minder dan twintig ingeschrevenen tellen, onderling te vereenigen, of wel om zoodanige gemeenten te voegen bij een, waar het aantal ingeschrevenen het aangewezen minimum overschrijdt. Hieromtrent kunnen bij de wet onmogelijk regelen worden gesteld, ook omdat uit den aard der zaak bij de toepassing van § 2 door Gedeputeerde Staten er op moet worden gelet, dat geen samenvoeging plaats hebbe van gemeenten, die tot verschillende militiedistricten of militiekantons behooren.

De samenvoeging moet, wordt het voorsel tot wet verheven, evenals nu, aan loting voorafgaan, omdat volgens § 3, samengevoegde gemeenten voor één gemeente worden gehouden, zooveel de loting en het leveren van het in de lichting te dragen gedeelte betreft. Geschiedt de samenvoeging vóór 10 Februari, alzoo vóór dat het werk der loting voorbereid wordt, dan is de regelmatige loop van de loting in zoover verzekerd.

Op de openbare kennisgevingen, volgens deze wet te doen, op de afgrifte en bezorging van stukken, op de overbrenging van de in te lijven manschappen naar de plaats van aflevering, op het toezicht omtrent de verblijfplaats van verlofgangers en op andere werkzaamheden en verplichtingen, welke uit deze wet en de te harer uitvoering uit te vaardigen voorschriften zullen voortvloeien, oefent de samenvoeging van gemeenten geen invloed uit. Voor dat alles wordt elke gemeente als op zichzelf staande beschouwd, al is zij met een of meer andere gemeenten samengevoegd.

De bepaling, vervat in de tweede zinsnede van art. 30 der wet van 1861, is

naar dit artikel overgebracht, vermits zij niet alleen op het werk der loting, maar ook op het leveren van het in de lichte te dragen gedeelte betrekking heeft. Dat gedeelte toch kan evenzeer uit vrijwilligers voor de milite en zonder loting ingelijfde nalatigen als uit lotelingen bestaan.

Art. 8. Dit artikel treedt in de plaats van art. 8 van het Koninklijk besluit van 17 December 1861 (*Staatsblad* n°. 127).

Vermits de wet zelve overleg wil tusschen de besturen der in § 2 bedoelde gemeenten, is de voorafgaande machtiging, waarvan in art. 121 der gemeentewet gesproken wordt, niet noodig. Uit de gemeenschappelijke regeling kunnen echter uitgaven voortvloeien, die in aanmerking moeten komen onder anderen bij de beoordeeling van de gemeentebegrotingen. Om deze reden blijft voor het overige het bepaalde bij artt. 121 en 122 van voormelde wet op die regeling van toepassing.

Art. 9. § 1. a. Ter voorkoming dat als ingezetenen des Rijks worde beschouwd een meerderjarige, die buitenslands of slechts sedert kort hier te lande woont, zooals de redactie van art. 11, in verband met art. 15 der wet van 1861 mogelijk maakt, strekt de bepaling, dat de meerderjarige, die als vrijwilliger bij de milite wenscht op te treden, ingezetene moet zijn volgens art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44.) Deze wijziging, volgens art. 65 van het ontwerp mede op den meerderjarige, die als plaatsvervanger verlangt te worden toegelaten, van toepassing, maakte de bijvoeging noodig, dat ook hij niet mag behooren tot een der Staten, in art. 3 *d* bedoeld.

e. Vooral wanneer de schuttersplicht zich onmiddellijk aansluit aan den militeplicht, is het noodig, dat evenzeer bewezen worde dat aan eerstbedoelden plicht, zoover die te vervullen was, voldaan is.

f. Het verschil bij de wet van 1861 met betrekking tot de lengte gemaakt tusschen hen, die zij tot militiedienst verplicht, en de vrijwilligers voor de milite, is alleen het gevolg van een bij art. 47, 1°. goedgekeurd amendement, voorgesteld nadat art. 11 der wet was aangenomen; — met dit artikel was het door de Regeering voorgestelde art. 47, 1°. der wet in overeenstemming.

§ 3. Het is mogelijk, dat een minderjarige, die als vrijwilliger voor- of als plaatsvervanger bij de milite wenscht te worden toegelaten, zijn wettige woonplaats buitenslands heeft. Met het oog hierop is met betrekking tot de afgifte van het getuigschrift een uitzondering noodig op den regel, dat dit stuk wordt uitgereikt door den burgemeester der gemeente, waar de belanghebbende volgens het Burgerlijk Wetboek woonplaats heeft.

§ 4. Bij de bepaling van den vorm van het getuigschrift zal tevens worden voorgeschreven, dat het niet wordt afgegeven dan op het getuigschrift van twee bij den burgemeester bekende en te goeder naam en faam staande inwoners zijner gemeente, die zich voor de waarheid van het door hen verklaarde door mede-onderteekening van het stuk verantwoordelijk hebben gesteld.

Tevens zal bij het vaststellen van de reglementaire voorschriften voor de uitvoering der wet worden overwogen of en in hoever een tijd te bepalen is, gedurende welken hij, ten behoeve van wien een getuigschrift wordt gevraagd, binnen het Rijk in Europa verblijf moet hebben gehouden. Zoodanige tijdsbepaling kan noodig zijn vooral voor minderjarigen, met wier vroeger gedrag men, wegens hunne woonplaats in een vreemd land, niet voldoende bekend kan wezen. Voor meerderjarigen wordt, omdat zij ingezetenen moeten zijn volgens art. 3 der wet van 28 Juli 1850, vanzelf een verblijf binnen het Rijk in Europa van ten minste achttien maanden gevorderd.

§ 5. In verband met deze paragraaf wordt verwezen naar de toelichting bij art. 15.

Art. 10. Zij, die bij de schutterij in werkelijken dienst zijn geweest en zich daarin niet goed hebben gedragen, behooren evenmin als zij, wier gedrag gedurende hun militairen dienst niet goed was, als vrijwilliger voor de milite te worden toegelaten. Om deze reden wordt overlegging ook van een getuig-

schrift van goed gedrag bij de schutterij gevorderd. Dit geldt, luidens art. 65, mede voor hen, die als plaatsvervanger willen optreden.

Art. 11. Met ingeschrevenen voor de militie worden hier bedoeld zij, die naar hun leeftijd behooren tot dezelfde lichting, waarvoor zij zich als vrijwilliger aanbieden. Hiermede staat in verband het bepaalde bij art. 9 § 1 c, dat men, om vrijwilliger te zijn, op 1 Januari van het jaar der toelating als zoodanig, zijn 20ste jaar moet zijn ingetreden, alsmede art. 13 §§ 2 en 3, waarbij voorzien is in het geval dat de vrijwilliger uit eigen hoofde tot dienst bij de militie verplicht is of wordt. Het artikel spreekt van »ingeschreven», omdat volgens art. 12, in verband met art. 33 § 1, het geval zich kan voordoen, dat de aanmelding geschiedt vóórdat hij, die zijn dienst aanbiedt, geloot heeft. Is eenmaal het lichtingsjaar, waartoe hij naar zijn leeftijd behoort, verstreken, dan is hij vrij in de keuze van de gemeente, voor welke hij als vrijwilliger toegelaten wil worden.

Art. 12. Bij dit artikel, hetwelk art. 9 van het Koninklijk besluit van 17 December 1861 (*Staatsblad* n°. 127) vervangt, en overal waar in het ontwerp sprake is van het doen eener openbare kennisgeving, wordt dit opgedragen aan den burgemeester, niet, zooals bij het aangehaalde besluit en bij de artt. 19, 28, tweede zinsnede, 87, 139, tweede zinsnede, en 150 der wet van 1861 geschiedt, aan burgemeester en wethouders. Het geldt hier een maatregel ter uitvoering van de wet, waarvoor noch raadpleging, noch een besluit van dat college vereischt wordt. Daar zoodanige raadpleging noodig kan zijn bij de vraag, of iemand al dan niet overeenkomstig gedane aangifte of opgaaf of ambtshalve voor de militie ingeschreven moet worden, is daarentegen in het ontwerp de bepaling der wet van 1861 behouden, dat de aangifte ter inschrijving geschiedt bij en de inschrijving plaats heeft door burgemeester en wethouders. In art. 8 is gesproken van de »besturen der gemeenten», omdat dit de uitdrukking is van art. 121 der gemeentewet, en het niet raadzaam schijnt, daarvan bij deze een nadere definitie te geven.

Art. 14. Op grond van gebrek aan vrijwilligers bij den zeedienst achtte de Minister van Marine in 1875 een verhooving van het maximum der jaarlijksche lichting voor de zeemilitie tot 1000 man noodig. Toen in 1874 het aantal vrijwilligers merkbaar was toegenomen, werd, bij de in dat jaar ingediende wijzigingswet, een verhooving van bedoeld maximum tot slechts 800 man voorgesteld. Thans is de sterkte van het personeel der zeemacht van dien aard, dat de Minister van Marine alle verhooving van het bij de wet van 1861 bepaalde cijfer der jaarlijksche lichting voor de zeemilitie achterwege meent te kunnen laten.

Art. 15. Bij het ontwerp is uitgegaan van het beginsel, dat minderjarigen niet dan met toestemming van hem of haar, die de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent, een verbintenis kunnen aangaan, waarbij zij verplichtingen op zich nemen, hun vóór die verbintenis bij de wet niet opgelegd, zooals het optreden als vrijwilliger voor de militie, als plaatsvervanger of als nummervervisselaar; maar dat die toestemming niet gevorderd behoort te worden voor handelingen van hen, die reeds krachtens de wet tot dienst bij de militie gehouden zijn en wier vader, moeder of voogd gemeend heeft geen gebruik te moeten of om geldelijke of andere redenen geen gebruik heeft kunnen maken van het middel van dienstvervangning, immers voor zoover de bedoelde handelingen gepleegd worden *ter zake van of in verband met den wettelijken dienstplicht*, zooals de keuze om zijn dienst bij de zeemilitie te volbrengen of om zijn militiediensttijd als vrijwilliger bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, te vervullen. Het komt der Regeering voor met de rechtvaardigheid te strooken en tevens in het belang van den dienst te zijn, dat zoowel de keuze van het onderdeel der militie, waarbij de dienstplicht zal worden volbracht, als het vrijwillig dienst nemen en, na verkregen recht op verlof, vrijwillig onder de wapenen komen of blijven vrijstaan aan den tot militiedienst verplichten minderjarige, zonder medewerking van vader of voogd. In 's lands belang wordt aan den daartoe door het lot aangewezen minderjarige in zijn 20ste jaar staatsrechtelijk een verplichting opgelegd; deze moet hij persoonlijk vervullen, indien van het middel van dienstvervangning geen gebruik is ge-

maakt. Wanneer nu diezelfde minderjarige neiging gevoelt om vrijwillig datgene te doen, wat de wet voorwaardelijk van hem eischt, wanneer dus zijn neiging overeenkomt met zijn plicht, schijnt het onredelijk en onrechtmatig, hem daarin afhankelijk te doen zijn van de medewerking van vader of voogd. Die medewerking wordt bij de vervulling van andere staatsrechtelijke verplichtingen evenmin vereischt.

Door opheffing van de belemmering in het besproken opzicht bij het Burgerlijk Wetboek daaraan in den weg gelegd, zal de vrijwillige dienstneming bij de zee- en landmacht worden bevorderd. Soortgelijke bepaling als thans wordt voorgesteld, werd ten aanzien van het aangaan van verbintenissen tot vrijwilligen krijgsveld door minderjarige dienstplichtigen bij de militie, ook aangetroffen in de ontwerpen van wet betrekkelijk de nationale militie, gedurende de zittingjaren 1855—1856, 1856—1857 en 1860—1861 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend. Tijdens de beraadslaging over het ontwerp, op 19 Augustus 1861 tot wet verheven, werd die bepaling door de Regeering, zeer tot nadeel van het leger, teruggenomen. De tegenwoordige Regeering heeft gemeend, zich, door overweging van het gebeurde, niet te mogen laten terughouden van het voorstellen van evenbedoelde bepaling, welke zij voor den dienstplichtigen rechtmatig, voor het leger noodzakelijk acht. Zij volgt hierin gaarne het voetspoor van de Regeering, die op 13 September 1877 een wetsontwerp tot wijziging der militiewet van 1861 aan de overweging van de Staten-Generaal onderwierp, en zij onderschrijft al hetgeen in § 5 der Memorie van Toelichting, bij dat wetsontwerp behorende, is aangevoerd ter verdediging van het voorstel om den minderjarige, die bij de militie is ingelijfd, het aangaan van een verbintenis als vrijwilliger te vergunnen, zonder toestemming van vader, moeder of voogd.

Het thans geldend voorschrift, dat de verbintenis tot vrijwilligen dienst moet worden aangegaan voor den tijd van zes jaren of langer, is in de wetsvoordracht niet opgenomen, opdat, nu sedert het Koninklijk besluit van 14 September 1866, n°. 68, zoodanige verbintenissen voor drie jaren, in sommige gevallen nog voor korter tijd kunnen worden gesloten, de ingeschrevenen voor en de ingelijfden bij de militie niet verstoken zouden blijven van de gunstige bepalingen, in dat besluit vervat. Door het wegvallen der bepaling, dat de verbintenis voor ten minste zes jaren moet worden aangegaan, wordt tevens een der bedenkingen opgeheven, indertijd tegen eigenmatige handeling van den minderjarige aangevoerd. Ter voorkouing evenwel, dat van de bevoegdheid om zich voor minder dan vijf jaren te verbinden, gebruik konne worden gemaakt ter verkorting van den te vervullen militiediensttijd, dient het bepaalde bij § 7 van art. 17. De vrijwillige dienst moet ten minste van gelijken duur zijn geweest als den verplichten diensttijd bij de militie te land, zal de eerste geacht kunnen worden de laatste in zich te sluiten.

Het bovenstaande heeft wel is waar meer rechtstreeks betrekking op § 5 van evengenoemd artikel, doch men heeft gemeend daaraan reeds hier een plaats te moeten inruimen met het oog op § 2 van art. 15.

Aan de uitdrukking »van hem of haar, die de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent» is bij het ontwerp de voorkeur gegeven boven die »van vader of voogd», omdat er gevallen kunnen voorkomen, dat de vaderlijke macht, ook bij het leven van den vader, door de moeder of door een ander, en dat de voogdij over den minderjarige door den curator van den voogd of van de voogdesse uitgeoefend wordt. De algemeenheid van eerstvermelde uitdrukking omvat al de gevallen, welke zich in dien zin kunnen voordoen. Ter beantwoording van de vraag wie de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent, zal men te rade moeten gaan bij het Burgerlijk Wetboek.

Art. 17. § 4. De eerste zinsnede van art. 74 der wet van 1861, waarnaar bij art. 9 dier wet wordt verwezen, volgens welke plaatsvervangers gedurende den tijd der aansprakelijkheid van de vervangenen niet als vrijwilliger bij de zeemacht of het korps mariniers mogen worden toegelaten, is in het ontwerp niet overgenomen, omdat er geen reden bestaat, hun de bevoegdheid te ont-

zeggen om bij de zeemacht of het korps mariniers in dienst te treden, terwijl hun, evenals bij de wet van 1861 geschiedt, vergund wordt als vrijwilliger bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, over te gaan en hierdoor de aansprakelijkheid van de vervangenen op te heffen. Uit de geschiedenis van vermelde wet blijkt dan ook, dat men den plaatsvervanger ten deze niet heeft willen beperken in zijn keuze; men verzuimde echter uit de wet de bepalingen te lichten, waardoor zijn bevoegdheid thans inderdaad beperkt wordt.

De reden, waarom de tijdsbepaling »zes jaren of langer" in art. 9 der wet van 1861, in het artikel niet is opgenomen, is in de derde zinsnede der toelichting van art. 15 opgegeven.

§ 2. Het tijdstip 1 Maart staat in verband met art. 50 *d* van het ontwerp, volgens hetwelk hij, die vóór 1 Maart de daar bedoelde verbintenis tot vrijwilligen dienst heeft aangegaan en zich nog in dienst bevindt, van den militiedienst vrijgesteld wordt. Hij daarentegen, die zoodanige verbintenis *op* of *na* 1 Maart aanging, moet tot den dienst worden aangewezen, zoo hij geen wettelijke reden van vrijstelling heeft. De vrijwillige indiensttreding kan in het hierbedoelde geval het gevolg zijn van het trekken van een dienstplichtig nummer.

De woorden »zoolang hij tot militiedienst gehouden is", zijn in het slot der paragraaf noodig geoordeeld, omdat het geval kan voorkomen, dat een ingelijfd recht op ontslag tusschentijds uit den dienst bij de militie verkrijgt en later weder dienstplichtig wordt, bijv. ten gevolge van inlijving van nalotelingen, voorloopig uitgesloten en zonder loting tot den dienst aangewezenen, die na hunne inlijving blijken voor den dienst lichamelijk ongeschikt te zijn en wier afkeuring plaats heeft vóór het einde van het lichtingsjaar.

§ 5. Zie de toelichting bij art. 15.

§ 6. Deze paragraaf is noodig, in verband met art. 166 van het ontwerp, waarbij voor de zeemilitie een korter dienstdtijd dan voor de militie te land wordt bepaald. Er zou anders onzekerheid kunnen rijzen omtrent het tijdstip, waarop recht op ontslag uit den dienst bij de militie wordt verkregen. Het schijnt niet meer dan billijk, dat hij, die bij de zeemilitie is ingelijfd en daarna een verbintenis tot vrijwilligen dienst aangaat, als gevolg hiervan het voorrecht van korter dienstdtijd verbeurt, aan den dienst bij de zeemilitie verbonden, en gerekend wordt bij de militie te land te zijn ingelijfd.

§ 7. Zie de derde zinsnede der toelichting bij art. 15.

§ 8. Ingeval het ontslag zijn grond vindt in lichamelijke ongeschiktheid voor den krijgsveldienst of in omstandigheden, die uitsluiting van den dienst bij de militie zouden medebrengen, behoort het te worden aangemerkt, ook dezen laatsten dienst te betreffen. De voorgestelde bepaling is in zoover dan ook slechts een wettelijke bekrachtiging van de praktijk.

§ 10. De hier bedoelde voorschriften moeten strekken o. a. ter verzekering dat slechts *voorwaardelijk* ontslag uit den dienst worde gegeven aan hen, die hun militiedienstdtijd nog niet ten volle hebben volbracht, en dat deze hetzij in persoon, hetzij door een plaatsvervanger in het onvervulde gedeelte van hun militiedienst voorzien.

§ 11. In den regel zullen vooral zij, die ontheven worden van hun verbintenis tot vrijwilligen krijgsveldienst en nog dienstplichtig zijn bij de militie, wenschen den militiedienstdtijd te doen aanvullen door een ander. Er kan geen bezwaar bestaan, hun hiertoe vrijheid te laten. Het is echter niet raadzaam, daartoe, wat den tijd betreft, onbeperkte bevoegdheid te geven. Om deze reden is een termijn gesteld, na afloop waarvan bijzondere vergunning noodig is om een plaatsvervanger te stellen.

Art. 18. Dit artikel treedt in de plaats van art. 7 der wet van 1861 en art. 1 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46); het maakt art. 83 van voormelde wet overbodig.

De bepaling, dat geen militiedistrict zich uitstrekt over het grondgebied van

twee of meer provinciën, is noodig met het oog o. a. op de bemoeiingen bij de wet opgedragen aan Gedeputeerde Staten, wier bevoegdheid binnen de grenzen der provincie beperkt is.

Art. 19. Meermalen is twijfel gerezen omtrent het tijdstip, waarop overeenkomstig art. 8 der wet van 1861 door hen, die een huwelijk wenschen aan te gaan, moet worden bewezen, dat zij aan hun militieplicht voldaan hebben of dat zij geen militieplicht te vervullen hadden, omtrent het tijdstip, waarop het bewijsstuk, om aan den eisch der wet te voldoen, moet zijn afgegeven, en omtrent de verplichting van den ambtenaar van den burgerlijken stand, om het bewijs onder zich te houden.

Aan een en ander zal door de voorgestelde gewijzigde redactie van het artikel worden te gemoet gekomen.

De woorden »binnen het Rijk in Europa» zijn in § 1 opgenomen met het oog op huwelijken, die door Nederlanders ten overstaan van Nederlandsche consulaire ambtenaren volgens de wet van 25 Juli 1871 (*Staatsblad* n°. 91) worden voltrokken. Er bestaat geen grond om, met afwijking van den bij art. 118 der Grondwet gestelden regel, de werking dezer wet uit te strekken tot handelingen van den hier bedoelden aard, die buiten het Rijk in Europa plaats hebben. Door de bijvoeging »binnen het Rijk in Europa», worden de vragen en moeilijkheden vermeden, waarop in art. 1590 van het *Weekblad voor de burgerlijke administratie* werd gewezen in verband met de toepassing van art. 8 der militiewet van 1861 ingeval van huwelijken, ingevolge de aangehaalde wet van 1871 ten overstaan van Nederlandsche consulaire ambtenaren gesloten.

Het bewijs zal voortaan moeten worden overgelegd bij de aangifte ten huwelijk of het aangaan der verbintenis.

De bepaling, dat het niet ouder mag wezen dan tien dagen, is noodig, daar een ruimer tijdsverloop gelegenheid kan geven tot misleiding. Nu het bewijs niet meer gevorderd zal worden bij huwelijken, die in een vreemd land ten overstaan van Nederlandsche consulaire ambtenaren worden voltrokken, kan de voorgestelde beperkte tijdsruimte niet tot ongelegenheid leiden.

Door art. 23 van het Burgerlijk Wetboek op het bewijs van toepassing te verklaren, kan het niet meer twijfelachtig zijn, dat de belanghebbende het stuk niet slechts moet vertoonen, maar het in het bezit moet laten van den ambtenaar, en wordt tevens de vraag voorkomen, welke laatstelijk het onderwerp heeft uitgemaakt van het arrest van den Hoogen Raad van 14 Maart 1879 (*Weekblad van het Recht* n°. 4360). Met dat doel is ook in de artt. 139 en 144 van het ontwerp gesproken van *overlegging* van de bij die artikelen gevorderde huwelijks toestemming, en is art. 23 van het Burgerlijk Wetboek mede op die toestemming van toepassing verklaard.

Art. 20. In dit artikel is niet, zooals bij art. 10 der wet van 1861, een uitzondering gemaakt voor de overeenkomsten van dienstvervanging. De bepaling van art. 72 dier wet, dat het stellen van een plaatsvervanger of nummervisselaar geschiedt bij overeenkomst, welke bij notarieele akte wordt verleden, heeft in de praktijk tot velerlei moeilijkheden aanleiding gegeven. Het is wenschelijk die te voorkomen. De uitvoering en toepasselijkheid van een staatsrechtelijke wet behooren niet afhankelijk te zijn van een burgerrechtelijke overeenkomst. Naar het oordeel van de Regeering kan de thans voorgeschreven overlegging van afschriften van overeenkomsten van dienstvervanging veilig achterwege blijven, wanneer de dienstverbintenis voor den plaatsvervanger of nummervisselaar gevestigd zal worden op de wijze, bij art. 75 voorgesteld. Belanghebbenden blijven intusschen vrij, om, zoo zij het noodig achten, van de overeenkomst bij geschrifte te doen blijken en daartoe de medewerking van een notaris in te roepen. Om deze reden blijft een bepaling ten aanzien van het bedrag van het registratierecht dier overeenkomsten noodig. Dat bedrag, bij de laatste zinsnede van art. 72 der wet van 1861 op f 5 gesteld, is bij deze voordracht tot f 30 verhoogd, in overeenstemming met art. 16 van het op 27 Juli 1880 aan de Staten-Generaal ingediend ontwerp van wet tot wijziging der registratie- en zegelwetten. Het registratierecht zal evenzeer op onderhandsche akten, die ter

registratie worden aangeboden, als op notarieele overeenkomsten van den hier bedoelden aard, verschuldigd zijn.

De bepaling van de tweede zinsnede van voormeld wetsartikel omtrent het honorarium, den notaris voor het opmaken, het verlijden en de aan partijen uit te geven afschriften van de akte verschuldigd, schijnt, nu de overeenkomst ook bij onderhandsch geschrift zal kunnen worden geconstateerd en zij zal ophouden een vereischte te zijn voor de toepassing en uitvoering van de militiewet, in die wet niet op hare plaats; zij behoort, is een bijzonder voorschrift omtrent het bedrag van dat honorarium noodig, veeleer 't huis in het tarief voor de natarissen.

Geschillen over de naleving van de overeenkomst moeten geen invloed uitoefenen op den dienstplicht noch van hen, voor de waarneming van wiens dienst een ander zich verbonden heeft, noch van dezen laatste. Om deze reden is art. 73 der wet van 1861 in het ontwerp niet opgenomen. Ook dat artikel is in de toepassing gebleken tot moeielijkheden aanleiding te kunnen geven. De loteling is in den regel minderjarig; de niet naleving van de overeenkomst bestaat schier altijd in verzuimde betaling van de belooning, den plaatsvervanger of nummervervisselaar toegezegd. De minderjarige loteling is daarin afhankelijk van zijn vader of voogd. Is deze de nalatige, dan kan niet gezegd worden, dat de *loteling* de overeenkomst niet heeft nageleefd en mist het artikel derhalve zijn doel. Dit is evenzeer het geval, wanneer, zooals meermales geschiedt, een derde zich tot de aan den plaatsvervanger of nummervervisselaar te doene betalingen verbindt. Art. 73 der wet van 1861 opent ook den weg tot verkeerdheden. Wanneer, om slechts één voorbeeld te noemen, een militieplichtige na de inlijving van zijn plaatsvervanger of nummervervisselaar lichamelijk voor den dienst ongeschikt wordt en uit dien hoofde zeker is van zijne afkeuring, dan behoeft slechts de ontbinding der overeenkomst wegens beweerde wanpraestatie te worden uitgelokt, om én plaatsvervanger of nummervervisselaar én den militieplichtige van dienst te bevrijden.

Voor een zeer enkel geval moge misschien de formaliteit der registratie voor de hier bedoelde stukken eenig nut hebben, voor verreweg de meeste gevallen is ze overbodig te achten. Terwijl dus van geen dezer stukken *recht* van registratie gevorderd wordt, schijnen ze zonder bezwaar mede van de *formaliteit* daarvan vrij te kunnen worden verklaard.

Daarentegen wordt het bedenkelijk geacht, het artikel zóó te stellen, dat ook alle verzoekschriften en gunstige beschikkingen in zake de militie van het recht van zegel en van leges vrijgesteld zouden worden. Waar vrijdom van zegelrecht voor bepaalde verzoekschriften wenschelijk is, worden deze, zooals in de artt. 103 en 110 van het ontwerp, afzonderlijk aangeduid.

De rechten, bedoeld in art. 2 der wet van 23 April 1879 (*Staatsblad* n°. 72), zijn in het artikel genoemd, omdat, wierden zij niet uitdrukkelijk uitgezonderd, het gebiedend voorschrift aan den vrijdom in den weg zou staan in gevallen, waarop geen der beide laatste zinsneden van dat wetsartikel van toepassing is.

Schrijffoon voor griffiers van rechterlijke colleges is in den vrijdom begrepen, omdat voor de toepassing van de artt. 61 en 169 van het ontwerp uittreksels uit rechterlijke gewijsden noodig kunnen zijn.

Art. 24. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft bij herhaling beslist, dat oproepingen tot deelneming aan het onderzoek der verlofgangers en tot opkomst onder de wapenen slechts dan als geldig kunnen worden beschouwd, wanneer zij hebben plaats gehad bij in de gemeente aangeplakte openbare kennisgeving. De wet van 1861 bepaalt intusschen niet, dat de door haar bevolen openbare kennisgevingen op die wijze moeten geschieden. In het belang van rechtszekerheid zoowel als van eenvormigheid is het wenschelijk, dat te dezen aanzien een regel worde gesteld bij de wet, vooral omdat, volgens het ontwerp, de gevallen, waarin oproepingen moeten worden gedaan bij openbare kennisgeving, talrijker zullen zijn dan nu het geval is.

Wat de openbare kennisgevingen moeten vermelden, schijnt aan regeling bij

Koninklijk besluit te kunnen worden overgelaten. De wet zou anders te veel in bijzonderheden van uitvoering moeten afdalen.

HOOFDSTUK II.

VAN DE INSCHRIJVING VOOR DE MILITIE.

In hoofdzaak komen de voorgestelde bepalingen betreffende de inschrijving voor de militie overeen met die der wet van 1861. De wijziging, welke de rangschikking van deze laatsten heeft ondergaan, staat in verband met art. 2 van het ontwerp. Gevallen van twijfel, bij de toepassing van hoofdstuk III van voormelde wet voorgekomen, zijn zooveel noodig bij de redactie der nieuwe bepalingen in het oog gehouden. De artt. 173—178, 200—204, 206, § 1 *a*, 207 en 208 regelen hoe gehandeld moet worden ten aanzien van hen, wier aangifte ter inschrijving in het jaar en in de gemeente, waar zij had moeten plaats hebben, verzuimd is; art. 179 betreft hen, die ingeschreven zijn en geloot hebben voor een vroegere lichting, dan waartoe zij volgens hun leeftijd behooren.

Art. 22. § 1. In plaats van »tusschen den 1sten en 31sten Januari», zooals art. 18 der wet van 1861 luidt, is gesteld »in Januari», opdat duidelijker de bedoeling blijke, dat de eerste en laatste dag dier maand evenzeer voor de aangifte ter inschrijving en voor de inschrijving zelve openstaan.

§ 2. Naar het oordeel van de Regeering stelt art. 181 der Grondwet twee vereischten voor den militieplicht, namelijk: 1°. dat men ingezet en zij *tijdens de loting*, en 2°. dat men op 1 Januari van het lotingsjaar zijn twintigste jaar zij ingetreden. Hierop rust de bepaling, dat hij, die nog geen ingezet en was op 1 Januari van het jaar, voorafgaande aan dat der loting, maar ingezet en wordt vóór de loting, aan inschrijving voor de militie onderworpen is en daartoe moet worden aan- of opgegeven. Wordt het ingezetenschap eerst verkregen op of na den dag, waarop een aanvang is gemaakt met de loting voor de ingeschrevenen van de lichting en van de gemeente, waartoe men zou hebben behoord, ware men ingezet en geweest vóór dien dag, dan kan, naar de meening van het Gouvernement, die ingezet en niet in den militieplicht worden betrokken zonder de grondwettige grens te overschrijden.

De verwijzing naar art. 34 § 1 heeft ten doel te voorkomen, dat men zich kunne beroepen op verlies van het ingezetenschap tusschen den dag der gewone loting en dien, waarop een naloting of een nieuwe loting plaats heeft. Het tijdstip, overeenkomstig die paragraaf aangewezen voor den aanvang van de loting voor de ingeschrevenen eener gemeente, moet, voor zooveel het ingezetenschap aangaat, met inachtneming van den regel, hierna in de toelichting van art. 37 § 1 omschreven, beslissend zijn ten aanzien van den militieplicht van allen, die tot hetzelfde lichtingsjaar en dezelfde gemeente behooren, om het even of men in de gewone lichting begrepen, dan wel aan een naloting onderworpen is, om het even ook of, ten gevolge van vernietiging eener loting, een nieuwe loting plaats had.

Art. 20 der wet van 1861 legt aan hem, die na het intreden van zijn 19de jaar, doch vóór het volbrengen van zijn 20ste, ingezet en wordt, de verplichting tot aangifte op »zoodra dit plaats heeft». Het schijnt verkieslijk, ter vervanging van deze minder bestemde bewoording, een tijd te bepalen, binnen welken de aangifte moet zijn geschied, en tevens, zooals bij art. 26 § 2 wordt voorgesteld, binnen welken, heeft men dien tijd zonder aangifte laten voorbijgaan, ambts-halve inschrijving kan plaats hebben, opdat het tijdstip aangewezen zij, waarop, zoo noodig, de bepalingen omtrent hen, wier aangifte verzuimd is, toepassing moeten vinden.

§ 3. Thans is niet voorzien in het geval, dat de laatste dag, waarop de aangifte ter inschrijving of enige andere, aan een bepaalden tijd gebonden handeling kan of moet plaats hebben, invalt op een Zon- of algemeenen christelijken feestdag. Het komt der Regeering raadzaam voor, dit punt niet buiten wettelijke regeling te laten.

§ 5. Het kan niet aangaan, den vader, de moeder of den voogd, die zijn of haar zoon of zijn pupil verlaten en aan eigen lot overgelaten heeft, de verplichting tot diens aangifte ter inschrijving voor de militie op te leggen; het is te voorzien dat in den regel die verplichting toch niet zou worden nagekomen. Is de hier bedoelde militieplichtige alléén de voor de aangifte aansprakelijke persoon, dan bestaat er meer waarborg voor, dat de aangifte niet zal worden verzuimd.

Met de regelen omtrent de vaderlijke macht ware het niet overeen te brengen, vader of moeder te verplichten tot aangifte ter inschrijving voor de militie van zijn of haar zoon, die gehuwd of weduenaar is. Om deze reden en omdat de inschrijving van zoodigen militieplichtige volgens art. 24 moet plaats hebben in *zijn* woonplaats, welke elders gevestigd kan wezen dan daar, waar vader of moeder woont, is de militieplichtige alléén tot de aangifte verplicht.

§ 6. De hier bedoelde personen zullen meestal buiten staat zijn zich ter inschrijving voor de militie aan te geven. Men kan dan ook in billijkheid die aangifte van hen niet vorderen, zooals nochtans bij art. 24 der wet van 1861, letterlijk opgevat, geschiedt met betrekking tot hen, die geen vader, moeder of voogd hebben, door vader, moeder of voogd achtergelaten zijn, of wier voogd buitenslands gevestigd is. Er bestaat echter geen grond om, is de militieplichtige ongehuwd, den vader, de moeder of den voogd van de verplichting tot aangifte te ontheffen enkel en alleen omdat anderen te gelykertijd tot het doen van opgaaf ter inschrijving gehouden zijn. De eene aangifte strekt in ieder geval tot contrôle van de andere; een controle die voor sommigen der in art. 23 § 1 bedoelde militieplichtigen, omtrent welke de bestuurders van de daar vermelde gestichten en inrichtingen wellicht niet immer de vereischte gegevens met zekerheid zullen kunnen verkrijgen, onmisbaar mag heeten.

§ 7. Volgens het ontwerp zullen een aantal personen voor de militie moeten worden ingeschreven, die of wier vader, moeder of voogd woonplaats hebben in een vreemd land. Ter bevordering dat de aangifte geschiede en ter besparing van reis- en verblijfkosten voor hen, die tot het doen der aangifte verplicht zijn, schijnt het raadzaam en billijk, de bevoegdheid te geven om de aangifte te doen bij gemachtigde. Aan het beleid van burgemeester en wethouders kan worden overgelaten, een schriftelijke volmacht te doen vertoonen, alvorens tot de inschrijving worde overgegaan. Vordert het gemeentebestuur zulke volmacht, dan is deze niet te begrjpen in den vrijdom der rechten, in art. 20 vermeld.

§ 8. Het hier bepaalde is nu voorgeschreven bij art. 16 van get Koninklijk besluit van 17 December 1861 (*Staatsblad* n°. 127). Het overleggen van een uittreksel uit de geboorte-akte is overbodig, wanneer de in te schrijven persoon geboren is in de gemeente, waar de inschrijving moet geschieden; de in het gemeente-archief berustende dubbelen der registers van den burgerlijken stand kunnen daarvoor in de plaats treden.

De bepaling, dat, zoolang het uittreksel uit de geboorte-akte niet is overgelegd, de aangifte beschouwd wordt als niet te zijn gedaan, is noodig ter voorkoming dat men, na zich tot het doen der aangifte bij burgemeester en wethouders te hebben vervoegd, de zaak aan haar beloop overlate, niettegenstaande men den last verkreeg om een uittreksel uit de geboorte-akte bij te brengen. Wel moeten burgemeester en wethouders toezien, dat allen, die militieplichtig zijn, voor de militie worden ingeschreven, en *casu quo* art. 27 toepassen, doch het kan van hen niet gevorderd worden, dat zij de zorg op zich nemen om ten aanzien van alle elders geboren militieplichtigen uittreksels uit de geboorte-akten te ontbieden. Dit ware vooral in meer bevolkte gemeenten schier niet uitvoerbaar.

§ 9. Bij het bepalen van de wijze, waarop van de gedane aangifte ter inschrijving moet blijken, zal er op worden gelet, dat ook dan een bewijs van aangifte moet worden afgegeven, wanneer burgemeester en wethouders gemeend hebben, tot de inschrijving niet te moeten overgaan. Dat bewijs moet den belanghebbende, zoo noodig, vrijwaren tegen de toepassing van art. 173 en tegen de straf wegens verzuim van aangifte, en kan hem tevens dienen bij het gebruik

maken, te zijner tijd, van de bij art. 32 verleende bevoegdheid. Daarom is in § 16 van laatstgenoemd artikel ook van aangifte ter inschrijving gesproken.

Art. 23. § 1. Art. 24 der wet van 1861 kan, wegens den tijd, voor het doen der opgaaf bepaald, niet van toepassing zijn op de militieplichtigen, in art. 20 dier wet bedoeld. Dit is een leemte, waarin zal zijn voorzien door het slot van deze paragraaf. Er is geen reden voor, om ten aanzien van hen, die ingezetenen zijn geworden na 1 Januari van het jaar dat de lichting voorafgaat, ter verzekering van hunne inschrijving voor de militie niet gelijke opgaaf te vorderen als gedaan moet worden met betrekking tot hen, die op evenvermeld tijdstip ingezetenen waren.

§ 2. Deze bepaling handhaaft het voorschrift, vervat in art. 19 van het Koninklijk besluit van 17 December 1861 (*Staatsblad* n°. 127), doch zal voortaan aan dergelijk voorschrift wettelijken grondslag verleenen.

De aanwijzing van de overheid, door welke de opgaaf moet geschieden, kan niet wel in de wet zelve worden opgenomen, omdat zij aan te veelvuldige wijziging blootstaat, als gevolg van veranderingen, die de inrichting van de onderdeelen van het leger kan ondergaan.

§§ 3 en 4. De hier bedoelde voorschriften zijn uitsluitend van reglementaire aard en schijnen uit dien hoofde niet in de wet zelve een plaats te moeten vinden.

In § 4 is gesproken van een kennisgeving, aan de ingeschrevenen te doen, omdat deze, ook met het oog op art. 32, belang kunnen hebben bij de wetenschap, dat zij als militieplichtigen beschouwd en voor de militie ingeschreven zijn. Thans blijven zij, wier inschrijving plaats heeft ten gevolge van opgaven, krachtens art. 24 der wet van 1861 en art. 19 van Zijner Majesteits besluit van 17 December van dat jaar (*Staatsblad* n°. 127) gedaan, in den regel van hunne inschrijving voor de militie onkundig.

Art. 24. Bij dit artikel is er naar gestreefd om, waar het niet geldt minderjarigen, die, wat de woonplaats betreft, onderworpen zijn aan den bij art. 78 van het Burgerlijk Wetboek gestelden regel, zooveel mogelijk als plaats van inschrijvingen aan te wijzen de gemeente, waar de militieplichtige zelf woont of verblijf houdt, of, woont hij buitenslands, waar hij het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft.

§ 1 b. Bij art. 16, 2°, der wet van 1861 is wel bepaald, dat de gehuwde of weduwnaar, wiens vader, moeder of voogd ingezetenen is, wordt ingeschreven in de gemeente, waar hij woont, doch er is niet voorzien in het geval dat de militieplichtige buitenslands woont. Ter tegemoetkoming hieraan strekt de voorgestelde bepaling, dat, in dit geval, de inschrijving geschiedt in de gemeente, waar hij het laatst binnen het Rijk in Europa gewoond heeft.

Het woord »buitenslands» omvat hier en waar het elders in het ontwerp gebezigd wordt, de koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddelen. Waar in de wetsvoordracht gesproken wordt van »vreemd land», zijn die koloniën en bezittingen daaronder niet begrepen.

§ 3. In plaats van »waar hij woont», zooals in art. 16, 3°, der wet van 1861 gelezen wordt, is gesteld »waar hij verblijf houdt», opdat, geldt het iemand, wiens voogd overleden of wiens voogdij om andere reden opengevallen of door de afwezigheden van den voogd verlaten is, geen twijfel omtrent de plaats van inschrijving kunne rijzen.

Art. 26. Aangifte of opgaaf na de voorloopige sluiting van het inschrijvingsregister of na afloop van den tijd van dertig dagen, in art. 22 § 2 bedoeld, ontheft niet van de straf, bij art. 209 tegen verzuim van aangifte of opgaaf bedreigd.

Art. 27. Die straf wordt evenzeer beloopt ingeval de inschrijving ambtshalve geschiedt.

De bevoegdheid tot deze inschrijving moet beperkt zijn tot den tijd, gedurende welken de inschrijving kan plaats hebben op aangifte of opgaaf van de zijde van hen, die daartoe bij de wet zijn aangewezen. Inschrijving ambtshalve toe te laten

na afloop van dien tijd, zou niet samen kunnen gaan met het bepaalde bij art. 173. Art. 21 der wet van 1861 is, ongeacht de algemeenheid zijner bewoording, steeds in denzelfden zin opgevat en toegepast.

§ 2. Indien de niet tijdige inschrijving het gevolg is van verzuim of vergissing van de bestuurders, in art. 23 vermeld, of van de betrokken overheid, dan mag in billijkheid den militieplichtige de kans niet worden benomen, door het lot van dienstplicht bevrijd te blijven. Om deze reden wordt voorgesteld, aan Gedeputeerde Staten de bevoegdheid te verleen om de inschrijving alsnog te bevelen. Het oordeel, of er al dan niet grond bestaat voor zoodanig bevel — dat evenzeer kan worden gegeven, wanneer blijkt, dat een ingeschrevene wegens beweerd verlies van het ingezetenschap of om eene andere reden ten onrechte van het inschrijvingsregister is afgevoerd, waardoor hij geacht moet worden niet te zijn ingeschreven, — is aan Gedeputeerde Staten opgedragen, omdat, waar dit bevel niet kan worden gegeven, zij in den regel toch, volgens art. 173, de zaak moeten onderzoeken en daaromtrent uitspraak doen.

Art. 39, 1°. der wet van 1861 spreekt alleen van »verzuim» der betrokken overheid of van de in art. 24 bedoelde personen. Er kon twijfel ontstaan, of eerstvermelde bepaling, waarvoor de hierboven aangeduide paragraaf en art. 48 § 1 b in de plaats treden, in strikten zin opgevat, wel ware toe te passen, wanneer er geen verzuim was begaan, maar eene vergissing had plaats gegrepen, bijv. ten gevolge van misvatting van de bepalingen van deze of van eene andere wet. Dit laatste zal veelal het geval zijn. Daarom is gesproken van »verzuim of vergissing».

Door »betrokken overheid» wordt niet slechts verstaan de overheid, in art. 23 § 2 vermeld, maar tevens het college van burgemeester en wethouders en ieder andere overheid, die volgens de wet en de voorschriften, te harer uitvoering uitgevaardigd, de inschrijving had moeten doen of bevorderen.

Verzuim van vader, moedr of voogd, om de aangifte ter inschrijving te doen van een ongehuwden militieplichtige, die ook door de bestuurders of de ovijrheid, in art. 23 vermeld, ter inschrijving moet worden opgegeven, belet de toepassing van art. 27 § 2 niet. Het verzuim, door vader, moeder of voogd begaan met betrekking tot een militieplichtige, die niet zelf tot aangifte gehouden is, kan wel leiden tot straf voor den nalatige, maar mag den toestand van den militieplichtige niet ongunstiger maken. Art. 173 is mitsdien op hem niet van toepassing. In denzelfden zin werd bij Koninklijk besluit van 20 Juni 1869, n°. 15, art. 161, in verband met art. 24 der wet van 1861, uitgelegd.

§ 3. Kennisgeving van de inschrijving, krachtens bevel van Gedeputeerde Staten gedaan, ook aan de bestuurders of de overheid, in art. 23 vermeld, schijnt wenschelijk met het oog op de straf, bij art. 209 tegen verzuim van de bij eerstgenoemd artikel voorgeschreven opgaaf bedreigd.

§ 4. De reden, waarom het toelaten van beroep bij den Koning in zake de inschrijving voor de militie noodig wordt geacht, wordt hierna bij art. 32 opgegeven.

Art. 28. Evenals nu, behoort verandering van woonplaats geen invloed uit te oefenen op een eenmaal terecht gedane inschrijving voor de militie. De verplichting tot aangifte of opgaaf ter inschrijving en de plaats, waar die inschrijving moet geschieden, worden bepaald voor hen, bedoeld in art. 22 § 1, naar den toestand op 1 Januari van het voor de inschrijving aangewezen jaar, en voor hen, van wie in § 2 van dat artikel de reden is, naar den toestand op den dag, waarop zij ingezetenen zijn geworden in den zin der militiewet. Verandering in dien toestand, wat de woonplaats betreft, kan niet in aanmerking komen, zal men niet ontduiking van den militieplicht in de hand werken of de ontdekking van verzuim van aangifte of opgaaf ter inschrijving bemoeilijken.

Art. 29. § 1. Alleen ingeval de verandering van woonplaats na de inschrijving en vóór de loting, verlies van het ingezetenschap ten gevolge had, of wanneer een ingeschrevene vóór de loting uit anderen hoofde had opgehouden ingezet en te

zijn, kan, indien althans de belanghebbende, die niet ambtshalve van de registers werd afgevoerd, te zijner tijd van het recht van reclame gebruik gemaakt heeft, deelneming aan de loting niet gevorderd worden, omdat volgens de Grondwet de militie voltallig wordt gemaakt »door loting uit de ingezetenen.»

In de beide bovenbedoelde gevallen wordt voorzien bij § 1 van dit artikel, dat in de plaats treedt van art. 21 van het Koninklijk besluit van 17 December 1861 (*Staatsblad* n°. 127), en bij § 1 van art. 37, waarvan de tweede paragraaf art. 5 van Zijner Majesteits besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) vervangt.

Ofschoon het geval, dat iemand wordt ingeschreven voor een vroegere lichting dan die, waartoe hij naar zijn leeftijd behoort, zelden voorkomt, is het evenwel noodig, daarin ook bij dit artikel en bij art. 37 te voorzien, opdat, blijkt van de te vroege inschrijving vóór de loting, de ingeschrevene overgebracht worde op het register van de volgende lichting. De wet van 1861 laat hiertoe geene vrijheid, zoodra de tijd van reclame tegen het inschrijvingsregister verstreken is.

§ 2. Blijkt het overlijden eerst na de definitieve sluiting van het inschrijvingsregister, dan kan het afvoeren van den naam van den overledene op dat register of op het lotingsregister geschieden uit kracht van art. 37 § 2 of van art. 46 § 2. Daarom is daar gesproken »vóór de loting», zonder verdere tijdsbepaling.

Art. 30. § 4. a. Vermits het ingezetenschap kan verkregen zijn na de definitieve sluiting van het inschrijvingsregister en vóór de loting, wordt hier gesproken van de personen, bedoeld in art. 22 § 2.

Het grondwettig voorschrift, dat de inschrijving een jaar te voren geschiedt, kan onmogelijk worden in acht genomen met opzicht tot hen, die ingezetenen zijn geworden na 1 Januari van het voor de gewone inschrijving aangewezen jaar. In sommige gevallen zullen inschrijving en loting onvermijdelijk in hetzelfde jaar moeten plaats hebben. Dit is ook nu het geval ten gevolge van het bepaalde bij art. 20 en bij 2°. van art. 39 der wet van 1861.

b. Zie, in verband hiermede, de toelichting van § 2 van art. 27.

c. Inschrijving kan door Gedeputeerde Staten worden bevolen als gevolg van bezwaren, krachtens de artt. 32 of 43 bij hen ingebracht. Zoodanig bevel kan door den Koning worden gegeven bij de beslissing omtrent een beroep, ingesteld overeenkomstig de laatste paragraaf van de artt. 27, 32 of 43, wanneer namelijk blijkt, dat Gedeputeerde Staten ten onrechte verklaard hebben, dat geen grond bestaat om de inschrijving te gelasten of om een vernietigde inschrijving te doen herstellen.

Het spreekt van zelf, dat een bevel tot inschrijving noch door Gedeputeerde Staten, noch door den Koning kan worden gegeven in gevallen, waarin art. 173 van toepassing is. Inschrijving voor de militie brengt, in het stelsel der wet, voor den ingeschrevene de bevoegdheid mede om aan de gewone loting deel te nemen of om tot naloting te worden toegelaten. Aan hen, die in de termen vallen van art. 173, behoort de kans van vrijloting niet open te staan. Verbeurte van die kans en beperking van het recht van vrijstelling doen meer dan andere strafbepalingen de verplichting tot tijdige aangifte ter inschrijving in het oog houden.

Art. 31. De Regeering acht behoud van het voorschrift tot opmaking van eene alphabetische naamlijst van de ingeschrevenen niet noodig, wanneer, zooals bij art. 39 § 1 wordt voorgesteld, de loting geschiedt naar de volgorde, waarin de lotelingen op het inschrijvingsregister voorkomen. Aan het in dubbel opmaken van de bedoelde lijst zijn in gemeenten met een aanzienlijk aantal ingeschrevenen veel arbeid en zorg verbonden; voor gemeenten met weinig ingeschrevenen heeft die lijst geen of slechts een zeer gering nut. Bovendien is het onmogelijk, de voorschriften omtrent de volgorde, waarin de ingeschrevenen op de lijst moeten worden gebracht, zóó in te richten, dat bij het opmaken der lijst eenvormigheid in de verschillende gemeenten verzekerd zij. De plaatsing van namen op de lijst zal immer afhankelijk zijn van de wijze, waarop namen in de registers van den burgerlijken stand voorkomen, of van de individueele opvatting van hem, die de lijst opmaakt of naziet, ten aanzien van de plaats, welke

aan geslachtsnamen, die uit meer dan één woord bestaan, behoort te worden gegeven. Acht het bestuur eener gemeente het voor het gemak zijner bemoeiing noodig, in het bezit te zijn van een alphabetische naamlijst der ingeschrevenen in zijne gemeente, niets belet zulke lijst te doen opmaken en haar naar verkiezen in te richten. In gemeenten met een groot aantal ingeschrevenen zal de alphabetische naamlijst zeker goede diensten bewijzen aan de ambtenaren, met de administratie betreffende de militie belast, doch voor de uitvoering van de wet zelve is die lijst geen vereischte.

Wordt de volgorde der loting geregeld naar die der inschrijving, dan zal ieder ngeschrevene uit het bewijs van inschrijving, waarin het nummer vermeld iwordt, waaronder hij op het inschrijvingsregister voorkomt, met meer zekerheid dan thans weten wanneer hij aan de beurt van loting is; dan zullen ook de menigvuldige reclames vervallen, welke nu voortspruiten uit verkeerde of beweerde verkeerde plaatsing op de alphabetische naamlijst en niet zelden, doch vruchteloos, eerst ter gelegenheid van of na afloop van de loting worden ingebracht, en dan zal ook het werk van den militiecommissaris bij de loting en van de personen, die hem in dat werk bijstaan, vereenvoudigd en de mogelijkheid van vergissing verminderd worden, daar de militiecommissaris dan slechts voor zich zal hebben het inschrijvingsregister, waarnaar en de oproeping van de lotelingen en de invulling van het lotingsregister geschieden.

Opdat de tijd van reclame in alle gemeenten des Rijks op denzelfden dag aanvangen en eindige, is bij § 1 bepaald, dat het ter visie leggen van het register overal geschiedt den tweeden Maandag in Januari. Hierdoor wordt twijfel voorkomen omtrent het al of niet ontvankelijke van ingediende bezwaren. Met het oog hierop is ook elders in de wetsvoordracht zooveel de aard der zaak toeliet een vast tijdstip aangewezen voor handelingen, die met het indienen van bezwaren of het instellen van beroep in verband staan.

Toezending van het inschrijvingsregister aan 's Konings commissaris in de provincie na afloop van den tijd van visie, is noodig, opdat dit register voorhanden zij ter provinciale griffie bij gelegenheid van het onderzoek van reclames en voor de regeling van den tijd enz. der loting.

De in § 4 bedoelde voorschriften zijn van te reglementairen aard dan dat ze een plaats in de wet zelve zouden moeten vinden.

Art. 32. De wet van 1861 draagt aan 's Konings commissaris in de provincie de beslissing op van de vraag, of al dan niet inschrijving voor de militie moet plaats hebben; of een gedane inschrijving al dan niet behoort te worden gehandhaafd, en of de inschrijving terecht in deze of gene gemeente is geschied. Van die beslissing is geen hogere voorziening toegelaten.

De Regeering heeft gemeend, hierin een verandering te moeten voorstellen, en het nu aan 's Koning commissarissen in de provinciën opgedragen onderzoek van de inschrijvingsregisters te kunnen doen vervallen. De bij de wet van 1861 bepaalde tijd, waarbinnen dat onderzoek moet zijn afgelopen, wordt algemeen te kort geacht om het onderzoek vruchten te doen dragen; de gegevens, in de registers opgenomen, zijn daarnevens zelden op zich zelf voldoende om te kunnen nagaan of de inschrijving ten aanzien van elk al dan niet te recht en naar behooren is geschied. De vraag, of, en zoo ja, waar iemand voor de militie moet worden ingeschreven, is met het oog op de gevolgen der beslissing zoowel voor den persoon, wien het geldt, zelve, als voor derden, van zeer veel gewicht; de beslissing toch sluit voor velen als van zelf een uitspraak in omtrent den dienstplicht bij de militie, die door den ingeschrevene, voor wien geene reden van vrijstelling bestaat en niet in de termen van uitsluiting verkeert, alleen kan worden ontgaan door een voordeelig lot. Er schijnen in dit opzicht dezelfde waarborgen te moeten worden gegeven, welke de wet van 1861 en ook het ontwerp ten aanzien van de uitspraken der militieraden aanbieden. Daarom wordt voorgesteld, de beslissing van bezwaren betreffende de inschrijving voor de militie op te dragen aan Gedeputeerde Staten. en van hunne uitspraak beroep toe te laten bij den Koning. In zoover strookt de voordracht met het Koninklijk besluit

van 8 Januari 1866, n°. 51, waarbij is aangenomen, dat Gedeputeerde Staten bevoegd zijn, ten aanzien van iemand, ingevolge art. 161 der wet van 1861 voor hen gebracht, te verklaren, dat geen verplichting te zijner aangifte ter inschrijving voor de militia bestond. Naar dit beginsel kan hij, die niet ter inschrijving is aangegeven, de vraag, af hij al dan niet aan inschrijving mitsdien aan militieplicht onderworpen is, niet alleen bij het college van Gedeputeerde Staten, maar, in beroep, ook bij den Koning een punt van contradictoir onderzoek en beslissing doen uitmaken, terwijl hij, die op aangifte, ambtshalve of naar aanleiding van opgaven, gedaan ter voldoening van art. 24 der wet van 1861 of van art. 19 van het Koninklijk besluit van 17 December van dat jaar (*Staatsblad* n°. 127), voor de militia is ingeschreven, of wiens inschrijving door burgemeester en wethouders geweigerd is, zijne bezwaren slechts kan doen gelden bij 's Konings commissaris, in wiens beslissing daaromtrent, zooals reeds hierboven is opgemerkt, moet worden berust.

Het recht om bezwaren in te dienen, wordt bij het artikel verleend, bij § 1, aan hem, die meent ten onrechte, in een verkeerde gemeente of te vroeg te zijn ingeschreven, ten onrechte niet of wel van het register te zijn afgevoerd wegens verlies van het ingezetenschap, of ten onrechte niet te zijn ingeschreven; en bij § 2, aan alle ingeschrevenen, ieder voor zooveel de lichting en de gemeente betreft, waartoe hij als militieplichtige behoort, die meenen, dat iemand ten onrechte, in een verkeerde gemeente of te vroeg is ingeschreven, ten onrechte niet of wel van het register is afgevoerd wegens verlies van het ingezetenschap of wegens overliden, of ten onrechte niet is ingeschreven. Het aantal ingeschrevenen voor de militia kan, ook volgens deze voordracht, tenzij vrijstelling verleend of uitsluiting uitgesproken moet worden, invloed uitoefenen op de bepaling van het contingent, mitsdien op den dienstplicht van derden. Daarom behoort ook de bevoegdheid van dezen tot reclame te worden bijbehouden.

Art. 26 der wet van 1861 wijst niet aan, wie tot het inbrengen van bezwaren betreffende de inschrijving voor de militia bevoegd is. Het schijnt wenschelijk, hieromtrent allen twijfel te voorkomen.

De bepaling, vervat in § 3 van art. 32, dat voor een ongehuwde het bezwaar kan worden ingebracht door den vader, de moeder of den voogd, staat in verband met de verplichting, bij § 4 en bij het slot van § 6 van art. 22 aan vader, moeder of voogd opgelegd. Waar de verplichting tot aangifte ter inschrijving alleen op den militieplichtige rust, behoort ook het recht van reclame slechts aan dezen te zijn voorbehouden.

Aan 's Konings commissaris is mede de bevoegdheid verleend om bezwaren omtrent de inschrijving, al of niet, voor de militia, aan de uitspraak van Gedeputeerde Staten of, in beroep, aan den Koning te onderwerpen, opdat er in gevallen, waarin ingeschrevenen of anderen geen gebruik van het recht van reclame maken, een middel zij tot verbetering of vernietiging van inschrijvingen, die blijken verkeerdelijk of ten onrechte te zijn geschied, of om eene inschrijving te bevorderen, welke bezwaar bij burgemeester en wethouders ontmoet. De gemeentebesturen zullen uit den aard der zaak, in geval van twijfel of meeningverschil, tijdig aan 's Konings commissaris alle zoodanige medeelingen moeten doen, welke dezen in staat stellen te beoordeelen, of al dan niet de tusschenkomst van Gedeputeerde Staten behoort te worden ingeroepen.

Wordt de bij het ontwerp voorgestelde regeling, die in de plaats zal treden van het bepaalde bij de laatste zinsnede van art. 26 der wet van 1861, goedgekeurd, dan zullen alle geschillen omtrent de inschrijving voor de militia, ook die welke tusschen de besturen van twee of meer gemeenten of tusschen 's Konings commissarissen in twee of meer provinciën omtrent de plaats van inschrijving rijzen, eene beslissing kunnen vinden bij den hoogsten administratieven rechter, voorgelicht door het advies van den Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur.

De bevoegdheid van 's Konings commissaris om bezwaren in te dienen bij Gedeputeerde Staten, of om van de uitspraak van dezen bij den Koning in beroep

te komen, is beperkt binnen dezelfde grenzen van tijd, welke voor andere belanghebbenden zijn aangewezen. Naar het oordeel van de Regeering moet, evenals nu volgens de wet van 1861 het geval is, op een gegeven tijdstip, eene gedane inschrijving voor de militie zoowel voor den ingeschrevene als voor derden onherroepelijk vaststaan, al zou later blijken, dat de ingeschrevene ten onrechte op de militieregisters voorkomt of ingeschreven is in eene andere gemeente, dan waar de inschrijving had moeten plaats hebben.

Het gevolg van dit, ook voor den regelmatigen loop van het militiewerk noodzakelijk stelsel is, dat, wanneer met betrekking tot ingeschrevenen, binnen den bij art. 32 § 1a bepaalden tijd geen gebruik is gemaakt van de bevoegdheid, bij dit artikel gegeven, op de in het vorige jaar gedane inschrijving niet meer kan worden teruggekomen. Een uitzondering hierop is evenwel vervat in art. 37 § 1, volgens welke hij, die ingeschreven is voor eene vroegere lichte dan die, waartoe hij naar zijn leeftijd behoort, van het inschrijvingsregister wordt afgevoerd, zoo van de te vroege inschrijving blijkt vóór de loting; het beginsel van afscheiding der lichtingen onderling maakt deze uitzondering wenschelijk. Verlies van het vereischte ingezetenschap tusschen de definitieve sluiting van het inschrijvingsregister en de loting, moet intusschen, naar het beginsel, waarvan ten aanzien van den militieplicht bij het wetsontwerp is uitgegaan, het afvoeren van den naam van den ingeschrevene op het inschrijvingsregister ten gevolge kunnen hebben. Daarom is bij art. 43 § 1b de bevoegdheid gegeven om bezwaar in te brengen tegen de niet-toepassing van art. 37 § 1, zooveel het ingezetenschap betreft. Wel behoort het tot de taak van burgemeester en wethouders, om de ingeschrevenen, die vóór de loting door verlies van het ingezetenschap opgehouden hebben militieplichtig te zijn, van de inschrijvingsregisters af te voeren, of om, zijn die registers niet meer in hun bezit, door mededeeling van de reden, welke afvoering noodig maakt, deze bij 's Konings commissaris of bij den militiecommissaris te bevorderen, doch in vele gevallen en in volkrijke gemeenten is het niet mogelijk, dat het plaatselijk bestuur die taak zóódanig vervulle, dat er geen aanleiding zou bestaan, in de zorg daarvoor door de belanghebbenden zelve te doen deelen. Verlies van het ingezetenschap in den zin der militiewet, kan op vele andere wijzen plaats hebben dan door overbrenging en vestiging van woonplaats buitenslands.

Het stelsel, dat, indien niet binnen den bepaalden tijd bezwaar is ingebracht, de inschrijving met al hare gevolgen onherroepelijk vaststaat, geldt ook voor de ingeschrevenen, in art. 32 § 1b bedoeld. Behalve het geval van overlijden en dat van vóór de loting ontdekte te vroege inschrijving, kan ook ten hunnen aanzien slechts verlies van het ingezetenschap tusschen den dag van inschrijving en dien, overeenkomstig art. 34 § 1 voor den aanvang der gewone loting voor de betrokken gemeente bepaald, afvoering van hun naam op het inschrijvingsregister wettigen.

Dit alles belet echter geenszins de toepassing noch van art. 27 § 2 op hen, die door verzuim of vergissing van de overheid niet op het inschrijvingsregister voorkomen, noch van art. 173 op hen, wier niet-inschrijving het gevolg is van verzuim van aangifte door den militieplichtige, door zijn vader, moeder of voogd. Verzuim of vergissing van wien ook mag in geen geval leiden tot opheffing van den militieplicht, zoolang daaromtrent niet beslist is bij eene voor vernietiging niet meer vatbare uitspraak. Zoo zal op hem, wiens afvoering van militieregisters werd verkregen op grond van beweerd verlies van het ingezetenschap, en van wien later, hetzij ten gevolge van door derden ingebrachte bezwaren, hetzij op andere wijze blijkt, dat hij wel degelijk ingezet en militieplichtig is geweest, art. 27 § 2 van toepassing zijn; hij zal krachtens bevel van Gedeputeerde Staten of van den Koning opnieuw ingeschreven worden, omdat zijne afvoering van de militieregisters het gevolg was van verzuim der betrokken overheid, om zich te vergewissen of er inderdaad grond bestond voor de vernietiging van de gedane inschrijving.

De bij het wetsontwerp van 13 September 1877 voorgestelde bepaling, dat

door den Koning de afvoering van de militieregisters kan worden bevolen in geval na afloop van den tijd van reclame bleek, dat eene inschrijving in strijd met de wet had plaats gehad of behouden was, heeft de Regeering gemeend, in deze wetsvoordracht niet te kunnen overnemen. Zoodanige bepaling, hoe doelmatig ook, schijnt niet wel overeen te brengen met het bij het ontwerp gehuldigd stelsel van contradictoir onderzoek en beslissing van bezwaren, door belanghebbenden of door den commissaris des Konings ten aanzien van de inschrijving voor de militia ingebracht. Wel gaf de in 1877 voorgedragen bepaling o. a. de gelegenheid om te gemoet te komen aan de administratieve verwikkelingen, voortspruitende uit inschrijving van denzelfden militieplichtige in twee gemeenten, doch het voordeel, dat in dit opzicht door die bepaling zou worden verkregen, weegt, naar het oordeel van de Regeering, niet op tegen de voordeelen, voor belanghebbenden in het algemeen verbonden aan toepassing van de regelen der administratieve rechtspraak op geschillen betreffende den militieplicht. Doet het geval zich voor, dat iemand in twee gemeenten voor de militia is ingeschreven, dan kan hem, die voor beide gemeenten tot dienst is verplicht, evenals nu enkele malen geschiedde, ontheffing van den werkelijken dienst worden verleend voor zooveel de gemeente betreft, waar zijne inschrijving blijkt ten onrechte te zijn gedaan. Het nadeel, dat hieruit voor de getalsterkte der lichte voortvloeit, is niet van dien aard, dat het zou moeten doen afzien van het voorgedragen stelsel van onderzoek en beslissing van bovenbedoelde geschillen, terwijl voor de vrees, dat dubbele inschrijving door derden zal worden bevorderd met het doel om den dienstplicht te ontwijken, weinig grond schijnt te bestaan. Tot dusver is in geen geval, waarin dubbele inschrijving plaats had, van opzet gebleken. Bovendien zal dubbele inschrijving spoediger en in den regel vóór de definitieve sluiting van het register aan het licht kunnen komen, wanneer, zooals wordt voorgesteld, ook aan hen, die door eenige burgerlijke of militaire overheid ter inschrijving zijn opgegeven, van de inschrijving mededeeling wordt gedaan.

Het voorstel van 1877 had mede ten doel om ten allen tijde van de militieregisters te kunnen doen afvoeren personen, die behooren tot een der Staten, waar de Nederlander niet aan den verplichten krijgsveld is onderworpen of waar ten aanzien van den dienstplicht het beginsel van wederkeerigheid is aangenomen. Vermits de bewijslast, dat men tot zoodanigen Staat behoort, volgens het ontwerp op belanghebbenden zelve zal rusten en hun de gelegenheid wordt gegeven om, binnen den bepaalden tijd en op de voorgeschreven wijze, hunne bezwaren tegen de inschrijving, al geschiedde deze op eigen aangifte, te doen gelden, schijnt geen grond te bestaan, ten aanzien der bedoelde personen bijzondere bepalingen te maken, die afwijking van den regel, voor anderen gesteld, gebiedend medebrengen. Blijkt soms, dat iemand, hier te lande tot militiedienst verplicht, te gelijker tijd tot krijgsveld in een vreemd land gehouden is, dan kan aan de bezwaren, die daarvan het gevolg kunnen zijn, door toekenning van ontheffing van den werkelijken dienst worden te gemoet gekomen. Ook nu is dit in zoodanige gevallen het eenige wettige middel van redres.

HOOFDSTUK III.

VAN DE LOTELINGEN.

Afdeeling I. Van de loting.

Art. 33. § 1. De woorden »in het vorige jaar», van art. 27 der wet van 1861, zijn weggelaten, opdat allen aan de gewone loting kunnen deelnemen, die ingeschreven zijn tijdens de loting voor eene gemeente aanvangt, om het even of de inschrijving plaats had in den loop van het vorige, dan wel in het begin van het lotingsjaar. Op deze wijze zal het geval dat naloting noodig is, zich minder veelvuldig voordoen dan wanneer, zooals nu, slechts zij aan de gewone loting mogen deelnemen, die in het vorige jaar voor de militia ingeschreven werden. Het is in het belang van den regelmatigigen loop van het on-

vermijdelijk toch reeds omslachtig militiewerk wenschelijk, dat gevallen van naloting met den aankleve van dien zoo min mogelijk voorkomen.

§ 2. Hooge waterstand of andere onvoorziene omstandigheden kunnen teweegbrengen, dat de loting in de eene of andere streek of gemeente niet in de aangewezen maand geschieden kan. Voor de wettigheid van een later gehouden loting is wettelijke voorziening in zulk geval raadzaam geacht, vooral omdat, volgens het wetsontwerp, het tijdstip van aanvang der loting voor eene gemeente van invloed kan zijn op den militieplicht der daár ingeschrevenen.

§ 3. De Regeering is uitgegaan van het beginsel, dat het werk der militie geene vertraging mag ondervinden ten gevolge van het onderzoek van ingediende bezwaren. Het is aan den regelmatigen loop van dat werk niet bevorderlijk, dat bezwaren betreffende de inschrijving voor de militie oorzaak kunnen zijn, dat de loting voor eene gemeente niet op den gewonen tijd kan plaats hebben, of dat, zooals onder de werking der wet van 1861 meermalen voorkwam, de militieraad zijne werkzaamheden niet op dien tijd kan verrichten ten gevolge van bezwaren ingebracht tegen de loting voor eene gemeente, waaromtrent niet in hoogste ressort is beslist bij den aanvang zijner eerste zitting.

Er kan geen bezwaar bestaan, de loting en, zooals bij art. 59 § 2 wordt voorgesteld, de werkzaamheden van den militieraad haar gewonen gang te laten behouden, al is over den militieplicht van den een of den ander nog niet onherroepelijk beslist. Blijkt, dat een ingeschrevene niet militieplichtig is, zijn naam zal uit kracht van de daaromtrent genomen beslissing zoowel op het lotingsregister als op dat van inschrijving worden doorgesleurd; zijne deelneming aan de loting en de omtrent hem door den militieraad gedane uitspraak zullen dit niet verhinderen; blijkt daarentegen, dat iemand ten onrechte niet in de gewone loting werd begrepen, naloting of toepassing van art. 173 zal de zaak in regelmaat brengen en derden vrijwaren tegen nadeel. Het kan niet aangaan, het militiewerk voor eene geheele gemeente te doen afhangen van het tijdstip der einduitspraak omtrent ingediende bezwaren, misschien een enkel persoon betreffende, waarvan het onderzoek soms veel tijd kan vorderen. Daarom heeft de Regeering gemeend, alleen wanneer de einduitspraak invloed kan hebben op de inlijving bij de militie, derhalve op den *dienst*plicht, de hoofdzaak, bij de artt. 100 en 113 schorsing van uitvoering te moeten voorstellen.

Hiertegen kan te minder bedenking zijn, indien, overeenkomstig de voordracht, de militieplicht, in zoover deze door het ingezetenschap bepaald wordt, afhankelijk is en blijft van den toestand op het tijdstip, waarop volgens art. 34 § 1 de loting voor een gemeente aanvangt, en de redenen van vrijstelling, voor zoover zij niet de lichamelijke geschiktheid voor den dienst betreffen, moeten bestaan hebben op een vast tijdstip, dat voor allen, die tot dezelfde lichte behooren, geldt, onverschillig of en, zoo ja, wanneer door of voor hen aan de loting is deelgenomen. (Zie art. 58 § 1.) Het voorgeven, dat het aantal lotingsbiljetten, in een bus aanwezig, invloed kan uitoefenen op den uitslag der loting, behoort, evenmin als het vooroordeel van sommigen, dat de hand die trekt, invloed op dien uitslag kan hebben, bij den wetgever in aanmerking te komen. Op deze beschouwing zijn § 9 van art. 39 en § 2 van art. 44 van het ontwerp gegrond.

Art. 35. De redactie van art. 29 der wet van 1861 is gewijzigd, opdat blijkende, dat het hier ook in geldelijk opzicht een gemeentelast is. Wat het verstrekken van de noodige schrijfbuizen aangaat, is het artikel in overeenstemming gebracht met art. 85 der voormelde wet (art. 84 van het ontwerp). De financiële last, aan de gemeente, waar de loting plaats heeft, door de aanvulling van het artikel opgelegd, kan slechts zeer onbeduidend zijn, wegens het bepaalde bij art. 47.

Art. 36. § 2. De samenvoeging van gemeenten brengt niet te weeg, dat niet elke gemeente bij de loting door den burgemeester of een raadslid vertegenwoordigd behoort te worden. Vertegenwoordiging van iedere gemeente, om het even of zij op zich zelve staat, dan wel met een of meer gemeenten is samen-

gevoegd, is noodig niet alleen ter bevestiging, zooveel mogelijk, van de identiteit van hen, die de wet tot de loting roept of bevoegd verklaart, maar ook om, bij afwezigheid van dezen, overeenkomstig art. 39 § 5 voor de ingeschrevenen een nummer te trekken en daarmee te handelen volgens §§ 7 en 8 van dat artikel.

§ 4. Bij de hier bedoelde voorschriften kan hetgeen ieder bij de loting te doen heeft, nader worden omschreven; nu is dit slechts gedaan voor den officier en de onderofficieren, bij art. 6 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) bedoeld.

Omtrent de wijze, waarop en de autoriteit, aan welke de bijstand van officieren, onderofficieren of minderen uit het leger bij de uitvoering van de wet moet worden gevraagd, zullen door het Departement van Binnenlandsche Zaken in overleg met dat van Oorlog de noodige regelen zijn te stellen.

Het voorschrift van art. 6 van bovenvermeld besluit betreffende den bijstand, van wege de gemeente, waar de loting geschiedt, bij de invulling van een der dubbelen van de lotingsregisters te verstrekken, is in de wet zelve opgenomen, opdat geen twijfel geopperd kunne worden ten aanzien van zijne wettigheid. Hieromtrent en omtrent de uitlegging, aan het woord »bijstand» te geven, heeft zich meer dan eens verschil van gevoelen geopenbaard.

§ 5. Het is noodig, dat, op het voetspoor der laatste zinsnede van art. 84 der wet van 1861, ook de bevoegdheid van de militiecommissarissen om, in geval ter gelegenheid van de uitoefening hunner werkzaamheden de orde gestoord wordt, hen, die dit doen, van de plaats te doen verwijderen, bij de wet worde erkend.

Art. 37. § 1. De bepaling, dat hij, die vóór de loting opgehouden heeft ingezet en te zijn, van het inschrijvingsregister afgevoerd en mitsdien in de loting niet begrepen wordt, betreft alleen verlies van ingezetenschap: voor hen, die in het vorige jaar werden ingeschreven, *na* de definitieve sluiting van het inschrijvingsregister, en voor hen, die in het lichtingsjaar zijn ingeschreven, *na* de inschrijving, omdat, wat de eersten aangaat, art. 29 § 1 voorziet in het geval van verlies van het ingezetenschap gedurende het jaar van inschrijving en art. 32 § 1 *a* bevoegdheid tot reclame geeft, indien aan art. 29 niet is voldaan, en wat de laatste betreft, deze aan art. 32 § 1 *b* het recht ontleenen om bezwaar tegen hunne inschrijving in te brengen. Is van de bij laatstgenoemd artikel gegeven bevoegdheid niet binnen den bepaalden tijd en op de voorgeschreven wijze gebruik gemaakt, dan wordt de ingeschrevene geacht ingezet en te zijn geweest, de eerste tijdens de definitieve sluiting van het inschrijvingsregister, de laatste tijdens zijne inschrijving; hun naam moet mitsdien op het register gehandhaafd blijven; de gevolgen daarvan hebben zij zich zelve te wijten. Het voorschrift, in § 1 van art. 37 vervat, rust overigens op het in de toelichting van § 2 van art. 22 vermeld beginsel, dat men, om militieplichtig te wezen, ingezet en moet zijn tijdens de loting. Door, zooals bij art. 43 § 1 *b* geschiedt, het inbrengen van bezwaar toe te laten met betrekking tot het afvoeren van ingeschrevenen op grond van verlies van ingezetenschap *na* de definitieve sluiting van het inschrijvingsregister of *na* de inschrijving, naar de onderscheiding hierboven aangeduid, is voldoende waarborg gegeven, dat die afvoering niet ten onrechte gedaan of nagelaten zal worden. Is van de bevoegdheid tot reclame geen gebruik gemaakt, dan geldt art. 46 § 1.

Hij, die voor een vroegere lichting is ingeschreven, dan waartoe hij naar zijn leeftijd behoort, zal evenwel, in overeenstemming met het beginsel van afscheiding der lichtingen onderling, al zijn tegen zijne inschrijving geene bezwaren ingebracht, geen deel nemen aan de loting voor de lichting, voor welke hij verkeerdelijk werd ingeschreven; zijn naam behoort, blijkt de vergissing vóór de loting, overgebracht te worden op het inschrijvingsregister van het lichtingsjaar, door zijn leeftijd aangewezen.

§ 2. Het hier bepaalde is overgenomen uit art. 5 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

§ 3. Dat een ingeschrevene om een der in de beide eerste paragrafen vermelde redenen van het inschrijvingsregister moet worden afgevoerd, kan blijken tijdens het register volgens art. 31 § 1 nog in de gemeente aanwezig is; in dit geval is 't de burgemeester die uitvoering geeft aan art. 37. Berust het register bij 's Konings commissaris, dan is 't deze, is het reeds aan den militiecommissaris gezonden, dan is 't die ambtenaar, welke voor de afvoering moet zorgen. Vandaar de alternatieve bepaling. Het spreekt van zelf, dat de eene autoriteit aan de andere kennis moet geven van het voorkomen van omstandigheden, die afvoering van ingeschrevenen op de inschrijvingsregisters ten gevolge moeten hebben. Bij de administratieve voorschriften ter uitvoering van de wet zullen hieromtrent voorzieningen te nemen zijn.

Art. 38. § 1. Doordien, volgens art. 7 § 1, samengevoegde gemeenten voor ééne gemeente worden gehouden zooveel de loting betreft, moet het aantal lotingsbiljetten gelijk zijn aan dat der ingeschrevenen in de verschillende samengevoegde gemeenten; de loting zal plaats hebben in de volgorde der gemeenten, aangeduid in § 2 van art. 39.

§§ 2, 3 en 5. Deze voorschriften, overgenomen uit de artt. 7 en 10 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46), schijnen in de wet thuis te behoren.

Art. 39. §§ 1 en 2. Heeft de loting plaats naar de orde, waarin de militieplichtigen op het inschrijvingsregister voorkomen, dan wordt art. 31 der wet van 1861 overbodig, omdat de inachtneming van die volgorde het bij de loting voorhanden zijn van de inschrijvingsregisters der gemeenten, voor de ingeschrevenen waarvan geloot wordt, van zelf onvermijdelijk maakt. De reden, waarom de alphabetische naamlijst in het ontwerp niet is behouden, is in de toelichting bij art. 31 opgegeven. Het bepaalde in evenvermelde paragrafen stemt overigens overeen met art. 11 van bovenaangehaald Koninklijk besluit.

§§ 4 en 5. Hierbij is thans ook voorzien in het geval, dat een ingeschrevene, hoezeer opgekomen, of zijn vader, moeder of voogd buiten staat of onwillig is, een nummer te trekken; het eerste kan het gevolg zijn zoowel van misbruik van sterken drank als van lichaams- of zielsgebreken; het laatste van beweerde onregelmatigheid bij de loting.

De bevoegdheid om voor den ingeschrevene te loten, is aan vader, moeder of voogd gegeven, in verband met de verplichting, bij art. 22 §§ 4 en 6 opgelegd: zij is niet beperkt tot den ongehuwde, omdat de vraag, of de ingeschrevene al dan niet gehuwd is, geen punt van onderzoek kan uitmaken bij de loting. In het wetsontwerp is van »vader, moeder of voogd" gesproken, waar het niet geldt het aangaan van een verbintenis of het vrijwillig op zich nemen van verplichtingen door minderjarigen. In de beide laatste gevallen is, met het oog op de regelen van burgerlijk recht, aan de woorden »hem of haar, die de ouderlijke macht of de voogdij uitoefent" de voorkeur gegeven. In verband hiermede wordt verwezen naar de toelichting bij art. 15.

§ 6. In het belang van orde en regelmaat is noodig, dat het nummerbiljet *ongepend* aan den militiecommissaris worde ter hand gesteld. De verplichting hiertoe zal nu haar grond vinden in de wet.

§§ 7 en 8. Hierin is thans voorzien bij art. 12 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

§ 9. Ofschoon de burgemeester of een lid van den raad der gemeente, waar de lotelingen voor de militie zijn ingeschreven, bij de loting tegenwoordig is, is het onmogelijk zekerheid te verkrijgen, dat ieder, die zich ter loting aanmeldt, inderdaad de ingeschrevene, of zijn vader, moeder of voogd is. Vernietiging van de loting was eenige malen het gevolg van het trekken van een nummer door een ander ingeschrevene dan aan de beurt van loting en opgeroepen was. Dit behoort evenwel geen grond op te leveren tot vernietiging van de loting; misbruiken zouden daardoor in de hand worden gewerkt ook ten nadeele van derden. Stellen belanghebbenden er prijs op, dat slechts hij, die er volgens de wet toe bevoegd is, een nummer trekke, men zorge dan, dat

men zich dadelijk na het afroepen van den naam aanmelde om te loten en verzette zich er tegen, dat een onbevoegde dit doe. Eigen verzuim in deze moet niet als een onregelmatigheid bij de loting kunnen worden beschouwd, veel minder als een zoodanige, welke op den uitslag der loting van invloed kan zijn. Het is intusschen, na de bovenbedoelde beslissingen, noodig, dat de wet in de zaak voorzie.

Art. 40. Dit artikel vervangt art. 14 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

Art. 41. § 4. Het niet opgeven van de redenen van vrijstelling bij de loting behoort het recht op vrijstelling niet te verkorten. Ofschoon de wet van 1861 ook in dien zin wordt toegepast, is het evenwel goed, dat door een uitdrukkelijke bepaling alle twijfel hieromtrent worde weggenomen en voorkomen.

De derde zinsnede van art. 34 van voormelde wet is in het artikel niet opgenomen, omdat in het daarbij bepaalde kan worden voorzien bij de vaststelling van het model van het lotingsregister overeenkomstig art. 42 § 1 van het ontwerp.

Art. 42. § 2. Bij de hier bedoelde voorschriften kan worden bepaald wat staande de loting in elk der dubbelen van het register *moet* en wat daarin na afloop van de loting *kan* worden ingeschreven.

§ 3. Hierin is thans voorzien bij de eerste zinsnede van art. 16 van Zijner Majesteits besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

§ 4. Ieder loteling kan persoonlijk en dadelijk belang hebben bij de kennisneming van het lotingsregister. Er kan geen bezwaar bestaan, één der dubbelen van dat register ter secretarie van de gemeente, waar de loting plaats had, voor elk ter lezing neder te leggen. Het andere dubbel toch blijft, volgens § 6 van het artikel, onder den militiecommissaris berusten. Het inschrijvingsregister, dat niet in dubbel wordt gehouden en de voorname grondslag van het verdere militiewerk is, wordt evenzeer voor een ieder ter inzage gelegd.

§ 7. De hier bedoelde voorschriften moeten den tijd bepalen der verzending van het lotingsregister aan den voorzitter van den militieraad, in verband met de zittingen van dien raad, en aan 's Konings commissaris in de provincie, na afloop van elke zitting van voormelden raad, met het oog, onder anderen, op de verzending enz. van de oproepingsbrieven voor hen, die ingelijfd moeten worden.

Art. 43. § 1 a. De termijn van reclame vangt aan daags nadat door of voor hem, wien het bezwaar betreft, geloot is, om het even of de loting voor de gemeente geëindigd was, dan wel op een volgenden dag voortgezet werd. Er is geen grond om aan hen, die ingeschreven zijn in een gemeente, voor welke het lotingswerk niet in één dag kan afloopen, een ruimeren tijd van reclame te geven dan aan de ingeschrevenen in een gemeente, waar voor dat werk slechts één dag gevorderd wordt.

b. Waar het echter bezwaren geldt tegen de toepassing, al of niet, van art. 37 § 1, zooveel het ingezetenschap betreft, of tegen de wijze van invulling van het lotingsregister, kan de tijd van reclame uit den aard der zaak eerst aanvangen met den dag, waarop belanghebbenden inzage van dat register hebben kunnen nemen.

Art. 44. Vernietiging van een loting behoort niet dan bij volstreckte noodzakelijkheid te kunnen plaats hebben en beperkt te wezen tot dat gedeelte van de loting, waarop een onregelmatigheid, zooveel den uitslag betreft, van invloed heeft kunnen zijn. Meermalen werd, met het oog op art. 26 der wet van 1861 natuurlijk vruchteloos, vernietiging gevraagd om eene van de redenen, vermeld in § 2 van boven aangeduid artikel. Het is wenschelijk, dat de wet bepale, dat in zulke gevallen geen grond van reclame bestaat, vooral wanneer, overeenkomstig deze voordracht, verlies van het ingezetenschap na de sluiting van het inschrijvingsregister of, in geval van inschrijving in het lichtingsjaar, na de inschrijving en vóór de loting evenzeer den militieplicht doet ophouden. Heeft de wet beslist, dat hier aan geene onregelmatigheid te denken valt, dan zullen, naar men mag verwachten, belanghebbenden zich ook de moeite sparen om bezwaren in te dienen.

Art. 45. Dit artikel, dat de laatste zinsnede van art. 36 der wet van 1861 vervangt, is in overeenstemming met § 1 van art. 44 van het ontwerp, volgens welke vernietiging ook van een gedeelte eener loting kan plaats hebben.

Verlies van het ingtzetenschap tusschen de eerste en de nieuwe loting heeft geen invloed op den militieplicht; daarom is bij § 3 het afvoeren van ingeschrevenen slechts toegelaten met betrekking tot overledenen.

Om dezelfde reden is, in afwijking van het bepaalde bij art. 43 § 1 b bij § 4 b alleen sprake van de wijze van invulling van het nieuwe lotingsregister.

Art. 46. Zooals bij de toelichting van art. 32 reeds is opgemerkt, behoort, naar het oordeel van de Regeering, evenals nu volgens de wet van 1861 het geval is, op een gegeven tijdstip, een gedane inschrijving voor de militie voor den ingeschrevene en voor derden onherroepelijk vast te staan, al zou later blijken, dat de ingeschrevene ten onrechte op de militieregisters voorkomt of inschreven is in een andere gemeente, dan waar de inschrijving had moeten plaats hebben. Om deze reden wordt in § 1 bepaald, dat de loteling, door, voor of ten aanzien van wien geen gebruik is gemaakt van de bevoegdheid tot reclame of beroep tegen zijne inschrijving of tegen zijne niet-afvoering van het inschrijvingsregister, gerekend wordt militieplichtig te zijn. De afvoering van het ingeschrevene voor zijne gemeente een aanvang nam, al mocht later het bewijs van het tegendeel geleverd worden. Het spreekt evenwel vanzelf, dat ingeschrevenen, overleden vóór de loting, doch wier overlijden tijdens de loting niet bekend was, of wier afvoering wegens overlijden om de eene of andere reden verzuimd werd, evenals zij, die overleden zijn na de loting of na de uitspraak van den militieraad, van de lotingsregisters afgevoerd en, met betrekking tot den dienstplicht van anderen, beschouwd moeten worden als waren zij nimmer in de loting begrepen geweest. Om dit, inzonderheid met het oog op evenbedoeld gevolg voor derden, buiten twijfel te stellen, strekt § 2. De reden, waarom daar niet is vermeld wie de doorhaling doen moet, is dezelfde, welke in de toelichting van § 3 van art. 37 ten aanzien van doorhalingen op het inschrijvingsregister is opgegeven.

Afdeeling II. Van de naloting.

Art. 48. § 1 a. Hoewel men, om militieplichtig te zijn, ingezet en op den dag, welke dien der loting voor de betrokken gemeente voorafgaat, en afwijking van dezen regel slechts het gevolg kan zijn van de zorgeloosheid van belanghebbenden, om binnen den tijd en op de wijze bij de wet bepaald, hunne afvoering van de militieregisters, wanneer zij niet door de met de uitvoering der wet belaste ambtenaren ambtshalve is gedaan, te bevorderen, kunnen echter gevallen voorkomen, waarin het ingezetenschap verkregen wordt op zoodanig tijdstip, dat inschrijving eerst plaats heeft terwijl de gewone loting in gang of nadat deze reeds afgelopen is. Daarbij is in het oog te houden, dat de in art. 22 § 2 bedoelde persoon volgens die paragraaf, in verband met art. 23 en met § 2 van art. 26, ter inschrijving kan worden aan- of opgegeven binnen zestig dagen nadat hij ingezet en is geworden, of krachtens art. 27 § 1 b ambtshalve kan worden ingeschreven in de tweede helft van dien tijd. Geschiedt de inschrijving vóór den aanvang der loting, zij 't ook denzelfden dag, dan behoeft geen naloting plaats te hebben. De militiecommissaris kan den ingeschrevene zonder bezwaar aan de loting doen deelnemen, omdat deelneming aan de loting evenmin in den weg staat aan het onderzoek van ingediende bezwaren betreffende de inschrijving, als zij den ingeschrevene of derden het recht ontneemt, om overeenkomstig art. 32, § 1, bezwaren tegen de inschrijving in te brengen, of om van de uitspraak daaromtrent bij den Koning in beroep te komen. De militiecommissaris zal in tusschen door 's Konings commissaris in de provincie in het bezit moeten worden gesteld van reserve-lotingsbiljetten, voor het geval het aantal ingeschrevenen in de eene of andere gemeente vermeerdering mocht hebben ondergaan.

b. Het bovenstaande geldt ook voor de personen, wier inschrijving is bevolen hetzij door Gedeputeerde Staten uit kracht van art. 27 § 2 of ten gevolge

van bezwaren, ingediend ingevolge de artt. 32 of 43, hetzij door den Koning, uitspraak doende op het beroep ingesteld krachtens de laatste paragraaf van de drie bovengenoemde artikelen. Heeft de inschrijving plaats gehad vóór den aanvang der gewone loting, dan is naloting overbodig. Daarom wordt gesproken van »door of voor wien aan de gewone loting geen deel is genomen.»

§ 2. Het hier bepaalde stemt in hoofdzaak overeen met de laatste zinsnede van art. 39 der wet van 1861. De Grondwet wil blijkbaar, dat in gewone tijden de dienstplicht bij de militie zich niet verder dan tot het 25ste levensjaar uitstrekke. De billijkheid vordert, dat hij, die door verzuim of vergissing van de overheid niet is ingeschreven, vrijgesteld worde, wanneer dit verzuim ontdekt wordt nadat hij zijn 25ste jaar bereikt had.

De Regeering heeft gemeend, dit levenstijdperk bepaaldelijk te moeten aanwijzen, ter voorkoming van den twijfel, waartoe de redactie van voormeld wetsartikel aanleiding kan geven. Immers, wanneer zal een lichter gezegd kunnen worden »niet meer in dienst te zijn», indien de inlijving voor die lichter op verschillende tijdstippen, zooals veelal gebeurt, plaats heeft? Zal men rekenen, dat een lichter niet meer in dienst is vijf jaren na de eerste of vijf jaren na de laatste inlijving? Zal men, wanneer de dienstplichtigen uit een gemeente allen bij de zeemilitie zijn ingelijfd, hem, die tot zoodanige gemeente behoort en in de termen van art. 27 § 2 valt, moeten vrijstellen nadat deze zeemiliciens ontslagen zijn, terwijl een ander eerst een jaar later recht op vrijstelling hebben zal in geval de dienstplichtigen uit zijne gemeente of één hunner bij de militie te land is ingelijfd? Al deze vragen worden voorkomen, wanneer slechts het bereik hebben van het 25ste levensjaar grond oplevert tot vrijstelling uit kracht van bovenvermelde paragraaf.

De bepaling, dat de vrijstelling door Gedeputeerde Staten wordt verleend, vindt haar grond hierin, dat, wierd de uitspraak aan den militieraad, zoo hij vergaderd is, opgedragen, dit zou leiden tot noodloozen omslag, omdat Gedeputeerde Staten toch, volgens art. 27 § 2, moeten beoordeelen, of al dan niet grond bestaat tot toepassing van die zinsnede.

§ 3. Wanneer de naloting plaats heeft op een tijdstip, dat den loteling toelaat zijne belangen bij den militieraad te doen gelden, is er geene reden om van den regel af te wijken en, met voorbijgang van ééne instantie, de uitspraak aan Gedeputeerde Staten op te dragen. Deze paragraaf stemt dan ook overeen met de eerste alinea van art. 44 der wet van 1861, behoudens dit verschil, dat, ten gevolge van de veranderde bestemming der tweede zitting van den militieraad, volgens het ontwerp de uitspraak van dien raad slechts in de eerste zitting kan plaats hebben. Is dit niet mogelijk, dan geschiedt de uitspraak door Gedeputeerde Staten. Hierop hebben betrekking de artt. 180, 181, 201—204 en 206 § 1 b van het ontwerp. Moest de uitspraak wachten tot de tweede zitting, dan zouden niet zelden nalotelingen begrepen moeten worden in het cijfer, waarnaar het contingent te berekenen is, al hadden zij een onwedersprekelijk recht op vrijstelling. Dit ware niet overeen te brengen met het beginsel, waarvan bij art. 6 § 3 en bij art. 1 is uitgegaan.

ART. 49. Dit artikel vervangt de artt. 40—43 der wet van 1861, waarmede het in hoofdzaak overeenstemt.

HOOFDSTUK IV.

VAN VRIJSTELLING VAN DEN DIENST.

ART. 50. De woorden »aan den loteling», voorkomende in de eerste zinsnede van art. 47 der wet van 1861, zijn vervangen door »aan hem», omdat het artikel ook toegepast kan worden op militieplichtigen, die van deelneming aan de loting zijn uitgesloten.

b. De inlassching, in art. 47, 2°, der wet van 1861, van de woorden »volgens regelen van geneeskundig onderzoek door Ons gesteld», strekt ter wegneming van allen twijfel omtrent de rechtsgeldigheid van het bij Koninklijk besluit vastgesteld keuringsreglement.

c. De bijvoeging „en geen halven broeder of halve broeders heeft” zal de onzekerheid doen ophouden, die meermalen gebleken is bij belanghebbenden te zijn gerezen uit het gemis van die woorden in art. 47, 3°., der wet van 1861, Slechts in art. 48 dier wet wordt van „halve broeder” gesproken.

Wie, in den zin van 3°. van art. 50, voor halve broeders gehouden worden, is in art. 56 van het ontwerp aangeduid.

d. Waarom hier gelezen wordt „vóór 1 Maart”, blijkt uit de toelichting van § 2 van art. 17.

De eisch, dat, zal de verbintenis tot vrijwilligen dienst recht op vrijstelling geven, zij aangegaan moet zijn voor den tijd van ten minste vijf jaren, staat in verband met het bepaalde bij art. 17 §§ 7 en 8. Het ware niet billijk, indien een verbintenis voor minderen tijd aangegaan vóór 1 Maart van het lichtingsjaar, van dienstplicht bij de militie onthief, terwijl hij, die op of na 1 Maart of na zijn inlijving bij de militie een verbintenis tot vrijwilligen dienst aangaat voor minder dan vijf jaren, toch zijn vijfjarigen militiedienst moet volbrengen. Volgens art. 17 § 9 strekt intusschen de vrijwillig volbrachte dienstdienst in mindering van den gevorderden militiedienstdienst.

e. De betrekking van scheepsklerk bij de zeemacht is onder de redenen van vrijstelling opgenomen, daar uit den aard der zaak van den scheepsklerk evenmin dienst bij de militie kan worden gevorderd, als van de overige onder e en f opgenoemde personen.

g. De woorden „in een lageren rang dan dien van officier”, in art. 47, 7°., der wet van 1861 voorkomende, zijn niet overgenomen, omdat, deed het geval zich ooit voor, er geen reden zou bestaan, hem, die als officier gediend heeft, een gunst te onthouden, welke aan vijfjarigen dienst beneden dien rang toegekend wordt; te minder is hiertoe grond, vermits hij, die nog als officier in dienst is, uit dezen hoofde evenzeer recht op vrijstelling heeft als hij, die in een lageren rang dient.

ART. 51. Stemt overeen met art. 48 der wet van 1861, behoudens aanvulling met het oog op art. 50 g dier wet.

ART. 52. § 1. De reden, waarom voorgesteld wordt om van een oneven getal broeders of halve broeders de groote helft te doen dienen, is in § 5 der algemeene beschouwing vermeld.

§ 2. Het gebeurt menigwerf, dat vreemdelingen zich hier te lande vestigen en ingezetenschap verkrijgen, terwijl eenigen hunner zonen of broeders, die soms reeds in hun geboorteland aan den verplichten krijgsveld dienstdienst hebben voldaan of daaraan onderworpen zijn, aldaar achterblijven.

Houden de jongere broeders op tot den vreemden Staat te behooren, waaruit zij herkomstig zijn, dan is de slotbepaling van art. 15 der wet van 1861 (art. 3 d van het ontwerp) niet op hen van toepassing en rust op hen, zoo zij ingezetenen zijn in den zin der militiewet, de verplichting tot deelneming aan de militie.

Broeders of halve broeders, die wegens hunne vreemde nationaliteit niet voor ingezetenen werden gehouden of om andere redenen niet militieplichtig geweest zijn, behooren, naar het oordeel van de Regeering, bij de berekening van het aantal broeders voor de toepassing zoowel van art. 50 c als van art. 51 buiten aanmerking te blijven, ook dan, wanneer zij na hun militieplichtigen leeftijd hunne vreemde nationaliteit verloren hebben of ingezetenen zijn geworden. Het buiten aanmerking blijven moet evenwel beperkt zijn tot hen, die ouder zijn dan de militieplichtige, wien het geldt, omdat van de jongeren niet kan gezegd worden, dat zij, al behooren ze voor het oogenblik tot een Staat, waar de Nederlander niet tot krijgsveld dienstdienst verplicht, nog in hetzelfde geval zullen verkeeren, wanneer de tijd van hun militieplicht aangebroken zal zijn.

Heeft echter een broeder of halve broeder, die volgens de wet niet militieplichtig was, als vrijwilliger gediend, en voldoet zijn dienst aan de eischen, bij art. 53 gesteld, dan ware het onbillijk, deze dienst voor de vrijstelling wegens

broederdienst uit te sluiten. Maar het gevolg van het in aanmerking nemen van dien dienst moet dan ook wezen, dat hij, die den dienst volbracht of volbrengt, medegerekend worde onder het getal broeders of halve broeders van hem, die zich in zijn voordeel op den bedoelden dienst beroept.

Wordt ter bekoming van vrijstelling een beroep gedaan op den vrijwilligen dienst van een broeder, die niet militieplichtig is geweest, maar kan deze dienst niet in aanmerking komen voor de toepassing van art. 51, dan blijft die broeder buiten rekening; het op zijn dienst gedaan beroep mag geen grond zijn tot afwijking van den regel, die gegolden zou hebben, ware dat beroep niet geschied.

§ 3. Het is tot dusver bij de toepassing der wet van 1861 een constante jurisprudentie, dat den dienst van een broeder, overleden na in persoon of bij plaatsvervanger te hebben gediend, evenzeer voor de vrijstelling wegens broederdienst geldig is, als den dienst van hem, die gedurende zijn diensttijd overleden is. Verschillend werd evenwel in de laatste jaren gedacht over den invloed, dien dit mederekenen van den dienst van overledenen moet uitoefenen op het bepalen van het aantal broeders of halve broeders van hem, die zich ter bekoming van vrijstelling op den dienst van overledenen beroept. Men zie o. a. de Koninklijke besluiten van 15 Augustus 1877, 15 Augustus 1878 en 3 Augustus 1879 (*Staatsblad* nos. 167, 125 en 147), genomen met afwijking van het advies van den Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur. Door de redactie van bovenvermelde paragraaf wordt evenbedoelde jurisprudentie wettelijk bekrachtigd en tevens een einde gemaakt aan het in de tweede plaats vermeld verschil van gevoelen. De rede brengt mede, dat, strekt de dienst van een overledene of van zijn plaatsvervanger tot vrijstelling van een broeder of halven broeder, die overledene bij de berekening van het aantal zonen evenmin buiten aanmerking blijve. Doch alleen dan, wanneer een beroep op den door of voor den overledene volbrachten dienst gedaan wordt en die dienst inderdaad voor vrijstelling wegens broederdienst in aanmerking kan komen, dus niet, wanneer dat beroep niet geschiedt of ongegrond wordt bevonden, behoort de overledene in het getal broeders of halve broeders mede te tellen.

§ 4. De uitdrukkingen »zonen in een gezin aanwezig» van art. 49, alin. 2, der wet van 1861, en »zonen, tot het gezin behoorende» van art. 53, alin. 2, dier wet, zijn vermeden, omdat zij, waar de broeders of halve broeders ouderloos zijn of niet allen te zamen wonen, minder juist schijnen.

§§ 5 en 6. De slotbepaling van art. 49 der wet van 1861 heeft meermaalen tot moeilijkheden en twijfel aanleiding gegeven, wegens de daarbij aan broeders, in hetzelfde jaar geboren, verleende bevoegdheid om, met opzicht tot den gestelden regel van vrijstelling van en aanwijzing tot den dienst van een of meer hunner, onderling anders overeen te komen. Tweelingbroeders namelijk, van deze bevoegdheid gebruik makende, kwamen onderling overeen, dat hij, die het laagste nummer had getrokken, vrijgesteld en de andere, die het hoogste en vermoedelijk buiten oproeping blijvende nummer trok, tot den dienst zou worden aangewezen, ten einde zoo doende, tegen de bedoeling der wet, beiden, ten nadeele van derden, van den dienst bevrijd te doen blijven.

Zoodanig misbruik onmogelijk te maken, is het doel der gewijzigde redactie van de thans geldende bepaling, die slechts in aanmerking behoort te komen waar het vrijstelling betreft wegens broederdienst, vermits het overeenkomstig art. 50, c—g, van het ontwerp uit eigen hoofde verkregen recht op vrijstelling in billijkheid niet mag worden verkort door de omstandigheid, dat de recht-hebbende broeders of halve broeders heeft, die in hetzelfde jaar geboren zijn.

De Regeering heeft geen vrijheid gevonden over te nemen de in 1877 voorgestelde regeling, volgens welke de vrijgestelde zich nog binnen zekeren tijd kon aanmelden om den dienst van zijn tot den dienst aangewezen broeder of halven broeder te vervullen. De wet geeft de bevoegdheid, om, zijn de broeders of halve broeders beiden of allen voor den dienst lichamenlijk geschikt en moet geen hunner van den dienst worden uitgesloten, onderling omtrent het vervullen van den dienstplicht overeen te komen. Is eenmaal van die bevoegdheid gebruik

gemaakt, dan kan het niet aangaan, vrijheid te laten om kort daarna door een andere schikking op de eerste nog terug te komen.

Art. 53, b. Evenmin als volgens art. 50, *d*, van het ontwerp, een verbintenis tot vrijwilligen dienst, voor minder dan vijf jaren aangegaan, grond oplevert tot vrijstelling van den militiedienst wegens eigen dienst, behoort zoodanige verbintenis een reden voor vrijstelling van broeders te zijn.

e, d en h. Volgens de wetten van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191 en 193) is verlies van alle rechten, aan vorigen dienst ontleend of verbonden, het rechtsgevolg van eenige der daar vermelde straffen. Het is de bedoeling van de Regeering, dat dit rechtsgevolg slechts werke voor den veroordeelde zelf, en alzoo geen invloed hebbe op de toepassing van art. 51 op broeders van den veroordeelde, indien namelijk de veroordeeling uitgesproken is nadat de broeder of de door een broeder gestelde plaatsvervanger een dienst had volbracht, die op zich zelve voldoet aan den eisch, bij *c, d* of *h* van art. 53 gesteld. Een andere toepassing zou tot gevolg hebben, dat, werd iemand, die na zulke dienst ontslagen is en opnieuw in dienst is getreden, gedurende den nieuwen diensttijd tot een der bedoelde straffen veroordeeld, hierdoor niet alleen voor den veroordeelde, maar ook voor derden den vroeger gepraesteerden dienst zou verloren gaan. Dit ware met de billijkheid niet overeen te brengen.

g. De woorden „of van Ons” zijn in 6°. van art. 50 der wet van 1861 ingelascht, omdat het ontslag ook het gevolg kan zijn van een in beroep door den Koning gedane uitspraak.

h. Deze bepaling is in overeenstemming met de interpretatie, bij Koninklijk besluit van 14 Augustus 1862 (*Staatsblad* n°. 167) aan art. 50, 6°. der wet van 1861 gegeven en sedert gehandhaafd.

Er is gesproken van „voor drie of vier jaren bij de militie *ingelijfd*”, niet van drie of vier jaren te hebben *gediend*, omdat, ten gevolge van administratieve voorschriften, het paspoort veelal is uitgereikt eenigen tijd vóór het einde van den drie- of vierjarigen diensttijd. Dat vervroegd ontslag is bij Koninklijk besluit van 20 Juni 1869, n°. 16, met het oog op de billijkheid te recht, geoordeeld, het recht op vrijstelling niet te kunnen verkorten.

Het is echter gebleken, dat niet bij alle militieraden de overtuiging bestaat, dat bovenvermelde uitlegging en toepassing van art. 50, 6°. der wet van 1861 met de wet overeenstemmen. Daarom is het, in het belang van eenvormige toepassing der wet, noodig, dat alle onzekerheid hieromtrent worde voorkomen.

i. Het hier bepaalde is in verband te beschouwen met art. 54, § 1 *a* en *e*. De broeder van hem, die gedurende zijn diensttijd overleden is, doch tijdens zijn overlijden zijn 17de jaar niet ingetreden of van den werkelijken dienst ontheven was, ontleent hieraan geen recht op vrijstelling wegens broederdienst.

j. Zie de toelichting hierboven bij *c, d* en *h*.

De inlassching van „zijn vierjarigen diensttijd bij de zeemilitie”, in 7°. van art. 50 der wet van 1861, is gedaan wegens de mogelijkheid, dat aan een ingelijfde bij de zeemilitie vergunning worde verleend, om het onvervuld gedeelte van zijn diensttijd door een plaatsvervanger te doen waarnemen. Er kunnen bijzondere redenen bestaan, die voor het geven van deze vergunning pleiten.

ART. 54, § 1 b. Van adjunct-administrateur bij de zeemacht is niet meer gesproken, omdat deze benaming, in 3°. van art. 51 der wet van 1861 vermeld, sedert vervallen is.

f. Hier en in art. 50, *c*, is thans ook de militaire pharmaceutische dienst genoemd en in zoover het bepaalde bij art. 47, 6°. en art. 51, 4°. der wet van 1861 aangevuld, in overeenstemming met de tot dusver aan die bepalingen gegeven uitlegging.

d en *e.* Het tijdstip, waarop de redenen van vrijstelling, welke niet in lichamelijke ongeschiktheid gelegen zijn, moeten bestaan hebben om in aanmerking te kunnen komen, schijnt ook te moeten gelden bij de toepassing van de aangeduide gedeelten van dit artikel. Voor hen, aan wie reeds vóór hunne in-

lijving bij de militie ontheffing van den werkelijken dienst voor een jaar werd verleend, neemt die ontheffing aanvang niet met de dagteekening van het ontheffingsbesluit, maar met den dag van inlijving; de volgende ontheffing wordt gerekend te zijn ingegaan een jaar na de inlijving, en zoo vervolgens. Daarentegen vangt de ontheffing aan met den dag van het besluit, voor allen, aan wie na hunne inlijving ontheffing is verleend, tenzij bij het besluit een ander tijdstip van ingang mocht zijn bepaald.

f. Bij velen bestaat het dwaalbegrip, dat een plaatsvervanger of nummerverswelaar, die een verbintenis tot vrijwilligen dienst aanging, ook gedurende den tijd, dien hij tot militiedienst gehouden is, voor de toepassing van de vrijstelling wegens broederdienst beschouwd moet worden als vrijwilliger te dienen of gediend te hebben. Het is, mede ter vereenvoudiging van het militiewerk, wenschelijk, dat de wet alle onzekerheid hieromtrent voorkome.

§ 2. Met dit oogmerk is ook deze paragraaf voorgesteld. Allicht zouden de beide lotelingen, die onderling van nummers verwisseld hebben, als nummerverswelaars in den zin van art. 51, 6^e. der wet van 1861 beschouwd kunnen worden, ofschoon het nimmer in de bedoeling van den wetgever gelegen heeft, als zoodanig ook aan te merken de loteling, die, na in het uitzicht om van den dienst bevrijd te zijn en te blijven, zijn nummer verwisseld te hebben met een ander, wiens nummer hij niet dienstplichtig waande, later op het overgenomen nummer evenzeer tot dienst verplicht wordt. Dat dienstplichtig worden kan geen verandering brengen in den toestand van hem, die op het door hem overgenomen nummer bij de militie ingelijfd werd. Deze blijft als nummerverswelaar dienen tot het einde van den diensttijd, waartoe het overgenomen nummer verplicht; hij valt dus in f van art. 54, om het even of aan het hem *bij de loting* te beurt gevallen, doch tegen een ander verwisseld nummer later al dan niet dienstplicht verbonden blijkt te zijn.

Art. 55. Bij art. 52 §§ 5 en 6 is voorzien in het geval, dat van twee of meer in hetzelfde jaar geboren broeders een of meer recht hebben op vrijstelling wegens broederdienst. Eerstvermeld artikel betreft het geval, dat geen der in hetzelfde jaar geboren broeders aanspraak op vrijstelling heeft en dus naar den algemeenen regel beiden of allen tot den dienst zouden moeten worden aangewezen. Nu de wet op dien regel een uitzondering toelaat, behooren dezelfde waarborgen te bestaan, die, blijkens de toelichting der aangehaalde paragrafen van art. 52, in eerstbedoeld geval noodig zijn geoordeeld om te verhoeden, dat de uitzondering leide tot misbruik ten nadeele van derden.

De bepaling, dat de grootere helft tot den dienst wordt aangewezen; wanneer het getal oneven is, houdt verband met § 1 van evengoemd artikel.

Art. 56. Door dit artikel zullen gevallen worden voorkomen, als dat, waarop het Koninklijk besluit van 11 Mei 1874, n°. 9 (*Staatscourant* 1874, n°. 121) betrekking heeft, en tevens de verwarring, waartoe, blijkens de ondervinding, de berekening van het aantal zonen, tot een gezin behoorende, zoo licht aanleiding kan geven, indien kinderen, in verschillende huwelijken verwekt en niet allen denzelfden geslachtsnaam voerende, bij de beoordeeling, of al dan niet vrijstelling wegens broederdienst kan worden verleend, in aanmerking moeten worden genomen. De regel, dat, voor de toepassing der militiewet, zonen uit verschillende huwelijken slechts dan als halve broeders worden beschouwd, wanneer zij denzelfden vader hebben, komt der Regeering de meest billijke voor.

Art. 57. § 1. De redactie van de tweede zinsnede van art. 54 der wet van 1861 is eenigszins gewijzigd, opdat het duidelijker zij, dat het, om vrijstelling te bekomen wegens gemis van de vereischte lengte en wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, niet genoeg is dat men voor den militieraad of voor Gedeputeerde Staten verschijne; men moet zich ook aan het vereischte onderzoek onderwerpen. Bij het onderzoek van gebreken aan het gezichtsvermogen heeft de toepassing van het te dien aanzien bestaande voorschrift wel eens bezwaar ontmoet.

§ 2. Strekt ter vervanging van de eerste zinsnede van art. 89 der wet van

1861. De bepaling is in dien zin verduidelijkt, dat het geneeskundig onderzoek op de plaats van het verblijf alleen te pas komt, wanneer vrijstelling gevraagd wordt wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, en slechts kan geschieden, zoo de militieplichtige zijn verblijf binnen het Rijk in Europa heeft.

§ 3. Deze bepaling zal een bezwaar wegnemen, waarop men bij de toepassing der wet van 1861 meermalen is gestuit.

Buiten de gevallen in de voordracht vermeld, is het niet raadzaam vrijstelling van den dienst te verleenen op overlegging van attesten of getuigschriften.

Een doofstomme, die bij zijne ouders of bloedverwanten woont, wordt niet door zijn lichaamsgebrek verhinderd voor den militieraad of voor Gedeputeerde Staten te verschijnen. Van onderzoek op de plaats van zijn verblijf kan alzoo de rede niet zijn, dan voor zoover § 2 uit anderen hoofde op hem van toepassing is.

Art. 58. § 1. Volgens de eerste zinsnede van art. 54 der wet van 1861 moet elke reden van vrijstelling bestaan op het tijdstip, waarop zij wordt aangevraagd.

Omtrent den zin dezer bepaling is meermalen verschil van gevoelen gerezen, zooals o. a. blijkt uit het Koninklijk besluit van 25 December 1873 (*Staatsblad* n°. 196a), genomen met afwijking van het advies van den Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur.

Wegens hare algemeenheid is die bepaling ook minder juist, omdat art. 47, 1°. of 2°. van voormelde wet dikwijls in den vorm van afkeuring of ongeschiktverklaring wordt toegepast, al is op dien grond tijdens de eerste zitting van den militieraad geen vrijstelling gevraagd; bijv. in het geval, bij art. 116 voorzien.

Bovendien geeft de bepaling aanleiding tot onwillekeurige, evenwel niet wenschelijke ongelijkmatige toepassing der wet. Het recht op vrijstelling is nu menigmaal afhankelijk van het tijdstip, door den militiecommissaris, in overleg met den voorzitter van den militieraad, overeenkomstig art. 25 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) voor de behandeling der belangen van de militieplichtigen uit een gemeente bepaald.

De tijd, waarop de redenen van vrijstelling moeten bestaan hebben om in aanmerking te kunnen komen, behoort voor allen, die voor dezelfde lichter ingeschreven zijn of ingeschreven hadden moeten worden, dezelfde te zijn; het recht op vrijstelling moet niet afhankelijk kunnen wezen van een tijdsbepaling van de zijde van overheden, met de uitvoering en toepassing der wet belast.

Om deze redenen heeft de Regeering gemeend een vast tijdstip, bij de wet te bepalen, te moeten voorstellen, waarop de redenen van vrijstelling, andere dan die, welke aan art. 50, a en b van het ontwerp kunnen worden ontleend, moeten hebben bestaan.

Hieraan is nog dit voordeel verbonden, dat het voorschrift waarborg geeft, dat niemand vrijgesteld worde, die niet bewezen heeft, op het bepaalde tijdstip inderdaad recht op vrijstelling te hebben gehad. Dien waarborg verschaft de wet van 1861 niet. Immers, de voorschriften bij het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) voor de uitvoering van die wet gegeven, brengen mede, dat de bewijsstukken, vereischt voor vrijstelling als éenige wettige zoon, wegens eigen militairen dienst of op grond van broederdienst, bij den burgemeester moeten worden ingeleverd ten minste tien dagen vóór den dag, waarop de eerste zitting van den militieraad wordt geopend (art. 21). Het spreekt dus van zelf, dat die bewijsstukken eenige dagen vroeger moeten zijn afgegeven, en dat zij reeds uit dezen hoofde niet datgene kunnen bewijzen wat volgens de eerste zinsnede van art. 54 der wet van 1861 bewezen moet worden. Worden daarentegen geen bewijsstukken betreffende den toestand van het gezin en het nog in dienst zijn van den loteling af van een broeder van den loteling, die vrijstelling vraagt wegens broederdienst, als voldoende aangemerkt, welke afgegeven zijn vóór den bij de wet bepaalden dag, voor zoover zij een toestand moeten con-

stateeren, van het bestaan, al of niet, waarvan op dien dag het recht op vrijstelling afhankelijk is, dan kan het geval zich niet meer voordoen dat tusschen de dagteekening der uitreiking van de stukken en den dag, waarop de reden van vrijstelling moet hebben bestaan, een verandering in de omstandigheden van den persoon of van het gezin is voorgevallen, die van invloed is op het recht van vrijstelling; dan kan het verzuijgen van zulke tusschentijsdsche verandering niet meer de oorzaak zijn van een vrijstelling, waarop in werkelijkheid geen aanspraak kan worden gemaakt. Ter voorkoming van dit laatste is reeds in 1878 aan de onder het Departement van Oorlog ressorteerende autoriteiten, ten gevolge van gebleken misbruik, aanbevolen, de bewijsstukken, waaruit moet blijken, dat een loteling of de broeder van een loteling nog in militairen dienst is, niet af te geven vóór 15 Februari van het jaar, waarin zij in de eerste zitting van den militieraad moeten dienen; doch dit voorschrift, dat rekening moest houden met art. 21 van bovenvermeld Koninklijk besluit, is niet bij machte het kwaad geheel te keeren, omdat tusschen den dag van afgifte der stukken en dien, waarop de militieraad er kennis van neemt, meerdere dagen, misschien meerdere weken verlopen kunnen zijn.

In toepassing van art. 178 der wet van 1861 is ten deze geen middel van redres te vinden, al ware dit artikel niet beperkt tot bewijsstukken of attesten, die valsch of vervalscht zijn in den zin der strafwet. Immers de bewijsstukken, waarvan hierboven de rede is, stemmen overeen met den toestand van het oogenblik der afgifte, en kunnen in geen geval valsch of vervalscht heeten ten gevolge van een verandering, in dien toestand voorgevallen ná hunne afgifte. Daarom kan ook op een verleende vrijstelling, waartegen derden, meestal met de verandering in den toestand niet bekend, niet te zijner tijd bezwaar hebben ingebracht, niet worden teruggekomen, al blijkt later dat geen recht op vrijstelling bestond.

De Regeering stelt voor, het tijdstip, waarop de redenen van vrijstelling moeten hebben bestaan, te bepalen op 20 Maart van het lichtingsjaar, omdat tusschen dit tijdstip en den dag, waarop de eerste zitting van den militieraad wordt geopend (zie art. 85 § 2 van het ontwerp), een voldoende tijdsruimte moet worden gelaten voor het aanvragen, opmaken, inleveren en onderzoeken van de bewijsstukken, welke in die zitting moeten dienen. Wierd dat tijdstip later gesteld, in dier voege dat overal de loting kon zijn afgelopen, de tijd zou te kort wezen voor het in orde brengen enz. van de bewijsstukken.

§ 2, *d*. Overlegging van een uittreksel uit het stamboek, bevattende een volledig staat van dienst van den betrokken persoon, verdient de voorkeur boven een bewijs, dat slechts het nog in dienst zijn van dien persoon constateert. Met het oog op de toelichting bijv. van art. 54 § 1 *f* is 't, in geval vrijstelling wordt gevraagd wegens broederdienst, noodig, dat blijk of en, zoo ja, wanneer de verplichte militiediensttijd van ingelijfde plaatsvervangers of nummervervisselaars, die een verbintenis tot vrijwilligen dienst aangingen, geëindigd is of eindigen zal; art. 50 *d* van het ontwerp maakt noodzakelijk, dat blijk of de vrijwillige verbintenis aangegaan is vóór, op of na 1 Maart van het lichtingsjaar; art. 54 § 1 *a* brengt mede, dat de leeftijd van den broeder des lotelings worde gekend; *d* en *e* van die paragraaf maken aanduiding van de daar vermelde bijzonderheden in het bewijsstuk onvermijdelijk. Dit alles vindt men in het stamboek, doch wordt niet altijd in de gebruikelijke bewijzen van werkelijken dienst aangetroffen, hetgeen tot nadeel van belanghebbenden of van derden kan strekken.

f. Hij, die vrijstelling verlangt op grond van art. 52 § 5, of van art. 55, moet haar vragen niet alleen, maar ook het bewijs leveren, dat hij daarop recht heeft. Bij de wet van 1861 is hierin niet voldoende voorzien, vermits niet is bepaald op welke wijze dat recht moet worden bewezen.

§ 3. De burgemeester, die de hier bedoelde getuigschriften zal afgeven, behoeft niet onvoorwaardelijk die te zijn van de gemeente, waar de belanghebbende voor de militie is ingeschreven. Verandering van woonplaats na de inschrijving

kan oorzaak zijn, dat het getuigschrift door den burgemeester eener andere gemeente is uit te reiken. Voor de militieplichtigen, in art. 2 *f* en *g* bedoeld, zal uit den aard der zaak de medewerking van den burgemeester van die gemeente zijn in te roepen, waar de personen gevestigd zijn, welke met den toestand van het in een vreemd land wonend gezin voldoende bekend zijn om de vereischte verklaring te kunnen afleggen.

§ 4. Het is niet mogelijk, bij de wet of bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur in de hier bedoelde onderwerpen te voorzien, daar regeling er van aan te veel verandering onderworpen is.

§ 5. Met deze bepaling zal aan de laatste zinsnede van art. 20 en aan de artt. 21 en 22 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) wettelijke grondslag worden verleend. Niet-inlevering der stukken binnen den bepaalden tijd zal, evenmin als nu het geval is, het recht op vrijstelling doen te loor gaan; de vrijstelling zal ook moeten worden verleend, wanneer zij ten dienenden dage bij den militieraad met overlegging van de gevorderde bewijsstukken wordt gevraagd, al zijn die stukken niet of niet tijdig overeenkomstig de bepalingen van het Koninklijk besluit ingeleverd. Een andere opvatting ware niet overeen te brengen met het tweede lid van § 3 van art. 98 en met het slot van *a* van art. 111 waarbij in het daar vermelde opzicht de bestaande jurisprudentie wettelijk bekrachtigd wordt.

Art. 59. § 1. Door de bepaling, in deze paragraaf en in § 4 vervat, dat geen vrijstelling wordt verleend, dan wanneer ze is gevraagd bij den militieraad of bij Gedeputeerde Staten, om het even of al dan niet persoonlijke verschijning voor het college voorgeschreven is, worden belanghebbenden tegen zorgeloosheid ten deze gewaarschuwd.

Daar de wet in vele gevallen aan ouders en voogden de verplichting oplegt tot aangifte ter inschrijving voor de militie van hunne zonen of pupillen, en hun bevoegdheid geeft om tegen de uitspraak omtrent dezen in beroep te komen, ligt het in den aard der zaak, dat hun evenzeer het recht worde toegekend om de belangen van zonen of pupillen bij den militieraad of bij Gedeputeerde Staten te doen gelden in de gevallen, waarin persoonlijke verschijning van de militieplichtigen zelve voor het college niet door de wet wordt geboden.

Om dezelfde reden als in de toelichting van § 7 van art. 22 is opgegeven, schijnt bevoegdheid te moeten worden verleend om de vrijstelling ook bij gemachtigde te vragen.

§ 2. Zie de toelichting van § 3 van art. 33.

§ 3. Deze bepaling is het gevolg van art. 52, volgens hetwelk de uitspraak van den militieraad aangehouden moet worden tot de laatste zitting, indien niet reeds in de eerste vrijstelling kan worden verleend op grond van art. 50, *c*, *d*, *e*, *f* of *g*, of van art. 51. De militieplichtige, die na deze zitting in vrijheid is gesteld en te wiens aanzien geen gebruik is gemaakt van de bij art. 62 § 2 gegeven bevoegdheid, behoort vrijheid te worden gelaten, zijne redenen van vrijstelling nog in de laatste zitting in te brengen.

Art. 60. De eerste [zinsnede van art. 178 der wet van 1861 schijnt in dit hoofdstuk beter op hare plaats. De overige bepalingen van dat artikel en hetgeen verder de daar bedoelde personen betreft, vindt men in de artt. 182, 183, 200—204, 206, § 1 *c*, 207 en 208 van het ontwerp.

Het geval, dat een vrijstelling is verleend op een valsch of vervalscht attest of bewijsstuk, heeft zich, zooveel der Regeering bekend is, nog niet voorgedaan. Wel werd enkele malen vrijstelling verleend op attesten of bewijsstukken, die een onvolledige of met de werkelijkheid strijdige verklaring bevatteden. Opdat ook in zulke gevallen op de vrijstelling kunne worden teruggekomen, is de aangehaalde zinsnede van voormeld artikel der wet van 1861 aangevuld. Tevens is de redactie van den aanhef zóó gewijzigd, dat zij geen ruimte meer laat voor de meening, dat het artikel alleen dan van toepassing is, wanneer het stuk niet door den militieplichtige zelf, maar door een ander, vader, moeder of voogd,

is overgelegd. De woorden „of ingeschreven had moeten zijn” voorzien in het geval dat vrijstelling is verleend aan een militieplichtige, wiens aangifte ter inschrijving verzuimd en die dus niet voor de militie ingeschreven werd.

Tot dusver vond het Openbaar Ministerie, wegens het gemis van dulus of van andere criteria van strafbare valsheid, veelal geen grond tot strafvervolgung, zoodat de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering in zoover buiten toepassing bleven. Met het oog hierop zijn de woorden „voor zoover tot die toepassing aanleiding is gevonden” noodig geacht.

Zoowel in het geval, bij dit artikel voorzien, als in andere, waarin de uitspraak over militieplichtigen aan Gedeputeerde Staten is opgedragen, heeft de Regeering gemeend, het onder verzekerd geleide voor dat college brengen van de militieplichtigen niet te moeten voorstellen, dan wanneer aan de oproeping, om voor Gedeputeerde Staten te verschijnen, niet is voldaan en Gedeputeerde Staten het noodig oordeelen, dat de militieplichtige voor hen verschijne, hetgeen niet immer het geval zal zijn. Het voorschrift der wet van 1861 omtrent het voor Gedeputeerde Staten brengen van militieplichtigen is wegens zijn algemeenheid niet aan te bevelen; het veroorzaakt niet zelden vertraging in de afdoening van zaken en leidt tot nuttelooze uitgaven voor den Staat en voor belanghebbenden, onaangezien nog het onaangename, dat in de toepassing er van voor deze laatsten gelegen kan zijn. In den regel toch kan aan opzet niet worden gedacht. Ook niet in het geval van dit artikel. Het stuk, waarop ten onrechte een vrijstelling is verkregen, zal niet altijd aan den militieplichtige zelf bekend, maar door anderen, vader, moeder of voogd, uitgelokt en ingeleverd zijn. Is er opzet van zijn zijde, dan zal de tusschenkomst van den strafrechter naar aanleiding van art. 215 § 2, hem allicht doen vallen in art 61, voor de toepassing waarvan persoonlijke opkomst bij Gedeputeerde Staten niet vereischt wordt.

HOOFDSTUK V.

VAN UITSLUITING VAN DEN DIENST.

Art. 61. De wijzigingen, in art. 55 der wet van 1861 voorgesteld, zijn eensdeels het gevolg van de veranderingen, bij de wetten van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191 en 193) in de Crimineele Wetboeken voor het krijgsvolk te lande en te water gebracht, anderdeels noodig met het oog op het nieuwe Wetboek van Strafrecht. Militieplichtigen, die reeds, vóór dat omtrent hun dienstplicht bij de militie uitspraak moet worden gedaan, door het plegen van misdrijven of door hunne gedragingen tijdens hun militairen dienst hebben doen blijken van een verdorven aard of van een zedeloos karakter, behooren uit de militie te worden geweerd, opdat ook langs dezen weg de zedelijke waarde van die instelling van volkswapening verhoogd en de vervulling van den militieplicht in eere gehouden worde.

De Regeering stemt in met de opmerking, bij de Memorie van Toelichting, behorende bij het ontwerp van wet tot wijziging der militiewet, op 13 September 1877 ingediend, gemaakt, dat tegen een regeling der uitsluiting van den dienst bij de militie naar den aard van het gepleegde misdrijf gewichtige bedenkingen bestaan, en het daarom verkieslijk is te achten, die uitsluiting te regelen naar den aard en den duur der straf, bij de veroordeeling uitgesproken, al gelden ook voor deze regeling eigenaardige bezwaren.

Hoe hooger toch het minimum der straf wordt gesteld, welke uitsluiting van den dienst ten gevolge heeft, des te minder kans bestaat er, dat het doel, met de uitsluiting beoogd, worde bereikt. Wordt daarentegen dat minimum te laag gesteld, dan is het te vreezen, dat daarin door sommigen een prikkel worde gevonden om zich, ten nadeele van derden, aan den dienst der militie te onttrekken.

Om deze redenen heeft de Regeering getracht een middenweg te kiezen, die

evenzeer voldoet aan de eischen onzer militie, als rekening houdt met de belangen van derden.

a. Van de doodstraf is gesproken, omdat zij volgens de bovenaangehaalde wetten in sommige gevallen door den militairen rechter kan worden opgelegd. Wierd zij niet genoemd en de straf bij wege van gratie door een andere vervangen, de ter dood veroordeelde zou, wanneer niet tevens zijn eerloosverklaring is uitgesproken en de straf mitsdien niet valt onder de oonteerende straffen van het gemeene strafrecht, niet uitgesloten kunnen worden, omdat de beslissing der vraag, of al dan niet grond tot uitsluiting bestaat, afhangt van de door den rechter uitgesproken straf, niet van die, waarin deze bij wege van gratie veranderd of verminderd is. Zoo kan opheffing van de eerloosverklaring, van de vervallenverklaring van den militairen stand of van de ontzetting of ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen, door den Koning verleend, nimmer invloed uitoefenen op de toepassing van art. 61.

b. Bij de wetten van 1879 is het minimum der militaire gevangenisstraf op een jaar bepaald. In verband met *d* van het artikel wordt voorgesteld, tot den dienst bij de militie niet toe te laten hem, die tot militaire gevangenisstraf, al zij het dan ook voor den geringsten duur, is veroordeeld.

d. Cumulatie van straffen, bij verschillende vonnissen opgelegd, ligt niet in de bedoeling.

f. Het is wenschelijk, den militieplichtige, tegen wien door een buitenlandischen rechter een veroordeeling is uitgesproken, die geacht kan worden gelijk te staan met een der rechterlijke veroordeelingen, welke, hier uitgesproken, tot uitsluiting moet leiden, mede niet tot den dienst bij de militie toe te laten. Het doel, waarmede uitsluiting van dien dienst in de wet van 1861 is opgenomen en bij deze voordracht wordt voorgesteld, wettigt, naar de meening van de Regering, genoegzaam, dat de uitzonderingen op den regel, dat aan vonnissen van buitenlandsche rechters hier te lande geen rechtsgevolgen kunnen worden toegekend, met deze worden vermeerderd.

Art. 62. § 1, b. Door de voorgestelde redactie wordt 2°. van art. 56 der wet van 1861 in overeenstemming gebracht met de wijziging, welke art. 55 dier wet bij art. 61 van het ontwerp heeft ondergaan.

Van hechtenis en van plaatsing in een Rijkswerkinrichting is gesproken met het oog op het nieuwe Wetboek van Strafrecht, en van militaire detentie, omdat hij, die op of na 1 Maart van het lichtingsjaar vrijwillig in dienst trad, tijdens de laatste zitting van den militieraad in hechtenis kan zijn tot het ondergaan van die straf. Is tijdens de voormelde zitting zijn veroordeeling nog niet in kracht van gewijsde gegaan, dan is *a* van het artikel op hem van toepassing.

c. Hij, wien het recht om bij de gewapende macht of als militair geemployeerde te dienen, tijdelijk ontzegd is, behoort, zoolang de tijd der ontzegging niet is verstreken, niet bij de militie te worden ingelijfd. Geschiedde dit, hij zou toch niet tot *werkelijke* dienst te verplichten zijn; hem wierd overigens boven anderen een onverdiende gunst bewezen, doordien de militiediensttijd aanvangt op het tijdstip van inlijving, en de tijd der ontzetting, vóór de inlijving uitgesproken, derhalve strekken zou in mindering van den verplichten diensttijd.

Er kan nochtans geen bezwaar bestaan, om, zoo daarop aanspraak kan worden gemaakt, vrijstelling, om welke reden zij ook moge worden gevraagd, te verleen aan hem, die zich op vrije voeten bevindt en in het hier bedoelde geval verkeert. Kan hem geen vrijstelling worden toegekend, dan moet hij voorloopig worden uitgesloten.

Van "ontzetting of ontzegging" is gesproken, omdat het eerste woord in het nieuwe Wetboek van Strafrecht, het laatste in de wetten van 1879, waar deze een *tijdelijk* verlies van recht bedoelen, gebezigd is.

§ 2. Meermalen is twijfel gerezen, of aan personen, die in de termen van art. 55 of 56 der wet van 1861 vallen, doch om andere redenen dan lichamelijke on-

geschiktheid, recht op vrijstelling van den dienst hebben, deze vrijstelling kan worden verleend, wanneer zij voor hen wordt gevraagd en de vereische bewijsstukken tijdig aan den militieraad zijn overgelegd.

Vrijstelling toe te kennen aan militieplichtigen, die in het geval van algeheele uitsluiting verkeerden, is naar het oordeel van de Regeering niet raadzaam. Het bewijs van verleende vrijstelling zou allicht een middel kunnen zijn, om, met verzwijging van de redenen van uitsluiting, vrijwillige dienstneming gemakkelijk te maken.

Evenmin behoort vrijstelling te kunnen worden verleend aan den in hechtenis zijnden militieplichtige, omtrent wiens zaak bij het sluiten van de laatste zitting van den militieraad nog geen einduitspraak gedaan is. De mogelijkheid blijft in dit geval immer bestaan, dat de einduitspraak den militieplichtige doe vallen in de termen van art. 61.

Er kan echter geen bezwaar zijn, aan hem, die zich tijdens de eerste zitting van den militieraad in hechtenis bevindt tot het ondergaan van een der straffen, in art. 62 § 1 *b* vermeld, reeds in die zitting, wanneer zijn veroordeeling dan in kracht van gewijsde is gegaan, of aan hem, wiens veroordeeling tot een dier straffen kracht van gewijsde verkreeg tusschen de eerste en de tweede zitting van den militieraad, in de laatste zitting, ongeacht zijn hechtenis, op aanvraag zijnerzijds vrijstelling van den dienst bij de militie te verleenen, indien hij daarop aanspraak heeft volgens art. 50, *c*, *d*, *e*, *f* of *g* of volgens art. 51, en zijn recht door de vereichte bewijsstukken is gestaafd. Verdaging van die vrijstelling tot de laatste zitting zou in het eerste geval, en voorloopige uitsluiting zou in het tweede geval slechts tot noodloozen omslag leiden, vermits de bovenbedoelde veroordeeling ook na de invrijheidstelling van den militieplichtige geen aanleiding kan geven tot toepassing van art. 61.

In hoofdzaak stemt § 2 van art. 62, in verband met § 3 van art. 59, overeen met de op 27 Juli 1875 voorgestelde aanvulling van art. 56 der wet van 1861.

De bedoeling is, dat omtrent de in de eerste zitting niet reeds vrijgestelde personen, in art. 62 § 2 vermeld, die zich bij het sluiten van de laatste zitting van den militieraad nog in hechtenis bevinden tot het ondergaan van opgelegde, voor verandering bij rechterlijke uitspraak niet meer vatbare straf, door den militieraad geen uitspraak worde gedaan, dan wanneer die strekt tot vrijstelling. Wordt bevonden, dat op een namens zoodanigen loteling gevraagde vrijstelling geen aanspraak kan worden gemaakt, of zijn de stukken, tot staving van het beweerde recht op vrijstelling overgelegd, hiertoe niet voldoende, dan moet de loteling door den militieraad voorloopig worden uitgesloten. Aanwijzing tot den dienst van iemand, van wien bekend is dat hij wegens zijn hechtenis niet in de gelegenheid is in persoon zijn belangen bij den militieraad te doen gelden of zich, met het oog op art. 50, *a* of *b*, te doen onderzoeken, zou niet met de billijkheid strooken.

Art. 63. § 2. De kennisgeving kan zonder bezwaar, in afwijking van het bepaalde bij de tweede zinsnede van art. 57 der wet van 1861, door den burgemeester rechtstreeks aan Gedeputeerde Staten gedaan worden; deze toch bepalen den dag voor de behandeling der zaak en beoordeelen, of de militieplichtige al dan niet in persoon voor hen moet verschijnen. Persoonlijke opkomst voor dat college zal niet noodig zijn in geval de militieplichtige recht heeft op vrijstelling, die van zijnentwege wordt gevraagd en op overgelegde stukken kan worden verleend, of wanneer hij voor altijd uitgesloten moet worden volgens art. 61.

De artt. 184—189, 200—205, 206, § 1 *d*, 207 en 208 hebben betrekking op de in art. 63 bedoelde militieplichtigen en regelen hoe verder te hunnen aanzien moet worden gehandeld, ook wanneer zij zich niet binnen den bepaalden tijd bij den burgemeester aanmelden.

ART. 64. Dit artikel treedt in de plaats van art. 59 der wet van 1861, waarvan de redactie ingrijpende wijziging heeft ondergaan.

Die redactie brengt mede, dat ieder militieplichtige, die voor altijd uitgesloten had moeten zijn, overeenkomstig het artikel behandeld moet worden, ten minste zoolang hij den 40jarigen leeftijd niet heeft bereikt, om het even of hem vrij-

stelling is verleend, dan wel of hem een nummer te beurt viel, dat hem, schoon tot den dienst aangewezen, niet tot dienst verplicht.

Dit gaat te ver, verder dan noodig schijnt. Het doel der bepaling kan slechts wezen om onbevoegden in den zin van art. 55, uit de gelederen der militie te weren. Is een militieplichtige wegens gemis van de gevorderde lengte of wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken voor den dienst ongeschikt verklaard, dan kan er geen reden zijn om op die uitspraak terug te komen, enkel en alleen omdat de vrijgestelde voor altijd uitgesloten had moeten worden. Vandaar dat, bij de voorgestelde redactie, de toepassing van het artikel niet uitgestrekt wordt tot den militieplichtige, wien om een der bovenvermelde redenen vrijstelling werd verleend.

De woorden »gedurende zijn militieplichtigheid» hebben ten doel, om hem, die bij de militie ingelijfd is, of die aan de oproeping ter inlijving niet heeft voldaan, of die tot den dienst is aangewezen en wiens nummer nog aan de beurt van oproeping komen kan, zoolang dit laatste het geval is, van den dienst te doen uitsluiten.

Het artikel zal alzoo buiten toepassing blijven ten aanzien van allen, die, hoezeer zij voor altijd van den dienst hadden moeten zijn uitgesloten geworden, vrijstelling hebben verkregen op grond van art. 50, *a* of *b*, of om een andere reden, in het laatste geval zoolang niet gebleken is, dat de vrijstelling het gevolg is geweest van misleiding van den rechter in militiezaken; wijders ten aanzien van allen, die tot den dienst zijn aangewezen, voor zoover de toepasselijkheid op hen van art. 61 blijkt na afloop van het lichtingsjaar, dus op een tijdstip, waarop het hun te beurt gevallen nummer hen niet meer tot den dienst bij de militie verplichten kan.

Om de reden in de tweede zinsnede der toelichting van § 2 van art. 62 vermeld, is het wel is waar wenschelijk, dat allen, die in de termen vallen van art. 61, voor altijd van den dienst bij de militie uitgesloten worden verklaard, doch die reden schijnt niet zóó zwaar te moeten wegen, dat een ongeschiktverklaring voor den dienst of een verleende vrijstelling, waarop anders inderdaad aanspraak kon worden gemaakt, vervangen zou moeten worden door een uitgesloten-verklaring van den dienst, of dat zoodanige verklaring in de plaats zou moeten treden van de aanwijzing tot den dienst, uitgesproken ten aanzien van een militieplichtige, die uit kracht van die aanwijzing toch niet meer tot den dienst bij de militie verplicht kan worden. In deze gevallen hebben evenmin derden als de militie belang bij vernietiging van de eerste uitspraak en hare vervanging door algeheele uitsluiting.

Bij art. 190 van het ontwerp is geregeld hoe verder gehandeld moet worden met betrekking tot den militieplichtige, in art. 64 bedoeld. Op hem of op de te zijnen opzichte gedane nadere uitspraak zijn de artt. 202, 203 en 204 van toepassing.

HOOFDSTUK VI.

VAN DE VERVANGING IN DEN DIENST.

Art. 65. § 2. Het eerste lid treedt in de plaats van de eerste zinsnede van art. 70 der wet van 1861. De daarin opgenomen bepaling, dat eerst dan vergunning tot het stellen van een plaatsvervanger kan worden verleend, wanneer inlijving heeft plaats gehad, leidt tot noodeloos oponthoud in de afdoening van zaken.

De uitzonderingen, in het tweede lid bedoeld, hebben betrekking op militieplichtigen, die bij wijze van straf voor verzuim, volgens de wet langer in werkelijken dienst moeten blijven, dan het geval zou zijn geweest, hadden zij het verzuim niet gepleegd. Waar, zooals ten aanzien van de personen, in de artt. 177, 183, 189, 192 en 196 van het ontwerp vermeld, het gevolg der uitspraak kan zijn, dat een militieplichtige gedurende de twee eerste jaren van zijn diensttijd of gedurende zijn geheelen diensttijd onder de wapenen moet blijven, kan van dienstvervanging de rede niet wezen; zij zou niet slechts opheffing ten

gevolge hebben van den persoonlijken dienstplicht, maar tevens de beloopte straf door een ander doen boeten.

§ 3. Bij de gronden, in § 6 der algemeene beschouwing vermeld, kan ter aanbeveling van den voorgestelden leeftijd van 30 jaren nog er op worden gewezen, dat die leeftijd zal verhoeden, dat, zooals thans wel eens geschiedt, personen gedurende een reeks van jaren een beroep er van maken om herhaaldelijk als plaatsvervanger op te treden. Nu zal hij, die vijf jaren bij de militie heeft gediend, slechts eenmaal, en hij, die tot geen dienst bij de militie verplicht was, slechts twee malen als plaatsvervanger kunnen worden toegelaten. Hierdoor zal aan een der grieven, tegen de plaatsvervangingsgeopperd, worden tegemoet gekomen zooveel de billijkheid jegens hen, die reeds vijf jaren bij de militie hebben gediend, veroorlooft.

Art. 66. Stemt in hoofdzaak overeen met art. 61 der wet van 1861. In § 2 is in het geval van art. 76 § 2 het stellen van een anderen plaatsvervanger evenwel afhankelijk gemaakt van een vergunning, omdat de aanneming, in strijd met de wet, van den ontslagen plaatsvervanger soms het gevolg kan zijn van verkeerde handelingen van de zijde des vervangenen.

Indien een plaatsvervanger in strijd met de wet werd aangenomen, mag de tijd, dien hij in dienst doorbracht, niet strekken in mindering van den dienstdienst, waartoe de vervangene gehouden is. Het geldt hier redenen van onbevoegdheid, die reeds vóór de inlijving van den plaatsvervanger bestonden. De onbevoegdheid door dezen volbrachten dienst kan dus niet als *geldigen* dienst worden beschouwd. Daarom mag zij den vervangene niet baten, ook al zou deze door den plaatsvervanger of anderen misleid zijn. Stelt de wet tot regel, dat den dienst van in strijd met de wet aangenomen plaatsvervangers voor den vervangene verloren is, dan zal nauwgezetheid in de keuze van dienstvervangers bevorderd en zullen misbruiken te dien aanzien voorkomen worden. — In andere gevallen is het billijk, dat de door den plaatsvervanger volbrachten dienst ten goede kome aan den militieplichtige, voor wien hij werd ingelijfd. — Dien dienst vervalt niet voor den vervangene, al zijn ten gevolge van de tegen den plaatsvervanger uitgesproken veroordeeling alle rechten verbeurd, aan diens vorigen dienst ontleend of verbonden.

De reden, waarom de eerste alinea van art. 74 der wet van 1861 niet in het ontwerp is opgenomen, is vermeld in de toelichting van § 1 van art. 17. Het vervallen van eerstgenoemde alinea leidt vanzelf tot de vermelding van de zee-macht en het korps mariniers in art. 66 § 3, waarin nu tevens de tweede alinea van art. 74 der wet van 1861 een plaats vindt.

Art. 67. § 1. De woorden „voor zoover hij daartoe bevoegd is” zijn het gevolg der beperking, in de eerste zinsnede der toelichting van art. 66 besproken.

§ 2. Aan het beleid van 's Konings commissaris in de provincie schijnt te kunnen worden overgelaten om, in elk speciaal geval, de wijze te bepalen, waarop, ook met het oog op den gestelden termijn, zoowel in dit als in andere dergelijke gevallen, zal blijken, dat den militieplichtige de vereischte kennisgeving is gedaan. Is de militieplichtige buitenslands en is door hem geen adres hier te lande opgegeven, waar voor hem bestemde, op zijn militieplicht betrekkelijke aanzeggingen enz. kunnen worden gedaan, dan zal openbare kennisgeving, ook daar waar de wet deze niet voorschrijft, het meest geschikte middel zijn om aan de wet, zooveel het met hare uitvoering belast gezag betreft, te voldoen.

§ 3. Oproeping van den militieplichtige tegen een bepaald tijdstip, nadat de tijd, bij § 2 gesteld, verstreken was zonder dat een nieuwe plaatsvervanger werd ingelijfd, is noodig, opdat, bij verzuim van opkomst ter inlijving, artt. 191 en volgg. kunnen worden toegepast.

§ 4. Wenscht echter de militieplichtige geen nieuwen plaatsvervanger te stellen, maar verlangt hij zoo spoedig mogelijk zelf te worden ingelijfd, dan is er geen reden, om niet aan dat verlangen te voldoen.

Art. 68. § 1. De zestig dagen, hier bedoeld, nemen aanvang met den dag, waarop de plaatsvervanger bevonden is bij het korps te ontbreken, niet met dien,

waarop hij overeenkomstig de betrekkelijke administratieve voorschriften op het stamboek als deserteur is afgevoerd.

§ 3. De strafvervolging tegen den teruggekeerden of aangehouden deserteur kan geruimen tijd vorderen, alvorens er een einduitspraak zij, terwijl de desertie kan hebben plaats gehad kort vóór het einde van het jaar van aansprakelijkheid van den vervangene. Met het oog op een en ander is de bepaling noodig, dat de duur der strafactie tegen den plaatsvervanger en de tijd, dien deze bij zijn korps ontbroken heeft, niet gerekend worden in den tijd van aansprakelijkheid.

Art. 69. Van ontslag uit den dienst bij de *militie* is hier en in andere artikelen van het ontwerp, welke soortgelijke bepaling bevatten, gesproken, omdat de militieplichtige of de nieuwe plaatsvervanger een verbintenis tot vrijwilligen dienst kan hebben aangegaan, waarop het recht op ontslag uit den militiedienst geen invloed kan uitoefenen.

De Regeering heeft gemeend ontslag tusschentijds uit den dienst bij den militie van de militieplichtigen zelve of van hunne plaatsvervangers in den regel afhankelijk te moeten stellen van het verlangen van de vervangenen. Door een gebiedend voorschrift ten aanzien van het ontslag tusschentijds wordt de militieplichtige, die recht op ontslag verkreeg, in sommige gevallen blootgesteld aan het gevaar van weder tot den dienst te worden geroepen, of van opnieuw door plaatsvervanging in den dienst te moeten voorzien; bovendien worden vaak de belangen van jongere broeders door zulk voorschrift geschaad, omdat het ontslag van den militieplichtige of van zijn plaatsvervanger invloed kan uitoefenen op het recht op vrijstelling wegens broederdienst.

In het geval, waarop dit artikel betrekking heeft, bestaat overigens een bijzondere reden voor de voorwaarde, in het slot gesteld. In den aangehouden plaatsvervanger zal veelal weinig waarborg worden gevonden, dat hij, bij het korps teruggebracht, zich niet spoedig weder aan desertie zal schuldig maken. Moest nu het ontslag van den militieplichtige zelf of van zijn nieuwen plaatsvervanger het onvoorwaardelijk gevolg zijn van de wederindienststelling van den deserteur, de militieplichtige zou zich menigmaal teleurgesteld zien en zich, zoo hij het ontbrekende aan zijn diensttijd niet persoonlijk wenschte te vervullen, opnieuw de uitgaven moeten getroosten, verbonden aan het stellen van een derden plaatsvervanger, wiens ontslag dan weder weldra door de terugkomst van den eersten noodzakelijk zou kunnen worden.

Onbillijkheid jegens den plaatsvervanger kan in de bepaling, dat ontslag tusschentijds afhankelijk is van het verlangen van den vervangene, niet worden gevonden. De plaatsvervanger weet, bij zijn inlijving, hoe lang hij voor den militieplichtige moet dienen, alvorens deze een vijf- of vierjarigen diensttijd heeft volbracht. Die tijd zal vanzelf de grondslag zijn bij de bepaling der geldelijke vergoeding, door den plaatsvervanger bedongen, en zijn belang zal medebrengen, er niet op te rekenen, dat, verkrijgt de militieplichtige, voor wien hij dient, uit een of anderen hoofde tusschentijds recht op ontslag, deze gebruik zal maken van de bevoegdheid om dat recht op zijn plaatsvervanger te doen overgaan. Overigens behouden en de plaatsvervanger en de vervangene vrijheid, om, ook met het oog op evenbedoeld recht, bij de overeenkomst, ten aanzien van de geldelijke vergoeding alle zoodanige bepalingen te maken, als zij zullen meenen met hunne belangen te strooken.

Vrees, dat, door het voor één militieplichtige gelijktijdig in dienst zijn van twee personen, de bepaalde sterkte der militie zal worden overschreden, behoeft niet te worden gekoesterd, want immer zullen door overlijden of om andere redenen méér manschappen aan die sterkte ontbreken, dan er militieplichtigen en plaatsvervangers of twee plaatsvervangers voor een militieplichtige te gelijker tijd in dienst zullen zijn.

Art. 70. Er kan geen reden zijn om ten aanzien van den burgerlijken staat en den eisch van goed zedelijk gedrag te onderscheiden tusschen den plaatsvervanger en den nummervervisselaar. Dat een gehuwd loteling of een loteling, wiens gedrag te wenschen overlaat, doch die niet valt in de termen van art.

61, verplicht wordt, den aan *zijn* nummer verbonden dienstplicht te vervullen, brengt niet mede, dat hij ook zou moeten worden toegelaten om den dienst van een ander waar te nemen. Aan de bevoegdheid hiertoe kunnen zeer zeker voorwaarden bij de wet worden verbonden.

§§ 2, 3 en 4 van het artikel treden in de plaats van art. 32 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

Daar nummervisseling in sommige gevallen ook ten overstaan van Gedeputeerde Staten kan geschieden, nadat de lotingsregisters reeds ter provinciale griffie berusten, is bepaald, dat het uittreksel uit het lotingsregister evenzeer door 's Konings commissaris kan worden afgegeven.

Art. 72. De door den nummervisselaar volbrachten dienst komt niet ten goede van den vervangene. Wordt de nummervisselaar in strijd met de wet toegelaten, dan volbracht hij onbevoegelijk dien dienst. Wordt hij, na inlijving, vóór 15 December van het lichtingsjaar lichamelijk ongeschikt bevonden en om deze reden ontslagen, dan kan hij slechts zeer kort in dienst zijn geweest; bovendien bestond zijn ongeschiktheid dan reeds tijdens de toelating, doch is toen of niet opgemerkt of niet van dien aard geoordeeld, dat zij dadelijke afwijzing wettigde.

Art. 73. § 1. Om dezelfde reden als in de eerste zinsnede der toelichting van art. 66 is vermeld, is hier alleen van art. 72 § 1 *b* gesproken. Bestaan daartoe termen, dan kan door toepassing, des gevraagd, van art. 65 § 2 aan de bezwaren, aan persoonlijke indiensttreding verbonden, worden te gemoet gekomen.

§ 2. Hem, wien, om de hier vermelde reden, tijdens de tweede zitting van den militieraad nog niet bekend was, of hij al dan niet tot dienst verplicht is, behoort in billijkheid evenzeer de bevoegdheid te worden verleend om een plaatsvervanger of nummervisselaar te stellen, zonder hiertoe bijzondere vergunning te behoeven.

§ 3. Hem, wiens plaatsvervanger of nummervisselaar niet ter inlijving is opgekomen, kan slechts bevoegdheid worden gegeven om in zijn dienst opnieuw door plaatsvervanging te voorzien. Wierd ook nummervisseling toegelaten, zooals bij art. 69 der wet van 1861 blijkens de verwijzing naar art. 174 geschiedt, de toepassing van art. 176 of van de slotbepaling van art. 177 (art. 196 van het ontwerp), waar overigens alleen van een plaatsvervanger gesproken wordt, kon tot verwickelingen leiden, vooral indien voor den niet opgekomen nummervisselaar een ander nummervisselaar was gesteld en de eerste later evenzeer ingelijfd wierd.

Art. 74. § 2. Onder de hier bedoelde kosten zijn de reis- en verblijfkosten van den officier van gezondheid, die met den burgerlijken geneeskundige tot bijstand in het onderzoek wordt geroepen buiten zijn woonplaats, begrepen.

Ter voorkoming, dat de deskundigen te vergeefs aan de oproeping voldoen en de betaling van het hun verschuldigde moeilijkheid ondervinde, kan aan de vergunning de voorwaarde worden verbonden, dat de vereischte gelden door hem, wien de vergunning is verleend, moeten worden gestort, alvorens de bijstand der deskundigen wordt ingeroepen.

§ 3. Vervangt art. 38 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

Art. 75. De redenen, waarom de bepaling van art. 72 der wet van 1861 niet doeltreffend wordt geoordeeld, zijn in de toelichting van art. 20 vermeld. Volgens het ontwerp zal uit het in ontvang nemen van het bewijs van toelating voor den plaatsvervanger of nummervisselaar de vereischte verbintenis voortvloeien, zooveel zijn dienstplicht bij de militie aangaat; een verbintenis, waartoe de minderjarige niet wordt toegelaten dan na overlegging van een schriftelijk bewijs van toestemming van hem of haar, die de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent.

De voorgestelde regeling zal strekken tot wenschelijke vereenvoudiging en tevens ter voorkoming van de moeilijkheden, welke voor het uitvoerend gezag nu het gevolg kunnen zijn van het sluiten van overeenkomsten tusschen of met personen, volgens de burgerlijke wet onbekwaam om overeenkomsten te treffen.

Uit den aard der zaak zal die regeling niet beletten, dat ter zake van de dienstvervanging tusschen partijen een overeenkomst wordt aangegaan, doch deze zal nimmer eenigen invloed kunnen uitoefenen op den dienstplicht, welken de een van den ander heeft overgenomen, behoudens de aansprakelijkheid en de verplichtingen, voor den vervangene uit deze wet voortvloeiende.

§ 3 van het artikel heft den twijfel op, dien het daar bedoelde geval heeft doen ontstaan. Overlijden van den militieplichtige na de inlijving van zijn plaatsvervanger of nummerverswelaar, geeft dezen wel is waar geen aanspraak op ontslag uit den dienst bij de militie, maar wanneer het overlijden van den militieplichtige plaats heeft vóór het tijdstip, waarop hij, ware geen plaatsvervanger of nummerverswelaar voor hem toegelaten, zelf tot dienst verplicht zou zijn geweest, kan van het waarnemen van dien dienst door een ander de rede niet wezen.

Art. 76. §§ 1 en 3. De vraag, of iemand al dan niet als plaatsvervanger of nummerverswelaar had mogen zijn toegelaten, staat ter beslissing van het uitvoerend gezag, en wel, vóór de inlijving, van 's Konings commissaris in de provincie, na de inlijving, van de militaire overheid.

Blijkt vóór de inlijving, dat een plaatsvervanger of nummerverswelaar in strijd met de wet werd aangenomen, dan ware zijn inlijving doelloos en zou zij slechts tot noodeloozen omslag en kosten aanleiding geven. Het is intusschen raadzaam, bij de wet te bepalen, dat in dit geval inlijving achterwege blijft, en dat de militieplichtige, voor wien de plaatsvervanger of nummerverswelaar werd toegelaten, zelf in dienst moet blijven of treden. In verband met dit laatste zij verwezen naar de eerste alinea der toelichting van art. 66 en naar de toelichting van § 1 van art. 73.

§ 1. Het hier bedoelde ontslag heeft de toepassing van art. 66 § 2 ten gevolge, indien het een plaatsvervanger geldt, voor wien de vervangene nog aansprakelijk is; geldt het een nummerverswelaar, dan is art. 72 § 1 a van toepassing, ongeacht den tijd, dien deze reeds in dienst mocht zijn geweest.

HOOFDSTUK VII.

VAN DEN MILITIERAAD.

Afdeeling I. Van de samenstelling van den militieraad.

Art. 79. § 3. Het geval heeft zich voorgedaan, dat wegens plotseling opgekomen ongesteldheid en noodzakelijke afwezigheid van een lid van den militieraad en van zijn plaatsvervanger, de werkzaamheden van dien raad gestaakt moesten worden. De voorgestelde aanvulling van art. 77 der wet van 1861 strekt tot voorziening in zoodanig geval, op het voetspoor van art. 109 dier wet (art. 117 van het ontwerp).

Art. 80. Dit artikel treedt in de plaats van art. 78 der wet van 1861 en van art. 82, zoover dit van den secretaris van den militieraad spreekt. Vermits bij die wet niets bepaald is ten aanzien van de reis- en verblijfkosten van den secretaris van den militieraad in geval van loting of naloting, is in § 3, door de algemeene uitdrukking »verrichtingen aan zijn bediening verbonden», hieraan te gemoet gekomen.

Art. 82. Hier is niet gesproken van de burgerlijke geneeskundigen. De hen betreffende bepaling scheen in art. 102 beter op hare plaats.

Afdeeling II. Van de werkzaamheden en de bevoegdheid van den militieraad.

Art. 84. Zie de toelichting bij art. 35. Van gemeentewege behoeven slechts die schrijfbehoeften te worden verstrekt, welke *gedurende*, niet die, welke *vóór* of *na* de vergaderingen van den militieraad noodig zijn.

Art. 85. De tijdsruimte tusschen de eerste en de tweede zitting van den militieraad zal in den regel voldoende zijn voor de beslissing van aan Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren tegen uitspraken van den militieraad of omtrent bij den Koning ingestelde beroepen.

Om meer dan één reden is het wenschelijk, dat de tweede zitting, waarin de plaatsvervangers en nummerverswisselaars worden toegelaten, gehouden worde zoo kort mogelijk vóór den tijd, voor de inlijving bepaald. Er moet echter voldoende tijd tusschen beide worden gelaten voor de opmaking, verzending en bezorging van de oproepingsbrieven voor de in te lijven lotelingen, plaatsvervangers en nummerverswisselaars.

De laatste paragraaf is aan het artikel toegevoegd om dezelfde reden, waarom gelijke bepaling in art. 33 is opgenomen.

Art. 86. § 1. Het onderwerp is thans geregeld bij art. 25 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46). Daarbij is de bepaling van de tijdstippen, waarop de militieraad voor elke gemeente zitting houdt, opgedragen aan den militiecommissaris, in overleg met den voorzitter van den militieraad. De Regeering heeft gemeend, dien regel te moeten omkeeren, door het voorschift in overeenstemming te brengen met hetgeen bij alle andere colleges geldt ten aanzien van de regeling der werkzaamheden.

§ 2. Het is niettemin in het belang van den geregelden loop van het werk wenschelijk, dat van den bepaalden tijd aan de burgemeesters worde kennis gegeven door den militiecommissaris, die daardoor als vanzelf de gelegenheid vindt om alle zoodanige inlichtingen te verstrekken, als hij noodig mocht oordeelen.

§ 3. Het hier bepaalde staat in verband met § 1 van art. 87.

Art. 88. Aan art. 10 van het Koninklijk besluit van 17 December 1861 (*Staatsblad* n°. 127) is hier een plaats ingeruimd.

Art. 89. De hier opgelegde verplichting, om in persoon voor den militieraad te verschijnen, ontheft de lotelingen, die om andere dan de in dit artikel vermelde redenen vrijstelling van den dienst verlangen, niet van de zorg om die vrijstelling te zijner tijd bij den militieraad te vragen. Te dezen aanzien zij verwezen naar de toelichting van § 1 van art. 59.

Tot onderzoek van de lichamelijke geschiktheid voor den dienst van de in § 1 d van art. 89 bedoelde lotelingen, is hun verschijnen voor den militieraad noodzakelijk.

Art. 90. § 1. Art. 90 der wet van 1861 drukt de bedoeling minder volledig uit. Vandaar dat het tot ongelijkmatige toepassing aanleiding heeft gegeven. De voorgestelde redactie is met de bedoeling meer in overeenstemming.

De vergunning, om voor een anderen militieraad te mogen verschijnen, is bij die redactie beperkt tot het geval, dat vrijstelling gevraagd wordt wegens gemis van de gevorderde lengte of wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, omdat voor dat geval persoonlijke verschijning voor den militieraad verplichtend is, volgens art. 89. Wierd de vergunning uitgestrekt tot andere gevallen, waarin de vrijstelling door de zorg van derden gevraagd en op grond van de overgelegde stukken verleend kan worden, de overige lotelingen uit de gemeente, die van de vergunning onkundig blijven, zouden te veel, meer dan noodig, beperkt worden in hun recht om tegen de uitspraak van den militieraad op te komen. In den regel zullen deze onbekend blijven met de door den militieraad in een ander militiedistrict gedane uitspraak, of deze eerst vernemen nadat de tijd van reclame verstreken is.

§§ 2—5. Geven in hoofdzak terug hetgeen bij de artt. 28 en 29 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) is bepaald.

§ 3 is noodig, omdat de regeling, in art. 86 bedoeld, niet kan gelden voor lotelingen, ingeschreven in een gemeente, welke niet behoort tot het rechtsgebied van den militieraad, waarvoor die regeling plaats had.

Art. 91. In het hierbij bepaalde is thans voorzien bij art. 27 van bovenaangehaald Koninklijk besluit. Ten aanzien van de wijze, waarop de hulp der onderofficieren gevraagd moet worden, zij verwezen naar de tweede zinsnede der toelichting van § 4 van art. 36.

Art. 92. § 2. Het kan gebeuren, dat aan ingeleverde bewijsstukken een of

ander ontbreekt, waarvan de aanvulling spoedig kan geschieden. Daarom is noodig, dat bevoegdheid gegeven worde tot eenig uitstel voor de afdoening der zaken, [wanneer het vanwege de belanghebbenden wordt gevraagd. Dat uitstel zal, indien art. 85 § 5 niet is toegepast, niet langer dan tot 20 Mei kunnen zijn, omdat de tweede zitting van den militieraad volgens het ontwerp een meer beperkte bestemming zal hebben dan ze nu heeft; een noodzakelijk gevolg van de verandering in den maatstaf, waarnaar het contingent bepaald en over de provinciën en gemeenten verdeeld zal worden.

Art. 93. De bepaling, dat over de niet reeds vrijgestelde lotelingen, in art. 62 bedoeld, in de tweede zitting uitspraak wordt gedaan, zal bespoedigde afdoening van zaken bevorderen voor zooveel hen betreft, die tusschen de eerste en de tweede zitting in vrijheid zijn gesteld, of omtrent wier zaak in dien tusschentijd een voor vernietiging niet meer vatbare rechterlijke beslissing is genomen, of ten aanzien van wie inmiddels de tijd verstreken is, waarvoor hem het recht om bij de gewapende macht te dienen was ontzegd.

Ten aanzien van de overigen kan de uitspraak, in de tweede zitting te doen, slechts tot voorloopige uitsluiting strekken.

Art. 95. De laatste zinsnede van art. 94 der wet van 1861 is niet overgenomen; de daar vermelde aantekening kan veilig achterwege blijven.

Art. 96. Treedt in de plaats van de eerste zinsnede van art. 13 van het Koninklijk besluit van 17 December 1861 (*Staatsblad* n°. 127).

Art. 97. Strekt ter vervanging van de artt. 33 en 34 van Zijner Majesteits besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

Art. 98. § 1. De vraag, bij Gedeputeerde Staten van welke provincie de bezwaren moeten worden ingebracht ten aanzien van een loteling, op wien art. 90 der wet van 1861 is toegepast, is niet immer in gelijken zin beantwoord. Van Regeeringswege is steeds begrepen, dat zij moeten ingediend worden bij Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke de loteling voor de militie is *ingeschreven*. Twijfel hieromtrent zal door de voorgestelde redactie worden opgeheven. Art. 107 § 2 geeft intusschen aan Gedeputeerde Staten dier provincie de gelegenheid te gemoet te komen aan bezwaren, die voor den belanghebbende verbonden kunnen zijn aan de reis naar de hoofdplaats van evenbedoelde provincie. Is hij wegens ziekte of gebreken buiten staat om die reis te doen, dan is § 8 van art. 102 op hem toe te passen.

§ 1 b. Bij de artt. 97 en 103 der wet van 1861 is de bevoegdheid van appèl bij Gedeputeerde Staten en bij den Koning beperkt tot den loteling, wien de uitspraak geldt, of wiens nummer ten gevolge van de uitspraak zou worden opgeroepen, of wel die, reeds ingelijfd zijnde, ten gevolge van de uitspraak niet uit den dienst zou worden ontslagen. Niet enkel zij, die dadelijk aan de beurt van oproeping zijn, maar ook degenen, met wie dat nog niet het geval is, hebben belang bij de uitspraak omtrent lotelingen, aan wie lagere nummers ten deel vielen. Lotelingen, aanvankelijk niet aan de beurt van oproeping, kunnen door afkeuring van reeds ingelijfden (art. 116 der wet; art. 129 van het ontwerp), later, nadat de termijn van appèl reeds lang verstreken is, nog ter inlijving worden opgeroepen. Gedurende den loop van dien termijn zou volgens de wet van 1861 hunne bevoegdheid om te appelleeren kunnen worden betwijfeld, terwijl op het tijdstip, waarop zij door hunne oproeping belang bij appèl kunnen hebben, de termijn verstreken is. Recht en billijkheid eischen dat, zooals dan ook reeds in 1877 werd voorgesteld, de lotelingen, die, ofschoon niet in de reeks der dadelijk op te roepen volgens art. 111 der wet (art. 120 van het ontwerp) vallende, echter nog in de termen van oproeping kunnen komen, niet aldus van het recht van appèl verstoken worden.

Het bepaalde onder 3°. van art. 97 der wet van 1861 is niet in het ontwerp opgenomen, omdat tijdens de uitspraak van den militieraad nog geen der tot de lichte behorende lotelingen ten gevolge van zoodanige uitspraak bij de militie kan zijn ingelijfd. Is reeds iemand voor die lichte ingelijfd, dan was dit het gevolg van een uitspraak van Gedeputeerde Staten, waarvan hier de rede niet zijn kan.

§ 3. Dat Gedeputeerde Staten in beroep slechts te oordeelen hebben over de vraag, of de militieraad omtrent de bij hem ingebrachte reclame een juiste uitspraak gedaan hebbe, is, volgens de Memorie van Toelichting, de meening der wet van 1861. Daarvoor werd als grond opgegeven, dat het toekennen aan den loteling van de bevoegdheid om bij Gedeputeerde Staten redenen van vrijstelling te doen gelden, die niet bij den militieraad zijn ingebracht, aanleiding zou geven tot vele misbruiken, daar het alsdan aan de lotelingen zou vrijgelaten zijn met het aanvragen van vrijstelling te wachten, waardoor groote verwarring zou kunnen ontstaan.

In art. 98 is echter de meening van den wetgever niet duidelijk omschreven. Het eerste lid van § 3 strekt om het juiste en tegenover derden billijke beginsel te doen uitkomen.

Dat beginsel geldt, volgens art. 111 *a*, evenzeer in geval van beroep bij den Koning tegen een uitspraak van Gedeputeerde Staten.

Het zou nochtans hard wezen, indien de bevoegdheid niet werd verleend, om, schoot men aanvankelijk te kort in het bewijs van het bestaan der ingebrachte redenen van vrijstelling, dat bewijs in beroep bij Gedeputeerde Staten of bij den Koning aan te vullen. Het tweede lid van § 3 stelt die bevoegdheid buiten twijfel.

De bepaling van het eerste lid is intusschen in dien zin op te vatten, dat zij niet belet in beroep vrijstelling te verleen of een door den militieraad toegekende vrijstelling te handhaven op grond van een ziekte of een gebrek, in het keuringsreglement vermeld onder een ander nummer dan dat, waarop de militieplichtige bij het aanvragen der vrijstelling het oog had of de uitspraak van den militieraad gegrond was. De vraag kan hier slechts wezen, of de militieplichtige al dan niet door ziekelijke gesteldheid of gebreken voor den krijgsdienst ongeschikt is.

Art. 99. c. Is vrijstelling verleend of geweigerd na overlegging van de hier bedoelde verklaring, dan kan niet wel beroep worden toegelaten, daar het te onderstellen is, dat de bestuurders of geneeskundigen van de inrichtingen, in art. 57 § 3 vermeld, bij hunne reeds afgegeven verklaring zullen blijven volharden.

d. Strekt, wat de vrijwilliger en de door een plaatsvervanger of nummerverwisselaar overgelegde stukken betreft tot voorziening in een leemte in de wet van 1861. Van de uitspraak omtrent den vrijwilliger wordt art. 98 dier wet niet gesproken. Of in de woorden „gevorderde vereischen”, van 3°. van dat artikel, ook de over te leggen stukken te begrijpen zijn, is voor verschillende beschouwing vatbaar.

Art. 100. Dit artikel en art. 113 treden in de plaats van art. 105 der wet van 1861.

De woorden „overeenkomstig art. 103 §§ 1, 2 en 4 en binnen den tijd, bij de wet bepaald” hebben ten doel te voorkomen, dat de uitvoering eener uitspraak geschorst zou moeten worden, al zijn bij het indienen van de bezwaren de wettelijke vormen en termijnen veronachtzaamd. Daarom is bij art. 103 § 5 een bespoedigde afdoening van niet overeenkomstig de wet ingebrachte bezwaren voorgesteld.

Art. 101. § 2. Zal aan de thans geldende voorschriften, op de daar vermelde onderwerpen betrekkelijk, wettelijken grondslag geven.

Nu samenvoeging van gemeenten voor het militiewerk op uitgebreider schaal zal plaats hebben, zal bij het hier bedoelde Koninklijk besluit tevens bepaald moeten worden door wien aan de besturen van gemeenten, in een samenvoeging begrepen, een uittreksel, ieder voor zooveel zijn gemeente betreft, uit het lotingsregister, dat slechts in één dier gemeenten kan berusten, moet worden gezonden. Hieromtrent is niets bepaald bij de wet van 1861 of bij de Koninklijke besluiten, te harer uitvoering uitgevaardigd. De regeling is thans overgelaten aan Gedeputeerde Staten der verschillende provinciën en uit dien hoofde niet voor alle provinciën gelijk. Dit schijnt niet wenschelijk.

HOOFDSTUK VIII.

VAN HET GENEESKUNDIG ONDERZOEK VOOR DEN MILITIERAAD OF
VOOR GEDEPUTEERDE STATEN.

Art. 102. De Regeering heeft gemeend, de bepalingen omtrent bovenvermeld onderwerp, thans in een aantal artikelen der wet van 1861 verspreid, in één artikel te moeten samenvatten.

In hoofdzaak komen de voorgestelde bepalingen met de bestaande overeen.

Bij § 7 is het voorschrift van de vierde en vijfde zinsneden van art. 101 van voormelde wet, nu beperkt tot het geval van bezwaren tegen de uitspraak van den militieraad, zóó gesteld, dat het gelden zal in alle gevallen, waarin een geneeskundig onderzoek voor Gedeputeerde Staten moet plaats hebben en de te onderzoeken persoon wegens ziekte of gebreken buiten staat is voor hen te verschijnen. Nu moeten, waar de wet vordert, dat de militieplichtigen voor Gedeputeerde Staten worden gebracht, de behandeling en afdoening van zaken worden aangehouden totdat de toestand van den militieplichtige toelaat voor dat college te verschijnen. Noodelooze vertraging is hiervan het onvermijdelijk gevolg. Het gemis der bevoegdheid van Gedeputeerde Staten, om in andere dan de bij art. 101 der wet van 1861 voorziene gevallen, den militieplichtige te doen onderzoeken op de plaats van zijn verblijf, leidde enkele malen zelfs tot bezwaar met het oog op de tijdsbepaling van art. 116 der wet.

Bij § 8 is voorzien in het geval, dat de militieplichtige verblijf houdt in een andere provincie dan die, waarvan Gedeputeerde Staten uitspraak moeten doen. De wet van 1861 bewaart hieromtrent het stilzwijgen. Het kan niet aangaan, de aanwijzing van de burgerlijke geneeskundigen en de officieren van gezondheid, met het onderzoek *in loco* belast, te laten doen door den voorzitter van den militieraad of door 's Konings commissaris, tot wiens rechtsgebied of provincie de woon- of standplaats van de deskundigen en de verblijfplaats van den te onderzoeken persoon niet behooren, zooals nu, bij gemis van wettelijke regeling, plaats heeft.

Het is evenwel in het belang van spoedige afdoening van zaken wenschelijk, dat de deskundigen het verslag van hunne bevinding rechtstreeks aan het college, met de uitspraak belast, zenden, zooals bij § 9 wordt voorgesteld.

Ofschoon, volgens art. 99 *c*, geen bezwaren kunnen worden ingebracht tegen een uitspraak van den militieraad, waarbij vrijstelling van dienst is verleend of geweigerd na overlegging van de verklaring, in art. 57 § 3 vermeld, behoort dit college in zijn uitspraak evenmin aan die verklaring, als aan het advies der deskundigen, welke den raad in het onderzoek bijstonden, gebonden te zijn. Dit geldt ook voor Gedeputeerde Staten, in de gevallen, waarin deze de uitspraak moeten doen. Daarom is in het slot van art. 102 ook van bovenbedoelde verklaring gesproken.

HOOFDSTUK IX.

VAN DE WIJZE VAN INDIENEN EN DE BEHANDELING VAN BEZWAREN
BETREFFENDE DE INSCHRIJVING VOOR DE MILITIE, DE LOTING, DE
INVULLING VAN HET LOTINGSREGISTER EN DE UITSPRAKEN VAN
DEN MILITIERAAD.

Art. 103 § 1. De gevallen, waarin bezwaren bij Gedeputeerde Staten kunnen worden ingebracht, zijn vermeld in de artt. 32, 43, 45, 49 en 98.

§ 3. Door de hier voorgeschreven aanteekening zal twijfel worden voorkomen omtrent het al of niet ontvankelijke van de bezwaren. Dit is noodig ook voor de toepassing van § 5, ten aanzien van welke verwezen wordt naar de toelichting van art. 100.

§ 5. Aan een bezwaarschrift, dat te laat of niet overeenkomstig de wettelijke voor reclamanten zeer gemakkelijke voorschriften is ingediend, behoort niet

dezelfde behandeling te worden gegeven als voor tijdig ingebrachte reclames is voorgeschreven. Het ware doellooze omslag, daar de uitspraak slechts niet-ontvankelijk verklaring zou kunnen inhouden. Bovendien is de bepaling noodig ter voorkoming dat reclames, misschien opzettelijk tardief, zelfs ten dage der inlijving ingediend, den geregelden loop van het militiewerk verstoren of de inlijving vertragen, zooals onder de wet van 1861 reeds meermalen het geval was.

Art. 104 § 4. Hier is, in tegenstelling aan hetgeen in § 2 ten aanzien van art. 29 bepaald wordt, alleen gesproken van art. 37 § 1, omdat, blijkt dat voor een overledene aan de loting is deelgenomen, slechts gevolg is te geven aan art. 46 § 2. Niet-afvoering van een overledene moet volgens art. 44 § 2 geacht worden geen invloed te hebben gehad op den uitslag der loting; zij kan dus voor anderen geen motief zijn van bezwaar na de loting.

a. De beperking »zoo veel het ingezetenschap aangaat» staat in verband met art. 179 § 2.

b. Van het hier bedoelde bevel tot wederinschrijving is naloting het gevolg, overeenkomstig art. 48 § 1 *b*.

§ 5. Vernietiging van een loting behoort niet slechts alleen dan, maar ook slechts voor zoter een gepleegde onregelmatigheid op haren uitslag van invloed heeft kunnen zijn, te worden uitgesproken.

§ 6. Nu, volgens de voordracht, ook bezwaren kunnen worden ingebracht tegen de wijze van invulling van het lotingsregister, en gegrondheid daarvan aanleiding kan geven tot verbetering van dat register, behoort aan Gedeputeerde Staten bevoegdheid te worden verleend, om die verbetering te bevelen.

Artt. 105—106. De rechtspraak van Gedeputeerde Staten is in overeenstemming gebracht met de behandeling van geschillen van bestuur bij den Raad van State.

Kunnen de aankondigingen, in art. 105 § 1 en in art. 106 § 3 vermeld, niet kosteloos geschieden, dan kunnen de uitgaven, te dier zake gedaan, verevend worden op de provinciale begrooting, zoo veel deze het Rijksbestuur betreft, even als ten aanzien van andere uitgaven voor drukwerk in zake de militie geschiedt.

Het schrijfloon, in art. 105 § 3 vermeld, is te beschouwen als leges, ten behoeve van den griffier der Staten en van de ambtenaren bij de provinciale griffie geheven.

Art. 107 §§ 2—4. Deze bepalingen stemmen overeen met die, bij art. 90 ten aanzien van den militieraad voorgesteld. Er kunnen gevallen voorkomen, die, ofschoon zij geen aanleiding geven tot toepassing van art. 57 § 2, in verband met art. 102 § 7 of 8, toch grond opleveren om geneeskundig onderzoek van lotelingen voor de Gedeputeerde Staten der provincie van hun verblijf te vergunnen. Dat onderzoek zal menigmaal het gevolg zijn van bezwaren, door derden tegen verleende vrijstelling wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken ingebracht. Verplaatsing van de eene provincie naar de andere kan, vooral in dat geval, voor den te onderzoeken persoon zeer bezwarend zijn, daar de kosten daarvan door hem moeten worden bestreden. Er is overigens geen reden om ten deze onderscheid te maken tusschen hen, die voor den militieraad en hen, die voor Gedeputeerde Staten moeten verschijnen.

Art. 108. In art. 102 der wet van 1861 wordt slechts van »weigering» gesproken. Door ook van »in gebreke blijven» te gewagen, wordt des wetgevers bedoeling vollediger uitgedrukt.

De last om den loteling onder verzekerd geleide voor Gedeputeerde Staten te brengen, schijnt van dit college zelf, dat volgens art. 107 § 1 ook de oproeping doet, te moeten uitgaan. De zorg voor de uitvoering van dien last behoort naar art. 32 der provinciale wet aan 's Konings commissaris.

De bepaling van art. 102 van eerstvermelde wet, dat de opzending van den loteling naar Gedeputeerde Staten geschiedt door den burgemeester zijner woonplaats, is noodeloos beperkend. In vele gevallen zal de tusschenkomst van den burgemeester niet vereischt en de uitvoering van het bevel beter aan een andere openbare macht kunnen opgedragen worden.

Art. 109. Vermits de uitspraken van Gedeputeerde Staten niet, althans niet in alle provinciën, zooals die van de militieraden, in het openbaar geschieden, is mededeeling er van ook aan hem of haar, die het bezwaar inbracht, noodzakelijk.

Bij § 1 *d* van het artikel wordt het voorschrift bestendigd, vervat in het slot van art. 41 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

Volgens de tweede zinsnede van art. 100 der wet van 1861 moet van de uitspraak van Gedeputeerde Staten, wanneer zij tot vrijstelling of uitsluiting strekt, door burgemeester en wethouders dadelijk worden kennis gegeven aan den loteling, die dientengevolge zal worden opgeroepen, of aan zijn vader of voogd.

In de toelichting van § 1 *b* van art. 98 is reeds opgemerkt, dat niet alleen de loteling, die dadelijk aan de beurt van oproeping komt ten gevolge van de uitspraak, maar menigmaal ook de tot den dienst aangewezen houder van het volgende nummer belang kan hebben bij de uitspraak. Hetzelfde beginsel, dat ten aanzien van het inbrengen van bezwaren tegen de uitspraken der militieraden geldt, moet uit den aard der zaak ook gevolgd worden met betrekking tot het instellen van beroep tegen voor herziening vatbare uitspraken van Gedeputeerde Staten. Het is evenwel niet mogelijk *a priori* te bepalen wie belang kan hebben bij de beslissing van dit college. Daarbij komt dat, ten gevolge van art. 2 *f* en *g*, het aantal in een vreemd land wonende of verblijvende militieplichtigen veel grooter zal wezen, dan nu het geval kan zijn. Voor velen zou de bij de wet van 1861 bevolen kennisgeving niet of niet zóó tijdig kunnen worden gedaan als, met het oog op den termijn van beroep, met den geregelden loop van het militiewerk zou zijn overeen te brengen. Immers de termijn van beroep vangt, volgens art. 103 van voormelde wet, eerst aan ten dage, waarop de uitspraken ter kennis van belanghebbenden zijn gebracht.

Deze moeilijkheden zullen, naar het oordeel van de Regeering, het best te voorkomen zijn door de voorgestelde ter visie-legging van de voor beroep vatbare uitspraken van Gedeputeerde Staten en door openbare kennisgeving van dat ter visie leggen.

In het stelsel der voordracht is deze regeling schier de éénig mogelijke, omdat de uitspraak van Gedeputeerde Staten ook de inschrijving voor de militia kan betreffen, ten aanzien waarvan men nog minder vóóraf kan bepalen wie „belanghebbenden” zijn.

Die regeling zal ook allen twijfel wegnemen omtrent het tijdstip, waarop de termijn van beroep aanvangt. Vermits ten deze voor het ter visie leggen niet, zooals bij de artt. 31 en 42 geschiedt, een bepaald tijdstip door de wet kan worden aangewezen, behoort uit een ambtelijke verklaring van den burgemeester te blijken wanneer dat ter-visie-leggen heeft plaats gehad.

§ 4 is ontleend aan art. 41 van bovenaangehaald Koninklijk besluit.

§ 5. is noodig, omdat het werk der loting zijn gewonen loop behoudt; ongeacht bezwaren betreffende de inschrijving voor de militia.

HOOFDSTUK X.

VAN DE WIJZE EN DEN TIJD VAN BEROEP VAN BESLISSINGEN EN UITSPRAKEN VAN GEDEPUTEERDE STATEN.

ART. 110 § 1. Van „beslissingen” is gesproken met het oog op art. 27 § 4 van het ontwerp.

De gevallen, waarin beroep bij den Koning kan worden ingesteld van uitspraken” van Gedeputeerde Staten, zijn vermeld in de artt. 32, 43, 45, 49, 98 en 203.

§ 2. Daar de uitvoering van de uitspraak door het beroep wordt geschorst (verg. artt. 113 en 124 van het ontwerp), is het noodig, dat 's Konings commissaris, met die uitvoering belast, ten spoedigste kennis drage van het ingestelde beroep. Dit doel zou niet worden bereikt, wérd het verzoekschrift door de reclamanten rechtstreeks aan den Koning ingezonden. Daarom is bepaald, dat het

moet worden ingeleverd bij den burgemeester, zooals bij art. 103 § 2 ten aanzien van reclames tegen de uitspraken van den militieraad is voorgesteld.

De woorden *of voor het aandeel waarvan hij ingelijfd had moeten worden* zijn in het artikel opgenomen met het oog op plaatsvervangers of nummerverswisselaars, omtrent wie een uitspraak is gedaan ingevolge art. 195.

§ 3. Zie de toelichting van § 3 van art. 103.

Overlegging van het proces-verbaal, in art. 109 § 3 of in art. 202 § 3 vermeld, is noodig, opdat blijke of het ingestelde beroep al of niet ontvankelijk is.

Opzending van het verzoekschrift en de verdere stukken aan den Minister van Binnenlandsche Zaken zal de afdoening van het beroep bespoedigen. Is daarop § 5 niet toe te passen, dan kan de Minister dadelijk bij ontvangst der stukken zoo noodig nadere inlichtingen of wel 's Konings machtiging vragen om de overweging van het ingesteld beroep aanhangig te maken bij den Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur.

§ 5. Zie de toelichting van § 5 van art. 103.

Voor de in eerstvermelde paragraaf bedoelde kennisgeving ware het vragen van Koninklijke machtiging doellooze omslag.

Art. 111. *a.* Zie, in verband hiermede, art. 98 § 3 en de daarop betrekkelijke toelichting.

b. In art. 103 der wet van 1861, waarnaar bij de artt. 45, 59, 164 en 180 dier wet is verwezen, worden slechts uitgezonderd de uitspraken van Gedeputeerde Staten betreffende het al of niet verleen van vrijstelling wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken. Nu hoofdstuk X van het ontwerp betrekking heeft op alle uitspraken van voormeld college in militiezaken, en er daaronder kunnen zijn, die evenzeer het al of niet verleen van vrijstelling op grond van art. 50 *a* betreffen, bijv. in geval van uitspraak omtrent nalotelingen, voorloopig uitgeslotenen en militieplichtigen, wier aangifte ter inschrijving werd verzuimd, is het noodig, het bepaalde bij 2°. van art. 98 der wet van 1861 ook in dit artikel op te nemen.

c. Omvat de uitzondering, bij de eerste zinsnede van art. 103 dier wet gemaakt.

d. De hier bedoelde vrijstelling wordt verleend op grond van art. 48 § 2, art. 185 § 5, art. 189 § 3, art. 199 § 3 en art. 200. Het recht op die vrijstelling kan worden bewezen door een uittreksel uit de geboorte-akte. Waar de uitspraak op zulk bewijsstuk rust, kan van beroep niet wel de rede wezen. De laatste zinsnede van art. 39 en art. 182 der wet van 1861 spreken evenmin van beroep tegen de daar vermelde uitspraken.

e. De uitzondering van art. 98, 3°., dier wet moet ook hier een plaats vinden, omdat volgens art. 74 van het ontwerp mede door Gedeputeerde Staten uitspraak kan worden gedaan omtrent het al of niet toelaten van personen, als plaatsvervangers of nummerverswisselaars aangeboden.

f. Het geldt bij de toepassing van *a* of *b* van art. 50 niet immer een vrijstelling van den dienst, op aanvraag van belanghebbenden verleend; menigmaal geschiedt de toepassing daarvan in den vorm van ongeschikt-verklaring, bijv. in het geval van art. 129 en met betrekking tot een aantal personen, in hoofdstuk XIV van het ontwerp genoemd. Daar nu de uitspraak van Gedeputeerde Staten tot ongeschikt-verklaring niet valt in de termen van *a* of *c* van art. 111, en van die uitspraak evenmin beroep bij den Koning in aanmerking kan komen, is de onder *f* voorgestelde bepaling noodig geoordeeld, ter wegneming van elke aanleiding tot twijfel.

Art. 112. De termijnen van beroep stemmen overeen met die, bij de wet van 1861 bepaald.

Voor het beroep tegen beslissingen en uitspraken van Gedeputeerde Staten betreffende de inschrijving voor de militie is de termijn op vijf dagen gesteld, in overeenstemming met hetgeen bij art. 37 dier wet ten aanzien van de loting is voorgeschreven.

Art. 113. Daar de ingeschrevenen voor de militie in de loting begrepen worden en door den militieraad omtrent hen uitspraak wordt gedaan, al is ten aanzien van ingediende bezwaren of van een ingesteld beroep nog geen eindbeslissing genomen, is het noodig hier uitzondering te maken voor de gevallen, bij de artt. 27, 32, 43, 45 en 49 voorzien. In alle andere gevallen moet de uitvoering, welke in de oproeping en inlijving van hen, die ten gevolge van de uitspraak tot dienst verplicht zullen zijn, bestaat, tot aan de eindbeslissing worden aangehouden. Het bepaalde bij art. 124 van het ontwerp staat hiermede in verband.

De woorden „overeenkomstig art. 110 §§ 1, 2 en 4 en binnen den tijd, bij de wet bepaald” zijn in het artikel opgenomen om dezelfde reden, welke bij art. 100 is opgegeven ter toelichting van de aanhaling, in dat artikel, van art. 103 §§ 1, 2 en 4. Een beroep, ingesteld met veronachtzaming van de bij de wet voorgeschreven vormen of van den wettelijken termijn, behoort niet alleen niet als een beroep in den zin der wet te worden aangemerkt, maar mag evenmin stoornis kunnen brengen in de uitvoering der uitspraak, waartegen het gericht is. Meermalen was dit, wegens het gemis, in de wet van 1861, van bepalingen als nu bij de laatste paragraaf van de artt. 103 en 110 worden voorgesteld, het gevolg van niet tijdig ingediende bezwaarschriften bij Gedeputeerde Staten of bij den Koning.

Art. 114. §§ 1 en 2. Bij art. 104 der wet van 1861 is slechts bepaald, dat 's Konings beslissing wordt gezonden aan Zijner Majesteits commissaris in de provincie, die voor de uitvoering zorgt. Ofschoon dit artikel wel immer in dien zin zal zijn opgevat, dat onder de uitvoering ook behoort de mededeeling der beslissing aan hen, die haar hebben gevraagd, en aan de bij de zaak betrokken autoriteiten en colleges, schijnt het evenwel wenschelijk, dat dit bij de wet worde voorgeschreven, evenals met betrekking tot de uitspraak van Gedeputeerde Staten bij art. 100 der voormelde wet en art. 41 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n° 46) geschiedt (art. 109 van het ontwerp).

Het ter visie leggen van de uitspraak van Gedeputeerde Staten wordt voorgesteld, ten einde derden, die er belang bij hebben, de gelegenheid te geven, 's Konings beslissing in te roepen. Het is mitsdien niet noodig, met betrekking tot deze beslissing gelijk voorschrift in de wet op te nemen.

§ 3. Wegens de afwijkingen, welke tusschen de artt. 114 en 204 onvermijdelijk zijn, is het doeltreffend voorgekomen, eerstvermeld artikel niet van toepassing te doen zijn op de Koninklijke beslissingen, in laatstgenoemd artikel bedoeld, en daarvoor afzonderlijke bepalingen op te nemen in het hoofdstuk, op de artikelen waarvan de uitspraken van Gedeputeerde Staten zijn gegrond.

HOOFDSTUK XI.

VAN DEN MILITIECOMMISSARIS.

Artt. 115—118. Stemmen overeen met de artt. 106, 107, 109 en 110 der wet van 1861.

Art. 108 der wet is zooveel noodig overgebracht naar § 4 van hoofdstuk XIII, waar het beter op zijn plaats schijnt.

Art. 119. De wet van 1861 bevat een bepaling als die van nevenvermeld artikel, slechts voor de burgerlijke leden van den militieraad, voor de burgerlijke geneeskundigen en, zooveel de zittingen van den militieraad betreft, voor den secretaris van dien raad. Zij schijnt noodig, ten einde het door den Koning vastgestelde of nader vast te stellen tarief van reis- en verblijfkosten ook wat den militiecommissaris aangaat grond vinde in de wet.

HOOFDSTUK XII.

VAN HET OPROEPEN EN HET AFLEVEREN VAN DE BIJ DE
MILITIE IN TE LIJVEN MANSCHAPPEN.

Art. 121. Ten aanzien van den voorgestelden tijd der jaarlijksche inlijving wordt verwezen naar de toelichting van de artt. 6 en 7.

§ 2 rust op denzelfden grond als, blijkens de toelichting, geleid heeft tot art. 33 § 2 en art. 85 § 5.

Art. 122 § 1. De woorden »in overleg met de militaire autoriteit in art. 125 § 1 bedoeld» vervangen de eerste alinea van art. 50 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

§ 2. Met het oog vooral op *f* en *g* van art. 2 is de hier voorgestelde openbare kennisgeving noodig. Velen, tot den dienst bij de militie verplicht, zullen hunne woon- of verblijfplaats in een vreemd land hebben. De oproepingsbrief zal dezen dikwijls niet zóó tijdig kunnen bereiken, dat zij in de gelegenheid zijn, op den bepaalden tijd ter aflevering op te komen. Geschiedt, onverminderd de oproeping bij brief, waarvan de bezorging ook niet altijd mogelijk of te controleeren zal zijn, een openbare kennisgeving, dan zal deze geen plaats laten voor het beweren, dat de oproepingsbrief niet is bezorgd of ontvangen. Hiermede staat dan ook art. 123 § 4 in verband. Evenals voor het opkomen bij de loting, bij den militieraad, bij het onderzoek van de verlofgangers en voor den werkelijken dienst, behoort de openbare kennisgeving het éenige wettig bewijs te zijn, dat de oproeping ter aflevering en inlijving werkelijk heeft plaats gehad, zal later de toepassing van art. 191 of 195 geen moeilijkheid ondervinden.

Art. 123. § 1. De tweede zinsnede van art. 111 der wet van 1861 spreekt van den »burgemeester zijner woonplaats». Ter vervanging hiervan wordt voorgesteld te lezen »den burgemeester der gemeente, waar hij voor de militie ingeschreven is of waar hij zich als vrijwilliger voor de militie aangeboden heeft», omdat de woonplaats van den in te lijven persoon elders, zelfs in een vreemd land kan zijn.

In geval van niet voldoening aan de oproeping ter aflevering geldt het bepaalde bij de artt. 191—193, 200—205, 206, § 1 *e*, 207 en 208.

§ 2. Naar het oordeel van de Regeering behoort de als plaatsvervanger of nummervwisselaar toegelaten persoon, niet, zooals nu geschiedt, de militieplichtige, tot de waarneming van wiens dienst bij de militie hij zich verbonden heeft, ter aflevering en inlijving te worden opgeroepen. Dit is noodig ook met het oog op de artt. 195, 208 en 210, § 1 *b*. *Art. 175* der wet van 1861 bepaalt, dat de plaatsvervanger of nummervwisselaar, die niet ter inlijving is opgekomen op den in art. 111 bedoelden tijd, behandeld wordt overeenkomstig art. 172. In den regel ontbreekt evenwel het bewijs, dat de plaatsvervanger of nummervwisselaar tijdig door den loteling, voor wien hij moet optreden, bekend is gemaakt met het tijdstip en de plaats, voor de aflevering ter inlijving bestemd. Bovendien kunnen artt. 181 en 184 dier wet niet op nalatige plaatsvervangers en nummervwisselaars worden toegepast, omdat in 3°. van eerstgenoemd en in 2°. van laatstvermeld artikel gesproken wordt van een oproeping, hoedanige de plaatsvervanger of nummervwisselaar niet van 's Konings commissaris in de provincie ontvangt.

§ 4. Zie de toelichting van § 2 van art. 122.

§ 5. Dikwijls is ziekte of hechtenis oorzaak, dat niet op den bepaalden tijd aan de oproeping ter inlijving wordt voldaan. De artt. 172 en 175 der wet van 1861 maken geen onderscheid ten aanzien van de reden van achterblijven. Mitsdien moeten deze artikelen ook worden toegepast op hen, die wegens ziekte of hechtenis in de onmogelijkheid zijn ter aflevering op te komen; een doellooze omslag, die, zonder schade voor ordelijke uitvoering der wet, vermeden kan worden door de voorgestelde bepalingen. Ter voorkoming van misbruik moet evenwel het bewijs van het beletsel ten genoegen van 's Konings commissaris geleverd worden

vóór het tijdstip, voor de aflevering bestemd, en moet 's Konings commissaris vrijheid hebben in de keuze van den tijd, tegen welken een nieuwe oproeping zal geschieden. Grond voor de vrees, dat hier misleiding of noodeloos uitstel van de inlijving zal plaats hebben, schijnt niet te bestaan; tegen het eerste zal 's Konings commissaris genoegzaam kunnen doen waken; tegen het laatste vindt men voldoende waarborg in den ambtenaar, in wiens macht het ligt een einde aan de zaak te maken. Geldt het echter een plaatsvervanger of nummervisselaar, die zich op het tijdstip, waarop zijn oproeping ter inlijving zou moeten geschieden, of op dat aanvankelijk voor zijn aflevering en inlijving bepaald, in hechtenis bevindt, of in het geval verkeert, in art. 62 § 1 c vermeld, dan is art. 194 van toepassing op den persoon, voor wien de plaatsvervanger of nummervisselaar werd toegelaten, in verband hiermede wordt verwezen naar de toelichting van laatstgenoemd artikel.

Bezwaar voor andere lotelingen kunnen de voorgestelde bepalingen niet opleveren, wanneer, zooals de Regeering meent dat het geval moet zijn, art. 115 der wet van 1861 niet in de nieuwe wet wordt overgenomen.

Dat artikel vond in eerstvermelde wet een plaats om het voltallig maken van elke jaarlijksche lichter zooveel mogelijk te verzekeren, wat bij de enge grenzen, aan de getalsterkte der militie gesteld, noodzakelijk was. Die uitkomst is dan ook, waar gemis van beschikbare manschappen niet de oorzaak van het te kort was, verkregen, doch niet zonder aanmerkelijk bezwaar voor de lotelingen.

Behalve de hardheid, die er in gelegen is, dat de eene loteling voor het achterblijven van den ander moet boeten, blijven door deze bepaling een aantal lotelingen, die door het hun te beurt gevallen nummer aanvankelijk niet in de termen van oproeping verkeerden, nog tot 1 Augustus van het lotingsjaar aan een oproeping ter inlijving blootgesteld, hetgeen velen, vooral zeelieden, in de uitoefening van hun beroep belemmert.

Zij, die voor achtergebleven lotelingen zijn ingelijfd, worden veelal korten tijd, maar soms ook één of meer jaren na hunne inlijving, door het opkomen van hen, wier plaatsen zij vervuld hebben, krachtens art. 173 der wet van 1861 weder uit den dienst ontslagen, zonder dat de door of voor hen volbrachten dienst, zoo deze korter dan drie jaren duurde, volgens art. 50, 6°, aanspraak op vrijstelling aan een broeder geeft. Hieruit is reeds voortgevloeid, dat alle zonen uit een gezin achtereenvolgens tot den militiedienst zijn geroepen, iets wat niet in de bedoeling van den wetgever kan hebben gelegen.

Door de inlijving van lotelingen, die kort daarna weder worden ontslagen, wordt het leger ook niet gebaat; integendeel, de veelvuldige mutatiën, die aanhoudend uit art. 115, in verband met de drie laatste zinsneden van art. 173, ontstaan, leveren in meer dan één opzicht nadeel op.

Veelzijdige bezwaren en klachten zijn tegen eerstvermeld wetsartikel, inzonderheid in zeeplaatsen, waar het menigvuldig toepassing vindt en bovenmatig drukt, gerezen, en het waren voornamelijk 's Konings commissarissen in onderscheidene provinciën, welke op zijn ongunstige werking de aandacht vestigden en bij herhaling op de intrekking der bepaling aandrongen. Die intrekking werd dan ook reeds voorgesteld bij de op 19 November 1871, 17 Maart en 27 Juli 1875 en 13 September 1877 aan de Staten-Generaal ingediende ontwerpen van wet tot wijziging der militiewet.

Het getal der bij de gewone inlijving achterblijvende lotelingen is gemiddeld op 150 van elke jaarlijksche lichter te stellen; de meesten komen evenwel in den loop van het jaar op; slechts weinigen blijven voortdurend weg.

Wordt, zooals bij de artt. 6 en 7 is voorgesteld, de hoegrootheid van elke lichter en het daarin door elke gemeente te dragen gedeelte bepaald naar het getal der voor den dienst werkelijk beschikbare lotelingen, dan zullen, gelijk reeds in de toelichting dier artikelen is opgemerkt, tekorten op de lichten, als gevolg van gemis van tot den dienst aangewezen militieplichtigen, niet meer voorkomen, althans tot de zeldzaamheden behooren. Hierin zal een voldoende tegenmoetkoming worden gevonden in het nadeel, dat, wegens het vervallen van art.

145 der wet van 1864, voor de sterkte der militie mocht voortspruiten uit het in verhouding kleiner aantal lotelingen, die zich langer dan vijf jaren aan de inlijving bij de militie zouden weten te onttrekken.

§ 6. Oproeping ter aflevering van hen, die zich reeds vrijwillig in dienst bevinden, ware een noodeloze formaliteit; zij geschiedt ook nu niet, ten gevolge van de tweede zinsnede der N. B. op het model n°. 18, vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46). Aanwezigheid van de bedoelde dienstplichtigen bij de inlijving kan niet worden gevorderd; velen zullen in dienst zijn bij de zeemacht of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën; voor de anderen zou persoonlijke inlijving aanleiding geven tot nuttelooze uitgaven voor reiskosten enz. ten laste van den Staat. Toch is het noodig, dat op de eene of de andere wijze inlijving bij de militie plaats hebbe, eensdeels om de verplichtingen, uit de militiewet voor ingelijfd bij de militie voortvloeiende, op de personen, waarvan hier de rede is, vormelijk over te brengen, anderdeels opdat de tijd aangewezen zij, waarop deze ook tot den dienst bij de militie gehouden zijn, en mitsdien evenzeer die, waarop zij recht op ontslag uit dien dienst zullen hebben. Naar de meening van de Regering kan dit doel het best bereikt worden door de voorgestelde aanteekening in het stamboek, waarvan aan de belanghebbende is kennis te geven en die dan voor inlijving geldt.

Bij de voorschriften, door den Koning krachtens deze paragraaf te geven, kan het bepaalde bij art. 58 van het aangehaalde Koninklijk besluit in dien zin worden gesteld, dat vernieuwde voorlezing van de krijgswetten niet plaats heeft met betrekking tot de dienstplichtigen bij de militie, die zich tijdens hunne inlijving, d. i. tijdens de voorgeschreven aanteekening in het stamboek, reeds vrijwillig in dienst bevinden.

Van den vrijwilliger bij de militie is gesproken met het oog op art. 13 § 3.

Voor de dienstplichtigen, in art. 123 § 6 bedoeld, geldt art. 17 § 6. Zij worden gerekend tot de militie te land te behooren.

§ 7. Bij art. 74 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) is bepaald, dat de geestelijken en bedienaren der godsdienst en de studenten in de godgeleerdheid, welke ter inlijving bij de militie zijn bestemd, doch die door den Koning van den werkelijken dienst zijn ontheven, niet ter aflevering aan de militaire autoriteit opgeroepen, noch naar de plaats der aflevering overgebracht worden, maar dat hunne inlijving geschiedt eenvoudig op overgifte van uittreksels uit den afleveringsstaat.

Deze bepaling is doeltreffend. Het zenden van een oproepingsbrief aan en de overbrenging naar de afleveringsplaats van de bovenbedoelde dienstplichtigen waren noodeloze formaliteiten. Intusschen maakt art. 111 der wet met opzicht tot het zenden van een oproepingsbrief geen uitzondering noch voor die personen, noch voor hen, die zich reeds vrijwillig in dienst bevinden. Bovendien is evenmin voor de laatsten als voor de eersten uitzondering gemaakt op het bepaalde bij art. 58 van het aangehaalde Koninklijk besluit, zooveel de voorlezing van de krijgswetten betreft. De thans geldende voorschriften zijn om deze redenen niet voldoende. Hieruit kan ongelegenheid ontstaan. De personen, in art. 74 van voormeld besluit bedoeld, zijn ingelijfd bij de militie, die in alles met de anderen gelijk moeten staan, behoudens dat ze tot geen werkelijken dienst verplicht zijn, zoolang hun ontheffing van dien dienst is verleend.

Meermalen gebeurt, dat op militieplichtigen, nadat zij gedurende één of meer jaren van den dienst ontheven zijn geweest, de derde zinsnede van art. 127 der wet van 1861 toegepast moet worden. Is dit het geval, dan kan oproeping uit kracht van art. 111 dier wet niet in aanmerking komen, want die oproeping moet geacht worden reeds te zijn geschied, daar inlijving bij de militie bereids plaats had. Verlofgangers in den zin van § 2 van hoofdstuk XI van voormelde wet zijn de krachtens de eerste zinsnede van art. 127 dezer wet tijdelijk onthevenen niet; zij kunnen dus niet als zoodanig worden opgeroepen om den eersten oefeningstijd te komen volbrengen. Zij verkeerden in geen der gevallen, bij art.

130 der wet van 1861 aangeduid; aan de krijgswetten zijn zij niet onderworpen, omdat deze hun niet zijn voorgelezen en te hinnen aanzien geen uitzondering is gemaakt op het voorschrift van art. 58 van het Koninklijk besluit van 1862.

Aan een en ander zal worden tegemoetgekomen door de voorgestelde paragraaf die het bepaalde bij art. 74 van dat besluit in de wet zelve zal doen overgaan en den Koning de bevoegdheid toekent, ten aazien van de wijze van inlijving der dienstplichtigen, waarvan hier de rede is, voorschriften te geven afwijkende van die, welke de wet bevat voor de inlijving van hen, die in persoon ter aflevering moeten opkomen.

Bij de bovenbedoelde voorschriften is dan te bepalen, dat aan hen, die niet in persoon ter inlijving behoeven op te komen, de krijgswetten niet worden voorgelezen, zoolang zij niet tot den werkelijken dienst verplicht en onder de wapenen zijn. In verband hiermede is bij art. 147 § 5 van het ontwerp bepaald, dat zij, wier ontheffing niet is vernieuwd en die niet voldaan hebben aan de oproeping tot opkomst onder de wapenen, als deserteur worden behandeld; zij immers zijn ingelijfd bij de militie, die van de andere miliciens slechts hierdoor zijn onderscheiden, dat zij tot dusver de gunst genoten van niet tot *werkelijken* dienst verplicht te zijn.

Ook met betrekking tot hen, die krachtens art. 146 § 2 tijdelijk van den werkelijken dienst bij de militie zijn ontheven, kunnen oproeping ter aflevering en persoonlijke opkomst ter inlijving achterwege blijven. Het hierboven medegedeelde ten aanzien van de tijdelijk onthevenen op grond van § 1 van voormeld artikel is evenzeer op hen van toepassing, met dit verschil evenwel, dat aan eerstbedoelden in den regel reeds vóór hunne inlijving bij de militie de krijgswetten zullen zijn voorgelezen, als gevolg van de verbintenis, in de toelichting van § 2 art. 146 vermeld.

In § 7 is mede gesproken van hen, aan wie op grond van art. 146 § 3 ontheffing van den werkelijken dienst is toegekend voor den duur van hun geheelen diensttijd. Hierdoor wordt wettelijk bestendigd hetgeen bij analogische toepassing van art. 74 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) meermalen geschiedt. Er kunnen gevallen voorkomen, waarin reeds vóór de inlijving vaststaat, dat de billijkheid de ontheffing eischt. In zulke gevallen waren oproeping ter aflevering en persoonlijke opkomst ter inlijving evenzeer nuttelooze last voor het gezag als voor de militieplichtigen. Daarom is § 3 van art. 146 zóó gesteld, dat voorafgaande inlijving niet meer een voorwaarde zij van de daar bedoelde ontheffing.

Art. 124. Zie de toelichting van art. 33 § 3 en van de artt. 100 en 113.

Art. 125. § 2. Deze bepaling wordt voorgesteld vooral met het oog op personen, die opgenomen zijn in de koloniën van weldadigheid of zich in hechtenis bevinden in een andere provincie, dan waartoe zij als militieplichtigen behooren. Opzending van de eersten naar de hoofdplaats der provincie, voor het aandeel waarvan zij moeten worden ingelijfd, ten einde daar aan de militaire autoriteit te worden overgeleverd, zou tot uitgaven aanleiding geven, welke vermeden kunnen worden. Wierd aan de laatsten bij hun ontslag uit de gevangenis aangezegd, dat zij zich ter inlijving moeten aanmelden bij 's Konings commissaris in de evenbedoelde provincie, het bleef onzeker of hieraan zou worden voldaan. Gevankelijke overbrenging van bedelaarskolonisten en in vrijheid gestelde gevangenen naar de plaats van aflevering, gelegen in een andere provincie dan waar zij zich bevinden, ter verzekering dat zij zich niet aan de inlijving onttrekken, kan, afgescheiden van de kosten, die daaruit voor den Staat zouden voortvloeien, niet in aanmerking komen, zij zou alleen gewettigd zijn, wanneer de in te lijven personen in verzuim waren, waarvan ten deze de rede nog niet kan zijn. De voorgestelde bepaling zal de gelegenheid geven, om, in overleg met de bestuurders van de bedelaarsgestichten of gevangnissen, het tijdstip van aflevering en inlijving zóó te regelen, dat dit invalt op den dag, waarop de militieplichtige uit het gesticht of de gevangenis ontslagen zal worden; daarom is de bepaling noodig, dat de oproeping wordt gedaan door 's Konings commissaris in de provincie van het verblijf. Deze en

de militaire autoriteit, in art. 125 § 1 bedoeld, zullen, zoo noodig, anderen kunnen machtigen, om de overgave en inlijving te doen. Reeds nu geschiedt, ten gevolge van overleg tusschen de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog, de inlijving van bedelaarskolonisten in de provincie, waar het gesticht is gelegen, al behooren zij als militieplichtigen tot een andere provincie. Door § 2 wordt hieraan wettelijke sanctie gegeven.

De bepaling is in algemeenen zin gesteld, omdat er ook andere gevallen kunnen voorkomen, waarin inlijving in de provincie van het verblijf zonder bezwaar kan worden toegestaan.

Zij is evenwel niet van toepassing op de inlijving van plaatsvervangers en nummervwisselaars. Er bestaat geen grond om voor dezen een uitzondering te maken op den regel, dat de aflevering geschiedt in de provincie, voor het aandeel waarvan de ingelijfdten moeten dienen.

Het voorschrift, dat, wordt aan de oproeping niet voldaan, art. 191 toegepast wordt in de provincie, waar de opgeroepene ter aflevering had moeten opkomen, strekt ter vermindering van uitgaven ter zake van de reis naar een andere provincie; uitgaven die in het geval van art. 208 ten laste van het Rijk zouden komen.

§ 3. Treedt in de plaats van art. 151 der wet van 1861.

§ 4. Zal aan bepalingen, als in de artt. 43—59 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) zijn vervat en die in hoofdzaak ook voor de uitvoering der nieuwe wet noodig zullen zijn, wettelijken grondslag verlenen.

Wordt § 2 van art. 125 goedgekeurd, dan zal bij het Koninklijk besluit, in § 4 bedoeld, aan de aan te wijzen militaire autoriteit de bevoegdheid zijn toe te kennen om de overneming en inlijving aan een ander op te dragen in het geval, bij § 2 voorzien. Noodelooze reis- en verblijfkosten kunnen hierdoor worden vermeden. 's Konings commissaris in de provincie ontleent, wat de overgave betreft, deze bevoegdheid aan art. 125 § 1, waar van »door of van wege» gesproken wordt.

Art. 126. Wanneer slechts één of twee lotelingen uit een gemeente ter aflevering zijn opgeroepen, zal hunne overbrenging onder geleide naar de plaats van aflevering in den regel niet noodig zijn. Daarom wordt voorgesteld, aan 's Konings commissaris in de provincie het oordeel over te laten, of al dan niet overbrenging onder geleide naar die plaats, van de in te lijven militieplichtigen noodig is. Reeds nu wordt in dezen zin gehandeld ten aanzien van lotelingen, die op een ander tijdstip, dan bij art. 112 der wet van 1861 is bepaald, ingelijfd moeten worden.

Moet een militieplichtige worden ingelijfd voor een andere provincie, dan waar de inlijving geschiedt, en acht 's Konings commissaris de overbrenging van den in te lijven persoon naar de plaats van aflevering noodig, dan zal hij daartoe de medewerking inroepen van den burgemeester der gemeente, waar de militieplichtige verblijf houdt. Het is niet te onderstellen, dat die burgemeester zijn medewerking zal weigeren in het zeldzame geval, dat inlijving van een militieplichtige voor een andere gemeente dan de zijne moet plaats hebben.

Art. 129. § 1. Omtrent de bedoeling van art. 116 der wet van 1861 is, voor zooveel de ongeschiktheid uit ziekten of gebreken voortvloeit, menigmaal twijfel gerez. Ongelijke toepassing van het artikel was daarvan het gevolg. De veranderde redactie strekt om dit verder te verhoeden. Slechts die ziekten of gebreken, welke bevonden zijn reeds vóór de aflevering te hebben bestaan, behooren aanleiding te kunnen geven tot afkeuring krachtens dit artikel.

In verband met het voorgestelde tijdstip der gewone inlijving van de lichte, is inkorting noodig van den tijd, waarbinnen herkeuring van ingelijfdten bij Ge-deputeerde Staten kan worden gevraagd.

Het woord »loteling» is door »militieplichtige» vervangen, omdat herkeuring kan gevraagd worden niet slechts van ingelijfde lotelingen en nummervwisselaars, maar ook van vrijwilligers voor de militie en van hen, die, wegens ver-

zuimde aangifte ter inschrijving, krachtens art. 177 van het ontwerp ingelijfd zijn.

Op plaatsvervangers is het artikel niet van toepassing. Voor dezen zijn de vervangenen één jaar aansprakelijk, tenzij die aansprakelijkheid op een der bij de wet bepaalde wijzen mocht zijn opgeheven. Waar dit het geval niet is, wordt de vervangene overeenkomstig art. 66 § 2 aangesproken, indien de plaatsvervanger blijkt reeds bij zijn aflevering ongeschikt te zijn geweest of gedurende den tijd van aansprakelijkheid ten gevolge van ziekelijke gesteldheid of gebreken, niet door den dienst bekomen, ongeschikt wordt. Het oordeel omtrent de lichamelijke geschiktheid van ingelijfde plaatsvervangers is uitsluitend aan het militair gezag overgelaten.

§ 2. Het artikel behoort slechts te worden toegepast, wanneer de oproeping, in art. 131 § 2 bedoeld, het gevolg kan zijn van afkeuring. Het vindt mitsdien geen toepassing op hen, die, — zooals het geval kan wezen o. a. met nalotelingen, voorloopig uitgeslotenen, zonder loting ingelijfden en achtergeblevenen bij de aflevering, — ingelijfd zijn in een ander jaar, dan voor de lichting waarvan hunne inlijving plaats had. Blijkt na de inlijving, dat deze voor den dienst ongeschikt zijn, dan worden zij door het militair gezag uit den dienst ontslagen zonder medewerking van Gedeputeerde Staten, en bijgevolg, zonder dat een ander in hunne plaats opperoepen wordt. Dit geldt evenzeer, wanneer de ongeschiktheid blijkt op zoodanig tijdstip, dat afkeuring vóór 15 December van het jaar, voor de lichting waarvan de aflevering gedaan werd, niet mogelijk is; daarom is het doen der aanvraag beperkt tot 10 December van dat jaar.

Art. 130. § 3. Door de voorgestelde bepaling zal worden verhoed, dat dit artikel en art. 131 § 2 buiten toepassing moeten blijven ten gevolge van de fysieke onmogelijkheid van den ingelijfde, om voor Gedeputeerde Staten te verschijnen, zooals reeds voorgekomen is.

Naar art. 57 § 3 is verwezen, omdat militieplichtigen na hunne inlijving in een toestand kunnen zijn geraakt, die hunne opneming in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen noodzakelijk deed zijn.

Art. 131. Zie de toelichting van de artt. 129 en 130. Door de woorden: »van het jaar, voor de lichting waarvan hij was afgeleverd,» in § 2, wordt duidelijker dan door die der tweede alinea van art. 117 der wet van 1861, waar men leest: »van het jaar, waarin hij is ingelijfd,» de bedoeling uitgedrukt, zooals die omschreven is in de toelichting van § 2 van art. 129.

HOOFDSTUK XIII.

VAN DEN DIENST, HET VERLOF EN HET ONTSLAG DER BIJ DE MILITIE INGELIJFDEN.

Afdeeling I. Van den dienst der militie te land.

Art. 134. § 1. De voorgestelde redactie van art. 122 der wet van 1861 is meer in overeenstemming met de laatste zinsnede van art. 183 der Grondwet.

§ 2. Voor hen, die na hunne inlijving door het afleggen van een vast te stellen examen blijken geven van reeds verkregen bekwaamheid in de behandeling der wapenen en van bekendheid met de exercitie-reglementen, is de oefeningstijd zonder nadeel voor den dienst eenigszins te bekorten. Daardoor zal bij jongelieden de lust kunnen worden opgewekt om zich vóór hun dienstplicht bij de militie in den wapenhandel en het schieten te oefenen.

Het hier bedoelde verlof zal een billijke belooning zijn voor de moeite, welke zij zich vóór hunne inlijving hebben getroost.

§ 3. Het opleggen van de verplichtingen, in de aangehaalde artikelen vermeld, is noodig, zal men, zoo onverhoopt gedurende den verloftijd gebruik moest worden gemaakt van de bevoegdheid, bij de eerste zinsnede van art. 184 der Grondwet gegeven, bekend zijn met de verblijfplaats van hen, aan wie krachtens art. 134 tijdelijk verlof is verleend.

*De Wetten
 der Nederlandsche
 's Gravenhage*

Er is geen reden, waarom zij, aan wie zulk verlof is toegekend, gedurende hun verloftijd in het genot zouden moeten worden gelaten van hunne soldij. Daarom is art. 149 evenzeer aangehaald.

§ 4. De naleving van bovenbedoelde verplichtingen zal door deze bepaling worden verzekerd. De reden, waarom die verplichtingen worden opgelegd, billijkt de straf, tegen niet nakoming er van bedreigd.

Art. 135. Wegens het sedert een reeks van jaren bestaande tekort op de organieke sterkte aan vrijwilligers is het noodig, — zal men ten allen tijde kunnen voorzien in den dienst bij de korpsen van het leger, — het cijfer voor het deel der militie, dat, behalve de jongst ingelijfde lichte, onder de wapenen kan worden gehouden of geroepen, te verhoogen.

Er zijn korpsen, waar de oefeningen gedurende een gedeelte van het jaar, ten gevolge van gebrek aan manschappen, geen geregelden gang kunnen hebben en waar de dienst op allerlei wijze door geringe sterkte wordt gestremd en op de manschappen te zwaar drukt. Die toestand mag niet langer voortduren.

Om deze reden wordt voorgesteld, het bedoelde deel der militie op een zesde te bepalen. Dit cijfer is een maximum, waar beneden men gaarne zal blijven, indien en voor zoover de omstandigheden het veroorloven.

De wijzigingen, bij het artikel gebracht in de redactie van art. 123 der wet van 1861, zijn het gevolg van de veranderingen, voorgesteld in de bepalingen dier wet betreffende de zonder loting ingelijfden, hen, die niet aan de oproeping ter inlijving hebben voldaan, en de voorloopig uitgeslotenen, die zich na hun ontslag uit de gevangenis niet bij den burgemeester hebben aangemeld.

Het bepaalde in § 1 d van het artikel zal voor de ingelijfden bij de militie een prikkel te meer zijn, om zich gedurende den eersten oefeningstijd te onthouden van misbruik van drank en van de andere daar vermelde vergripen.

Van de bevoegdheid om na afloop van den eersten oefeningstijd onder de wapenen te blijven of te komen, wordt te weinig gebruik gemaakt, dan dat zij, die hun dienst wenschen voort te zetten, bij de samenstelling van het deel der militie, in het artikel bedoeld, in aanmerking zouden kunnen komen. Daarom is het bepaalde bij 4^e van art. 123 der wet van 1861 niet overgenomen.

Art. 138. § 2. Zie de toelichting van art. 15.

Art. 139. Dezelfde redenen, waarom, blijkens de laatste zinsnede der toelichting van art. 19, in dat artikel *overlegging* van het daar bedoelde bewijs gevorderd wordt, en waarom art. 23 van het Burgerlijk Wetboek op dat bewijs van toepassing is verklaard, gelden ook voor de vereischte huwelijkstoestemming.

Die toestemming evenzeer te doen overleggen door de ingelijfden, in § 3 vermeld, ware doelloos; deze behooren slechts in naam tot de militie. Uit het bewijs, dat hun ingevolge art. 19 wordt uitgereikt, kan blijken van de verleende onthefing van den werkelijken dienst.

Afdeeling II. Van den dienst der zeemilitie.

Art. 141. De zeemilitie moet worden bestemd en opgeleid tot het verrichten van alle diensten, die de zeemacht heeft te bewijzen voor 's Lands verdediging langs de kusten en binnenslands. Het artikel is in deze algemeene bewoording gesteld, opdat de taak der zeemilitie niet beperkt zij tot bemanning van de verdedigingsvaartuigen voor den binnenlandschen dienst en langs de kusten, maar zich uitstrekke tot alle diensten, voor de binnenlandsche defensie te water vereischt, en tot bewaking van dijken of inundatiën, tot bezetting van kustbatterijen en dergelijke. Zoo moet ook een zeker aantal zeemilitieciens voor den dienst der torpedo's en versperringen kunnen worden aangewezen.

Om dezelfde redenen waarom is afgezien van uitbreiding van het jaarlijksch contingent voor de zeemilitie (zie toelichting van art. 14) is eveneens het denkbeeld opgegeven, in vorige wijzigingswetten neergelegd, om de zeemilitieciens ook voor oefeningstochten buitengaats en reizen van korten duur naar de koloniën

en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen te bestemmen. Het gebrek aan vrijwilligers, dat de aanleiding was tot die wijziging, bestaat niet meer en is, bij voortdurend goede zorg voor de aanvulling van het personeel, naar het oordeel der Regeering, ook voor de toekomst niet meer te duchten.

Art. 142. § 1. De redactie van de eerste zinsnede van art. 153 der wet van 1861 is in overeenstemming gebracht met die van art. 134 § 1 van het ontwerp.

§ 2. Gelijk reeds bij de Memorie van Beantwoording, behoorende bij hoofdstuk VI der Staatsbegroting voor 1880, door den Minister van Marine is te kennen gegeven, is het denkbeeld in overweging genomen moeten worden, om voor de zeemilitie een korte herhalingsoefening in te stellen. De Regeering heeft de zaak rijpelijk overdacht en de bezwaren niet over 't hoofd gezien, welke zich tegen de verwezenlijking van dat denkbeeld voordoen; doch zij is na gezette overweging tot het besluit gekomen, dat 'slands belang haar den plicht oplegt, om dezen ietwat verzwarenden druk van de bevolking te vragen.

De bestaande militiewet moge een eerste oefening van een jaar toestaan, feitelijk kan de oefening der zeemilitie enkel in de zomermaanden plaats vinden, zoodat slechts 6, hoogstens 7 maanden daarvoor beschikbaar zijn. De uiterste krachtsinspanning wordt vereischt om den zeemilicijen in dien korten tijd tot een voor de binnenlandsche verdediging bruikbaren oorlogsmatroos te vormen, doch zulks blijkt, sedert het in 1877 in het leven geroepen oefeningsstelsel, mogelijk, getuige het oordeel dat alle commandeerende officieren, die met de zeemiliciens gewerkt hebben, zonder uitzondering, over hunne geschiktheid op het oogenblik dat zij met groot verlof gaan, hebben uitgesproken. Genoemde officieren waren echter niet minder eenstemmig in de uitdrukking hunner vrees, dat die geschiktheid, in verband met den korten tijd, aan de oefening besteed, al zeer spoedig zou te loor gaan; zoodat de zeemilicijen, na één of meer jaren met groot verlof te hebben doorgebracht, in oorlogstijd tot werkelijken dienst geroepen, nagenoeg al het geleerde zou hebben vergeten. Allen drongen daarom, mondeling en schriftelijk, op het instellen eener herhalingsoefening aan.

Onder de bepalingen der bestaande militiewet kan daaraan geen gevolg worden gegeven, doch, ten einde aan het euvel te gemoet te komen, werd besloten een handboekje voor den zeemilicijen samen te stellen, waarin het geleerde zooveel mogelijk in beknopten vorm werd zamengevat en dit handboekje aan den milicien bij het met groot verlof gaan mede te geven, opdat hij in zijn verloftijd de zaken eenigszins zou kunnen bijhouden. Het behoeft echter geen betoog, dat dit hulpmiddel gebrekkig is en men, in elk geval, alle zekerheid mist, dat het werkelijk zal worden gebruikt.

In het hierbij aangeboden wetsontwerp heeft de Regeering een bepaling opgenomen, waardoor een herhalingsoefening van hoogstens zes weken duur, in het jaar volgende op dat, waarin de eerste oefening eindigde, mogelijk wordt. Zij behoeft wel niet te verzekeren, dat, indien bij het houden dier oefening blijkt, dat zij, of van korter duur kan zijn, of in het geheel niet noodig is, de Regeering van de haar toegekende bevoegdheid een beperkt of wel in het geheel geen gebruik zal maken.

Wat betreft de bezwaren, die tegen dezen verzwarenden druk op den dienst bij de zeemilitie kunnen worden te berde gebracht, zij het navolgende aangeteekend.

Toen in 1861 de zeemilitie voor het eerst werd ingesteld, vreesde men dat deze nieuwe instelling hoogst bezwarend op de bevolking zoude drukken en achtte men het noodig, aan de zeemilitie, boven de landmilitie, als voordeelen toe te kennen: een korteren diensttijd, 4 jaar in stede van 5; een korteren oefenings-tijd, 1 jaar, in stede van 1 jaar, plus het steeds onder de wapenen blijven van een deel der militie; plus een jaarlijksche samenkomst van zes weken voor alle lichten; vrijstelling van schuttersdienst in tijd van vrede; imperatieve bepaling omtrent het toestaan van de uitoefening der buitenlandsche zeevaart en visscherij na het zenden met groot verlof, enz., enz. Die voordeelen zijn zoovele, dat inderdaad de vraag mag rijzen, of het wel billijk is, de diensten en daaraan verbonden lasten zoo ongelijk te verdeelen, en dat het geen bevreesing behoeft

te baren, dat voor de 600 plaatsen bij de zeemilitie, naarmate de voordeelen meer bekend werden, een grooter getal vrijwilligers zich aanbood. Sinds 1862, het eerste jaar, waarin een deel voor de zeemilitie werd aangewezen, was het cijfer der vrijwilligers in opvolgende jaren 72, 152, 338, 496, 544, 676, 861, 1043, 1305, 1325, 1369, 1588, 1605, 1641, 1979, 2141, 1980, 2096, 2005 en 2417. In de laatste jaren derhalve ruim drie voor één plaats. Uit die cijfers mag, naar het oordeel der Regeering, worden afgeleid, dat de door haar voorgestelde geringe vermeerdering van lasten zonder bezwaar kan geschieden en zij is overtuigd, dat de dan nog overblijvende voordeelen een genoegzaam aantal vrijwilligers aan de zeemilitie zullen blijven verzekeren.

§§ 3 en 4. Stemmen overeen met hetgeen bij art. 184 der Grondwet voor de militie te land is bepaald.

Art. 143. § 1. De beperking tot een minimum van zes maanden onvervulden dienstdienst wordt raadzaam geoordeeld, ten einde te voorkomen dat de Staat schade lijde wegens schulden voor kleeding als anderszins, welke een gevolg zouden kunnen zijn van een korter tijdvak van dienst.

§ 2. Zie de toelichting van art. 15.

Art. 144. Zie de toelichting van art. 139.

Art. 145. De verandering, bij § 1 in de beide eerste zinsneden van art. 155 der wet van 1861 gebracht, is het gevolg van de wijzigingen, welke het Crimineel Wetboek en het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te water bij de wetten van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193 en 194) hebben ondergaan.

De wijziging, in de derde alinea van art. 155 der wet van 1861 gebracht, houdt verband met het voornemen om de in October ingelijfde zeemilitieciens tot het opvolgend voorjaar met verlof huiswaarts te zenden, en met de instelling der herhalingsoefening, in § 2 van art. 142 vermeld.

Afdeeling III. Van de ontheffing van den werkelijken dienst.

Art. 146. Dit en het volgende artikel vervangen art. 127 der wet van 1861.

§ 1. Het woord „werkende” in de eerste zinsnede van dat artikel, is niet overgenomen, omdat volgens de wet van 10 September 1853 (*Staatsblad* n°. 102) erkenning van kerkgenootschappen van Staatswege niet plaats heeft.

§ 2. De Regeering heeft hier het oog onder andere op de studenten in de geneeskunde, vermeld in art. 18 der wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145). Het bij dat artikel beoogde doel zou in vele gevallen worden gemist, indien zij wegens slecht gedrag, waartoe deze ontheffing beperkt zal zijn, de tot dienst bij de militie verplichte studenten, waarvan in genoemd wetsartikel sprake is, of wel hunne geneeskundige studiën moesten ontbreken door werkelijken dienst bij de militie, of wel dien dienst door een plaatsvervanger of nummervervisselaar moesten doen waarnemen. Dit ware te minder billijk, omdat deze studenten zich, volgens de regelen, krachtens voormeld wetsartikel bij het Koninklijk besluit van 30 October 1880 (*Staatsblad* n°. 187) gesteld voor het genot van de daarbij omschreven voordeelen, moeten verbinden om het Rijk gedurende vijf achtereenvolgende jaren als gewoon vrijwilliger bij de landmacht te dienen, indien zij wegens slecht gedrag, wegens gebrek aan vlijt of wegens onwil, van de verbintenis om het Rijk later als arts te dienen, zouden moeten worden ontheven, of wel indien zij, door de benoeming tot officier van gezondheid niet aan te nemen of het afleggen van den voor den officier bepaalden militairen eed te weigeren, zich aan de krachtens die verbintenis op hem rustende verplichting onttrokken.

Vermits de gehoudenheid tot krijgsveld voor de bovenbedoelde studenten in de geneeskunde eerst *na* hunne benoeming tot officier van gezondheid of *na* de ontheffing van bovenvermelde verbintenis ontstaat, kunnen zij niet gerangschikt worden onder hen, die in art. 50 *f* zijn vermeld; deze toch zijn dadelijk *bij* hunne toelating voor den dienst verbonden, derhalve als militairen te beschouwen op het tijdstip, waarop hun vrijstelling wordt verleend.

§ 3. In plaats van raan de overige bij de militie ingelijfden", waarvan in de tweede zinsnede van art. 127 der wet van 1861 wordt gesproken, is gesteld raan andere dienstplichtigen", opdat voorafgaande inlijving geen absolute voorwaarde zij van de ontheffing, krachtens deze paragraaf te verleenen. In verband met deze wijziging zij verwezen naar de laatste alinea der toelichting van § 7 van art. 123.

§ 4. Deze paragraaf en het tweede lid van § 1 van dit artikel strekken om aan bepalingen, als vervat zijn in de art. 68—73 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) en die in hoofdzak ook voor de uitvoering der nieuwe wet noodig zullen zijn, wettelijken grondslag te geven.

Art. 147. § 1. In de derde zinsnede van art. 127 der wet van 1861 wordt alleen naar art. 122 dier wet verwezen.

Het kan gebeuren, dat aan een ingelijfde bij de zeemilitie ontheffing is te verleenen. Daarom zijn de artt. 134 en 142 in deze paragraaf aangehaald.

§ 2. In den regel vragen zij, aan wie op grond van de eerste zinsnede van art. 127 der wet van 1861 tijdelijke ontheffing werd verleend, vergunning om het onvervuld gedeelte van hun diensttijd door een plaatsvervanger te laten waarnemen, wanneer de ontheffing niet wordt vernieuwd. Vermits die vergunning nooit werd geweigerd en geen geval denkbaar is, dat grond tot weigering kan opleveren, kan er geen reden bestaan, om haar niet bij de wet zelve toe te kennen, evenals zulks bij art. 17 § 11 dezer voordracht geschiedt ten aanzien van hen, die, na ontslag uit den vrijwilligen krijg dienste, nog een gedeelte van hun militiediensttijd moeten doen volbrengen.

Bij de bepaling van den dag, waarop de tijd, waarvoor de ontheffing werd verleend, verstreken is, geldt de regel, vermeld in de toelichting van § 1 *d* en *e* van art. 54. Heeft de belanghebbende den termijn van dertig dagen ongebruikt laten voorbijgaan, dan kan hij geen plaatsvervanger stellen dan na verkregen vergunning overeenkomstig art. 65 § 2.

§ 4. Zie de toelichting van § 7 van art. 123.

De bepaling is zóó gesteld, dat zij ook van toepassing is op hem, wien na volbrachte eerste oefening tijdelijke ontheffing werd toegekend, doch wiens ontheffing later niet is vernieuwd. Zoodanig iemand kan slechts onder de wapenen worden geroepen in de gevallen, waarin hij, ware hij verlofganger, tot werkelijken dienst verplicht zou zijn.

Op het voetspoor van het bepaalde bij art. 164 behoort de oproeping voor den werkelijken dienst bij openbare kennisgeving te geschieden. De dienstplichtige kan zich buitenslands bevinden, ten gevolge waarvan het oproepingsbiljet, waarvan hier sprake is, niet of niet tijdig bezorgd kan worden. De redenen, die voor oproeping bij openbare kennisgeving pleiten in de gevallen, voorzien bij de artt. 122, 127 en 164, gelden ook hier. Er is intusschen ten deze een bijzondere bepaling noodig, omdat de oproeping, in deze paragraaf bedoeld, niet kan strekken om bij de militie ingelijfd te worden, vermits de opgeroepene reeds ingelijfd is; terwijl deze evenmin onder de categorie der verlofgangers valt, daar ontheffing van den werkelijken dienst niet met verlof in den zin der wet gelijk te stellen is.

§ 5. Om laatstvermelde reden is het noodig, dat de wet bepalde wat het gevolg zal zijn, indien aan de oproeping niet is voldaan. De opgeroepene zal als deserteur worden behandeld, al zijn hem de krijgswetten niet voorgelezen.

§ 6. De laatste zinsnede van art. 127 der wet van 1861 kent onvoorwaardelijk recht op ontslag toe aan den broeder van den tijdelijk onthevene, zoodra de ontheffing, aan dezen laatste verleend, niet wordt vernieuwd.

De grond van het ontslag behoort, naar het oordeel van de Regeering, niet gelegen te zijn in de niet-vernieuwing van de ontheffing, die, tengevolge van het bepaalde bij art. 54 § 1 *d* of *e*, de oorzaak was van de aanwijzing tot den dienst van den broeder van den onthevene, maar van den werkelijken dienst van dezen laatste of van den door hem gestelden plaatsvervanger.

In dezen zin is de laatste alinea van art. 127 van voormelde wet bij deze paragraaf gewijzigd.

Daarbij is tevens voorzien in het geval, dat de broeder van den onthevene een plaatsvervanger stelde.

Om de redenen in de toelichting van art. 69 opgegeven, is het ontslag ook hier afhankelijk gemaakt van het verlangen van den persoon, wien de wet recht op ontslag toekent. Het moet door dezen worden gevraagd, daar het militair gezag in den regel de noodige gegevens niet heeft, om de bepaling ten aanzien van allen, die in het geval verkeerden, ambtshalve toe te passen. Het belang van broeders van hem, wien recht op ontslag wordt verleend, kan medebrengen, van dit recht geen gebruik te maken. Vooral in het geval, waarvan hier de rede is, verdient dit aandacht, omdat, al heeft de persoon, die recht op ontslag verkrijgt door den werkelijken dienst van zijn broeder, drie jaren of meer gediend, deze dienst niet in aanmerking kan komen bij het verlenen van vrijstelling wegens broederdienst. Het ontslag toch is het gevolg niet van een uitspraak, als bedoeld wordt bij art. 53 *g* van het ontwerp. Was nu de broeder, wiens ontheffing niet werd vernieuwd, op het tijdstip waarop hij tot werkelijken dienst verplicht werd of waarop zijn verplichting tot dien dienst herleefde, gedurende meer dan twee jaren in het genot van ontheffing geweest, dan zou, gelet op art. 54 § 1 *d* de dienst door beiden in persoon of bij plaatsvervanger volbracht, voor hunne broeders onherroepelijk verloren zijn. Dit ware gewis niet met de billijkheid overeen te brengen.

De bepaling, dat het ontslag, des verlangd, verleend wordt zoodra de broeder, wiens ontheffing niet is vernieuwd, of de voor dezen toegelaten plaatsvervanger in werkelijken dienst is, moet in dien zin worden opgevat, dat, had de broeder, vóór dat hem ontheffing van den werkelijken dienst werd verleend, den vereischten eersten oefeningstijd reeds volbracht, hij geacht moet worden in werkelijken dienst te zijn teruggekeerd van het oogenblik af, waarop de tijd verstreken is, waarvoor hem laatstelijk ontheffing werd toegekend. Zie, in verband hiermede, de tweede zinsnede der toelichting van § 4 van dit artikel.

Afdeeling IV. Van het verlof.

Art. 149. De inlassching in art. 132 der wet van 1861 van de woorden „in het vorige artikel bedoeld” geschiedt opdat in het genot van soldij kunnen blijven de ingelijfdten bij de militie, aan wie een kortstondig verlof of een verlof van langeren duur tot herstel van gezondheid na ziekte of verpleging in een ziekeninrichting wordt verleend.

Artt. 150 en 151. De voorschriften der voormelde wet betreffende het toezicht op de verblijfplaats van verlofgangers zijn gebleken niet voldoende te zijn. Aan de bezwaren kan, naar het oordeel van de Regeering, door de voorgestelde bepalingen worden te gemoet gekomen, zonder de verplichtingen, die op den verlofganger zullen rusten, voor dezen te bezwaren te maken.

In het belang van bovenbedoeld toezicht is het noodig, dat bij de nitreiking van den verlofpas bekend zij, binnen welke gemeente de verlofganger voornemens is zich te vestigen, en dat hij zich, na bekomen verlof, bij den burgemeester *dier* gemeente vervoege. De vrijheid, die de verlofganger nu heeft om zich aan te melden bij den burgemeester eener andere gemeente dan welke hij opgaf als de plaats zijner voorgenomen vestiging, kan niet worden behouden; zij geeft aanleiding tot misbruiken en kan gedurende eenigen tijd onbekendheid met het verblijf van den verlofganger ten gevolge hebben. Het voorschrijf, dat de verlofganger zich moet aanmelden bij den burgemeester der gemeente, in den verlofpas overeenkomstig zijn opgaaf als plaats van vestiging aangeduid, belet niet dat hij bij zijn aanmelding bij dien burgemeester, dadelijk kennis geve van zijn voornemen, om zich in een andere gemeente te vestigen. Hij is daartoe volkomen bevoegd en behoeft, in dat geval, slechts art. 151 na te leven. De vrijheid van beweging wordt mitsdien voor den verlofganger niet belemmerd, mits hij zich niet buitenslands vestige, daar hij, dit doende, art. 153 overtreden zou.

Dat artikel geeft intusschen aan de Ministers van Oorlog en van Marine de be-

voegdheid, toestemming te verleenen aan verlofgangers, die wenschen hun verblijf tijdelijk en voor langer dan dertig dagen buiten het Rijk in Europa te mogen houden.

Vermits verlofgangers hunne wettige woonplaats kunnen hebben in een andere gemeente, dan waar zij zich vestigen, en die woonplaats zelfs in een vreemd land of in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën kan zijn, is in de artikelen betreffende de verlofgangers niet, zooals bij de wet van 1861 geschiedt, gesproken van woonplaats, maar van de plaats van vestiging of van het verblijf. Hij, die bij de militie is ingelijfd en in het genot is van verlof, behoort zijn gewoon en duurzaam verblijf te hebben binnen het Rijk in Europa, al zou vóór zijn inlijving of vóór zijn opkomst onder de wapenen zijn verblijf- of woonplaats buitenslands zijn geweest. De wettige woonplaats kan hierbij niet in aanmerking komen, wanneer deze elders is dan waar de milicien zich na verkregen verlof vestigt. De militiewet legt den ingelijfde de verplichting op om gedurende zijn diensttijd binnen het Rijk in Europa gevestigd te zijn; de vraag waar hij in den zin der burgerlijke wet zijn woonplaats heeft, behoeft ten deze geen punt van onderzoek uit te maken; evenvermelde verplichting is voor den minderjarige een afwijking van hetgeen het Burgerlijk Wetboek omtrent zijn verblijf in het ouderlijk huis bepaalt; zij onttrekt hem in zóóver aan de vaderlijke macht. De toestemming, waarvan in art. 153 gesproken wordt, kan dan ook niet zijn een vergunning om zich buiten het Rijk in Europa te *vestigen*; zij kan alleen betreffen een *tijdelijk verblijf* buiten het Rijk, en zal slechts verleend worden onder de voorwaarde, dat de verlofganger aan den burgemeester der gemeente, waar hij zich na bekomen verlof gevestigd heeft, het huis opgeve, waar hij geacht moet worden gevestigd te zijn, en zorge dat aldaar zijn adres buitenslands steeds bekend zij.

De termijn van dertig dagen, bij de artt. 133 en 134 der wet van 1861 bepaald, is bij de artt. 150 en 151 van het ontwerp tot op veertien dagen ingekort, omdat de ondervinding leert dat, moeten formaliteiten binnen een zekerer tijd worden vervuld, zij beter worden in acht genomen, wanneer die tijd niet te ruim is gesteld. Een termijn van veertien dagen is ten deze voldoende.

Wettelijke voorziening is noodig voor het geval verlofgangers ten gevolge van verzuimde naleving van de verplichtingen, hun bij art. 150 of 151 opgelegd, in geen gemeente ingeschreven zijn in het register, in art. 152 vermeld. De wet van 1861 wijst niet aan in welke gemeente, bij onbekendheid van de verblijfplaats van den verlofganger, of wanneer deze zich in een vreemd land bevindt, de oproepingen moeten geschieden, hetzij ter deelneming aan de inspectie of na-inspectie, hetzij ter opkomst onder de wapenen. De artt. 151 § 4 en 157 § 3 strekken om in deze leemte te voorzien.

Art. 153. Zie omtrent dit artikel, dat in de plaats treedt van art. 136 en de eerste zinsnede van art. 156 der wet van 1861, de toelichting der artt. 150 en 151.

Art. 154. Dit artikel vervangt art. 129 en de tweede en derde zinsneden van art. 156 der wet van 1861.

§ 1. De wijziging, welke de tweede zinsnede van laatstgenoemd artikel heeft ondergaan, houdt verband met de instelling een herhalingsoefening. Het toestaan van de uitoefening der buitenlandsche zeevaart en visscherij is bij het wetsontwerp gebiedend voorgeschreven voor het tijdstip waarop die oefening is afgevoerd. De facultatieve bepaling in het tweede lid van deze paragraaf vervat, geeft gelegenheid tot een milde toepassing van de hier bedoelde vergunning, voor het geval de zeevaart of de visscherij onder het nieuwe voorschrift, in het eerste lid opgenomen, te veel zou lijden.

§ 2. De beperkende bepaling, vervat in de tweede alinea van art. 129 der wet van 1861, heeft voornamelijk ten doel den dienst bij de zeemilitie aan te moedigen en het deel der lichte, voor dien dienst noodig, te verkrijgen, waaromtrent bij de samenstelling van voormelde wet geen voldoende zekerheid bestond. De ondervinding heeft intusschen, zooals in de toelichting van art. 142

in bijzonderheden is medegedeeld, aangetoond, dat de lust om bij de zeemilitie te dienen en de daaraan verbonden voordeelen te genieten, met elk jaar aanmerkelijk toeneemt, en wel in zoodanige mate dat geen twijfel overblijft, dat ook in de toekomst het deel van elke lichting, voor den dienst ter zee te bestemmen, zal kunnen worden aangevuld uit de lotelingen en vrijwilligers voor de militie, die zich voor de zeemilitie hebben aangeboden.

Meermalen deed het geval zich voor dat een bij de militie te land ingelijfde loteling, zeilmaker, scheepstimmerman of machinist van beroep, die nimmer zeevarende was geweest, verlangde een verbintenis tot het doen van een zeereis aan te gaan, ten einde in de uitoefening van de zeevaart levensonderhoud te vinden. Bij een strikte toepassing van de slotzinsnede van art. 129 der wet van 1861 kon hem hiertoe de vergunning niet verleend worden.

Zoowel het belang van zoodanige lotelingen als dat van de koopvaardijvaart maakt het wenschelijk, dat deze beperkende bepaling niet worde overgenomen.

Art. 155. De omstandigheden, onder welke de hier bedoelde overtredingen plaats hebben, zijn niet altijd gelijk. Meestal zijn die overtredingen een gevolg van verzuim of achteloosheid; slechts bij uitzondering worden zij opzettelijk begaan. Het is daarom billijk te achten, dat niet in elk geval dezelfde straf worde toegepast. In de meeste gevallen zal een tijd van veertien dagen werkelijke dienst voldoende zijn ter handhaving van de wet. Het maximum, nu drie maanden, kan, zonder bezwaar, met een maand worden verminderd.

Art. 156. Op het voetspoor van art. 125 der wet van 1861 (art. 137 van het ontwerp) ware te bepalen, dat het onderzoek der verlofgangers van de militie te land geheel of gedeeltelijk achterwege kan worden gelaten. Epidemiën kunnen het raadzaam doen zijn, de verlofgangers uit de verschillende gemeenten der streek, waar een epidemie heerscht, niet bij elkander te doen komen. Ook andere omstandigheden kunnen het achterwege laten van het onderzoek wettigen of billijken, bijv. het geval, dat een of meer lichtingen of een gedeelte er van onder de wapenen was kort vóór het tijdstip, voor het onderzoek aangewezen. In zulk geval is dat onderzoek voor de manschappen, die even te voren in werkelijken dienst zijn geweest, een last, zonder dat daaraan voor den Staat een voordeel verbonden is.

Volgens art. 79 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46) geschiedt het onderzoek jaarlijks in Juni. Voor vele verlofgangers is die maand een bezwaar, omdat zij juist tot den tijd behoort, waarin zij zich ter uitoefening van hun beroep in het belang van hunne middelen van bestaan naar elders begeven. Ter tegemoetkoming hierin is de Regeering voornemens, de bepaling zóó te stellen, dat zij ook onderzoek in een ander gedeelte van het jaar toelaat. Reeds nu wordt met betrekking tot hen, die in den zomer buitenslands gaan werken of het beroep van binnenvaarder uitoefenen, in dezen zin gehandeld, ten einde die verlofgangers niet verstoken zouden zijn van het middel om voor hun levensonderhoud te zorgen.

Art. 157. § 3. Zie, in verband hiermede, de laatste zinsnede der toelichting van art. 151.

Art. 159. § 2. De voorgestelde bepaling stemt overeen met de regeling, vervat in de Koninklijke besluiten van 18 Juni 1819, lit. M³, n°. 97, en 11 December 1822, n°. 170. Ofschoon deze regeling onder de werking der wet van 1861 toegepast wordt, schijnt het evenwel raadzaam, haar in de wet op te nemen, nu de gelegenheid hiertoe zich als vanzelf aanbiedt.

Art. 161. § 2. De regelen, voor de oproeping ter opkomst bij het onderzoek gesteld, dienen ook te gelden bij de oproeping voor de na-inspectie. Art. 143 der wet van 1861 bevat hieromtrent geen bepaling. Vandaar dat de tweede zinsnede van art. 139 dier wet niet immer gevolgd werd, waar het gold een oproeping krachtens eerstvermeld artikel.

Art. 162. § 2. Strekt ter vervanging van de tweede zinsnede van art. 108 der voormelde wet, die hier beter op hare plaats is. De eerste zinsnede van dat artikel schijnt overbodig, met het oog op art. 157 § 1 van het ontwerp (art.

139 der wet). Het ligt in den aard der zaak dat de militiecommissaris zich tot het houden der inspectie begeve naar de plaatsen, daarvoor door 's Konings commissaris in de provincie aangewezen.

Art. 164. De wet van 1861 bepaalt niet door wien en op welke wijze de oproeping van verlofgangers voor den werkelijken dienst moet plaats hebben. Voorziening hierin is gebleken noodig te zijn.

Ofschoon de openbare kennisgeving op zichzelf wettig bewijs van de gedane oproeping in zich sluit, is het evenwel, zoowel om regelmatige opkomst onder de wapenen te bevorderen, als met het oog op de gevolgen, aan niet tijdige opkomst verbonden, doeltreffend voorgekomen, dat, buitengewone omstandigheden uitgezonderd, de tijd en plaats voor de opkomst aangewezen, zooveel mogelijk aan belanghebbenden bij biljet worden bekend gemaakt, evenals zulks geschiedt in de gevallen, bij de artt. 87 en 123 van het ontwerp voorzien en reeds in vele gemeenten gebruikelijk is.

Art. 165. Het geval heeft zich voorgedaan, dat een milicien, aan wien bij zijn vertrek van het korps de verlofpas was uitgereikt, tijdens hij nog in uniform gekleed was zich schuldig maakte aan een overtreding tegen de krijgstucht, waarvoor hem een disciplinaire straf moest worden opgelegd. Alvorens die straf door de daartoe bevoegde militaire autoriteit op hem kon worden toegepast, was hij bereids in zijn haardstede teruggekeerd. De burgemeester der verblijfplaats van den verlofganger, bij wien de betrokken militaire autoriteit, in dat geval de korpscommandant, aanvraag deed om den verlofganger te doen aanhouden en overbrengen naar het huis van arrest, achtte zich niet bevoegd, aan die uitnoodiging gevolg te geven, nu het een straf gold, niet door den militiecommissaris opgelegd. Het is daarom noodzakelijk voorgekomen, de bevoegdheid in dezen van den burgemeester uit te breiden in dien zin, dat herhaling van het gebeurde worde vermeden.

Afdeeling V. Van het ontslag.

Art. 166. § 1. In verschillende gevallen geeft de wet recht op ontslag vóór dat een vijf- of vierjarige dienst bij de militie is volbracht. Daarom zijn aan de artt. 146 en 158 der wet van 1861 toegevoegd de woorden: »Behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt». Die woorden voorzien ook in het geval, dat de wet, in de tweede zinsnede van art. 182 der Grondwet bedoeld, de ingelijfden bij de militie tot langer dienst verplichten mocht. Zie, in verband hiermede, art. 167 van het ontwerp.

§ 2. Terwijl de tijd, in het genot van verlof doorgebracht, in mindering komt van den verplichten dienststijd, en voor de toepassing van art. 53 i overlijden gedurende den verloftijd gelijk staat met overlijden tijdens den werkelijken dienst behoort de tijd, gedurende welken een ingelijfde bij de militie hetzij ingevolde uitspraak van den burgerlijken rechter (art. 28, 2°., in verband met art. 31, 2°. van het nieuwe Wetboek van Strafrecht) het recht miste om bij de gewapende macht te dienen, hetzij als deserteur uit de sterkte afgevoerd was, — in welke beide gevallen de militieplichtige niet voor den dienst beschikbaar was, — noch met opzicht tot het recht op ontslag, noch met betrekking tot vrijstelling wegens eigen dienst of broederdienst als diensttijd te worden aangemerkt. Indien echter de strafvervolgning ter zake van desertie niet tot veroordeeling leidt, ware toepassing van dezen regel niet te billijken.

§ 3. Volgens de wetten van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 491 en 193) is verlies van alle rechten, aan vorigen dienst ontleend of verbonden, het rechtsgevolg van tijdelijke ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen. Dat rechtsgevolg is uit den aard der zaak ook verbonden aan de krachtens een dier wetten tegen een ingelijfde bij de militie door den militairen rechter uitgesproken ontzegging als hier bedoeld. Daarom is te dien aanzien een bepaling in dit wetsontwerp noodig, althans raadzaam, met het oog op het tijdstip, waarop het bewijs van ontslag uit den dienst bij de militie is te verleen.

§§ 4 en 5. Zijn in overeenstemming met de wetten van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191—194), tot gedeeltelijke herziening van de Wetboeken en de Reglementen van krijgstuclit voor het krijgsvolk te land en te water, en met het nieuwe strafwetboek.

De preventieve hechtenis, waarvan in § 4 sprake is, komt slechts in aanmerking, wanneer zij in verband stond met en opgevolgd werd door de veroordeeling, die oorzaak is van de latere uitreiking van het paspoort. Veroordeelingen als hier bedoeld en preventieve hechtenis gedurende den verloftijd komen bij de berekening van den diensttijd niet in aanmerking. Daarom wordt gesproken van »gedurende het verblijf onder de wapenen». Slechts in dit geval heeft de gevangenhouding onttrekking, zij 't dan ook gedwongen, aan den dienst ten gevolge: de eenige reden, die in billijkheid tot verlenging van den diensttijd kan leiden, daar, zooals reeds hierboven werd opgemerkt, de tijd met verlof doorgebracht, evenals onder de wet van 1861, in mindering rekent van den verplichten militiediensttijd. § 4 is zóó gesteld, dat zij ook voorziet in het geval dat een veroordeeling tot gevangenisstraf, correctioneele gevangenisstraf, hechtenis of plaatsing in een Rijkswerkinrichting ten uitvoer wordt gelegd op een militieplichtige tijdens deze zich onder de wapenen bevindt, en die ten gevolge daarvan tijdelijk aan den dienst wordt onttrokken.

§ 6. Strekt tot wettiging van de tot dusver gevolgde wijze van handelen. Uitreiking van een bewijs van ontslag uit den dienst bij de militie aan iemand, die nog als vrijwilliger in dienst moet blijven, ware doelloos en, wegens mogelijke misbruiken, wanneer het paspoort in andere handen kwam, niet vrij van bedenking.

Art. 167. De plaats, aan dit artikel in het ontwerp gegeven, brengt mede, dat het evenzeer op de zeemilitie van toepassing is.

Een bepaling, als in art. 147 der wet van 1861 ten aanzien van de landmilitie is vervat, wordt in hoofdstuk XII dezer wet niet aangetroffen, ofschoon de tweede zinsnede van art. 6 dier wet zoowel op de ingelijfden bij de zeemilitie als op de ingelijfden bij de landmilitie van toepassing is.

Art. 168. §§ 1 en 2. Ten aanzien van hem, die tusschentijds recht op ontslag uit den dienst bij de militie verkregen heeft, kan dat ontslag niet verdaagd worden noch ten gevolge van ondergane veroordeelingen, noch krachtens de wet, in de tweede zinnede van art. 182 der Grondwet bedoeld, noch ingevolge art. 167 van het ontwerp. Dat recht toch ontstaat door inlijving of indienststelling van een ander, ten gevolge waarvan eerstgenoemde boven het contingent zou dienen. Om de redenen, in de toelichting van art. 69 en van § 6 van art. 147 opgegeven, is tusschentijdsch ontslag van den ingelijfde of van zijn plaatsvervanger nochtans afhankelijk van het verlangen van eerstvermelde.

§ 3. Meermalen is het voorgekomen, dat een ingelijfde bij de militie door de indienststelling van een voorloopig uitgeslotene, van een naloteling, van een zonder loting ingelijfde of van een militieplichtige, door wien aan de oproeping ter aflevering niet was voldaan, kort na zijn inlijving recht op ontslag verkreeg, doch spoedig weder ter inlijving opgeroepen moest worden ten gevolge van afkeuring van anderen, voor zijn gemeente en lichte ingelijfd. Opdat men in het eenmaal verkregen bewijs van ontslag geen grond kunne zoeken om zich aan verdere verplichten dienst bij de militie te onttrekken, zooals wel eens is beproefd, strekt de bepaling, in deze paragraaf vervat.

§ 4. De billijkheid brengt intusschen mede, dat de reeds bij de militie volbrachten geldige diensttijd in mindering komen van den diensttijd, waartoe de nieuwe inlijving verplicht. De wet van 1861 bewaart hieromtrent het stilzwijgen.

Art. 169. Het doel, dat met de uitsluiting van den dienst der militie wordt beoogd, in aanmerking genomen, ligt het in den aard der zaak, dat rechterlijke veroordeelingen, met betrekking tot den dienst der militie, voor den loteling en den ingelijfde bij de militie zooveel doenlijk gelijke gevolgen moeten hebben. Veroordeelingen, welke voor den loteling een beletsel zijn om in de militie te worden opgenomen, moeten evenzeer den ingelijfde onwaardig doen achten om

langer in de gelederen der wapenmacht te blijven dienen. Het artikel, waartoe verwezen wordt naar de toelichting van art. 61, strekt om verwijdering uit den dienst bij de militie op grond van gedurende den dienstdienst uitgesproken veroordeelingen mogelijk te maken.

Kruiwagenstraf, de straf van het weggagen als eerlooze schelm of van cassatie met ontzetting van het recht om ooit weder bij de gewapende macht te dienen of een betrekking van militairen geëmployeerde te bekleeden, het weggagen met een briefje van ontslag en ontslag met een bijzonder gemerkt paspoort, in art. 61 vermeld, zijn in het artikel niet opgenomen, omdat de aard van elke dezer straffen of disciplinaire maatregelen ontslag uit den krijgsveld medebrengt, om het even of het een vrijwilliger, dan wel een ingelijfde bij de militie geldt. (Verg. de artt 140 en 145 van het ontwerp).

Art. 170. Dit artikel vervangt art. 148 der wet van 1861 en is zóó gesteld, dat het mede betrekking heeft op de uitreiking der paspoorten aan zeemiliciens, waartoe die wet geen regeling bevat.

De woonplaats van den ingelijfde kan, tijdens zijn ontslag, in een andere gemeente, dan waarvoor hij bij de militie is opgetreden, zelfs in een vreemd land zijn.

Daarom en omdat het, o. a. met het oog op de vereischte aanteekening in de militieregisters, noodig is, dat de burgemeester der gemeente, waarvoor de inlijving plaats had, met het ontslag bekend zij, vorderde de redactie van art. 148 der wet van 1861 verandering. De toezending van de paspoorten aan de burgemeesters geschiedt, overeenkomstig de deswege gegeven administratieve voorschriften, door tusschenkomst van 's Konings commissaris in de provincie, voor welke de inlijving plaats had, opdat ook in de militieregisters, die ter provinciale griffie berusten, de noodige aanteekening van het ontslag kunne gehouden worden.

HOOFDSTUK XIV.

VAN DE GEVALLEN, WAARIN, BUITEN DIE VAN BEZWAREN TEGEN DE UITSPRAAK VAN DEN MILITIERAAD, DOOR GEDEPUTEERDE STATEN UITSPRAAK WORDT GEDAAN.

Art. 173. § 1. Zie de laatste alinea van de toelichting van § 2 van art. 27.

Op den militieplichtige, in art. 23 vermeld, is art. 173 niet van toepassing, al mocht zijn vader, moeder of voogd zijn aangifte ter inschrijving evenzeer verzuimd hebben. Ten zijnen aanzien is, blijkt het verzuim na de definitieve sluiting van het inschrijvingsregister of na den tijd, in art. 27 § 1 *b* vermeld, in elk geval te handelen overeenkomstig § 2 van evengenoemd artikel.

Hij, die binnen den wettelijken termijn ambtshalve is ingeschreven, staat, wat loting enz. betreft, gelijk met hem, wiens inschrijving plaats had op eigen aangifte of op die van vader, moeder of voogd. Niettemin is in eerstbedoeld geval de straf, op verzuim van aangifte gesteld, van toepassing op hem, die tot het doen der aangifte verplicht, deze niet gedaan heeft binnen den tijd en in de gemeente, in hoofdstuk II aangewezen.

§ 3. Deze bepaling is noodig met het oog op art. 175. Wierd omtrent de personen, in art. 173 bedoeld, uitspraak gedaan vóór het tijdstip, waarop de redenen van vrijstelling moeten bestaan hebben, het geval zou zich kunnen voordoen, dat aanwijzing tot den dienst plaats had van een militieplichtige, die, ware de uitspraak aangehouden, op evenvermeld tijdstip recht op vrijstelling zou hebben gehad. Dit recht niet te verkorten heeft, blijktens art. 162 der wet van 1861, ook in de bedoeling gelegen bij de samenstelling der wet.

§ 4. Hij, wiens aangifte ter inschrijving voor de militie verzuimd is in het jaar, dat aan het lichtingsjaar voorafgaat, of binnen den tijd, in § 1 *b* van art. 27 vermeld, kan vóór den dag, waarop de gewone loting voor de gemeente, waar hij had moeten zijn ingeschreven, een aanvang nam, opgehouden hebben ingezet en te zijn in den zin dezer wet. In dat geval is er, naar de beginselen,

waarvan bij deze voordracht is uitgegaan, geen militieplicht te vervullen en kan ook van toepassing van art. 173 geen sprake zijn. Dit belet echter niet de strafvervolging wegens verzuim van aangifte, daar verlies van het ingezetenschap na het tijdstip, waarop de aangifte had moeten geschied zijn, de straf, bij art. 209 bepaald, niet opheft.

Nam de loting, waarin hij, wiens aangifte ter inschrijving verzuimd werd, dadelijk of bij wijze van naloting begrepen zou zijn geweest indien dat verzuim niet was begaan, aanvang na het tijdstip, in art. 58 § 1 vermeld, dan kan de uitspraak van Gedeputeerde Staten eerst geschieden na den dag, waarop de gewone loting voor de betrokken gemeente begonnen is.

Art. 174. § 3 Persoonlijke verschijning van den militieplichtige voor Gedeputeerde Staten is in de gevallen, in deze paragraaf vermeld, deels overbodig, deels onmogelijk. Ook nu wordt in den regel zonder persoonlijke opkomst van den militieplichtige voor dat college, vrijstelling verleend, wanneer deze om andere redenen dan ziekelijke gesteldheid of gebreken of gemis van de vereischte lengte door of voor den nalatige wordt gevraagd en zijn recht daarop door de van zijnentwege ingediende bewijsstukken wordt gestaafd.

De bepaling van de artt. 161, 167, 172 en 178 der wet van 1861, dat de militieplichtige voor Gedeputeerde Staten wordt gebracht, belet menigmaal spoedige afdoening van zaken, onder anderen wanneer ziekelijke gesteldheid of gebreken de uitvoering van dat voorschrift onmogelijk maken.

Het voorschrift geeft daarmede vaak aanleiding tot noodelooze kosten van geleide enz voor het Rijk en tot geldelijk nadeel voor den militieplichtige, die, na vrijgesteld of van den dienst uitgesloten te zijn, op eigen kosten een, met het oog op zijn lichaams- of zielstoestand soms zeer bezwarende terugreis doen moet.

Deze redenen hebben er toe geleid, de bepalingen der wet van 1861 in dien zin te wijzigen, dat persoonlijke verschijning voor Gedeputeerde Staten slechts dan vereischt wordt, wanneer geen vrijstelling kan worden verleend op overgelegde stukken, of wanneer art. 61 niet moet worden toegepast. Volgens de voordracht zal in elk geval de militieplichtige wel door Gedeputeerde Staten worden opgeroepen, om op den tijd en de plaats, door hen bepaald, voor hen te verschijnen, doch die oproeping zal voor velen slechts zijn een kennisgeving van den dag, voor de behandeling hunner zaak bestemd en mitsdien van het tijdstip, waarop vrijstelling gevraagd en het recht daarop door overlegging van de vereischte bewijsstukken bewezen moet worden. Wordt aan de oproeping niet voldaan en is door of voor den militieplichtige niet, met overlegging van de vereischte bewijsstukken, vrijstelling van dienst gevraagd, of kan die vrijstelling niet worden verleend, dan zullen Gedeputeerde Staten zijn overbrenging voor hen, zoo noodig onder verzekerd geleide, kunnen bevelen, tenzij hij of wel verkeerde in het geval, bij art. 57 § 3 of bij art. 102 § 7, voorzien of wel voor altijd van den dienst moet worden uitgesloten.

Persoonlijke verschijning voor Gedeputeerde Staten van militieplichtigen, die niet op overgelegde bewijsstukken vrijgesteld kunnen of niet van den dienst uitgesloten moeten worden, is intusschen noodig, omdat hunne aanwijzing tot den dienst of hunne inlijving bij de militie afhankelijk is van hunne lichamelijke geschiktheid voor den dienst. In het onderzoek daaromtrent, zooveel dat onderzoek niet de lengte betreft, zal het bepaalde bij art. 57 § 3 en bij art. 102 § 7 een gewenschte vereenvoudiging brengen, die zoowel aan regelmatige afdoening van zaken als aan vermindering van noodelooze uitgaven voor den Staat en voor de belanghebbenden dienstbaar zal zijn.

Op dezen grond rust ook art. 201 van het ontwerp, dat voorgesteld wordt in navolging van art. 90, in beginsel overeenstemmende met art. 90 der wet van 1861. Eerstgenoemd artikel, dat om de reden, vermeld in de voorlaatste zinsnede der toelichting van § 2 van art. 125, niet op plaatsvervangers en nummerverwisselaars van toepassing is, zal inzonderheid te stade komen waar het geldt militieplichtigen, die zich in een der bedelaarsgestichten of in een gevangenis

bevinden buiten de provincie, voor welker aandeel zij zouden kunnen worden ingelijfd.

Art. 175. Hij, op wien art. 173 van toepassing is, staat bij hem, wiens aangifte ter inschrijving voor de militie overeenkomstig de wet plaats had, met betrekking tot het recht op vrijstelling in zóóver achter, dat de reden van vrijstelling moet hebben bestaan op het tijdstip, in art. 58 § 1 bepaald, en dat zij nog besta op den dag, in art. 174 § 1 bedoeld. Vrijstelling op grond van art. 50, *a* of *b*, kan echter uit den aard der zaak slechts beoordeeld worden naar en afhankelijk zijn van den toestand op het oogenblik, waarop het onderzoek plaats heeft. Lichamelijke geschiktheid toch van den militieplichtige is een voorwaarde voor zijn aanwijzing tot den dienst, blijkens art. 176 (art. 163 der wet van 1861).

Art. 177. Art. 165 der wet van 1861 maakt ten aanzien der inlijving van den nalatige een voorbehoud, met het oog op art. 70; niettemin bepaalt het, dat de nalatige de twee eerste jaren onder de wapenen moet worden gehouden, terwijl art. 123, 1°, hem, die zonder loting is ingelijfd en zijn eerste dienstjaar heeft volbracht, in de eerste plaats aanwijst voor het in werkelijken dienst blijvend gedeelte der militie.

Waar de wet beveelt, dat militieplichtigen bij wijze van straf voor verzuim gedurende twee jaren of gedurende den geheelen diensttijd onder de wapenen worden gehouden, kan, het werd reeds in de toelichting van § 2 van art. 65 opgemerkt, van dienstvervangende geen sprake wezen, wat de eersten betreft althans niet zoolang de twee jaren werkelijke dienst zijn volbracht. Om deze reden is bovenbedoeld voorbehoud in art. 177 niet opgenomen.

De verwijzing in § 2 naar art. 146 heeft ten doel te voorkomen, dat de wettelijke strafbepaling geacht kunne worden in den weg te staan aan ontheffing van den werkelijken dienst, wanneer daarop, volgens § 1 of 2 van evengenoemd artikel, aanspraak kan worden gemaakt, of redenen van billijkheid de toepassing van § 3 van dat artikel voor den geheelen of voor een gedeelte van den diensttijd wettigen.

Verzuim van aangifte ter inschrijving in het jaar, waarin zij had moeten geschieden, wordt in de meeste gevallen begaan door vergissing omtrent het jaar van geboorte. Niet zelden is dat verzuim aan anderen dan den militieplichtige zelve te wijten. De gebiedende bepaling van art. 165 der wet van 1861, dat de als nalatige ter inschrijving ingelijfde gedurende de twee eerste jaren onder de wapenen wordt gehouden, is zeer hard, wanneer het verzuim niet te kwader trouw is begaan of de ingelijfde zelf geen schuld er aan heeft. De thans ontbrekende bevoegdheid om hem, ten aanzien van het verlof, met de lotelingen te kunnen gelijkstellen, schijnt uit dien hoofde niet meer dan billijk. Men vindt haar in art. 178 van het ontwerp.

Is dat artikel toegepast, dan wordt hierdoor ook de bij de wet bedreigde straf van langeren werkelijken dienst opgeheven en, te gelijk daarmee, het bezwaar, dat anders aan het in de twee eerste jaren van den diensttijd vergunnen van dienstvervangende verbonden is.

De reden, waarom in § 3 gesproken wordt van den leeftijd van 25 jaren, niet van een reeds ontslagen lichter (art. 165, alin. 2, der wet van 1861), is dezelfde, die opgegeven is in de tweede zinsnede van de toelichting van § 2 van art. 48.

De derde alinea van art. 165 der wet van 1861 spreekt niet van ontslag van den plaatsvervanger, gesteld door den houder van het hoogste der voor de lichter in dienst gestelde nummers uit de betrokken gemeente. Niettemin is ontslag van den plaatsvervanger steeds geoordeeld in de bedoeling van den wetgever te liggen in elk geval, waarin de vervangene ten gevolge van de inlijving van een ander militieplichtige van dezelfde lichter recht op ontslag verkrijgt. § 4 van art. 177 is derhalve in overeenstemming met de practijk. Het ontslag is daarbij afhankelijk gesteld van het verlangen van den vervangene; een voorwaarde, waarvoor de gronden zijn opgegeven in de toelichting van art. 69.

Litteraire
Societät
's Gravenhage

Art. 178. Zie de vierde zinsnede der toelichting van art. 177.

Art. 179. Dit artikel vervangt art. 166 der wet van 1861.

Er is thans ook voorzien in het geval, dat de te vroege inschrijving ontdekt wordt vóór de loting. In dit geval is er geen reden om den te vroeg ingeschrevene op het inschrijvingsregister te handhaven en hem te begrijpen in de loting voor een lichte, waartoe hij naar zijn leeftijd niet behoort. De wet van 1861 laat de afvoering van het inschrijvingsregister niet toe, zoodra de tijd van reclame, bij art. 26 bepaald, verstreken is.

Art. 180. Strekt ter vervanging van de eerste zinsnede van art. 44 der wet van 1861.

Een openbare kennisgeving van den tijd en de plaats, voor de behandeling der zaak bepaald, is noodig, omdat de militieplichtige zijn woon- of verblijfplaats buitenslands kan hebben en de bezorging van het biljet, in § 3 bedoeld, bezwaar kan ondervinden. Laat de militieplichtige niets van zich hooren en is art. 61 niet op hem toe te passen, dan wordt hij eenvoudig tot den dienst aangewezen. Anders is het gelegen met de personen, in de artt. 173, 182, 186, 191 en 195 vermeld. Omtrent dezen kan geen uitspraak worden gedaan, zonder dat zij voor Gedeputeerde Staten zijn verschenen, tenzij ze vrijgesteld kunnen worden krachtens overgelegde bewijsstukken of in de termen van uitsluiting verkeerden. Daarom is, zooveel hen betreft, een openbare kennisgeving, als bij art. 180 § 2 is voorgescreven, niet noodig geacht. Niets belet echter dat ze geschiede, indien zij door Gedeputeerde Staten of den burgemeester doeltreffend wordt gecoördeneerd, het geen het geval kan zijn, wanneer de bezorging van den oproepingsbrief zwaarigheid ontmoet. Het oordeel hieromtrent schijnt aan het beleid van Gedeputeerde Staten of van den burgemeester te kunnen worden overgelaten.

Art. 181. Door de wijziging, bij dit art. in art. 46 der wet van 1861 gebracht, wordt twijfel voorkomen omtrent het tijdstip, waarop aan den daarbij bedoelden ingelijfde het ontslag behoort te worden verleend. Het eerste lid van de laatste zinsnede van art. 58 en het slot van art. 176 der wet van 1861 bevatten dezelfde bepaling, welke tijdens de behandeling dier wet uitdrukkelijk verklaard is ook bij art. 46 in de bedoeling van den wetgever te liggen.

De bepaling, dat de door de naloting volbrachte dienst voor de toepassing van art. 53, c, voor vijfjarigen dienst gerekend wordt, is voorgesteld omdat daarvoor hier in billijkheid dezelfde grond bestaat, die soortgelijke bepaling in het slot van art. 58 der wet van 1861 (art. 185, § 4, *in fine*, van het ontwerp) heeft doen opnemen. De latere inlijving van den naloteling is hier het gevolg niet van eigen toedoen, maar van verzuim der overheid.

Op § 2 van art. 181 is van toepassing de laatste alinea der toelichting van art. 177: zij stemt, wat de voorwaarde van het ontslag aangaat, overeen met art. 16 van het op 13 September 1877 ingediend wetsontwerp tot wijziging der militiewet.

Art. 183. § 2. Er kunnen gevallen voorkomen, waarin de militieplichtige zelf geen schuld heeft aan de overlegging van de ondeugdelijke stukken, in art. 60 vermeld. Daarom is bevoegdheid voorbehouden, om bij wijze van ontheffing de gestrengheid der wet te temperen en het vergunnen van dienstvervangingsmogelijk te maken. Op ontheffing kan overigens aanspraak worden gemaakt in het geval, bij § 1 of 2 van art. 146 aangewezen; een aanspraak, die, naar het voorkomt, evenmin als het recht op vrijstelling, wanneer men dit *tempore utili* heeft doen gelden, behoort te worden verbeurd.

Art. 185 § 5. In art. 58 der wet van 1861, waarvoor dit artikel in de plaats treedt, is niet bepaald wat geschieden moet, wanneer de lichte, waartoe de in § 5 bedoelde loteling volgens zijn leeftijd behoort, ontslagen is op het tijdstip, waarop hij ingelijfd zou moeten worden. Vandaar dat voor dit geval een gelijke bepaling wordt voorgesteld, als in de laatste zinsnede van art. 39 der wet (art. 48 § 2 van het ontwerp) wordt aangetroffen.

Art. 187. De toelichting van art. 175 is ook op dit artikel toepasselijk.

Art. 189. Ten aanzien van de toepassing van art. 146 geldt hier dezelfde reden, als in de derde zinsnede der toelichting van art. 177 en in de toelichting van art. 183 is opgegeven.

Hij, die volgens de einduitspraak gedurende de twee eerste jaren onder de wapenen moet blijven, kan, zoolang die dienstdtijd niet is volbracht, geen vergunning tot dienstvervanging bekomen, vermits dienstvervanging in werkelijkheid zou zijn een met art. 146 niet overeen te brengen wijze van opheffing van de wettelijke straf wegens het door den militieplichtige begaan verzuim.

Art. 191. Van de provincie waar hij moest worden ingelijfd' is gesproken met het oog op art. 125 § 2.

Art. 192. Zie de eerste zinsnede der toelichting van art. 189.

Moet de hier bedoelde persoon zijn ganschen dienstdtijd onder de wapenen worden gehouden, dan staat het middel van dienstvervanging voor hem niet open, dan na toepassing van art. 146 § 3.

Art. 193. Strekt om den inhoud der wet van 22 April 1864 (*Staatsblad* n°. 22) in den tekst der militiewet te voegen.

Art. 194 § 1. Zie de eerste zinsnede der toelichting van § 5 van art. 123.

§ 2. Ziekte of hechtenis kan de plaatsvervanger of nummervwisselaar belet hebben aan de oproeping te voldoen. Zijn herstel of invrijheidstelling kan spoedig op het ter inlijving bepaalde tijdstip gevolgd zijn. Geschiedt nu zijn inlijving vóór den tijd, tegen welken de vervangene ter aflevering is opgeroepen, dan vervalt de oproeping van dezen laatste. Het is noodig, dat de wet dit bepale, opdat de niet-toepasselijkheid van art. 191 buiten twijfel zij.

Art. 196. Dit artikel, waaromtrent verwezen wordt naar de toelichting van § 3 van art. 73, vervangt de artt. 176 en 177 der wet van 1861.

In § 2 is naar art. 146 verwezen, omdat ook hier omstandigheden kunnen voorkomen, die de toepassing van § 3 van dat artikel wettigen.

Op hem, die overeenkomstig § 2 van art. 196 is ingelijfd, is de tweede zinsnede der toelichting van art. 192 van toepassing.

Art. 197. Het geval heeft zich voorgedaan, dat ten gevolge van vergissing de militieraad geen uitspraak had gedaan omtrent een loteling. Het artikel strekt om, mocht zulk geval opnieuw voorkomen, daarin te kunnen voorzien op een bij de wet aangewezen wijze.

Art. 199. De redactie der beide eerste paragrafen van dit artikel stemt overeen met die van art. 181, waarvan de toelichting mitsdien hier slechts woordelijk zou kunnen worden herhaald.

Op § 3 is van toepassing de eerste alinea der toelichting van § 2 van art. 48.

Art. 200 § 1. Voorloopige uitsluiting van den dienst volgens art. 62 kan ten aanzien van hen, omtrent wie door Gedeputeerde Staten uitspraak is te doen, niet in aanmerking komen. Toch kunnen zij, die in de termen van voorloopige uitsluiting verkeerden, geen reden van vrijstelling hebben en niet lichamelijk ongeschikt zijn bevonden voor den dienst, niet tot den dienst of ter in-dienststelling worden aangewezen, of wel omdat hunne gevangenschap de inlijving belet, of wel omdat hunne tijdelijke ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen, niet toelaat hen tot dienst te verplichten; bovendien kan in het geval van art. 62 § 1 a het rechterlijk vonnis ten slotte toepassing van art. 61 vorderen. Om deze redenen schijnt voorloopige aanhouding van de uitspraak ten deze de aangewezen weg, voor zoover dienstplicht of in-dienststelling het gevolg zou moeten zijn van de uitspraak.

§ 2. Persoonlijke verschijning van de hier bedoelde militieplichtigen voor Gedeputeerde Staten is volkomen doelloos. In de practijk wordt zij ook nu niet gevorderd voor de toepassing van art. 182 der wet van 1861.

Art. 201. Zie de laatste zinsnede der toelichting van art. 174.

Art. 202. Dit artikel vervangt art. 164 der wet van 1861 en de artt. 85 en 86 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Staatsblad* n°. 46).

Ten aanzien van het ter visie leggen van de voor hooger beroep vatbare uitspraken van Gedeputeerde Staten en van de deswege te doene openbare kennisgeving, wordt verwezen naar de toelichting van art. 109.

Art. 203. In § 2 is van „minderjarig” niet, zooals onder anderen in § 5 van art. 98, van „ongehuwd” gesproken, omdat van de personen, waarvan bij hoofdstuk XIV gehandeld wordt, velen meerderjarig zullen zijn op het tijdstip, waarop te hunnen aanzien uitspraak wordt gedaan.

Art. 204. Zie de toelichting van art. 114.

De uitvoering van de uitspraak van Gedeputeerde Staten blijft volgens art. 113, in geval van beroep, tot aan de eindbeslissing geschorst. De tweede zinsnede van art. 180 der wet van 1861 maakt te dien aanzien een uitzondering voor de uitspraken betreffende vrijwilligers, lotelingen, plaatsvervangers en nummerverwisselaars, die niet ter inlijving waren opgekomen, en vrijgesteld op ongedingelijke attesten of bewijsstukken. Die uitzondering is niet wenschelijk. Tot de uitvoering behoort, behalve de inlijving of indienststelling van hem, wien de uitspraak geldt, onder andere ook het ontslag van den houder van het hoogste voor den dienst opgeroepen nummer van de lichte en uit de gemeente, waarvoor eerstbedoelde ten gevolge van de uitspraak ingelijfd werd. Indien nu die uitspraak in beroep niet wordt gehandhaafd en de ingelijfde mitsdien overeenkomstig 's Konings beslissing weder uit den dienst moet worden ontslagen, dan kan hij, wiens ontslag plaats had op grond van de uitspraak van Gedeputeerde Staten, niet opnieuw ter inlijving worden opgeroepen in de plaats van hem, wien ontslag is verleend uit kracht der Koninklijke beslissing. Ter voorkoming van zulke gevallen is het raadzaam, de bedoelde uitzondering niet in de wet op te nemen.

Art. 205. De derde zinsnede der toelichting van art. 210 doet de reden kennen, waarom het artikel wordt voorgesteld.

Art. 206. De Regeering is van oordeel, dat in de gevallen, in dit artikel aangeduid, de eene broeder het slachtoffer niet mag blijven van verzuim of nalatigheid van den ander, of van omstandigheden, welke den laatste gedurende eenigen tijd aan den dienst bij de militia onttrokken. In vele gevallen van den hier bedoelden aard is dan ook tot dusver door toepassing van de tweede zinsnede van art. 127 der wet van 1861 te gemoet gekomen aan de hardheid, voor den eerste in verderen dienstplicht gelegen, nadat ook zijn broeder bij de militia was ingelijfd.

Slechts in één geval, dat bij de laatste zinsnede van bovenvermeld artikel voorzien, schrijft de wet het ontslag voor van hem, wiens dienstplicht het gevolg is van de aan zijn broeder verleende, doch niet vernieuwde dienstontheffing.

Art. 28 van het op 13 September 1877 ingediend wetsontwerp tot wijziging der wet 1861 bevatte soortgelijke bepaling voor het geval, dat voorloopige uitsluiting van een later ingelijfden loteling oorzaak was van de aanwijzing tot den dienst en de inlijving bij de militia van een broeder. Die bepaling werd geoordeeld, door de billijkheid te worden gevorderd.

Niet alleen in dit geval (sub *d* van art. 206 opgenomen), maar ook in de gevallen, onder *a*, *b*, *c* en *e* van dat artikel vermeld, is zulke bepaling met betrekking tot hen, aan wie recht op ontslag wordt toegekend, in werkelijkheid slechts toepassing van den regel, bij § 1 van art. 52 gesteld.

De voorgedragen bepaling geldt dan ook alleen wanneer de ingelijfde recht op vrijstelling wegens broederdienst zou hebben gehad, ware zijn broeder of halve broeder bij de militia ingelijfd geweest op het tijdstip, waarop voor eerstgenoemden de reden van vrijstelling moest hebben bestaan.

Het ontslag wordt slechts verleend aan den vooringelijfden broeder of halven broeder, niet aan den voor dezen dienenden plaatsvervanger. Evenmin hier als in het geval, voorzien bij § 6 van art. 147, bestaat grond om de bepaling uit te strekken tot de plaatsvervangers. In beide gevallen geldt het niet een militieplichtige, die boven het contingent dient.

Het ontslag moet worden gevraagd. Voor het militair gezag is het niet mogelijk de gevallen te kennen, waarin het artikel toepassing kan vinden. Het spreekt vanzelf, dat hij, die op grond van dit artikel uit den dienst bij de militie wenscht te worden ontslagen, bij zijn aanvraag het bewijs moet leveren van het aanwezig zijn der twee vereischten, bij het artikel gesteld, namelijk het recht op vrijstelling wegens broederdienst en het ingelijfd zijn bij de militie van den broeder of van den voor dezen toegelaten plaatsvervanger.

§ 2 strekt ter voorkoming, dat in verzuim van aangifte ter inschrijving of in verdaging van de opkomst ter inlijving een middel gevonden worde om beiden van den dienst te bevrijden, door de toepassing te bevorderen van art. 146 § 1 of 2 op den nalatige en van art. 206 op zijn broeder of halven broeder, § 2 is overigens in overeenstemming met art. 54, § 1 e, daar, ware de laatste ingelijfde van den werkelijken dienst ontheven geweest tijdens zijn broeder aanspraak kon maken op vrijstelling, aan dezen toch geen vrijstelling wegens broederdienst kon zijn verleend.

Art. 207. Onder «alle beambten van politie» zijn begrepen zoowel zij die tot de 's Rijks- als zij die tot gemeente-politie behooren.

Op § 2 is van toepassing de eerste zinsnede der toelichting van § 2 van art. 63.

Art. 208. Zie de laatste zinsnede der toelichting van art. 60.

Het artikel wijst aan uit kracht waarvan de opnemng in de gevangenis geschiedt, en de autoriteit, van welke het bevel tot ontslag moet uitgaan. Art. 181 der wet van 1861 bevat daaromtrent geen bepaling. Het oordeel, of een militieplichtige, krachtens art. 174, 182, 186, 191 of 195 aangehouden, in hechtens moet blijven tot aan de eindspraak, schijnt te kunnen worden overgelaten aan 's Konings commissaris in de provincie, die, met de zorg voor de oproeping ter inlijving belast, het best kan nagaan of er al dan niet gevaar bestaat dat invrijheidstelling tot onttrekking aan den dienstplicht zal leiden.

HOOFDSTUK XV.

STRAFBEPALINGEN.

Art. 209 § 1. Zie het slot der derde en der vijfde zinsnede van de toelichting van art. 173.

Ten einde achteloosheid of onverschilligheid ten aanzien van de aangifte of opgaaf ter inschrijving zooveel mogelijk tegen te gaan en een geregelde inschrijving te bevorderen, is het noodig om, al kan de inschrijving nog in den loop des jaars of binnen de tweede dertig dagen, volgende op het verkregen ingezetenschap, gevraagd en gedaan worden, het verzuim van aangifte of opgaaf in Januari of in de eerste dertig dagen nadat de inschrijvingsplichtige ingezet is geworden, strafbaar te stellen. Er zou anders met betrekking tot personen, die een onbetwistbaar recht hebben op vrijstelling of voor altijd van den dienst uitgesloten moeten worden, geen reden bestaan, die tot het doen der aangifte drong.

De plaats, waar de inschrijving voor de militie moet geschieden, wordt, zooals reeds in de toelichting van art. 28 is opgemerkt, aangewezen door den toestand op 1 Januari van het inschrijvingsjaar, en voor hen, die op dien dag nog geen ingezetenen waren, naar dien van den dag, waarop het ingezetenschap werd verkregen.

Verlies van het ingezetenschap of overlijden van den inschrijvingsplichtige na Januari van het jaar, waarin de aangifte had moeten geschieden, of na de dertig dagen, volgende op het verkregen ingezetenschap, ontheft niet van de straf wegens verzuim van aangifte of opgaaf, tenzij, in het laatste geval, de verplichting tot aangifte alleen op den overledene rustte.

Niet-naleving van art. 19 van het Koninklijk besluit van 17 December 1861 (*Staatsblad* n°. 127) kan, naar de jongste jurisprudentie van den Hoogen Raad der Nederlanden omtrent de eischen, waaraan voor de toepassing van art. 1 der wet

Bijlage
 van het Wetboek
 van Straffen

van 6 Maart 1818 (*Staatsblad* n°. 12) algemeene maatregelen van inwendig bestuur moeten voldoen, geen aanleiding geven tot strafvervolging. De in art. 24 der wet van 1861 vermelde bestuurders worden bij art. 183 dier wet strafrechtelijk aansprakelijk gesteld voor verzuim van opgaaf. Er bestaat geen grond voor een uitzondering ten behoeve van anderen, die gelijke verplichting te vervullen hebben. Daarom is in § 1 van art. 209 in het algemeen gesproken van de opgaaf, in art. 23 bedoeld.

In den regel is het wenschelijk, dat de strafvervolging eerst ingesteld worde nadat door verloop van den tijd van reclame of door een uitspraak van het administratief gezag onherroepelijk vaststaat, dat hij, wiens aangifte of opgaaf ter inschrijving verzuimd is, werkelijk inschrijvingsplichtig was. Hierdoor wordt voorkomen, dat de beslissing van den rechter soms in strijd zij met die van het administratief gezag.

Niet in elk geval kan echter de strafvervolging afhankelijk zijn van de beslissing van laatstbedoeld gezag; zoodanige beslissing heeft b.v. niet plaats, wanneer de inschrijvingsplichtige overleden is of opgehouden heeft ingezet en te zijn in den zin dezer wet. In zulke gevallen moet het verzuim van aangifte of opgaaf ter inschrijving toch evenzeer strafrechtelijk vervolgbaar zijn. Daarom kon de strafvervolging hier niet, zooals bij art. 210 in de daar vermelde gevallen geschiedt, ondergeschikt worden gemaakt aan eenige beslissing van het administratief gezag, maar moet de toepassing der straf in de gevallen, bij art. 209 voorzien, afhangen van den uitslag van het onderzoek en het oordeel van den rechter.

§ 2. Het hier bepaalde is in overeenstemming met art. 51 van het nieuwe strafwetboek.

§ 3. De uitzondering, hier gemaakt, is in verband te beschouwen met art. 179; zij komt te gemoet aan een onbillijkheid, welke nu het gevolg is van het gemis, in art. 166 der wet van 1861, van een verwijzing naar art. 183. Waar aangifte geschiedde ter inschrijving voor een vroeger lichting, dan waarvoor zij had moeten worden gedaan, valt aan een bedoeling tot onttrekking aan den militieplicht niet te denken.

Art. 210. De voorgestelde strafbepaling is noodig, ten einde te voorkomen, dat iemand straffeloos de vervulling van zijn verplichtingen ten aanzien der militie eigendunkelijk en wellicht ten nadeele van derden uitstelt. De straf behoort echter in billijkheid alleen te worden toegepast op hem, die niet door omstandigheden, van zijn wil onafhankelijk, belet is geweest zich bij den burgemeester zijner gemeente aan te melden of aan de oproeping ter aflevering en inlijving te voldoen. Wanneer het administratief gezag onherroepelijk beslist heeft, dat het verzuim het gevolg is geweest van omstandigheden, onafhankelijk van den wil des militieplichtigen, dan moet dit punt als uitgemaakt beschouwd en mitsdien geen straf opgelegd kunnen worden. Heeft daarentegen het administratief gezag zulke beslissing niet genomen, hetzij omdat jaartoe geen aanleiding bestond, hetzij omdat het geen of geen voldoende grond vond voor deze beslissing, dan behoort het oordeel, of er al dan niet geldige redenen voor het verzuim hebben bestaan, aan den rechter te verblijven.

De bepaling, dat de straf ook wordt uitgesproken tegen hem, die bij de eindspraak niet tot den dienst is aangewezen, van den dienst is uitgesloten of lichamelijk ongeschikt is bevonden, strekt ter bevordering, dat in elk geval een drijfveer besta, om aan art. 63 § 1 te voldoen of om ter inlijving op te komen. De wetenschap, dat men niet tot dienst bij de militie verplicht kan worden, zou anders allicht in onverschilligheid ten aanzien van den militieplicht doen vervallen.

Omdat alleen dan, wanneer niet reeds door het administratief gezag beslist is, dat voor het niet verschijnen voor den burgemeester of voor het achterblijven bij de aflevering en inlijving geldige redenen hebben bestaan, grond is tot strafvervolging, is bij art. 205 van het ontwerp voorgesteld, aan 's Konings commissaris in de provincie de verplichting op te leggen, alleen van die eindspraken aan

het openbaar ministerie kennis te geven, welke niet beslissen, dat omstandigheden, van den wil der militieplichtigen onafhankelijk, deze hebben belet zich bij den burgemeester te vervoegen of aan de oproeping ter aflevering en inlijving te voldoen. De strafvervolging wordt eerst ingesteld nadat het administratief gezag een eindbeslissing heeft genomen. Dit is wenschelijk, omdat anders de dienstplichtige nalatige strafrechtelijk vervolgd en bij verstek veroordeeld zou kunnen worden, alvorens hij in de gelegenheid is geweest, zich bij voornoemd gezag omtrent de reden van zijn achterblijven te verantwoorden.

Met betrekking tot hen, die den leeftijd van veertig jaren hebben volbracht en uit dezen hoofde volgens art. 200 van den dienst zijn vrijgesteld, geschiedt in geen geval door het administratief gezag een onderzoek naar de reden van hun achterblijven. De gunstige bepaling der wet ten aanzien van hun dienstplicht schijnt voor dezen ook te moeten worden uitgestrekt tot de toepasselijkheid der straf. Daarom wordt bij het laatste lid van § 2 bepaald, dat geen straf wordt uitgesproken tegen hem, op wien art. 200 is toegepast.

Art. 211. Dit artikel strekt mede om te voorkomen, dat militieplichtigen, die recht op vrijstelling hebben, voor altijd van den dienst moeten worden uitgesloten, of lichamelijk ongeschikt bevonden worden voor den dienst, straffeloos eigendunkelijk geen gevolg geven aan de hier bedoelde oproeping.

Voor hen, die niet voldaan hebben aan de oproeping, in art. 186, 191 of 195 bedoeld, wordt een zwaardere straf voorgesteld, omdat die oproeping het gevolg is van een voorafgegaan verzuim in de nakoming van wettelijke verplichtingen, die de nalatige *persoonlijk* moest vervullen en tegen de niet-naleving waarvan bij art. 210 straf is bedreigd.

De straf behoort slechts te worden opgelegd in geval Gedeputeerde Staten een bevel van medebrenging hebben uitgevaardigd, omdat, werd de militieplichtige op grond van tijdig ingeleverde bewijsstukken vrijgesteld, Gedeputeerde Staten geacht moeten worden, in zijn niet-verschijning voor hen te hebben berust.

Het oordeel, of voor het niet voldoen aan de oproeping al dan niet geldige redenen hebben bestaan, moet ten deze aan den rechter worden overgelaten, omdat hieromtrent geen beslissing door het administratief gezag valt te nemen.

Gedeputeerde Staten zullen, met het oog op het artikel, aan het openbaar ministerie moeten kennis geven telkens wanneer zij ten aanzien van een nalatige een bevel van medebrenging hebben uitgevaardigd.

Art. 212. Strekt ter vervanging van art. 185 der wet van 1861, en is in overeenstemming met art. 206 van het nieuwe strafwetboek.

Art. 213. Evenals in het geval van art. 211 kan het oordeel omtrent de redenen van niet-voldoening aan de hier bedoelde verplichtingen slechts aan den rechter zijn overgelaten.

Wat de bedreigde straf betreft, is het artikel in overeenstemming met art. 444 van het nieuwe strafwetboek.

Art. 214. De woorden »voor zoover de handeling niet strafbaar» is volgens het Wetboek van Strafrecht, in *c* van het artikel, zijn noodig geacht, omdat het feit kan vallen in art. 376, 2°. van dat Wetboek.

Art. 215. Art. 49 der wet van 27 April 1820 (*Staatsblad* n°. II) bevatte een strafbepaling tegen hen, op wier getuigenis attesten of certificaten in zake de nationale militie waren afgegeven, in geval hunne getuigenis later bevonden werd met de waarheid niet overeenkomstig te zijn.

In de tegenwoordige wet is zoodanige strafbepaling niet opgenomen. Het gevolg daarvan is geweest, dat bij arrest van den Hoogen Raad van 29 Maart 1865 (*Nederl. Regtspraak*, LXXIX, 41,422) is beslist, dat noch tegen dengene, die een valsche of onware getuigenis heeft afgelegd ter verkrijging van een bewijsstuk als bedoeld in artt. 11, 53 of 60 der militiewet, noch tegen hem, die des bewust van zoodanig stuk gebruik heeft gemaakt, rechtsingang kan worden verleend, als vallende deze feiten niet onder het bereik van het Wetboek van Strafrecht.

Het schijnt alzoo noodig, dat in deze leemte worde voorzien.

De voorgestelde straf is gelijk gesteld met die, tegen soortgelijk misdrijf in de artt. 161 en 164 van het Wetboek van Strafrecht (*Code Pénal*) bedreigd.

Art. 216. De voorgestelde bepalingen zijn in overeenstemming met de artt. 10, alin. 2, 18 alin. 1, 21, 23, alin. 1, en 88 van het nieuwe strafwetboek.

OVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN.

Art. 218. Deze bepaling wordt geboden door de billijkheid jegens hen, die, bleef de wet onveranderd, recht op ontslag zouden hebben gehad bij inlijving van de achtergeblevenen.

Om de reden, in de toelichting van art. 69 vermeld, is het ontslag afhankelijk gesteld van het verlangen van de lotelingen, die recht op ontslag verkregen.

Art. 219. Zie de zesde en zevende zinsneden der toelichting van de artt. 6 en 7.

De Regeering moet, terwijl zij nog over vijf geoeffende lichteningen kan beschikken, bevoegdheid hebben, de inlijving en oefening van de nieuwe lichteningen te vervroegen, wanneer het geval van oorlog of andere buitengewone omstandigheden daartoe aanleiding geven. De oefening van die lichteningen kan dan reeds ver gevorderd zijn op het tijdstip, waarop de oudste lichteningen, in gewone omstandigheden, recht op ontslag heeft.

Art. 220. Strekt ter voorkoming van de menigvuldige herhalingen, die noodig zouden zijn, wierden in elk der ten deze in aanmerking komende artikelen de woorden »bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur» opgenomen.

Hetgeen verder bij de wet aan regeling of bepaling bij Koninklijk besluit is overgelaten, is niet van aard om het voorwerp van een algemeenen bestuursmaatregel te zijn.

Art. 221. Eene gewijzigde militiewet kan niet anders dan met een nieuw jaar worden ingevoerd.

Het tijdstip van inwerkingtreding kan niet vroeger dan 1 Januari 1882 zijn, met het oog op de algemeene maatregelen van inwendig bestuur, die ter uitvoering van de wet moeten worden uitgevaardigd.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

De Minister van Oorlog,
REUTHER.

De Minister van Marine,
TAALMAN KIP.

STAAT

aanwijzende de vermindering (het verloop) van de lichteningen der nationale militie van 1863 tot en met 1879, bij de militie te land ingelijfd.

Van nevensgemeld aantal ingelijfde miliciens bevonden zich nog als zoodanig in de sterkte der verschillende korpsen op 30 April.

Lichting.	Aantal ingelijfde miliciens.																	
	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	1881.
1863	8 627	7544	7522	7369	7151	7029	7398											
1864	9 102		8326	8057	7809	7604	7398											
1865	10 024			9102	8682	8452	8228	8085										
1866	10 030				8938	8583	8410	8231	8048									
1867	10 202					9024	8740	8559	8318	8265								
1868	10 282						9535	9223	8999	8799	8651							
1869	10 343							9620	9266	9041	8832	8696						
1870	10 330								9638	9286	9107	8802	8736					
1871	10 307									9650	9338	9046	8765	8726				
1872	10 309										9348	9078	8856	8787	8638			
1873	10 275										9469	9153	8907	8718	8638	8733		
1874	10 246											9583	9368	9043	8792	8802		
1875	10 263												9611	9301	9043	8802		
1876	10 208													9543	9256	9042		
1877	10 278														9606	9319		
1878	10 172															9548		
1879	10 294																	

TOELICHTING.

Stel dat gedurende vijf jaren wordt gelicht een getal van a miliciens voor de landmacht, dan is de oudste lichting na vijf jaren verminderd met $16,7$ pct., en dus sterk $a - \frac{16,7}{100} a$; de daarop volgende lichting is in de vier jaren na de inlijving verminderd met $15,5$ pct., en dus sterk $a - \frac{15,5}{100} a$; de lichting, die drie jaren in dienst is geweest, is verminderd met $13,1$ pct., en bedraagt dus $a - \frac{13,1}{100} a$; de daaropvolgende lichting is in de 2 jaren na de inlijving verminderd met $10,7$ pct., en dus sterk $a - \frac{10,7}{100} a$; eindelijk de jongste lichting verliest in het eerste jaar na de inlijving $7,6$ pct., en bedraagt dus $a - \frac{7,6}{100} a$ miliciens.

De vijf lichtingen moeten gezamenlijk sterk zijn 51 400 man. Men krijgt dus de hiernevensstaande vergelijking, waaruit volgt $a = 11 778$ miliciens, het aantal dat jaarlijks moet worden gelicht om na verloop van vijf jaren steeds 51 400 miliciens (waaronder 300 non-valeurs, wegens ontheffing van den werkelijken dienst) bij de landmacht in dienst te hebben.

VERMINDERING.

Een jaar na de inlijving	Twee jaar na de inlijving		Drie jaar na de inlijving		Vier jaar na de inlijving		Vijf jaar na de inlijving			
	in aantal.	in %.	in aantal.	in %.	in aantal.	in %.	in aantal.	in %.		
1883	12,5		1105	12,8	1258	14,5	1476	17,1	1598	18,5
776	8,5		1045	11,4	1293	14,2	1498	16,4	1704	18,7
922	9,1		1342	13,3	1572	15,6	1796	17,9	1939	19,3
1092	10,8		1447	14,4	1620	16,1	1799	17,9	1982	19,7
1178	11,5		1462	14,3	1643	16,1	1884	18,4	1937	18,9
747	7,2		1059	10,2	1283	12,4	1483	14,4	1631	15,8
723	6,9		1077	10,4	1302	12,5	1511	14,6	1647	15,9
692	6,6		1044	10,1	1223	11,8	1328	14,7	1594	15,4
687	6,3	7,6	969	9,4	1261	12,2	1342	14,9	1581	15,3
684	5,1		961	9,3	1236	11,9	1453	14,0	1522	14,7
680	7,8		1122	10,9	1368	13,3	1557	15,1	1637	15,9
634	6,4		878	8,5	1203	11,7	1454	14,1	1513	14,7
605	6,3		964	9,3	1222	11,9	1463	14,2	1515	14,7
672	6,5		952	9,3	1166	11,4	1402	13,7		
624	6,5		959	9,3	1191	11,5				
591	6,1		933	9,1						
	5,7									

$a - \frac{16,7}{100} a$

$a - \frac{15,5}{100} a$

$a - \frac{13,1}{100} a$

$a - \frac{10,7}{100} a$

$a - \frac{7,6}{100} a$

$5 a - \frac{63,6}{100} a = 51 400$

$4,364 a = 51 400$

$a = 11 778$

VERLOOP DER MILITIE.

Bij inlijving 11 778, na vijf jaren 9 811
 " " 11 778, " vier " 9 952
 " " 11 778, " drie " 10 235
 " " 11 778, " twee " 10 517
 " " 11 778, " een jaar 10 882

Te zamen 58 890 51 397

Geheel verloop 7493 hoofden of 12,7 pct.

REGELING VAN DE SCHUTTERIJEN.

ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM III, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat regeling van de schutterijen door de Grondwet wordt gevorderd;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

ART. 1. Alle mannelijke ingezetenen van het Rijk, die op 1 Januari van het jaar hun een en twintigste jaar waren ingetreden, zijn, overeenkomstig de bepalingen van deze wet, tot den dienst bij de schutterijen verplicht.

ART. 2. § 1. Voor ingezetenen wordt gehouden:

a. hij, die gedurende de laatste achttien maanden binnen het Rijk in Europa zijn gewoon verblijf gehouden heeft;

b. hij, die ter zake van 's lands dienst in de koloniën of bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen of in een vreemd land gewoon of verblijf gehouden en onmiddellijk na ontslag uit 's lands dienst en terugkeer hier te lande zijn gewoon verblijf binnen het Rijk in Europa gevestigd heeft.

§ 2. Hij, die den leeftijd van 23 jaren heeft bereikt, en hij, die gehuwd of weduwnaar is, wordt gerekend zijn gewoon verblijf binnen het Rijk in Europa te hebben, wanneer hij daar in den zin van het Burgerlijk Wetboek zijn woonplaats heeft. Deze bepaling geldt niet voor den onder curatele gestelde, die zijn gewoon verblijf niet binnen het Rijk in Europa heeft.

§ 3. Voor ingezetenen wordt niet gehouden:

a. hij, die in de koloniën of bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen of in een vreemd land een landsbediening bekleedt en zich binnen het Rijk in Europa met verlof bevindt;

b. de vreemdeling, die binnen het Rijk in Europa diplomatieke of consulaire functiën voor een vreemde mogendheid uitoefent.

§ 4. Voor vreemdeling in den zin der vorige zinsnede wordt gehouden hij, die

den staat van Nederlander niet bezit volgens de wet tot uitvoering van art. 7 der Grondwet.

ART. 3. § 1. De dienst bij de schutterijen duurt tien jaren, welke gerekend worden te zijn aangevangen met 1 Januari van het jaar van inlijving bij de schutterijen. Is de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden, zoo kan een wet, jaarlijks te vernieuwen, de leden der schutterijen tot langer dienst verplichten.

§ 2. De tijd bij de militie, bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, of bij de schutterijen hier te lande of bij die in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën in dienst doorgebracht na het voleindigen van het achttiende levensjaar, komt in mindering van den diensttijd, in het eerste lid van § 1 van dit artikel bepaald. De tijd, gedurende welken men van den werkelijken dienst bij de militie of krachtens deze wet van den dienst bij de schutterijen ontheven of ingevolge de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) bij de reserve der schutterij geplaatst is geweest, blijft bij de berekening van dien diensttijd buiten aanmerking.

§ 3. Behoudens het geval in het tweede lid van § 1 van dit artikel voorzien, en de uitzonderingen bij deze wet gemaakt, houdt voor de ingelijfd en bij de schutterijen de dienstplicht op met 31 December van het jaar, waarin zij den gevorderden diensttijd of hun 30ste jaar hebben volbracht, in het laatste geval al hebben zij den gevorderden diensttijd niet vervuld.

§ 4. Zij, die als officier bij de schutterijen dienen, zijn evenwel slechts van dienstplicht ontheven met de dagteekening van Ons besluit, waarbij hun ontslag is verleend, of met den dag, bij Ons besluit voor den ingang van het ontslag bepaald.

ART. 4. § 1. Ieder, voor den dienst geschikt, doch niet of nog niet verplicht om bij de schutterijen te dienen, kan daarbij als vrijwilliger, doch voor niet minder dan voor twee jaren, of, is de schutterij mobiel verklaard, voor zoolang zij tot dienst ter verdediging des Vaderlands is geroepen, worden toegelaten.

§ 2. De toelating geschiedt door den commandant der schutterij of, is de schutterij mobiel verklaard, door hem, die daartoe door of vanwege Onzen Minister van Oorlog is aangewezen. De toelating kan door hem, door wien zij gedaan werd, ten allen tijde worden ingetrokken.

§ 3. Minderjarigen worden niet als vrijwilliger bij de schutterijen toegelaten, dan na overlegging van een schriftelijke toestemming van hem of haar, die de vaderlijke macht of de voogdij uitoefent.

§ 4. Hij, die als vrijwilliger optreedt, verbindt zich tot alle diensten, van de schutterij, waarbij hij als vrijwilliger is toegelaten, gevorderd. De bepalingen, in hoofdstuk XV dezer wet vervat, zijn op hem van toepassing.

§ 5. Bij verandering van woonplaats gedurende den tijd, waarvoor hij verbonden is, blijft hij, tenzij hij verkeert in het geval, bij § 8 van dit artikel voorzien, tot die schutterij behooren, zoolang zijn toelating niet is ingetrokken.

§ 6. Op hem, die als vrijwilliger toegelaten is, zijn desniettemin de bepalingen dezer wet, de schutterplichtigen in het algemeen betreffende, van toepassing zoodra hij schutterplichtig of dienstplichtig wordt.

§ 7. Moet hij uit dezen hoofde bij de schutterijen ingelijfd of in dienst gesteld worden, dan wordt hij niet meer als vrijwilliger aangemerkt. Zijn inlijving of indienststelling heeft verlies van graad niet ten gevolge.

§ 8. Wanneer iemand, die als vrijwilliger bij een schutterij dient, in dienst is getreden bij de militie, bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, of bij het leger hier te lande, of zich verbonden heeft voor den krijgsvolk in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, of toegelaten is hetzij als adelborst of als cadet op een van 's Rijks militaire scholen, hetzij om van Rijkswege of in een van 's Rijks inrichtingen voor den militairen geneeskundigen of pharmaceu-

tischen dienst of tot militairen paardenarts te worden opgeleid, dan wordt daarvan, binnen veertien dagen na de indiensttreding, verbintenis of toelating, door de autoriteit, daartoe door het hoofd van het betrokken departement van algemeen bestuur aan te wijzen, kennis gegeven aan den commandant der schutterij, bij welke hij dient.

§ 9. Door de indiensttreding, verbintenis of toelating, in de vorige paragraaf bedoeld, vervalt de toelating als vrijwilliger bij de schutterij.

ART. 5. Er is een commissie voor de schutterij in elke gemeente en een schuttersraad bij elk schutterkorps.

ART. 6. Behoudens de uitzonderingen bij deze wet gemaakt, zijn alle volgens haar en de te harer uitvoering door Ons gegeven voorschriften over te leggen of gevorderde stukken en uit te reiken beschikkingen, zoo in als buiten rechten, alsmede de aanvragen om ontslag uit den dienst bij de schutterijen en de beschikkingen daarop, vrij van zegel, van leges, van registratie, van kosten van legalisatie, van de rechten bedoeld in art. 2 der wet van 23 April 1879 (*Staatsblad* n°. 72) en van schrijffloer voor griffiers van rechterlijke colleges.

ART. 7. § 1. De openbare kennisgevingen, volgens deze wet te doen, geschieden bij aanplakking ter plaatse voor aanplakking van openbare kennisgevingen bij gemeentelijke verordening aangewezen of, bij gemis van zulke aanwijzing, ter plaatse waar de aanplakkingen vanwege het gemeentebestuur plegen te worden gedaan.

§ 2. Omtrent hetgeen de openbare kennisgevingen moeten vermelden, kunnen door Ons voorschriften worden gegeven.

HOOFDSTUK II.

VAN DE INSCHRIJVING VOOR DE SCHUTTERIJEN.

ART. 8. § 1. Voor de schutterijen worden ingeschreven alle mannelijke ingezetenen:

a. die op 1 Januari van het jaar hun 21ste jaar waren ingetreden;

b. die na 1 Januari van dat jaar ingezetenen zijn geworden, voor zoover zij hun 30ste jaar niet hebben volbracht, om het even of zij reeds vroeger ingeschreven werden en ten gevolge van verlies van het ingezetenschap of om andere redenen tijdelijk opgehouden hadden schutterplichtig te zijn.

§ 2. Behoudens het bepaalde bij § 3 van dit artikel worden voor de schutterijen niet ingeschreven:

a. zij, die in dienst zijn bij de militie, bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, of bij het leger hier te lande, of zich verbonden hebben voor den krijgsveld in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, of adelborst of scheepsklerk bij de zeemacht of cadet zijn op een van 's Rijks militaire scholen, of van Rijkswege of in een van 's Rijks inrichtingen hetzij voor den militairen geneeskundigen of pharmaceutischen dienst, hetzij tot militairen paardenarts worden opgeleid;

b. zij, die zich in hechtenis bevinden;

c. zij, die reeds vroeger bij einduitspraak ingevolge art. 3, § a of b, der wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) van den dienst bij de schutterijen onvoorwaardelijk vrijgesteld of daarvan, krachtens art. 4 der wet, uitgesloten, of wel uit kracht van deze wet van den dienst bij de schutterijen vrijgesteld of uitgesloten zijn;

d. zij, die bij einduitspraak voor altijd van den dienst bij de militie uitgesloten zijn.

§ 3. Ten aanzien van de personen onder a en b van dit artikel vermeld, geschiedt, voor zoover zij op het tijdstip van hun ontslag uit den dienst bij de militie of uit 's lands dienst of op dat hunner invrijheidstelling hun 30ste jaar

niet hadden volbracht, de inschrijving zoodra zij, na ontslag of invrijheidstelling, hun gewoon verblijf binnen het Rijk in Europa gevestigd hebben.

ART. 9. § 1. Ieder, die moet worden ingeschreven en op 1 Januari van het jaar ingezet was, is, behoudens de uitzonderingen bij de §§ 4, 5 en 6 van dit artikel gemaakt, verplicht zich bij burgemeester en wethouders der gemeente, in art. 10 vermeld, ter inschrijving aan te geven in Februari.

§ 2. Ieder, die moet worden ingeschreven en na 1 Januari van het jaar ingezet geworden is, of op wien, tijdens de aangifte ter inschrijving had moeten geschieden, art. 8, § 2 *a* of *b*, van toepassing was, is, behoudens de uitzonderingen bij de §§ 4, 5 en 6 van dit artikel gemaakt, verplicht zich bij burgemeester en wethouders der gemeente, in art. 10 vermeld, ter inschrijving aan te geven binnen dertig dagen nadat hij ingezet geworden is, of, in het geval bij § 3 van art. 8 voorzien, binnen dertig dagen nadat hij zijn gewoon verblijf binnen het Rijk in Europa gevestigd heeft.

§ 3. Is de laatste dag van den tijd, bij de twee vorige paragrafen tot het doen der aangifte bepaald, een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan moet de aangifte uiterlijk daags te voren plaats hebben.

§ 4. Heeft de persoon, in § 1 of 2 van dit artikel bedoeld, den leeftijd van 23 jaren niet volbracht en is hij niet gehuwd of weduwnaar, dan is, in geval zijner verhindering, zijn vader of, zoo deze overleden is of ontbreekt, zijne moeder of, zoo beiden overleden zijn of ontbreken, zijn voogd tot het doen van de vereischte aangifte verplicht, indien vader, moeder of voogd binnen het Rijk in Europa woont.

§ 5. Is hij, die volgens § 1 of 2 van dit artikel ter inschrijving moet worden aangegeven, onder curatele gesteld, dan geschiedt de aangifte door den curator of bewindvoerder, indien deze binnen het Rijk in Europa woont.

§ 6. Onverminderd het bepaalde bij de §§ 4 en 5 van dit artikel, worden zij, die in een krankzinnigen-, doofstommen-, blinden- of bedelaarsgesticht of in een kolonie van weldadigheid zijn opgenomen, overeenkomstig § 1 of 2 en § 3 van dit artikel ter inschrijving opgegeven door de bestuurders van het gesticht of van de kolonie.

§ 7. Bij verhindering van hem of haar, die volgens § 1, 2, 4 of 5 van dit artikel tot het doen der aangifte verplicht is, kan de aangifte geschieden door een gemachtigde.

§ 8. Burgemeester en wethouders kunnen overlegging vorderen van een uitreksel uit de geboorte-akte van den ter inschrijving aangegeven persoon, wanneer zijn geboorte niet in hunne gemeente plaats had. Zoolang dat stuk niet is overgelegd, wordt de aangifte beschouwd als niet geschied.

§ 9. Omtrent den vorm der opgaaf, in § 6 van dit artikel bedoeld, omtrent de daarbij over te leggen stukken, omtrent de wijze, waarop van de gedane aangifte of opgaaf blijken moet, en omtrent de kennisgeving van de inschrijving aan den ingeschrevene in het geval, bij § 6 voorzien, worden door Ons voorschriften gegeven.

ART. 10. § 1. De inschrijving geschiedt door burgemeester en wethouders der gemeente, waar de schutterplichtige zijn gewoon verblijf heeft of had op 1 Februari van het jaar, in het geval, bij § 1 van art. 9 voorzien, en in het geval, in § 2 van dat artikel vermeld, op den dag volgende op dien, waarop de schutterplichtige ingezet geworden is of zijn gewoon verblijf binnen het Rijk in Europa gevestigd heeft.

§ 2. Art. 2 § 2 is hierbij van toepassing.

§ 3. Bij afwisselend verblijf in meer dan één gemeente geschiedt de inschrijving in de meest bevolkte.

§ 4. Voor hen, die opgenomen zijn in een krankzinnigen-, doofstommen-, blinden- of bedelaarsgesticht of in een kolonie van weldadigheid, geldt de gemeente, waar het gesticht of de kolonie gevestigd is, voor de plaats van gewoon verblijf.

§ 5. De inschrijving van hen, bedoeld in § 2 van art. 9, wordt gedaan in het register van het jaar, waarin de aangifte of opgaaf heeft plaats gehad.

ART. 11. § 1. De schutterplichtige, die zelf de aangifte te zijner inschrijving doet, wordt gemeten; hij geeft de redenen van vrijstelling, ontheffing of uitsluiting op, die hij meent te hebben, zomede of hij bij de militie, bij de zee-macht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger of bij de schutterijen hier te lande of bij het krijgsvolk of bij de schutterijen in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën gediend heeft, en zoo ja, hoe lang, bij welk korps en in welken rang of graad.

§ 2. Voor den schutterplichtige, die niet zelf de aangifte te zijner inschrijving doet, kunnen deze opgaven worden gedaan door hem of haar, die de aangifte doet.

§ 3. Verzuim van de opgaaf der redenen van vrijstelling, ontheffing of uitsluiting verkort het recht op vrijstelling of ontheffing of de toepassing van art. 28 niet.

ART. 12. Jaarlijks, in de tweede helft van Januari, geschiedt, ten minste twee malen, door den burgemeester een openbare kennisgeving, waarbij de verplichting tot het doen van aangifte of opgaaf ter inschrijving voor de schutterij in het jaar wordt herinnerd.

ART. 13. § 1. Het inschrijvingsregister is ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 2. Het wordt op den laatsten dag van Februari van het jaar van inschrijving, des namiddags ten vier ure, gesloten. Is die dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan geschiedt de sluiting daags te voren.

§ 3. De sluiting wordt op het register vermeld en door de onderteekening van den burgemeester en den secretaris bekrachtigd.

§ 4. Na die sluiting worden geen andere personen meer ingeschreven dan die, in § 2 van art. 9, in art. 15, in § 2 van de artt. 17, 30 en 31 en in § 3 van art. 47 vermeld, en zij, wier inschrijving bij uitspraak van Gedeputeerde Staten of van Ons is bevolen.

ART. 14. § 1. Het register wordt den tweeden Maandag in Maart op de secretarie der gemeente voor elk ter lezing nedergelegd en blijft tot dat einde aldaar liggen gedurende de vijf daaropvolgende dagen.

§ 2. Van de nederlegging geschiedt door den burgemeester openbare kennisgeving.

§ 3. Voorschriften, hoe na afloop van den tijd, in § 1 van dit artikel vermeld, met het register moet worden gehandeld, en omtrent de in dat register te doene aantekeningen worden door Ons gegeven, voor zoover daarin niet bij de wet is voorzien.

ART. 15. § 1. Hij, wiens aangifte of opgaaf ter inschrijving of wiens inschrijving verzuimd is, wordt, zoodra dit blijkt, ongeacht zijn leeftijd, door burgemeester en wethouders ambtshalve ingeschreven in het laatst opgemaakte inschrijvingsregister.

§ 2. Burgemeester en wethouders geven daarvan terstond kennis aan den ingeschrevene, alsmede in geval van verzuim der opgaaf, in § 6 van art. 9 bedoeld, aan de bestuurders van het gesticht of van de kolonie, in die zinsnede vermeld.

ART. 16. Hij, die te recht in een gemeente is ingeschreven, blijft tot de voor de schutterij ingeschrevenen van die gemeente behooren, al verandert hij van woonplaats tusschen het tijdstip van inschrijving en dat, waarop omtrent zijn dienstplicht bij einduitspraak is beslist, mits hij niet opgehouden hebbe ingezet en te zijn volgens art. 2, of niet in het geval gekomen zij, bij art. 8 § 2 a voorzien.

ART. 17. § 1. Van een ingeschrevene, die vóór dat omtrent zijn dienstplicht door de commissie voor de schutterij is beslist, opgehouden heeft ingezet en te zijn volgens art. 2, of in het geval is gekomen, voorzien bij art. 8 § 2 a, of

blijkt bij vergissing ingeschreven te zijn vroeger dan in het jaar of in een andere gemeente dan die, waarin de inschrijving had moeten geschieden, wordt de naam op het inschrijvingsregister doorgehaald, met vermelding van de reden der doorhaling.

§ 2. Had de inschrijving bij vergissing vroeger dan in het jaar of in een andere gemeente plaats dan die, waarin zij had moeten zijn gedaan, dan wordt de schutterplichtige, op wiens inschrijving de vorige paragraaf werd toegepast, wanneer daartoe aanleiding bestaat, ambtshalve ingeschreven in het register van het jaar of van de gemeente, waarin de inschrijving had moeten geschieden.

§ 3. Burgemeester en wethouders geven van die inschrijving en van de reden, waarom zij plaats had, terstond kennis aan den schutterplichtige, alsmede, geschiedde in oorspronkelijke inschrijving ten gevolge der opgaaf, in § 6 van art. 9 bedoeld, aan de bestuurders van het gesticht of van de kolonie, in die paragraaf vermeld.

§ 4. Is een ingeschrevene voor of een ingelijfde bij de schutterij overleden, dan geeft de ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente, waar het overlijden plaats had, daarvan binnen drie dagen na de bij hem gedane aangifte kennis aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar de overledene voor de schutterij ingeschreven of bij de schutterij waarvan hij ingelijfd was.

§ 5. Burgemeester en wethouders halen, op ontvangst van dit bericht of, had het overlijden niet binnen het Rijk in Europa plaats, zoodra zij daarvan kennis bekomen, den naam van den overledene op het inschrijvingsregister door, met vermelding van dagteekening en plaats van overlijden, en geven van het overlijden kennis aan den commandant der schutterij, indien de naam van den overledene voorkomt op de aan den commandant toegezonden schuttersrol, in hoofdstuk IX vermeld, of indien de overledene bij de schutterij was ingelijfd.

ART. 18. § 1. Hij, die meent ten onrechte of in een andere gemeente te zijn ingeschreven, dan waar de inschrijving had moeten geschieden, of dat ten onrechte § 1 van art. 17 op hem niet is toegepast, of dat zijn inschrijving ten onrechte niet plaats had, of dat zijn naam ten onrechte op het inschrijvingsregister is doorgehaald, kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk VII zijn bezwaar inbrengen bij Gedeputeerde Staten der provincie, waar de inschrijving gedaan is of had moeten geschieden:

a. gedurende den tijd dat het inschrijvingsregister volgens § 1 van art. 14 voor elk ter lezing op de secretarie der gemeente nederligt;

b. in geval van aangifte ter inschrijving of inschrijving nadat het inschrijvingsregister was gesloten: binnen vijf dagen na de dagteekening van het bewijs van gedane aangifte ter inschrijving, of, geschiedde de inschrijving ten gevolge van de opgaaf, in § 6 van art. 9 bedoeld, of ambtshalve krachtens art. 15 of § 2 van art. 17, binnen vijf dagen na de dagteekening van de kennisgeving, overeenkomstig § 9 van art. 9, § 2 van art. 15 of § 3 van art. 17 aan den ingeschrevene gedaan. Is de vijfde dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan kan het bezwaar daags daarna worden ingebracht.

§ 2. Dezelfde bevoegdheid als bij de vorige paragraaf aan belanghebbenden gegeven is, heeft de burgemeester, indien hij meent dat in zijn gemeente iemand ten onrechte al of niet is ingeschreven, of dat de naam van een ingeschrevene ten onrechte al of niet op het inschrijvingsregister is doorgehaald.

§ 3. Van de uitspraak van Gedeputeerde Staten kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk VIII bij Ons in beroep worden gekomen:

a. door hem, wiens bezwaren door de uitspraak niet zijn weggenomen;

b. door Onzen commissaris in de provincie.

§ 4. Het bezwaar kan ook worden ingebracht en het beroep kan ook worden ingesteld door hem of haar, die volgens §§ 4, 5 of 7 van art. 9 tot het doen van aangifte ter inschrijving verplicht of bevoegd was, zooveel den persoon betreft, op wien die verplichting of bevoegdheid betrekking heeft, alsmede door een anderen gemachtigde, dan die in § 7 van voormeld artikel bedoeld.

HOOFDSTUK III.

VAN VRIJSTELLING, ONTHEFFING EN UITSLUITING VAN DEN DIENST.

Afdeeling I. Van vrijstelling van den dienst.

ART. 19. Vrijstelling van den dienst bij de schutterijen wordt verleend aan hem:

a. die kleiner is dan 1,55 meter;

b. die door ziekelijke gesteldheid of gebreken, voor genezing niet vatbaar, volgens regelen van geneeskundig onderzoek door Ons gesteld, voor den dienst ongeschikt is;

c. die na het voleindigen van het achttiende levensjaar tien jaren of langer bij de militia, bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, of bij de schutterijen hier te lande of bij die in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën gediend heeft. De tijd, gedurende welken men van den werkelijken dienst bij de militia of krachtens deze wet van den dienst bij de schutterijen ontheven of ingevolge de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) bij de reserve der schutterij geplaatst is geweest, komt bij de berekening van den hier bedoelden dienstdienst niet in aanmerking.

ART. 20. § 1. De vrijstelling wordt, behoudens het bepaalde bij afdeeling II van hoofdstuk XIII, aangevraagd bij en verleend door de commissie voor de schutterij.

§ 2. Geen vrijstelling wordt verleend, dan wanneer zij gevraagd is in de daarvoor bestemde zitting der commissie, op het tijdstip en de plaats, ingevolge deze wet bepaald, om het even of de schutterplichtige al dan niet overeenkomstig art. 41 voor de commissie moet verschijnen. Voor hem echter, van wien op dat tijdstip bekend is, dat hij zich in hechtenis bevindt, en voor hem, die vrijstelling verlangt op grond van art. 19, a, en ten genoegen van de commissie bewijst, door ziekte of gebreken buiten staat te zijn op evenbedoeld tijdstip voor haar te verschijnen, kan de vrijstelling op een ander door de commissie te bepalen tijdstip gevraagd en, tenzij hij valt in de termen van art. 28, verleend worden.

§ 3. Voor den schutterplichtige, in § 4, 5 of 6 van art. 9 bedoeld, kan, zoo hij niet voor de commissie behoeft te verschijnen, de vrijstelling worden gevraagd door hem of haar, die tot het doen van de aangifte of opgaaf ter inschrijving verplicht of bevoegd was.

§ 4. De aanvraag om vrijstelling kan mede door een gemachtigde geschieden in geval de schutterplichtige niet voor de commissie behoeft te verschijnen.

§ 5. De aanvraag om vrijstelling moet op het tijdstip, in § 2 van dit artikel bedoeld, worden gedaan, al kan omtrent de inschrijving voor de schutterij of de toepassing van § 1 van art. 17 nog bezwaar worden ingebracht, of al is op de bij Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren of op het bij Ons ingestelde beroep nog geen einduitspraak gedaan.

ART. 21. § 1. Vrijstelling op grond van art. 19, a of b, wordt niet verleend, wanneer de schutterplichtige, die haar vraagt, zich niet op het tijdstip en de plaats, in § 2 van art. 20 bedoeld, aan het vereischte onderzoek onderwerpt.

§ 2. De schutterplichtige, wiens vrijstelling op grond van art. 19 b, wordt gevraagd, en die wegens ziekte of gebreken buiten staat is, tot het ondergaan van het vereischte geneeskundig onderzoek overeenkomstig de vorige paragraaf op te komen, wordt, zoo het van zijnentwege wordt gevraagd, onderzocht op de plaats van zijn verblijf, mits deze binnen het Rijk in Europa gelegen zij.

§ 3. Wordt een schutterplichtige binnen het Rijk in Europa in een gesticht voor doofstommen of blinden, of, krachtens machtiging van het bevoegd gezag, in een erkend gesticht voor krankzinnigen verpleegd, dan kan vrijstelling op grond van art. 19 b, worden verleend op een, omtrent den toestand van dien schutterplichtige, door een bestuurder van het gesticht of een geneeskundige daaraan verbonden, afgegeven en vanwege den schutterplichtige overgelegde verklaring, geaarmerkt door den burgemeester der gemeente, binnen welke het gesticht is gelegen.

ART. 22. § 1. Ter verkrijging van vrijstelling op grond van art. 19 c, moet men overleggen paspoorten of andere bewijzen van ontslag of uittreksels uit de stamboeken, waaruit blijkt, dat men op het tijdstip, waarop de vrijstelling wordt aangevraagd, recht op die vrijstelling heeft.

§ 2. Omtrent den tijd en de plaats van inlevering der stukken, in de vorige paragraaf bedoeld, door of vanwege de schutterplichtigen, kunnen door Ons voorschriften worden gegeven.

Afdeeling II. Van ontheffing van den dienst.

ART. 23. § 1. Ontheffing van den dienst bij de schutterijen wordt verleend aan:

- a. de hoofden der departementen van algemeen bestuur,
- b. Onze commissarissen in de provinciën;
- c. de burgemeesters;
- d. de auditeurs bij de schuttersraden;
- e. de geestelijken en de bedienaren van den godsdienst bij de kerkgenootschappen;
- f. de studenten in de godgeleerdheid, die aan erkende inrichtingen van onderwijs tot geestelijken of bedienaren van den godsdienst bij de kerkgenootschappen opgeleid worden.

§ 2. Bij ontslag uit het ambt of de betrekking, hierboven onder a, b, c, d of e vermeld, of bij het ophouden van de reden van ontheffing onder f genoemd, vervalt de ontheffing en is de ontheffene, zoo hij zijn 30ste jaar nog niet heeft volbracht, verplicht, binnen veertien dagen nadat de reden zijner ontheffing ophield te bestaan, daarvan aangifte te doen bij den burgemeester der gemeente, waar hij voor de schutterij is ingeschreven.

§ 3. Van het doen der aangifte wordt bewijs afgegeven.

§ 4. De burgemeester geeft van de ontvangen aangifte onverwijld kennis aan de commissie voor de schutterij.

ART. 24. § 1. Ontheffing van den dienst bij de schutterijen wordt insgelijks verleend:

a. aan de wegens woonplaatsverandering eervol ontslagen officieren der schutterijen hier te lande of in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, alsmede aan hen, die bij de invoering dezer wet den rang van officier bij de schutterijen hier te lande bekleedden en niet opnieuw tot officier bij de schutterijen benoemd zijn;

b. aan de eervol ontslagen officieren bij 's Rijks zee- en landmacht, het korps mariniers hieronder begrepen, in of buiten Europa.

§ 2. Worden de personen, in dit artikel bedoeld, vóór dat zij hun 30ste jaar hebben volbracht, in hun vorigen of tot hooger rang bij de schutterij benoemd en weigeren zij die benoeming aan te nemen, dan vervalt de ontheffing.

§ 3. Onze commissaris in de provincie of de burgemeester der gemeente, waar de benoemde voor de schutterij is ingeschreven, naar de onderscheiding bij art. 115 gemaakt, geeft van de weigering onverwijld kennis aan de commissie voor de schutterij, of, is de schutterij mobiel verklaard, aan Gedeputeerde Staten.

ART. 25. § 1. Ontheffing van den dienst bij de schutterijen wordt voor tijd van vrede verleend aan:

a. hen, die hun diensttijd bij de zeemilitie volbracht en een niet bijzonder gemerkt paspoort bekomen hebben;

b. de hoogleraren, lectoren en leeraren bij de scholen van hooger en middelbaar onderwijs, en de onderwijzers bij het lager onderwijs, die, overeenkomstig de bepalingen der wet op dat onderwijs, aan het hoofd eener school staan;

c. de vaste ambtenaren en bedienenden bij den actieven dienst der post- en Rijks-telegraafkantoren;

d. hen, die bij den actieven dienst der spoorwegen de bedieningen bekleeden, welke door Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Waterstaat, Handel en Nijverheid gemeenschappelijk zijn aangewezen;

e. De directeurs, de commissarissen, de inspecteurs en de dienaren van politie en de Rijks- en gemeente-veldwachters;

f. de commandanten, de directeurs, de cipiers, de bewaarders en andere vaste beambten in de gevangenissen;

g. de hoofdbeambten en de bewaarders in de erkende gestichten voor krankzinnigen;

h. de van overheidswege aangestelde loodsen, hulploodsen en loodskweekelingen;

i. de zeevarenden, zeevisschers en binnenschippers van beroep;

j. hen, die verpleegd worden in een kolonie van weldadigheid of in een belelaarsgesticht zijn opgenomen.

§ 2. Zij, aan wie krachtens dit artikel ontheffing is verleend, worden niettemin bij de schutterij ingelijfd.

§ 3. Bij het ophouden van de reden van ontheffing, onder *b, c, d, e, f, g, h, i* of *j* van dit artikel vermeld, vervalt de ontheffing en is de ontheffene, zoo hij zijn 30ste jaar nog niet heeft volbracht, verplicht, binnen veertien dagen nadat de reden zijner ontheffing ophield te bestaan, daarvan aangifte te doen bij den burgemeester der gemeente, tot welker schutterij hij behoort.

§ 4. Van het doen der aangifte wordt bewijs afgegeven.

§ 5. De burgemeester geeft van de ontvangen aangifte onverwijld kennis aan de commissie voor de schutterij.

ART. 26. § 1. De ontheffing wordt, behoudens het bepaalde bij afdeeling II van hoofdstuk XIII, aangevraagd bij en verleend door de commissie voor de schutterij.

§ 2. Behoudens de uitzondering bij § 5 van dit artikel gemaakt, wordt geen ontheffing verleend, dan wanneer zij gevraagd is in de daarvoor bestemde zitting dier commissie, op het tijdstip en de plaats, ingevolge deze wet bepaald, om het even of de schutterplichtige al dan niet overeenkomstig art. 41 voor de commissie moet verschijnen. Voor hem echter, van wien op dat tijdstip bekend is, dat hij zich in hechtenis bevindt, kan de ontheffing op een ander door de commissie te bepalen tijdstip gevraagd en, tenzij hij valt in de termen van art. 28, verleend worden.

§ 3. Voor den schutterplichtige, in § 4, 5 of 6 van art. 9 bedoeld, kan, zoo hij niet voor de commissie behoeft te verschijnen, de ontheffing worden gevraagd door hem of haar, die tot het doen van de aangifte of opgaaf ter inschrijving verplicht of bevoegd was.

§ 4. De aanvraag om ontheffing kan mede door een gemachtigde geschieden, in geval de schutterplichtige niet voor de commissie behoeft te verschijnen.

§ 5. De in art. 25, *j*, bedoelde personen worden, zonder aanvraag, ambtshalve ontheven.

§ 6. De aanvraag om ontheffing moet op het tijdstip, in § 2 van dit artikel bedoeld, worden gedaan, al kan omtrent de inschrijving voor de schutterij of de toepassing van § 1 van art. 17 nog bezwaar worden ingebracht, of al is op de bij Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren of op het bij Ons ingestelde beroep nog geen einduitspraak gedaan.

ART. 27. § 1. Ter verkrijging van ontheffing moet men overleggen, in het geval voorzien bij:

a. art. 23, *a, b, c* of *d*, de akte van aanstelling;

b. art. 23, *e* of *f*, een bewijsstuk, afgegeven door de personen en ingericht in den vorm, door Ons aangewezen en voorgeschreven;

c. art. 24, *a* of *b*, het bewijs van ontslag of een uittreksel uit het stamboek;

d. art. 25, *a*, het paspoort of een uittreksel uit het stamboek;

e. art. 25, *b, c, e, f* of *h*, de akte van aanstelling en, wat de onderwijzers bij het lager onderwijs betreft, tevens een getuigschrift van den burgemeester, waaruit blijkt, dat hij, voor wien de ontheffing wordt gevraagd, overeenkomstig de bepalingen der wet op dat onderwijs aan het hoofd eener school staat;

f. art. 25, *d*, een getuigschrift van het bestuur der spoorwegmaatschappij,

waaruit blijkt, dat hij, voor wien de ontheffing wordt gevraagd, bij den actieven dienst der spoorwegen een der overeenkomstig die wetsbepaling aangewezen bedieningen bekleedt;

g. art. 25°, *g.* een getuigschrift van de bestuurders van het krankzinnigen-gesticht, waaruit blijkt, dat hij, voor wien de ontheffing wordt gevraagd, is hoofdbeampte of bewaarder in het gesticht;

h. art. 25, *i.* een getuigschrift van den burgemeester, waaruit blijkt, dat hij, voor wien de ontheffing wordt gevraagd, zeevarende, zeevisscher of binnenschipper van beroep is.

§ 2. De ontheffing ingevolge art. 25, *j.* wordt verleend op grond van een door de bestuurders van de kolonie of van het gesticht aan de commissie voor de schutterij in te zenden opgaaf, ingericht in den door Ons voorgeschreven vorm.

§ 3. Wie voor de toepassing van art. 23, *e* en *f*, voor geestelijke, bedienaar van den godsdienst of student in de godgeleerdheid wordt gehouden, wordt door Ons bepaald.

§ 4. Omtrent den tijd en de plaats van inlevering der getuigschriften en bewijsstukken, in dit artikel vermeld, door of vanwege de schutterplichtigen, kunnen door Ons, voorschriften worden gegeven.

Afdeeling III. Van uitsluiting van den dienst.

ART. 28. Van den dienst bij de schutterijen wordt uitgesloten hij:

a. die onherroepelijk veroordeeld is tot de doodstraf, tot levenslange gevangenisstraf, tot een onteerende straf, tot kruiwagenstraf of tot de straf van het weggagen als eerlooze schelm;

b. die onherroepelijk veroordeeld is tot militaire gevangenisstraf;

c. die onherroepelijk veroordeeld is tot cassatie met ontzetting van het recht om ooit weder bij de gewapende macht te dienen of een betrekking van militair-geëmployeerde te bekleeden;

d. tegen wien een vonnis is uitgesproken, houdende onherroepelijke veroordeeling tot gevangenisstraf voor den tijd van een jaar of langer, of tot correctioneële gevangenisstraf voor den tijd van een jaar of langer, of, wanneer zij in eenzame opsluiting moet worden ondergaan, voor den tijd van zes maanden of langer;

e. die met een briefje van ontslag of een bijzonder gemerkt paspoort uit den dienst bij de zeemacht, of met een briefje van ontslag uit den dienst bij de landmacht is weggezonden;

f. tegen wien door een buitenlandschen rechter een veroordeeling is uitgesproken, welke moet geacht worden gelijk te staan met een der rechterlijke veroordeelingen, onder *a—d* van dit artikel bedoeld.

HOOFDSTUK IV.

VAN VERANDERING VAN WOONPLAATS, OVERGANG IN MILITAIREN DIENST EN VERLIES VAN INGEZETENSCHAP.

ART. 29. § 1. Elk ingeschrevene voor de schutterij, die zijn 30ste jaar niet heeft volbracht en niet bij einduitspraak van den dienst vrijgesteld of uitgesloten is, en elk ingelijfde bij de schutterij, die niet als vrijwilliger dient, geeft, tenzij hij valt in de termen van § 4 van dit artikel, zoo hij zich in een andere gemeente des Rijks, in de koloniën of bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen of in een vreemd land gaat vestigen, daarvan vóór zijn vertrek en met opgaaf van den voor het vertrek bepaalden dag kennis aan den burgemeester der gemeente, waar hij ingeschreven of bij de schutterij waarvan hij ingelijfd is, die daarvan mededeeling doet aan burgemeester en wethouders.

§ 2. Van de kennisgeving, in de vorige paragraaf bedoeld, wordt den schut-

terplichtige bewijs afgegeven, vermeldende zijn gesteldheid ten aanzien der schutterij, alsmede den voor het vertrek opgegeven dag.

§ 3. Een dubbel van dat bewijs wordt, zoo de schutterplichtige zich in een andere gemeente des Rijks gaat vestigen, terstond gezonden aan burgemeester en wethouders dier gemeente.

§ 4. Wanneer een ingeschrevene, die niet valt in de uitzonderingen, in § 1 van dit artikel vermeld, of een ingelijfde bij de schutterij, die niet als vrijwilliger dient, in dienst is getreden bij de militie, bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, of bij het leger hier te lande, of zich verbonden heeft voor den krijgsdienst in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, of toegelaten is hetzij als adelborst of als cadet op een van 's Rijks militaire scholen, hetzij om van Rijkswege of in een van 's Rijks inrichtingen voor de militairen geneeskundigen of pharmaceutischen dienst of tot militairen paardenarts te worden opgeleid, wordt daarvan, binnen veertien dagen na de indiensttreding, verbintenis of toelating, door de autoriteit, daartoe door het hoofd van het betrokken departement van algemeen bestuur aan te wijzen, kennis gegeven aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar hij ingeschreven of bij de schutterij waarvan hij ingelijfd is.

ART. 30. § 1. Binnen veertien dagen na den overeenkomstig § 1 van art. 29 opgegeven dag van vertrek, wordt het bewijs, in § 2 van dat artikel vermeld, door den schutterplichtige, die zich in een andere gemeente des Rijks heeft gevestigd, tegen bewijs van ontvangst ingeleverd bij den burgemeester dezer gemeente, die daarvan mededeeling doet aan burgemeester en wethouders dier gemeente.

§ 2. Burgemeester en wethouders brengen hem op het laatst opgemaakte inschrijvingsregister en geven daarvan onverwijld bericht aan burgemeester en wethouders der gemeente, welke de schutterplichtige verliet, alsmede aan den commandant der schutterij van de gemeente, waar hij zich gevestigd heeft, indien de schutterplichtige bij de einduitspraak tot den dienst aangewezen of krachtens art. 25 van den dienst ontheven, doch nog niet ingelijfd was bij de schutterij der gemeente, welke hij verliet, of indien hij reeds bij die schutterij ingelijfd was.

§ 3. Burgemeester en wethouders der gemeente, welke de schutterplichtige verliet, halen op ontvangst van het bericht, in de vorige paragraaf bedoeld, diens naam op het inschrijvingsregister door, met vermelding van de reden der doorhaling.

§ 4. Gelijke doorhaling geschiedt:

a. nadat burgemeester en wethouders zich van de juistheid der gedane kennisgeving hebben vergewist, met betrekking tot hem, die zich in de koloniën of bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen of in een vreemd land gevestigd heeft;

b. met betrekking tot hem, die uit anderen hoofde opgehouden heeft ingezet te zijn volgens art. 2;

c. met betrekking tot hem, in § 4 van art. 29 vermeld, zoodra de daar bedoelde kennisgeving is ontvangen.

§ 5. Komt hij, wiens naam op het inschrijvingsregister is doorgehaald, op de aan den commandant der schutterij toegezonden schuttersrol, in hoofdstuk IX vermeld, voor, of was hij reeds bij de schutterij ingelijfd, dan geven burgemeester en wethouders van de gedane doorhaling onverwijld bericht aan den commandant der schutterij, met opgaaf van de reden der doorhaling en bijvoeging van de kennisgeving, voor zoover deze schriftelijk is geschied.

ART. 31. § 1. De schutterplichtige, in § 1 van art. 29 bedoeld, blijft, zoolang zijn naam niet op het inschrijvingsregister is doorgehaald, onderworpen aan al de verplichtingen, ter zake van de schutterij in de gemeente, waar hij voor de schutterij ingeschreven of bij de schutterij waarvan hij ingelijfd is, volgens de wet op hem rustende.

§ 2. Heeft een schutterplichtige, die zich in een andere gemeente des Rijks

heeft gevestigd, de bij § 1 van art. 29 voorgeschreven kennisgeving niet gedaan, of het bewijs, in § 1 van art. 30 bedoeld, niet binnen den bepaalden tijd ingeleverd, dan brengen burgemeester en wethouders hem, zoodra blijkt, dat hij zich in hunne gemeente gevestigd heeft, ambtshalve op het laatst opgemaakte inschrijvingsregister en geven daarvan onverwijld kennis aan den ingeschrevene en aan burgemeester en wethouders der gemeente, welke de schutterplichtige verliet, alsmede aan den commandant der schutterij van de gemeente, waar hij zich gevestigd heeft, indien de schutterplichtige bij einduitspraak tot den dienst aangewezen of krachtens art. 25 van den dienst ontheven, doch nog niet ingelijfd was bij de schutterij der gemeente, welke hij verliet, of indien hij reeds bij die schutterij ingelijfd was. Hierbij zijn §§ 3 en 5 van art. 30 van toepassing. Is de schutterij mobiel verklaard, dan geven burgemeester en wethouders van de inschrijving bovendien kennis aan Gedeputeerde Staten.

§ 3. Was hij, door wien aan § 1 van art. 29 of van art. 30 niet is voldaan, ingelijfd bij de schutterij der gemeente, welke hij verliet, dan blijft hij in die gemeente aan al de verplichtingen; ter zake van de schutterij volgens de wet op hem rustende, onderworpen totdat hij ingelijfd is bij de schutterij der gemeente, waar hij zich gevestigd heeft.

ART. 32. § 1. De ingeschrevene, die zich in een andere gemeente des Rijks vestigt, behoudt de ontheffing, hem in de gemeente, welke hij verliet, toegekend, zoolang de reden daarvan blijft bestaan.

§ 2. Was omtrent den dienstplicht van een schutterplichtige, die zich in een andere gemeente des Rijks gevestigd heeft, op het tijdstip dier vestiging nog geen einduitspraak gedaan, of was hij bij einduitspraak tot den dienst aangewezen of krachtens art. 25 van den dienst ontheven, doch nog niet bij de schutterij der gemeente, welke hij verliet, ingelijfd, dan wordt hij, in het eerste geval zoodra een einduitspraak omtrent hem is gedaan, welke zijn inlijving ten gevolge moet hebben, ingelijfd bij de schutterij der gemeente, waar hij zich vestigde.

§ 6. Was hij bij de schutterij der gemeente, welke hij verliet, reeds ingelijfd, dan wordt hij ten spoedigste ingelijfd bij de schutterij der gemeente, waar hij zich vestigde, en uit de schutterij van eerstbedoelde gemeente ontslagen. Waren hem daar wapenen, kleeding- of uitrustingsstukken verstrekt, dan geschiedt het ontslag niet, dan na inlevering van de hem in de gemeente in gebruik gegeven voorwerpen.

§ 4. Wanneer een ingelijfde bij de schutterij zijn woonplaats of zijn gewoon verblijf naar de koloniën of bezittingen van het Rijk in andere werelddelen overgebracht of uit anderen hoofde opgehouden heeft ingezeten te zijn volgens art. 2, of in het geval verkeert, vermeld in § 4 van art. 29, dan wordt hij, behoudens zijn verplichting tot inlevering der hem verstrekte wapenen, kleeding- en uitrustingsstukken, uit den dienst ontslagen.

ART. 33. § 1. Ieder, van den dienst bij de schutterij ontheven, tot dien dienst aangewezen of bij de schutterij ingelijfd, die meent dat zijn naam op het inschrijvingsregister had moeten zijn doorgedaald, of dat zijn naam ten onrechte op dat register is doorgedaald, of dat ten onrechte § 2 van art. 31 op hem is toegepast, kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk VII zijn bezwaar inbrengen bij Gedeputeerde Staten der provincie, waar de inschrijving gedaan is of was.

§ 2. Dezelfde bevoegdheid als bij de vorige paragraaf aan belanghebbenden is gegeven, heeft de burgemeester, indien hij meent dat in zijn gemeente de naam van een ingeschrevene ten onrechte al of niet op het inschrijvingsregister is doorgedaald, of dat ten onrechte § 2 van art. 31 op iemand al of niet is toegepast.

§ 3. Van de uitspraak van Gedeputeerde Staten kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk VIII bij Ons in beroep worden gekomen:

- a. door hem, wiens bezwaren door de uitspraak niet zijn weggenomen;
- b. door Onzen commissaris in de provincie.

§ 4. Het bezwaar kan ook worden ingebracht en het beroep kan ook worden ingesteld door hem of haar, die volgens § 4, 5 of 7 van art. 9 tot het doen van aangifte ter inschrijving verplicht of bevoegd was, zooveel den persoon betreft, op wien de verplichting of bevoegdheid betrekking heeft, alsmede door een anderen gemachtigde, dan die in § 7 van voormeld artikel bedoeld.

ART. 34. Bezwaar, krachtens art. 33 bij Gedeputeerde Staten ingebracht, of beroep, krachtens dat artikel bij Ons ingesteld van de uitspraak van Gedeputeerde Staten, belet de inlijving bij de schutterij niet van hem, die, bij einduitspraak ingevolge art. 25 van den dienst ontheven of tot den dienst aangevoerd, beweert dat zijn naam op het inschrijvingsregister had moeten zijn doorgehaald, of dat ten onrechte § 2 van art. 31 op hem is toegepast, en ontheft den ingelijfde niet van dienstplicht bij de schutterij der gemeente, waarbij hij is ingelijfd.

HOOFDSTUK V.

VAN DE COMMISSIE VOOR DE SCHUTTERIJ.

Afdeeling I. Van de samenstelling der commissie.

ART. 35. § 1. De commissie voor de schutterij is samengesteld uit:

- a. den burgemeester of een der wethouders, als voorzitter;
- b. een lid van den gemeenteraad, geen wethouder zijnde;
- c. een officier van het korps, waartoe de schutterij der gemeente behoort.

§ 2. Aan de commissie wordt een secretaris toegevoegd.

ART. 36. § 1. Jaarlijks in Februari worden benoemd:

a. door den gemeenteraad; het in art. 35b bedoelde lid der commissie, en een of meer raadsleden, geen wethouders zijnde, om dat lid bij verhindering of ontstentenis te vervangen;

b. door den commandant van het korps, waartoe de schutterij der gemeente behoort: het in art. 35c bedoelde lid der commissie, en een of meer officieren, om dat lid bij verhindering of ontstentenis te vervangen.

§ 2. De secretaris wordt jaarlijks door burgemeester en wethouders benoemd.

§ 3. De officieren, die zich tot het bijwonen van een zitting der commissie buiten de gemeente hunner woonplaats moeten begeven, ontvangen reis- en verblijfkosten in de gevallen en tot het bedrag, door den gemeenteraad, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, bepaald.

§ 4. Indien Gedeputeerde Staten hunne goedkeuring onthouden, kan de gemeenteraad, binnen dertig dagen na de dagteekening der beslissing van Gedeputeerde Staten, bij Ons voorziening en bepaling van de gevallen, waarin reis- en verblijfkosten verschuldigd zijn en van het bedrag dier kosten vragen.

§ 5. Onze beslissing, zoo spoedig mogelijk nadat het verzoek om voorziening is gedaan, bij een met redenen omkleed besluit, den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, te nemen, wordt aan Gedeputeerde Staten gezonden, die voor de uitvoering zorgen.

Afdeeling II. Van de werkzaamheden en de bevoegdheid der commissie.

ART. 37. § 1. De commissie houdt jaarlijks één gewone en twee buitengewone zittingen.

§ 2. De gewone zitting wordt den eersten Dinsdag in Mei en de buitengewone zittingen worden in September en December, op het uur en, wat de buitengewone zittingen betreft, op den dag en het uur, door den voorzitter der commissie te bepalen, geopend en in het openbaar gehouden.

§ 3. Is er in een gemeente bezwaar om de gewone zitting op den eersten Dinsdag in Mei te openen, dan bepaalt Onze commissaris in de provincie daarvoor, op voorstel van burgemeester en wethouders, een anderen dag derzelfde maand.

§ 4. Kan een zitting niet op één dag afloopen, dan bepaalt de voorzitter welke schutterplichtigen ten dage van de opening der zitting en welke op elk

der volgende dagen hunne belangen bij de commissie moeten inbrengen. Hij geeft hiervan, van den dag, vóór de opening eener buitengewone zitting en van het uur, vóór den aanvang van de werkzaamheden der commissie op elken dag door hem bepaald, ten minste tien dagen vóór het openen der zitting kennis aan den burgemeester.

§ 5. De werkzaamheden worden dagelijks, uitgezonderd op Zon- en algemeene christelijke feestdagen, voortgezet zoolang personen te onderzoeken of zaken te behandelen zijn.

§ 6. Kan de uitspraak omtrent een schutterplichtige niet worden gedaan op den overeenkomstig dit artikel bepaalden dag, dan kan de commissie die uitspraak ten hoogste veertien dagen verdagen.

§ 7. De uitspraak omtrent hem, van wien bekend is, dat hij zich, tijdens de uitspraak zou moeten geschieden, in hechtenis bevindt en die niet verkeert in een der gevallen bij art. 28 omschreven, wordt, tenzij dat artikel intusschen op hem toepasselijk is geworden, aangehouden tot na zijn invrijheidstelling.

§ 8. De uitspraak omtrent hem, ten aanzien van wien een onderzoek moet plaats hebben of hij al dan niet de gevorderde lengte bezit en die, ten genoegen van de commissie, bewijst door ziekte of gebreken buiten staat te zijn op het bepaalde tijdstip voor de commissie te verschijnen, wordt aangehouden totdat hij voor de commissie kan verschijnen.

§ 9. De voorzitter der commissie is bevoegd, tot handhaving der orde bij de zittingen den sterken arm in te roepen en in geval de orde op eenigerlei wijze wordt gestoord, hen, die dit doen, het vertrek te doen verlaten.

ART. 38. De gewone zitting is bestemd tot het doen van uitspraak omtrent:

- a. hen, die ingevolge hoofdstuk II zijn ingeschreven;
- b. hen, omtrent wie de uitspraak overeenkomstig § 7 of 8 van art. 37 is aangehouden en die zich niet meer in hechtenis bevinden, of in staat zijn voor de commissie te verschijnen;
- c. hen, aan wie op grond van art. 23, 24 of 25, *b—j*, ontheffing verleend en wier reden van ontheffing vervallen is;
- d. hen, die na hunne aanwijzing tot den dienst redenen van vrijstelling of ontheffing verkregen hebbende, vrijstelling of ontheffing vragen;
- e. hen, aan wie vrijstelling of ontheffing is verleend op ondeugdelijke attesten of bewijsstukken;
- f. hen, die na hunne aanwijzing tot den dienst of hunne ontheffing blijken reeds tijdens omtrent hen uitspraak werd gedaan, in het geval te hebben verkeerd in art. 28 vermeld, of na hunne aanwijzing of ontheffing in dat geval zijn gekomen.

ART. 39. De buitengewone zittingen zijn bestemd tot het doen van uitspraak omtrent:

- a. hen, die sedert de jongste gewone of buitengewone zitting ingevolge § 2 van art. 9 of krachtens art. 15 ambtshalve zijn ingeschreven;
- b. hen, omtrent wie de uitspraak overeenkomstig § 7 of 8 van art. 37 is aangehouden en die zich niet meer in hechtenis bevinden, of in staat zijn voor de commissie te verschijnen;
- c. hen, aan wie op grond van art. 23, 24 of 25, *b—j*, ontheffing verleend en wier reden van ontheffing vervallen is;
- d. hen, die na hunne aanwijzing tot den dienst redenen van vrijstelling of ontheffing verkregen hebbende, vrijstelling of ontheffing vragen;
- e. hen, aan wie vrijstelling of ontheffing is verleend op ondeugdelijke attesten of bewijsstukken;
- f. hen, die na hunne aanwijzing tot den dienst of hunne ontheffing blijken reeds tijdens omtrent hen uitspraak werd gedaan, in het geval te hebben verkeerd in art. 28 vermeld, of na hunne aanwijzing of ontheffing in dat geval zijn gekomen.

ART. 40. § 1. Ten minste acht dagen vóór het openen van de gewone of van een buitengewone zitting der commissie geschiedt door den burgemeester een openbare kennisgeving, waarbij de bestemming, de tijd en de plaats der zitting worden vermeld.

§ 2. De burgemeester geeft bovendien, ten minste drie dagen vóór het houden der zitting, aan ieder der ingeschrevenen, in art. 38, *a*, aan ieder der schutterplichtigen onder *b*, *c*, *e* en *f* van dat artikel, en aan ieder van hen, onder *a*, *b*, *c*, *e* en *f* van art. 39 bedoeld, kennis van den dag en het uur, waarop en van de plaats, waar hij zijn belangen bij de commissie moet inbrengen.

§ 3. De kennisgeving, in de vorige paragraaf vermeld, geschiedt door middel van een aan de woning van den schutterplichtige te bezorgen biljet.

§ 4. Het niet ontvangen van dit biljet ontheft niet van de verplichting tot het verschijnen voor de commissie of tot het indienen van de tot staving der redenen van vrijstelling of ontheffing gevorderde bewijsstukken.

ART. 41. § 1. Voor de commissie moeten verschijnen:

- a*. zij, die vrijstelling verlangen wegens gemis van de gevorderde lengte;
- b*. zij, die vrijstelling verlangen wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, tenzij zij verkeerden in het geval, bij § 2 of 3 van art. 21 voorzien;
- c*. zij, die krachtens art. 15 ambtshalve zijn ingeschreven;
- d*. zij, aan wie op grond van art. 23 of van art. 25, *b—j*, ontheffing verleend en wier reden van ontheffing vervallen is en die de aangifte, bij § 2 van art. 23 of bij § 3 van art. 25 voorgeschreven, hebben verzuimd;
- e*. zij, aan wie op grond van art. 24 ontheffing is verleend en die geweigerd hebben hunne benoeming tot officier bij de schutterij aan te nemen;
- f*. zij, aan wie vrijstelling of ontheffing is verleend op ondeugdelijke attesten of bewijsstukken.

§ 2. Omtrent de personen, onder *c—f* van dit artikel vermeld, kan de commissie echter uitspraak doen, zonder dat zij voor haar verschijnen, indien hun op grond van art. 19, *c*, vrijstelling of krachtens art. 23, 24 of 25, *a—i*, ontheffing van den dienst kan worden verleend en die vrijstelling of ontheffing door of voor hen op den tijd en de plaats, hun overeenkomstig § 2 van art. 40 bekend gemaakt, met overlegging van de bewijsstukken, tot staving der redenen van vrijstelling of ontheffing vereischt, gevraagd wordt, of indien zij verkeerden in het geval bij art. 25, *j*, voorzien, of indien, zij op grond van art. 28 van den dienst moeten worden uitgesloten.

§ 3. De schutterplichtigen, onder *c—f* van dit artikel vermeld, die wegens ziekte of gebreken buiten staat zijn tot het ondergaan van het vereischte geneeskundig onderzoek op den tijd en de plaats, hun overeenkomstig § 2 van art. 40 bekend gemaakt, voor de commissie te verschijnen, worden onderzocht op de plaats van hun verblijf, mits deze binnen het Rijk in Europa gelegen zij.

§ 4. Wordt een der in de vorige paragraaf bedoelde schutterplichtigen binnen het Rijk in Europa in een gesticht voor doofstommen of blinden, of, krachtens machtiging van het bevoegd gezag, in een erkend gesticht voor krankzinnigen verpleegd, dan kan hunne ongeschiktheid voor den dienst worden uitgesproken op een, omtrent den toestand van dien schutterplichtige, door den bestuurder van het gesticht of een geneeskundige daaraan verbonden, afgegeven verklaring, gewaarmerkt door den burgemeester der gemeente, binnen welke het gesticht is gelegen.

ART. 42. § 1. Bij de commissie zijn de inschrijvingsregisters van het loopende en van de negen voorafgaande jaren voorhanden. Deze worden door den burgemeester ten minste drie dagen vóór het openen eener zitting aan den voorzitter der commissie toegezonden.

§ 2. Zolang de registers, in de vorige paragraaf bedoeld, onder de commissie berusten, zorgt de voorzitter dat zij niettemin ter beschikking zijn van den burgemeester ten behoeve van de inschrijvingen en aantekeningen, bij of ter uitvoering van deze wet bevolen.

ART. 43. § 1. Indien hij, die krachtens art. 15 ambtshalve is ingeschreven en niet verkeert in een der gevallen, bij §§ 7 en 8 van art. 37 of bij §§ 2—4 van art. 41 voorzien, niet op den tijd en de plaats, hem overeenkomstig § 2 van art. 40 bekend gemaakt, voor de commissie is verschenen, dan kan deze bevelen, dat hij aangehouden en op het door haar te bepalen tijdstip onder verzekerd geleide voor haar gebracht worde.

§ 2. Het bevel wordt gezonden aan den burgemeester, die voor de uitvoering zorgt.

§ 3. De krachtens dat bevel aangehoudene kan in een daartoe vanwege de gemeente beschikbaar gesteld lokaal in bewaring gehouden worden totdat hij het vereischte onderzoek ondergaan heeft. De voorzitter der commissie zorgt voor de invrijheidstelling dadelijk na dat onderzoek.

§ 4. Het onderzoek, in de vorige paragraaf bedoeld, moet uiterlijk binnen drie dagen na den dag der inbewaringstelling plaats hebben, bij gebreke waarvan de aangehoudene door de zorg van den voorzitter der commissie in vrijheid wordt gesteld.

§ 5. In de voeding en het nachtleger van den aangehoudene wordt, wanneer deze niet zelf er in voorziet, voorzien vanwege de gemeente, waar de aangehoudene zich bevindt op het tijdstip, waarop voeding en nachtleger of een van beide noodig is.

ART. 44. Indien de ambtshalve ingeschrevene, in art. 43 bedoeld, zoo de aangifte of opgaaf te zijner inschrijving of zijn inschrijving niet was verzuimd, op grond van art. 19 *c*, vrijstelling of krachtens artt. 23, 24 of 25 ontheffing van dienst had kunnen erlangen, dan kan hem die, tenzij art. 28 op hem moet worden toegepast, alsnog worden verleend, mits, voor zooveel de ontheffing betreft, in art. 23, 24 of 25, *b—j*, bedoeld, de reden daarvan nog besta op het tijdstip, hem overeenkomstig § 2 van art. 40 bekend gemaakt.

ART. 45. De ambtshalve ingeschrevene, die niet verkeert in het geval, in het voorgaande artikel vermeld, en niet krachtens art. 28 van den dienst moet worden uitgesloten, wordt, is hij voor den dienst geschikt bevonden, tot den dienst aangewezen.

ART. 46. § 1. Hij, die krachtens art. 15 ambtshalve ingeschreven en bij einduitspraak tot den dienst aangewezen is, is, welke ook zijn leeftijd zij, tot tienjarigen dienst bij de schutterij verplicht. Bij de berekening van dien dienstjeld geldt niettemin § 2 van art. 3.

§ 2. Was de ambtshalve inschrijving het gevolg van verzuim van aangifte of opgaaf door de personen, in §§ 4, 5 of 6 van art. 9 vermeld, of van verzuim van inschrijving, of bewijst de ingeschrevene, ten genoegen van de commissie of, in hooger beroep, van Gedeputeerde Staten of van Ons, buiten de mogelijkheid te zijn geweest, aan zijn verplichting tot aangifte binnen den tijd en in de gemeente, waarin zij had moeten geschieden, te voldoen, dan wordt hij bij de omtrent hem te doene uitspraak met de schutterplichtigen, wier aangifte of opgaaf ter inschrijving of wier inschrijving tijdig plaats had, in dien zin gelijk gesteld, dat, wat het tijdstip van ontslag betreft, § 3 van art. 3 op hem van toepassing is.

ART. 47. § 1. Op hem, die bij vergissing vroeger dan in het jaar of in een andere gemeente dan die, waarin zijn inschrijving had moeten geschieden, ingeschreven en op wien te dier zake § 1 van art. 17 niet toegepast is, zijn de artt. 43—46 niet van toepassing.

§ 2. Hij wiens inschrijving plaats had vroeger dan in het jaar, waarin zij had moeten geschieden, blijft behooren tot het jaar, waarin hij ingeschreven is.

§ 3. Is de inschrijving bij vergissing in een andere gemeente gedaan dan die waarin zij had moeten plaats hebben, dan wordt de ingeschrevene, voor zoover hij niet bij einduitspraak van den dienst vrijgesteld of uitgesloten is en hij zijn 30ste jaar nog niet heeft volbracht, in de gemeente, waar de inschrijving had moeten geschieden, ambtshalve op het laatst opgemaakte inschrijvingsregister gebracht.

§ 4. Burgemeester en wethouders geven daarvan en van de reden, waarom de inschrijving plaats had, terstond kennis:

a. aan den ingeschrevene, alsmede, werd de oorspronkelijke inschrijving gedaan ten gevolge der opgaaf, in § 6 van art. 9 bedoeld, aan de bestuurders van het gesticht of van de kolonie, in die paragraaf vermeld;

b. aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar de inschrijving verkeerdelijk geschiedde, die op ontvangst van de kennisgeving den naam van den schutterplichtige op het inschrijvingsregister doorhalen, met vermelding van de reden der doorhaling, en, komt de ingeschrevene op de aan den commandant der schutterij toegezonden schuttersrol, in hoofdstuk IX bedoeld, voor, of was hij reeds bij de schutterij ingelijfd, van de gedane doorhaling onverwijld, met opgaaf van de reden, waarom deze plaats had, bericht geven aan den commandant der schutterij;

c. aan den commandant der schutterij van de gemeente, waar de inschrijving had moeten geschieden, indien de schutterplichtige in de gemeente, waar hij verkeerdelijk werd ingeschreven, bij einduitspraak tot den dienst aangewezen of krachtens art. 25 van den dienst ontheven of reeds bij de schutterij ingelijfd was.

§ 5. Ten aanzien van den ingeschrevene wordt wijders gehandeld overeenkomstig § 2 of 3 van art. 32.

§ 6. Op de inschrijving, in § 3 van dit artikel bedoeld is art. 33 van toepassing. Hierbij geldt art. 34.

ART. 48. § 1. Indien hij, die de aangifte, in § 2 van art. 23 vermeld, binnen den bepaalden tijd heeft verzuimd en niet verkeert in een der gevallen, bij §§ 7 en 8 van art. 37 of bij §§ 2—4 van art. 41 voorzien, niet op den tijd en de plaats, hem overeenkomstig § 2 van art. 40 bekend gemaakt, voor de commissie is verschenen, dan kan deze bevelen, dat hij aangehouden en op het door haar te bepalen tijdstip onder verzekerd geleide voor haar gebracht worde.

§ 2. Hierbij gelden §§ 2—5 van art. 43.

ART. 49. § 1. De in het voorgaande artikel bedoelde persoon, die voor den dienst geschikt bevonden en bij einduitspraak tot den dienst aangewezen is, wordt, welke ook zijn leeftijd zij, ingelijfd voor den tijd, gedurende welken hij nog had moeten dienen, zoo het verzuim niet was begaan.

§ 2. Hij verbeurt het recht op ontslag met 31 December van het jaar, waarin hij zijn 30ste jaar heeft volbracht.

§ 3. Indien hij echter ten genoeg van de commissie of, in hooger beroep, van Gedeputeerde Staten of van Ons bewijst, buiten de mogelijkheid te zijn geweest, aan zijn verplichting tot aangifte binnen den gestelden tijd te voldoen, dan wordt bij de omtrent hem te doene uitspraak bepaald, dat, wat het tijdstip van ontslag betreft, in § 3 van art. 3 op hem toegepast zal worden.

ART. 50. § 1. Indien hij, die krachtens art. 24 is ontheven en geweigerd heeft de benoeming tot officier bij de schutterij aan te nemen en niet verkeert in een der gevallen, bij §§ 7 en 8 van art. 37 of bij §§ 3—5 van art. 41 voorzien, niet op den tijd en de plaats, hem overeenkomstig § 2 van art. 40 bekend gemaakt, voor de commissie is verschenen, dan kan deze bevelen, dat hij aangehouden en op het door haar te bepalen tijdstip onder verzekerd geleide voor haar gebracht worde.

§ 2. Hierbij gelden §§ 2—5 van art. 43.

ART. 51. De in het voorgaande artikel bedoelde persoon, die voor den dienst geschikt bevonden en bij einduitspraak tot den dienst aangewezen is, wordt tot het volbrengen van zijn onvervulden dienstdag als schutter ingelijfd.

ART. 52. § 1. Indien hij, die de aangifte, in § 3 van art. 25 vermeld, binnen den bepaalden tijd heeft verzuimd en niet verkeert in een der gevallen, bij §§ 7 en 8 van art. 37 of bij §§ 2—4 van art. 41 voorzien, niet op den tijd en de plaats, hem overeenkomstig § 2 van art. 40 bekend gemaakt, voor de

commissie is verschenen, dan kan deze bevelen, dat hij aangehouden en op het door haar te bepalen tijdstip onder verzekerd geleide voor haar gebracht worde.

§ 2. Hierbij gelden §§ 2—5 van art. 43.

ART. 53. § 1. De in het voorgaande artikel bedoelde persoon, die voor den dienst geschikt bevonden en bij einduitspraak tot den dienst aangewezen is, wordt, welke ook zijn leeftijd zij, in dienst gesteld of, was hij reeds ontslagen, opnieuw ingelijfd voor den tijd, gedurende welken hij nog had moeten dienen, zoo het verzuim niet was begaan.

§ 2. Hij verbeurt het recht op ontslag met 31 December van het jaar, waarin hij zijn 30ste jaar heeft volbracht.

§ 3. Indien hij echter, ten genoegen van de commissie of, in hooger beroep, van Gedeputeerde Staten of van Ons bewijst, buiten de mogelijkheid te zijn geweest, aan zijn verplichting tot aangifte binnen den gestelden tijd te voldoen, dan wordt bij de omtrent hem te doene uitspraak bepaald, dat, wat het tijdstip van ontslag betreft, § 3 van art. 3 op hem toegepast zal worden.

ART. 54. § 1. Indien blijkt, dat aan een schutterplichtige vrijstelling of ontheffing is verleend op een attest of bewijsstuk, dat valsch of vervalscht is of een onvolledige of met de waarheid strijdige verklaring bevat, dan wordt daarvan door den burgemeester der gemeente, waar hij laatstelijk voor de schutterij is ingeschreven, dadelijk kennis gegeven aan de commissie voor de schutterij dier gemeente.

§ 2. Hij wordt, na voorafgaande toepassing van de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, voor zoover tot die toepassing aanleiding is gevonden, en, is hem straf opgelegd, na die te hebben ondergaan, overeenkomstig § 2 van art. 40 voor de commissie geroepen.

ART. 55. § 1. Indien de in het voorgaande artikel bedoelde schutterplichtige niet op den tijd en de plaats, hem overeenkomstig § 2 van art. 40 bekend gemaakt, voor de commissie is verschenen en niet verkeert in een der gevallen, bij §§ 7 en 8 van art. 37 of bij §§ 2—4 van art. 41 voorzien, dan kan de commissie bevelen, dat hij aangehouden en op het door haar te bepalen tijdstip onder verzekerd geleide voor haar gebracht worde.

§ 2. Hierbij gelden §§ 2—5 van art. 43.

ART. 56. De schutterplichtige, in art. 54 bedoeld, wordt, kan hem geen vrijstelling of ontheffing worden verleend en moet hij niet krachtens art. 28 worden uitgesloten, is hij voor den dienst geschikt bevonden, met vernietiging van de hem toegekende vrijstelling of ontheffing, tot den dienst aangewezen.

ART. 57. § 1. De bij einduitspraak tot den dienst aangewezen schutterplichtige, in het voorgaande artikel bedoeld, wordt, welke ook zijn leeftijd zij, ingelijfd voor den tijd, gedurende welken hij nog had moeten dienen, ware hem niet op ondeugdelijke attesten of bewijsstukken vrijstelling of ontheffing verleend.

§ 2. Hij verbeurt het recht op ontslag met 31 December van het jaar, waarin hij zijn 30ste jaar heeft volbracht.

§ 3. Indien hij echter ten genoegen van de commissie of, in hooger beroep, van Gedeputeerde Staten of van Ons bewijst, aan het doen tot stand komen of overleggen van de ondeugdelijke attesten of bewijsstukken geen deel te hebben genomen of bij een of ander te goeder trouw te hebben gehandeld, dan wordt bij de omtrent hem te doene uitspraak bepaald, dat, wat het tijdstip van ontslag betreft, § 3 van art. 3 op hem toegepast zal worden.

ART. 58. § 1. Indien blijkt, dat een schutterplichtige, die niet op grond van art. 19 is vrijgesteld, tijdens omtrent hem uitspraak werd gedaan, in het geval verkeerde van art. 28, doch niet van den dienst uitgesloten is geworden, dan wordt daarvan door den burgemeester der gemeente, waar hij voor de schutterij is ingeschreven, dadelijk kennis gegeven aan de commissie voor de schutterij dier gemeente.

§ 2. Op hem wordt, met vernietiging van de te zijnen aanzien gedane uitspraak, art. 28 alsnog toegepast.

§ 3. Is hij bij einduitspraak van den dienst uitgesloten en was hij reeds bij de schutterij ingelijfd, dan wordt hij, zoo hij niet als officier dient, terstond uit den dienst weggezonden. Bekleedt hij den rang van officier, dan wordt hij als zoodanig door Ons ontslagen.

ART. 59. § 1. Indien een schutterplichtige, die niet op grond van art. 19 is vrijgesteld, in het geval is gekomen, bij art. 28 voorzien, dan wordt daarvan door den burgemeester der gemeente, waar hij voor de schutterij is ingeschreven, dadelijk kennis gegeven aan de commissie voor de schutterij dier gemeente.

§ 2. Op hem wordt art. 28 toegepast.

§ 3. Is hij bij einduitspraak van den dienst uitgesloten en was hij reeds bij de schutterij ingelijfd, dan wordt hij, zoo hij niet als officier dient, terstond uit den dienst weggezonden. Bekleedt hij den rang van officier, dan wordt hij als zoodanig door Ons ontslagen.

ART. 60. Verkeeren de personen, onder *c*, *d*, *e* en *f* van art. 41 vermeld, die niet van den dienst vrijgesteld, ontheven of uitgesloten moeten worden, in een der gevallen, in *a* of *b* van art. 19 bedoeld, dan worden zij voor den dienst ongeschikt verklaard.

ART. 61. Hebben de personen, onder *c*, *d*, *e* en *f* van art. 41 vermeld den leeftijd van veertig jaren volbracht, dan worden zij van den dienst vrijgesteld en behoeven zij niet voor de commissie te verschijnen.

ART. 62. § 1. Alle besluiten der commissie worden bij meerderheid van stemmen genomen.

§ 2. De voorzitter en de leden onthouden zich van medestemmen over zaken, waarin personen, hun in bloed- of aanverwantschap, tot den derden graad ingesloten, bestaande, betrokken zijn.

§ 3. Tot het doen van uitspraak in zoodanige zaken worden hunne plaatsverangers opgeroepen.

ART. 63. De commissie is niet verplicht, in het doen harer uitspraak het gevoelen van hen, die haar in het geneeskundig onderzoek hebben bijgestaan, of de verklaring, in § 3 van art. 21 of § 4 van art. 41 vermeld, te volgen.

ART. 64. De commissie doet uitspraak, al kan omtrent de inschrijving voor de schutterij of de toepassing van § 1 van art. 17 nog bezwaar worden ingebracht, of al is op de bij Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren of op het bij Ons ingestelde beroep nog geen einduitspraak gedaan.

ART. 65. § 1. Omtrent elk schutterplichtige wordt afzonderlijk een uitspraak gedaan; zij luidt:

- a.* of: tot den dienst aangewezen;
- b.* of: vrijgesteld wegens (de redenen daarachter bij te voegen);
- c.* of: ontheven, volgens art. 23 der wet;
- d.* of: ontheven, volgens art. 24 der wet;
- e.* of: voor tijd van vrede ontheven, volgens art. 25 der wet;
- f.* of: uitgesloten, volgens art. 28 der wet;
- g.* of: ongeschikt verklaard voor den dienst, volgens art. 60 der wet.

§ 2. De uitspraak wordt in het inschrijvingsregister achter den naam van hem, wien zij geldt, opgeteekend en elke uitspraak staande de zitting door de handteekening van den voorzitter gewaarmerkt.

ART. 66. § 1. Binnen de vijf dagen, volgende op den dag, waarop de commissie uitspraak deed, kunnen tegen de uitspraak, voor zoover zij niet valt in de uitzonderingen, in art. 67 vermeld, overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk VII bij Gedeputeerde Staten der provincie, waartoe de gemeente behoort, wier commissie voor de schutterij de uitspraak gedaan heeft, bezwaren worden ingebracht:

- a.* door den schutterplichtige, wien de uitspraak betreft;
- b.* door den burgemeester.

§ 2. Is de vijfde dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan kan het bezwaar daags daarna worden ingebracht.

§ 3. Geene bezwaren kunnen andere redenen van vrijstelling of ontheffing betreffen, dan die bij de commissie werden ingebracht. Aanvulling van het bewijs, dat deze redenen bestaan, is niet uitgesloten.

§ 4. Van de uitspraak van Gedeputeerde Staten kan overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk VIII bij Ons in beroep worden gekomen:

a. door den schutterplichtige, wiens bezwaren door de uitspraak niet zijn weggenomen;

b. door Onzen commissaris in de provincie.

§ 5. Het bezwaar kan ook worden ingebracht en het beroep kan ook worden ingesteld door hem of haar, die volgens § 4, 5 of 7 van art. 9 tot het doen van aangifte ter inschrijving verplicht of bevoegd was, zooveel den persoon betreft, op wien die verplichting of bevoegdheid betrekking heeft, alsmede door een anderen gemachtigde, dan die in § 7 van voormeld artikel bedoeld.

ART. 67. § 1. Geen bezwaren kunnen worden ingediend tegen een uitspraak, waarbij:

a. een schutterplichtige tot den dienst is aangewezen, zonder dat door of voor hem op den tijd en de plaats, ingevolge deze wet bepaald, eenige reden van vrijstelling of ontheffing was ingebracht;

b. vrijstelling van dienst verleend of geweigerd of ongeschikt- of geschiktverklaring voor den dienst uitgesproken is op grond van het niet of al bezitten van de gevorderde lengte;

c. vrijstelling van dienst verleend of geweigerd of ongeschikt- of geschiktverklaring voor den dienst uitgesproken is nadat de verklaring, in § 3 van art. 21 of § 4 van art. 41 vermeld, overgelegd of ingezonden was;

d. vrijstelling van dienst is verleend op grond van art. 61.

§ 2. Door het bepaalde bij § 1 a—c van dit artikel wordt het indienen van bezwaren tegen de uitspraak der commissie voor de schutterij, voor zooveel zij de toepassing, al of niet, van § 2 van art. 46 of van § 3 van art. 49, 53 of 57 betreft, niet belet.

ART. 68. § 1. De uitvoering van de uitspraak der commissie voor de schutterij, waartegen overeenkomstig §§ 1, 2 en 4 van art. 83 en binnen den tijd, bij de wet bepaald, bezwaar is ingebracht, blijft tot aan de einduitspraak geschorst, tenzij het bezwaar de toepassing, al of niet, van § 2 van art. 46 of van § 3 van art. 49, 53 of 57 betreft. In dit geval heeft inlijving of indienststelling plaats ongeacht het ingediende bezwaar.

§ 2. Voor zoover het tegendeel niet is bepaald, blijft de uitvoering van de uitspraak der commissie voor de schutterij mede geschorst tot dat op bij Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren of op bij Ons ingesteld beroep omtrent de inschrijving voor de schutterij of de toepassing van § 1 van art. 17 een einduitspraak is gedaan.

ART. 69. § 1. Na afloop van de gewone en van elke buitengewone zitting onderzoekt de commissie, of de schutterplichtigen, die krachtens art. 23 of art. 25, b—j, in een vorige zitting van den dienst ontheven zijn en hun 30ste jaar nog niet hebben volbracht, en te wier aanzien niet is ontvangen de kennisgeving, in § 4 van art. 23 of § 5 van art. 25 bedoeld, hun recht op ontheffing al dan niet hebben behouden.

§ 2. Bij twijfel kan de commissie van hen, die niet op grond van art. 25, j, ontheven zijn, overlegging vorderen van het bewijs, dat de reden van ontheffing alsnog bestaat.

§ 3. Wordt van deze bevoegdheid gebruik gemaakt, dan doet de voorzitter der commissie daarvan mededeeling aan den burgemeester, die den onthevene ten minste drie dagen te voren kennis geeft van dag en uur, waarop en van de plaats, waar deze dat bewijs in de eerstvolgende gewone of buitengewone zitting aan de commissie moet inleveren. Hierbij gelden §§ 3 en 4 van art. 40.

ART. 70. § 1. Omtrent den schutterplichtige, die het bewijs, in § 3 van art. 69 bedoeld, niet heeft overgelegd, wordt opnieuw uitspraak gedaan in de

zitting, in die paragraaf vermeld, tenzij de uitspraak overeenkomstig § 7 of 8 van art. 37 moet worden aangehouden.

§ 2. Omtrent de schutterplichtigen, die de aangifte, bij § 2 van art. 23 of bij § 3 van art. 25 voorgeschreven, hebben gedaan, of te wier aanzien gebleken is, dat zij die aangifte hebben verzuimd, en omtrent de onthevenen krachtens art. 24, die geweigerd hebben de benoeming tot officier aan te nemen, wordt, met inachtneming van de voorschriften en bepalingen, in deze afdeeling vervat, opnieuw uitspraak gedaan in de gewone of buitengewone zitting, volgende op het tijdstip, waarop de aangifte gedaan of het verzuim gebleken is of de weigering plaats had, tenzij de uitspraak overeenkomstig § 7 of 8 van art. 37 moet worden aangehouden of ten gevolge der toepassing van art. 48, 50 of 52 eerst later kan geschieden.

ART. 71. Betreft de uitspraak een schutterplichtige, die zijn woonplaats inmiddels naar een andere gemeente des Rijks heeft overgebracht, dan geeft de commissie van de gedane uitspraak ten spoedigste kennis aan burgemeester en wethouders van laatstbedoelde gemeente, die het inschrijvingsregister dienovereenkomstig aanvullen.

ART. 72. § 1. De voor den geregelden loop der werkzaamheden van de commissie noodige voorschriften worden door Ons gegeven.

§ 3. Binnen drie dagen na afloop van elke zitting zendt de commissie de inschrijvingsregisters, in art. 42 vermeld, aan den burgemeester terug.

ART. 73. Vanwege de gemeente worden een tot het houden van de zittingen en voor de andere werkzaamheden der commissie geschikt vertrek, de noodige schrijfbehoeften, een bewaarplaats van het archief en een afzonderlijk vertrek voor het geneeskundig onderzoek van de schutterplichtigen, alsmede hetgeen bij dit onderzoek en tot het meten van de manschappen vereischt wordt, beschikbaar gesteld.

ART. 74. Is de schutterij mobiel verklaard, dan wordt de uitspraak omtrent hen:

- a. die krachtens art. 15 ambtshalve zijn ingeschreven;
- b. die de aangifte, in § 2 van art. 23 vermeld, binnen den bepaalden tijd hebben verzuimd;
- c. die krachtens art. 24 van den dienst ontheven zijn en geweigerd hebben hunne benoeming tot officier bij de schutterij aan te nemen;
- d. die de aangifte, in § 3 van art. 25 vermeld, binnen den bepaalden tijd hebben verzuimd;
- e. aan wie vrijstelling of ontheffing van den dienst is verleend op ondeugdelijke attesten of bewijsstukken, door Gedeputeerde Staten gedaan.

HOOFDSTUK VI.

VAN HET GENEESKUNDIG ONDERZOEK.

Afdeeling I. Van het geneeskundig onderzoek voor de commissie der schutterij.

ART. 75. § 1. In het geneeskundig onderzoek van schutterplichtigen wordt de commissie bijgestaan door een burgerlijk geneeskundige en een militairen officier van gezondheid.

§ 2. De burgerlijke geneeskundige wordt door den voorzitter der commissie, en de officier van gezondheid, op aanvraag van den voorzitter der commissie, door den garnizoens- of plaatscommandant of, indien in de gemeente geen garnizoens- of plaatscommandant aanwezig is, door den bevelhebber in de militaire afdeeling, waartoe de gemeente behoort, welker commissie de bijstand behoeft, aangewezen.

§ 3. Is geen officier van gezondheid in die gemeente aanwezig of beschikbaar gesteld, dan wijst de voorzitter der commissie een tweeden burgerlijken geneeskundige aan.

§ 4. Is in de gemeente geen tweede burgerlijke geneeskundige beschikbaar, dan wordt, op aanvraag van den voorzitter der commissie, een burgerlijk geneeskundige in een der naastbijgelegen gemeenten door den burgemeester van die gemeente aangewezen.

§ 5. Is in de gemeente geen burgerlijk geneeskundige of, moet § 4 van dit artikel worden toegepast, zijn er geen twee burgerlijke geneeskundigen beschikbaar, dan wordt of worden, op aanvraag van den voorzitter der commissie, een of twee burgerlijke geneeskundigen in een of twee der naastbijgelegen gemeenten door den burgemeester of de burgemeesters van die gemeente of gemeenten aangewezen.

§ 6. De burgerlijke geneeskundigen worden, zooveel mogelijk, dagelijks afwisseld.

ART. 76. § 1. De burgerlijke geneeskundigen en de officieren van gezondheid leggen, alvorens de eerste maal in elk jaar hunne werkzaamheden bij de commissie aan te vangen, in handen van den voorzitter der commissie den navolgenden eed of belofte af:

»Ik zweer (beloef), dat ik mij, bij het onderzoek van de personen, die mij daartoe zullen worden aangewezen, en bij het uitbrengen van mijn gevoelen, of zij al dan niet voor den dienst der schutterij geschikt zijn, naar de wet en de voorschriften op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor dien dienst, met nauwgezetheid, eerlijkheid en onpartijdigheid zal gedragen.»

»Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig!»

(»Dat beloef ik.»)

§ 2. Van deze eedsaflegging wordt door den voorzitter der commissie aantekening gehouden.

ART. 77. § 1. Verkeert een schutterplichtige, die geneeskundig moet worden onderzocht, in het geval, bij § 2 van art. 21 of bij § 3 van art. 41 voorzien, en is § 3 van eerstvermeld of § 4 van laatstgenoemd artikel niet op hem van toepassing, dan geschiedt het onderzoek, wanneer hij zich bevindt in de gemeente, waar hij is ingeschreven, door de overeenkomstig art. 75 tot bijstand der commissie aangewezenen, te samen of afzonderlijk, die van hunne bevinding verslag doen.

§ 2. Hebben zij, die met het onderzoek belast zijn, den eed of de belofte, in art. 76 vermeld, nog niet gedaan, dan leggen zij, alvorens het onderzoek aan te vangen, dien eed of die belofte alsnog mondeling af in handen van den voorzitter der commissie, of zenden aan dezen een schriftelijke eedsverklaring.

§ 3. Heeft de schutterplichtige zijn verblijf in een andere gemeente dan waar hij is ingeschreven, dan wordt het onderzoek gedaan vanwege de commissie der gemeente, waar de schutterplichtige zich bevindt, op aanvraag der commissie en ten koste van de gemeente, waar de schutterplichtige is ingeschreven.

§ 4. Voor de aanwijzing en beëdiging van hen, die met dit onderzoek worden belast, geldt het bepaalde bij de artt. 75 en 76.

§ 5. Hebben zij, aan wie het onderzoek is opgedragen, den eed of de belofte, in art. 76 vermeld, nog niet gedaan, dan leggen zij, alvorens het onderzoek aan te vangen, dien eed of die belofte alsnog mondeling af in handen van den voorzitter van de commissie der gemeente, waar de schutterplichtige zich bevindt, of zenden aan den voorzitter der commissie een schriftelijke eedsverklaring.

§ 6. Zij, die met het onderzoek belast zijn geweest, zenden elk een door hem ondertekende omstandige verklaring omtrent den toestand van den schutterplichtige aan de commissie der gemeente, waar het onderzoek plaats had die haar onverwijld doet toekomen aan de commissie der gemeente, waar de schutterplichtige is ingeschreven.

§ 7. Het verslag, in § 1 van dit artikel bedoeld, wordt gedaan op het tijdstip en de plaats, door de commissie aangewezen. Met haar goedvinden kan het ook binnen den door haar bepaalden tijd schriftelijk aan haar worden uitgebracht.

§ 8. De omstandige verklaring, in § 6 van dit artikel bedoeld, wordt door

hen, die met het onderzoek belast zijn geweest, aan de commissie ingezonden binnen acht dagen na de dagteekening van den hun gegeven last tot onderzoek.

ART. 78. § 1. De burgerlijke geneeskundigen genieten voor elke vergadering der commissie, die zij bijwonen, presentiegeld, en voor het onderzoek van elken schutterplichtige, bedoeld in art. 77, vacatiegeld. In dit laatste is het afleggen van den eed of het inzenden van een schriftelijke eedsverklaring, alsmede het uit te brengen verslag of de in te zenden omstandige verklaring omtrent den toestand van den onderzochten persoon begrepen.

§ 2. Zij ontvangen voorts, zoo zij zich tot het bijwonen van een vergadering der commissie of tot het doen van onderzoek buiten hunne woonplaats moeten begeven, reis- en verblijfkosten.

§ 3. Het bedrag van het presentiegeld, van het vacatiegeld en van de reis- en verblijfkosten, alsmede de gevallen, waarin laatstbedoelde kosten verschuldigd zijn, worden door den gemeenteraad, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, bepaald.

§ 4. Indien Gedeputeerde Staten hunne goedkeuring onthouden, kan de gemeenteraad, binnen dertig dagen na de dagteekening der beslissing van Gedeputeerde Staten, bij Ons voorziening en bepaling van het bedrag van het presentiegeld, van het vacatiegeld en der reis- en verblijfkosten, alsmede van de gevallen, waarin laatstbedoelde kosten verschuldigd zijn, vragen.

§ 5. Onze beslissing, zoo spoedig mogelijk nadat het verzoek om voorziening is gedaan, bij een met redenen omkleed besluit, den Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, te nemen, wordt aan Gedeputeerde Staten gezonden, die voor de uitvoering zorgen.

§ 6. De reis- en verblijfkosten der officieren van gezondheid komen ten laste van het Rijk.

Afdeling II. Van het geneeskundig onderzoek voor Gedeputeerde Staten.

ART. 79. § 1. In het geneeskundig onderzoek van schutterplichtigen worden Gedeputeerde Staten bijgestaan door een burgerlijk geneeskundige en een militairen officier van gezondheid.

§ 2. De burgerlijke geneeskundige wordt door Onzen commissaris in de provincie en de officier van gezondheid door den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht aangewezen.

§ 3. Is geen officier van gezondheid aanwezig of beschikbaar gesteld, dan wijst Onze commissaris in de provincie een tweeden burgerlijken geneeskundige aan.

§ 4. Zij, die Gedeputeerde Staten in het onderzoek bijstaan, mogen niet dezelfde zijn, die de commissie voor de schutterij bij het doen van de uitspraak, waartegen bezwaar is ingebracht, hebben bijgestaan.

ART. 80. § 1. De burgerlijke geneeskundigen en de officieren van gezondheid leggen, alvorens de eerste maal in elk jaar hunne werkzaamheden bij Gedeputeerde Staten aan te vangen, in handen van den voorzitter van dat college den eed of de belofte af, voorgeschreven bij art. 76.

§ 2. Van deze eedsaflegging wordt door den voorzitter van het college aantekening gehouden.

ART. 81. § 1. Verkeert een schutterplichtige, die geneeskundig moet worden onderzocht, in het geval, bij § 2 van art. 21 of bij § 3 van art. 41 voorzien, dan geschiedt het onderzoek, wanneer hij zich in de hoofdplaats der provincie bevindt, door de overeenkomstig art. 79 tot bijstand van Gedeputeerde Staten aangewezenen, te zamen of afzonderlijk, die van hunne bevinding verslag doen.

§ 2. Hebben zij, die met het onderzoek belast zijn, den eed of de belofte, in art. 80 vermeld, nog niet gedaan, dan leggen zij, alvorens het onderzoek aan te vangen, dien eed of die belofte alsnog mondeling af in handen van Onzen commissaris in de provincie, of zenden aan dezen een schriftelijke eedsverklaring.

§ 3. Heeft de schutterplichtige zijn verblijf in een andere gemeente der provincie, dan wordt het onderzoek gedaan door een burgerlijk geneeskundige en een militairen officier van gezondheid in de gemeente, waar de schutterplichtige zich bevindt, of in een naastbijgelegen gemeente aanwezig. Voor de aanwijzing en beëdiging van hen, aan wie dit onderzoek wordt opgedragen, geldt het bepaalde bij de artt. 79 en 80.

§ 4. Hebben zij, die met het onderzoek belast zijn, den eed of de belofte, in art. 80 vermeld, nog niet gedaan, dan leggen zij, alvorens een onderzoek aan te vangen, dien eed of die belofte alsnog mondeling af in handen van den burgemeester der gemeente, waar zij gevestigd zijn, die daarvan onverwijld kennis geeft aan Onzen commissaris in de provincie, of zenden aan dezen laatste een schriftelijke eedsverklaring.

§ 5. Zij, die krachtens § 1 of 3 van dit artikel met het onderzoek belast zijn geweest, zenden elk een door hem ondertekende omstandige verklaring omtrent den toestand van den schutterplichtige aan Gedeputeerde Staten.

§ 6. Bevindt de schutterplichtige zich in een andere provincie, dan geschiedt het onderzoek vanwege Gedeputeerde Staten dier provincie op aanvraag van Gedeputeerde Staten der provincie, waar de schutterplichtige is ingeschreven. Hierbij gelden §§ 1—4 van dit artikel.

§ 7. Zij, die krachtens de vorige paragraaf met het onderzoek belast zijn geweest, zenden elk een door hem ondertekende omstandige verklaring omtrent den toestand van den schutterplichtige aan Gedeputeerde Staten der provincie, waar het onderzoek plaats had, die haar onverwijld doen toekomen aan Gedeputeerde Staten der provincie, waar de schutterplichtige is ingeschreven.

§ 8. Het verslag, in § 1 van dit artikel bedoeld, wordt gedaan op het tijdstip en de plaats, door Gedeputeerde Staten aangewezen. Met hun goedvinden kan het ook binnen den door hen bepaalden tijd schriftelijk aan hen worden uitgebracht.

§ 9. De omstandige verklaring, in § 5 of 7 van dit artikel bedoeld, wordt door hen, die met het onderzoek belast zijn geweest, aan Gedeputeerde Staten ingezonden binnen acht dagen na de dagteekening van den hun gegeven last tot onderzoek.

ART. 82. § 1. De burgerlijke geneeskundigen genieten voor elke vergadering van Gedeputeerde Staten, die zij bijwonen, presentiegeld, en voor het onderzoek van iederen schutterplichtige, bedoeld in art. 81, vacatiegeld. In dit laatste is het afleggen van den eed of het inzenden van een schriftelijke eedsverklaring, alsmede het uit te brengen verslag of de in te zenden omstandige verklaring omtrent den toestand van den onderzochten persoon begrepen.

§ 2. Zij ontvangen voorts, zoo zij zich tot het bijwonen van een vergadering van Gedeputeerde Staten of tot het doen van onderzoek buiten hunne woonplaats moeten begeven, reis- en verblijfkosten.

§ 3. Het bedrag van het presentiegeld, van het vacatiegeld en van de reis- en verblijfkosten, alsmede de gevallen, waarin laatstbedoelde kosten verschuldigd zijn, worden door Gedeputeerde Staten bepaald.

§ 4. De reis- en verblijfkosten der officieren van gezondheid komen ten laste van het Rijk.

HOOFDSTUK VII

VAN DE WIJZE VAN INDIENEN EN DE BEHANDELING VAN BEZWAREN BETREFFENDE DE INSCHRIJVING VOOR DE SCHUTTERIJ EN DE UITSPRAKEN VAN DE COMMISSIE VOOR DE SCHUTTERIJ.

ART. 83. § 1. In de gevallen, waarin de wet bevoegdheid geeft tot het bij Gedeputeerde Staten inbrengen van bezwaar, geschiedt dit door middel van een aan hen gericht verzoekschrift, vermeldende het bezwaar, door de noodige bewijsstukken gestaafd, en ondertekend door hem of haar, die het inbrengt.

§ 2. Het verzoekschrift kan op ongezegeld papier worden geschreven en wordt tegen bewijs van ontvang ingeleverd bij den burgemeester der gemeente, waar hij, wien het bezwaar geldt, voor de schutterij ingeschreven is of was of ingeschreven had moeten zijn.

§ 3. De burgemeester stelt op het verzoekschrift een gewaarmerkte aantekening van den dag van inlevering en zendt het met de overgelegde stukken ten spoedigste aan Gedeputeerde Staten.

§ 4. De burgemeester dient zijn bezwaren in door middel van een brief aan Gedeputeerde Staten.

§ 5. Indien hij, wien het bezwaar geldt, zijn woonplaats inmiddels naar een andere gemeente des Rijks overgebracht had, geeft de burgemeester van de inlevering van het verzoekschrift of van het door hem ingebracht bezwaar onverwijld kennis aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar hij, wien het bezwaar betreft, zich gevestigd heeft.

§ 6. Is het verzoekschrift, in § 1 van dit artikel bedoeld, niet overeenkomstig § 2 en binnen den bepaalden tijd ingeleverd, of is die tijd door den burgemeester niet in acht genomen, dan wordt het bezwaar als niet ingebracht beschouwd en daaryan door Gedeputeerde Staten kennis gegeven aan hem of haar die het verzoekschrift of den brief heeft onderteekend, alsmede aan burgemeester en wethouders der gemeente, in § 2 van dit artikel vermeld.

§ 7. Verkeert hij, op wien het bezwaar betrekking had, in het geval, bij § 5 van dit artikel voorzien, dan doen burgemeester en wethouders van de kennisgeving, in § 6 bedoeld, mededeeling aan hunne ambtgenooten der gemeente, waar hij, wien het bezwaar betrof, zich gevestigd heeft.

§ 8. Van de kennisgeving, in § 6 van dit artikel vermeld, geschiedt aantekening in het inschrijvingsregister, zoo het bezwaar betrekking had op iemand, die op dat register voorkomt.

ART. 84. § 1. Gedeputeerde Staten onderzoeken de overeenkomstig §§ 1, 2 en 4 van art. 83 ingebrachte bezwaren zonder uitstel en doen omtrent elke zaak afzonderlijk ten spoedigste een uitspraak, met redenen omkleed.

§ 2. Betreffen de bezwaren de inschrijving, al of niet, voor de schutterij, de doorhaling, al of niet, van den naam van een ingeschrevene op het inschrijvingsregister, of de inschrijving voor de schutterij in een andere gemeente, dan waar zij had moeten geschieden, dan kunnen Gedeputeerde Staten:

a. de doorhaling op het inschrijvingsregister bevelen van den naam van hem, die ten onrechte ingeschreven of wiens naam ten onrechte niet op het inschrijvingsregister doorgehaald is;

b. de inschrijving bevelen van hem, wiens inschrijving ten onrechte niet plaats had;

c. de inschrijving, opnieuw, bevelen van den schutterplichtige, wiens naam ten onrechte op het inschrijvingsregister doorgehaald is;

d. de inschrijving bevelen van hem, die ingeschreven is in een andere gemeente, dan waar de inschrijving had moeten plaats hebben.

§ 3. Behoort de gemeente, waar de inschrijving had moeten geschieden, tot een andere provincie, dan bevelen Gedeputeerde Staten slechts de doorhaling op het inschrijvingsregister van den naam van hem, die ten onrechte in hunne provincie ingeschreven werd, en deelen hunne uitspraak ten spoedigste mede aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar de inschrijving voor de schutterij had moeten plaats hebben.

§ 4. Betreffen de bezwaren een uitspraak van de commissie voor de schutterij, dan kunnen Gedeputeerde Staten haar vernietigen en zoodanige uitspraak doen, als zij bevinden te behooren.

ART. 85. § 1. Alle schrifturen en bewijsstukken, tot staving der bezwaren ingediend, met uitzondering van die betreffende het al of niet verleenen van vrijstelling op grond van art. 196, of het al of niet geschikt verklaren voor den

dienst van een schutterplichtige, worden gedurende een door den voorzitter van het college van Gedeputeerde Staten te bepalen termijn ter provinciale griffie nedergelegd; daarvan wordt aankondiging gedaan in het nieuwspapier, waarin de provinciale aankondigingen gewoonlijk geschieden.

§ 2. Zoo de bezwaren betreffende de inschrijving, al of niet, voor de schutterij, of de doorhaling, al of niet, van den naam van een ingeschrevene op het inschrijvingsregister, of de inschrijving voor de schutterij in een andere gemeente, dan waar zij had moeten geschieden, of de toepassing, al of niet, van art. 19c, van art. 23, 24, 25 of 28, van § 2 van art. 46 of van § 3 van art. 49, 53 of 57, geeft de griffier der Staten van den dag, waarop de stukken ter provinciale griffie nedergelegd zullen worden, en van den tijd, gedurende welken zij aldaar zullen blijven liggen, kennis aan den belanghebbende.

§ 3. Aan de belanghebbenden of hunne gemachtigden wordt, op hun verzoek, van de stukken inzage en te hunnen koste, volgens een door Ons vast te stellen tarief, afschrift gegeven.

§ 4. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd, bij de belanghebbenden of hunne gemachtigden de inlichtingen in te winnen, die het onderzoek vordert.

ART. 86. § 1. Omtrent alle andere bezwaren dan die betreffende het al of niet verleenen van vrijstelling op grond van art. 19b, of het al of niet geschikt verklaren voor den dienst van een schutterplichtige, wordt in een openbare vergadering van Gedeputeerde Staten door een der leden, door den voorzitter tot rapporteur te benoemen, schriftelijk verslag uitgebracht, behelzende een overzicht van de zaak en van haren loop en vermeldende de gevoerde beweringen en de overgelegde bewijsstukken.

§ 2. De verslaggever onthoudt zich van het uiten van een gevoelen.

§ 3. Het beleggen der openbare vergadering wordt in het nieuwspapier, waarin de provinciale aankondigingen gewoonlijk geschieden, aangekondigd.

§ 4. De voorzitter is bevoegd, tot handhaving der orde bij de vergadering den sterken arm in te roepen en in geval de orde op eenigerlei wijze wordt gestoord, hen, die dit doen, het vertrek te doen verlaten.

§ 5. De belanghebbenden worden bij brieven opgeroepen, om in de vergadering in § 1 van dit artikel bedoeld, te verschijnen en, na het uitbrengen van het verslag, toegankelijk om persoonlijk of door hunne gemachtigden hunne belangen toe te lichten.

§ 6. Gedeputeerde Staten beraadslagen daarna met gesloten deuren en beslissen binnen tien dagen na de openbare vergadering, in de vorige paragraaf vermeld.

ART. 87. § 1. In geval bezwaren zijn ingebracht betreffende het al of niet verleenen van vrijstelling op grond van art. 19b, of het al of niet geschikt verklaren voor den dienst van een schutterplichtige, doen Gedeputeerde Staten uitspraak na den schutterplichtige voor zich te hebben doen verschijnen en geneeskundig onderzoeken. Hij wordt daartoe door hen opgeroepen, met opgaaf van tijd en plaats, voor het onderzoek bestemd.

§ 2. De schutterplichtige, die verblijf houdt in een gemeente, niet behoorende tot de provincie, waarin hij voor de schutterij is ingeschreven, kan, met goedvinden van Gedeputeerde Staten der provincie, waarin de inschrijving plaats had, geneeskundig onderzoek worden door Gedeputeerde Staten der provincie, waar hij verblijf houdt.

§ 3. Gedeputeerde Staten van deze provincie worden door hunne ambtgenoten der andere provincie van de krachtens de vorige paragraaf verleende vergunning onderricht en geven van de uitspraak, door hen over den schutterplichtige gedaan, ten spoedigste kennis aan Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke de schutterplichtige voor de schutterij is ingeschreven.

§ 4. Van die uitspraak geschiedt aanteekening in het inschrijvingsregister bij den naam van den schutterplichtige, wien zij geldt, met vermelding van het college, door hetwelk, en van den dag, waarop de uitspraak is gedaan.

ART. 88. § 1. Indien een schutterplichtige, die niet verkeert in het geval, bij § 2 van art. 21 of bij § 3 van art. 41 voorzien, niet op den tijd en de plaats, hem overeenkomstig § 1 van art. 87 bekend gemaakt, voor Gedeputeerde Staten is verschenen, dan kunnen deze bevelen, dat hij aangehouden en op het door hen te bepalen tijdstip onder verzekerd geleide voor hen gebracht worde.

§ 2. De krachtens dat bevel aangehoudene kan in een huis van verzekering, van arrest of van bewaring in hechtenis gesteld en in hechtenis gehouden worden totdat hij het vereischte geneeskundig onderzoek ondergaan heeft. Onze commissaris in de provincie zorgt voor de invrijheidstelling dadelijk na dat onderzoek.

§ 3. Het onderzoek, in de vorige paragraaf bedoeld, moet uiterlijk binnen tien dagen na den dag der inhechtenisstelling plaats hebben, bij gebreke waarvan de aangehoudene door de zorg van Onzen commissaris in de provincie in vrijheid wordt gesteld.

ART. 89. Gedeputeerde Staten zijn niet verplicht, in het doen van hunne uitspraak het gevoelen van hen, die hem in het geneeskundig onderzoek hebben bijgestaan, te volgen.

ART. 90. § 1. De uitspraak van Gedeputeerde Staten wordt, onverminderd het bepaalde bij § 3 van art. 84 en van art. 87, ten spoedigste medegedeeld:

a. aan hem of haar, die het bezwaar inbracht, of, werd het bezwaar door den burgemeester ingediend, aan hem, op wien het betrekking had;

b. aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar hij, wien het bezwaar gold, voor de schutterij ingeschreven is of was of ingeschreven had moeten zijn;

c. indien het bezwaar een uitspraak van de commissie voor de schutterij gold, aan de commissie, tegen welker uitspraak het bezwaar was ingebracht.

§ 2. Van elke uitspraak door Gedeputeerde Staten omtrent bij hen ingediende bezwaren gedaan, geschiedt aanteekening in het inschrijvingsregister, zoo het bezwaar betrekking had op iemand, die op dat register voorkomt.

§ 3. Indien hij, wien de uitspraak geldt, zijn woonplaats inmiddels naar een andere gemeente des Rijks overgebracht had, geven burgemeester en wethouders der gemeente, in *b* van dit artikel vermeld, van de uitspraak ten spoedigste kennis aan hunne ambtgenooten der gemeente, waar hij, wien de uitspraak betreft, zich gevestigd heeft, die het inschrijvingsregister dienovereenkomstig aanvullen.

§ 4. Van de mededeeling der uitspraak van Gedeputeerde Staten aan hem of haar, die het bezwaar inbracht, of aan hem, op wien het betrekking had, wordt door den ambtenaar of beambte, met het doen der mededeeling belast, proces-verbaal opgemaakt, vermeldende den dag, waarop zij plaats had. Het proces-verbaal wordt onverwijld aan Onzen commissaris in de provincie gezonden.

HOOFDSTUK VIII.

VAN DE WIJZE EN DEN TIJD VAN BEROEP VAN UITSPRAKEN VAN GEDEPUTEERDE STATEN.

ART. 91. § 1. In de gevallen, waarin de wet bevoegdheid geeft bij Ons in beroep te komen van uitspraken van Gedeputeerde Staten, geschiedt dit door middel van een aan Ons gericht verzoekschrift, vermeldende de grieven, door de noodige bewijsstukken gestaafd, en ondertekend door hem of haar, die het beroep instelt.

§ 2. Het verzoekschrift kan op ongezegeld papier worden geschreven en wordt tegen bewijs van ontvangst ingeleverd bij den burgemeester der gemeente, waar hij, wien de uitspraak geldt, voor de schutterij ingeschreven is of was of ingeschreven had moeten zijn.

§ 3. De burgemeester stelt op het verzoekschrift een gewaarmerkte aanteekening van den dag van inlevering en zendt het met de overgelegde stukken onverwijld aan Onzen commissaris in de provincie, die een en ander, met het

proces-verbaal, in § 4 van art. 90 bedoeld, ten spoedigste aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken opzendt.

§ 4. In geval Onze commissaris in de provincie in beroep komt van een uitspraak van Gedeputeerde Staten, geschiedt dit door middel van een aan Ons gericht verslag, dat met de stukken op de zaak betrekkelijk aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken wordt gezonden.

§ 5. Onze commissaris in de provincie geeft van het door hem ingestelde beroep ten spoedigste kennis aan den burgemeester der gemeente, in § 2 vermeld.

§ 6. Indien hij, wien het beroep geldt, zijn woonplaats inmiddels naar een andere gemeente des Rijks overgebracht had, geeft de burgemeester van de inlevering van het verzoekschrift onverwijld kennis aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar hij, wien het bezwaar betreft, zich gevestigd heeft, of deelt hun de in de vorige paragraaf vermelde kennisgeving mede.

§ 7. Is het verzoekschrift, in § 1 van dit artikel bedoeld, niet overeenkomstig § 2 en binnen den bij art. 93 bepaalden tijd ingeleverd, of is die tijd door Onzen commissaris in de provincie niet in acht genomen, dan wordt het beroep als niet ingesteld beschouwd en daarvan door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken kennis gegeven aan hem of haar, die het verzoekschrift heeft ondertekend, of van Onzen commissaris in de provincie, alsmede aan burgemeester en wethouders der gemeente, in § 2 van dit artikel vermeld.

§ 8. Verkeert hij, op wien het beroep betrekking had, in het geval, bij § 6 van dit artikel voorzien, dan doen burgemeester en wethouders van de kennisgeving, in § 7 bedoeld, mededeeling aan hunne ambtgenooten der gemeente, waar hij, wien het beroep betrof, zich gevestigd heeft.

§ 9. Van de kennisgeving, in § 7 van dit artikel vermeld, geschiedt aantekening in het inschrijvingsregister, zoo het beroep betrekking had op iemand, die op dat register voorkomt.

ART. 92. § 1. Geen beroep kan worden ingesteld tegen een uitspraak van Gedeputeerde Staten, waarbij:

a. de aanwijzing tot den dienst van een schutterplichtige gehandhaafd is op grond dat door of voor hem op den tijd en de plaats, ingevolge deze wet bepaald, geen reden van vrijstelling of ontheffing bij de commissie voor de schutterij was ingebracht, of bij Gedeputeerde Staten vrijstelling of ontheffing was gevraagd om een andere reden, dan die aan de uitspraak der commissie voor de schutterij werd onderworpen; aanvulling echter van het bewijs, dat bij de commissie ingebrachte reden van vrijstelling of ontheffing bestaat, is niet uitgesloten;

b. vrijstelling van dienst wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken verleend of een op dien grond gevraagde vrijstelling geweigerd is;

c. iemand al of niet geschikt is verklaard voor den dienst.

§ 2. Door het bovenstaande wordt het instellen van beroep tegen de uitspraak van Gedeputeerde Staten, voor zooveel zij de toepassing, al of niet, van § 2 van art. 46 of van § 3 van art. 49, 53 of 57 betreft, niet belet.

ART. 93. § 1. Het beroep wordt ingesteld binnen de tien dagen, volgende op den dag, waarop de uitspraak van Gedeputeerde Staten aan hem of haar, die het bezwaar, waaromtrent bij de uitspraak beslist is, inbracht, of aan hem, op wien het door den burgemeester ingediende bezwaar betrekking had, is medegedeeld.

§ 2. Wordt het beroep ingesteld door Onzen commissaris in de provincie, dan geschiedt dit binnen de tien dagen, volgende op den dag, waarop de uitspraak van Gedeputeerde Staten plaats had.

§ 3. Is de laatste dag een Zon- of algemeene christelijke feestdag, dan kan het beroep daags daarna worden ingesteld.

ART. 94. § 1. De uitvoering van de uitspraak van Gedeputeerde Staten betreffende de aanwijzing tot of vrijstelling, ontheffing of uitsluiting van den dienst waarvan overeenkomstig §§ 1, 2 en 4 van art. 91 en binnen den bij art. 93

bepaalden tijd bij Ons in beroep is gekomen, blijft tot aan de eindbeslissing geschorst, tenzij het beroep de toepassing, al of niet, van § 2 van art. 46 of van § 3 van art. 49, 53 of 57 betreft. In dit geval heeft inlijving of indienststelling plaats ongeacht het ingestelde beroep.

§ 2. Voor zoover het tegendeel niet is bepaald, blijft de uitvoering van de uitspraak van Gedeputeerde Staten mede geschorst tot dat op bij hen ingediende bezwaren of op bij Ons ingesteld beroep omtrent de inschrijving voor de schutterij of de toepassing van § 1 van art. 17 een einduitspraak is gedaan.

ART. 95. § 1. Onze beslissing, zoo spoedig mogelijk nadat het beroep is gedaan, bij een met redenen omkleed besluit, den Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, te nemen, wordt medegedeeld:

- a. aan hem of haar, die het beroep instelde, of, werd het beroep door Onzen commissaris in de provincie ingesteld, aan hem, op wien het betrekking had;
- b. aan Gedeputeerde Staten, op wier uitspraak zij betrekking heeft;
- c. indien het beroep een uitspraak van Gedeputeerde Staten betreffende een uitspraak van de commissie voor de schutterij gold, aan de commissie, op welker uitspraak het beroep betrekking had;
- d. aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar hij, wien het beroep gold, voor de schutterij ingeschreven is of was of ingeschreven had moeten zijn;
- e. aan Onzen commissaris in de provincie, die voor de uitvoering zorgt.

§ 2. Van Onze beslissing geschiedt aanteekening in het inschrijvingsregister, zoo zij betrekking heeft op iemand, die op dat register voorkomt.

§ 3. Indien hij, wien Onze beslissing geldt, zijn woonplaats inmiddels naar een andere gemeente des Rijks overgebracht had, geven burgemeester en wethouders der gemeente, in *d* van dit artikel vermeld, van de beslissing ten spoedigste kennis aan hunne ambtgenooten der gemeenten, waar hij, wien de beslissing betreft, zich gevestigd heeft, die het inschrijvingsregister dienovereenkomstig aanvullen.

HOOFDSTUK IX.

VAN DE INLIJVING BIJ DE SCHUTTERIJ EN HET ONTSLAG.

Afdeling I. Van de inlijving bij de schutterij.

ART. 96. § 1. Binnen acht dagen na den dag, waarop de tijd verstreken is, gedurende welken tegen de door de commissie voor de schutterij in hare jongste zitting gedane uitspraken bezwaar kan worden ingebracht, worden door den burgemeester uit de inschrijvingsregisters, in § 2 van art. 72 vermeld, opgemaakt en aan den commandant der schutterij gezonden:

- a. een schuttersrol vermeldende hen, die door de commissie in de zitting, aan het opmaken van de rol onmiddellijk voorafgegaan, tot den dienst aangewezen of krachtens art. 25 van den dienst ontheven zijn;
- b. een naamlijst van de ingelijfden bij de schutterij, te wier aanzien in evenbedoelde zitting door de commissie een uitspraak is gedaan, welke het ontslag of de wegzeading van den ingelijfde uit de schutterij ten gevolge moet hebben;
- c. een naamlijst van de ingelijfden bij de schutterij, aan wie in die zitting op grond van art. 25 ontheffing van den dienst is verleend.

§ 2. De schuttersrol, onder *a* en de naamlijsten, onder *b* en *c* hierboven vermeld, zijn ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

§ 3. Op de schuttersrol, onder *a* hierboven bedoeld, worden niet gebracht de tot den dienst aangewezenen of daarvan krachtens art. 25 onthevenen:

- a. te wier aanzien nog geen einduitspraak is gedaan op de bij Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren of op het bij Ons ingestelde beroep betreffende hunne inschrijving voor de schutterij, al werd in de omtrent hen door de commissie voor de schutterij gedane uitspraak berust, behoudens de uitzondering, in art. 34 vermeld;

b. te wier aanzien nog geen einduitspraak is gedaan op de bij Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren of op het bij Ons ingestelde beroep betreffende de uitspraak der commissie voor de schutterij, tenzij de bezwaren of het beroep de toepassing, al of niet, van § 2 van art. 46 of van § 3 van art. 49, 53 of 57 betreffen;

c. in § 1 van art. 97 bedoeld.

§ 4. Op de naamlijsten, in § 1 b en c van dit artikel vermeld, worden niet gebracht zij, te wier aanzien nog geen einduitspraak is gedaan op de bij Gedeputeerde Staten ingediende bezwaren of op het bij Ons ingestelde beroep betreffende de uitspraak der commissie voor de schutterij.

ART. 97. § 1. Heeft een schutterplichtige, die tot den dienst aangewezen of krachtens art. 25 van den dienst ontheven is, zijn woonplaats naar een andere gemeente des Rijks overgebracht, dan zendt de burgemeester een hem betreffende schuttersrol aan den burgemeester van evenbedoelde gemeente, die haar ten spoedigste aan den commandant der schutterij van die gemeente doet toekomen.

§ 2. Heeft een ingelijfde bij de schutterij, te wiens aanzien een uitspraak is gedaan, welke zijn ontslag of zijn wegzending uit de schutterij ten gevolge moet hebben, of aan wien op grond van art. 25 ontheffing van den dienst is verleend, zijn woonplaats naar een andere gemeente des Rijks overgebracht, dan zendt de burgemeester, onverminderd het bepaalde bij § 1 b en c van art. 96, een dien schutterplichtige betreffende naamlijst aan den burgemeester van evenbedoelde gemeente, die haar ten spoedigste aan den commandant der schutterij van die gemeente doet toekomen.

§ 3. Op de rol en de naamlijsten, in dit artikel bedoeld, zijn § 3 a en b en § 4 van art. 96 toepasselijk.

ART. 98. § 1. Ten aanzien van de personen, in §§ 3 en 4 van art. 96 bedoeld, wordt door den burgemeester een suppletoire schuttersrol of een suppletoire naamlijst, naar de onderscheidingen in dat artikel vermeld, opgemaakt en aan den commandant der schutterij gezonden, zoodra omtrent de hen betreffende bezwaren door Gedeputeerde Staten of op het bij Ons ingestelde beroep een einduitspraak is gedaan, die, had deze plaats gehad vóór het opmaken van de in art. 96 vermelde schuttersrol of naamlijsten, ten gevolge zou hebben gehad, dat zij op een dier stukken gebracht zouden moeten zijn geworden.

§ 2. Heeft een der personen, in § 1 van dit artikel bedoeld, zijn woonplaats naar een andere gemeente des Rijks overgebracht, dan wordt, zoodra omtrent de hem betreffende bezwaren door Gedeputeerde Staten of op het bij Ons ingestelde beroep een einduitspraak is gedaan, die, ware deze geschied vóór het opmaken van de in art. 97 vermelde schuttersrol of naamlijsten, ten gevolge zou hebben gehad, dat hij op een dier stukken gebracht zou moeten zijn geworden, gehandeld overeenkomstig laatstgenoemd artikel.

ART. 99. § 1. Zij, die op een der schuttersrollen, in dit hoofdstuk vermeld, voorkomen, worden binnen veertien dagen na de ontvangst van de rol door den commandant der schutterij ter inlijving opgeroepen.

§ 2. Zij, die hunne woonplaats naar een andere gemeente des Rijks overgebracht hebben en in de verlaten gemeente bij de schutterij ingelijfd waren of, hadden zij hunne woonplaats aldaar behouden, ingelijfd zouden moeten zijn geworden, worden binnen veertien dagen na de ontvangst van het bericht, in § 2 van art. 30 of van de kennisgeving, in § 2 van art. 31 of in § 4 c van art. 47 vermeld, door den commandant van de schutterij der gemeente, waar zij zich gevestigd hebben, ter inlijving opgeroepen.

§ 3. De inlijving geschiedt door of vanwege den commandant.

ART. 100. § 1. Elk in te lijven schutterplichtige, die niet krachtens art. 25 van den dienst is ontheven, ontvangt ten minste drie dagen vóór den dag, voor de inlijving bepaald, van den commandant der schutterij, waarbij hij moet worden ingelijfd, een brief van oproeping, vermeldende den dag en het uur, waarop en de plaats, waarop de inlijving zal geschieden.

§ 2. De oproepingsbrief, in de vorige paragraaf bedoeld, wordt door tusschenkomst en door de zorg van den burgemeester aan de woning van den in te lijven persoon bezorgd.

ART. 101. § 1. De in te lijven schutterplichtigen, die krachtens art. 25 van den dienst zijn ontheven, worden niet ter inlijving opgeroepen. Hunne inlijving geschiedt buiten hunne tegenwoordigheid.

§ 2. Van de plaats gehad hebbende inlijving wordt hun door den commandant der schutterij kennis gegeven bij een door tusschenkomst en door de zorg van den burgemeester aan hunne woning te bezorgen biljet.

ART. 102. Van het tijdstip, bij den in art. 100 bedoelden oproepingsbrief voor de inlijving bepaald, of, in het geval bij art. 101 voorzien, van het oogenblik dat van de inlijving aan den schutterplichtige is kennis gegeven, wordt de oproepene of ingelijfde als lid der schutterij beschouwd.

ART. 103. § 1. De commandant der schutterij houdt een register van allen, die, tot den dienst aangewezen of krachtens art. 25 van den dienst ontheven, volgens art. 102 leden zijn van de schutterij, waarover hij het bevel voert, of vrijwillig bij die schutterij dienen.

§ 2. Dit register is ingericht in den door Ons te bepalen vorm.

ART. 104. § 1. De commandant der schutterij doet, met vermelding van den dag, waarop zij plaats had, van de inlijving aanteekening op de schuttersrollen, de berichten of de kennisgevingen, in art. 99 bedoeld.

§ 2. Hij zendt deze stukken binnen vijf dagen na de inlijving aan den burgemeester, die van de inlijving aanteekening doet in het inschrijvingsregister en daarna de stukken ten spoedigste aan den commandant der schutterij terugzendt.

Afdeling II. Van het ontslag.

ART. 105. § 1. Aan de ingelijfden bij de schutterij, die recht op ontslag uit den dienst hebben verkregen en niet als officier dienen, wordt door den commandant der schutterij door tusschenkomst van den burgemeester een bewijs van ontslag uitgereikt.

§ 2. Voor hen, wier ontslag moet plaats hebben op grond van het volbrengen van den gevorderden dienstdtijd of van hun 30ste levensjaar, worden de bewijzen van ontslag vóór 10 Januari van het jaar, volgende op dat, waarin zij den vereischten dienstdtijd hebben volbracht of hun 31ste jaar zijn ingetreden, aan den burgemeester gezonden en door de zorg van dezen ten spoedigste aan de belanghebbenden uitgereikt.

§ 3. Aan hen, die als vrijwilliger beneden den rang van officier bij de schutterij dienen en recht op ontslag uit den dienst hebben verkregen, wordt door den commandant een bewijs van ontslag ter hand gesteld.

§ 4. In de bewijzen van ontslag, in dit artikel bedoeld, wordt de reden van het ontslag vermeld.

§ 5. Is hij, ten behoeve van wien een bewijs van ontslag wordt afgegeven, in werkelijken dienst geweest, en heeft hij zich gedurende zijn dienstdtijd goed gedragen, dan wordt door den commandant der schutterij aan het bewijs van ontslag een getuigschrift toegevoegd, waaruit van dat goed gedrag blijkt.

ART. 106. Is de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden op den tijd, waarop aan de ingelijfden, in § 2 van art. 105 bedoeld, een bewijs van ontslag zou moeten worden uitgereikt, en wordt het door Ons noodig geacht hen langer in dienst te houden, dan wordt de afgifte van dat bewijs geschorst, totdat omtrent de bij de Staten-Generaal ingediende voordracht van wet, die hen tot langer dienst verplichten zou, beslist is.

ART. 107. Aan de ingelijfden, die ingevolge een uitspraak van de commissie voor de schutterij, van Gedeputeerde Staten of van Ons uit de schutterij moet worden weggezonden, wordt, zoo zij niet als officier dienen, door den commandant der schutterij door tusschenkomst van den burgemeester een briefje van ontslag uitgereikt, vermeldende de uitspraak, uit kracht van welke de wegzending uit de schutterij geschiedt.

ART. 108. De bewijzen en briefjes van ontslag, in de artt. 105 en 107 vermeld, worden, zoo zij, die recht op ontslag verkregen hebben of uit de schutterij weggezonden moeten worden, tot de mobiele schutterij behooren en daaruit worden ontslagen, door of vanwege Onzen Minister van Oorlog of, zijn zij ingevolge art. 156 tot den dienst voor de binnenlandsche defensie te water bestemd, door of vanwege Onzen Minister van Marine afgegeven en daarvan, geldt het ingelijfd bij de schutterij, kennis gegeven aan den burgemeester der gemeente, bij de schutterij van welke zij ingelijfd waren.

ART. 109. § 1. Aan de ingelijfd bij de schutterij beneden den rang van officier, die recht op ontslag hebben verkregen en aan wie is toegestaan in dienst te blijven, wordt het bewijs van ontslag, in § 1 of 2 van art. 105 bedoeld, niet uitgereikt.

§ 2. Op hunne toelating als vrijwilliger is art. 4 van toepassing.

§ 3. Van die toelating wordt, met opgaaf van den dag, waarop zij aanvang nam, door wien zij geschiedde, kennis gegeven aan den burgemeester der gemeente, bij de schutterij van welke de toegelatene ingelijfd was.

HOOFDSTUK X.

VAN DE SAMENSTELLING EN DE KADERS DER SCHUTTERIEN.

Afdeeling I. Van de samenstelling.

ART. 110. § 1. De wijze van samenstelling en indeeling van de schutterkorpsen wordt door Ons, Gedeputeerde Staten gehoord, bepaald.

§ 2. Schutterijen van verschillende in elkanders nabijheid gelegen gemeenten kunnen in één korps worden vereenigd.

ART. 111. § 1. Het toezicht op den dienst der schutterkorpsen wordt uitgeoefend door een of meer door Ons aan te wijzen opper- of hoofofficieren van het leger, die den titel van inspecteur der schutterijen zullen voeren.

§ 2. Bij verhindering of ontstentenis van een door Ons aangewezen opper- of hoofofficier, worden zijn werkzaamheden als inspecteur der schutterijen tijdelijk waargenomen door een opper- of hoofofficier van het leger, door Onzen Minister van Oorlog aan te wijzen.

§ 3. Worden twee of meer opper- of hoofofficieren van het leger als inspecteur der schutterijen aangewezen, dan wordt door Ons tevens bepaald welke schutterkorpsen onder het toezicht van ieder hunner worden gesteld.

§ 4. De verhouding van den commandant van een schutterkorps tot den inspecteur der schutterijen, alsmede de bevoegdheid en de werkzaamheden van laatstgenoemde als zoodanig, worden door Ons, in overeenstemming met deze wet, geregeld.

ART. 112. § 1. De schutterijen zijn, behoudens het bepaalde bij art. 156, voor den dienst der infanterie en artillerie bestemd en worden voor de eene of andere, geheel of gedeeltelijk, door Ons aangewezen.

§ 2. Door Ons kan vergunning worden verleend tot het vormen van compagnieën of eskadrons schutterij te paard.

Afdeeling II. Van de kaders.

ART. 113. § 1. De officieren worden door Ons benoemd, bevorderd en ontslagen.

§ 2. De benoeming van den commandant heeft plaats na een aanbeveling ontvangen te hebben van den inspecteur der schutterijen.

§ 3. De benoeming en bevordering der verdere officieren geschieden, den inspecteur der schutterijen gehoord, na een aanbeveling ontvangen te hebben van den commandant, opgemaakt na ingewonnen gevoelen van burgemeester en wethouders. Zijn de schutterijen van twee of meer gemeenten tot één korps vereenigd, dan wordt het gevoelen ingewonnen van burgemeesters en wethouders der gemeente, alwaar de persoon, die, naar het oordeel van den commandant, ter benoeming of bevordering aanbevolen kan worden, woonachtig is.

§ 4. Volgens regelen, door Ons te stellen, kunnen bewijzen van bekwaamheid worden gevorderd tot het bekleeden van den officiersrang. Die regelen gelden niet voor hen, welke dezen rang bij de dienstdoende schutterijen onder de werking der wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) of bij schutterijen volgens deze wet of bij 's Rijks zee- of landmacht, het korp mariniers hieronder begrepen, in of buiten Europa hebben bekleed.

§ 5. Bij gemis van personen, geschikt en genegen om als commandant of als officier bij een schutterskorps op te treden, kunnen door Ons officieren van het leger met de waarneming van die betrekkingen tijdelijk worden belast.

ART. 114. § 1. Tot officier bij de schutterijen kunnen ook worden benoemd zij, die, niet of nog niet verplicht zijnde om daarbij te dienen, de benoeming wenschen. Hierbij geldt § 3 van art. 4.

§ 2. Door de aanneming der benoeming verbinden zij zich tot alle diensten van de schutterij, waarbij zij zijn benoemd, gevorderd. De bepalingen, in § 4 van art. 3, in §§ 6, 7 en 8 van art. 4 en in hoofdstuk XV dezer wet vervat, zijn op hen van toepassing.

§ 3. Bij verandering van woonplaats, of wanneer zij in een der gevallen zijn gekomen, bij § 8 van art. 4 voorzien, blijven zij tot de in de vorige paragraaf bedoelde schutterij behooren, zoolang zij niet als officier zijn ontslagen.

§ 4. Zij, die op het tijdstip, waarop hun ontslag als officier is verleend, geen recht hadden op ontslag wegens het volbrengen van den volgens deze wet gevorderden diensttijd, of wier ontslag plaats had vóór 1 Januari van het jaar, volgende op dat, waarin zij hun 30ste jaar hebben voleindigd, of die na hun ontslag schutterplichtig worden, zijn door het hun als officier verleend ontslag niet ontheven van de gehoudenheid om het nog onvervulde gedeelte van hun diensttijd te volbrengen, nog van andere verplichtingen, ingevolge deze wet op hen rustende.

ART. 115. § 1. Alvorens hunne betrekking te aanvaarden leggen de commandanten in handen van Onzen commissaris in de provincie, en de verdere officieren in handen van den burgemeester hunner woonplaats den volgende eed of belofte af:

»Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van den Staat.

»Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig!»

(«Dat belooft ik.»)

§ 2. Het afleggen van den eed of de belofte, waarvan in een daartoe bestemd register aantekening wordt gehouden, geldt als bewijs van het aannemen der benoeming.

§ 3. Zij, die, zonder geldige reden, niet voldoen aan de oproeping van Onzen commissaris of van den burgemeester, om den eed of de belofte, bij dit artikel voorgeschreven, te komen afleggen, worden geacht de aanneming hunner benoeming te weigeren.

ART. 116. § 1. Het is aan de officieren en onderofficieren der schutterijen vergund, tot vermeerdering van hunne militaire kennis, eenigen tijd dienst te doen bij het leger.

§ 2. Zij genieten gedurende dien tijd, zoo zij dit verlangen, een vergoeding uit 's Rijks kas.

§ 3. De voor deze tijdelijke plaatsing bij het leger vereischte voorschriften worden door Ons gegeven.

ART. 117. Aan de commandanten kan door Ons een jaarlijksche toelage uit 's Rijks kas worden verleend.

ART. 118. § 1. De onderofficieren en korporaals worden door den commandant, uit de klasse der geoefende schutters, aangesteld.

§ 2. Volgens regelen, door Ons te stellen, kunnen bewijzen van geschiktheid worden gevorderd tot het bekleeden van een graad en voor bevordering tot hoo-

geren graad. Hierbij geldt hetgeen in het tweede lid van § 4 van art. 113 omtrent de officieren is bepaald.

§ 3. De sergeant-tamboer, de korporaals-tamboer, de tamboers, de hoornblazers en de muzikanten, zoo er muziek bij het schutterkorps is, worden mede door den commandant aangesteld.

§ 4. De onderofficieren, de sergeant-tamboer, de korporaals, de korporaals-tamboer, de tamboers, de hoornblazers en de muzikanten worden als zoodanig door den commandant ontslagen.

§ 5. Te hunnen aanzien geldt hetgeen in § 4 van art. 114 voor de officieren is bepaald.

ART. 119. Een lid der schutterij, daarbij tot officier, onderofficier of korporaal benoemd of tot hoogereren rang of graad bevorderd, dat, zonder geldige reden, ter beoordeeling van den schuttersraad, weigert zijn benoeming aan te nemen of weigert of nalaat, de verplichtingen aan den hoogereren rang of graad verbonden, te aanvaarden, wordt, onverminderd zijn gehoudenheid tot het volbrengen van zijn dienstdtijd in de betrekking, waarin hij tot de schutterij behoort, door vermelden raad verwezen tot een geldboete, welke voor hem, dit tot officier benoemd of, officier zijnde, tot hoogereren rang bevorderd is, ten hoogste twee honderd gulden, en voor hem, die tot onderofficier of korporaal benoemd of, onderofficier of korporaal zijnde, tot hoogereren graad bevorderd is, ten hoogste vijftig gulden zal bedragen.

ART. 120. Zij, die krachtens art. 24 van den dienst bij de schutterijen zijn ontheven en vóór dat zij hun 30ste jaar hadden volbracht, in hun vorigen of toe een hoogereren rang bij de schutterij benoemd zijn, worden, zoo zij, zonder geldige reden, ter beoordeeling van den schuttersraad van het schutterkorps, waarbij zij zijn benoemd, weigeren die benoeming aan te nemen, door dien raad verwezen tot een geldboete van ten hoogste twee honderd gulden, onverminderd het bepaalde bij art. 51.

ART. 121. § 1. De adjudanten, de kwartiermeesters, de officieren van gezondheid, de adjudanten-onderofficier, de sergeanten-majoor, de vaste onderofficieren-instructeurs, de sergeanten-tamboer, de korporaals-tamboer, de tamboers en de hoornblazers genieten een jaarlijksche bezoldiging uit de gemeentekas.

§ 2. Het bedrag daarvan wordt, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, door den gemeenteraad, den commandant gehoord, vastgesteld.

§ 3. Bij verschil omtrent dat bedrag tusschen de raden van verschillende gemeenten, welker schutterijen in één korps zijn vereenigd, beslissen Gedeputeerde Staten.

§ 4. In geval van bezwaar tegen die beslissing, of indien Gedeputeerde Staten hunne goedkeuring onthouden, kunnen de gemeenteraden bij Ons voorziening en bepaling van het bedrag der bezoldiging vragen.

§ 5. Dit geschiedt binnen dertig dagen, te rekenen van de dagteekening der beslissing van Gedeputeerde Staten.

§ 6. Onze beslissing, zoo spoedig mogelijk nadat het verzoek om voorziening is gedaan, bij een met redenen omkleed besluit, den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, te nemen, wordt aan Gedeputeerde Staten gezonden, die voor de uitvoering zorgen.

HOOFDSTUK XI.

VAN DE UITRUSTING, DE KLEEDING EN DE ONDERSCHIEDINGS- EN EERTEEKENEN DER SCHUTTERIJEN.

Afdeeling I. Van de wapening.

ART. 122. § 1. De schutterijen worden van 's Rijks wege van wapenen, ledergoed en munitie, alsmede, voor zoover de samenstelling van de schutterkorpsen zulks vordert, van trommen en signaalhoorns voorzien.

§ 2. De voorwerpen, in de vorige paragraaf vermeld, blijven het eigendom van het Rijk en worden vanwege Onzen Minister van Oorlog nagezien en in behoorlijken staat gehouden.

§ 3. Wanneer echter door zorgeloosheid of kwaadwilligheid aan die voorwerpen, nadat ze ten behoeve der schutterij zijn verstrekt, gebreken zijn ontstaan, welke hunne vernieuwing of herstelling noodig maken, dan worden de kosten, op de vernieuwing of herstelling gevallen, door de gemeente aan het Rijk vergoed, behoudens haar recht van verhaal op hem, aan wien het ontstaan der gebreken te wijten is.

§ 4. De kosten, vallende op het vervoer van bedoelde voorwerpen naar de gemeente en op de terugzending naar en inlevering er van in 's Rijks magazijnen, worden door de gemeente gedragen.

ART. 123. § 1. Vanwege de gemeente wordt voor een tot het bewaren der in het voorgaande artikel vermelde voorwerpen geschikt lokaal en voor het schoonhouden der daarin opgelegde voorwerpen zorg gedragen.

§ 2. Elk schutter is verplicht voor het schoonhouden der hem in gebruik gegeven wapenen en uitrustingstukken te zorgen.

§ 3. Aan hen, die vanwege Onzen Minister van Oorlog met het nazien en in behoorlijken staat houden dier voorwerpen zijn belast, wordt toegang tot het in § 1 van dit artikel bedoelde lokaal verleend en tevens gelegenheid gegeven, aldaar de aan de leden der schutterij verstrekte voorwerpen, in § 2 van dit artikel vermeld, na te zien.

Afdeling II. Van de kleding en de onderscheidings- en eerteekenen.

ART. 124. De uniformkleding en de onderscheidings- en eerteekenen der schutterijen worden door Ons bepaald.

ART. 125. § 1. Behoudens het bepaalde in § 3 van art. 169 voorziet ieder lid der schutterij zich op eigen kosten van zijn uniformkleding.

§ 2. Ingeval van erkend onvermogen om de uniformkleding geheel of gedeeltelijk op eigen kosten aan te schaffen, wordt daarin vanwege de gemeente voorzien.

§ 3. Omtrent het onvermogen wordt door burgemeester en wethouders beslist.

§ 4. Wanneer een wijziging in de uniformkleding door Ons wordt voorgeschreven, kunnen de leden der schutterijen de bij hen in gebruik zijnde uniformkleding blijven dragen en kan de ongewijzigde vanwege de gemeenten aan onvermogenen worden verstrekt, zoolang de in de magazijnen aanwezige voorraad reikt. Mocht een onmiddellijke invoering der nieuwe uniformkleding Ons noodzakelijk voorkomen, dan worden de kosten der aanschaffing aan de leden der schutterijen en aan de gemeenten uit 's Rijks kas vergoed.

HOOFDSTUK XII.

VAN DEN DIENST DER SCHUTTERIJEN IN TIJD VAN VREDE.

ART. 126. § 1. Bij elk korps zijn de schutters verdeeld in twee klassen.

§ 2. De eerste klasse bestaat uit hen, die genoegzaam geoefend zijn voor den dienst der schutterijen.

§ 3. De tweede klasse wordt gevormd door hen, die niet of niet genoegzaam voor dien dienst geoefend zijn.

ART. 127. De indeeling der in te lijven schutterplichtigen bij de beide klassen der schutterij, de overgang der schutters van de tweede tot de eerste klasse en hunne terugstelling van de eerste tot de tweede klasse, geschieden volgens regelen door Ons te stellen.

ART. 128. § 1. De schutters der tweede klasse worden jaarlijks gedurende ten minste 90 en ten hoogste 100 uren, die der eerste klasse jaarlijks gedurende

ten minste 40 en ten hoogste 50 uren in den wapenhandel, den velddienst en het schieten geoefend, volgens door Ons te geven voorschriften.

§ 2. De officieren en het verdere kader nemen aan de oefeningen deel, voor zooveel hunne tegenwoordigheid daarbij door den commandant wordt noodig geoordeeld.

§ 3. Tot aanmoediging van het juist schieten kunnen bij de korpsen infanterie-schutterij, scherpschutters, en tot aanmoediging van het juist richten bij de korpsen artillerie-schutterij, richters worden gevormd. De scherpschutters en richters dragen een onderscheidingsteeken en ontvangen jaarlijks een premie van 's Rijks wege; hunne aanstelling geschiedt door den commandant, volgens regelen door Onzen Minister van Oorlog te stellen.

§ 4. Bij de oefeningen in het schieten en richten kunnen voorts, zoo van 's Rijks wege als vanwege de gemeenten, tot aanmoediging prijzen en premien worden uitgelooft.

ART. 129. § 1. In gemeenten van geringe of verspreide bevolking, of in gedeelten van zoodanige gemeenten, kunnen tijdelijk, uithoofde van plaatselijke gelegenheid of te verren afstand van de gemeenten, welker schutterijen tot één korps zijn vereenigd, de oefeningen, in art. 128 vermeld, tot de helft, en de wapenschouwingen, in art. 132 bedoeld, tot één in het jaar beperkt, of wel de oefeningen alleen tot die in het schieten bepaald worden.

§ 2. Die gemeenten en gedeelten van gemeenten worden door Ons aangewezen. Van Ons besluit geschiedt mededeeling in de *Staatscourant*.

ART. 130. § 1. De oefeningen worden zooveel mogelijk in vereeniging met die van het leger gehouden.

§ 2. Aan de commandanten der schutterijen kunnen, voor de leiding der oefeningen, officieren van het leger worden toegevoegd en voor elke oefening kunnen militaire officieren, onderofficieren en korporaa's bij de schutterijen ingedeeld worden. De kosten, op een en ander vallende, komen ten laste van het Rijk.

ART. 131. § 1. De dagen en uren, waarop de oefeningen zullen plaats hebben, worden bepaald door den commandant, na het gevoelen ingewonnen te hebben van burgemeester en wethouders der gemeente of der gemeenten, uit welker schutterijen het korps is samengesteld; voor zooveel betreft de oefeningen in vereeniging met die van het leger te houden, mede na ingewonnen gevoelen van den commandant van het daartoe te bestemmen troepenkorps.

§ 2. Van de tijdstippen en de plaats voor de oefeningen bepaald, geeft de commandant kennis aan den inspecteur der schutterijen.

§ 3. De duur van elke oefening rekt van het oogenblik dat de schutterij op de oefeningsplaats aankomt, tot dat, waarop zij die verlaat.

ART. 132. Behalve tot de oefeningen, in art. 128 vermeld, zijn de schutterijen jaarlijks tot ten hoogste twee wapenschouwingen verplicht. De tijdstippen, waarop die zullen worden gehouden, worden bepaald door den inspecteur, na het gevoelen ingewonnen te hebben van den commandant.

§ 2. Bij elke der wapenschouwingen geeft de schutterij een proef van hare geoefendheid.

ART. 133. § 1. Officieren, onderofficieren en korporaa's zijn, onverminderd het bepaalde bij § 2 van art. 128, verplicht tot het houden van theoretische en kaderoefeningen, volgens door Ons te geven voorschriften.

§ 2. De gezamenlijke duur dezer oefeningen bedraagt ten minste 50 en ten hoogste 60 uren 's jaars, behoudens het geval dat de officieren of het verdere kader van een schutterskorps vrijwillig de oefeningen over langeren tijd wenschen uit te strekken.

§ 3. Omtrent de oefeningen, in dit artikel bedoeld, gelden de bepalingen van § 2 van art. 130, alsmede die van art. 131.

§ 4. In bijzondere gevallen kan door Ons tijdelijke vrijstelling van het houden dezer oefeningen worden verleend.

ART. 134. De oproeping tot de oefeningen en wapenschouwingen geschiedt door of vanwege den commandant, bij een, ten minste vier en twintig uren vóór den tijd van opkomst, aan de woning van den schutter te bezorgen biljet.

ART. 135. § 1. De oefeningen der schutterijen kunnen in exercitieloodsen, op oefeningsterreinen en schietbanen, bij de troepen van het leger in gebruik, worden gehouden. De regeling van het gebruik dier loodsens, terreinen of banen geschiedt door Onzen Minister van Oorlog.

§ 2. Wanneer geen exercitieloodsen, oefeningsterreinen of schietbanen, bij het leger in gebruik, voor de schutterij beschikbaar zijn gesteld, wordt terrein voor de wapen- en schietoefeningen vanwege de gemeente of, zijn de schutterijen van twee of meer gemeenten tot één korps vereenigd, vanwege die gemeenten verstrekt, in het laatste geval volgens regelen, door Gedeputeerde Staten te stellen.

§ 3. In een vertrek voor het houden van theoretische oefeningen wordt vanwege de gemeente of, zijn de schutterijen van twee of meer gemeenten tot één korps vereenigd, vanwege die gemeenten voorzien, in het laatste geval volgens regelen, door Gedeputeerde Staten te stellen.

§ 4. Is in een gemeente of in gemeenten, welker schutterijen tot één korps vereenigd zijn, geen schietbaan en geen gemeentegrond voor het aanleggen eener schietbaan aanwezig, dan kan een daartoe geschikt terrein van 's Rijks wege verstrekt worden.

§ 5. De inrichting der door de gemeenten of door het Rijk te verstrekken terreinen tot schietbanen, wordt uit 's Rijks kas bekostigd. Het onderhoud der schietbanen is ten laste van de betrokken gemeente of gemeenten.

ART. 136. De commandant of de hoogst en oudst in rang zijnde officier, onderofficier of korporaal, in de gemeente aanwezig, doet, ook in andere dan de bij de artt. 138 en 140 vermelde gevallen, op schriftelijken last van Onzen commissaris in de provincie of van den burgemeester, de schutterij ten allen tijde geheel of gedeeltelijk onder de wapenen komen en gedraagt zich in alles naar de bij dien last ontvangen bevelen.

ART. 137. § 1. Ingeval van brand is de schutterij verplicht, tot verzekering van orde en veiligheid hulp te verleen.

§ 2. In gemeenten, waar de opkomst der geheele schutterij bij het ontstaan van brand niet wordt vereischt, kan een gedeelte der schutterij voor een bepaalden tijd, bij afwisseling, door den commandant tot brandpiket worden aangewezen.

§ 3. Hij regelt de verplichtingen van hen, die tot het brandpiket behooren.

§ 4. Bij brand van grooten omvang of langen duur kan niettemin de schutterij of een grooter gedeelte daarvan, dan tot brandpiket was aangewezen, worden opgeroepen tot het doen van dienst.

ART. 138. § 1. Ingeval van oproerige beweging, van samenscholing of andere stoornis der openbare orde, of wanneer de openbare orde bedreigd wordt, is de schutterij verplicht, op vordering van den burgemeester, hulp te verleen.

§ 2. De commandant of de hoogst en oudst in rang zijnde officier, onderofficier of korporaal, in de gemeente aanwezig, voldoet terstond aan deze vordering en volgt de bevelen op, hem door of vanwege den burgemeester gegeven.

§ 3. Zijn hem geen bevelen gegeven, dan neemt hij, die het bevel voert, alle maatregelen, welke hij tot handhaving of herstel der orde noodig acht.

§ 4. Hij gaat tot geen maatregelen van geweld over, dan na de samengeschoolde menigte drie achtereenvolgende malen met luider stem de volgende waarschuwing te hebben gedaan:

»In naam des Konings!

»Gehoorzaamheid aan de wet; naar huis, of geweld zal worden gebruikt."

§ 5. Wanneer de schutterij wordt aangevallen, kan hij, zonder voorafgegane waarschuwingen, tot maatregelen van geweld overgaan.

ART. 139. § 1. Bij oproeping van de schutterij onder de wapenen in het geval, in het voorgaande artikel vermeld, of wanneer er voor de militaire bezetting alarm wordt geslagen, of, in gemeenten, waar geen gedeelte der schutterij volgens art. 137 voor het brandpiket is aangewezen, bij het luiden der brandklok, is elk dienstdoend lid der schutterij verplicht, zich dadelijk naar de aangewezen verzamelplaats te begeven en de bevelen van de boven hem gestelden op te volgen.

§ 2. Waar de uitgestrektheid of indeeling van de gemeente dit noodig maakt, kan de gemeenteraad, bij verordening, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten vast te stellen, deze verplichting, voor zooveel den dienst bij brand betreft, beperken tot het opkomen in een afdeling der gemeente, waarin het dienstdoend lid der schutterij woont.

§ 3. Bij brand van grooten omvang of langen duur kunnen niettemin de voor andere afdelingen der gemeente aangewezen gedeelten der schutterij worden opgeroepen tot het doen van dienst.

ART. 140. § 1. Bij verstoring der openbare orde in een naburige gemeente, of wanneer de openbare orde daar bedreigd wordt, is elke schutterij verplicht hulp te verlenen op vordering van Onzen commissaris in de provincie of, in spoed vereischende gevallen, van den burgemeester, die de hulp inroept. De vordering geschiedt aan den burgemeester der gemeente, welker schutterij ter hulp wordt geroepen, of, zoo het schutterkorps zich over meer dan één gemeente uitstrekt, aan den burgemeester der gemeente, waar de commandant verblijf houdt.

§ 2. Art. 138, §§ 2—5, is hierbij van toepassing.

§ 3. Wordt de hulp op vordering van den burgemeester verleend, dan geeft deze hiervan terstond kennis aan Onzen commissaris in de provincie.

ART. 141. In de gevallen, in de artt. 138, 139 en 140 vermeld, wordt in gemeenten, waar een militaire bezetting is, de schutterij door den burgemeester onder de bevelen gesteld van den plaatselijken of garnizoenscommandant.

ART. 142. § 1. Aan de leden der schutterij, die in het geval, bij art. 140 voorzien, hulp hebben verleend in een andere gemeente, kan een vergoeding worden toegekend. Zij wordt telkens door Ons bepaald.

§ 2. Die vergoeding en alle andere kosten, op de verleende hulp gevallen, komen ten laste van de gemeente, welke de hulp genoot.

ART. 143. § 1. De schutterijen houden geen parades, betrekken geen wachten en bezetten geene eere- of andere posten, dan voor zoover een of ander voor Ons of voor leden van Ons Huis plaats heeft, of voor zoover zij garnizoensdienst moeten doen.

§ 2. Bovenbedoelde diensten, de garnizoensdienst uitgezonderd, worden door den commandant geregeld in overeenstemming met den burgemeester der gemeente, waar zij te verrichten zijn, en, is er militaire bezetting in de gemeente, wat parades of garnizoensdienst betreft, mede in overeenstemming met den bevelhebber der militaire bezetting.

ART. 144. § 1. Is de schutterij gezamenlijk met de militaire macht onder de wapenen, dan bezet de schutterij steeds den rechtervleugel.

§ 2. De leden der schutterijen en de militairen erkennen elkander in hunne rangen en graden.

§ 3. Zij geven, wanneer zij in uniform gekleed zijn, elkander de gebruikelijke eerbewijzen. Ter zake van overtreding dezer bepaling wordt het lid der schutterij volgens art. 199 dezer wet en de militair disciplinair gestraft krachtens het Reglement van krijgstuicht voor het krijgsvolk te lande of krachtens dat voor het krijgsvolk te water.

§ 4. Bij gezamenlijk optreden van schutterijen met troepen van het leger, voert, bij gelijkheid van rang, de militaire officier het bevel.

ART. 145. § 1. Schutterplichtigen, bij de schutterij ingelijfd, kunnen om bijzondere redenen ongewapend gelaten en buiten dienstwaarneming gehouden worden.

§ 2. De aanwijzing dier schutterplichtigen geschiedt door den commandant, onder goedkeuring van den inspecteur der schutterijen.

ART. 146. § 1. Om bijzondere redenen kan door Ons de schutterij van een of meer gemeenten, voor den tijd van ten hoogste zes maanden, buiten dienst gesteld en ontwapend worden.

§ 2. Binnen dat tijdsverloop kunnen door Ons, bij een nader te nemen besluit, den Raad van State gehoord, de buitendienststelling en ontwapening worden verlengd. Van dit besluit geschiedt mededeeling in de *Staatscourant*.

ART. 147. § 1. In gemeenten van geringe of verspreide bevolking, of in gedeelten van zoodanige gemeenten, kan de schutterij van de oefeningen, wapenschouwingen en verdere diensten tijdelijk worden vrijgelaten, wanneer Wij dit uithoofde van plaatselijke gelegenheid of te verren afstand van de gemeenten, met welker schutterijen zij tot één korps is vereenigd, of van de oefeningsplaats, onvermijdelijk achten. Die gemeenten en gedeelten van gemeenten worden door Ons aangegeven. Van Ons besluit geschiedt mededeeling in de *Staatscourant*.

§ 2. Op deze gemeenten en gedeelten van gemeenten is art. 167 niet van toepassing, voor zooveel de aldus vrijgelaten schutters betreft.

§ 3. De aldus vrijgelaten schutters zijn ongewapend en van geen uniform-kleeding voorzien.

§ 4. Over hen wordt jaarlijks een monstering door den commandant gehouden. Van den daarvoor bepaalden tijd, alsmede van den afloop der monstering zendt de commandant bericht aan den inspecteur der schutterijen.

HOOFDSTUK XIII.

VAN DEN DIENST DER SCHUTTERIEN IN TIJDEN VAN GEVAAR EN OORLOG.

Afdeeling I. Van den dienst.

ART. 148. § 1. Zoodra de militie te land, krachtens art. 184 der Grondwet, hetzij geheel, hetzij ten deele buitengewoon is bijeengeroepen, kunnen de schutterijen, — de schutterplichtigen, in art. 25 vermeld, hieronder evenwel niet begrepen, — tot het houden van buitengewone oefeningen opgeroepen en volgens voorschriften door Onzen Minister van Oorlog te geven, marschvaardig gemaakt worden. Hiervan kunnen worden uitgezonderd de schutterijen of gedeelten van schutterijen, waarop de artt. 129, 146 of 147 is toegepast.

§ 2. Op bovenbedoelde oefeningen zijn de artt. 130 en 131 van toepassing.

§ 3. Zij, die aan deze oefeningen zijn onderworpen, genieten, zoo zij dit verlangen, voor elke buitengewone oefening, welke zij bijwonen, een vergoeding uit 's Rijks kas, volgens het daarvan door Ons te bepalen bedrag.

§ 4. De oproeping wordt bevolen bij een door Ons te nemen, in het *Staatsblad* en de *Staatscourant* te plaatsen besluit.

ART. 149. § 1. Indien Wij dit noodig achten, kunnen de schutterplichtigen, krachtens § 1 van art. 148 tot deelneming aan buitengewone oefeningen verplicht, allen of voor een gedeelte, te hunner voorbereiding tot den dienst ter verdediging des Vaderlands, in één of meer garnizoensplaatsen of kampen worden vereenigd.

§ 2. Zij, op wie de vorige paragraaf is toegepast, worden op denzelfden voet als het leger gehuisvest, gevoed en verpleegd, en ontvangen gelijke bezoldiging als zij, die tot de landmacht behooren.

ART. 150. § 1. In tijden van gevaar en oorlog kunnen de schutterijen tot verdediging des Vaderlands opgeroepen en mobiel verklaard worden.

§ 2. Aan de mobiel verklaarde schutterijen kunnen officieren en kaders uit het leger worden toegevoegd.

§ 3. De oproeping wordt bevolen en de mobielverklaring geschiedt bij een door Ons te nemen, in het *Staatsblad* en de *Staatscourant* te plaatsen besluit.

§ 4. Ten aanzien van de oproeping ter inlijving of indienststelling en de inlijving en indienststelling van hen, die na de mobielverklaring, in § 1 van dit artikel bedoeld, bij de mobiele schutterijen of krachtens art. 161 bij een der korpsen van het leger hier te lande moeten worden ingelijfd of in dienst gesteld, kunnen door Ons voorschriften worden gegeven afwijkende van die, in afdeling I van hoofdstuk IX vervat.

ART. 151. § 1. Onze Minister van Oorlog kan hen, die deel uitmaken van de mobiel verklaarde schutterijen, doch:

a. behooren tot de tweede klasse der schutterij, in art. 126 bedoeld, of tot de schutterij of gedeelten van schutterijen, waarop art. 129 of art. 147 is toegepast,

b. krachtens art. 25 van den dienst ontheven zijn, of

c. krachtens art. 146 tijdelijk buiten dienst gesteld en ontwapend zijn, tot nadere beschikking doen verblijven in de gemeenten, waar zij voor de schutterij zijn ingeschreven, behoudens het bepaalde bij § 2 van art. 152 ten aanzien van garnizoensdiensten in andere gemeenten.

§ 2. Gelijke bevoegdheid heeft Onze Minister van Oorlog met betrekking tot de na de mobielverklaring der schutterijen ingelijfde schutterplichtigen, die op het tijdstip hunner inlijving in het geval verkeerden, onder a van dit artikel vermeld, of die, ware de schutterij niet mobiel verklaard, aanspraak zouden hebben gehad op ontheffing krachtens art. 25, of ingevolge art. 146 tijdelijk buiten dienst gesteld zouden zijn.

§ 3. Op hen, te wier aanzien van de bij dit artikel gegeven bevoegdheid gebruik is gemaakt, is het bepaalde bij hoofdstuk IV, bij art. 74 en bij afdeling II van hoofdstuk XIII van toepassing.

ART. 152. § 1. De schutterplichtigen, te wier aanzien art. 151 is toegepast zijn, voor zoover hun niet krachtens § 1 van art. 25 of omdat zij het beroep van buitenlandsch zeevarende uitoefenen, ontheffing van den dienst is verleend, tot alle diensten, tot behoud der inwendige rust gevorderd, verplicht, tenzij ze krachtens art. 146 tijdelijk buiten dienst gesteld en ontwapend zijn.

§ 2. Zij kunnen aan oefeningen onderworpen en in gemeenten, waar garnizoensdiensten te verrichten zijn, ook al zijn die gemeenten andere dan waar zij voor de schutterij zijn ingeschreven, bij gemis van voldoende militaire bezetting, op last van Onzen Minister van Oorlog met die diensten belast worden.

§ 3. Art. 150 § 2 is ten deze van toepassing.

§ 4. Voor het verrichten van garnizoensdiensten in de gemeente, waar de dienstplichtigen voor de schutterij zijn ingeschreven, wordt aan hen, die dit verlangen, een vergoeding uit 's Rijks kas toegekend volgens het daarvan door Ons te bepalen bedrag. Wordt garnizoensdienst in een andere gemeente verricht, dan geldt § 2 van art. 149.

§ 5. De schutterplichtigen, in § 1 van dit artikel vermeld, die niet reeds van uniformkleeding zijn voorzien, worden van 's Rijks wege in het bezit daarvan gesteld, voor zoover wij dit noodig achten.

§ 6. Omtrent de indeeling van hen, die tot de diensten, in §§ 1 en 2 van dit artikel bedoeld, verplicht zijn, worden door Onzen Minister van Oorlog, zoo noodig, voorschriften gegeven.

ART. 153. § 1. De bij de schutterijen ingelijfde of in te lijven schutterplichtigen en zij, die vrijwillig bij de schutterijen dienen, worden, op hunne aanvraag, uit de schutterij ontslagen of buiten oproeping gelaten, zoodra, ten genoegen van Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog, of, zijn zij ingevolge art. 156 tot den dienst voor de binnenlandsche defensie te water bestemd, ten genoegen van Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Marine het bewijs is geleverd, dat zij behooren tot een Staat, waar de Nederlander niet aan den verplichten krijgsdienst is onderworpen, of waar ten aanzien der dienstplichtigheid het beginsel van wederkeerigheid is aangenomen.

*Willems
 & Sociëteit,
 Groningen*

§ 2. Op hun ontslag zijn §§ 1, 3, 4 en 5 van art. 105 en art. 108 van toepassing.

§ 3. Zijn zij officier bij de schutterij, dan wordt het ontslag door Ons verleend.

§ 4. Het ontslag van hen, die niet vrijwillig bij de schutterijen dienen, wordt geacht te zijn verleend behoudens het bepaalde bij § 1 van art. 154.

ART. 154. § 1. Zij, die niet vrijwillig bij de schutterijen dienden en op grond van art. 153 uit de schutterij ontslagen of buiten oproeping gelaten zijn, worden, voor zoover zij ingevolge deze wet nog tot dienst bij de schutterijen verplicht zijn, bij de schutterij, waarbij zij tijdens het ontslag ingelijfd waren of ingelijfd hadden moeten worden, opnieuw in dienst gesteld of ingelijfd en, tenzij ze uit kracht van art. 25 van den dienst zijn ontheven, voor den dienst opgeroepen, zoodra de militie te land niet meer geheel of ten deele krachtens de oproeping in art. 184 der Grondwet bedoeld, bijeen of zoodra de mobielverklaring der schutterijen opgeheven is.

§ 2. Zij, die bij hun ontslag een rang of graad bij de schutterij bekleeden, worden echter, zoo zij het verlangen, door den commandant der schutterij, waartoe zij behooren, van waarneming van den schutterlijken dienst vrijgelaten zoolang zij niet in hun vorigen of in een hooger rang of graad zijn benoemd. Bij weigering om die benoeming aan te nemen, geldt art. 119.

ART. 155. § 1. De mobiel verklaarde schutterijen staan onder het krijgsevenement en de krijgstuicht. Zij kunnen bij het leger ingedeeld en bestemd worden ook voor andere diensten dan bij art. 112 zijn aangewezen.

§ 2. Die indeeling en de dienstbestemming worden door Onzen Minister van Oorlog geregeld, voor zoover daarin niet is voorzien ingevolge art. 156.

ART. 156. § 1. De aanwijzing van schutterplichtigen, die, bij mobielverklaring der schutterijen, benooidigd zijn en bestemd moeten worden tot het verichten van alle diensten, die de zeemacht heeft te bewijzen voor 's lands verdediging langs de kusten en binnenslands, wordt, evenals hunne indeeling en dienstbestemming, door Onze Ministers van Oorlog en van Marine gemeenschappelijk voorbereid en geregeld.

§ 2. Tot aanwijzing voor dezen dienst komen in de eerste plaats in aanmerking de schutterplichtigen, die hun dienst bij de zeemilitie hebben volbracht; voorts zij, die bij de zeemacht, het korps mariniers daaronder begrepen, hebben gediend, en de zeevarenden, zeevisschers en binnenschippers van beroep.

ART. 157. § 1. In bijzondere gevallen kan door Ons aan de tot verdediging des Vaderlands opgeroepen of aan de reeds bij de mobiele schutterijen dienende schutterplichtigen ontheffing van dienst worden verleend.

§ 2. Van deze ontheffing wordt telkens mededeeling gedaan in de *Staatscourant*, met opgaaf van de redenen, die daartoe geleid hebben.

Afdeeling II. Van onttrekking aan den dienst.

ART. 158. § 1. Wordt ontdekt, dat iemand zich aan den dienst bij de mobiele schutterij heeft onttrokken of getracht heeft zich daaraan te onttrekken, hetzij door verzuim van aangifte ter inschrijving overeenkomstig het bepaalde bij hoofdstuk II, van het vervallen van de reden waarom hem ontheffing van den dienst was verleend, of van de overbrenging zijner woonplaats naar en zijn vestiging in een andere gemeente des Rijks, hetzij, in het geval van art. 24, door weigering om de benoeming tot officier bij de schutterij aan te nemen, hetzij ten gevolge van vrijstelling of ontheffing, op ondeugdelijke attesten of bewijsstukken verleend, hetzij door niet voldoen aan de oproeping om bij de mobiele schutterij te worden ingelijfd of in dienst gesteld, of dat iemand, op welke andere wijze ook, zijn verplichting tot den dienst bij de mobiele schutterij heeft ontdoken of heeft trachten te ontduiken, dan geeft de burgemeester der gemeente, waar het ontdekt is, daarvan dadelijk kennis aan Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke de schutterplichtige verblijft houdt.

§ 2 Gedeputeerde Staten onderzoeken het geval en doen daaromtrent ten spoedigste uitspraak.

ART. 159. § 1. De schutterplichtige, in het voorgaande artikel bedoeld, wordt door Gedeputeerde Staten opgeroepen om op den tijd en de plaats, daartoe door hen aangewezen, voor hen te verschijnen.

§ 2. Voldoet hij aan deze oproeping niet en verkeert hij niet in een der gevallen, bij §§ 7 en 8 van art. 37 of bij §§ 2—4 van art. 41 voorzien, dan kunnen Gedeputeerde Staten bevelen, dat hij op het door hen te bepalen tijdstip onder verzekerd geleide voor hen gebracht worde.

ART. 160. § 1. Met betrekking tot het aanvragen van vrijstelling of ontheffing van den dienst, de daaromtrent te doene uitspraak, de toepassing van art. 28 en de ongeschiktverklaring voor den dienst gelden de regelen en bepalingen, in hoofdstuk III en in de artt. 41, 44, 60, 63, 64 en 65 vervat, met deze uitzondering dat waar daar gesproken wordt van »de commissie voor de schutterij», ten deze gelezen wordt »Gedeputeerde Staten».

§ 2. Op het geneeskundig onderzoek van de schutterplichtigen, in art. 158 bedoeld, zijn §§ 1, 2 en 3 van art. 79, de artt. 80 en 81 en § 1 en 2 van art. 82 van toepassing.

§ 3. Het bedrag van het presentiegeld, van het vacatiegeld en van de reis- en verblijfkosten der burgerlijke geneeskundigen, alsmede de gevallen, waarin laatstbedoelde kosten verschuldigd zijn, worden door Ons bepaald.

§ 4. Het presentiegeld, het vacatiegeld en de reis- en verblijfkosten der burgerlijke geneeskundigen komen, met de reis- en verblijfkosten der officieren van gezondheid, ten laste van het Rijk.

ART. 161. § 1. Is de schutterplichtige, in art. 158 bedoeld, ingevolge de einduitspraak tot den dienst verplicht en daarvoor geschikt bevonden en is bij die uitspraak § 2 van art. 46 of § 3 van art. 49, 53 of 57 op hem toegepast of uit anderen hoofde beslist, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk hem hebben belet aan zijn verplichting te voldoen, dan wordt hij, welke ook zijn leeftijd zij, bij de mobiele schutterij of, is de schutterij niet meer mobiel, bij die der gemeente, waartoe hij behoort, ingelijfd voor zoodanigen tijd, gedurende welken hij nog had moeten dienen, zoo hij niet nalatig was gebleven, en uit den dienst ontslagen op het tijdstip, waarop hij dan recht op ontslag zou hebben gehad.

§ 2. Is bij de einduitspraak § 2 van art. 46 of § 3 van art. 49, 53 of 57 op hem niet toegepast of uit anderen hoofde niet beslist, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk hem hebben belet aan zijn verplichting te voldoen, dan wordt hij, is hij ingevolge die uitspraak tot den dienst verplicht en daarvoor geschikt bevonden, dadelijk aan de militaire overheid overgeleverd en, welke ook zijn leeftijd zij, bij een der korpsen van het leger hier te lande voor vijf jaren ingelijfd.

§ 3. Op den schutterplichtige, in de vorige paragraaf bedoeld, kan art. 157 worden toegepast.

ART. 162. Hebben de personen, in art. 158 bedoeld, den leeftijd van veertig jaren volbracht, dan worden zij van den dienst vrijgesteld en behoeven zij niet voor Gedeputeerde Staten te verschijnen.

ART. 163. § 1. De uitspraak van Gedeputeerde Staten omtrent de personen, in art. 158 vermeld, wordt ten spoedigste medegedeeld aan hem, wien zij geldt, en aan burgemeester en wethouders der gemeente, waar hij, op wien zij betrekking heeft, voor de schutterij ingeschreven is of was of ingeschreven had moeten zijn.

§ 2. Van de uitspraak geschiedt aanteekening in het inschrijvingsregister. Hierbij geldt § 3 van art. 90.

§ 3. Ten aanzien der mededeeling van de uitspraak aan hem, wien zij betreft, wordt, zoo hij bij de uitspraak niet tegenwoordig was, gehandeld overeenkomstig § 4 van dat artikel.

§ 4. Van de uitspraak van Gedeputeerde Staten kan, behoudens de uitzonderingen hierna in § 8 vermeld, bij Ons in beroep worden gekomen door den schutterplichtige, wien de uitspraak geldt, en door Onzen commissaris in de provincie.

§ 5. Het beroep kan ook worden ingesteld door hem of haar, die volgens § 4, 5 of 7 van art. 9 tot het doen van aangifte ter inschrijving verplicht of bevoegd was, zooveel den persoon betreft, op wien de verplichting of bevoegdheid betrekking heeft, alsmede door een anderen gemachtigde, dan die in § 7 van voormeld artikel bedoeld.

§ 6. Op het beroep van de uitspraak van Gedeputeerde Staten en op Onze beslissing zijn de artt. 91 en 93, alsmede art. 95 §§ 1, a, b, d en e, 2 en 3 van toepassing.

§ 7. Was hij, wien de uitspraak geldt, bij de uitspraak tegewoordig, dan begint de termijn van beroep daags na den dag, waarop de uitspraak plaats had.

§ 8. Geen beroep kan worden ingesteld tegen een uitspraak van Gedeputeerde Staten, waarbij:

a. een schutterplichtige tot den dienst is aangewezen, zonder dat door of voor hem op den tijd en de plaats, ingevolge deze wet bepaald, de reden, waarom hij vrijstelling of ontheffing verlangt, bij Gedeputeerde Staten was ingebracht; aanvulling echter van het bewijs, dat de bij Gedeputeerde Staten ingebrachte reden van vrijstelling of ontheffing bestaat, is niet uitgesloten;

b. vrijstelling van dienst verleend of geweigerd is op grond van het niet of al bezitten van de gevorderde lengte;

c. vrijstelling van dienst wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken verleend of een op dien grond gevraagde vrijstelling geweigerd is;

d. iemand al of niet geschikt is verklaard voor den dienst;

e. vrijstelling van den dienst is verleend op grond van art. 162.

§ 9. Door het bepaalde bij § 8 a—d van dit artikel wordt het instellen van beroep tegen de uitspraak van Gedeputeerde Staten, voor zooveel zij de toepassing, al of niet, van § 2 art. 46 of van § 3 van art. 49, 53 of 57 betreft, niet belet.

§ 10. Wanneer de uitspraak inlijving of indienststelling van een schutterplichtige ten gevolge moet hebben, dan kan die geschieden onmiddellijk na de uitspraak. De uitvoering van zoodanige uitspraak wordt door daartegen ingesteld beroep niet geschorst.

ART. 164. § 1. De ambtenaren, belast met het opsporen van misdrijven, en alle beambten van politie zijn belast met het opsporen van hen, die zich op eenigerhande wijze aan hunne verplichting ten aanzien van de mobiele schutterij hebben onttrokken.

§ 2. Van hunne ontdekking wordt dadelijk kennis gegeven aan Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke de schutterplichtigen verblijf houden.

§ 3. De personen, in § 2 van art. 159 vermeld, en zij, die aan de oproeping ter inlijving of indienststelling bij de mobiele schutterij of bij een der korpsen van het leger niet hebben voldaan, kunnen door de ambtenaren en beambten, in § 1 van dit artikel bedoeld, aangehouden en uit kracht van het bevel, in § 2 van art. 159 vermeld, of krachtens bevel van Onzen commissaris in de provincie, in een huis van verzekering, van arrest of van bewaring in hechtenis gesteld en in hechtenis gehouden worden, wat hen, die bij een der korpsen van het leger ingelijfd moeten worden, betreft, totdat die inlijving heeft plaats gehad, en wat de overigen aangaat, totdat zij voor Gedeputeerde Staten worden gebracht.

§ 4. Dit laatste moet uiterlijk binnen tien dagen na den dag der inhechtenisstelling plaats hebben, bij gebreke waarvan de aangehoudene door de zorg van Onzen commissaris in de provincie in vrijheid wordt gesteld.

§ 5. Kunnen Gedeputeerde Staten binnen den tijd, in de vorige paragraaf vermeld, geen uitspraak doen, dan kunnen zij bevelen, dat de aangehoudene in hechtenis zal blijven tot aan de uitspraak.

§ 6. Indien de uitspraak van Gedeputeerde Staten niet de dadelijke inlijving of indienststelling van hem, wien zij geldt, tengevolge heeft, kan Onzen commissaris in de provincie den aangehoudene in hechtenis doen blijven, zoo hij het noodig acht, tot aan de einduitspraak.

§ 7. Het ontslag van hen, die krachtens dit artikel in hechtenis zijn gesteld, uit het huis van verzekering, van arrest of van bewaring geschiedt ingevolge bevel van Onzen commissaris in de provincie.

HOOFDSTUK XIV.

VAN DE KOSTEN.

ART. 165. Elke gemeente voorziet in de kosten, welke de oprichting, het aanwezig en de dienst harer schutterij eischen, voor zoover daaromtrent bij het volgende artikel geen uitzondering is gemaakt, of die kosten niet ten laste van het Rijk of van de leden der schutterij zijn gebracht.

ART. 166. § 1. Wanneer de schutterijen van twee of meer gemeenten tot één korps zijn vereenigd, worden, behoudens de uitzonderingen, in §§ 2—5 van dit artikel vermeld, de kosten, in het vorige artikel bedoeld, gedragen door die gemeenten gezamenlijk, elke in evenredigheid van het getal harer inwoners. Dat getal wordt aangewezen door de laatste op Onzen last plaatst gehad hebbende volkstelling.

§ 2. De kosten, waartoe de inschrijving voor de schutterij, de zittingen der commissie voor de schutterij en het onderzoek van schutterplichtigen door of van wege die commissie, aanleiding geven, zijn ten laste van de gemeente, waar de inschrijving der schutterplichtigen plaats had.

§ 3. De kosten, op het verblijf van hem, die krachtens art. 88 is aangehouden, in een huis van verzekering, van arrest of van bewaring vallende, komen ten laste van de gemeente, waar de aangehoudene voor de schutterij is ingeschreven. Op zijn voeding en nachtleger, elders dan in een huis van verzekering, van arrest of van bewaring, is § 5 van art. 43 van toepassing.

§ 4. De kosten van de aankondigingen, bij de artt. 85 en 86 voorgeschreven, en het presentiegeld, het vacatiegeld en de reis- en verblijfkosten van de burgerlijke geneeskundigen, die Gedeputeerde Staten in het geneeskundig onderzoek van schutterplichtigen hebben bijgestaan of van hunnentwege met zoodanig onderzoek belast zijn geweest, komen ten laste van de gemeente of gemeenten, waartoe de schutterplichtigen, op wie de aankondigingen betrekking hadden of tot wier geneeskundig onderzoek de bijstand verleend werd, behooren.

§ 5. De kosten van kleeding der onvermogene schutters komen ten laste van de gemeente, waartoe de onvermogene behoort.

§ 6. De verdeling der kosten, welke door twee of meer gemeenten gezamenlijk moeten worden gedragen, over die gemeenten, geschiedt door Gedeputeerde Staten.

§ 7. Acht de raad eener gemeente zich met deze regeling bezwaard, dan kan hij, binnen dertig dagen na de dagteekening van het besluit van Gedeputeerde Staten, Onze beslissing daarover inroepen. Op die beslissing is § 5 van art. 36 van toepassing.

§ 8. De betaling, door de gemeenten in § 6 bedoeld, van hetgeen te haren laste is gebracht, heeft plaats overeenkomstig voorschriften, door Gedeputeerde Staten te geven en door Ons goed te keuren.

ART. 167. § 1. De kosten, in de beide voorgaande artikelen vermeld, worden aan de gemeenten uit 's Rijks kas vergoed tot een maximum van vijf gulden per jaar voor elk dienstdoend schutter beneden den rang van officier, volgens de sterkte der schutterij op 31 December van het jaar, waarover de kosten loopen.

§ 2. Jaarlijks, vóór het einde van het jaar volgende op het dienstjaar van de gemeenterekening, waartoe de uitgaven behooren, geven Gedeputeerde Staten aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken kennis van de sommen, krachtens ge-

noemde artikelen door elke gemeente in uitgaaf geleden. Daarna wordt door Ons het bedrag der vergoeding bepaald.

§ 3. Op die vergoeding wordt ingehouden hetgeen de gemeente krachtens art. 122 aan het Rijk verschuldigd is.

ART. 168. Indien Wij, na onderzoek door Gedeputeerde Staten, oordeelen, dat een gemeente door de uitgaven, voor de eerste oprichting harer schutterij vereischt, te zwaar zou worden gedrukt, wordt door Ons bepaald welk gedeelte van die kosten ten laste dier gemeente blijft; de overige worden dan door het Rijk gedragen,

ART. 169. § 1. Alle kosten der mobiele schutterijen komen ten laste van het Rijk. Hiervan zijn uitgezonderd de kosten, in § 2—4 van art. 166 vermeld.

§ 2. Zij, die bij de mobiele schutterijen dienen, worden op denzelfden voet als het leger gehuisvest, gevoed en verpleegd en ontvangen gelijke bezoldiging als bij het leger. De bij art. 156 bedoelde schutterplichtigen worden op denzelfden voet gevoed en verpleegd en ontvangen gelijke bezoldiging als de scheepelingen bij de zeemacht.

§ 3. Kleeding, uitrusting en wapening worden hun, voor zoover zij daarvan niet reeds zijn voorzien, van 's Rijks wege verstrekt.

§ 4. De wetten tot regeling der militaire pensioenen bij de zee- en landmacht zijn van toepassing op hen, die bij de mobiele schutterijen in dienst zijn of geweest zijn en tijdens die dienst door verwonding, vermindering, ziels- of lichaamsgebreken, bij of door bevolen dienstverrichtingen ontstaan, tot handenaarbeid geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn geworden, of wel, binnen een jaar na het volbrengen van hunnen dienst bij de mobiele schutterijen, terzelfder zake de geschiktheid tot handenaarbeid geheel of ten deele verliezen, zoomede op hunne weduwen en kinderen.

HOOFDSTUK XV.

VAN DE RECHTSPLEGING, DE STRAFFEN EN DE TUCHT.

Afdeeling I. Van de schuttersraden.

ART. 170. De schuttersraad oordeelt over alle overtredingen dezer wet bij de niet mobiele schutterkorpsen, welker kennisgeving niet uitdrukkelijk aan een anderen rechter is opgedragen of welker bestraffing niet geschiedt door of onder goedkeuring van den commandant.

ART. 171. § 1. De schuttersraad bestaat uit den commandant, als voorzitter, en vier leden, en is, behalve den voorzitter, behoudens de bepaling van art. 175, samengesteld als volgt:

a. bij een schutterkorps van twee of meer bataljons, uit: een hoofdofficier; een kapitein of een eersten of tweeden luitenant; een onderofficier of korporaal, en een schutter;

b. bij een schutterkorps van één bataljon of meer dan één compagnie, uit: een kapitein; een eersten of tweeden luitenant; een onderofficier of korporaal, en een schutter;

c. bij een schutterkorps van één compagnie, uit: een eersten of tweeden luitenant; een onderofficier; een korporaal, en een schutter.

§ 2. Is de beklagde officier, onderofficier of korporaal, dan worden de leden van den schuttersraad beneden dien rang of graad vervangen door daartoe tijdelijk te bestemmen leden der schutterij van hooger en gelijken rang of graad, dan door den beklagde wordt bekleed. Hiertoe kunnen ook worden aangewezen de officieren, onderofficieren en korporaa's, als plaatsvervangend lid van den schuttersraad benoemd.

§ 3. Bij elken schuttersraad zijn een auditeur en een secretaris.

§ 4. Bij verhindering of ontstentenis van den commandant is, behoudens de uitzondering in art. 178 vervat, de hem in rang opvolgende oudste officier voorzitter van den schuttersraad.

ART. 172. Voor elk lid van den schuttersraad en voor den auditeur wordt een plaatsvervanger benoemd.

ART. 173. Bloedverwanten of aangehuwden, tot den derden graad ingesloten, mogen niet te gelijk ambtsbetrekkingen in of bij denzelfden schuttersraad bekleeden.

ART. 174. § 1. De leden van den schuttersraad en hunne plaatsvervangers worden benoemd en ontslagen door burgemeester en wethouders der gemeente, waar de schuttersraad zijne vergaderingen houdt.

§ 2. Burgemeester en wethouders ontvangen een aanbeveling van twee personen voor elk te benoemen lid of plaatsvervangend lid, door den commandant in te dienen.

§ 3. Het bestemmen van officieren, onderofficieren en korporaa's om, zoo de beklaagde officier, onderofficier of korporaal is, tijdelijk zitting in den schuttersraad te nemen, geschiedt door burgemeester en wethouders der gemeente, in § 1 van dit artikel vermeld, op aanvraag en aanbeveling van den commandant.

ART. 175. § 1. Is bij een schutterkorps het getal officieren, onderofficieren of korporaa's tijdelijk ongenoegzaam om den schuttersraad volgens art. 171 samen te stellen, dan wordt of worden een of meer officieren, onderofficieren of korporaa's, tot een ander schutterkorps behoorende en in een naburige gemeente woonachtig, aangewezen om tijdelijk zitting in den schuttersraad te nemen.

§ 2. Omtrent de aanwijzing van deze officieren, onderofficieren en korporaa's geldt het bepaalde bij § 1 van art. 174. Burgemeester en wethouders ontvangen daartoe van den inspecteur der schutterij een aanbeveling van twee personen, voor elken officier, onderofficier of korporaal, die tot het tijdelijk zitting nemen in den schuttersraad moet worden aangewezen.

§ 3. De aldus aangewezen officieren, onderofficieren en korporaa's ontvangen voor elke zitting van den schuttersraad, waarbij zij tegenwoordig zijn, reis- en verblijfkosten van 's Rijks wege, volgens een door Ons te bepalen tarief.

ART. 176. § 1. De leden van den schuttersraad en hunne plaatsvervangers worden voor twee jaren benoemd.

§ 2. De aftredenden zijn opnieuw benoembaar.

ART. 177. Bij verhindering of ontstentenis van een lid van den schuttersraad treedt het door den voorzitter op te roepen plaatsvervangend lid, en bij verhindering of ontstentenis van den auditeur, zijn plaatsvervanger op.

ART. 178. § 1. Bij aanklacht wegens overtreding of wegens misbruik van gezag door den commandant of door den officier, die hem als zoodanig heeft vervangen, begaan, bekleedt de inspecteur, in art. 111 genoemd, of hij, die dezen vervangt, het voorzitterschap van den schuttersraad.

§ 2. De auditeur geeft van de aanklacht kennis aan den inspecteur of aan hem, die dezen vervangt.

§ 3. Bij geldig verklaarde wraking of verschooning van den inspecteur of van hem, die dezen vervangt, wordt door Onzen Minister van Oorlog een hoofdofficier van het leger aangewezen om het voorzitterschap te bekleeden.

ART. 179. § 1. De auditeur en zijn plaatsvervanger worden door Ons benoemd en ontslagen. Burgemeester en wethouders der gemeente, waar de schuttersraad zijne vergaderingen houdt, dienen ter benoeming van den auditeur en van zijn plaatsvervanger een aanbeveling in, voor elk zoo mogelijk van twee personen, na ingewonnen gevoelen van den commandant opgemaakt.

§ 2. De auditeur en zijn plaatsvervanger zijn zoveel mogelijk doctoren in de rechten of rechtswetenschap.

ART. 180. § 1. De kwartiermeester, of, is er meer dan één bij de schutterij, één hunner, door den commandant om de twee jaren aan te wijzen, is secretaris van den schuttersraad.

§ 2. Is geen kwartiermeester bij de schutterij aanwezig, dan wordt een officier, onderofficier of ander lid der schutterij voor twee jaren tot secretaris van den schuttersraad benoemd.

- § 3. De aftredende is opnieuw benoembaar.
- § 4. De benoeming geschiedt door burgemeester en wethouders der gemeente in het voorgaande artikel aangeduid, die een aanbeveling van twee personen, door den commandant in te dienen, ontvangen.
- § 5. Bij verhindering of ontstentenis van den secretaris draagt de voorzitter van den schuttersraad de waarneming van het secretariaat tijdelijk op aan een officier, onderofficier of ander lid der schutterij, die geen lid of plaatsvervangend lid van den schuttersraad is.

ART. 181. De commandant benoemt een lid der schutterij tot bode van den raad.

ART. 182. De voorzitter, de leden van den schuttersraad en hunne plaatsvervangers, de auditeur en zijn plaatsvervanger leggen in handen van den burgemeester der gemeente, waar de schuttersraad zijne vergaderingen houdt, zij, die, zoo de beklagde officier, onderofficier of korporaal is, tijdelijk zitting in dien raad nemen, de secretaris of hij, die met de tijdelijke waarneming van deze betrekking wordt belast, en de bode in de vergadering van den schuttersraad in handen van den voorzitter, vóór het aanvaarden hunner betrekking, den navolgenden eed of belofte af:

»Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van den Staat en dat ik de plichten, mij als voorzitter (lid, plaatsvervangend lid, auditeur, plaatsvervangend auditeur, secretaris, plaatsvervangend secretaris of bode) van den schuttersraad opgedragen, met eerlijkheid, nauwgezetheid en onpartijdigheid zal waarnemen.

»Zoo waarlijk helpe mij God almachtig"! (»Dat belof ik.)"

ART. 183. De auditeur, de secretaris en de bode van den schuttersraad genieten een door Ons te bepalen jaarlijksche bezoldiging uit 's Rijks kas.

ART. 184. De voorzitter, de leden en de secretaris van den schuttersraad zijn bij de terechtzittingen van dien raad en de bode bij de uitoefening zijner functiën in uniform gekleed, zoo zij niet, volgens deze wet, van het dragen van uniform zijn vrijgesteld.

ART. 185. De leden en de secretaris van den schuttersraad blijven niet uit de vergadering van den raad afwezig en verwijderen zich daaruit niet vóór dat de zitting is opgeheven, tenzij hun tot een of ander door den voorzitter verlof is verleend.

ART. 186. De leden van den schuttersraad beneden den rang van officier worden, zoo zij dit verlangen, in tijd van vrede van de diensten in hoofdstuk XII vermeld, vrijgelaten.

ART. 187. § 1. Vanwege de gemeente, waar de schuttersraad vergadert, wordt een daartoe geschikt vertrek beschikbaar gesteld.

§ 2. Hierbij gelden §§ 1, 6, 7 en 8 van art. 166.

§ 3. Gedeputeerde Staten wijzen de gemeente aan, waar de schuttersraad van een schutterskorps, samengesteld uit de schutterijen van meer dan één gemeente, zijne vergaderingen houdt.

Afdeling II. Van de straffen.

ART. 188. De schuttersraden leggen de navolgende straffen op:

a. aan officieren, onderofficieren en korporaals: 1°. ontzetting van rang of graad; 2°. provoostarrest; 3°. geldboete;

b. aan alle verdere leden der schutterij; 1°. provoostarrest; geldboete.

ART. 189. Ontzetting van rang of graad wordt aan de schutterij bij dagorder bekend gemaakt.

ART. 190. § 1. Provoostarrest bestaat in opsluiting in een door burgemeester en wethouders der gemeente, waar de schuttersraad zijne vergaderingen houdt, aan te wijzen bewaarplaats, en duurt ten hoogste veertien dagen.

§ 2. Een ambtenaar der plaatselijke politie wordt door burgemeester en wethouders met het toezicht over de door hen aangewezen bewaarplaats belast.

§ 3. Deze ambtenaar houdt een register, geteekend en op elke bladzijde geaarmerkt door den voorzitter van den schuttersraad.

§ 4. In dat register worden door den ambtenaar, in de vorige paragraaf bedoeld, bij de opneming van een veroordeelde of aangehoudene, diens naam, voornamen, beroep en woon- of verblijfplaats ingeschreven.

§ 5. De inschrijving wijst tevens aan:

- a. den schuttersraad, wiens vonnis, of den commandant of bevelvoerder, wiens bevelschrift wordt ten uitvoer gelegd;
- b. de dagteekening van het vonnis of bevelschrift;
- c. den dag, waarop de opneming geschiedt;
- d. den duur der straf.

§ 6. De invrijheidstelling geschiedt door den ambtenaar met het toezicht over de bewaarplaats belast, zonder bevelschrift, zoodra de duur van den straf-tijd is verstreken, of, in het geval bij art. 234 voorzien, zoodra het bewijs is overgelegd, dat de geldboete of het nog verschuldigd gedeelte der geldboete is betaald.

§ 7. Van de invrijheidstelling houdt de ambtenaar, in de vorige paragraaf bedoeld, met vermelding van den dag, waarop zij geschiedt, aanteekening in zijn register ter zijde van de inschrijving, die bij de opneming heeft plaats gehad.

§ 8. De inschrijving en de in de vorige paragraaf vermelde aanteekening worden door hem ondertekend.

ART. 191. Behoudens het bepaalde in de artt. 119 en 120 bedraagt de geldboete:

- a. voor officieren ten hoogste vijftig gulden;
- b. voor onderofficieren en korporaa's ten hoogste twintig gulden;
- c. voor alle verdere leden der schutterij ten hoogste tien gulden.

Afdeeling III. Van de tucht en de toepassing der straffen.

ART. 192. § 1. Ieder lid der schutterij is in alles wat den dienst betreft gehoorzaamheid schuldig aan zijn meerdere, om het even of deze tot de schutterij behoore, dan militair zij, en onthoudt zich van misbruik van gezag jegens zijn mindere, hetzij lid der schutterij, hetzij militair.

§ 2. Wederkeerig is elk militair in alles wat den dienst betreft gehoorzaamheid schuldig aan zijn tot de schutterij behoorenden meerdere en onthoudt zich van misbruik van gezag ook jegens zijn tot de schutterij behoorenden mindere.

§ 3. Overtreding van § 1 van dit artikel wordt gestraft volgens art. 194 dezer wet; ter zake van overtreding van § 2 wordt de militair disciplinair gestraft krachtens het Reglement van krijgstuicht voor het krijgsvolk te lande of krachtens dat voor het krijgsvolk te water.

ART. 193. Een lid der schutterij wordt geacht in dienst te zijn en is aan de tucht onderworpen:

- a. wanneer hij in uniform gekleed is;
- b. wanneer hij onder de wapenen is;
- c. tijdens hem een bevel is opgedragen;
- d. wanneer hij tot dienst, den dienst in art. 185 vermeld hieronder begrepen, opgeroepen is, en wel van het oogenblik af, waartegen hij is opgeroepen.

ART. 194. § 1. Met ontzetting van rang of graad of met provoostarrest wordt gestraft:

- a. misbruik van gezag jegens minderen, hetzij leden der schutterij, hetzij militairen;
- b. de officier, onderofficier of korporaal der schutterij, die in dienstzaken aan zijn meerderen, hetzij lid der schutterij, hetzij militair, gehoorzaamheid weigert;

e. de officier, onderofficier of korporaal der schutterij, die zich van een hem toevertrouwd post of van een onder zijn bevel gesteld detachement verwijdt, of in dienst ongeregelheden pleegt, in kennelijken staat van dronkenschap verkeert, of zijn meerdere, zijn gelijke of zijn mindere in rang, hetzij lid der schutterij, hetzij militair, beledigt of onbetamelijk bejegent.

§ 2. Met provoostarrest wordt gestraft de schutter:

a. die in dienstzaken aan zijn meerdere, hetzij lid der schutterij, hetzij militair, gehoorzaamheid weigert;

b. die in dienst ongeregelheden pleegt, in kennelijken staat van dronkenschap verkeert, of zijn meerdere of gelijke in rang, hetzij lid der schutterij, hetzij militair, beledigt;

c. die, op schildwacht gesteld, zijn post verlaat.

ART. 195. § 1. Met geldboete wordt gestraft hij, die ter inlijving of tot dienst of tot het bijwonen der monstering, bedoeld in § 4 van art. 147, opgeroepen, zonder geldige reden, ter beoordeeling van den schuttersraad, of zonder verlof door of vanwege den commandant verleend, aan de oproeping niet voldoet.

§ 2. Indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen twee jaren verlopen zijn sedert de schuldige wegens een der in de vorige paragraaf vermelde overtredingen onherroepelijk veroordeeld is, of overeenkomstig art. 238 de rechtsvervolgung te dier zake voorkomen heeft, wordt, in plaats van de geldboete, provoostarrest opgelegd.

ART. 196. § 1. Met geldboete wordt gestraft:

a. hij, die niet behoorlijk in uniform gekleed onder de wapenen verschijnt of art. 184 niet naleeft;

b. hij, die de hem in gebruik gegeven wapenen, kleeding- of uitrustingsstukken bederft, onbruikbaar maakt, buiten den dienst gebruikt of draagt, of, voor zoover art. 203 niet toepasselijk is, aan anderen in gebruik geeft, of op bevel van den commandant niet binnen den gestelden tijd teruggeeft; alles onverminderd vergoeding van de aan die voorwerpen toegebrachte schade of van de waarde der niet teruggegeven voorwerpen.

§ 2. De schuttersraad bepaalt bij het vonnis het bedrag der schade of waarde en veroordeelt den overtreder tot vergoeding.

§ 3. Indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen twee jaren verlopen zijn sedert de schuldige wegens een der in § 1 van dit artikel vermelde overtredingen onherroepelijk veroordeeld is, of overeenkomstig art. 238 de rechtsvervolgung te dier zake voorkomen heeft, wordt, in plaats van de geldboete, provoostarrest opgelegd.

ART. 197. § 1. Met geldboete wordt gestraft hij, die, daartoe benoemd of aangewezen, zonder geldige reden, ter beoordeeling van den schuttersraad, weigert het lidmaatschap of plaatsvervangend lidmaatschap van den schuttersraad of de functie van secretaris van dien raad aan te nemen, of den eed of de belofte, bij art. 182 voorgeschreven, af te leggen, of in den schuttersraad tijdelijk zitting te nemen, of de betrekking van secretaris tijdelijk waar te nemen, of die nalaat de verplichtingen aan het lidmaatschap of plaatsvervangend lidmaatschap van den schuttersraad, aan de functie van secretaris van dien raad of aan de aanwijzing om tijdelijk in den schuttersraad zitting te nemen of om de betrekking van secretaris tijdelijk waar te nemen, verbonden, te vervullen.

§ 2. Hij, die, zonder geldige reden, niet voldoet aan de oproeping om den eed of de belofte, bij art. 182 voorgeschreven, te komen afleggen, wordt geacht de aanneming zijner benoeming of aanwijzing te weigeren.

ART. 198. Met provoostarrest of met geldboete wordt gestraft elk plichtverzuim of vergrijp tegen de orde en ondergeschiktheid, dat niet bijzonder in deze wet genoemd, noch krachtens het volgende artikel door of onder goedkeuring van den commandant gestraft wordt.

ART. 199. § 1. Hij, die zonder verlof door of vanwege den commandant of in het geval van art. 185, door den voorzitter van den schuttersraad verleend, te laat opkomt voor den dienst of zich daaruit te vroeg verwijdert, of zich schuldig maakt aan onachtzaamheid, slordigheid, oneerbiedigheid jegens of onbetamelijke bejegening van zijn meerdere, of aan eenig ander minder ernstig vergrijp tegen de orde en ondergeschiktheid, wordt door den commandant, of door hem, die als bevelvoerder bij eenige dienstverrichting optreedt, onder nadere goedkeuring van den commandant, gestraft met provoostarrest van een dag of met geldboete van vijftig cents, of met strafexerceeren gedurende ten hoogste twee uren, wanneer het schutters, met provoostarrest van een dag of met geldboete van ten hoogste een gulden, wanneer het onderofficiere of korporaals, en met provoostarrest van een dag of met geldboete van ten hoogste drie gulden, wanneer het officieren geldt.

§ 2. De commandant legt de straf op of keurt de opgelegde straf goed bij bevelschrift.

§ 3. Indien geldboete is opgelegd, dan wordt bij het bevelschrift in overeenstemming met art. 234 de duur bepaald van het provoostarrest, waardoor in het bij § 1 van dat artikel vermelde geval de geldboete vervangen wordt. Op het hier bedoelde provoostarrest is § 1 van art. 213 van toepassing.

§ 4. Voor de uitvoering van het bevelschrift gelden de bepalingen van art. 216.

§ 5. Indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen jaar verlopen is sedert de schuldige krachtens § 1 van dit artikel gestraft is, wordt de overtreding door den schuttersraad berecht en wordt provoostarrest opgelegd.

ART. 200. § 1. De bevelvoerder is bevoegd zijne onderhoorigen, die zich gedurende den dienst aan eenig misdrijf of aan een overtreding dezer wet schuldig maken, te doen ontwapenen en in verzekerde bewaring stellen.

§ 2. De aangehoudene wordt dadelijk naar de ingevolge art. 190 aangewezen bewaarplaats overgebracht en ter beschikking van den auditeur gesteld.

§ 3. Is ter zake van het gepleegde misdrijf volgens het Wetboek van Strafvordering voorloopige aanhouding toegelaten, dan stelt de auditeur den aangehoudene binnen vier en twintig uren na de aanhouding ter beschikking van den officier van Justitie.

§ 4. In alle andere gevallen stelt de auditeur den aangehoudene binnen denzelfden tijd op vrije voeten.

ART. 201. § 1. Indien de overtreding, in schutterlijken dienst of ter gelegenheid van de behandeling van dienstzaken gepleegd, gepaard gaat hetzij met het toebrengen van slagen of wonden of met eenige andere gewelddadigheid, hetzij met het toevoegen van honende of lasterlijke uitdrukkingen, hetzij met belediging met woorden, gebaren of dreigementen, wordt zij te gelijk met het misdrijf, waarmede zij gepaard ging, door den gewonen strafrechter berecht.

§ 2. Is de belediging met woorden, gebaren of dreigementen door een lid der schutterij tegen een meerdere, om het even of deze tot de schutterij behoore dan militair zij, gepleegd, dan wordt zij gelijk gesteld met die aan een bevelhebber van de gewapende macht in of ter gelegenheid van de uitoefening zijner functiën aangedaan.

§ 3. Hiermede wordt ook gelijk gesteld de belediging met woorden, gebaren of dreigementen, door een militair in of ter gelegenheid van de behandeling van dienstzaken gepleegd tegen een lid der schutterij, dat zijn meerdere is.

ART. 202. § 1. Wanneer een der in het vorige artikel bedoelde feiten gepleegd is terwijl de beklaagde zoowel als de beledigde partij in dienst of onder de wapenen waren, dan wordt eerstgenoemde dadelijk in hechtenis genomen.

§ 2. Is de aangehoudene lid der schutterij, dan wordt te zijnen aanzien gehandeld overeenkomstig art. 200.

§ 3. Is de aangehoudene militair, dan wordt hij onmiddellijk ter beschikking gesteld van den commandeerenden officier van het garnizoen, in de gemeente of in de naastbijgelegen gemeente aanwezig.

ART. 203. Hij, die goederen, behoorende tot de kleeding, uitrusting of wapening der schutterij, hem in gebruik gegeven, verpand, verkoopt of op eenige andere wijze vervreemdt, of, na ontslag uit de schutterij, tegen gedaan bevel terughoudt, wordt door den gewonen strafrechter gestraft met de straffen bij het Wetboek van Strafrecht tegen misbruik van vertrouwen bedreigd.

ART. 204. Hij, die, bij oproerige beweging, samenscholing of andere stoornis der openbare orde tot dienst opgeroepen, de oproermakers of rustverstoorders, op welke wijze ook, aanmoedigt, ophitst of hun behulpzaam is, wordt dadelijk ontwapend, in hechtenis genomen en ter beschikking van den officier van justitie gesteld, ten einde door den gewonen strafrechter volgens het gewone strafrecht te worden berecht.

ART. 205. De commandant, die aan de vordering, in art. 136, 138 of 140 vermeld, en ieder bevelvoerder van een schutterkorps of detachement, die aan de vordering der overheden en ambtenaren, met het recht om de openbare macht in te roepen bekleed, weigert te voldoen, wordt door den gewonen strafrechter volgens het Wetboek van Strafrecht wegens weigering van wettelijk verschuldigten dienst gestraft.

ART. 206. De commandant of de bevelvoerder, die de schutterij, het schutterkorps of het detachement onder zijn bevel, doet handelen tot een ander doel, dan in de wet of in de vordering, in art. 136, 138 of 140 vermeld, is aangevozen, of zonder wettige opvordering in de gevallen waarin die vereischt is, wordt door den gewonen strafrechter volgens het Wetboek van Strafrecht wegens aanmatiging van bedieningen gestraft.

ART. 207. § 1. Hij, die zich schuldig maakt aan beledigingen of feitelijkheden tegen den voorzitter, de leden, den auditeur of den secretaris van den schuttersraad of tegen een bedienend beambte bij dien raad, in of ter gelegenheid van de uitoefening hunner functiën, wordt dadelijk in hechtenis genomen en door den gewonen strafrechter ter zake van belediging of geweldpleging tegen hen, die met openbaar gezag bekleed zijn of de openbare macht in handen hebben, gestraft.

§ 2. De voorzitter van den schuttersraad maakt van de overtreding procesverbaal op.

§ 3. Met den aangehoudene wordt door den auditeur gehandeld overeenkomstig art. 200.

ART. 208. § 1. Veroordeelingen krachtens art. 201, 203, 204, 205, 206 of 207 tegen officieren, onderofficieren of korporaals der schutterij uitgesproken en in kracht van gewijsde gegaan, hebben verlies van rang of graad ten gevolge, tenzij gratie van de opgelegde straf is verleend.

§ 2. Behoudens dit geval wordt de veroordeelde, zoo hij officier is, door Ons, zoo hij onderofficier of korporaal is, door den commandant uit zijn rang of graad ontslagen en is hij, tenzij art. 28 op hem werd toegepast, verplicht om het overige van zijn diensttijd als gewoon schutter te volbrengen.

§ 3. Hangende het rechtsgeding wordt de beklagde, zoo hij commandant is, door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, zoo hij een minderen rang of graad bekleedt, door den commandant in de uitoefening zijner functiën geschorst.

ART. 209. Bij samenloop van overtredingen gelden de volgende bepalingen:

a. Valt een feit in meer dan één strafbepaling, dan wordt slechts een dier bepalingen toegepast, bij verschil die waarbij de zwaarste straf is gesteld.

b. Bij samenloop van meerdere overtredingen die als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd en meerdere overtredingen opleveren waarop gelijksoortige straffen zijn gesteld, wordt één straf uitgesproken.

Het maximum dezer straf is, voor zoover het provoost-arrest en de geldboete betreft, het vereenigd bedrag van de hoogste straffen op de feiten gesteld, doch niet hooger dan eenderde boven het zwaarste maximum.

c. Bij samenloop van meerdere feiten die als op zichzelf staande handel-

gen moeten worden beschouwd en meerdere overtredingen opleveren waarop ongelijksoortige straffen zijn gesteld, wordt elke dier straffen uitgesproken, doch mogen het provoostarrest en de geldboete te zamen in duur de langstduurende met niet meer dan eenderde overtreffen. Geldboeten worden daarbij berekend naar den duur van het maximum van het bedreigde vervangende provoostarrest. De betrekkelijke zwaarte van ongelijksoortige straffen wordt bepaald door de volgorde van art. 188.

d. Waar den schuttersraad of den commandant de keuze tusschen twee straffen is gelaten komt bij de vergelijking alleen de zwaarste dier straffen in aanmerking.

De betrekkelijke zwaarte van gelijksoortige straffen wordt bepaald door het maximum.

De betrekkelijke duur zoowel van het provoostarrest als van de geldboete wordt eveneens bepaald door het maximum.

e. Indien iemand, na veroordeeling tot straf, opnieuw wordt schuldig verklaard aan overtreding vóór die veroordeeling gepleegd, wordt de vroegere straf in rekening gebracht, met toepassing der bepaling van dit artikel voor het geval van gelijktijdige berechting.

ART. 210. § 1. Met geldboete van ten hoogste honderd gulden wordt gestraft hij, die, daartoe volgens art. 9 of 278 verplicht, de daar bedoelde aangifte of opgaaf ter inschrijving voor de schutterij niet binnen den tijd, ter plaatse en op de wijze, in die artikelen bepaald, heeft gedaan.

§ 2. Elk bestuurder van een der gestichten of koloniën, in § 6 van art. 9 bedoeld, is strafbaar, tenzij blijkt dat de overtreding buiten zijn toedoen is gepleegd.

§ 3. De straf, in § 1 van dit artikel vermeld, wordt niet uitgesproken, wanneer de gedane aangifte of opgaaf ter inschrijving voor de schutterij de inschrijving van hem, wien de aangifte of opgaaf betrof, bij vergissing vroeger dan in het jaar of in een andere gemeente, dan die, waarin zij had moeten geschieden, ten gevolge had.

§ 4. Met geldboete van ten hoogste honderd gulden wordt gestraft verzuim hetzij van de aangifte, in § 2 van art. 23 of in § 3 van art. 25 voorgescreven, hetzij van de kennisgeving, ingevolge § 1 van art. 29 te doen, hetzij van de inlevering van het bewijs, in § 1 van art. 30 vermeld, bij den burgemeester der nieuwe woonplaats.

§ 5. Geen strafvervolging wordt ingesteld tegen hem, die de aangifte, in § 2 van art. 23 of in § 3 van art. 25 voorgescreven, niet heeft gedaan, indien de einduitspraak zijn inlijving of indienststelling bij de schutterij ten gevolge moet hebben en bij die uitspraak § 3 van art. 49 of van art. 53 op hem is toegepast.

§ 6. De straf, in § 4 van dit artikel vermeld, wordt niet uitgesproken, indien hij, die de daar bedoelde aangifte, kennisgeving of inlevering niet heeft gedaan, bewijst buiten de mogelijkheid te zijn geweest aan zijn verplichting binnen den gestelden tijd te voldoen.

§ 7. Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste twee honderd gulden wordt gestraft hij, die, ter inlijving of indienststelling bij de mobiele schutterij of bij een der korpsen van het leger opgeroepen, zonder geldige reden aan die oproeping niet heeft voldaan.

§ 8. Tegen den schutterplichtige, die niet ter inlijving of indienststelling bij de mobiele schutterij is opgekomen en te wiens aanzien bij de einduitspraak is beslist, dat omstandigheden van zijn wil onafhankelijk hem hebben belet aan de oproeping te voldoen, wordt te dier zake geen strafvervolging ingesteld.

§ 9. Tegen hem, die krachtens § 2 van art. 161 bij een der korpsen van het leger is ingelijfd, heeft geen strafvervolging plaats wegens verzuim hetzij van de aangifte ter inschrijving voor de schutterij, hetzij van de aangifte, in § 2 van art. 23 of in § 3 van art. 25 voorgescreven, hetzij van de kennisgeving, in § 1 van art. 29 vermeld, hetzij van de inlevering van het bewijs, in § 1 van art. 30 bedoeld, bij den burgemeester der nieuwe woonplaats, noch

wegens het niet voldoen aan de oproeping ter inlijving of indienststelling bij de mobiele schutterij.

§ 10. Met gevangenisstraf van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden wordt gestraft de schutterplichtige, bedoeld in art. 43 of 55, die zonder geldige reden niet voor de commissie voor de schutterij is verschenen en te wiens aanzien door die commissie is bevolen, dat hij onder verzekerd geleide voor haar zal worden gebracht; alsmede hij, die zonder geldige reden niet overeenkomstig de oproeping, in § 1 van art. 87 bedoeld, voor Gedeputeerde Staten is verschenen en te wiens aanzien door Gedeputeerde Staten is bevolen, dat hij onder verzekerd geleide voor hen zal worden gebracht.

§ 11. Met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden wordt gestraft de schutterplichtige, bedoeld in art. 48, 50 of 52, die zonder geldige redenen niet voor de commissie voor de schutterij is verschenen en te wiens aanzien door die commissie is bevolen, dat hij onder verzekerd geleide voor haar zal worden gebracht; alsmede hij, die zonder geldige reden niet overeenkomstig de oproeping, in § 1 van art. 159 bedoeld, voor Gedeputeerde Staten is verschenen en te wiens aanzien door Gedeputeerde Staten is bevolen, dat hij onder verzekerd geleide voor hen zal worden gebracht.

§ 12. Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren wordt gestraft:

a. hij, die zich opzettelijk voor den dienst bij de schutterijen ongeschikt maakt of laat maken:

b. hij, die een ander op diens verzoek opzettelijk voor dien dienst ongeschikt maakt.

§ 13. Indien in het geval, bij *b* der vorige paragraaf bedoeld, het feit den dood ten gevolge heeft, wordt gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren opgelegd.

§ 14. Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste twee honderd gulden wordt gestraft hij, op wiens getuigenis afgelegd te kwader trouw en met het oogmerk om een schutterplichtige van den dienst bij de schutterijen te bevrijden, een met de waarheid strijdig of onvolledig attest, bewijsstuk of verklaring betrekkelijk de schutterijen is afgegeven.

§ 15. Met dezelfde straf wordt gestraft hij, die te kwader trouw en met het oogmerk om zich of een ander van den dienst bij de schutterijen te bevrijden, van zoodanig met de waarheid strijdig of onvolledig attest, bewijsstuk of verklaring gebruik maakt, als ware de inhoud daarvan in overeenstemming met de waarheid en volledig.

§ 16. Met geldboete van ten hoogste zestig gulden wordt gestraft de geneeskundige, die zonder geldige reden nalaat, aan de krachtens deze wet gedane oproeping of aanwijzing tot het doen van een geneeskundig onderzoek op den bepalen tijd te voldoen, of het vereischte verslag uit te brengen of de voorgescreven omstandige verklaring omtrent den toestand van den onderzochten persoon in te zenden, of weigert of nalaat den gevorderden eed of belofte af te leggen of, is dit toegelaten, een schriftelijke eedsverklaring in te zenden.

§ 17. Met geldboete van ten hoogste tien gulden wordt gestraft de ambtenaar van den burgerlijken stand, die niet voldaan heeft aan § 4 van art. 17.

ART. 244. De overtredingen, in het voorgaande artikel genoemd, zijn aan de kennismening van den gewonen strafrechter onderworpen, behoudens het bepaalde bij art. 274.

ART. 212. De geldboeten, uit kracht dezer wet opgelegd, komen ten voordeele van het Rijk.

ART. 213. § 1. De duur der gevangenisstraf en van het provoostarrest, krachtens deze wet op te leggen, is ten minste een dag, en wordt in het vonnis of bevelschrift aangewezen in dagen, weken, maanden en jaren, niet in gedeelten daarvan. Door dag wordt verstaan een tijd van vier en twintig uren; door maand een tijd van dertig dagen.

§ 2. Het bedrag der geldboete, krachtens deze wet op te leggen is ten minste vijftig cents.

Afdeeling IV. Van de wijze van procederen voor de schuttersraden.

ART. 214. De auditeur bij den schuttersraad is belast met de vervolging van alle overtredingen, waarvan de kennisneming aan den schuttersraad is opgedragen.

ART. 215. De secretaris houdt notulen van het verhandelde in den schuttersraad en maakt daarin melding van de genomen beslissing.

§ 2. Bij vonnissen wordt het bijzonder gevoelen der leden van den schuttersraad niet in de notulen vermeld.

ART. 216. § 1. De dagvaardingen, beteekeningen en andere gerechtelijke exploitien, voortvloeiende uit de rechtspleging en het ten uitvoer leggen der vonnissen en arresten gewezen in zake overtredingen dezer wet, aan de kennisneming van de schuttersraden onderworpen, geschieden, op straffe van nietigheid, door den bode van den schuttersraad, binnen wiens rechtsgebied de betrokken persoon zich bevindt, woont of zijn laatste verblijf hield. De bode vertoont, des gevraagd, zijn akte van aanstelling.

§ 2. De auditeur kan, indien hij dit noodig oordeelt, met de verrichtingen, in de vorige paragraaf bedoeld, een deurwaarder bij een der rechterlijke colleges belasten.

ART. 217. Bij behandeling van strafzaken moet de schuttersraad, op straffe van nietigheid, voltallig zijn.

ART. 218. § 1. Van alle overtredingen, die niet overeenkomstig art. 199 door den commandant of onder zijn goedkeuring worden gestraft, wordt, voor zoover daaromtrent geen andere bepalingen zijn gemaakt, schriftelijk bericht of proces-verbaal opgemaakt:

a. door Onzen commissaris in de provincie, indien het geldt hetzij weigering van een lid der schutterij om de benoeming tot officier of de bevordering tot hooger rang aan te nemen, hetzij een overtreding strafbaar volgens art. 120, in beide gevallen wanneer de eed of de belofte, bij art. 115 voorgeschreven, door den benoemde of bevorderde in zijne handen moest worden afgelegd;

b. door den burgemeester:

1°. indien het geldt hetzij weigering van een lid der schutterij om de benoeming tot officier aan te nemen, hetzij een overtreding strafbaar volgens art. 120, in beide gevallen wanneer de eed of de belofte, bij art. 115 voorgeschreven door den benoemde in zijne handen moest worden afgelegd;

2°. indien het geldt een overtreding strafbaar volgens § 1, 4 of 17 van art. 210;

c. door hem, die met de inlijving is belast, indien het geldt een overtreding strafbaar volgens § 7 van art. 210.

d. door den voorzitter van de commissie voor de schutterij of van het college van Gedeputeerde Staten, indien het geldt een overtreding strafbaar volgens § 10, 11 of 16 van art. 210;

e. door den auditeur bij den schuttersraad, indien het geldt een overtreding strafbaar volgens art. 197;

f. door de ambtenaren en beampten in art. 164 vermeld, indien het geldt een overtreding strafbaar volgens § 12, 13, 14 of 15 van art. 210;

g. door den commandant, den compagniescommandant, den bevelvoerder van een of meer onderdeelen eener compagnie, of door elk ander, die meent reden van bezwaar te hebben, indien het andere dan de bovenvermelde overtredingen geldt.

§ 2. Het bericht of proces-verbaal, in § 1 van dit artikel bedoeld, bevat al de omstandigheden der overtreding en, voor zooveel dit te pas komt, aanwijzing van getuigen.

§ 3. Omtrent de mededeeling van den ambtenaar van het openbaar ministerie

bij het rechtscollege, tot wiens kennisneming de overtreding behoort, van de uitspraken der commissiën voor de schutterij, van Gedeputeerde Staten of van Ons, in de gevallen waarin mededeeling daarvan met het oog op art. 210 wordt vereischt, worden door Ons voorschriften gegeven.

ART. 219. § 1. Het bericht of proces-verbaal, door den commandant opgemaakt, wordt zoodra mogelijk aan den auditeur, en dat, door elk ander opgemaakt, voor zooveel dienstovertreedingen betreft, dadelijk aan den commandant gezonden.

§ 2. De commandant zendt het bericht of proces-verbaal binnen vier en twintig uren aan den auditeur.

§ 3. Houdt het bericht of proces-verbaal een klacht in tegen den commandant, dan wordt het onmiddellijk aan den inspecteur der schutterijen of aan hem, die dezen vangt, gezonden.

ART. 220. § 1. De kennisneming van overtredingen wordt, behoudens het bepaalde bij § 2 van art. 225 en bij § 3 van art. 245, bij den schuttersraad der schutterij, waartoe de beklagde tijdens de overtreding behoorde, aanhangig gemaakt door dagvaarding vanwege den auditeur.

§ 2. In geval de auditeur op ontvangen aanklacht geen termen tot vervolging vindt, zendt hij het bericht of proces-verbaal met zijn schriftelijk ontwikkeld gevoelen aan den commandant.

§ 3. De commandant of, bij aanklacht tegen dezen, den inspecteur of degen, die hem vangt, of hij, die ingevolge § 3 van art. 178 tot het bekleeden van het voorzitterschap van den schuttersraad is aangewezen, beslist of de beklagde tegen een volgende zitting, door tusschenkomst van den auditeur, zal worden gedagvaard. Is beslist, dat de beklagde zal worden gedagvaard, dan is de auditeur gehouden dienovereenkomstig te handelen.

§ 4. Indien de auditeur naar aanleiding van het bericht of proces-verbaal de zaak aan den gewonen rechter heeft overgeleverd, dan wordt daarvan door den ambtenaar van het openbaar ministerie bij de betrokken rechtbank of door de militaire overheid een bewijs afgegeven, hetwelk de auditeur aan den commandant der schutterij ter kennisneming mededeelt.

ART. 221. § 1. De dagvaarding bevat opgaaf van het feit, dat te last wordt gelegd.

§ 2. Zij wordt, met overhandiging van afschrift, beteekend aan den persoon van den beklagde, of te zijner woonplaats, en indien de woonplaats onbekend is, aan zijn laatste verblijf. Indien woonplaats en laatste verblijf hier te lande niet bekend zijn, dan geldt aanplakking van een afschrift der dagvaarding aan het gebouw, waar de schuttersraad, voor welken de beklagde moet worden gedagvaard, voor beteekening.

§ 3. Tusschen den dag van beteekening der dagvaarding aan den beklagde en dien voor zijn verschijning in rechten bepaald, moeten ten minste drie vrije dagen verloopen.

§ 4. Niet-nakoming van het bepaalde bij de drie vorige paragrafen heeft nietigheid der dagvaarding ten gevolge.

§ 5. Verschijning van den beklagde op een dagvaarding, waarbij art. 216 of § 2 of 3 van dit artikel niet is in acht genomen, dekt de nietigheid.

ART. 222. § 1. De terechtzittingen van de schuttersraden worden, op straffe van nietigheid, in het openbaar gehouden, tenzij de raad om gewichtige, in de notulen te vermelden redenen van openbare orde en zedelijkheid mocht bevelen, dat het rechtsgeding geheel of gedeeltelijk met gesloten deuren zal plaats hebben.

§ 2. Bij onbetamelijk gedrag van het publiek in de terechtzittingen, doet de voorzitter de vergaderzaal door hen, die zich daaraan schuldig maken, of door geheel het publiek ontruimen, zoo noodig met behulp van den sterken arm.

§ 3. Daarvan wordt melding in de notulen gemaakt.

ART. 223. § 1. De vonnissen der schuttersraden worden, op straffe van nietigheid, door den voorzitter in het openbaar uitgesproken. Is de voorzitter tot de uitspraak buiten staat, dan geschiedt zij door een der leden van den raad, die over de zaak hebben geoordeeld.

§ 2. De vervanging heeft plaats door den hoogste in rang van de ter terechtzitting tegenwoordige leden.

§ 3. De leden, die over de zaak hebben geoordeeld, of ten minste twee hunner de auditeur en de secretaris zijn bij de uitspraak tegenwoordig.

§ 4. Kunnen niet alle leden tegenwoordig zijn, dan wordt daarvan aan het slot van het vonnis melding gemaakt.

ART. 224. Als verdedigers van beklaagden worden alleen doctoren in de rechten of rechtswetenschap toegelaten.

ART. 225. § 1. De voorschriften van het wetboek van strafvordering ten aanzien van de wraking en verschooning van de leden van rechterlijke colleges zijn op de leden van den schuttersraad en hunne plaatsvervaarders van toepassing.

§ 2. Wanneer ten gevolge van geldig verklaarde wraking of verschooning de leden van den schuttersraad en hunne plaatsvervaarders niet meer in genoegzamen getale mochten zijn om van de zaak kennis te nemen, wordt door Ons, op aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken gedaan verzoek van den auditeur, een naburige schuttersraad met de behandeling der zaak belast en de zaak aanhangig gemaakt door dagvaarding vanwege den auditeur bij dien raad.

ART. 226. Leden der schutterij, voor den schuttersraad gedagvaard, die zonder voldoende reden niet in uniform gekleed verschijnen, worden door den raad, staande de terechtzitting, verwezen in een geldboete van ten hoogste drie gulden.

ART. 227. § 1. De dagvaardingen van getuigen, hetzij die door den auditeur of door den beklagde, te diens koste, geschieden, worden den getuigen in persoon of aan hunne woonplaats ten minste vier en twintig uren vóór den dag voor het verhoor bepaald, betekend.

§ 2. Indien de vanwege den auditeur op te roepen getuigen geen leden der schutterij zijn, noodigt de auditeur den kantonrechter of, ingeval de op te roepen getuigen militairen zijn, den militairen bevelhebber, onder wien zij staan, uit, in het eerste geval om hen, met inachtneming van den in de vorige paragraaf vermelden tijd, te doen dagvaarden; in het laatste geval om hen op den bepaalden tijd voor den schuttersraad te doen verschijnen. De betrokken autoriteiten zijn verplicht hieraan te voldoen.

§ 3. Onverminderd de bevoegdheid van den beklagde om te zijnen koste zelf getuigen te doen dagvaarden of ter terechtzitting mede te brengen, kan hij die opgeven aan den voorzitter, met verzoek dat deze hunne dagvaarding bevele.

§ 4. De voorzitter beschikt op het verzoek, na den auditeur daarop te hebben gehoord. Indien door den voorzitter de dagvaarding is bevolen, dan wordt dat bevel door den auditeur ten uitvoer gelegd.

§ 5. De voorschriften van het Wetboek van Strafvordering ten aanzien van het beëedigen, het hooren, de wrakingen, de verschooning van getuigen, tolken en deskundigen, en het verhoor van beklaagden zijn op de rechtspleging voor de schuttersraden van toepassing.

ART. 228. § 1. Leden der schutterij, voor den schuttersraad als getuigen geroepen, die zonder voldoende reden niet verschijnen, worden door den raad, staande de terechtzitting, verwezen in een geldboete van ten hoogste tien gulden.

§ 2. Indien zij op een nadere dagvaarding andermaal niet verschijnen, worden zij, op dezelfde wijze als bij art. 267 omtrent de overbrenging naar de bewaarplaats is voorgeschreven, voor den schuttersraad gebracht en opnieuw door den raad, staande de terechtzitting, in een geldboete verwezen van ten hoogste twintig gulden.

§ 3. Bij niet-verschijning van getuigen, die geen leden der schutterij zijn, geeft de auditeur daarvan onverwijld schriftelijk kennis aan den kantonrechter, of, ingeval de getuigen militairen zijn, aan den militairen bevelhebber, onder wien zij staan, met uitnoodiging, in het eerste geval, tot uitvaardiging van een bevel van medebrenging tegen den nalatigen getuige voor de nader bepaalde terechtzitting van den raad, en, in het tweede geval, om den nalatigen militair

voor den raad, op den alsdan nader bepaalden tijd ter terechtzitting, te doen geleiden. De betrokken autoriteiten zijn verplicht hieraan te voldoen.

§ 4. Bij uitvaardiging van bedoeld bevel veroordeelt de kantonrechter den nalatigen getuige tevens tot een geldboete van ten hoogste twintig gulden.

§ 5. Indien de krachtens § 1, 2 of 4 van dit artikel veroordeelde getuige bewijst te zijn verhinderd geweest, wordt hij van de hem opgelegde geldboete ontheven, in de beide eerste gevallen door den schuttersraad, in het laatste geval door den kantonrechter, door wien de geldboete is opgelegd.

ART. 229. § 1. De getuigen doen, op straffe van nietigheid, alvorens hunne getuigenis af te leggen, ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den eed of de belofte, de geheele waarheid en niet dan de waarheid te zullen zeggen.

§ 2. Bij weigering van een getuige om den eed of de belofte af te leggen, of getuigenis der waarheid te geven, maakt de secretaris van den schuttersraad daarvan proces-verbaal op, wanneer de getuige geen lid der schutterij is. Is de getuige lid der schutterij, dan wordt van de weigering melding gemaakt in de notulen.

§ 3. Het proces-verbaal, in het eerste lid der vorige paragraaf bedoeld, wordt door den voorzitter en den secretaris van den schuttersraad ondertekend, en ter vervolging gezonden aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongerecht, of, wanneer de getuige militair is, aan Onzen Minister van Oorlog, of, wanneer hij tot de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, behoort, aan Onzen Minister van Marine.

§ 4. De weigerachtige getuige, geen lid der schutterij zijnde, wordt voor den gewonen strafrechter vervolgd en gestraft als ten aanzien van getuigen in politie-overtredingen bij het Wetboek van Strafvordering is bepaald.

§ 5. Is hij lid der schutterij, dan veroordeelt de schuttersraad hem staande de terechtzitting tot provoostrarrest.

ART. 230. De schuttersraad is bevoegd, ook in andere dan de in art. 236 vermelde gevallen, de behandeling eener zaak, op verzoek van den auditeur, van den beklagde, of ambtshalve tot een nadere terechtzitting uit te stellen.

ART. 231. § 1. De rechtszaken voor den schuttersraad worden behandeld als volgt:

- a. de beklagde, zoo hij tegenwoordig is, wordt voor den raad gebracht;
- b. de auditeur draagt de zaak voor;
- c. de secretaris leest het bericht of proces-verbaal met de stukken daarbij behoorende voor;
- d. indien wraking van leden van den schuttersraad of van getuigen wordt voorgesteld, wordt daarover beslist;
- e. indien de onbevoegdheid van den schuttersraad of de nietigheid der dagvaarding wordt beweerd, wordt daarop uitspraak gedaan;
- f. de getuigen worden gehoord;
- g. de stukken, tot overtuiging of tot ontlasting dienende, worden aan de getuigen en aan den beklagde vertoond;
- h. de beklagde, zoo hij tegenwoordig is, wordt ondervraagd;
- i. de auditeur heeft het woord, doet zijn vordering en legt die over;
- j. de beklagde en zijn verdediger mogen hierop antwoorden;
- k. de auditeur kan hierop weder antwoorden, maar de beklagde en zijn verdediger hebben, op straffe van nietigheid, het laatste woord.

§ 2. Nadat dit alles is afgelopen, verklaart de voorzitter het onderzoek gesloten en de terechtzitting voor zooveel de behandelde zaak betreft, geschorst.

§ 3. De raad gaat buiten tegenwoordigheid van den auditeur tot de raadpleging over.

§ 4. Vervolgens wordt de terechtzetting hervat en het vonnis, met redenen omkleed, door den voorzitter voorgelezen.

ART. 232. § 1. In geval geen zwaardere straf dan geldboete tegen de overtreding is bedreigd, kan de beklagde zich door een schriftelijk gemachtigde

doen vertegenwoordigen, ten ware de raad bevele dat hij in persoon verschijne.

§ 2. Op de volmacht, in de vorige paragraaf bedoeld, is art. 6 niet van toepassing.

ART. 233. § 1. Indien de raadplegingen niet op denzelfden dag der terechtzitting afloopen, of de schuttersraad meent dat de zaak niet dadelijk kan worden beslist, bepaalt de raad den dag, waarop de terechtzitting hervat of waarop de uitspraak gedaan zal worden.

§ 2. Het uitstel is niet langer dan van acht dagen, de dag van het sluiten des onderzoeks daaronder begrepen, en wordt dadelijk in de terechtzitting uitgesproken.

ART. 234. § 1. Bij veroordeeling tot geldboete wordt die boete, bij gebreke van betaling binnen veertien dagen na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, vervangen door provoostarrest.

§ 2. De duur van dit provoostarrest is ten minste een dag en ten hoogste zoovele dagen als het maximum der bedreigde boete vijftallen guldens bedraagt.

§ 3. Die duur wordt bij het vonnis in dier voege bepaald dat niet meer dan een dag voor elken halven gulden der opgelegde boete in de plaats treedt.

§ 4. Op het provoostarrest, in dit artikel bedoeld, is § 1 van art. 213 van toepassing.

ART. 235. § 1. Ten aanzien van den inhoud der vonnissen van veroordeeling en de veroordeeling in de kosten gelden de voorschriften van het Wetboek van Strafvordering.

§ 2. Het bedrag der kosten, waarin veroordeeling wordt uitgesproken, wordt bij het vonnis bepaald.

§ 3. De vonnissen worden binnen vier en twintig uren na de uitspraak door al de leden van den raad, die ze gewezen hebben, en door den secretaris onteekend.

§ 4. Indien één of meer leden, na de uitspraak van het vonnis, buiten staat zijn het vonnis te onderteekenen, wordt daarvan aan het slot van het vonnis melding gemaakt.

ART. 236. § 1. Indien de beklaagde op de dagvaarding noch in persoon, noch, waar dit wordt toegelaten, bij gemachtigde is verschenen, wordt tegen hem verstek verleend en dadelijk overgegaan tot het onderzoek en de berechting der zaak, tenzij de dagvaarding niet voldoe aan § 1 van art. 221, of hare beteekening niet plaats had overeenkomstig art. 216 of § 2 van art. 221, of de termijn, bij § 3 van laatstgenoemd artikel bepaald, niet werd in acht genomen; in welk een of ander geval de dagvaarding nietig wordt verklaard.

§ 2. De schuttersraad is echter bevoegd, hetzij ambtshalve, hetzij op vordering van den auditeur of op verzoek van den beklaagde, de zaak voor een bepaalden of onbepaalden tijd uit te stellen.

§ 3. De beklaagde kan het verzoek tot uitstel, met opgave en staving der redenen van niet-verschijning, aan den schuttersraad schriftelijk indienen.

§ 4. Het uitstel kan ook mondeling ter terechtzitting, namens den beklaagde, worden verzocht door zijn gemachtigde, daartoe voorzien van schriftelijken last. Op dezen last is art. 6 niet van toepassing.

§ 5. De veroordeeling bij verstek vervalt van rechtswege, indien de veroordeelde daartegen verzet doet uiterlijk binnen drie dagen nadat de uitspraak is ten uitvoer gelegd. De uitspraak wordt, voor zooveel deze bepaling betreft, geacht ten uitvoer te zijn gelegd wanneer de veroordeelde de opgelegde boete betaald heeft, wanneer hij tot het ondergaan van het opgelegde provoostarrest of van het de boete vervangend provoostarrest is aangehouden, of wanneer, voor zoover alleen ontzetting van rang of graad is uitgesproken, de toepassing van art. 189 heeft plaats gehad.

§ 6. Indien de auditeur tegen het bij verstek gewezen vonnis in hooger beroep is gekomen, of zich daartegen in cassatie heeft voorzien, dan kan door den ver-

oordeelde slechts verzet tegen dat vonnis worden gedaan binnen acht dagen na de aanzegging, in § 2 van art. 241 of in § 4 of 5 van art. 249 bedoeld.

§ 7. Het verzet wordt aangeteekend bij den secretaris van den schuttersraad, of gedaan bij eenvoudige mondelinge verklaring aan hem, die met de tenuitvoerlegging van het vonnis is belast. Deze, of in het eerstgenoemde geval de secretaris, maakt hiervan akte op, en zendt die onverwijld aan den auditeur. Indien het verzet gedaan wordt na de aanzegging, in § 2 van art. 241 of in § 4 of 5 van art. 249 bedoeld, dan geschiedt dit bij exploit, te beteekenen aan den auditeur.

§ 8. Het verzet, binnen den bij § 5 of 6 van dit artikel bepaalden tijd en op de bij § 7 voorgeschreven wijze gedaan, heeft een nader onderzoek der zaak in een der eerstvolgende terechtzittingen ten gevolge. De beklaagde wordt tot dat einde andermaal gedagvaard.

§ 9. Zelfs bij vrijspraak van den beklaagde komen alle kosten, door het verstek veroorzaakt, te zijnen laste, ten ware hij, ten genoegen van den schuttersraad, bewijze in de onmogelijkheid te zijn geweest om te verschijnen.

§ 10. Bij niet-verschijning ten dienenden dage van hem, die in verzet gekomen is, wordt het verzet vervallen verklaard en het vonnis ten uitvoer gelegd.

§ 11. De raad is evenwel bevoegd, bij niet-verschijning van den beklaagde, de behandeling der zaak eenmaal voor een bepaalden tijd uit te stellen, indien hem blijkt, dat er geldige redenen voor de niet-verschijning zijn.

ART. 237. Het vonnis, bij verstek gewezen, wordt aan den veroordeelde betekend.

ART. 238. § 1. In geval de wet geen zwaardere straf op de overtreding heeft gesteld dan geldboete, en de overtreder niet tot vergoeding van toegebrachte schade of van de waarde van niet teruggegeven voorwerpen kan worden veroordeeld, kan de rechtsvervolgving bij den schuttersraad worden voorkomen door vrijwillige betaling van het maximum der op de overtreding gestelde boete, met de kosten indien de beklaagde reeds is gedagvaard.

§ 2. In dit geval worden de geldboete en kosten niet anders voldaan dan op schriftelijke machtiging van den auditeur, aan wien de beklaagde het bewijs van kwijting, binnen den tijd door den auditeur te bepalen, moet overleggen, bij gebreke waarvan de rechtsvervolgving wordt voortgezet.

§ 3. Bij de dagvaarding ter zake van overtreding, als in § 1 van dit artikel bedoeld, wordt de aldaar toegekende bevoegdheid vermeld. Bij gebreke daarvan komen de kosten, na die dagvaarding gemaakt, niet ten laste van den beklaagde, indien hij bij zijn verschijning ter terechtzetting verklaart van de bevoegdheid gebruik te willen maken. In dat geval wordt het bedrag door den secretaris tegen bewijs in ontvang genomen en aan den bevoegden ontvanger der registratie ter hand gesteld.

ART. 239. De bepalingen omtrent het bewijs der misdrijven voor den gewonen strafrechter gelden ook voor den schuttersraad.

Afdeeling V. Van het hooger beroep.

ART. 240. § 1. Van alle vonnissen der schuttersraden, ter zake van overtreding van art. 119 of 120, of van overtreding, waartegen de straf van ontzetting van rang of graad of van provoostarrest is bedreigd, is hooger beroep toegelaten bij de rechtbank van het arrondissement, waarin de schuttersraad zitting houdt.

§ 2. Alle vonnissen over bevoegdheid zijn mede vatbaar voor hooger beroep.

§ 3. Van alle vonnissen, welke geen eindvonnissen zijn, kan slechts in hooger beroep worden gekomen gelijktijdig met dat van het eindvonnis.

ART. 241. § 1. Het hooger beroep kan worden ingesteld door den auditeur bij den schuttersraad, die het vonnis heeft gewezen, en door den beklaagde.

§ 2. Wanneer het hooger beroep is ingesteld door den auditeur, wordt van

wege dezen aan den beklagde daarvan bij exploit aanzegging gedaan binnen acht dagen na het afleggen der in art. 243 vermelde verklaring.

§ 3. Bij gebreke hiervan wordt, wanneer de beklagde bij zijn verschijning ter terechtzitting van de rechtbank daartoe verzoek doet, de zaak voor een bepaalden tijd uitgesteld, zonder dat de door het uitstel veroorzaakte kosten ten laste van den beklagde kunnen worden gebracht.

§ 4. In geval door den auditeur in hooger beroep is gekomen tegen een vonnis bij verstek, vervalt dit beroep van rechtswege, indien binnen acht dagen na de aanzegging, in § 2 van dit artikel vermeld, de veroordeelde tegen het vonnis verzet doet.

ART. 242. Hij, die door den schuttersraad bij verstek is veroordeeld, is niet bevoegd tegen dat bij verstek gewezen vonnis in beroep te komen.

ART. 243. § 1. Het hooger beroep wordt ingesteld, op straffe van niet-ontvankelijkheid, binnen acht dagen na de uitspraak van het eindvonnis, door een verklaring, af te leggen door dengene, die van het middel gebruik maakt, bij den secretaris van den schuttersraad.

§ 2. De verklaring van den beklagde kan ook namens hem geschieden door zijn verdediger of door een daartoe schriftelijk gemachtigde. De volmacht wordt gehecht aan de akte, in het volgende artikel vermeld. Op de volmacht is art. 6 niet van toepassing.

§ 3. De auditeur legt, op straffe van niet-ontvankelijkheid van het beroep, bij zijn verklaring een door hem onderteekende memorie over, houdende opgaaf der gronden van beroep.

§ 4. Hem wordt daarvan bewijs van ontvang door den secretaris van den schuttersraad afgegeven.

§ 5. De beklagde, zijn verdediger of gemachtigde, die beroep heeft ingesteld, kan gelijkerwijs een memorie, zijne gronden van beroep bevattende, overleggen, en ontvangt daarvan gelijk bewijs.

ART. 244. § 1. De secretaris maakt van de verklaring, in het voorgaande artikel vermeld, een akte op, welke door hem en door dengene, die de verklaring heeft afgelegd, wordt onderteekend. Wanneer deze laatste opgeeft niet te kunnen onderteekenen, wordt dit in de akte vermeld.

§ 2. Van de verklaring, in de vorige paragraaf bedoeld, houdt de secretaris aantekening in een daartoe bestemd, door den voorzitter van den schuttersraad gewaarmerkt register.

§ 3. De secretaris zendt de akte of akten van hooger beroep met de stukken van het geding en de memorie of memoriën, zoo die zijn ingediend, aan den griffier der rechtbank, binnen drie dagen na afloop van den termijn, voor de aantekening van het hooger beroep bepaald.

ART. 245. § 1. Op het aanhangig maken en de berechting der zaak in hooger beroep zijn de voorschriften van het Wetboek van Strafvordering ten aanzien van het rechtsgeding in hooger beroep voor de arrondissementsrechtbanken van toepassing.

§ 2. De rechtbank bevestigt het vonnis van den schuttersraad, hetzij met overneming, hetzij met verbetering van de gronden, of doet, met geheele of deeltelijke vernietiging, hetgeen de schuttersraad had behooren te doen.

§ 3. Indien echter de hoofdzaak niet door den schuttersraad is beslist en het onderzoek daarvan het gevolg moet zijn van de vernietiging van het vonnis, verwijst de rechtbank de zaak naar denzelfden of een naburigen schuttersraad.

Afdeeling VI. Van het beroep in cassatie.

ART. 246. § 1. De Hooge Raad der Nederlanden neemt kennis van den eisch tot cassatie van vonnissen van schuttersraden in het hoogste ressort gewezen en vernietigt die, wegens:

- a. verzuim van vormen, op straffe van nietigheid voorgeschreven;
- b. verkeerde toepassing of schending der wet;
- c. overschrijding van rechtsmacht.

§ 2. Hij vonnist in deze zaken met zeven raadsheeren.

ART. 247. Beroep in cassatie op grond van verzuim van vormen, op straffe van nietigheid voorgeschreven, is toegelaten zoowel wanneer dat verzuim in het vonnis zelf, als wanneer het in den loop van het onderzoek op de terechtzitting heeft plaats gehad.

ART. 248. § 1. In geval van vernietiging wegens verzuim van vormen, op straffe van nietigheid voorgeschreven, verwijst de Hooge Raad de zaak naar de rechtbank van het arrondissement, waarin de schuttersraad zitting houdt, ten einde op de bestaande dagvaarding opnieuw te worden onderzocht en beslist.

§ 2. In geval van vernietiging uit anderen hoofde doet de Hooge Raad, zonder in een nieuw onderzoek der feiten te treden, hetgeen de schuttersraad had behooren te doen.

§ 3. Wanneer de Hooge Raad beslist, dat de schuttersraad zich onbevoegd had moeten verklaren, wijst de Hooge Raad tevens de schuttersraad of den rechter aan, bij wien de zaak behoort te worden onderzocht en behandeld.

§ 4. Verwijzing, als in § 1 van dit artikel vermeld, heeft mede plaats in de gevallen, waarin de eindbeslissing afhangt van feiten, die door den schuttersraad onopgelost zijn gelaten.

ART. 249. § 1. De auditeur kan zich in cassatie voorzien tegen alle eindvonnissen, met uitzondering van die, waarbij de beklagde is vrijgesproken, omdat het hem te last gelegde feit of zijn schuld aan dat feit bewezen is niet geoordeeld.

§ 2. De veroordeelde kan zich in cassatie voorzien tegen het vonnis, waarbij hem een straf is opgelegd, behalve wanneer dit bij verstek is uitgesproken.

§ 3. Is er een incidenteel of voorbereidend vonnis geweest, dan kan zoowel de auditeur als de beklagde zich daartegen in cassatie voorzien, maar niet anders dan te gelijk met beroep in cassatie van het eindvonnis.

§ 4. Wanneer de auditeur zich in cassatie heeft voorzien, wordt vanwege dezen aan den beklagde daarvan bij exploit aanzegging gedaan binnen acht dagen na het afleggen der in art. 250 vermelde verklaring.

§ 5. Bij gebreke hiervan wordt, wanneer de raadsman van den beklagde op de terechtzitting daartoe verzoek doet, uitstel verleend, in voege als bij § 3 van art. 241 is bepaald, met last dat de aanzegging alsnog geschiede.

§ 6. Ingeval de voorziening in cassatie door den auditeur een vonnis bij verstek betreft, vervalt de voorziening van rechtswege, indien binnen acht dagen na de aanzegging, in § 4 of 5 van dit artikel vermeld, de veroordeelde tegen het vonnis verzet doet.

ART. 250. § 1. De voorziening in cassatie geschiedt, op straffe van nietontvankelijkheid, binnen drie dagen na de uitspraak van het eindvonnis, door een verklaring, af te leggen door dengene, die van het middel gebruik maakt, bij den secretaris van den schuttersraad.

§ 2. De verklaring van den beklagde kan ook namens hem geschieden door zijn verdediger of door een daartoe schriftelijk gemachtigde. De volmacht wordt gehecht aan de akte, in het volgende artikel vermeld. Op de volmacht is art. 6 niet van toepassing.

§ 3. De beklagde kan, bij het afleggen zijner verklaring, woonplaats kiezen bij den verdediger, die voor hem ter terechtzitting van den Hoogen Raad zal verschijnen.

ART. 251. § 1. De secretaris maakt van de verklaring, in het voorgaande artikel vermeld, een akte op, welke door hem en door dengene, die de verklaring heeft afgelegd, wordt ondertekend. Wanneer deze laatste opgeeft niet te kunnen onderteekenen, wordt dit in de akte vermeld.

§ 2. Van de verklaring, in de vorige paragraaf bedoeld, houdt de secretaris aanteekening in een daartoe bestemd, door den voorzitter van den schuttersraad gewaarmerkt register.

ART. 252. § 1. De auditeur, die beroep in cassatie heeft gedaan, is, op straffe van niet-onvankelijkheid van het beroep, verplicht, bij zijn verklaring, of binnen de acht volgende dagen, een memorie, zijne middelen van cassatie bevattende, ter hand te stellen aan den secretaris van den schuttersraad, die daarvan bewijs van ontvang afgeeft.

§ 2. De veroordeelde, zijn verdediger of gemachtigde, die beroep in cassatie heeft gedaan, kan gelijkerwijs een memorie, zijne middelen van cassatie bevattende, indienen, en ontvangt daarvan gelijk bewijs.

§ 3. Na den achtsten dag na de verklaring in art. 250 vermeld, kan nog een memorie ter griffie van den Hoogen Raad worden ingediend.

§ 4. Op den tienden dag na de verklaring zendt de secretaris van den schuttersraad aan den griffier van den Hoogen Raad de akte of akten, in § 1 van het voorgaande artikel vermeld, alsmede de memorie of memoriën, indien deze zijn ingekomen, en in alle geval al de stukken van het geding en een door hem onderteevend afschrift van het vonnis.

ART. 253. Nadat de stukken ter griffie van den Hoogen Raad zijn ingekomen, gelden voor de verdere behandeling der zaak de voorschriften van het Wetboek van Strafvordering.

ART. 254. Het arrest, waarbij over het beroep in cassatie uitspraak is gedaan, wordt binnen acht dagen na de uitspraak door den procureur-generaal bij den Hoogen Raad in afschrift medegedeeld aan den auditeur bij den schuttersraad, die het vonnis heeft gewezen, en, ingeval van verwijzing, mede aan den auditeur bij den schuttersraad, naar welken of aan den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het rechtscollege, naar hetwelk de zaak verwezen is, in dit laatste geval met bijvoeging van al de stukken van het geding.

ART. 255. § 1. Hij, wiens veroordeeling ten gevolge der belissing van den Hoogen Raad geheel of gedeeltelijk van kracht blijft, wordt verwezen in de kosten op het beroep gevallen.

§ 2. De kosten komen echter niet te zijnen laste, wanneer de veroordeeling van kracht blijft ten gevolge van de verwerping van een beroep, ingesteld door den auditeur bij den schuttersraad.

§ 3. De Hooge Raad is bevoegd de kosten van het beroep niet of slechts voor een deel ten laste van den beklagde te brengen, indien, op het beroep van den auditeur of van den beklagde, het vonnis in het voordeel van laatstgenoemde wordt gewijzigd, of een beroep van den auditeur te gelijk met een beroep van den beklagde wordt verworpen.

§ 4. Bij verwijzing der zaak wordt de uitspraak omtrent de kosten voorbehouden tot de eindbeslissing.

ART. 256. § 1. De procureur-generaal bij den Hoogen Raad kan zich in cassatie voorzien in het belang der wet na verloop der gestelde termijnen, zonder dat het te wijzen arrest verandering brengt in de uitspraak van den schuttersraad of hare uitvoering. Omtrent de mededeeling der uitspraken van de schuttersraden aan en de terugzending der stukken door den procureur-generaal, en omtrent de gevallen, waarin eerstbedoelde mededeeling geschiedt, worden door Ons voorschriften gegeven.

§ 2. De procureur-generaal stelt de voorziening in door middel eener verklaring ter griffie van den Hoogen Raad.

§ 3. De griffier maakt daarvan een akte op, die hij met den procureur-generaal teekent.

§ 4. Op last van den procureur-generaal worden de stukken van het geding door den secretaris van den schuttersraad, die het vonnis heeft gewezen, opgezonden ter griffie van den Hoogen Raad, waarbij de akte, in de voorgaande paragraaf bedoeld, wordt gevoegd.

§ 5. Ten dage voor de behandeling der zaak bepaald, wordt de procureur-generaal ter terechtzitting in zijn vordering gehoord, die hij aan den Hoogen Raad overlegt.

§ 6. De Hooge Raad verwerpt de voorziening, of belist, met vernietiging van de uitspraak in het belang der wet, het rechtspunt, zooals de schuttersraad had behooren te doen.

§ 7. In geval van vernietiging wordt een door den griffier onderteekend uitreksel uit het arrest van den Hoogen Raad, bevattende de beslissing en de gronden, waarop deze berust, door den procureur-generaal gezonden aan den auditeur bij den schuttersraad, die de uitspraak heeft gedaan.

ART. 257. § 1. Van de vonnissen, door de arrondissementsrechtbanken in schutterlijke zaken gewezen, is beroep in cassatie toegelaten, naar de onderscheidingen en met inachtneming der vormen en termijnen bij het Wetboek van Strafvordering gesteld omtrent den eisch tot cassatie van andere door haar in het hoogste ressort gewezen vonnissen.

§ 2. Voor de beslissing van den Hoogen Raad geldt § 2 van art. 246.

§ 3. In geval van vernietiging wegens verzuim van vormen, op straffe van nietigheid voorgeschreven, verwijst de Hooge Raad de zaak naar een andere arrondissementsrechtbank, ten einde op de bestaande dagvaarding opnieuw te worden onderzocht en beslist.

§ 4. In geval van vernietiging uit anderen hoofde doet de Hooge Raad, zonder in een nieuw onderzoek der feiten te treden, hetgeen de rechtbank had behooren te doen.

§ 5. Wanneer de Hooge Raad beslist, dat de schuttersraad zich onbevoegd had moeten verklaren en de bevoegdheid van dezen door de rechtbank was aangenomen, wijst de Hooge Raad tevens den schuttersraad of den rechter aan, bij wien de zaak behoort te worden onderzocht en behandeld.

§ 6. Verwijzing als in § 3 van dit artikel vermeld, heeft mede plaats in de gevallen, waarin de eindbeslissing afhangt van feiten, die door de rechtbank onopgelost zijn gelaten.

§ 7. Ten aanzien van de uitspraak omtrent de kosten geldt art. 255.

Afdeeling VII. Van de uitvoering der vonnissen, arresten en bevelschriften en van de gerechtskosten.

ART. 258. De vonnissen van de schuttersraden en de bevelschriften van den commandant voeren aan het hoofd de woorden: »In naam des Konings" en zijn uitvoerbaar in het geheele Rijk.

ART. 259. Geene vonnissen van de schuttersraden, tenzij bij verstek gewezen, worden ten uitvoer gelegd, zoolang daartegen eenig rechtsmiddel openstaat.

ART. 260. § 1. De uitvoering der vonnissen van de schuttersraden, in kracht van gewijsde gegaan, waarbij de straf van ontzetting van rang of graad, of van provoostarrest als hoofdstraf is opgelegd, blijft geschorst gedurende de acht volgende dagen.

§ 2. Binnen dien termijn kan de veroordeelde een verzoekschrift om gratie, mits ongesloten, inleveren of doen inleveren bij den secretaris van den schuttersraad, die het vonnis heeft gewezen.

§ 3. De secretaris houdt aantekening van den dag der inlevering; hij geeft van die inlevering kennis aan den auditeur, met de uitvoering van het vonnis belast, en verzendt het verzoekschrift onmiddellijk aan den schuttersraad, wiens advies moet worden gehoord.

§ 4. De schuttersraad zendt het verzoekschrift met zijn advies aan het hoofd van het departement van justitie, die het aan Ons met dat advies en zijn voorstel zoo spoedig mogelijk indient.

§ 5. De uitvoering van het vonnis blijft geschorst totdat door Ons op het verzoek om gratie beschikt is.

ART. 261. De beschikkingen op verzoekschriften om gratie worden door het hoofd van het departement van justitie medegedeeld aan den auditeur, met de uitvoering van het vonnis belast, en door dezen aan den veroordeelde.

ART. 262. § 1. De uitvoering der vonnissen van de schuttersraden, waarbij de straf van ontzetting van rang of graad is opgelegd, geschiedt ter requisitie van den auditeur bij den schuttersraad, die het vonnis heeft gewezen, op de wijze in art. 189 vermeld. Is door Ons gratie van die straf verleend, dan blijft dat artikel buiten gevolg.

§ 2. De uitvoering der vonnissen van de schuttersraden en der bevelschriften van den commandant, waarbij de straf van provoostarrest is opgelegd, geschiedt op bevel van den auditeur bij den schuttersraad, tot wiens rechtsgebied de bekeurde behoort.

§ 3. De veroordeelde of bekeurde kan het de boete vervangend provoostarrest ondergaan, zonder den termijn van betaling af te wachten.

§ 4. Hij is altijd bevoegd zich van het provoostarrest te bevrijden door betaling van de geldboete.

§ 5. Nadat de uitvoering van het provoostarrest is aangevangen, bevrijdt de betaling van een evenredig gedeelte der boete van de verdere uitvoering; dat gedeelte staat in dezelfde verhouding tot de geheele boete als het nog overblijvend gedeelte van het provoostarrest staat tot den geheelen duur van dat arrest.

§ 6. De veroordeelingen tot de vergoeding, vermeld in § 2 van art. 196, en die tot betaling der gerechtskosten, zijn, bij niet-voldoening binnen veertien dagen na de aanmaning tot betaling daarvan, uitvoerbaar bij wege van aantasting van persoon.

§ 7. De aanmaning, in de vorige paragraaf bedoeld, geschiedt kosteloos door den bode van den schuttersraad, onder wiens rechtsgebied de veroordeelde verblijf houdt, op vordering van den bevoegden ontvanger der registratie, in naam van den auditeur bij den schuttersraad, in § 1 van dit artikel vermeld. Op die aanmaning is § 2 van art. 221 van toepassing.

ART. 263. Indien de veroordeelde of bekeurde verblijf houdt buiten het rechtsgebied van den schuttersraad, die het vonnis wees of waartoe de schutterij behoort, door den commandant van welke het bevelschrift gegeven is, geschiedt de uitvoering ter requisitie van den auditeur bij dien raad, op bevel van den auditeur bij den schuttersraad, binnen wiens rechtsgebied de veroordeelde verblijf houdt.

ART. 264. § 1. De uitvoering der vonnissen van de arrondissementsrechtbanken, recht doende op het hooger beroep van vonnissen van schuttersraden, en der arresten van den Hoogen Raad, recht doende op de voorziening in cassatie tegen vonnissen van schuttersraden of van arrondissementsrechtbanken, geschiedt, overeenkomstig de twee voorgaande artikelen, op bevel of ter requisitie van den auditeur bij den schuttersraad, die het vonnis, waarop het hooger beroep of de voorziening in cassatie betrekking had, heeft gewezen.

§ 2. Tot dat einde wordt aan den auditeur een uittreksel uit het vonnis der rechtbank of arrest van den Hoogen Raad door den officier van justitie of den procureur-generaal gezonden binnen acht dagen na de uitspraak.

ART. 265. § 1. De uitvoering der vonnissen van de arrondissementsrechtbanken en der arresten van den Hoogen Raad, in het voorgaande artikel vermeld, waarbij de straf van ontzetting van rang of graad, of die van provoostarrest is opgelegd, blijft geschorst gedurende acht dagen na de uitspraak.

§ 2. Binnen dien termijn kan de veroordeelde een verzoekschrift om gratie, mits ongesloten, inleveren of doen inleveren bij den secretaris van den schuttersraad, in § 1 van art. 264 vermeld.

§ 3. De secretaris houdt aanteekening van den dag der inlevering; hij geeft van die inlevering kennis aan den auditeur, met de uitvoering van het vonnis of arrest belast, en verzendt het verzoekschrift onmiddellijk aan het rechterlijk college, wiens advies moet worden gehoord.

§ 4. Dat college zendt het verzoekschrift met zijn advies aan het hoofd van het departement van justitie, die het aan Ons met dat advies en zijn voorstel zoo spoedig mogelijk indient.

§ 5. De uitvoering van het vonnis of arrest blijft geschorst totdat door Ons op het verzoek om gratie beschikt is.

§ 6. Op de beschikkingen is art. 261 van toepassing.

ART. 266. § 1. De officier, onderofficier of korporaal, tot de straf van ontzetting van rang of graad veroordeeld, is, te rekenen van den dag, waarop die veroordeeling is uitgesproken, en, in geval van beroep of voorziening in cassatie, hangende de uitspraak daaromtrent, of, heeft bij een verzoek om gratie ingediend, totdat daarop door Ons beschikt is, in de uitoefening zijner functiën geschorst.

§ 2. Is de veroordeeling in kracht van gewijsde gegaan en geen verzoekschrift om gratie binnen den bij art. 260 of 265 gestelden termijn ingeleverd of op zoodanig verzoekschrift afwijzend beschikt, dan wordt de veroordeelde, zoo hij officier is, door Ons, zoo hij onderofficier of korporaal is, door den commandant uit zijn rang of graad ontslagen en is hij verplicht om het overige van zijn dienstdad als gewoon schutter te volbrengen.

ART. 267. § 1. Hij, wien provoostarrest is opgelegd, of op wien ingevolge art. 199 § 3 of art. 234 provoostarrest moet worden toegepast, wordt, indien hij zich niet vrijwillig in hechtenis begeeft, uit zijn woning, of van daar waar hij zich bevindt, overgebracht naar de in art. 190 bedoelde bewaarplaats, binnen het rechtsgebied van den schuttersraad, waarin het provoostarrest wordt ten uitvoer gelegd, aanwezig.

§ 2. De overbrenging geschiedt op schriftelijk bevel van den auditeur, door den bode van den schuttersraad of door een door den auditeur daartoe aangewezen deurwaarder, des vereischt vergezeld van een gewapend geleide.

§ 3. Tot de tenuitvoerlegging van het bevel wordt de woning eens ingezet en diens ondanks niet binnengetreden, dan op last van den auditeur en in bijzijn hetzij van den kantonrechter, hetzij van den commissaris van politie, of, in gemeenten, waar deze niet is, van den burgemeester.

§ 4. Van het binnentreden wordt door hem, die daarbij volgens de voorgaande paragraaf tegenwoordig is geweest, binnen tweemaal vier en twintig uren proces-verbaal opgemaakt en aan den ingezet, wiens woning is binnengetreden, in afschrift medegedeeld.

ART. 268. § 1. Het recht tot strafvervolgung wegens overtreding dezer wet en het recht tot tenuitvoerlegging zoo van vonnissen door de schuttersraden als van vonnissen en arresten, krachtens deze wet door de arrondissementrechtbanken en den Hoogen Raad gewezen, en van bevelschriften der commandanten vervallen door den dood van den verdachte, van den veroordeelde of van den bekeurde.

§ 2. In geval hij, wien provoostarrest is opgelegd, of op wien ingevolge art. 199 § 3 of art. 234 provoostarrest moet worden toegepast, krankzinnig wordt vóór de uitvoering van het vonnis, arrest of bevelschrift, wordt de uitvoering geschorst totdat van zijn herstel blijkt.

ART. 269. Het ontslag uit den dienst van een lid der schutterij, na het begaan eener overtreding, belet de strafvervolgung en de uitvoering der veroordeeling of van het bevelschrift van den commandant niet.

ART. 270. § 1. Bij vrijspraak en bij ontslag van rechtsvervolgung komen de kosten van het rechtsgeding ten laste van het Rijk.

§ 2. De schuttersraad is bevoegd om, in geval van vrijspraak of ontslag van rechtsvervolgung, den beklaagde geheel of gedeeltelijk vrij te stellen van de betaling der kosten van dagvaarding en schadeloosstelling der getuigen, door hem opgeroepen.

§ 3. De kosten van het provoostarrest worden door het Rijk gedragen.

ART. 271. Het tarief van gerechtskosten wordt door Ons vastgesteld.

ART. 272. De schadeloosstelling van getuigen wordt berekend als in gewone strafzaken.

Afdeeling VIII. Van de verjaring.

ART. 273. § 1. De vervolging ter zake van overtredingen, die door den schuttersraad berecht of door of onder goedkeuring van den commandant gestraft worden, verjaart na verloop van een jaar, te rekenen van den dag na dien, waarop het feit is gepleegd, tenzij, voor zoover de overtreding tot de kennisneming van den schuttersraad behoort, de beklagde te dier zake gedagvaard is vóór het verstrijken van dat jaar.

§ 2. De straffen bij vonnis of arrest ter zake van overtredingen als in de vorige paragraaf bedoeld, uitgesproken of bij bevelschrift van den commandant opgelegd, verjaren door het verloop van het dubbel van den tijd, die tot verjaring der vervolging zou worden gevorderd, te rekenen van den dag, na dien, waarop het vonnis, arrest of bevelschrift kan worden ten uitvoer gelegd.

Afdeeling IX. Van de mobiele schutterkorpsen.

ART. 274. § 1. Het Crimineel Wetboek en het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande zijn, behoudens de uitzondering in de volgende paragraaf vermeld, van toepassing op allen, die tot de mobiele schutterkorpsen behooren. Zij en de krachtens § 2 van art. 161 bij een der korpsen van het leger hier te lande ingelijfd worden, ook wegens de overtredingen dezer wet gepleegd tijdens zij tot de mobiele schutterkorpsen of tot een der korpsen van het leger behoorden, door den militairen rechter berecht.

§ 2. Het Crimineel Wetboek en het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te water zijn op de bij art. 156 bedoelde schutterplichtigen van toepassing.

ART. 275. Op hen, die, niet aan den militairen rechter onderworpen zijnde, goederen, behorende tot de kleeding, uitrusting of wapening van de mobiel verklaarde schutterij koopen, in pand of bewaring nemen of onder anderen titel ontvangen, zijn de bepalingen der wetten van 12 December 1817 (*Staatsblad* n°. 33) en 3 Juni 1859 (*Staatsblad* n°. 44) toepasselijk.

OVERGANGSBEPALINGEN.

ART. 276. § 1. De regelen, in of krachtens de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) ten aanzien van het hooger beroep tegen beslissingen der commissiën, in art. 15 dier wet bedoeld, gesteld, blijven ook na het in werking treden van deze wet gelden met betrekking tot de beslissingen dier commissiën, vóór het in werking treden dezer wet genomen.

§ 2. De krachtens de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) opgerichte schutterijen en schuttersraden blijven bestaan totdat de schutterijen en schuttersraden, volgens deze wet op te richten, zijn samengesteld.

§ 3. Ten aanzien van het ontslag der ingelijfd bij eerstbedoelde schutterijen blijven de regelen, bij de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) gesteld, gelden, tenzij ten gevolge van vrijstelling, ontheffing of uitsluiting, krachtens deze wet verleend of uitgesproken, recht op ontslag vóór het bij eerstvermelde wet bepaalde tijdstip mocht zijn verkregen, of tenzij in de gemeente, tot welker schutterij de ingelijfd behooen, de schutterij vóór bedoeld tijdstip volgens deze wet was ingericht. In dit laatste geval gelden ten aanzien van het ontslag de regelen, bij deze wet gesteld.

§ 4. De tot op het tijdstip, waarop de schutterijen, volgens deze wet op te richten, zijn samengesteld, gewezen vonnissen van schuttersraden der krachtens de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) opgerichte schutterijen zijn onderworpen aan bekrachtiging of hooger beroep, voor zoover en op de wijze als bij evengenoemde wet is bepaald.

§ 5. Die vonnissen, de krachtens de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) door Gedeputeerde Staten uitgesproken veroordeelingen en de door de commandanten der schutterijen, in de voorgaande paragraaf vermeld, opgelegde straffen worden naar de regelen, in of krachtens die wet gesteld, ten uitvoer gelegd,

ook na de ontbinding van die schutterijen, door de zorg van den auditeur bij den schuttersraad, die daartoe krachtens deze wet zou zijn bevoegd.

ART. 277. De bij het in werking treden dezer wet bij de schutterijen bestaande officieren van gezondheid kunnen in gelijke betrekking blijven of aangesteld worden, en zijn, in dat geval, zoolang zij die betrekking bekleeden, bevoegd zoo tot bijstand van de commissien voor de schutterij in het geneeskundig onderzoek van schutterplichtigen, als tot het verleenen van genees- en heilkundigen bijstand aan leden van het schutterkorps, bij hetwelk zij in dienst zijn.

ART. 278. § 1. In Februari, volgende op het tijdstip van het in werking treden dezer wet, is, behoudens de uitzonderingen, in art. 279 vermeld, ieder mannelijk ingezeten, die op 1 Januari te voren zijn 21ste jaar was ingetreden en zijn 29ste jaar niet heeft volbracht, verplicht zich bij burgemeester en wethouders der gemeente, in § 3 van dit artikel aangewezen, ter inschrijving voor de schutterij aan te geven, om het even of hij al dan niet reeds overeenkomstig de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) voor de schutterij werd ingeschreven.

§ 2. Hij, die na 1 Januari van het jaar, waarin deze wet in werking is getreden, ingezeten is geworden, of die, tijdens de aangifte ter inschrijving overeenkomstig de vorige paragraaf had moeten geschieden, in het geval verkeerde, bij art. 8, § 2 *a* of *b*, voorzien, is, behoudens de uitzonderingen, in art. 279 vermeld, verplicht zich bij burgemeester en wethouders der gemeente, in § 3 van dit artikel aangewezen, ter inschrijving aan te geven binnen dertig dagen nadat hij ingezeten geworden is, of, in het geval bij § 3 van art. 8 voorzien, binnen dertig dagen nadat hij zijn gewoon verblijf binnen het Rijk in Europa gevestigd heeft.

§ 3. De inschrijving geschiedt door burgemeester en wethouders der gemeente, waar de schutterplichtige zijn gewoon verblijf heeft of had op 1 Februari van het jaar, in het geval, bij § 1 van dit artikel voorzien, en in het geval, in § 2 vermeld, op den dag, volgende op dien, waarop de schutterplichtige ingezeten geworden is of zijn gewoon verblijf binnen het Rijk in Europa gevestigd heeft. Hierbij gelden §§ 2—4 van art. 10.

§ 4. De inschrijving wordt voor elk jaar van leeftijd der in te schrijven ingezetenen in een afzonderlijk register gedaan.

§ 5. Met betrekking tot de aangifte of opgaaf ter inschrijving en de inschrijving, ingevolge dit artikel te doen of gedaan, de inschrijvingsregisters, het indienen van bezwaar bij Gedeputeerde Staten en het instellen van beroep bij Ons tegen uitspraken van Gedeputeerde Staten, gelden §§ 3—9 van art. 9, de artt. 11 en 12, art. 13, met dien verstande dat in § 4 in plaats van »§ 2 van art. 9" gelezen wordt »§ 2 van dit artikel." art. 14, art. 15, met dien verstande dat de inschrijving geschiedt met inachtneming van § 4 van dit artikel, art. 16, §§ 1, 2, 3 en 5 van art. 17, alsmede art. 18.

ART. 279. Aangifte of opgaaf ter inschrijving en inschrijving ingevolge art. 278 hebben niet plaats ten aanzien van:

a. hen, die bij de ingevolge de wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) opgerichte schutterijen ingelijfd zijn;

b. hen, die bij einduitspraak ingevolge art. 3, § *a* of *b*, der wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17) van den dienst bij de schutterijen onvoorwaardelijk vrijgesteld of daarvan, krachtens art. 4 dier wet, uitgesloten zijn;

c. hen, die bij einduitspraak voor altijd van den dienst bij de militia uitgesloten zijn.

ART. 280. § 1. Op alle volgens art. 278 ingeschrevenen zijn de bepalingen dezer wet van toepassing, voor zoover daarvan bij art. 276 niet is afgeweken.

§ 2. De verwijzing naar artikelen of gedeelten van artikelen in eerstbedoelde bepalingen wordt met betrekking tot de volgens art. 278 ingeschrevenen geacht te betreffen de daarmede in strekking overeenstemmende bepalingen van dat artikel.

SLOTBEPALINGEN.

ART. 281. § 1. Hetgeen door Ons ingevolge de artt. 7 § 2, 9 § 9, 13 § 1, 14 § 3, 19 b, 22 § 2, 27 § 1 b en §§ 3, 4 en 5, 72 § 1, 85 § 3, 96 § 2, 103 § 2, 111 § 4, 113 § 4, 118 § 2, 127, 150 § 4, 160 § 3, 175 § 3, 218 § 3, 256 § 1, en 271 is voor te schrijven, te regelen of te bepalen, is het voorwerp van algemeene maatregelen van inwendig bestuur.

§ 2. Onze besluiten betreffende de organisatie, indeeling, dienst en oefening der schutterkorpsen, het toezicht over die korpsen en de benoeming, de bevordering en het ontslag van de officieren bij de schutterijen worden genomen op gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog, of, geldt het de dienst en oefening der schutterkorpsen voor de defensie te water bestemd, op gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Marine.

ART. 282. § 1. Deze wet treedt in werking op 1 Januari 1883.

§ 2. De oefeningen, in de artt. 128 en 129 en de wapenschouwingen, in art. 132 vermeld, nemen een aanvang op den door Ons te bepalen tijd.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministerieële departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. Tot toelichting van de ontworpen wet tot regeling schutterijen, zooals die in deze wetsvoordracht is nedergelegd, en van de veranderingen in den bestaanden toestand die daarbij worden beoogd, moge hier een uiteenzetting voorafgaan van de inzichten der Regeering omtrent de bestemming en het karakter dezer krijgsmacht, en omtrent de algemeene eischen die bij hare inrichting behooren te worden gesteld.

De wetgever die, ingevolge art. 189 der Grondwet, de sterkte en de inrichting der schutterijen heeft vast te stellen, dient, bij de overweging van de vraag, welke beginselen aan die regeling ten grondslag moeten worden gelegd, in de eerste plaats te letten op de tweeledige taak, welke bij art. 188 der Grondwet aan de schutterijen is opgedragen; en voorts op de in laatstgenoemd artikel vervatte bepaling, dat hare oprichting *in de gemeenten* moet geschieden.

Er moet alzoo een zoodanige regeling worden getroffen, dat in de gemeenten een gewapende macht worde gerecruteerd en in stand gehouden, waarmede *in tijd van gevaar en oorlog kan worden opgetreden tot verdediging des Vaderlands, en ten allen tijde tot behoud der inwendige rust.*

Het eerste gedeelte van deze taak is ontegenzeggelijk het meest gewichtige. Niet alleen omdat de tegenwoordige Grondwet, in tegenstelling met de Grondwetten van 1815 en van 1840, de schutterijen *in de eerste plaats* voor de verdediging des Vaderlands bestemd, en *in de tweede plaats* spreekt van hare verplichting ten aanzien van de handhaving der inwendige rust, maar ook omdat voor de inrichting eener militaire macht, welke tot keering van vreemd geweld tegen een buitenlandschen vijand moet kunnen optreden, andere en hoogere

eischen moeten worden gesteld, dan voor die eener burgerwacht, welke tot behoud der rust onder de ingezetenen van den eigen Staat moet dienen.

Behoort alzoo het streven op den voorgrond te staan om de schutterijen zoodanig te regelen, dat zij, zoo noodig, in vereeniging met het leger met vertrouwen voor de landsverdediging kunnen worden aangewend — het lijdt geen twijfel, dat, wanneer aan de voor dat doel te stellen eischen op gewenschte wijze wordt voldaan, ook de behoorlijke vervulling van de taak der handhaving van de inwendige rust voldoende verzekerd zal zijn.

§ 2. Welke rol moet nu aan de schutterijen bij de verdediging des lands tegen vijandelijke aanvallen worden toegedacht?

De beantwoording van deze vraag zal den grondslag opleveren voor de vaststelling der eischen, die uit een krijgskundig oogpunt voor hare sterkte en inrichting moeten worden gesteld.

Gelijk de tweede ondergeteekende de eer had reeds bij vorige gelegenheden aan de Vertegenwoordiging mede te deelen, is de Regeering van oordeel, dat, vermits het voor ons land niet doenlijk is te achten om een *leger* in stand te houden van voldoende sterkte om onder alle omstandigheden de verdediging met kans op goeden uitslag te aanvaarden en vol te houden, de schutterij moet worden hervormd tot een krijgsmacht, waarop voor de verdediging kan worden gerekend; een krijgsmacht die naast en met het leger kan optreden, en er steun en uitbreiding aan kan geven.

Terwijl het leger bestemd moet zijn om, vooral in het eerste tijdperk van den oorlog, de kern van den weêrstand te vormen, moet de schutterij ons in staat stellen, door gestadigen aanvoer van strijdkrachten, den oorlog zoo lang mogelijk vol te houden. De schutterkorpsen moeten daartoe, voor een gedeelte reeds dadelijk bij het uitbreken van den oorlog, tot bezetting van versterkte plaatsen kunnen worden bestemd, terwijl zij voorts moeten dienen tot verdediging en bewaking van linien en stellingen, tot vorming van reservetroepen en in de latere tijdperken van den oorlog ook tot aflossing en uitbreiding van het eigenlijke leger.

Om aan deze bestemming te kunnen voldoen, moet de schutterij een troepenmacht zijn van voldoende militaire waarde, van zoo ruime sterkte als mogelijk is, van goede geoefendheid, doelmatige indeeling en gewend aan tucht, orde en nauwgezetheid bij de uitvoering van gegeven bevelen.

Het is intusschen geenszins de bedoeling der Regeering, te vorderen dat het gehalte der schutterij in elk opzicht op dezelfde lijn sta met dat van het leger. Werd deze eisch gesteld, dan zou voor de vervulling van den schutterplicht aan de natie een druk moeten worden opgelegd, even zwaar of zelfs zwaarder dan die, welke den militiedienst medebrengt; terwijl de Regeering in de beoogde regeling der schutterijen juist het middel ziet, om 's lands weerbaarheid met een minimum van personeele en financiëele lasten op voldoende wijze te verzekeren.

Volgens die regeling zouden de schutterplichtigen namelijk in vreedstijd geenszins aan hun gezin en aan hun particuliere belangen worden onttrokken; oproepingen voor diensten gedurende eenige dagen achtereen liggen niet in de bedoeling; de oefeningen zouden steeds, gedurende eenige weinige uren 's weeks, in of nabij de woonplaatsen der schutters worden gehouden.

De Regeering meent dat met die regeling, waarbij de lasten van de verplichting tot militaire diensten buiten twijfel zoo gering mogelijk zijn, ook in de toekomst kan worden volstaan. Maar zij rekent daarbij op andere tot dusver verwaarloosde middelen tot verhooging van de militaire waarde der schutterijen, n. l. op goede leiding en oordeelkundig toezicht bij de dienstverrichtingen, op een stelselmatige oefening en op een doeltreffend gebruik van de gewezen miliciens, die door hun vroeger verblijf in het leger de meest geschikte elementen vormen voor de samenstelling der schutterijen.

Door toepassing van deze en meer dergelijke middelen acht de Regeering het uitvoerbaar de schutterijen te maken tot een degelijke krijgsmacht, waarvan zij

ernst en inspanning meent te mogen verwachten bij de voorbereiding tot de in oorlogstijd te vervullen taak. Bij verbetering van de militaire waarde der schutterijen zal de overtuiging zich kunnen vestigen, dat daarvan goede en belangrijke diensten zijn te verwachten, indien de verdediging des Vaderlands moet worden ondernomen. Zal daardoor aan de natie het vertrouwen worden gegeven, dat de uitvoering van die taak zelfs tegen aanzienlijke overmacht mogelijk is te achten, niet minder zal het bewustzijn er door levendig worden, dat de diensten, welke in vredestijd van de schutterijen moeten worden gevorderd, nuttig en noodig zijn. En dat bewustzijn zal ongetwijfeld toewijding bij de vervulling van die diensten medebrengen, een toewijding, die tot dusver niet algemeen wordt gevonden, maar waarvan dan ook het ontbreken kan worden verklaard uit den alleszins gerechtvaardigden twijfel of er wezenlijke vruchten tot heil des lands van zouden zijn te verwachten. Bovendien zal de natie zeer zeker bedenken, dat, indien de ontworpen regeling der schutterijen niet tot het doel mocht leiden, de verwezenlijking daarvan slechts zal zijn te bereiken door maatregelen van veel meer bezwarenden aard; maatregelen waardoor een leger zou moeten worden gevormd dat op zichzelf een voldoende sterkte en waarde zoude bezitten, om *zonder* de hulp van schutterijen de taak der verdediging op zich te nemen en te volbrengen.

§ 3. Bij de bepaling van de sterkte der schutterijen komen twee factoren in rekening, namelijk de hoegrootheid van de jaarlijks daarbij in te lijven lichte en de duur van den dienstdag. Bij de tegenwoordige wet is de geheele sterkte der schutterij bepaald op twee man van iedere honderd zielen in elke gemeente, terwijl de dienstdag vijf jaren duurt en gevolgd door een verblijf, mede van vijf jaar, bij de reserve. Het ontwerp neemt daarentegen het beginsel aan van algemeenen dienstplicht bij de schutterijen, voor alle mannelijke ingezetenen van den leeftijd van 21—30 jaar, voor zoover zij niet in dienst zijn bij het leger, bij de marine of bij de milizie, en fysiek geschikt zijn. De jaarlijks in te lijven lichte zou dus bestaan uit *alle* beschikbare en nog niet ingelijfde personen van de omschreven categorie; de dienstdag zou *tien* jaar duren, verminderd met den tijd, gedurende welken men bij de milizie, bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, of bij de schutterijen hier te lande of bij die in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën mocht hebben gediend.

De Regeering acht de invoering van den algemeenen dienstplicht bij de schutterijen in voorschreven zin, om verschillende redenen noodig. Vooreerst omdat de schutterij een krijgsmacht moet zijn, waarbij *elk* ingezetene, die niet als vrijwilliger of milicien tot militairen dienst gehouden is, gelegenheid moet vinden de wapenen te dragen tot verdediging des Vaderlands.

Algemeene deelneming van de natie in den strijd voor onze onafhankelijkheid kan ongetwijfeld worden verwacht. Onze volksaard strekt ten waarborg dat, zoo wij tot handhaving van ons zelfstandig volksbestaan zouden moeten optreden de geestdrift en de volharding zouden herleven, waarmede in vroegere eeuwen de strijd voor vrijheid en recht door ons voorgelacht steeds werd gevoerd, en waaraan wij zoo menige schoone bladzijde in onze geschiedenis danken. Maar op die algemeene deelneming van het volk moet aan den anderen kant door de Regeering ten allen tijde kunnen worden gerekend; zij moet worden voorbereid en georganiseerd, ten einde er op de beste wijze partij van te kunnen trekken. Daarom is het noodig dat de wet, als uitdrukking van den wensch en van het vaste voornemen der natie om zich in de ure des gevaars aan de verdediging des Vaderlands te wijden — en tevens ter voldoening aan het grondwettig voorschrift, 't welk het dragen der wapenen tot een der eerste plichten van alle ingezetenen verklaart — de algemeene verplichting tot den dienst der schutterij bepalen.

Een andere gewichtige reden voor den besproken maatregel is, dat het slechts door de invoering van algemeenen dienstplicht bij de schutterij op de omschreven

wijze, mogelijk is volledig partij te trekken van de vruchten, die door de vervulling van den militieplicht voor de landsverdediging zijn te verkrijgen. De miliciens, die na een vijfjarigen dienst worden ontslagen, vertegenwoordigen nog gedurende eenige jaren een kapitaal van geoefendheid en militaire bruikbaarheid, dat niet mag worden verwaarloosd. Bij de tegenwoordige regeling, waarbij de schutterij, door loting, uit een gedeelte der schutterplichtigen wordt samengesteld, keert slechts een gedeelte der gewezen miliciens onder de wapenen terug. De moeite en kosten, aan de oefening en vorming der militie besteed, gaan dus gedeeltelijk te loor, terwijl daarvan nog zoo goede vruchten voor de verdediging des lands zouden zijn te trekken. Deze toestand mag daarom niet langer voortduren, en het middel ter verbetering is gelegen in de beoogde invoering van den algemeenen tienjarigen dienstplicht. Daardoor zal vooreerst worden verkregen, dat *alle* gewezen miliciens — voor zoover zij niet door het gewone verloop afvallen — in de schutterij worden opgenomen; terwijl ten andere het voordeel ontstaat, dat de dienst bij de schutterij onmiddellijk aansluit bij den dienst der militie en er dus de voortzetting van vormt. De geoefendheid, de tucht en de kennis, door den dienst bij de militie verkregen, komen daardoor ten goede aan het gehalte der schutterij; terwijl omgekeerd de dienst bij de schutterij strekt om de goede hoedanigheden, door den soldaat bij de militie opgedaan, te onderhouden en uit te breiden. Het belang van de aansluiting van den militie- en den schutterijdienst is overigens nader uiteengezet bij § 3 van de Memorie van Toelichting omtrent het wetsontwerp betreffende de nationale militie.

Nog zij opgemerkt, dat de beoogde maatregel zal kunnen strekken om een doelmatige regeling tot stand te brengen ten aanzien van den dienst der verschillende wapens bij de schutterij. Door een gepaste indeeling der militie is het namelijk mogelijk om de miliciens uit bepaalde gedeelten des lands steeds voornamelijk bij hetzelfde wapen van het leger in te lijen. Door de invoering van den algemeenen dienstplicht bij de schutterij komen dan die gewezen miliciens in den regel bij hetzelfde schutterkorps in dienst, en ontstaat alzoo gelegenheid om van hunne bijzondere geschiktheid partij te trekken door ze steeds te bestemmen voor den dienst van het wapen, waarbij zij in het leger waren ingedeeld.

Past men deze regeling bij voorbeeld zoodanig toe, dat een belangrijk gedeelte van de miliciens uit de streken, waarin de verdedigingsliniën en versterkingen gelegen zijn, steeds op dezelfde wijze bij het wapen der artillerie van het leger wordt ingelijfd, dan kunnen in die streken korpsen artillerie-schutterij worden gevormd, die bij mobilisatie onmiddellijk in de bezetting der nabijgelegen versterkingen kunnen voorzien.

Eindelijk behoeft het geen betoog, dat de invoering van den algemeenen dienstplicht bij de schutterij, waarbij het aantal der jaarlijks in te lijen dienstplichtigen zoo groot mogelijk wordt gesteld, het middel verschaft om den duur van den dienstdag zoo kort mogelijk te stellen, en om dus den tijd, gedurende welken de ingezetenen aan den militairen druk zijn onderworpen, zooveel doenlijk te bekorten. Bij de toepassing van bedoeld beginsel acht de Regeering dan ook een termijn van tien jaren voor den gezamenlijken duur der diensten bij militie en schutterij voldoende; een termijn die zeer zeker op zichzelf beschouwd niet te groot is, en die, bij vergelijking met hetgeen te dien aanzien tegenwoordig in de meeste andere landen wordt gevorderd, matig is te noemen.

De vraag, of de invoering van den algemeenen dienstplicht bij de schutterij, zooals het ontwerp dien regelt, met de bepalingen der Grondwet is overeen te brengen, moet naar de overtuiging der Regeering zeer bepaald bevestigend worden beantwoord. Art. 189 der Grondwet zegt wel is waar dat onder anderen *de sterkte* der schutterij bij de wet moet worden geregeld, maar het is niet voorgeschreven dat die sterkte door een bepaald cijfer moet worden aangeduid. In de tegenwoordige schutterijwet wordt de sterkte in algemeenen zin aangegeven door de bepaling dat zij een zeker *percentage* van de bevolking der gemeenten moet bedragen; en bij de verschillende herzieningsvoorstellen, sinds 1863 aangeboden, werd steeds dezelfde weg gevolgd. Bij de regeling van het ontwerp is

de sterkte dan ook, door de omschrijving van den dienstplicht bij de schutterij, volkomen bepaald te achten.

Door de verplichting tot den dienst bij de schutterijen uit te strekken tot de voor den krijgsveld dienst geschikte jongelieden, die voor de militie vrijgeloof hebben of vrijgesteld of vervangen zijn, alsmede tot de ontslagen miliciens en vrijwilligers, zoolang zij hun 30ste levensjaar niet hebben volbracht, wordt de sterkte der schutterijen namelijk bepaald door het aantal mannelijke ingezetenen van 21—30 jaren, die, na aftrek van de vrijwilligers bij de staande armée, de marine en de koloniale troepen en van de bij de militie ingelijfde manschappen, voor den militairen dienst geschikt zijn.

Overigens geeft ook de geschiedenis van het betrokken Grondwetsartikel alle aanleiding tot de meening, dat het woord *sterkte*, voor zooveel de schutterij betreft, in ruime beteekenis moet worden opgevat, en dat met een omschrijving daarvan in algemeenen zin kan worden volstaan. In de Grondwetten van 1815 (art. 214) en van 1840 (art. 212) werd namelijk gezegd, dat *het getal en de inrichting der militie* bij een wet moesten worden vastgesteld, maar ten aanzien van de schutterijen werd die bepaling slechts toegepast door de algemeene uitdrukking: *hetgeen* de schutterijen betreft. Bij de wijziging, die in 1848 ten aanzien van dit punt in de Grondwet werd gebracht, werd het woord *getal* 't welk tot dusver voor de militie werd gebezigd en dat aan een bepaald cijfer doet denken, vervangen door het ruimere woord *sterkte*, nu het, bij de bepaling betreffende de wettelijke regeling der militie en de schutterijen, op *beide* onderdeelen, der krijgsmacht *gelijktijdig* betrekking had. Dat het niet in de bedoeling lag, door deze woordverandering den zin van de vroegere bepaling te wijzigen, blijkt bovendien uit de toelichting die daaromtrent werd gegeven. Ten aanzien van art. 189 werd namelijk op art. 188 in de Memorie van Toelichting eenvoudig gezegd: dat het artikel art. 212 der vorige Grondwet moest vervangen en geen nadere toelichting scheen te behoeven.

Wat nu de feitelijke sterkte betreft, welke de schutterijen volgens de ontworpen regeling zullen bereiken, de volgende globale berekening zal daarvan een denkbeeld geven.

Als grondslag voor een dergelijke berekening moet het aantal mannelijke ingezetenen van den leeftijd van 21 tot 30 jaar worden gebruikt.

Van de laatst gehouden tienjarige volkstelling zijn echter de uitkomsten, voor zooveel die den leeftijd der ingezetenen betreffen, nog niet bekend. Bij benadering kan het aantal mannen van 21—30 jaar op het tijdstip dier telling — 31 December 1879 — op de volgende wijze worden bepaald.

Blijkens de »Uitkomsten der vijfde tienjarige volkstelling» (deel 2, bladz. 41 en 48), bedroeg het aantal mannen, van de leeftijden van 21—25 en van 26—30 jaar, op 1 December 1869:

Aantal mannen van 21 jaar	27,066.	Aantal mannen van 26 jaar	27,087.
» » » 22 »	25,232.	» » » 27 »	27,101.
» » » 23 »	25,827.	» » » 28 »	26,908.
» » » 24 »	28,550.	» » » 29 »	27,242.
» » » 25 »	28,513.	» » » 30 »	26,837.
Totaal 135,188.		Totaal 135,175.	

Door nu deze cijfers te vermeerderen, in verband met de toeneming der bevolking en het tienjarig tijdvak 1869—1879, zooals die is gebleken bij de uitkomsten der telling van 31 December van laatstgenoemd jaar, kan een raming van de sterkte der mannelijke bevolking van 21—30 jaar op het einde van 1879 worden gemaakt.

Vooraf moet worden opgemerkt dat het cijfer der mannen van 21—25 jaar, in vorenstaande opgAAF vermeld, abnormaal is, in vergelijking met dat der mannen van 26—30 jaar; zoodat het niet ongewijzigd mag worden gebruikt als grondslag voor berekeningen betreffende de sterkte der bevolking van denzelfden leeftijd in latere jaren.

Eerstbedoeld cijfer toch bedraagt slechts 13 méér dan het laatstbedoelde, terwijl het duidelijk is dat, in normale omstandigheden, een veel grooter verschil tusschen de sterktecijfers der mannelijke bevolking van twee opeenvolgende vijfjarige levenstijdvakken zou moeten bestaan.

Er bestond dan ook op 1 December 1869, door buitengewone oorzaken, een tekort op de bevolking van 24—25 jaar.

Die bevolking bevatte namelijk de personen welke in de jaren 1844—48 geboren zijn. En nu waren, zooals bekend is, in de jaren 1846 en 1847, ten gevolge van de schaarschte der levensmiddelen, de aantallen geboorten betrekkelijk gering, terwijl het jaar 1848, waarin de aziatische braakloop heerschte, zich door meer dan gewone kindersterfte kenmerkte.

Op de sterkte der bevolking, die in 1879 den leeftijd van 24—25 jaar bereikt had, zijn deze factoren echter niet van invloed geweest; zoodat het tekort, 't welk in 1869 voor de bevolking van dien leeftijd bestond, bij de onderwerpelijke berekening van de sterkte der schutterij niet in rekening moet worden genomen.

Bij normale omstandigheden zou vermoedelijk het cijfer der mannen van 24—25 jaar in 1869 eenige duizendtallen hooger zijn geweest. Het wordt daarom voor de volgende berekeningen met ongeveer 5000 vermeerderd en dus gesteld op 140,000.

De feitelijke toeneming van de bevolking in het tijdvak tusschen de beide volkstellingen verlopen, blijkt uit het onderstaande:

Uitkomsten der volkstelling van 31 Dec. 1879; werkelijke bevolking des Rijks, mannelijke 1,983,164; vrouwelijke 2,029,529; geheel 4,012,693.

Uitkomsten der volkstelling van 1 Dec. 1869: werkelijke bevolking des Rijks, mannelijke 1,764,118; vrouwelijke 1,815,411; geheel 3,579,529.

Derhalve is de toeneming mannelijke 219,046 of 12,41 pct.; vrouwelijke 214,118 of 11,79 pct.; geheel 433,164 of 12,1 pct.

Dewijl nu de vermeerdering der bevolking naar den leeftijd nog niet bekend is, wordt aangenomen dat het aantal mannen van 24—25 en van 26—30 jaar in dezelfde verhouding zal zijn vermeerderd, als de *geheele* bevolking: namelijk in reden van 12,1 percent. Deze maatstaf schijnt in 't algemeen niet te gunstig doch met het oog op het geconstateerde tekort op de bevolking van 24—25 jaar in 1869, zal de toeneming voor het cijfer der mannen van deze leeftijd in 1879 betrekkelijk grooter zijn geweest, dan voor dat der mannen van 26—30 jaar.

Met deze omstandigheid wordt evenwel reeds rekening gehouden, door het aantal mannen van 24—25 jaar in 1869 op 140,000 in plaats van op 135,188 te stellen.

Voor de mannelijke bevolking van 25—30 jaar in 1869 het ronde cijfer van 135,000 nemende, wordt de onderstelde toeneming voor beide categoriën als volgt:

Aantal mannen van 24—25 jaar op 1 December 1869 140,000. Toeneming in 12,1 pct. 16,940. Op 31 December 1879 156,940.

Aantal mannen van 26—30 jaar op 1 December 1869 135,000. Toeneming in 12,1 pct. 16,335. Op 31 December 1879 151,335.

Aantal mannen van 24—30 jaar op 1 December 1869 275,000. Toeneming in 12,1 pct. 33,275. Op 31 December 1879 308,275.

Volgens deze raming zou dus *het aantal schutterplichtigen* tegenwoordig, bij een bevolking van ruim 4 miljoen zielen, ongeveer bedragen (in ronde cijfers):

Schutterplichtigen van 24—25 jaar 157,000. % der bevolking ad 4,000,000 3,925.

Schutterplichtigen van 26—30 jaar 151,000. % der bevolking ad 4,000,000 3,775.

Schutterplichtigen van 24—30 jaar 308,000. % der bevolking ad 4,000,000 7,700.

Ten einde nu, bij verdere raming, de werkelijke sterkte der schutterijen te leeren kennen, moeten van de bovenvermelde cijfers van schutterplichtigen worden afgetrokken de aantallen der personen die om de eene of andere reden niet in de schutterij opgenomen zijn of kunnen worden.

Die aantallen bedragen:

I. Schutterplichtigen van 21—25 jaar.

a. Vijf lichtingen der militie te land en drie lichtingen zeemilitie; totaal 61,800 man;

b. de fysiek ongeschikten. Volgens de »Statistiek der lichting voor de nationale militie over 1872—75» (Staat F, blad. 87) (1) waren van de ingeschrevenen voor de militie in bedoeld tijdvak kleiner dan 1,55 M. en dus ongeschikt voor den dienst wegens te geringe lengte 8,16 percent. Vermits in de laatste jaren het aantal der militieplichtigen, die beneden de maat zijn, eenigszins afneemt, wordt de toestand voor de sterkte der schutterijen zeker niet te gunstig aangenomen, indien men ook voor de schutterplichtigen 8,16 percent voor afkeuringen wegens te geringe lengte in rekening brengt.

Blijkens staat G (blad. 90) van bovenaangehaalde statistiek waren in het tijdvak 1872—75 wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken ongeschikt voor den dienst 15,18 percent van het aantal onderzochte militieplichtigen. Voor de schutterplichtigen van 21—25 jaar hetzelfde cijfer in rekening brengende, moeten daarvan, wegens fysieke ongeschiktheid, in 't geheel worden afgetrokken:

$$15,18\% + 8,16\% = 23,34\%.$$

c. De uitgeslotenen, vrijgestelden en onthevenen van den dienst bij raming te stellen op 2,66 pct.

Voor de categoriën sub b en c vermeld, moet alsdan totaal 26 pct. worden afgetrokken. Voor de sterkte van 157,000 schutterplichtigen is dat het cijfer van 40,820 man.

d. De vrijwillig dienende bij zee- en landmacht. Blijkens de inschrijvingen voor de nationale militie bedraagt het aantal militieplichtigen, die vrijwillig in militairen dienst zijn, voor elke lichting ruim 1000.

In 't geheel komen dus in mindering van het cijfer der schutterplichtigen van 21—25 jaar ad 157,000:

a. militie	61,800 man
b en c. fysiek ongeschikten, uitgeslotenen, enz.	40,820 »
d. vrijwilligers ±	5,380 »

Totaal ± . . . . . 108,000 man;

zoodat voor de feitelijke sterkte der schutters van 21—25 jaar overblijft ongeveer 49,000 man.

II. Schutterplichtigen van 26—30 jaar.

a. Fysiek ongeschikten.

Dewijl voor de bepaling van het aantal mannen van den leeftijd van 26—30 jaar, die wegens te geringe lengte of wel wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken ongeschikt zijn voor den militairen dienst, geen statistieke gegevens beschikbaar zijn, kan daaromtrent slechts een globale raming worden gemaakt. Zeker is het dat dit aantal betrekkelijk eenigszins grooter zijn zal, dan dat van hen die, om dezelfde redenen, op den leeftijd van 21—25 jaar moeten worden afgekeurd, zoodat er hier ongeveer 6 pct. meer voor in rekening schijnt te moeten worden gebracht. Het aantal fysiek ongeschikten dus op 30 pct. van dat der schutterplichtigen van 26—30 jaar stellende, bedraagt dit voor de sterkte van 151,000 man; 45,300 man.

(1) De statistiek over de jaren 1876—1880 is nog niet in het licht verschenen.

b. Ook het aantal *uitgeslotenen, vrijgestelden en onthevenen* van den dienst zal voor deze categorie van schutterplichtigen eenigszins grooter moeten worden genomen, dan voor die van 21—25 jaar.

Daarvoor dus in plaats van 2,66 pct., 5 pct. stellende, bedraagt dit aantal 7550 man.

c. Voor de *vrijwillig dienenden* ook bij deze categorie omstreeks 1000 man van elke jaarlijksche lichte in rekening brengende, wordt de beschikbare sterkte der schutterplichtigen van 26—30 jaar, na aftrek van:

a. 45,300 ongeschikten,

b. 7,550 uitgeslotenen enz.

c. 5,150 vrijwilligers,

of 58,000 man,

totaal 151,000—58,000 = 93,000 man.

De feitelijke sterkte der geheele schutterij kan dus worden geraamd op:

49,000 man van 21—25 jaar,

93,000 » » 26—30 »

142,000 man totaal, zijnde ongeveer 3,55 pct. der bevolking van 4,000,000 zielen.

Onder de 93,000 schutters van 26—30 jaar zijn begrepen vijf lichtingen gezezen miliciens; voor zoover die niet door verloop zijn verminderd.

Omtrent het verloop in het 6de—10de jaar na de inlijving der militie, bestaan geen statistieke gegevens. Bij benadering kan het als volgt worden geraamd.

Blijkens de opgave, vermeld in den staat, gevoegd bij de Memorie van Toelichting omtrent het Wetsontwerp op de nationale militie, bedraagt het verloop gemiddeld:

1 jaar na de inlijving	7,6 pct.
2 » » » »	10,7 »
3 » » » »	13,1 »
4 » » » »	15,5 »
5 » » » »	16,7 »

Neemt men nu aan dat het verloop elk volgend jaar nog met 1,7 à 1,8 pct. toeneemt, dan bedraagt het ongeveer:

6 jaar na de inlijving	18,5 pct.
7 » » » »	20,2 »
8 » » » »	22,0 »
9 » » » »	23,7 »
10 » » » »	25,6 »

zoodat, als a de sterkte eener lichte voorstelt, de geheele sterkte van 5 lichtingen tien jaar na de inlijving zou worden:

$$5a - \frac{18,5 + 20,2 + 22,0 + 23,7 + 25,6}{100} a = 5a - \frac{110}{100} a = 3,9a,$$

of bij de sterkte der lichte, met inbegrip der zeemilitie van 12,600 man: $3,9 \times 12,600 = 49,140$ man.

Men kan dus rekenen dat de schutterijen ongeveer 49,000 gezezen miliciens zullen bevatten.

§ 4. De invoering van den algemeenen dienstplicht bij de schutterijen brengt, uit den aard der zaak, de uitsluiting mede van het stelsel van dienstvervanging onder elken vorm.

Het gaat toch niet aan om bij het in 't leven roepen van een volkswapening, waarbij alle ingezetenen verplicht zijn aan het grondwettig voorschrift tot het dragen der wapenen te voldoen, de gelegenheid open te stellen om de vervulling van die taak door anderen te doen geschieden. Elk ingezetene, die daartoe niet wegens ongeschiktheid of om andere redenen onbekwaam is, moet op zijn

beurt gedurende eenige jaren voor de behartiging der belangen van de overige ingezetenen in persoon in de gelederen der schutterij optreden. De billijkheid en het plichtgevoel der natie zouden een andere regeling niet toelaten.

De toepassing van het beginsel der persoonlijke dienstvervulling bij de schutterijen geeft bovendien een krachtig argument om de handhaving van de dienstvervanging bij de militia te rechtvaardigen. Aangezien toch elk ingezetene, 't zij hij al dan niet bij de militia wordt ingelijfd, tot den dienst bij de schutterijen wordt verplicht en aan de taak der verdediging des Vaderlands zal deel nemen, kan zonder onbillijkheid of bezwaar de vervulling van den militiedienst worden vergemakkelijkt, door de bevoegdheid te verleen en deze aan anderen op te dragen.

Immers de dienstvervanging leidt alsdan niet tot onttrekking aan de verplichting tot het dragen der wapenen; zij geeft slechts de gelegenheid, om tegen een persoonlijk te brengen offer, aan die verplichting in vredetijd op een andere wijze te voldoen.

En juist door de inlijving bij de schutterijen van hen, die zich bij de militia doen vervangen, wordt voor eerstbedoelde krijgsmacht een gewenscht element verkregen. Daardoor toch komen de meergegoede jongelieden, die in den regel ook de meer ontwikkelden zullen zijn, voor de schutterijen beschikbaar. Deze jongelieden zullen in het algemeen den gewenschten graad van geoefendheid spoediger en beter bereiken dan de minder ontwikkelden, en buitendien een geschikte stof voor de vorming van kader en officieren opleveren. Bij het leger, alwaar de leiding en aanvoering berusten in handen van militairen van beroep, is aan die stof minder behoefte dan bij de schutterijen, die in het personeel voor bedoelde taak hoofdzakelijk uit eigen bronnen zullen moeten voorzien.

§ 5. Zal de toepassing der ontworpen regeling leiden tot het tot stand komen eener schutterij van aanzienlijke sterkte, voor de verwezenlijking van het daarmede te bereiken doel komt het er op aan, die macht zoodanig te vormen, dat zij een wezenlijke militaire waarde verkrijgt en behoorlijk tot de taak der verdediging is voorbereid.

Een der voornaamste middelen daartoe is gelegen in de vaststelling van juiste bepalingen ten aanzien van de leiding en den gang der oefeningen en van de vorming van het bevelvoerend personeel. En dewijl juist door het ontbreken van den noodigen samenhang en van den gewenschten graad van geoefendheid de tegenwoordige schutterijen, op zeer enkele uitzonderingen na, niet geacht kunnen worden aan hare bestemming te beantwoorden en het vertrouwen der natie haar dientengevolge moet worden ontzegd, zijn inzonderheid in dat opzicht belangrijke hervormingen en verbeteringen noodzakelijk.

In de eerste plaats wordt als zoodanig beoogd de reeds besproken aansluiting van den dienst bij de schutterij aan dien bij de militia, en de opneming van alle gewezen miliciens in de schutterkorpsen. Door die maatregelen zullen de schutterijen worden versterkt met krachtige elementen voor hare militaire bruikbaarheid; de gewezen miliciens zullen, zoo door hun getalsterkte als door hun geoefendheid, tucht en verdere hoedanigheden, de kern vormen, waarbij het overige geoefende personeel der toekomstige schutterijen zich kan aansluiten, en waarmede dit zich gezamenlijk verder in de gewenschte richting kan ontwikkelen.

Doeltreffende maatregelen zijn echter noodig om de geoefendheid en tucht van deze categorie der schutterkorpsen te onderhouden, en om die van het aanvankelijk ongeoeffend daarbij ingelijfde personeel geleidelijk tot een zoodanigen graad op te voeren, dat het tot gemeenschappelijk optreden met de geoefende oud-miliciens geschikt worde.

Onder de in het ontwerp beoogde middelen tot verhooging van de militaire bruikbaarheid der schutterijen verdient voorts de opheffing van de zoogenaamde *rustende* schutterkorpsen bijzonder de aandacht. Door de instelling der rustende schutterijen, dat is van de zoodanigen, die in tijd van vrede niet in den wapenhandel worden geoefend en tot geen noemenswaardige diensten verplicht zijn, blijft een aanzienlijk gedeelte van de schutterplichtigen verstoken van elke voorbereiding

tot de taak der verdediging, kan alzoo op deze korpsen bij het uitbreken van een oorlog niet worden gerekend, en zoude er alsdan zelfs nog een geruime tijd worden gevorderd alvorens ze tegen den vijand zouden kunnen worden aangevoerd. Ook met de bestemming der schutterijen om te dienen tot behoud der inwendige rust is het geenszins overeen te brengen dat — zooals in den tegenwoordigen toestand het geval is — in 1035 van de 1124 gemeenten des Rijks, de schutters elke voorbereiding en alle oefening in den wapenhandel missen.

Het bestaan van rustende schutterijen is overigens niet in overeenstemming met de bepalingen der tegenwoordige Grondwet. De Grondwetten van 1815 en 1840 beperkten wel is waar de oprichting van dienstdoende schutterijen tot de gemeenten boven zekere bevolking, terwijl zij in de overige slechts rustende schutterijen erkenden, rustende in tijd van vrede, maar in geval van oorlog, gezamenlijk met de dienstdoende schutterijen als landstorm voor de verdediging des Vaderlands bestemd. Maar van dit verschil, van deze tweederlei soort van schutterij is in de Grondwet van 1848 geen sprake meer.

En al bestaan nu nog tegenwoordig, ingevolge art. 3 der additioneele artikelen van de Grondwet en overeenkomstig de bepalingen der schutterijwet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17), de rustende schutterkorpsen, er is geen enkele aanleiding om die instelling bij de voorgenomen wijziging van bedoelde wet te handhaven, nu hare opheffing met het oog op de militaire vorming 'dier krijgsmacht geboden wordt.

Het ontwerp huldigt mitsdien het beginsel van algemeene oefening der schutterijen. Wel is waar zullen de diensten en oefeningen voor sommige korpsen of gedeelten van korpsen worden beperkt of zelfs tijdelijk geheel achterwege kunnen worden gelaten (art. 129 en art. 147) in gemeenten of gedeelten van gemeenten, alwaar zulks door plaatselijke omstandigheden onvermijdelijk is te achten; wel is waar zullen tevens, ingevolge art. 123 en volgg. van het ontwerp, sommige personen van de diensten in vredes tijd kunnen worden vrijgesteld of ontheven, doch deze uitzonderingen doen niet te kort aan den gestelden regel, dat elk schutterplichtige door deelneming aan de vredesoefeningen voor de oorlogstaak moet worden voorbereid. Die uitzonderingen zijn noodzakelijk, omdat rekening moet worden gehouden met de eischen van den publieken dienst en inzonderheid met de bezwaren, welke aan de oefening van schutterijen op het platte land hier en daar verbonden zijn.

De gemeenten of gedeelten van gemeenten, voor welke de vredesdienst der schutterijen wordt verlicht of geheel achterwege gelaten, behooren echter zooveel mogelijk te worden beperkt. En er is alle aanleiding om te onderstellen dat zulks zeer wel uitvoerbaar zal zijn. De ondervinding bij de oefeningen, die sedert eenige jaren door rustende schutterijen in verschillende streken des lands geheel vrijwillig en uit eigen beweging worden gehouden, heeft doen zien dat het geen te hooge eisch is, ook voor het platte land, de deelneming aan schutterlijke diensten en het houden van wapenoefeningen in het algemeen verplichtend te stellen.

Een belangrijk middel om de uitvoering van bedoelden maatregel te bevorderen, is te vinden in de vereeniging van schutterijen van twee of meer in elkanders nabijheid gelegen gemeenten in éénzelfde korps, waardoor hare oefeningen gemeenschappelijk kunnen geschieden. Zoo kunnen bijv. de schutters van de kleine gemeenten, die meestal in de onmiddellijke nabijheid van de groote steden worden aangetroffen, zeer gevoegelijk aan de oefeningen der schutterijen van lautstbedoelde gemeenten deelnemen. Evenzoo kan door vereeniging van de schutterijen van verschillende gemeenten op 't platte land, welke op niet te verren afstand van elkander liggen, de gelegenheid worden gevonden om voor de oefening en aanvoering dier gezamenlijke schutterijen het noodige personeel beschikbaar te krijgen, om zoodoende van elkanders krachten wederkeerig partij te trekken en om aan de oefeningen de gewenschte richting en uitbreiding te kunnen geven.

§ 6. Een ander punt, waaromtrent het ontwerp een wijziging van den bestaanden toestand beoogt, betreft den tijd, waarover de verplichting tot den

schutterlijken dienst in vredetijd zich uitstrekt, met andere woorden het aantal uren, 't welk voor het houden van oefeningen wordt vastgesteld.

De tijd, waarover ingevolge art. 42 der schutterijwet van 1827 tegenwoordig tot dat doel kan worden beschikt, is — het zal wel geen tegenspraak vinden — te kort, om de schutterplichtigen, inzonderheid hen die niet vroeger in militairen dienst zijn geweest, den gewenschten graad van geoefendheid te doen bereiken. Bovendien zijn de bepalingen, waardoor de oefeningen beperkt zijn tot de zomermaanden, niet langer dan twee uur mogen duren, en elkander niet dan met tusschenruimte van 14 dagen mogen opvolgen, te veel bindend en daardoor bezwarend voor de doelmatige regeling der oefeningen.

Het ontwerp stelt, bij de regeling van den oefeningstijd, een splitsing op den voorgrond tusschen de schutters die — hetzij door vroegeren dienst bij het leger, hetzij door reeds volbrachten dienst bij de schutterij — een zoodanigen graad van geoefendheid en militaire bruikbaarheid bezitten, dat zij tot de vervulling van den werkelijken krijgsveld dienst geschikt zijn te achten, en tusschen hen die daartoe nog niet in de termen vallen. Dewijl voor laatstbedoelde categorie de beschikbare oefeningstijd voldoende moet zijn om de militaire vorming stelselmatig en geleidelijk, binnen een niet te ruim tijdsverloop, te doen verkrijgen, wordt die bepaald op 90 à 100 uren 's jaars, gemiddeld alzoo op ongeveer twee uren 's weeks. Voor de geoefende categorie wordt de tijd op 40 à 50 uren 's jaars, of ongeveer 1 uur per week, gesteld, omdat die tijd voldoende wordt geacht tot het onderhouden van de verkregen geoefendheid, tot het doorloopen van herhalingsoefeningen en tot uitbreiding van het geleerde, in geval van invoering van nieuwe wapenen of voorschriften.

De verdeeling van de oefeningsuren en de verder ter zake te treffen maatregelen worden niet in de wet opgenomen, doch zullen het onderwerp uitmaken van instructiën en voorschriften van de uitvoerende macht en voor zooveel noodig van overleg tusschen de gemeentelijke autoriteit, de commandanten der schutterkorpsen en de met het toezicht over de schutterijen te belasten militaire bevelhebbers.

De vruchten, welke van de oefeningen der schutterijen zijn te verwachten, hangen overigens geheel af van de wijze, waarop die oefeningen worden gehouden; meer bepaald van de beginselen die er bij worden toegepast, en van de leiding en het toezicht welke er over worden uitgeoefend. De tegenwoordige toestand laat ook te dien aanzien zeer veel te wenschen over.

Het middel om daarin verbetering te brengen, wordt in de eerste plaats gezocht in het toekennen van invloed aan het legerbestuur in alle aangelegenheden, welke de dienst, de oefening en de bevelvoering der schutterkorpsen betreffen. Aangezien de schutterijen in oorlogstijd onder het krijsbevel voor de taak der verdediging moeten optreden, is het rationeel dat ook bij de voorbereiding tot die taak in tijd van vrede gehandeld worde overeenkomstig de regelen die het legerbestuur doelmatig acht, ten einde te geraken tot de vervulling van de eischen, welke alleen dat bestuur bevoegd is te dier zake te stellen. Die invloed nu wordt bij het ontwerp gewaarborgd door de bepaling, dat de voordrachten aan den Koning tot benoeming van commandanten van schutterskorpsen en van de officieren der schutterij in 't algemeen, voorts tot het nemen van alle maatregelen betreffende de organisatie, dienstbestemming, oefening enz., door de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog of, geldt het de binnenlandsche defensie te water, door de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Marine gemeenschappelijk zullen moeten geschieden.

Een andere belangrijke maatregel te dien aanzien is de instelling van militaire autoriteiten — opper- of hoofdofficieren van het leger — die met de algemeene leiding van den dienst der schutterijen en met het toezicht over de uitvoering van dien dienst zullen worden belast. Deze autoriteiten zullen onder den titel van *inspecteur der schutterijen* — ingevolge door den Koning te geven voorschriften, waarbij hun werkkring en bevoegdheid zullen worden afgebakend — door hunne aanraking met de schutterkorpsen en de schutterkorpsen en hunne commandanten,

het verkrijgen van een gewenschte eenheid in den gang der oefeningen van kader en schutters en een doelmatig gebruik van den beschikbaren oefeningstijd kunnen verzekeren. Bovendien vormen zij de organen, waardoor het legerbestuur zich kan overtuigen of de gegeven voorschriften en aanwijzingen worden opgevolgd, en waardoor het zich waarborgen verschaft omtrent de deugdelijkheid der kader-vorming, de geschiktheid van het officierspersoneel enz.

In oorlogstijd treden de gemobiliseerde schutterkorpsen, voor zooveel zij niet achtereenvolgens bij de bezettingstroepen of bij het veldleger worden ingedeeld, onder het bevel van deze inspecteurs, en worden zij verder onder hunne leiding geoefend en voorbereid.

Voor de uitvoering der oefeningen, ook in vreedestijd, neemt het ontwerp overigens als regel aan, dat daarbij de hulp en medewerking van officieren en verder kader van het leger worden ingeroepen, terwijl het tevens het beginsel vaststelt, dat de oefeningen der schutterijen zooveel mogelijk in vereeniging met die van het leger zullen worden gehouden. De voordeelen, die uit deze maatregelen zullen voortvloeien en die tot dusver genoegzaam geheel werden verwaarloosd, zullen ongetwijfeld mede zeer tot verhooging van de waarde der oefeningen en mitsdien van het gehalte der schutterijen strekken.

Het ligt voorts in de bedoeling om, bij het tot stand komen van het ontwerp, de oefeningen, bij door den Koning te geven voorschriften, op een vast stelsel te schoeien; zoodat daarbij een geregeld programma, ingericht naar den beschikbaren tijd, worde doorloopend.

§ 7. De besproken maatregelen ten aanzien van de oefening der schutterijen zouden intusschen niet geacht kunnen worden volkomen tot het doel te zullen leiden, indien niet bovendien de aandacht werd gewijd aan de middelen, welke moeten strekken tot de vorming van een deugdelijk kader officieren en onder-officieren van voldoende sterkte. Niet alleen omdat in het bezit van een dergelijk kader de voornaamste waarborg is gelegen voor de behoorlijke aanvoering der schutterijen in tijd van oorlog en mitsdien voor de doeltreffende vervulling van de haar opgedragen taak, maar ook omdat het voor de degelijkheid der oefeningen en verdere diensten in vreedestijd, zelfs al wordt daarvoor op de leiding en hulp der militairen van het leger gerekend, onmisbaar is te achten.

De Regeering stelt zich dan ook voor, de kadervorming bij de schutterijen, wordt het ontwerp tot wet verheven, tot het onderwerp van haar bijzondere belangstelling en zorgen te maken. Voor zooveel doenlijk wordt dan ook reeds, door de bepalingen van het ontwerp, aan hare denkbeelden en voornemens te dien aanzien uitdrukking gegeven.

Vooreerst zal het, door op de reeds besproken wijze den invloed van het legerbestuur op den dienst der schutterijen te verzekeren, mogelijk worden juiste beginselen in acht te nemen bij de benoeming van commandanten en officieren. Door het stellen van eischen van geschiktheid bij benoeming en bevordering, door het opleggen der verplichting tot het bijwonen van bijzondere practische en theoretische oefeningen, zullen de noodige waarborgen worden verkregen, dat het kader in 't algemeen voor zijn taak berekend is te achten.

De vrees, dat de stof voor de instandhouding van een kader van voldoende sterkte en hoedanigheid niet in genoegzame mate voorhanden zoude zijn, wordt door de ondergeteekenden niet gekoesterd. Evenmin zijn zij van meening, dat het zoude ontbreken aan personen die genegen zouden zijn, om zich moeite en inspanning te getroosten, ten einde in het kader te worden opgenomen. Zij hebben de overtuiging dat, inlieden het slechts blijkt ernst te worden met het streven om de schutterij te maken tot een degelijke krijgsmacht — en bij de aanneming van het ontwerp kan daarop worden gerekend — lust en ijver zullen worden opgewekt om daarbij te dienen.

De vrijwillige oefeningen der rustende schutterijen in verschillende streken des lands bewijzen, dat onze natie geenszins afkeerig is van den militairen dienst, en dat zij over 't algemeen het belang en de noodzakelijkheid van de oefeningen in den wapenhandel inziet.

Vele personen, die thans hun schutterlijken dienst zonder ambitie of met tegenzin vervullen, zullen tot andere gedachten komen, indien zij gewaar worden dat hunne oefeningen tot wezenlijke vruchten leiden. Het streven naar bevordering zal daardoor te gelijkertijd bij allen worden opgewekt.

Behalve op de gewezen onderofficieren en korporaa's van het leger en de militie, die in vrij belangrijk aantal nog tot den dienst bij de schutterijen zullen zijn verplicht, wordt nu voor de kadervorming voornamelijk gerekend op de jongelieden uit den ontwikkelden stand, die zich voor den dienst bij de militie doen vervangen of wel daarvan vrijgeloot of vrijgesteld zijn, en die allen op hun 21ste levensjaar bij de schutterij worden ingelijfd. Ongetwijfeld zullen vele van deze jongelieden geneigd zijn om in het kader te worden opgenomen, en zal het aan den anderen kant mogelijk zijn, hen door de bijzondere oefeningen die het ontwerp beoogt, onder doelmatige leiding, binnen eenige jaren tot dien werkring te bekwamen. Men moet niet voorbijzien dat voor velen de keuze tusschen de vervulling van den gewonen schutterlijken dienst gedurende een tiental jaren, vooral nu het door doeltreffende strafbepalingen genoegzaam ondoenlijk zal worden om zich aan dien dienst te onttrekken, en tusschen een betrekking bij het kader, al moet daartoe eenige inspanning worden gedragen, niet twijfelachtig zal zijn.

Ook is het te verwachten dat bij de nieuwe regeling der schutterijen velen, die een rang of graad bij een schutterkorps bekleeden, na het verstrijken van hun verplichten tienjarigen diensttijd, nog gedurende eenige jaren als vrijwilliger bij de schutterij zullen blijven doordienen. Het aantal der bij de schutterijen vrijwillig dienenden is thans reeds zeer aanzienlijk, zoodat de boven uitgesproken verwachting geenszins zonder grond is.

§ 8. Voor de bestemming der schutterijen, zoowel ten aanzien van de handhaving der inwendige rust als van de verdediging, is het noodig dat haar, behalve een voldoende mate van geoefendheid, tevens een doeltreffende *organisatie* en *indeeling* worden gegeven. Daaronder is te verstaan, dat de schutters, welke in de verschillende gemeenten des Rijks voor den dienst geschikt en beschikbaar zijn, op zoodanige wijze tot eenheden voor militair gebruik — korpsen en onderdeelen — zijn vereenigd, dat daarmede ten allen tijde op de beste wijze voor de vervulling der opgelegde taak kan worden opgetreden.

Wordt tot dit doel in de eerste plaats vereischt dat een kader van voldoende sterkte aanwezig zij, dat de bevelvoering der korpsen en onderdeelen steeds in goede handen beruste — er moet tevens worden gezorgd voor een doelmatige samenstelling der eenheden, zoo ten aanzien van de sterkte als van de bruikbaarheid van het eigenlijke schutterspersoneel. En dan rijst al dadelijk de vraag, of *allen*, die bij de schutterijen zijn ingelijfd, ook steeds voor den werkelijken dienst der verdediging of der handhaving van de inwendige rust moeten worden bestemd?

Ook hierbij moeten de eischen, welke in verband met de taak der schutterijen in oorlogstijd moeten worden gesteld, den doorslag geven.

De voornaamste van deze eischen is dat een zoodanige regeling zij getroffen, dat er, bij het ontstaan van oorlog of oorlogsgevaar, *zoo weinig mogelijk* maatregelen genomen en wijzigingen in den vrede-toestand aangebracht behoeven te worden, om tot oprukken tegen den vijand gereed te zijn, met andere woorden, dat de overgang van vredes- op oorlogsvoet zoo gemakkelijk mogelijk, *de mobilisatie der schutterijen dus zoo snel mogelijk kunne geschieden*.

Het belang van de vervulling dezer voorwaarde zal wel niet breedvoerig behoeven te worden betoogd. Het is een feit van algemeene bekendheid en van hooge beteekenis dat de hedendaagsche oorlogsvoering inzonderheid hare kracht zoekt in de snelheid der operatiën, dat algemeen een ernstig streven bestaat om te dien einde het tijdperk van de voorbereiding tot den oorlog zooveel doenlijk te bekorten, de mobilisatie der eigen krijgsmacht zooveel mogelijk te bespoedigen en de tegenpartij te overvallen vóór zij gereed is. Voor een land als het onze, dat de aanvallen van overmachtige vijanden kan hebben te duchten, is het daarom van dubbel gewicht, te zorgen dat onze krijgsmacht in een minimum

van tijd strijdvastig en ter plaatse, waar zulks noodig wordt geoordeeld opgesteld zij. En hoewel nu door de maatregelen ten aanzien van organisatie, dislocatie enz. van *het leger*, waarborgen kunnen worden verkregen, dat binnen enkele etmalen een troepenmacht beschikbaar zij, die 's vijands opmarsch naar het centrum des lands kan stuiten en zijn eersten stoot kan afweeren, geldt niettemin ook voor de schutterij het beginsel dat hare mobilisatie en concentratie zoo spoedig mogelijk moeten kunnen afloopen. Niet alleen omdat een gedeelte der schutterijen reeds dadelijk als bezettingstroepen van liniën en versterkingen zal moeten optreden, maar ook omdat het noodig is, reeds zeer spoedig na het uitbreken der vijandelijkheden den moreelen en materiëelen steun te benuttigen, dien het optreden der schutterijen in staat zal zijn aan de natie en het leger te geven. Daarbij komt dat bij den aard van ons verdedigingsstelsel een aanzienlijk gedeelte der schutterijen door snelle operatiën des vijands voor ons verloren zoude kunnen gaan, indien niet gezorgd werd dat de overgang op oorlogsvoet en het transport of de verzameling van de schutterkorpsen uit streken buiten de verdedigingsliniën gelegen, naar de aangewezen concentratiepunten, in zeer korten tijd kunnen geschieden.

Het is duidelijk dat, indien aan deze voorwaarden wordt voldaan, ook de handhaving der inwendige rust ten allen tijde doeltreffend verzekerd zal zijn, dewijl alsdan de mogelijkheid ontstaat om in een minimum van tijd een gewapende macht op de been te brengen en deze ter beschikking te stellen van de burgerlijke autoriteit.

De organisatie en samenstelling der schutterkorpsen dienen dus reeds in tijd van vrede steeds zoo volledig mogelijk geregeld te zijn, en in verband daarmede behooren bij de korpsen of onderdeelen, op welke directe aanwending tegenover den vijand wordt gerekend, geene andere schutters aanwezig te zijn, dan de zoodanigen, die een voldoende mate van geoefendheid en tucht bezitten om daarbij te mogen en met vrucht te kunnen optreden.

Daarom is het noodig dat steeds in elke gemeente bepaald zij, welke schutters voor den werkelijken oorlogsdienst bruikbaar en beschikbaar zijn, met andere woorden dat er een splitsing worde gemaakt in *geoefenden* en in *niet of nog niet voldoende geoefenden*. Terwijl de eerstbedoelden bij het uitbreken van een oorlog de afdelingen vormen, die, hetzij voor bezettingen, hetzij voor andere doeleinden aan het leger worden toegevoegd, worden de overigen alsdan ter verdere oefening en voorbereiding in legerplaatsen of in groote garnizoenen in het centrum des lands vereenigd en aldaar gevormd tot afdelingen die achtereenvolgens en geleidelijk tot ondersteuning en aflossing der strijdkrachten beschikbaar kunnen komen.

Een indeeling der schutterijen in bans, zooals de tegenwoordige wet die kent, kan in de toekomst niet worden gehandhaafd, evenmin als de bepaling ten aanzien van de volgorde van oproeping dier bans. In de eerste plaats, omdat de maatstaf, waarnaar de indeeling in bans geschiedt, niet voldoende kan worden verdedigd. Het feit, of een schutterplichtige al dan niet gehuwd is, behoort geen invloed uit te oefenen op de vervulling van de taak der landsverdediging. De gehuwden hebben bij die verdediging evenveel, zoo niet méér belang dan de ongehuwden; zij allen moeten dus gelijkelijk de plichten vervullen welke hun te dier zake bij de Grondwet zijn opgelegd. Alleen de vraag, in hoever zij voor dadelijk optreden tegenover den vijand geschikt zijn, kan aanleiding geven om tijdelijk verschillende bestemmingen aan onderscheidene categorieën van schutters aan te wijzen.

Bovendien zijn de voorschriften, in art. 78 der tegenwoordige wet voor de oproeping der bans gegeven, ten eenenmale onverenigbaar met het beginsel van doeltreffende voorbereiding der mobilisatie van de schutterijen; terwijl zij ook het doelmatig gebruik van deze krijgsmacht bij de landsverdediging zoo goed als onmogelijk maken.

Bedoeld artikel zegt namelijk dat tegen de aanvallen des vijands aanvankelijk en in de eerste plaats zullen worden bestemd en opgeroepen:

- 1°. de schutters, die zich daartoe vrijwillig hebben aangeboden;
- 2°. de ongehuwden en bij een dringend gevaar de verdere leden van den eerste ban;
- 3°. de tweede ban, en eindelijk de overige leden der schutterijen, en bij het dringendst gevaar al de overige ingezetenen, den derden ban van den landstorm uitmakende.

Aangezien het nu in tijd van vrede onbekend is *hoeveel* en *welke* schutters zich eventueel als vrijwilligers zullen aanbieden, is het onmogelijk maatregelen te beramen of vast te stellen ten aanzien van het gebruik, de indeeling enz. van de eerst op te roepen categorie; er valt zelfs niet op te rekenen dat de werkelijk geoefende schutters ook inderdaad en in de eerste plaats beschikbaar zullen zijn, en dat een behoorlijke indeeling in korpsen en onderdeelen zal kunnen worden tot stand gebracht. Evenmin is de sterkte van de volgende categorieën van oproeping na te gaan en het optreden daarvan te regelen. Alle werkzaamheden betreffende het werkdadig gebruik der schutterijen moeten dus uitgesteld worden tot na het tijdstip, waarop de oorlog zal zijn uitgebroken en de oproeping der vrijwilligers zal hebben plaats gehad.

Deze zeer ernstige bezwaren worden nog vermeerderd door de regelen, ten aanzien van de oproeping der verdere categorieën gesteld. Daargelaten nog dat een juiste onderscheiding naar den maatstaf van *gevaar*, *dringend gevaar* en *dringendst gevaar* niet zonder moeilijkheid is, zoude het te voorzien zijn, dat, indien werkelijk de oproeping volgens die aanwijzingen geschiedde, een aanzienlijk gedeelte der schutterijen niet of niet in tijds daaraan kon voldoen, of althans de plaatsen, alwaar de belangen der verdediging hare tegenwoordigheid eischten, niet meer zou kunnen bereiken.

Bij de tegenwoordige snelle wijze van oorlogvoeren is er „dringend gevaar” aanwezig van het tijdstip af waarop tot den oorlog besloten is; en er mag niets verzuimd worden om alle beschikbare strijdkrachten zoodra mogelijk na dat tijdstip onder de wapenen te verzamelen. Een splitsing in categorieën, die achtereenvolgens worden opgeroepen en gemobiliseerd, kan daarom voor de schutterijen der toekomst niet worden behouden. Zooals hierboven werd uiteengezet, heeft slechts een zoodanige splitsing reden van bestaan, dat van alle, *gelijktijdig op te roepen*, schutterijen slechts dat personeel tot dadelijk gebruik tegenover den vijand worde bestemd, 't welk daarvoor inderdaad geschikt is; terwijl het overige voorloopig niet aan de operatiën deelneemt, maar door verdere oefening daartoe wordt voorbereid.

§ 9. De eischen voor de snelle mobilisatie der schutterijen te stellen, maken het noodig dat de besproken afscheiding tusschen de schutters, die tot optreden tegen den vijand geschikt zijn, en tusschen hen, die daarvoor nog niet kunnen worden bestemd, in vreedetijd steeds vastgesteld zij. In verband met het jaarlijks ontslaan eener lichte en de jaarlijksche inlijving eener andere, behoort die indeeling op gezette tijdstippen te worden herzien.

Het wetsontwerp bedoelt dan ook een jaarlijksche aanwijzing van de schutters voor de klassen der geoefenden en der nog niet geoefenden.

De regelen, volgens welke die aanwijzing zoude geschieden, zijn niet in het wetsontwerp opgenomen; zij zouden bij Koninklijk besluit worden vastgesteld, ten einde ze c. q. in verband met de opgedane ervaring te kunnen wijzigen. Niettemin kunnen hier de beginselen worden medegedeeld, welke daarbij, naar de meening der ondergeteekenden, in acht zouden moeten worden genomen.

Het zoude namelijk in de bedoeling liggen om de klasse der geoefenden te doen bestaan:

- 1°. uit de schutters, die, hetzij als vrijwilliger, hetzij als milicien, in het leger hebben gediend en gedurende ongeveer één jaar daarbij onder de wapenen zijn geweest. Voor zooveel zij bij de schutterij *bij hetzelfde wapen* worden ingelijfd, als waarbij zij in het leger dienden, zouden zij *dadelijk* na de inlijving in de klasse der geoefenden worden opgenomen; terwijl zij, die bij *een ander wapen*

in dienst worden gesteld — 't geen echter tot de uitzonderingen zal behooren — vooraf gedurende hoogstens één jaar in de klasse der ongeoeffenden zouden moeten verblijven;

2°. uit de schutters, die vóór hunne inlijving niet in militairen dienst zijn geweest, doch die gedurende 4 à 5 jaar aan de oefeningen en dienstverrichtingen der schutterij hebben deelgenomen, en die geacht worden voldoende geoefend te zijn om tot de hoogere klasse te worden toegelaten.

Een verblijf van 5 jaar in de klasse der ongeoeffenden zal — in verband met het te doorloopen programma der oefeningen — *in den regel* daartoe worden gevorderd. Ten einde echter den ijver en den lust tot extra-oefeningen op te wekken, zou het vooruitzicht moeten worden geopend, om, bij gebleken geschiktheid, een jaar eerder bij de geoefenden te kunnen worden opgenomen.

De overgang van de eene klasse naar de andere zou slechts eenmaal 's jaars geschieden, en wel na de inlijving der nieuwe lichter en het ontslag der oudste; alleen bij uitzondering zouden tusschentijds wijzigingen in de klassen-indeeling mogen worden gebracht. Daardoor blijven de sterkte en samenstelling van de geoefende klasse gedurende een geheel jaar nagenoeg standvastig, zoodat alle voorbereidingen kunnen worden getroffen om de mobilisatie en concentratie van de korpsen uit schutters van deze categorie samengesteld, met den meesten spoed te kunnen volbrengen en het gebruik daarvan te regelen.

De nog niet geoefende schutters zouden dan ook, hoewel tot de sterkte van de korpsen behorende, buiten de formatie blijven van de afdeelingen, die bij mobilisatie uit de geoefenden moeten worden samengesteld; zulks is ook in verband met de verschillende oefeningen, waaraan de onderscheiden categorieën in den regel moeten deelnemen, gewenscht.

Bij mobilisatie zouden de ongeoeffenden, zooals gezegd is, met het noodige kader in groote verzamelplaatsen worden vereenigd, alwaar zij zich met inspanning verder voor de taak der verdediging zouden hebben voor te bereiden. Naarmate van den bereikten graad van geoefendheid zouden zij alsdan in categorieën worden verdeeld, waaruit geleidelijk afdeelingen zouden worden gevormd, die achtereenvolgens naar het tooneel van den strijd zouden kunnen worden afgezonden.

§ 10. De korpsindeeling der schutterijen en de organisatie der eenheden zullen ingevolge de vorenstaande beschouwingen, uitsluitend geregeld worden naar de eischen voor den oorlogstoestand, en gebaseerd zijn op de sterkte der klasse van geoefende schutters. Overigens zal het noodig zijn daarbij rekening te houden met plaatselijke omstandigheden.

Een indeeling van de geheele schutterij in korpsen van gelijke samenstelling en sterkte is uit den aard der zaak niet wel mogelijk. Echter is het ter bevordering eener gewenschte eenheid in de oefening en in den dienst der schutterijen in tijd van vrede wenschelijk, dat niet voor elke gemeente een afzonderlijk korps besta; in kleine gemeenten zou alsdan een voldoende stof voor kadervorming en aanvoering ontbreken; terwijl ook de aldus gevormde korpsen, door hunne zeer verschillende sterkte en samenstelling, zonder wijzigingen niet voor het oorlogsgebruik geschikt zouden zijn.

Er moet dus naar gestreefd worden om een zoodanige regeling tot stand te brengen, dat er eenheden van genoegzaam gelijke formatie kunnen worden gevormd, zoowel op het platteland als in de steden. In de grootere plaatsen kunnen daartoe meerdere compagnieën — eventueel van verschillende wapens — worden gevormd; terwijl de schutterijen van verschillende min bevolkte gemeenten vereenigd en tot een enkele compagnie samengevoegd kunnen worden. Voorts zouden in den regel de aldus gevormde compagnieën tot bataljons moeten worden vereenigd, en in enkele groote gemeenten de bataljons tot regementen kunnen worden samengevoegd.

Reeds is opgemerkt, dat de aldus vereenigde schutterijen van kleinere gemeenten waar zulks mogelijk zal blijken gezamenlijk zouden worden geoefend, waartoe zij op geschikte punten binnen den kring dier gemeenten bijeen zouden moeten

komen. En dewijl in den regel de noodige krachten zullen ontbreken om de oefeningen behoorlijk te doen geschieden, zal daarin door de hulp van kader en officieren van het leger, die zich op gezette tijdstippen daartoe naar de verschillende oefeningsplaatsen begeven, op afdoende wijze worden voorzien.

Thans blijft nog de vraag te beantwoorden welke sterkte de beide klassen in den regel gemiddeld zullen hebben, en op welke macht van tot korpsen vereenigde geoefende schutters, mitsdien voor het eerste tijdperk van den oorlog, zal kunnen worden gerekend. Ingevolge de beoogde regeling ten aanzien van de indeeling der schutters bij de twee oefeningsklassen, zullen genoegzaam alle gezezen miliciens en vrijwilligers tot die der geoefenden behooren, terwijl daarin mede de groote meerderheid van de schutters zal worden aangetroffen, die zonder voorafgaande militairen dienst een vijfjarig oefeningstijdperk bij de schutterij hebben doorlopen. Deze klasse zal alzoo gevormd worden door de vijf oudste lichten der schutterij, vermeerderd met de schutters van jongere lichten, die in militairen dienst zijn geweest of extra-oefeningen hebben genoten, doch verminderd met het aantal dergenen die niet of niet genoegzaam geoefend zijn, en die ingevolge de bepalingen der wet van de oefeningen zijn vrijgesteld of daaraan slechts in beperkte mate hebben deelgenomen.

Hoe groot het aantal schutters van de laatstbedoelde categorieën zijn zal, kan slechts bij benadering worden geraamd, aangezien de practijk moet leeren in hoever de bezwaren, aan het houden van oefeningen op het platteland verbonden, kunnen worden ter zijde gesteld of overwonnen. Veel zal ook daarbij afhangen van de plaatselijke toestanden en van de meerdere of mindere verspreiding van de bevolking in de verschillende landstreken. Ook zal in de eerste jaren rekening moeten worden gehouden met het gemis aan voldoende krachten om de nieuw op te richten schutterijen *overal* te kunnen oefenen, dewijl uit den aard der zaak daarvoor niet in *elke* gemeente kader uit het leger kan worden beschikbaar gesteld. Aanvankelijk zouden dus de oefeningen worden ingevoerd in een aantal van de zoodanige gemeenten, die door grootte, ligging en geringe verspreiding, een eenigszins belangrijk aantal schutters kunnen opleveren, voldoende om — hetzij afzonderlijk hetzij in vereeniging met schutters van andere gemeenten — het aanwijzen van onderwijzend personeel uit het kader van het leger daarvoor te wettigen.

Naarmate dan in verschillende gemeenten kader uit de schutterijen zelf wordt gevormd, 't welk met de leiding en het onderwijs bij de oefeningen kan worden belast, kunnen de krachten uit het leger aan de oefeningen van schutters van andere gemeenten worden gewijd. Zoodoende zal het aantal gemeenten, alwaar oefeningen plaats hebben, geleidelijk worden uitgebreid, en de sterkte van de voor oorlogsgebruik geschikte categorie langzamerhand toenemen.

Wordt als maatstaf aangenomen, dat de schutterij in eenige gemeente aan oefeningen zal worden onderworpen, wanneer een 70-tal schutters aanwezig is, die niet meer dan één uur afstand behoeven af te leggen om aan de oefeningen te kunnen deelnemen, dan komt men ten aanzien van de sterkte van het gedeelte der schutterijen, 't welk zal worden geoefend, en van die der geoefende klasse tot het volgende resultaat.

Bij een sterkte der schutterij van 3,55 pct. der bevolking zullen een 70-tal schutters worden gevonden op een bevolking van 2000 zielen. Nu bedraagt, blijkens een gedetailleerde berekening, volgens de uitkomsten der jongste volkstelling, de bevolking van gemeenten van meer dan 2000 zielen, voor zooveel die in elke gemeente niet meer dan één uur verwijderd woont van het onderdeel der gemeente alwaar de oefeningen zouden worden gehouden, ongeveer 2.940,000 zielen; terwijl de bevolking van de gemeenten van minder dan 2000 inwoners en van de gedeelten van grootere gemeenten, die méér dan een uur verwijderd liggen van het onderdeel alwaar de oefeningen zouden plaats hebben, ongeveer 1.060,000 zielen sterk is.

Laat men nu, met het oog op de moeilijkheid om dienaangaande zonder plaatselijk onderzoek bepaalde opgaven te doen, buiten rekening dat eerstbedoeld

cijfer vermoedelijk grooter zoude zijn indien ware gelet op de vereeniging van schutters uit *verschillende* gemeenten, om het gestelde aantal te bereiken, dan zouden de sterkten van de categorieën der schutterij die *wel* en die *niet* zouden worden geoefend, alzoo bedragen 3,55 % van 2 940,000 = 104,000 schutters die *wel* en 3,55 % van 1 060,000 = 38,000 schutters die *niet* zouden worden geoefend.

Daarvan zouden nu behooren tot de klassen van 21—25 en van 26—30 jaar, welke respectievelijk 49,000 en 93,000 schutters tellen:

schutters die geoefend worden:

$$21-25 \text{ jaar } \frac{49}{142} \times 104,000 = 36,000$$

$$26-30 \text{ » } \frac{93}{142} \times 104,000 = 68,000$$

schutters die niet geoefend worden:

$$21-25 \text{ jaar } \frac{49}{142} \times 38,000 = 13,000$$

$$26-30 \text{ » } \frac{93}{142} \times 38,000 = 25,000.$$

Van de gewezen miliciens, totaal 49,000 man van 26—30 jaar, die in de schutterijen aanwezig zullen zijn, zullen behooren tot de categorieën die *wel* en die *niet* zullen worden geoefend:

schutters die geoefend worden:

$$\frac{68}{93} \times 49,000 = 36,000$$

schutters die niet geoefend worden:

$$\frac{25}{93} \times 49,000 = 13,000.$$

Men krijgt dus den volgende toestand:

Schutters van 21—25 jaar, worden geoefend 36,000, worden *niet* geoefend 13,000, totaal 49,000.

Schutters van 26—30 jaar, gewezen miliciens, worden geoefend 36,000, de overigen 32,000, te zamen 68,000; worden *niet* geoefend gewezen miliciens 13,000, de overigen 12,000, te zamen 25,000, totaal 93,000.

Totalen geoefende 104,000, *niet* geoefende 38,000, totaal 142,000.

Neemt men nu aan dat voor oorlogsgebruik direct beschikbaar zijn alle gewezen miliciens, benevens de geoefende schutters van 26—30 jaar, en laat men dus de gewezen vrijwillige militairen, die in de andere categorieën begrepen mochten zijn, buiten rekening, dan bedraagt de sterkte der *geoefende klasse*, waaruit bij mobilisatie de korpsen schutterij zullen zijn samengesteld: 68,000 + 13,000 = 81,000 man; terwijl alsdan verder beschikbaar zullen zijn: 36,000 schutters (21—25 jaar) die aan oefeningen hebben deelgenomen, doch nog niet voldoende bruikbaar voor den dienst zijn te achten, en 13,000 (21—25 jaar) + 12,000 (26—30 jaar) = 25,000 schutters die nog geheel *ongeoefend* zijn.

§ 11. Een laatste, maar daarom niet minder belangrijk punt, 't welk met de militaire waarde der schutterijen in nauw verband staat, betreft de handhaving der tucht, en de middelen die daartoe ten dienste moeten staan.

Het zal wel geen betoog behoeven, dat er ten aanzien van de schutterijen, evenzeer als ten aanzien van het leger, waarborgen aanwezig moeten zijn voor de opvolging der bestaande voorschriften en de nauwgezette uitvoering der gegeven bevelen; elk ondergeschikte moet weten te gehoorzamen, elk meerdere moet de zekerheid hebben van gehoorzaamd te zullen worden.

Deze waarborgen kunnen nu niet geacht worden te bestaan indien er geen doelmatige strafbepalingen zijn vastgesteld voor overtredingen, en indien die be-

palingen niet met genoegzame gestrengheid worden toegepast. Aangezien de schutterijen in oorlogstijd onder het krijgsbevel staan, dienen, van het tijdstip der mobilisatie af, de wetten en voorschriften, welke ten aanzien van het leger voor de handhaving der krijgstucht, de straffen en de rechtspleging gelden, ook voor de schutterijen van toepassing te zijn.

Bij de regeling van deze aangelegenheid voor tijd van vrede stuit men echter op ernstige moeilijkheden.

Moet namelijk eenerzijds worden gezorgd dat genoegzame middelen ten dienste staan om het gezag van den meerdere tegenover den mindere te handhaven en om begane overtredingen en vergrijpen, inzonderheid tegen den dienst en de subordination, te straffen, aan den anderen kant moet rekening worden gehouden met het bijzonder karakter, 't welk aan de schutterijen als militaire instelling in gewone omstandigheden eigen is. En al moet hier op den voorgrond worden gesteld dat de regeling der straffen en der rechtspleging, zooals die bij de schutterijwet van 1827 is vastgesteld, te wenschen overlaat, dat een belangrijke verbetering daarvan noodzakelijk is, de ondergeteekenden zijn van meening, dat de bepalingen, welke te dien aanzien voor *het leger* gelden, niet in haar vollen omvang tot de schutterijen kunnen worden uitgestrekt.

Het feit dat de schutterij in tijd van vrede geen militaire macht is in eigenlijken zin, waarbij door dagelijksche dienstverrichtingen een voortdurende aanraking bestaat tusschen den meerdere en den mindere, en waarbij beiden steeds in dezelfde verhouding tegenover elkander staan, maar een instelling, waarbij de burgers van allerlei stand gedurende enkele uren 's weeks bijeenkomen om in den wapenhandel te worden geoefend, is oorzaak dat daarbij zoowel ten aanzien van den aard als van de toepassing der straffen en van de rechtspleging, niet met dezelfde maat kan worden gemeten als bij het leger. Ontegenzeggelijk moet bij den schutter evenzeer als bij den soldaat het bewustzijn levendig zijn, dat het gezag moet worden gehandhaafd, en dat overtredingen of vergrijpen niet straffeloos kunnen worden gepleegd; maar het schijnt noodig noch doelmatig om hem te dien einde te onderwerpen aan de bepalingen, welke tot dat doel bij het Reglement van krijgstucht en bij het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande zijn vastgesteld. Niet noodig, omdat de schutter, die tot het houden van oefeningen in den wapenhandel wordt opgeroepen, geenszins in dezelfde dienstverhouding verkeert als de soldaat, die aan voortdurende leiding en toezicht is onderworpen en wiens overtredingen en misdrijven daarom noodwendig een ernstiger karakter moeten dragen. Niet doelmatig, omdat de dienstbetrekking tusschen den meerdere bij de schutterij en den mindere na afloop der oefeningen geheel ophoudt; omdat zij in hun werkkring in de burgermaatschappij wellicht in geheel andere verhouding tegenover elkander staan dan bij de schutterij en de meerdere van straks dáár de ondergeschikte kan zijn; omdat, met het oog op deze omstandigheden, zoowel moet worden gewaakt tegen willekeur en misbruik van gezag, als anderzijds moet worden gezorgd, dat zij, die met gezag worden bekleed, niet door gebrek aan vertrouwen of zelfstandigheid de uitoefening daarvan verwaarloozen en het op onvoldoende wijze handhaven.

Voorzeker zouden door een juiste keuze van de commandanten der schutterkorpsen en door het eischen van waarborgen voor de geschiktheid van allen, die met een rang of graad bij de schutterij worden bekleed, de bovenbedoelde nadelen grootendeels kunnen worden voorkomen. Maar de ondergeteekenden achten het noodig, dat er, door wettelijke bepalingen, waarborgen bestaan, dat zij geheel zullen achterwege blijven, dewijl zelfs zeldzame misbruiken te dien aanzien zouden kunnen leiden tot weêrzin tegen den schutterlijken dienst en impopulariteit der instelling, en omdat ook door geringe tekortkomingen in de handhaving van het gezag het prestige der bevelvoerders schade zoude lijden en de goede tucht zoude worden bedreigd.

Op grond van vorenstaande beschouwingen zijn in het ontwerp de noodige bijzondere bepalingen gesteld tot regeling van de straffen, de tucht, de toepassing van de straffen en de rechtspleging bij de schutterijen in tijd van vrede.

De verbeteringen, welke in den thans te dien aanzien bestaanden toestand worden beoogd, betreffen vooreerst den aard en den omvang der straffen. Het *provoostarrest*, dat thans niet in de wet als straf voorkomt, wordt in het ontwerp als zoodanig ingevoerd; voorts zijn de bepalingen zoowel ten aanzien van het opleggen van geldboete als van de andere straffen verscherpt en in beter verband gebracht met de zwaarte der overtredingen en misdrijven. Aan de commandanten der schutterkorpsen en andere bevelvoerders wordt de bevoegdheid toegekend om, wegens bepaalde overtredingen, strafexercitiën, geldboete of provoostarrest op te leggen; terwijl tevens de middelen worden verschaft, om in sommige gevallen, tot handhaving der orde en ondergeschiktheid, de straf onmiddellijk na de overtreding te doen ondergaan.

Een verdere uitbreiding van de bevoegdheid der bevelvoerders komt den ondergeteekenden echter ongeraden voor.

Behoudens de gevallen, waarin het, hetzij wegens de geringheid van een verzuim of een overtreding, hetzij wegens de noodzakelijkheid om zonder verwijl te straffen, onnoodig of ondoelmatig schijnt om de beslissing omtrent de op te leggen correctie niet aan den commandant over te laten, moet de beslissing, naar het oordeel van de ondergeteekenden, aan den schuttersraad opgedragen blijven.

De uitspraken van een dergelijk lichaam waarborgen ontegenzeggelijk op de beste wijze de juiste toepassing der straffen en de behoorlijke handhaving van het gezag; daarbij zullen zij immer het kenmerk dragen van de strikteste onpartijdigheid en rechtvaardigheid. Zeer zeker kunnen de schuttersraden dan ook geacht worden een belangrijken moreelen steun te schenken aan de commandanten der korpsen, terwijl zij ook aan het ondergeschikte personeel meerdere waarborgen en vertrouwen kunnen geven voor een billijke regeling der straffen, dan deze in den regel zullen bezitten indien zij aan het gezag van een enkel persoon onderworpen zijn. Uit dit oogpunt beschouwd, zal het nut van het stelsel der schuttersraden zeker niet kunnen worden ontkend.

Het is evenwel noodig, dat bij de samenstelling der schuttersraden niet worde gehandeld in strijd met de beginselen der goede tucht; en het mag dan ook niet meer voorkomen dat — zooals thans geschiedt — ondergeschikte vonnissen over en straf opleggen aan hun meerdere in rang of graad.

HOOFDSTUK I.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

Art. 1. Het voorstel om, met afwijking van het bepaalde bij art. 1 der wet van 11 April 1827 (*Staatsblad* n°. 17), den schutterplicht te doen beginnen met den aanvang van het jaar, volgende op dat, waarin men zijn 21ste levensjaar is ingetreden, is het gevolg van het beginsel der militiewet, om in den regel niemand tot militiedienst te verplichten na het jaar, waarin hij zijn 20ste jaar volbracht.

Zij, die wegens gemis van het bij laatstvermelde wet gevorderde ingezetenschap buiten het bereik dier wet gevallen zijn, van den dienst bij de militie zijn vrijgesteld, door wie nummers zijn getrokken, welke hen tot geen militiedienst hebben verplicht, of die hun militiedienst door een plaatsvervanger of een nummerwisselaar doen volbrengen, vallen eerst in het jaar, waarin zij hun 25ste jaar zijn ingetreden, in de toepassing der schutterijwet van 1827. Het getal van al dezen is zeer aanzienlijk, ook na aftrek van hen, die lichamelijk ongeschikt voor den krijgsveld zijn bevonden. Een groot aantal ingezetenen des Rijks is nu derhalve geruimen tijd voor den dienst der schutterijen verloren, juist op een leeftijd, waarop in den regel vervulling van schutterlijken dienst met het oog op maatschappelijke toestanden het minst bezwarend te achten is. Dit mag, naar de meening van de Regeering, niet worden bestendigd. Ook daarom wordt voorgesteld, de verplichting tot den dienst bij de schutterijen voor hen, die noch bij de militie, noch bij een ander gedeelte onzer krijgsmacht in of

buiten Europa in dienst zijn, te doen aanvangen met het jaar, volgende op dat, waarin zij hun 20ste levensjaar hebben volbracht.

Is de aangifte ter inschrijving of de inschrijving voor de militie van een schutterplichtige verzuimd, dan ontheft dit niet van de verplichtingen, welke te zijnen aanzien uit deze wet zullen voortvloeien. Voor de toepassing dezer wet moet hij gelijk worden gesteld met een ieder, op wien geen militieplicht rust. Wordt hij, als gevolg van bovenbedoeld verzuim, bij de militie ingelijfd, dan gelden art. 29 § 4, art. 30 § 4c en § 5, alsmede art. 32 § 4.

Art. 2. § 1a. Onderscheid tusschen Nederlanders en vreemdelingen, ten aanzien van den tijd van wonen bij art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44) gemaakt, schijnt ten deze niet wenschelijk.

b. Wegens hunne vorige *landsbediening* — waaronder krijgsdienst in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën te begrijpen is — kunnen de hierbedoelde personen, zoodra zij zich binnen het Rijk in Europa gevestigd hebben, voor de toepassing der schutterijwet geacht worden ingezetenen te zijn. Daarom wordt niet, zooals bij *a*, een voorafgaand verblijf van 18 maanden binnen het Rijk in Europa gevorderd. Zij zijn schutterplichtig van het oogenblik, waarop zij zich binnen het Rijk in Europa vestigen, en volgens de bepalingen, in hoofdstuk II vervat, aan aangifte ter inschrijving en inschrijving voor de schutterij onderworpen. De vestiging moet echter hebben plaats gehad onmiddellijk na ontslag uit 's lands dienst en terugkeer hier te lande. Waar dit het geval niet is, wanneer bijv. de landsambtenaar na het verlaten van den dienst eenigen tijd buiten het Rijk in Europa *gewoond* heeft alvorens hierheen te komen, geldt, wat den tijd van gewoon verblijf betreft, de bij *a* gestelde regel.

De in te schrijven personen zullen voor een groot gedeelte minderjarig zijn. Uit dezen hoofde is zoowel in dit artikel als elders in het ontwerp, in navolging van het Koninklijk besluit van 3 November 1861 (*Staatsblad* n°. 94) betreffende de bevolkingsregisters, gesproken van »gewoon verblijf». Dit laatste moet in den regel de plaats van inschrijving aanwijzen. Minderjarigen, die hun gewoon verblijf in een andere gemeente houden, dan waar zij volgens de burgerlijke wet woonplaats of domicilie hebben, moeten alzoo in eerstbedoelde gemeente voor de schutterij worden ingeschreven. Houden zij hun gewoon verblijf buiten het Rijk in Europa, dan zijn zij geen ingezetenen in den zin dezer wet, al hebben zij, naar het Burgerlijk Wetboek, wettelijk woonplaats of domicilie hier te lande. De uitdrukking »gewoon verblijf» is gekozen ter voorkoming, dat bij een kortstondig verblijf in een gemeente, deze beschouwd worde als de plaats, waar schutterplicht te vervullen is. Zoo zullen studenten in den regel voor de schutterij ingeschreven worden in de gemeente, waar de inrichting van onderwijs, tot welke zij behooren, gevestigd is, want dáár zullen de meesten hun *gewoon* verblijf hebben en behouden, al brengen zij een gedeelte van het jaar ten huize hunner ouders of voogden of elders door.

§ 2. Voor meerderjarigen behoort de wettige woonplaats, het hoofdverblijf, de plaats van inschrijving te zijn. Uitzondering op dezen regel is intusschen noodig voor de onder curateele gestelden, die hun gewoon verblijf niet binnen het Rijk in Europa hebben; wegens dat verblijf zijn deze buiten de mogelijkheid, eventueelen dienstplicht bij de schutterij te vervullen.

Er is gesproken van hem »die den leeftijd van drie en twintig jaren heeft bereikt,» — niet van »meerderjarigen», omdat ook vreemdelingen aan deze wet onderworpen zullen zijn en de vreemde wetgevingen verschillende tijdstippen voor den aanvang der meerderjarigheid aanwijzen. Een algemeene regel, zoowel voor vreemdelingen als voor Nederlanders geldend, schijnt wenschelijk in het belang van gelijkvormige toepassing der wet. De vreemdeling, die volgens de wetten van het land, waartoe hij behoort, meerderjarig is vóór het intreden van het 24ste levensjaar, zal evenzeer schutterplichtig zijn, wanneer hij zijn gewoon verblijf binnen het Rijk in Europa heeft.

§ 3a. Het wordt niet raadzaam geoordeeld, de hierbedoelde personen gedurende hun verloftijd aan de bepalingen dezer wet en aan den schutterlijken dienst

te onderwerpen. Het geval, dat landsambtenaren in de koloniën of bezittingen van het Rijk in andere werelddelen of in een vreemd land dienende, zich met een verlof van eenigen duur binnen het Rijk in Europa bevinden op een leeftijd, die hen nog tot schutterlijken dienst zou verplichten, zal zich overigens niet veelvuldig voordoen.

b. Deze uitzondering is het uitvloeisel van de algemeene regelen, voor de diplomatieke en consulaire agenten aangenomen, en schijnt geen verdere toelichting te vereischen.

Die uitzondering in tijd van vrede ook uit te strekken tot andere hier te lande gevestigde vreemdelingen, ingezetenen volgens het ontwerp, kan bij het groot aantal hier verblijf houdende vreemdelingen niet in aanmerking komen, zelfs niet met beperking tot hen, die bewijzen te behooren tot een Staat, waar de Nederlander niet aan den verplichten krijgsveld is onderworpen, of waar ten aanzien van den dienstplicht het beginsel van wederkeerigheid is aangenomen. Wegens hun gewoon verblijf of hunne woonplaats binnen het Rijk hebben de vreemdelingen evenveel belang bij het behoud van den inwendigen rust als de Nederlanders-ingesetenen. Voor tijden van gevaar en oorlog bevat art. 153 de noodige voorziening, op den voet van hetgeen bij de militiewet is bepaald.

§ 4. De aard van het onderwerp dezer wet brengt mede, dat de vraag, wie vreemdeling is, getoetst worde niet aan de burgerlijke, maar aan de politieke wet, in art. 7 der Grondwet bedoeld, die welke thans bestaat (wet van 28 Juli 1850, *Staatsblad* n°. 44), of die, welke haar later mocht vervangen. Het schijnt intusschen niet overbodig, dit in de wet uit te drukken.

Art. 3. Met afwijking in zoover van de wet van 1827 wordt voorgesteld, den dienstplicht bij de schutterijen te doen eindigen en den schutterplicht te doen ophouden met het einde van het jaar, waarin het 30ste levensjaar is volbracht, behoudens de gevallen van onttrekking aan den dienst en die, waarin de wet, in het tweede lid van § 1 van dit artikel bedoeld, of art. 106 dezer wet de leden der schutterijen tot langer dienst mocht verplichten, zoo de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden is.

Elk lichamelijk daartoe geschikt ingezetene zal, volgens het ontwerp, zoo hij niet valt in de termen van vrijstelling, ontheffing of uitsluiting, van 1 Januari van het jaar, volgende op dat, waarin hij zijn 21ste jaar is ingetreden, tot en met 31 December van het jaar, waarin hij zijn 30ste jaar of den vereischten tienjarigen dienstitijd heeft volbracht, krachtens de wet tot dienst bij de schutterijen verplicht zijn.

De bepaling, dat de tijd bij de militie, bij de zeemacht, het korps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk, dienende in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën, of bij de schutterijen hier te lande of bij die in 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën in dienst doorgebracht, in mindering komt van den dienstitijd, bij het wetsontwerp voor gewone gevallen voorgesteld, heeft ten doel, den krijgsveldplicht voor allen van gelijken duur te doen zijn, wat door de billijkheid schijnt te worden gevorderd. Een onderscheid tusschen militairen of schutterlijken dienst, welke vrijwillig volbracht werd, en die, welke het gevolg was van een wettelijke verplichting, ligt niet in de bedoeling. Dienst vóór het voleindigen van het 18de levensjaar volbracht, behoort evenwel, met het oog op den jeugdigen leeftijd, waarop toelating tot vrijwilligen dienst bij de zee- en landmacht kan plaats hebben, niet in mindering te komen van den verplichten dienstitijd.

Het ligt in den aard van de zaak, dat de tijd, gedurende welken men van den dienst bij de militie of bij de schutterij ontheven of ingevolge de wet van 1827 bij de reserve der schutterij geplaatst is geweest, niet in mindering kan komen van den volgens de voordracht vereischten dienstitijd. Dit belet intusschen niet, dat de schutterplichtige, evenals elk ander, recht op ontslag heeft met 31 December van het jaar, waarin hij zijn 30ste jaar heeft volbracht, tenzij hij wegens verzuim van aangifte of om andere redenen van dien aard dat recht verbeurd of zich tot langer schutterlijken dienst verbonden heeft volgens art. 4.

In het stelsel dezer wetsvoordracht, in verband met de noodig geoordeelde verhooging van de sterkte der militie, is er voor den Staat geen noodzakelijkheid om in gewone tijden nog krijgsveld, tot welk einde ook, te vorderen van zijne ingezetenen, die na het volbrengen van het 18de levensgevaar tien jaren als militair of schutter hebben gediend, noch van hen, die, al hebben zij dezen dienstdienst niet volbracht, op 31 December van het jaar hun 31ste jaar zijn ingetreden en hunne verplichtingen behoorlijk zijn nagekomen.

Niet de dag, waarop, maar de laatste dag van het jaar, waarin de ingelijfd bij de schutterijen den gevorderden dienstdienst hebben volbracht of het 31ste jaar zijn ingetreden, is voor hen, die niet uit een of anderen hoofde volgens de wet langer moeten dienen, voor het eindigen van den schutterlijken dienstdienst aangewezen, ter voorkoming van de moeilijkheden, welke in verschillende opzichten bij de uitvoering der wet het gevolg zouden zijn van ontslag tusschentijds. Zij, die, volgens art. 1 der wet tot schutterlijken dienstdienst verplicht, recht op ontslag hebben verkregen, doch wenschen te blijven voortdienen, kunnen hiertoe ingevolge art. 109 op den voet van art. 4 toegelaten worden.

Zij, die als officier bij de schutterijen dienen, zijn echter na tienjarigen dienst of na het volbrengen van den dienstdienst leeftijd niet *per se* van verdere dienst als zoodanig ontheven, zoolang zij niet door den Koning zijn ontslagen. Het spreekt vanzelf, dat het ontslag niet zal worden geweigerd, wanneer het gevraagd wordt door iemand, die, bekleedde hij den rang van officier niet, tot ontslag gerechtigd zou zijn.

Art. 4. De wet van 1827 spreekt van geen andere vrijwilligers bij de schutterijen, dan van hen, die, uithoofde van hun leeftijd niet meer tot de waarneming van den schutterlijken dienstdienst verplicht, met hunne toestemming tot officier zijn benoemd, en van hen, die, wegens vijfjarige reserve of 34jarigen leeftijd recht op finaal ontslag uit den dienstdienst verkregen hebbende, gewenscht hebben in dienst te blijven. Steeds is echter door de Regeering begrepen, dat benoeming tot officier en toelating als vrijwilliger van anderen door de wet niet worden verhinderd. Het aantal vrijwillig dienenden is dan ook reeds nu bij de schutterijen zeer aanzienlijk. Toch is het wenschelijk, dat, zooals bij dit artikel en bij art. 114 wordt voorgesteld, bepalingen in de wet worden opgenomen betreffende de toelating, het ontslag en de dienstdienstverplichting van hen, die, hoezeer tot geen schutterdienst verplicht, verlangen deel uit te maken van de schutterijen.

§ 1. De toelating is niet afhankelijk van het bezit van het bij art. 2 omschreven ingezetenschap. Dit ware een noodlooze beperking. Daarom wordt van „ieder” gesproken.

In vredestijd behoeft men zich voor niet langer dan twee jaren te verbinden. De aangegane verbintenis wordt niet opgeheven door mobielverklaring van de schutterijen. De vrijwilliger kan nochtans ook bij mobilisatie van de schutterijen tegen zijn wil niet langer in dienstdienst worden gehouden, dan den tijd, voor welken hij zich in vredestijd verbonden heeft. Is deze tijd verstreken en wenscht de vrijwilliger in dienstdienst te blijven, dan kan hij daartoe overeenkomstig de bij art. 4 gestelde regelen opnieuw worden toegelaten.

Een verbintenis voor onbepaalden tijd aangegaan, houdt slechts op met hare intrekking door den commandant, behoudens het geval bij § 8 van het artikel voorzien.

Vrijwillige indiensttreding bij de schutterij tijdens deze mobiel is, kan niet wel anders dan voor onbepaalden tijd, dat is, voor zoolang de schutterij tot verdediging des Vaderlands is geroepen, geschieden.

§ 2. De toelating van vrijwilligers is aan den commandant der schutterij over te laten. Is de schutterij mobiel verklaard, dan behoort door het oorlogsbestuur een andere autoriteit daartoe te kunnen worden aangewezen.

Hij, door wien de toelating geschiedde, moet de bevoegdheid hebben, haar gedurende den tijd, waarvoor de verbintenis is aangegaan, in te trekken. Niet alleen ziekelijke gesteldheid of gebreken van den toegelatenen, maar ook verkeerde

gedragingen in of buiten dienst of veroordeeling tot de straffen, in art. 28 bedoeld, kunnen intrekking der toelating wenschelijk of noodig maken.

§ 3. Er is geen grond om af te wijken van de regelen betreffende de vaderlijke macht, door aan minderjarigen de bevoegdheid te geven, zonder toestemming van hem of haar, die deze macht of de voogdij uitoefent, als vrijwilliger bij de schutterij op te treden, of het vereischt zijn van die toestemming te beperken tot vrijwilligen dienst bij de mobiele schutterij.

Voor vreemdelingen zal de vraag, of zij al dan niet minderjarig zijn, hare oplossing moeten vinden in de wetten van het land, waartoe zij behooren. Hebben zij geen nationaliteit, dan gelden voor hen, evenals voor de Nederlanders, de regelen bij het Burgerlijk Wetboek gesteld.

§ 4. De vrijwilligers bij de schutterij zijn zoowel in tijd van vrede als in tijden van gevaar en oorlog verplicht tot alle schutterlijke diensten, waartoe de andere leden der schutterij gehouden zijn; bijgevolg zijn zij ook, wat tucht, rechtspleging en straffen betreft, aan dezelfde bepalingen te onderwerpen, welke voor de dienstplichtige ingezetenen geschreven zijn.

§ 5. Wat voor deze laatsten met betrekking tot woonplaatsverandering in hoofdstuk IV van het wetsontwerp bepaald wordt, kan niet gelden voor de leden der schutterij, wier verplichting uitsluitend uit hunne verbintenis tot vrijwilligen dienst voortvloeit. Uit dien hoofde is voor dezen een bijzondere voorziening noodig. Woonplaatsverandering mag geen middel zijn om op eigen gezag de aangegane verbintenis te niet te doen. Bij mobilisatie der schutterijen zou dit een al te gemakkelijk middel zijn om zich aan den dienst te onttrekken.

§§ 6 en 7. Op de vrijwilligers behooren de bepalingen der wet, alle schutterplichtigen betreffende, van toepassing te wezen, zoodra zij schutterplichtig of dienstplichtig worden. Zijn zij, ten gevolge daarvan, bij de schutterijen in te lijven of in dienst te stellen, dan kunnen zij niet langer meer als vrijwilligers worden aangemerkt.

De billijkheid vordert evenwel, dat zij den graad behouden, dien zij als vrijwilliger verkregen hebben. Dit is ook in het belang van den dienst.

Wordt aan vrijwillig dienenden ingevolge de bepalingen van hoofdstuk III vrijstelling of ontheffing van dienst verleend, dan heeft dit geen invloed op de verplichtingen, welke voor hen uit de verbintenis tot vrijwilligen dienst voortvloeien. Die verplichtingen houden alleen op door het eindigen van den tijd, waarvoor de verbintenis is aangegaan, of door de intrekking of het vervallen van de toelating als vrijwilliger.

In § 7 is ook gesproken van indienststelling, onder anderen met het oog op art. 53.

§§ 8 en 9. Een verbintenis tot vrijwilligen schutterlijken dienst mag geen beletsel zijn tegen het aangaan van een verbintenis tot vrijwilligen dienst bij de zee- of landmacht. De toelating als vrijwilliger bij de schutterij behoort door laatstvermelde verbintenis *per se* te vervallen.

Art. 6. Voor een zeer enkel geval moge misschien de formalitet van registratie van de in dit artikel bedoelde stukken eenig nut hebben, voor verreweg de meeste gevallen is ze overbodig te achten. Terwijl dus van geen dezer stukken *recht* van registratie gevorderd wordt, schijnen ze zonder bezwaar van de *formaliteit* daarvan vrij te kunnen worden verklaard.

Daarentegen wordt het bedenkelijk geacht, het artikel zóó te stellen, dat ook alle verzoekschriften en gunstige beschikkingen in zake de schutterij van het recht van zegel en van leges vrijgesteld zouden worden. Waar vrijdom van zegelrecht voor bepaalde verzoekschriften wenschelijk is, worden deze, zooals in dit artikel en in de artt. 83 en 91, afzonderlijk aangeduid.

De rechten, bedoeld in art. 2 der wet van 23 April 1879 (*Staatsblad* n°. 72), zijn in het artikel genoemd, omdat, werden zij niet uitdrukkelijk uitgezonderd, het gebiedend voorschrift dier wet aan den vrijdom in den weg zou staan in

gevallen, waarop geen der beide laatste zinsneden van dat wetsartikel van toepassing is.

Schrijffloen van griffiers van rechterlijke colleges is in den vrijdom begrepen, omdat voor de toepassing van art. 28 van het ontwerp uittrekfels uit rechterlijke gewijsden noodig kunnen zijn.

De woorden »behoudens de uitzonderingen bij deze wet gemaakt» hebben de gevallen op het oog, voorzien bij de artt. 232, 236 § 4, 243 § 2 en 250 § 2. Voor vrijdom van zegel- en registratierechten ten aanzien van volmachten, uit kracht waarvan door derden voor schutterplichtigen wordt gehandeld of deze worden vertegenwoordigd, bestaat geen grond.

Art. 7. In het belang van rechtszekerheid zoowel als van eenvormigheid is het wenschelijk, ten aanzien van de wijze, waarop de openbare kennisgevingen moeten geschieden, een regel te stellen bij de wet, vooral omdat, volgens het ontwerp, de gevallen, waarin zulke kennisgevingen moeten worden gedaan, talrijker zullen zijn dan nu het geval is.

Wat de openbare kennisgevingen moeten vermelden, schijnt aan regeling bij Koninklijk besluit te kunnen worden overgelaten. De wet zou anders te veel in bijzonderheden van uitvoering moeten afdalen.

HOOFDSTUK II.

VAN DE INSCHRIJVING VOOR DE SCHUTTERIJEN.

Art. 8. § 1b. Het geval kan zich voordoen, dat iemand, die reeds vroeger voor de schutterij ingeschreven werd en ten gevolge van verlies van het ingezetenschap of door het in dienst treden bij de militie of bij de zee- of landmacht ophield schutterplichtig te zijn, opnieuw schutterplichtig wordt. De woorden »om het even enz.» zijn noodig ter voorkoming van twijfel omtrent het opnieuw aan inschrijving onderworpen zijn van zoodanig iemand.

§ 2a. Inschrijving van de hier bedoelde personen kan, al zijn ze ingezetenen in den zin van art. 2 § 1a, slechts in aanmerking komen nadat zij den militairen dienst verlaten hebben. Zij, die ingevolge de wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145) tot reserve-officier van gezondheid benoemd of als zoodanig of als reserve-militair-apotheker ter beschikking des Konings zijn, zijn in tijd van vrede in § 2a van dit artikel niet begrepen, voor zoover ze niet bij de militie zijn ingelijfd. Zoo de eerstbedoelden, na ontslag uit den dienst, hier te lande gevestigd blijven of zich na terugkeer uit 's Rijks overzeesche bezittingen of koloniën hier vestigen en den schutterplichtigen leeftijd niet hebben overschreden, is er verplichting tot aangifte volgens art. 9. Inschrijving voor de schutterij van hen, die zich in krijgsveld bevinden of tot de militie behooren, ware een noodelooze formaliteit. Zoolang zij in een der opgegeven gevallen verkeerden, zijn zij voor den dienst der schutterijen niet beschikbaar.

b. Dit geldt mede voor hen, die in hechtenis zijn.

Gegijzelden en zij, die krachtens rechterlijke uitspraak in een verbeterhuis of in een Rijkswerkinrichting opgenomen zijn, worden geacht zich in hechtenis te bevinden.

Zij, die ten gevolge van rechterlijk bevel in een bedelaarsgesticht zijn geplaatst, vallen buiten de toepassing der bepaling. Volgens art. 10 § 4 geschiedt hunne inschrijving in de gemeente, waar het gesticht gevestigd is. Bij art. 25 § 1j wordt aan hen, die verpleegd worden in een kolonie van weldadigheid of in een bedelaarsgesticht zijn opgenomen, ontheffing van dienst voor tijd van vrede toegekend.

c. Zij, die eenmaal krachtens de wet van 1827 wegens ziekten of gebreken of op grond van gemis van de vereischte lengte *onvoorwaardelijk* zijn vrijgesteld of van den dienst uitgesloten zijn, en zij, die, na reeds ingevolge de nieuwe wet van den dienst vrijgesteld of uitgesloten te zijn geweest, opnieuw schutterplichtig worden, zijn van de inschrijving uit te zonderen. Ook hunne inschrijving ware

noodeloze last voor de personen, dien het aangaat, en doelloos werk voor de overheid, daar in den regel dezelfde uitspraak omtrent die personen zou moeten worden gedaan. Ten aanzien van eerstbedoelden strekt de voorgestelde bepaling ter bestendinging van den maatregel, bij het Koninklijk besluit van 24 Augustus 1873 (*Staatsblad* n°. 124) ingevoerd.

d. Aan deze uitzondering ligt evenzeer vereenvoudiging ten doel. De redenen van uitsluiting van den militiedienst zullen, wanneer de daaromtrent voorgestelde bepalingen tot wet worden verheven, dezelfde zijn als die, welke in art. 28 dezer wetsvoordracht zijn vermeld.

Art. 9. § 1. Voor de inschrijving is hier en bij art. 278 de maand Februari aangewezen, omdat dan de gewone inschrijving voor de militie afgehoopen is. Inschrijving voor de militie en de schutterij op denzelfden tijd zou voor de gemeentebesturen te bezwarend zijn en ook aanleiding kunnen geven tot verwarring.

§ 3. Thans is niet voorzien in het geval, dat de laatste dag, waarop de aangifte ter inschrijving of eenige andere, aan een bepaalden tijd gebonden handeling kan of moet plaats hebben, invalt op een Zon- of algemeenen christelijken feestdag. Het is raadzaam, dit punt wettelijk te regelen.

§ 4. Zie, wat den hier aangeduiden leeftijd betreft, de tweede zinsnede der toelichting van § 2 van art. 2.

Wanneer de hier bedoelde personen door ziekte, tijdelijke afwezigheid of om andere redenen verhinderd zijn de aangifte zelf te doen, dan behoort de verplichting daartoe te rusten op den vader, zoo deze overleden is of ontbreekt, op de moeder of, zoo beide ouders overleden zijn of ontbreken, op den voogd, ook in geval de aangifte gedaan moet worden in een andere gemeente, dan waar vader, moeder of voogd woont. De verplichting van vader of moeder tot aangifte van zijn of haar kind wordt niet opgeheven door ontzetting van de vaderlijke macht.

Vermits de schutterplicht afhankelijk is, zoo het minderjarigen geldt, van het gewoon verblijf of, geldt het meerderjarigen, van de wettige woonplaats hier te lande van de schutterplichtigen zelven, is er geen grond om, zooals bij het wetsontwerp betreffende de militie wordt voorgesteld, vader, moeder of voogd tot aangifte ter inschrijving van hun zoon of pupil te verplichten ook dan, wanneer zij niet binnen het Rijk in Europa gevestigd zijn. In dit geval moet de schutterplichtige zelf voor de aangifte zorgen, tenzij § 6 van art. 9 op hem van toepassing is. Bij § 7 van dat artikel wordt dan ook bevoegdheid verleend om de aangifte door een gemachtigde te laten doen, terwijl § 2 van art. 46 de gelegenheid geeft, den schutterplichtige, zooveel den dienstplicht betreft, te vrijwaren tegen nadeelige gevolgen, welke uit zijn niet tijdige inschrijving voor de schutterij zouden kunnen voortvloeien. Wel is bij § 1 van art. 210 geen uitzondering gemaakt voor het geval, dat iemand buiten de mogelijkheid is geweest aan zijn verplichting tot aangifte te voldoen of een ander daarmee te belasten, doch aan het beleid van het openbaar ministerie mag worden overgelaten om, in zulk geval, geen strafvordering in te stellen.

Van ontbreken van vader of moeder is gesproken met het oog op natuurlijke kinderen, die alleen door de moeder of door geen hunner ouders erkend zijn. In het eerste geval rust de verplichting op de moeder, is het kind alleen door den vader erkend, dan is deze tot de aangifte gehouden; is het door vader en moeder erkend, dan moet de aangifte gedaan worden door den vader, ook bij het leven van de moeder; heeft er vaderlijke noch moederlijke erkenning plaats gehad en heeft de schutterplichtige, hetzij wegens overlijden van den voogd, hetzij omdat in de voogdij nog niet werd voorzien, geen voogd, dan rust, behoudens de uitzondering in § 6 vermeld, de verplichting tot aangifte alleen op hem, en staat hij mitsdien gelijk met een ouderloos minderjarig wettig kind, dat geen voogd heeft, en met hem, die ouder is dan 23 jaren of gehuwd of weduenaar is.

§ 5. Uitzondering is te maken voor den onder curateele gestelde, wiens curator of bewindvoerder binnen het Rijk in Europa woont. Veelal toch zal de

schutterplichtige, die onder curateele staat, niet zelf voor de aangifte kunnen zorgen.

De verplichting van den curator of bewindvoerder geldt ook dan, wanneer de schutterplichtige in een andere gemeente moet worden ingeschreven, dan waar curator of bewindvoerder woont.

De woorden »curator of bewindvoerder» zijn in dien zin op te vatten, dat daaronder ook de vrouw begrepen is, die de curateele uitoefent of het bewind voert.

Is de curator of bewindvoerder niet binnen het Rijk in Europa woonachtig, dan kan om dezelfde reden als ten aanzien van den buitenlands wonenden vader, moeder of voogd is opgegeven, de verplichting tot aangifte niet wel anders dan op den schutterplichtige zelven rusten. Was hij verhinderd die aangifte te doen, dan zal te zijnen aanzien de derde zinsnede der toelichting van § 4 van dit artikel gelden.

§ 6. Zij, die in een der hier genoemde gestichten zijn opgenomen, zijn in den regel buiten staat zelf voor hunne aangifte te zorgen. Daarom zijn in hunne plaats tot het doen der aangifte de bestuurders van het gesticht of van de kolonie aangewezen. Door de aan dezen opgelegde verplichting wordt evenwel de aangifte plicht van vader, moeder, voogd, curator of bewindvoerder niet opgeheven in de gevallen, bij §§ 4 en 5 van het artikel vermeld en hierboven toegelicht. De eene aangifte strekt in elk geval tot controle van de andere; een controle, die voor sommige der schutterplichtigen, waarvan hier sprake is, wenschelijk is wegens de moeilijkheid, welke de bestuurders van gestichten kunnen ondervinden in het verkrijgen van juiste gegevens.

§ 7. Aangifte door een gemachtigde toe te laten, is noodig, bijv. voor het geval van tijdelijke afwezigheid of ziekte van den aangifteplichtige, of wanneer vader, moeder, voogd, curator of bewindvoerder woont in een andere gemeente, dan waar de inschrijving moet geschieden. De verleende bevoegdheid kan in dit laatste geval voor belanghebbenden tijdverlies voorkomen en reiskosten doen besparen.

Aan burgemeester en wethouders kan worden overgelaten, al of niet een schriftelijke volmacht te doen vertoonen, alvorens tot de inschrijving worde overgegaan; daarom wordt overlegging van een schriftelijke volmacht niet als verplichtend voorgeschreven; er is geen bezwaar tegen, dat de inschrijving gedaan worde op aangifte van iemand, die verklaart mondeling daartoe te zijn gemachtigd, wanneer bij burgemeester en wethouders geen twijfel bestaat omtrent de juistheid van deze verklaring. Vorderen zij een schriftelijke volmacht, dan is deze niet te begrijpen in den vrijdom der rechten, in art. 6 vermeld; zij strekt in het bijzonder belang of gerief van hen, die hunne verplichting door tusschenkomst van een ander vervullen.

§ 8. Wanneer de geboorte van den schutterplichtige plaats had in de gemeente, waar hij voor de schutterij moet worden ingeschreven, kan overlegging van een uittreksel uit de geboorte-akte achterwege blijven, omdat in zoodanig geval de in het gemeentelijk archief berustende dubbelen der registers van den burgerlijken stand kunnen geraadpleegd worden.

De bepaling, dat, zolang het uittreksel uit de geboorte-akte niet is overgelegd, de aangifte beschouwd wordt als niet te zijn gedaan, is noodig ter voorkoming dat men, na zich tot het doen der aangifte bij burgemeester en wethouders te hebben vervoegd, de zaak aan haar beloop overlate, in weerwil van den verkregen last om een uittreksel uit de geboorte-akte bij te brengen. Wel moeten burgemeester en wethouders toezien, dat allen, die schutterplichtig zijn, voor de schutterij worden ingeschreven en *casu quo* art. 15 toepassen, doch het kan van hen niet gevergd worden, dat zij de zorg op zich nemen om ten aanzien van alle elders geboren schutterplichtigen uittreksels uit de geboorte-akten te ontbieden. Vooral in meer bevolkte gemeenten ware dit schier niet uitvoerbaar.

§ 9. Bij het bepalen van de wijze, waarop van de aangifte ter inschrijving moet blijken, zal worden voorgeschreven, dat ook dan een bewijs van aangifte

moet worden afgegeven, wanneer burgemeester en wethouders gemeend hebben, tot de inschrijving niet te moeten overgaan. Dat bewijs moet den belanghebbende dienen bij het gebruik maken van de bij art. 18 § 1a of b gegeven bevoegdheid, en hem, zoo noodig, vrijwaren tegen moeilijkheden en tegen de bij art. 210 op verzuim van aangifte gestelde straf.

Geschiedt de inschrijving ten gevolge der bij § 6 voorgeschreven opgaaf, dan moet daarvan aan den ingeschrevene worden kennis gegeven door de bestuurders van het gesticht of van de kolonie, opdat hij in de gelegenheid zij gebruik te maken van de bij art. 18 toegekende bevoegdheid. De reglementaire voorschriften hieromtrent en aangaande hetgeen in bovenvermelde zinsnede wordt opgenoemd, zullen gevoegelijk het onderwerp van een Koninklijk besluit kunnen uitmaken.

Art. 10. §§ 1 en 2. Vermits de schutterijen volgens de Grondwet ten allen tijde tot behoud der inwendige rust dienen, ligt het in den aard der zaak, dat de schutterplichtigen ingeschreven worden in de gemeenten, waar zij hun gewoon verblijf houden, of, hebben zij den leeftijd van 23 jaren bereikt of zijn zij gehuwd of weduwnaar, in de gemeenten, waar zij in den zin der burgerlijke wet woonplaats hebben.

Het openstellen van de geheele maand Februari (art. 9 § 1) of van een tijdsruimte van dertig dagen (art. 9 § 2) maakt 't noodig, bij de wet een vast tijdstip aan te wijzen, dat omtrent de plaats van inschrijving beslist. Verandering van gewoon verblijf of van woonplaats gedurende den voor de aangifte gelaten tijd zou anders allicht tot moeilijkheid en twijfel aanleiding kunnen geven. Art. 16 van het ontwerp voorziet in het geval van woonplaatsverandering na de inschrijving en vóór de einduitspraak omtrent den dienstplicht. (Zie, in verband hiermede, o. a. artt. 32, 71, 83 §§ 5 en 7; 90 § 3; 91 §§ 6 en 8; 95 § 3, en 97).

§ 3. Ofschoon in den regel slechts één gemeente als het gewoon verblijf of de wettige woonplaats zal kunnen worden aangewezen, is het evenwel raadzaam te voorzien in het immer mogelijk geval van afwisselend verblijf in meer dan één gemeente.

§ 4. Vooral met het oog op het geneeskundig onderzoek en het meten van de schutterplichtigen, is het wenschelijk, dat de hier bedoelde personen, waarvan velen zullen vallen in de toepassing van art. 19b of art. 25 § 1j, voor de schutterij ingeschreven worden in de gemeente, waar zij zich bevinden, om het even of al dan niet een andere gemeente als hun gewoon verblijf of woonplaats zou kunnen aangewezen worden. Vereenvoudiging der administratieve werkzaamheden en besparing van reis- en verblijfkosten zullen het gevolg zijn van die bepaling, waartegen van de zijde der gemeenten, waar de gestichten of weldadigheidskoloniën gevestigd zijn, geen bezwaar kan bestaan, wanneer, zooals wordt voorgesteld, de sterkte der schutterij in elke gemeente niet naar het aantal inwoners of ingeschrevenen voor de schutterij zal worden geregeld.

§ 5. Inschrijving van de hierbedoelde personen in het register van het jaar, waartoe zij volgens hun leeftijd behooren, zou te weeg brengen, dat bij burgemeester en wethouders steeds negen registers onder de handen waren, waardoor allicht vergissing bij de inschrijving zou kunnen plaats hebben. De bedoeling is, dat, — behoudens het bepaalde bij art. 278 betreffende de eerste inschrijving na de invoering der wet, — jaarlijks met 1° Januari een nieuw register worde aangelegd ter inschrijving van allen, die in den loop van het jaar ter inschrijving worden aan- of opgegeven of bevonden worden, ambtshalve te moeten worden ingeschreven, om het even of zij op een ander register gebracht zouden moeten zijn geworden, indien voor elk jaar van geboorte een afzonderlijk inschrijvingsregister ware te houden. Daarom is ook in andere artikelen, waar gehandeld wordt van inschrijving ambtshalve of van inschrijving tengevolge van overbrenging van woonplaats van de eene gemeente naar de andere, bepaald dat de inschrijving geschiedt in het laatst opgemaakte inschrijvingsregister. Wierd voor elk jaar van geboorte een afzonderlijk register aangelegd, men zou niet alleen te doen hebben met de registers van het loopende en van de negen voorafgaande jaren,

maar ook met die van vroegere jaren, in geval bleek, dat iemand wegens verzuim van aangifte ter inschrijving of om andere redenen ingeschreven moest worden nadat hij reeds den schutterplichtigen leeftijd had volbracht.

Art. 11. Hoezeer het wenschelijk is, dat de hier bedoelde opgaven bij de aangifte ter inschrijving worden verstrekt, behoort verzuim hiervan geen grond op te leveren om de inschrijving te weigeren en evenmin te beletten, dat de redenen van vrijstelling, ontheffing of uitsluiting eerst bij de commissie voor de schutterij worden ingebracht. De slotzinsnede strekt om dit laatste buiten twijfel te stellen.

De opgaven omtrent vorigen krijgs- of schutterlijken dienst kunnen noodig zijn voor het opmaken van de schuttersrol, in § 1 van hoofdstuk IX bedoeld, en mitsdien ook voor het inschrijven van het register, waarvan in art. 103 gesproken wordt.

Art. 12. Bij dit artikel en overal waar in het ontwerp sprake is van het doen eener openbare kennisgeving, wordt dit opgedragen aan den burgemeester. Het geldt hier een maatregel ter uitvoering van de wet, waarvoor evenmin raadpleging als een besluit van burgemeester en wethouders vereischt wordt. Daar zoodanige raadpleging noodig kan zijn bij de vraag, of iemand al dan niet overeenkomstig de gedane aangifte of opgaaf of ambtshalve voor de schutterij ingeschreven moet worden — een vraag, wier toestemmende beantwoording veelal tevens omtrent den dienstplicht beslist — is de bepaling der wet van 1827 behouden, dat de aangifte ter inschrijving geschiedt bij- en de inschrijving gedaan wordt door burgemeester en wethouders. In andere gevallen, zooals bij kennisgeving van voorgenomen woonplaatsverandering, inlevering van bewijzen omtrent schutterlijke gesteldheid bij vestiging in een andere gemeente, en de kennisgevingen omtrent het ophouden van de reden, waarom ontheffing van dienst werd verleend, is de burgemeester aangewezen als de autoriteit, tot welke de schutterplichtigen zich moeten wenden. Kennisgevingen van den hierbedoelden aard zullen in volkrijke gemeenten schier dagelijks het geheele jaar door voorkomen; daarvoor kan niet, zooals bij § 1 van art. 9 voor de gewone inschrijving geschiedt, een bepaald gedeelte van het jaar bij de wet worden aangewezen. Reeds uit dezen hoofde schijnt een voorschrift, om ook die kennisgevingen aan burgemeester en wethouders te doen, niet in aanmerking te kunnen komen.

Artt. 13 en 14. De voorgestelde bepalingen komen in hoofdzaak overeen met die, welke in zake de militie gelden. Zij schijnen uit dezen hoofde geen verdere toelichting te behoeven.

Vermits, volgens het ontwerp, ten aanzien van de inschrijving voor de schutterij de uitspraak van Gedeputeerde Staten en van den Koning kan worden ingeroepen, is bij § 1 van art. 13 voorzien in het geval, dat de ingebrachte bezwaren of het ingestelde beroep tot een bevel van inschrijving leiden.

Opdat de tijd van reclame in alle gemeenten des Rijks met denzelfden dag aanvangt en eindigt, is bij § 1 van art. 14 bepaald, dat het ter visie leggen van het inschrijvingsregister overal geschiedt den tweeden Maandag in Maart. Hierdoor wordt twijfel voorkomen omtrent het al of niet ontvankelijke van ingediende bezwaren. Ook elders is, om dezelfde reden, zooveel de aard der zaak toeliet, een vast tijdstip aangewezen voor handelingen, die met het indienen van bezwaren of het instellen van beroep in verband staan.

Een alphabetische naamlijst der ingeschrevenen, bij art. 9 van het Koninklijk besluit van 21 Maart 1828 (*Staatsblad* n°. 6) bevolen, wordt niet noodig geacht. Aan het opmaken van zulke lijst zijn in gemeenten met een aanzienlijk aantal schutterplichtigen veel arbeid en zorg verbonden; voor gemeenten met weinig ingeschrevenen heeft die lijst geen of slechts een zeer gering nut. De voorschriften omtrent de volgorde, waarin de ingeschrevenen op de lijst moeten worden gebracht, zijn onmogelijk zóó te stellen, dat bij het opmaken der lijst eenvormigheid in de verschillende gemeenten verzekerd zij. De plaatsing van namen op de lijst zal immer afhankelijk zijn van de wijze, waarop namen in de registers van den burgerlijken stand voorkomen of van de individueele opvatting van hem, die de lijst opmaakt of naziet, ten aanzien van de plaats, welke aan geslachtsnamen, die uit meer dan één woord bestaan, behoort te worden gegeven.

Wordt het door het bestuur eener gemeente voor het gemak zijner bemoeiing noodig geacht, in het bezit te zijn van een alphabetische naamlijst der ingeschrevenen in zijn gemeente, niets belet zulke lijst te doen opmaken en haar naar verkiezen in te richten. In gemeenten met een groot aantal schutterplichtigen zal dergelijke lijst wel is waar goede diensten kunnen bewijzen aan de ambtenaren, met de zaken der schutterij belast, doch voor de uitvoering van de wet zelve is een alphabetische naamlijst geen vereischte. Dit laatste zou het geval moeten zijn, om een gebiedend voorschrift daaromtrent te wettigen.

Art. 15. § 1. Inschrijving ambtshalve kan eerst geschieden na afloop van den tijd, voor de aangifte of opgaaf ter inschrijving bij de wet bepaald. Zij is het middel, waardoor ook kan worden voorzien in het geval, dat de niet-inschrijving het gevolg is van verzuim der overheid. Daarom is gesproken van „hij, wiens aangifte of opgaaf ter inschrijving of wiens inschrijving verzuimd is”.

§ 2. Was de niet-tijdige inschrijving te wijten aan verzuim van aangifte of opgaaf door de personen, volgens de wet tot de aangifte of opgaaf verplicht, dan vervallen de nalatigen in de straf, bij art. 210 bepaald, en behoort proces-verbaal van het ontdekte verzuim te worden opgemaakt. Met het oog hierop is ook kennisgeving van de inschrijving aan de bestuurders der gestichten of koloniën, in § 6 van art. 9 vermeld, voorgeschreven.

Art. 16. Het van de registers afvoeren van schutterplichtigen, die zich na hunne inschrijving en vóór de einduitspraak omtrent hun dienstplicht bij de schutterijen in een andere gemeente des Rijks vestigen, zou tot veel omslag leiden en tijdelijke ontduiking van den schutterplicht in de hand werken. De artt. 32, 71, 83, 90, 91, 95 en 97 bevatten de noodige regeling voor het geval van zulke woonplaatsverandering.

De namen van hen, die na hunne inschrijving en vóór de einduitspraak opgehouden hebben ingezetenen te zijn volgens art. 2, of zich tot vrijwilligen krijgsveld dienstdiensten hebben verbonden, behooren op het inschrijvingsregister te worden doorgehaald.

Op hem, die na zijn inschrijving en vóór de uitspraak der commissie voor de schutterij in hechtenis is gesteld, is § 7 van art. 37 van toepassing. De uitspraak omtrent hem wordt, zoo noodig, aangehouden tot na zijn invrijheidstelling. Heeft deze eerst plaats na 31 December van het jaar, waarin de ingeschrevene zijn 30ste jaar heeft volbracht, dan wordt hij van het inschrijvingsregister afgevoerd, omdat hij dan niet meer schutterplichtig is, tenzij zijn inschrijving ambtshalve plaats had ten gevolge van eigen verzuim van aangifte. In dit geval kan het overschrijden van den schutterplichtigen leeftijd, al is dit het gevolg der hechtenis, hem niet buiten het bereik der wet doen vallen zoolang hij geen 40 jaren oud is. Heeft hij dien ouderdom volbracht, dan geldt art. 61 of 162.

Art. 17. § 1. Zie de tweede zinsnede der toelichting van art. 16.

Er is geen reden, waarom hij, die vóór dat omtrent hem door de commissie voor de schutterij uitspraak is gedaan, blijkt bij vergissing ingeschreven te zijn vroeger dan in het jaar of in een andere gemeente dan die, waarin de inschrijving had moeten geschieden, op het register, waarop hij ten onrechte voorkomt, gehandhaafd zou moeten blijven. Heeft eenmaal de commissie uitspraak omtrent hem gedaan, dan kan zijn afvoering van dat register niet meer in aanmerking komen, al ware tegen die uitspraak bezwaar ingebracht bij Gedeputeerde Staten, of 's Konings beslissing in beroep gevraagd.

Art. 47 voorziet in het geval, dat de verkeerde inschrijving eerst ontdekt wordt na de uitspraak der commissie voor de schutterij. *Art. 210 § 3* zorgt, dat geen straf worde uitgesproken, wanneer de aangifte of opgaaf ter inschrijving bij vergissing te vroeg of in een verkeerde gemeente gedaan is. In zulk geval kan aan opzet om schutterplicht of schutterlijken dienst te ontwijken, niet worden gedacht, en zouden strengere bepalingen omtrent dienstdiensten en straf niet te billijken zijn. Is daarentegen de aangifte of opgaaf opzettelijk te vroeg of in een verkeerde gemeente geschied, dan gelden de artt. 43—46 of de artt. 158 en volgg.

§ 2. Niet altijd zal overbrenging van den naam van den verkeerdelijk ingeschrevene op het register van een ander jaar of van een andere gemeente het onmiddellijk gevolg kunnen zijn van de afvoering. De inschrijving kan bijv. bij vergissing hebben plaats gehad vóór dat de ingeschrevene ingezetene was. In dit geval zal de nieuwe inschrijving slechts gedaan kunnen worden nadat de belanghebbende ingezetene zal zijn geworden; terwijl de plaats van inschrijving dan zal afhangen van de gemeente, waar hij woonplaats zal hebben op het tijdstip bij § 1 van art. 10 aangewezen. Daarom is inschrijving ambtshalve hier alleen voorgeschreven »wanneer daartoe aanleiding bestaat».

§ 3. Vermits voor die inschrijving geen andere aangifte of opgaaf noodig is, behoort daarvan en van de reden, waarom de inschrijving plaats had, dadelijk kennis te worden gegeven aan den schutterplichtige en aan hen, op wier opgaaf de eerste inschrijving verkeerdelijk gedaan werd. Volgens art. 18 kan ook tegen de nieuwe inschrijving bezwaar worden ingebracht.

§ 4. Voor de behoorlijke uitvoering der wet is de hier bedoelde kennisgeving onvermijdelijk. Zij wordt aan den ambtenaar van den burgerlijken stand opgedragen, omdat de burgemeester of het gemeentebestuur als zoodanig geen beschikking heeft over de registers van den burgerlijken stand van het loopende jaar. De kennisgeving geschiedt aan burgemeester en wethouders, omdat deze met de inschrijving van de schutterplichtigen zijn belast. Verzuim van de kennisgeving is bij art. 210 § 17 strafbaar gesteld. Dit schijnt noodig ter verzekering van de naleving van het voorschrift.

§ 5. Bij bekendheid met het overlijden van een schutterplichtige kan de commandant der schutterij slechts belang hebben, wanneer de naam op de schuttersrol voorkomt, of zoo het een ingelijfde bij de schutterij geldt.

Art. 18. Een van de gebreken der wet van 1827 is, dat zij geen regelen bevat omtrent het bij hooger gezag indienen van bezwaren betreffende de inschrijving, al of niet, voor de schutterij. Zulke regelen mogen evenmin ten aanzien van die inschrijving als met betrekking tot de uitspraken omtrent den dienstplicht worden gemist in deze wetsvoordracht, volgens welke de verplichtingen der ingezetenen in zake de schutterij belangrijker zullen zijn dan nu het geval is.

De voorgestelde bepalingen komen in hoofdzaak overeen met die, aangaande de inschrijving voor de militie voorgedragen.

Het artikel betreft hen, omtrent wier dienstplicht nog geen uitspraak is gedaan, of die op het inschrijvingsregister niet of niet meer voorkomen; bij art. 33 geldt 't de ingeschrevenen, ten aanzien van wie reeds een uitspraak plaats had en die meenen of in het geval te zijn gekomen om nog van het inschrijvingsregister te worden afgevoerd, of daarop ten onrechte te zijn doorgeschied.

Vermits de inschrijvings- of de dienstplicht bij de schutterij van den een niet, zooals in zake de militie, van invloed kan zijn op den dienstplicht van den ander, is het recht van reclame en van beroep alleen toegekend aan *ieder voor zich*. Reclame of beroep omtrent de inschrijving enz. van derden is mitsdien uitgesloten. Dit belet niet, dat het indienen van bezwaren bij Gedeputeerde Staten of het instellen van beroep bij den Koning vrijgelaten worde aan hen, die volgens § 4 of 5 van art. 9 tot de aangifte ter inschrijving verplicht zijn, of aan wie dit door den aangifteplichtige ingevolge § 7 van dat artikel is opgedragen. In al deze gevallen zal veelal de schutterplichtige zelf niet voor zijn belangen kunnen zorgen.

Bevoegdheid tot reclame of appèl te geven aan de bestuurders van de gestichten en koloniën, in § 6 van art. 9 vermeld, schijnt niet noodig. Die bestuurders hebben niet zulk belang bij de zaak, dat zij ter bevordering van de rechten der onder hun bestuur verpleegden *uit eigen hoofde* voor dezen zouden moeten optreden in geschillen over de inschrijving voor de schutterij. Intusschen geeft het slot van § 4 van art. 18 hun de gelegenheid, de belangen van die verpleegden bij Gedeputeerde Staten of bij den Koning te doen gelden, wanneer zij daartoe door hen zijn aangezoekt.

Aan den burgemeester is evenzeer het recht van reclame verleend, opdat er in gevallen, waarin belanghebbenden geen gebruik van dat recht maken, een middel zij tot verbetering van inschrijvingen, die blijken verkeerdelijk of ten onrechte te zijn geschied of gehandhaafd, of om een inschrijving of vernieuwde inschrijving te bevorderen, welk bezwaar bij burgemeester en wethouders ontmoet. De aan den burgemeester toegekende bevoegdheid van reclame bij Gedeputeerde Staten kan ook leiden tot regelmatige oplossing van geschillen, die over de plaats van inschrijving kunnen rijzen tusschen de besturen van twee of meer gemeenten.

Ook 's Konings commissaris moet bevoegd zijn om, kan hij zich niet met de uitspraak van Gedeputeerde Staten vereenigen, 's Konings beslissing in te roepen. Hierdoor zal eenvormige toepassing der wet worden bevorderd.

Er is geen reden, waarom, geschiedde de aangifte ter inschrijving door een gemachtigde, uitsluitend aan dezen de bevoegdheid van reclame of appèl zou zijn toe te kennen. Ieder ander gemachtigde moet daardoor bevoegd zijn, om het even door wien de aangifte ter inschrijving gedaan werd. Het slot der laatste paragraaf van het artikel stelt dit buiten twijfel.

HOOFDSTUK III.

VAN VRIJSTELLING, ONTHEFFING EN UITSLUITING VAN DEN DIENST.

Wegens de tweeledige taak, door de Grondwet aan de schutterijen opgelegd — verdediging des Vaderlands en behoud der inwendige rust — is verschil in den te verleenen vrijdom van dienst onvermijdelijk. Er zijn redenen, die gelden voor vrijdom van dienst in het algemeen, zoowel in tijden van gevaar en oorlog als in tijd van vrede; doch er zijn ook redenen, die, al zijn ze in tijd van vrede gewettigd, niet in aanmerking behooren te komen, wanneer de vrede bedreigd wordt of gestoord is en alles moet worden ingespannen om het Vaderland te verdedigen, of om, zoo elders krijg gevoerd wordt of oorlog dreigt, den vaderlandschen bodem voor schending zijner onzijdigheid te bewaren.

Vandaar dat, terwijl de artt. 19, 23 en 24 vrijdom van dienst in den vorm van algeheele vrijstelling of van voorwaardelijke ontheffing toekennen voor tijd van vrede en voor tijden van gevaar en oorlog, de ontheffingen, in art. 25 vermeld, alleen gelden voor tijd van vrede.

De vrijstellingen, bij de wet van 1827 toegekend, kunnen of moeten deels, 't zij bij wijze van vrijstelling, 't zij bij wijze van ontheffing, behouden blijven, deels behooren zij te vervallen. Daarentegen is het in het algemeen belang noodig, dat eenige uitbreiding aan den vrijdom van den schutterlijken dienst worde gegeven.

Vrijstelling wegens gemis van de gevorderde lengte en wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken is onvermijdelijk; het bepaalde onder de letters *a* en *b* van art. 3 der wet van 1827 moet alzoo in hoofdzaak worden bijbehouden. De onder *c* van dat wetsartikel bedoelde reden van vrijstelling moet vervallen, vermits het daar voor genezing vatbare ziekten of gebreken geldt, die wel er toe kunnen leiden, dat de belanghebbenden tijdelijk, zoolang de ziekte of het gebrek tot dienst buiten staat stelt, door den commandant krachtens art. 145 van het ontwerp van deelneming aan den dienst worden vrijgelaten, maar een finale vrijstelling niet kunnen wettigen.

De vrijstelling, onder *d* en *f* van art. 3 der wet van 1827 toegekend, is in het ontwerp (art. 23 § 1 *e* en *f*) overgenomen in den vorm van ontheffing.

De vrijstelling, onder *e* van art. 3 der wet genoemd, is met eenige uitbreiding bij wijze van ontheffing in tijd van vrede behouden bij art. 25 § 1 *b*. De belangen van het onderwijs vorderen die ontheffing.

De vrijstelling, onder *g* en *h* van art. 3 der wet van 1827 vermeld, is evenzeer in den vorm van ontheffing bij art. 24 van het ontwerp gehandhaafd.

De vrijstelling, onder *i* van art. 3 der wet van 1827 bedoeld, behoefde in

het ontwerp geen plaats te vinden, omdat zij, die in krijgsdienst zijn, zoolang dit het geval is, niet schutterplichtig zijn.

Voor de vrijstelling, onder *k*, *l* en *m* van genoemd wetsartikel vermeld, bestaat geen genoegzame grond. Broederdienst (letter *k*) kan in het stelsel, dat bij deze wetsvoordracht ten aanzien van den dienstplicht is aangenomen, evenmin in tijden van gevaar en oorlog als in tijd van vrede in aanmerking komen voor vrijdom van dienst.

Zij, die tot den dienst der nachtwacht zijn aangesteld (*l* van art. 3 der wet van 1827) kunnen in tijd van vrede bezwaarlijk tot schutterlijken dienst worden verplicht. De hun volgens art. 25 § 1 *e*, van het ontwerp te verleenen dienstonthefving behoort intusschen slechts te worden toegekend voor zoover zij als dienaren van politie ingevolgt art. 191, derde en vierde zinsneden, der wet van 29 Juni 1851 (*Staatsblad* n°. 85) aangesteld en alzoo in vasten dienst zijn.

De vrijstelling van hen, die tot den dienst der brandwachten en brandspuiten zijn aangesteld, verdient geen bestendiging. Blijkens de ondervinding kan zij aanleiding geven tot misbruiken, nadeelig voor den dienst der schutterij. Noodzakelijk is ze niet in het publiek belang, omdat het voor den brandweerdienst vereischte personeel, hetzij dat verkregen wordt door aanstelling van gemeentewege van vaste bedienden of door het vorderen van persoonlijke diensten overeenkomstig de artt. 192 en 193 der gemeentewet, wel zóódanig zal zijn samen te stellen, dat, mocht al eens de schutterlijke dienst van hen, die tot de brandweer behooren, samen vallen met den brandweerdienst, het gemis van de schutterplichtigen geen wezenlijk bezwaar kan opleveren voor laatstbedoelden dienst.

Voor de vrijstelling van lijf- en huisbedienden (*m*, 1° van art. 3 der wet van 1827) bestaat mede geen grond.

De vrijstelling der bedeelden uit armenkassen (*m*, 2° van dat artikel) is een aanmoediging om in den openbaren onderstand te deelen, zoo daaraan ontheffing van een last verbonden is.

Afdeeling I. Van vrijstelling van den dienst.

Art. 19. De regel, sinds 1861 ten aanzien van de militie geldende, om geen tijdelijke vrijstelling te verleenen, wordt bij dit artikel ook voor de schutterijen voorgesteld.

a. Het hier aangewezen minimum van lengte is gelijk aan dat, bij de militiewet van 1861 voorgeschreven en ook bij het wetsontwerp betreffende de militie voorgedragen. Er schijnt geen reden te bestaan om ten deze onderscheid te maken tusschen den militie- en den schutterplichtige. Hiervoor is te minder grond, omdat voor de schutterij het onderzoek der lengte in elk geval eenige maanden, zoo al niet eenige jaren later geschiedt dan dat voor de militie.

b. Vrijstelling op grond van ziekelijke gesteldheid of gebreken behoort, wat de schutterlijke dienst betreft, slechts te worden toegekend, wanneer de ziekte of het gebrek voor genezing niet vatbaar geoordeeld wordt. Laat het stelsel van onderlinge afscheiding der jaarlijksche lichten, in den geest der Grondwet bij de militiewet van 1861 aangenomen, en dat van een bepaalde sterkte der militie aanwijzing tot den militiedienst niet toe van lichamelijk ongeschikten, ten einde later, na hunne inlijving, hunne genezing in 's Rijks militaire ziekeninrichtingen te beproeven, met betrekking tot de schutterplichtigen kan de aanwijzing tot den dienst van tijdelijk ongeschikten geen bezwaar opleveren, wanneer, zooals wordt voorgesteld, de sterkte der schutterij in elke gemeente niet vooraf bepaald, maar aangewezen wordt door het cijfer der mannelijke ingezetenen van 20—30 jaren, die niet vallen in de termen van vrijstelling, ontheffing of uitsluiting. Aanwijzing tot den dienst of vrijstelling van den een kan geen invloed uitoefenen op den dienstplicht van den ander.

Het is dus de bedoeling, dat art. 19 *b* alleen worde toegepast op hen, van wie met grond kan worden verwacht, dat zij gedurende den geheelen schutterplichtigen leeftijd lichamelijk ongeschikt zullen blijven voor den dienst bij de schut-

terijen. De regelen, voor het geneeskundig onderzoek van schutterplichtigen te stellen, zullen dan ook, met het oog hierop, moeten afwijken van die, welke voor het geneeskundig onderzoek van militieplichtigen zijn voor te schrijven.

c. Uit het stelsel dezer wetsvoordracht, dat de tijd na het voleindigen van het 18de levensjaar in krijgs- of schutterlijken dienst doorgebracht, in mindering komt van den verplichten diensttijd, vloeit vanzelf voort, dat hij, die minstens tien jaren bij de krijgsmacht of bij de schutterij heeft gediend, recht heeft om van verderen schutterlijken dienst finaal vrijgesteld of met het einde van het jaar uit den dienst ontslagen te worden.

De bepaling is noodig, omdat het geval zich kan voordoen, dat iemand schutterplichtig of opnieuw schutterplichtig wordt nadat hij reeds tien jaren gediend heeft. Wierd zoodanig iemand nog tot dienst bij de schutterij verplicht, zijn dienst zou in den regel slechts van zeer korten duur zijn, daar hij, volgens het ontwerp, recht op ontslag heeft met het einde van het jaar, waarin hij zijn 30ste jaar heeft volbracht. Wenscht hij, niettegenstaande de vervulde tienjarige dienst, deel uit te maken van de schutterij zijner woonplaats, art. 4 geeft de gelegenheid tot bevrediging van dat verlangen.

Art. 20. § 3. Om dezelfde redenen, waarom tot het doen van aangifte of opgaaf ter inschrijving van schutterplichtigen vader, moeder, voogd, curator, bewindvoerder en bestuurders van gestichten en weldadigheidskoloniën zijn aangewezen, behoort ook aan dezen de bevoegdheid te worden gegeven tot het aanvragen van vrijstelling ten behoeve van hen, wier inschrijving door hen is of kon worden bevorderd. Vooral de personen, in § 6 van art. 9 bedoeld, zullen in den regel buiten staat zijn, zelf tijdig te zorgen voor het doen gelden hunner redenen van vrijstelling.

§ 4. Vrijstelling moet ook door een gemachtigde kunnen worden gevraagd in geval persoonlijke verschijning van de schutterplichtigen voor de commissie niet vereischt wordt.

§ 5. Het bij Gedeputeerde Staten of bij den Koning aanhangig zijn van de vraag, of iemand al dan niet aan inschrijving onderworpen is, behoeft niet te leiden tot verdaging van de uitspraak der commissie omtrent den dienstplicht van ingeschrevenen voor de schutterij. Van het indienen van bezwaren betreffende de inschrijving zou anders al licht misbruik kunnen worden gemaakt, ten einde de afdoening van zaken, bijv. de inlijving bij de schutterij, noodeloos te vertragen. Wordt bij de einduitspraak beslist, dat geen inschrijvingsplicht bestond, dan zal hij, wien deze beslissing betreft, van het inschrijvingsregister worden afgevoerd. Hiermede zal vanzelf de uitspraak omtrent den dienstplicht hare reden van bestaan verliezen.

Zoolang geen einduitspraak is gedaan over den inschrijvingsplicht, wordt de tot den dienst aangewezen of de onthevene krachtens art. 25, omtrent wiens inschrijving bezwaren zijn ingebracht bij Gedeputeerde Staten of beroep is ingesteld bij den Koning, ingevolge § 2 van art. 68 niet bij de schutterij ingelijfd. Hij kan mitsdien in geen geval nadeel ondervinden tengevolge van den voortgang, dien zijn zaak bij de commissie voor de schutterij had. Daarom is de bepaling voorgesteld, dat de aanvraag om vrijstelling moet worden gedaan, als ware er geen geschil over den inschrijvingsplicht.

Art. 24. § 1. Om vrijstelling te bekomen wegens gemis van de vereischte lengte of wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, is het niet genoeg, dat men voor de commissie verschijne, men moet zich ook aan het vereischte onderzoek onderwerpen. Bij het onderzoek van gebreken aan het gezichtsvermogen heeft de toepassing van het te dien aanzien bestaande voorschrift wel eens bezwaar ontmoet.

§ 2. Onderzoek op de plaats van het verblijf kan alleen in aanmerking komen, wanneer vrijstelling gevraagd wordt wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, en kan slechts geschieden zoo de schutterplichtige zijn verblijf binnen het Rijk in Europa heeft. Dat onderzoek wordt niet, zooals ten aanzien van de personen, in § c—f van art. 41 vermeld, ambtshalve bevolen, maar moet door of vanwege den schutterplichtige worden verzocht.

§ 3. Buiten het hier omschreven geval is het niet raadzaam vrijstelling op grond van art. 19b te verleenen op overlegging van attesten of getuigschriften van geneeskundigen.

Voor de overlegging van de verklaring, in deze paragraaf bedoeld, moet vanwege den belanghebbende worden gezorgd, in tegenstelling aan wat voor de personen, in § 1 c—f van art. 41 genoemd, geldt. Op de verklaring is art. 6 van toepassing.

Afdeling II. Van ontheffing van den dienst.

Art. 23. § 1 a, b en c. Wegens den aard der hiervermelde betrekkingen kan het vorderen van schutterlijken dienst niet in aanmerking komen. Wat de burgemeesters aangaat, is de ontheffing overigens het gevolg van art. 64 der wet van 29 Juni 1851 (*Staatsblad* n°. 85).

d. De auditeur bij den schuttersraad is als zoodanig geen lid der schutterij. Uit den aard zijner functie, als belast met het openbaar ministerie bij den schuttersraad, volgt, dat hij buiten de gelederen der schutterij behoort te blijven. Onder de wet van 1827 is meermalen belemmering ondervonden in de keus van personen voor de betrekking van auditeur, doordien zij den dienstplicht bij de schutterij niet opheft. Men was om deze reden verplicht, hen, die leden waren van de schutterij en niet wenschten of niet in de gelegenheid waren gebruik te maken van het middel van nummervwisseling, buiten aanmerking te laten en daardoor soms genoodzaakt de toevlucht te nemen tot personen, die niet gezegd konden worden in alle opzichten de noodige eigenschappen te bezitten voor het auditeursambt, waartoe vooral rechtskennis een vereischte is. Door toekenning van dienstontheffing aan de auditeurs bij de schuttersraden zal deze belemmering worden weggenomen.

e en f. Evenals bij de militie ontheffing van dienst aan de hier bedoelde personen wordt verleend, schijnen zij ook van den dienst bij de schutterij te moeten worden ontheven. Omtrent het bewijs van het bestaan der reden van ontheffing zullen, krachtens art. 27 § 1 b en § 3, gelijke voorschriften te geven en bepalingen te maken zijn, als voor de toepassing der ontheffing ingevolge de militiewet zullen gelden.

§ 2. De ontheffing behoort te vervallen met het ophouden van de reden, die tot het verleenen er van geleid heeft. Daarom wordt aan de onthevenen de verplichting opgelegd, van het vervallen dier reden aangifte te doen bij den burgemeester. Deze verplichting houdt op met het intreden van het 31ste levensjaar; haar uit te strekken tot den tijd, die verloopt tusschen dit tijdstip en 31 December van het jaar, waarin de leeftijd van 30 jaren werd volbracht, zou zoowel voor de belanghebbenden als voor de autoriteiten noodeloos tot omslag en bemoeiing leiden. Voor hen, die door het vervallen der reden van ontheffing dienstplichtig zouden worden, ware de te vervullen dienstdiend van te korten duur, om inlijving bij de schutterij met al de gevolgen van dien te wettigen.

Een controle ten aanzien van het al of niet vervullen van bovenvermelde verplichting zal in den regel niet moeilijk wezen; zij wordt uitgeoefend niet alleen door den burgemeester, maar, volgens art. 69, ook door de commissie voor de schutterij, die, bij twijfel, bevoegd is overlegging te vorderen van het bewijs, dat de reden van ontheffing nog bestaat.

Ontheffing voor een bepaalden tijd, bijv. voor een jaar, te verleenen, zooals in zake de militie geschiedt, kan voor de schutterij, waarbij het aantal onthevenen niet onaanzienlijk zal zijn, niet worden aanbevolen; zij zou voor de autoriteiten en voor belanghebbenden tot veel omslag en last leiden, en tevens medebrengen, dat sommigen langer van den dienst bevrijd bleven dan noodig is; de ontheffing toch verliest hare reden van bestaan op het oogenblik dat de onthevene uit het ambt of de betrekking, op grond waarvan in het algemeen belang de ontheffing is toegekend, ontslagen is of opgehouden heeft student in de godgeleerdheid te zijn in den zin van art. 23, § 1 f.

§ 4. Omtrent den schutterplichtige, voor wien de reden der hem verleende ontheffing is vervallen, of die in gebreke is gebleven, overeenkomstig de vordering van de commissie, het voortdurend bestaan der reden van ontheffing te bewijzen, wordt volgens art. 70 door de commissie voor de schutterij in hare eerstvolgende gewone of buitengewone zitting nader uitspraak gedaan. Vandaar het voorschrift, dat van de aangifte door den burgemeester kennis wordt gegeven aan die commissie. De schutterplichtige, toch, kan uit anderen hoofde recht op ontheffing hebben of in de termen van vrijstelling verkeerden. Voor zoover de reden van vrijstelling of de andere reden van ontheffing reeds bestond tijdens de toepassing van art. 23, was er voor den belanghebbende, juist wegens de toepasselijkheid van dat artikel, geen aanleiding om op anderen grond ontheffing te vragen of om redenen van vrijstelling te doen gelden. Heeft hij, wiens reden van ontheffing vervallen is, uit anderen hoofde geen aanspraak op ontheffing en evenmin eenige reden van vrijstelling, of wordt door of voor hem in de daartoe aangewezen zitting der commissie geen vrijstelling of ontheffing gevraagd, dan wordt hij, behoudens het bepaalde bij art. 28, tot den dienst gedesigneerd en op de gewone wijze bij de schutterij ingelijfd.

Art. 24. Is in overeenstemming met art. 3 *g* en *h* der wet van 1827.

De ontheffing uit te strekken tot alle eervol ontslagen schutterofficieren komt niet wenschelijk voor, wegens het misbruik, dat van een benoeming tot officier, op jeugdigen leeftijd verkregen, zou kunnen worden gemaakt, wanneer aan eervol ontslag in het algemeen vrijdom van verderen schutterlijken dienst waren verbonden.

Zij, die bij de invoering der nieuwe wet den rang van officier bij een schutterij hier te lande bekleedden en niet opnieuw tot officier werden benoemd, hebben in billijkheid evenzeer aanspraak op ontheffing. Men kan hen niet wel verplichten, bij de volgens de nieuwe wet georganiseerde schutterijen in een lageren rang te dienen.

Het behoeft nauwelijks opmerking, dat de woorden „bij de schutterij benoemd”, in § 2 voorkomende, er niet toe zullen leiden, den onthevene te benoemen tot officier bij een ander schutterkorps dan dat, waartoe de schutterij zijner woonplaats behoort. Het opleggen van de verplichting om bij een schutterkorps, waaraan die woonplaats geheel vreemd is, als officier op te treden, ligt niet in de bedoeling.

§ 3 vindt hare toelichting in het medegedeelde ten aanzien van § 4 van art. 23. De bepaling, dat, is de schutterij mobiel verklaard, de weigering ter kennis wordt gebracht van Gedeputeerde Staten, houdt verband met de artt. 158 en volgende.

Art. 120 bedreigt straf, in geval de aanneming der benoeming geweigerd is zonder geldige reden.

Art. 25. Voor de schutterplichtigen, in dit artikel vermeld, behoort de ontheffing slechts verleend te worden voor tijd van vrede. Bij gevaar en oorlog is in het waarnemen der betrekkingen en bedieningen, in § 1 *b—h* genoemd, ten aanzien van hen, die aan den dienst ter verdediging des Vaderlands moeten deelnemen, op andere wijze te voorzien. Bij beperking van den schutterplicht tot den 30jarigen leeftijd zullen overigens wel de meeste der in art. 25 vermelde ambtenaren en bedienenden dien leeftijd hebben overschreden en zal alzoo geen voorziening in het waarnemen hunner betrekking worden vereischt als gevolg van deze wet. Bovendien blijven de krachtens dat artikel onthevenen in het genot der ontheffing, zoolang de schutterij niet mobiel is verklaard; daarom zijn zij in art. 148 van de daar bedoelde buitengewone oefeningen uitgezonderd. Volgens art. 151 § 1 *b* kunnen zij wijders ook na mobielverklaring van de schutterijen tot nadere beschikking in de gemeenten, waar zij voor de schutterij zijn ingeschreven, worden achtergelaten. Door deze bevoegdheid is de Regeering bij machte, *casu quo* rekening te houden met de eischen zoowel van den openbaren dienst en orde, als van de instellingen en inrichtingen, waaraan de onthevenen zijn verbonden.

§ 1 a. De ontheffing van hen, die hun dienstitijd bij de zeemilitie volbracht en een behoorlijk paspoort bekomen hebben, houdt verband met art. 172 van het ontwerp-militiewet.

b. Voor ontheffing van hen, die aan het hoofd eener school voor lager onderwijs staan, schijnt niet minder reden aanwezig te zijn dan voor die van de hoogleraren, lectoren en leeraren bij het hooger en middelbaar onderwijs.

c. Deze ambtenaren en bedienden kunnen in tijd van vrede in hun werkring niet worden gemist zonder stoornis in den dienst der inrichtingen, bij welke zij werkzaam zijn. De noodzakelijkheid deed zich reeds meermalen gevoelen om ambtenaren en bedienden der posterijen en van den rijkstelegraaf van wapenoefeningen en anderen schutterdienst tijdelijk vrij te laten, zonder dat die maatregel, door het publiek belang geboden, grond vond in de wet.

d. De eischen van den actieven dienst der spoorwegen maken dezen reden van ontheffing noodig.

De bepaling, dat de bedieningen, ter zake waarvan ontheffing kan worden verleend, van Regeeringswege worden aangewezen, zal noodelooze uitbreiding van den vrijdom voorkomen.

e. De hier vermelde personen zijn reeds door hunne betrekking tot handhaving van de inwendige rust, orde en veiligheid geroepen. Tweederlei dienst tot hetzelfde doel kan niet worden gevorderd.

f. Te dezen aanzien geldt hetgeen hierboven met betrekking tot de post- en telegraafbeambten is opgegeven.

Onder andere vaste beambten in de gevangenissen" zijn te rangschikken de adjunctdirecteurs en adjunctcipiers, die geroepen kunnen zijn den directeur of cipier tijdelijk te vervangen, niet de onderwijzers, voor zoover zij niet vallen in § 1 b van het artikel, noch de boodschaploopers, aan de gevangenissen verbonden.

g. De ontheffing van de hier bedoelde beambten en bedienden wordt in het algemeen belang gevorderd. Krankzinnigen kunnen geen oogenblik aan zichzelf worden overgelaten. Het is een voorname eisch van goede verpleging, dat in de zalen, tuinen en open plaatsen steeds een genoegzaam aantal bedienden aanwezig zij ter uitoefening van onafgebroken toezicht. Reeds nu is het moeilijk, geschikt en krachtig dienstponeel voor den dienst in krankzinnigengestichten te vinden. Daarom is het wenschelijk, de bedienden in die gestichten niet aan hun werkring te onttrekken.

h. De van overheidswege aangestelde loodsen, hulploodsen en loodskweekelingen behooren niet dan bij hooge noodzakelijkheid aan den loodsdienst te worden onttrokken.

i. De hier bedoelde personen zijn bij de wet van 1827 niet vrijgesteld. Toch kunnen zij, voortdurend afwezig, geen schutterdienst verrichten. Waren zij daartoe gehouden, de zee- en de binnenvaart en de visscherij zouden een gevoelig verlies in personeel blijven ondervinden, in meerdere mate zelfs dan nu, wanneer de schutterlijke dienstplicht op jeugdiger leeftijd aanvangt en de dienstregeling meer van de schutterplichtigen vordert. Voor deze laatsten ging wijders het middel van bestaan verloren, dat zij voor hen en de gezinnen, waartoe zij behooren, uitsluitend vinden in de uitoefening van hun beroep, dat hunne afwezigheid medebrengt.

j. Het ligt in den aard der zaak, dat deze personen, zoolang zij zich in de hier bedoelde koloniën of gestichten bevinden, tot geen schutterdienst gebezigd kunnen worden. Vandaar dat bij art. 26 hunne ontheffing niet, zooals in andere gevallen, afhankelijk is gesteld van een door of voor hen gedane aanvraag, maar bepaald is, dat ze ambtshalve wordt verleend.

Hebben zij de kolonie of het gesticht verlaten, dan is er geen reden om hen van den schutterlijken dienst uit te sluiten, enkel en alleen omdat zij gedurende eenigen tijd in een weldadigheidskolonie verpleegd of in een bedelaarsgesticht opgenomen zijn geweest. Is toelating van den een of den ander in de gelederen der schutterij niet raadzaam, dan kan art. 145 worden toegepast.

§ 2. Vermits de ontheffing beperkt is tot tijd van vrede, wordt hare werking slechts geschorst door de mobilverklaring der schutterijen en blijft de werking geschorst zoolang de schutterij mobil is. De krachtens art. 25 onthevenen moeten reeds in tijd van vrede bij de schutterij worden ingelijfd, opdat zij op het oogenblik der mobilverklaring leden zouden zijn van de schutterijen in den zin der wet en mitsdien onderworpen aan alle hare bepalingen, de mobiele schutterij betreffende, voor zoover te hunnen aanzien geen uitzondering bij of krachtens de wet is gemaakt.

§ 3. Om dezelfde reden als in de toelichting van § 2 van art. 23 is vermeld, behooren de onder *b—j* van art. 25 genoemde schutterplichtigen (ten aanzien van die onder *a* vermeld, kan van het vervallen der reden van ontheffing geen sprake zijn), slechts van dienst te zijn ontheven zoolang de reden hunner ontheffing bestaat. Heeft die reden opgehouden te bestaan, dan is daarvan door hen aangifte te doen, opdat te hunnen aanzien gehandeld kunne worden in den zin aangeduid in de toelichting van § 4 van art. 23. Zoolang de krachtens art. 25 verleende ontheffing duurt, zal in den regel niet om andere redenen ontheffing gevraagd of vrijstelling uitgelokt worden, al bestaat daarvoor, wegens de beperking der ontheffing tot tijd van vrede, meer aanleiding dan in het geval van art. 23.

Art. 26. Hetgeen ter toelichting van art. 20 is gezegd, geldt ook voor dit artikel.

§ 5 vindt hare verklaring in de toelichting van § 1 *j* van art. 25 en in § 2 van art. 27.

Art. 27. De voorschriften en bepalingen, in § 1 *b* en § 3 van dit artikel bedoeld, zullen dezelfde kunnen zijn, welke voor de ontheffing van den militiedienst gegeven en gemaakt zijn of worden.

§ 2 vindt hare verklaring in de toelichting van § 1 *j* van art. 25 en in § 5 van art. 26.

Ten einde behoorlijk onderzoek der bewijsstukken, op grond waarvan vrijstelling krachtens art. 19c of ontheffing wordt gevraagd, aan de commissie voor de schutterij mogelijk te maken, kan, op het voetspoor van wat nu voor de uitvoering der militiewet geldt, een voorschrift noodig zijn tot het overleggen van die bewijsstukken een paar dagen voor de opening van de zitting der commissie. § 4 van het artikel geeft daartoe, evenals § 2 van art. 22, de bevoegdheid. Inlevering overeenkomstig bedoeld voorschrift van de vereischte bewijsstukken is slechts een maatregel van orde en ontheft de belanghebbenden in geen geval van de verplichting om te zijner tijd hunne redenen van vrijstelling of ontheffing bij de commissie zelve in te brengen of te doen inbrengen. Wordt dit verzuimd, dan moeten de tot den dienst aangewezenen in den zin van art. 67 § 1a geacht worden geen reden van vrijstelling of ontheffing bij de commissie te hebben doen gelden. Uitzondering hierop maken evenwel de personen, in art. 25 § 1j omschreven, omdat deze ambtshalve van den dienst worden ontheven en derhalve niet zelf aanvraag om ontheffing behoeven te doen.

Afdeeling III. Van uitsluiting van den dienst.

Art. 28. De veroordeelingen en gevallen, in dit artikel genoemd, zijn dezelfde, welke voor uitsluiting van den dienst der militia worden voorgesteld bij het ontwerp van wet tot regeling van de nationale militia.

De artt. 38 *f* en 39 *f* geven gelegenheid, ook hen uit de schutterlijke geleederen te weren, die na hunne aanwijzing tot den dienst of hunne dienstonthefing al zijn ze reeds ingelijfd, in de termen van uitsluiting zijn gekomen.

Geldt het iemand, die vrijwillig bij de schutterij dient, dan wordt zijn toelating als zoodanig ingetrokken of, is hij officier, hem door den Koning ontslag verleend.

HOOFDSTUK IV.

VAN VERANDERING VAN WOONPLAATS, OVERGANG IN MILITAIREN
DIENST EN VERLIES VAN INGEZETENSCHAP.

Hetgeen door den schutterplichtige in geval van verandering van woonplaats is in acht te nemen en de gevolgen van woonplaatsverandering met opzicht tot de vervulling van den dienstplicht zijn door art. 27 der wet van 1827 niet voldoende geregeld. Wel heeft men getracht daaraan zooveel mogelijk door administratieve voorschriften te gemoet te komen, maar ook deze hebben niet belet, dat door verandering van woonplaats onttrekking aan den dienst plaats vond. In de gebleken leemten zal, naar de Regeering meent, door de bepalingen van dit hoofdstuk voldoende voorzien zijn.

Art. 29. Onder „elk ingeschrevene” valt ook de persoon, in art. 16 bedoeld.

Voor hen, die op grond van art. 19 vrijgesteld, of krachtens art. 28 van den dienst uitgesloten zijn, ware kennisgeving van woonplaatsverandering een doellose formaliteit.

Voor hen, die vrijwillig bij de schutterij dienen, is in geval van woonplaatsverandering bij art. 4 voorzien. De reden, waarom voor dezen een bijzondere bepaling in de wet noodig is, is in de toelichting van dat artikel opgegeven.

Voor de niet ingelijfd en bij de schutterij strekt de verplichting tot kennisgeving zich slechts uit tot het 30ste jaar, niet, zooals voor de ingelijfd, tot 31 December van het jaar, waarin die leeftijd is volbracht. Wierd ook van de eerste kennisgeving van woonplaatsverandering gevorderd, het zou veelal een doellooze last zijn voor de belanghebbenden en nutteloos het werk der autoriteiten vermeerderen, dewijl, moest inlijving bij de schutterij der nieuwe woonplaats het gevolg zijn van de uitspraak der commissie voor de schutterij, de korte duur van den dienstdag ook hier, evenals het geval zou wezen met de onthevenen, wier reden, van ontheffing na het intreden van het 31ste jaar verviel, die inlijving tot een bloote formaliteit zou terugbrengen.

Aan hen, die hunne woonplaats naar de koloniën of bezittingen des Rijks in andere werelddeelen of naar een vreemd land overbrengen, is mede de verplichting tot kennisgeving opgelegd, omdat anders de vestiging aldaar, waardoor de schutterplicht ophoudt, bij het gemeentebestuur onbekend zou kunnen blijven. In het bepaalde bij § 1 van art. 31 en in de straf, bij art. 210 tegen verzuim der kennisgeving bedreigd, ligt een aansporing tot naleving van het voorschrift, ook bij het ophouden van den schutterplicht.

Voor de in § 4 van art. 29 bedoelden is 't echter doelmatig voorgekomen, de kennisgeving te doen plaats hebben door de daartoe aangewezen autoriteiten, niet door de schutterplichtigen zelf. Deze zouden haar in vele gevallen niet overeenkomstig de voorschriften kunnen doen.

Al is het op het inschrijvingsregister afvoeren en het inschrijven van schutterplichtigen de taak van burgemeester en wethouders, toch is 't raadzaam de kennisgeving, in § 1 vermeld, te laten doen aan den burgemeester. Burgemeester en wethouders kunnen niet permanent vergaderd zijn tot het ontvangen van die kennisgeving, welke meestal mondeling zal geschieden, en tot het afgeven van de bewijzen, in § 2 bedoeld. Om dezelfde reden is bij art. 30 bepaald, dat die bewijzen moeten worden ingeleverd bij den burgemeester der nieuwe woonplaats.

De kennisgeving, in § 4 van art. 29 vermeld, kan evenwel rechtstreeks aan burgemeester en wethouders worden gezonden, evenals het duplicaat-bewijs, waarvan in § 3 wordt gesproken en dat aanleiding zal geven tot inschrijving ambtshalve overeenkomstig § 2 van art. 31, bij niet-naleving van § 1 van art. 30 door den schutterplichtige.

Art. 30. § 1. De bepaling van art. 29, dat de schutterplichtige den dag van zijn voorgenomen vertrek moet opgeven, en dat daarvan melding wordt gemaakt in het bewijs, in § 2 van genoemd artikel bedoeld, staat met de hier voorgestelde tijdsbepaling in verband. Wierd voor het aannemen in de nieuwe woon-

plaats geen tijd bepaald of deze te ruim gesteld, tijdelijke onttrekking aan schutterplicht ware moeilijk tegen te gaan en te controleeren. Bepaling van tijd zal bevorderen, dat de kennisgeving van de voorgenomen woonplaatsverandering niet gedaan wordt voor de leus, maar eerst nadat de schutterplichtige zekerheid heeft aangaande de plaats zijner nieuwe vestiging.

Er is gesproken van „heeft gevestigd”, omdat de schutterplicht in de gemeente, waarvan het voorgenomen vertrek kennis werd gegeven, niet ophoudt met den dag, waarop die kennisgeving geschiedt. Eerst door de werkelijke vestiging elders vervalt de schutterplicht in de verlaten gemeente, om te herleven in de nieuwe woonplaats, wanneer deze binnen het Rijk in Europa is. Daarom wordt in § 1 van art. 31 doorhaling van den schutterplichtige op het inschrijvingsregister der verlaten gemeente als voorwaarde gesteld voor het ophouden der verplichtingen, welke in die gemeente op hem rustten. Uit den aard der zaak moet hier veel worden overgelaten aan oordeelkundige toepassing der wet door burgemeester en wethouders, vooral waar het geldt vertrek naar overzeesche gewesten, van waar niet wel volkomen zekerheid van vestiging verkregen kan worden. In zulk geval zal de vestiging moeten worden aangenomen op grond van de omstandigheden, waaronder het vertrek plaats had. Wettelijk onderscheid tusschen vestiging binnen het Rijk in Europa en daarbuiten verdient ten deze geen aanbeveling; het zou een te gereede gelegenheid aanbieden om zich tijdelijk aan schutterplicht te onttrekken. Hoe men de bepalingen omtrent dit punt ook mocht stellen, onmogelijk ware in alle gevallen te voorzien, die zich kunnen voordoen. Een wettelijke definitie van vestiging in den hier bedoelden zin zou aan goede toepassing der wet meer hinderpalen in den weg leggen, dan zij nut zou stichten. In den regel zullen burgemeester en wethouders wel in de gelegenheid zijn te doen nagaan, of aan een aangifte van voorgenomen vertrek naar een vreemd land of naar onze overzeesche bezittingen al dan niet gevolg is gegeven. Blijkt uit de omstandigheden, dat het vertrek door vestiging elders, of wat daarvoor gehouden moet worden, opgevolgd is, dan zullen zij, overeenkomstig § 4a van art. 30, ambtshalve tot de afvoering van den schutterplichtige op het inschrijvingsregister overgaan. Zijn zij echter buiten machte om zekerheid van de vestiging elders te verkrijgen, en bestaan er redenen om de rechtzinnigheid van de gedane aangifte van vertrek te betwijfelen, dan is het aan den belanghebbende om, wil hij ontheven zijn van schutterplicht, aan te toonen, dat hij zich werkelijk elders gevestigd en dus opgehouden heeft ingezet in den zin van deze wet. Zoolang hieromtrent zinerzijds geen bewijs is geleverd, moet § 1 van art. 31 op hem van toepassing blijven. Bij verschil van gevoelen ten aanzien van het voldoende van dat bewijs, geeft art. 33 de gelegenheid om hoogere beslissing in te roepen.

§ 3. Afvoering van schutterplichtigen, door wie kennisgeving van voorgenomen vertrek naar een andere gemeente des Rijks is gedaan, behoort in geen geval te geschieden dan na ontvangen bericht van inschrijving in de nieuwe woonplaats. Op deze wijze zal men, gesteund door het bepaalde bij § 1 van art. 31, voldoende kunnen waken tegen ontduiking van schutterplicht door woonplaatsverandering.

§ 4a. De woorden „zich hebben vergewist” laten aan burgemeester en wethouders vrijheid in de keuze van de middelen, waardoor zij de juistheid der gedane kennisgeving meenen te moeten nagaan. Zoals hierboven werd opgemerkt, zal in het eene geval die juistheid genoegzaam blijken uit omstandigheden; in het andere geval kan het door den belanghebbende doen overleggen van een bewijs van vestiging elders noodig wezen.

b. Het hier bepaalde staat in verband met § 3b van art. 2.

Art. 31. § 1. Zie de tweede zinsnede der toelichting van § 1 van art. 30.

§ 2. Niettegenstaande het bepaalde bij § 1 moet, in geval een schutterplichtige de bij § 1 van art. 29 voorgeschreven kennisgeving verzuimd of in de nieuwe woonplaats niet voldaan heeft aan § 1 van art. 30, inschrijving ambtshalve in die gemeente kunnen plaats hebben. Het gaat niet aan, hem, van wien gebleken

is, dat hij zich in de gemeente gevestigd heeft, bij voortdurend als schutterplichtige zijner vorige woonplaats te beschouwen enkel en alleen omdat hij verzuimd heeft — een verzuim, waarvoor gegronde redenen van versooning kunnen gelden — de voorgeschreven kennisgevingen in de beide gemeenten of in de nieuwe woonplaats te doen.

Bij inschrijving ambtshalve is ook aan den ingeschrevene kennis te geven met het oog onder anderen op art. 33.

§ 3. Deze bepaling strekt alsmede om tijdelijke ontduiking van dienstplicht tegen te gaan. Terwijl hij die aan § 1 van art. 30 voldaan heeft, in zijn vorige woonplaats van schutterlijken dienst bevrijd is van het oogenblik dat hij daar overeenkomstig § 3 van dat artikel van het inschrijvingsregister is afgevoerd, blijft hij, door wien § 1 van art. 29 of van art. 30 niet is nageleefd, in de verlaten gemeente aan al de dienstverplichtigen onderworpen totdat hij in de nieuwe woonplaats bij de schutterij is ingelijfd. Ook hierin kan voor den dienstplichtigen, die naar een andere gemeente verhuizen, een prikkel gelegen zijn om de voorschriften der wet na te komen.

Art. 32. Art. 22 van het Koninklijk besluit van 28 Juni 1828 (*Staatsblad* n°. 42) vordert ten aanzien van een ieder, die van woonplaats verandert gedurende den tijd dat hij tot een schutterij behoort, een uitspraak van de daar bedoelde commissie, alvorens hij tot volbrenging van zijn diensttijd bij de schutterij der nieuwe woonplaats kan worden ingelijfd. De overige schutterplichtigen, voor zoover zij niet vallen in de uitzonderingen, bij het Koninklijk besluit van 24 Augustus 1873 (*Staatsblad* n°. 124) omschreven, moeten overeenkomstig de artt. 4 en 17 van Zijner Majesteits besluit van 21 Maart 1828 (*Staatsblad* n°. 6) in hunne nieuwe woonplaats worden ingeschreven en, hebben zij de aangifte ter inschrijving tijdig gedaan, naloten. Ook omtrent hen moet daardoor de voormelde commissie uitspraak worden gedaan.

Die bepalingen leiden tot veel omslag; wat eerstbedoelden betreft, bovendien tot noodeloos onderbreken van verplichten dienst.

Door de bepaling, dat de onthevenen de hun toegekende ontheffing in de nieuwe woonplaats behouden, zoolang de reden er van blijft bestaan, en dat zij, die dienstplichtig waren of zouden zijn geweest in de verlaten gemeente, *per se* dienstplichtig zijn in de nieuwe woonplaats en daar ten spoedigste bij de schutterij worden ingelijfd, zal in de bezwaren aan het tegenwoordig stelsel verbonden, zijn voorzien.

§ 1. Brengt de verandering van woonplaats het ophouden mede van de reden, waarom in de vorige woonplaats ontheffing werd verleend, dan moet de schutterplichtige daarvan, onverminderd zijn gehoudenheid tot naleving van § 1 van art. 30, aangifte doen in de nieuwe woonplaats overeenkomstig § 2 van art. 23 of § 3 van art. 25.

Onder „ingeschrevene” is de in art. 16 bedoelde persoon begrepen.

§ 2. Ofschoon ingeschreven in de nieuwe woonplaats, wordt, om de reden in de eerste zinsnede der toelichting van art. 16 vermeld, die persoon, wat de uitspraak omtrent zijn dienstplicht betreft, beschouwd als behoorde hij nog tot de schutterplichtigen zijner vorige woonplaats.

§ 3. Het ontslag uit de schutterij der vorige woonplaats geschiedt eerst *na* inlevering van de daar verstrekte wapening, kleeding- en uitrustingsstukken. Deze voorwaarde is noodig ter verzekering dat de bedoelde voorwerpen worden teruggegeven. Is de schutterplichtige daarin nalatig of weigerachtig, dan vervalt hij in de straf, bij art. 196 § 1 *b* bepaald. Tot toepassing van die straf is het uit den aard der zaak een vereischte, dat het verzuim gepleegd zij tijdens de beklagde nog lid was van de schutterij, ten aanzien van welke het verzuim is begaan. Door de bepaling, dat het ontslag eerst plaats heeft na de inlevering van wapenen enz., is vanzelf uitgemaakt, dat hij, die de inlevering niet heeft gedaan, schuldig is aan een feit, in den zin van art. 269 tijdens zijn lidmaatschap van de schutterij bedreven. Te dien aanzien wordt hij alzoo voortdurend als lid der

schutterij van de vorige woonplaats beschouwd, terwijl hij, wat de dienst en verdere schutterplichten aangaat, lid is van de schutterij zijner nieuwe woonplaats.

§ 4. Hier wordt gesproken van *»behoudens* zijn verplichting tot inlevering, enz." Het ontslag is ten deze mitsdien niet afhankelijk van die inlevering. Bij § 3 geldt het personen, die voortdurend tot schutterlijken dienst verplicht zijn; bij § 4 daarentegen personen, die wegens verlies van ingezetenschap of wegens overgang bij de zee- of landmacht hun dienstplicht bij de schutterij hebben doen ophouden. Tegen het *na ontslag* terughouden van kleeding, uitrusting of wapening wordt bij art. 203 straf bedreigd.

Art. 33. Ook na verkregen dienstontheffing of na inlijving bij de schutterij kunnen geschillen voorkomen omtrent de inschrijving voor de schutterij en het afvoeren van ingeschrevenen op de inschrijvingsregisters. Het artikel geeft de gelegenheid, zulke geschillen, van wier beslissing evenzeer de dienstplicht afhankelijk kan zijn als bij de eerste inschrijving, door Gedeputeerde Staten en in hooger beroep door den Koning te doen beslissen.

Hetgeen ter toelichting van art. 18 is gezegd, is mede op dit artikel van toepassing.

Art. 34. Deze bepaling is noodig, ten einde te voorkomen dat van de bij art. 33 gegeven bevoegdheid gebruik worde gemaakt om de inlijving bij de schutterij te vertragen of om gedurende eenigen tijd van dienst bevrijd te blijven.

HOOFDSTUK V.

VAN DE COMMISSIE VOOR DE SCHUTTERIJ.

Afdeling I. Van de samenstelling der commissie.

Artt. 35 en 36. Art. 15 der wet van 1827 bevat het onbestemde voorschrift, dat de commissie van onderzoek zal bestaan uit twee of meer leden van het plaatselijk bestuur, en dat in de wijze van benoeming, uitoefening van het voorzitterschap en vervanging bij tijdelijke verhindering van voorzitter of leden door reglementaire voorschriften zal worden voorzien. Meer stellige wettelijke voorschriften schijnen noodig. De commissie heeft een gewichtige taak bij de uitvoering en toepassing der wet te vervullen. Ook de samenstelling van den militieraad, aan wien, wat de militie betreft, dezelfde werkzaamheden zijn opgedragen als aan deze commissie in schutterijzaken, is bij de wet geregeld en niet aan voorschriften van uitvoering overgelaten.

De commissie voor de schutterij te doen bestaan uit twee leden, behalve den voorzitter, is voldoende; ook de militieraad telt niet meer leden.

De aard der werkzaamheden van de commissie doet het raadzaam achten, aan den burgemeester of een der wethouders het voorzitterschap op te dragen. De burgemeester komt in de eerste plaats in aanmerking; bij ongesteldheid, afwezigheid of ontstentenis geldt art. 77 der gemeentewet. Dit belet echter niet, dat, bij onderlinge schikking, een der wethouders als voorzitter optrede, al is de burgemeester niet door ongesteldheid verhinderd, of afwezig. Wordt het burgermeesterschap ingevolge de laatste zinsnede van art. 77 van voormelde wet tijdelijk door een raadslid waargenomen en is dat raadslid het volgens art. 36 benoemde, dan moet de benoemde als zoodanig worden vervangen door een ander raadslid, daartoe door den gemeenteraad aangewezen.

Indien in de gemeente geen schutterofficier aanwezig of beschikbaar is, dan moet het lidmaatschap worden opgedragen aan een officier uit een gemeente, wier schutterplichtigen tot hetzelfde korps behooren.

De billijkheid brengt mede, dat die officier een vergoeding erlange voor reizen verblijfkosten, indien de afstand tusschen zijn woonplaats en de plaats, waar de commissie in een andere gemeente zitting houdt, daartoe aanleiding geeft. Vermits die kosten ten laste van de gemeenten komen, wordt het bepalen van het bedrag en van de gevallen, waarin ze verschuldigd zijn, aan de gemeenteraden opgedragen, behoudens goedkeuring van Gedeputeerde Staten. De hier

bedoelde reis- en verblijfkosten zijn uit den aard der zaak ten laste van de gemeente, in wier commissie de rechthebbende officier zitting had.

In het geval, dat hij, omtrent wien uitspraak moet worden gedaan, aan den voorzitter of een der leden van de commissie in bloed- of aanverwantschap, tot den derden graad ingesloten, bestaat, wordt bij §§ 2 en 3 van art. 62 voorzien.

Afdeeling II. Van de werkzaamheden en de bevoegdheid der commissie.

De bevoegdheid en de werkzaamheden der commissie zijn in de wet van 1827 zeer onvoldoende geregeld. Administratieve voorschriften treden in de plaats voor bepalingen, die in de wet ontbreken. Op het voetspoor van wat in de artt 83—96 der militiewet van 1861 voor den militieraad is bepaald, worden bevoegdheid en werkzaamheden der commissie voor de schutterij in deze afdeeling omschreven, zoover de wet die te bepalen heeft. Bij het stellen der artikelen is zooveel mogelijk gevolgd de orde, waarin de bepalingen in het ontwerp van wet tot regeling der nationale militie zijn opgenomen.

Art. 37. Voor de gewone zitting is de maand Mei en voor de buitengewone zittingen zijn September en December aangewezen. Drie zittingen komen voldoende voor, zoowel met het oog op de belangen der schutterplichtigen als ter verzekering van de regelmatige uitvoering der wet. Maandelijksche zittingen, zooals art. 22 van het Koninklijk besluit van 28 Juni 1828 (*Staatsblad* n°. 42) vordert, zouden de werkzaamheden en kosten, aan een zitting verbonden, noodeloos vermeerderen. Het facultatieve van het voorschrift omtrent die maandelijksche zittingen leidt er toe, dat ze in vele gemeenten, waar de schutterij rustende is, niet regelmatig gehouden worden en de behandeling van zaken uitgesteld wordt tot de eerstvolgende gewone zitting. Daarom wordt het houden van drie zittingen, één gewone en twee buitengewone, voor alle gemeenten gebiedend voorgeschreven. De tijdsruimte tusschen de eene en de andere zitting zal in den regel zaken aan de orde stellen, die, nu de rustende schutterijen niet behouden blijven, afdoening eischen.

Bij de aanwijzing van de maanden, waarin de zittingen gehouden moeten worden, is zooveel mogelijk gelet op de werkzaamheden, die voor de gemeentebesturen en anderen uit deze wet, uit de militiewet en andere wettelijke voorschriften voortvloeien. Zoo is Januari bestemd voor de inschrijving voor de militie; Februari voor die van schutterplichtigen; Maart voor de loting voor de militie, het ter visie liggen van de schutterlijke inschrijvingsregisters en de reclames betreffende de inschrijving; in April zal, volgens het wetsontwerp betrekkelijk de militie, de eerste zitting van den militieraad plaats hebben en derhalve ook de bijstand van burgerlijke geneeskundigen en militaire officieren van gezondheid, in of nabij de vergaderplaatsen van de militieraden gevestigd, bij het geneeskundig onderzoek van militieplichtigen worden ingeroepen. Reeds hieruit blijkt, dat de eerste zitting der commissie voor de schutterij niet vroeger dan in Mei kan worden gehouden, zullen geneeskundigen beschikbaar zijn en overigens de gemeentebesturen niet te veel hunne andere werkzaamheden aan die betreffende militie en schutterij moeten achterstellen. In Augustus zal, naar bovenvermeld wetsontwerp, de tweede zitting van den militieraad en in October de aflevering der in te lijven militieplichtigen plaats hebben. Geen dezer twee maanden kan voor een zitting der commissie voor de schutterij in aanmerking komen. Wel is, in de voorgestelde regeling, tusschen de tweede buitengewone zitting en de eerstvolgende gewone zitting dier commissie een tijdsruimte van vier maanden, doch zij wordt door den loop der werkzaamheden geboden.

§ 6. Tot toepassing van deze bevoegdheid zal vooral aanleiding bestaan in geval een schutterplichtige, wiens vrijstelling wegens ziekte of gebreken gevraagd wordt, ter plaatse van zijn verblijf geneeskundig moet worden onderzocht. Uitsstel tot een volgende gewone of buitengewone zitting zou de regelmatige afdoening van zaken te veel vertragen.

§§ 7 en 8. Het geval kan zich voordoen, dat een ingeschrevene voor de schutterij in hechtenis wordt gesteld tusschen het tijdstip, waarop zijn inschrijving

plaats had, en dat, waarop omtrent hem uitspraak zou moeten geschieden, of dat iemand, die vrijgesteld meent te kunnen worden wegens gemis van de vereischte lengte, door ongesteldheid in de onmogelijkheid is, ten bepaalden dage zijne belangen bij de commissie te doen gelden. Het ligt in den aard der zaak, dat de uitspraak in beide gevallen worde aangehouden totdat de reden opgeheven is, die verschijning voor de commissie belette.

Verkeert hij, die zich in hechtenis bevindt, in een der bij art. 28 omschreven gevallen, of wordt dat artikel inmiddels op hem van toepassing, dan is er geen reden om de uitspraak uit te stellen of haar langer te verdagen dan noodig is. De bepaling heeft ten doel, ieder schutterplichtige in de gelegenheid te stellen zijn belangen bij de commissie te doen gelden. Hij, die in hechtenis is, moet geacht worden daartoe buiten staat te zijn. Wordt echter van zijnentwege ten bepaalden tijde vrijstelling op grond van art. 19c of ontheffing gevraagd *en kan deze worden verleend*, dan vervalt het motief, waarom de uitspraak zou zijn aan te houden. Uitstel van de uitspraak ten aanzien van hem, op wien art. 28 van toepassing is of wordt, zou evenzeer noodeloos de afdoening van zaken vertragen.

Onderzoek ter plaatse van het verblijf van hem, voor wien vrijstelling is gevraagd wegens gemis van de vereischte lengte, kan niet worden toegelaten. Is de ziekte, welke hem verhindert voor de commissie te verschijnen, van dien aard, dat zijn herstel niet kan worden verwacht, dan kan door toepassing van § 2 van art. 21 of van § 3 van art. 41 de afdoening der zaak worden bevorderd. Is er echter geen grond om hem wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken van den dienst vrij te stellen of daarvoor ongeschikt te verklaren en verkeert hij niet in de termen van ontheffing of uitsluiting, dan blijft er niet over dan het tijdstip af te wachten, waarop hij voor de commissie zal kunnen komen, ten einde omtrent het al of niet bezitten van gevorderde lengte worde beslist.

Wanneer iemand gedurende zijn hechtenis of zijn ziekte den schutterplichtigen leeftijd overschrijdt, dan moet hij van het inschrijvingsregister worden afgevoerd en behoeft mitsdien te zijnen aanzien geen uitspraak te geschieden, tenzij hij verkeerde in een der gevallen, waarin de schutterplicht niet afhankelijk is van den leeftijd, behoudens het bepaalde bij art. 61 of 162.

Art. 38 en 39. De tijdsruimte tusschen de eene zitting der commissie en de andere maakt het noodig, dat de gewone zitting niet uitsluitend bestemd zij tot het doen van uitspraak omtrent hen, die ingevolge het tweede hoofdstuk voor de schutterij zijn ingeschreven.

c. De onthevenen op grond van art. 25 *a* zijn hier uitgezonderd, omdat te hunnen aanzien geen sprake kan zijn van het vervallen der reden van ontheffing.

d. Evenals in zake de militie, behoort na aanwijzing tot den dienst bij de schutterijen geen vrijstelling of ontheffing te worden verleend om redenen, die te voren bestonden, doch welke men niet heeft doen gelden in de daarvoor bestemde zitting der commissie.

De ingelijfden bij de schutterij, die den vereischten dienstdtijd hebben volbracht, behoeven geen vrijstelling op grond van art. 19 *c* te vragen, omdat zij in gewone tijden, tenzij ze zich tot vrijwilligen schutterlijken dienst verbonden hebben, recht op ontslag hebben met 31 December van het jaar, waarin zij den gevorderden dienstdtijd volbrachten. Dit belet echter niet, dat, is er verschil van gevoelen aangaande de berekening van den vervulden dienstdtijd, en maakt de commandant bezwaar tegen ontslag, de belanghebbende, zoodat bezwaar inmiddels niet langs anderen weg is opgeheven, zijn beweerd recht op vrijstelling in de eerstvolgende gewone zitting der commissie doe gelden en de uitspraak van deze en, in beroep, die van Gedeputeerde Staten en van den Koning inroep.

Art. 40. Een openbare kennisgeving als hier bedoeld is noodig met het oog op de schutterplichtingen, onder *d* van de artt. 38 en 39 vermeld. Hun kan de kennisgeving, waarvan in art. 40 sprake is, niet worden gedaan.

Ook wegens het bepaalde bij § 4 van dit artikel is een openbare kennisgeving voorgesteld.

Art. 41. Door het bepaalde bij de drie laatste paragrafen van dit artikel is de verplichting der schutterplichtigen om persoonlijk voor de commissie te verschijnen, zooveel mogelijk beperkt.

Waar vrijstelling of ontheffing kan worden verleend op bewijsstukken, en deze vanwege de belanghebbenden tijdig waar behoort zijn ingeleverd, waar gehoudenheid om in persoon voor de commissie te komen, niet te billijken.

Ook niet wanneer ontheffing ambtshalve verleend of uitsluiting van den dienst uitgesproken kan of moet worden.

Toch behoort de vrijheid, welke de wet aan de schutterplichtigen laat om al dan niet voor de commissie te verschijnen, de onder *c-f* van § 1 van art. 41 genoemde personen, die niet verkeerden in de gevallen bij *j* van art. 25 of bij art. 28 omschreven, niet te ontheffen van de zorg om *tempore utili* bij de commissie hunne redenen van vrijstelling of ontheffing in te brengen of te doen inbrengen. Inlevering te voren van de staving dier redenen vereischte bewijsstukken treedt niet in de plaats van de vraag om vrijstelling of ontheffing; deze moet immer op het daartoe bepaalde tijdstip door of vanwege den belanghebbende *bij de commissie zelve* zijn gedaan, zal men, in geval van aanwijzing tot den dienst, het recht van beroep niet ingevolge § 1 *a* van art. 67 verbeurd hebben. Te dezen aanzien zij verwezen naar de derde zinsnede der toelichting van art. 27.

De beide laatste paragrafen van art. 41 betreffen slechts de schutterplichtigen onder *c-f* van § 1 van dat artikel vermeld, omdat het daar bepaalde voor de onder *a* en *b* genoemden gevonden wordt in de §§ 2 en 3 van art. 21. Voor laatstbedoelden is het geneeskundig onderzoek ter plaatse van hun verblijf afhankelijk van het daartoe van hunnentwege aan de commissie gedaan verzoek, en moet de verklaring, waarvan in § 3 van art. 21 sprake is, door of vanwege de schutterplichtigen bij de commissie worden ingeleverd. Ten aanzien van eerstbedoelden — de onder *c-f* van art. 41 vermelden — geschieden het geneeskundig onderzoek ter plaatse van het verblijf en het ontbieden van de verklaring, in § 4 van dat artikel besproken, ambtshalve vanwege de commissie, omdat hunne aanwijzing tot den dienst niet wordt uitgesproken dan na geschiktbevinding voor den dienst.

Art. 42. Ofschoon, zooals uit de toelichting van § 5 van art. 10 blijkt, na afloop van een jaar geen inschrijving meer plaats heeft in het register van dat jaar, moeten de inschrijvingsregisters ook van de negen voorafgaande jaren bij de commissie voorhanden zijn, zoowel met het oog op hetgeen haar bij art. 69 wordt opgedragen, als omdat de commissie ten gevolge van het bepaalde bij *c-f* der artt. 38 en 39 uitspraak kan hebben te doen omtrent personen, te wier aanzien reeds vroeger een uitspraak gedaan werd.

Toezending van de registers aan den voorzitter der commissie is noodig, wanneer het voorzitterschap wordt bekleed door een der wethouders, die niet ingevolge art. 77 der gemeentewet met de tijdelijke waarneming van het burgermeesterschap is belast.

Ook tijdens de registers in handen zijn van den voorzitter der commissie of van de commissie kunnen inschrijvingen en aantekeningen in die registers moeten plaats hebben. Door § 2 van het artikel wordt gezorgd, dat in een en ander regelmaat verzekerd zij.

Art. 43. De hier bedoelde personen en allen, die verzuimd hebben de voorgeschreven kennisgevingen of aangiften te doen of op andere wijze hunne verplichtingen niet naleefden, moeten, zoo ze niet ten bepaalden tijde voor de commissie zijn verschenen en evenmin bewezen hebben aanspraak te kunnen maken op vrijstelling of ontheffing van dienst, genoodzaakt kunnen worden, op een anderen dag voor de commissie te verschijnen. Dit is noodig, omdat hunne aanwijzing tot den dienst afhankelijk is van hunne lichamelijke geschiktheid voor den dienst.

Om deze reden is bij de artt. 43, 48, 50, 52 en 55 aan de commissie de bevoegdheid verleend, in de daar omschreven gevallen de schutterplichtigen te doen aanhouden en onder verzekerd geleide voor haar te doen brengen.

Het artikel regelt de uitvoering van het bevel tot aanhouding en waarborgt, dat de gevangenhouding niet langer dure dan noodig is. De bepaling, dat de burgemeester voor de uitvoering van het bevel zorgt, is in de wet opgenomen, omdat het hier niet geldt een besluit, waarop art. 70 der gemeentewet van toepassing is.

Bevindt de schutterplichtige zich tijdelijk in een andere gemeente, dan voor de commissie van welke hij moet worden gebracht, dan geschieden de uitvoering van het bevel en 's mans overbrenging naar laatstbedoelde gemeente door de zorg van den burgemeester der verblijfplaats. Daarom is in § 2 in het algemeen van „den burgemeester” gesproken, zonder aanduiding van gemeente.

De burgemeester zal bij de uitvoering van het bevel moeten letten op de tijdsbepaling, in § 4 vervat, in verband met het door de commissie overeenkomstig § 1 bepaalde tijdstip. Een tijdsruimte van twee dagen, behalve den dag van inbewaringstelling en dien van het onderzoek, schijnt voldoende. De dag, waarop de schutterplichtige aangehouden is, moet gerekend worden die zijner inbewaringstelling te zijn.

De gemeente, in § 5 bedoeld, kan niet wel een andere zijn dan die, waar de schutterplichtige zich bevindt op het tijdstip, waarop in voeding en nachtleger moet worden voorzien. Het geval, dat aanhouding moet plaats hebben in een andere gemeente, dan voor de commissie van welke de schutterplichtige moet worden gebracht, zal zich niet dikwijls voordoen. Daarom schijnt een bepaling omtrent de verrekening der kosten van voeding enz. tusschen de verschillende gemeenten, op of over wier grondgebied de aanhouding en het transport geschieden, eenerzijds, en die, voor de commissie waarvan de aangehoudenen moet worden gebracht, anderzijds, niet noodig. Wegens de moeilijkheden, welke de tarifiering en onderlinge verrekening zouden kunnen opleveren, ware het brengen van de hier bedoelde kosten ten laste van laatstgenoemde gemeente ook niet wenschelijk.

Art. 44. Billijkheid vordert, dat het recht op vrijstelling of opheffing, hetwelk de schutterplichtige zou hebben kunnen doen gelden, ware de aangifte of opgaaf te zijner inschrijving of zijn inschrijving niet verzuimd, niet onherroepelijk te loor ga. Op het voetspoor van wat voor zulke gevallen bij de militiewet is bepaald, wordt voorgesteld, dat recht te handhaven, mits, zooveel ontheffing betreft, de reden nog besta op het tijdstip, waarop de schutterplichtige zijn belangen bij de commissie moet doen gelden.

Hij, die bevonden wordt te verkeeren in een der gevallen bij *a* of *b* van art. 19 voorzien, wordt uit dien hoofde ingevolge art. 60 voor den dienst ongeschikt verklaard. Daarom is in art. 44 slechts gesproken van vrijstelling op grond van *c* van art. 19.

Art. 46. § 1. Hij, die, ten gevolge van verzuimde aangifte ter inschrijving, gedurende eenigen tijd de verplichtingen, welke uit de wet voor hem voortvloeiden, ontdoken heeft, mag in vermindering van dienstdtijd geen premie vinden voor zijn nalatigheid. Daarom wordt bepaald, dat hij, welke ook zijn leeftijd zij, tot tienjarigen dienst gehouden is. Er is echter geen grond om den tijd, welken hij te voren in krijgsof schutterlijken dienst doorbracht, bij de berekening van dien dienstdtijd buiten aanmerking te doen blijven. Bij de wetsvoordracht is van het beginsel uitgegaan, dat in tijd van vrede geen schutterplichtige, door wien of te wiens aanzien een verzuim is gepleegd met betrekking tot de voorgeschreven aangiften, opgaven of kennisgevingen, bij wijze van straf een langer dienstdtijd moet vervullen, dan wanneer het verzuim niet ware begaan. Van den anderen kant is echter gezorgd, dat zulk verzuim, waar het aan den schutterplichtige zelf te wijten is en geacht wordt door hem te kunnen zijn voorkomen, niet tot bekorting van den wettelijken dienstdtijd kan leiden. Om deze reden is bij dit en andere artikelen bepaald, dat de inlijving of indienststelling van den schutterplichtige geschiedt *welke ook zijn leeftijd zij*, mits hij (zie de artt. 61 en 162) dien van 40 jaren niet hebbe volbracht. De op grond van deze bepaling ingelijfde heeft zelfs wegens het bereiken van het 40ste levens-

jaar geen recht op ontslag uit den dienst; hij moet den wettelijken diensttijd vervullen, ongeacht zijn leeftijd.

§ 2. Wanneer op den dienstplichtige zelf de verplichting tot aangifte ter inschrijving niet rustte, maar de aangifte of opgaaf bij de wet aan anderen was opgedragen, of wanneer de niet tijdige inschrijving het gevolg was van verzuim der overheid, dan mag de ambtshalve ingeschrevene niet het slachtoffer zijn van een nalatigheid, waaraan hij geen schuld heeft. In zulke gevallen moet hij het recht op ontslag uit den dienst behouden, dat hij zou hebben gehad, ware te zijnen aanzien geen verzuim begaan.

Maar ook indien hij zelf voor de aangifte ter inschrijving moest zorgen, kunnen omstandigheden van zijn wil onafhankelijk hem in de onmogelijkheid hebben gebracht tijdig en waar behoort zijn inschrijving te bevorderen. De billijkheid eischt, dat de wet een middel aan de hand geve om in dergelijke gevallen hare gestrengheid te temperen. Daarom wordt aan de commissie voor de schutterij en, in hooger beroep, aan Gedeputeerde Staten en aan den Koning de bevoegdheid verleend, den ambtshalve ingeschrevene, wat het tijdstip van ontslag betreft, gelijk te stellen met hem, wiens inschrijving tijdig plaats had.

Art. 47. Zie de derde zinsnede der toelichting van art. 17.

Er is geen noodzakelijkheid om ten aanzien van hem, die bij vergissing in een andere gemeente is ingeschreven, dan waar zijn inschrijving had moeten plaats hebben, een nieuwe uitspraak der commissie voor de schutterij voor te schrijven. De reeds omtrent hem gedane uitspraak kan in stand blijven. De zaak wordt in regelmaat gebracht door afvoering van den ingeschrevene op de schutterlijke registers der gemeente, waar hij ten onrechte ingeschreven werd, en overbrenging van zijn naam op de registers van de gemeente, waar zijn inschrijving had moeten plaats hebben.

Evenmin is het noodig, hem, die bij vergissing vroeger dan in het jaar, waarin de inschrijving had moeten geschieden, ingeschreven en omtrent wien reeds uitspraak gedaan werd, over te brengen op het register van het jaar, waartoe hij anders zou hebben behoord. In het stelsel dezer wetsvoordracht is het geen vereischte, dat allen, die in hetzelfde jaar geboren zijn, in hetzelfde register worden ingeschreven. De inschrijving dient alleen om de schutterplichtigen te kennen en te zorgen, dat omtrent den dienstplicht van ieder hunner uitspraak worde gedaan. Daarom is bepaald, dat inschrijving tusschentijds, 't zij ten gevolge van het ontstaan of herleven van schutterplicht na 1 Januari van het jaar, volgende op dat, waarin men het 20ste jaar volbracht, 't zij ten gevolge van woonplaatsverandering, geschiedt in het laatst opgemaakte inschrijvingsregister, namelijk in dat van het jaar, waarin de inschrijving plaats heeft. In verband hiermede zij verwezen naar de toelichting van § 5 van art. 10.

Art. 49. Ook de schutterplichtige hier bedoeld kan door omstandigheden van zijn wil onafhankelijk in de onmogelijkheid zijn geweest om de voorgeschreven aangifte binnen den bepaalden tijd te doen. In dat geval ware 't niet billijk, hem bij wijze van straf in dienst te houden na het jaar, waarin hij het 31ste jaar intrad. Is er echter voor het verzuim geen aannemelijke grond van verschooning, dan mag het volbrengen van het 30ste levensjaar geen reden van ontslag zijn. Wierd te dien aanzien geen uitzondering gemaakt, de wet zelve zou tijdelijke ontduiking van dienstplicht bevorderen. Vandaar dat met het oog op het laatstbedoelde geval bij § 2 van het artikel wordt bepaald, dat de schutterplichtige het recht op ontslag met 31 December van het jaar, waarin hij zijn 30ste jaar heeft volbracht, verbeurt.

Het bovenstaande strekke mede tot toelichting van de artt. 53 en 57, waarvan de beide laatste paragrafen overeenstemmen met die van art. 49.

Art. 51. Er bestaat geen grond om ten aanzien van den hier bedoelden schutterplichtige af te wijken van de regelen, bij art. 3 voor het ontslag uit den schutterlijken dienst gesteld. In gewone tijden zal hij mitsdien recht op ontslag hebben met den laatsten dag van het jaar, waarin hij of wel den vereischten tienjarigen diensttijd, of wel den ouderdom van 30 jaren volbracht

heeft. De weigering om de benoeming tot officier aan te nemen blijkt immers spoedig na de benoeming; zij kan dus niet gezegd worden onttrekking van dienstplicht ten gevolge te hebben gehad.

Die weigering moet vanzelf er toe leiden, dat de schutterplichtige tot het volbrengen van zijn onvervulden dienstdtijd als *schutter* worde ingelijfd. Dit belet evenwel niet, dat hem na zijn inlijving een rang of graad bij de schutterij worde toegekend. In dit opzicht blijft hij met de andere leden der schutterij gelijk staan en onderworpen aan de bepalingen dezer wet.

Art. 54. § 1. Voor de toepassing van dit en de daarmede in verband staande artikelen maakt het geen verschil, of het stuk door den schutterplichtige zelf, dan wel door een ander met of zonder zijn voorkennis uitgelokt en overgelegd werd. § 3 van art 57 geeft gelegenheid, aan de gestrengheid der wet te gemoet te komen in geval bewezen wordt, dat den schutterplichtige geen schuld te wijten is, of dat hij te goeder trouw gehandeld heeft.

Het artikel geldt ook wanneer de vrijstelling is verleend op grond van de verklaring, in § 3 van art. 21 vermeld, indien die verklaring door of van wege den schutterplichtige is overgelegd als bewijsstuk ter bekoming van vrijstelling uit kracht van art. 19 b.

§ 2. De woorden »voor zoover daartoe aanleiding is gevonden» voorzien in het geval, dat het openbaar ministerie geen grond vindt om de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering toe te passen.

Art. 56. Indien de ten onrechte vrijgestelde of onthevene om een andere reden, dan waarom hem vrijstelling of ontheffing werd verleend, recht heeft op vrijstelling of ontheffing, en dat recht behoorlijk bewezen wordt, dan moet hem vrijstelling of ontheffing worden toegekend. Er is geen grond, hem dat recht te doen verbeuren enkel en alleen omdat de vrijstelling of ontheffing uitgesproken werd wegens een reden, welke ten onrechte was ingeroepen. In den regel zal in zulk geval niet te kwader trouw zijn gehandeld.

Artt. 58 en 59. De vrijgestelden op grond van art. 19 zijn uitgezonderd, omdat zij na de vrijstelling niet meer tot schutterlijken dienst verplicht kunnen worden.

De onthevenen zijn in de artikelen begrepen, omdat zij in het geval kunnen komen dat hunne inlijving of indienststelling noodig wordt.

Op hen, die vrijwillig bij de schutterij dienen, zijn de artikelen niet van toepassing. Zij worden uit den dienst verwijderd ten gevolge van intrekking hunner toelating, of, bekleeden zij den officiersrang, ten gevolge van door den Koning verleend ontslag.

Art. 61. Dit artikel en art. 162 stemmen, ook wat den daarin aangeduiden leeftijd betreft, overeen met hetgeen ten aanzien van nalatige militieplichtigen bij de militiewet is bepaald.

Persoonlijke verschijning van de hier bedoelde schutterplichtigen voor de commissie of voor Gedeputeerde Staten ware volkomen doelloos.

Art. 63. Ofschoon geen bezwaren kunnen worden ingebracht tegen een uitspraak van de commissie, waarbij vrijstelling van dienst is verleend of geweigerd of geschikt- of ongeschiktheid voor den dienst is uitgesproken na overlegging van de verklaring in de laatste paragraaf der artt. 21 en 41 vermeld, behoort dit college in zijn uitspraak evenmin aan die verklaring, als aan het advies der deskundigen, welke de commissie in het onderzoek bijstonden, gebonden te zijn. De beslissing zou anders in werkelijkheid overgebracht worden op hen, die de verklaring hebben afgegeven.

Art. 64. Zie de toelichting van § 5 van art. 20.

Art. 66. Hetgeen ter toelichting van art. 18 is gezegd, geldt mede voor het indienen van bezwaren tegen uitspraken van commissiën voor de schutterij en voor het bij den Koning instellen van beroep tegen uitspraken van Gedeputeerde Staten.

Een tijd van vijf dagen schijnt ook hier voldoende. De uitspraak van de commissie geschiedt in dezelfde gemeente, waar de schutterplichtige zijn gewoon verblijf of zijn woonplaats heeft.

Bij § 1 b wordt den burgemeester bevoegdheid gegeven om bezwaren in te brengen tegen de uitspraak der commissie. In de militiewet is die bevoegdheid toegekend aan den militiecommissaris. Daar zoodanig ambtenaar voor de schutterij niet bestaat, noch behoeft te bestaan, schijnt de burgemeester de aangezeven autoriteit om mede in dit opzicht voor behoorlijke toepassing der wet te waken, ook dan wanneer hij als voorzitter der commissie werkzaam is geweest.

Art. 67. § 1 a. Zie de derde zinsnede der toelichting van art. 27 en de vierde zinsnede van die van art. 41.

c. Is vrijstelling verleend of ongeschikt-verklaring uitgesproken op grond van de hier bedoelde verklaring, dan kan niet wel beroep worden toegelaten. De bestuurders of geneeskundigen van de inrichtingen, in § 3 van art. 21 of § 4 van art. 41 vermeld, zullen, naar men moet onderstellen, blijven volharder bij de door hen reeds afgegeven verklaring.

d. Het recht op deze vrijstelling kan worden bewezen door een uittreksel uit de geboorte-akte. Waar de uitspraak op zulk bewijsstuk rust, kan van beroep kwalijk de rede zijn.

§ 2. Ten aanzien van de vraag, of een schutterplichtige al dan niet na 31 December van het jaar, waarin hij zijn 30ste jaar volbracht, in dienst moet worden gehouden, schijnt de bevoegdheid tot hooger beroep niet te moeten worden beperkt. Daarvoor is te minder grond, wanneer, zooals bij de artt. 68 en 94 wordt voorgesteld, geschillen over de toepassing van de laatste paragraaf van art. 46, 49, 53 of 57 de uitvoering der uitspraak niet beletten.

Art. 68. § 1. Zie, wat de uitzondering betreft, de toelichting van § 2 van art. 67.

§ 2. De woorden »voor zoover het tegendeel niet is bepaald» hebben betrekking op de gevallen, bij art. 34 voorzien. Met de voorgestelde bepaling staat overigens in verband § 3 a de zevende zinsnede van art. 96.

Art. 71. Zie, in verband met dit artikel, de eerste zinsnede der toelichting van art. 16, en de derde tot en met de zesde zinsneden van die van art. 32.

Art. 72. § 1. Een bepaling van gelijke strekking vindt men in art. 96 der militiewet van 1861. Ter verzekering van den geregelden loop der werkzaamheden van de commissie kunnen nog andere voorschriften blijken noodig te zijn dan die, welke de wet zelve bevat, of tot het geven waarvan zij voor bepaalde onderwerpen bevoegdheid verleent aan het uitvoerend gezag.

§ 2. Vermits de wet in art. 42 wijze en tijd bepaalt, waarop de inschrijvingsregisters in handen komen van de commissie, moet zij ook regelen hoe en wanneer ze in die van het gemeentebestuur terugkeeren.

Ze worden teruggezonden aan den burgemeester, omdat deze bij art. 96 belast wordt met het opmaken van de schuttersrol. Daar die rol niets anders bevat dan een naamlijst van de bij de schutterij in te lijven of in dienst te stellen personen, kan de opmaking er van zonder bezwaar geschieden buiten medewerking van de wethouders. Er kunnen bij het samenstellen van de stukken, in art. 96 vermeld, geen vraagpunten rijzen, die een beslissing van het college van burgemeester en wethouders noodig of wenschelijk kunnen maken.

Art. 74. Tusschenkomst van de plaatselijke commissiën voor de schutterij wordt, wanneer de schutterij mobiel is verklaard, ten aanzien van de hier bedoelde personen, die hunne schutterlijke verplichtingen niet hebben nageleefd, niet raadzaam geoordeeld, omdat deze commissiën slechts drie malen per jaar vergaderen en de tijdsruimte tusschen de eene en de andere zitting allicht gelegenheid zou geven tot verdere ontduiking van dienstplicht bij de mobiele schutterij. Bespoedigde afdoeening van zaken zal worden bevorderd, wanneer, zooals bij de artt. 158 en volg. wordt voorgesteld, in de gevallen bij art. 74 vermeld, het onderzoek en de uitspraak opgedragen worden aan Gedeputeerde Staten. Al moge verzuim van aangifte, weigering om de benoeming tot officier aan te nemen of het op ondeugdelijke

attesten of bewijsstukken uitlokken van vrijstelling of ontheffing niet altijd geacht kunnen worden ontduiking van dienstplicht ten doel te hebben, toch ligt in een en ander grond tot het vermoeden, dat dit oogmerk daaraan niet vreemd is in tijden, waarin de schutterijen tot andere dan plaatselijke diensten verplicht zijn.

HOOFDSTUK VI.

VAN HET GENEESKUNDIG ONDERZOEK.

De bepalingen, in dit hoofdstuk vervat, komen in hoofdzaak overeen met die, bij het wetsontwerp betreffende de regeling der nationale militia ten aanzien van het geneeskundig onderzoek voorgesteld.

Is voor het onderzoek van ziekten en gebreken het aan den militieraad toevoegen van een militairen officier van gezondheid, nevens een burgerlijk geneeskundige, raadzaam geoordeeld, dezelfde redenen gelden hiervoor, zoo niet nog in hoogere mate, bij de schutterij. Tot dusver werd in sommige gemeenten met te groote vrijgevigheid in het afkeuren van schutterplichtigen te werk gegaan en, naar het schijnt, het belang van dit onderdeel der volkswapening voor 's lands verdediging niet immer voldoende in het oog gehouden. De militaire officier van gezondheid waardeert uit den aard zijner betrekking meer dan de burgerlijke geneeskundige het gewicht, uit een militair oogpunt aan het keuren van manschappen verbonden.

Het is echter niet mogelijk, voor elke gemeente een militairen officier van gezondheid tot bijstand van de schutterlijke commissie te bestemmen; het militair geneeskundig personeel is daartoe niet toereikend en kan ook niet in die mate worden uitgebreid. Is derhalve in het gebrek, waarop hierboven werd gewezen, niet allerwege te voorzien, in gemeenten, waar militaire bezetting is of zich in de nabijheid bevindt, kan de maatregel goede vruchten dragen.

Waar in dit hoofdstuk en elders in het wetsontwerp gesproken wordt van burgerlijk geneeskundige, wordt hiermede, voor de toepassing dezer wet, verstaan hij die bevoegd is tot uitoefening of wel van de geneeskunst in haren geheelen omvang, of wel van de genees- en heilkunst, of wel van de geneeskunst alleen, behoudens de uitzondering, bij art. 277 voorgesteld ten aanzien van de officieren van gezondheid, bij het in werking treden der wet bij de schutterijen aanwezig.

Het presentiegeld, het vacatiegeld en de reis- en verblijfkosten van de burgerlijke geneeskundigen, waarvan in de artt. 78 en 82 gehandeld wordt, komen, volgens art. 166, ten laste van de gemeenten, waar de schutterplichtigen voor de schutterij zijn ingeschreven. Alleen de reis- en verblijfkosten van de militaire officieren van gezondheid zijn ten laste van het Rijk te brengen.

Terwijl het bedrag der kosten, in art. 78 genoemd, door den gemeenteraad wordt bepaald onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, behoudens beroep op den Koning, indien de gemeenteraad meent dat die goedkeuring ten onrechte bezwaar ontmoet, is bij art. 82 het vaststellen van het bedrag van presentie- en vacatiegeld en van de reis- en verblijfkosten aan Gedeputeerde Staten opgedragen, omdat de regeling, daar bedoeld, voor al de gemeenten der provincie zal gelden. Uit dezen hoofde kan te dien aanzien het recht van beroep bij den Koning, in het eerste geval aan de gemeenteraden verleend, niet in aanmerking komen.

In de artt. 78 en 82 is ook gesproken van bepaling der gevallen, waarin reis- en verblijfkosten verschuldigd zullen zijn. Dit is geschied omdat de gemeente, waar de geneeskundige woont, op zoo korten afstand van de gemeente, waar de zitting gehouden wordt of het onderzoek plaats heeft, verwijderd kan zijn, dat in billijkheid op reis- en verblijfkosten boven presentie- en vacatiegeld geen aanspraak kan worden gemaakt.

HOOFDSTUK VII.

VAN DE WIJZE VAN INDIENEN EN DE BEHANDELING VAN BEZWAREN
BETREFFENDE DE INSCHRIJVING VOOR DE SCHUTTERIJ EN DE
UITSPRAKEN VAN DE COMMISSIE VOOR DE SCHUTTERIJ.

Het is raadzaam voorgekomen, de bepalingen aangaande bovenvermelde onderwerpen, zooveel de aard der zaak toeliet, te doen overeenstemmen met die betreffende het indienen van bezwaren omtrent de inschrijving voor de militie en tegen de uitspraken van de militieraden. Kortheidshalve wordt dan ook verwezen naar de toelichting van hoofdstuk IX van het ontwerp van wet tot regeling der nationale militie.

De reden, waarom ook bevoegdheid wordt verleend om met betrekking tot de inschrijving voor de schutterij en het van de registers afvoeren van ingeschrevenen (zie de artt. 18, 33 en 47) de uitspraak van Gedeputeerde Staten in te roepen, is in de toelichting van eerstgenoemd artikel opgegeven.

Het recht om dit te doen ten aanzien van de uitspraken der commissie voor de schutterij (zie art. 66), is ook nu bij art. 16 der wet van 1827 toegekend.

De zorg voor de uitvoering van het bevel, in art. 88 bedoeld, behoort volgens art. 32 der provinciale wet, aan 's Konings commissaris in de provincie.

Bij die uitvoering is § 3 van eerstgenoemd artikel, in verband met de door Gedeputeerde Staten bepaalde tijdstip, in het oog te houden. Een tijdsruimte van tien dagen, die der inhechtenisstelling niet inbegrepen, schijnt voldoende, doch ook niet te lang wegens den afstand, die er kan zijn tusschen de plaats van aanhouding en de hoofdplaats der provincie. Het spreekt overigens vanzelf, dat er naar gestreefd behoort te worden om den schutterplichtige niet langer van zijn vrijheid beroofd te doen zijn, dan volstrekt noodig is. In het beleid van 's Konings commissaris zal men te dien aanzien vertrouwen moeten en ook zonder bezwaar kunnen stellen.

De dag, waarop de schutterplichtige aangehouden is, moet gerekend worden die van zijn inhechtenisstelling te zijn.

HOOFDSTUK VIII.

VAN DE WIJZE EN DEN TIJD VAN BEROEP VAN UITSPRAKEN
VAN GEDEPUTEERDE STATEN.

Ook de bepalingen, in dit hoofdstuk vervat, komen in hoofdzaak overeen met die, welke met betrekking tot het in militiezaken bij den Koning instellen van beroep tegen uitspraken van Gedeputeerde Staten zijn opgenomen in het ontwerp van wet tot regeling der nationale militie.

Art. 91. § 5. De kennisgeving, hier voor geschreven, is noodig, ten einde de uitvoering van de uitspraak overeenkomstig art. 94 geschorst blijve tot na de einduitspraak.

Art. 92. § 2. Zie de toelichting van § 2 van art. 67.

Art. 94. § 1. De uitzondering, hier gemaakt, vindt hare verklaring in diezelfde toelichting.

§ 2. Zie de toelichting van § 2 van art. 68.

HOOFDSTUK IX.

VAN DE INLIJVING BIJ DE SCHUTTERIJ EN HET ONTSLAG.

Afdeeling I. Van de inlijving bij de schutterij.

Art. 96. Waarom het opmaken van de schuttersrol aan den burgemeester, niet aan burgemeester en wethouders wordt opgedragen, is in de derde zinsnede der toelichting van art. 72 opgegeven.

De bestemming, welke, volgens deze wetsvoordracht, die rol heeft, brengt mede, dat er geen aanleiding bestaat om het indienen van bezwaren bij hooger

gezag tegen de samenstelling van de rol toe te laten, zooals bij het op 13 September 1877 ingediende wetsontwerp voorgesteld werd en in het stelsel, bij dat ontwerp gevolgd, noodig was.

De vorm van den schuttersrol zal zoodanig moeten zijn, dat die rol den commandant kan dienen bij het inschrijven van de ingelijfd en in het register, in art. 103 bedoeld. Zij zal ten aanzien van ieder in te lijven persoon *casu quo* moeten vermelden hoe lang, bij welk wapen en in welken rang of graad deze bij de krijgsmacht of bij de schutterij gediend heeft. Tot het doen van die opgaven wordt de burgemeester in staat gesteld door hetgeen volgens art. 11 bij de aangifte ter inschrijving moet worden opgegeven. Zijn bij deze gelegenheid die opgaven niet gedaan, dan moet de burgemeester trachten ze langs anderen weg te verkrijgen.

§ 3 a. De reden, waarom uitzondering is gemaakt voor het geval, bij art. 34 voorzien, blijkt uit de toelichting van dat artikel. De daar bedoelde personen, die tot den dienst aangewezen of ingevolge art. 25 ontheven zijn, moeten op de schuttersrol, in § 1 a van art. 96 vermeld, gebracht en ingelijfd worden, al is omtrent het ten aanzien hunner inschrijving ingediend bezwaar of op het dien-aangaande ingesteld beroep nog geen einduitspraak gedaan.

b. Zie, wat de uitzondering betreft, de artt. 68 en 94. De vraag, die bij Gedeputeerde Staten of bij den Koning een punt van beslissing kan uitmaken in geval het bezwaar of het beroep de toepassing al of niet van § 2 van art. 46, of van § 3 van art. 49, 53 of 57 geldt, kan slechts den duur van den diensttijd betreffen en bijgevolg aan inlijving of indienststelling niet in den weg staan. Daarom moeten ook de hier bedoelde personen gebracht worden op de schuttersrol, bij § 1 a van art. 96 voorgeschreven.

Art. 99. Voor de inlijving bij de schutterij kan niet, zooals voor die bij de militia, een gedeelte van het jaar worden aangewezen. Immers de commissie voor de schutterij houdt jaarlijks drie zittingen, in ieder van welke uitspraken kunnen worden gedaan, die inlijving of indienststelling van schutterplichtigen ten gevolge moeten hebben. Het voorschrift van de artt. 96 en 97, dat de daar bedoelde stukken aan den commandant der schutterij moeten worden gezonden binnen acht dagen na den dag, waarop de tijd van reclame tegen de uitspraken der commissie voor de schutterij verstreken is, en de bepaling van art. 99, dat de oproeping ter inlijving door den commandant geschiedt binnen veertien dagen na de ontvangst van de schuttersrol enz., waarborgen, dat de inlijving niet noodeloos vertraagd worde.

Art. 100 en 101. Het zenden van een oproepingsbrief en de opkomst ter inlijving van hen, die krachtens art. 25 van den dienst ontheven zijn, zouden noodeloos werk en last veroorzaken voor den commandant der schutterij en de schutterplichtigen. Daarom wordt bij art. 101 bepaald, dat hunne inlijving geschiedt buiten hunne tegenwoordigheid. Het kan evenwel nuttig wezen, dat zij met hunne inlijving bekend zijn, vermits zij in tijd van gevaar en oorlog uit kracht van die inlijving tot dienst bij de mobiele schutterij kunnen verplicht worden.

Art. 102. Deze bepaling is noodig, eensdeels opdat, wat de opgeroepen betreft, het niet voldoen aan de oproeping ter inlijving geen middel kunne zijn om zich te dier zake of uit anderen hoofde aan de schutterlijke tucht en aan de rechtspraak van den schuttersraad te onttrekken, anderdeels opdat, wat de onthevenen krachtens art. 25 aangaat, deze in geval van mobilisatie der schutterijen dadelijk onderworpen zouden zijn aan de verplichtingen, welke voor de dienstplichtigen uit de wet voortvloeien. Art. 195 bedreigt straf tegen hen, die, ter inlijving opgeroepen, aan de oproeping niet voldoen. De kennisneming van die nalatigheid behoort, in tijd van vrede, aan den schuttersraad. Voor tijden van gevaar en oorlog gelden afdeeling II van hoofdstuk XIII en § 7 van art. 210.

Art. 103. Het register, hier bedoeld, is dat wat bij het leger onder den naam van stamboek bekend is. Bij de wet van 1827 is het houden daarvan

*Vereniging
Sociaal
's Gravenhage*

niet voorgeschreven. Bij alle dienstdoende schutterijen is het echter ook nu, zij het niet overal in denzelfden vorm, aanwezig.

Het is wenschelijk, dat de vorm voor alle schutterkorpsen gelijk zij.

Bij het bepalen van dien vorm kan deze zoodanig worden ingericht, dat het register tevens kunne dienen ter vermelding van de straffen, aan de leden der schutterij opgelegd, indien de commandant 't niet noodig acht een afzonderlijk strafregister aan te leggen.

Art. 104. Het hier voorgeschrevene strekt om den burgemeester in staat te stellen, in het bewijs, in § 2 van art. 29 bedoeld, de schutterlijke gesteldheid van hem, door wien kennis is gegeven van zijn voornemen om naar elders te verhuizen, te vermelden. Ook voor nadere gevallen kan het noodig of nuttig wezen, dat van de inlijving uit de inschrijvingsregisters, die onder de gemeentebesturen blijven berusten, kunne blijken.

Afdeeling II. Van het ontslag.

Art. 105. Regelmatigheid eischt, dat aan hen, die niet ten gevolge van een uitspraak van de commissie voor de schutterij, van Gedeputeerde Staten of van den Koning, of om een der redenen in art. 32 vermeld, recht hebben verkregen op ontslag, eerst met het einde van het jaar, waarin zij den gevorderden diensttijd of hun 30ste levensjaar hebben volbracht, ontslag worde verleend. Moest ontslag gegeven worden telkens wanneer iemand zijn 31ste jaar intreedt of tien jaren dienst heeft, de commandant der schutterij zou zich schier dagelijks moeten vergewissen, of niet aan den een of ander een ontslagbrief moet worden uitgereikt.

In tijd van vrede behooren de bewijzen van ontslag te worden afgegeven door den commandant der schutterij. De bepaling van art. 26 der wet van 1827, dat het ontslag door den voorzitter van het plaatselijk bestuur wordt ondertekend, verdient geen bestending. Daarentegen is 't wenschelijk, dat de bewijzen van ontslag voor hen, die niet vrijwillig dienen, aan de belanghebbenden worden uitgereikt door tusschenkomst van den burgemeester, evenals dit geschiedt ten aanzien van militieplichtigen, die hun diensttijd hebben volbracht en niet onder de wapenen zijn. Daardoor wordt de burgemeester in staat gesteld, van het ontslag aantekening te doen in het inschrijvingsregister, waarvoor hem anders een opgaaf door den commandant zou moeten worden verstrekt, hetgeen de werkzaamheden van dezen alweder zou vermeerderen.

De laatste paragraaf van het artikel staat in verband met de bepaling, bij het ontwerp van wet tot regeling der nationale militia voorgesteld, dat zij, die bij de schutterij in werkelijken dienst zijn geweest, niet als vrijwilliger, plaatsvervanger of nummervervisselaar bij de militia worden toegelaten, dan na overlegging van een getuigschrift, inhoudende dat zij zich gedurende hun schutterlijken diensttijd goed hebben gedragen.

Art. 106. In omstandigheden als hier bedoeld zijn, kan het niet aangaan ontslag te verleenen, wanneer het noodig wordt geoordeeld de rechthebbenden langer in dienst te houden. Een aantal geoefende schutters zou aan den dienst ontvallen enkel en alleen omdat de omstandigheden, die hunne voortdurende medewerking in het belang van het Vaderland op prijs moeten stellen, voorgekomen zijn op een tijdstip, waarop omtrent de voordracht der wet in het tweede lid van § 1 van art. 3 bedoeld, nog niet is of kan zijn beslist.

Art. 107. Zie § 3 der artt. 58 en 59.

Art. 109. Het ware noodeloos werk voor de schutterlijke overheid om aan hen, die, ofschoon zij recht op ontslag hebben, verlangen in dienst te blijven, een bewijs van ontslag uit te reiken, wanneer hun wensch wordt ingewilligd.

Stilzwijgende voorzetting van den dienst kan niet worden aanbevolen. Ten aanzien van de toelating tot vrijwilligen dienst van hen, die volgens de wet niet meer dienstplichtig zijn, is het wenschelijk de regelen te doen gelden, welke voor anderen, die bij hunne toelating als vrijwilliger geen leden der schutterij zijn, bij art. 4 zijn gesteld. Onder de wet van 1827, die evenzeer voortzetting

van dienst toelaat na verkregen recht op overgang naar de reserve of op final ontslag, heeft stilzwijgende continuatie van dienst aanleiding gegeven tot vruchteloze strafvervolging wegens schutterlijke vergrijpen.

Van de toelating als vrijwilliger van hen, aan wie na verkregen recht op ontslag toegestaan is in dienst te blijven, behoort te worden kennis gegeven aan den burgemeester der gemeente, bij de schutterij van welke zij ingelijfd waren, opdat daarvan aantekening kunne geschieden in het inschrijvingsregister. Die aantekening is noodig, omdat de aldus vrijwillig dienenden niet meer onderworpen zijn aan de bepalingen betreffende de bemoeiingen der commissie voor de schutterij, en evenmin aan die, in hoofdstuk IV vervat.

HOOFDSTUK X.

VAN DE SAMENSTELLING EN DE KADERS DER SCHUTTERIJEN.

Afdeeling I. Van de samenstelling.

Art. 110. Vereeniging van de schutterijen van twee of meer in elkanders nabijheid gelegen gemeenten in één korps is voor de goede samenstelling der schutterijen onvermijdelijk. Uit die vereeniging behoeft evenwel niet te volgen, dat de schutters uit de vereenigde gemeenten voor de wapenoefeningen steeds moeten bijeenkomen. Die samenkomst is geen vereischte, wanneer het aantal schutters, in een gemeente aanwezig, genoegzaam is om afzonderlijk geoefend te worden, en hiertoe voldoende gelegenheid bestaat zoowel wat onderwijzend personeel als wat localiteit betreft.

Art. 111. Ten aanzien van het militair toezicht op den dienst der schutterijen wordt verwezen naar hetgeen in § 6 dezer Memorie is gezegd.

De verhouding van den inspecteur tot den commandant der schutterij, en omgekeerd, zal zoodanig worden geregeld, dat van het aan den inspecteur opgedragen toezicht vruchten te wachten zullen zijn voor de schutterij.

Art. 112. De schutterijen zullen voornamelijk voor den dienst der infanterie bestemd zijn. Het is evenwel in het belang van 's lands verdediging noodig, haar in sommige gemeenten geheel of gedeeltelijk voor den artilleriedienst te kunnen bestemmen. Men zie hieromtrent § 3 dezer Memorie.

Bestaat in een of andere gemeente bij een genoegzaam aantal schutters lust voor den cavaleriedienst, dan is het wenschelijk, dat vergunning kunne worden verleend om daar een compagnie of een eskadron schutters te paard te vormen.

Afdeeling II. Van de kaders.

Art. 113. De bepaling van art. 29 der wet van 1827, dat benoeming en ontslag van officieren bij de schutterijen door den Koning geschieden, is behouden met het oog ook op de taak, waartoe de schutterijen in tijden van gevaar en oorlog geroepen kunnen zijn.

Uit den aard der zaak moet, nu de schutterijen wat den dienst betreft onder toezicht zullen staan van een opper- of hoofdofficier van het leger, het advies van dezen omtrent de benoeming van schuttercommandanten en officieren worden ingewonnen.

De bij de wet van 1827 voor de benoeming van officieren beneden den rang van commandant vereischte *voordracht* is vervangen door een *aanbeveling*. De Regeering behoort evenmin gebonden te zijn aan de voorstellen van den inspecteur der schutterijen ten aanzien van de benoeming van commandanten, als aan die betreffende de benoeming van het overige officierspersoneel.

De bepaling, dat voor elke officiersplaats drie candidaten moeten worden voorgesteld, is niet overgenomen, omdat opvolging van dit voorschrift der tegenwoordige wet gebleken is niet mogelijk te zijn.

Wanneer schutterijen van twee of meer gemeenten in één korps zijn vereenigd, behoort het gevoelen slechts ingewonnen te worden van burgemeester en wethouders der gemeente, waar de persoon woont, dien de commandant, met de dienstkennis en schutterlijke geschiktheid van zijn onderhebbend personeel 't best bekend, meent voor de betrekking in aanmerking te moeten brengen. Raadpleging van burgemeester en wethouders van de verschillende gemeenten, wier schutterijen in één korps zijn vereenigd, maakt wenschelijke overeenstemming moeilijk en leidt tot veel vertraging in de afdoening van zaken.

Het vorderen van bewijzen van bekwaamheid tot het bekleeden van den officiersrang is hoogst wenschelijk, doch moet beperkt blijven tot hen, die dezen rang vroeger niet hebben bekleed. In de uitzonderingen kunnen evenwel niet begrepen worden zij, die onder de werking der wet van 1827 alleen officier zijn geweest bij de rustende schutterij, wegens de dienstbeperking van deze volgens art. 74 der wet.

Reeds nu is een en andermaal aan officieren van het leger de tijdelijke waarneming der betrekking van commandant of officier bij de schutterij opgedragen bij gemis van personeel, geschikt en genegen om als zoodanig op te treden. De bevoegdheid daartoe wordt in § 5 van het artikel uitgedrukt.

Art. 114. Ten aanzien van dit artikel wordt verwezen naar de toelichting van art. 4.

§ 1. De woorden »zij, die, niet of nog niet verplicht zijnde om daarbij te dienen» zijn in algemeenen zin op te vatten. Zij gelden zoowel voor hen, die krachtens verbintenis tot vrijwilligen dienst, als voor hen, die tengevolge van hun schutterplicht tot den dienst bij de schutterijen gehouden zijn.

§§ 2 en 3. Voor het ophouden van den dienstplicht van hen, die vrijwillig dienew in den rang van officier, behoort in ieder geval de regel te gelden, bij § 4 van art. 3 gesteld. De Koninklijke benoeming tot officier mag hare kracht en gevolgen niet verliezen dan door ontslag, door den Koning verleend. Het spreekt vanzelf, dat in het geval, bij § 8 van art. 4 voorzien, ontslag niet zal worden geweigerd; evenmin in het geval van woonplaatsverandering, wanneer door deze de voortzetting van den dienst bij de schutterij, waarbij de belanghebbende tot officier werd benoemd, onmogelijk wordt gemaakt, en de verandering van woonplaats niet aangegrepen wordt als een middel om zich te onttrekken aan de verplichtingen, welke uit de aanneming der benoeming volgens de wet voortvloeien. Vooral ten aanzien van officieren, onderofficieren en korporaals moet de wet trachten wederrechtelijke of ongegronde onttrekking aan den dienst te voorkomen. Deed zij dit niet, er zou bijv. in tijden van gevaar en oorlog, waarin het er op aan komt voltallige en goed geoefende kaders te hebben, een incompleet ontstaan, dat, tot groot nadeel voor de verdediging des Vaderlands, wellicht niet, althans niet dadelijk, naar eisch ware aan te vullen.

§ 4. Zij, die, vrijwillig als officier dienende, hun ontslag als zoodanig hebben verkregen vóór dat de tijd, gedurende welken zij tot schutterlijken dienst verplicht zijn of kunnen worden, verstreken is, of wier schutterplicht ontstaat na hun ontslag als officier, mogen, evenmin als zij, die tijdens hun vrijwilligen dienst schutterplichtige of dienstplichtig worden, ontheven worden van de verplichtingen, welke voor hen uit de wet zouden voortgevloeid zijn, zoo zij den officiersrang niet hadden bekleed. Is het ontslag verleend wegens woonplaatsverandering, kan kunnen zij ontheffing van den dienst vragen op grond van art. 24 § 1 a.

Art. 115. De beide laatste paragrafen zijn noodig, opdat aangewezen zij op welke wijze, ook met het oog op § 2 van art. 114, zal blijken van het aannemen der benoeming en, met het oog op § 2 van art. 24, in verband met art. 120, en op art. 119, van de weigering der aanneming van de benoeming, indien die weigering zich niet op andere wijze openbaart.

Art. 116. Reeds nu is een en andermaal aan officieren der schutterij op hun verlangen vergunning verleend, op eigen kosten deel te nemen aan practische oefeningen van het leger en hierbij tijdelijk dienst te doen. De verslagen omtrent

hunne dienstverrichtingen en toewijding luidden zeer gunstig. Het is wenschelijk, den lust, om zich op deze wijze in den kruigsdienst verder te bekwamen, door een wettelijke bepaling aan te moedigen.

Ook aan de onderofficieren behoort, in het belang van de schutterij, gelegenheid te kunnen worden gegeven, hunne militaire kennis door tijdelijken dienst bij het leger te vermeerderen, vooral wanneer, zooals wordt voorgesteld, te hunner benoeming tot officier bewijzen van bekwaamheid kunnen worden gevorderd.

Art. 117. Aan de betrekking van commandant eener schutterij zijn, behalve veel last en moeite, bijzondere geldelijke bezwaren verbonden, waaraan in billijkheid moet worden te gemoet gekomen, indien het verlangd wordt. Nu ook de schutterijen van gemeenten, waar zij tot dusver rustende zijn, tot werkelijken dienst worden geroepen, zal het geldelijk bezwaar in hoogere mate drukken op de commandanten der schutterkorpsen, welke samengesteld zijn uit de schutters van twee of meer gemeenten; die commandanten zullen dikwerf in de noodzakelijkheid komen, zich in het belang van den dienst buiten hunne woonplaats te begeven. Het geldelijk bezwaar was zeer dikwerf een beletsel om personen, voor de betrekking van commandant eener schutterij geschikt en gewenscht, te bewegen haar aan te nemen; inzonderheid was dit het geval met voormalige officieren van het leger, aan wie een geldelijke opoffering minder gelegen kwam. Zonder in het minst te kort te doen aan de bijzondere geschiktheid en toewijding van vele schuttercommandanten, die te voren niet bij het leger hebben gediend, waaronder er worden aangetroffen van wie met den meesten lof is te gewagen, kan echter niet worden ontkend, dat er gevallen kunnen voorkomen, waarin de voorkeur is te geven aan hen, die in militairen dienst zijn geweest.

De bevoegdheid tot toekenning eener toelage doet verwachten, dat, al zal die toelage in geen geval een bezoldiging zijn en geen hoog cijfer bereiken, het geldelijk bezwaar verminderd, een schutterlijk commandement meer aantrekkelijk en de keuze, nu dikwijls zeer beperkt, ruimer gemaakt zal worden; zij zal alzoo de mogelijkheid, om allerwege geschikte commandanten te verkrijgen, meer dan tot dusver verzekeren.

Den geldelijken last, welke uit de toekenning der hier bedoelde toelagen zal voortspruiten, aan de gemeenten op te leggen, ware niet met het stelsel der wet overeen te brengen. Het belang, dat de Staat er bij heeft, dat de schuttercommandanten voor hunne taak berekend zijn, is wel een offer zijnerzijds waard. Daarom wordt voorgesteld, de toelage uit 's Rijks kas te verlenen. De goede verhouding tusschen de commandanten en de gemeentebesturen, in zake de schutterij zoo zeer op prijs te stellen, loopt dan ook geen gevaar te zullen lijden of verminderen door een geldquaestie.

Art. 118. Het vorderen van bewijzen van geschiktheid tot het bekleeden van een graad en voor bevordering tot hooger graad is hoogst wenschelijk, ook al worden de onderofficieren en korporaals alleen uit de klasse der geoefende schutters gekozen; het moet echter, evenals ten aanzien van het vorderen van bewijzen van bekwaamheid tot het bekleeden van den officiersrang is bepaald, beperkt blijven tot hen, die niet vroeger den graad, waarin zij worden aangesteld verwierven bij de tegenwoordige *dienstdoende* schutterijen, bij de schutterijen volgens deze wet georganiseerd, of bij 's Rijks zee- of landmacht, het korps mariërs hieronder begrepen, in of buiten Europa.

De toelating van de onderofficieren, de sergeant-tamboer, de korporaals, de korporaals-tamboer, de tamboers, de hoornblazers en de muzikanten wordt beheerscht door de regelen bij art. 4 gesteld, voor zoover die personen volgens deze wet niet of nog niet verplicht zijn tot schutterlijken dienst.

Ontslag van de in art. 118 bedoelde personen uit de daar vermelde schutterlijke bedieningen of diensten mag, evenmin als het ontslag van officieren, invloed hebben op den schutter- of dienstplicht, dien zij tijdens hun ontslag nog te vervullen hebben of waaraan zij later onderworpen zonden zijn. Daarom wordt in § 5 art. 114 § 4 op hen toepasselijk verklaard.

Artt. 119 en 120. Art. 32 der wet van 1827 bedreigt straf in geval een

lid der schutterij of iemand, wien volgens art. 39 of *h* voorwaardelijke vrijstelling was verleend, tot officier benoemd of in vorigen of in een hoogerem officiersrang bij de schutterij geplaatst wordt en zonder wettige reden daarvoor bedankt; zoo ook tegen het lid der schutterij, dat, tot onderofficier of korporaal benoemd, zonder geldige reden deze benoeming niet aanneemt. Ofschoon de toepassing van dit artikel tot hiertoe onder de hooge zeldzaamheden behoorde en het ook niet wenschelijk is, buiten noodzaak iemand zijns ondanks tot het bekleeden van eenigen rang of graad bij de schutterij te verplichten, kan echter dergelijke bepaling in deze wet, welke aan schutterlijken dienst- en oefeningsplicht noodzakelijk uitbreiding moet geven, niet worden gemist. Zij zal voorkomen, dat personen, geschikt en aanbevelenswaardig om een rang of graad bij de schutterij te bekleeden, zullen trachten, zich zonder geldige reden aan een benoeming tot of bevordering in den officiersrang of aan de verplichtingen, welke aan den graad van onderofficier of korporaal zijn verbonden, te onttrekken, bij de wetenschap, dat, wierd hunnerzijds in de weigering of nalatigheid volhard, zij deze met een geldelijke bestraffing zullen boeten. De ondervinding heeft geleerd, dat zij, die aanvankelijk tegen de opdracht van een rang of graad gestemd waren, later, na het mislukken hunner poging om daarvan ontheven te worden, dikwijls goede officieren, onderofficieren en korporaals waren.

De bepaling van de artt. 113 en 118, dat bewijzen kunnen worden gevorderd van bekwaamheid voor het bekleeden van den officiersrang en van geschiktheid tot het bekleeden van een graad of voor bevordering tot een hoogerem graad, staat aan art. 119 niet in den weg. Zeer zeker kunnen zij, die huns ondanks voor het bekleeden van een rang of graad of voor bevordering tot een hoogerem graad in aanmerking zijn gebracht, niet verplicht worden vóóraf de bedoelde bewijzen van bekwaamheid of geschiktheid volgens de daaromtrent gestelde regelen te geven, doch de benoeming of bevordering van hen, die men gemeend heeft aan deze regelen niet te moeten onderwerpen, zal uit den aard der zaak niet bevorderd of gedaan worden, dan met de wetenschap dat zij de vereischte bekwaamheid of geschiktheid bezitten.

Art. 119 spreekt in het algemeen van »een lid der schutterij.» Daaronder zijn zij, die vrijwillig dienen, begrepen.

Ten aanzien van hen, die tot officier bij een schutterij benoemd zijn, geldt het afleggen van den eed of de belofte, bij art. 115 voorgeschreven, als bewijs van het aannemen der benoeming. Mitsdien moeten zij, die weigeren den eed of de belofte af te leggen, of die, zonder op eenige andere wijze van hunne ongezindheid om de benoeming aan te nemen te doen blijken, niet voldoen aan de oproeping om den eed of de belofte af te leggen, geacht worden het aannemen der benoeming te weigeren. Is eenmaal de eed of belofte afgelegd, dan gelden voor dienstverzuimen of overtredingen de bepalingen omtrent de schutterlijke tucht en straffen.

Bij bevordering van een officier tot hoogerem rang wordt het opnieuw afleggen van den eed of de belofte niet vereischt, dan wanneer de bevordering strekt tot benoeming tot commandant. Weigering om in andere gevallen, dan het zoeven genoemde, de benoeming tot hoogerem rang aan te nemen, kan dus niet geconstateerd worden op de wijze, bij art. 115 bepaald. Zoo is 't ook gesteld in het geval dat een lid der schutterij tot korporaal of onderofficier benoemd of tot hoogerem graad bevorderd wordt. Slechts uit het aanvaarden van de verplichtingen, aan den hoogerem rang, aan den toegekenden graad of aan den verleenden hoogerem graad verbonden, kan van de aanneming van den hoogerem rang, van den verkregen graad of van den hoogerem graad blijken. Daarom wordt in art. 119 gesproken niet alleen van »weigert zijne benoeming aan te nemen», maar ook van »weigert of nalaat, de verplichtingen, aan den hoogerem rang of graad verbonden, te aanvaarden». Zijn eenmaal die verplichtingen aanvaard, dan gelden, evenals wanneer een nieuw benoemd officier den eed of de belofte, bij art. 115 voorgeschreven, heeft afgelegd, voor dienstverzuimen of overtredingen de bepalingen betreffende de schutterlijke tucht en straffen.

Art. 121. De hier genoemde leden der schutterij genieten ook thans schier overal waar zij tot dienst verplicht zijn, een bezoldiging uit de gemeentekas. De bijzondere, meer dan gewone diensten, uit den aard hunner betrekkingen voortvloeiende, maken dit niet alleen billijk, maar noodzakelijk, daar anders bezwaarlijk in deze functiën te voorzien ware.

HOOFDSTUK XI.

VAN DE UITRUSTING, DE KLEEDING EN DE ONDERSCHIEDINGS- EN EERETEKENEN DER SCHUTTERIJEN.

De voorgestelde bepalingen zijn in hoofdzaak van gelijke strekking als die van de artt. 37—41 der wet van 1827 en de te harer uitvoering gegeven voorschriften. De voornamste afwijking ligt in de bepaling, dat de wapenen en het ledergoed niet slechts voor de eerste maal van Rijkswegen worden verstrekt, gelijk art. 37 dier wet bepaalt, maar dat voortdurend in de bewapening en het in behoorlijken staat houden van deze voorwerpen, evenals in de vereischte munitie, vanwege het Rijk wordt voorzien, en, behoudens na te melden uitzondering, de vernieuwing en herstelling niet komen ten laste van de gemeenten. Deze zullen slechts voor het verstrekken van een tot het bewaren van bedoelde voorwerpen geschikt lokaal hebben te zorgen. Ook de noodige trommen en signaalhoorns, nu voor rekening van de gemeenten aangeschaft, behooren door het Rijk te worden verstrekt.

Ofschoon het in behoorlijken staat houden van de in art. 122 vermelde voorwerpen vanwege den Minister van Oorlog geschiedt, sluit dit de verplichting niet uit van de gemeente, aan de schutterij waarvan die voorwerpen in gebruik zijn gegeven, om de kosten van herstelling aan het Rijk te vergoeden, wanneer de gebreken, welke aan de voorwerpen bij de inspectie daarvan of na de inlevering in 's Rijks magazijnen worden ontdekt, kennelijk het gevolg zijn van verwaarloosd toezicht op de verzorging en bewaring der voorwerpen in de gemeentelijke magazijnen of van kwaadwilligheid of zorgeloosheid van hen, die de voorwerpen in gebruik of in bewaring hebben gehad, behoudens het recht van de gemeente (zie art. 196 § 1 b) tot verhaal der kosten van herstelling op de laatsbedoelden.

De kosten van vervoer der voorwerpen naar de gemeente en van hunne terugzending naar en inlevering in 's Rijks magazijnen blijven, evenals nu, ten laste van de gemeente, overeenkomstig art. 165.

Voor het schoonhouden der wapenen en uitrustingsstukken moet, uit den aard der zaak, door de schutters, die ze in gebruik hebben, of, zijn die voorwerpen in een bewaarplaats opgelegd, vanwege de gemeente zorg worden gedragen.

De bepaling van art. 37 der wet van 1827, dat de schutterijen met geweren van hetzelfde kaliber als bij het leger in gebruik, worden bewapend, is in het ontwerp niet overgenomen, omdat bij invoering van nieuwe soorten van wapenen, niet immer dadelijk aan dat voorschrift gevolg kan worden gegeven.

Van de beslissing van burgemeester en wethouders omtrent het onvermogen van leden der schutterij om de uniformkleeding geheel of gedeeltelijk op eigen kosten aan te schaffen (art. 125 § 3), is, evenmin als nu, hooger beroep toegelaten.

De verplichting van de gemeente om in de uniformkleeding der onvermogenen te voorzien, strekt zich ook uit tot schutterplichtigen, die als onderofficier of korporaal dienen, doch niet tot hen, die vrijwillig bij de schutterij in dienst zijn. De wet belet evenwel niet, dat ook aan deze van gemeentewege de uniformkleeding worde verstrekt, wat in sommige gevallen noodig of wenschelijk kan zijn.

HOOFDSTUK XII.

VAN DEN DIENST DER SCHUTTERIJEN IN TIJD VAN VREDE.

Art. 126. De verdeling van de schutters in klassen is in § 9 dezer Memorie reeds besproken. Die verdeling is ook in het belang van de dienstplichtigen wenschelijk; zij zal den lust om zich, terwijl men tot de tweede klasse behoort, in

den wapenhandel te bekwaren, opwekken met het oog op den verminderde oefeningstijd voor de eerste klasse bij art. 128 bepaald, en ook bij sommigen met het oog op het verkrijgen van een graad, volgens art. 118 alleen aan schutters uit de klassen der geoefenden toe te kennen.

Art. 127. Uit bovenaangehaald gedeelte dezer Memorie blijkt wat de hier bedoelde regelen in hoofdzaak zullen bevatten en welke de grondslagen zijn, die de Regeering zich voorstelt, bij het stellen dezer regelen aan te nemen. Wegens de wijzigingen, welke de oefeningen in den krijgsdienst onvermijdelijk moeten ondergaan naar gelang van de vorderingen, die de krijgswetenschap niet minder dan andere wetenschappelijke vakken maakt, is 't niet geraden, ten aanzien van de bedoelde regelen in bijzonderheden te treden bij de wet.

Art. 128. Algemeen wordt erkend, dat de bepaling van art. 42 der schutterijwet van 1827, volgens welke de oefeningen beperkt zijn tot de zomermaanden, telkens slechts twee uren mogen duren en niet spoediger op elkander mogen volgen dan van 14 tot 14 dagen, een groot bezwaar oplevert en aan het vormen van schutters, in den wapenhandel voldoende bedreven, in den weg staat, vooral wat de schutterplichtigen betreft, die niet vroeger in krijgsdienst zijn geweest.

Aan dit bezwaar zal worden te gemoet gekomen, wanneer, zooals bij het ontwerp wordt voorgesteld, de oefeningstijd voor hen, die tot de tweede klasse van oefening — de niet of niet genoegzaam geoefenden — behooren, op ten minste 90 uren, en voor hen, die de eerste klasse van oefening — de genoegzaam geoefenden — zullen uitmaken, op ten minste 40 uren per jaar bepaald worden.

Op deze wijze zal niet alleen ruimer gelegenheid bestaan om de schutters, die niet in militairen dienst zijn geweest of wier militaire dienst van korten duur was en die daarom niet geacht kunnen worden genoegzaam in den wapenhandel, den velddienst en het schieten geoefend te zijn, in een en ander voldoende te oefenen, maar tevens voorzien zijn in de ongelegenheid, welke de wet van 1827 oplevert, doordien deze toelaat, de schutters, die de noodige bekwaamheid in het schijfschieten bezitten of verkregen hebben, van alle verdere wapenoefeningen te versooneen. Het kan niet worden ontkend, dat hij, die bij zijn inlijving bij de schutterij beschouwd moet worden genoegzaam bedreven te zijn in den wapenhandel, of die in zijn eerste schutterlijke dienstjaren zich deze bedrevenheid heeft weten eigen te maken, in den regel, om bruikbaar schutter te blijven, jaarlijks het vroeger door hem geleerde behoort te herhalen. Invoering van nieuwe wapenen of van nieuwe voorschriften omtrent den wapenhandel, den velddienst en het schieten kan overigens nadere oefening noodzakelijk doen zijn. De oefeningen, waartoe zij, die tot de eerste klasse van oefeningen behooren, volgens deze wetsvoordracht verplicht zullen zijn, zullen ook een waarborg opleveren voor de bruikbaarheid van het korps, waarvan zij deel uitmaken, als eenheid, in geval in tijden van gevaar en oorlog of tot behoud der inwendige rust over de diensten van dat korps moet worden beschikt. De eenheid zou niet verzekerd zijn, waren zij, die de eerste klasse van oefening vormen, niet gehouden deel te nemen aan de oefeningen, waaraan de andere klasse van schutters wordt onderworpen.

Bepaling van het gedeelte van het jaar, waarin de oefeningen zijn te houden, zooals bij art. 42 der wet van 1827 geschiedt, verdient geen aanbeveling, vooral niet bij de opheffing van het onderscheid tusschen dienstdoende en rustende schutterijen. Terwijl de oogsttijd niet overal voor schutterlijke oefeningen het geschikte oogenblik is, zullen de wintermaanden op vele plaatsen te verkiezen zijn; deze maanden zijn voor de schutterplichtigen in sommige gemeenten de beste oefeningstijd. Waar landbouw niet uitgeoefend wordt of althans geen hoofdbedrijf uitmaakt, is aan de zomermaanden de voorkeur te geven. Veel hangt alzoo af van plaatselijke gesteldheid. Daarom is het raadzaam, die bepaling van den oefeningstijd over te laten aan het uitvoerend gezag overeenkomstig art. 131.

Door de bepaling, dat de oefeningen plaats hebben volgens door den Koning te geven voorschriften, wordt de vereischte eenvormigheid bij die oefeningen voor alle schutterkorpsen verzekerd.

Het voorschrift, dat de officieren en het verdere kader aan de oefeningen deelnemen, voor zooveel hunne tegenwoordigheid daarbij door den commandant noodig wordt geoordeeld, stelt dezen in de gelegenheid om ten aanzien van het aanwezen van officieren en van het verdere kader bij de oefeningen, een billijke verdeeling van dienst te bevorderen.

Een opwekking om zich op het juist schieten en richten toe te leggen, zal door velen worden gevonden in de bevordering tot scherpshutter of richter, wanneer daaraan een onderscheidingsteeken en ook een geldelijke premie verbonden zijn. Die premie behoort van Rijkswege te worden verleend, vermits de Staat 't meeste belang heeft bij het bezit van schutters en artilleristen van erkende bedrevenheid in het schieten en richten.

Bij § 4 van het artikel heeft men inzonderheid schietwedstrijden op het oog, doch ook in andere gevallen moeten, ter aanmoediging van den lust in den schutterlijken dienst, prijzen en premiën zoowel vanwege het Rijk als door de gemeenten uitgelooft of toegekend kunnen worden. Het is wenschelijk, dat dit in de wet worde uitgedrukt.

Art. 129. In gemeenten of gedeelten van gemeenten als hier bedoeld, kunnen aan de oefening van de schutterij bezwaren zijn verbonden, die elders niet of in veel mindere mate bestaan. Het voornemen is, de schutters in tijd van vrede zoo min mogelijk buiten de gemeente hunner woonplaats tot oefening te roepen. Dit zal echter niet allerwege te vermijden zijn. Oefening van een zeer gering aantal manschappen op zichzelf kan geen doel treffen. Gemis van een voldoende aantal instructeurs tot het houden van oefening in elke gemeente afzonderlijk kan bovendien het samenbrengen van schutters uit verschillende gemeenten noodzakelijk maken. Om aan deze bezwaren zooveel mogelijk te gemoet te komen, is dit artikel in het ontwerp opgenomen, zoodat, naar gelang van omstandigheden, daar waar het blijken mocht onvermijdelijk te zijn, de oefeningen en wapenschouwingen tijdelijk kunnen worden beperkt. Hierdoor zullen de gevallen, waarin anders art. 147 toe te passen ware, worden verminderd.

De bepaling, dat 's Konings besluit in de *Staatscourant* wordt medegedeeld, levert een waarborg op, dat niet dan bij volstreckte noodzakelijkheid gebruik zal worden gemaakt van de aan de Regeering gegeven bevoegdheid.

Art. 130. Vereenigde oefening van schutterij en leger, waar zij mogelijk is, verdient, in het belang der zaak, door een wettelijk voorschrift te worden bevorderd.

§ 2 van het artikel strekt ter wegneming van twijfel aangaande de bevoegdheid om, wanneer de Regeering het noodig acht, voor de leiding der schutterlijke oefeningen militaire officieren aan de commandanten der schutterijen toe te voegen en officieren, onderofficieren en korporaals van het leger aan de oefeningen te doen deelnemen. Uit den aard der zaak zal omtrent de toepassing van deze maatregelen steeds door den inspecteur in overleg worden getreden met den commandant van het schutterkorps.

Art. 131. Zie de vierde zinsnede der toelichting van art. 128.

Art. 132. Twee wapenschouwingen in het jaar zijn voldoende. Art. 43 der wet van 1827 bepaalt, dat jaarlijks twee of drie wapenschouwingen worden gehouden.

De tijdstippen, waarop de wapenschouwingen zullen plaats hebben, moeten door den inspecteur, na ingewonnen gevoelen van den commandant, worden bepaald, opdat eerstgenoemde ze zoodanig kunne regelen, dat hij de inspectie over elk schutterkorps, waarover hij het toezicht heeft, kan bijwonen zoo hij het noodig acht of zijn instructie het hem oplegt.

Art. 133. Dit artikel strekt om allen twijfel weg te nemen aangaande de bevoegdheid van den commandant, om de officieren, onderofficieren en korporaals, buiten de gewone oefeningen der schutterij, aan theoretische en kaderoefeningen te doen deelnemen. Een oefeningstijd van 90 à 100 uren per jaar voor de tweede en van 40 à 50 uren per jaar voor de eerste klasse van oefening is reeds

beperkt genoeg, dan dat vermindering van dien tijd ten behoeve van theoretische oefeningen van het kader in aanmerking zou kunnen komen.

In vorige wetsontwerpen werden de wintermaanden tot het houden van laatstbedoelde oefeningen aangewezen. Het schijnt raadzaam, de aanwijzing van den tijd dier oefeningen niet in de wet op te nemen, maar de regeling er van over te laten aan de overheid, door welke ook de tijdstippen der gewone oefeningen worden bepaald. Ook hier hangt veel af van plaatselijke gesteldheid. Zoowel met het oog hierop als uit anderen hoofde kan het houden van theoretische oefeningen in deze of gene gemeente bezwaar ontmoeten. Daarom wordt aan de Regeering de bevoegdheid gegeven, tijdelijke vrijstelling van die oefeningen te verleenen. Voor mededeeling van het betreffelijk Koninklijk besluit in de *Staatscourant* bestaat hier minder grond, dan in het geval bij art. 129 voorzien.

Art. 134. De wijze van oproeping tot de oefeningen en wapenschouwingen dient bij de wet te worden bepaald. Bij het hier bedoelde biljet kan de commandant der schutterplichtige voor het geheele jaar of voor een gedeelte er van bekend maken met de tijdstippen, waarop hij tot deelneming aan de oefeningen verplicht is.

Art. 135. § 1. Stemt in hoofdzak overeen met een in 1866 gegeven voorschrift, volgens hetwelk van de schietbanen, waar die ten behoeve van het leger zijn aangelegd, gebruik kan worden gemaakt door de schutterij. Ook te voren was reeds in meerdere gemeenten met militaire bezetting dat gebruik toegestaan.

§§ 2 en 3. Wanneer de schutterijen van twee of meer gemeenten tot één korps zijn verenigd, kan tusschenkomst van Gedeputeerde Staten noodig wezen ter voorkoming of opheffing van verschil van inzicht tusschen de gemeentebesturen omtrent de plaats, waar de wapen-, schiet- en theoretische oefeningen te houden zijn, en alzoo ter aanwijzing van de gemeente, wier bestuur terrein en localiteit voor een of ander beschikbaar moet stellen. De hier bedoelde regelen zullen 't best van Gedeputeerde Staten kunnen uitgaan, zoowel omdat daarbij rekening zal zijn te houden met plaatselijke toestanden, als omdat dit college door de staten, in art. 229 en in de tweede zinsnede van art. 230 der gemeentewet vermeld, in bijzonderheden bekend zijn met de eigendommen der gemeenten en met de aldaar aanwezige, tot den publieken dienst bestemde localiteiten.

§ 5. Met het oog op de taak, aan de schutterij in tijd van gevaar en oorlog opgelegd, is het billijk, dat de inrichting van de door de gemeenten of door het Rijk beschikbaar gestelde terreinen tot schietbanen uit 's Rijks kas worde bekostigd. Het onderhoud der banen behoort evenwel een gemeentelast te blijven.

Art. 136. Is gegrocd op art. 14 der instructie voor 's Konings commissarissen in de provinciën, vastgesteld bij Zijner Majesteits besluit van 27 September 1850 (*Staatsblad* n°. 62), en op art. 185 der wet van 29 Juni 1851 (*Staatsblad* n°. 85).

Is de hulp der schutterij noodig in een gemeente, waar de commandant niet woont, dan behoort de last te worden gegeven aan den hoogst en oudst in rang zijnden officier, in de gemeente aanwezig. Het is echter mogelijk, bij vereniging van de schutterijen van twee of meer gemeenten tot één korps, dat in de gemeente, waar dadelijke hulp vereischt wordt, zelfs geen officier aanwezig is. In dat geval moet de last gericht kunnen worden aan den hoogst en oudst in rang zijnden onderofficier of korporaal ter plaatse.

Art. 137. In de meeste gevallen is het in groote gemeenten niet noodig, bij het ontstaan van brand de geheele schutterij onder de wapenen te doen komen; ook in gemeenten, waarvan de onderdeelen ver van elkander verwijderd zijn, is opkomst van de geheele schutterij in geval van brand niet te vorderen. Vandaar de bepaling in dit artikel en in art. 139 § 2, dat in zoodanige gevallen een gedeelte der schutterij voor een bepaalden tijd, bij afwisseling, tot brandpiket of tot het doen van dienst in een bepaald gedeelte der gemeente kan worden aangewezen, zonder dat dit belet, de geheele schutterij of een grooter gedeelte er van, dan tot brandpiket is aangewezen, tot dienst te verplichten, wanneer de brand van grooten omvang of langen duur is.

De commandant der schutterij zal ten aanzien der formatie van het brandpiket en met opzicht tot het tijdstip, waarop de schutterij zich kan verwijderen van de plaats, waar de brand gewoed heeft, in overleg moeten treden met den burgemeester, die volgens art. 189 der gemeentewet het opperbevel bij brand heeft, of met den commissaris van politie, wanneer zoodanig ambtenaar in de gemeente bestaat en de burgemeester of degen, die hem naar art. 77 dier wet vervangt, niet ter plaatse van den brand aanwezig is.

Bij de regeling, in § 3 van het artikel bedoeld, zal aan hen, die het brandpiket uitmaken, de verplichting zijn op te leggen om zich dadelijk naar de aangewezen verzamelplaats te begeven.

Artt. 138—144. In deze artikelen zijn, zoover noodig, bepalingen opgenomen van dezelfde strekking als de artt. 45—52 der wet van 1827 bevatten.

De artt. 138—140, betreffende diensten in geval van oproerige beweging, samenscholing of andere stoornis der openbare orde, of wanneer de openbare orde bedreigd wordt, zijn in verband met art. 14 der bovenaangehaalde instructie van 's Konings commissarissen in de provinciën en de artt. 184—186 der wet van 29 Juni 1851 (*Staatsblad* n°. 85) ontworpen.

Ten aanzien van § 2 van art. 138 wordt verwezen naar de toelichting van art. 136.

Art. 145. Personen, die, al vallen zij niet in de termen van art. 28, wegens hunne gedragingen en maatschappelijke positie niet wel in de gelederen der schutterij zijn toe te laten, moeten, in het belang van de zedelijke kracht der schutterij en ter voorkoming van misnoegen bij het korps, ongewapend en buiten dienstwaarneming kunnen worden gelaten. Dat van die bevoegdheid door den commandant met oordeel beperkt gebruik moet worden gemaakt, ligt in den aard der zaak en wordt, zoo noodig, gewaarborgd door de voorgeschreven goedkeuring van den inspecteur. De wet kan ten deze evenmin een maximum van getal bepalen, als zij van de hierbedoelde „bijzondere redenen” een nadere omschrijving kan geven. Een en ander is onvermijdelijk aan het beleid van den commandant en van den inspecteur over te laten.

Art. 146. Bijzondere omstandigheden kunnen het, in het belang van orde en rust of in enig ander algemeen belang, noodig maken, dat de schutterij van een gemeente tijdelijk buiten dienst gesteld en ontwapend worde. De wet dient daartoe bevoegdheid te geven, hoe zelden, zoo ooit, de noodzakelijkheid der toepassing van den maatregel ook te verwachten zij.

Art. 147. Het kon voorkomen, dat de schutters van een weinig bevolkte gemeente of uit een gedeelte van zoodanige gemeente, wegens geïsoleerde ligging en hun klein aantal, niet met die van andere gemeenten samen te brengen en wegens gemis van personen, geschikt om onderricht in den wapenhandel te geven, niet te oefenen waren.

Het artikel voorziet in zoodanig bijzonder geval. Van de bevoegdheid, daarbij aan de uitvoerende macht gegeven, zal geen gebruik worden gemaakt in gevallen, waarin op de wijze bij art. 129 vermeld, door beperking van de oefeningen en wapenschouwingen, aan bovenbedoelde bezwaren kan worden te gemoet gekomen.

Hen, die van de oefeningen, wapenschouwingen en verdere diensten tijdelijk vrijgesteld zijn, van wapenen en uniformkleeding te voorzien, ware doelloos. Een jaarlijksche monsterring schijnt echter noodzakelijk, zal men niet ten aanzien dezer schutterplichtigen in hetzelfde bezwaar van onverschilligheid vervallen, dat thans vrij algemeen bij de rustende schutterijen wordt waargenomen. Het geldt hier bovendien een tijdelijke vrijlating, waarvan de duur niet, zooals bij de tegenwoordige rustende schutterijen, slechts onderbroken kan worden door het ophouden van den tijd van vrede.

HOOFDSTUK XIII.

VAN DEN DIENST DER SCHUTTERIJEN IN TIJDEN VAN
GEVAAR EN OORLOG.*Afdeeling I. Van den dienst.*

Art. 148. Zoodra de militie te land krachtens art. 184 der Grondwet geheel of ten deele is bijeengeroepen, doch de schutterijen nog niet mobiel zijn verklaard, behooren de schutterplichtigen aan buitengewone oefeningen onderworpen en marschvaardig gemaakt te kunnen worden. Uitstel hiervan tot na de mobielverklaring, in art. 150 vermeld, zou veel tijd noodeloos en tot nadeel voor 's lands verdediging verloren doen gaan.

Aan die voorbereidende oefeningen kunnen zij, die krachtens art. 25 van den dienst zijn ontheven, niet wel worden onderworpen, niet alleen omdat de ontheffing verleend wordt voor tijd van vrede, die, voor de toepassing dezer wet, geacht wordt te duren totdat de schutterijen mobiel zijn verklaard, maar ook omdat een groot gedeelte der onthevenen openbare betrekkingen bekleeden, waarin zij juist in tijden van spanning en onzekerheid kwalijk kunnen worden gemist en ook moeilijk dadelijk door anderen te vervangen zijn. Is de staatkundige toestand van dien aard, dat mobielverklaring van de schutterijen noodig geoordeeld is, dan moeten alle andere belangen en consideratiën wijken voor het belang van de verdediging des Vaderlands of de handhaving zijner onzijdigheid. Maar ook dan kunnen plaatselijke gesteldheid en andere redenen het noodig of wenschelijk doen zijn, sommige der krachtens art. 25 onthevenen, hoezeer rechtens deel uitmakende van de mobiele schutterijen, tot nadere beschikking te doen verblijven in de gemeenten, waar zij voor de schutterij zijn ingeschreven, en hen, in plaats van ze in de gelederen der gemobiliseerde schutterijen op te nemen en ze met deze te doen uittrekken, te bestemmen tot alle diensten, tot behoud van de inwendige rust gevorderd, en tot garnizoensdiensten, ook buiten hunne woonplaats, zoo het noodig is. Het spreekt vanzelf, dat zij, is de schutterij mobiel verklaard, door oefening voor die diensten geschikt moeten worden gemaakt. In verband hiermede zij verwezen naar § 4 b van art. 151 en naar art. 152.

Is de bepaling, dat de onthevenen krachtens art. 25 niet onderworpen zijn aan de in art. 148 bedoelde buitengewone oefeningen en marschvaardigmaking impé- ratief, ten aanzien van de schutterijen of gedeelten van schutterijen, waarop art. 129, 146 of 147 is toegepast, heeft de Regeering gemeend, haar facultatief te moeten stellen. De vraag, of zij, die deel uitmaken van deze schutterijen of gedeelten van schutterijen, al dan niet aan buitengewone oefeningen kunnen of moeten worden onderworpen, hangt te veel af van de omstandigheden van het oogenblik, dan dat het geraden scheen, ook hen onvoorwaardelijk van de bedoelde voorbereidende maatregelen uit te sluiten of hen onvoorwaardelijk in die maatregelen te doen begrijpen. De beslissing hieromtrent behoort aan de Regeering te worden overgelaten; regelen daarvoor kunnen onmogelijk vooraf bij de wet worden gesteld.

Billijkheid vordert, dat zij, die aan de buitengewone oefeningen worden onderworpen, des verlangd, een vergoeding uit 's Rijks kas genieten.

Art. 149. Vereeniging van de tot buitengewone oefening verplichte schutters in garnizoensplaatsen of kampen kan, in het belang der voorbereiding tot dienst ter verdediging des Vaderlands, onvermijdelijk zijn. In dat geval dienen zij op denzelfden voet als het leger gehuisvest, gevoed en verpleegd te worden, en gelijke bezoldiging te ontvangen als zij, die tot de landmacht behooren.

Art. 150. Bij mobielverklaring van de schutterijen behoort deze zich tot al de schutterijen uit te strekken, opdat alle leden der schutterij, al worden zij niet of niet dadelijk geroepen om aan den dienst der mobiele schutterijen deel te nemen, onderworpen zouden zijn aan de bijzondere wettelijke bepalingen, welke voor tijden van gevaar en oorlog gelden, wat uit verschillende hoofde noodig is.

De regelen, in afdeeling I van hoofdstuk IX ten aanzien van de oproeping ter inlijving of indienststelling bij de schutterij vervat, zullen na de mobielverklaring van de schutterijen niet of niet allerwege kunnen gelden. De commandant der schutterij, met de oproeping en inlijving belast, kan zich met de schutterij onder zijn bevel of met een gedeelte ervan elders bevinden. Inlijving bij een der korpsen van het leger, ingevolge art. 161, moet uit den aard der zaak door het militair gezag geschieden. En zoo zijn er meer zaken, die, is de schutterij mobiel, afwijking in het een of ander opzicht noodig kunnen maken van de bovenbedoelde regelen. Daarom wordt bij § 4 van art. 150 aan het uitvoerend gezag de bevoegdheid toegekend om andere voorschriften, waarbij rekening zal zijn te houden met de omstandigheden van het oogenblik, te geven omtrent oproeping en inlijving.

Art. 151. § 1 a. Het zal niet altijd noodig zijn, de schutters, behoorende tot de tweede klasse der schutterij in art. 126 bedoeld, de gemeenten, alwaar zij zijn ingeschreven, te doen verlaten. In sommige gemeenten zullen zij, ook na de mobielverklaring der schutterijen, aldaar kunnen verblijven om verder te worden geoefend en voorbereid voor den dienst op het tooneel van den strijd. Ook kan het wenschelijk zijn, de schutterijen of gedeelten van schutterijen, waarop art. 129 of art. 147 is toegepast, voorloopig niet ter oefening buiten de gemeenten op te roepen. De in § 1 a bedoelde schutterplichtigen kunnen alsdan bestemd worden tot handhaving der inwendige rust, tot het verrichten van garnizoensdienst enz. Zie hieromtrent art. 152.

b. Zie de toelichting van art. 148.

c. De reden, waarom art. 146 werd toegepast, zal in den regel het doen deelnemen van de leden der daar bedoelde schutterijen aan den dienst der mobiele schutterij niet wenschelijk doen zijn. Daarom zijn ze ook in § 1 van art. 152 uitgezonderd. Heeft die reden opgehouden te bestaan vóór dat de tijd verstreken is, waarvoor de buitendienststelling en ontwapening werden bevolen, dan dient intrekking van het besluit, in art. 146 bedoeld, in de eerste plaats in aanmerking te komen.

§ 3. Ten aanzien van woonplaatsverandering moeten voor de in dit artikel vermelde schutterplichtigen uit den aard der zaak de gewone bepalingen gelden. Daar zij evenwel, om de reden in de toelichting van art. 150 opgegeven, rechtens deel uitmaken van de mobiele schutterijen, behooren art. 74 en afdeeling II van hoofdstuk XIII op hen van toepassing te zijn.

Art. 152. § 1. Door dit artikel wordt de gelegenheid gegeven om in den dienst voor het behoud van de inwendige rust en in garnizoensdiensten te voorzien in tijden, waarin de schutterijen buiten hare gemeenten aan buitengewone oefeningen onderworpen of mobiel verklaard zijn.

Zij, die krachtens § 1 a van art. 25 of omdat zij het beroep van buitenlandsch zeevarende uitoefenen, in tijd van vrede van den dienst ontheven zijn, worden uitgezonderd, omdat deze volgens art. 156 voor den dienst van de binnenlandsche defensie te water bestemd kunnen worden. De reden, waarom zij, die uit kracht van art. 146 tijdelijk buiten dienst gesteld en ontwapend zijn, worden uitgesloten, is in de toelichting van § 1 c van art. 151 opgegeven.

§§ 2 en 3. Dat de schutterplichtigen, in art. 152 bedoeld, aan oefeningen onderworpen moeten kunnen worden, ligt in den aard der zaak, vermits immer de mogelijkheid blijft bestaan, dat op hun tijdelijke dienstbestemming moet worden teruggekomen in het belang van 's lands verdediging en neutraliteit. Met het oog hierop, maar vooral met het oog op de garnizoensdiensten, kan het noodig zijn, ook aan de hier bedoelde schutterijen of gedeelten van schutterijen officieren en kaders uit het leger toe te voegen. Daarom wordt bij § 3 van het artikel art. 150 § 2 van toepassing verklaard.

De oefeningen, in § 2 bedoeld, kunnen zoodanig geregeld worden, dat ze hen, die daaraan onderworpen zijn, niet meer dan noodig is, aan hunne beroepsbezigheden onttrekken. En vermits ze plaats hebben in de gemeente, waar de dienstplichtigen voor de schutterij zijn ingeschreven, bestaat er geen reden, ter zake

van die oefeningen een geldelijke vergoeding toe te kennen. Evenmin is hiertoe grond ter zake van de diensten, welke tot behoud der inwendige rust gevorderd worden. Onderscheid ten aanzien van een en ander tusschen tijd van vrede en tijd van gevaar en oorlog kan niet in aanmerking komen.

§ 4. Daarentegen eischt de billijkheid, dat aan hen, die tot garnizoensdiensten verplicht zijn, des verlangd, van Rijkswege een vergoeding worde toegekend, wanneer die diensten bewezen worden in de gemeente, waar de schutterplichtigen te huis behooren, of dat § 2 van art. 149 op hen van toepassing zij, wanneer evenbedoelde diensten in een andere gemeente worden verricht. In beide gevallen worden de schutters aan hunne beroepsbezigheden onttrokken gedurende den tijd, dat zij tot garnizoensdienst verplicht zijn.

§ 5. Het ware niet billijk, de schutters, ingevolge dit artikel tot dienst geroepen en niet reeds van uniformkleeding voorzien, te verplichten zich deze alsnog aan te schaffen of daarin, wat onvermogens betreft, van gemeentewege te doen voorzien. In den regel zal den dienst niet van langen duur behoeven te zijn. Het geval is bovendien denkbaar, dat den dienst gevoegelijk in burgerkleeding zal kunnen worden verricht en dat slechts bewapening noodig is.

§ 6. Inzonderheid met het oog op de garnizoensdiensten kunnen voorschriften noodig zijn omtrent de indeeling der schutterplichtigen.

Art. 153 en 154. Reeds vroeger is in deze Memorie opgegeven waarom geen grond bestaat den vreemdeling-ingezetten in tijd van vrede van deelneming aan den schutterlijken dienst vrij te laten, al behoort hij tot een Staat, waar de Nederlander niet aan den verplichten krijgsveld is onderworpen, of waar ten aanzien van den dienstplicht het beginsel van wederkeerigheid is aangenomen. Wierd echter hij, die bewijst tot zoodanigen Staat te behooren, tegen zijn wil tot gewapenden dienst verplicht in tijden van gevaar en oorlog of in tijden, waarin de schutterij door buitengewone oefeningen wordt voorbereid tot verdediging des Vaderlands of handhaving zijner onzijdigheid, men zou handelen in strijd met het beginsel, in 1861 ten aanzien van den dienst bij de militia aangenomen. Zoowel zij, die uit kracht der wet, als zij, die krachtens verbintenis tot vrijwilligen dienst, tot schutterlijken dienst verplicht zijn, zouden, wierd dat beginsel ten deze niet gehuldigd, in het geval kunnen verkeerden van evenzeer en gelijktijdig tot krijgsveld geroepen te zijn in den Staat, waartoe zij behooren. Daarom wordt in art. 153 niet alleen van de ingelijfd en in te lijven schutterplichtigen, maar ook van hen, die vrijwillig bij de schutterijen dienen, gesproken.

Het ontslag behoort intusschen niet te worden verleend dan op aanvraag en na geleverd bewijs, dat men werkelijk aanspraak er op heeft. Het ontslag moet wijders niet een middel zijn, om, is eenmaal de toepassing van art. 184 der Grondwet op de militia of de mobielverklaring van de schutterijen opgeheven, zich aan verdere verplichten schutterlijken dienst te onttrekken. Hiertegen wordt, zooveel noodig, bij art. 154 gewaakt.

Met opzet is in art. 153 niet gesproken van vreemdelingen, omdat men te gelijktijd Nederlander kan zijn en vreemdeling, behoorende tot een Staat als boven bedoeld. In zulk geval is het niet raadzaam, den belanghebbende tegen zijn wil bij de schutterij in dienst te houden, enkel en alleen omdat hij ook Nederlander is. Het artikel geldt bijgevolg evenzeer voor hen, die, nevens de Nederlandsche nationaliteit, een andere hebben, wanneer zij, uit laatstvermelden hoofde, bewijzen te behooren tot een Staat, waar de Nederlander niet aan den verplichten krijgsveld is onderworpen, of waar ten aanzien van den dienstplicht het beginsel van wederkeerigheid is aangenomen. Het geldt daarentegen niet voor den vreemdeling, die geen nationaliteit heeft of die niet tot zulken Staat behoort, en hier te lande, hetzij uit kracht van wettelijke verplichtingen, hetzij ten gevolge van aangegane verbintenis, tot dienst bij de schutterij gehouden is.

De bepaling van art. 154, dat de indienststelling of inlijving daar bedoeld afhankelijk is van het al of niet bestaan van wettelijken dienstplicht, voorziet in

het geval, dat iemand tusschen het tijdstip, waarop hem krachtens art. 153 ontslag werd verleend of waarop hij buiten oproeping werd gelaten, en dat, waarop hij opnieuw in dienst gesteld of waarop hij ingelijfd zou moeten worden, den dienstplichtigen leeftijd overschreden of opgehouden heeft ingezet en des Rijks te zijn in den zin dezer wet.

Het is niet meer dan billijk, dat hij, die vóór zijn ontslag, ingevolge art. 153 verleend, een rang of graad bij de schutterij verwierf, van waarneming van den schutterlijken dienst vrijgelaten worde, zoolang hij niet in zijn vorigen of in een hooger rang of graad bij de schutterij is benoemd. Intusschen blijft hij, daar hij ingelijfd is, lid der schutterij ook in den zin van art. 419.

Art. 155. Is de schutterij mobiel verklaard, dan zullen de korpsen, zoolang zij mobiel zijn, niet immer op zichzelf kunnen blijven staan, en moet het oorlogsbestuur bevoegd zijn, de schutters tijdelijk bij het leger in te deelen en hen voor andere diensten dan die der infanterie en artillerie te bestemmen, naar gelang een of ander voor 's lands verdediging noodig wordt geacht.

Het vereenigd optreden van leger en schutterijen brengt mede, dat deze laatste, zoolang zij mobiel zijn, onder het krijgsbevel en de krijgstuicht behooren te staan, en dat, zooals bij art. 274 wordt voorgesteld, de Criminele Wetboeken en Reglementen van krijgstuicht, die voor het leger of voor de zeemacht gelden, op haar van toepassing moeten zijn.

Art. 156. Strekt, voor zooveel hen betreft, die bij de zeemilitie hebben gediend, ter voldoening aan de tweede zinsnede van art. 160 der militiewet van 1861, in het wetsontwerp tot regeling der nationale militie overgenomen. Aanwijzing van deze schutterplichtigen tot alle diensten, voor de binnenlandsche defensie te water vereischt, kan een belangrijke versterking worden voor onze defensie te water, en zeker is van deze voor dien dienst geoeffenden op deze wijze het meeste nut te trekken.

Dit kan insgelijks het geval zijn met allen, die vroeger bij de vaste zeemacht of het korps mariniers hebben gediend, of die hun beroep maken van de zeevaart, van de zeevisscherij of van de binnenlandsche vaart. Velen van dezen zullen buiten twijfel de voorkeur er aan geven, hun schutterdienst op bovenbedoelde vaartuigen te volbrengen.

Om evenwel te verhoeden, dat den dienst te water daardoor ten koste van de strijdmacht te land te veel worde versterkt, is de bepaling facultatief gesteld.

Art. 157. Dit artikel bevat soortgelijke bepaling als in de tweede zinsnede van art. 127 der militiewet wordt aangetroffen. Daarvoor gelden hier dezelfde redenen.

Afdeeling II. Van onttrekking aan den dienst.

De bepalingen, in deze paragraaf vervat, strekken ter vervanging van de wet van 31 December 1832 (*Staatsblad* n°. 67).

Art. 158. De reden, waarom de uitspraak omtrent de hier vermelde schutterplichtigen niet aan de plaatselijke commissiën voor de schutterij, maar aan Gedeputeerde Staten wordt opgedragen, is in de toelichting van art. 74 opgegeven.

De uitspraak geschiedt door Gedeputeerde Staten der provincie, waar de schutterplichtige verblijf houdt, al is hij voor de schutterij ingeschreven in een tot een andere provincie behoorende gemeente. De omstandigheden van het oogenblik maken bespoedigde afdoening van zaken wenschelijk. Bovendien zou het tot groote uitgaven voor het Rijk aanleiding geven, moesten de hier bedoelde personen, in geval § 2 van art. 159 op hen was toegepast, soms van het eene eind des Rijks naar het andere worden overgebracht; een transport dat juist met het oog op bovenbedoelde omstandigheden bezwaar kon ontmoeten. Datzelfde bezwaar zou ook de schutterplichtigen kunnen beletten; aan de oproeping, in § 1 van dat artikel vermeld, te voldoen, indien zij zich tijdelijk bevonden in een andere provincie, dan waar zij voor de schutterij werden ingeschreven.

In tijd van vrede wordt ten aanzien van hem, die zijn woonplaats van de eene

gemeente des Rijks naar de andere overgebracht en § 1 van art. 29 of van art. 30 niet nageleefd heeft, geen nadere uitspraak van de commissie voor de schutterij gevorderd. Is de schutterij mobiel verklaard, dan is het evenwel noodig, dat ook omtrent dezen een nadere uitspraak door het administratief gezag geschiede, opdat beslist kunne worden of hij al dan niet overeenkomstig art. 161 bij een der korpsen van het leger zal worden ingelijfd. Daarom is in het artikel mede melding gemaakt van de overbrenging zijner woonplaats naar en zijn vestiging in een andere gemeente des Rijks.

In het artikel wordt slechts gesproken van hen, die niet voldaan hebben aan de oproeping om bij de mobiele schutterij te worden ingelijfd of in dienst gesteld, niet van hen, die ingevolge art. 161, waarover nader, bij een der korpsen van het leger moeten worden ingelijfd. Van deze laatsten is gezwegen, omdat omtrent hen door Gedeputeerde Staten reeds uitspraak werd gedaan en die uitspraak de zwaarste straf, wat dienst en dienstbestemming aangaat, ten gevolge heeft, welke volgens het ontwerp door het administratief gezag tegen nalatige schutterplichtigen kan worden uitgesproken. Het opnieuw voor Gedeputeerde Staten doen verschijnen van deze personen, enkel en alleen om opnieuw tot dezelfde straf te worden verwezen, ware noodeloze omslag. Volgens § 3 van art. 164 kunnen die personen aangehouden worden en in hechtenis blijven totdat zij bij een der korpsen van het leger ingelijfd zijn. Zij, die niet voldaan hebben aan de oproeping ter inlijving of indienststelling bij de mobiele schutterij, moeten daarentegen, alvorens te worden ingelijfd, voor Gedeputeerde Staten komen, opdat worde beslist of zij ter zake van hun verzuim al dan niet voor vijf jaren bij een der korpsen van het leger moeten worden ingelijfd. Onder laatsbedoelde nalatigen zullen er velen zijn, wier oproeping ter inlijving bij de mobiele schutterij het gevolg was van een uitspraak der commissie voor de schutterij. Geldt het schutterplichtigen, te wier aanzien Gedeputeerde Staten reeds uitspraak deden krachtens art 158 en op wie § 1 van art. 161 werd toegepast, dan zal in den regel hun herhaald verzuim om hunne verplichtingen ten aanzien van de mobiele schutterij na te komen, aanleiding geven om de straf, in § 2 van dat artikel vermeld, tegen hen uit te spreken.

Art. 159. Ook tijdens de schutterij mobiel is, kan het verzuim te goeder trouw begaan zijn en het oogmerk niet hebben bestaan om zich aan den dienst te onttrekken. Bijzondere omstandigheden, van den schutterplichtige onafhankelijk, kunnen mede de oorzaak zijn van de niet-nakoming eener verplichting.

Met het oog hierop is bepaald: dat de nalatige wordt opgeroepen om voor Gedeputeerde Staten te verschijnen, en dat eerst bevel tot aanhouding wordt gegeven, wanneer aan die oproeping niet is voldaan.

Art. 160. §§ 3 en 4. Dat de kosten hier bedoeld ten laste komen van het Rijk, staat in verband met het eerste lid van § 1 van art. 169.

Omdat die kosten uit 's Rijks kas worden gekweten, behoort de regeling van het bedrag enz. bij Koninklijk besluit te geschieden.

Art. 161. § 1. Om de reden, ter toelichting van art. 159 opgegeven, kan de billijkheid vorderen, dat § 2 van art. 46 of § 3 van artt. 49, 53 of 57 toegepast, of dat de omstandigheden, die den schutterplichtige ondanks hem beletteden aan zijn verplichting te voldoen, in aanmerking genomen worden. Met betrekking tot dienst en dienstdtijd behoort van de voor anderen geldende regelen slechts te worden afgeweken, wanneer er aan opzettelijk verzuim te denken valt.

§ 2. Volgens art. 2 der wet van 31 December 1832 (*Staatsblad* n°. 67) wordt hij, die zich moedwillig aan den dienst bij de mobiele schutterij heeft onttrokken, bij de nationale militia ingelijfd, in mindering van het militia-contingent der gemeente, waartoe hij behoort. De militia heeft echter met nalatigen in den dienst der mobiele schutterijen niets gemeen. Er kan dus geen grond bestaan, hen in mindering van het contingent bij de militia in te lijven. Om deze reden is de voorkeur gegeven aan inlijving van de opzettelijk nalatig geblevenen bij

een der korpsen van het leger hier te lande. Onttrekking aan de verplichting tot den schutterlijken dienst in tijden van gevaar en oorlog mag, waar ze te kwader trouw plaats had of beproefd werd, niet te licht worden gestraft. Een waste tijd van dienst, door den nalatige bij wijze van straf te volbrengen, schijnt bovendien aannemelijker, dan de door hem te vervullen dienst afhankelijk te stellen, gelijk bij de wet van 1832 gedaan wordt, van den langeren of korteren duur der mobilisatie, of van den tijd, gedurende welken hij zich aan den dienst had onttrokken. Uit dien hoofde wordt voorgesteld, den diensttijd bij een der korpsen van het leger voor allen op vijf jaren te bepalen.

§ 3. Blijkt, dat dien diensttijd in een of ander bijzonder geval, waarop bij de toepassing niet kon worden gelet, een te zware straf is, dan behoort zij door toepassing van art. 157 te kunnen worden getemperd. Inzonderheid na opheffing van de mobilisatie en na het vervuld zijn van een gedeelte van den strafdiensttijd kunnen omstandigheden van allerlei aard deze gunst wenschelijk maken of billijken.

Art. 162. Zie de toelichting van art. 61.

Art. 164. § 3. Zie de toelichting van art. 159. Om de daar vermelde redenen behoort aanhouding alleen plaats te hebben ten aanzien van hen, die niet ten bepaalden tijde voor Gedeputeerde Staten zijn verschenen. Geldt het echter personen, die niet voldaan hebben aan de oproeping om 't zij bij de mobiele schutterij ingelijfd of in dienst gesteld, 't zij bij een der korpsen van het leger ingelijfd te worden, dan moet aanhouding kunnen geschieden dagelijks na de ontdekking, vermits het daar schutterplichtigen betreft, over wier *dienstplicht* reeds is beslist.

Hoezeer volgens art. 163 inlijving of indienststelling van hem, omtrent wien Gedeputeerde Staten krachtens art. 158 uitspraak deden, dadelijk na die uitspraak kan plaats hebben, zal toch in vele gevallen oproeping ter inlijving noodig zijn, vooreerst met betrekking tot hen, wier inlijving geschieden moet uit kracht van een uitspraak van de commissie voor de schutterij of, in beroep, van Gedeputeerde Staten of van den Koning, ten andere met betrekking tot personen, op wie, na aanhouding, § 4 van art. 164 is toegepast en die dus, tijdens de uitspraak gedaan wordt, zich op vrije voeten bevinden.

De redenen, waarom ten aanzien van de aangehoudenen, die bij een der korpsen van het leger moeten worden ingelijfd, een nadere uitspraak van Gedeputeerde Staten, alvorens inlijving plaats heeft, onnoodig wordt geoordeeld, is in de vierde zinsnede der toelichting van art. 158 vermeld.

§ 4. Wordt verwezen naar de drie laatste zinsneden der toelichting betreffende hoofdstuk VII.

§ 5. Er kunnen gevallen voorkomen, waarin Gedeputeerde Staten in het belang van volledig onderzoek uitstel van de uitspraak noodig achten ten aanzien van iemand, die, wierd hij overeenkomstig § 4 in vrijheid gesteld, zich door verwijdering aan de toepassing der straf zou kunnen onttrekken. Daarom moet er bevoegdheid zijn, hem in hechtenis te doen blijven tot aan de uitspraak. Het spreekt vanzelf, dat van deze bevoegdheid geen gebruik is te maken, wanneer er geen vrees voor ontvluchting bestaat. Het oordeel daaromtrent mag men veilig aan het college van Gedeputeerde Staten overlaten.

§ 6. Staat in verband met de bij art. 163 aan 's Konings Commissaris in de provincie toegekende bevoegdheid, om van de uitspraak van Gedeputeerde Staten in beroep te komen bij den Koning.

De bepaling, dat het in hechtenis blijven van den aangehoudene plaats heeft tot aan de einduitspraak, zoo 's Konings commissaris het noodig acht, geeft dezen de gelegenheid, de invrijheidstelling ook hangende het beroep te bevelen, wanneer er geen vrees voor ontvluchting aanwezig is, of het beroep ingesteld werd enkel en alleen om een beslissing uit te lokken ten aanzien der interpretatie van de een of andere bepaling der wet, die geen invloed heeft op dienstplicht of dienstbestemming van den aangehoudene. Ook kan invrijheidstelling tusschentijds gewettigd zijn in geval van opheffing der mobilisatie alvorens 's Konings einduitspraak omtrent het beroep plaats had.

HOOFDSTUK XIV.

VAN DE KOSTEN.

Artt. 165 en 166. Door deze artikelen wordt geen verandering gebracht in hetgeen thans bestaat. De gemeenten worden echter, gelijk reeds bij de toelichting van hoofdstuk XI is opgemerkt, ontheven van de kosten van vernieuwing en onderhoud der in art. 122 vermelde, van Rijkswegen verstrekte voorwerpen, tenzij kwaadwilligheid of zorgeloosheid tot die kosten aanleiding gaf.

Uit den aard der instelling van de schutterijen als plaatselijke wapenmacht en als ten allen tijde bestemd tot behoud der inwendige rust volgt, dat de kosten der schutterijen, zoolang deze niet tot verdediging des Vaderlands dienen, de bewapening en uitrusting uitgezonderd, door de gemeenten worden gedragen. Daarom zijn de kosten der aankondigingen en van het geneeskundig onderzoek, in § 4 van art. 166 genoemd, evenzeer te haren laste gebracht. Er is geen grond, de provinciale kas daarmede te bezwaren, of die kosten, waarvan in § 3 van dat artikel gesproken wordt, uit 's Rijks kas te kwijten. Bij de beoordeeling van den geldelijken laste worde overigens niet uit het oog verloren, dat wie ook de kosten, op de schutterijen vallende, betaalt, hetzij de gemeenten, hetzij het Rijk, het ten slotte altijd de ingezetenen zijn, te wier laste ze komen.

Dat in geval de schutterijen van twee of meer gemeenten tot één korps zijn vereenigd, de kosten door die gemeenten gezamenlijk worden betaald, ligt in den aard der zaak. Ter bepaling van elks aandeel schijnt de uitkomst van de laatste van Regeeringswegen plaats gehad hebbende volkstelling tot grondslag te moeten worden genomen, zal niet telkenmale een gewijzigde grondslag bij die bepaling nieuwe regeling noodig maken, zooals het geval zou zijn, wanneer de sterkte der schutterij van iedere gemeente in aanmerking moest komen.

Er bestaat geen grond voor omslag over de gemeenten, ten aanzien van de kosten, in de §§ 2, 3 en 5 van art. 166 bedoeld. Onderlinge verrekening daarvan tusschen die gemeenten ware trouwens, vooral wat de kosten, in de §§ 2 en 3 vermeld, betreft, niet wel te regelen. Het is nochtans wenschelijk, dat de wet te dien aanzien door een uitdrukkelijke bepaling allen twijfel afsnijde.

Wanneer de aankondigingen en het onderzoek, in § 4 bedoeld, betrekking hebben op schutterplichtigen van slechts één of van meer gemeenten, wier schutterij of schutterijen met die van anderen tot één korps zijn vereenigd, kan het niet aangaan, een deel der kosten ook te doen dragen door gemeenten, welke schutterijen wel tot hetzelfde korps behooren, doch vreemd zijn aan die aankondigingen of aan dat onderzoek.

De verdeeling der kosten, door twee of meer gemeenten gezamenlijk te dragen, over die gemeenten, zal, op het voetspoor van wat bij de wet van 30 Juni 1855 (*Staatsblad* n°. 48) bepaald is ten aanzien der kosten van de daar bedoelde huizen van bewaring, gevoegelijk door Gedeputeerde Staten, met het onderzoek der gemeentebegrotingen en rekeningen en het toezicht over het geldelijk beheer der gemeenten belast, kunnen geschieden.

Regelen omtrent de betaling van het aandeel van elke gemeente in gezamenlijk met andere gemeenten te dragen kosten kunnen noodig zijn ter verzekering van regelmatige kwijting aan de rechthebbenden, bij voorbeeld aan geneeskundigen, van hetgeen door iedere gemeente te betalen is.

Art. 167. Met het oog op de taak, door de schutterijen in tijden van gevaar en oorlog te volbrengen en waarop zij in tijd van vrede moeten worden voorbereid, is het billijk, dat aan de gemeenten een gedeelte der kosten harer schutterij van Rijkswegen worde vergoed. Als maatstaf dier vergoeding wordt een maximum voorgesteld van *f* 5 per jaar voor ieder dienstdoend schutter beneden den rang van officier, op 31 December van het jaar, waarover de kosten loopen, aanwezig. Het cijfer der vergoeding is, met inachtneming van dat maximum, voor elke gemeente te bepalen naar de door haar krachtens de artt. 165 en 166 werkelijk gedane uitgaven. Met het oog hierop kan de opgaaf, in § 2 van art.

167 bedoeld, niet geschieden dan nadat de gemeenterekening betreffende het dienstjaar, waartoe de uitgaven betrekking hebben, door Gedeputeerde Staten is gesloten. Die opgaaft is noodig alvorens het gezamenlijk bedrag der Rijksvergoeding kan worden vastgesteld. Een en ander brengt mede, dat deze vergoeding eerst in ontvangst kan worden verantwoord bij de gemeentebegroting en rekening van het jaar, waarin het bedrag der Rijksvergoeding is bepaald; zoodat in zoover dienstvermenging in de gemeentecomptabiliteit ten deze onvermijdelijk is.

Art. 168. De kosten, welke thans op de rustende schutterijen vallen, zijn zeer onbeduidend. Volgens de vastgestelde gemeenterekeningen over 1871—1873 bedroegen zij slechts f 23.285,69^a, alzoo gemiddeld f 7761,90 per jaar. Sedert kunnen zij iets, maar toch niet aanzienlijk, zijn vermeerderd. Daar nu de Grondwet van 1848 de splitsing der schutterijen in dienstdoende en rustende, bij de Grondwetten van 1815 en 1840 aangenomen, niet heeft bestendigd, en de schutterij in al de gemeenten een en dezelfde tweeledige taak heeft te vervullen, dus dienstdoende moet zijn, zullen de kosten voor de 1035 gemeenten, waar de schutterij thans rustend is, belangrijk vermeerderen. Sommige gemeenten konden dan ook door de uitgaven, voor de eerste oprichting harer schutterij vereischt, te zwaar worden gedrukt. Het is in dat geval noodig, dat het Rijk haar te gemoet kome, onverminderd hetgeen volgens art. 167 uit 's Rijks kas aan de gemeenten voor elk dienstdoend schutter wordt vergoed.

Art. 169. De kosten, in de §§ 2—4 van art. 166 vermeld, zijn uitgezonderd, omdat ze ten allen tijden vereischt worden, om het even of de schutterijen al dan niet mobiel zijn. Het geldt daar zaken, die in de meeste gevallen voorafgaan aan het lidmaatschap van de schutterij van hen, te wier aanzien de kosten gemaakt worden.

HOOFDSTUK XV.

VAN DE RECHTSPLEGING, DE STRAFFEN EN DE TUCHT.

Afdeeling I. Van de schuttersraden.

Omtrent de samenstelling van de schuttersraden en de daaraan toe te voegen beambten bevat de wet van 1827 geen voldoende voorschriften. Ten deele is hierin voorzien door het Koninklijk besluit van 25 Mei 1829 (*Staatsblad* n°. 38). Wegens de belangrijke taak, den schuttersraad als rechtsprekend college opgedragen, is het noodig, zijne samenstelling en inrichting volledig door de wet te bepalen. De beginselen van evenvermeld besluit van 1829 zijn in hoofdzaak in het ontwerp gevolgd. Tevens is, voor het geval de beklaagde een rang of graad bekleedt, voorkomen, dat minderen in rang of graad rechtspreken over meerderen. Hiertoe kan de aanwijzing van één of meer officieren, onderofficieren of korporaaals, tot een ander schutterkorps behorende, onvermijdelijk zijn. Voor dit geval bevat art. 175 de noodige regeling.

Het is niet wenschelijk de ongelijkheid te bestendigen, die, naar aanleiding van art. 64 der wet van 1827, met betrekking tot het ledental der schuttersraden thans wordt aangetroffen; er behooren geen schuttersraden te zijn, die, gelijk nu het geval kan wezen, met den voorzitter een even getal leden tellen, waardoor staking van stemmen kan ontstaan. Daarom is in art. 174 als algemeene regel gesteld, dat elke schuttersraad met slechts vier leden, behalve den voorzitter, zal zitten.

Door art. 178 wordt mede in een leemte voorzien. Bij aanklacht tegen den commandant of tegen den hem vervangenden officier behoort de inspecteur der schutterijen of die dezen vervangt het voorzitterschap van den schuttersraad te bekleeden.

De bezoldiging van den auditeur, den secretaris en den bode van den schuttersraad wordt thans uit de gemeentekas voldaan. Bij art. 183 wordt voorgesteld, haar uit 's Rijks kas te kwijten.

De uitzondering omtrent het dragen van uniformkleeding, bij art. 184 gemaakt, staat in verband met § 3 van art. 147.

Wanneer, zooals bij art. 186 wordt voorgesteld, aan het lidmaatschap van den schuttersraad vrijstelling van de in hoofdstuk XII vermelde diensten in tijd van vrede kan worden ontleend, zal goede samenstelling van den schuttersraad worden bevorderd. Schutters, die krachtens art. 25 in tijd van vrede van den dienst zijn ontheven, zijn van het lidmaatschap niet uitgesloten; willen zij in den schuttersraad zitting nemen, dan zijn zij benoembaar en onderworpen aan alle verplichtingen, welke volgens deze wet op de leden van dat college rusten; zij kunnen evenwel niet worden verplicht de benoeming aan te nemen. Zij, die vrijwillig bij de schutterij dienen, mogen de benoeming tot lid van den schuttersraad niet afwijzen, op straffe als bij art. 197 is bepaald.

Afdeeling II. Van de straffen.

Afdeeling III. Van de tucht en de toepassing der straffen.

Onvoldoende straf is algemeen als een der hoofdgebreken van de wet van 1827 erkend. Volgens die wet zijn de bedreigde geldboeten voor alle rangen gelijk; de gewone gaan de som van f 13 niet te boven. Provoostarrest is niet als straf in de wet opgenomen, maar bij art. 71 enkel aangewezen als een middel om, bij weigering of nalatigheid, betaling der boete te verkrijgen; tegen schutters van erkend onvermogen kan dat middel niet met gewenscht gevolg worden toegepast; hieruit spruit in menig geval feitelijk straffeloosheid voort. Een middel om in sommige gevallen de straf dadelijk na de overtreding te doen ondergaan, ontbreekt. Commandanten en bevelvoerders hebben in het algemeen geen genoegzame macht om orde en ondergeschiktheid, waar die niet worden betracht, te handhaven, hetgeen toch bij een gewapenden troep een eerste vereischte is.

In een en ander is bij het ontwerp zooveel mogelijk voorzien. De omschrijving der overtredingen, waaromtrent in de wet van 1827 almede leemten bestaan, is, waar noodig en doenlijk, uitgebreid. Naar de beginselen, bij het nieuwe strafwetboek aangenomen, is cumulatie van twee of meer straffen wegens één en hetzelfde feit niet toegelaten. Overeenkomstig dat wetboek wijzen de artikelen van poenalen aard slechts het maximum der straf aan, dat bij vonnis, arrest of bevelschrift van den commandant aan den schuldige kan worden opgelegd; art. 213 van het ontwerp bepaalt in het algemeen het minimum der straf.

Volgens art. 188, in verband met art. 194, kan tegen officieren, onderofficieren en korporaals ontzetting van rang of graad worden uitgesproken. Verlies van rang of graad is het rechtsgevolg van de bij art. 208 bedoelde veroordeelingen, tenzij gratie van de opgelegde straf is verleend. Ook bij de wet van 1827 is in sommige gevallen de straf van degradatie toegelaten. De Regeering heeft gemeend, deze in het ontwerp te moeten bijbehouden. Wel kan de Koning aan officieren en de commandant der schutterij aan onderofficieren en korporaals ten allen tijde ontslag uit hun rang of graad verlenen, en kunnen vrijwilligers, die officier zijn, door den Koning en zij, die een graad bekleeden, door den commandant uit den dienst worden verwijderd respectievelijk door ontslag of intrekking der toelating, doch dit middel maakt ontzetting van rang of graad, door den schutterlijken rechter uit te spreken, of als rechtsgevolg van een uitgesproken veroordeeling als in art. 208 is bedoeld, niet overbodig. Er is trouwens onderscheid te maken tusschen het bij rechterlijk vonnis opleggen van ontzetting van rang of graad als straf en eenvoudig ontslag of intrekking der toelating. Het is niet te onderstellen, dat ontslag als officier, onderofficier of korporaal, of intrekking der toelating als vrijwilliger zal plaats hebben voor hetzelfde feit, waarover de schutterlijke rechter uitspraak heeft gedaan en waarvoor deze gemeend heeft, de straf van ontzetting van rang of graad niet te kunnen uitspreken. Waar in zulk geval niettemin ontslag verleend wordt of intrekking der toelating plaats heeft, mag men veilig aannemen, dat die maatregel in het belang der schutterij gebiedend gevorderd wordt.

Wegzending uit de schutterij, bij de wet van 1827 bedreigd, is in het ontwerp niet overgenomen als straf; zij is slechts de vorm, waarin de ingelijfd

bij de schutterij uit den dienst worden verwijderd, wanneer zij blijken te verkeeren in de termen van art. 28, of gedurende hun dienstdijd in een der daar vermelde gevallen geraken. Voor hen, die krachtens de wet tot schutterlijken dienst verplicht zijn, kan de straf van wegzending uit de schutterij een gereed middel wezen om van verderen dienst bevrijd te worden. De geldelijke contributie, bij art. 62 aan die straf verbonden, kan slechts een straf heeten voor hen, op wie de contributie kan worden verhaald; zooals hierboven reeds werd opgemerkt, leidt toepassing van art. 71 tot geen resultaat waar het personen van erkend onvermogen geldt. Voor hen, die vrijwillig bij de schutterij dienen, is de straf van wegzending uit de schutterij overbodig, omdat men altijd door ontslag of door intrekking der toelating een einde kan maken aan ongewenschten vrijwilligen dienst.

Art. 193b. Houdt verband met art. 147 § 3, voor zoover daar van uniformkleeding wordt gesproken. Volgens art. 148 § 1 kunnen de in eerstvermelde paragraaf bedoelde schutters evenzeer aan buitengewone oefeningen onderworpen worden en mitsdien onder de wapenen zijn, zonder van uniformkleeding te zijn voorzien.

c. Deze bepaling is noodig, onder anderen met het oog op den bode van den schuttersraad, die als zoodanig volgens art. 184 j°. art. 147 § 3 ook buiten de terechtzitting van dien raad met de uitvoering van een bevel belast kan zijn, zonder in een der onder a of b vermelde gevallen te verkeeren.

Art. 194 § 1a. Uit § 3, in verband met § 1 van art. 192 blijkt, dat hier alleen bedoeld wordt misbruik van gezag, door leden der schutterij begaan.

Art. 195. Voor zooveel hier gesproken wordt van oproeping ter inlijving, zij verwezen naar de toelichting van art. 102.

Art. 196. § 1b. In verband met de bepaling omtrent het door leden der schutterij wederrechtelijk terughouden van de hier bedoelde voorwerpen, wordt verwezen naar de toelichting van de §§ 3 en 4 van art. 32.

Art. 200. Waar in deze wet het woord »misdrijf» is gebezigd, is daaraan de beteekenis te hechten, welke dat woord in het Wetboek van Strafvordering heeft. Met het woord »overtreding», zonder nadere omschrijving, wordt bedoeld de overtreding van deze wet.

§ 4. Het spreekt vanzelf, dat, zoo ter zake van het gepleegde misdrijf volgens voormeld Wetboek geen voorloopige aanhouding toegelaten is, en het feit tot de kennisneming van den gewonen strafrechter behoort, de auditeur evenzeer als wanneer voorloopige aanhouding is toegelaten, van het begane misdrijf kennis moet geven aan den officier van justitie, of, behoort het feit tot de kennisneming van den schuttersraad, den overtreder op de gewone wijze voor dien raad moet vervolgen, zoo daartoe grond bestaat.

Art. 201. Waar in deze wet gesproken wordt van »den gewonen strafrechter» is daaronder ook begrepen de militaire strafrechter, in de gevallen waarin het gepleegde feit tot de kennisneming van dezen behoort.

De verwijzing van hen, die, in de bij dit artikel genoemde gevallen, een der daar vermelde misdrijven gelijktijdig met een overtreding van deze wet plegen, naar den gewonen strafrechter, ten einde door dezen te worden berecht, is gegrond op de overweging, dat zulk vergrijp, als de goede orde bij een gewapend korps, zelfs de algemeene rust in gevaar kunnende brengen, niet te licht mag worden gestraft, en de straf in den regel zwaarder zal moeten zijn, dan in de strafbevoegdheid van den schuttersraad, welke uit den aard der zaak beperkt moet wezen, kan liggen.

Zoolang het nieuwe Strafwetboek niet is ingevoerd, kunnen de misdrijven, die door den gewonen strafrechter moeten worden berecht, slechts worden aangeduid in de bewoording, waarin zij in het vigeerend Strafwetboek zijn vermeld.

Artt. 203—207. De in de eerste zinsnede der toelichting van art. 201 vermelde reden heeft ook hier geleid tot de verwijzing naar het Strafwetboek of naar het gewone strafrecht ter zake van de feiten, in deze artikelen vermeld

of bedoeld. Ook daar geldt het misdrijven, die niet wel aan de berechting van den schuttersraad kunnen worden overgelaten. Wat art. 203 betreft, zij opgemerkt, dat dit evenzeer van toepassing is op personen, die niet of niet meer lid zijn van de schutterij en reeds uit dezen hoofde, in verband met den aard der daar bedoelde feiten, niet voor den schuttersraad behooren te worden terechtgesteld.

Ten aanzien van het wederrechtelijk terughouden der in art. 203 vermelde voorwerpen wordt verwezen naar de toelichting van de §§ 3 en 4 van art. 32. De woorden „na ontslag” duiden voor dat terughouden het criterium aan; voor hen, die nog lid der schutterij zijn, geldt § 1b van art. 196.

Art. 208. § 1. Het misdrijf kan onder zulke verschoonende omstandigheden zijn gepleegd, dat er, hoewel een veroordeeling moest worden uitgesproken, in billijkheid termen bestaan tot het verleenen van gratie, al mocht door den rechter bij de bepaling der straf reeds op die verzachtende omstandigheden gelet zijn. Vermits nu het verlies van rang of graad krachtens dit artikel niet is een door den rechter uitgesproken straf, maar een rechtsgevolg van de veroordeeling behoort de wet zelve te bepalen, dat die veroordeeling dat rechtsgevolg niet zal hebben ingeval gratie van de opgelegde straf is verleend. Bedoeld rechtsgevolg wordt niet opgeheven door gedeeltelijke kwijtschelding of vermindering van straf.

§ 2. Daar de veroordeeling alleen verlies van rang of graad ten gevolge heeft, mag zij het effect niet hebben van wegzending uit de schutterij, tenzij de veroordeeling den schutterplichtige zou doen vallen in de termen van art. 28. Daarom wordt bepaald, dat hij het overige van zijn diensttijd moet volbrengen. Door de bijvoeging, dat hij dit moet doen als gewoon schutter, wordt toekenning later van een rang of graad bij de schutterij uitgesloten.

Art. 209. Is gesteld in overeenstemming met de beginselen, aangenomen bij titel VI van het eerste boek van het nieuwe Strafwetboek.

Art. 210. Ook hier geldt het feiten en verzuimen, uit hun aard niet ter berechting bij den schuttersraad te huis behoorende. Voor zoover zij door leden van de schutterij worden begaan, hebben ze rechtstreeks geen of minder betrekking op den schutterlijken dienst en tucht. De meeste der in het artikel vermelde feiten en verzuimen zullen overigens gepleegd worden door personen, die niet of nog niet tot de schutterij behooren.

§ 1. Ofschoon het wenschelijk zij, dat de strafvervolging eerst ingesteld worde nadat door verloop van den tijd van reclame of door een uitspraak van het bij de wet aangewezen administratief gezag onherroepelijk vaststaat, dat er verplichting tot aangifte of opgaaf ter inschrijving bestond, en mitsdien worde voorkomen, dat de beslissing van den rechter in strijd zij met die van het administratief gezag, kan de toepassing van straf in de hier bedoelde gevallen niet afhankelijk worden gesteld van de beslissing van laatstvermeld gezag en moet het oordeel, of al dan niet verplichting tot aangifte of opgaaf bestaan heeft, aan den rechter worden overgelaten. Er kunnen gevallen voorkomen, waarin het administratief gezag tot geenerlei beslissing daaromtrent geroepen wordt of kan worden. Wanneer bijvoorbeeld iemand, wiens aangifte of opgaaf ter inschrijving verzuimd werd, ophoudt ingezet te zijn in den zin dezer wet of in krijgsdienst treedt tusschen het tijdstip, waarop hij ambtshalve werd ingeschreven, en dat, waarop hij voor de commissie voor de schutterij zou hebben moeten verschijnen, dan wordt hij eenvoudig, als niet of voorloopig niet meer schutterplichtig, van het inschrijvingsregister afgevoerd, waardoor vanzelf de aanleiding vervalt, die er anders voor het administratief gezag zou kunnen hebben bestaan om uitspraak te doen aangaande den inschrijvingsplicht. Deze omstandigheid heft het feit niet op, dat de voorgeschreven aangifte of opgaaf ter inschrijving werd verzuimd. En het is dat feit, hetwelk de wet strafbaar stelt, en strafbaar moet stellen om achtereeloosheid of onverschilligheid zooveel mogelijk tegen te gaan en een geregelde inschrijving te bevorderen.

De schutterplichtige zelf is niet strafbaar, wanneer de niet tijdige inschrijving

het gevolg was van verzuim van aangifte of opgaaf door de in art. 9 § 4, 5 of 6 vermelde personen, of van verzuim van inschrijving door de overheid. In verband hiermede is voor zulke gevallen ook, wat den diensttijd betreft, onderscheid gemaakt bij § 2 van art. 46, welke paragraaf, volgens art. 161, mede toepasselijk is wanneer de aangifte of opgaaf moet geschieden tijdens de schutterij mobiel is.

Die paragraaf kan evenzeer toegepast worden op den schutterplichtige, die zelf voor de aangifte te zijner inschrijving had te zorgen, doch bewijst buiten de mogelijkheid te zijn geweest, de aangifte tijdig waar behoort te doen. In dit geval is niettemin de straf, bij § 1 van art. 210 bepaald, op hem van toepassing. Het oordeel intusschen, of in zulk geval een strafactie gebillijkt zou zijn, moet, zooals aan het slot der derde zinsnede van de toelichting van § 4 van art. 9 reeds werd opgemerkt, aan het openbaar ministerie worden overgelaten.

§ 2. Stemt overeen met art. 51 van het nieuwe Strafwetboek.

§ 3. Zie de derde zinsnede der toelichting van art. 17.

§ 4. Bedreiging van straf is noodig, ter voorkoming dat men straffeloos de vervulling van zijn verplichtingen ten aanzien der schutterij eigendunkelijk nalate. Beliep men, bij verzuim van de aangifte, in art. 23 § 2 of in art. 25 § 3 voorgeschreven, te dezer zake geen straf hij, die van den dienst vrijgesteld, opnieuw ontheven of uitgesloten werd, of lichamelijk ongeschikt bleek te zijn voor den dienst, zou, bij de wetenschap dat dergelijke uitspraak omtrent hem moet worden gedaan, geen reden hebben, die hem tot naleving der wet drong.

Woonplaatsverandering brengt op zichzelf niet mede, dat door het administratief gezag een nadere uitspraak moet worden gedaan; zij, die binnen het Rijk in Europa gevestigd blijven, behouden in de nieuwe woonplaats de positie, welke zij in de verlaten gemeente met betrekking tot de schutterij hadden; zij, die naar het buitenland vertrekken, worden van de schutterlijke registers afgevoerd. Ter verzekering van de nakoming der betrekkelijke voorschriften is het nochtans noodig, dat zoowel in het eene als in het andere geval verzuim van de gevorderde aangifte strafbaar zij, ook wanneer het verzuim in tijd van vrede is begaan. Vandaar dat evenzeer straf bedreigd wordt tegen hen, die de kennisgeving in art. 29 § 1 voorgeschreven, niet hebben gedaan, of het in art. 30 § 1 bedoelde bewijs niet hebben ingeleverd. Is de schutterij mobiel, dan wordt volgens art. 158 ten aanzien van hen, die hunne woonplaats naar een andere gemeente des Rijks hebben overgebracht, een uitspraak van Gedeputeerde Staten vereischt, opdat beslist kunne worden, of de dienstplichtige, die lichamelijk geschikt is bevonden voor den dienst, al dan niet overeenkomstig art. 161 bij een der korpsen van het leger ingelijfd moet worden.

§§ 5 en 6. De billijkheid brengt mede, dat ingeval van verzuim der aangifte, in § 2 van art. 23 of in § 3 van art. 25 voorgeschreven, geen straf worde uitgesproken, wanneer door het administratief gezag verklaard is, dat omstandigheden, van den schutterplichtige onafhankelijk, dezen hebben belet aan zijn verplichting te voldoen. In die gevallen hangt derhalve de strafbaarheid van het verzuim of van de uitspraak van voormeld gezag, voor zoover die uitspraak de inlijving of indienststelling van den schutterplichtige bij de schutterij ten gevolge moet hebben. Wanneer bij de einduitspraak § 3 van art. 49 of van art. 53 is toegepast, hetgeen volgens art. 161 ook kan geschieden tijdens de schutterij mobiel is, dan wordt daardoor de strafbaarheid van het verzuim opgeheven, en zou het instellen van een strafactie noodeloos werk zijn. Bij het stellen der strafbepalingen is, waar dit mogelijk was, uitgegaan van het beginsel, dat wanneer het administratief gezag onherroepelijk beslist heeft, dat een verzuim het gevolg is geweest van omstandigheden onafhankelijk van den wil van den schutterplichtige, dit punt als uitgemaakt moet worden beschouwd en mitsdien geen strafvervolgning plaats heeft. Heeft daarentegen het administratief gezag zulke beslissing niet genomen, hetzij omdat daartoe geen aanleiding bestond, hetzij omdat het geen of geen voldoende grond vond voor deze beslissing, dan moet het oordeel, of er al dan

niet geldige redenen voor het verzuim hebben bestaan, aan den rechter verblijven. Strekt bijvoorbeeld de uitspraak van het administratief gezag tot vrijstelling, tot hernieuwde ontheffing, tot uitsluiting of tot ongeschiktverklaring voor den dienst, dan heeft vanzelf van de zijde van dat gezag geen onderzoek plaats naar de oorzaak van het verzuim, en moet dit onderzoek noodwendig aan den rechter worden overgelaten.

Dit laatste geldt evenzeer voor de gevallen, waarin aan § 1 van art. 29 of van art. 30 niet is voldaan. Zooals reeds hierboven is opgemerkt, heeft in deze gevallen in tijd van vrede geen nadere uitspraak door het administratief gezag plaats.

Zoowel wanneer het administratief gezag geen of geen voldoende grond vond ter beslissing, dat den schutterplichtige geen verzuim of nalatigheid kan worden geweten, of door dat gezag vrijstelling, hernieuwde ontheffing, uitsluiting of ongeschiktverklaring is uitgesproken met betrekking tot hen, die § 2 van art. 23 of § 3 van art. 25 niet hebben nageleefd, als wanneer het personen geldt, die niet voldaan hebben aan § 1 van art. 29 of van art. 30, rust de bewijslast, dat men buiten de mogelijkheid is geweest aan zijn verplichting binnen den gestelden tijd te voldoen, op de beklagden, niet op het openbaar ministerie.

§ 7. Verzuim van opkomst ter inlijving of indienststelling bij de mobiele schutterij of bij een der korpsen van het leger moet streng gestraft kunnen worden, indien de rechter bevindt, dat voor het achterblijven geen geldige reden van verhindering bestaan heeft.

§ 8. In het hier bedoelde geval neemt, naar het boven vermelde beginsel, de eindspraak van het administratief gezag de aanleiding weg tot het instellen van een strafactie.

§ 9. Voor hen, die bij een der korpsen van het leger zijn ingelijfd, is uitzondering te maken op de §§ 1, 4 en 7 van het artikel. Inlijving bij een der korpsen met verplichting tot vijfjarigen krijgsdienst mag als een voldoende straf worden beschouwd voor de hier bedoelde nalatigen. Hen bovendien wegens hun verzuim strafrechtelijk te vervolgen, schijnt niet wel in aanmerking te kunnen komen.

In het slot dezer paragraaf wordt alleen van het niet voldoen aan de oproeping ter inlijving of indienststelling bij de mobiele schutterij gesproken. Zij, die niet ter inlijving bij een der korpsen van het leger zijn opgekomen, moeten slechts dan van straf bevrijd blijven, wanneer geldige redenen de oorzaak van hunne nalatigheid zijn geweest. De bestemming toch tot den dienst bij het leger is reeds een gevolg van opzet of onwil. Vermits het administratief gezag te hunnen aanzien geen uitspraak doet omtrent de redenen van het achterblijven, behoort de beoordeeling daarvan aan den rechter te worden overgelaten. Zoo ook met betrekking tot de personen, die aan de oproeping ter inlijving of indienststelling bij de mobiele schutterij niet hebben voldaan en ten gevolge van de uitspraak van het administratief gezag niet bij de schutterij ingelijfd of in dienst gesteld worden.

§§ 10 en 11. Strekken om te voorkomen, dat schutterplichtigen, die recht op vrijstelling of ontheffing hebben, van den dienst moeten worden uitgesloten, of lichamelijk ongeschikt bevonden worden voor den dienst, straffeloos eigendunkelijk geen gevolg geven aan de hier bedoelde oproepingen.

Voor de in § 11 vermelde gevallen wordt een zwaardere straf voorgesteld, omdat de oproeping, waarvan daar de rede is, het gevolg is van een voorafgegaan verzuim in de nakoming van wettelijke verplichtingen, die de nalatige *persoonlijk* moest vervullen en tegen de niet-naleving waarvan straf is bedreigd.

De straf behoort slechts te worden opgelegd ingeval door de commissie voor de schutterij of door Gedeputeerde Staten een bevel van medebrenging is uitgevaardigd, omdat, werd de schutterplichtige op grond van tijdig ingeleverde bewijsstukken vrijgesteld of ontheven, de commissie voor de schutterij of Gedeputeerde Staten geacht moeten worden, in zijn niet-verschijning te hebben berust.

Het oordeel, of voor het voldoen aan de oproeping al dan niet geldige redenen hebben bestaan, moet ten deze aan den rechter worden overgelaten, omdat hieromtrent geen beslissing door het administratief gezag valt te nemen.

Volgens art. 218 § 1 d wordt het openbaar ministerie door den voorzitter der commissie voor de schutterij of van het college van Gedeputeerde Staten bekend gemaakt met de bevelen van medebrenging, door de commissie of door Gedeputeerde Staten uitgevaardigd.

§§ 12 en 13. Stemmen in hoofdzaak overeen met art. 212 van het ontwerp van wet tot regeling der nationale militie, waarvan de redactie verband houdt met art. 206 van het nieuwe Strafwetboek.

§§ 14 en 15. Met het oog op de menigvuldige gevallen, waarin volgens het wetsontwerp vrijstelling of ontheffing van dienst op overlegging van getuigschriften kan worden verkregen, is het noodig te waken, dat tot het opmaken van de daarvoor vereischte bewijsstukken niet lichtvaardig worde medegewerkt, en niet straffeloos te kwader trouw gebruik worde gemaakt van met de waarheid strijdige of onvolledige attesten.

§ 16. Evenals in de gevallen, in de §§ 10 en 11 van het artikel vermeld, moet het oordeel omtrent de redenen van niet-voldoening aan de hier bedoelde verplichtingen aan den rechter worden overgelaten. Voor de werking der schutterijwet van 1827 is in het ontwerp ten deele voorzien bij art. 8 van het Koninklijk besluit van 28 Juni 1828 (*Staatsblad* n°. 42) en bij het Koninklijk besluit van 7 April 1829, n°. 13. Wat de bij deze paragraaf bedreigde straf betreft, is de bepaling in overeenstemming met art. 444 van het nieuwe Strafwetboek.

§ 17. Het schijnt raadzaam, de naleving van het hier vermelde voorschrift door een strafbepaling te verzekeren.

Art. 213. De voorgestelde bepalingen zijn in overeenstemming met de artt. 10, al. 2, 18, al. 1, 21, 23, al. 1, en 88 van het nieuwe Strafwetboek. Zij gelden voor alle gevallen, waarin krachtens deze wet, gevangenisstraf, provoostarrest of geldboete uitgesproken of opgelegd wordt, om het even of dit door den schuttersraad, een rechterlijk college, of door of onder goedkeuring van den commandant geschiedt.

Art. 218. Met het oog op de §§ 5, 8 en 9 van art. 210 is het noodig, dat het openbaar ministerie bekend zij met de uitspraak van het administratief gezag, omtrent de daar vermelde schutterplichtigen gedaan. Hetgeen te dien aanzien is voor te schrijven, schijnt aan het uitvoerend gezag te moeten verblijven, daar de wet anders in te veel bijzonderheden van uitvoering zou moeten afdalen.

In de gevallen, waarin het instellen van een strafvervolging afhankelijk kan zijn van de einduitspraak van het administratief gezag, moet uit den aard der zaak de strafactie tot na die uitspraak blijven rusten, daar anders de dienstplichtige nalatige strafrechtelijk vervolgd en bij verstek veroordeeld zou kunnen worden, alvorens hij in de gelegenheid is geweest, zich bij evengenoemd gezag omtrent de reden van zijn verzuim te verantwoorden.

Afdeeling IV. Van de wijze van procederen voor de schuttersraden.

Omtrent de wijze van procederen voor de schuttersraden bevat de wet van 1827 geen voorschriften. Het Koninklijk besluit van 25 Mei 1829 (*Staatsblad* n°. 38) heeft daarin voorzien. De wijze, waarop dit is geschied, beantwoordt echter weinig aan het doel; de voorschriften van het besluit verschillen in vele opzichten van hetgeen ten aanzien van de vervolging in gewone strafzaken is voorgeschreven.

Het schijnt noodig, dat deze aangelegenheid bij de wet worde geregeld. Wat daaromtrent in het ontwerp is opgenomen, stemt, zooveel mogelijk en noodig, overeen met de voorschriften van het Wetboek van Strafvordering.

In § 1 van art. 218 is uitzondering gemaakt voor het geval dat andere bepalingen gelden. Met die uitzondering heeft men § 2 van de artt. 207 en 229 op het oog.

De beklagde wordt, volgens art. 220, behoudens de daar vermelde uitzonderingen, terechtgesteld voor den schuttersraad der schutterij, waartoe hij *tijdens*

de overtreiding behoorde. Zijn inlijving bij de schutterij eener andere gemeente, als gevolg van woonplaatsverandering of van toepassing van § 3 van art. 47 na de begane overtreiding, maakt derhalve den schuttersraad van eerstbedoelde schutterij niet onbevoegd. In verband hiermede zij verwezen naar de toelichting van § 3 van art. 32, alsmede naar art. 269.

De mededeeling, in § 4 van art. 220 voorgeschreven, is noodig, opdat de commandant, door wien volgens art. 219 het bericht of proces-verbaal aan den auditeur is gezonden, met het door dezen aan de zaak gegeven gevolg bekend zij.

De bepaling van de arrt. 226, 228 en 229 § 5, dat de beboeting plaats heeft staande de terechtzitting, brengt mede, dat dagvaarding overeenkomstig § 1 van art. 220 niet vereischt wordt.

Ten aanzien van de straf, die ingeval van wanbetaling van boeten, den veroordeelde zal treffen, is art. 234 in overeenstemming met art. 23 van het nieuwe Strafwetboek, behoudens inkorting van den daar vermelden tijd tot op veertien dagen, hetgeen in het belang van spoedige toepassing van straf ten deze wenschelijk schijnt.

De uitzondering in § 1 van art. 238 vermeld, staat in verband met de verplichting, in het slot van § 1 *b* van art. 196 aan den overtreder opgelegd. Heeft deze de toegebrachte schade of de waarde van de niet teruggegeven voorwerpen reeds vergoed, dan vervalt de reden, waarom hij tot een of ander kan worden veroordeeld, en tegelijkertijd, zoo hij bij het aanvragen der machtiging tot betaling van het maximum der bedreigde boete *c. a.* bewijst de bedoelde vergoeding bereids te hebben voldaan, het bezwaar, dat aan het gebruik maken van de bevoegdheid van art. 238 in den weg ligt. Wierd, in geval veroordeeling tot schade- of waardevergoeding kan worden gevorderd, die vergoeding niet als voorwaarde gesteld bij laatsgenoemd artikel, het verhaal van de toegebrachte schade of van de waarde van niet teruggegeven voorwerpen zou in vele gevallen met moeilijkheden gepaard gaan, die vermeden behooren te worden.

Afdeeling V. Van het hooger beroep.

Deze afdeeling betreft een hoogst belangrijk punt der schutterlijke rechtspleging, het beroep van de vonnissen der schuttersraden. De wet van 1827 heeft dat beroep gebracht bij Gedeputeerde Staten, die volgens art. 52 van het Koninklijk besluit van 25 Mei 1829 (*Staatsblad* n°. 38) slechts op de stukken recht spreken. Aan het college van Gedeputeerde Staten is nochtans, wegens den aard zijner instelling, niet wel uitoefening van strafrechterlijke bevoegdheid op te dragen.

Ofschoon het hier een rechtspleging van geheel buitengewonen aard, uitsluitend op zaken betreffende schutterlijke verplichtingen en diensten betrekkelijk, geldt, wordt voorgesteld, de kennismeming aan de arrondissements-rechtbank op te dragen. Dit voorstel is in overeenstemming met de beslissing, door de Tweede Kamer der Staten-Generaal in 1867 ten aanzien van het hier behandelde punt genomen. De ontworpen bepalingen zijn in hoofdzaak dezelfde, welke toen de goedkeuring van die Kamer verworven hebben.

Afdeeling VI. Van het beroep in cassatie.

De bepalingen, omtrent het beroep in cassatie in deze paragraaf opgenomen, stemmen evenzeer in hoofdzaak overeen met hetgeen bij bovenvermelde gelegenheid door de Tweede Kamer der Staten-Generaal is goedgekeurd.

Wordt een vonnis van den schuttersraad vernietigd, zonder dat § 2 van art. 248 wordt toegepast, dan wordt, volgens de §§ 1 en 4 van dat artikel, de zaak verwezen niet naar denzelfden of een naburigen schuttersraad, maar naar de rechtbank van het arrondissement, waarin de schuttersraad, wiens vonnis vernietigd is, zitting houdt. Bespoedigde afdoening van zaken zal hierdoor worden bevorderd. In de gevallen, bij art. 257 §§ 3 en 6 bedoeld, behoort verwijzing plaats te hebben naar een *andere* rechtbank, omdat het daar geldt verzuim in de vormen begaan door de rechtbank zelve, wier vonnis vernietigd wordt. Ver-

wijziging van de zaak naar een schuttersraad kan daarbij niet in aanmerking komen. Er bestaat geen reden om, in de genoemde gevallen, bij uitzondering de rechtspraak van het gerechtshof, waaronder de laatstbedoelde rechtbank ressorteert, in te roepen. In het geval, bij § 3 van art. 248 voorzien, behoort verwijzing naar een schuttersraad te kunnen plaats hebben, omdat de vernietiging van het vonnis het gevolg kan zijn van territoriale onbevoegdheid van den schuttersraad, door wien het vonnis werd gewezen. In dat geval was niet, zooals in de gevallen, bij de §§ 1 en 4 van evengenoemd artikel voorzien, de zaak in eersten aanleg bij den competenten schuttersraad aangebracht. Dit geldt ook voor § 5 van art. 257.

De wijze, waarop in de gevallen, waarin, met het oog op art. 256, de procureur-generaal bij den Hoogen Raad bekend wordt gemaakt met de uitspraken, tegen welke voorziening in cassatie in het belang der wet wenschelijk kan zijn, schijnt door het uitvoerend gezag te moeten worden bepaald. Het zal toch niet noodig zijn, dat alle vonnissen van schuttersraden aan den procureur-generaal worden medegedeeld; slechts die, waarin vraagpunten omtrent de uitlegging der schutterijwet of van andere wetten beslist zijn, zullen daarvoor in aanmerking behoeven te komen. Wordt de regeling aan het uitvoerend gezag overgelaten, dan is er gelegenheid haar te doen na overleg met den procureur-generaal, en haar te wijzigen naar gelang de ondervinding geleerd heeft noodig te zijn.

Afdeeling VII. Van de uitvoering der vonnissen, arresten en bevelschriften en van de gerechtskosten.

Afdeeling VIII. Van de verjaring.

In de wet van 1827 worden geen voorschriften omtrent de uitvoering der schutterlijke vonnissen en bevelschriften, noch aangaande de gerechtskosten en de verjaring aangetroffen; een leemte, waarin bij de wet moet worden voorzien.

De uitvoering der veroordeelingen en bestraffingen is bij het ontwerp zooveel mogelijk in overeenstemming gebracht met de regels, welke voor de uitvoering van vonnissen in gewone strafzaken gelden.

Volgens art. 71 der wet van 1827 wordt de goedkeuring van het plaatselijk bestuur gevorderd ter toepassing van provoost-arrest in geval van niet-voldoening van opgelegde boeten. Wegens de opneming van het provoost-arrest onder de straffen en de regeling in art. 199 § 3 en in art. 234 vervat, wordt die goedkeuring, welke overigens tot vele moeilijkheden en ongelijkheden aanleiding geeft, overbodig.

Het bepaalde bij de §§ 3, 4 en 5 van art. 262 is aan art. 24 van het nieuwe Wetboek van Strafrecht ontleend.

Ten aanzien der uitkeering, aan de gemeenten, van de vergoeding in § 2 van art. 196 vermeld, door de ontvangers der registratie, zullen, in overleg met den Minister van Financiën, de noodige voorschriften zijn te geven.

Met betrekking tot art. 266 wordt verwezen naar de toelichting van § 2 van art. 208.

Art. 267 strekt ter verzekering van de uitvoering der straf. §§ 3 en 4 zijn in het artikel opgenomen met het oog op art. 153 der Grondwet.

Met de uitdrukking »veroordeelde» in art. 268 en andere artikelen van het ontwerp wordt bedoeld hij, wien *bij vonnis* straf is opgelegd; met de uitdrukking »bekeurde» heeft men hem op het oog, die door of onder goedkeuring van den commandant krachtens art. 199 gestraft is.

Art. 273 is, zooveel de aard der zaak toeliet, in overeenstemming met de bepalingen omtrent verjaring in het nieuwe Strafwetboek opgenomen. In het artikel is niet gesproken van de veroordeeling tot de vergoeding, in § 2 van art. 196 vermeld, noch van die in de kosten, omdat deze veroordeelingen van zuiver civielrechtelijken aard zijn en mitsdien bepalingen omtrent hare verjaring in deze wet niet op hare plaats zouden wezen.

Afdeeling IX. Van de mobiele schutterkorpsen.

Art. 274. Verzuim van aangifte ter inschrijving voor de schutterij overeenkomstig hoofdstuk II dezer wet, blijft ter kennisneming van den gewonen strafrechter. Dat verzuim werd niet begaan tijdens de nalatigen tot de mobiele schutterkorpsen of tot een der korpsen van het leger behoorden.

OVERGANGSBEPALINGEN.

Art. 276. De nieuwe schutterijen kunnen niet optreden op het tijdstip, waarop de wet in werking zal komen. Wierden de bestaande schutterijen reeds op dat tijdstip ontbonden, in vele gemeenten, waar de schutterij dienstdoende is, zou door tijdelijk gemis van die plaatselijke wapenmacht ongelegenheid kunnen ontstaan. Uit dezen hoofde is het noodig, de bestaande schutterijen bijeen te houden totdat de krachten de nieuwe wet op te richten schutterkorpsen overeenkomstig hare bepalingen zijn samengesteld. Met het oog hierop wordt bij art. 279 bepaald, dat zij, die bij de ingevolge de wet van 1827 opgerichte schutterijen ingelijfd zijn, niet onderworpen zijn aan de inschrijving, in art. 278 bedoeld; deze blijven, al hebben zij den leeftijd van 30 jaren volbracht, volgens § 3 van art. 276 en behoudens de daar vermelde uitzonderingen, deel uitmaken van die schutterijen; zoolang deze niet vervangen zijn door volgens de nieuwe wet opgerichte schutterijen.

Art. 277. Onderscheidene officieren van gezondheid bij de schutterijen bezitten het vereischte radicaal niet tot uitoefening der geneeskundige practijk. Het beschikbaar geneeskundig personeel laat voor het tegenwoordige niet toe, deze te vervangen. Daarom is het onvermijdelijk, de bij het in werking treden der wet bestaande schutterlijke officieren van gezondheid, al hebben zij bovenbedoeld radicaal niet, te handhaven en hunne benoeming bij andere schutterkorpsen, benevens deelneming aan het geneeskundig onderzoek van schutterplichtigen voor de commissiën voor de schutterij in of buiten hunne woonplaats, toe te laten. Hunne bevoegdheid om die commissiën in dat onderzoek bij te staan, en om genees- en heekundigen bijstand te verleenen aan leden van de schutterij, waartoe zij behooren, moet evenwel ophouden, zoodra zij de betrekking van officieren van gezondheid niet meer bekleeden.

Art. 278. De verplichting tot aangifte of opgaaf ter inschrijving is hier beperkt tot hen, die het 29ste jaar niet hebben volbracht. Wierden zij, die het 30ste jaar zijn ingetreden, eveizeer aan inschrijving onderworpen, de meesten hunner zouden, moesten ze bij de schutterij worden ingelijfd, spoedig na de oproeping den dienstplichtigen leeftijd overschreden hebben en derhalve slechts korten tijd tot dienst gehouden zijn.

Art. 279. Inschrijving van de hier bedoelde personen ware doellooze omslag. De reden, waarom zij, die bij de ingevolge de wet van 1827 opgerichte schutterijen ingelijfd zijn, niet aan de in art. 278 bedoelde inschrijving onderworpen worden, is in de toelichting van art. 276 opgegeven.

Wat de onder *b* en *c* van art. 279 vermelden betreft, zij verwezen naar de toelichting van art. 8 § 2 *c* en *d*.

SLOTBEPALINGEN.

Art. 281. § 1. Strekt ter bekorting van de redactie der artikelen van de wet, waarbij de regeling van de hier bedoelde omstandigheden aan den Koning wordt overgelaten.

§ 2. Met het oog vooral op de bestemming, welke de schutterijen in tijden van gevaar en oorlog hebben, is het wenschelijk, dat de benoeming, de bevordering en het ontslag van de officieren geschieden op gemeenschappelijke voordracht van de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog.

Art. 282. Het schijnt raadzaam, de bepaling van het tijdstip, waarop de oefeningen en wapenschouwingen volgens de nieuwe wet voor het eerst aanvangen, aan het uitvoerend gezag over te laten; het is niet wel vooraf bij de wet aan te wijzen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken

SIX.

De Minister van Oorlog,

REUTHER.

De Minister van Marine,

TAALMAN KIP.

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1882.

VIIIste HOOFDSTUK.

ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM III, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat volgens de artikelen 119 en 120 der Grondwet, de algemeene begrooting jaarlijks moet worden vastgesteld:

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ART. 1. Het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1882, betreffende het *Departement van Oorlog*, wordt vastgesteld als volgt:

1ste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

Art. 1. Traktement van den Minister *f* 12.000.

Art. 2. Traktementen van den secretaris-generaal en van de verdere ambtenaren, alsmede toelagen, door officieren, onderofficieren en mindere militairen genoten ter zake hunner plaatsing of detachering bij het Departement *f* 113.650.

Art. 3. Bureau- en lokaalbehoefden, drukwerk en kleine uitgaven bij het Departement *f* 14.000.

Totaal *f* 139.650.

IIde AFDEELING.

Traktementen, bureaukosten, toelagen en fouragegelden voor paarden, mitsgaders schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstpauzen en voor verhuiskosten bij verplaatsing van den grooten staf, de bevelhebbers in de militaire afdeelingen, de inspectie van het militair onderwijs, den generalen staf, de intendance en de provinciale en plaatselijke staven.

Art. 4. Grootte staf, bevelhebbers in de militaire afdeelingen en inspectie van het militair onderwijs *f* 93.456.

Art. 5. Generale staf *f* 85.122.

Art. 6. Intendance *f* 56.475.

Art. 7. Provinciale en plaatselijke staven *f* 84.397.

Totaal *f* 319.450.

IIIde AFDEELING.

Traktementen, toelagen en schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstvaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing van de staven der verschillende wapens en van de officieren der wapenkorpsen, daaronder begrepen de paardenartsen bij die korpsen, alsmede fougageelden en bureauroosten van de bovengenoemde staven, en daggelden aan militaire wachters.

Art. 8. Infanterie f 1.493.808.

Art. 9. Cavalerie f 294.664.

Art. 10. Artillerie f 805.985.

Art. 11. Genie f 264.585.

Art. 12. Gratificatiën en kosten van vervoer van officieren, die bij het leger in Nederlandsch-Indië worden gedetacheerd. f 10.000.

Totaal f 2.869.042.

IVde AFDEELING.

Soldijen en verdere kosten der verschillende wapenkorpsen, met uitzondering van de kosten, voor de officieren der korpsen, in de IIIde afdeeling vermeld, maar met inbegrip van de kosten der instructeurs bij de schutterijen en vereenigingen tot vrijwillige oefening in den wapenhandel, van gratificatiën te verleen aan de met lichaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren en manschappen, van begrafeniskosten van onvermogene militairen en van schadeloosstelling voor schutterlijke diensten, bij gemis van garnizoen.

Art. 13. Infanterie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling f 3.983.925.

Art. 14. Cavalerie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling f 1.638.580.

Art. 15. Artillerie, hieronder begrepen de onderofficieren en soldaten van andere wapens, tijdelijk daarbij in betaling f 2.435.105.

Art. 16. Genie f 225.616.

Art. 17. Kosten, vallende op het kampeeren van troepen, op het houden van veldoefeningen op groote schaal, daaronder begrepen kadermanoeuvres, op het houden van oefeningen in den strategischen velddienst, op het voor oefening bezetten van forten en versterkte plaatsen, op den postduivendienst en op het nemen van proeven met verduurzaamde levensmiddelen f 85.000.

Art. 18. Remonte f 318.000.

Totaal f 8.686.226.

Vde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

Art. 19. Traktementen, bureauroosten, toelagen en schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van de officieren van gezondheid en de militaire apothekers, met uitzondering van die bij de Koninklijke Militaire Academie ingedeeld.

b. Traktementen en daggelden van de ambtenaren en geëmployeerden bij het bureau van den inspecteur van den geneeskundigen dienst en bij 's Rijks magazijn van geneesmiddelen.

c. Traktementen, toelagen en schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van de officieren-administrateurs, mitsgaders traktementen, toelagen en daggelden van de administrateurs (adjudanten-onderofficier) en verdere geëmployeerden bij de militaire hospitalen.

d. Toelagen, premiën en verdere kosten van opleiding der militaire studenten voor den geneeskundigen en pharmaceutischen dienst, aangenomen vóór het in werking treden der wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145).

e. Premiën en tegemoetkomingen voor de studenten voor den militairen geneeskundigen dienst die aan de Universiteiten hier te lande opgeleid worden.

f. Bijdragen voor de opleiding van leerlingen voor den militairen veterinairen dienst aan 's Rijks veeartsenijschool, en traktementen der reserve-officieren van gezondheid samen f 613.340.

Art. 20. Kosten, vallende op het verplegen van zieken, daaronder begrepen alle zoodanige personen, als op machtiging van het Departement van Oorlog in de ziekeninrichtingen worden opgenomen f 256.450.

Art. 21. Vergoeding aan burgergeneesheeren in plaatsen, waar zich geen officieren van gezondheid bevinden, en aan burgerapothekers, bij ontstentenis van militaire apothekers f 20.000.

Art. 22. Kosten, vallende op het aanschaffen van geneesmiddelen, chirurgicale, pharmaceutische en andere behoeften, waaronder de uitgaven voor 's Rijks magazijn van geneesmiddelen.

a. Kosten wegens aankoop en onderhoud van liggings, kleeding, meubelen, stellingen en rakken en onderhoud der wandelplaatsen voor de zieken, voor den dienst der militaire ziekeninrichtingen.

b. Advertentiekosten betreffende den geneeskundigen dienst in het algemeen samen f 150.500.

Totaal f 1.040.290.

Vide AFDEELING.

Studie en onderwijs.

Art. 23. Toelagen voor officieren, traktementen en remuneratiën voor burgerleeraren, kosten voor het gebruik van een laboratorium en verdere kosten van de krijgsschool, en van den daaraan verbonden intendance-cursus, na aftrek van het aandeel in die kosten, dat uit het 1ste hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch-Indië* wordt betaald f 6.600.

Art. 24. Traktementen, toelagen, soldijen, schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstpaaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing, mitsgaders verdere kosten der Koninklijke Militaire Academie na aftrek van het aandeel in die kosten, dat uit het 1ste hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch-Indië* wordt betaald f 191.688.

Art. 25. Traktementen, toelagen, soldijen, schadeloosstelling voor uniformverandering en voor verhuiskosten bij verplaatsing, mitsgaders verdere kosten van de pupillenschool f 67.900.

Totaal f 266.188.

VIIde AFDEELING.

Artillerie-inrichtingen, materieel der artillerie, draagbare wapenen en pyrotechnie, alsmede practische oefeningen en proeven bij het wapen der artillerie.

Art. 26. Jaarwedde van beambten, daggelden en soldijen voor burgerlijke en militaire werklieden, verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officieren, conducteurs en boekhouders, mitsgaders tegemoetkomingen bij de artilleriestapel- en constructiemagazijnen f 246.700.

Art. 27. Jaarwedden van beambten, daggelden en soldijen voor burgerlijke en militaire werklieden, verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officieren en boekhouders, mitsgaders tegemoetkomingen bij de inspectie der draagbare wapenen te *Delft*, *Gorinchem*, *Dordrecht* of andere plaatsen f 110.583.

Art. 28. Jaarwedden van beambten, daggelden en soldijen voor burgerlijke en militaire werklieden, verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officie-

ren, mitsgaders tegemoetkomingen bij de pyrotechnische school en de inspectie der buskruitfabricage f 50.500.

Art. 29. Jaarwedden van beambten, daggelden van burgerlijke werklieden, verdiend loon voor werk op stuk, toelagen voor officieren en conducteurs, mitsgaders tegemoetkomingen bij 's Rijks gieterij van bronzen geschut f 25.000.

Art. 30. Aanschaffing, herstelling, onderhoud en verwerken van het materieel der artillerie, der draagbare wapenen, der torpedo's of watermijnen en der pyrotechnische voorwerpen, met alles wat daarop, alsmede op het beheer van een en ander, betrekking heeft, benevens het verstrekken van patronen aan verenigingen tot vrijwillige oefening in den wapenhandel f 456.420.

Art. 31. Aanschaffing of aanmaak van patroonhulzen tot draagbare vuurwapenen klein kaliber, met inbegrip van de daartoe benodigde werktuigen en hetgeen daarbij verder behoort, alsmede van werktuigen tot den aanmaak van looden kogels voor de patronen tot genoemde vuurwapenen f 45.000.

Art. 32. Practische oefeningen en proeven der artillerie, met alles wat daartoe behoort f 27.000.

Totaal f 961.203.

VIIIste AFDEELING.

Materieel der genie en kazerneering met hetgeen gerekend wordt daartoe te behooren.

Art. 33. Onderhouden, herstellen, veranderen en verbeteren van vestingwerken, oefeningsterreinen, kazerne- en andere militaire gebouwen, loodsen, exercitievelden, zweminrichtingen, dijken, kaden, wegen, grachten, bruggen, beplantingen, met hetgeen gerekend wordt daartoe te behooren; kleine herstellingen en leveringen; werkzaamheden betreffende het bouwen en planten binnen verboden kringen van vestingwerken; werkgelden voor militairen gebezigt tot den arbeid aan fortificatiën en tot anderen arbeid voor de genie; aanschaffing en onderhoud van gereedschappen en materieel voor de genietroepen; grensbepalingen; aanbestedingskosten, kosten en ongelden betrekkelijk het sluiten van koop- en andere overeenkomsten; afkoop van rechten; verleenen van subsidiën voor uitvoering van werken; koopen van perceelen; opzichtkosten, grondboringen, slaan van proefpalen, metingen, waterpassingen en peilingen; aanschaffing, onderhoud en schoonhouden van geniegoederen en telegraafmaterieel in vestingen en forten; herstellingen en vernieuwingen van meubelen en andere benodigdheden in de gebouwen tot huisvesting van troepen bestemd; een en ander in de 1ste verdedigingsstelling f 38.600.

Art. 34. Als voren in de 2de verdedigingsstelling f 33.850.

Art. 35. Als voren in de 3de verdedigingsstelling f 27.250.

Art. 36. Als voren in de 4de verdedigingsstelling f 73.350.

Art. 37. Als voren in de 5de verdedigingsstelling f 88.150.

Art. 38. Als voren in de 6de verdedigingsstelling f 12.930.

Art. 39. Als voren in de 7de verdedigingsstelling f 128.900.

Art. 40. Als voren in de 8ste verdedigingsstelling f 86.400.

Art. 41. Huur van gebouwen, daaronder begrepen de huur van kazerne- en andere gebouwen of gedeelten van gebouwen, tot huisvesting van militairen en hunne huisgezinnen (het wapen der maréchaussée daaronder niet begrepen); huur van oefeningsterreinen en loodsen; rente wegens bij het Rijk in gebruik zijnde gebouwen en gronden; een en ander in de verschillende verdedigingsstellingen f 120.000.

Art. 42. Herstellen van schaden, ontstaan door storm en water in de verschillende verdedigingsstellingen f 6.000.

Art. 43. Aankoop, herstellen of verbeteren (op rekening of in daggeld) van kaarten, plans, memoriën, reglementen, meet- en waterpas- en andere instrumenten f 2.000.

Art. 44. Practische oefeningen der genietroepen met de daarvoor noodige voorwerpen f 7.000.

Art. 45. Aanleg van beplantingen op de verdedigingswerken in de onderscheidene stellingen en liniën f 15.000.

Art. 46. Aanschaffing van materieel voor den telegraafdienst te velde f 400.

Art. 47. Aanschaffing van materieel tot het beproeven van inrichtingen voor het berijdbaar maken der spoorwegbruggen over de groote rivieren, door militaire voertuigen en tot het nemen van proeven voor het vernielen van spoorwegen en andere bruggen, benevens het aanschaffen van een stel Peijersche veldovens, mede tot het nemen eener proef bij het korps genietroepen f 4.100.

Totaal f 643.930.

IXde AFDEELING.

Kosten der Rijks centraalmagazijnen van kleeding, uitrusting, hospitaalgoederen en kampements-effecten en der garnizoensmagazijnen van kleeding en uitrusting benevens van vernieuwing en wijziging van ledergoed en paardentuig en van vernieuwing en onderhoud van nachtleger.

Art. 48. Traktementen, toelagen, bureaunkosten, schadeloosstelling voor verhuiskosten bij verplaatsing van officieren, daggelden aan mindere bedienden en arbeidslooën f 137.000.

Art. 49. Magazijnsonkosten, vernieuwing en onderhoud van kampements-effecten en voorwerpen van velduitrusting; aanschaffing van ledergoed voor de schutterijen f 39.500.

Art. 50. Kosten voor het aankopen, vernieuwen en wijzigen van voorwerpen van ledergoed en paardentuig, met uitzondering van het paardentuig bij de artillerie in gebruik f 48.000.

Art. 51. Aankoop, vernieuwing, herstelling, onderhoud en wasschen van slaapfournituren, aankoop en snijden van ligstroot, aanschaffing van stellingen en rakken, schrijfbehoeften en verdere kosten voor de nachtlegermagazijnen, toelagen en schadeloosstelling voor huishuur aan de administrateurs, daggelden en toelagen aan geëmployeerden bij die magazijnen f 135.000.

Totaal f 359.500.

Xde AFDEELING.

Militaire verkenningen en topographische inrichting.

Art. 52. Kosten van verkenningen, het maken van plans, met de kosten uit een en ander voortvloeiende, ten behoeve van de kaarten, op de topographische inrichting te vervaardigen; kosten van de topographische inrichting, aan: traktementen der ambtenaren, toelagen der officieren, daggelden en remuneratiën der geëmployeerden en andere kosten dezer inrichting, na aftrek:

1°. van hetgeen uit het 1ste hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch-Indië* wordt gekwet en voor het vervaardigen, in kleurendruk, van de door de topographische opneming van *Java* verkregen overzichtskaarten der onderecheidene residentieën, en

2°. van bijdragen van andere departementen f 36.900.

XIde AFDEELING.

Verplaatsing van personen en goederen.

Art. 53. Toelagen, bureau- en verdere kosten ten behoeve der permanente militaire spoorwegcommissie f 3.000.

Art. 54. Reiskosten, verblijfkosten en vacatiën, met inbegrip der restitutiën van ten dienste van het Rijk gedane uitschotten f 50.000.

Art. 55. Scheeps- en wagenvrachten, weg-, tol-, brug- en veergelden, daaronder begrepen bruggelden voor militairen buiten dienst, hunne huisgezinnen en dienstvaarden, verschuldigd voor het overgaan der brug over de rivier *de Donge* in de gemeente *Geertruidenberg* f 80.000.

Art. 56. Transportkosten, voeding, huisvesting en daggelden van in te lijven manschappen der nationale militie en opgeroepen verlofgangers, voor zooverre een en ander door de zorg van de gemeentebesturen in voorschot wordt betaald *f*8.000.

Totaal *f*141.000.

XIIde AFDEELING.

Verskillende uitgaven.

Art. 57. Kosten tot verzekering en uitoefening van den eeredienst bij de militairen, daaronder begrepen tegemoetkoming aan predikanten, geestelijken en onderwijzers *f*10.000.

Art. 58. Kosten van onderscheidingsteekenen voor officiersdienst, van medailles voor diensten van onderscheiden aard, van de daaraan verbonden gratificatiën en van eereteekenen, ingesteld bij Koninklijk besluit van den 10den Mei 1865 (*Staatsblad* n°. 32) en bij Koninklijk besluit van den 8sten September 1877 (*Staatsblad* n°. 179) *f*2.500.

Art. 59. Drukwerk van onderscheiden aard, ten dienste van het leger, mitsgaders het drukken, aanschaffen en inbinden van militaire reglementen en boekwerken *f*6.000.

Art. 60. Lokaal- en schrijfbehoeften, vuur, licht en andere benodigdheden voor te houden examina voor officiersrangen, alsmede voor bijeenkomsten van raden van onderzoek *f*100.

Art. 61. Verlichting en verwarming van de militaire wachten, schrijfbehoeften voor de commandanten en benodigdheden voor het schoonhouden van de lokalen der wachten; alsmede verlichting van kazernen *f*35.000.

Art. 62. Subsidie aan het hoofdcomité der Nederlandsche vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog en toelage aan den secretaris van dat hoofdcomité *f*1.000.

Art. 63. Defroyement van den amanuensis bij de directie der weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmacht *f*1.200.

Art. 64. Subsidie aan het fonds tot ondersteuning der weduwen en weezen van vrijwillig dienende militairen beneden den rang van officier *f*2.000.

Art. 65. Gratificatiën *f*11.500.

Art. 66. Kleine tegemoetkomingen en reisgelden aan gewezen militairen en aan weduwen en kinderen van militairen *f*900.

Art. 67. Subsidie aan het invaliedenhuys te *Leiden* *f*5.000.

Art. 68. Kosten wegens het onderhouden van veteranen en militaire huisgezinnen in de aan het Rijk toebehoorende gestichten te *Ommerschans* en te *Veenhuizen* verblijf houdende of tot de sterkte daarvan behoorende *f*10.000.

Art. 69. Kosten, vallende op telegraphische correspondentie *f*100.

Art. 70. Kosten van exploiten en processen. *Memorie.*

Totaal *f*85.300.

XIIIde AFDEELING.

Nonactiviteits-traktementen, pensioenen, gagementen, onderstanden, lijfrenten, wachtgelden en verlofstraktementen.

Art. 71. Nonactiviteits-traktementen *f*45.000.

Art. 72. Pensioenen, gagementen en onderstanden *f*1.530.000.

Art. 73. Tijdelijke pensioenen en onderstanden, volgens de wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 129), laatstelijk gewijzigd bij die van 29 Mei 1877 (*Staatsblad* n°. 114) *f*28.900.

Art. 74. Pensioenen aan mindere geëmployeerden, werklieden en bedienden, op daggeld werkzaam bij inrichtingen van 's Rijks landmacht (wet van 24 Juni 1854, (*Staatsblad* n°. 92) *f*10.450.

Art. 75. Lijfrente, toegekend aan den Pruisischen generaal graaf *Bulow von Dennewitz* en diens mannelijke afstammelingen in de rechte linie (besluit van den Souvereinen Vorst van den 6den Februari 1814, n°. 3, en Koninklijk besluit van den 8sten Juli 1815, n°. 4) f5.250.

Art. 76. Toelage aan *J. S. A. ELBERTS*, weduwe van den kapitein *W. DE MAN*, als schadeloosstelling voor een in 1825 aan haar toegekend, doch nimmer door haar genoten Rijkspensioen f300.

Art. 77. Wachtgelden f1.273.

Art. 78. Verlofstraktementen f600.

Totaal f1.621.773.

XIVde AFDEELING.

Onvoorziene uitgaven.

Art. 79. Onvoorziene uitgaven f54.915.

XVde AFDEELING.

Wapen der maréchaussée.

Art. 80. Traktementen, toelagen, mitsgaders, schadeloosstelling voor uniformverandering, voor het aanschaffen van dienstvaarden en voor verhuiskosten bij verplaatsing van officieren van het wapen der maréchaussée f38.300.

Art. 81. Soldijen, huisvesting en verdere kosten van het wapen der maréchaussée, met uitzondering van de kosten voor de officieren van het wapen, in het voorgaand artikel vermeld, maar met inbegrip van gratificatiën, te verleenen aan met lichaamsgebreken ontslagen wordende onderofficieren en manschappen en van begrafeniskosten van onvermogene militairen van het wapen f329.833.

Totaal f368.133.

XVIde AFDEELING.

Buitengewone uitgaven.

A. Materieel der artillerie.

Art. 82. Kosten, vallende op den aanmaak, de aanschaffing en de wijziging van voertuigen voor het veldleger f50.000.

Art. 83. Kosten, vallende op den aanmaak en de aanschaffing en, voor zoo-veel noodig, op de beproeving van kanonnen en getrokken mortieren voor vestinggeschut en de daarbij behoorende affuiten, stoelen, projectielen, buskruit, buizen, kardoeszakken, laad- en bedieningsgereedschappen benevens beddingen f400.000.

Art. 84. Kosten, vallende op de aanschaffing van infanterie-schoppen met foudraal f15.000.

Art. 85. Kosten, vallende op de aanschaffing van twee kanonnen van 30,5 cM., en drie affuiten, met daarbij behoorende projectielen, buskruit, kardoeszakken, laad- en bedieningsgereedschappen en verder toebehooren f465.000.

B. Materieel voor den geneeskundigen dienst.

Art. 86. Kosten, vallende op den aanmaak, de aanschaffing of wijziging van chirurgicale instrumenten, groote en kleine suppletie-kisten met heekkundige ustensiliën, raderbrancards, handbrancards, veldhospitaaltenten met toebehooren en uitrusting, verbandtassen voor hospitaalsoldaten en diverse huishoudelijke behoeften, alles benodigd voor de uitrusting van de ambulances en veldhospitalen f30.000.

C. Dienst der genie.

Art. 87. Verbetering van Rijksgebouwen en werken en van gebouwen door de gemeenten tot militair gebruik aan het Rijk afgestaan, die zich in de garnizoenen en op de legerplaatsen bevinden, bestemd tot kazernen, stallen, loodsen, magazijnen, hospitalen en bakkerijen; opbouw van daartoe bestemde nieuwe gebouwen; aankoop van perceelen; afkoop van rechten; verlenen van subsidiën voor het maken en aankopen van die gebouwen en daartoe noodige gronden; kosten en ongelden bij het sluiten van koop- en andere overeenkomsten; opzichts- en aanbestedingskosten; *een en ander in de 1ste verdedigingsstelling:*

a. voor den bestaanden toestand *f* 31.500.

b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering *f* 135.500.

Totaal *f* 166.500.

Art. 88. Als voren in de 2de verdedigingsstelling:
voor den bestaanden toestand *f* 17.500.

Art. 89. Als voren in de 4de verdedigingsstelling:

a. voor den bestaanden toestand *f* 35.200.

b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering *f* 300.000.

Totaal *f* 335.200.

Art. 90. Als voren in de 5de verdedigingsstelling:

a. voor den bestaanden toestand *f* 3.700.

b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering *f* 80.000.

Totaal *f* 83.700.

Art. 91. Als voren in de 6de verdedigingsstelling:

voor den bestaanden toestand *f* 2.500.

Art. 92. Als voren in de 7de verdedigingsstelling:

a. voor den bestaanden toestand *f* 52.100.

b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering *f* 384.000.

Totaal *f* 436.100.

XVIIde AFDEELING.

Voltooiing van het vestingstelsel.

Art. 93. Dekking der uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor den dienst 1882 *f* 1.987.000.

Totaal *f* 21.582.000.

Een en twintig millioen vijf honderd twee en tachtig duizend gulden.

ART. 2. Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij een der artikelen 3, 12, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 69, 71, 72, 73, 74 en 77 van het bij deze wet vastgestelde hoofdstuk, ontoereikend wordt bevonden, kan het, met inachtneming van het voorschrift van het tweede lid van art. 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), door overschrijving uit artikel 79 van dat hoofdstuk worden aangevuld.

Uit dien post kan mede worden overgeschreven op artikel 70.

ART. 3. Op artikel 79 van het bij deze wet vastgestelde hoofdstuk worden aangewezen de tot het dienstjaar 1882 behoorende uitgaven, het vermeld Departement betreffende, die hare omschrijving niet vinden in een der andere artikelen van dat hoofdstuk.

Die uitgaven worden voor elke soort afzonderlijk in de rekening gebracht en omschreven.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministerieele departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1882.

VIIIste HOOFDSTUK.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. De begrooting voor het Departement van Oorlog voor het dienstjaar 1882 stemt in hoofdzaak geheel overeen met die voor het dienstjaar 1881; zij berust op de grondslagen, welke ten vorigen jare aan de goedkeuring der Staten-Generaal onderworpen en door deze bekrachtigd zijn.

De nieuwe organisatie van het leger, waarvan de ondergeteekende de eer had destijds het gedetailleerd ontwerp aan de Vertegenwoordiging mede te deelen, is bij de Koninklijke besluiten van 14 Februari 1881 n°. 1—12 vastgesteld, en sedert 1 April daaraanvolgende ingevoerd. Bij de definitieve regeling is het oorspronkelijk ontwerp — mede naar aanleiding van de daaromtrent met de Staten-Generaal gevoerde gedachtenwisseling — op sommige punten van ondergeschikt belang eenigszins gewijzigd. Voor zooveel daaraan geldelijke gevolgen verbonden zijn, zullen die wijzigingen in deze Memorie nader ter sprake worden gebracht.

Vooraf wenscht de ondergeteekende eenige mededeelingen te doen omtrent de maatregelen die, in verband met de nieuwe legerorganisatie, in het belang van de verdedigbaarheid des lands genomen zijn of voorbereid worden. Hij beoogt daarmede aan de Vertegenwoordiging de overtuiging te schenken, dat op den grondslag van die organisatie, naar een vast plan en met kracht wordt gearbeitet aan de vele voorzieningen, die tot behoorlijke verzekering der oorlogsverrichtingen van het leger dringend werden gevorderd. Hij veroorlooft zich, met verwijzing naar vroeger door hem gedane mededeelingen, te herinneren, dat naar zijn zienswijze in afwachting van het tot stand komen van andere meer ingrijpende hervormingen van het krijgswezen, het doel op den voorgrond behoort te staan, om te zorgen dat *het leger* te allen tijde *in staat en gereed* zij, als een strijdvaardig geheel, de taak der verdediging te aanvaarden. Slechts wanneer aan dezen eisch ten volle wordt voldaan, kan worden gezegd dat voorloopig al het mogelijke is verricht om in de leemten van ons krijgswezen te voorzien; om de verbeteringen die van de invoering van nieuwe wetten op de militia en op de schutterij kunnen worden verwacht, doch die zich eerst na verloop van eenige jaren in haar vollen omvang zullen doen gelden, voor te bereiden; om alzoo aan de natie zooveel mogelijk en dadelijk vertrouwen te geven in de weerbaarheid des vaderlands.

De onmisbare grondslag om het gestelde doel te kunnen verwezenlijken, werd tot dusver gemist. De zekerheid dat wijzigingen in de organisatie van het leger moesten plaats hebben, en de onzekerheid ten aanzien van de beslissing die

hieromtrent zouden worden genomen, waren oorzaak dat daaraan niet op afdoende wijze de hand kon worden geslagen.

Die grondslag is thans echter verkregen. In verschillende leemten betreffende de samenstelling der wapens en diensten, kan door de reorganisatie geleidelijk worden voorzien; de gelegenheid tot doelmatige voorbereiding voor den oorlogstoestand is daarmede geopend.

De ondergeteekende acht zich verplicht in het licht te stellen, dat, en op welke wijze door hem van die gelegenheid wordt partij getrokken.

§ 2. Na de vaststelling der vredesorganisatie van het leger kon worden overgegaan tot de definitieve regeling van de oorlogsformatiën der staven, korpsen en hulpdiensten.

Die regeling is ter vaststelling gereed.

Voorts zijn vastgesteld:

1°. een voorschrift betreffende de maatregelen die bij opkomend oorlogsgevaar tot het mobiliseeren van het leger, zoowel door de troepencommandanten als door andere militaire autoriteiten, zullen moeten worden genomen.

2°. ontwerpen voor de concentratie van het veldleger, dat is voor de aanvankelijke opstelling der troepen, zoowel voor elk der verschillende gevallen die voor het intreden van den oorlogstoestand kunnen worden ondersteld, als voor het geval eener gewapende handhaving onzer neutraliteit. De marschregelingen en de regeling van het spoorwegvervoer te dier zake, zijn opgemaakt en ter kennis gebracht van de betrokken autoriteiten; aan welke tevens is opgedragen te zorgen dat de noodige marschorders voor officieren en troepen ten allen tijde gereed zijn.

3°. ontwerpen voor de indeeling van en het bevel over de bezettingstroepen, en de noodige aanwijzingen voor het vertrek dier troepen naar de aangewezen standplaatsen. De hoofd- en verdere officieren, die eventueel met het commando over de verschillende stellingen, groepen, vestingen en forten zullen worden belast, zijn met de opdracht die voor hen is weggelegd in kennis gesteld en hebben in last het noodige te verrichten, om de behoorlijke vervulling van die taak voor te bereiden. De daartoe gevorderde gegevens worden hun van hoogerhand verstrekt en hetgene door hen is verricht wordt aan de controle hunner aangewezen chefs onderworpen.

Tot het leeren kennen van de omvangrijke voorzieningen, die tot het in staat van verdediging stellen der vestingen en forten eventueel zullen moeten worden getroffen, wordt aan het Departement van Oorlog, reeds sedert eenigen tijd, gearbeid aan de samenstelling van memoriën te dier zake, waarin voor elke versterkte plaats in het bijzonder de te nemen maatregelen gedetailleerd worden omschreven. Deze memoriën worden, naar gelang zij gereed komen, aan de betrokken aangewezen commandanten uitgereikt, om hun als leiddraad voor de vervulling hunner taak te dienen. Tevens wordt bij dien arbeid een overzicht verkregen van het benoodigde voor de uitrusting der versterkte plaatsen met genie-materieel, en een maatstaf van hetgeen daarvan reeds in vredetijd behoort te worden aangeschaft en in de versterkte plaatsen opgelegd. Met de voorziening in deze behoefte wordt dit jaar een aanvang gemaakt, door de beschikking over den post, bij art. 2 sub 7 van de wet, houdende vaststelling der begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor den dienst van 1881, toegestaan.

Ten einde de troepen en inzonderheid de officieren beter dan tot dusver vertrouwd te doen worden met de taak van de verdediging van versterkte plaatsen, is dit jaar een groep forten in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zooveel mogelijk overeenkomstig den oorlogstoestand bezet en in staat van verdediging gebracht; waarbij tevens doelmatige oefeningen in de handelingen van den vestingoorlog zijn gehouden.

Deze oefening — die, op de wijze zooals thans werd bepaald, voor de eerste maal plaats had — geschiedde dit jaar bij wijze van proef en op kleine schaal,

inzonderheid om met de eischen voor de leiding van dergelijke oefeningen bekend te worden en om de meerdere of mindere doelmatigheid van de maatregelen, die bij de samenstelling der hiervoren besproken memoriën, voor het in staat van verdediging stellen der versterkte plaatsen zijn beraamd, te kunnen nagaan. De ondergeteekende heeft echter het voornemen dergelijke oefeningen een volgend jaar op ruimer schaal te doen voortzetten; immers het is zijn overtuiging, dat zij op den duur voor ons leger niet minder belangrijke vruchten kunnen afwerpen, dan de groote manoeuvres met gecombineerde wapens. Het feit, dat een ieder, die geroepen is bij de verdediging eener versterkte plaats op te treden, zijn taak vooraf ten volle leert kennen, kan niet anders dan in hooge mate bevorderlijk zijn aan de doeltreffende en gemakkelijke vervulling van die taak, en geeft ongetwijfeld vertrouwen op het overwinnen der vele bezwaren, die daaraan verbonden zijn. De ondergeteekende is dan ook van meening, dat de oefeningen op de forten een blijvende plaats behooren in te nemen in de reeks van oefeningen, welke tot vorming der troepen voor het oorlogsgebruik moet worden doorlopen.

Te dezer plaatse zij aangeteekend, dat de ondergeteekende, in afwachting van het tot stand komen der permanente stelling van Amsterdam, maatregelen doet beramen om de hoofdstad des Rijks, zoo noodig, met behulp van tijdelijke werken te doen verdedigen. De omstandigheid dat vermoedelijk nog verscheidene jaren zullen moeten verlopen, alvorens de duurzame bevestiging van Amsterdam voltooid zal zijn, maakt het zijns inziens dringend noodzakelijk, dat men wete op welke wijze de verdediging zal moeten worden georganiseerd, ingeval wij in een oorlog mochten worden gewikkeld, vóór dat die stelling gereed is. Het hooge belang der zaak eischt, dat men zich daaromtrent tijdig voldoende rekenschap geve, en gedooft niet, dat de oplossing van dit vraagstuk worde verschoven tot de oorlogstoestand daar is. Het zal echter wel overbodig zijn op te merken, dat de aanwezigheid van een plan van verdediging voor dat geval, de urgentie van de duurzame versterking der hoofdstad, in geen enkel opzicht vermindert.

4°. een voorschrift voor de verpleging der troepen in tijd van oorlog, te velde en in versterkte plaatsen. Daarbij is onder anderen bepaald, wat tot voorbereiding dezer taak, reeds in vreedstijd moet worden verricht.

Als leiddraad voor dien arbeid, ten aanzien van de approviandeering der vestingen en forten, is een model van de daaromtrent op te maken memoriën vastgesteld. Aan de voorbereiding der verpleging kan mitsdien door het personeel der intendance thans met kracht de hand worden geslagen.

Middelertwijl zijn in bewerking: de noodige instructiën voor den dienst der intendance in tijd van oorlog, en een voorschrift voor het opleggen, bewaren, uitdeelen en verantwoorden van levensmiddelen, fourages, enz. ten dienste van de troepen van het veldleger en de bezettingen der versterkte plaatsen.

Terwijl voorts de organisatie van den geneeskundigen dienst te velde is ontworpen, wordt gearbeid aan de noodige voorschriften voor de geneeskundige verpleging der troepen van het veldleger en van de bezettingstroepen.

Zooals uit het vorenstaande kan blijken wordt er naar gestreefd om zoo mogelijk alle autoriteiten, die bij eventueele mobilisatie van het leger met eenig bevel of een opdracht zullen worden belast, reeds in vreedstijd bekend te maken met de taak die hen wacht, en hun gelegenheid te geven de uitvoering daarvan voor te bereiden.

Voorts zij medegedeeld, dat aan het Departement van Oorlog alle aanschrijvingen, orders, telegrammen, ontwerpbesluiten en wetsvoordrachten, die bij mobilisatie der strijdkrachten van dat Departement zullen moeten uitgaan, worden gereed gemaakt. Daardoor worden waarborgen verkregen dat op het eerste bevel, onverwijld en zonder gevaar voor verzuim of verwarring, al datgene zal worden verricht, wat door den toestand van het oogenblik wordt vereischt.

De hiervoren besproken maatregelen hebben alle, zonder uitzondering, ten doel te zorgen dat het ingewikkelde raderwerk voor de oorlogsverrichtingen van het leger, desgevorderd, met behoorlijken spoed in beweging kan worden gesteld

en ongestoord naar eisch kan werken. De voorbereiding van alle maatregelen die hierbij in het spel komen en de juiste kennis daarvan, door hen die met de uitvoering zullen worden belast, strekken zooveel mogelijk tot vermindering van de bezwaren, die onvermijdelijk bij die uitvoering zullen worden ondervonden.

§ 3. Ten aanzien van de bewapening, de uitrusting, de oefeningen, de dienstvoorschriften en de administratie van het leger, wenscht de ondergeteekende het navolgende mede te deelen.

Ten einde het tijdstip zooveel mogelijk te bespoedigen, waarop de infanterie partij zal kunnen trekken van de jongste verbeteringen van haar geweer — de gewijzigde richtmiddelen en patronen — is bepaald dat de voorhanden voorraad patronen van oud model, voor zooveel die niet benoodigd is voor de cavalerie en de genietroepen, naar het nieuwe model zal worden gewijzigd. Aan die wijziging wordt reeds in het loopende jaar met kracht gearbeid. Dientengevolge zal de nieuwe munitie vermoedelijk in den loop van het volgend jaar voor de schietoefeningen kunnen worden verstrekt, terwijl, indien aan het aanvankelijk voornemen om den bedoelden voorraad eerst geheel te verbruiken, gevolg was gegeven, nog verscheidene jaren zouden moeten verloopen, alvorens daartoe had kunnen worden overgegaan. Het belang van de ingevoerde verbeteringen van het geweer, in verband met de eischen der hedendaagsche tactiek, deed het den ondergeteekende onraadzaam achten, den minder gunstigen overgangstoestand in de bewapening der infanterie, nog gedurende zoo geruimen tijd te bestendigen.

In genoegzaam alle landen van Europa is thans het vraagstuk van de invoering van draagbare wapenen met versnelde vuuruitwerking aan de orde.

Met het doel om voor ons leger de noodige gegevens te verzamelen, om over de wenschelijkheid of noodzakelijkheid van het bezit van dergelijke wapenen te kunnen oordeelen, is in gevolge de bevelen des Konings aan de normaal-schiet-school een uitgebreide proefneming begonnen, van verschillende stelsels van repeteergeweren, magazijnsgeweren en snelladers.

De bewapening van de bereden artillerie met het nieuwe veldgeschut zal binnen een zoo kort mogelijken tijd afloopen. Het daarvoor benoodigde materieel wordt grootendeels tegen het einde van dit jaar afgeleverd, zoodat de batterijen in het volgende voorjaar daarmede zullen kunnen worden uiterust.

Met de voorziening in de behoefte aan compagnieskarren, ziekenkarren, brancards en ander materieel voor het transport van bagage en voor ziekenverpleging, is in dit jaar een aanvang gemaakt. Ter voortzetting van die voorziening worden voorts op de begrooting voor 1882 andermaal gelden aangevraagd. Dit geschiedt eveneens voor de vermeerdering der uitrusting onzer infanterie met pioniergereedschappen.

De tegenwoordige uitrusting eener compagnie, ad 40 Linnemannschoppen, is namelijk nog zeer onvoldoende. In de meeste legers rekent men dat minstens per twee man infanterie over één schop moet kunnen worden beschikt, volgens welken maatstaf per compagnie ruim honderd schoppen gevorderd zouden worden.

De ondergeteekende wenscht dan ook den voorraad Linnemannschoppen geleidelijk uit te breiden, en wel aanvankelijk zoodanig, dat per compagnie een 60- à 70tal schoppen beschikbaar komen.

De ondergeteekende hecht er — ook blijkens hetgeen hij de eer had bij de toelichting der vorige begrooting daaromtrent mede te deelen — een bijzonder gewicht aan, dat de troepen der verschillende wapens zooveel mogelijk in de gelegenheid worden gesteld, zoowel om zich in de elementaire en gevechtsoefeningen van het wapen grondig te bekwamen, als om zich door gemeenschappelijk optreden en handelen overeenkomstig de eischen van den werkelijken oorlog, voor hunne taak voor te bereiden.

Voor het eerste doel is het noodig dat de troepen, die in de nabijheid van hunne garnizoenen geen geschikte oefeningsterreinen vinden, nu en dangedurende korteren of langeren tijd in een kamp worden vereenigd, om zich aldaar uitsluitend en met ernst aan den dienst van het wapen te kunnen wijden.

Voor het andere doel is het jaarlijks houden van veldmanoeuvres op groote schaal voor gecombineerde wapens, van oefeningen in den strategischen veiligheidsdienst voor cavalerie en rijdende artillerie, en van oefeningen op de forten voor infanterie, vestingartillerie en genietroepen, naar de zienswijze van den ondergeteekende onmisbaar te achten. In de overtuiging dat de gelden, die daaraan worden ten koste gelegd, op alleszins nuttige wijze, en ter verhooging van de strijdvaardigheid en de militaire waarde van het leger worden besteed, wenscht de ondergeteekende dan ook in 1882 — op gelijke wijze als zulks in dit jaar plaats heeft — oefeningen van bedoelden aard te doen houden.

Met het oog op de wenschelijkheid, om de oefeningen op de forten — waarvan reeds bij § 2 dezer Memorie is gesproken — het volgende jaar op eenigszins ruimere schaal te kunnen doen houden, is het bedrag van het betrokken artikel f 10.000 hooger gesteld.

De ondergeteekende vleit zich met de hoop dat bij de Vertegenwoordiging tegen het toestaan der aangevraagde som, met het oog op het zoo belangrijke doel waarvoor die bestemd is, ook ditmaal geen bedenkingen zullen rijzen.

Hij teekent hierbij nog aan, dat bij hem het voornemen bestaat, om in 1882 een gering bedrag beschikbaar te stellen voor een poging om een *postduivendienst* voor oorlogsgebruik te organiseeren. Aan het nut van een dergelijken dienst wordt in het buitenland niet getwijfeld, en algemeen worden aldaar maatregelen genomen, om daarin te voorzien. De ondergeteekende gelooft dat er ook in ons land omstandigheden zullen kunnen voorkomen, waarin wij met vrucht van goed afgerichte postduiven partij zullen kunnen trekken, en hij wenscht uit dien hoofde over eenige gelden te kunnen beschikken, voorloopig alleen om te kunnen nagaan, hoedanig een postduivendienst bij ons te lande zou moeten worden georganiseerd en welke resultaten daarvan te wachten zouden zijn.

Voorts wenscht hij in 1882 proeven te doen nemen met betrekking tot het gebruik, het opleggen en het vervoeren van *verduurzaamde levensmiddelen*. Het groote belang, dat tegenwoordig aan de conserven voor de verpleging van het leger in oorlogstijd zeer zeker ook voor ons land is te hechten, maakt het noodzakelijk, dat men in vredetijd volkomen op de hoogte zij, zoowel van de meerdere of mindere deugdelijkheid der onderscheidene soorten, als van hare geschiktheid voor het gebruik in verschillende omstandigheden en voor het opleggen en vervoeren, alsmede van de eischen die daarbij in acht zijn te nemen. De vorenbedoelde proeven moeten dan ook inzonderheid dienen om gegevens te verzamelen tot voorbereiding van de voorzieningen, die te dezer zake in vredetijd en bij oorlogstoestand, op groote schaal zullen moeten worden genomen.

Ten gevolge van de tot stand gekomen wijzigingen in de organisatie der infanterie en mede naar aanleiding van de beginselen der nieuwere gevechtsleer, is een herziening van de dienst- en exercitiereglementen van dat wapen noodig geworden. Bedoelde taak is opgedragen aan een commissie van officieren, die met hare werkzaamheden bereids een aanvang heeft gemaakt.

Voor de cavalerie is in den loop van dit jaar een ontwerp voor een nieuw exercitiereglement in proefgebruik gegeven, hetwelk in 1882 wellicht met geringe wijzigingen zal kunnen worden ingevoerd; terwijl ook de artilleriereglementen in den jongsten tijd grotendeels zijn herzien en in verband met de invoering van nieuwe vuurmonden enz. worden uitgebreid.

Wat de administratie van het leger betreft, de vele en belangrijke wijzigingen die daarin worden beoogd, staan in nauw verband met de oplossing van verschillende vraagpunten betreffende de voorziening in de behoeften van het leger. De opheffing van eenige fondsen van inwendig beheer, die — volgens het ten vorigen jare kenbaar gemaakte voornemen — thans tot stand is gekomen, is een stap op den weg om tot de invoering van een nieuw administratief-reglement te kunnen geraken. Intusschen kan daartoe vooralsnog niet worden overgegaan, vermits op dit oogenblik het stelsel van voeding van den soldaat nog niet definitief kan worden geregeld. De ondergeteekende acht het noodig vooraf gedurende een ruimer tijdsverloop, de werking en de uitkomsten na te gaan van het voorschrift

op de voeding van de militairen, 't welk met 1 Januari van dit jaar, bij wijze van proef in werking is gebracht.

In de regeling der voeding zoowel als van de wijze van aanschaffing der benoedigdheden, zijn daarbij belangrijke verbeteringen beoogd.

Terwijl namelijk het doel op den voorgrond staat, om den soldaat een ration levensmiddelen van doelmatige samenstelling en alleszins voldoende hoeveelheid te verschaffen, is tevens gestreefd naar verhooging der waarborgen voor een goede hoedanigheid der artikelen, en voorts naar alle maatregelen welke kunnen strekken om de voeding zoo goedkoop te doen zijn, als met een behoorlijke vervulling van de overige gestelde eischen is overeen te brengen. De aanschaffingen geschieden hiertoe gedeeltelijk voor alle in eenzelfde garnizoen aanwezige troepen gezamenlijk en naar dezelfde voorwaarden; gedeeltelijk door de zorg van de intendant, in 't groot voor het geheele leger.

Bestond vroeger een groote ongelijkheid, zoowel in de hoeveelheid als in de hoedanigheid van het voedsel van den soldaat, bij de nieuwe regeling is de zekerheid verkregen dat hij in elk garnizoen te dien aanzien in dezelfde gunstige omstandigheden zal verkeeren.

Bovendien zijn aan die regeling eenige andere voordeelen van militairen aard verbonden, die tot dusver geheel werden gemist. Zoo opent zij aan het personeel der militaire intendantie de gelegenheid, om zich meer aan hare eigenlijke bestemming te wijden en zich in de practijk der legerverzorging te oefenen en te bekwamen; zoo vormen de voorraden, die in de garnizoensmagazijnen van levensmiddelen aanwezig zijn, een zeer te waardeeren hulpmiddel voor de verpleging, bij het eventueel op voet van oorlog brengen van het leger, inzonderheid ook voor de approviandering der vestingen en forten; zoo zijn de aanschaffingen in 't groot, die in tijd van oorlog veelvuldig zullen moeten worden toegepast, nuttig te achten, wijl zij den handel en de intendantie gelegenheid geven zich met de uitvoering van omvangrijke leveringen vertrouwd te maken.

Hoezeer de ondergeteekende — mede naar aanleiding van de reeds opgedane ervaring — overtuigd is, dat de bestending van het nieuwe stelsel van voeding, met enige wijzigingen van ondergeschikten aard, goede vruchten in het belang van den soldaat en van het leger zal afwerpen, vermeent hij, zooals gezegd is, op dit oogenblik nog geen stappen te mogen doen om daartoe te geraken, dewijl de geldelijke uitkomsten er van nog niet volledig zijn te overzien.

Aanvankelijk zijn die uitkomsten niet ongunstig te noemen; en hoezeer uit den aard der zaak de voeding iets duurder is geworden, zal de vermeerdering van kosten waarschijnlijk niet van dien aard zijn, dat daarin een hinderpaal tegen de definitieve invoering van het nieuwe stelsel zal worden gevonden. Dit is vooral ook toe te schrijven aan de meerdere regelmatigheid die daarbij in de inrichting en het beheer der menages wordt gebracht, aan bezuinigingen, die daarin kunnen worden toegepast, door samenwerking der troepen van eenzelfde garnizoen, en aan de voordeelen die zich als gevolg van de aankopen in 't groot, op den duur in hooge mate zullen doen gevoelen.

§ 4. Ten aanzien van de wijzigingen die in het ontwerp van legerorganisatie, zooals dit ten vorigen jare aan de Vertegenwoordiging is medegedeeld, zijn aangebracht, heeft de ondergeteekende de eer het volgende mede te deelen.

1°. De verhouding van het aantal 1ste luitenants tot dat der 2de luitenants, is voor alle wapens naar denzelfden maatstaf geregeld. De verhouding zal namelijk voortaan bij elk wapen zijn als 3 : 2, gerekend over de organieke sterkte aan luitenants.

Aangezien het gevolg van dezen maatregel zal zijn, dat in de bevordering der officieren tot 1sten luitenant bij de verschillende wapens meer overeenstemming zal worden verkregen dan tot dusver daarin bestond, en de daaraan verbonden kosten — zooals bij de toelichting op de IIde en IIIde afdeling van deze begrooting zal blijken — onbeduidend zijn te noemen, kan daarin een verbetering van den vroegeren toestand worden gezien.

2°. Bij het wapen der cavalerie is het aantal majoors met twee vermeerderd,

doch het aantal luitenant-kolonels met één verminderd; zoodat ten slotte één hoofdofficier meer aanwezig is dan volgens het ontwerp.

Thans zijn bij elk regiment huzaren één luitenant-kolonel en twee majoors aanwezig; een verhouding die bij het weinig talrijke korps hoofdofficiëren der cavalerie niet te gunstig is te noemen. De luitenant-kolonel voor de rij- en hoefsmidschool, waarop in het ontwerp was gerekend, is niet in de organisatie opgenomen. Met het bevel over deze inrichting wordt een hoofdofficier van een der regimenten huzaren belast, terwijl het eskadron ordonnansen onder het gezag van een zelfstandig ritmeester is geplaatst.

Het doel van deze wijzigingen is geweest, de gelegenheid te verkrijgen, om bij elk regiment een hoofdofficier te kunnen indeelen, ter standplaats van het depot van het regiment. Het belang van den dienst bij dit onderdeel, waartoe twee ritmeesters behooren, maakt zulks zeer gewenscht.

3°. Het aantal paardenartsen bij de bereden artillerie is met 3 vermeerderd moeten worden, dewijl het bij nadere overweging noodzakelijk is geacht bij den staf van elk der regimenten veldartillerie een paardenarts in te deelen.

4°. Het aantal scherpschutters bij de infanterie waarvoor op verhoogde soldij ad f 0,05 daags wordt gerekend, is gebracht op 10 per compagnie van het regiment grenadiers en jagers en van de overige regimenten.

Door dezen maatregel wordt een vermeerdering van kosten van f 12,775 te weeg gebracht. De ondergeteekende vermeent echter dat die uitgaaf door het hoge belang, 't welk aan het bezit van goede schutters verbonden is, ten volle gewettigd is.

5°. Ook bij het wapen der cavalerie zijn scherpschutters in de organisatie opgenomen.

De belangrijke rol, die het gevecht te voet tegenwoordig in de tactiek van dat wapen vervult, en het gewicht 't welk dientengevolge ook daarbij aan het juist schieten moet worden gehecht, hebben den ondergeteekende aanleiding gegeven om tot de invoering van dien maatregel over te gaan. De kosten daarvoor bedragen voor een aantal van 125 scherpschutters, voor het geheele wapen der cavalerie totaal de som van ongeveer f 2300.

6°. In de organisatie der korpsen van de verschillende wapens zijn opgenomen: schoen- of laarzenmakers en kleermakers. Deze werklieden, wel te onderscheiden van de vroeger bij de korpsen ingedeelde meesters werklieden, zijn bestemd om in tijd van vrede de herstellingen aan schoeisel en kleeding te verrichten, en voorts om tot dat doel de troepen in tijd van oorlog te volgen. Aangezien in deze aangelegenheid anders niet op regelmatige wijze zoude worden voorzien en voor het verrichten der reparatiën manschappen aan den dienst zouden moeten worden onttrokken, wordt door dezen maatregel aan een leemte van het ontwerp te gemoet gekomen.

7°. Het aantal schrijvers voor de militaire autoriteiten is op een hooger organiek cijfer moeten worden gebracht. Deze maatregel vindt zijn grond:

a. in het in 't leven roepen, in verband met de nieuwe organisatiën, van eenige nieuwe betrekkingen als van afdeelingcommandant bij de regimenten veldartillerie, dirigerend officier van gezondheid der 1ste klasse in de militairen afdelingen, enz.;

b. in het feit, dat voor sommige autoriteiten, die de hulp van een schrijver behoeven, tot dusver organiek daarop niet was gerekend. In deze behoefte moest dientengevolge worden voorzien door personeel van de korpsen, hetwelk daardoor echter aan den dienst werd onttrokken. De ondergeteekende achtte het wenschelijk deze onregelmatigheid te doen ophouden en het feitelijk benodigde aantal schrijvers ook organiek uit te trekken.

8°. De sterkte aan paarden van de depots der cavalerie is enigszins vermeerderd; het aantal paarden bij elk depôt is namelijk gebracht van 120 op 143. Daardoor is mede te gemoet gekomen aan een bezwaar, hetwelk in het Voorloopig Verslag der Kamer omtrent de oorlogsbegroting voor 1881, tegen de ontworpen organisatie der cavalerie werd geuit.

Aangezien echter thans geen paarden voor de rij- en hoefsmidschool zijn uitgetrokken, doch in de behoefte aan paarden voor deze inrichting wordt voorzien door detachering van de regimenten huzaren en van de bereden artillerie, terwijl voorts het aantal troepenpaarden voor de staven der cavalerie-regimenten is verminderd, is het totaal aantal paarden van het wapen der cavalerie slechts met 19 vermeerderd behoeven te worden.

9°. Bij het opmaken van de ontwerp-organisatie was niet gerekend op de hoofdcursus-compagnieën voor de infanterie en artillerie, respectievelijk te 's Bosch, Kampen en Delft, aangezien destijds tot de oprichting van die compagnieën nog niet was besloten. Zooals in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Kamer omtrent de begrooting voor 1881 bereids is te kennen gegeven, zijn die compagnieën echter in de definitieve organisatie opgenomen. Mitsdien worden daarvoor op deze begrooting gelden uitgetrokken.

Voor zooveel de officieren betreft, brengt de oprichting dezer compagnieën voorschijns intusschen geen meerdere kosten te weeg; zooals bij de toelichting op de IIIde afdeling zal blijken.

§ 5. Bij deze begrooting wordt de goedkeuring der Vertegenwoordiging gevraagd voor een verhooging van uitgaven ten behoeve van het wapen der Koninklijke maréchaussée, als gevolg van het voornemen tot uitbreiding van dat wapen.

Dit voornemen is het uitvloeisel van een overleg, 't welk dienaangaande tusschen de Departementen van Justitie en van Oorlog heeft plaats gehad.

De overweging dat, zooals reeds bij herhaling is gebleken, het Rijkspolitietoezicht onvoldoende is en versterking noodig heeft, en dat in deze behoefte, bepaaldelijk langs de grenzen des Rijks, beter dan door een vermeerdering van het personeel der Rijksveldwacht, door een uitbreiding der maréchaussée zou kunnen worden voorzien, heeft namelijk den Minister van Justitie aanleiding gegeven den ondergeteekende te verzoeken zijn medewerking te verleen, om de laatsbedoelde uitbreiding tot stand te brengen.

Gaarne bereid tot behartiging, in deze, van 's Rijks belangen, heeft de ondergeteekende gemeend aan het verzoek van zijn genoemden ambtgenoot te moeten voldoen; zij het dan ook, dat de bedoelde maatregel ten dienste van het *krijgswezen* geenszins wordt gevorderd.

Alvorens te dier zake de noodige voorstellen te doen, is de vraag of een uitbreiding der maréchaussée wenschelijk en noodig is te achten, onderworpen aan het oordeel van een bij Koninklijk besluit benoemde commissie, bestaande uit den inspecteur der cavalerie, belast met het algemeen toezicht over het wapen der Koninklijke maréchaussée, de procureurs-generaal bij de gerechts-hoven te Arnhem en te 's Gravenhage, beiden fungerend directeur van politie, den commandant der divisie Koninklijke maréchaussée van Noord-Brabant en Zeeland, en den referendaris, chef van de afdeling politie enz. bij het Departement van Justitie.

Die commissie, de gestelde vraag eenstemmig bevestigend beantwoordende, betoogt in haar rapport, dat een uitbreiding der maréchaussée, beter dan een vermeerdering der rijksveldwacht, zal strekken tot verwezenlijking van het beoogde doel, ook omdat daardoor beter verband zou kunnen worden gebracht in de Rijkspolitie in alle deelen des lands.

De maréchaussée zou n. l. voornamelijk bestemd moeten worden voor den dienst in de grensstreken, terwijl de taak der rijksveldwacht tot de meer binnewaarts gelegen gedeelten des lands zou moeten worden beperkt.

Bij een zoodanige regeling zou elk der beide korpsen het meeste nut kunnen opleveren. De rijksveldwacht zou zich geheel kunnen wijden aan de verzekering der algemeene veiligheid — waarvoor hare diensten, inzonderheid ten platten lande, zeer worden gewaardeerd — zonder daarin langer door gebrek aan personeel te worden belemmerd, aan den anderen kant zou het politietoezicht aan de grenzen uit den aard der zaak belangrijk gebaat worden. Immers de

leiding en het toezicht die over het personeel der militaire politie worden uitgeoefend, geven meer zekerheid voor het verband in en de behoorlijke vervulling van de laatstbedoelde meer bezwarende taak; terwijl de omstandigheid dat — overal waar het noodig is en de aard van het terrein het toelaat — brigades *bereden* maréchaussée zouden optreden, in hooge mate tot verscherping van het politietoezicht zoude bijdragen.

Door de bestaande twee divisien maréchaussée kan, met eenige wijziging, worden voorzien in den dienst op den zuidelijken grens van Zeeland en Noord-Brabant en in Limburg; de uitbreiding zoude dus hoofdzakelijk moeten strekken tot bewaking van de oostelijke grens van Gelderland, Overijsel, Drenthe en Groningen. Voorts wordt de oprichting van een instructie-brigade, tot vorming van het bij het wapen ingelijfde personeel, dringend noodzakelijk geacht. Die vorming, in verband met de moeilijke taak van den maréchaussée van zooveel gewicht, geschiedt tot dusver op minder doelmatige wijze; en reeds sinds langen tijd wordt de behoefte aan verbetering te dien aanzien gevoeld.

Op grond van de voorstellen der commissie zijn mitsdien thans de organisatie en dislocatie voor het wapen der Koninklijke maréchaussée ontworpen, die in de bij deze memorie gevoegde bijlage n°. 1, 2 en 3, gedetailleerd zijn omschreven.

In de eerste plaats wordt daarbij beoogd de oprichting van een *derde* divisie en van een instructie-brigade, terwijl voorts in verband daarmee, en tot verzekering van den goeden gang van den dienst, de vorming van een *staf* van het wapen is ontworpen.

Aan het hoofd van het wapen zoude worden gesteld een kolonel of luitenant-kolonel, aan dat der 1ste divisie, die over 4 districten zoude zijn verdeeld, een luitenant-kolonel of majoor; aan dat van elk der beide andere divisien, die elk slechts drie districten zouden tellen, een majoor of kapitein. Aan den korpscommandant zou een kapitein worden toegevoegd, aan wien tevens het bevel over de instructie-brigade zou worden opgedragen.

Uit de bij deze Memorie gevoegde bijlage n°. 3 blijkt, dat bij het tot stand komen van de omschreven uitbreiding, de sterkte van het wapen der Koninklijke maréchaussée zoude worden vermeerderd met: 1 kolonel of luitenant-kolonel, 2 majors of kapiteins, 1 kapitein, 1 luitenant, 79 onderofficieren en maréchaussées te voet, 47 onderofficieren en maréchaussées te paard, 10 officiers- en 47 troepenpaarden; ten gevolge waarvan de jaarlijksche uitgaven ten behoeve van dit wapen met ongeveer f 160,000 zouden toenemen.

Het ligt intusschen geenszins in de bedoeling de voorgenomen uitbreiding onmiddellijk in haar geheel te verwezenlijken. Alleen het personeel officieren moet, nadat deze begrooting eventueel tot wet zal zijn verheven, reeds dadelijk op de nieuwe formatie kunnen gebracht worden, ten einde de nieuwe organisatie voor te bereiden en geleidelijk in werking te brengen. Ten aanzien van het overige personeel en de paarden wordt voor 1882 slechts op de helft der ontworpen vermeerdering gerekend, dewijl vermoedelijk het in dienst stellen en opleiden van een grooter aantal manschappen binnen den loop van het volgende jaar, op bezwaren zoude stuiten. De uitbreiding zou dan in 1883 worden voortgezet en ten einde gebracht.

In de rangen die, bij de nieuwe formatie, voor de commandanten van het korps en van de divisien zijn uitgetrokken, is eenige speling gelaten. Dit komt geraden voor, omdat in de vacaturen in het officierskorps der maréchaussée moet worden voorzien gedeeltelijk door bevordering in het wapen zelf, en gedeeltelijk door overplaatsing van officieren van andere wapens.

Indien nu de verschillende rangen alle bepaald waren vastgesteld, zou het bij de geringe getalsterkte van bedoeld korps kunnen voorkomen, dat de officieren, die tot het wapen der maréchaussée behooren of die daarbij worden overgeplaatst, in een zeer ongunstigen of wel in een buitengewoon gunstigen toestand voor bevordering geraakten. Ten einde de bevordering eenigszins naar omstandigheden

te kunnen regelen, wordt het daarom wenschelijk geacht in de omschrijving der hoofdofficiersrangen eenige ruimte te laten.

De ondergeteekende is er toe overgegaan een blijvende vermeerdering van uitgaven van ruim één ton gouds ten laste der begrooting van zijn Departement te brengen, alléén omdat het nut van den bedoelden maatregel, in het belang van het politietoezicht en dus van den Staat, bij hem boven twijfel verheven is, en omdat geen andere weg kan worden ingeslagen om dien te verwezenlijken.

Zeer zeker ware het mogelijk en, naar de meening van den ondergeteekende, ook doelmatig geweest, om bij deze gelegenheid alle uitgaven ten behoeve van het wapen der Koninklijke maréchaussée ten laste van de begrooting van het Departement van Justitie te brengen; aangezien dat wapen genoegzaam uitsluitend ten dienste van genoemd Departement wordt in stand gehouden. Doch tengevolge van de daartegen geopperde bezwaren en met het oog op het bestaande gebruik, waardoor het twijfelachtig scheen of die overbrenging van uitgaven de goedkeuring der Vertegenwoordiging zoude wegdragen, is daartoe niet overgegaan.

Er bestond voorts ook bedenking tegen om alleen die uitgaven, welke door de ontworpen uitbreiding zullen worden veroorzaakt, ten laste van de begrooting van Justitie te brengen, en op de oorlogsbegrooting de uitgaven voor de thans bestaande formatie te blijven ramen; dewijl daardoor de minder regelmatige toestand zou ontstaan, dat de kosten voor eenzelfde onderwerp uit verschillende hoofdstukken der Staatsbegrooting zouden worden bestreden.

Er blijft dus niet anders over dan den weg te volgen, die thans door den ondergeteekende is ingeslagen.

Ten einde echter, ook voor de toekomst, te doen uitkomen, dat de kosten voor het wapen der maréchaussée niet onder de eigenlijke oorlogsuitgaven behooren te worden gerangschikt, en om te voorkomen dat nu of later een vermeerdering van die kosten als een verhooging van het cijfer der laastbedoelde uitgaven worde aangemerkt, wenscht hij gelijktijdig een anderen maatregel toe te passen.

Het komt hem namelijk billijk en doelmatig voor, dat de raming voor het wapen der maréchaussée van die der gewone uitgaven van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting worde afgescheiden en dat zij als een daar buiten staande afdeeling, na de afdeeling »Onvoorziene uitgaven» en vóór de afdeeling »Buitengewone uitgaven» worde vermeld. In dien geest is de ontwerp-begrooting voor 1882 ingericht.

Naar de meening van den ondergeteekende springt het op die wijze ten allen tijde duidelijk in het oog, dat de kosten van het wapen der Koninklijke maréchaussée, ten aanzien van de overige uitgaven van het VIIIste hoofdstuk, een bijzonder karakter dragen en dat zij ter wille van een nevendoeel in dat hoofdstuk zijn opgenomen.

§ 6. De ondergeteekende wenscht reeds te dezer plaatse de op deze begrooting uitgetrokken posten voor de verbetering der kazernering in 't algemeen te bespreken en daarop de aandacht der Vertegenwoordiging te vestigen.

Na de beslissing ten aanzien van de gelden die op de begrooting voor 1881 voor dat doel waren aangevraagd, heeft hij met den meesten ernst overwogen, op welke wijze de bezwaren zouden kunnen worden opgeheven, welke destijds tegen het toestaan van die gelden werden geopperd; namelijk het gemis van de zekerheid, dat het overgelegde plan van dislocatie en kazernering inderdaad zou worden uitgevoerd en het ontbreken van volledig uitgewerkte ontwerpen en begrootingen voor de te maken werken.

Hoezeer de ondergeteekende ten volle bereid zoude zijn om aan de bedenkingen der Kamer te gemoet te komen, heeft hij het middel daartoe niet kunnen vinden. Zowel de vraag of een regeling van dit onderwerp bij speciale wet uitvoerbaar zoude zijn te achten, als die of daartoe een algemeene maatregel van inwendig bestuur in 't leven zou kunnen worden geroepen, moet naar zijn meening ontkennend worden beantwoord.

Hij is overtuigd dat de vaststelling van de dislocatie en van het kazernerings-

plan op de eene of andere wijze, bepaald zoude leiden tot nadeelige financieele gevolgen voor den Staat, en dat het uit dien hoofde geen aanbeveling verdient dat de Vertegenwoordiging zich binde tot een zoo belangrijke reeks van uitgaven waarvan het niet raadzaam is de bestemming vooraf volledig te omschrijven.

Immers, terwijl bij de bedoelde regeling voor de verschillende onderdeelen van het leger, bepaalde garnizoensplaatsen zouden worden aangewezen, zou voor de uitvoering, van het kazerneringsplan de hulp van de wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 125), regelende de onteigening ten algemeenen nutte, worden ontbeerd.

Buiten twijfel zou van deze omstandigheid het gevolg zijn, dat men voor de benoedigde terreinen zeer hooge kooprijzen zoude moeten besteden. De verbetering der kazernering omvat namelijk *verbetering* — in den regel slechts te verwezenlijken door *uitbreiding* — van *bestaande* kazernes, stallen enz., en het maken van *geheel nieuwe* gebouwen. Men zou dus, omdat de vastgestelde regeling de uitbreiding of het bouwen te eeniger plaatse *zoude vorderen*, voor het eerste doel noodzakelijk in het bezit moeten worden gesteld van *bepaalde, aan de bestaande gebouwen grenzende* terreinen; en voor het andere doel in den regel slechts de keuze hebben tusschen *enkele, werkelijk geschikte* terreinen. Het behoeft geen betoog dat daarbij voor de eigenaren der benoedigde terreinen de gelegenheid zoude worden geopend om, ten nadeele van den Staat, hunne eischen zóó hoog op te drijven, als zijzelf zouden goed vinden. De in de laatste jaren opgedane ondervinding is trouwens dáár, om te bevestigen dat men in dat opzicht ongunstige verwachtingen behoort te koesteren.

Wilde men vóór het vaststellen der bedoelde regeling, de terreinen die voor de uitvoering daarvan benoedigd zouden zijn, aankopen, dan zouden hiertoe reeds dadelijk aanzienlijke uitgaven moeten worden gedaan; terwijl de terreinen eerst geleidelijk, in den loop van verscheidene jaren, voor het beoogde doel in gebruik zouden worden gesteld; zoodat het daarvoor besteede kapitaal gedurende geruimen tijd nutteloos zoude zijn uitgegeven.

Zonder het bezit van de benoedigde terreinen is echter een vaststelling der dislocatie, zoodanig dat deze niet meer voor wijziging vatbaar zoude zijn, *ongeraden*.

Zeer wel denkbaar toch is het geval, dat door een geringe verschikking van de troepen over de garnizoenen eener militaire afdeeling, de bezwaren zouden kunnen worden opgeheven, die zich ter eeniger plaatse bij den aankoop van terreinen zouden voordoen, of dat te hooge eischen, daaromtrent gesteld, op die wijze zouden kunnen worden ontweken.

Door dergelijke wijzigingen van ondergeschikten aard zoude intusschen aan *het stelsel* van dislocatie, 't welk in het bekende plan is nedergelegd, geenszins te kort worden gedaan; terwijl zij in 's lands geldelijk belang bepaald zouden zijn aan te bevelen. De ondergeteekende acht het daarom verkeerd, door eene bindende vaststelling der dislocatie, de gelegenheid af te snijden om zoodanige wijzigingen — waarvan de noodzakelijkheid zich eerst gaandeweg zal openbaren — te kunnen aanbrengen.

Terwijl de ondergeteekende mitsdien vermeent voor een crediet-aanvraag ter uitvoering van het algemeen plan van kazernering geen andere grondslagen te kunnen aanbieden dan ten vorigen jare door hem voor dit doel zijn aangegeven, en hij mitsdien de vrijheid neemt naar de toenmaals overgelegde ontwerpen der dislocatie en kazernering te verwijzen, wenscht hij bij deze begrooting andermaal over te gaan tot een aanvraag van gelden om met eenige der meest belangrijke werken van bedoeld plan te kunnen aanvangen.

Indien erkend wordt dat dit plan op juiste beginselen berust — en tot dusver is het tegendeel niet beweerd — mogen, naar zijn overtuiging, de middelen ter uitvoering, zonder nadeel voor de belangen van het leger, niet langer worden onthouden.

De beoogde verbeteringen zijn uit verschillenden hoofde dringend noodzakelijk; en herhaaldelijk is van de zijde der Vertegenwoordiging op het nadeel der besteding van den tegenwoordigen ongunstigen toestand, gewezen.

Wenscht de Kamer, bij het toestaan der gelden de zekerheid, dat die naar een bepaald plan worden besteed, zij heeft het volkomen in hare macht zich die zekerheid te verschaffen. Immers de ondergeteekende heeft bij de toelichting van zijn ontwerp ten vorigen jare, de algemeene eischen medegedeeld, die daarbij zijn in acht genomen.

Deze eischen zijn:

- 1°. vereeniging van elk der divisien infanterie met 1 regiment huzaren, 1 regiment veldartillerie en een gedeelte der overige troepen in een militaire afdeling;
- 2°. sterke garnizoenen;
- 3°. goede oefeningsterreinen;
- 4°. bevordering der spoedige mobilisatie van het leger, (opkomst der militie);
- 5°. gebruik van bestaande gebouwen, zooveel zulks mogelijk is.

De Vertegenwoordiging kan dus de jaarlijks aan te vragen posten aan de gestelde voorwaarden toetsen en bij voortdoring nagaan of aan de beginselen van het plan wordt tekort gedaan. De waarborgen dat geen gelden zullen worden besteed in strijd met het doel van dat plan, zijn dus ten volle aanwezig.

Wat de ramingen van kosten betreft, die voor de kazerneeringswerken zijn medegedeeld, het komt den ondergeteekende voor dat aan deze globale begrotingen een genoegzame waarde is te hechten, om te kunnen aannemen dat het aangegeven kostenbedrag niet, of althans niet belangrijk zal worden overschreden.

Immers, aangezien voor de te bouwen kazernen, stallen, enz. eenige weinige typen kunnen worden aangenomen, die tot in details zijn uitgewerkt en begroot, en die zooveel mogelijk zullen worden toegepast, zullen er geen verschillen van betekenis kunnen ontstaan in de ramingen waarbij die typen tot grondslag zijn genomen en de werkelijke kosten der uitvoering. Die verschillen zouden alleen kunnen worden teweeggebracht door plaatselijke toestanden en bijzondere invloeden, meer bepaald met betrekking tot de te verkrijgen terreinen.

Als zoodanige typen kunnen b. v. worden aangemerkt de ontwerpen voor de infanteriekazernen op het terrein Damlust bij Utrecht en voor de kazernen en stallen te Amersfoort en te Haarlem te bouwen.

De ondergeteekende is gaarne bereid, ten aanzien van de ontwerpen voor deze werken, alle door de Kamer gewenschte inlichtingen te verstrekken; mede om te doen zien dat de bedragen, waarop de uitvoering dier werken globaal werd begroot, inderdaad voldoende zijn en niet worden overschreden.

Overigens kan de Vertegenwoordiging, bij de jaarlijksche behandeling der Staatsbegrooting, ook van de financieele zijde der regeling, volledig op de hoogte worden gehouden. Indien namelijk voor de kazerneering — op overeenkomstige wijze als zulks, naar de aanwijzingen der Kamer, ten aanzien van de uitvoering der vestingwet geschiedt — bij elke nieuwe creditaanvraag een toelichting wordt overgelegd, waaruit de gang der uitvoering van het ontworpen plan volledig blijkt, kan elke schrede op dien weg, met de daaraan verbonden financieele gevolgen, worden nagegaan. Daardoor zal dan de gelegenheid worden geopend om uit een geldelijk oogpunt te beoordeelen of de uitvoering, ook wat bepaalde details betreft, geschiedt overeenkomstig de eenmaal in beginsel vastgestelde zienswijze der Vertegenwoordiging, en of de algemeene grondslagen, die door de Regeering te dier zake zijn gesteld, daarbij worden in acht genomen.

§ 7. Betreffende den vorm der begrooting heeft de ondergeteekende de eer te doen opmerken, dat daarin ook ditmaal is gestreefd naar een splitsing der uitgaven over een grooter aantal artikelen, overeenkomstig den daartoe door de Vertegenwoordiging bij herhaling uitgedrukten wensch. Zoo zijn de uitgaven van de Vde afdeling (geneeskundige dienst) thans over 4 in plaats van over 2 artikelen verdeeld; terwijl ook in de VIIIste afdeling (Materieel der genie en kazerneering) 2 nieuwe artikelen zijn opgenomen.

Voorts is echter in het algemeen een onderverdeeling der artikelen in verschillende punten — zooals die bijv. in de begrooting voor 1881 bij eenige artikelen van de Vde, Xde, XIIIde en XVIde afdelingen voorkomt — achterwege

gelaten. Behalve tengevolge van meerdere splitsing, is zulks geschied naar aanleiding van een mededeeling van de Algemeene Rekenkamer. Door dit college werd namelijk tot dusver het beginsel gehuldigd, dat de bedragen, uitgetrokken voor de onderwerpen welke bij de *onderdeelen* van eenig *artikel* der begrooting zijn omschreven, *niet* bindend voor de verevening waren, mits het *totale cijfer* van *het artikel* niet werd overschreden.

In den loop van dit jaar heeft de Algemeene Rekenkamer echter medegedeeld dat, te rekenen met 1882, geen vereveningen meer zullen geschieden boven het bedrag van zoodanig *onderdeel*, om het even of het eindcijfer van *het artikel* daardoor al dan niet wordt overschreden.

Ten gevolge van deze opvatting omtrent het doel van de splitsing der begrootingsartikelen in onderdeelen, zoude — indien die splitsing werd bestemd — uit den aard der zaak voor elk der daarbij betrokken onderwerpen een maximum bedrag in de begrooting opgenomen moeten worden; waardoor het eindcijfer noodeloos zoude moeten worden verhoogd. Immers, geschiedde zulks niet, dan zou bij voorbeeld wanneer eenig geniewerk, omschreven bij een der onderdeelen van de artikelen der XVIde afdeling, slechts het geringste bedrag boven de begrootingsom werd aangenomen, de uitvoering van dat werk niet kunnen plaats hebben, dan nadat bij een nieuwe wet het in de begrooting toegestane bedrag zoude zijn verhoogd.

Ten einde dergelijke bezwaren te voorkomen zijn de bedragen der verschillende posten, hoezeer zij ook thans in de toelichtende staten gedetailleerd zijn omschreven, in het begrootingsontwerp niet meer opgenomen; doch zijn daarin alleen de totalen der artikelen vermeld. Alleen bij de artikelen der XVIde afdeling, is de onderverdeling der raming voor de verbetering der kazernerij »voor den bestaanden toestand” en »ter uitvoering van het algemeen plan van kazernerij” gehandhaafd, omdat de uitgaven voor die beide onderwerpen inderdaad gescheiden behooren te blijven en de artikelen nu elk voor een der verdedigingsstellingen kunnen blijven ingericht.

Voor wat de verandering betreft die, ten aanzien van de uitgaven ten behoeve der maréchaussée, in den vorm dezer begrooting is gebracht, veroorlooft de ondergeteekende zich hier te verwijzen naar het medegedeelde aan het slot van § 5 dezer Memorie.

§ 8. Indien men de uitgaven voor het wapen der Koninklijke maréchaussée, en dus ook de vermeerdering van kosten, ad ongeveer *f* 70,000, die het gevolg is van de ontworpen uitbreiding van dat wapen, buiten rekening laat, wijst het cijfer der *gewone uitgaven* van deze begrooting, in vergelijking met dat 't welk voor dit doel voor 1881 is toegestaan, een toeneming aan van ongeveer *f* 300,000. De ondergeteekende wenscht de voornaamste oorzaken van deze vermeerdering reeds te dezer plaatse in 't licht te stellen. Daarbij zal blijken dat zij, niet-tegenstaande het ernstige streven van den ondergeteekende naar bezuiniging, niet is te ontwijken; daar zij ten deele het gevolg is van wettelijke of andere reeds door de Vertegenwoordiging bekrachtigde regelen, ten deele echter ook van eenige bijzondere omstandigheden, die zich vermoedelijk een volgend jaar niet of niet in gelijke mate zullen doen gelden.

1°. Het bedrag der nonactiviteitstraktementen, pensioenen, enz. (XIIIde afdeling) is met ongeveer *f* 36,000 moeten worden verhoogd.

2°. Ten gevolge van de toeneming van het aantal vrijwilligers — een verschijnsel dat alleszins toejuiching verdient, en dat ongetwijfeld mede als een gevolg is te beschouwen van de verbeteringen, die in de laatste jaren ten aanzien van de soldijen en pensioenen, de verpleging, de vergunning om te huwen enz., in het lot van den soldaat zijn gebracht — is ruim *f* 27,000 meer moeten worden uitgetrokken.

3°. Het voornemen om in het volgend jaar een grooter aantal miliciens onder de wapenen te houden of te doen blijven en om dus niet — zooals in de beide laatste jaren is geschied — gedurende den winter aan een gedeelte der militie verlof voor twee of drie maanden te verleenen, brengt een verhooging van

uitgaven ad ruim f73.000 te weeg. De bedoelde maatregel is door den ondergeteekende tot dusver toegepast, omdat hij, bij het tegenwoordige stelsel van inlijving der militie, aan de dienstverrichtingen in de wintermaanden minder waarde meende te moeten toekennen; en omdat hij de kosten, verbonden aan het onder de wapenen houden der geheele lichter gedurende bedoeld tijdperk, geenszins geëvenredigd achtte aan het daardoor te verkrijgen nut voor de geveendheid van het leger.

Ten gevolge van de vertoogen der inspecteurs van de verschillende wapens, die, op grond van hunne ervaring, van meening zijn dat het gehalte der troepen bij bestending van dien maatregel nadeel zoude ondervinden, acht de ondergeteekende zich thans echter verplicht daarop terug te komen.

4°. De kosten der remonte (art. 18), zijn voor 1882 f78.000 hooger geraamd dan voor het loopende jaar. Dit is noodig, omdat in den aanvang van dit jaar een overcomplete aan paarden bestond, 't welk thans is verdwenen.

5°. Voor werkloonen enz., inzonderheid voor de inspectie der draagbare wapenen, de pyrotechnische school en de geschutgieterij, almede voor materieel ten behoeve van die inrichtingen (VIIIste afdeling), is ruim f42.000 méér uitgetrokken, in verband met de vele werkzaamheden, die tegenwoordig voor de wijziging van geweren en van artilleriematerieel, ten gevolge van de invoering van nieuw geschut, nieuwe voertuigen enz., aan deze werkplaatsen zijn opgedragen, en met het terugloopen van den voorraad van verschillende artikelen.

6°. Eindelijk is f40.000 méér geraamd voor de aanschaffing van nachtleger (art. 51), ter voorziening in een grootere behoefte die zich in het aanstaande jaar doet gelden, deels van toevalligen aard, deels als gevolg van de ruimere vergunningen aan militairen tot het aangaan van een huwelijk.

Tegenover eenige andere vermeerderingen o. a. die welke door de — bij § 4 van deze Memorie toegelichte — wijzigingen in het ontwerp van organisatie worden veroorzaakt, staan verminderingen op andere artikelen.

Ten aanzien van de punten sub. 4, 5 en 6 besproken, is intusschen een bestending der meerdere uitgaven geenszins te wachten; zeer waarschijnlijk is het dat een volgend jaar, voor de daarin bedoelde onderwerpen, met een belangrijk minder bedrag zal kunnen worden volstaan.

Tot toelichting van de verschillen tusschen de raming voor 1882 en de voor 1881 toegestane sommen, heeft de ondergeteekende de eer het navolgende mede te deelen.

Iste AFDEELING.

Ad art. 2. De verhooging, welke op dit artikel wordt voorgesteld, is ten deele een gevolg van de omstandigheid, dat de werkzaamheden, verbonden aan de betrekking van hoofd van het 3de bureau der afdeling Artillerie, voortaan zullen worden waargenomen door een burgerambtenaar, in plaats van door een kapitein-magazijnmeester.

Tegenover die verhooging moet derhalve gesteld worden een vermindering ad f2400; evenbedoelde officier toch genoot een traktement van f2000 ten laste van art. 10 en f400 toelage ten laste van art. 2.

Verder meende de ondergeteekende verhooging van het cijfer van laatsbedoeld artikel gebillijkt te mogen rekenen, naardien eenige eerste klerken, die werkzaamheden vervullen, welke — ook volgens de organisatie van het Departement — den adjunctcommiesrang wettigen, voor bevordering in aanmerking komen; terwijl voorts verscheidene ambtenaren en bedienden, door jaren lange diensten, rechtmatige aanspraak op eenige lotsverbetering, door vermeerdering van bezoldiging, kunnen doen gelden.

IIde en IIIde AFDEELING.

De formatie der staven en korpsen, volgens de bij de begroting voor 1881 gedane voorstellen, is eerst in den loop van het jaar, op 1 April in werking

gebracht. Het overzicht der verschillen kan bij gevolg alleen juist zijn, wanneer het wordt gemaakt op de sommen, zooals die in de toelichtende staten voor 1881 en 1882, zonder de aflopende betalingen voorkomen. De voornaamste oorzaken die op de bedragen in de beide gemelde afdelingen invloed uitoefenen zijn de navolgende:

1°. de hiervoren, bij § 4, sub 1, reeds besproken wijziging in de verhouding der aantallen 1ste en 2de luitenants van de verschillende wapens. Door dezen maatregel bedragen de uitgaven over de beide afdelingen, dus voor het geheele officierskorps, slechts *f* 2.800 in het jaar meer;

2°. het getal kapiteins en luitenants, die in de termen vallen van het bij de begrooting voor 1881 voorgestelde en goedgekeurde verhoogde traktement na een zeker getal dienstjaren, is toegenomen. Daardoor wordt een vermeerderde uitgaaf van *f* 28,400 gevorderd.

Ter nadere toelichting van de hier, onder 1 en 2 vermelde sommen, strekke de volgende opgave.

	Verhouding der aantallen luitenants.		Dienstjaren.	
	Meer.	Minder.	Meer.	Minder.
Plaatselijke staf.....	»	»	»	<i>f</i> 200
Staf der infanterie.....	»	»	<i>f</i> 1.000	»
Grenadiers en jagers.....	»	»	3.000	»
Regimenten infanterie.....	»	<i>f</i> 3.400	13.800	»
Instructie-bataillon.....	<i>f</i> 2.000	»	800	»
Depôt van discipline.....	»	»	200	»
Hospitaalsoldaten.....	»	»	400	»
Regimenten huzaren.....	1.200	»	2.200	»
Staf der artillerie.....	400	»	2.200	»
Veldartillerie.....	400	»	1.500	»
Rijdende artillerie.....	600	»	100	»
Pontoniers.....	200	»	»	»
Vestingartillerie.....	200	»	3.200	»
Torpedisten.....	400	»	200	»
Instructie-compagnie.....	200	»	»	»
Staf der genie.....	400	»	»	»
Korps genietroepen.....	200	»	»	»
	<i>f</i> 6.200	<i>f</i> 3.400	<i>f</i> 28.600	<i>f</i> 200
Meer.....	<i>f</i> 2.800		<i>f</i> 28.400	

De gemelde en de overige oorzaken der verschillen zijn in de navolgende toelichtingen op de artikelen zelve aangewezen.

Ide AFDEELING.

Ad. art. 4. Groote staf enz.

Toegestaan voor 1881 *f* 94.656; geraamd voor 1882 *f* 93.456; voor 1882 minder *f* 1.200,

Meer: Residentietoelage voor den generaal-majoor, inspecteur van het militair onderwijs (1) f 300.

Minder: Voor den kapitein, toegevoegd aan gemelden inspecteur; voor 1881 was deze van de artillerie, thans behoort hij tot de infanterie f 200; door verandering in de rangen van officieren f 1.300; totaal f 1.500; minder als boven f 1.200.

Ad art. 5. Generale staf.

Toegestaan voor 1881 f 84.372; geraamd voor 1882 f 85.122; voor 1882 meer f 750.

Meer: Residentietoelage voor den generaal-majoor, chef f 300; idem voor een hoofdofficier en een kapitein meer dan in 1881 f 500.

Minder: Bureaukosten f 50. Meer als boven f 750.

Ad art. 6. Intendance.

Toegestaan voor 1881 f 57.500; geraamd voor 1882 f 56.475; voor 1882 minder f 1.025; verschil in toelage voor verblijf in de residentie en te Amsterdam, door wijziging in de standplaatsen der intendanten f 100; bureaukosten f 925; minder als boven f 1.025.

Ad art. 7. Provinciale en plaatselijke staven.

Toegestaan voor 1881 f 84.517; geraamd voor 1882 f 84.397; voor 1882 minder f 120.

Meer: Wijziging in de verhouding der aantallen luitenants f 200.

Minder: Een portier overleden f 120; wegens dienstjaren f 200; totaal f 320; minder als boven f 120.

IIIde AFDEELING.

Ad art. 8. Infanterie.

A. Staf. Toegestaan voor 1881 f 69.099; Geraamd voor 1882 f 74.199. Voor 1882 meer f 5.100.

Meer: Een kapitein-kwartiermeester minder en een majoor-kwartiermeester meer f 400.

Twee luitenants die bij het departement van oorlog gedetacheerd waren, en thans ten gevolge der reorganisatie vast daarbij geplaatst zijn, traktement en residentietoelage, ad f 1500 voor ieder (2) f 3.000; een 1ste luitenant-kwartiermeester in vervanging van een ander, die reeds vóór 1878 bij het Departement was geplaatst, residentietoelage (2) f 200; voor dienstjaren f 1.000; residentietoelage voor twee generaals f 600; totaal f 5,200.

Minder: een kapitein-adjutant, in 1882 berekend voor residentietoelage, thans voor toelage voor verblijf te Amsterdam f 100; meer als boven f 5.100.

B. Regiment grenadiers en jagers. Toegestaan voor 1881 f 188.494; geraamd voor 1882 f 191.494; meer voor 1882 voor verhooging van traktement, wegens dienstjaren f 3.000.

C. Acht regimenten infanterie. Toegestaan voor 1881 f 1,188.400; Geraamd voor 1882 f 1,155.600; voor 1882 minder f 32.800.

Meer: voor dienstjaren f 13.800; voor de hoofdcursus-compagnie te 's Hertogenbosch (zie lager) f 6.800; totaal f 20,600.

Minder: wijziging in de verhouding der aantallen luitenants f 3.400; vermits door het plaatsen van officieren bij het departement van oorlog en bij de hoofd-

(1) Op de begrooting voor 1881 was de residentietoelage voor generaals niet uitgetrokken. Deze opmerking geldt ook voor de volgende artikelen.

(2) Hierdoor vervallen de toelagen die zij uit art. 2 genoten; (zie ook hierna bij C. *Acht regimenten infanterie*).

cursus-compagnie — zoolang het organiek vastgesteld getal officieren niet compleet is — de uitgaven slechts vermeerderen met de bedragen, welke de belanghebbenden meer genieten dan als 2de luitenant, en bovendien de kapiteins voor gemelde compagnieën voorloopig zijn genomen uit die voor speciale diensten, is het voor die officieren geraamd hier weder afgetrokken, door de vermindering voor incompleet te verhoogen met het uitgetrokkene voor: 2 1ste luitenants, Departement voor Oorlog *f* 2.400; de hoofdcursus-compagnie te 's Hertogenbosch *f* 6.800; idem te Kampen (zie instructie-bataillon) *f* 10.400, totaal *f* 19.600; in ronde som *f* 20.000; meer afgetrokken voor incompleet, door het groot aantal officieren in Indië gedetacheerd *f* 30.000, totaal *f* 53.400; minder als boven *f* 32.800.

D. Instructie-bataillon. Toegestaan voor 1881 *f* 45.750; Geraamd voor 1882 *f* 56.350; voor 1882 meer *f* 10.600.

Meer: Wijziging in de verhouding der aantallen luitenants *f* 2.000; wegens dienstjaren *f* 800; Hoofdcursus te Kampen (zie hiervoren, acht regimenten infanterie) *f* 10.400; totaal *f* 13.200.

Minder: 2 1ste luitenants voor speciale diensten, traktement en toelage *f* 2.600; meer als boven *f* 10.600.

E. Algemeen depot van discipline. Toegestaan voor 1881 *f* 9765; Geraamd voor 1882 *f* 9.965; voor 1882 meer, wegens dienstjaren *f* 200.

F. Drie compagnieën hospitaalsoldaten. Toegestaan voor 1881 *f* 3.900; geraamd voor 1882 *f* 4.300; voor 1882 meer, wegens dienstjaren *f* 400.

Ad art. 9 Cavalerie.

A. Staf. Toegestaan voor 1881 *f* 9.964; geraamd voor 1882 *f* 10.264; voor 1882 meer, residentietoelagen voor den generaal-majoor, inspecteur *f* 300.

B. Drie regimenten huzaren, enz. Toegestaan voor 1881 *f* 267.700; geraamd voor 1882 *f* 273.900; voor 1882 meer *f* 6.200; 2 majoors meer en 1 luitenant-kolonel minder *f* 2.800; wegens dienstjaren: gewone officieren *f* 1.400; paardenartsen *f* 800; wijziging in de verhouding der aantallen luitenants *f* 1.200; meer als boven *f* 6.200.

Ad art. 10. Artillerie.

A. Staf. Toegestaan voor 1881 *f* 166.468; geraamd voor 1882 *f* 168.768; voor 1882 meer *f* 2.300; meer: 3 kapiteins-magazijnmeester in plaats van 3 luitenants, ad *f* 800 *f* 2.400; verhooving van traktement voor 16 conducteurs der 3de klasse, ad *f* 100 *f* 1.600; residentietoelage voor den generaal-majoor, inspecteur *f* 300; wegens dienstjaren *f* 2.200; wijziging in de verhouding der aantallen luitenants *f* 400; totaal *f* 6.900; minder: 1 kapitein-magazijnmeester bij het departement van oorlog, wiens werkring door een burgerambtenaar wordt waargenomen (1) *f* 2.000; 1 kapitein (permanente militaire spoorwegcommissie), die thans is genomen uit de kapiteins voor speciale diensten bij de korpsen *f* 2.200; de voorzitter der commissie van proefneming wordt voor 1882 uitgetrokken als majoor, was 1881 luitenant-kolonel (2) *f* 400; totaal *f* 4.600; meer als boven *f* 2.300.

B. Commando der bereden artillerie. Toegestaan voor 1881 *f* 11.914; geraamd voor 1882 *f* 12.914; meer: voor 1882 uitgetrokken een generaal-majoor, in plaats van een kolonel als commandant *f* 1.000.

C. Drie regimenten veldartillerie. Toegestaan voor 1881 *f* 232.650; geraamd voor 1882 *f* 226.650; voor 1882 minder *f* 6.000; meer: traktementsverhooving voor een luitenant-kolonel, regimentscommandant *f* 300; een luitenant-kolonel meer en een majoor minder (zie bij staf) *f* 400; 3 paardenartsen meer (één per regiment) *f* 5.400; door wijziging in de verhouding der aantallen luitenants

(1) In verband hiermede is art. 2 verhoogd.

(2) Bij de regimenten veldartillerie is thans ten gevolge daarvan een luitenant-kolonel meer en een majoor minder berekend.

f 400; wegens dienstjaren f 1.500; totaal f 8.000; minder: meer afgetrokken voor incompleet f 14.000; minder als boven f 6.000.

D. Korps rijdende artillerie. Toegestaan voor 1881 f 30.275; geraamd voor 1882 f 31.225; voor 1882 meer f 950; door wijziging in de verhouding der aantallen luitenants f 600; wegens dienstjaren f 100; toelage voor officieren bij de instructiebatterij f 250; meer als boven f 950.

E. Korps pontonniers. Toegestaan voor 1881 f 20.800; geraamd voor 1882 f 21.000; voor 1882 meer, door wijziging in de verhouding der aantallen luitenants f 200.

F. Commando over de vestingartillerie: toegestaan voor 1881 f 16.328; geraamd voor 1882 f 16.628; voor 1882 meer, residentietoelage voor den generaal-majoor, commandant f 300.

G. Vier regimenten vestingartillerie. Toegestaan voor 1881 f 295.100; geraamd voor 1882 f 299.200; voor 1882 meer f 4.100; meer: traktementsverhooging voor een luitenant-kolonel, regimentscommandant f 500; door wijziging in de verhouding der aantallen luitenants f 200; wegens dienstjaren f 3.200; hoofd-cursus-compagnie te Delft; de uitgaven daarvan worden echter, evenals bij de infanterie hieronder weder afgetrokken f 8.200, totaal f 12.100; minder: meer afgetrokken voor incompleet (zie hiervoren) f 8.000; meer als boven f 4.100.

H. Korps torpedisten. Toegestaan voor 1881 f 19.500; geraamd voor 1882 f 20.100; voor 1882 meer f 600.

Door wijziging in de verhouding der aantallen luitenants f 400; wegens dienstjaren f 200; meer als boven f 600.

I. Instructie-compagnie. Toegestaan voor 1881 f 9.000; geraamd voor 1882 f 9.200; voor 1882 meer, door wijziging in de verhouding der aantallen luitenants f 200.

Ad Art. 11. Genie.

A. Staf. Toegestaan voor 1881 f 215.375; geraamd voor 1882 f 216.085; voor 1882 meer f 710.

Door wijziging in de verhouding der aantallen luitenants f 400; residentie toelage van den generaal-majoor, inspecteur f 300; meer als boven f 700.

B. Korps genietroepen. Toegestaan voor 1881 f 48.300; geraamd voor 1882 f 48.500; voor 1882 meer, door wijziging in de verhouding der aantallen luitenants f 200.

Ad Art. 12. Gratificatiën en kosten van vervoer van officieren die bij het leger in Nederlandsch Indië worden gedetacheerd.

Toegestaan voor 1881 *Memorie*; geraamd voor 1882 f 10.000; voor 1882 meer f 10.000.

Voor de in dit artikel bedoelde uitgaven is over 1881 ruim f 8000 besteed, waarom het raadzaam geacht wordt, in plaats van den memoriepost, thans hier de som van f 10.000 uit te trekken.

IVde AFDEELING.

Wapenkorpsen (verdere kosten).

De oorzaken en de bedragen van de verschillen tusschen de raming voor 1882 en de voor 1881 toegestane sommen — hiervoren reeds in het algemeen besproken — zijn de volgende:

1°. Voor het opvolgend voltallig maken van de organieke getallen adjudanten-onderofficier bij de infanterie en vuurwerkers bij de vestingartillerie, is meer geraamd: Grenadiers en jagers f 1.803,10; acht regimenten infanterie f 14.191,20; vier regimenten vestingartillerie f 11.607; totaal f 27.601,30.

Wijl het niet raadzaam voorkwam om de bedoelde vacaturen in eens aan te

vullen; is bij de begrooting voor 1881 slechts op een gedeeltelijke uitbreiding gerekend.

2°. Voor de schrijvers bij de verschillende militaire autoriteiten is voor 1882 geraamd: Grenadiers en jagers meer *f* 1.642,50; infanterie meer *f* 9.468,10; cavalerie minder *f* 439,82^s; pontonniers meer *f* 394,20; genietroepen meer *f* 1.715,50: totaal meer *f* 13.220,30, minder *f* 439,82^s; verschil, meer *f* 12.780,47^s.

Deze vermeerdering is echter niet uitsluitend het gevolg van de uitbreiding van het organiek aantal schrijvers, waarvan in punt 7 van § 4 dezer Memorie melding is gemaakt. Immers in de begrooting voor 1881 was ten onrechte een aanzienlijk getal schrijvers *te weinig* uitgetrokken, welke onjuistheid thans is hersteld.

3°. De wijzigingen welke, bij het definitief vaststellen van de in 1881 medegedeelde ontwerp-organisatie, daarin zijn gebracht, en die bij § 4, sub 4°, 5° en 6° dezer Memorie zijn besproken, alsmede eenige soldijverhooging, zijn oorzaak dat voor 1882 is moeten worden geraamd: Grenadiers en jagers minder *f* 1534,86^s; infanterie meer *f* 12.608,08; instructie-bataillon minder *f* 186,66^s; hospitaalsoldaten minder *f* 7.991,73; huzaren meer *f* 14.589,86; veldartillerie meer *f* 5.278,42; rijdende artillerie meer *f* 995,70; pontonniers minder *f* 256,70; vestingartillerie meer *f* 218,71; torpedisten meer *f* 1.335,89; genietroepen meer *f* 1.601,32^s; totaal meer *f* 36.627,98^s, minder *f* 9.969,96; verschil, meer *f* 26.658,02^s.

4°. Voor verschil in het getal onder de wapenen te roepen of te houden miliciens, en in den tijd van duur van het onder de wapenen blijven (zie hieromtrent het medegedeelde bij § 8 van deze Memorie), is voor 1882 geraamd: grenadiers en jagers meer *f* 13.840,40; infanterie meer *f* 21.633,70; hospitaalsoldaten meer *f* 17.512,15; cavalerie minder *f* 26.977,25; veldartillerie meer *f* 12.507,25; rijdende artillerie minder *f* 15.683,55; pontonniers meer *f* 7.675,70; vestingartillerie meer *f* 27.573; torpedisten meer *f* 9.565,60; genietroepen meer *f* 5.934; totaal meer *f* 116.241,80, minder *f* 42.660,80; verschil meer *f* 73.581.

5°. Door de toeneming van het getal vrijwilligers bij de korpsen is meer moeten worden geraamd: cavalerie *f* 5.219,50; veldartillerie *f* 16.899,50; rijdende artillerie *f* 804,82^s; genietroepen *f* 4.380; totaal *f* 27.303,82^s.

6°. De regeling van het militair onderwijs bij de korpsen geeft aanleiding dat meer moet worden geraamd: voor de oprichting van een hoofdcursuscompagnie te 's-Hertogenbosch *f* 1.098,65; idem te Kampen *f* 952,65; idem te Delft (artillerie) *f* 6.635,70; voor schoolonderwijs bij het korps genietroepen *f* 260; totaal *f* 8.947.

Ad art. 13. Infanterie.

A. Regiment grenadiers en jagers. Toegestaan voor 1881 *f* 410.578,06; geraamd voor 1882 *f* 426.329,19^s; voor 1882 meer *f* 15.751,13^s.

Meer: 2 adjudanten-onderofficier *f* 1.803,10; 4 schrijvers *f* 1.642,50; militie *f* 13.840,40; totaal *f* 17.286. Minder: wijziging in de organisatie *f* 1.534,86^s; meer als boven *f* 15.751,13^s.

B. Acht regimenten infanterie. Toegestaan voor 1881 *f* 3.264.911,06; geraamd voor 1882 *f* 3.323.910,79; voor 1882 meer *f* 58.999,73.

Meer: 16 adjudanten-onderofficier (2 per regiment) *f* 14.191,20; 23 schrijvers *f* 9.468,10; wijziging in de organisatie *f* 12.608,08; militie *f* 21.633,70; hoofdcursuscompagnie *f* 1.098,65; meer als boven *f* 58.999,73.

C. Instructie-bataillon. Toegestaan voor 1881 *f* 158.857,66^s; geraamd voor 1882 *f* 159.623,65; voor 1882 meer *f* 765,98^s.

Meer: Hoofdcursuscompagnie *f* 952,65.

Minder: Wijziging in de organisatie *f* 186,66^s; meer als boven *f* 765,98^s.

E. Drie compagnieën hospitaalsoldaten. Toegestaan voor 1881 *f* 43.336,81^s; geraamd voor 1882 *f* 52.857,23^s; voor 1882 meer *f* 9.520,42.

Meer: Militie *f* 17.512,15.

Minder: Wijziging in de organisatie *f* 7.991,73; meer als boven *f* 9.520,42.

Ad art. 14. Cavalerie.

Toegestaan voor 1881 *f* 1.637.298,12^s; geraamd voor 1882 *f* 1.629.690,44; voor 1882 minder *f* 7.607,71^s.

Meer: Wijziging van de organisatie; personeel *f* 8.133,01; paarden *f* 6.456,85; toeneming van het getal vrijwilligers (voor 20 man méér geraamd) *f* 5.219,50; totaal *f* 19.809,36.

Minder: 1 schrijver *f* 439,82^s; militie *f* 26.977,25; totaal *f* 27.417,07^s; minder als boven *f* 7.607,71^s.

Ad art. 15. Artillerie.

A. Drie regimenten veldartillerie. Toegestaan voor 1881 *f* 1.173.522,78^s; geraamd voor 1882 *f* 1.208.207,95^s; voor 1882 meer *f* 34.685,17.

Wijziging in de organisatie; personeel *f* 4.358,62; paarden *f* 919,80; militie *f* 12.507,25; toeneming van het getal vrijwilligers (voor 80 man meer geraamd) *f* 16.899,50; meer als boven *f* 34.685,17.

B. Korps rijdende artillerie. Toegestaan voor 1881 *f* 211.849,52; geraamd voor 1882 *f* 197.966,49^s; voor 1882 minder *f* 13.883,02^s.

Meer: Wijziging in de organisatie *f* 995,70; meer vrijwilligers *f* 804,82^s; totaal *f* 1.800,52^s.

Minder: Militie *f* 15.683,55; minder als boven *f* 13.883,02^s.

C. Korps pontonniers. Toegestaan voor 1881 *f* 64.083,11; geraamd voor 1882 *f* 71.896,31; voor 1882 meer *f* 7.813,20.

Meer: 1 schrijver *f* 394,20; militie *f* 7.675,70; totaal *f* 8.069,90.

Minder: Wijziging in de organisatie *f* 256,70; meer als boven *f* 7.813,20.

D. Vier regimenten vestingartillerie. Toegestaan voor 1881 *f* 754.831,65; geraamd voor 1882 *f* 800.866,06; voor 1882 meer *f* 46.034,41.

Voor het voltallig maken van het organiek vastgesteld getal sergeanten- en korporaals-vuurwerker *f* 11.607; wijziging in de organisatie *f* 218,71; militie *f* 27.573; hoofdcursuscompagnie *f* 6.635,70; meer als boven *f* 46.034,41.

E. Korps torpedisten. Toegestaan voor 1881 *f* 79.856,43^s; geraamd voor 1882 *f* 90.757,92^s; voor 1882 meer *f* 10.901,49, wijziging in de organisatie *f* 1.335,89; militie *f* 9.565,60; meer als boven *f* 10.901,49.

Ad art. 16. Korps genietroepen.

Toegestaan voor 1881 *f* 211.725,65; geraamd voor 1882 *f* 225.616,47^s; voor 1882 meer *f* 13.890,82^s; 4 schrijvers *f* 1.715,50; wijziging in de organisatie *f* 1.601,32^s; toeneming van het aantal vrijwilligers (voor 20 man meer geraamd) *f* 4.380; militie *f* 5.934; voor militair onderwijs *f* 260; meer als boven *f* 13.890,82^s.

Ad art. 17. Kampeeren van troepen enz.

Toegestaan voor 1881 *f* 75.000; geraamd voor 1882 *f* 85.000, voor 1882 meer *f* 10.000.

Het doel van deze vermeerdering is reeds bij § 3 van deze Memorie besproken.

Met het oog op de bezwaren, die verbonden zijn aan het maken van een juiste raming voor dit artikel, inzonderheid ten gevolge van de uiteenlopende kosten voor de oefeningen op groote schaal, acht de ondergeteekende het noodig, dit art. in art. 2 der wet op te nemen onder die, waarop uit „onvoorzien” kan worden overgeschreven.

Hij geeft echter gaarne de verzekering, dat van de bevoegdheid daartoe niet dan bij volstreckte noodzakelijkheid gebruik zal worden gemaakt.

Ad art. 18. Remonte.

Toegestaan voor 1881 *f* 240.000; geraamd voor 1882 *f* 318.000; voor 1882 meer *f* 78.000.

Dat in 1882 meer paarden noodig zullen zijn dan in 1881, ontstaat:

1°. door dat, hoofdzakelijk ten gevolge van de vermindering van het organick getal paarden, voor 1881 kon worden gerekend op een overcompleet van 78 paarden, terwijl de berekening voor de begrooting van 1882 een tekort aanwijst van 59;

2°. door dat bij het definitief vaststellen der organisatie van de cavalerie 19 paarden méér zijn uitgetrokken, dan bij het ten vorigen jare overgelegde ontwerp dier organisatie was aangegeven. (Zie hieromtrent § 4, punt 8, van deze Memorie.)

Vde AFDEELING.

Geneeskundige dienst.

Ad art. 19. *Personeel.*

Toegestaan voor 1881 *f* 609.250; geraamd voor 1882 *f* 613.340; dus meer *f* 4.090.

Dit verschil ontstaat als volgt:

Meer geraamd: voor 1 dirigeerend officier van gezondheid 2de klasse *f* 4.000; voor 13 officieren van gezondheid der 2de klasse *f* 20.800; doch waarvoor is afgetrokken voor 10 officieren van gezondheid der 2de klasse, die aan het compleet kunnen ontbreken *f* 16.000; totaal *f* 4.800; voor traktementsvermeerdering van 1 dirigeerend apotheker (luitenant-kolonel, vroeger majoor *f* 400; voor 1 apotheker der 2de klasse *f* 1.400; voor 20 apothekersbedienden *f* 17.000; doch waarvoor is afgetrokken voor 10 apothekersbedienden, die aan het compleet kunnen ontbreken *f* 9.000; totaal 8.000; voor verhooging van traktemeten van officieren van gezondheid en apothekers na een zeker aantal dienstjaren als zoodanig: 1 officier van gezondheid met 4 jaren dienst *f* 200; 1 apotheker 1e klasse met 15 jaren dienst *f* 700; 1 apotheker 1ste klasse met 5 jaren dienst *f* 200; voor toelaag van 1 apotheker, dienstdoende bij 's Rijks magazijn van geneesmiddelen *f* 400; voor bureaunkosten van den inspecteur *f* 590; voor verhooging van traktement van ambtenaren op het bureau van den inspecteur: 2 adjunctcommiesen, ad *f* 200; *f* 400: 1 adjunctcommies, ad *f* 100; 1 eerste klerk *f* 50; totaal *f* 550. Deze verhooging komt billijk voor, omdat de werkzaamheden op het bureau van den inspecteur, ten gevolge van het veranderd beheer der ziekeninrichtingen, belangrijk zijn vermeerderd.

Voor traktemeten van administrateurs (onderofficieren) bij de hospitalen, geregeld bij Koninklijk besluit van 21 December 1880, n°. 36 *f* 7.900.

Voor kosten van het afleggen van examina door militaire studenten, aangenomen vóór het in werking treden der wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145) *f* 350.

Voor premien voor nieuw aan te nemen civiele studenten *f* 13.000.

Voor reserve-officieren van gezondheid *f* 9.500; totaal *f* 51.990.

Minder geraamd: voor 1 dirigeerend officier van gezondheid 3de klasse *f* 3.500; voor 1 officier van gezondheid der 1ste klasse *f* 2.200; voor verhooging van traktement van officieren van gezondheid en apothekers na een zeker getal dienstjaren als zoodanig: 2 officieren van gezondheid der 1ste klasse met 8 jaren dienst, ad *f* 500 *f* 1000; 1 apotheker der 1ste klasse met 10 jaren dienst *f* 400; 3 apothekers der 2de klasse met 6 jaren dienst, ad *f* 200 *f* 600; voor 1 apotheker belast met het geven der cursussen *f* 400; voor aflopende betalingen *f* 1.300; voor verschil in traktement voor een kapitein-administrateur van een hospitaal in wiens plaats een 1ste luitenant-administrateur is aangesteld *f* 600; voor 1 ziekenbezoeker (welke betrekking is opgeheven) *f* 50; voor 5 schrijvers, ieder ad *f* 850 traktement, aan wie voortaan daggeld wordt betaald en die derhalve begrepen zijn onder de bezoldiging der mindere geëmployeerden bij de hospitalen *f* 4.250; voor verhooging van traktement van 1 kapitein-administrateur van een hospitaal, met 25 jaren dienst als officier, die den dienst heeft verlaten *f* 200, van welk bedrag moet worden afgetrokken voor de verhooging van traktement voor 2 kapiteins-administrateur met 25 jaren dienst als officier gedurende 4

maanden *f* 133,32; blijft alzoo vermindering *f* 66,68; voor daggelden aan de mindere geëmployeerden bij de hospitalen, wier bezoldiging is bepaald bij Koninklijk besluit van 7 September 1880, n°. 9 *f* 30.033,32; voor toelaag aan 5 studenten, aangenomen vóór het in werking treden der wet van den 2den Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145), zijnde het getal voor 1882 zooveel minder als voor 1881, ieder *f* 500, *f* 2.500; voor kosten van opleiding aan de Universiteit te Amsterdam voor dezelfde studenten, ad *f* 200, *f* 1.000; samen *f* 47.900; verschil als boven *f* 4.090.

Ad art. 20. Verpleging van zieken in militaire- en in burgerziekeninrichtingen.

Toegestaan voor 1881 *f* 240.000; geraamd *f* 219.250; dus minder *f* 20.750.

De kosten van den verpleegdag zijn in verband met de splitsing van het artikel, waardoor sommige uitgaven die alleen op het materieel betrekking hebben op art. 22 (materieel) zijn overgebracht, met 5 cent verminderd, en alzoo is voor dit artikel minder geraamd *f* 20.750.

Ad art. 21. Verpleging van zieken door burgergeneesheeren.

Toegestaan voor 1881 *f* 18.000, geraamd voor 1882 *f* 20.000; dus meer *f* 2.000.

Uithoofde van de wisselvalligheid van de uitgaven op dit artikel, heeft men vermeend voor 1882 iets meer te moeten ramen.

Ad art. 22. Materieel.

b. Aankoop en onderhoud van voorwerpen tot ligging en kleeding, meubelen enz. voor de militaire ziekeninrichtingen.

Toegestaan voor 1881 *f* 44.800; geraamd voor 1882 *f* 60.500; dus meer *f* 15.700.

Dit verschil ontstaat doordien al de uitgaven voor onderhoud enz. van het materieel, thans op dit artikel worden gebracht en daarvoor dan ook op artikel 20 „verpleging van zieken in militaire ziekeninrichtingen”, minder wordt geraamd.

Vide AFDEELING.

Studie en onderwijs.

Ad art. 23. Krijgsschool en intendance-cursus.

Toegestaan voor 1881 *f* 5.600; geraamd voor 1882 *f* 6.600; voor 1882 meer *f* 1000.

Benoeming van een vasten leeraar, bestemd tot het geven van onderricht bij den intendance-cursus, tevens belast met het onderwijs in de natuur- en scheikunde, aan de leerlingen van de 2de afdeeling der krijgsschool, op een traktement van *f* 2.200; waartegen echter vervalt de remuneratie vroeger door dien leeraar genoten *f* 800 en de toelage voor een officier-onderwijzer *f* 400; meer als boven *f* 1000.

Ad art. 24. Koninklijke Militaire Academie.

Wat het Departement van Oorlog betreft is toegestaan voor 1881 *f* 199.320; en geraamd voor 1882 *f* 191.688; dus voor 1882 minder *f* 7.632.

Om evenwel de vergelijking juist te doen zijn, dient deze te loopen over het geheele bedrag der kosten, met inbegrip van die voor de Koloniën, en dan is: toegestaan voor 1881 *f* 372.064; geraamd voor 1882 *f* 379.848; voor 1882 meer *f* 7.784.

Meer: Traktementsverhooging voor een burgerleeraar *f* 200; wegens dienstjaren van officieren *f* 300; verschil in het getal der cadetten, voor voeding, kleeding en onderwijs *f* 7.740; totaal *f* 8.240.

Minder: Vervanging van een officier der artillerie door een van de infanterie *f* 100; onderhoud en slijtage van voorwerpen *f* 356; totaal *f* 456; meer als boven *f* 7.784.

Ad art. 25. Pupillenschool.

Toegestaan voor 1881 *f* 68.740; geraamd voor 1882 *f* 67.900; voor 1882 minder *f* 840.

Meer: Verhooging van soldij voor een tamboer met 5 cents en voor een hospitaalsoldaat met 10 cents per dag *f* 54,75, eeredienst (zitplaatsen in de kerken) *f* 25; verschil door ronde som *f* 0,25; totaal *f* 80.

Minder: Dewijl in 1882 minder pupillen zullen worden aangenomen, kunnen de kosten voor de kleeding minder worden geraamd *f* 920; minder als boven *f* 840.

VIIde AFDEELING.

Materieel der artillerie.

Ad art. 26. Stapel- en constructiemagazijnen.

Voor het dienstjaar 1881 werd toegestaan *f* 246.000; voor 1882 wordt geraamd *f* 246.700; verschil in het meerdere *f* 700.

Meer aan toelagen voor conducteurs *f* 600; idem aan werkloonen *f* 5.000; totaal *f* 5.600.

Minder voor één machinist, vroeger bij de torpedo-compagnie gedetacheerd *f* 4.000; meer afgetrokken voor hetgeen uit de verstrekkingen beschikbaar zal komen en dat dus in het *mindere* der begrooting komt *f* 3.900; totaal *f* 4.900; verschil als boven *f* 700.

Het meerder uitgetrokken bedrag ad *f* 5.000 voor werkloonen moet dienen om in 1882 met kracht te kunnen doen werken aan het wijzigen van bestaand materieel.

Ad art. 27. Inspectie der draagbare wapenen.

Voor het dienstjaar 1881 werd toegestaan *f* 97.583; voor 1882 wordt geraamd *f* 110.583; verschil in het *meerdere* *f* 13.000.

Meer voor toelage van een derden officier bij de inspectie gedetacheerd *f* 200. Meer aan werkloonen *f* 6.000; minder afgetrokken voor hetgeen uit de verstrekkingen beschikbaar zal komen en dat dus in het *meerdere* der begrooting komt *f* 6.800; verschil als boven *f* 13.000.

Het detacheeren van een derden opzichtvoerende officier is noodig in het belang van de wijziging der richtmiddelen der geweren klein kaliber.

Het meerder bedrag aan werkloonen moet dienen, omdat bij de wijziging der richtmiddelen van de in de wapendepots te Dordrecht en Gorinchem opgelegde geweren, tevens de bajonetten dier geweren op de looppen moeten worden ingericht, welke bewerking bij de geweren van het leger door de meester-geweermakers der korpsen werd verricht. Tevens dient het meerdere tot wijziging van de sappeurssabels.

Ad art. 28. Pyrotechnische school.

Voor het dienstjaar 1881 werd toegestaan *f* 45.500; voor 1882 wordt geraamd *f* 50.500; verschil in het *meerdere* *f* 5.000; minder afgetrokken voor hetgeen uit de verstrekkingen beschikbaar zal komen, hetgeen dus in het *meerdere* der begrooting komt *f* 5.000; voor 1882 is hetzelfde bedrag aan werkloonen uitgetrokken als voor 1881 is toegestaan, hetgeen voldoende wordt geacht.

Ad art. 29. Geschutgieterij.

Voor het dienstjaar 1881 werd toegestaan *f* 23.700; voor 1882 wordt geraamd *f* 25.000; verschil in het meerdere *f* 1.300; meer voor toelage aan één conducteur *f* 50; meer aan werkloonen *f* 1.500; *f* 1.550; meer afgetrokken voor hetgeen uit de verstrekkingen beschikbaar zal komen, hetgeen dus in het *mindere* der begrooting komt *f* 250; verschil als boven *f* 1.300; het meerder bedrag aan

werkloonen moet dienen om het geschut, waarvan de vervaardiging aan de geschutgieterij is opgedragen, in het jaar 1882 geheel te kunnen afwerken.

Ad art. 30. Materieel.

Voor het dienstjaar 1881 werd toegestaan f 434.020; voor 1882 wordt geraamd f 456.420; verschil in het meerdere f 22.400; meer voor aanschaffing van hout f 10.000; idem van metalen f 10.000; idem van leder f 1000; idem van staal voor de geschutgieterij f 7000; idem van koper in blokken voor idem f 20.000; te zamen f 48.000; minder voor de aanschaffing van ruwe en afgewerkte vizieren f 25.600; verschil als boven f 22.400.

Het meerder geraamde voor hout, metalen, leder en koper in blokken, moet dienen om uitputting van den voorraad dier behoeften te voorkomen; terwijl het staal, waarvoor f 7000 is geraamd, een bepaalde hoedanigheid moet hebben, aangezien het, zooals bij het betrokken artikel der begrooting is aangegeven, bestemd is voor sluitstukken, afsluitplaten en afsluitringen voor het bronzen achterlaadgeschut, waarvan de vervaardiging in 's Rijks gieterij van bronzen geschut zal plaats hebben.

Ad art. 31. Patroonhuizen.

Ofschoon men in 1882 uit de voor dit artikel geraamde som eenige hoog noodige werktuigen zou wenschen aan te schaffen voor het aanmaken van looden kogels tot draagbare vuurwapenen klein kaliber — waartoe de redactie van het artikel een wijziging heeft ondergaan — is het bedrag hetzelfde kunnen blijven als voor 1881 is toegestaan. Dit is mogelijk omdat het voor de patroonhuizen benooidigde messingplaat gedeeltelijk door omwerking van afval kan worden verkregen en gedeeltelijk uit den voorraad kan worden genomen; vermits door het jaarlijks omwerken van afval reeds een vrij aanzienlijke voorraad messingplaat van 0,0023 M. voorhanden is.

Ad art. 32. Practische oefeningen.

Voor dit artikel wordt voor het dienstjaar 1882 hetzelfde bedrag geraamd als voor 1881 is toegestaan.

Voor het verschil der raming voor de VIIde afdeeling over 1882 met de gedane of nog te doene uitgaven over 1880 kan verwezen worden naar de reeds artikelsgewijze gegeven toelichtingen.

VIIIste AFDEELING.

Materieel der genie en kazerneering.

De ondergeteekende is voornemens het onderhoud der werken en dat der kazernegebouwen, evenals in het loopende jaar, ook voor den dienst van het volgende jaar in eenzelfde bestek te doen beschrijven. Met wijziging in zoover van de vroegere inrichting der begrooting, is thans de raming voor huur van kazernen en andere militaire gebouwen, loodsen en oefeningsterreinen, in een afzonderlijk artikel (art. 41) opgenomen. Daardoor wordt een gewenschte splitsing der uitgaven verkregen en tevens het overzicht der kosten, tot deze rubriek behoorende, vergemakkelijkt.

Ten gevolge van de laatstelijk vastgestelde regeling nopens de aantallen militairen beneden den rang van officier en beambten bij de onderscheidene korpsen en inrichtingen van het leger, aan wie vergunning kan worden verleend om te huwen en wien in verband daarmee recht op vrije woning is toegekend, moest intusschen het bedrag voor huur, tot huisvesting van die personen, tot een hooger bedrag dan in de loopende begrooting worden uitgetrokken.

De gunstige invloed die van het op ruimer schaal geven der bedoelde vergunning, voor de aanvulling van het kader en voor de vrijwillige dienstneming in 't algemeen is te verwachten, wettigen die verhooging, naar de zienswijze van den ondergeteekende ten volle.

Naarmate op kosten van het Rijk woningen voor gehuwden gebouwd of aangekocht worden, zal echter het bedrag van dat artikel, in volgende jaren, gaandeweg verminderen.

Het meerendeel der werken gesteld onder *b* der toelichtende staten — »belangrijke herstellingen en vernieuwingen» — vindt zijn toelichting in de omschrijving van het werk zelf; zoodat de ondergeteekende vermeent nog slechts omtrent sommige dier werken nadere opheldering te moeten geven.

Na af trek van het in de toelichtende staten der begrooting voor 1881, uitgetrokken bedrag voor huur van militairen gebouwen, oefeningsterreinen enz., is voor den dienst van 1882 bij de artikelen 33 tot en met 40 *f* 37,070 minder aangevraagd dan in 1881 werd toegestaan.

Ad art. 33 (1ste stelling). Het aanschaffen van kribbekastjes en het verbeteren van bergplanken voor het korps genietroepen is zeer noodig. De bergruimte in de kazerne, waarin dit korps, na het afbranden der Willemskazerne te Utrecht, nog steeds tijdelijk is gehuisvest, is n.l. onvoldoende, om de goederen van den soldaat tegen stof en bederf te vrijwaren.

De post tot het maken van schermen tegen de landhoofden aan een brug te Wijk-bij-Duurstede is noodig, om van deze brug, welke tevens tot waterkeering dient en in eigendom aan het Rijk behoort, het waterkeerend vermogen te vergrooten.

Ad art. 34. (2de stelling). Eenige herstellingen, voornamelijk aan de daken van verschillende gebouwen te Naarden — het arsenaal, eenige loodsen, het hospitaal en de bakkerij — zijn noodzakelijk.

Met de thans voor de herstelling van bekleedingsmuren te Naarden aangevraagde som, zal dit werk, waarvoor gedurende verscheidene achtereenvolgende jaren gelden toegestaan werden, geheel kunnen voltooid.

Ad art. 35 (3de stelling). In het fort bij Vuren worden eenige voorzieningen gevorderd, hoofdzakelijk bestaande in het tot troepenverblijf meer volledig inrichten van eenige vertrekken in de bomvrije gebouwen, en in het aanbrengen van een zolder in de artillerie-berglloods.

Ad art. 36. (4de stelling). Ten gevolge van de slechting der voormalige vestingwerken bij de militaire gebouwen te Deventer, is het noodig een deel van het daardoor verkregen terrein te bestraten en de afwatering daarvan te verbeteren.

Ad art. 37. (5de stelling). In het vorige jaar is, zoowel in de gebouwen als op de terreinen van de Koninklijke Militaire Academie te Breda, groot ongerief ondervonden, tengevolge van de hooge waterstanden van de rivier de Mark.

De aangevraagde post strekt hoofdzakelijk om voor het vervolg herhaling van dat nadeel te voorkomen.

Tevens is een wijziging in de waterleiding van die gebouwen naar genoemde rivier noodig, om verzekerd te zijn dat bij alle standen van die rivier, het benodigde water tot verwarming van het academiegebouw — door middel van de tot dat doel bestaande stoomgeleiding — te verkrijgen zal zijn.

Ad art. 39. (7de stelling). De voorzieningen aan kazernegebouwen te Amsterdam betreffen voornamelijk het vernieuwen van vloeren, ramen en rabatten.

In de Alexanderskazerne te 's Gravenhage bestaan op de verdieping vele rietmuren, meerendeels als afscheiding van kamers en woningen voor gehuwde militairen.

Aangezien in de meeste dier kamers bijna gedurende het geheele jaar gestookt wordt en vele der daarin geplaatste schoorsteenen tegen die rietmuren geplaatst of daarmede verbonden zijn, wordt het, met het oog op brandgevaar, dringend noodig geacht, om in dien gebrekkigen toestand verbetering te brengen.

Hier toe zullen de rietmuren weggebroken en voor zooveel noodig door gemetselde muren vervangen moeten worden.

Door overigens de gezinnen der gehuwde militairen, die thans in bedoelde kazerne wonen, daaruit zooveel mogelijk te verwijderen, verkrijgt men tevens de

gelegenheid tot een betere indeeling van die gebouwen, ten dienste der daarin gehuisveste troepengedeelten.

Ad art. 40. (8ste stelling). Het komt zeer wenschelijk voor om in de militaire gebouwen te Nijmegen een waterleiding aan te brengen in verbinding met die der gemeente.

Te Venlo is een betere inrichting van den ziekenstal zeer gewensch.

Ad art. 42. Storm- en waterschade. Vermits met het op den dienst van 1881 toegestaan bedrag van *f* 5000 voor herstelling van storm- en waterschaden niet kan worden volstaan, is hiervoor *f* 1000 meer dan in 1881 uitgetrokken.

Ad art. 43. Practische oefeningen. Ten gevolge van de uitbreiding met 2 compagnieën van het korps genietroepen, is het bedrag voor de practische oefeningen van dat korps met *f* 1000 verhoogd moeten worden.

Ad art. 44. Beplantingen. De aangevraagde som voor beplantingen is noodig tot betaling van de tweede termijnen der desbetreffende in 1880 aanbestede werken.

Ad art. 46. Telegraafmaterieel. Een geringe aanvulling van het aangeschafte materieel voor den telegraafdienst te velde wordt vereischt. Daarvoor zal met het uitgetrokken bedrag van *f* 400 kunnen worden volstaan.

Ad art. 47. Alvorens gelden aan te vragen tot het treffen der voorzieningen om in oorlogstijd de spoorwegbruggen over onze groote rivieren, ook voor den overtocht van troepen en van militaire voertuigen, bruikbaar te doen zijn, zonder ze daarbij voor het spoorwegverkeer ongeschikt te maken, wenschte de ondergeteekende bij het korps genietroepen de noodige onderzoekingen te doen plaats hebben, omtrent de verschillende inrichtingen door de permanente militaire spoorwegcommissie tot dat doel aangegeven.

Ook bestaat het voornemen een proef te doen nemen met een veldoven, systeem PEIJER, waarvan de kosten ongeveer *f* 800 bedragen. Wanneer deze oven aan de verwachting beantwoordt, zal de invoering daarvan voor het leger te velde in overweging worden genomen.

IXde AFDEELING.

Kosten der Rijks centraal- en garnizoensmagazijnen van kleding; vernieuwing en wijziging van ledergoed en paardentuig, en vernieuwing en onderhoud van nachtleger.

Ad art. 48. Traktementen, toelagen, bureaustkosten, daggelden aan mindere bedienden en arbeidsloozen. Geraamd voor 1882 *f* 137.000; toegestaan voor 1881 *f* 138.000; dus minder *f* 1.000.

Minder geraamd: Voor 2 technische adviseurs-keurmeester, welke betrekking, in verband met de instelling van een vaste keuringscommissie, is opgeheven. (de 3de technische adviseur-keurmeester was over 1881 nog niet uitgetrokken) *f* 4.000. Toelaag van een officier belast met de functie van technisch adviseur-keurmeester, (reden als boven) *f* 500; schadeloosstelling voor bureaustkosten aan beheerders van garnizoensmagazijnen *f* 75; voor daggelden aan tijdelijke werklieden *f* 2.208,34; dus minder geraamd *f* 6.783,34.

Meer geraamd: Voor 2 keurmeesters (burgerbeambten), leden van de vaste keuringscommissie *f* 4.200; toelaag aan het hoofd der keuringscommissie en aan een officier-keurmeester *f* 1.000; toelaag voor verblijf in Amsterdam voor 2 administrateurs van kleding *f* 200; verhooging van traktement van 1 administrateur van kleding met 30 jaren dienst als officier *f* 183,34; toelaag aan beheerders van garnizoensmagazijnen *f* 200; dus meer geraamd *f* 5.783,34; verschil als boven *f* 1.000.

Ad art. 49. Magazijnsonkosten, vernieuwing en onderhoud van kampements-effecten en voorwerpen van velduitrusting; aanschaffing van ledergoed enz. voor de schutterijen.

Geraamd voor 1882 *f* 39.500; toegestaan voor 1881 *f* 35.000; dus meer *f* 4.500.

Dit verschil ontstaat als volgt:

Meer geraamd: voor vernieuwing en onderhoud van kampements-effecten, naardien in 1882 noodzakelijk eenige kampementsdekens enz. zullen moeten worden aangeschaft *f* 7.000; minder geraamd: voor magazijnsonkosten, omdat de magazijnen thans genoegzaam voorzien zijn van de noodige stellingen en rakken, en daarvoor dus in 1882 niets of zeer weinig zal behoeven te worden uitgegeven *f* 2.500; verschil als boven *f* 4.500.

Ad art. 50. Vernieuwing van ledergoed en paardentuig.

Geraamd voor 1882 *f* 48.000; toegestaan voor 1881 *f* 48.000; ofschoon het voornemen bestaat om in 1882 een zeer gewenschte wijziging te brengen in het model der cavaleriezadels, vermeent men hetzelfde cijfer te kunnen ramen als voor 1881 is toegestaan.

Ad art. 51. Vernieuwing en onderhoud van nachtlegers.

Geraamd voor 1882 *f* 135.000; toegestaan voor 1881 *f* 95.000; dus meer *f* 40.000; dit meerdere bedrag is noodig omdat in 1882 nieuwe nachtleger-voorwerpen moeten worden aangeschaft, voor welke aanschaffing over 1881 niets was uitgetrokken, omdat toen de voorraad voldoende was.

Xde AFDEELING.

Ad art. 52. Topographische inrichting en militaire verkenningen.

De ondergeteekende wenscht, ter erkenning van de bijzondere verdiensten van den directeur der topographische inrichting, de jaarlijksche bezoldiging van dien bekwamen ambtenaar te verhoogen. Het voor die verhooging uitgetrokken bedrag van *f* 500 kan, naar zijn meening, alleszins gebillijkt worden gerekend.

XIde AFDEELING.

Verplaatsing van personen en goederen.

Ad artt. 53, 54 en 56. Voor deze artikelen zijn dezelfde bedragen geraamd als voor 1881 zijn toegestaan.

Ad art. 55. De afschaffing van het contract voor de militaire transporten te water heeft ook over 1880 een gunstige uitkomst opgeleverd. Bovendien heeft het vervoer van alléén reizende militairen — sedert 1 Januari 1880 ten laste van art. 55 gebracht — minder gekost dan waarop werd gerekend (zie nopens deze onderwerpen bladz. 37 van de Memorie van Toelichting en bladz. 163 van den toelichtenden staat der begrooting voor 1881).

Een en ander heeft het mogelijk gemaakt dit artikel voor 1882 *f* 5000 lager te ramen dan voor 1881 is toegestaan.

XIIde AFDEELING.

Verschillende uitgaven.

Ad art. 61. De verstrekking van het benodigde voor verlichting en verwarming van de militaire wachten, geschiedt voor het geheele Rijk ingevolge contract, na gehouden openbare aanbesteding gesloten.

Ad art. 68. Ten gevolge van het overlijden van eenige personen behoorende tot de sterkte van de veteranen en militaire huisgezinnen in de rijksgestichten

te Ommerschans en Veenhuizen, kan dit artikel voor 1882 *f* 1000 lager worden geraamd dan het bedrag dat voor 1881 is toegestaan.

XIIIde AFDEELING.

Ad art. 78. Verlofstraktement.

Art. 1 van het Koninklijk besluit van 5 Februari 1868 (*Staatsblad* n°. 18) bepaalt, dat aan bezoldigde landsambtenaren, behoorende tot de Departementen van algemeen bestuur, die het lidmaatschap van een der beide Kamers van de Staten-Generaal aanvaarden — zoolang hun lidmaatschap der Kamer en hunne ambtsbetrekking voortduren — een verlofstraktement wordt toegekend, gelijkstaande met de helft van het bedrag der bezoldiging die zij laatstelijk genoten hebben.

Ter voldoening aan die bepaling is, in dit artikel der begrooting, een som van *f* 600 uitgetrokken voor verlofstraktement, toe te kennen aan den adjunct-commies bij het Departement van Oorlog jhr. mr. T. A. J. VAN ASCH VAN WIJCK, die in Juni jl. voor het hoofdkiesdistrict Zwolle tot lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal is gekozen, en die in zijn bovengemelde betrekking een bezoldiging van *f* 1200 's jaars geniet.

XVde AFDEELING.

Wapen der maréchaussée.

Ad art. 80. Traktementen enz.

Toegestaan voor 1881 *f* 23.200; geraamd voor 1882 *f* 38.300; voor 1882 meer *f* 15.100.

Verhooging van traktement wegens dienstjaren *f* 1000; tengevolge van de wijziging in de samenstelling *f* 14.100; meer als boven *f* 15.100.

Ad art. 81. Verdere kosten.

Toegestaan voor 1881 *f* 275.560; geraamd voor 1882 *f* 329.833; voor 1882 meer *f* 54.273.

Dit verschil is het gevolg van de ontworpen wijziging in de organisatie van het wapen.

Voor 1882 wordt gerekend dat de onderofficieren, manschappen en paarden, waarmede de formatie zal worden uitgebreid, eerst geleidelijk zullen worden in dienst gesteld, en dat daardoor de meerdere kosten voor personeel en paarden slechts voor de helft zullen noodig wezen. Daarom is voor 1882 van het bedrag der raming afgetrokken *f* 37.264,96. Voegt men daarbij het bovenvermelde verschil ad *f* 54.273, dan blijkt dat, als de voorgestelde formatie geheel zal worden ingevoerd, de kosten per jaar dientengevolge zullen vermeerderen met (verdere kosten) *f* 91.537,96; ingevolge art. 80 (officieren) *f* 14.100; totaal *f* 105.637,96.

XVIde AFDEELING.

Buitengewone uitgaven.

A. Materieel der artillerie.

Ad art. 82. De hier aangevraagde som dient in de eerste plaats voor de verdere aanschaffing van ziekenkarren.

Het overige bedrag is bestemd voor aanmaak en eerste aanschaffing van verbandwagens en andere voertuigen voor den geneeskundigen dienst.

Ad art. 83. Gedurende het loopende jaar zullen in 's Rijks gieterij van bronzen geschut ongeveer 40 lange bronzen achterlaadkanonnen van 12 c.M. vóórbewerkt worden afgeleverd, die voor een gedeelte uit het geld over het jaar 1882 voor den gewonen dienst aangevraagd, in genoemde werkplaats geheel zullen kunnen worden afgewerkt.

Voor die vuurmonden moeten echter affuiten, beddingen, projectielen, buskruit en verdere voor de uitrusting benoedigde behoeften worden aangemaakt en aangeschaft.

Bovendien bestaat het voornemen om in het jaar 1882 — ter vervanging van aan te maken kanonnen van 12 c.M. K. A. en van kanonnen 8 c.M. A. — ongeveer 60 kanonnen van 10½ c.M. te doen aanmaken.

Aan deze vuurmonden en de daarbij behorende affuiten zal een zoodanige inrichting worden gegeven, dat zij gemakkelijk verplaatsbaar zijn en een zóó krachtige uitwerking zullen hebben, dat zij met vrucht kunnen gebezigd worden om den aanval van het zwaarste vijandelijke veldgeschut te bestrijden.

Ofschoon de kosten, verbonden aan den aanmaak dezer vuurmonden, eveneens gedeeltelijk gekweten kunnen worden uit het geld, dat over 1882 voor den gewonen dienst van 's Rijks gieterij van bronzen geschut is aangevraagd, zullen ook voor deze kanonnen, evenals voor de hiervoren bedoelde vuurmonden van 12 c.M. L., de noodige affuiten, projectielen, opzetten, buskruit, beddingen enz. moeten worden aangemaakt en aangeschaft.

Verder ligt het in de bedoeling van den ondergeteekende, om zoo spoedig mogelijk twee getrokken mortieren van 15 c.M. en twee van 10½ c.M. met de daarbij behorende affuiten of stoelen, projectielen, beddingen alsmede laad- en bedieningsgereedschap te doen aanmaken, ten einde daarmede eenige proeven te doen nemen, die hoofdzakelijk ten doel zullen hebben om genoegzame zekerheid te bekomen, dat het zoogenaamde harde brons als geschutmetaal voor die vuurmonden voldoet.

De kosten voor den aanmaak en de aanschaffing zoowel van een gedeelte der genoemde vuurmonden, als van al het daarbij behoorend materieel, kunnen niet uit het voor den gewonen dienst aangevraagde geld gekweten worden; zoodat daarvoor een som van f 400.000 buitengewoon moet worden aangevraagd.

Ad art. 84. Zooals reeds in § 3 van deze Memorie is medegedeeld, wenscht de ondergeteekende de uitrusting der compagnieën infanterie met pioniersgereedschap te vermeerderen.

De bij dit artikel aangevraagde som is hoofdzakelijk tot dat doel bestemd.

Van de thans voorhanden schoppen zijn er voorts een aantal die reeds betrekkelijk lang in gebruik zijn, zoodat zij vermoedelijk spoedig vernieuwing zullen behoeven; in verband daarmede wordt het aanschaffen van een zekere hoeveelheid in voorraad noodig geacht.

Ad art. 85. Voor de bewapening der twee gepantserde koepels van het fort op de Harssens zijn in het geheel noodig: 4 kanonnen van 30,5 c.M. met 4 affuiten voor minimaal schietgat; voorts toebehooren, en een voldoende uitrusting aan projectielen, buskruit, enz.

Op de begroting van het loopende dienstjaar werd geld toegestaan voor de aanschaffing van 2 kanonnen van dat kaliber en één affuit voor minimaal schietgat.

Thans wordt het noodige geld aangevraagd voor de levering van de ontbrekende 2 kanonnen en 3 affuiten van 30,5 c.M., zoomede voor een gedeeltelijke uitrusting aan projectielen en buskruit.

Tevens wenscht de ondergeteekende gelijktijdig een werktuig te doen aanschaffen, dat gelegenheid geeft de vuurmonden en affuiten langs de onderzijde der koepels in batterij te brengen of daaruit te verwijderen; waardoor de eventueele verwisseling of herstelling van kanonnen en affuiten mogelijk zal worden gemaakt.

De gedetailleerde raming van kosten is als volgt: 2 kanonnen van 30,5 c.M. f 204.000; 3 affuiten van 30,5 c.M. voor volstrekt minimaal schietgat met toebehooren en opstelling in de koepels f 114.000; gedeeltelijke uitrusting aan buskruit, projectielen enz. f 135.000; inrichting tot het verwisselen van vuurmonden en affuiten f 12.000; totaal f 465.000.

B. Materieel voor den geneeskundigen dienst.

Ad art. 86. De aangevraagde som is bestemd tot verdere voorziening in de

behoefte aan materieel voor den geneeskundigen dienst bij het leger te velde en in de verdedigingswerken; voor welk doel bij de begrooting van 1881 voor de eerste maal gelden werden toegestaan.

Het voornemen bestaat om voor het geraamde bedrag te doen aanschaffen of aanmaken:

de uitrusting (instrumenten enz.) voor verbandwagens en andere voertuigen, (zie de toelichting bij art 82); een hospitaalent met toebehooren en hospitaalgoederen; voorts brancards, verbandkistjes, tassen voor ziekenverplegers, operatietafels, antiseptische verbandmiddelen, werktuigen tot aanmaak van verbandstoffen, kleine instrumenten en huishoudelijke benodigdheden voor verbandplaatsafdeelingen en ambulances, enz.

C. Dienst der genie.

De buitengewone uitgaven voor den dienst der genie zijn, evenals in de begrooting voor het dienstjaar 1881, in twee rubrieken *a* en *b* gesplitst, volgens de aanwijzingen bij elk dezer rubrieken vermeld. De werken, in elk artikel sub *a* genoemd, worden hieronder in de eerste plaats, voor zooveel noodig, in het kort toegelicht.

Iste STELLING.

Ad art. 87. Loods in het fort Blaauwkapel.

Aangezien onvermijdelijk nog eenige jaren zullen moeten verloopen alvorens in de behoefte aan een kazerne voor de vestingartillerie te Utrecht zal kunnen zijn voorzien, is het dringend noodig, de in genoemd fort beschikbare ruimte tot logies te vergrooten.

De hiervoor te bouwen loods zal later voor andere doeleinden, bijv. tot berging van materieel, kunnen worden benuttigd. Men stelt zich voor aan die loods een zoodanige inrichting te geven, dat zij tot dat einde zoo noodig naar elders kan worden verplaatst.

Wachterswoning bij het fort aan de Klop.

De bestaande wachterswoning is zeer oud en bouwvallig en moet noodzakelijk door een andere vervangen worden.

Magazijn voor levensmiddelen te Utrecht.

Voor het talrijke garnizoen te Utrecht ontbreekt de noodige localiteit tot het opslaan en tijdelijk op een doeltreffende wijze bewaren van levensmiddelen, in welke behoeften voorziening wordt vereischt.

Loodsen tot afzondering van verdachte paarden te Utrecht.

Op het terrein Damlust te Utrecht bestaat een goed ingerichte ziekenstal. Een stal tot afzondering van verdachte en tot tijdelijke stalling van besmette paarden, ontbreekt evenwel. Daaraan bestaat intusschen, ter beperking van eventueel voorkomende besmettelijke ziekten, dringend behoefte. Het komt echter niet noodig voor tot gemeld doel steenen gebouwen te maken. Eenvoudige houten getimmerten zijn daartoe voldoende.

2de STELLING.

Ad art. 88. Bergloods voor geniegoederen te Naarden.

Deze voorziening is dringend noodig en zal zeer bevorderlijk zijn aan het onderhoud van het thans veel te beknopt opgelegde, niet in gebruik zijnde geniematerieel, behoorende tot de oorlogsuitrusting der bomvrije logiesgebouwen te Naarden.

Loods in het fort Hinderdam.

Deze loods is noodig als bergplaats voor artilleriesmaterieel, tot de uitrusting van dit werk behoorende.

Voorzieningen aan de gebouwen en terreinen van de Pupillenschool te Nieuwersluis.

Deze post betreft het nemen van eenige noodzakelijke voorzieningen aan de gebouwen en terreinen der Pupillenschool.

4de STELLING.

Ad art. 89. Voorzieningen in de legerplaats bij Oldebroek.

De aangevraagde som moet hoofdzakelijk strekken tot het verbeteren der cantinegebouwen.

Deze gebouwen, bij de eerste inrichting van genoemd oefeningsterrein gemaakt, zijn geheel van hout en vorderen thans zeer dringend herstelling en verbetering.

Voorts wordt het, wegens de afgezonderde ligging van eenige hooge gebouwen in de legerplaats bij Oldebroek, wenschelijk geacht op die gebouwen bliksem-afleiders te stellen.

De afleiders in vorige jaren aangebracht op het hospitaal in de legerplaats bij Milligen, eischen noodzakelijk verbetering, zullen zij aan het beoogde doel kunnen beantwoorden.

Voorzieningen op het Kalfsveld bij Amersfoort.

De hierbedoelde loods wordt vereischt tot beschutting van materieel der veld-artillerie die op dit terrein hare oefeningen houdt. De welput is noodig voor het drenken van paarden.

Kazernemeubels en stalvoorwerpen.

Een algemeene verbetering en aanvulling van het kazerne-ameublement en van sommige stalvoorwerpen is in de hier genoemde garnizoensplaatsen der 4de stelling zeer noodig.

Inrichten van een gebouw ten behoeve der hoofdcursus-compagnie te Kampen.

Door een verandering in bestemming van eenige gemeentegebouwen te Kampen, ontstaat de gelegenheid om voor de hoofdcursus-compagnie aldaar, zonder groote kosten, in de behoefte aan voldoende ruime en afzonderlijke localiteit — zoo tot verblijf als voor het onderwijs — te voorzien.

5de STELLING.

Ad art. 90. Reinigingsinrichting bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda.

Deze post betreft het bouwen van een reinigingsinrichting, ten behoeve van het kader en de oppassers bij genoemde Academie.

Bouwen van een loods en van een laboratorium op de Gasthuisvelden te Breda.

Deze inrichtingen zijn noodig om op behoorlijke wijze in het onderhoud van het materieel en in de behoeften van den dienst te kunnen voorzien.

De thans bestaande toestand is in beide opzichten geheel onvoldoende.

6de STELLING.

Ad art. 91. Schietbanen in de stelling van den Helder.

Door aankoop van terrein nabij den Helder, ten dienste van den vestingbouw, is tevens de gelegenheid ontstaan om aan het garnizoen aldaar een behoorlijke schietbaan te verschaffen, welke thans ter plaatse ontbreekt.

7de STELLING.

Ad art. 92. Bergplaatsen voor infanterie-patronen in de stelling van Amsterdam.

Het komt zeer geraden voor om den voorraad van ongeveer 15 miljoen patronen, die thans grootendeels in de Wierickerschans opgelegd is, niet langer

aldaar te doen verblijven; aangezien dit fort tevens de bewaarplaats is van een belangrijke hoeveelheid oorlogsbuskruit.

Niet wenschelijk wordt het geacht buskruit en patronen in groote hoeveelheid binnen dezelfde betrekkelijk beperkte ruimte te bergen.

Voor de aangevraagde som kan, binnen de stelling van Amsterdam, in afzonderlijke berging van den patroonvoorraad worden voorzien. Zoodanige schikking zal het voordeel opleveren dat, ook met het oog op oorlogsomstandigheden, die voorraad veiliger en doelmatiger zal zijn geplaatst.

Wijziging der bakovens in de garnizoensbakkerij te 's Gravenhage.

Deze wijziging beoogt het invoeren van een stelsel van bakovens c. a. dat, wat spaarzaamheid van brandstoffen en doelmatigheid van gebruik betreft, verre de voorkeur boven dat der thans bestaande ovens c. a. verdient.

Bouwen van een bergplaats en van een werkplaats te Delft.

Deze posten betreffen het voorzien in de gebleken behoefte aan meerdere berg-ruimte voor projectielen, alsmede het vervangen — ter wegneming van brandgevaar — van een houten loods, door een steenen gebouw; hetgeen met het oog op de bestemming als werkplaats, sedert lang zeer wenschelijk wordt geacht.

Regenbak bij de kazerne aan de Paardenmarkt te Delft.

Een wenschelijke voorziening ten behoeve van de bewoners van genoemde kazerne.

Kazerneering.

Ad b. Ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering.

De onder deze rubriek gestelde posten hebben betrekking:

1°. op de voltooiing of voortzetting van in uitvoering zijnde werken; als, te Utrecht (infanteriekazerne), te Amersfoort (kazerne voor bereden wapens), te Dordrecht (pontonnierskazerne), voor welk een en ander reeds bij de begrooting van het loopende jaar gelden zijn toegestaan;

2°. op het aanvangen met den bouw van nieuwe werken.

Nopens de werken sub 1 bedoeld, zij medegedeeld, dat de nu aangevraagde sommen voor het bouwen van een infanterie-kazerne op het terrein Damlust bij Utrecht en van een kazerne voor het korps pontonniers op Rijksground te Dordrecht, laatste termijnen zijn.

Zonder onverwachte omstandigheden zullen waarschijnlijk de totaalkosten voor deze beide bouwwerken respectievelijk beneden de sommen van f 270.000 en van f 180.000 blijven, tot welke bedragen zij geraamd zijn; (zie de toelichting bij de begrootingen respectievelijk voor 1880 en 1881).

Ten opzichte van de werken sub 2 bedoeld, wordt het volgende medegedeeld.

1ste STELLING.

Ad art. 87. Het is zeer wenschelijk om, ter vervanging van de bestaande militaire bakkerij met daarbij behoorende meelzolders in de Kinderhuis-kazerne te Utrecht — welke kazerne volgens overeenkomst uiterlijk op 1 November 1885 aan die gemeente moet worden teruggegeven — reeds thans een bakkerij en meelzolders te dier plaatse te doen bouwen.

Hierdoor zal tevens de gelegenheid ontstaan aan de bakkerij een betere inrichting te geven, waarvan onder meer een dagelijksche besparing van kosten bij de exploitatie het gevolg zal zijn.

4de STELLING.

Ad art. 89. Aangezien voor een goede regeling der oefeningen van de bereden troepen te Amersfoort, een tweede rijbaan aldaar zeer noodig blijkt, worden daarvoor thans gelden aangevraagd.

Deze post komt ook voor in den staat, bijhoorende bij de Memorie van Toelichting (bijlage n°. 32) der loopende begrooting.

Voorts is het zeer wenschelijk te achten een aanvang te maken met het bouwen van woningen voor gehuwde militairen te Amersfoort op daartoe beschikbaren rijksground.

De ondergeteekende wenscht bij deze begrooting andermaal een som voor het aankopen van terrein voor een infanterie-kazerne te Arnhem, aan te vragen.

Hij is hiertoe genoopt, dewijl het waarschijnlijk is, dat anders eerlang over het *eenige* voor dat doel geschikte bouwterrein niet meer zal kunnen worden beschikt.

Het ligt echter in den aard der zaak, dat de waarde van dat terrein, ten gevolge van het aanleggen van particuliere gebouwen en van straten in de nabijheid daarvan, voortdurend meer en meer stijgt. Om die reden is reeds nu de koop prijs hooger gesteld dan ten vorige jare.

7de STELLING.

Ad art. 92. Op de begrooting voor 1882 wordt mede opnieuw een post uitgetrokken voor den bouw van een kazerne voor cavalerie, alsmede van stallen en van een overdekte rijbaan op rijksground te Haarlem.

De uitgewerkte plannen voor die werken, met de opgave der daarvoor geraamde totaalkosten, zullen in tijds tot nadere toelichting aan de Kamer ter inzage worden verstrekt.

Bij de beslissing van de Tweede Kamer der Staten-Generaal omtrent de oorlogsbegrooting voor 1881, zijn de sommen die destijds als 1ste termijnen voor de bedoelde bouwwerken waren aangevraagd, niet beschikbaar gesteld.

Door de bereidwilligheid der gemeente Haarlem is het bezwaar, dat dientengevolge gebrek aan stalling ter plaatse zou zijn ontstaan, tijdelijk ontweken.

Ingevolge een met genoemde gemeente nader getroffen schikking, kunnen namelijk de stallen c. a. aan de Nieuwe Gracht aldaar nog tijdelijk in gebruik worden gehouden; doch moeten zij uiterlijk op 1 Mei 1883 aan die gemeente worden teruggegeven.

In dezen stand der zaak blijft het dan ook dringend noodig te voorzien in de behoefte aan stalling, die door het teruggeven der bedoelde gebouwen — waarin 407 paardenstanden aanwezig zijn — zal ontstaan; en de ondergeteekende vermeent daarom en met het oog op de geschiktheid van Haarlem als garnizoensplaats voor een gedeelte cavalerie, en het daar ter plaatse beschikbaar hebben van Rijksterreinen, met aandrang de noodige gelden te moeten aanvragen, om thans met kracht te kunnen doen aanvangen met den bouw van stallen c. a. voor een 400tal paarden en van een kazerne voor de cavalerie, in voege als in meergenoemden staat (Bijlage n°. 32) is gesteld.

Voorts wordt in deze begrooting een bedrag van f 28.000 aangevraagd tot aankoop van een terrein te 's Gravenhage voor het bouwen van woningen voor gehuwde militairen.

Het is vooral raadzaam hiertoe over te gaan, omdat thans, bij de Alexanders-kazerne aldaar, een tot dat doel uitnemend geschikt terrein nog onbebouwd is, en vermoedelijk slechts thans nog voor niet te hoogen prijs zal te verkrijgen zijn

De Minister van Oorlog,

REUTHER.

BIJLAGE n°. 1.

ONTWERP-ORGANISATIE van het wapen der Koninklijke Maréchaussée.

1. *Staf.* 1 Kolonel of luitenant-kolonel met 2 paarden, 1 Kapitein met 2 paarden en 1 schrijver. Totaal 2 officieren met 4 paarden en 1 schrijver.

2. *De instructie-brigade.* Kapitein, *memorie*, reeds uitgetrokken bij den staf, 1 wachtmeester te voet en 1 wachtmeester te paard met 1 paard, 1 brigadier te voet en 1 brigadier te paard met 1 paard, 10 maréchaussées te voet en 12 maréchaussées te paard met 12 paarden. Totaal 26 onderofficieren en minderen met 14 paarden.

3. *De 1ste divisie.* 1 Luitenant-kolonel of majoor met 2 paarden, 1 kapitein met 2 paarden, 3 luitenants met 6 paarden, 1 opperwachtmeester, 1 schrijver, 9 wachtmeesters te voet, 6 wachtmeesters te paard met 6 paarden, 18 brigadiers te voet en 7 brigadiers te paard met 7 paarden, 96 maréchaussées te voet en 51 maréchaussées te paard met 51 paarden. Totaal 5 officieren met 10 paarden, 189 onderofficieren en minderen met 64 paarden.

4. *De 2de divisie.* 1 Majoor of kapitein met 2 paarden, 1 kapitein met 2 paarden, 2 luitenants met 4 paarden, 1 opperwachtmeester, 1 schrijver, 4 wachtmeesters te voet en 5 wachtmeesters te paard met 5 paarden, 10 brigadiers te voet en 9 brigadiers te paard met 9 paarden, 45 maréchaussées te voet en 60 maréchaussées te paard met 60 paarden. Totaal 4 officieren met 8 paarden en 135 onderofficieren en minderen met 74 paarden.

5. *De 3de divisie.* 1 Majoor of kapitein met 2 paarden, 1 kapitein met 2 paarden, 2 luitenants met 4 paarden, 1 opperwachtmeester, 1 schrijver, 4 wachtmeesters te voet en 5 wachtmeesters te paard met 5 paarden, 11 brigadiers te voet en 10 brigadiers te paard met 10 paarden, 43 maréchaussées te voet en 59 maréchaussées te paard met 59 paarden. Totaal 4 officieren met 8 paarden, 134 onderofficieren en minderen met 74 paarden.

6. *Het wapen der Koninklijke Maréchaussée.* 1. Staf. 2 officieren met 4 paarden en 1 onderofficier en mindere. 2. Instructie-brigade 26 onderofficieren en minderen met 14 paarden. 3. 1ste divisie 5 officieren met 10 paarden, 189 onderofficieren en minderen met 64 paarden. 4. 2de divisie 4 officieren met 8 paarden 135 onderofficieren en minderen met 74 paarden. 5. 3de divisie 4 officieren met 8 paarden, 134 onderofficieren en minderen met 74 paarden. Totaal 15 officieren met 30 paarden, 485 manschappen en minderen met 226 paarden. In het geheel 500 officieren, onderofficieren en minderen met 256 paarden.

BIJLAGE n°. 2.

ONTWERP-DISLOCATIE van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée, bij de nieuwe organisatie.

Staf van het wapen te 's Gravenhage.

Instructie-brigade te 's Gravenhage.

1ste DIVISIE (Zuidelijke grens van *Zeeland* en *Noord-Brabant*), verdeeld over 4 districten.

Standplaats van den divisiecommandant 's Bosch.

Standplaatsen der districtscommandanten, 1ste district Sas van Gent, 2de district Breda, 3de district 's Bosch, 4de district Eindhoven.

Standplaatsen der brigades Maréchaussée.

1ste district Sas van Gent, Hontenisse, Hulst, Axel, Ter Neuzen, IJzendijke, Oostburg, Aardenburg, Sluis en Breskens.

2de district Breda, Oosterhout, Moerdijk, Klundert, Oudenbosch, Steenberg, Bergen op Zoom, Ossendrecht, Rosendaal, Sprundel, Zundert en Alphen.

3de district 's Bosch, Oss, Woudrichem, Heusden, Waalwijk, Tilburg en Boxel.

4de district Eindhoven, Leende, Bergeyk, Bladel, Hilvarenbeek en Oirschot.

2de DIVISIE. (*Limburg* en Oostelijk gedeelte van *Noord-Brabant*), verdeeld over 3 districten.

Standplaats van den divisiecommandant Maastricht.

Standplaatsen der districtcommandanten, 1ste district Maastricht, 2de district Roermond, 3de district Grave.

Standplaatsen der brigades Maréchaussée.

1ste district Maastricht, Eijsden, Gulpen, Vaals, Kerkraden, Heerlen, Valkenburg, Beek en Sittard.

2de district Roermond, Echt, Thorn, Weert, Asten, Helmond, Horst, Helden, Reuver en Venlo.

3de district Grave, Gennep, Boxmeer, Well, Gemert, Veghel, Uden.

3de DIVISIE. (Oostelijke grens van *Gelderland*, *Overijsel*, *Drente* en *Groningen*), verdeeld over 3 districten.

Standplaats van den divisiecommandant *Arnhem*.

Standplaats der districtscommandanten, 1ste district Arnhem, 2de district Almelo, 3de district Assen.

Standplaatsen der brigades Maréchaussée.

1ste district Arnhem, Groesbeek, Nijmegen, Zevenaar, Doetichem, Gendringen, Aalten en Groenlo.

2de district Almelo, Haaksbergen, Enschedé, Ootmarsum, den Ham, Hardenberg en Ommerschans.

3de district Assen, Schoonebeek, Dalen, Borger, Emmen, ter Apel, Vlagtwedde, Winschoten en Nieuwe-Schans.

Volgens vorenstaande ontwerp-dislocatie zouden de thans bestaande brigades te *Heeze*, *Heythuizen*, *Kessel*, *Middelburg*, *Philippine* en *Westkapelle* worden opgeheven; terwijl behalve de brigades voor de 3de divisie en de instructie-brigade, nieuwe brigades zouden worden gevestigd te *Leende*, *Ossendrecht*, *Helden*, *Reuver* en *Well*.

BIJLAGE n°. 3.

OVERZICHT van het verschil tusschen de ontworpen en de bestaande formatie van het wapen der Koninklijke Maréchaussee.

a. *Officieren*. Kolonel of luitenant-kolonel ontworpen formatie 1, bij de reorganisatie 1 méér; Luitenant-kolonel ontworpen formatie 1, kan ook majoor zijn, bestaande formatie 1; Majoor ontworpen formatie 2, bij de reorganisatie 2 méér, kunnen ook kapiteins zijn; Kapiteins ontworpen formatie 4, bestaande formatie 3, bij de reorganisatie 1 méér; Luitenants ontworpen formatie 7, bestaande formatie 6, bij de reorganisatie 1 méér. Totaal ontworpen formatie 15, bestaande formatie 10, bij de reorganisatie 5 méér.

b. *Onderofficieren en minderen*. Opperwachtmeesters ontworpen formatie 3, bestaande formatie 2, bij de reorganisatie 1 méér; schrijvers ontworpen formatie 4, bestaande formatie 3, bij de reorganisatie 1 méér; wachtmeesters te voet, ontworpen formatie 18, bestaande formatie 9, bij de reorganisatie 9 méér; wachtmeesters te paard, ontworpen formatie 17, bestaande formatie 16, bij de reorganisatie 1 méér; brigadiers te voet, ontworpen formatie 40, bestaande formatie 25, bij de reorganisatie 15 méér; brigadiers te paard, ontworpen formatie 27 bestaande formatie 23, bij de reorganisatie 4 méér; maréchaussee's te voet, ontworpen formatie 194, bestaande formatie 141, bij de reorganisatie 53 méér; maréchaussee's te paard, ontworpen formatie 182, bestaande formatie 140, bij de reorganisatie 42 méér. Totaal ontworpen formatie 485, bestaande formatie 359, bij de reorganisatie 126 méér.

c. *Paarden*. Officierspaarden, ontworpen formatie 30, bestaande formatie 20, bij de reorganisatie 10 méér; troepenpaarden, ontworpen formatie 226, bestaande formatie 179, bij de reorganisatie 47 méér. Totaal ontworpen formatie 256, bestaande formatie 199. bij de reorganisatie 57 méér.

BEGROOTING VAN UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE
VOLTOOIING VAN HET VESTINGSTELSEL,
DIENST 1882.

ONTWERP VAN WET.

Wij WILLEM III, enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, ingevolge de wet van 3 December 1874 (*Staatsblad* n°. 193), houdende bepalingen omtrent het beheer van gelden, bestemd tot voltooiing van het vestingstelsel, een afzonderlijke begrooting van de uitgaven voor dit onderwerp, voor den dienst van 1882, bij de wet behoort te worden vastgesteld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ART. 1. De begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, aangewezen bij de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), wordt voor den dienst van 1882 vastgesteld als volgt:

Art. 1. Jaarwedden, toelagen en daggelden voor tijdelijk in dienst zijnde civiele-ingenieurs, opzichters en teekenaars, toelagen voor officieren en opzichters der genie, reis- en verblijfkosten, bureau- en localbehoefden, aankoop van instrumenten, kaarten en verdere benodigdheden f 90.000.

Art. 2. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aanleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffend koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *Nieuwe Hollandsche Waterlinie*:

1°. Verbeteren van het fort *Nieuwersluis*; 2°. verbeteren van de vesting *Gorinchem*; 3°. voltooiën van de batterij onder *Pouderoijen*; 4°. verruimen van een bocht in den *Krommen Rijn*; 5°. verbeteren van inundatiemiddelen bezuiden de *Lek*; 6°. materieel der genie voor het in staat van verdediging stellen der werken in de geheele linie; 7°. verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de geheele linie f 320.300.

Art. 3. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aanleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffend koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.:

een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de stelling van *Den Helder*;

1°. Verbeteren van het fort *Kijkduin*; 2°. maken van drie bewakingsposten (remises) op den *Zeedijk*; 3°. maken van een fort op de *Harssens*; 4°. maken van cementbeddingen in de stelling *f* 800.000.

Art. 4. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behoo- ren; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeen- komsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de stelling van *Amsterdam*:

1°. Maken van een fort bij *IJmuiden*; 2°. de eigenlijke stelling *f* 550.000.

Art. 5. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behoo- ren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aan- kleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de stelling van het *Hollandsch Diep* en het *Volkerak*:

1°. Verbeteren van de positie van *Willemstad*; 2°. maken van cementbeddingen in de positie van *Willemstad*; 3°. verbeteren van de positie van *Ooltgensplaat* *f* 412.000.

Art. 6. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behoo- ren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aan- kleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten: kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de stelling van de monden van de *Maas* en van het *Haringvliet*:

1°. Maken van een werk aan den *Nieuwen Maasmond*; 2°. verbeteren van de vesting *Hellevoetsluis*; 3°. verbeteren van de vesting *Brielle*; 4°. verbeteren van de stelling in het land van *Voorne*; 5°. maken van cementbeddingen in de stel- ling *f* 395.000.

Art. 7. Doen van opmetingen, waterpassingen, grondboringen, enz., in de verschillende liniën en vestingen, alwaar, ingevolge de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), werken ter voltooiing van het vestingstelsel aangelegd of ver- beterd moeten worden en voor welke in de voorgaande artikels geen gelden zijn uitgetrokken *f* 10.000.

Art. 8. Onvoorziene uitgaven *f* 51.000.

Totaal *f* 2.629.000.

ART. 2. Tot dekking der uitgaven, begrepen in de bij art. 1 dezer wet vast- gestelde begrooting, wordt aangewezen:

a. de som van een miljoen negen honderd zeven en tachtig duizend gulden, be- schikbaar gesteld bij het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1882;

b. het vermoedelijk batig slot der rekening van ontvang en uitgaaf wegens de begrooting ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor den dienst van 1881;

c. de toevallige baten, welke gedurende het jaar 1882 uit den aanleg der vestingwerken kunnen voortvloeien.

ART. 3. Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij een der artikelen 2, 3, 4, 5, 6 en 7 van **ART. 1** dezer wet, ontoereikend wordt bevonden, kan het, met in- achtneming van het voorschrift van het tweede lid van art. 24 der wet van den 5 October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), door overschrijving uit art. 8 van hetzelfde **ART. 1** worden aangevuld.

ART. 4. Op art. 8 van **ART. 1** dezer wet worden aangewezen de tot het

dienstjaar 1882 behorende uitgaven, de voltooiing van het vestingstelsel betreffende, die hare omschrijving niet vinden in een der andere *artikelen* van genoemd ART. 1.

Die uitgaven worden, voor elke soort afzonderlijk, in de rekening gebracht en omschreven.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministerieele departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Omtrent de inrichting van dit wetsontwerp heeft de ondergeteekende de eer mede te deelen, dat — niet zooals bij vorige begrotingen het geval was — bij de onderdeelen der artikelen de som is uitgetrokken, waarop elk hunner is begroot.

Deze wijziging is noodzakelijk geacht, ten gevolge van de mededeeling der Algemeene Rekenkamer, waarvan mede sprake is bij § 7 der Memorie van Toelichting betreffende het VIIIste hoofdstuk van het ontwerp der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1882, en om gelijke reden als aldaar is vermeld; welke reden inzonderheid voor deze begrooting van gewicht is.

AD ARTIKEL 1. *Art. 1.* Voor dit artikel wordt hetzelfde bedrag geraamd als voor 1881.

Art. 2. Nieuwe Hollandsche Waterlinie.

1. Hoezeer de som, die nu wordt aangevraagd, tot het voltooiën der verbetering van het fort Nieuwersluis, grooter is dan die, welke bij de begrooting voor 1881 in den toelichtenden staat is uitgetrokken in de rubriek „bij volgende begrotingen aan te vragen”, zal evenwel voor het geheele werk niet méér worden besteed dan daarvoor in dien staat is aangegeven.

Er heeft namelijk slechts een overbrenging plaats naar een volgend dienstjaar, van een gedeelte van het bedrag dat, voor 1881 aangevraagd, op dat dienstjaar vermoedelijk niet geheel zal kunnen worden verwerkt.

2. Niet raadzaam komt het den ondergeteekende voor, uitvoering te geven aan de plannen tot verbetering der vesting Gorinchem, vóór dat het juiste tracé van het zuidelijk gedeelte van het kanaal ter verbinding van Amsterdam met de Merwede, tot in bijzonderheden zal zijn vastgesteld. Uit dien hoofde zijn de gelden, die op de vestingbegrooting van 1881 tot verbetering der vesting Gorinchem toegestaan werden, niet besteed, en wordt deze post nu voor *memorie* uitgetrokken.

3. Op de vestingbegrooting voor het dienstjaar 1880 werd voor de batterij onder Pouderoijen een som aangevraagd en toegestaan, die destijds toereikend werd geacht om dit werk te voltooiën.

Ten gevolge van ondervonden tegenspoed bij het afwerken dezer batterij bleek zulks echter voor dat bedrag niet mogelijk te zijn. Vrij belangrijke grondafschuivingen, veroorzaakt door den zeer slechten toestand van den ondergrond, waarop dit werk wordt aangelegd, deden zich voor; en daar de ondergeteekende, in verband hiermede, onvangrijke voorzieningen tot het voltooiën van dit werk noodzakelijk achtte, gaf hij tegen het einde van het jaar 1880 den last, de verdere uitvoering er van voorloopig te doen staken.

Na plaats gehad hebbend onderzoek omtrent die voorzieningen worden nu weder, tot voltooiing van dit werk, de noodige gelden aangevraagd.

4. Tot de vernuiming van de bocht in den Krommen Rhojn is het Rijk verplicht, ingevolge § 13 van het verslag der Staatscommissie, ingesteld bij Koninklijk besluit van 19 April 1867, n°. 43, betrekkelijk een verbetering van die rivier, om haar geschikt te maken tot het aanvoeren van water voor de onderwaterzettingen der Nieuwe Hollandsche Waterlinie; welke arbeid overigens geheel overeenkomstig de grondslagen, bij vermeld verslag aangegeven, in uitvoering werd gebracht.

5. Aangezien de sluisen in de beide Lingedijken bij Asperen, de sluis in den linker Maasdijk bij Woudrichem, en die aan de Bakkerskil groote beteekenis tot het stellen der onderwaterzettingen van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie hebben en dus zeer belangrijk voor de defensie zijn, heeft de ondergeteekende, in overleg met zijn ambtgenoot voor Waterstaat, Handel en Nijverheid, besloten het onderhoud en beheer dezer verschillende kunstwerken van 's Rijks waterstaat bij het Departement van Oorlog te doen overgaan, evenals zulks in 1872 met de sluis aan het Spoel plaats had.

In verband met dezen maatregel worden thans gelden aangevraagd, in de eerste plaats voor de verbetering der beide Lingesluisen en voorts tot het doen van eenige voorzieningen aan de beide andere sluisen.

Voor een en ander wordt een bedrag van omstreeks *f* 50.000 gevorderd.

Verder wordt van dienzelfden post een som van omstreeks *f* 30.000 vereischt, voor verbetering der inundatiemiddelen bezuiden de Lek; als tot het doen van eenige voorzieningen aan sluisen in den Bommelerwaard beneden den Meidijk, en tot het verzekeren van het stellen der onderwaterzettingen ook in dit, in de laatste jaren nieuw gevormd, gedeelte der Nieuwe Hollandsche Waterlinie.

Eindelijk is het overschietend gedeelte van dier post bestemd tot het bestrijden der kosten, die door het opruimen van den hulpdijk bij het fort Everdingen zullen worden veroorzaakt.

Dit werk heeft, door gemis aan overeenstemming met het betrokken polderbestuur, niet kunnen plaats hebben bij de uitvoering van het contract waarin het opgenomen was.

6. Ten einde te kunnen voortgaan met de aanschaffing van geniematerieel, voor het in staat van verdediging brengen der werken van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, wordt een som van gelijk bedrag als voor het loopende dienstjaar uitgetrokken.

7. Deze post is, om gelijke redenen als in vorige jaren zijn aangegeven, tot gelijk bedrag als in die jaren uitgetrokken.

Art. 3. Stelling van den Helder.

1 en 2. Door den loop van de uitvoering dezer werken over de verschillende dienstjaren, is een wijziging noodig geworden van de posten, die op dezen toelichtenden staat voor de vestingbegroting over het dienstjaar 1881 in de verschillende kolommen voorkomen. Het totaal bedrag dier posten is echter onveranderd gebleven.

3. Door optelling van de sommen die, in de 5de tot 9de kolommen van den toelichtenden staat, voor het fort op de Harssens vermeld zijn, blijkt dat voor dit fort thans in het geheel omstreeks *f* 100.000 méér uitgetrokken wordt; dan het bedrag dat daarvoor ten vorigen jare opgegeven werd.

Deze vermeerdering is toe te schrijven aan de navolgende oorzaken.

Ten eerste is het den ondergeteekende wenschelijk voorgekomen, op het voetspoor van hetgeen door andere Mogendheden ten opzichte van de afmetingen der gepantserde koopels voor zeeforten, thans aangenomen wordt, de grootste dikteafmetingen van de pantseringen voor dit fort van 1 M. tot 1,1 M. te brengen; en ten andere heeft de fabrikant GRÜSON, die op dit oogenblik groote bestellingen van andere Mogendheden in bewerking heeft, bij de nadere onderhandelingen over de levering dezer koopels, hoogere geldelijke eischen gesteld dan bij de

voorloopige onderhandelingen, die verleden jaar hebben plaats gehad, en waarop destijds bij het opmaken der begrooting gerekend werd.

Daar het verder te vreezen is, dat de prijzen voor dergelijke koepels in de eerstvolgende jaren nog zullen stijgen, wenscht de ondergeteekende, — indien deze post door de Vertegenwoordiging goedgekeurd wordt — zoo spoedig mogelijk een contract met genoemden fabrikant aan te gaan, voor de levering der beide koepels voor het fort op de Harssens.

Met de nu aangevraagde som van f 640.000 zal de eerste termijn van dit werk kunnen worden betaald; terwijl het bedrag voor den laatsten termijn ad f 370.000, bij de volgende begrooting, overeenkomstig de opgave in de 9de kolom van den toelichtenden staat, aangevraagd zal worden.

4. Voor het kustgeschut heeft de aanwending van houten beddingen niet volstaan, en men is er uit dien hoofde toe moeten overgaan dit geschut op cementbeddingen te plaatsen. Aangezien deze soort van beddingen, door den aard hunner samenstelling, een blijvend geheel uitmaken met de vestingwerken, waarin zij worden aangelegd, heeft de ondergeteekende gemeend de kosten daarvoor op de vestingbegrooting te moeten brengen.

Art. 4. Stelling van Amsterdam.

1. Zooals reeds in de Memorie van Beantwoording betreffende de vestingbegrooting voor 1881 werd vermeld, dient het weerstandsvermogen der pantseringen van het fort IJmuiden, tegen de uitwerking der projectielen, niet geringer te zijn dan dat van de pantseringen van het fort op de Harssens.

Uit dien hoofde komt het den ondergeteekende wenschelijk voor, ook de pantseringen voor eerstgemeld fort zwaarder te maken dan aanvankelijk in de bedoeling lag.

Daar voorts dit fort, niet alleen als *kustfort*, maar ook als *landfort*, ter verdediging van het Noordzeekanaal, van de sluizen en van het aan het kanaal grenzend terrein, een belangrijke rol te vervullen zal hebben, en daarbij geïsoleerd zal liggen, vermeende hij, bij het doen uitwerken der ontwerpen, zoowel voor de munitieberging als voor het verblijf en de verpleging der bezetting, hogere eischen te moeten stellen dan aanvankelijk geschied was.

Dientengevolge is echter de raming der kosten, die ten vorigen jare, naar aanleiding van een destijds opgemaakt vóór-ontwerp voor dit fort, opgegeven werd, voor het definitieve ontwerp te laag bevonden.

Doch, naar zijn overtuiging — gegrond op de uitkomsten der uitvoerige studiën die omtrent dit werk zijn gemaakt, zoowel aan zijn Departement als door de betrokken officieren der genie, en op een daaruit gevolgd nader overleg met den fabrikant Grüson — kan met geen minder bedrag dan nu opgegeven wordt, worden volstaan, zal het werk doelmatig zijn ingericht en ten volle beantwoorden aan de eischen die voor dit belangrijke fort gesteld moeten worden.

2. Het is den ondergeteekende aangenaam te kunnen mededeelen, dat thans een volledig algemeen plan voor de werken der stelling van Amsterdam vastgesteld en begroot is.

Volgens dat plan is de omvang dier stelling bepaald zooals in de Memorie van Toelichting der vestingbegrooting voor het jaar 1881 door den ondergeteekende werd aangegeven. Ook de daarbij toe te passen typen voor forten en voor posten zijn, op grond der uitvoerige studiën die in verschillende richtingen zijn gemaakt, en na deswege den chef van den generalen staf en de inspecteurs der artillerie en genie te hebben gehoord, thans vastgesteld. De forten zullen voor het meerendeel in hoofdzaak bestaan uit een opstelling voor geschut, van eenvoudige tracé, in de keel gesloten en door een breede natte gracht omgeven. Voorts zullen al deze werken voorzien worden van de noodige bomvrije berging voor munitie en, in de onmiddellijke nabijheid der geschutopstelling, van bomvrije remises voor geschut. Eindelijk zal in elk werk bomvrij logies aanwezig zijn, voor een voldoende bezetting aan infanterie en artillerie.

Op die wijze zullen die versterkingen, niettegenstaande hunne eenvoudige inrichting, voldoende zelfstandigheid verkrijgen.

Ten opzichte van twee der werken, behoorende tot de stelling van Amsterdam, namelijk die welke bij Velzen en bij het dorp Uitgeest zijn ontworpen, moeten echter hoogere eischen gesteld worden dan die, waaraan het zooveen omschreven type kan voldoen.

Eerstbedoelde versterking moet met het fort bij IJmuiden samenwerken tot de verdediging van het kanaal; de tweede ligt vooruitgeschoven op een belangrijk punt; beide hebben dus een bijzondere beteekenis en zijn meer blootgesteld dan de andere werken. Daarom is het wenschelijk voorgekomen in elk dezer forten enkele vuurmonden door pantseringen tegen het vijandelijk vuur gedekt, te kunnen opstellen.

Indien de stelling van Amsterdam op voren omschreven wijze ingericht wordt, zullen de kosten daarvoor — overeenkomstig de opgaaft aan het slot der Memorie van Toelichting tot de vestingbegrooting voor het loopende jaar — ongeveer de som van *elf millioen* gulden bedragen.

In dat bedrag zijn ook begrepen, zoowel de uitgaven benoodigd tot het inrichten der inundatiemiddelen, en tot voorziening in de behoefte aan drinkwater, als die welke vereischt worden voor de verbetering der bestaande posten en forten, tot vorming van een *veiligheidsgordel*.

Ten einde aan dit plan een begin van uitvoering te kunnen geven, wordt op deze begrooting *f* 400.000 aangevraagd. Met dit bedrag zullen, overeenkomstig de opgaaft in de laatste kolom van den toelichtenden staat, de onteigeningen kunnen geschieden voor den aanleg van de nieuwe en voor de verbetering der bestaande werken; terwijl daaruit voorts de eerste termijnen — tot een bedrag van $\frac{1}{8}$ der totale uitgaven — voor de vijf in den toelichtenden staat genoemde werken, kunnen worden bestreden.

In verband met den tijd, die onvermijdelijk voor de onteigening der benoodigde terreinen gevorderd zal worden, wordt het niet raadzaam geacht, op deze begrooting een grootere som uit te trekken tot den eigenlijken bouw der werken.

Art. 5. Stelling van het Hollandsch diep en het Volkerak.

Aangezien tot het verzamelen van de noodige gegevens betreffende het inrichten van een stelling op den zuidelijken oever van het Hollandsch Diep, en meer bepaaldelijk betreffende den bouw van een fort *in* dat water, uit den aard der zaak werkzaamheden van omvangrijken en tijdroovenden aard moeten worden verricht, terwijl daarvoor het gunstige seizoen moest worden afgewacht, is de ondergeteekende eerst onlangs in het bezit der verlangde gegevens gekomen. Zijn oordeel omtrent de aan deze stelling te geven inrichting is uit dien hoofde nog niet zoodanig gevestigd, dat hij reeds nu dienaangaande bepaalde voorstellen kan doen.

Doch buitendien acht hij het wenschelijk, dat, alvorens daartoe worde overgegaan, de herziening van de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64) tot stand zij gekomen.

In verband daarmee worden bij dit artikel alleen gelden aangevraagd voor de positiën aan het Volkerak en bij Ooltgensplaat.

1°. De verbetering van de positie van Willemstad zal, blijkens den toelichtenden staat, meer geld vorderen dan de oorspronkelijke opgaaft van 1879, die vóór de opreding van de ondergeteekende als Minister gedaan is.

De aanleiding, dat de vroegere raming zal worden overschreden, is tweeledig.

In de eerste plaats heeft de ondergeteekende zich niet wel kunnen vereenigen met het ontwerp voor de verbetering van het fort De Ruyter, dat door zijn ambtsvoorganger was aangenomen. Dit fort toch moet als het gewichtigste punt der stelling van Willemstad worden beschouwd, omdat hoofdzakelijk daardoor het Volkerak wordt verdedigd.

Het kwam den ondergeteekende dan ook voor dat, hoewel men zich tot het strikt noodige moest bepalen, toch geen kosten mochten worden gespaard om de stelling aan hare voornaamste bestemming te doen beantwoorden.

Hij heeft mitsdien aan de verbetering van het fort De Ruyter een grootere uitbreiding moeten geven dan aanvankelijk in de bedoeling lag.

In verband hiermede kunnen nu, wel is waar, de ontwerpen voor de verbetering van het overige gedeelte der stelling eenigszins worden vereenvoudigd, doch het totaal der uitgaven, te besteden voor de gezamenlijke verdedigingswerken der stelling, zal toch grooter zijn dan daarvoor in 1879 geraamd was.

In de tweede plaats acht de ondergeteekende het volstrekt noodig, dat een sluis worde gebouwd tot verzekering van het onder water zetten van den Sabina-Henricapolder in een matigen tijdduur. Hij heeft gemeend deze aan gelegenheid opnieuw tot een punt van nauwgezet onderzoek te moeten maken. Dit onderzoek heeft een bevredigende uitkomst gegeven voor al de polders, die bij het in staat van verdediging brengen der stelling van Willemstad geïnundeerd moeten worden, met uitzondering van voornoemden polder, in welken het fort de Ruyter is gelegen. Het onderzetten van dezen polder toch zoude bij de tegenwoordige omstandigheden ongeveer een maand tijds kunnen vorderen, vermits men er niet op mag rekenen gebruik te kunnen blijven maken van de bestaande uitwateringsluis van den polder, welke bij de Dintel — alzoo aan 's vijands zijde — is gelegen.

De ondergeteekende meent dan ook, dat het maken van de bedoelde sluis niet alleen wenschelijk, maar zelfs noodzakelijk moet worden geacht, om het verdedigingsvermogen der positie niet in de waagschaal te stellen.

2°. Om dezelfde redenen, als hiervoren ad art. 3, onder 4 zijn vermeld, is ook voor deze stelling een post voor cementbeddingen op de begrooting gebracht.

3°. De gelden, die ten vorigen jare in beginsel voor de verbetering der positie van Ooltgensplaat zijn toegestaan, zullen tot dat doel vermoedelijk ruimschoots toereikend zijn.

Art. 6. Stelling van de monden van de Maas en van het Haringeliet.

Hoe ongaarne de ondergeteekende, bij het vaststellen van plannen van verdedigingswerken, vroeger opgegeven begrootingen, berustende op vóór-ontwerpen van die werken, overschrijdt, zoo vermeent hij zulks niet te mogen nalaten, indien het, naar zijn overtuiging, noodig is, om de zekerheid te hebben dat het aan te leggen werk volkomen aan zijn bestemming zal kunnen beantwoorden.

Eerst bij het volledig uitwerken der plannen doen alle eischen die tot dat doel in 't spel komen, zich in hunnen vollen omvang kennen; en daarbij kwam hij tot het besluit, dat bij het geïsoleerde fort, aan te leggen tot het verdedigen van een vaarwater, rechtstreeks leidende tot belangrijke handelssteden en tot het hart des lands, een ruimer gebruik van pantseringen moest worden gemaakt dan aanvankelijk gedacht was.

Bij de onderhandelingen gevoerd met den heer Grūson, bleek, dat de kosten door pantseringen aanzienlijk hooger zullen zijn dan men oorspronkelijk verwachtte; terwijl ook ten gevolge van de noodig geoordeelde uitbreiding van het bomvrije logies voor een voldoende bezetting, meerder uitgaven zullen worden gevorderd.

Dientengevolge overtreft de thans noodig geoordeelde som de oorspronkelijke raming met een vrij belangrijk bedrag.

2, 3 en 4. Volgens de 5de tot 9de kolommen van den toelichtenden staat, zal, voor de geheele voltooiing der stelling Hellevoetsluis—Brielle, omstreeks f 80.000 méér gevorderd worden, dan daarvoor in 1879 was geraamd.

Deze vermeerdering wordt veroorzaakt door soortgelijke omstandigheid, als, overeenkomstig het hiervoor gestelde, in de eerste plaats aanleiding heeft gegeven, dat de in 1879 voor de verbetering der stelling van Willemstad geraamde totaalsom ontoereikend is bevonden.

Het hoofdoel der stelling Hellevoetsluis-Brielle is de verdediging der aanliggende riviermonden. Binnen redelijke grenzen moest bij de verbetering der stelling worden gezorgd, dat dit hoofdoel behoorlijk werd bereikt.

De ondergeteekende heeft op dezen grond gemeend, de verbetering der kustfronten te Hellevoetsluis, zooals mede die van de havenbatterij te Brielle, eenigszins ruimer te moeten opvatten, dan aanvankelijk in de bedoeling lag.

Hoewel nu bij het bepalen der verdere in de stelling te verrichten verbeteringen de meest mogelijke zuinigheid is betracht, is het toch niet doenlijk gebleken met het in 1879 geraamd totaal bedrag te volstaan.

5. Voor dezen post meent men te mogen verwijzen naar hetgeen boven, bij art. 3, onder 4, en bij art. 5 onder 2, ten aanzien van cementbeddingen werd gezegd.

Volgens de berekening der middelen, tot deze begrooting behoorende, werd voor de uitvoering der vestingwet achtereenvolgend, in ronde sommen, besteed op: het dienstjaar 1875 *f* 2.222.760; het dienstjaar 1876 *f* 1.650.840; het dienstjaar 1877 *f* 2.918.550; het dienstjaar 1878 *f* 2.551.430; het dienstjaar 1879 *f* 1.929.480; en zal vermoedelijk worden besteed op: het dienstjaar 1880 *f* 2.436.000; het dienstjaar 1881 *f* 2.675.930; alzoo een gezamenlijk bedrag van *f* 16.384.990.

Blijkens de verzameling, op de laatste bladzijde van den toelichtenden staat, zal, in het geheel, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog voor die uitvoering te besteden zijn *f* 16.086.000.

Voegt men hierbij, overeenkomstig het slot der Memorie van Toelichting bij de vestingbegrooting voor het loopende dienstjaar: voor het pantseren der batterij van het fort op den Hoofddam bij Pannerden *f* 200.000; voor genie-materieel, voor de verschillende stellingen en forten, alsnog *f* 800.000; te samen *f* 1.000.000, en voorts, voor hetgeen, overeenkomstig een door den ondergeteekende ontworpen wetsvoorstel tot herziening van de vestingwet, voor het geheel voltooiën van het vestingstelsel binnen den tijd van zes jaren na het tijdstip, daarvoor bij art. 3 der wet van den 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64) bepaald, alsnog zou worden gevorderd, als: het plaatsen van een tweeden koepel voor twee kanonnen van 24 c.M. op het fort aan den Nieuwen Maasmond *f* 400.000; het maken van eene stelling op den zuidelijken oever van het Hollandsch Diep *f* 3.000.000; voor jaarwedden, opmetingen, onvoorziene uitgaven, enz. *f* 629.010; samen *f* 4.029.010, dan blijkt, datvoor de geheele uitvoering van de, overeenkomstig zijn inzichten, herziene wet, in het geheel een som van *f* 37.500.000 zal noodig zijn.

Neemt men daarbij evenwel in aanmerking, dat de in dit bedrag begrepen sommen voor pantsering der batterij van het fort op den Hoofddam bij Pannerden, voor genie-materieel, voor cementbeddingen en voor jaarwedden, opmetingen, onvoorziene uitgaven, over een tijdperk van zes jaren na 1 Januari 1883, gezamenlijk tot een bedrag van omstreeks *f* 2.000.000, dus voorzieningen betreffen, die in het ontwerp der wet van den 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64) niet waren genoemd, dan blijkt dat de voor de eigenlijke uitvoering dier wet, door den ondergeteekende in het geheel noodig geachte som, ongeveer *f* 35.500.000 zal bedragen.

De Minister van Oorlog,
REUTHER.

TOELICHTENDE STAAT betreffende het geheele bedrag van de kosten der werken, welke zijn begrepen in de begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1882.

Artikel 2. Nieuwe Hollandsche Waterlinie.

1°. Verbeteren van het fort *Nieuwersluis*, bij de begrooting voor 1879 voor de eerste maal aangevraagd, daarbij gerekend in het geheel te besteden *f* 400.000, is

besteed op den dienst van 1879 *f* 520, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 186.000; 1881 *f* 58.000 wordt thans aangevraagd *f* 55.000.

2°. Verbeteren van de vesting *Gorinchem*, bij de begrooting voor 1879 voor de eerste maal aangevraagd, daarbij gerekend in het geheel te besteden *f* 166.000, is besteed op den dienst van 1879 *f* 100, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 580; 1882 *Memorie*.

3°. Voltooien van de batterij onder *Pouderoijen*, is besteed op den dienst van 1879 *f* 68.000, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 60.800, wordt thans aangevraagd *f* 45 000.

4°. Verruimen van een bocht in den *Krommen Rijn*, wordt thans aangevraagd *f* 2 300.

5°. Verbeteren van inundatiemiddelen bezuiden *de Lek*, wordt thans aangevraagd *f* 98.000.

6°. Materieel der genie voor het in staat van verdediging brengen der werken in de geheele linie, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1881 *f* 100.000, wordt thans aangevraagd *f* 100.000.

7°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de geheele linie, wordt thans aangevraagd *f* 20.000.

Totaal voor de Nieuwe Hollandsche waterlinie, wordt thans aangevraagd *f* 320.300, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *Memorie*. Voor de linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog in het geheel te besteden *f* 320.300.

Artikel 3. Stelling van den Helder.

1°. Verbeteren van het fort *Kijkduin*, bij de begrooting voor 1879 voor de eerste maal aangevraagd, daarbij gerekend in het geheel te besteden *f* 600.000, is besteed op den dienst van 1879 *f* 5210, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 138.000; 1881 *f* 307.600, wordt thans aangevraagd *f* 60.000.

2°. Maken van drie bewakingsposten (remises) op den *Zeedijk*, bij de begrooting voor 1879 voor de eerste maal aangevraagd, daarbij gerekend in het geheel te besteden *f* 70.000, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1881 *f* 32.400, wordt thans aangevraagd *f* 60.000.

3°. Maken van een fort op de *Harssens*, bij de begrooting voor 1879 voor de eerste maal aangevraagd, daarbij gerekend in het geheel te besteden *f* 1.050.000, is besteed op den dienst van 1879 *f* 130.160, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 157.000; 1881 *f* 158.000, wordt thans aangevraagd *f* 640.000, zou bij de volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 370.000.

4°. Maken van cementbeddingen in de stelling, wordt thans aangevraagd *f* 40.000.

Totaal voor de stelling van den Helder, wordt thans aangevraagd *f* 800 000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 370.000. Voor de linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog in het geheel te besteden *f* 1.170.000.

Artikel 4. Stelling van Amsterdam.

1°. Maken van een fort bij *IJmuiden*, bij de begrooting voor 1879 voor de eerste maal aangevraagd, daarbij gerekend in het geheel te besteden *f* 1.150.000, is besteed op den dienst van 1879 *f* 1.680, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 50.000, 1881 *f* 100.000, wordt thans aangevraagd *f* 150.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 1.400.000.

2°. De eigenlijke stelling, wordt thans aangevraagd *f* 400.000, (1) zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn: *f* 10.600.000.

(1) Voor onteigening, tot een gezamenlijk bedrag van omstreeks *f* 126.000, en voorts voor eerste termijnen, tot een bedrag van ongeveer $\frac{1}{3}$ gedeelte voor de volgende werken, die in het geheel geraamd zijn op (ontteigening en pantsering daaronder begrepen):

Het maken van een werk bij *Velzen* *f* 550.000, het verbeteren der linie van *Spaarndam* *f* 510 000, het verbeteren der positie aan de *Liede* *f* 800.000, het maken van een werk bij *Abcoude* *f* 350.000, het maken eener batterij bij de *Velderslaan* *f* 175.000. Totaal *f* 2.365.000.

Totaal voor de stelling van Amsterdam wordt thans aangevraagd *f* 550.000, zou bij volgende begrotingen nog aan te vragen zijn *f* 12.000.000. Voor de linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog in het geheel te besteden *f* 12.550.000.

Artikel 5. Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak.

1°. Verbeteren van de positie van *Willemstad*, bij de begrooting voor 1879 voor de eerste maal aangevraagd *f* 540.000, is besteed op den dienst van 1879 *f* 1.230, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 210.000; 1881 *f* 220.000, wordt thans aangevraagd *f* 200.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 100.000.

2°. Maken van cementbeddingen in de positie van *Willemstad*, wordt thans aangevraagd *f* 12.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 38.000.

3°. Verbeteren van de positie van *Ooltgensplaat*, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1881 *f* 100.000, wordt thans aangevraagd *f* 200.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 150.000.

Totaal voor de stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak wordt thans aangevraagd *f* 412.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 288.000. Voor de linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog in het geheel te besteden *f* 700.000.

Artikel 6. Stelling van de Monden van de Maas en van het Haringvliet.

1°. Maken van een werk aan den *Nieuwen Maasmond*, bij de begrooting voor 1879 voor de eerste maal aangevraagd, daarbij gerekend in het geheel te besteden *f* 600.000 is besteed op den dienst van 1879 *f* 380, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 780; 1881 *f* 300.000, wordt thans aangevraagd *f* 275.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 724.000.

2°. Verbeteren van de vesting *Hellevoetsluis* is besteed op den dienst van 1879 *f* 177.420, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 110.000; 1881 *f* 70.000, wordt thans aangevraagd *f* 7.000.

3°. Verbeteren van de vesting *Brielle*, bij de begrooting voor 1879 voor de eerste maal aangevraagd, daarbij gerekend in het geheel te besteden *f* 510.000, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1881 *f* 80.000, wordt thans aangevraagd *f* 45.000.

4°. Verbeteren van de stelling in het land van *Voorne*, zal vermoedelijk worden besteed op den dienst van 1880 *f* 100; 1881 *f* 10.000, wordt thans aangevraagd *f* 40.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 50.000.

5°. Maken van cementbeddingen in de stelling, wordt thans aangevraagd *f* 28.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 25.000.

Totaal van de stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet wordt thans aangevraagd *f* 395.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 799.000. Voor de linie, volgens de cijfers van deze begrooting, alsnog in het geheel te besteden *f* 1.194.000.

VERZAMELING.

Artikel 2. Nieuwe Hollandsche Waterlinie wordt thans aangevraagd *f* 320.300, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 320.300.

Artikel 3. Stelling van den *Helder* wordt thans aangevraagd *f* 800.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 370.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden, *f* 1.170.000.

Artikel 4. Stelling van Amsterdam, het fort bij *IJmuiden* daarin begrepen, wordt thans aangevraagd *f* 550.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 12.000.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 12.550.000.

Artikel 5. Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak wordt thans aangevraagd *f* 412.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 288.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 700.000.

Artikel 6. Stelling van de Monden van de Maas en van het Haringvliet wordt thans aangevraagd *f* 395.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 799.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 1.194.000.

Komt bij de bedragen der artikelen in de vestingbegrooting, dienst 1882 als: Artikel I wordt thans aangevraagd *f* 90.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 90.000.

Artikel 7 wordt thans aangevraagd *f* 10.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 10.000.

Artikel 8 wordt thans aangevraagd *f* 51.700, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 51.700.

Totaal wordt thans aangevraagd *f* 2.629.000, zou bij volgende begrootingen nog aan te vragen zijn *f* 13.457.000, in het geheel volgens de cijfers van deze begrooting alsnog te besteden *f* 16.086.000.

BEREKENING DER MIDDELEN TOT DEKKING VAN HET BEDRAG DEZER BEGROOTING.

De middelen tot dekking der uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1882, zijn aldus te berekenen:

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1875 is toegestaan *f* 3.000.000. De uitgaven bedragen *f* 2.222.762,40 Bleef dus beschikbaar op 1875 *f* 777.237,60.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1876 is toegestaan *f* 2.700.000. De middelen voor 1876 bedroegen dus *f* 3.477.237,60 De uitgaven bedragen *f* 1.650.843,17^s. Bleef dus beschikbaar op 1876 *f* 1.826.394,42^s.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1877 is toegestaan *f* 2.640.000. De middelen voor 1877 bedroegen dus *f* 4.436.394,42^s. De uitgaven bedragen *f* 2.918.549,17. Op 1877 bleef alzoo beschikbaar *f* 1.517.845,25^s.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1878 is toegestaan *f* 1.880.000. De middelen voor 1878 bedroegen dus *f* 3.397.845,25^s. De uitgaven bedragen *f* 2.551.431,23^s. Op 1878 bleef alzoo beschikbaar *f* 846.414,02.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1879 is toegestaan *f* 2.897.000. De middelen over 1879 bedroegen dus *f* 3.743.414,02. De uitgaven bedragen *f* 1.929.480,20^s. Op 1879 bleef alzoo beschikbaar *f* 1.813.933,81^s.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1880 is toegestaan *f* 2.540.000. De middelen over 1880 bedroegen dus *f* 4.353.933,81^s. Blijkens den staat der uitgaven over 1880, als bijlage bij het ontwerp dezer begrooting voor 1882 gevoegd, zullen de uitgaven over 1880 ongeveer bedragen *f* 2.436.000. Op 1880 blijft dus vermoedelijk beschikbaar *f* 1.917.933,81^s.

Op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1881 is toegestaan *f* 1.400.000. De middelen over 1881 bedragen dus *f* 3.317.933,81^s. De uitgaven over *dit* jaar zullen niet hooger zijn dan *f* 2.675.933,81^s. Over 1881 blijft dus vermoedelijk nog beschikbaar *f* 642.000. Bij de Staatsbegrooting VIIIste hoofdstuk voor 1882 wordt ter bestrijding der uitgaven voor de voltooiing van het vestingstelsel, gevraagd *f* 1.987.000. De middelen over 1882 kunnen dus worden geraamd op *f* 2.629.000.

STAAT DER UITGAVEN OVER 1880.

Uitgaven gedaan of nog te doen over 1880.

Art. 1.

a. Jaarwedden aan civiele ingenieurs *f* 6.500.

b. Toelagen en daggelden aan teekenaars en buitengewone opzichters *f* 48.100.

c. Toelagen aan officieren der genie *f* 25.300.

d. Reis- en verblijfkosten *f* 1.820.

e. Schadeloosstelling voor bureau- en lokaalbehoefden *f* 4.200.

Totaal art. 1 *f* 85.920.

Art. 2. Werken tot verbetering van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie:

1. Verbeteren van het fort Nieuwersluis *f* 186.000.
2. Maken van een werk bij Maarsseveen *f* 55.400.
3. Verbeteren van het fort Vechten *f* 187.000.
4. Maken van een fort aan het Hemeltje *f* 93.500.
5. Verbeteren der stelling van Honswijk *f* 188.000.
6. Maken van gedekte gemeenschapswegen tusschen de forten *f* 31.200.
7. Verbeteren van de positie Jutphaas *f* 5.300.
8. Maken van een batterij op den spoorweg Dordrecht-Elst, nabij den Diefdijk (1) *f* 40.000.
9. Verbeteren der stelling van Asperen *f* 54.300.
10. Idem der inundatiemiddelen tusschen Lek en Waal *f* 106.100.
11. Maken van werken aan den Brakelschen dijk *f* 130.660.
12. Verbeteren der vesting Gorinchem *f* 580.
13. Maken van een werk aan het Steurgat *f* 82.800.
14. Idem van een fort aan den Uppelschen dijk *f* 66.660.
15. Idem van een fort bij Giessen *f* 155.800.
16. Materieel der genie voor het in staat van verdediging stellen der werken in de geheele linie *f* 200.
17. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de geheele linie *f* 12.500.

Totaal *f* 1.396.000.

Art. 3. Werken tot verbetering van de stelling aan den Helder:

1. Verbeteren van het fort Kijkduin *f* 138.000.
2. Idem van de batterij Kaaphoofd met het fort Erfprins en het verbeteren van laatstgenoemd fort (2) *f* 90.000.
3. Maken van drie bewakingsposten (remises) op den zeedijk. *Nihil.*
4. Maken van een fort op de Harssens *f* 157.000.
5. Verbeteren van de linie aan de landzijde en van de forten Oost- en Westoever (3) *f* 134.000.
6. Verbeteren van het fort Dirks-Admiraal. (3)

Totaal *f* 519.000.

Art. 4. Werken tot verbetering van de stelling van Amsterdam:

Maken van een fort bij IJmuiden *f* 50.000.

Art. 5. Werken tot verbetering van de stelling van het Hollandsch diep en het Volkerak:

Verbeteren van de positie van Willemstad *f* 240.000.

Art. 6. Werken tot verbetering van de stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet:

1. Maken van een werk aan den Nieuwen Maasmond *f* 780.

2. Verbeteren van de vesting Hellevoetsluis *f* 110.000.

3. Idem van de stelling Hellevoetsluis-Brielle *f* 100.

Totaal *f* 110.880.

Art. 7. Opmetingen enz., betreffende werken in liniën en vestingen hiervoor niet vermeld *f* 2.200.

Art. 8. Onvoorziene uitgaven:

Termijnen van het verbeteren van de forten Tienhoven, Spion en Kijkuit *f* 12.100.

Voorzieningen aan den Sluisbeer bij het fort Everdingen *f* 3.000.

Voltooiën van de verbetering der stelling van Everdingen *f* 38.900.

Voorzieningen aan een gedeelte Diefdijk bij het fort Everdingen *f* 4.500.

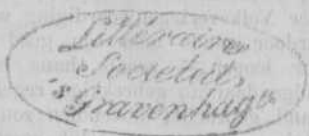
Beproeven van een gedeelte Diefdijk *f* 3.500.

Totaal *f* 2.436.000.

(1) Is het bedrag van een gedeelte der kosten van het maken van een bomvrij *wachthuis* in de batterij.

(2) Is het bedrag van een gedeelte der kosten van het verbeteren van het fort *Erfprins*.

(3) De werken onder 5 en 6 aangeduid, zijn in één bestek opgenomen.

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1882.

VIIIste HOOFDSTUK.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Het afdelingsonderzoek van het wetsontwerp tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1882, betreffende het *Departement van Oorlog*, heeft aanleiding gegeven tot de navolgende opmerkingen en beschouwingen.

Toelichting der begrooting. Niettegenstaande er ten vorigen jare met nadruk op gewezen was, dat in den toelichtenden staat de cijfers in de kolommen voor hetgeen de beide voorgaande jaren was toegestaan of uitgegeven, te schaars waren ingevuld, merkte men ditmaal wederom dezelfde leemte op. Dringend werd den Minister verzocht bij de volgende begrooting aan den wensch der Kamer in deze gehoor te geven.

I. De leden, die niet konden nalaten des Ministers werkzaamheid, vastheid van beginselen en streven naar een bepaald doel te prijzen, hadden met genoegen uit § 1 der Memorie van Toelichting vernomen dat ten gevolge der bij Koninklijke besluiten van 14 Februari 1881, n°. 1—12, vastgestelde en sedert 1 April daaraanvolgende ingevoerde nieuwe legerorganisatie, de onmisbare grondslag om het leger ten allen tijde in staat en gereed te doen zijn als een strijdv aardig geheel de taak der verdediging te aanvaarden, was verkregen. Ten gevolge dier legerorganisatie zijn wij — volgens het oordeel dier leden — thans in het bezit van een behoorlijk saamgesteld afgerond geheel, dat in oorlogstijd terstond krachtdadig zal kunnen optreden al is het dan ook, dat die organisatie eerst na het tot stand komen eener nieuwe regeling der militie volkomen aan haar doel zal kunnen beantwoorden en zich in hare volle werking doen gevoelen.

Zeer vele leden echter konden deze optimistische beschouwing niet deelen. Al dadelijk meenden zij er de aandacht op te moeten vestigen, hoe uit des Ministers woorden blijkt, dat hij *thans* het nauwe verband erkent, 't welk er tusschen die legerorganisatie en de ingediende ontwerpen tot regeling der militie en der schutterijen bestaat, een verband, dat ten vorigen jare en bij de schriftelijke en bij de mondelinge behandeling der begrooting, nadrukkelijk werd ontkend. (Vgl. Memorie van Beantwoording, blz. 4, *Handelingen* 1880—1881, blz. 836). Met des Minister meening, dat in de organisatie van het leger de grondslag zoude gelegd zijn waarop het militair gebouw moest worden opgetrokken, konden laatstgenoemde leden zich verder geenszins vereenigen; integendeel was daarin juist een der grieven gelegen tegen het beleid van dezen Minister. Immers, wil men geraken tot een afdoende regeling onzer levende strijdkrachten en van

wat daarmede onafscheidelijk samenhangt, dan moeten de wetsontwerpen tot regeling der militia en der schutterijen met een daarmede verband houdende organisatie van het leger, benevens een dislocatie- en kazerneeringsplan, gelijktijdig aan het oordeel der Volksvertegenwoordiging worden onderworpen en bij de wet vastgesteld. Daardoor zoude men een goed overzicht over het geheel verkrijgen en geen gevaar loopen — zooals thans het geval is — dat slechts een partieele en ten gevolge daarvan gebrekkige regeling dezer gewichtige aangelegenheid werd tot stand gebracht; bovendien zou daardoor tevens het voor velen zoo moeilijk vraagstuk — of men namelijk eerst de levende strijdkrachten en daarna de kazerneering moet regelen, dan wel omgekeerd — zijn uit den weg geruimd. Een ander bezwaar zou zoodoende verder kunnen worden voorkomen. Wat zou er, vroeg men, gewonnen zijn, wanneer, wat toch mogelijk is, bijvoorbeeld het ontwerp op de militia werd aangenomen en dat op de schutterijen daarentegen de goedkeuring der Kamer niet kon verwerven? Alleen een kleine vermeerdering der legersterkte, die wel eenige verbetering zou aanbrengen, maar ons toch in geen deele de noodige kracht zou schenken om den eersten aanval van een waarschijnlijk zeer oppermachtigen vijand te weerstaan.

Men had gewenscht en vertrouwd, dat de Minister bij zijn optreden krachtiger de hand had geslagen aan het in gereedheid brengen der zooeven genoemde wetsvoorstellen, ten einde spoedig het beoogde doel te bereiken. Het tot stand komen eener nieuwe regeling der militia en schutterijen, is van veel grooter belang dan die eener organisatie, want hoe uitstekend deze laatste ook ingericht moge zijn, zij baat niets, als men geen personen heeft om haar ten uitvoer te brengen. Men bracht in herinnering hoe de Minister bij het aanvaarden zijner betrekking als zijn gevoelen uitsprak, dat een hoofd van het Departement van Oorlog reeds bij zijn optreden bepaalde denkbeelden moet hebben betreffende de hoofdpunten die op de verdediging des lands betrekking hebben (Memorie van Beantwoording van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1880, gedrukte stukken 1879—1880, bijlage A, bladz. 14); met het oog op deze woorden had het teleurstelling verwekt dat, in aanmerking genomen de talrijke ambtenaren en hulpmiddelen waarover de Regeering beschikken kan, bedoelde ontwerpen eerst onder datum van 2 September 1881 bij de Kamer waren ingediend, terwijl men voorbeelden kende van personen, die, geheel aan eigen krachten overgelaten, binnen weinige maanden daarmede gereed waren.

Vele leden vereenigden zich met het beginsel dat een legerorganisatie bij de wet dient vastgesteld te worden, en drongen daarop bij vernieuwing en met kracht aan; zij betoogden, dat alleen daarin te vinden was een waarborg voor stabiliteit en de zekere grondslag, waarvan de Minister spreekt, terwijl zij tevens en in het belang van het leger en in dat der schatkist zoude strekken. Zonder haar toch miste men elken vasten grondslag en was men voortdurend blootgesteld aan den invloed der voorbijgaande meeningen van den dag, die ten aanzien dezer zaak tot in het oneindige verschillen. Ten bewijze, dat men hiermede niet het onmogelijke verlangde, en tevens dat men daarbij langs verschillende wegen tot het doel kon geraken, werd gewezen op Duitschland en Frankrijk, waar reeds sinds geruimen tijd een legerwet is ingevoerd. Andere leden konden zich, hoewel zij het beginsel niet afkeurden, niet voorstellen, dat een wettelijke regeling meer voor- dan nadeelen zou afwerpen; zij erkenden, dat men daardoor minder blootgesteld zou zijn aan den invloed der verschillende meeningen van opvolgende ministers, doch waren tevens van oordeel dat men aan den anderen kant wellicht te veel gebonden zou zijn, terwijl bovendien de financiële gevolgen eer na- dan voordeelig zouden mogen heeten, daar men zich alsdan tusschen een minimum en een maximum beweegt, en gevaar loopt dat de Minister zich eer in de richting van het laatste dan van het eerste zal bewegen. Tegen dit laatste gevoelen werd echter aangevoerd, dat bij wettelijke organisatie van geen beweging tusschen een maximum en minimum sprake behoeft te zijn.

Hoewel men geen gedachtenwisseling over een *fait accompli* wenschte uit te lokken, werd de ten vorige jare ingevoerde legerorganisatie toch nog met een enkel woord besproken. Men noemde het een ongunstig verschijnsel, dat in het

oorspronkelijk aan de Kamer aangeboden ontwerp reeds bij de invoering wijzigingen moesten worden gebracht, wijzigingen waaronder er zijn die bovendien volstrekt niet van zoo gering belang moeten geacht worden, als de Minister het in § 4 der Memorie van Toelichting doet voorkomen. Als voorbeelden daarvan werden aangehaald de verschillen in het aantal vrijwilligers bij vele onderdeelen, het opnemen in de organisatie der korpsen van verschillende werklieden, het brengen van het aantal paarden bij de depots der cavalerie van 120 op 143 (Memorie van Toelichting, § 4, n°. 6 en 8) en de veranderde bestemming van onderdeelen van het korps genietroepen. Omtrent de sterkte aan paarden der cavalerie-depots zeide de Minister ten vorigen jare aan de in het Verslag der Kamer geopperde bezwaren niet te kunnen te gemoet komen, terwijl hij ten slotte toch is overgegaan tot wijzigingen in dien geest. Hieruit meende men te moeten opmaken, dat de Minister bij het ontwerpen der oorspronkelijke organisatie omtrent deze punten nog geen genoegzaam gevestigde opinie bezat.

Ook de kader*questie* werd besproken. In dit woord zelf ligt reeds opgesloten, dat deze alleszins gewichtige aangelegenheid nog in geen deele is geregeld, en dat in het bestaande gebrek aan kader nog geenszins is voorzien, terwijl zij toch vooral bij ons te lande, waar de miliciens korter onder de wapenen blijven, en dus minder geoefend zijn dan in nagenoeg ieder ander land van Europa, en ook met het oog op de ten onzent bestaande verhouding tusschen schutterij en milicie, als een *question brûlante* moet worden beschouwd. Wordt hierbij gevoegd, dat bij de tegenwoordige wijze van oorlogvoeren de verspreide gevechtswijze een zoo groote rol speelt, dat onze compagnieën infanterie in betrekking tot het kader sterk aan manschappen zijn, en dat voor de leiding der bediening van ons zoo kostbaar geschut het compleet zijn van het kader onmisbaar te achten is, dan behoeft het geen verder betoog dat er in den tegenwoordigen toestand verandering moet komen. In aanmerking genomen het feit, dat ook in de milicie- en schutterijontwerpen in den kadernood volstrekt niet wordt voorzien, meende men met ernst van den Minister, een blootlegging van zijn plannen hieromtrent te moeten vragen. Verscheidene leden spraken als hun oordeel uit, dat zonder de invoering van den verplichten persoonlijken dienst dit vraagstuk nimmer tot een oplossing zal zijn te brengen. Over dit beginsel wilde men echter nu niet uitweiden; daartoe zal bij een eventueele behandeling der milicie- en schutterijwetten voldoende gelegenheid bestaan.

Onder de vele pogingen van den Minister tot aanvulling van het kader, konden sommige leden het zoo ruimschoots vergunning verlenen tot het aangaan van een huwelijk niet goedkeuren; een gevolg daarvan zal wezen, dat men een groot aantal bejaarde onderofficieren in het leger krijgt, die als het ware op pensioen dienen, hetgeen noch in het belang van het leger, noch in dat der schatkist kan zijn; bovendien zou, in geval van oorlog, de Staat zich wellicht belast zien met de zorg voor vele en wellicht talrijke gezinnen, hetgeen toch evenmin wenschelijk is te achten.

Deze leden hadden er dan ook de voorkeur aan gegeven, dat bijv. de diensttijd van het grootste gedeelte van het kader tot een maximum van een niet te groot aantal jaren (8 à 10 of hoogstens 12) ware beperkt geworden, en dat aan hen, die blijken hadden gegeven van nauwgezette en ijverige plichtsbetrachting, na volbrachten diensttijd een betrekking overeenkomstig met den onderofficiersstand wierd verzekerd bij de staatsspoorwegen, de posterijen, de departementen van algemeen bestuur, de rijkspolitie als anderszins, niet als belooning voor bewezen diensten, maar als middel om aan het leger kader te verschaffen. Door een dergelijken maatregel zou men steeds over jeugdiger en frisscher krachten in het leger kunnen beschikken, dan gewoonlijk bij oude *troupiers* gevonden worden, terwijl zij, die na volbrachten diensttijd ontslagen zijn, bij eventueelen oorlogstoestand bovendien nog uitnemende diensten zouden kunnen bewijzen.

Door een lid werd tot oplossing der kaderkwestie aan de hand gedaan, de miliciens langer te laten dienen, ten einde uit hen het benoedigde kader te trekken. Hem werd echter geantwoord, dat deze maatregel met de bepalingen onzer Grondwet niet zou zijn overeen te brengen.

II. Met genoeg en had men gezien, dat door den Minister voorschriften en ontwerpen waren vastgesteld betreffende de mobilisatie van het leger, de concentratie van het veldleger, de indeeling van en de bevelvoering over de bezettingstroepen, de verpleging der troepen in tijd van oorlog en te velde en in versterkte plaatsen, en zij, die aan de werkzaamheid en voortvarendheid van den Minister hulde brachten, lieten dan ook niet na op deze zoo nuttige maatregelen de aandacht te vestigen.

Wat echter het sub 3°. van § 2 vermelde betreft, werd de vraag gedaan, of omtrent de aldaar vermelde opdrachten en memoriën door de betrokken personen het geheim moet worden bewaard, zooals men vernomen had dat het geval was. Zoo ja, dan moest men dit afkeuren; het kon toch niet wenschelijk geacht worden wanneer de hoofd- en verdere officieren, die eventueel met het commando over de verschillende stellingen, groepen van vestingen en forten zullen worden belast, in onwetendheid verkeerden omtrent de commandanten der naastliggende stellingen, de door hen beraamde plannen, enz. Immers, gemeenschappelijk overleg en samspreking zijn in een land als het onze, waar de defensie een zeer nauw samenhangend geheel vormt, onmisbare vereischten.

De oefeningen op de forten, zoover die in den afgelopen zomer waren gehouden, achtte men hoogst wenschelijk en nuttig. Omtrent den toestand der forten echter kon, afgaande op hetgeen men daaromtrent vernomen had, het oordeel in sommige opzichten niet gunstig wezen. Het ontbreken van grond in de forten — terwijl het beschikbaar zijn van grond toch een noodzakelijk vereischte is — moet een bedenkelijk verschijnsel genoemd worden. Ook had men vernomen, dat de latrines bijna overal ondoelmatig geplaatst waren, en dat zich nu reeds op sommige forten ongedierte bevond. De voorbereidende maatregelen, ten einde ze in staat van verdediging te brengen, eischten geruimen tijd — naar men vernam, een paar maanden — en ook daarna moest de toestand in vele opzichten nog onvoldoende genoemd worden. Wil men dat deze kostbare forten werkelijk aan hunne bestemming kunnen beantwoorden, dan dient een andere weg te worden ingeslagen; dan moet er in vredetijd alles voorbereid worden wat betreft dekking, magazijnen enz. In oorlogstijd zal, den beschikbaren tijd in aanmerking genomen, dan steeds nog genoeg te doen overblijven, vooral wanneer wij, hetgeen niet onwaarschijnlijk is, met een onverhoedschen aanval zullen te rekenen hebben.

Eenige leden echter konden in dezen minder vluggen gang der voorbereidende werkzaamheden geen zoo groot bezwaar zien, en schreven dit toe aan het nieuwe en ongewone der proefneming. Een volgende keer, zoo meenden zij, zal ongetwijfeld alles met meerderen spoed geschieden.

Ten slotte werd door sommigen den wensch uitgedrukt, dat dergelijke oefeningen voortaan geleid zullen worden door hen, die met het commando van dat gedeelte der linie, waarin zij plaats hebben, belast zijn. Anderen evenwel meenden dat het niet meer dan natuurlijk was dat degenen, die met de voorbereiding van vele voor den oorlogstoestand noodige maatregelen belast was, ook aangewezen werd om de forten voor de eerste maal in staat van verdediging te brengen, ten einde aldus practische ervaring voor zijn gewichtigen werkkring op te doen.

III. De navolgende onderwerpen kwamen, ook in verband met hetgeen de Minister in § 3 der Memorie van Toelichting daaromtrent opmerkte, ter sprake.

Bewapening. Gaarne zou men van den Minister vernemen, of hij — voor het geval dat de proefnemingen met verschillende stelsels van repeteergeweren, magazijnsgeweren en snelladers gunstige resultaten opleveren — voornemens is, een dier nieuwe soort vuurwapenen bij ons leger in te voeren, of wel het geweer klein kaliber tot repeteergeweer te doen transformeeren?

Waarom, zoo vroeg men, worden de schutterijen niet met geweren klein kaliber gewapend? Volgens art. 37 der schutterijwet moeten onze schutterijen met geweren van hetzelfde kaliber gewapend zijn als het leger; op het oogenblik is er een voorraad van pl. m. 140.000 geweren klein kaliber aanwezig, en men meende, dat er dus geenerlei bezwaar kan bestaan om aan dat wetsartikel uitvoering te

geven; bovendien achtte men zulks, met het oog op een eventueelen oorlogstoestand, alleszins wenschelijk.

Het wijzigen van den voorhanden voorraad patronen van oud model, voor zoover die niet benoodigd is voor de cavalerie en genietroepen, naar het nieuw model, werd goedgekeurd. Enkele leden wenschten echter den Minister te vragen, of hij wel de zekerheid bezit dat deze bewerking met het noodige beleid geschiedt, en zouden gaarne daaromtrent eenige nadere inlichtingen ontvangen, alvorens den belangrijken daarvoor uitgetrokken post te kunnen toestaan.

Oefeningen. Vele leden brachten hulde aan de wijze waarop door den Minister de practische oefeningen voor het leger worden bevorderd, en verklaarden zich dan ook bereid de daarvoor benoodigde gelden toe te staan. Daardoor toch wordt, veel meer dan in het dikwijls geestdoodend garnizoensleven, de ware militaire geest aangekweekt; daar leert de soldaat voor zichzelf zorgen en zich behelpen.

De aandacht werd echter gevestigd op de belangrijke som van f 40.000, die voor het kampeeren van troepen is uitgetrokken. Dit bedrag achtten eenigen te hoog; hoewel het kampeeren der troepen zijn nuttige zijde heeft, moet men het echter niet overdrijven, en het vooral niet doen geschieden ten koste der zoo nuttige veldoefeningen op groote schaal. Door deze leeren de troepen het manoeuvreeren op onbekend terrein; ten aanzien van het kamp te Milligen is dit niet het geval, wijl een aanzienlijk deel van de officieren en ook [het kader met het terrein aldaar van nabij bekend zijn.

Ook wees men er op dat, zooals de zaak thans geregeld is, aan die veldmanoeuvres door elke divisie om de drie jaren, en door de daarbij ingedeelde infanterie slechts op $\frac{2}{3}$ der sterkte, wordt deelgenomen. Voor sommige regimenten gaan dus zes jaren voorbij zonder dat zij aan die manoeuvres deelnemen, hetgeen met het oog op het daarvan te trekken nut een veel te lang tijdsverloop is. Zou het niet mogelijk zijn nu en dan twee divisien tegen elkander in het veld te brengen? Vroeger werd daartegen wel eens als bezwaar geopperd, dat er gebrek aan de noodige treinbespanningen was, maar thans schijnt dit opgeheven, nu ten gevolge van de nieuwe organisatie de trein van drie op zes compagnieën is gekomen.

Naar aanleiding van hetgeen er omtrent de laatstelijk in Noord-Brabant gehouden manoeuvres der cavalerie en rijdende artillerie bekend geworden is, meende men den Minister te moeten verzoeken de deswege uitgebrachte verslagen algemeen bekend te willen maken. Volgens sommigen tóch zouden vooral daarbij groote leemten, die de tegenwoordige organisatie met het oog op die wapens bezit, zijn aan den dag gekomen.

Met het oog op inlichtingen betreffende het gedrag der troepen gedurende die manoeuvres, achtte men eenige mededeeling daaromtrent wenschelijk.

Postduivendienst. De instelling van een dergelijken dienst werd in beginsel goedgekeurd, doch sommige leden maakten de opmerking, dat eerder nog dan het noodig was een som uit te trekken ten einde na te gaan, op welke wijze die bij ons te lande zou moeten worden georganiseerd en welke resultaten daarvan te wachten zijn, pogingen moeten worden aangewend, om zich vertrouwd te maken met de toepassing van het dépêche-systeem, dat ter gelegenheid van het beleg van Parijs zulke uitstekende diensten heeft bewezen.

Verder werd opgemerkt dat, wil men partij trekken van een postduivendienst voor oorlogsgebruik, die dienst zal behooren te omvatten alle plaatsen die in het correspondentie-net vallen. Het oprichten van duiventillen op die plaatsen is dus noodig, en daaromtrent zal een proef dienen genomen te worden. Bij deze gelegenheid wenschte men tevens de Regeering in overweging te geven, proeven te doen nemen in hoever en in welken tijd postduiven, die op vaartuigen medegenomen zijn, op geruimen afstand van de kust losgelaten wordende, ter gewenschter plaatse terugkeeren, opdat men wete of postduiven met voldoende zekerheid in oorlogstijd aan boord onzer adviesjachten, die op verkenning uitgaan, sneller dan die schepen zelve zouden kunnen doen, de eventueele nadering en bewegingen eener vijandelijke vloot kunnen boodschappen.

Boven een postduivendienst, hoe voortreffelijk ook georganiseerd, werd door

vele leden voor den dienst te lande de voorkeur gegeven aan een ondergrondse telegraphische communicatie, al gaf men ook toe dat de daaraan verbonden kosten van aanleg aanzienlijk zouden zijn. Naar aanleiding hiervan werd de vraag gedaan, of, zoo het gerucht waarheid bevat dat de Regeering voornemens is tusschen Amsterdam, Rotterdam, 's Gravenhage en Utrecht een dergelijke verbinding aan te leggen, daarin voor den Minister van Oorlog geen aanleiding kon zijn gelegen tot een aansluiting van die lijnen aan andere lijnen, voor de verdediging van veel belang.

Administratie. De opheffing van eenige fondsen voor inwendig beheer, zooals dit ten vorigen jare was geschied, had algemeen instemming gevonden; eenige leden hoopten dat de Minister in die richting zou voortgaan, en ook de nog bestaande fondsen, bijv. het werffonds en het fonds voor militair onderwijs, zal opheffen.

Voeding. De activiteit van den Minister omtrent dit onderwerp werd geprezen, en men zag met genoegen dat het personeel der intendance, dat vroeger uitsluitend administratieve werkzaamheden had, ten gevolge der nieuwe regeling de gelegenheid verkrijgt om zich meer aan hare eigenlijke bestemming te wijden en zich in de practijk der legerverzorging te oefenen en te bekwamen. Men vroeg echter, of de keuring wel altijd met de vereischte nauwgezetheid plaats heeft, daar in vele garnizoenen het vleesch tegen zoo geringen prijs geleverd wordt, dat het leveren eener goede kwaliteit voor dat bedrag een onmogelijkheid schijnt, en het vleesch dan ook weinig voedzaam blijkt te zijn.

Door sommige leden werden verlangd eenige nadere inlichtingen betreffende de financieele resultaten der nieuwe regeling; thans zegt de Minister alleen, dat uit den aard der zaak de voeding iets duurder is geworden. Ook deed men opmerken dat de Minister voorheen een voorstander was der zoogenaamde *voeding door het Rijk*, d. i. een zoodanig ingerichte, waarbij de soldij geheel onafhankelijk is van de voeding. Bij de nieuwe regeling is daar geen sprake van.

De voorgenomen proeven met betrekking tot het gebruik, het opleggen en het vervoeren van *verduurzaamde* levensmiddelen werden door de meerderheid goedgekeurd. Evenwel werd de vraag gedaan, of er geen partij zou te trekken zijn van de omtrent dit onderwerp bij onze marine opgedane ondervinding.

IV. § 4 der Memorie van Toelichting gaf aanleiding tot de navolgende beschouwingen.

Vermeerdering van het aantal majoors bij de cavalerie. Deze achtte men niet voldoende gerechtvaardigd; men begreep niet, waarom de ten vorigen jare ingevoerde organisatie niet zou toelaten, bij elk regiment een hoofdofficier in te deelen, ter standplaats van het regiment; blijkens die organisatie is dit zeer goed mogelijk.

Vermeerdering van het aantal scherpschutters bij de infanterie. Enkele leden hadden met genoegen deze vermeerdering gezien. Zij wenschten er bij deze gelegenheid bij den Minister op aan te dringen, de vrijwillige oefening in den wapenhandel zooveel mogelijk aan te moedigen en te bevorderen. Anderen meenden evenwel, dat zulks niet op den weg van den Minister lag, en konden zich daarom met dezen aandrang niet vereenigen.

Vermeerdering der sterkte aan paarden van de depots der cavalerie. Door het brengen van het aantal paarden bij elk depot van 120 op 143 wordt, zooals hiervoren reeds werd opgemerkt en gelijk de Minister erkent, tegemoet gekomen aan een bezwaar, hetwelk in het Voorloopig Verslag omtrent de Oorlogsbegroting voor 1881 werd te berde gebracht. Men knoopte hieraan vast de opmerking, dat men met leedwezen bij de laatste najaarsoefeningen ten opzichte der uitrukkende sterkte dezelfde ongunstige verschijnselen had bespeurd als zich vroeger voordeden, ondanks de in de Memorie van Beantwoording, bladz. 16, afgelegde verklaring, dat er zeer zeker naar zou worden gestreefd om de veldeskadrans op de organieke sterkte te velde te kunnen brengen. Terwijl vijf eskadrans met 120 paarden per regiment hadden moeten kunnen uitrukken, heeft men het met de meest mogelijke inspanning van krachten slechts tot vier eskadrans met ongeveer 95 paarden kunnen brengen. Is de Minister van oordeel, met een vermeerdering van 23 paarden per depoteskadron een anderen toestand in het leven te zullen

kunnen roepen? Men meende een ontkennend antwoord op deze vraag te moeten verwachten, en bleef dus van gevoelen dat de tegenwoordige organisatie der cavalerie bij eventueele mobilisatie niet dan tot teleurstelling aanleiding zoude geven.

V. Met verwijzing naar hetgeen daaromtrent reeds bij het Voorloopig Verslag op het IVde hoofdstuk der Staatsbegrooting is te berde gebracht, werden door verschillende leden ernstige bezwaren tegen de voorgenomen uitbreiding van het wapen der Koninklijke maréchaussée aangevoerd, niet zoozeer omdat zij versterking der rijkspolitie niet noodig achtten, dan wel omdat zij meenden dat de Regeering in deze een verkeerden weg insloeg. Velen toch waren van oordeel, dat aan de tot nu toe bestaand hebbende dualistische politie een einde moet komen, om plaats te maken voor een uitbreiding en reorganisatie der rijksveldwacht, en het had dan ook groote verwondering gebaard uit § 5 der Memorie van Toelichting te vernemen, dat de aldaar bedoelde Commissie eenstemmig tot uitbreiding der maréchaussée geadviseerd had. Op inzage van het door die Commissie uitgebracht rapport, of althans mededeeling der motieven waarop hare uitspraak berustte, drong men dan ook ten zeerste aan. Door het wapen der maréchaussée geheel op te heffen en de rijksveldwacht in te richten gedeeltelijk te voet, gedeeltelijk te paard, en haar geheel te brengen onder het Departement van Justitie, zoude zij, daarvan was men ten volle overtuigd, betere diensten aan den lande kunnen bewijzen, dan thans door rijksveldwacht en maréchaussée gezamenlijk worden gepresteerd. De militaire organisatie bovendien, hoe dikwerf ook geprezen en hoe bevorderlijk voor de eenheid ook, heeft ten gevolge dat de maréchaussées voor geringe en verschoonbare vergripen te zwaar getroffen worden; er werden gevallen aangehaald dat maréchaussées, die, ten gevolge van drukke dienstbezigheden, hadden verzuimd een staatje in te zenden, daarvoor met arrest werden gestraft.

Ten gevolge dier opheffing zou men bovendien de hooftofficieren en officieren, die het wapen zoo kostbaar maken, kunnen ontberen, waarvan een bezuiniging van ruim f 38.000 het gevolg zou zijn. Ook de meerdere kosten voortvloeiende uit de omstandigheid dat de maréchaussées, als zijnde niet beëdigd, slechts met twee te zamen proces-verbaal kunnen opmaken en, voor den rechter verschijnende eenig gewicht voor het juridisch bewijs in de schaal kunnen leggen, zouden alsdan vervallen. Door een lid werd nog in overweging gegeven om, ter vergelijking van de deugdelijkheid der rijksveldwacht en der maréchaussée, een proef te nemen door gedurende eenigen tijd in twee aangrenzende provinciën den politiedienst uitsluitend door personen van de beide categoriën, één in elke provincie, te doen waarnemen.

Op bovenvermelde bezwaren werd echter geantwoord, dat juist het gemeenschappelijk optreden kracht en zelfvertrouwen schenkt. En wilde men het toezicht op en de leiding van de rijksveldwacht even voortreffelijk maken, als zulks bij de maréchaussées het geval is — waarvan echter de mogelijkheid zeer betwijfeld werd — alsdan zouden, naar het oordeel van vele leden, de kosten niet veel verschillen.

Het voornemen om den staf en de instructie-brigade in de residentie te plaatsen vond bestrijding ook bij hen, die zich overigens tegen de uitbreiding van het korps, op grond zijner deugdelijkheid, niet wilden verzetten. Deze plaatsing zou grooter uitgaven dan elders vorderen, en op de moraliteit der manschappen kan dit verblijf, zoo meende men, niet dan ongunstig werken.

In een afdeeling werd door het lid der Kamer den heer DE VOS VAN STEENWIJK, betreffende dit onderwerp een nota voorgelezen, die achter dit Voorloopig Verslag is gevoegd. Naar aanleiding dier nota werd echter reeds dadelijk opgemerkt, dat de door den heer DE Vos gemaakte vergelijking der uitgaven voor iederen rijksveldwachter met die, benooidigd voor een maréchaussée, ten eenenmale faalde. Door hem toch was daarbij het toezichtvoerend element geheel uit het oog verloren, want hij had blijkbaar het totaal der onkosten voor dit wapen gedeeld door het aantal hoofden, en daarbij nog over het hoofd gezien dat al de officieren en een aanzienlijk aantal onderofficieren en manschappen bereden zijn.

Vele leden meenden dat de uitgaven, de maréchaussée betreffende, niet in hoofdstuk VIII maar in hoofdstuk IV der begrooting te huis behoorden, omdat het hier bepaaldelijk uitgaven in het belang der justitie gold. In twee afdelingen zag men er echter, met het oog op de belangrijke diensten welke het Departement van Oorlog in oorlogstijd en ook uit anderen hoofde van dat korps ondervindt en ter bevordering van de eenheid, geen bezwaar in, het wapen onder het Departement van Oorlog te doen blijven ressorteeren. Maar dan ook is het een vereischte, dat de Minister de belangen van het korps met ijver en lust ter harte neme, en die behartiging niet beschouwe als een last, waarvan hij gaarne zou wenschen bevrijd te wezen. Uit de Memorie van Toelichting had men meenen op te merken, dat dit laatste het geval was. In elk geval zou men gaarne vernemen welke bezwaren door het Departement van Justitie tegen de overbrenging der uitgaven voor het wapen naar de begrooting van dat Departement zijn geopperd. (Memorie van Toelichting, blz. 10).

VI. Dat de toestand der kazernes op vele plaatsen nog te wenschen overlaat, en het brengen van verbetering daarin dus een onderwerp van ernstige overweging behoort te blijven, werd algemeen erkend. Men wees bijv. op de kazerne te Hoorn, die in een ellendigen staat verkeert; de kribben zijn te dicht bij elkander, de latrines te ver van haar verwijderd, enz. Met de wijze, waarop de Minister het algemeen kazerneeringsplan wil ten uitvoer brengen, kon echter de groote meerderheid zich niet vereenigen, die meende dat de ten vorige jare door de Kamer gewenschte weg van regeling bij de wet of ten minste bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur, verreweg de voorkeur verdiende. Op deze wijze alleen zou ten deze de zoo hoog noodige stabiliteit verkregen kunnen worden. Belangrijke uitgaven, welke ten gevolge van de verschillende zienswijze der elkander opvolgende ministers ten opzichte dezer aangelegenheid, soms bleken weggeworpen geld te zijn geweest — men herinnerde hier nogmaals aan Gouda — zouden aldus in de toekomst worden voorkomen. Wat nu de door den Minister bij de ontwikkeling zijner bezwaren tegen zoodanige handelwijze vooropgestelde bewering betreft, waarmede zijn geheele betoog staat of valt, dat men door den aangewezen weg te volgen de hulp der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 125) regelende de onteigening ten algemeenen nutte, zou moeten ontberen, deze werd geenszins beaamd. Integendeel meende men zich hier op den gang van zaken te kunnen beroepen bij den aanleg der Staatsspoorwegen, waarvan de hoofdrichting door de wet bepaald is en waarbij later de onteigeningswet wordt toegepast. De personen, wier belangen bij den bedoelden maatregel betrokken zouden zijn, weten ook nu tijdig genoeg, wat zij voor de af te stane gebouwen of terreinen te vragen zullen hebben. Bij de tegenwoordige wijze van handelen moest men de eigenaars toegeven, daar van hulp der onteigeningswet geen sprake is, en men bij gemis van andere geschikte terreinen een als goed en doeltreffend aangewezen garnizoensplaats ter wille van hooge onteigeningskosten niet verlaat.

Bij de bespreking der kazerneering meende men nog de aandacht te moeten vestigen op het met groote kosten ingerichte exercitie-terrein en de zweminrichting te 's Hertogenbosch; beide beantwoorden al zeer weinig aan het doel. Omtrent deze gebrekkige uitkomsten werden inlichtingen gevraagd.

Ook werd nog opgemerkt, dat sommige officieren, en naar vermeend werd met recht, geklaagd hadden dat zij eerst korten tijd te voren in kennis waren gesteld met de garnizoensveranderingen die op 1 April jl. dus op een niet gebruikelijk tijdstip, hadden plaats gehad. Deze omstandigheid had sommigen gedwongen de huur voor woningen in twee verschillende gemeenten te kwijten. Gaarne zou men vernemen, waarom aldus ten nadeele van vele officieren gehandeld is.

Een woord van dank wenschte men ten slotte den Minister niet te onthouden voor de overlegging eener nota met drie portefeuilles, betreffende den bouw van militaire inrichtingen, behoorende tot de uitvoering van het algemeen plan van kazerneering te Utrecht, Amersfoort en Haarlem. Men meende naar aanleiding van een onderzoek dier plannen den Minister te moeten vragen, of die verlichting

van de hoofdcorridors der kazernen te Utrecht en Haarlem niet te wenschen zal overlaten.

VII. Naar aanleiding van het in § 7 der Memorie van Toelichting medegedeelde, werd door eenige leden de meening uitgesproken, dat de inzichten der Algemeene Rekenkamer hier geheel buiten beschouwing hadden moeten blijven. Door den gewijzigden vorm van eenige artikelen wordt de Kamer in de uitoefening van haar recht van amendement zeer bemoeilijkt. Daartegen nu meende men zich te moeten verzetten, want, zoo werd verder gevraagd, hoe zou het budgetrecht der Kamer niet bemoeilijkt worden, indien deze maatregel door de overige Departementen van algemeen bestuur gevolgd werd? Ook zou men gaarne vernemen, welke gronden door de Algemeene Rekenkamer zijn aangevoerd, die den Minister er toe gebracht hebben om op de medegedeelde wijze te handelen.

VIII. *Eindcijfer der begrooting.* Vele stemmen gingen wederom op tegen de steeds aanhoudende belangrijke uitgaven voor het Departement van Oorlog; vooreen bedroeg het eindcijfer 12, thans bijna 22 millioen, terwijl het nog zeer te betwijfelen valt of wij ten opzichte van ons defensie-vermogen wel iets verder zijn gekomen. Uit dien hoofde meende men den toestand onhoudbaar en onverantwoordelijk te mogen achten met het oog op de financieele draagkracht der natie, en gingen eenigen zelfs zoo ver van te beweren dat men bij het intreden van een werkelijken oorlogstoestand, ten gevolge van het opdrijven dier uitgaven geheel buiten staat zou zijn over voldoende geldelijke middelen te beschikken.

Waarom, zoo vroeg men, moet bij het leger alles zoo hoog worden opgevoerd? Waarom kan aldaar niet meer eenvoudigheid worden betracht? Waarom heeft men zich nooit bekommerd om de toch zoo billijke wenschen van die aanvankelijk wel kleine, maar steeds in onvang toenemende fractie der Volksvertegenwoordiging, die voortdurend op vereenvoudiging en bezuiniging in deze heeft aangedrongen? Van zich niet te willen verdedigen, kon hierbij onmogelijk sprake zijn; allen wilden dit, zelfs diegenen die niet geloofden aan de mogelijkheid om zulks met eenige kans op slagen te kunnen doen, maar men achtte het onnoodig en niet wenschelijk daarvoor zulke aanzienlijke sommen uit te geven, en stelde bovendien weinig vertrouwen in de deugdelijkheid der zoo kostbare middelen, die daartoe werden en nog worden aangewend. Bovendien werd door enkele leden opgemerkt, dat bij de talrijke elkander opgevolgd hebbende ministers van oorlog meer de lust scheen te bestaan om de bijzondere personen, dan wel de algemeene defensie te bevoordeelen. Dit laatste betrof vooral de officieren, want de soldaat wordt volgens het oordeel dier leden geheel onvoldoende bezoldigd. Het loon van een boeren- of schippersknecht is veel hooger dan de soldij van den krijgsman, hetgeen dan ook als de voornaamste oorzaak van het gebrek aan vrijwilligers ten onzent werd opgegeven. Een leger van 15,000 man achtten zij bovendien alleszins toereikend voor onze verdediging. De wensch naar een legerorganisatie bij de wet, sub 1 van dit Voorloopig Verslag besproken, werd hier met nadruk herhaald.

De meerderheid der leden konden zich met die beschouwingen in vele opzichten niet vereenigen. Niet twijfelende aan de mogelijkheid eener verdediging van ons land door een nationaal leger, goed gewapend en geoefend, gesteund door flinke verdedigingswerken en doelmatig voorbereide inundatiën, zouden zij het onverantwoordelijk achten indien daarnaar niet werd gestreefd. Een legersterkte van 15,000 man werd nauwelijks toereikend genoemd, om slechts de kleinste helft der Nieuwe Hollandsche waterlinie te kunnen verdedigen. Bovendien werd de voorgestelde soldijverhooging geheel in strijd geacht met het hoofdmotief — opdriving der uitgaven — waarom aan die leden deze begrooting onaannemelijk scheen. Ook bleef de opmerking niet achterwege, dat de stijging der uitgaven in onzen tijd onmogelijk te keeren is, en dat blijkbaar in ons vaderland de oude neiging nog was levendig gebleven om alles voor de vloot en niets voor het leger te willen doen, terwijl toch ook dit laatste volkomen in staat moet gebracht worden, om zoo noodig onze nationaliteit met kracht te kunnen handhaven. Wel waren, ook naar hun gevoelen, de jaarlijksche uitgaven voor het

VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting zeer hoog, maar wetende dat de vestingwerken en leger veel geld kosten, hadden zij niet zoozeer bedenkingen tegen de eindcijfers der oorlogsbegrooting, dan wel tegen de weinig stelselmatige wijze waarop tot nog toe die gelden grootendeels waren besteed.

Wat meer in het bijzonder het eindcijfer dezer begrooting betreft, zoo werd ook door hen, die overigens bereid waren voor een doelmatig georganiseerde strijdmacht de noodige gelden toe te staan, de opmerking gemaakt, dat opdrijving der uitgaven niet te miskennen valt. Men meende dat deze begrooting alleszins de juistheid staft van de op bladz. 12 en vg. van het Voorloopig Verslag van verleden jaar gemaakte berekening der meerdere kosten, welke aan een uitvoering van 's Ministers plannen onvermijdelijk zouden zijn verbonden. Indien men de uitgaven der Koninklijke maréchaussée enz. buiten rekening laat, wijst het cijfer der *gewone uitgaven* van deze begrooting, in vergelijking met dat hetwelk voor dit doel voor 1881 is toegestaan, werkelijk, zooals de Minister opgeeft, een vermeerdering aan van ruim f 300,000 (§ 8 der Memorie van Toelichting). Maar de voorstelling, alsof men het volgend jaar met een minder bedrag zal kunnen volstaan, is te optimistisch. Immers onder de door den Minister als slechts op de begrooting voor het jaar 1882 als drukkend beschouwde uitgaven, bevinden zich verscheidene, welke dien tijdelijken aard missen en zelfs in de toekomst nog aan stijging zullen onderhevig zijn.

De kosten der remonte (4°) zullen, in verband met hetgeen daaromtrent sub IV van dit Voorloopig Verslag is opgemerkt, althans niet kleiner worden.

Ook zullen de meerdere kosten voor nachtleger, in zoover zij het gevolg zijn van de ruimere vergunningen aan militairen tot het aangaan van een huwelijk (6°), niet verminderen, wanneer ten minste niet het voornemen bestaat om met dat stelsel te breken.

Wat betreft de verhooging van f 73,000, sub 3°, vermeld, hadden sommige leden met leedwezen gezien dat de Minister, ten gevolge van de vertoogen der inspecteurs van de verschillende wapens, het voornemen had opgevat om het volgende jaar niet meer gedurende den winter aan een gedeelte der militie voor twee of drie maanden verlof te verleenen. Die maatregel was gedurende de twee laatste jaren zeer door hen toegejuicht, en scheen hun toe juist te strooken met den geest onzer natie, die in tijd van nood ter verdediging gereed moet zijn, maar niet is wat men noemt een eigenlijk *militaire* natie.

Andere leden echter deelden dat gevoelen niet. Bij hen had het juist bevremding gewekt, dat de Minister niet dan *ten gevolge* der vertoogen van de inspecteurs der verschillende wapens besloten had om in den winter het volgende jaar de miliciens gedurende een geheel jaar onder de wapenen te houden. Men meende, dat van den reeds zoo geringen eersten oefeningstijd niets mocht worden afgenomen, en men had dan ook het met verlof zenden van een gedeelte der militie steeds met leedwezen gezien.

In verband met de mededeeling van de toeneming van het aantal vrijwilligers, vroeg men, of deze ook niet ten deele aan mindere welvaart in het land zou moeten worden toegeschreven.

IX. Bij herhaling werd er ook thans weder op aangedrongen, dat den minderen militairen zou verboden worden buiten dienst de wapenen te dragen. De gevolgen die uit het ontbreken van dit verbod maar al te vaak voortvloeien, zijn te algemeen bekend, dan dat het nog noodig zou zijn, daarop de aandacht te vestigen. Sommige leden waren van oordeel, dat de inwilliging van dezen wensch er veel toe zou bijdragen, om het leger meer populair bij de natie te doen worden. De bedenking, dat de soldaat op het dragen zijner wapenen bijzonder gesteld is, werd beantwoord met een verwijzing naar het voorbeeld van Engeland en met de opmerking, dat de bij het uitvaardigen van een dergelijk verbod te verwachten ontevredenheid dan toch van voorbijgaanden aard zou wezen, en langzamerhand, naarmate de militairen het gemis van dat voorrecht niet meer zouden kennen, vanzelf zal verdwijnen.

Het bij het leger volgens sommigen nog in hooge mate bestaand misbruik

van sterken drank kwam eveneens ter sprake. Meerdere bezigheid scheen hun het krachtigst middel tot bestrijding van deze verderfelijke gewoonte toe. Hierop werd geantwoord, dat het den militairen aan bezigheid niet ontbreekt, en dat het misbruik geenszins in zoo buitengewoon hooge mate, als eenigen meenen, zich voordoet, maar zich beperkt tot enkele individuen, die de oogen tot zich trekken en zoo doende het leger in een kwaden roep brengen. Hoe het zij, algemeen bracht men hulde aan de zoowel door het Rijk als door particulieren gebezigde middelen om den soldaat van het bezoeken van de herberg terug te houden, als daar zijn de instelling van een *Militair Tehuis*, de *Militaire Jongelingsvereeniging*, zooals die in vele plaatsen bestaan, en de doelmatig ingerichte cantines bij vele kazernen.

Het gedurig wegzenden van militairen met een briefje van ontslag, had een onaangename indruk teweeg gebracht. De gevolgen voor de weggezonden zelf zijn onbeduidend, zoolang hunne namen niet openbaar bekend gemaakt worden, en men vroeg dan ook, waarom dit laatste niet geschiedt. Vele leden zouden dezen maatregel in vele gevallen gaarne zien vervangen door het opzenden van dergelijke slechte sujetten naar het depot van discipline, en dit te meer, omdat het wegzenden met een briefje van ontslag door menigeen als een middel wordt aangegrepen om aan de dienstverbintenis te ontkomen.

ARTIKEL 1.

Iste AFDEELING.

De opmerking werd gemaakt, dat de lokalen van het Departement van Oorlog voorheen aan alle behoeften voldeden, zelfs toen de inspecteurs der wapens en diensten daar hunne bureaux gevestigd hadden. Deze toestand heeft opgehouden, want in de stad zijn huizen ten behoeve van bedoelde bureaux gehuurd. En daaronder had bovenal de aandacht getrokken het huis in het Voorhout, waarin het beheer van den geneeskundigen dienst sedert 1° Mei gevestigd is, omdat de huurprijs op dien stand ontegenzeggelijk veel hooger moet zijn dan voor een even, ja meer geschikt gebouw elders in de stad gevorderd zou worden. En dat de nabijheid van het Departement van Oorlog als een motief voor het betrekken van dit huis zou kunnen dienen, werd zeer betwijfeld, uithoofde de inspecteurs der infanterie, cavalerie en artillerie hunne bureaux in de Trompsstraat gevestigd hebben.

Art. 2. Niettegenstaande er reeds herhaaldelijk en laatstelijk ten vorigen jare op werd gewezen, dat het aantal officieren en ambtenaren, die aan het Departement werkzaam zijn, veel te groot moet worden geacht, ontmoet men dit jaar wederom uitbreiding van dat personeel, namelijk door de plaatsing van twee luitenants der infanterie en een luitenant-kwartiermeester meer. Ook vindt men in de toelichting geen verklaring van de traktementsverhooging van den referendaris bij de afdeling *personeel* met *f*300, en van den hoofdcommies bij de afdeling *Militie en Schutterij* met *f*100. Ten gevolge van deze nieuwe aanstellingen en verhoogingen bedraagt de som, voor dit artikel uitgetrokken, met inbegrip van het meerdere aan officiers-traktementen, dan ook *f*6200 meer dan ten vorigen jare.

Als een bewijs der onvolledigheid en onduidelijkheid der toelichting werd er nog op gewezen, dat bij een vergelijking van de kosten der IVde afdeling van dit artikel met die ten vorigen jare blijkt, dat toen daarvoor werd uitgetrokken *f*16,250, en thans *f*14,850, hetgeen een *vermindering* van *f*1400 oplevert, terwijl de toelichting veelmeer van verhooging spreekt.

IIde AFDEELING.

Art. 4. Het nut van het behouden der betrekking van bevelhebber in de militaire afdelingen werd, evenals ten vorigen jare, zeer in twijfel getrokken. De werkkring dezer opperofficieren is ten gevolge der laatstelijk voor hen gegeven instructie zeer beperkt. En tot staving van het gevoelen, dat zij geheel

gemist kunnen worden, werd er op gewezen, dat het bevelhebberschap te Utrecht meer dan een half jaar onbezet was gebleven.

Sommigen vonden er een onbillijkheid in, dat zij, die een speciale betrekking in 's Gravenhage bekleeden, geen residentietoelagen ontvingen; naar hunne meening streed dit met het begrip dier toelage.

Waarom, zoo werd gevraagd, worden de adjudanten der bevelhebbers niet bij den grooten staf gevoerd, evenals dit met den kapitein, toegevoegd aan den inspecteur van het militair onderwijs, het geval is?

Men achtte het wenschelijk, dat de schadeloosstelling voor verhuiskosten voor officieren bij verplaatsing, naar een ruimeren maatstaf werd berekend. Men kan haar thans eigenlijk niet met dien naam bestempelen; zij is geen eigenlijke schadeloosstelling. Om die bewering met een paar voorbeelden te staven, wees men er op dat een eerste luitenant, van Arnhem naar Amersfoort verhuizende, slechts f 41, en van Arnhem naar 's Gravenhage, slechts f 52 als schadeloosstelling ontving.

In dit art., evenals in de artt. 8, 9, 10, 11 en 19, komt de residentietoelage voor de generaals op deze begrooting wederom voor. Men achtte deze, met het oog op de bezoldiging aan dien rang verbonden, onnoodig, en meende er zich terstond met ernst tegen te moeten verzetten, voor dat zij een vaste plaats op de begrooting had ingenomen. Is, zoo vroeg men verder, die toelage, waarop ten vorigen jare niet was gerekend, reeds ingevoerd? Zoo ja, dan oordeelde men dat daardoor aan de deferentie jegens de Kamer was te kort gedaan.

Waarom is bij dit artikel, wanneer aan de te 's Hage verblijvende generaals residentie-toelage wordt toegekend, geen toelage wegens verblijf te Amsterdam uitgetrokken voor den bevelhebber in de eerste militaire afdeling?

Eenige leden hadden gewenscht en vertrouwd, dat de Minister zou hebben gevolg gegeven aan de ten vorigen jare geuite wensch, om aan de hoofd- en subalterne officieren, te Amsterdam verblijf houdende, dezelfde toelage toe te kennen als wegens verblijf in de residentie wordt verleend. Zij drongen daarop thans bij vernieuwing aan, en wenschten den Minister te vragen of hij nog op deze begrooting daaraan zou kunnen te gemoet komen.

IIIde AFDEELING.

Bij deze afdeling kwam wederom de regeling van de traktementen der kapiteins ter sprake, en hoewel er, ook na hetgeen hieromtrent ten vorigen jare is in het midden gebracht, weinig kans op verbetering bestaat, meende men echter opnieuw de aandacht op het gebrekkige en onvoldoende dier regeling te moeten vestigen. Bij den bestaanden toestand toch kan het gebeuren, dat in den kapiteinsrang iemand van 27 jaar hetzelfde traktement verkrijgt als iemand van 50 jaar, hetgeen ook met het oog op het beginsel, dat bij de traktementsregeling bij den Minister heeft voorgezeten, niet anders dan afkeuring kan verdienen.

Art. 8. Het gering getal officieren, dat men bij het najaarsexamen wenscht aan te stellen, had bevreemding gewekt. Uit den bij deze begrooting gevoegden staat A toch blijkt, dat nevens 529 aanwezige luitenants bij de infanterie een incompleet van 118 bestaat. Met het oog daarop achtte men het niet wenschelijk slechts 25 plaatsen ter verkrijging van den rang van tweeden luitenant open te stellen (zie de kolom aanmerkingen sub a van dien staat), en drong er op aan om allen, die aan de eischen van het examen voldeden, te benoemen.

Men wenschte inlichtingen te ontvangen omtrent de omstandigheid, dat er bij het regiment grenadiers en jagers slechts één majoor aanwezig is, terwijl er bij de organisatie en ook in den toelichtenden staat twee zijn uitgetrokken.

A. Bij dit en andere artikelen staat als toelichting: *Het verschil ontstaat hoofdzakelijk enz.* Men wenschte te vernemen, waarin het verschil in alle opzichten gezocht moet worden.

Art. 10. Waaruit ontstaat de onregelmatigheid tusschen de toelagen der luite-

nant-kolonels regimentscommandanten der vesting- en der veldartillerie? De eersten ontvangen uit dien hoofde f 500, de andere f 300. (Verg. bladz. 20 en 21 der Memorie van Toelichting.)

D. Men meende te weten, dat de instructie-batterij nog niet in werking is. Bedriegt men zich daarin niet, dan wenschte men gaarne te vernemen waarom de organisatie te dezen opzichte onuitgevoerd bleef.

G. Men vroeg of eerste luitenants ad f 1200, zooals bij de cursus-compagnie te Delft vermeld staan (toelichtende staat, bladz. 38), niet f 1300 traktement genieten.

Art. 12. Enkele leden vroegen, of men voor de officieren der landmacht het voor eenigen tijd dienst doen bij het leger in Nederlandsch Indië niet meer zou kunnen bevorderen? Men meende dat dergelijke tijdelijke detachceering, alleszins aanmoediging verdient.

IVde AFDEELING.

Art. 13. Men wenschte de aandacht te vestigen op de berichten, die in den loop van dit jaar door verschillende dagbladen waren medegedeeld, omtrent de buitengewone zwakte der compagnieën in den zomertijd. Men vroeg daarom aan den Minister een opgave van de gemiddelde sterkte der compagnieën infanterie bij de exercitiën, vóór de opkomst der miliciens van de lichte 1881 en der miliciens welke voor herhalingsoefeningen onder de wapenen kwamen.

Omtrent de uitbreiding van het organiek aantal schrijvers werd ten opzichte van het gebrek aan deferentie jegens de Kamer, dezelfde opmerking gemaakt als bij art. 5 omtrent de residentie-toelage der generaals. Ook wat betreft deze regeling is de Kamer voor een *fait accompli* geplaatst.

Waarom wordt de soldij der meesters-geweermaker en zwaardveger uitgetrokken op f 0,42? Zij toch hebben immers recht op het korporaalstraktement, dat bij de korpsen infanterie f 0,45 bedraagt. Men meende er bij den Minister ernstig op te moeten aandringen, om aan de meesters-geweermaker en zwaardveger de soldij te geven, die aan hun graad, dien van onderofficier, is verbonden, ten einde het lot dier werklieden, zij het dan ook slechts in geringe mate, te verbeteren. Verreweg de meesten hunner toch genieten, alles te zamen genomen, een traktement van slechts f 720,45, waarvan dan nog moet worden afgetrokken de slijtage aan gereedschappen: dit nu mag, met het oog op de hooge eischen, welke hun ter verkrijging van die betrekking gesteld worden, en de zware verantwoordelijkheid, die op hen rust, geenszins een voldoende bezoldiging heeten. Wel is waar hebben enkelen hunner in de laatste jaren een werkgeld van p. m. f 600 genoten, doch dit is niet als van blijvenden aard te beschouwen. Vergelijkt men over het algemeen hunne materiele positie met die van andere ambtenaren, aan wie men vele lagere eischen stelt, dan springt een zeer groote wanverhouding al dadelijk in het oog. Ten einde dit met slechts een enkel voorbeeld aan te toonen, wees men er op dat een portier, ja zelfs een bediende bij 's Rijks Universiteit te Leiden, een salaris van f 700 geniet. Ook wenschte men aan den Minister te vragen, waarom aan de meesters-geweermaker niet, even als aan de overige onderofficieren, korporaals en manschappen van het leger, de verhooging van soldij werd toegekend na zes- en twaalfjarigen dienst, zij trekken toch ook mede te velde, kampeeren mede enz., en worden dus in één woord als militairen aangemerkt. Aan enkelen hunner is die verhooging, ingevolge Koninklijk besluit van 13 Februari 1859 (*Staatsblad* n°. 40), toegekend; bij Koninklijk besluit van 9 September 1869 (*Staatsblad* n°. 85) werd echter die bepaling o. a. ten aanzien van meesters-geweermaker en zwaardveger weder ingetrokken, met dien verstande evenwel, dat degenen, die in het genot der verhooging waren, haar ook behielden; de billijkheid bracht, naar men meende, mede, dat allen in dat voorrecht deelden.

Omtrent het onderwijs bij de korpsen werd erkend, dat de middelen om daarin een afdoende verbetering te brengen, moeilijk te vinden waren. Toch drong men op een zoo goed mogelijke regeling daarvan aan, en meende dat

men bij de keuze der onderwijzers met veel beleid te werk moest gaan. Het onderwijs in de gymnastiek meenden velen dat bijzondere aanmoediging verdiende.

De vraag werd gedaan, hoe het mogelijk is dat de post voor verschil in het getal onder de wapenen te roepen of te houden miliciens enz. (Memorie van Toelichting bladz. 23, sub 4°), wat betreft het ééne regiment grenadiers en jagers, zoo weinig kan verschillen van dien betreffende de acht regimenten infanterie. De eerste bedraagt f 13.804,11, de tweede f 2.1633,70.

Op bladz. 52 van den toelichtenden staat wordt gesproken van acht adjudanten-onderofficier. Moet dit niet, in verband met bladz. 48 van dien staat, tien zijn?

Met welke bedoeling geschiedt het onder de wapenen roepen van 135 miliciens der lichte van 1882 gedurende anderhalve maand (zie bladz. 56 van den toelichtenden staat)?

Art. 14. Men vroeg, of er bezwaren bestaan om het paardentuig bij de cavalerie op dezelfde wijze te beheeren als dit bij de artillerie geschiedt. Zou die laatste wijze van beheer niet goedkooper zijn?

Art. 15. B. Aan militie bij het korps rijdende artillerie wordt voor 1882 een som van f 13.882,02⁵ minder geraamd, dan voor 1881 was toegestaan (Memorie van Toelichting, bladz. 26). Hoe is dit, vroeg men, te rijmen met de omstandigheid, dat bedoeld korps de uiterste krachtsinspanning heeft moeten aanwenden, om bij gelegenheid der najaars-manoeuvres één batterij in het veld te brengen? Het ramen van een minder bedrag voor militie bij dat korps, moest, met het oog op die omstandigheid, bevreemding wekken.

C. Op bladz. 92 van den toelichtenden staat moet (vijfde regel v. o.) gelezen worden: 2 schrijvers, in plaats van 3 schrijvers.

E. De adjudant-onderofficier, vermeld bij het korps torpedisten, komt niet in de organisatie voor.

Art. 17. Enkele leden keurden het af, dat, blijkens art. 2 van dit ontwerp, het bedrag, uitgetrokken bij dit artikel, door overschrijving uit de *onvoorziene uitgaven* kan worden aangevuld.

Art. 18. Het had verwondering gewekt, dat men zich ten vorigen jare omtrent het cijfer der remonte-paarden zoozeer misrekend had, te meer omdat men toen een overcompleteet had, dat men heeft moeten reduceeren.

Bij de vorige begroeting werd in overweging gegeven, remonte-depots op te richten. Hoe denkt de Minister daarover? Sommige beschouwden dit als het beste middel om zich op den duur bruikbare militaire paarden voor het minste geld te verschaffen.

Door anderen werd opnieuw aangedrongen op het zooveel mogelijk aankopen van remonte-paarden in ons eigen land, en zulks te meer, omdat de proefnemingen met paarden van hongarsch en iersch ras niet zulke gunstige uitkomsten schijnen opgeleverd te hebben, als men zich daarvan voorstelde. In verband hiermede herhaalde men de vraag, hoe deze voldoen, en of ons klimaat geen nadeeligen invloed op hen uitoefent.

Bij de jongste cavalerie-manoeuvres had het zeer de aandacht getrokken dat de troepenpaarden der huzaren er zoo vermagerd uitzagen in vergelijking van die der officieren, niettegenstaande beide soorten hetzelfde ration fourage ontvangen. Kan de Minister ook mededeelen, waaraan dit is toe te schrijven. Ook vroeg men of het gerucht waarheid bevat, dat bij die manoeuvres geklaagd zou zijn over het drukken der paarden.

Vde AFDEELING.

De instelling der reserve-officieren van gezondheid werd door sommige leden in afkeurenden zin besproken. Men merkte op dat echter op die instelling thans niet terug te komen was, aangezien de Kamer zelve daaraan bij de wet hare goedkeuring had geschonken. Wel wenschte men van den Minister te vernemen, of hij de reserve-officieren, zestig in getal, waarvoor hij traktementen aanvraagt,

in den loop van het jaar werkelijk denkt te vinden. Ook gaf men in overweging om, door de wijze van het aangaan der verbintenis, reeds in vredestijd van hen partij te trekken, door hen alsdan dienst te laten doen, wanneer zij toevallig in een garnizoensplaats wonen.

In één afdeling herinnerde men, wat door den Minister eens bij de beaardslagingen op den 8sten en 9den Juli 1880 gezegd, dat deze reserve-officieren allen hetzelfde traktement zouden genieten, en dat de gansche maatregel niet meer dan *f* 15.000 per jaar zou kosten. Thans blijkt echter dat er twee categoriën zijn, waarvan de eene *f* 300 en de andere *f* 400 traktement geniet, terwijl de geraamde uitgaaf nu reeds *f* 19.500 bedraagt.

De vergunning tot het uitoefenen der burgerpractijk door de officieren van gezondheid werd, op de bekende gronden, ook thans door verscheidene leden afgekeurd.

Kan de Minister, zoo werd verder gevraagd, met de tot dusver getroffen maatregelen voldoende in de aanvulling van het korps officieren van den geneeskundigen dienst voorzien? Hoeveel studenten bevinden zich op het oogenblik aan de verschillende universiteiten, met bestemming om officier van gezondheid te worden, en hoeveel van hen zijn er onder de verschillende soorten van voorwaarden aangenomen?

In een afdeling werd door enkelen gevraagd, of de militairen niet konden ontheven worden van de verplichting, zich op geregelde tijden aan een geneeskundig onderzoek te onderwerpen? Zij meenden, dat een dergelijk onderzoek, vooral wanneer het, zooals dikwijls plaats heeft, op hoogst aanstootelijke wijze geschiedt, een demoraliseerenden invloed op den soldaat moet uitoefenen, en wenschten daarom te vernemen, of het als onvermijdelijk moest beschouwd worden. De meerderheid beantwoordde dit laatste bevestigend, al gaf men toe, dat een dergelijk onderzoek op een hoogst kiesche wijze behoort plaats te hebben, en de grenzen der noodzakelijkheid niet moet te buiten gaan.

Door eerstbedoelde leden werd verder ernstig protest aangeteekend tegen het verplicht vaccineeren en revaccineeren, ook dan, wanneer, zooals in het loopende jaar, geen sprake is van pokken-epidemie. Althans tegenover de miliciens, die niet vrijwillig in dienst treden en bovendien worden aangenomen zonder dat er gevraagd word of zij al dan niet gevaccineerd en gerevaccineerd zijn, achtten zij dien maatregel allerminst gerechtvaardigd. Is er, zoo vroegen zij, eenige ministerieele beschikking of Koninklijk besluit bekend, welke het recht verleent op dusdanige wijze te handelen?

Ook dit bezwaar werd evenwel door de meeste leden niet gedeeld, welke in het verplichte vaccineeren en revaccineeren van personen, die vaak in groote massa's binnen beperkte ruimten zijn saamgedrongen, een hoogst nuttigen voorbehoedsmaatregel zagen.

Art. 19. In dit artikel staan vermeld *zeven* dirigerende officieren van gezondheid der 2de klasse (luitenant-kolonels) en *acht* idem der 3de klasse (majoor), terwijl bij de reorganisatie respectievelijk *zes* en *negen* waren aangenomen. Men vroeg of die regeling niet voldeed, of waaraan anders dat verschil moet worden toegeschreven?

Bij de vorige begrooting werd de dirigerende apotheker met den rang van majoor voor een bezoldiging van *f* 3000 uitgetrokken, thans met dien van luitenant-kolonel en een traktement van *f* 3400, terwijl toelichting ontbreekt. Ook merkte men op, dat hier wordt vermeld een aantal van 30 apothekersbedienden ad *f* 900, terwijl er bij de vorige begrooting 10 ad *f* 1000 voorkwamen, en ook bij de organisatie hunne traktementen anders bepaald zijn.

Vide AFDEELING.

Art. 23. Uit de Memorie van Toelichting op dit artikel blijkt, dat in afwijking van vroeger, is benoemd een vaste leeraar, bestemd tot het geven van onderrecht bij den intendance-cursus, tevens belast met het onderwijs in de natuur- en

scheikunde aan de leerlingen van de 2de afdeeling der Krijgsschool. Tot nog toe was met dat onderricht belast de leeraar in de natuur- en scheikunde aan het gymnasium, hetgeen de voorkeur scheen te verdienen, aangezien toch bij die regeling de gemeente toestond bij het onderwijs gebruik te maken van het laboratorium en het physisch kabinet. Die vergunning zal nu wellicht in de toekomst niet verleend worden, hetgeen tot groote kosten aanleiding kan geven.

Art. 24. De aandacht werd gevestigd op eenige ongeregelheden, welke, naar men vernomen had, bij den kerkgang der cadetten van de Koninklijke Militaire Academie hadden plaats gehad. Men vroeg of geen maatregelen konden genomen worden, om een herhaling daarvan in de toekomst zooveel mogelijk te voorkomen.

In het onlangs aan de Kamer toegezonden verslag der commissie van inspectie van de Koninklijke Militaire Academie vindt men vermeld, dat de vlijt en de vorderingen der cadetten zeer voldoende waren. Hiermede schijnt in strijd het percentsgewijze buitengewoon groot aantal van hen, die bij de examens niet voldeden. Immers, te oordeelen naar een in sommige dagbladen voorkomende en blijkbaar van goed ingelichte zijde afkomstige opgave, zouden bij de jongste overgangsexamens van het eerste studiejaar 31 percent, van het tweede 16 percent en van het derde 13 percent niet aan de eischen van het examen hebben voldaan, waaronder slechts betrekkelijk weinigen, die wegens ziekten achterlijk waren geraakt.

Ook met het oog op de hooge eischen van het examen, dat moet worden afgelegd om tot de lessen der Academie te worden toegelaten, werden deze resultaten niet zeer verblijdend genoemd, en gevraagd, waarin de oorzaken van dien ziekelijken toestand moeten gezocht worden.

Zou het geen aanbeveling verdienen om bij de aanstelling van officieren-instructeurs, vooral in niet-militaire vakken, meer waarborgen te eischen dan tot nog toe gevraagd werden?

Ook was de aandacht gevallen op het zoo dikwijls verlaten van de Militaire Academie door burgerleeraren. Zou ook de reden hiervan kunnen worden opgegeven?

Art. 25. Men meende te weten, dat reeds verscheidene leerlingen der pupillenschool als korporaal in het leger dienst doen. Gaarne zou men daaromtrent inlichtingen ontvangen, evenzeer als aangaande het geheele getal pupillen dat reeds bij het leger heeft dienst genomen, en de verhouding tusschen het aantal pupillen die na het verlaten der school in het leger zijn getreden of hunne bestemming in de burgermaatschappij hebben gezocht.

Ook vroeg men, of men die leerlingen geen geschikter uniform zou kunnen doen dragen. De tegenwoordige toch maakt een zeer onbehagelijken indruk.

VIIde AFDEELING.

Men wenschte er bij den Minister op aan te dringen, om voortaan ook aan de beambten van 's Rijks artillerie-inrichtingen de medaille voor 12-, 24- en 36jarigen ijverigen en trouwen dienst uit te reiken, evenals zulks aan de mindere geëmployeerden, werklieden en bedienden geschiedt ingevolge Koninklijk besluit van den 14den Februari 1877 (*Staatsbl.* n°. 48); aangezien zeer velen dier beambten doorgaans ook handenarbeid verrichten, bestonden er, naar men vermeende, geen termen om ook hun dat onderscheidingsteeken niet toe te kennen, hetgeen bovendien bij 's Rijks marine-etablissemten wél het geval is.

Nog werd aangedrongen op een doelmatige verdeeling van den arbeid bij de verschillende artillerie-inrichtingen, in dier voege dat voorkomen werd het afhandelen van werklieden op voor hen zeer ongeschikte tijdstippen, hetgeen meermalen was voorgekomen.

Art. 26. Het administratief personeel bij de magazijnen enz. te Delft bestaat uit niet minder dan vier magazijnmeesters der artillerie, twaalf conducteurs, vier boekhouders, negen schrijvers enz. Kan, zoo vroeg men, in dit personeel zonder nadeel voor den dienst geen vermindering gebracht worden?

Ten slotte werd de de vraag gedaan, waarom de werklieden-compagnie nog niet is opgericht.

Art. 27. Welke is de reden, dat de bezoldiging van den bij dit artikel vermelden machinist 2de klasse f 800 bedraagt, terwijl een dergelijk werkman bij het korps torpedisten een traktement van f 950 geniet?

Art. 29. Men zou in overweging wenschen te geven de organisatie in dier voege te wijzigen, dat omtrent den directeur van 's Rijks gieterij van bronzen geschut werd vermeld dat deze een hoofdofficier is, zonder den rang aan te wijzen. Bij de tegenwoordige formatie toch kan van de ondervinding van den titularis bij rangsverhooving geen partij worden getrokken, zooals zich onlangs het geval heeft voorgedaan.

Art. 32. Men wenschte te vernemen, of de werkzaamheden der artillerie-schiet-school wel op voldoende wijze kunnen geschieden gelijktijdig met de te Oldebroek plaats hebbende practische oefeningen van de andere onderdeelen van het wapen.

VIIIste AFDEELING.

Art. 37 b. Hoe komt het dat thans weder gelden moeten worden aangevraagd ten behoeve der kazerne op de Gasthuisvelden te Breda, die slechts weinige jaren geleden geheel verbouwd is?

Art. 39 a. 's Gravenhage. Hiervoor wordt tot onderhoud uitgetrokken f 19.400. Waarom f 8000 meer dan verleden jaar, niettegenstaande in den laatsten tijd vrij aanzienlijke sommen voor dat onderdeel zijn besteed?

Art. 40 a. Met het oog op de zedelijkheid drongen enkele leden er op aan de Tolbrug-kazerne te 's Hertogenbosch, wier uitgang op een slecht befaamde buurt uitkomt, te ontruimen.

Dit werd door anderen echter onnoodig geacht, aangezien men zonder moeite over Rijksgrond een uitgang op het kanaal zou kunnen maken. Bovendien is in 's Hertogenbosch gelegenheid genoeg tot huisvesting van troepen, wanneer men er toe wilde overgaan het oude arsenaal en de daarbij staande gehouwen voor kazerne behoorlijk in te richten.

Art. 41. Als men de uitgaven voor huur van gebouwen enz. voor gehuwden en oefeningsterreinen vergelijkt met die van het vorig jaar, dan blijkt dat daarvoor een hooger bedrag van ongeveer f 40.000 wordt aangevraagd, hetgeen vooral wordt te weeg gebracht door uitgaven ten behoeve van gehuwden. Men meende tegen opdrijving in deze ernstig te moeten waarschuwen.

IXde AFDEELING.

De groote kosten van de centrale kleedingmagazijnen hadden wederom zeer de aandacht getrokken. Met het oog daarop werd gevraagd, of die inrichtingen aan hare bestemming geheel voldoen, of de noodige zuinigheid, vooral wat de confectie betreft, wel wordt in acht genomen en of de Minister er zeker van is, dat zij aan billijke eischen, bij een eventueele mobilisatie van het leger, kunnen beantwoorden.

Er werd tevens op aangedrongen, om van den Minister te vernemen of het waar is, dat het laken — volgens de door het Ministerie van Oorlog gegeven voorschriften vervaardigd — in het gebruik zoodanig is tegengevallen, dat de Regeering thans een andere wijze van fabriceren doet beproeven. Men stelde te meer prijs op des Ministers inlichtingen in deze, omdat sommige leden meenden te weten, dat voor den thans aanwezigen voorraad een zeer aanzienlijke som meer besteed is, dan zulks het geval zou zijn geweest, indien de nu beproefde middelen vroeger aangewend waren.

De aandacht werd gevestigd op de zonderlinge wijze, waarop de aanbesteding van schoenen en laarzen voor het leger plaats heeft. Men verwees naar het verslag der kamer van koophandel en fabrieken te Waalwijk over 1880, waarin

wordt betoogd dat het ook in 's Rijks belang is, dat er voortdurend schoeisel worde aangemaakt, en dat niet, zooals thans het geval is, gedurende een groot deel van het jaar in geen enkele fabriek van ons land militair schoeisel wordt vervaardigd. Hiervan is het gevolg dat de werklieden in dat vak hunne geoefendheid verliezen, en bij een volgende levering of aanbesteding de fabriekanten weder met ongeoeffend volk moeten aanvangen. Het werd verkeerdt geacht dat niet zoodanige conditiën gesteld werden, dat de Regeering over eenige goede fabrieken voor oorlogstijd zoude kunnen beschikken. De overbrenging der keuring naar één centrale plaats werd overigens door sommigen goedgekeurd.

Ook nu werd de vraag gedaan, of de keurmeesters blijken geven van voldoende op de hoogte van hun vak te zijn.

Art. 50. Naar aanleiding der voorgenomen wijziging van het cavalerie-zadel, vroeg men of het voornemen bestaat dit zoodanig in te richten, dat het tevens kan dienen tot bevestiging van de sabel?

Art. 51. Men drong er op aan de topographische kaart op de schaal van $\frac{1}{25000}$ meer algemeen verkrijgbaar te stellen. Deze kaart is eene der beste die wij bezitten, terwijl zij onder anderen aan de civiele ingenieurs belangrijke diensten zou kunnen bewijzen.

Bij deze gelegenheid meende men een woord van lof aan de Topographische inrichting, die laatstelijk weder bij gelegenheid der geographische tentoonstelling te Venetie een onderscheiding van den eersten rang verkreeg, niet te mogen onthouden.

XIIde AFDEELING.

Art. 63. Daar het weduwen- en weezenfonds der officieren geen Staats- maar een particuliere instelling is, en, naar men vermeende, in geen hulpbehoevenden toestand verkeert, oordeelde men het regelmatig dat het defroyement van den amanuensis voortaan uit dat fonds werd betaald.

Gaarne zou men vernemen of er bezwaren tegen bestaan om het ten vorigen jaar gemaakte Verslag der Commissie tot herziening van de statuten van dat fonds openbaar te maken.

Art. 65. Gaarne zou men wenschen te vernemen aan wie en waarvoor de hier vermelde gratificatiën worden uitgekeerd, en hoe het kwam dat het daarvoor uitgetrokken bedrag steeds in zijn geheel wordt besteed.

XIIIde AFDEELING.

In verschillende afdelingen werd ter sprake gebracht de zeer onlangs plaats gehad hebbende pensionneering van opper- en hoofdofficieren. Zonder in persoonsaanwijzingen noch in de daaromtrent loopende geruchten te willen treden, zou er toch zeer veel prijs op gesteld worden aangaande de hoofdbewegreden dezer handelingen ingelicht te worden, uit hoofde zulks van het grootste belang is ter bestendinging van het vertrouwen in des Ministers beleid. Opnieuw drong men er met den meesten ernst op aan, dat de Regeering zich bij het toekennen van pensioenen steeds binnen de grenzen der strikte noodzakelijkheid zou houden. Het had toch veler aandacht getrokken, dat er zich hier te lande zoovele gepensioneerde opper- hoofd-, en andere officieren bevonden, die, naar hun leeftijd en uiterlijk voorkomen te oordeelen, nog zeer valide te noemen zijn en dus den lande nog gedurende een reeks van jaren goede diensten hadden kunnen bewijzen, en waarvan sommigen geheel tegen hun verlangen gepensionneerd zijn. Waarom, vroeg men onder anderen was laatstelijk de jongste van de generaals der artillerie gepensionneerd?

In verband hiermede werd de onvermijdelijke noodzakelijkheid der herziening en wijziging van het keuringsreglement betoogd. Ten bewijze daarvan voerde men aan, dat het herhaaldelijk, zelfs nog dezer dagen, was voorgekomen, dat officieren, aan wie een voor hen wellicht minder aangename of voordeelige werkkring was opgedragen, juist op datzelfde oogenblik, bij gebrek aan dienst-

of leeftijd, gebruik hadden gemaakt van een bepaling van dat reglement, waardoor zij aanspraak konden maken op een pensioen voor in en door den dienst ontstane lichaamsgebreken (punt *b* van art. 26 der wet van 28 Augustus 1851 *Staatsblad* n°. 127), terwijl zij tot daags vóór het ontvangen van het bericht tot deze verplaatsing geen blijken hadden gegeven dat die gebreken hen in het uitoefenen van hun dienst belemmerden. Bij sommige aanvragen tot op non-activiteitsstelling had, meende men, hetzelfde plaats gegrepen.

Art. 74. Met leedwezen wees men er op dat de hier vermelde pensioenen voor de in het artikel genoemde lieden voortaan niet meer worden verleend, terwijl zich juist in de burgermaatschappij een streven openbaart om hen op zekeren leeftijd voor gebrek te vrijwaren. Men wensde dat, ten gevolge van deze toestanden, de goede werklieden de Rijksinstellingen zouden verlaten om de particuliere fabrieken te bevolken.

XIVde AFDEELING.

Art. 79. Op bladz. 191 van den toelichtenden staat vindt men: »Aan A. R. HOETINK te Zutfen, wegens geleden schade door het niet plaats hebben der manoeuvres in 1880 f 6000". Gaarne zou men nadere inlichtingen omtrent dezen en den onmiddellijk daarop volgende post ontvangen.

XVde AFDEELING.

Art. 83. In de Memorie van Toelichting wordt betrekkelijk dit artikel door den Minister gezegd, dat het voornemen bestaat om in het jaar 1882, ter vervanging van de aan te maken kanonnen van 12 cM. K. A. en van 8 cM. A., ongeveer 60 kanonnen van 10½ cM. te doen aanmaken. Men wenschte enige nadere inlichtingen te ontvangen, wat betreft het gewicht dier vuurmonden en hunne affuiten, en het doel, waartoe men ze wenscht te bezigen. Moeten zij, evenals tot dusverre de kanonnen van 12 cM. K.A. en van 8 cM. A., dienst doen als remisesgeschut, en wordt hier bedoeld het lange kanon van 10½ cM. A., in het laatst van het vorig jaar door den heer KRUPP met gunstige resultaten beproefd, dan achtte men een aanschaffing dezer vuurmonden minder wenschelijk. Beweegbaarheid toch is een der hoofdvereischten van het remisesgeschut, en op die eigenschap zouden de laatstbedoelde vuurmonden zeker geen aanspraak kunnen maken, dewijl hun gewicht 1175 KG. en dat der affuiten 1060 KG. bedraagt, dus te zamen 2235 KG., dat is nog 378 KG. zwaarder dan de 12 cM. K.A. Uit de Memorie van Toelichting zou men mogen afleiden, dat de Minister aan dien eisch der beweegbaarheid wil tegemoetkomen, door aan die vuurmonden met hunne affuiten een afzonderlijke inrichting te geven; mocht dit het geval zijn, dan wenschte men te vragen of kanonnen van het kaliber van 12 cM. niet even goed tot genoemd doel zouden zijn in te richten; men behoefde dan het aantal soorten van vuurmonden en munitie weder niet met één te vermeerderen.

De wenschelijkheid werd verder betwijfeld eener geschutsoort, die alleen in staat is den aanval te weren van het zwaarste veldgeschut, dat toch hoofdzakelijk in de eerste periode van den aanval op een sterkte zal gebruikt worden. Men zou de voorkeur geven aan een soort, die ook in latere perioden met vrucht dienst kan blijven doen. Men vroeg verder of de Minister wel afdoende gronden heeft om de stalen kanonnen van 12 cM. niet verder aan te schaffen, en in stede daarvan hardbronzen geschut te laten vervaardigen. Beter achtte men het de korte kanonnen en mortieren in hardbrons te doen vervaardigen, de lange kanonnen bij KRUPP te bestellen.

Ook richtte men tot den Minister de vraag, of hij van de aanschaffing van de ten vorigen jare door hem gewenschte mortieren van 21 cM. staal heeft afgezien, en of ter hunner vervanging moeten dienen de hardbronzen mortieren van 15 cM. en 10½ cM., waarvan de Minister er thans een tweetal wenscht te doen beproeven? Zoo ja, welke redenen hebben dan daartoe geleid?

C. Dienst der genie. Men wenschte des Ministers aandacht te vestigen op

het stelsel TOLLET voor den bouw van kazernen en hospitalen. Hetgeen dienangaande voorkomt in een rapport van den oud-officier van gezondheid RUYSCU, opgenomen in de *Verlagen, Rapporten en Memoriën omtrent militaire onderwerpen*, (zie aldaar IIde deel, bladz. 198 en volg.), is wel geschikt om de meening te doen ontstaan dat dit stelsel het meest gezonde, zuivere en goedkoope is, dat tot huisvesting van gezonde en zieke militairen te kiezen is, en men zou dan ook gaarne vernemen of er afdoende bezwaren tegen zijn toepassing hier te lande bestaan. Ook voor den bouw van stallen meende men de aandacht des Ministers op dat stelsel te moeten vestigen.

Art. 87a. De som van *f* 4800 voor het bouwen eener wachterswoning bij het fort de Klop, scheen hoog, vooral met het oog op de omstandigheid dat men geen terrein behoeft aan te koopen.

Art. 89a. Men drong er op aan in de legerplaats bij Oldebroek liever permanente gebouwtjes op te richten, dan tijdelijke, zooals er nu zijn. Ten gevolge van den laatsten storm toch zijn eenige dezer omgeworpen. Den post voor het verbeteren van bliksemafleiders op het hospitaal te Milligen, ad *f* 2000, achtten sommigen zeer hoog; zou men die verbetering niet even afdoende voor veel geringer prijs kunnen doen aanbrengen?

Inlichtingen werden gevraagd omtrent den post van *f* 2200, voor het bouwen van een loods enz. op het Kalfsveld te Amersfoort, aangezien men meent te weten dat men thans bezig is met het bouwen van villa's op dat veld.

b. Voor het bouwen eener kazerne te Amersfoort wordt als tweede termijn aangevraagd *f* 160.000. De eerste termijn, ad *f* 180.000, is toegestaan, zonder dat evenwel van den bouw iets blijkt. Men vroeg, welke daarvan de reden is.

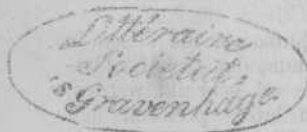
De laatste post van dit artikel is ten vorigen jare afgestemd, en verschijnt nu weder op de begrooting. Men keurde dit, onder verwijzing naar het daaronder omtrent bij de algemeene beschouwingen aangevoerde, af.

Art. 92b. Ook de posten van *f* 60.000 en *f* 240.000 voor het bouwen eener cavaleriekazerne, stallen enz. te Haarlem, werden uit de vorige begrooting gelicht en desniettemin weder in deze opgenomen.

De aangevraagde som van *f* 28.000 voor den aankoop van grond te 's Gravenhage enz., oordeelde men zeer hoog. Waarom, vroeg men, wenscht men aan te koopen grond zoozeer in de nabijheid der Alexanderkazerne, waar de terreinen thans voor bouwgrond zeer gewild en dus hoog in prijs zijn? Zijn er geen andere gronden, even uitgebreid maar op een minder gewilde plaats, te verkrijgen? En hoeveel meent de Minister dat de geheele kosten van aanbouw zullen bedragen?

Vastgesteld den 11den November 1881.

VAN DER SCHRIECK.
VAN WASSENAER VAN CATWIJCK.
SERET.
WICHERS.
KOOL.

NOTA.

Gebruik makende van de bevoegdheid verleend bij art. 27 van het Reglement van Orde voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, wenscht de ondergeteekende een korte nota in te leveren betrekking hebbende op de XVde afdeeling van dit hoofdstuk, Wapen der Maréchaussée, en wel in het bijzonder om te bestrijden de voorgestelde uitbreiding van dat korps.

Hij stelt er echter prijs op reeds dadelijk te verklaren, dat hij tegen die uitbreiding opkomt, *niet* omdat hij versterking der kracht onnoodig acht, die der

justitie behulpzaam is in het bevorderen der openbare veiligheid, en evenmin omdat hij de diensten miskent, die de maréchaussée op dat gebied aan den Staat bewijst, maar alléén omdat de uitbreiding der maréchaussée op den tegenwoordigen voet naar zijn bescheiden meening een te kostbare verbetering is en de versterking der politiemacht even goed als op die wijze, doch voor betrekkelijk minder kosten door uitbreiding en verbeterde organisatie der Rijksveldwacht is te verkrijgen.

Terwijl hij zich alzoo hoofdzakelijk zal bepalen tot de financieele zijde der zaak, wil hij daarom niet geacht worden in te stemmen met de beschouwingen van den heer Minister van Oorlog over de waarde van de maréchaussée voor den dienst der justitie. Dit is een punt, dat dient te worden gedebatteerd met het hoofd van het Departement van Justitie, en daar deze in de begrooting van zijn Departement over de voorgestelde wijziging een diep stilzwijgen bewaart, (een stilzwijgen dat voorzeker niet tot aanprijzing van den maatregel strekt), geloof ik ondergeteekende dit punt ter zijde te kunnen laten.

Erkennende dat de maréchaussée in het zuiden des lands nuttig werkt, wil hij haar evenwel niet stellen boven de Rijksveldwacht, die in de noordelijke provinciën uitnemende diensten bewijst, en die voorzeker nog veel krachtiger zoude kunnen optreden indien zij zich onverdeeld aan hare taak kon wijden en tevens zich verheugen in de leiding, die de maréchaussée bij hare officieren vindt.

De maréchaussée wordt bij de begrooting gesplitst in twee afdelingen; *a.* officieren, *b.* onderofficieren en manschappen.

Met het oog op den dienst aan de justitie te bewijzen ware de onderscheiding beter van *a.* officieren en onderofficieren en *b.* manschappen.

Bij art. 11 Wetboek van Strafvordering toch zijn alléén de officieren en onderofficieren belast met en alzoo bevoegd tot het opsporen der misdrijven

De manschappen hebben die bevoegdheid niet en kunnen dus slechts beschouwd worden als gewapende burgers in dienst der justitie.

Een practisch gevolg hiervan is, dat de manschappen der maréchaussée (en hun getal is in de organisatie verreweg het talrijkst) nimmer alléén van het bestaan van eenige omstandigheid, die tot een misdrijf betrekking heeft, bij proces-verbaal kunnen doen blijken en dat zij slechts met twee te zamen voor den rechter verschijnende eenig gewicht voor het juridisch bewijs kunnen in de schaal leggen.

Een veldwachter, die ziet bedelen, stelen, gestolen goederen ontdekt, of welk misdrijf ook waarneemt, kan de waarheid dezer bevinding bij proces-verbaal voor den rechter staven, evenals de officieren en onderofficieren der maréchaussée; doch de manschappen kunnen dit niet. Houdt men dit in het oog, dan is de versterking, die de justitie door den hier besproken maatregel verkrijgt, niet van veel gewicht.

De ondergeteekende zal thans de uitbreidingsvoorstellen van den heer Minister van Oorlog nagaan.

Er zouden meer komen: 1 kolonel, of luitenant-kolonel, uitmakende met 1 kapitein en 1 schrijver *den staf* en genietende traktement *f* 4.500; residentie-toelage *f* 300; schadeloosstelling voor uniformverandering *memorie*; aanschaffing van dienstpaarden *memorie*; fourage voor twee paarden *f* 562,10. Totaal *f* 5.362,10.

1 majoor, of kapitein van den staf, belast met de instructie-brigade in den Haag, genietende traktement *f* 2.800; residentie-toelage *f* 200; fourage voor 2 paarden *f* 562,10. Totaal *f* 3.562,10.

Schadeloosstelling voor uniformverandering en aanschaffing van dienstpaarden *memorie*; schrijver van den staf *f* 400,40; 1 majoor, traktement *f* 3.200; fourage voor 2 paarden *f* 562,10 Totaal *f* 3.762,10.

Schadeloosstelling uniformverandering en aanschaffing dienstpaarden *memorie*; drie 1ste luitenants ieder traktement *f* 1.600; fourage voor 2 paarden *f* 562,10; te zamen *f* 2.162,10; maakt voor drie *f* 6.486,30,

Schadeloosstelling voor uniformverandering en aanschaffing van dienstpaaarden hiervoren *pro memorie* vermeld in één post voor alle officieren f 825; kosten van den staf en officieren f 20.398.

Onderofficieren, hiervan wordt een vermeerdering voorgesteld van 30 man; manschappen, hiervan wordt een vermeerdering voorgesteld van 92 man. De kosten van deze vermeerdering zijn uit de overgelegde becijferingen niet wel te splitsen. Zij bedragen te zamen f 86.242. Rekent men approximatief hiervan $\frac{1}{3}$ voor de onderofficieren, dan verkrijgt men een bedrag van f 28.747. Terwijl voor kosten der gewone manschappen overblijft f 57.495. Te zamen f 106.640.

Van dit vermeerderd personeel zouden in den Haag steeds zijn bij de instructie-brigade: officieren 2, onderofficieren 4, manschappen 22, te zamen 28, zoodat van de 127 man slechts 99 zouden komen ten bate van de politie en justitie langs de grenzen.

Daar volgens het Wetboek van Strafvordering alleen de officieren en onderofficieren belast zijn met en dus bevoegd tot het opsporen van misdrijven en de officieren uit den aard der zaak zich met het practische deel van dat werk niet kunnen bezig houden, maar zich vooral aan het toezicht zullen wijden, is een versterking van het korps met 30 onderofficieren tegenover een uitgave van ruim een ton gouds van geringe beteekenis.

Om dit beter te doen uitkomen wenscht de ondergeteekende te wijzen op de kosten der Rijksveldwacht. Zonder eenigszins aan de waarde van de maréchaussée te willen te kort doen, acht hij dat dit korps, als het goed samengesteld onder verstandige leiding werkzaam is, volkomen aan de behoefte der justitie voldoet, en de vergelijking met de maréchaussée wel kan doorstaan.

Volgens de begrooting van het Departement van Justitie kost ieder rijksveldwachter met inbegrip van alle kosten van kleeding, wapening enz. nog niet f 650. Nu wil hij gaarne toegeven dat dit korps te gering wordt bezoldigd; doch wanneer hier per hoofd f 100 wordt bijgevoegd, dan zal de bezoldiging niet meer zooveel te wenschen overlaten, en nog circa f 100 zijn beneden het geld, dat ieder maréchaussée aan den lande kost.

De ondergeteekende heeft in de begrooting geen cijfers kunnen vinden, die hem kunnen doen begrooten de kosten jaarlijks benoodigd voor de gebouwen dienende voor kazernes en stallingen. Rekent men deze uitgaven nog bij de hiervoren vermelde, dan lijdt het zijns inziens geen twijfel, of de voorgestelde uitbreiding van het korps maréchaussée is meer ten nadeele van de financiële belangen des Rijks, dan ten voordeele der justitie.

Over de mindere geschiktheid van de residentie voor de instructie-brigade en de wenschelijkheid, om deze en den staf niet van het korps te isoleeren, zal hij het stilzwijgen bewaren. De reden die tot zoodanige keuze heeft geleid, blijft hem duister.

Mr. J. W. J. DE VOS VAN STEENWIJK.

's Hage, 14 October 1811.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

Naar aanleiding van de opmerkingen en beschouwingen, die, blijkens het Voorloopig Verslag, bij het afdeelingsonderzoek, omtrent het wetsontwerp tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1882, werden gemaakt, heeft de ondergeteekende de eer het navolgende mede te deelen.

Toelichting der begrooting.

De ondergeteekende heeft den wensch der Kamer, hem ten vorige jare kenbaar gemaakt, om in den toelichtenden staat in de kolommen voor hetgeen de beide vorige jaren is toegestaan of uitgegeven, méér cijfers in te vullen, geenszins over het hoofd gezien. Bepaaldelijk bij de IIde, IIIde en IVde afdeelingen der begrooting, zijn dan ook thans de bedoelde kolommen, aan het slot van elk artikel, korps of dienstvak, behoorlijk ingevuld. Een vergelijking van de bladzijden 8 tot 116 van den toelichtenden staat voor 1882, met de bladzijden 8 tot 97 van dien voor 1881, kan doen zien, dat eerstbedoelde te dien aanzien veel meer gegevens bevat.

Gaarne echter wil hij trachten te voldoen aan het verlangen, om daarbij nog verder te gaan; doch hij meent ten deze de aandacht te mogen vestigen op de bezwaren, die, ook blijkens het hierna bij art. 8a (2de zinsnede), gestelde, aan de uitvoering van dat verlangen verbonden zouden zijn.

I. De door zeer vele leden gemaakte opmerking dat door den ondergeteekende in strijd met vroegere verzekeringen, *thans* zou worden erkend, dat er een nauw verband bestaat tusschen de nieuwe legerorganisatie en de ingediende wetsvoorstellen tot regeling der militie en der schutterijen, werd door hem met de meeste verwondering vernomen. Het is hem onverklaarbaar, hoe, bij de lezing van § 1 der Memorie van Toelichting betreffende de begrooting, een dergelijke gelvgtrekking kan worden gemaakt.

Immers, hetgeen aldaar is medegedeeld, is in volkomen overeenstemming met de verklaringen, die door den ondergeteekende, bij de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisselingen met de Vertegenwoordiging omtrent de oorlogsbegrooting voor 1881, werden gedaan.

De ondergeteekende heeft dan ook het standpunt, 't welk door hem ten aanzien van de oplossing der verschillende militaire vraagstukken werd ingenomen, in geen enkel opzicht verlaten; zijn inzichten daaromtrent zijn, sedert zijn optreden als Minister, onveranderd gebleven en hij wenscht geen woord terug te nemen van hetgeen hij te dier zake, bij verschillende gelegenheden, met de meest mogelijke openhartigheid aan de Staten-Generaal heeft medegedeeld.

Maar hij stelt er dan ook prijs op zulks door de Vertegenwoordiging te zien erkend en hij mag zich uit dien hoofde niet nederleggen bij een bewering, waardoor hij — indien zij gegrond ware — niet alleen in tegenspraak zoude komen met zich zelve, maar die tevens den schijn op hem zoude laden als wenschte hij, in strijd met vroegere verklaringen, een votum der Kamer over een vorige begrooting als hefboom te bezigen om invloed uit te oefenen op latere beslissingen der wetgevende macht omtrent aanhangige wetsvoorstellen — een denkbeeld waaraan hij ten eenen male vreemd is.

Als *hoofddoel* bij de hervorming der levende strijdkrachten, is door den ondergeteekende, reeds dadelijk bij zijn optreden, het tot stand brengen van nieuwe wetten op de nationale militie en op de schutterijen gesteld. Met de voorbereiding en de behandeling der daartoe op te maken ontwerpen zou echter onvermijdelijk een belangrijke tijdruimte gemoeid zijn; bovendien, het tot stand komen der wetten was onzeker, en, zelfs bij bekrachtiging der voorstellen, zouden eenige jaren moeten verlopen, alvorens de nieuwe regeling hare vruchten voor het krijgswezen ten volle zou kunnen afwerpen.

Het lag dus niet in de macht van den ondergeteekende, de door hem beoogde inrichting der levende strijdkrachten dadelijk en volledig in werking te brengen. Was het echter, bij dien stand van zaken, geoorloofd, voorloopig den toestand te bestendigen, waarin die strijdkrachten tot dusver verkeerden? *Kon* en *moest* er niets gedaan worden om in de vele bestaande leemten en gebreken te voorzien, al was 't ook dat daardoor een afdoende en definitieve regeling niet werd verkregen? Konden niet tal van maatregelen worden genomen, die, hoezeer niet van ingrijpenden aard, vereenigd van zeer hoog belang waren te achten, maatregelen die, *onafhankelijk* van de te nemen beslissing omtrent de regeling der militie en der schutterijen, *in elk geval* noodig en doelmatig waren, en waardoor althans de strijdvvaardigheid van het leger, beter dan tot dusver, werd verzekerd?

De ondergeteekende was van oordeel, dat zijn plicht vorderde, die maatregelen zoo spoedig mogelijk in werking te brengen. Hij vond in de geschiedenis der laatste tien jaren, waarin zoo menige ernstige poging tot hervorming van het krijgswezen zonder vrucht bleef, een krachtige aansporing om verbeteringen, zij 't ook van partieelen en ondergeschikten aard, die dadelijk uitvoerbaar waren, *niet* te doen wachten tot het zoo onzekere tijdstip, waarop de gewenschte algemeene verbetering zou kunnen worden verwezenlijkt; hij meende dat 's lands belang daarbij geen uitstel gedoogde; dat alles wat gedaan *kon* worden, ook onverwijld gedaan *moest* worden.

Op dien grond heeft hij ten vorige jare van de Volksvertegenwoordiging met nadruk de middelen gevraagd, om de door hem ontworpen legerorganisatie in werking te kunnen brengen.

Door de invoering van die organisatie is thans een betere indeeling en samenstelling van het leger verkregen, is regeling der hulpdiensten mogelijk geworden, en is ook inzonderheid het belangrijke voordeel ontstaan, dat op een doelmatigen grondslag kan worden gearbeid aan de voorbereiding der talrijke maatregelen en voorzieningen, die gevorderd worden om de spoedige mobilisatie en de behoorlijke vervulling der oorlogsverrichtingen van het leger te verzekeren.

De ondergeteekende heeft uit het Verslag met genoegen ontwaard, dat het belang van deze verbeteringen ook in de Kamer werd erkend.

Doch ook thans nog is wettelijke hervorming der levende strijdkrachten van het meest dringend belang. Om van de schutterijen niet te spreken, waarvoor nog niets kon worden gedaan, ook voor het leger zijn nog andere verbeteringen noodzakelijk, verbeteringen zoowel ten aanzien van de geoefendheid als van de getalsterkte der militie, die eerst ná bekrachtiging van het ingediende wetsontwerp kunnen worden verwezenlijkt.

Bij de behandeling van de aanhangige voorstellen betreffende de militie en de schutterijen, zijn de Staten-Generaal echter in geen enkel opzicht gebonden door de nieuwe organisatie van het leger. Worden deze voorstellen tot wet verheven, dan kan die organisatie, met eenige uitbreiding der sterktecijfers, worden bestendig. Maar indien onverhoopt ook *deze* poging tot wettelijke hervorming van het krijgswezen niet tot het doel mocht leiden, en de oplossing der militaire vraagstukken andermaal voor onbepaalde tijd mocht worden verschoven, dan zullen de verbeteringen die door de gewijzigde organisatie voor het leger zijn ontstaan, niettemin in hare volle waarde blijven gelden; dan zal in elk geval in dringende eischen zijn voorzien; dan zal zeer zeker het leger, mocht het noodig zijn, beter aan zijn bestemming kunnen beantwoorden dan indien de vroegere toestand in alle deele ware gehandhaafd.

De ondergeteekende wenscht hierbij nog te voegen, dat de Vertegenwoordiging niet behoeft te vreezen, dat, bij de behandeling der ingediende wetsontwerpen, hare beslissing omtrent een vroegere oorlogsbegroting door hem als argument voor hunne aanneming zal worden gebezigd.

Ten volle overtuigd dat de voorgestelde maatregelen zijn in het belang des Vaderlands, meent hij voor de verdediging van die ontwerpen deugdelijker bewijsgronden te kunnen aanvoeren, bewijsgronden waarvan de beteekenis in overeenstemming is met den ernst en het hooge belang der zaak die het geldt.

Dat de *thans* bestaande toestand der levende strijdkrachten nog gebrekkig is, wordt door den ondergeteekende, ook blijkens het vorenstaande, geenszins ontkend. Maar zulks neemt niet weg, dat vóór de reorganisatie van het leger die toestand nog veel gebrekkiger was en dat men, indien men billijk wil oordeelen, zal moeten toegeven dat in verschillende opzichten verbetering mogelijk is geworden en tot stand komt. De voorloopige en partieele regeling heeft dan ook ongetwijfeld tot een positieve uitkomst geleid.

Van een gelijktijdige behandeling, door de wetgevende macht, van alle regelingen op militair gebied, van wetsvoorstellen op de militie, de schutterijen, de legerorganisatie, de dislocatie en de kazerneering, zou de ondergeteekende echter een dergelijke uitkomst niet verwachten.

Hij zou vreezen, dat een wetgevende arbeid van zóó omvangrijken aard als de gelijktijdige regeling van al de hier genoemde onderwerpen, waarbij bovendien de beslissing omtrent de eene aangelegenheid als het ware afhankelijk zou worden gesteld van die omtrent de anderen, onvermijdelijk zou leiden tot een uitstel der afdoening van dringende zaken, een uitstel dat in 's lands belang niet anders dan zeer nadeelig zou kunnen zijn.

De ondergeteekende meent dan ook, dat de door hem ingeslagen weg, waarbij een geleidelijke voorziening in de bestaande gebreken mogelijk is, de voorkeur verdient. Ook daarbij is de Vertegenwoordiging door volledige bekendheid met de inzichten van den ondergeteekende en door de haar medegedeelde uitgewerkte plannen betreffende de verschillende regelingen, in staat om het gewenschte overzicht van het geheel te verkrijgen en om geen beslissing te nemen zonder in allen deele behoorlijk te zijn ingelicht.

Ook aan de verbetering der kazerneering kan zoodoende reeds dadelijk, onder goedkeuring der Vertegenwoordiging, naar een vast plan de hand worden geslagen, en de ondergeteekende acht, ook te dien aanzien, mede blijkens vroegere mededeelingen, een langer uitstel niet gerechtvaardigd.

Op de vraag wat er zou gewonnen zijn indien bijv. het ontwerp op de militie werd aangenomen, doch dat op de schutterijen door de Kamer niet werd goedgekeurd, heeft de ondergeteekende de eer te antwoorden, dat alsdan zeer waarschijnlijk de bestaande toestand voorloopig bestendig zou blijven. Immers, de beide bedoelde ontwerpen staan, ook blijkens de daarbij gegeven toelichtingen, met elkander in het nauwste verband; en uit dien hoofde zou, bij verwerping van één dier voorstellen, ook het andere niet in uitvoering kunnen komen, dewijl alsdan een wijziging in de Regeering niet zou uitblijven.

Hoezeer betreurende, dat de voorbereiding der militie- en schutterijwetten méér tijd heeft gevorderd dan de ondergeteekende had gewenscht en gehoopt, kan hij de verzekering geven, dat aan dezen arbeid, die hoofdzakelijk aan het Departement van Binnenlandsche Zaken is uitgevoerd, wel degelijk met kracht en inspanning de hand is geslagen. Zeer zeker had de ondergeteekende, bij het aanvaarden zijner betrekking, gevestigde denkbeelden omtrent de hoofdpunten der inrichting van ons krijgswezen; en het oponthoud bij de indiening der bedoelde wetsontwerpen is dan ook geenszins het gevolg van onzekerheid of weifeling ten aanzien van de daarin neder te leggen beginselen. Maar men zie niet voorbij, dat de ontworpen regeling der schutterij in alle opzichten geheel nieuwe toestanden beoogt; dat voor de practische toepassing dier regeling grondige gedachtenwisseling, zoowel omtrent de details als omtrent de hoofdpunten, tusschen drie Departementen van algemeen bestuur noodig was, en dat met het onderzoek der ontwerpen door den Raad van State en met de behandeling der daaromtrent uitgebrachte adviezen van dit college, een niet onaanzienlijk tijdsverloop gemoeid was. Hoezeer voorts de Regeering over talrijke ambtenaren kan beschikken, aan de samenstelling van dergelijke wetsvoorstellen kunnen slechts zeer weinig personen arbeiden, zal men waarborgen hebben dat er degelijk werk worde geleverd en dat een behoorlijk verband in de verschillende deelen van het zoo omvangrijke geheel worde gevonden. De vergelijking tusschen den tijd, die gevorderd werd om de Regeeringsvoorstellen voor de behandeling in de wetgevende macht en voor prac-

tische toepassing gereed te maken, en dien waarin sommige personen wellicht een dergelijk werk zouden hebben geleverd, gaat dan ook, naar de meening van den ondergeteekende, geenszins door.

Reeds meermalen had de ondergeteekende de eer, zijn zienswijze omtrent het beginsel der wettelijke vaststelling van de legerorganisatie aan de Kamer kenbaar te maken. Hij blijft dienaangaande van meening, dat *thans* van een toepassing van dat beginsel geen sprake kan zijn, en dat eerst na het tot stand komen van nieuwe regelingen op de militie en de schutterijen, zal kunnen worden overwogen, op welke wijze de legerorganisatie definitief zou kunnen worden vastgesteld.

Hij betwijfelt echter, of van een organisatie bij de wet, uit een financieel oogpunt voordeelen voor den Staat zouden zijn te wachten, aangezien voor de toepassing in de practijk immer eenige ruimte zou moeten worden gelaten. Hij gelooft dan ook dat de leden, die van een wettelijke regeling zooveel heil verwachten, zoowel ten aanzien van de stabiliteit der organisatie in al hare onderdeelen, als voor de schatkist, hoogstwaarschijnlijk, zouden worden teleurgesteld. Immers, een meer gedetailleerde regeling dan die welke de in het Verslag aangehaalde deutsche legerwet geeft, zou, naar de zienswijze van den ondergeteekende, in geen geval in aanmerking kunnen komen, en daarbij wordt de inrichting van het krijgswezen slechts in zeer algemeene termen en in hoofdtrekken vastgesteld. Wat de fransche legerwet betreft, deze geeft veeleer een bewijs dat een wettelijke organisatie *niet* doelmatig is, of althans dat ook daarmede geen stabiliteit is te verkrijgen; immers die wet heeft reeds tot vele moeilijkheden aanleiding gegeven en is reeds herhaaldelijk gewijzigd moeten worden.

Met leedwezen nam de ondergeteekende kennis van de opmerking der Kamer omtrent de veranderingen die bij de invoering der legerorganisatie in het oorspronkelijk ontwerp zijn aangebracht. Die wijzigingen toch betreffen inderdaad punten van ondergeschikt belang; en zij wettigen, naar hij meent, het verwijt, dat hij geen gevestigde opinie omtrent krijgszaken zou hebben, in geen deele.

In de hoofdpunten der legerorganisatie is geen verandering gebracht; zijn gevoelen daaromtrent is dan ook evenmin gewijzigd als omtrent andere militaire vraagstukken. Maar, hoewel hij vasthoudt aan beginselen, is hij overtuigd dat zijn werk, evenals alle andere menschelijke arbeid, onvolmaakt is; hij wenschte zich dan ook niet stijfhoofdig te verzetten tegen verbeteringen, die bij nader inzien in de uitgewerkte plannen kunnen worden aangebracht en hij trekt gaarne partij van de opmerkingen omtrent die regelingen, waarvan hij de juistheid erkennen moet.

Niemand kan, méér dan de ondergeteekende, doordrongen zijn van het groote belang, dat voor ons leger aan het bezit van een voldoende talrijk en bruikbaar kader verbonden is. Ook hij acht voorziening in het nog steeds bestaande gebrek aan kader, inzonderheid met 't oog op den korten oefeningstijd der militie, de nieuwere vechtwijze der infanterie en de leiding van de bediening der vuurmonden te velde en in onze zoo talrijke sterkten, méér dan ooit een dringende eisch des tijds. Verschillende maatregelen, welke daaraan bevorderlijk kunnen zijn, — en die tevens zullen kunnen strekken om een ander kwaad weg te nemen, dat namelijk het aanwezige kader, over het algemeen genomen, *te jong* is — zijn dan ook door hem ontworpen. Hij vertrouwt dat de Staten-Generaal hem hun steun niet zullen ontzeggen, waar die noodig zal zijn om deze maatregelen in uitvoering te brengen.

Ook de ondergeteekende wenschte nu niet uit te weiden over het beginsel van den persoonlijken dienstplicht, maar hij wenschte niettemin aan te stippen, dat, naar zijn meening, in de toepassing van dat beginsel, geenszins het middel kan gelegen zijn, om te voorzien in den kadernood bij het leger. In de behoefte aan onderofficieren en korporaals voor het leger kan op geen andere wijze afdoende worden voorzien, dan door zoodanige maatregelen te treffen, dat zich voortdurend een voldoende aantal geschikte personen voor vrijwillige dienstdiening aanmeldt, om de ontstane vacaturen behoorlijk te kunnen aanvullen. Die personen moeten, na een doelmatige opleiding te hebben ontvangen en voor de betrekkingen bij het

kader geschikt te zijn geworden, gedurende een grooter of kleiner aantal jaren van den militairen dienst hun beroep maken.

Welke middelen behooren nu te worden aangewend om een genoegzaam aantal personen van de gewenschte beschaving en ontwikkeling, tot dienstneming en tot voortdienen bij het kader te nopen?

De ervaring, zoowel in ons leger als in het buitenland verkregen, heeft doen zien, dat dit doel wel niet op andere wijze zal kunnen worden bereikt, dan door de betrekking van den onderofficier, inzonderheid door de daaraan te verbinden materiele voordeelen, van zoodanigen aard te maken, dat zij aan personen, uit den burgerstand voortkomende, een behoorlijk bestaan oplevert, dat deze zich daarin een gezin kunnen scheppen en onderhouden en dat zij er verdienen in vinden, overeenkomende met die personen van hun stand en ontwikkeling in de burgermaatschappij.

Hozeer in de laatste jaren reeds een en ander in die richting is gedaan, en hozeer het lot van den onderofficier betrekkelijk niet onaanzienlijk is verbeterd, mag niet uit het oog worden verloren, dat in de tegenwoordige veel duurder tijden, en nu bovendien aan den onderofficier belangrijk hoogere eischen van kennis, geschiktheid en arbeid moeten worden gesteld, zijn positie, *bij vroeger vergeleken* en in volstrekten zin beschouwd, eerder achteruit dan vóóruit is gegaan. Ongetwijfeld moet dan ook nog meer voor zijn lotsverbetering gedaan worden.

Zeker is 't daarbij ook van belang, den onderofficier, die eenmaal in dienst is, vooruitzichten te geven voor zijn toekomst; en een doelmatige regeling der pensioenen, zoowel als het geven van uitzicht op plaatsing in civiele betrekkingen na volbrachten diensttijd, zijn daartoe alleszins gewenschte middelen. Maar door dergelijke maatregelen zal, blijkens de ondervinding, de kaderquaestie, evenmin bij ons te lande als elders, geheel worden opgelost. Niet zoo zeer van het voorbeeld van voordeelen, die in de toekomst, na korteren of langeren diensttijd, kunnen worden bereikt, maar van een verbetering der positie van den onderofficier *zelve* is toeneming te verwachten van het aantal vrijwilligers, wier streven het is in het kader te worden opgenomen. Men neemt geen dienst, althans niet uitsluitend, om zich aanspraak te verschaffen op een pensioen of een civiele betrekking, waarvoor men eerst na verloop van verscheidene jaren in aanmerking kan komen; men zal daarentegen wél dienst nemen indien aan de betrekking van den onderofficier voldoende en dadelijk bereikbare *feitelijke* voordeelen verbonden zijn, zoodat daarin voor den burgerman een aantrekkelijken werkring is te vinden.

Deze overwegingen hebben den ondergeteekende geleid bij het beramen der maatregelen, die hij, tot voorziening in den kadernood, in toepassing wenscht te brengen. Tot die maatregelen behoort dan ook in de eerste plaats een wijziging in de regeling der sollijen, met het doel om den onderofficier, telkens nadat hij, gerekend van het 18de levensjaar, 3 en 6 jaar als zoodanig zal hebben gediend, een eenigszins beduidende vermeerdering van inkomsten te verzekeren. Dat deze regeling bij de begroting voor 1882 nog niet aan de goedkeuring der Staten-Generaal wordt onderworpen, vindt zijn grond in de omstandigheid, dat de ondergeteekende zich vooraf juiste gegevens wenscht te verschaffen, om volledige inlichtingen te kunnen geven omtrent de financiële gevolgen die daaraan verbonden zullen zijn. De bewerking dier gegevens is thans intusschen nagenoeg afgevoerd, en de ondergeteekende zal dan ook vermoedelijk eerlang aan de Ver- tegenwoordiging de middelen vragen, om de bedoelde regeling in werking te kunnen brengen.

Ook het op ruime schaal verleenen van de vergunning om te huwen, acht de ondergeteekende noodzakelijk in de reeks van maatregelen, waardoor hij vermindering van het gebrek aan kader verwacht; en hij zou er groot nadeel van vreezen, indien wederom tot een beperking dier vergunningen werd overgegaan. Gaarne geeft hij toe, dat het in beginsel de voorkeur zoude verdienen, indien het kader hoofdzakelijk slechts uit ongehuwde personen kon bestaan. Maar hij is overtuigd, dat in den tegenwoordigen tijd, en in ons land, aan de verwezen-

lijking van dien wensch niet valt te denken. Hij heeft te menigmaal na het aangaan van zijner betrekking moeten ondervinden, dat flinke onderofficieren, die tot de besten van het kader behoorden, den dienst verlieten, juist omdat hun de vergunning tot huwen moest worden geweigerd. Evenzeer als zijn lotgenooten in de burgermaatschappij, wenscht de nederlandsche onderofficier, op den mannelijken leeftijd gekomen, zich een gezin te scheppen en in de zorg daarvoor zijn levensdoel te vinden. De ondergeteekende acht het billijk en in het welbegrepen belang des lands, dat hij daartoe, nadat hij eenige jaren in den militairen dienst heeft doorgebracht, in de gelegenheid worde gesteld.

De vrees dat het kader zoo doende uit minder geschikte en bejaarde personen zou gaan bestaan en dat geen voldoende aanvulling door versche, jeugdige krachten mogelijk zou blijven, deelt de ondergeteekende overigens niet.

Voor die vrees bestaat trouwens al zeer weinig grond, zoolang het kader nog, als thans, betrekkelijk zoo jong is, dat bij voorbeeld per compagnie infanterie, nauwelijks één sergeant of fourier wordt gevonden, die gerekend van zijn 18de levensjaar, zes jaren of langer als onderofficier heeft gediend. En mochten de ontworpen maatregelen tot het doel leiden, en de stof tot aanvulling van het kader in ruimer mate beschikbaar komen, dan zoude later steeds bepalingen kunnen worden vastgesteld, in den geest van die, waarvan in het Verslag der Kamer sprake is, waardoor namelijk de dienstduur voor een groot gedeelte van het kader tot een 8- à 12tal jaren werd beperkt. Vooralsnog zou de ondergeteekende dergelijke bepalingen intusschen niet doelmatig achten, daar zij ongetwijfeld tot vermeerdering van het reeds zoo belangrijk incompleet van het kader zouden leiden. Vele onderofficieren toch, die thans in dienst blijven, zouden verplicht of genoopt worden het leger te verlaten; terwijl daartegenover de zekerheid zou worden gemist dat aanvulling mogelijk is. Men zie overigens niet voorbij dat steeds waarborgen kunnen worden geeischt, dat onderofficieren, die zich bij herhaling opnieuw verbinden, ten volle voor den dienst en voor hunne betrekking geschikt zijn.

Voor het tegenwoordige behoort het dan ook veeleer een punt van zorg voor het krijgsbestuur te zijn, om te trachten de geschikte onderofficieren tot voortzetting van den dienst te doen besluiten. Behalve in de reeds besproken periodieke soldijverhooging na eenige jaren volbrachten dienst, zouden als middelen daartoe kunnen worden aangewend: het vermeerderen van de kans op bevordering in de onderofficiersgraden, het toekennen van proportioneele pensioenen na bepaalde dienstitijden en het geven van ruimer uitzicht op plaatsing in burgerbetrekkingen, mede na het volbrengen van bepaalde dienstitijden. Het maakt bij den ondergeteekende nog een punt van overweging uit, of en in hoever deze maatregelen zullen kunnen worden toegepast.

Intusschen stelt hij zich voor eenige bepalingen te treffen, wel is waar van minder belang dan de vorengenoemde, maar waardoor niettemin het leven van de onderofficieren, zowel van de ongehuwden als van de gehuwden, zou kunnen worden veraangenaamd en waardoor het prestige van den onderofficier zou worden verhoogd. Reeds is onder meer een onderzoek aanhangig om tot verbetering en veraangenaming te geraken van het logies der ongehuwde onderofficieren in de kazernen; terwijl, zooals der Vertegenwoordiging bekend is, het verschaffen van behoorlijke woningen aan gehuwde militairen een der hoofdbeginzelen is, die bij het ontwerpen van het algemeen plan tot regeling der kazerneering op den voorgrond hebben gestaan.

Zeer zeker zullen onderscheidene der besproken maatregelen, zoo zij tot stand mochten komen, tot niet onaanzienlijke kosten aanleiding geven. Maar, zonder meer uitgaven dan tot dusver voor dit doel werden gedaan — de ondergeteekende is er vast van overtuigd — zal de oplossing der kaderquaestie niet worden verkregen. Wil men het doel bereiken, en in belang van het leger is zulks een levensvraag, dan kunnen de middelen daartoe niet worden onthouden.

II. Erkentelijk voor de waardeering, die aan de door den ondergeteekende ontworpen maatregelen en voorschriften voor den oorlogstoestand, alsmede aan

de onlangs gehouden oefeningen op de forten, van de zijde der Kamer te beurt viel, heeft hij de eer, ter beantwoording van de daaromtrent gedane vragen, het volgende mede te deelen.

De opdrachten en memoriën, waarvan sub 2°. van § 3 der Memorie van Toelichting sprake is, mogen niet algemeen bekend worden gemaakt of in het openbaar worden besproken.

Dit sluit echter geenszins uit, dat omtrent de voorbereiding van de verdediging der versterkte plaatsen, tusschen de betrokken hoofd- en verdere officieren, overleg en samenspreking kan worden gehouden, waar dat noodig mocht zijn.

De aangewezen commandanten der groepen en stellingen hebben zeer bepaald ook tot taak, de ondergeschikte bevelhebbers, bij de uitvoering der gegeven opdrachten, te leiden en voor te lichten, en het is duidelijk dat op die wijze een gewenscht overleg verzekerd is. Er kan dan ook geen sprake van zijn, dat groeps- of stellingcommandanten in onwetendheid zouden behoeven te verkeeren omtrent de commandanten der nevenliggende stellingen en de door hen beraamde maatregelen. Immers de groepscommandanten die onder een gemeenschappelijken stellingcommandant ressorteeren, kunnen door tusschenkomst van laatstgenoemden alle inlichtingen verkrijgen, die zij noodig hebben, of wel met elkander in aanraking worden gebracht, terwijl de stellingcommandanten zich, tot het houden van onderling overleg, slechts tot den Minister hebben te wenden, om daartoe te worden gemachtigd. Maar de ondergeteekende zou het zeer bedenkelijk achten, indien aan de bedoelde opdrachten, gegevens en uitkomsten van gehouden onderzoekingen, openbaarheid werd gegeven. Bij de behandeling van de defensie-aangelegenheden is omzichtigheid een dringende eisch, wijl door openbaarheid de belangen des lands ernstig zouden kunnen worden geschaad.

Ten aanzien van den toestand der forten zij aangeteekend, dat oefeningen, zoo als die dit jaar werden gehouden, niet alleen moeten strekken tot voorbereiding der troepen voor de taak der verdediging, maar dat daarbij tevens het doel op den voorgrond staat, om te onderzoeken wat aan den toestand der sterkten ontbreekt en welke maatregelen noodig zijn, om het tijdig in staat van tegenweer stellen daarvan te verzekeren. Het is dan ook als een belangrijke vrucht van die oefeningen te beschouwen, dat gaandeweg zal blijken, wat te dier zake nog in elk der vestingen en forten moet worden verricht.

Neemt men daarbij in aanmerking, dat het voornemen bestaat, om de voorzieningen van verschillenden aard, waarvan de noodzakelijkheid aan 't licht komt, ook inderdaad uit te voeren, dat het materieel voor de uitrusting der forten, — naarmate het uit de, bij de vestingbegroting daarvoor toegestane en verder aan te vragen, gelden, wordt aangeschaft — te bestemder plaatse wordt opgelegd en bewaard, dat de werken dus geleidelijk in elk opzicht zooveel mogelijk in zoodanigen toestand worden gebracht, dat het in staat van verdediging stellen, des gevorderd, in zoo kort mogelijken tijd zal kunnen geschieden, dan vertrouwt de ondergeteekende dat de Kamer zal toegeven, dat men zich bij de regeling dezer aangelegenheid op den goeden weg bevindt.

Hieromtrent zij voorts verwezen naar de beantwoording van art. 1, punt 6, van het Voorloopig Verslag omtrent de aanhangige begroting van uitgaven voor het vestingstelsel.

In verband met vorenstaande mededeelingen, zal het wel geen nadere toelichting behoeven, waarom de leiding dier oefeningen dit jaar werd opgedragen aan den hoofdofficier, die met het samenstellen der verdedigingsmemoriën voor de vestingen en forten belast is.

In het belang der zaak was het wenschelijk, zooals in het Verslag te recht wordt opgemerkt, bedoelden hoofdofficier in de gelegenheid te stellen, de door hem ontworpen maatregelen aan de practijk te toetsen en ervaring voor zijn verderen arbeid op te doen.

Dat de voorbereiding tot het in staat van verdediging stellen der forten geruimen tijd vorderde, is grootendeels het gevolg van de omstandigheid, dat *niet*

zoals bij het uitbreken van een oorlog zou geschieden, aan de werkzaamheden van den beginne af met volle kracht van personeel en van geldelijke hulpmiddelen is gearbeid. Voorts zij herinnerd, dat bij oefeningen in tijd van vrede vele benoedigdheden voor den genie-arbeid enz moeten worden aangeschaft en naar de forten moeten worden vervoerd, die bij het uitbreken van een oorlog bij de opruimingen van het vóórterrein, in den regel in de onmiddellijke nabijheid der werken beschikbaar komen, zoodat alsdan zeker ook dáárdoor tijdwinst bij de uitvoering zou worden verkregen.

III. *Bewapening.* Vermits de proefnemingen met repeteer-geweren enz. nog niet zijn afgelopen en de ondergeteekende het rapport omtrent den uitslag daarvan alzoog nog niet heeft ontvangen kan hij thans nog geen bepaalde mededeelingen doen omtrent het al of niet noodzakelijke van wijzigingen in de bewapening of in de inrichting der bestaande geweren. Hij kan der Kamer echter de verzekering geven dat, indien hij in de uitkomsten der proeven grond mocht vinden voor de overtuiging, dat een dergelijke wijziging niet achterwege zou kunnen blijven, hij voor de toepassing daarvan zal streven naar een zoodanige oplossing, dat 's lands geldelijk belang zooveel mogelijk wordt behartigd.

Hoezeer het in beginsel ontegenzeggelijk wenschelijk is te achten, de schutterijen met het geweer klein kaliber te bewapenen, is aan de daartoe strekkende bepaling tot dusver geen uitvoering kunnen worden gegeven.

Aanvankelijk, omdat de voorraad dier wapenen zulks niet toeliet; later, omdat het noodig is maatregelen te nemen, tot het behoorlijk onderhouden der kostbare nieuwe geweren, die veel zorg vereischen; welke maatregelen bij de bepalingen der tegenwoordige schutterijwet, bezwaarlijk in toepassing zijn te brengen. De ondergeteekende kan echter de verzekering geven, dat zijnerzijds het verstrekken der nieuwe wapenen aan de schutterijen zooveel mogelijk zal worden bespoedigd; terwijl hij tevens kan mededeelen, dat reeds thans bij elke schutterij eenige geweren klein kaliber voorhanden zijn, die voor de schietoefeningen worden gebezigd.

Tot de wijziging van den voorraad patronen, voor het gebruik van de vermeerderde lading en den zwaarderden kogel, is niet overgegaan, dan nadat men zich vooraf heeft overtuigd, dat die wijziging doelmatig is en dat de bewerking zonder bezwaar kan worden toegepast. De ondergeteekende is dan ook overtuigd, dat die wijziging, welke evenals de aanmaak van nieuwe munitie voor de infanterie aan de patroonfabriek wordt uitgevoerd, met het noodige beleid en op doeltreffende wijze geschiedt. Bij het einde van dit jaar zullen, onverminderd den aanmaak van nieuwe patronen, ongeveer 6 millioen oude patronen tot nieuwe gewijzigd zijn; terwijl, indien de op deze begroting aangevraagde som wordt toegestaan, de wijziging in 1882 geheel kan afloopen en het zoo ongunstige overgangstijdperk in de bewapening der infanterie daarmede verstreken zal zijn.

Oefeningen. Met zeer veel genoegen ontwaarde de ondergeteekende uit het Verslag, dat de wijze, waarop door hem de practische oefeningen van het leger worden bevorderd, bij vele leden instemming vond. Hij is, met die leden, van oordeel, dat dergelijke oefeningen niet alleen strekken tot verhooging der waarde van den troep, maar ook tot aankweeking van den waren geest en van degelijke eigenschappen bij den militair.

Het doel, waarmede het kampeeren van troepen in de beide laatste jaren is bevolen, werd, blijkens een in 't Verslag gestelde opmerking, door de Kamer niet juist opgevat. Er is toch geen sprake van, dat het kampeeren zoude strekken ten nadeele van de veldoefeningen op groote schaal. Het tegendeel is waar. Immers het vereenigen van een korps in de legerplaats bij Milligen, geschiedt uitsluitend met het oogmerk, om te gemoet te komen aan het gebrek aan geschikte oefeningsterreinen bij sommige garnizoenen; terwijl aldaar voorts bij voorkeur die korpsen worden gelegerd, welke over verscheidene plaatsen verspreid zijn. Door het betrekken van een kamp komt een dergelijk korps, gedurende eenige weken, vereenigd, onder de flinke zelfstandige leiding van den chef; terwijl het zich dan hoofdzakelijk bezig houdt met oefeningen, waartoe in de garnizoenen

de gelegenheid ontbreekt: als gevechtsoefeningen op kleine schaal, tirailleeren, veldverschansing, vuren op groote afstanden, gevechtsschieten, enz., waarvoor het terrein bij de legerplaats bij Milligen bij uitstek geschikt is, ook al is men op dat terrein niet onbekend. Het verblijf in het kamp strekt dan ook zoowel om de eenheid en het verband bij de onderdeelen van het korps te herstellen, als om de geoefendheid van den troep op gelijken trap te brengen met die van andere korpsen, welke ten aanzien van de geschiktheid der oefeningsterreinen bij de garnizoenen, en van de dislocatie, in meer gunstige omstandigheden verkeerden.

De veldoefeningen op groote schaal blijven echter onmisbaar, zoowel voor de troepen die wel, als voor dengenen die niet kampeeren. Daarbij toch komt men eerst, evenals bij de oefeningen op de forten, den werkelijken oorlogstoestand nabij; daarbij wordt in de uitvoering van tactische onderstellingen op eenigszins ruime schaal en op onbekende terreinen gelegenheid gevonden om de reeds verkregen geoefendheid in toepassing te brengen; daarbij vooral is leering te vinden voor chefs en officieren van elken rang; daarbij wordt dus de kroon gezet op het werk der voorbereiding voor den oorlog, waarvoor de oefeningen bij de garnizoenen of in kampen, de onmisbare inleiding moeten vormen.

Gaarne zou de ondergeteekende er dan ook toe over wenschen te gaan, aan de manoeuvres op groote schaal meer uitbreiding te geven, en, zoo hij daarvoor nog geen stappen doet, is zulks het gevolg, voornamelijk van de financieele bezwaren, die daaraan verbonden zijn. Ook zouden wanneer men er toe wilde besluiten twee divisien tegenover elkander in 't veld te brengen, ongetwijfeld moeilijkheden worden ondervonden, zoowel ten aanzien van de gelegenheid tot dislocatie der troepen, als van het vinden van geschikte oefeningsterreinen voor een zoo talrijke troepenmacht.

Intusschen maakt het bij den ondergeteekende een punt van overweging uit, om bij een volgende gelegenheid de drie regimenten infanterie eener divisie aan de manoeuvres te doen deelnemen. Hij vertrouwt dan ook, dat de Kamer in de door hem ten aanzien van de practische oefeningen tot dusver getroffen maatregelen waarborgen zal kunnen vinden, om verzekerd te zijn dat hij niets zal verzuimen, om daaraan de meest mogelijke uitbreiding te geven en om die belangrijke aangelegenheid te behartigen met al de zorg die zij verdient.

Bij den ondergeteekende bestaat het voornemen, om zoowel het rapport omtrent de gehouden manoeuvres der cavalerie en rijdende artillerie, als de verslagen omtrent de oefeningen op de forten en de manoeuvres der 2de divisie infanterie, te doen drukken en openbaar te maken.

Het gedrag der troepen bij de bedoelde oefeningen heeft alle reden van tevredenheid gegeven. De daaromtrent ingekomen rapporten maken met ingenomenheid melding van den goeden geest die onder den troep heerschte en van den dienstijver en de plichtsbetrachting van officieren, kader en manschappen.

Postduivendienst. Van de in het Verslag opgenomen wenken omtrent dit punt, zal de ondergeteekende gaarne partij trekken. Voorts kan hij mededeelen, dat hij in beginsel voornemens is, de telegraafleidingen, die voor de correspondentie in onze liniën en stellingen voor oorlogstijd noodig zijn, reeds *in tijd van vrede, onder den grond* te doen aanleggen, voor zoover zij namelijk in de nabijheid der versterkingen aan vernieling door het vijandelijk vuur blootgesteld zouden zijn.

Een onderzoek om tot de uitvoering dezer werkzaamheden te kunnen overgaan, is bij de oorlogs-telegraaf-commissie aangehangig.

Daar voorts al het benodigde materieel voor de telegraphische gemeenschap tusschen de onderdeelen van ons verdedigingsstelsel, geleidelijk wordt aangeschaft, en het tot stand brengen der verbindingen, voor zoover die *boven* den grond moeten worden gemaakt, des gevorderd in korten tijd kan geschieden, zoo gelooft de ondergeteekende dat, ook in dit opzicht, eerlang aan billijke eischen voor den oorlogstoestand, op doeltreffende wijze zal zijn voldaan.

Administratie. Reeds vóór de ontvangst van het Voorloopig Verslag was in overweging genomen, het werffonds en het fonds voor het militair onderwijs op te heffen.

De ondergeteekende heeft het voornemen die opheffing met 1 Januari aanstaande tot stand te brengen. Daardoor wordt echter geen invloed op de cijfers der begrooting uitgeoefend.

Voeding. Het was den ondergeteekende aangenaam, te vernemen, dat zijn pogingen, om verbetering te brengen in de regeling der voeding van den soldaat en in den werkkring van het personeel der intendance, bijval vonden.

Wat de hoedanigheid der benooidigheden voor de voeding betreft, is hij overtuigd, dat de voorwaarden van levering alleszins voldoende waarborgen geven, dat de verschillende artikelen van *goede* kwaliteit kunnen zijn.

De bepalingen omtrent de keuringen, inzonderheid ook voor het levende vee en het vleesch, geven aan de garnizoensvoedingscommissiën het middel in de hand, om ten aanzien van die hoedanigheid, vóór de aanschaffing der artikelen, *zekerheid* te verkrijgen. Hij gelooft dan ook niet dat de kwaliteit der levensmiddelen te wenschen overlaat; de rapporten, welke omtrent de nieuwe regeling aan het Departement van Oorlog zijn ingekomen, maken daarentegen met ingenomenheid melding van verbetering op dit punt. De lage vleeschprijzen zijn, naar de ondergeteekende meent, thans meer het gevolg van de voordeelen, die bij belangrijke leveringen van bedoeld artikel, waarbij de beesten in hun geheel of bij groote gedeelten van de hand worden gezet, en waarbij steeds op contante betaling kan worden gerekend, te behalen zijn.

Bij de dezer dagen, zoowel in de garnizoenen als door den hoofdintendant gehouden aanbestedingen van verschillende behoeften voor de menages der troepen, zijn over 't algemeen zeer gunstige geldelijke uitkomsten verkregen. Daardoor is de vrees voor nadeelige financiële gevolgen der nieuwe regeling van de voeding geheel weggenomen.

Bij de zooveel strengere eischen omtrent de hoedanigheid der artikelen, bewijst zulks voldoende dat dit stelsel, ook uit een geldelijk oogpunt beschouwd, op deugdelijke grondslagen berust.

De thans bestaande regeling is intusschen voornamelijk ingevoerd om met volledige kennis van zaken te kunnen overgaan tot het stelsel van *voeding door het Rijk*; en het ligt dan ook nog steeds in het voornemen van den ondergeteekende, bij de definitieve regeling dezer aangelegenheid, dat stelsel toe te passen. Daarbij worden alsdan de kosten der voeding niet meer of niet geheel, zooals *thans* nog het geval is, door den soldaat zelve uit zijn soldij gedragen, maar worden die in hoofdzaak op de eene of andere wijze rechtstreeks aan het Rijk in rekening gebracht; terwijl de man een bepaalde som als zakgeld ontvangt. Bij de vroegere regeling, waarbij in de onderscheidene garnizoenen en bij de verschillende wapens een groote mate van ongelijkheid in de voeding bestond, kon echter over de gemiddelde kosten daarvan geen juist oordeel worden geveld; eerst bij het tegenwoordige stelsel is dit mogelijk geworden. Bij overgang tot voeding door het Rijk zou overigens laatstbedoelde regeling, behalve ten aanzien van de geldelijke toekenningen en verrekeningen, in hoofdzaak bestendig kunnen blijven.

De ondergeteekende zou wenschen de meest belangrijke artikelen voor de voeding; als: vleesch, spek, aardappelen, rijst, peulvruchten, enz., uit van Rijkswege voor dat doel toegestane gelden te doen aanschaffen; en de minder belangrijke, alsmede de brandstoffen, waarvan een zuinig verbruik tot eenig voordeel voor den man zou kunnen leiden, uit de soldij te blijven bekostigen.

Van de bij onze Marine opgedane ondervinding ten aanzien van het gebruik van verduurzaamde levensmiddelen, zal de ondergeteekende gaarne partij trachten te trekken.

IV. In verband met de ontworpen definitieve garnizoensindeeling van het wapen der cavalerie, en met de eischen van den dienst bij de onderdeelen der korpsen, achtte de ondergeteekende het wenschelijk over één hoofdofficier méér dan aanvankelijk voor het wapen was gerekend, te kunnen beschikken. Hij vertrouwt dan ook dat de Kamer tegen deze zoo geringe uitbreiding van het weinig talrijke korps hoofdofficieren der cavalerie geen overwegende bedenking zal hebben.

Voor zooveel zulks op den weg der Regeering ligt, is de ondergeteekende

steeds bereid de vrijwillige oefening in den wapenhandel te bevorderen en aan te moedigen. Door het in gebruik geven van geweren en het verstrekken van munitie wordt dan ook steeds aan den in het Verslag uitgedrukten wensch voldaan.

Tot de wijziging van de aanvankelijk voorgenomen organisatie der cavalerie, ten aanzien van de sterkte aan paarden der depoteskadrons, is de ondergeteekende eerst overgegaan nadat hem was gebleken — bij breedvoerige bespreking met den inspecteur der cavalerie, die na het ontwerpen dezer organisatie als zoodanig is opgetreden — dat een vermeerdering dier sterkte werkelijk noodzakelijk was.

Heeft hij gemeend zich met de zienswijze van den inspecteur ten slotte te moeten vereenigen, hij is tevens van oordeel, dat met die uitbreiding niet verder mag worden gegaan, zoolang niet gebleken is dat de aangenomen sterkte werkelijk onvoldoende is.

De sterkte aan paarden der depoteskadrons is toch hoofdzakelijk afhankelijk van het aantal paarden, dat als het ware in reserve noodig is, om de veldeskadrons compleet te houden; en indien men nu aanneemt dat hiertoe jaarlijks 300 jonge paarden moeten worden aangekocht, dat deze paarden één jaar in dressuur blijven en na dien tijd bij de veldeskadrons kunnen overgaan, dat buitendien bij de depots een zeker aantal voor den dienst geheel geschikte paarden — 7 pct. van de sterkte aan paarden der veldeskadrons — voorhanden moet zijn, ter vervanging van degenen die in den loop van het jaar bij de veldeskadrons ongeschikt voor den velddienst worden, reservepaarden die tevens kunnen dienen bij het onderwijs der recruten, dan komt men tot een sterkte van 143 paarden per depoteskadron, zooals door den ondergeteekende aangenomen is; een sterkte, naar zijn overtuiging voldoende, om de veldeskadrons voltallig aan paarden te kunnen houden.

De minder gunstige toestand, die ten opzichte van de sterkte aan paarden bij de veldeskadrons op dit oogenblik bestaat en waarop in het Voorloopig Verslag der Kamer gewezen is, moet aan de navolgende oorzaken toegeschreven worden:

1°. aan het feit dat tot dusver betrekkelijk veel afgerichte paarden in de sterkte der regimenten aanwezig waren, die *niet* voor den velddienst geschikt zijn; paarden die bij de dressuur waren tegengevallen, gebreken hadden gekregen, vroegtijdig versleten waren enz., maar die in 't algemeen wegens hun nog jeugdigen leeftijd, niet voor reform werden voorgedragen;

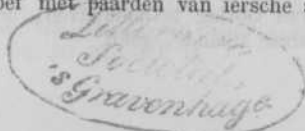
2°. aan het minder goede gehalte der remontepaarden in het algemeen, en meer bepaald aan den te jeugdigen leeftijd bij de aanschaffing; ten gevolge waarvan zij soms geruimen tijd bij de depots moesten verblijven, alvorens in dressuur te kunnen worden genomen.

Reeds dadelijk toen hij na zijn optreden als Minister, met de sub 1 vermelde omstandigheid bekend werd, heeft hij zich ten doel gesteld daaraan en aan den inderdaad ongunstigen toestand van het wapen der cavalerie een einde te maken. Daartoe moeten naar zijn meening de talrijke niet voor den velddienst geschikte afgerichte paarden uit de regimenten verdwijnen: zelfs de paarden die bij de depots voor het recruten-onderwijs aanwezig moeten zijn, behooren voor den velddienst *geschikt* te zijn.

Hij heeft dan ook last gegeven, de paarden die niet of niet meer geschikt blijken te zijn voor den velddienst — ook al zijn zij nog jong — geleidelijk te verwijderen; 't zij door verkoop, 't zij door overplaatsing naar de treincompagnieën.

Ten gevolge van dien maatregel is reeds dit jaar een buitengewoon incompleet aan paarden ontstaan, waarin in 1882 door aanschaffing van een grooter aantal remonte-paarden dan het normale zal worden voorzien. Op dien voet zal ook verder worden voortgegaan.

Ten andere blijft hij, voortgaande op den weg die reeds vroeger was ingeslagen, er naar streven, remontepaarden van beter gehalte aan te schaffen. De proefneming met hongarsche paarden wordt daartoe dit jaar voortgezet, terwijl bovendien een andere proef met paarden van iersche afkomst is begonnen. Hoc-

zeer over den uitslag dezer maatregelen thans nog niet volledig kan worden geoordeeld en nog geen definitieve keuze voor de soort onzer toekomstige remonte-paarden kan worden gedaan, valt het niet te betwijfelen, dat de gedane en wellicht nog verder te nemen proeven tot het doel zullen leiden, en dat betere paarden dan de vroegere van Duitsch ras, zullen worden verkregen. Van laatstbedoelde soort worden dan ook reeds thans geen paarden meer aangeschaft. Bovendien wenscht de ondergeteekende de remonte-paarden op zoodanigen leeftijd te doen aanschaffen, dat zij, na ongeveer een jaar bij de depots te zijn geweest, afgericht naar de veldeskadrons kunnen overgaan.

V. De bedenkingen die door de Kamer tegen de ontworpen uitbreiding van het wapen der Koninklijke maréchaussée werden gemaakt, zullen door den Minister van Justitie, bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag omtrent het IVde hoofdstuk der Staatsbegrooting worden besproken, en, naar de ondergeteekende vertrouwt, ook worden opgeheven.

Dienaangaande wenscht hij intusschen te doen opmerken, dat, waar ook de Kamer blijkens de Verslagen over de begrotingen van Justitie en van Oorlog, versterking van het rijkspolitietoezicht wenschelijk acht, en zelfs het denkbeeld oppert om de rijksveldwacht bereden te maken en onder militaire organisatie te brengen, de urgentie en de doelmatigheid van het Regeeringsvoorstel bezwaarlijk kunnen worden ontkend.

De maréchaussée, niet het minst het bereden gedeelte van dat wapen, is, blijkens langdurige ondervinding, ten volle voor haren werkring geschikt; het is echter onzeker of eene bereden rijksveldwacht even goed aan hare bestemming zoude beantwoorden. Daartoe zoude een geheel soortgelijke leiding en toezicht, als over het personeel der maréchaussée worden uitgeoefend en waardoor de deugdelijkheid van dat wapen — ook de Kamer erkent dit — zoo zeer wordt bevorderd, ook bij de rijksveldwacht niet mogen ontbreken. En ging men er toe over laatstbedoeld personeel op militaire wijze te organiseeren, dan zoude men uit den aard der zaak tot een dergelijke instelling als de maréchaussée terugkeeren, waarvan thans een uitbreiding bezwaar ondervindt. Ongetwijfeld zouden ook de kosten der rijksveldwacht, alsdan veel grooter en niet minder zijn dan die, welke voor het wapen der maréchaussée worden vereischt, en in geen geval kunnen, naar de ondergeteekende meent, de tegenwoordige uitgaven voor eerstbedoeld personeel tot maatstaf van vergelijking dienen bij de bewering, dat de uitbreiding der maréchaussée eene te kostbare verbetering zoude zijn.

Bij de daaromtrent door den heer DE VOS VAN STEENWIJK, in zijn bij het Verslag gevoegde Nota, gemaakte berekening, wordt wel is waar een verhoogde bezoldiging der rijksveldwacht als grondslag voor de vergelijking genomen, maar daarbij is buiten beschouwing gelaten, dat voor het bereden maken van dat personeel en voor de leiding en het toezicht daarover, aanzienlijke kosten gevorderd zouden worden, terwijl zonder toepassing van laatstbedoelde maatregelen, het door de rijksveldwacht af te werpen nut wel door niemand op dezelfde lijn zal worden gesteld met dat, hetwelk de maréchaussée, inzonderheid voor de grenspolitie, kan opleveren.

De ondergeteekende blijft de plaatsing van den staf en de instructie-brigade te 's Gravenhage doelmatig achten.

De meerdere kosten aan deze plaatsing verbonden, zullen onbeduidend zijn, en ruimschoots opwegen tegen de betere gelegenheid tot oefening en voorbereiding van het personeel, die door de plaatsing in een volkrijke gemeente zou worden verkregen. Van schade voor de moraliteit der manschappen, door het verblijf in de residentie, kan, naar de zienswijze van den ondergeteekende, moeilijk sprake zijn; aangezien een dergelijk ongunstig verschijnsel, bij het zoo talrijke aldaar geplaatste garnizoen, niet wordt waargenomen.

Hoewel ook de ondergeteekende van meening is, dat er aanleiding zou kunnen bestaan om de uitgaven voor de maréchaussée naar het IVde hoofdstuk der Staatsbegrooting over te brengen, valt er toch veel voor te zeggen, om die uitgaven op de begrooting van Oorlog te handhaven, omdat het hier *militair* personeel, onder het *krijgsbestuur* staande, geldt.

Om deze reden heeft de ondergeteekende dan ook, in overeenstemming met zijn ambtgenoot van Justitie, voorgesteld, den bestaanden toestand te dien opzichte te behouden; te meer, omdat de uitgaven ten slotte toch uit dezelfde Staatskas moeten worden bestreden. Wellicht zou het aanbeveling verdienen om, op het voetspoor van hetgeen in België voor de gendarmerie geschiedt, de kosten voor de maréchaussée onder een afzonderlijk hoofdstuk der Staatsbegrooting te ramen.

Ten slotte moet de ondergeteekende omtrent dit punt aantekenen, dat hij zich bewust is de belangen der maréchaussée met lust en ijver te behartigen, en hij gelooft dat de omtrent dit wapen door hem reeds verrichte en nog voorgestelde maatregelen, allerminst aanleiding geven tot de onderstelling, als zoude het tegendeel het geval zijn.

VI. Hoezeer de ondergeteekende van meening blijft, dat de bezwaren die door hem tegen eene bindende vaststelling der dislocatie of van het kazerneeringsplan werden ontwikkeld, inzonderheid die betreffende de toepassing van de wet regelende de onteigeningen ten algemeenen nutte, niet geheel ongegrond zijn, is hij bereid zich bij de zienswijze van de Kamer omtrent deze aangelegenheid neder te leggen, ten einde, in gemeen overleg met de Staten-Generaal, aan de verbetering der kazerneering de hand te kunnen slaan. Hij heeft dan ook aan den Koning in overweging gegeven, de definitieve garnizoensindeeling van het leger bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur te willen vaststellen, en hij hoopt dat het daartoe strekkende besluit — waarvan de overweging op 23 November jl. bij den Raad van State werd aanhangig gemaakt — nog vóór den aanvang der openbare beraadslagingen over het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting in het *Staatsblad* zal kunnen verschijnen.

Het te dier zake in behandeling genomen ontwerp stemt, behalve op enkele punten van ondergeschikt belang, geheel overeen met dat, 't welk, als bijlage n°. 30, bij de Memorie van Toelichting betreffende de oorlogsbegrooting voor 1881, aan de Staten-Generaal is medegedeeld.

Door de vaststelling van de bedoelde regeling zal mitsdien een blijvende grondslag voor de verbetering der kazerneering verkregen zijn, en de ondergeteekende vertrouwt dat de Kamer, die, na kennisneming van het dislocatieplan en zonder daartegen principiële bedenkingen te hebben geopperd, bij herhaling te kennen gaf dat de vaststelling daarvan, 't zij bij de wet, 't zij bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur, door de groote meerderheid harer leden werd gewenscht, thans geen verder bezwaar zal vinden om de gelden toe te staan, die op de aanhangige begrooting voor de bedoelde verbetering zijn uitgetrokken.

Wettelijke regeling der dislocatie of der kazerneering kon, naar de meening van den ondergeteekende, op dit oogenblik, ook met het oog op de dringende noodzakelijkheid om met de uitvoering van het plan aan te vangen, niet in aanmerking komen.

Aan vaststelling van het dislocatieplan en niet aan die van de regeling der kazerneering geeft hij de voorkeur, omdat de garnizoensindeeling van het leger den eigenlijken grondslag voor laatstbedoelde regeling uitmaakt, terwijl de Staten-Generaal toch jaarlijks, bij de behandeling der oorlogsbegrooting, de gelegenheid vinden om over de uitvoering van het kazerneeringsplan, tot in bijzonderheden, te oordeelen.

Het nieuwe exercitieterrein te 's Bosch is, tegen afstand van de esplanade der citadel aldaar, door en ten koste van het bestuur der domeinen ingericht; het is minstens even groot als laatstbedoeld terrein, terwijl bovendien een zweminrichting ter beschikking van het Departement van Oorlog is gesteld. In aanmerking genomen dat bij deze overeenkomst geen hoogere eischen konden worden gesteld, is het nieuwe oefeningsveld voldoende voor de behoefte te achten. De ondergeteekende zal echter bij de algemeene regeling der kazerneering overwegen of eenige uitbreiding aan het terrein kan worden gegeven, en tevens of verbetering der zwemkom noodig en mogelijk is.

De oorzaak dat sommige officieren dit jaar slechts korten tijd te voren in kennis konden worden gesteld met ophanden zijnde garnizoensveranderingen, was gelegen in de omstandigheid, dat de bepalingen voor de invoering der nieuwe legerorganisatie niet konden worden vastgesteld vóór dat de oorlogsbegroting voor het loopende jaar tot wet was verheven, terwijl het belang van den dienst vorderde dat die organisatie op 1 April jl. voor de opkomst van de nieuwe lichting der militie, tot stand kwam.

Hoezeer de ondergeteekende erkent, dat het in het belang van eenige officieren wenschelijk ware geweest, een andere regeling te kunnen treffen, moet hij toch doen opmerken, dat in buitengewone gevallen als het onderwerpelijke, bezwaarlijk alle in 't spel zijnde belangen kunnen worden vereenigd, terwijl hij, om aan particuliere bezwaren tegemoet te komen, de officieren die een andere bestemming zouden hebben te volgen, daarvan, zooveel doenlijk, zoolang mogelijk te voren heeft doen onderrichten.

Onvoldoende verlichting der hoofdcorridors in de nieuwe infanteriekazerne op het terrein Damlust bij Utrecht en in de geprojecteerde kazerne voor cavalerie te Haarlem, behoeft niet gevreesd te worden.

In verband met de ontworpen indeeling dier gebouwen, zal, door het aanbrengen van glasramen, boven en in de deuren van eenige vertrekken, behoorlijk licht bij de ingangen der chambrées worden verkregen. De corridors ontvangen bovendien, zowel rechtstreeks als door reflectie, licht door de ramen in den voor- en in den achtergevel van het gebouw, welke op de midden-vestibule uitkomen.

VII. Indien de ondergeteekende bij de toelichting van het onder punt VII van het Voorloopig Verslag besproken onderwerp, melding gemaakt heeft van de inzichten der Algemeene Rekenkamer, is zulks geschied om aan de Staten-Generaal de juiste aanleiding mede te deelen, welke hem genoopt heeft tot het wijzigen van den vorm van sommige begrotingsartikelen.

Dat die inzichten buiten beschouwing zouden kunnen blijven, kan de ondergeteekende niet beamen, dewijl hij daarmede, bij eventuele bezwaren in de verevening van uitgaven, wel degelijk rekening heeft te houden.

In § 7 der Memorie van Toelichting zijn overigens de redenen, waarom de thans ingeslagen weg is gevolgd, breedvoerig omschreven.

Ten einde echter aan het ten deze geopperde bezwaar der Kamer te gemoet te komen, heeft hij nader gemeend de omschrijving van de artt. 87, 88, 89, 90, 91 en 92. — waarvoor het inzonderheid zou gelden — zoodanig te moeten inrichten, dat daaruit volledig blijkt, voor welke onderwerpen de voor het artikel uitgetrokken som bestemd is. De vermelding dezer onderwerpen in de begrotingswet — nagenoeg geheel overeenkomende met die in den toelichtenden staat — zal dan vooreerst een bepaalden band aanleggen voor den aard der uitgaven op elk artikel, terwijl ten andere voor de Kamer de gelegenheid wordt geopend om — door de omschrijving van eenig onderdeel uit die van het artikel te lichten en het cijfer van het artikel met het in den toelichtenden staat voor bedoeld onderdeel uitgetrokken bedrag te verminderen — haar recht van amendement onbepakt uit te oefenen. De bij deze Memorie overgelegde Nota van wijziging strekt dan ook onder anderen om de omschrijving der genoemde artikelen in voormelden zin te veranderen.

VIII. *Eindcijfer der begroting.* Ten aanzien van de bezwaren, die tegen het eindcijfer der oorlogsbegrotingen werden ingebracht, deelt de ondergeteekende geheel het gevoelen van de meerderheid der leden, die, niet twijfelende aan de mogelijkheid der verdediging van ons land, van oordeel is, dat niet mag worden teruggedeinsd voor de offers die aan de natie moeten worden opgelegd, om in het bezit te geraken van een deugdelijke inrichting van het krijgswezen. Ontegenzeggelijk is het bedrag der jaarlijksche uitgaven voor de oorlogszaken tot een belangrijke hoogte gestegen, doch de ondergeteekende is vast overtuigd, dat die uitgaven in het belang des lands nuttig worden besteed en daarvoor inderdaad noodig zijn.

Een vergelijking met vroegere tijden, toen een begrooting voor het Departement van Oorlog met 12 millioen kon sluiten, kan niet doorgaan, niet alleen omdat ons krijgswezen thans uit een toestand van achterlijkheid moet worden opgeheven, maar ook omdat tegenwoordig veel hoogere eischen dan destijds voor de inrichting der levende en der doode strijdkrachten moeten worden gesteld, omdat vermeerdering van behoeften en stijging van uitgaven, ook voor het leger, gevolgen zijn van den tijd waarin wij leven; gevolgen, die men, zal het doel worden bereikt waarnaar moet worden gestreefd, miskennen noch keeren kan.

De meening dat een leger van 15.000 man toereikend zoude zijn voor de verdediging des lands, zal hier wel niet ernstig behoeven te worden bestreden. Wilde men, langs den weg van inkrimping der legersterkte, tot vermindering der uitgaven geraken, dan zou voorzeker vroeg of laat blijken, dat het toegepaste middel erger was dan de kwaal; dan toch zou niet alleen elke waarborg worden prijsgegeven voor het behoud onzer onafhankelijkheid, maar zouden tevens de gedane uitgaven als volmaakt nutteloos besteed zijn te beschouwen.

Zeer beslist moet de ondergeteekende ontkennen, dat wij, ten aanzien van ons defensievermogen, in de laatste jaren niets verder zouden zijn gekomen; reeds bij vorige gelegenheden heeft hij der Kamer aangetoond, in hoe menig opzicht verbetering is tot stand gekomen, en vooruitgang is waar te nemen. Hij houdt dan ook vol, dat de meening, als zouden de toegestane gelden op stelsellooze wijze zijn besteed, niet juist is. En indien, op dit oogenblik nog, gewichtige schakels ontbreken in de keten, die moet worden voltooid om van onze militaire instellingen een deugdelijk en aaneensluitend geheel te maken, het voortbestaan van *die* leemten is grootendeels het gevolg van den loop der gebeurtenissen, waardoor de belangrijke maatregelen tot hervorming op wetgevend gebied nog steeds achterwege bleven.

De ondergeteekende hoopt, dat het hem gegeven zal zijn, den daartoe te verrichten arbeid met medewerking der Staten-Generaal eerlang ten uitvoer te brengen, en zodoende het *stelsel* onzer weermiddelen in gewenschten zin te voltooien.

Met leedwezen trof de ondergeteekende in het Verslag de opmerking aan, dat bij de verschillende Ministers van Oorlog meer de lust scheen te bestaan om de bijzondere personen, en wel bepaaldelijk de officieren, dan de algemeene defensiebelangen te bevoordeelen.

Die opmerking wordt door geen feiten gerechtvaardigd en de ondergeteekende ontzegt daaraan dan ook allen grond. En wat de positie der onderofficieren en soldaten, in vergelijking met die der officieren betreft, indien men let op alles wat in de laatste jaren, zoowel tot betere regeling der soldijen als voor de huisvesting, voeding en verpleging van den soldaat is verricht, indien men voorts in aanmerking neemt dat nog andere verbeteringen te dien aanzien zijn voorgenomen, dan geloofde de ondergeteekende dat men overtuigd kan zijn dat ook de belangen van den minderen militair door het krijgsevenwicht met de meeste zorg worden behartigd. De ondergeteekende betwijfelt dan ook of, indien alles in rekening wordt gebracht, het lot van den soldaat, in vergelijking met dat van den boeren- of schippersknecht, wel zoo ongunstig is te noemen.

Omtrent het eindcijfer der onderwerpelijke begrooting veroorlooft de ondergeteekende zich, de Kamer te doen opmerken, dat, zooals hij reeds bij voorbaat in de Memorie van Toelichting (§ 8) heeft aangetoond, de toeneming der *gewone* uitgaven met een bedrag van ongeveer f 300.000, inderdaad in geen enkel opzicht het gevolg is van willekeurige opdrijving, en dat de voorstelling, volgens welke in de toekomst met een minder bedrag voor de daarbij vermelde onderwerpen zou kunnen volstaan worden, geenszins te optimistisch is. De hoogere posten, waaromtrent de Kamer het gevoelen van den ondergeteekende, dat ze van tijdelijken aard zijn, niet schijnt te deelen, — namelijk die der kosten van de remonte en van het nachtleger — zullen toch zeer waarschijnlijk geenszins op den duur bestendig behoeven te worden.

Die voor de remonte, omdat — zooals hiervoren onder punt IV is toege-

licht — in 1882 in een buitengewoon incompleet aan paarden moet worden voorzien (1); die voor het nachtleger, omdat zij voornamelijk de eerste aanschaffing van ijzeren bedkribben betreffen, die jaren lang voor het gebruik geschikt blijven.

De redenen die den ondergeteekende hebben doen besluiten, het volgend jaar niet meer gedurende den winter aan een gedeelte der militia verlov voor twee of drie maanden te verleen, zijn, naar hij meent, werkelijk van overwegend belang. Toen hij, onder anderen uit de cijfers betreffende de uitkomsten der schietoefeningen van de infanterie, gewaar werd dat, ten gevolge van den bedoelden maatregel, de geoefendheid der troepen wel degelijk achteruit zoude gaan, kon hij zich niet verantwoord achten, dien maatregel, met handhaving zijner oorspronkelijke zienswijze, te bestendigen. Hij erkend dan ook volmondig, daarbij vroeger te hebben gedwaald.

De ondergeteekende gelooft niet dat er in ons land thans minder welvaart heerscht dan in de laatst verlopen jaren. Hij meent zelfs, dat er eer van *toe-* dan van *af-*nemende welvaart sprake kan zijn. De vraag, of de vermeerdering van het aantal vrijwilligers niet ten deele aan *mindere* welvaart in het land zou moeten worden toegeschreven, kan hij dan ook niet toestemmend beantwoorden.

IX. De bepaling, die eenigen tijd geleden tot het tegengaan van het misbruik maken der wapenen door militairen zijn vastgesteld, en die aan de autoriteiten van het leger de bevoegdheid geven en de verplichting opleggen om te dien aanzien met de meeste gestrengheid — ook in preventieven zin — op te treden, verschaffen, naar de overtuiging van den ondergeteekende, voldoende waarborgen, dat dit misbruik zal ophouden.

Sedert die bepalingen in werking zijn getreden, heeft hij dan ook geen klachten of mededeelingen omtrent overtredingen van dien aard ontvangen.

Tegen een intrekking der vergunning aan de militairen om buiten dienst wapenen te dragen, heeft hij overwegende bedenking, en hij meent daartoe dan ook voorshands geen stappen te kunnen doen. Het gaat toch niet aan, en het zoude ernstig strijden met de beginselen der krijgstucht, om, waar overtredingen plaats hebben, het beginsel toe te passen om *niet* het misbruik te onderdrukken, maar slechts de aanleiding daarvoor weg te nemen. Door in dit geval afstand te doen van den eisch dat de soldaat zich, ook gewapend, in het openbaar behoorlijk gedrage, door aldus gaandeweg zijn plichten te verminderen en toe te geven aan het streven om die tot een minimum te herleiden, zou de krijgstucht en daarmee ook het gehalte van het leger ernstig gevaar loopen.

Er bestaat dan ook in het algemeen slechts één deugdelijk middel om aan overtredingen in het leger een einde te maken, namelijk *den soldaat tot zijn plicht terug te brengen*; en de ondergeteekende geeft de Kamer gaarne de verzekering, dat hij niet zal rusten vóór dat, langs dien weg, het hierbedoelde euvel geheel zal zijn verdwenen.

De bewering als zoude in het leger nog in hooge mate misbruik worden gemaakt van sterken drank, is in het Verslag zelf, op gronden die de ondergeteekende geheel beaamt en die ook reeds meermalen door hem zijn aangevoerd, volkomen juist beantwoord.

De militairen, die wegens aanhoudend wangedrag uit den dienst worden verwijderd, zijn dikwijls reeds vooraf — soms herhaaldelijk — bij het depot van discipline gedetacheerd geweest. Het zijn sujetten, waarop de middelen ter verbetering meestal volledig zijn beproefd, maar waarbij zij geheel hebben gefaald.

Er kunnen geene belangen van den dienst mede worden gebaat, door dergelijke personen nog langer in het leger te behouden.

Het streven om zich ten gevolge van *opzettelijk* wangedrag, uit de gelederen te doen verwijderen, wordt tegenwoordig bij de militairen zooveel mogelijk *voorkomen*, door dat de gelegenheid is opgesteld om een verbindtenis in het leger

(1) Terwijl de normale jaarlijksche remonteering der cavalerie op pl. m. 300 paarden is te stellen, wordt voor 1882 op een aanschaffing van 392 paarden voor dit wapen gerekend. (Zie toelichtenden staat, bladz. 416.)

voor betrekkelijk *korten* duur aan te gaan. Waar dergelijk streven overigens mocht worden geconstateerd, worden de betrokken personen wel degelijk aan de strengere krijgstuicht bij het depot van discipline onderworpen.

De gevolgen van het wegzenden met een briefje van ontslag doen zich, voor de weggezondenen, in de burgermaatschappij zeer zeker gelden, hoewel zulks geenszins in de eerste plaats met de toepassing van den maatregel wordt beoogd. Personen, die in den militairen dienst zijn geweest, en die, zooals de weggezondenen, geen bewijs van goed gedrag in dien dienst kunnen overleggen, gaan menigmaal jaren lang onder de gevolgen van hun vroeger wangedrag gebukt, dewijl zij door de werkgevers veelal worden geweerd. Uit dien hoofde en omdat het wegzenden niet zoo zeer geschiedt met het doel om de betrokken personen te *straffen*, maar hoofdzakelijk om het leger te zuiveren van slechte elementen, die daarin niet meer behooren terug te keeren, acht de ondergeteekende het niet noodzakelijk de namen der weggezondenen openbaar te maken.

ART. 1.

1ste AFDEELING.

Toen de inspecteurs allen hunne bureaux hadden in de lokalen van het Departement, was de toestand van dien aard, dat een groot aantal officieren en ambtenaren zoodanig was geïnstalleerd, dat nadeel ontstond, en voor hunne gezondheid en voor het werk.

Die toestand was onhoudbaar.

Dat de inspecteurs der infanterie, cavalerie en artillerie hunne bureaux in de Trompstraat gevestigd hebben, levert, wegens den verren afstand van het Plein, veel ongerief. Het was dus wenschelijk, dat de inspecteurs van den geneeskundigen dienst der landmacht, toen deze zijn lokalen in het Departement verliet, naar een woning meer in de nabijheid uitzag. Doch dit was nog meer noodig omdat het bij dat Departement gelegen magazijn van geneesmiddelen niet te ver van de bureaux van laatstgenoemden opperofficier verwijderd mag zijn.

Art. 2. De ondergeteekende kan niet toegeven, dat het aantal officieren en verdere ambtenaren, aan het Departement werkzaam, *veel* te groot moet worden geacht; zelfs niet dat het te groot is. Hij kan integendeel de verzekering geven, dat — in weerwil bedoeld personeel grootendeels uitmuntend voor zijn taak berekend is, en met ijver de plichten daarvan vervult — aanhoudend buiten den gewonen bureautijd moet worden gearbeid, om die taak naar behooren en tijdig te volbrengen.

Voor al is dit het geval in den tegenwoordigen tijd, waarin zoo veel hoogst belangrijke militaire en administratieve vraagstukken beslist worden, nog ahangig zijn, of op spoedig onherhanden nemen wachten.

Voor het oogenblik kan dan ook niet aan vermindering van dat personeel worden gedacht.

Aan uitbreiding denkt de ondergeteekende echter evenmin; en de ontwerp-begrooting bevat ze dan ook niet. De twee luitenanten der infanterie en de luitenant-kwartiermeester, van wie in het Voorloopig Verslag sprake is, zijn reeds in de begrooting van het jaar 1881 begrepen, maar als gedetacheerden. Hunne bezoldiging komt daarom bij die begrooting niet voor in den toelichtenden staat op art. 2.

Ter nadere toelichting der traktementsverhooging van den referendaris, hoofd der afdeling *Personeel*, met *f* 300, en van den hoofdcommies, hoofd der afdeling *Militie en Schutterij*, met *f* 100, moge het navolgende dienen. Beiden zijn hoogstverdienstelijke ambtenaren en hebben een zeer uitgebreiden en vaak moeilijken werkkring. De eerste telt bij ons 30 militaire en burgerlijke dienstjaren en zou, wanneer hij in militairen dienst ware gebleven, hoogstwaarschijnlijk in het volgende jaar majoor geworden zijn en dan als chef zijner afdeling *f* 3600 aan traktement en toelage genieten, een bedrag, waarop hij door de thans voorgedragen verhooging zijner bezoldiging eerst, wegens pensioenbijdrage, na 4 jaar

rekenen kan. De andere der bedoelde hoofdamtaren telt minder dienstjaren; maar de ondergeteekende meent, dat het voor iemand, die aan het hoofd staat eener afdeling, inderdaad geen te ruime bezoldiging kan geacht worden, wanneer hij in het genot wordt gesteld van het maximum traktement, verbonden aan den rang van hoofdcommies.

Dat het bij den toelichtenden staat op art. 2 uitgetrokken bedrag voor traktemen-ten van officieren hooger is dan op dien staat der loopende begrooting, is reeds hierboven verklaard door hetgeen daar gezegd is nopens de traktemen-ten van twee 1ste luitenants der infanterie en een 1sten luitenant-kwartiermeester; de som van *f* 6200 verminderde men dan ook met het bedrag dier traktemen-ten.

De bij het Voorloopig Verslag gemaakte opmerking nopens onvolledigheid en onduidelijkheid van de toelichting der raming van hetgeen voor de IVde afdeling van het Departement noodig is, vindt haren oorsprong in een verwarring van twee berekeningen. In het Voorloopig Verslag worden namelijk de cijfers vergeleken van hetgeen voor de Vde afdeling geraamd wordt aan *traktemen-ten van officieren*, aan *toelagen van officieren* en aan *traktemen-ten van ambtaren*, *f* 16,250 voor *f* 1881 en *f* 14,850 voor 1882. Derhalve een vermindering van *f* 1400. Bij de eerste alinea der Memorie van Toelichting op art. 2 wordt echter gesproken van de verhooging, welke art. 2 zelf — dat is dus het bedrag der *toelagen van officieren* en der *traktemen-ten van ambtaren* — ondergaat; en dan wordt daarop bij de tweede alinea gewezen op de *vermindering*, welke desnietteenstaande in het totaal der in art. 2 en andere artikelen begrepen kosten van het Departement ge-bracht wordt.

De ondergeteekende heeft dus in dat opzicht *bezuinigd*, al wordt art. 2 zelf, in verband daarmede, ook hooger. En dat werkelijk spaarzaamheid, ook voor zooveel het Departement van Oorlog betreft, door hem betracht wordt, kan blijken uit een vergelijking van twee cijfers. Voor het jaar 1880 werd bij art. 2 toegestaan een bedrag van *f* 109,873; daarop is uitgegeven een som van *f* 108,413,72; ongebruikt liet hij derhalve *f* 1459.

2de AFDEELING.

Art. 4. In de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag der Kamer betreffende de vorige begrooting (bladz. 25), had de ondergeteekende de eer breedvoerig uiteen te zetten, om welke redenen de bevelhebbers in de militaire afdelingen niet kunnen worden gemist, en waarom het nut van die betrekking geenszins als van twijfelachtigen aard is te beschouwen.

Hij meent daarheen dus thans te mogen verwijzen. Dat een betrekking, bij ontstentenis van den titularis, tijdelijk onvervuld blijft en door eene andere auto-riteit wordt waargenomen — een omstandigheid die zich ook in de burgermaatschappij in de meeste ambten nu en dan voordoet — kan geen bewijsgrond zijn voor de bewering dat die betrekking zou kunnen worden opgeheven.

De in de tweede alinea bedoelde onbillijkheid bestaat slechts in schijn, omdat bij de regeling der toelagen van hen, die te 's Gravenhage in speciale betrekking werkzaam zijn, rekening wordt gehouden met de omstandigheid, dat zij van het genot der residentietoelagen uitgesloten zijn.

De adjudanten van de bevelhebbers worden niet bij den grooten staf, maar bij de infanterie gevoerd, omdat het de bedoeling is voor die betrekking uitsluitend kapiteins der infanterie aan te wijzen.

De schadeloosstelling voor verhuiskosten die door de officieren genoten wordt, is zoodanig berekend, dat het transport der goederen van een niet te weelderig ingericht huishouden per spoorweg, en naar en van de stations, er mede betaald kan worden.

De ondergeteekende meent dat deze tegemoetkoming niet zoo geheel onbeduidend is, en hoe gaarne hij gewenscht had deze som zóó hoog te bepalen, dat alle onkosten der verhuizing er mede vergoed konden worden, heeft hij gemeend dat voorshands geen ruimere schadeloosstelling kon worden toegekend; inzonderheid

ook omdat over de geldelijke gevolgen van den maatregel niet volledig kan worden geoordeeld.

Mocht het, in verband met de totale kosten, mogelijk blijken de vergoedingen te vermeerderen, dan zal hij later overwegen of daartoe kan worden overgegaan.

De residentietoelage der generaals is bij deze begrooting niet ingevoerd, maar slechts behouden. Zij was den generaals in April 1878 toegekend, op voordracht van den toenmaligen Minister van Oorlog, den heer DE ROO VAN ALDERWERELT. En de gronden die daarvoor toen gegolden hebben, deden den ondergeteekende besluiten, zijn aanvankelijk voornemen, om die toelagen te doen vervallen, te laten varen. Hij meent door het bestendigen eener regeling, die reeds sedert ruim twee jaren in werking was, aan deferentie jegens de Kamer geenszins te kort te zijn geschoten. Dat zulks dan ook niet in zijn bedoeling heeft gelegen, zal hij wel niet behoeven te verzekeren.

Het verleen van een toelage, gelijk aan de residentietoelage, aan de officieren die te Amsterdam verblijf houden, zou een vermeerdering van uitgaven ten gevolge hebben, die de ondergeteekende, althans dit jaar, niet op zijn begrooting heeft willen brengen.

IIIde AFDEELING.

Dat de regeling der traktementen, zooals die laatstelijk plaats had, voor verbetering niet vatbaar zoude zijn, zal de ondergeteekende na hetgeen hij ten vorigen jare op blad. 23 van het gedrukte antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer als zijn gevoelen kennen deed, thans geenszins beweren.

Maar, al blijft hij van meening dat een nadere wijziging der traktementen, inzonderheid tot verdere toepassing van den maatstaf der volbrachte dienstjaren, op den weg der toekomst ligt, hij heeft geen vrijheid kunnen vinden om reeds bij deze begrooting andermaal een vermeerdering van uitgaven voor dit doel voor te stellen.

Intusschen merkt hij op, dat de kapiteinsrang, bij den tegenwoordigen stand der bevordering, wel niet dan bij hooge uitzondering op 27jarigen leeftijd zal worden bereikt, en dat een kapitein van 50jarigen ouderdom zeer waarschijnlijk in het genot zal zijn der traktemensverhooging voor 25 of wellicht voor 30 dienstjaren, als officier.

Dat twee officieren van zoo uiteenloopenden leeftijd, in denzelfden rang, gelijke bezoldiging zouden genieten, is dus ook bij de bestaande regeling niet te verwachten.

Art. 8. Indien in rekening gebracht wordt dat op den 1sten dezer nog 104 officieren van het Nederlandsche leger gedetacheerd waren bij het indische, dan is het incompleet aan infanterie-officieren niet groot.

Bij het bepalen van het getal plaatsen, dit jaar voor het officiersexamen der onderofficieren open te stellen, is bovendien rekening gehouden met het aantal leerlingen in de hoogste klasse der hoofdcursussen.

Van de in Indië tijdelijk verblijf houdende officieren zullen in 1882 vermoedelijk een 40tal terugkeeren, zoodat een belangrijke vermindering in het aantal ontbrekende officieren te gemoet wordt gezien.

De afwijking van de organisatie ten aanzien van de aantallen luitenant-kolonnels en majors bij het regiment grenadiers en jagers, is van ijdelligen aard, en strekt nog ten nadeele van den dienst noch van de schatkist.

A. De oorzaken der verschillen, die niet bepaaldelijk worden vermeld, zijn in 't algemeen gelegen in de, bij de Kamer bekende, wijzigingen in de organieke sterkte en het daaruit ontstane overcompleet of incompleet, terwijl zij voorts overeenkomen met die van de verschillen tusschen de voor 1881 toegestane en de voor 1882 geraamde bedragen.

Ten aanzien van deze laatsten wordt dan ook, ter aangehaalde plaatse en elders, verwezen naar de uitgebreide omschrijvingen en berekeningen der ver-

schillen in de Memorie van Toelichting. Bovendien ligt het in den aard der zaak, dat, al waren de ramingen voor beide jaren volmaakt dezelfde geweest — wat hier het geval *niet* is — de redenen van de afwijkingen van de ramingen voor het eene met de uitgaven van het andere jaar, slechts zéér globaal kunnen worden opgegeven. De uitgaven toch worden beheerscht door dagelijksche afwisselingen in sterkte, getallen, prijzen, enz. Deze alle in hare oorzaken en gevolgen na te gaan, is niet wel mogelijk, en aangenomen zelfs, dat de mogelijkheid bestond, dan zou het weinige nut daarvan niet opwegen tegen de zeer uitgebreide en tijdroovende berekeningen en aantekeningen, die daarvoor, het geheele jaar door, dagelijks zouden moeten worden gedaan.

Art. 10. Bij de vaststelling der traktementen is als beginsel aangenomen dat de commandanten der regimenten *allen* — naar gelang van hun rang — gelijk traktement genieten, te weten:

een kolonel *f* 4.500, een luitenant-kolonel *f* 3.900.

Dientengevolge wordt de vermeerdering van traktement voor een luitenant-kolonel, regimentscommandant:

bij de vestingartillerie *f* 500, bij de veldartillerie *f* 300.

D. De instructie-batterij is op 7 November jl. in werking gekomen. De omstandigheden lieten niet toe daartoe eerder over te gaan.

G. Ten aanzien van het traktement der hier bedoelde luitenants heeft werkelijk een vergissing plaats gehad. Deze genieten niet *f* 1200 doch *f* 1300.

Uit dien hoofde wordt het artikel met een bedrag van *f* 500 verhoogd.

Art. 12. De ondergeteekende meent, dat voor het oogenblik een aanmoediging der hierbedoelde detachering niet raadzaam zoude zijn. Immers bij het indische leger bestaat voor alsnog een overcomplete, dat men langzamerhand moet doen insmelten, om weder tot de *normale* formatie te geraken. Onder de omstandigheden uitbreiding te geven aan het getal van 104 officieren, op den 1sten dezer nog van het nederlandsche bij het indische leger gedetacheerd, zou zeer zeker niet in het belang der schatkist wezen. En het *militair* belang vordert die uitbreiding niet, nu men zich verheugen mag in het feit, dat, sedert 1856, reeds 340 officieren van het leger hier te lande bij het leger in Oost-Indië gedetacheerd werden.

Waar de detachering echter geschieden kan in ruil met officieren van het indische leger, waar het alzoo geldt een *wederkeerige* detachering, wordt zij nog altijd bevorderd. In zoo verre wordt dus steeds overeenkomstig den wensch der Kamer gehandeld.

IVde AFDEELING.

Art. 13. Na invoering der nieuwe organisatie hebben de compagnieën infanterie grootere sterkte verkregen dan zij vóór dien tijd hadden, aangezien het aantal compagnieën van een bataljon met één is verminderd, waarvan het personeel over de vier overblijvende verdeeld is. In April van dit jaar, toen, behalve de vrijwilligers, alleen de miliciens der lichting van 1880 onder de wapenen waren, hadden de compagnieën infanterie gemiddeld een sterkte van 44 man.

Na de opkomst der lichting van 1881 en het vertrek met groot verlof van een deel der lichting van 1880, derhalve gedurende de maanden Mei, Juni en Juli, bedroeg die gemiddelde sterkte 70 man.

Die sterkte werd in de maanden Augustus en September, tijdens het verblijf onder de wapenen der lichting van 1878 voor herhalingsoefeningen, tot 107 man opgevoerd, terwijl zij, na het vertrek met groot verlof van de opgekomen lichting en van het blijvend gedeelte der lichting van 1880, omstreeks half September, werd teruggebracht tot 46 man.

De uitbreiding van het organiek aantal schrijvers was een maatregel, die, ook in verband met de nieuwe organisatie van het leger, bezwaarlijk kon worden uitgesteld. Gaarne geeft de ondergeteekende toe, dat bij de vorige begrooting op

die uitbreiding had moeten worden gerekend; doch in het belang van den dienst meende hij, zonder aan de rechten der Kamer te kort te doen, de begane fout te mogen herstellen, vooral omdat die geen zaak van ingrijpend belang betrof.

De ondergeteekende zal in overweging nemen, de bezoldiging der meestersgeweermaker en zwaardveger op een andere wijze te regelen, zoodanig dat aan dit personeel eenige lotsverbetering wordt gegeven.

Aan het brengen van een afdoende verbetering in het onderwijs bij de korpsen zouden ongetwijfeld ernstige moeilijkheden, inzonderheid van financieelen aard, verbonden zijn.

Nochtans wordt aan dat onderwijs zooveel mogelijk zorg besteed.

Op de korpsscholen treden geschikte onderofficieren, onder toezicht van officieren, als onderwijzers op. Ook van het onderwijs in de gymnastiek wordt in de laatste jaren bijzonder veel werk gemaakt. Cursussen voor onderofficieren tot vorming van onderwijzers in de gymnastiek, worden bij de normaal-schietschool gehouden.

De post voor verschil in het getal onder de wapenen te roepen of te houden miliciens enz. (Memorie van Toelichting blz. 23, sub 4^e), is, wat betreft het regiment grenadiers en jagers, zoo weinig lager dan die betreffende de acht regimenten infanterie, omdat er, ten gevolge van de jongste reorganisatie, voor het regiment grenadiers en jagers, op 35 nieuw in te lijven miliciens meer gerekend is dan ten vorigen jare, terwijl er voor de overige regimenten infanterie, te samen genomen, in dit opzicht, op 220 man minder geraamd is dan voor het loopend jaar geschiedde.

Het getal adjudanten-onderofficier op bladz. 52 van den toelichtenden staat moet zijn 10, waarmede de berekening ook overeenstemt. (Het getal 8 is een ongecorrigeerde drukfeil.)

Ten aanzien van het in de laatste alinea gevraagde, heeft de ondergeteekende de eer mede te deelen, dat deze 135 miliciens bestemd zijn voor de compagnieën hospitaalsoldaten, waarvoor zij ook uitgetrokken zijn. Voor hunne indeeling daarbij, worden zij echter eerst, gedurende 1½ maand bij de korpsen infanterie ingelijfd, om in den dienst van dat wapen geoefend te worden.

Art. 14. Het maakt bij den ondergeteekende een punt van overweging uit, om het paardentuig voor de cavalerie, evenals dit reeds met de zadels voor dat wapen en het paardentuig voor de artillerie geschiedt, in de constructie-werkplaatsen te doen aanmaken, in stede van het bij particulieren aan te koopen. Zoo hij hiertoe niet reeds is overgegaan, moet dit hoofdzakelijk toegeschreven worden aan gebrek aan werkkrachten bij de zadelmakerswerkplaatsen, terwijl hij ongaarne aan deze werkplaatsen meer uitbreiding zou wenschen te geven.

Betreffende het onderhoud en de herstelling van het in gebruik zijnde paardentuig, kan de ondergeteekende mededeelen, dat het stelsel van abonnement met de zadelmakers bij de cavalerie goed werkt, doch dat dit stelsel bij de artillerie bezwaarlijk toe te passen is, met het oog op de meerdere slijting der trektuigen.

Art. 15, B. Het aantal miliciens bij het korps rijdende artillerie is berekend volgens de organisatie.

C. De hier gemaakte opmerking omtrent het getal schrijvers is juist.

E. Na het in werking treden der nieuwe organisatie is gebleken, dat de aanstelling van een adjudant-onderofficier bij het korps torpedisten wenschelijk was.

Art. 17. De ondergeteekende neemt de vrijheid, de leden die het opnemen van dit artikel onder die, waarop overschrijving uit de *onvoorzienne uitgaven* kan plaats hebben, afkeuren, te verwijzen naar het medegeedeelde op bladz. 27 der Memorie van Toelichting.

Art. 18. Een misrekening heeft ten vorigen jare in het cijfer der remonte-paarden niet plaats gehad; de ondergeteekende begrijpt dan ook niet wat tot de bemerking in het Voorloopig Verslag aanleiding kan hebben gegeven.

De oprichting van remonte-depots is, eerst korten tijd geleden, zeer ernstig

overwogen. Een uitvoerig onderzoek waarbij bepaalde ontwerpen werden opge-
maakt voor de in te richten terreinen, de te maken gebouwen en stallen, de
indienststelling van personeel, het aanschaffen van jonge paarden enz., heeft
echter tot de uitkomst geleid, dat de eerste kosten voor een dergelijk depot, een
bedrag van eenige tonnen gouds zouden bereiken.

De ondergeteekende is, met zijn laatsten ambtsvoorganger, onder wiens bestuur
dit onderzoek plaats had, van oordeel, dat in de tegenwoordige omstandigheden
tot deze zoo belangrijke uitgaven niet kan worden overgegaan. Hij wenscht
althans eerst den uitslag af te wachten van de maatregelen die in het belang
van de verbetering der remonteeringen en van het op sterkte houden der cava-
lerie, door hem worden beoogd.

Onze paarden van inlandsch ras zijn, zooals bekend is en ook bij ondervin-
ding is gebleken, in 't algemeen *niet* geschikt voor den dienst bij het leger. De
in 1860 genomen proef met de aanschaffing van deze paarden, heeft dan ook
geen gunstige uitkomsten opgeleverd; ook, omdat slechts zeer enkele paarden
werden aangeboden.

Ook in 1870 bleek dat rijpaarden, geschikt voor den dienst bij de cavalerie,
in ons land genoegzaam niet zijn te vinden. De rapporten omtrent de destijds
door vordering verkregen cavaleriepaarden luiden eenstemmig *ongunstig*; die paar-
den hebben weinig of geen diensten bewezen en zijn voor het meerendeel spoedig
op reform gesteld moeten worden. Een herhaling der proeven met de aan-
schaffing van inlandsche paarden zou dus zeer zeker slechts tot nieuwe teleur-
stelling en nadeelen kunnen leiden. Dat de proefneming met hongarsche paar-
den minder gunstige uitkomsten zou opleveren als men zich daarvan voorstelde,
is niet geheel juist. Deze paarden, inzonderheid die van de laatste remonten,
voldoen over het algemeen veel beter dan die welke vroeger door de gewone
aanbestedingen werden verkregen. Nadeelige invloeden van de verandering van
klimaat zijn bij deze paarden niet gebleken.

Over de iersche paarden, die kortelings geleden voor de eerste maal werden
aangeschaft, kan nog geen beslist oordeel worden geveld. Doch zij beloven buiten
twijfel veel goeds.

Het laat zich aanzien dat zij zich goed zullen acclimateren; zij zijn op vijf-
jarigen leeftijd geheel ontwikkeld en vatbaar voor africhting, en zullen vermoe-
delijk nog beter dan de hongarsche paarden voor onze cavalerie geschikt blijken
te zijn. Men verwacht dan ook algemeen dat zij *goede* dienstvaarden zullen
worden, waarvan een langdurig gebruik zal kunnen worden gemaakt.

De troepenpaarden der huzaren verkeerden tijdens de cavalerie-manoevres in
goeden staat en zijn volstrekt niet vermagerd. Ziekten kwamen niet voor, en
hoewel het meerendeel tot de minder geschikte duitsche soort behoorde, bewezen
zij goede diensten. Dat officierspaarden over het algemeen een beter uiterlijk
hebben dan troepenpaarden, laat zich gereedelijk verklaren; veelal toch zijn zij
van edeler ras, terwijl zij bovendien minder dienst hebben te verrichten, omdat
zij in den regel slechts om den anderen dag gebruikt behoeven te worden.

De berichten, die omtrent het drukken der paarden verspreid zijn, zijn bepaald
onjuist. Nooit kwamen bij oefeningeu als de gehouden cavalerie-manoevres,
minder drukkingen en schavingen bij de paarden voor. Behalve aan de gunstige
weersgesteldheid tijdens de oefeningen, is zulks toe te schrijven aan een wijs-
ging, die aan het cavaleriezadel is aangebracht.

Vde AFDEELING.

Het lijdt geen twijfel of het getal van 60 reserve-officieren van gezondheid
zal in den loop van 1882 worden verkregen, indien het noodige geld voor
hunne bezoldiging slechts wordt toegestaan. In de eerste maanden van het
loopende jaar werden er reeds 30 benoemd en, na dien tijd, melden zich nog
22 bevoegde geneeskundigen aan, om bij voorkomende gelegenheid voor gelijke
benoeming in aanmerking te komen.

Waar het mogelijk is, tracht men van de reserve-officieren van gezondheid ten behoeve van den geneeskundigen dienst in garnizoensplaatsen partij te trekken.

Dat in de eerste jaren de som, voor bezoldiging van reserve-officieren van gezondheid uitgetrokken, meer dan 15.000 gulden 's jaars zal moeten bedragen, is voorzien en, naar de ondergeteekende zich meent te herinneren, ook vroeger niet onopgemerkt gebleven.

Het zou trouwens met het oog op mogelijke oorlogstoestanden niet voldoende zijn, indien niet meer dan hoogstens 50 reserve-officieren van gezondheid beschikbaar waren. Zoodra echter ook reserve-officieren van gezondheid zullen verkregen worden, als onder *a* en *b* van art. 21 der wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145) bedoeld, zal men — gelijk reeds ten vorigen jare bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer werd opgemerkt — minder behoefte hebben aan de categorie der bezoldigde reserve-officieren van gezondheid en alzoo tot geleidelijke vermindering van het aantal dezer geneeskundigen kunnen overgaan.

Dat de vergunning tot het uitoefenen der burgerpractijk door officieren van gezondheid, van den kant van verscheidene leden nog werd afgekeurd, vernam de ondergeteekende met leedwezen. Hij kan nochtans geen reden vinden, om terug te komen op een maatregel, die, naar zijn overtuiging, in meer dan één opzicht nuttig is.

Wat de werking der maatregelen aangaat, welke tot dusverre ter voorziening in de behoefte aan officieren van gezondheid getroffen zijn, zij levert den ondergeteekende ruime stof tot tevredenheid.

Bij jonge artsen ontstaat meer en meer de lust om als officier van gezondheid in dienst te treden, en het getal der studenten, die zich ter opleiding aanmelden, is tot dusver veel grooter dan dat der opgestelde plaatsen. Dat getal toch bedraagt (buiten rekening gelaten degenen die volgens de voorschriften niet konden worden toegelaten) niet minder dan 29; terwijl slechts 16 studenten konden worden toegelaten. Daarvan verbonden zich:

8 onder genot van premiiën na afgelegde examina; 7 onder genot van tegemoetkoming en premiiën gezamenlijk; en 1 uitsluitend onder genot van tegemoetkoming.

Door onderscheidene van die studenten werd reeds na hunne toelating, de bevoegdheid verkregen tot het afleggen van het candidaats-examen in de geneeskunde.

De ondergeteekende is, in overeenstemming met het gevoelen van de meerderheid der leden die dit punt bespraken, van oordeel dat het periodieke geneeskundige onderzoek der militairen, *niet* achterwege kan blijven. Ook hij geeft echter gaarna toe, dat daarbij de meest mogelijk kiescheid in acht behoort te worden genomen, en hij zal niet nalaten daarvoor te doen waken.

In de tot dusver toegepaste maatregelen ten aanzien van het vaccineeren en revaccineeren in het leger, is door den ondergeteekende geen verandering gebracht.

Ook al kon hij twifelen aan het nut van deze voorbehoedsmaatregelen — die, zoo als te recht in de Kamer werd opgemerkt, voor personen welke in grooten getale bijeen moeten wonen, van bijzonder belang zijn te achten — dan nog zou hij de verantwoordelijkheid niet op zich kunnen nemen, om, in strijd met de adviezen van den inspecteur van den geneeskundigen dienst en met zienswijze van het personeel officieren van gezondheid, bevelen te geven, om de toepassing daarvan te staken.

Art. 19. De formatie van het personeel van den geneeskundigen dienst, zooals die bij 's Konings besluit van 15 Augustus 1880, n°. 1, in verband met de wet van den 2den te voren (*Staatsblad* n°. 145), is vastgesteld, laat volkomen toe, dat er *zeven* dirigerende officieren van de 2de klasse tegen *acht* dirigerende officieren der 3de klasse zijn. De dirigerende apotheker werd, sedert het opmaken der vorige begrooting, tot *luitenant-kolonel* bevorderd. Die rang werd hem verleend nadat hij 39 jaar als officier, en ruim 13 jaar als majoor had gediend.

Ten opzichte van de militaire apothekersbedienden werd ten vorigen jare de uitgaaf geraamd naar de middensom van het traktement, waarvoor zij in aanmerking komen.

Thans is het voor hen benooidige uitgetrokken zooals het in het dienstjaar 1882 vermoedelijk feitelijk wezen zal, want militaire apothekersbedienden, die nog geen 2 jaren in hunne betrekking hebben gediend, ontvangen slechts een bezoldiging van f 900 's jaars.

Vide AFDEELING.

Art. 23 De benoeming van den tijdelijken leeraar bij de IIde afdeeling der krijgsschool en den intendance-cursus, tot vasten leeraar, is geschied in het belang van het onderwijs bij die inrichtingen. Aangezien die leeraar, deze betrekking, ingevolge Koninklijk besluit van 4 Mei 1881, n°. 10, gelijktijdig kan waarnemen met die van leeraar aan het gymnasium te 's Hage, blijft voor de leerlingen van den intendance-cursus het gebruik van het laboratorium van dat gymnasium verzekerd.

Art. 24. Na bepaalde inlichtingen te hebben ingewonnen, kan de ondergeteekende ten stelligste verklaren, dat er geen ongeregelheden hebben plaats gehad bij den kerkgang der cadetten van de Koninklijke Militaire Academie. Hij betreurt het dan ook, dat dergelijke onjuiste geruchten zijn verspreid geworden. Van het nemen van maatregelen om een herhaling van ongeregelheden te voorkomen, behoeft dus geen sprake te zijn.

Het getal der cadetten, die bij het overgangsexamen van het 1ste tot het 2de studiejaar niet voldeden, is werkelijk zeer groot, doch dit ongunstige verschijnsel is ook in voorgaande jaren waargenomen. Het moet ongetwijfeld toegeschreven worden aan de volgende drie oorzaken:

Ten eerste wordt bij het toelatingsexamen bij het vaststellen van de ranglijst, gelijke beteekenis toegekend aan de behaalde cijfers in elk der verschillende vakken, waarin de aspiranten geëxamineerd zijn. Daardoor is het mogelijk, dat jongelieden, die minder bekwaam zijn in wiskunde, niettemin een hoog nummer op de ranglijst verkrijgen, en bij de wapens der genie of artillerie hier te lande of in Indië geplaatst worden. Al spoedig blijkt het dan menigmaal, dat deze cadetten niet in staat zijn de wiskundige lessen van die wapens behoorlijk te volgen. Zij kunnen dan veelal het eerste jaar niet overgaan.

Ten tweede is het niet te verwonderen dat jongelieden, die opgeleid zijn in zoo vele inrichtingen van onderwijs, alwaar verschillende methodes gevolgd worden, in den aanvang moeielijkheden ondervinden, om in de richting van het onderwijs dat aan de Militaire Academie gegeven wordt, voort te werken. Het aantal cadetten die bij de overgangsexamens der latere studie jaren niet voldoen, is dan ook veel geringer.

Ten derde is de overgang van het eene studiejaar tot een ander, ingevolge de bepalingen der wet op de Koninklijke Militaire Academie, *uitsluitend* afhankelijk gesteld van den uitslag van een examen; dat is van een dikwijls onzekeren beoordeelingsmaatstaf.

Indien tevens de maandelijksche studielijsten in rekening konden worden gebracht, zou ongetwijfeld een veel betere maatstaf worden verkregen.

Het maakt bij den ondergeteekende een punt van overweging uit, bij de aanstaande herziening der academiewet, een voorstel te doen om art. 9 in dien zin te wijzigen.

De keuze der officieren, bestemd om als leeraars of onderwijzers op te treden, geschiedt met de meeste zorg.

Aangenaam is het den ondergeteekende, hier te kunnen verklaren, dat deze officieren hunne taak op uitmuntende wijze volbrengen.

Dat enkele burgerleeraren de Militaire Academie verlaten hebben, is uitsluitend toe te schrijven aan het feit, dat hun, hoofdzakelijk aan 's Rijks hogere burgerscholen, voordeliger betrekkingen werden aangeboden.

Art. 25. Er dienen werkelijk reeds verscheidene gewezen pupillen als korporaals in het leger. Hun getal bedraagt minstens een 70tal.

Vier honderd twaalf knapen werden reeds als pupil geplaatst, waarvan 3 overleden, niet meer dan 4 wegens wangedrag verwijderd en 32 op verzoek ontslagen werden. Van de overigen gingen er 84 naar het instructie-bataillon en 17 (waarvan 12 al dadelijk als *korporaals*) naar de regimenten infanterie over; terwijl er 7 bij de cavalerie, 8 bij de artillerie-instructie-compagnie en 6 bij het corps genietroepen in dienst werden gesteld.

De ondergeteekende erkent gaarne, dat de uniform der pupillen niet sierlijk is; hij stelt zich dan ook voor hierin later verandering te brengen.

VIIde AFDEELING.

De medailles, ingesteld bij 's Konings besluit van 14 Februari 1877, n°. 18, zijn niet bestemd voor beambten, met uitzicht op burgerlijk pensioen aangesteld. De prikkel om in dienst te blijven, moet voor deze personen gezocht worden in dat vooruitzicht op pensioen. En voor zoover de landmacht aangaat, schijnt die prikkel zeer voldoende te wezen.

De verdeling van den arbeid, bij de verschillende artillerie-inrichtingen, behoort, zonder dat de belangen der werklieden uit het oog worden verloren, zoodanig geregeld te worden, dat het belang van 's Rijks dienst in de eerste plaats wordt behartigd. Daarbij is het niet altijd mogelijk het afdanken van werklieden, op voor hen minder geschikte tijdstippen, te voorkomen. Dergelijke omstandigheden doen zich echter evenzeer voor bij particuliere werkgevers.

Bovendien is het langer in dienst houden van werklieden somtijds onmogelijk, met het oog op de beschikbare werkgelden.

Art. 26. Dat het wenschelijk is het administratief personeel bij de stapel- en constructiemagazijnen niet grooter te doen zijn dan voor den dienst volstrekt noodig is, wordt ook door den ondergeteekende gaarne erkend, doch het is voorsnog niet doenlijk, dat personeel te verminderen.

Tegenover de in het Verslag vermelde opgave moet hij evenwel doen opmerken, dat eerlang de tweede kapitein-magazijnmeester beschikbaar komt om elders te worden geplaatst, en dat de twaalf conducteurs niet tot het eigenlijke administratief personeel behooren, daar zij hoofdzakelijk met het toezicht in de magazijnen en bij de vele verzendingen enz. belast zijn.

Men neme voorts in aanmerking, dat aan bedoeld personeel zeer vele en omvangrijke administratieve werkzaamheden zijn opgedragen, als het geheele geldelijk beheer der artillerie-inrichtingen aldaar, de verstrekkingen aan andere Departementen, korpsen en bijzondere inrichtingen, en van de meeste materialen aan de overige werkplaatsen, het beheer en de verantwoording der groote hoeveelheid materieel, waarbij voortdurend belangrijke mutatiën en verzendingen plaats hebben, enz., enz.

Niettemin blijft de aandacht van den ondergeteekende op die aangelegenheid gevestigd.

Tot de oprichting der compagnie werklieden is tot dusver niet overgegaan, omdat de noodige stof, inzonderheid tot vorming van het kader, daarvoor nog niet aanwezig is.

Art. 27. De bezoldiging van de machinisten 2de klasse bij de inrichtingen te Delft is voor allen *f* 800. Met het oog op diens zooveel zwaarderden dienst is echter aan den machinist 2de klasse bij het korps torpedisten *f* 950 bezoldiging toegekend.

Art. 29. Met het denkbeeld om de organisatie van den staf der artillerie in dier voege te wijzigen, dat de directeur van 's Rijks gieterij van bronzen geschut ook den rang van kolonel zou kunnen verkrijgen, kan door den ondergeteekende niet worden ingestemd.

Deze wijziging toch zou tot gevolg hebben, dat de meerderheid van de kolonels

die volgens de tegenwoordige formatie bij de artillerie kunnen worden aangesteld, zich bij de artillerie-inrichtingen zou kunnen bevinden, hetgeen in het belang van den dienst bij het wapen niet wenschelijk is te achten.

Toen in het jaar 1871 de geschutgieterij voor het eerst geheel voor 's Rijks rekening werd gedreven, werd bepaald, dat de directeur zoude zijn een majoor of kapitein.

In de tegenwoordige organisatie is voor die betrekking de rang van luitenant-kolonel of majoor uitgetrokken.

Art. 32. De werkzaamheden der artillerie-schietschool worden zoodanig geregeld, dat zij steeds op behoorlijke wijze kunnen geschieden, en dat niettemin de practische oefeningen der vestingartillerie en die van het 1ste regiment veldartillerie, ook op het terrein te Oldebroek kunnen gehouden worden. Om ten deele aan het bezwaar van gelijktijdig gebruik van dat terrein te gemoet te komen, hebben de practische oefeningen van het 3de regiment veldartillerie reeds dit jaar op de heide bij Heeze en Someren plaats gehad, en bestaat het voornemen om dit ook volgende jaren te doen geschieden. De rijdende artillerie bezit bij haar garnizoen, en de batterijen van het 2de regiment veldartillerie vinden aan het strand nabij Scheveningen en Katwijk geschikte schietterreinen.

VIIIste AFDEELING.

Art. 37 b. De hierbedoelde voorziening betreft het verbeteren van de afzonderlijk staande keukens bij de kazerne op de Gasthuisvelden te Breda.

Deze keukens zijn voor ruim tien jaren gebouwd en vereischen thans, ten gevolge van het veeljarig voortdurend gebruik, eenige herstelling. Het voornemen bestaat om die gebouwtjes daarbij tevens eenigszins ruimer te maken en de hoogte dezer lokalen, door wijziging der daken, te vergrooten.

Art. 39 a. Op de loopende begrooting is, voor het *gewoon* onderhoud te 's Gravenhage, toegestaan *f* 15.900; voor den dienst over 1882 wordt daarvoor thans aangevraagd *f* 19.400, alzoo méér *f* 3.500.

Immers de som van *f* 4500 die dit jaar voor een verwing van eenige militaire gebouwen benoodigd is, betreft een voorziening, die, hoezeer van tijd tot tijd gevorderd, geenszins tot de *gewone jaarlijksche* onderhoudswerken kan worden gerekend.

Overigens is het duidelijk dat de onderhoudskosten, vooral in een plaats waar zóóveel militaire gebouwen aanwezig zijn als in de residentie, wel nimmer elk jaar even groot zullen zijn, en zelfs vrij sterk uiteen kunnen loopen.

Art. 40 a. Bij de algemeene regeling der kazerneering te 's Hertogenbosch, zal het wijzigen van den toegang naar de Tolbrugkazerne opnieuw in ernstige overweging worden genomen.

De vele onderzoekingen dienaangaande in vorige jaren reeds ingesteld, hebben echter tot dusverre nog niet tot een gunstige uitkomst mogen leiden.

De aandacht van den ondergeteekende blijft evenwel op deze aangelegenheid gevestigd.

Art. 41. Het belang van den maatregel waardoor de hier bedoelde hogere kosten grootendeels worden veroorzaakt — het verleenen van méér vergunningen aan militairen om te huwen — is door den ondergeteekende breedvoerig besproken onder punt I van deze memorie.

IXde AFDEELING.

De ondergeteekende kan de verzekering geven dat de noodige zuinigheid ten opzichte van de centraalmagazijnen van kleeding in acht genomen wordt. Zoolang de kosten voor het personeel als de magazijnskosten zijn dan ook voor 1882 lager geraamd dan op de loopende begrooting.

Voorts zal het wellicht mogelijk blijken, om, nu de keuringen hoofdzakelijk bij

De heer
Societ.
's Gravenhage

het magazijn te Amsterdam plaats hebben, het aantal tijdelijke werklieden bij de andere magazijnen, meer nog dan reeds geschied is, in te krimpen.

Kosten voor de confectie van kleedingstukken worden niet op de begrooting gebracht. Zooals in den toelichtenden staat (bl. 180) is vermeld, zijn deze begrepen in de prijzen, waartegen de kleedingstukken aan de manschappen worden uitgegeven.

Ten aanzien van die kosten wordt de grootst mogelijke zuinigheid betracht.

Gaat men van het denkbeeld uit, dat bij de oprichting der centraalmagazijnen ten grondslag heeft gelegen, namelijk dat voor ieder man steeds een stel kleedingstukken, waarmede hij te velde moet trekken, aanwezig moet zijn — hetzij hij die in gebruik heeft, hetzij ze gedeponceerd zijn, in de plaatsen waar de miliciens onder de wapenen moeten komen — en dat dus de centraal- en garnizoensmagazijnen, op het tijdstip eener mobilisatie, alleen in het eventueel te kort komende zullen moeten voorzien, dan aarzelt ondergeteekende niet, te verklaren, dat, naar zijn overtuiging, de magazijnen aan hunne bestemming zullen kunnen voldoen.

De opgelegde voorraad strekt dan hoofdzakelijk tot aanvulling, en tot uitrusting van vrijwilligers en verdere manschappen die onder de wapenen mochten komen, c. q. ook voor een zesde lichte nationale militie.

Het laken, dat tot voor korten tijd voor het leger werd geleverd, gaf aanleiding tot ernstige klachten. Het liet over het algemeen aan soliditeit zooveel te wenschen over, dat de drachtijd van de kleedingstukken aanmerkelijk minder werd. Het is dan ook thans van algemeene bekendheid dat dit laken, zoowel wat de grondstof als de wijze van verven betrof, niet aan billijke eischen voldeed.

Door den laatsten ambtsvoorganger van den ondergeteekende werd, in verband daarmede, aan een als bekwaam en solied bekend fabrikant de opdracht gedaan, om eenige stukken laken te vervaardigen, die geheel uit *zuivere* wol moesten bestaan, op *echte* wijze geleverd moesten worden en in één woord alle waarborgen van deugdelijkheid en soliditeit voor militair gebruik moesten bezitten. Die lakens zouden als standmodellen voor toekomstige leveringen moeten dienen.

Zoowel om aangaande de wijze van vervaardiging dezer stukken laken de meest mogelijke zekerheid te bekomen als om de eischen voor latere leveringen te formuleeren en om kennis en ervaring voor de keuringen op te doen, werd een commissie van officieren bij de werkplaatsen van bedoelden fabrikant gedetacheerd, om bij die vervaardiging tegenwoordig te zijn.

In het verslag dezer commissie — 't welk in de Verslagen, Rapporten en Memoriën in druk is verschenen — is de weg die door den fabrikant bij de vervaardiging der bedoelde stukken is gevolgd, breedvoerig omschreven, terwijl daaruit in verband met den uitslag der proefnemingen omtrent de eigenschappen van deugdelijk laken voor militair gebruik, de voorwaarden voor leveringen waarbij die stukken als standmodel zouden moeten dienen, werden afgeleid.

Sinds 1879 heeft nu de aanbesteding van lakens naar bedoelde standmodellen en op de nieuwe voorwaarden van levering plaats gehad. De hoogere eischen omtrent de kwaliteit, die — ook naar de meening van den ondergeteekende — daarbij terecht zijn gesteld, hebben uit den aard der zaak aanleiding gegeven, dat de prijs der stoffen, vooral in den beginne, is gestegen. Doch men mag aannemen dat zulks op den duur door langeren drachtijd der kleeding ruimschoots zal worden vergoed.

Intusschen heeft de ervaring thans geleerd dat, inzonderheid bij de eerste leveringen der nieuwe ordinaire lakens, het volmaakte nog niet is bereikt, en dat de stoffen, door te groote stevigheid, aan de oppervlakte te spoedig kaal worden. Doch, aangezien de deugdelijkheid van kleur en grondstof thans niet meer aan twijfel onderhevig is, kan dit gebrek slechts het gevolg zijn eener niet geheel doelmatige technische bewerking, waartoe waarschijnlijk de onbekendheid der fabrikanten met de vervaardiging van *deugdelijke* militaire lakens aanleiding heeft gegeven.

De ondergeteekende vertrouwt intusschen, dat het aan de industrie zal gelukken dat gebrek te verhelpen en voortaan lakens te leveren die in geen enkel opzicht aan de soliditeit te wenschen overlaten. Daartoe zijn op dit oogenblik onderzoekingen aanhangig.

De aanbesteding van ordinaire lakens voor de behoefte van 1882 is in verband daarmede voorloopig uitgesteld.

Het is den ondergeteekende niet bekend dat de aanbestedingen van schoeisel op zonderlinge wijze plaats hebben. Zij geschieden, evenals die van alle andere voorwerpen van kleeding en uitrusting, jaarlijks en naar de behoefte, terwijl de te leveren hoeveelheid in perceelen wordt verdeeld.

Nu kan het zijn dat dientengevolge gedurende een gedeelte van het jaar in geen enkele fabriek van ons land militair schoeisel vervaardigd wordt, doch dit kan geen aanleiding geven om meer schoeisel te bestellen dan noodig is, of om de monopolie aan een der fabrikanten te geven.

Dergelijke fabrieken kunnen onmogelijk uitsluitend van bestellingen die ten behoeve van het leger gedaan worden, bestaan; en zoo zij andere hulpbronnen hebben, zullen de fabrikanten hunne goede werklieden aan het werk kunnen houden.

Zooals bereids bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag betrekkelijk de begrooting voor dit jaar (bladz. 30) is gezegd, behelzen de contracten voor de levering van schoeisel een bepaling, waarbij de eventueele overbrenging der werktuigen, voor de vervaardiging daarvan noodig, verplichtend is gesteld. Deze bepaling geeft de noodige zekerheid, dat in tijd van oorlog, voldoende in de behoefte aan schoeisel zal kunnen worden voorzien.

Bij bedoelde beantwoording is door den ondergeteekende mede omstandig uiteengezet, welke eischen voor een goede keuring van goederen moeten worden gesteld.

Naar dit antwoord meent hij dan ook korthedshalve te mogen verwijzen.

Hij is volkomen overtuigd, dat door de samenstelling der keuringscommissie, zooals die bij 's Konings besluit van 26 Mei ll., n°. 30, is geregeld, de meeste waarborgen zijn verkregen voor een goede en billijke keuring der goederen. De toestand is in dit opzicht, vergeleken bij den vroegeren, toen aan de korpsmagazijnen werd geleverd, zeer veel verbeterd.

Art. 50. In hoeverre er toe zal kunnen worden overgegaan, de zadels der cavalerie en ook die der artillerie, zoodanig te wijzigen, dat daaraan tevens de sabel bevestigd kan worden, zal door een proefneming op eenigszins uitgebreide schaal moeten blijken.

Xde AFDEELING.

Art. 52. (In het Voorloopig Verslag staat abusievelijk: »Art. 51.»)

De bezwaren, welke bestaan tegen het meer algemeen verkrijgbaar stellen van de topographische kaart op de schaal 1 : 25000, zijn grootendeels van technischen en financieelen aard. Het in den handel brengen dier kaart toch vereischt een groote oplage. Deze zou aan de Topographische Inrichting niet kunnen worden vervaardigd, zonder het personeel en materieel dier inrichting aanzienlijk uit te breiden, hetgeen natuurlijk groote kosten zou medebrengen.

Tot het aanvragen der daartoe noodige som meende de ondergeteekende niet te mogen overgaan, omdat — gelijk hij de eer had in de Memorie van Beantwoording zijner begrooting voor 1880 mede te deelen — het publiek een zeer goede kaart van ons land vindt in de Topographische en Militaire kaart des Rijks (1 : 50.000), terwijl de bovenbedoelde chromo-topographische kaart nog op verre na niet voltooid is.

Het was den ondergeteekende zeer aangenaam ook in dit Verslag een woord van lof aan de Topographische Inrichting gewijd te zien.

XIIde AFDEELING.

Art. 63. Sedert 1 Januari jl. is de bijdrage aan de weduwen- en weezenkas voor de officieren der landmacht, der 2 percent van alle leveranciën van kleding en uitrusting ten behoeve van de korpsen van het leger, opgehouden. Bij deze vermindering van inkomsten zou de ondergeteekende niet gaarne reeds nu het defroyement van den amanuensis, dat sedert geruimen tijd uit de begrooting van Oorlog betaald is, ten laste van het fonds zien gebracht.

Aangezien de ondergeteekende zich op onderscheidene punten met de voorstellen der commissie niet kon vereenigen, en er nog geen voldoende eenstemmigheid bestaat nopens de aan het fonds te geven inrichting, acht hij het op *dit* oogenblik niet wenschelijk omtrent het rapport der commissie het gevoelen der officieren te vragen. Openbaarmaking in eigenlijken zin van het rapport, schijnt niet gevorderd; omdat het fonds — zooals in het Verslag terecht wordt opgemerkt — geen Staats- maar een particuliere instelling der officieren is.

Art. 65. Het hier bedoelde bedrag voor gratificatiën is ter somma van f 11.497 aangewend tot het schenken van dringende ondersteuning aan: 2 gepensioneerde officieren, 110 gepensioneerde en gepasporteerde onderofficieren en mindere militairen of militaire geëmployeerden, 22 weduwen van officieren, 54 ongehuwde en onverzorgde dochters van overleden officieren, en 189 weduwen van onderofficieren, mindere militairen en mindere militaire geëmployeerden.

Duidelijk is het, dat waar jaarlijks een 375-tal personen geholpen worden met een bedrag van f 11.500, tot die hulp wel het *geheele* bedrag mag worden besteed, wanneer die hulp van eenige betekenis zal zijn.

XIIIde AFDEELING.

Voor zooverre er opper- en hoofdofficieren gepensionneerd zijn, die hun recht op pensioen niet deden gelden, werd het pensioen uitsluitend verleend met het oog op de belangen van den dienst.

Dat de ondergeteekende geen overdreven voorstander van het pensionneeren van nog betrekkelijk geschikte officieren is, kan blijken uit de omstandigheid, dat van de 20 in den loop van dit jaar *niet* wegens lichaamsgebreken en *niet* op hun verzoek gepensionneerde officieren, er slechts 3 waren die den leeftijd van 58 jaren nog niet hadden bereikt (daarvan was één 56 en waren de beide anderen 57 jaren oud). De 17 overigen waren van 58 tot 66 jaren, en gemiddeld bijna 61 jaren oud; derhalve ouder dan in de meeste Rijken als grens is aangenomen voor den leeftijd waarop de officier nog geacht wordt voor den actieven dienst ten volle geschikt te kunnen zijn. Overigens zij opgemerkt, dat de geschiktheid der officieren voor den actieven dienst, geenszins uitsluitend naar den leeftijd en het uiterlijk voorkomen kan worden beoordeeld. Daartoe toch moet bovendien in het belang van het leger, gelet worden op het bezit van bepaalde eigenschappen van lichaam, karakter en geest, die voor het behoorlijk bekleeden inzonderheid van de hoogere militaire rangen onmisbaar zijn te achten.

Hoezeer er naar gestreefd wordt, om bij het pensionneeren van officieren binnen de grenzen van het strikt noodzakelijke te blijven, zal wel geen nadere uiteenzetting behoeven, wanneer men in aanmerking neemt, dat, terwijl het getal der gepensionneerde officieren in 1854 niet minder dan 1141 en in 1857 nog ruim 900 was, het op 1 Juli jl. was gedaald tot slechts 704.

Dat trouwens, vergeleken met hetgeen in andere rijken plaats vindt, hier te lande bij de landmacht niet te veel gepensionneerd wordt, zou o. a. kunnen blijken uit het feit, dat, terwijl in het begin van het vorige jaar in België niet minder dan 1042 gepensionneerde officieren ten laste van de schatkist waren, het getal der gepensionneerde officieren van het leger hier te lande slechts even 700 bedroeg.

Wat het gevoelen betreft, dat herziening van het keuringsreglement voor de zee- en landmacht noodzakelijk is, — de ondergeteekende kan dat gevoelen om verschillende redenen geheel beamen, en is dan ook reeds omtrent die herziening met zijn ambtgenooten van Marine en Binnenlandsche Zaken in overleg getreden.

XIVde AFDEELING.

Art. 79. Ten aanzien van den hier bedoelden post ad f 6000 heeft de ondergeteekende de eer mede te deelen, dat met A. R. HOETINK contract was gesloten voor de levering van ligstroom en fourages voor de troepen en paarden bij de in 1880 bevolen najaars-manoeuvres. In dat contract was de bepaling opgenomen, dat de aannemer vergoeding voor geleden schade kon doen gelden, wanneer de manoeuvres door onvoorziene omstandigheden niet mochten doorgaan, en hij niet minstens vier weken vóór het tijdstip voor den aanvang daarvan bepaald, daarmede in kennis werd gesteld.

Het tijdstip voor den aanvang bepaald was 1 September en de intrekking van het besluit houdende de bevelen tot het houden der manoeuvres — welke intrekking het gevolg was van het uitbreken eener roodvonk-epidemie in de legerplaats bij Milligen onder de troepen die bestemd waren aan de manoeuvres deel te nemen — had plaats bij Koninklijk besluit van 24 Augustus.

De aannemer had dus recht op schadevergoeding; en deze is, billijk berekend, bij minnelijke schikking op bovengemeld bedrag vastgesteld.

De onmiddellijk daarop volgende post is een gelijksoortige vergoeding voor geleden schade, toegekend aan eenige leveranciers van levoersmiddelen, die reeds eenige kosten hadden gemaakt tot het volbrengen der leveringen, die zij op zich genomen hadden.

XVde AFDEELING.

(In het Voorloopig Verslag is verkeerdelijk »XVde afdeeling» vermeld.)

Art. 83. Behalve het zware getrokken geschut van groote uitwerking, zooals de kanonnen van 15 en 12 cM. L. A., bestemd om, opgesteld in onze verdedigingswerken, op het geheel voorliggend terrein, in het eerste tijdperk der verdediging een zoo krachtig vuur te brengen, dat de opstelling van den vijand tot op grooten afstand bemoeilijkt en een gewelddadige aanval onmogelijk gemaakt wordt, voorts om het aanleggen der aanvalsbatterijen krachtig te bestrijden, en eindelijk om, na den aanleg dier batterijen, het vuurgevecht er mede te voeren van uit de collatéral werken of tusschenbatterijen, is er een geschutsoort noodig, die door een opstelling in remises aan het vijandelijk vuur kan worden onttrokken, die in alle tijdperken der verdediging aan te wenden is, en die voldoende uitwerking heeft, om, na in batterij gebracht te zijn, een krachtig vuur op het omliggend terrein te kunnen brengen.

Om aan die bestemming te kunnen beantwoorden, moet deze vuurmond gemakkelijk verplaatsbaar zijn, en dus zoo licht mogelijk gemaakt worden, terwijl hij, met betrekking tot het bestrijken der projectielenbanen, de springuitwerking der granaten en de uitwerking der granaatkartetsen, op alle afstanden een bepaald overwicht op het zwaarste en beste veldgeschut moet bezitten.

Een dergelijke vuurmond zal alsdan ook met vrucht aangewend kunnen worden, als hoofd- of uitsluitende bewapening van kleine verdedigingswerken, van voorliggende werken en batterijen, en in het algemeen kunnen dienen tot het bewapenen van zoodanige sterkten, waartegen geen eigenlijke geregelde aanval te wachten is, en die vermoedelijk alleen uit veld- of licht verplaatsbaar geschut zullen kunnen worden beschoten.

De bestaande kanonnen van 12 cM. K. A. en 8 cM. A. beantwoorden niet aan de ten deze te stellen eischen; de eersten, omdat de baan van het projectiel te weinig bestrijkend is, de laatsten, omdat hunne vuuruitwerking onvoldoende is.

Naar het gevoelen der commissie, belast met de herziening van de bewapening onzer vestingen en forten, een gevoelen dat door den ondergeteekende gedeeld wordt, is het kanon van 10,5 cM., schietende een granaat van ongeveer 12 KG., met een aanvangssnelheid van omstreeks 420 M. de gewenschte vuurmond, die aan deze eischen ten volle beantwoordt.

Dit kanon, van hard brons te vervaardigen, zal ongeveer 750 KG. wegen en

is bestemd om te worden geplaatst hetzij op een affuit met beweegbare verhoogstukken, wegende 850 KG., hetzij op een lage affuit, wegende 600 KG.

De omstandigheid dat, in het volgende jaar, in de geschutgieterij kanonnen van licht kaliber worden aangemaakt, geeft — in verband met het voornemen om de mortieren mede van hardbrons te vervaardigen — naar de meening van den ondergeteekende genoegzaam aan, dat zijn plannen, ten opzichte van de aanschaffing en den aanmaak van geschut, geheel overeenkomen met hetgeen in het Voorloopig Verslag omtrent dit onderwerp wenschelijk wordt geacht.

Aangezien met mortieren van 15 cM en van 10.5 cM. bij de door de fabriek van KRUPP genomen proeven, waarbij uit deze mortieren met zeer zware projectielen, zelfs van 4 kaliberlengte, geworpen is, zeer bevredigende uitkomsten verkregen zijn, acht de ondergeteekende het voorzichtig in de eerste plaats dergelijke mortieren ook hier te doen beproeven en den aanmaak of de aanschaffing van zware en daardoor kostbare mortieren, voorloopig uit te stellen.

C. *Dienst der genie.* Het stelsel TOLLET voor den bouw van kazernen en hospitalen is door den ondergeteekende niet onopgemerkt gebleven.

Reeds bij de voorbereiding van het algemeen plan van kazerneering werd dan ook met zorg overwogen, of, en zoo ja, in hoever, dat stelsel bij de uitvoering van dit plan toepassing zou kunnen vinden. Om de hierna te melden redenen, is evenwel door hem van dat denkbeeld afgezien.

Voor zoover het stelsel TOLLET goedkoop te achten is: ontleent het deze eigenschap aan de omstandigheid dat daarbij alle elementen van den bouw tot hun eenvoudigsten vorm zijn teruggebracht. De inwendige ruimte der lokalen is slechts door zeer dunne wanden en door de dakbedekking van de buitenlucht gescheiden; de vloerbekleding rust onmiddellijk op den bodem enz. enz.

Nu moge met een zoo eenvoudige inrichting kunnen worden volstaan op hooggelegen zandige bodems en in landstreken waar het klimaat zonder bezwaar het gebruik van dunne wanden toelaat, *hier* te lande kan met aldus beschutte en bevoorde ruimten zeer zeker niet voor huisvesting, op den duur, worden volstaan.

Wil men daarentegen de aanwending van het stelsel TOLLET voor ons klimaat en voor onzen bodem doelmatig maken, bijv. door in de gebouwen een zolder aan te brengen, de wanden te verzwaren of van spouwen te voorzien en de vloeren vrij van den bodem te leggen, dan gaat — zooals door uitvoerige, vergelijkende ontwerpen en begrootingen bewezen is — het goedkoope van dat stelsel verloren.

Art. 87 a. Ter beantwoording van de opmerking nopens de som van f 4800, voor het bouwen eener wachterswoning bij het fort de Klop, zij vooreerst onder de aandacht gebracht, dat de uitgaven voor dien bouw niet op f 4800, maar op f 4500 zijn uitgetrokken. In deze som zijn de kosten voor afbraak der bestaande wachterswoning en voor het égaliseeren van het terrein, waarop die woning staat, begrepen.

Het bedrag is nog iets lager dan dat, waarvoor in 1879 een dergelijke wachterswoning bij het fort de Gagel, alzoo op gelijksoortig terrein als waarop thans moet worden gebouwd, werd gemaakt.

Art. 89 a. Bij het maken van nieuwe gebouwen op de legerplaats bij Oldebroek is in de laatste jaren reeds geheel in den geest van de opmerking der Kamer gehandeld. Intusschen hebben ook de permanente gebouwen aldaar bij den storm van 14 en 15 October jl. belangrijke schade geleden. Bij de bekende hevigheid van dien storm, en de buitengemeen blootgestelde ligging der gebouwen in die legerplaats, is zulks trouwens zeer begrijpelijk.

De post voor het verbeteren van de bliksemafleiders op het hospitaal te Milligen is inderdaad niet hoog. Het geldt daarbij toch een voorziening aan een vrij groot gebouw, dat hoog is gelegen, en waarbij dus het grondwater eerst op vrij groote diepte in den bodem aangetroffen wordt.

Deze post is dan ook niet voor vermindering vatbaar.

In de maand Augustus jl. werd door de betrokken eigenaars, geheel onverwachts, tegen 1 Januari 1882, de huur opgezegd van het terrein het Kalsveld bij Amersfoort, in gebruik als park voor de veldartillerie. Voor dat doel is thans, na het verstrijken dezer huur, een stuk rijksground bestemd.

Aangezien de behoefte aan de te bouwen loods en de te maken put ook op laatstbedoeld terrein blijft bestaan, wenscht de ondergeteekende de omschrijving van den daarvoor uitgetrokken post, in nevensgaande Nota van wijziging, te doen lezen als volgt:

bouwen van een loods en maken van een welput met pomp op Rijksground bij Amersfoort, bestemd tot parkeerterrein der bereden artillerie, f 2200."

b. De aanbesteding van het bouwen eener kazerne voor bereden wapens te Amersfoort moet in den loop dezer maand plaats hebben.

Onvoorziene omstandigheden buiten rekening gelaten zal deze kazerne in October 1882 onder de kap staan.

Door onderzoekingen van verschillenden aard en door raadpleging van onderscheidene militaire autoriteiten omtrent het ontwerp — vooral noodig omdat in bedoelde kazerne zoowel cavalerie als bereden artillerie zal worden gehuisvest — is vertraging in de aanbesteding te weeg gebracht.

Omtrent de onder art. 89b laatste alinea en art. 92b eerste alinea gestelde opmerkingen neemt de ondergeteekende de vrijheid te verwijzen naar hetgeen in deze Memorie bij de algemeene beschouwingen, onder VI wordt medegedeeld.

In het algemeen is het doelmatig, dat de woningen voor gehuwde militairen gelegen zijn in de nabijheid van de kazernen en stallen, waarin de troepen en paarden van de korpsen, waartoe die militairen behooren, verblijf houden.

Daartoe ware alzoo te 's Gravenhage onder anderen een ligging van eenige dezer woningen nabij de Alexanderskazerne, waarbij nog geen afzonderlijke woningen voor gehuwden bestaan, zeer gewenscht.

De in de Memorie van Toelichting bedoelde strook is thans echter, in verband met uitgevoerde en nog in ontwerp zijnde bouwplannen van particulieren, niet meer geschikt voor bedoelden bouw te achten.

De ondergeteekende heeft dientengevolge bevelen gegeven, om te doen onderzoeken, of elders ter plaatse een ander gunstig gelegen bouwterrein zou te verkrijgen zijn.

Indien het benodigde geld voor den aankoop van grond, hier bedoeld, wordt toegestaan, zal hij trachten doelmatige ligging van het te kiezen terrein met zoo laag mogelijke kosten van aankoop te doen gepaard gaan.

Is zulk een terrein verkregen, dan zal een definitief ontwerp nopens den bouw dier woningen worden opgemaakt, en eerst daarna zal met juistheid kunnen worden bepaald, hoeveel de kosten in het geheel zullen bedragen, waarvoor alsdan later het noodige crediet zal worden aangevraagd.

Ten slotte heeft de ondergeteekende nog de eer mede te deelen, dat wegens de duurte van het paardenvoeder de prijzen, welke daarvoor volgens de onlangs gehouden aanbesteding van fourages zullen moeten worden betaald, hooger zijn dan het daarvoor op de begrooting aangevraagde bedrag, en wel — over de verschillende garnizoenen gemiddeld geregeld — 4 cent per paard daags.

Dit maakt een verhooging noodig van de bedragen der artikelen, waarop fourages voorkomen, welke verhooging wordt toegelicht door den bij deze Memorie gevoegden daarop betrekkelijken staat.

's Gravenhage, den 24sten November 1881.

De Minister van Oorlog,

REUTHER.

STAAT TER TOELICHTING VAN DE VERHOOGING VOOR DE FOURAGES.

IIde AFDEELING.

- Art. 4.* Grootte staf, enz. 13.140 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 526.
Art. 5. Generale staf, 15.330 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 613.
Art. 7. Provinciale en plaatselijke staven, 730 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 29.
 Bedrag der verhooging voor de IIde afdeeling *f* 1.168.

IIIde AFDEELING.

- Art. 8.* Infanterie, staf, 5.110 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 204.
Art. 9. Cavalerie, staf, 1.460 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 58.
Art. 10. Artillerie, staf, 1.825 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 73; Commando bereden art., 1.460 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 58; Commando vestingart., 365 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 15. Bedrag der verhooging voor dit artikel *f* 146.
Art. 11. Genie, staf, 1.111 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 45.
 Bedrag der verhooging voor de IIIde afdeeling *f* 453.

IVde AFDEELING.

- Art. 13.* Regiment grenadiers en jagers, 2.920 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 117; Acht regimenten infanterie, 23.360 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 934; Instructie-bataillon, 365 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 15. Bedrag der verhooging voor dit artikel *f* 1.066.
Art. 14. Drie regimenten huzaren, 951.190 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 38.048; idem afloopende betalingen, 4.368 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 175. Bedrag der verhooging voor dit artikel *f* 38.223.
Art. 15. Drie regimenten veldartillerie, 614.295 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 24.572; Korps rijdende artillerie, 124.100 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 4.964; Korps pontonniers, 365 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 15; Vier regimenten vestingartillerie, 4.380 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 175. Bedrag der verhooging voor dit artikel *f* 29.726.
Art. 16. Korps genietroepen, 365 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 15.
 Bedrag der verhooging voor de IVde afdeeling *f* 69.030.

XVde AFDEELING.

- Art. 81.* Maréchaussée (93.440—7826), 85.614 rations à *f* 0,04, bedrag der verhooging *f* 3.425.

Totaal 1.851.853 rations à *f* 0,04. Totale verhooging van de afdeelingen *f* 74.076.

NOTA VAN WIJZIGING.

IIde AFDEELING.

Art. 4. Groote staf, enz., wordt vermeerderd met *f* 526 en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 93.982.

Art. 5. Generale staf, wordt vermeerderd met *f* 613 en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 85.735.

Art. 7. Provinciale en plaatselijke staven, wordt vermeerderd met *f* 29 en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 84.426.

Het totaal van de IIde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 320.618.

IIIde AFDEELING.

Art. 8. Infanterie, wordt vermeerderd met *f* 204 en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 1.494.012.

Art. 9. Cavalerie, wordt vermeerderd met *f* 58 en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 294.722.

Art. 10. Artillerie, wordt vermeerderd met *f* 646, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 806.631.

Art. 11. Genie, wordt vermeerderd met *f* 45, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 264.630.

Het totaal van de IIIde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 2.869.995.

IVde AFDEELING.

Art. 13. Infanterie, enz., wordt vermeerderd met *f* 1066, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 3.984.991.

Art. 14. Cavalerie, enz., wordt vermeerderd met *f* 38.223, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 1.676,803.

Art. 15. Artillerie, enz., wordt vermeerderd met *f* 29.726, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 2.464.831.

Art. 16. Genie, wordt vermeerderd met *f* 15, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 225.631.

Het totaal van de IVde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 8.755.256.

XVde AFDEELING.

Wapen der Maréchaussée.

Art. 81. Soldijen, enz., wordt vermeerderd met *f* 3425, en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van *f* 333.258.

Het totaal van de XVde afdeeling wordt uitgetrokken op een bedrag van *f* 371.558.

XVIde AFDEELING.

*Buitengewone uitgaven.*C. *Dienst der genie.*

De artikelen 87, 88, 89, 90, 91 en 92 worden gelezen als volgt:

Art. 87. Verbetering van Rijksgebouwen en werken en van gebouwen door de gemeenten tot militair gebruik aan het Rijk afgestaan, die zich in de garni-

zoenen en op de legerplaatsen bevinden, bestemd tot kazernen, stallen, loodsen, magazijnen, hospitalen en bakkerijen; opbouw van daartoe bestemde nieuwe gebouwen; aankoop van perceelen: afkoop van rechten; verleen van subsidiën voor het maken en aankopen van die gebouwen en daartoe noodige gronden; kosten en ongelden bij het sluiten van koop- en andere overeenkomsten; opzichten aanbestedingskosten; een en ander voor de navermelde werken *in de eerste verdedigingsstelling*:

a. voor den bestaanden toestand: bouwen van een loods tot hulpkazernement voor de vestingartillerie in het fort *Blaauwkapel*; bouwen van een wachterwoning bij het fort *de Klop*; bouwen van een magazijn voor levensmiddelen voor het garnizoen te *Utrecht*; en bouwen van loodsen tot afzondering van verdachte paarden te *Utrecht* f 31.500.

b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering: bouwen van een kazerne voor een bataljon infanterie, op het Rijksterrein *Damlust* bij *Utrecht* (laatste termijn), en bouwen van een bakkerij met graan- en meelzolders te *Utrecht* f 135.000. Totaal f 166.500.

Art. 88. Als voren in de 2de verdedigingsstelling:

voor den bestaanden toestand: bouwen van een bergloods voor geniegoederen te *Naarden*; bouwen een artillerieloods in het fort *Hinderdam*; en verbeteren van de gebouwen behorende tot, benevens van de afwatering van het terrein bij de Pupillenschool te *Nieuwersluis*. f 17.500.

Art. 89. Als voren in de 4de verdedigingsstelling:

a. voor den bestaanden toestand: verbeteren van de cantinegebouwen en maken van een woning voor een park- of magazijnknecht en van een gebouwtje tot parkwacht in de legerplaats bij *Oldebroek*, benevens het aanbrengen van bliksem-afleiders op gebouwen aldaar; verbeteren van de bliksemafleiders op het hospitaal te *Milligen*; bouwen van een loods en maken van eenen welput met pomp op Rijksground bij *Amersfoort*, bestemd tot parkeerterrein der bereden artillerie; maken en leveren van kazerne-meubels en stalvoorwerpen te *Oldebroek*, *Kampen*, *Leeuwarden*, *Zutfen*, *Deventer*, *Arnhem* en *Amersfoort*; en inrichten van een gebouw te *Kampen*, ten behoeve der hoofdcursuscompagnie, f 35.200.

b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering: bouwen van een kazerne voor bereden wapens op Rijksground te *Amersfoort* (2de termijn); bouwen van een overdekte rijbaan op Rijksground te *Amersfoort*; bouwen van woningen voor gebuwde militairen op Rijksground te *Amersfoort*; en aankoop van terrein voor den bouw eener infanteriekazerne te *Arnhem*, f 300,000, totaal f 335,200.

Art. 90. Als voren in de 5de verdedigingsstelling:

a. voor den bestaanden toestand: bouwen van een reinigingsinrichting bij de Koninklijke Militaire Academie te *Breda*; en bouwen van een loods voor werklieden der veldartillerie en van een laboratorium op de *Gasthuisvelden* te *Breda*, f 3,700; *b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering*: bouwen van een kazerne voor het korps pontonniers te *Dordrecht* (laatste termijn) f 80,000, totaal f 83,700.

Art. 91. Als voren in de 6de verdedigingsstelling:

Voor den bestaanden toestand; maken van schietbanen met schijvenbergplaats in de stelling van den *Helder* f 2,500.

Art. 92. Als voren in de 7de verdedigingsstelling:

a. voor den bestaanden toestand: maken van bergplaatsen voor infanteriepatronen in de stelling van *Amsterdam*; maken van heetwater-bakovens en van een kneed-machine, in de garnizoensbakkerij te 's *Gravenhage*; bouwen van een bergplaats voor projectielen op de binnenplaats van de magazijnen aan de Paardenmarkt te *Delft*, bouwen van een werkplaats bij den geweerwinkel te *Delft*, en maken van een regenbak bij de kazerne aan de Paardenmarkt te *Delft*, f 52,400; *b. ter uitvoering van het algemeen plan van kazerneering*: Uitvoeren van werken, in verband met de overeenkomst, gesloten met de gemeente *Haarlem*, op 1°. November 1878, ter regeling der kazerneering ter plaatse; bouwen van een

cavalerie-kazerne op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); bouwen van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

Het totaal van het VIIIste hoofdstuk wordt alzoo uitgetrokken tot een bedrag van f 21,656,576 (een en twintig millioen zes honderd zes en vijftig duizend vijf honderd zes en zeventig gulden).

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

De afteekening van het ontwerp van een kazerne, bouw van stallen, rijbanen, magazijnen, smederij, en wat bij een en ander behoort, op Rijksground te Haarlem (1ste termijn); en aankoop van grond te 's Gravenhage tot het bouwen van woningen voor gehuwde militairen, f 384,000, totaal f 436,100.

BEGROOTING VAN UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE VOLTOOIING VAN HET VESTINGSTELSEL, DIENST 1882.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPOORTEURS.

Het afdelingsonderzoek van het wetsontwerp tot vaststelling der begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1882, heeft de navolgende uitkomsten gehad.

§ 1. Men had zich teleurgesteld gezien in de verwachting, dat door den Minister nog in het afgeloopen zittingjaar een wetsvoorstel zou ingediend zijn tot wijziging der wet van 3 December 1874 (*Staatsblad* n°. 193) tot regeling en voltooiing van het vestingstelsel. Vooral met het oog op de quaestie der sperforten die nu reeds gedurende jaren aan de orde is, alsook ten opzichte van art. 3 dier wet, achtte men een herziening of wijziging dringend noodzakelijk; men hoopte daarom dat de Minister spoedig gevolg zal geven aan de door de Regeering gedane toezegging ten aanzien der indiening van een desbetreffend wetsvoorstel.

§ 2. Een lid wenschte bij den Minister aan te dringen op het houden eener parlementaire enquête omtrent den toestand onzer doode strijdkrachten; daarbij zou dan moeten onderzocht worden in hoeverre de verschillende verdedigingswerken en de inundatiemiddelen aan haar doel beantwoorden; bij het heerschend verschil van meening daaromtrent achtte dat lid een dergelijk onderzoek zeer wenschelijk.

Hierop werd evenwel geantwoord, dat de Volksvertegenwoordiging telken jare in de gelegenheid wordt gesteld over de posten, bij de vestingbegrooting uitgetrokken, van gedachten te wisselen, en het al of niet noodzakelijke dier posten te bespreken; maar bovendien zag men zeer weinig heil in zulk een enquête, aangezien men daardoor tot geenerlei resultaat zou geraken. En wat het onderzoek omtrent de werking onzer inundatiën en inundatiemiddelen betrof, werd gezegd dat het toch onmogelijk mocht heeten, bij wijze van proef, de landerijen onder water te zetten, om na te gaan of men in oorlogstijd onze liniën behoorlijk zou kunnen inunderen. Men verwees daarbij bovendien naar de vele waterpassingen en andere gegevens, als brochures, handleidingen en kaarten, ter verkrijging van het noodige licht.

§ 3. Reeds in het Voorloopig Verslag op de vestingbegrooting voor 1880 werd gezegd, dat men er prijs op zou stellen, zoo de rapporten van de commissiën, aan wie opdrachten verstrekt zijn, welke ten doel hebben om bij de uitvoering der vestingwet zooveel mogelijk tot bezuiniging te geraken, aan de Kamer werden medegedeeld. Toen ter tijde scheen de Minister daaraan geen gevolg te kunnen geven. Men wenschte hierop thans terug te komen, vooral met het oog op de verhoogde ramingen voor de forten bij IJmuiden en aan den Nieuwen Maasmond.

§ 4. In aanmerking genomen den toestand van 's lands middelen wenschte

men den Minister ernstig te waarschuwen voor een overdrijving van de sterkte en uitgebreidheid onzer verdedigingswerken; men had daarbij hoofdzakelijk het oog op de forten op de Harssens, bij IJmuiden en aan den Nieuwen Maasmond. Uit den toelichtenden staat toch bleek, dat de raming voor 1882 voor die werken, benevens die voor de positiën Willemstad en de stelling van het land van Voorne met de verbetering der vestingen Hellevoetsluis en Brielle, die voor 1881 met bijna twaalf ton overtrof.

Het aan den Nieuwen Maasmond te bouwen werk alleen was aanvankelijk geraamd op *f* 600.000, terwijl later bleek dat het nog *f* 700.000 meer zou kosten, behalve *f* 400.000 voor het plaatsen van een tweeden koepel voor twee kanonnen van 24 c.M. (bladz. 6 der Memorie van Toelichting), zoodat het geheele werk in plaats van zes, zooals geraamd was, zeventien ton zal kosten. Meer dan eens werd, blijkens de Memorie van Toelichting, een raming overschreden op grond van omstandigheden die even goed bekend waren bij het tot stand komen van het oorspronkelijk ontwerp als zij dit nu zijn. Men wees bijv. op de derde zinsnede der toelichting van art. 4 en op de tweede zinsnede van die op art. 6, en kon het vermoeden niet onderdrukken, dat hier opzettelijk te laag was geraamd, ten einde meer kans te hebben de goedkeuring der Volksvertegenwoordiging voor de voorgestelde uitgave te verwerven.

In verband met het bovenstaande wenschte men tot den Minister de vraag te richten, of hij de overtuiging bezit dat de nu geschiede ramingen niet wederom zullen worden overschreden. Ook drong men er bij vernieuwing op aan, niet meer aan te vragen dan met zekerheid in den loop van het volgend jaar zal kunnen worden verwerkt.

§ 5. Dat aan de plannen tot verbetering der vesting Gorinchem geen uitvoering zal worden gegeven, voor dat het tracé van het zuidelijk gedeelte van het kanaal ter verbinding van Amsterdam met de Merwede tot in bijzonderheden zal zijn vastgesteld, vond goedkeuring. Maar geldt hetzelfde niet ten opzichte der batterij bij de Velderslaan in de stelling van Amsterdam.

§ 6. Betreffende de grondafschuivingen die bij de batterij te Pouderoijen hebben plaats gehad, vroeg men of deze niet te voorzien waren geweest, en of de grondboringen, alvorens dat werk aan te vangen, wel behoorlijk geschied waren. Een lid vroeg of de oorzaak van dergelijke misrekeningen niet moet gezocht worden in de omstandigheid, dat men bij de genie wel eens de grenzen van het onmogelijke nadert ter wille der oekonomie.

§ 7. Men verlangde nadere toelichting omtrent de aanleiding, waardoor de Minister er toe gebracht is om toe te geven aan de bedenkingen der Algemeene Rekenkamer betrekkelijk het te zamen voegen van alle onderdeelen van een artikel tot slechts één som. Het voorstellen van amendementen wordt op deze wijze aan de Kamer bezwaarlijk gemaakt. Indien des Ministers opvatting ten deze gedeeld werd, alsdan zou, om slechts één voorbeeld te noemen, niets bettlen de bij onder art. 2 aangevraagde som van *f* 320.000 uitsluitend voor een der aldaar genoemde zeven posten te besteden.

ARTIKEL I. Art. 2. *Nieuwe Hollandsche waterlinie.* Men had vernomen dat bij het fort te Giessen voortdurend grondafschuivingen of verzakkingen plaats hebben. Eenige inlichtingen hieromtrent achtte men wenschelijk.

4. Men wenschte den Minister te vragen of hij voornemens is, de sluis bij Wijk bij Duurstede, die thans geheel onverdedigd ligt, op de eene of andere wijze te beveiligen tegen een zonder slag of stoot in bezit te nemen door den vijand. Diezelfde vraag wenschte men te doen ten aanzien van de sluis bij Tiel, waardoor het Waalwater op de Linge wordt gebracht.

5. Behoort de post tot verbeteren van inundatiemiddelen bezuiden de Lek niet meer eigenaardig op het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting te huis? Men meende van wel, aangezien deze uitgaven een gevolg zijn van het overnemen in onderhoud door het Departement van Oorlog van werken die vroeger tot dat van Waterstaat, Handel en Nijverheid behoorden, welk onderhoud in de toekomst voortdurend kosten zal vereischen.

Men vroeg, of het besteden van veel geld aan de sluis aan de Bakkerskil, welk water meer en meer in betekenis verliest, nog noodig is, nu maatregelen voor de inundatie van het geheele land van Altena van uit de rivier bij Woudrichem genomen zijn.

6. Heeft de ondervinding, gedurende dezen zomer opgedaan, betreffende den langen tijd van voorbereiding, welke het in staat van verdediging brengen der forten in de nieuwe Hollandsche waterlinie vereischte, ook aanleiding gegeven tot nadere maatregelen van den Minister, en zoo ja, tot welke?

Art. 3. Stelling van den Helder. 4. Behoort het hier vermelde niet gebracht te worden onder de 7de afdeling van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting (Materieel der artillerie)? Hetzelfde geldt van verdere soortgelijke posten.

Art. 4. Stelling van Amsterdam. 1. De Minister was, blijkens de ten vorigen jare gedane mededeeling, niet voornemens ook de haven van IJmuiden door torpedo's en versperringen voor den vijand af te sluiten. Gaarne vernam men de redenen, die hem daartoe hebben geleid.

2. Bepaaldelijk ten opzichte van dezen post vroeg men, of het toestaan van het nu voorgestelde bedrag van f 400.000 in zich sloot dat men voor de geraamde f 11.000.000 ook gebonden zou wezen en dus geacht zou worden des Ministers plannen in deze in hun geheel goed te keuren. Het omtrent deze belangrijke stelling medegedeelde op bladz. 3 en 4 der Memorie van Toelichting werd zeer sober genoemd, vooral omdat nu blijkt, dat thans voor het eerst een volledig algemeen plan ter bevestiging van Amsterdam vastgesteld is. Dit plan zou men door een goede kaart, waarop tevens de inundatiën voorkomen, toegelicht, gaarne zoo tijdig ontvangen, dat er gelegenheid tot bestudeering daarvan bestaat vóór de behandeling der begrooting in de Kamer. Eenige nadere omschrijving en plannen van het type der verschillende voorgenomen werken werd bovendien zeer noodig geacht, te meer omdat men vreesde uit de zeer beknopte beschrijving der Memorie van Toelichting te moeten afleiden, dat de werken niet van flankement of van een reduit zullen worden voorzien.

Daar noch ten vorigen jare, noch bij de nu ontvangen toelichting, iets medegedeeld werd omtrent de wijze hoe de oostelijke zijde verdedigd zal worden, wenschte men dienaangaande eenige opheldering te ontvangen. Eveneens verlangde men te weten of de ten vorigen jare in Bijlage 31 der Memorie van Toelichting gedane opgave van wat er vereischt zal worden voor geschut dezer werken, nog voor het definitieve plan geldt, en wat men schatten kan dat de verdere uitrusting kosten zal. Alvorens de aangevraagde gelden te kunnen toestaan, achtte men een opgave daarvan noodig.

Nog werd door sommigen opgemerkt dat, werd de noodzakelijkheid om het fort bij IJmuiden te pantseren reeds niet ten volle ingezien, voor het van pantserringen voorzien van de forten bij Velzen en Uitgeest volstrekt geen redenen schenen te bestaan. Immers, hoewel dat laatste fort op een vooruitgeschoven belangrijk punt zal liggen, en het andere tot verdediging van het kanaal moet medewerken, is het toch niet aan te nemen dat zij ooit aan het vuur van schepen blootgesteld zullen worden. Gaarne zou men daarom aangaande het doel dier bijzondere voorzieningen nadere inlichtingen wenschen te ontvangen.

Eveneens werd het verlangen te kennen gegeven om te vernemen op welke wijze de Minister voornemens is, in de behoefte aan drinkwater in de stelling Amsterdam te doen voorzien.

Eenige leden eindelijk achtten het niet wenschelijk tot de bevestiging van Amsterdam over te gaan, alvorens een nieuwe regeling der militie en schutterijen ons in staat zou stellen over het voor de verdediging der stelling benodigde aantal troepen te kunnen beschikken.

Art. 5. Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak. Na de ten aanzien van dit artikel in de Memorie van Toelichting afgelegde verklaring achtte men het zeer gelukkig, dat de Vertegenwoordiging bij de vestingbegrooting voor het loopende jaar, de posten, uitgetrokken voor het fort bij Willemsdorp en de stelling aan het Hollandsch Diep niet had toegestaan. Toen scheen de Minister,

althans wat de zoeven genoemde stelling betreft, een gevestigde opinie te bezitten, en thans blijkt dit wederom niet het geval te zijn. Men wenschte er daarom bij den Minister ernstig op aan te dringen, voortaan met de meeste omzichtigheid te werk te gaan en geen posten van dergelijken omvang op de begrooting te brengen, alvorens de zaak rijpelijk gewikt en gewogen te hebben.

Men bracht in herinnering dat ten vorigen jare voor het fort bij Willemsdorp werd aangevraagd *f* 150.000, terwijl het geraamd werd op *f* 1.000.000, de stelling van het Hollandsch Diep op *f* 500.000, dus te zamen geraamd op *f* 1.500.000. Op blad. 6 der Memorie van Toelichting, waar de Minister aangeeft welke werken nog zullen moeten aangelegd worden wanneer de vestingwet overeenkomstig de door hem in te dienen voorstellen zal zijn gewijzigd, wordt het maken dier stelling geraamd op *f* 3.000.000, zonder dat daarbij melding wordt gemaakt van het fort bij Willemsdorp. Zijn, zoo vroeg men, de kosten van dat fort onder die som begrepen? Zoo ja, hoeveel bedragen de ramingskosten daarvoor? Bedraagt de raming alleen voor de stelling *f* 3.000.000, dan wees men er op, dat deze de oorspronkelijke raming met *f* 2.500.000 overtreft, dus *zesmaal* hooger is dan deze.

Art. 6. Stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet. 1. Ook ten aanzien van het fort aan den Nieuwen Maasmond gold de opmerking, dat de ramingskosten voor 1882 die voor 1881 met het zeer aanzienlijk bedrag van *f* 300.160 overschrijden; de kosten voor dat fort zullen, mede in strijd met des Ministers verklaring van verleden jaar, weinig verschillen van die voor het fort op de Harssens. Die kosten toch bedragen: voor het fort aan den nieuwen Maasmond *f* 1.300.160, voor dat aan de Harssens *f* 1.455.160.

Wat het fort aan den Maasmond betrof, maakten eenige leden nog bezwaar daaraan zulk een sterkte en uitgebreidheid te geven, aangezien men ten opzichte van de toekomst van den nieuwen Rotterdamschen waterweg nog geheel in het onzekere verkeert.

Bij de begrooting voor 1880 werd reeds den Minister gevraagd, welke de algemeene inrichting van dat fort zoude zijn, en thans; dus twee jaren daarna, verkeert men daaromtrent nog geheel in het duister.

2, 3 en 4 Ten aanzien van de verbetering der vestingen Hellevoetsluis en Brielle en der stelling in het land van Voorne, waarvoor de ramingskosten voor 1882 de oorspronkelijke raming met *f* 79.520 overtreffen, opperden sommige leden twijfel of met het oog op het sterk verloop van het vaarwater van Brielle tot zee, zulke aanzienlijke uitgaven wel noodig zijn.

Vastgesteld den 11den November 1881.

VAN DER SCHRIECK.
VAN WASSENAER VAN CATWIJCK.
SERET.
WICHERS.
KOOL.

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

§ 1. Het is den ondergeteekende aangenaam te kunnen mededeelen dat, ingevolge machtiging des Konings, een ontwerp van wet tot herziening der wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), tot regeling en voltooiing van het vestingstelsel, op 25 October jl. bij den Raad van State aanhangig is gemaakt.

§ 2. Een enquête omtrent den toestand der doode strijdkrachten zou, ook naar de meening van den ondergeteekende, niet wel tot eenige practische uitkomst kunnen leiden.

De gronden die tot staving van dit gevoelen in het Voorloopig Verslag werden opgenomen, worden door hem volkomen gedeeld.

§ 3. De commissiën, waarvan hier sprake is, zijn twee in getal geweest. Aan een daarvan was opgedragen het instellen van een onderzoek omtrent het aanleggen van sperforten, aan de andere een onderzoek omtrent de inrichting der stelling van Amsterdam.

Het rapport betreffende de sperforten is onlangs, naar aanleiding van het aanhangig gemaakte ontwerp van wet tot herziening der vestingwet, aan den Raad van State ter inzage gezonden, en thans nog niet van dat college terugontvangen.

Bij den ondergeteekende bestond intusschen reeds het voornemen om dat stuk ook aan de Staten-Generaal ter kennisneming voor de leden aan te bieden, en hij zal de eer hebben daartoe over te gaan zoodra meerbedoeld wetsontwerp de Kamer zal hebben bereikt.

Het rapport omtrent de inrichting der stelling van Amsterdam heeft betrekking op een bevestiging overeenkomstig de inzichten van den laatsten ambtsvoorganger van den ondergeteekende, en alzoo — gelijk der Kamer niet onbekend zal zijn — op een stelsel van versterkingen, in het algemeen op aanmerkelijk ruimeren afstand van de hoofdstad gelegen, dan door hem wenschelijk wordt geacht. Met de tegenwoordige plannen omtrent de inrichting dezer stelling staat de inhoud van dat verslag dus niet in rechtstreeksch verband; terwijl bovendien bij de samenstelling daarvan over minder talrijke en volledige gegevens kon worden beschikt, dan waarop het plan is gegrond, dat in deze Memorie nader zal worden toegeelicht. Het is hem dan ook niet noodig voorgekomen, bedoeld rapport aan de Kamer over te leggen.

§ 4. Hoezeer de ondergeteekende het betreurt dat de definitieve begrotingen voor sommige verdedigingswerken, de aanvankelijke ramingen overtreffen, acht hij de meerdere uitgaven, waarop thans gerekend, in 's lands belang bepaald noodzakelijk. Hij kan de verzekering geven dat daarbij geen overdrijving van de sterkte of uitgebreidheid dier werken in het spel is, doch dat de inrichting zoodanig is ontworpen als noodig is om zekerheid te hebben, dat zij in elk opzicht aan hunne bestemming zullen kunnen beantwoorden en dat de aanzienlijke uitgaven, die er voor moeten worden gedaan, inderdaad vruchtdragend zullen zijn. De *aanvankelijk* geraamde kosten voor sommige werken — bijv. voor die bij IJmuiden en aan den nieuwen Maasmond — waren berekend voor een inrichting van geheel anderen aard dan thans wordt beoogd; een inrichting die de ondergeteekende, bij de tegenwoordige uitwerking der vuurwapenen, bepaald *onvoldoende* oordeelde. Hij kan dan ook de verantwoordelijkheid niet op zich nemen, om de werken op dien voet tot stand te brengen, en reeds bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag omtrent de vestingbegrooting voor 1880, heeft hij daarom verklaard, zich niet gebonden te kunnen achten door de opgaven, die ten aanzien van de bedoelde forten door zijn ambtsvoorgangers waren gedaan.

In het welbegrepen belang des lands acht hij het verkeerd om bij het beramen van maatregelen van zóó gewichtigen aard, als aan den bouw dezer werken ten grondslag liggen, halverwege te blijven staan; het doel dat daarbij moet worden bereikt, vordert de volledige toepassing van alle beschikbare middelen.

Dat voorts bij het uitwerken der definitieve plannen enkele nieuwe eischen aan het licht kwamen, dat de dikte der pantseringen, waarmede men aanvankelijk

meende te kunnen volstaan, ten slotte onvoldoende bleek, dat de prijs der koepels hooger is geworden — dit zijn omstandigheden grootendeels onafhankelijk van den wil van den ondergeteekende, die, in strijd met zijn wenschen, een nadere vermeerdering van kosten der werken te weeg brengen. Maar het ware een ondoelmatige zuinigheidsmaatregel, ter wille van een betrekkelijk geringe besparing, een noodig geachte voorziening achterwege te laten, indien daardoor het te verzeiken doel in de waagschaal zou kunnen worden gesteld.

Met groot leedwezen ontwaarde de ondergeteekende uit het Verslag, dat in de Kamer het vermoeden is gerezen, als zouden opzettelijk te lage ramingen aan de Vertegenwoordiging zijn medegedeeld, om te eerder de goedkeuring der voorgestelde uitgaven te verwerven.

Waar hij zich bewust is volledig en openhartig de cijfers te hebben bekend gemaakt, die destijds door hem juist en betrouwbaar werden geacht, meent hij allerminst aanleiding te hebben gegeven tot de onderstelling, dat hij de Staten-Generaal zou hebben willen misleiden. Hij wenscht dan ook met den meesten ernst te verklaren, dat die verdenking ten eenenmale ongegrond is.

- Dat de plannen voor de beide bedoelde forten geen wijziging van eenig belang meer zullen ondergaan en dat de thans daarvoor vermelde ramingen op vasten grondslag berusten, zal, naar de ondergeteekende vertrouwt, voldoende kunnen blijken uit de uitvoerige teekeningen dezer werken, die bij deze Memorie, uitsluitend ter kennisneming door de leden der Kamer, worden overgelegd.

Ook omtrent de andere verdedigingswerken, waarvan in § 4 van het Voorloopig Verslag sprake is, — als die der positie Willemstad, de stelling in het land van Voorne en de vestingen Hellevoetsluis en Brielle, — bezit de ondergeteekende de overtuiging, dat de thans medegedeelde ramingen niet of althans niet noemenswaard zullen worden overschreden.

§ 5. Daar er geen bezwaar bestaat de batterij aan de Velderslaan niet te begripen onder de werken, die bij de uitvoering der stelling van Amsterdam in de eerste plaats zullen worden tot stand gebracht, zal aan den hieromtrent in het Verslag gegeven wenk door den ondergeteekende gevolg worden gegeven.

§ 6. Alvorens met den bouw van de batterij onder Pouderoijen aan te vangen, zijn ter plaatse behoorlijke grondboringen verricht. De uitslag dezer boringen was niet gunstig en deed voorzien dat het tot stand brengen van het aardewerk met moeilijkheden gepaard zou gaan.

Met het oog op den topographischen toestand van het terrein, kan echter voor de batterij geen andere plaats worden aangewezen.

De vraag van een lid, of de oorzaak van de grondafschuivingen, bij den bouw van verdedigingswerken, niet moet gezocht worden in de omstandigheid, dat men bij de genie wel eens de grenzen van het onmogelijke nadert, ter wille van de oeconomie, moet zeer stellig ontkennend worden beantwoord. Maar, indien men somwijlen bij de uitvoering van aardewerken niet dadelijk overgaat tot het nemen van de meest kostbare voorzieningen, zoo geschiedt zulks omdat menigmaal in de practijk is gebleken dat het doel *wellicht* op eenvoudiger wijze kan worden bereikt, en omdat men zekerheid wil hebben dat die voorzieningen inderdaad niet achterwege kunnen blijven.

§ 7. Te dezen aanzien veroorlooft de ondergeteekende zich te verwijzen naar hetgeen omtrent deze aangelegenheid wordt vermeld in de Memorie van Beantwoording van het Verslag nopens hoofdstuk VIII der Staatsbegroting voor 1882.

In verband daarmee wenscht hij dan ook in het wetsontwerp der vestingbegroting geen wijziging te brengen.

ART. I. Art. 2. *Nieuwe Hollandsche waterlinie.* De bij het fort Giessen voorgekomen grondafschuivingen zijn niet van zeer groote beteekenis, zij hebben alleen bestaan in het uitzakken op een paar plaatsen van het buitentalud der borstwering.

4. De ondergeteekende acht het niet volstrekt noodig, dat de inondatie-slui-

zen te Wijk bij Duurstede en bij Tiel door permanente versterkingen worden verdedigd, vermits deze sluizen, als een aanval op de Nieuwe Hollandsche waterlinie wordt verwacht, slechts gedurende betrekkelijk korten tijd dienst behoeven te doen, om het daarmee beoogde doel te bereiken. Natuurlijk zullen zij zoolang door troepen worden bewaakt, en zoo noodig worden verdedigd. Het aanleggen van forten op deze vooruitgeschoven punten zou echter tot groote kosten aanleiding geven, terwijl ten slotte de vernieling der sluizen door vijandelijk geschutvuur wellicht bezwaarlijk zou kunnen worden belet.

5. Met het verbeteren der sluizen bij Asperen, Woudrichem en aan de Bakkerskil, waarvan het beheer van het Departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid op dat van Oorlog wordt overgebracht, wordt niet zoozeer beoogd het daaraan verrichten van gewone onderhoudswerkzaamheden, als wel het doen van zoodanige voorzieningen, dat deze sluizen geschikt zullen worden om op het verlangde oogenblik als inondatiesluizen te worden gebruikt.

Om deze reden zijn de daarvoor te besteden gelden op de vestingbegrooting gebracht.

Uit waarnemingen, gedaan in de jaren 1878 en 1879 gedurende den bouw van het verdedigingswerk aan de Bakkerskil, is gebleken dat de sluis aan dezen dooden riviertak voorhands nog uitstekende diensten kan bewijzen tot het inlaten van inondatiewater. Evenwel zou het, met het oog op de te verwachten geleidelijke aanslibbing van deze kil, zeker niet raadzaam zijn, tot verbetering der bedoelde sluis een groote som te besteden; doch de kosten der daaraan ontworpen voorzieningen zijn geraamd op slechts f3000. Deze geringe uitgaaf zal, naar de meening van den ondergeteekende, goed zijn besteed.

6. De ondervinding, gedurende den zomer opgedaan, betreffende den tijd, welke gevorderd wordt voor het in staat van verdediging brengen der forten in de Nieuwe Hollandsche waterlinie, heeft bij den ondergeteekende de overtuiging gevestigd:

1°. dat in de forten depots van grond moeten voorhanden zijn, en dat reeds in vreedetijd traversen moeten worden aangelegd op de terrepleins der forten, tot het verkrijgen van betere dekking;

2°. dat de verdedigingswerken, die open zijn in de keel, moeten worden gesloten met een lichte borstwering, en

3°. dat het aantal te maken blindeeringen tot een kleinste moet worden beperkt, en dat zooveel mogelijk alle schuilplaatsen, remises, nissen en dergelijke, ten aanzien van welker nut geen twijfel kan bestaan, reeds in vreedetijd als permanente gebouwen moeten worden aangelegd.

De ondergeteekende is voornemens de noodige uitgaven voor deze verbeteringen te zijner tijd op de begrootingen tot uitvoering der vestingwet te brengen, nadat de aangelegenheid meer in bijzonderheden zal zijn overwogen en bestudeerd.

Ten aanzien van deze uitgaven moet intusschen wel in het oog worden gehouden, dat hierdoor de kosten voor het aanschaffen van genie-materieel niet onaanzienlijk zullen verminderen, omdat de hoeveelheid op te leggen blindeeringsmaterieel veel geringer zal worden.

In het vorenstaande vindt de ondergeteekende tevens aanleiding, de sommen van f100.000 en f20.000, welke thans respectievelijk zijn uitgetrokken voor de posten 6 en 7 van art. 2 in den toelichtenden staat, te wijzigen in dier voege, dat voor elke dezer posten f60.000 wordt gesteld. Hij wenscht namelijk reeds in 1882 de aanschaffing van genie-materieel voor het in staat van verdediging stellen der werken in de Nieuwe Hollandsche waterlinie eenigszins te beperken, doch daarentegen reeds dadelijk op sommige forten dezer linie, bij wijze van proef, de bovenbedoelde kleine verbeteringen te doen uitvoeren.

Art. 3. Stelling van den Helder. De cementbeddingen zijn niet gebracht onder de 7de afdeling van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting (Materieel der artillerie), omdat de aard van het werk medebrengt, dat zij door de genie worden gemaakt in verband met den bouw of de verbetering der verdedigingswerken.

Art. 4. Stelling van Amsterdam. 1. Afsluiting van de haven van IJmuiden door torpedo's en versperringen acht de ondergeteekende niet gewenscht.

Deze afsluitingsmiddelen zijn in het algemeen noodzakelijk te achten, ter plaatse waar de vijand vaarwaters of toegangen kan forceeren, ten gevolge waarvan hij gelegenheid verkrijgt een of ander belangrijk voordeel te behalen of den verdiger groot nadeel te kunnen toebrengen.

Deze gevallen kan men, bij IJmuiden, moeilijk van toepassing achten, daar de vijand, bij het forceeren van den havenmond, in de havenkom onder het werkzaam vuur van het fort komt te liggen, terwijl hem de toegang tot het kanaal niettemin door de sluisdeuren blijft afgesloten en het kanaal zelf, in oorlogstijd, als de haven in het bezit des vijands *mocht* zijn, gemakkelijk door het doen zinken van eenige schepen kan versperd worden.

Een torpedoversperring aan den havenmond zou bovendien — op een afstand van plus minus 1700 M. van het fort — moeilijk tegen beschadigen en opvisschen in den nacht te vrijwaren zijn.

De ondergeteekende wenscht daarenboven het gebruik van de haven van IJmuiden voor de eigen schepen ten allen tijde mogelijk te doen blijven.

Een versperring wordt alzoo niet raadzaam, een afsluiting met torpedo's niet noodzakelijk geacht.

2°. Door den thans aangevraagden post van f400.000 toe te staan, zal de Kamer zich in zoover binden voor de geraamde som van f11 000 000, als zij daarmede aan de plannen van den ondergeteekende, omtrent de inrichting der stelling van Amsterdam, indirect hare goedkeuring schenkt, en hem in staat stelt, daaraan een begin van uitvoering te geven.

Ten aanzien van het verder in de eerste alinea van dit punt gestelde, meent de ondergeteekende te mogen volstaan met te verwijzen naar de navolgende hierbij, uitsluitend ter kennisneming door de leden der Kamer, overgelegde stukken, als:

het algemeene plan der stelling, waarop tevens de inondatiën aangegeven zijn, met de middelen om die te stellen en te onderhouden; en

schetsen betrekkelijk al de nieuw aan te leggen verdedigingswerken met bijbehorende tabel.

Een en ander, na overleg met den chef van den generalen staf, de inspecteurs der artillerie en genie, en de betrokken genie-autoriteit, door den ondergeteekende vastgesteld, geeft in beginsel de inrichting der stelling aan, zooals hij die in uitvoering wenscht te brengen.

Vermits op voormeld plan ook de bestaande werken zijn aangegeven, waarvan tot het vormen eener tweede, meer teruggetrokken, linie of *veiligheidsgordel*, gebruik gemaakt zal kunnen worden, en aangezien op de bij de schetsen behorende tabel, behalve de globale raming van kosten voor de verschillende nieuwe werken ook die voor het inrichten van den veiligheidsgordel, die voor de inondatiemiddelen, benevens die ter voorziening in de behoefte aan drinkwater zijn vermeld, geven die bescheiden, naar de ondergeteekende vertrouwt, een zoo volledig overzicht van de ontworpen inrichting der stelling en van de daarvoor geraamde uitgaven, dat verdere toelichting daarbij niet noodig schijnt.

Voor de verdediging van de oostzijde der stelling is gerekend op de talrijke op te maken bestaande kustbatterijen op de beide oevers der oostelijke monding van het IJ, en op den bijstand door de marine te verleenen. Voorts zal Monnickendam bezet, de zeedijk door troepen bewaakt en een landing aldaar belet dienen te worden.

Neemt men in aanmerking dat, zoo lang het koepelfort op de Harssens niet bezweken is, onze marine onbepert meester zal zijn op de Zuiderzee, dat, in een later tijdperk van den aanval, de vijand geen schepen van grooteren diepgang of van zwaardere bewapening dan de onze op dat water zal kunnen brengen, dat een vijand, wien het gelukt mocht zijn, op den zeedijk te landen, wegens de gesteldheid der onmiddellijk daar achter gelegen terreinen — die desgevorderd gemakkelijk kunnen worden geïnoneerd — niet wel anders dan langs dien dijk

in de stelling zal kunnen doordringen, hetwelk hem echter zeer gemakkelijk kan worden belet, dat bovendien, ook aan *deze* zijde, een veiligheidsgordel voor de hoofdstad zal worden gevonden, dan moet het gevaar, dat bij de voorgestelde inrichting der stelling van de oostzijde dreigen zoude, niet worden overschat en kan ook dit gedeelte voldoende verzekerd worden geacht.

De opgave van het benoodigde geschut voor de stelling van Amsterdam, ten vorigen jare in Bijlage 31 der Memorie van Toelichting gedaan, geldt ook voor het definitieve plan; evenwel met dien verstande, dat op sommige punten de kanonnen van 12 c.M. K. A., alsmede eenige kanonnen van 12 c.M. L. A., thans voorloopig voor die werken bestemd, vervangen zullen worden door het ontworpen kanon van 10.5 c.M.

De opgegeven som, benoodigd voor de aanschaffing van geschut, en vermeld in bovenbedoelde bijlage, zal daardoor evenwel niet worden overschreden.

Het voornemen om de forten bij Velsen en Uitgeest van pantseringen te voorzien, is, zooals reeds in de Memorie van Toelichting werd medegedeeld, gegrond op de omstandigheid, dat beide forten, méér dan de anderen, aan omvattend geschutvuur reeds op groote afstanden blootgesteld zijn.

Om niet tegenover dergelijk vuur geheel werkeloos te moeten blijven, zijn pantseringen onmisbaar.

In de behoefte aan drinkwater en aan water voor huiselijk gebruik zal worden voorzien:

a. door gebruik te maken van de bestaande openbare en particuliere middelen ter verzameling van regen- en duinwater, waardoor vermoedelijk een voorraad, voldoende voor ruim een maand, zal kunnen verkregen worden;

b. door den aanleg eener inrichting op groote schaal, tot zuiveren en klaren van boezemwater, voor huiselijk gebruik en voor een onbepaalden tijd;

c. door den aanleg van zoetwatervijvers, waarin duinwater zal kunnen verzameld worden, om in de behoefte aan drinkwater te voorzien, bij zuinig gebruik toereikende zelfs voor een tijdperk van 250 dagen.

De ondergeteekende zou ernstig bezwaar hebben tegen de verwezenlijking van den wensch van enige leden, om niet over te gaan tot de bevestiging van Amsterdam, alvorens nieuwe regelingen betreffende de militie en de schutterijen tot stand zouden zijn gebracht. In den geruimen tijd, die nog moet verlopen, alvorens de omvangrijke werkzaamheden voor de inrichting dier stelling voltooid kunnen zijn, zal, naar de ondergeteekende hoopt, ook de wettelijke hervorming der levende strijdkrachten, een voldongen feit kunnen zijn. In 's lands belang is het noodig, dat aan beide voorzieningen gelijktijdig en met kracht worde gearbeitet, en het is, naar zijn overtuiging, een dringende eisch, thans aan de versterking der hoofdstad de hand te slaan.

Art. 5. Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak. De beantwoording der in het Verslag gestelde beschouwingen nopens de stelling van het Hollandsch Diep, ter hoogte van de Dordsche Kijl, zal meer geschikt kunnen plaats vinden bij de behandeling van het wetsontwerp tot herziening der wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64).

Reeds nu wil de ondergeteekende echter gaarne erkennen, dat door nadere studie zijn zienswijze nopens het beste stelsel van verdediging aldaar eenigermate is gewijzigd.

In de f 3.000.000, waarop in de Memorie van Toelichting het inrichten der stelling op den zuidelijken oever van het Hollandsch Diep bij Moerdijk wordt geraamd, is niet begrepen het bedrag, noodig voor een fort bij Willemsdorp. Bij de thans ontworpen inrichting dezer stelling zal dit fort kunnen vervallen.

Art. 6. De ondergeteekende neemt de vrijheid ter beantwoording van het hier gestelde te verwijzen naar hetgeen boven ad § 4, onder meer ook omtrent het fort aan den Nieuwen Maasmond werd medegedeeld.

2, 3 en 4. De ondergeteekende acht het niet raadzaam, de verbetering van de havenbatterij te Brielle, waarvan het nut in twijfel wordt getrokken, achter-

wege te laten. Dat werk toch moet dienen, ook als het vaarwater bij Brielle, als zoodanig, geheel mocht zijn verlopen, om te beletten, dat de vijand met lichte vaartuigen of booten in den rug der stelling in het land van Voorne come en aldaar troepen aan land zette.

Bovendien wordt met het verbeteren dier batterij slechts beoogd het maken van een inrichting tot het opstellen van een tweetal vuurmonden, ter bewaking van het vaarwater, terwijl het overige, daartoe te verrichten werk, in de plaats komt van aanvullingen en verbeteringen, die anders, vooral met het oog op gelegenheid tot het bergen van buskruit en munitie, aan de vesting Brielle zelve, noodig zouden zijn.

Ten slotte heeft de ondergeteekende de eer, hierbij over te leggen een Nota van wijzigingen in het wetsontwerp.

Hij heeft het namelijk noodig geacht, eenige verandering te brengen in de omschrijving der uit te voeren werken in de stelling van den Helder, voor wat betreft den post vermeld onder 2°. »Maken van drie bewakingsposten (remises) op den Zeedijk.» Door deze omschrijving wordt namelijk de aard der werken, die hij wenscht te maken, niet volledig teruggegeven. De post is thans geplist in drie posten, als: »Verbeteren van de batterijen Wierhoofd en Louise; Wijzigen van de batterij Kaaphoofd en Maken van een bewakingspost op den Zeedijk bij de Vischmarkt».

Twee van de eerstbedoelde drie bewakingsposten komen namelijk te liggen op de uiteinden aan het gedeelte Zeedijk, dat de noordelijke frontlijn der stelling vormt, ter plaatse waar thans gelegen zijn de batterij Kaaphoofd en de batterijen Wierhoofd en Louise.

De batterij Kaaphoofd kan, na de onderhanden verbetering van het fort Erfprins, als kustbatterij vervallen en moet worden omgewerkt tot een eenvoudig werk met remise, ter flankering van den Zeedijk; terwijl het voornemen bestaat, om bij het inrichten van het westelijk gedeelte van de batterij Wierhoofd tot het flankeren van het oostelijk uiteinde van het vermeld dijksgedeelte, tevens aan deze batterij, alsmede aan de daarbij gelegen batterij Louise, eenige voorzieningen te doen verrichten.

Door deze wijziging van de omschrijving der uit te voeren werken, zal intusschen het totaalcijfer, dat in 1879 werd noodig geacht voor de verbetering der stelling — hierbij niet begrepen het fort op de Harssens — niet worden overschreden.

's Gravenhage, 28 November 1881.

De Minister van Oorlog,

REUTHER.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

ARTIKEL 1. *Artikel 3 te lezen als volgt:*

Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploiten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de stelling van den Helder:

- 1°. Verbetering van het fort Kijkduin;
- 2°. Verbeteren van de batterijen Wierhoofd en Louise;
- 3°. Wijzigen van de batterij Kaaphoofd;
- 4°. Maken van een bewakingspost op den Zeedijk bij de Vischmarkt;
- 5°. Maken van een fort op de Harssens;
- 6°. Maken van cementbeddingen in de stelling; — f 800.000.

BIJLAGE I,

BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 1.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 November—25 December 1880).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Bij het pers. der mil. administratie. Tot intend. 1ste kl., de intend. 2de kl. W. F. Meijl; tot 1sten luit.-kw., de 2de luit.-kw. J. M. Baak, van het 1ste reg. inf.; tot 2den luit.-kw. bij het 2de reg. inf., de serg. J. D. de Bloeme, van het 4de; bij het 3de reg. inf., de serg. J. J. v. Hille, van het 5de; bij het 4de reg. inf., de serg. D. J. M. van Kesteren, van het 4de reg. inf.; bij het 7de reg. inf., de serg.-schrijver W. F. H. Schoenmaker, van de IIde affd. vestingart.; bij het 8ste reg. inf., de serg. J. G. de Jong, van het 5de reg. inf.

Bij het pers. v. d. geneesk. dienst. Tot reserve-offic. v. gez. 1ste kl. M. H. Numans, arts te Buren; tot reserve-offic. v. gez. 2de kl. dr. J. T. van der Chijs, te Ginneken; D. J. Admiraal, dr. W. F. Jong en dr. J. F. P. Hers, allen arts te Dordrecht; alsmede C. Lugt, arts te Nijkerk.

Bij het wapen der infanterie. Tot kap. 1ste kl., de kap. 2de kl. E. B. H. Frackers, van het 5de reg. Tot 2den luit.: bij het 1ste reg., de sergn. D. W. de Jager, van het reg. gren. en jag., E. J. van de Pol, van het 6de, en A. A. J. C. Hoorn, van het 8ste reg.; — bij het 2de reg., de sergn. B. J. Land, van het 8ste reg., D. J. Schäfer, van het instr.-bat., W. S. N. van Bockom Maas en J. J. M. A. Mommers, van het 5de reg., F. J. Oudendal, van het reg. gren. en jag., en A. F. Meijer, van het 4de reg.; — bij het 3de reg., de sergn. J. T. Rijkens, van het instr.-bat., L. W. C. G. van der Garden, van het 4de, H. G. van Diermen, van het 5de, en N. Ducroix, van het 7de reg.; — bij het 4de reg., de sergn. W. F. Johannes, van het 6de, en J. C. Sommer, van het instr.-bat.; — bij het 5de reg., de sergn. J. van Delft en K. M. Leendertz, van het instr.-bat., en A. J. H. W. Hanssen, van het 2de reg.; — bij het 6de reg., de sergn. F. Britt, van het 8ste reg., O. H. J. M. de Suarz, van het reg. gren. en jag., en F. F. F. Fuhrhop, van het 8ste reg.; — bij het 7de reg., de sergn. H. J. Jacobs, van het 1ste, en J. M. L. Bellaard, van het 8ste reg., alsmede J. J. Sluiter,

van het instr.-bat.; — bij het 8ste reg., de sergn. L. J. H. Habbema, van het 1ste en W. H. B. Stoof, van het 7de reg.

Bij het wapen der cavalerie. Tot 1sten luit. bij het korps, de 2de luits. J. C. Camerling Helmolt, van het 1ste, G. P. A. G. H. Römer, van het 2de, A. T. Lucassen en J. Eck, van het 3de reg. huz. Tot 2den luit.: bij het 1ste reg. huz., de wachtm. H. J. M. C. Schreuder van de Coolwijk, van het 4de, alsmede S. J. v. Overveldt en P. P. H. Tielens, van het 2de reg. huz.; — bij het 3de reg. huz., de wachtm. J. S. F. van Hoogstraten, van het korps.

Bij het wapen der artillerie. Tot adj., bij de VIde afd. vestingart., de 1ste luit. E. F. Delprat, van het korps.

Overgeplaatst.

Bij de IIde afd. vestingart., de 1ste luit. J. J. A. F. Kannemans, van de VIIIste afd.

Gedetacheerd,

(4 Febr. 1881), bij den chef v. d. gen. staf, de 1ste luit. C. P. de Veer, van het 6de en J. T. Oosterman, van het 7de reg. inf.; bij de mil. verk., de 1ste luit. O. J. A. Schwarz, van het 5de en de 2de luit. J. C. Mijnsen, van het 8ste reg. inf.

Bestemd,

tot 1sten luit. van het mat. bij het korps, de 1ste luit. jhr. J. H. van Asch van Wijck, van de Vde afd. vestingart., ter vervanging van den 1sten luit. Q. F. G. Vermijne, eerv. uit die functiën onth.

Op nonactiviteit gesteld,

de 1ste luit. J. Rijkers, van het 2de reg. inf., en B. E. Onderwater, van het 1ste reg. huz.

Eervol uit den dienst ontslagen,

de 1ste luit. der inf. J. S. G. v. Karnebeek, op nonactiv.

Gepensionneerd.

De offic. v. gez. 1ste kl. W. C. J. van der Grijp en de kaps. S. bar. van Lijnden, van het 7de, en H. J. Meijners, van het 1ste reg. inf., vóórl. gen. met den rang van majoor.

Overgepl. bij het leger h. t. l.

(2de reg. inf.), de kap. A. J. Prins, van den gen. staf van het O.-I. leger.

Gedetacheerd voor 5 jaren.

Bij het leger in O.-I., de kap. M. Jorissen, van het 8ste en de 1ste luits. P. E. Mulder, van het 2de en H. L. Le Maire, van het 3de reg. inf.

Bij het leger h. t. l. (resp. bij het 8ste, 2de en 3de reg. inf.), de kap. J. A. Vink en de 1ste luits. A. J. Visser en G. A. Hansen, allen van het O.-I. leger.

Benoemd voor O.-Indië.

Bij de mil. administratie. Tot 2den luit., de serg. M. N. Beets, van het 4de reg. inf.

Bij het wapen der infanterie. Tot 2den luit., de sergn F. Spirlet en J. C. P. Bueninck, van het instr.-bat., W. C. Kimmijser, van het 4de reg., G. J. Albertz, van het reg. gren. en jag., P. F. L. C. Lach de Bere, van het 2de, A. Montagne, van het 4de, H. J. Muller, van het 2de, J. G. Spandaw, van het 1ste, G. N. v. Alphen de Veer, van het 5de reg. inf., H. C. van Deirse, van het reg. gren. en jag., H. A. Stein en H. S. de Visser, van het instr.-bat., D. F. Romein, van het 8ste en A. G. L. Pilger, van het 6de reg. inf., W. L. Pompe, van het instr.-bat., G. v. Munster en B. A. A. de Vlamincq, van het 5de, H. W. Muller, van het 2de, C. J. Okhuyzen, van het 5de, W. C. Keiser, van het 7de en J. T. Wanjon; van het 3de reg. inf.

Bij het wapen der artillerie. Tot 2den luit., de serg. W. Collard, van de Vde afd. vestingart.

Overleden gepensionneerden.

Gen.-maj. R. J. A. v. Grootenhuis, 12 Oct.; kol. J. W. C. v. Gorkum, 28 Aug.; luit.-kol. H. A. Hamming, 1 Juli; maj. A. H. v. Krieken, 9 Juli; kap. C. W. bar. Dedem, 5 Aug.; 1ste luit. J. G. T. Högg, 24 Aug. 1880.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Benoemd.

Tot comm. der 3de mil. afd. op Java, de kol. der inf. E. D. C. Middelaer, thans pl. comm. van Batavia.

Bevorderd.

Bij den mil. geneesk. dienst. Tot dir. offic. v. gez. 2de kl., de offic. v. gez. der 1ste kl. J. Semmelink; tot offic. v. gez. 1ste kl., de offic. v. gez. 2de kl. G. P. J. Teunissen en M. F. A. Perk.

Bij het wapen der infanterie. Tot kol., de luit.-kol. E. D. C. Middelaer.

Geplaatst.

Bij het Departement van Oorlog. Bij de IVde afd., de kap. J. J. Staal.

Bij de militaire administratie. Bij het hosp. te Samarang, de offic. v. gez. 2de kl. F. J. Baczes; bij het afd.-kl.-magaz. te Samarang, de 2de luit.-kw. F. D. v. Genderen.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij den geneesk. dienst v. Sumatra's Westk. en o., de offic. v. gez. 1ste kl. T. Abrahamsz; bij het garn. te Tjilatjap, de offic. v. gez. 2de kl. C. M. Nordt.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 4de bat., de 2de luit. J. v. Toorenborg. Bij het 5de bat., de kap. W. N. Poth. Bij het 6de bat., de kap. F. H. A. Rijnders. Bij het 13de bat., de 1ste luit. O. G. H. Heldring. Bij het subsistk. te Padang, de 1ste luit. C. Lacculle, laatst adj. v. d. comm. der 2de mil. afd. op Java.

Overgeplaatst.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als plaats. mil. comm. v. Kottaradja en voorw., de luit.-kol. A. Luymes, mil. comm. v. Palembang.

W. J. Janssen
1861
Gravenhage

Als adjoint bij den staf der krijgsmacht in Atjeh en o., de 1ste luit. J. F. H. Janssen, v. h. 2de bat., met bep. dat hij bij zijn wapen zal worden gevoerd à la suite.

Bij de mil. administratie. Bij de intendance in de 2de mil. afd. op Java, de 1ste luit.-kw. G. A. Trebert, van die in Atjeh en o.; bij het hosp. te Batoc-Toelis, de kap.-kw. D. H. Löling, v. h. algem. tevens kl.-mag. te Batavia; bij het algem. tevens afd.-kl.-mag. te Batavia, de kap.-kw. M. P. J. G. Brouwer, v. h. afd.-kl.-mag. te Soerabaia; bij het afd.-kl.-mag. te Soerabaia, de 1ste luit. A. D. Cheriex, v. h. hosp. te Weltevreden; bij het garn.-kl.-mag. te Weltevreden, de kap.-kw. J. Blankwaardt, v. h. hosp. te Batoc-Toelis.

Bij den geneesk. dienst. Bij het hosp. te Weltevreden, de offic. v. gez. 2de kl. K. C. Ipsen, v. d. geneesk. dienst te Palembang, de offic. v. gez. 2de kl. J. L. A. Hess, v. h. garn. te Tjilatjap, de offic. v. gez. 2de kl. L. R. A. J. H. P. F. Littmann en V. Kobler, beiden v. d. geneesk. dienst ter Oostkust v. Sumatra; bij het garn. te Weltevreden, de offic. v. gez. der 2de kl. C. P. C. Luchtman, v. h. hosp. aldaar; bij dat te Banjoe-Biroe, de offic. v. gez. der 2de kl. C. W. N. Nökkentved, v. h. hosp. te Samarang; bij den geneesk. dienst der Z.- en O.-afd. v. Borneo, de offic. van gez. 2de kl. dr. A. J. Wenberger, v. d. geneesk. dienst in Atjeh en o.; bij dien ter Oostk. v. Sumatra, de offic. v. gez. 2de kl. H. v. Dam en H. de Cock, v. h. hosp. te Willem I en van dat te Weltevreden; bij het hosp. te Samarang, de offic. v. gez. 2de kl. J. A. B. Masthoff, van dat te Weltevreden; bij dat te Soerabaia, de offic. v. gez. der 1ste kl. J. B. Heesen, van den geneesk. dienst der Z.- en O.-afd. v. Borneo; bij dat te Willem I, de mil. apoth. 2de kl. H. B. Cayaux, van dat te Weltevreden.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 5de bat., de kap. H. M. Mahne, v. h. 12de bat.

Bij het 6de bat., de 2de luit. J. P. Schoemaker, v. h. 17de bat.
Bij het 8ste bat., de kap. J. M. Romijn, v. h. 2de garnbat. in Atjeh en o.
Bij het 9de bat., de kap. F. W. A. bar. v. Dedem v. Driesberg, v. h. 12de bat.
Bij het 11de bat., de 1ste luit. D. N. Dietz, v. h. garnbat. v. Banka.
Bij het 12de bat., de 1ste luit. L. J. Smits, v. h. subsistk. te Soerabaia.
Bij het 13de bat., de kap. L. du Bus de Valempre en de 1ste luit. J. T. E. Pex, v. h. 1ste garnbat. in Atjeh en o. en dat der Z.- en O.-afd. v. Borneo.
Bij het 15de bat., als adj., de 1ste luit.-adj. J. B. v. Heutz, v. h. 9de bat.
Bij het 18de bat., als adj., de 1ste luit.-adj. H. v. Wicheren, v. h. 1ste depotbat.

Bij het garnbat. der Z.- en O.-afd. v. Borneo, de kap. W. Stoop, v. h. 3de depotbat., de 1ste luit. J. G. Meyes, v. h. 15de bat.; bij dat der W.-afd. v. Borneo, de kap. W. de Kroes, v. h. 13de bat.; bij dat der Mol. eil., de 1ste luit. F. P. H. Roersch, v. h. 14de bat.; bij het 1ste depotbat., als adj., de 1ste luit.-adj. A. E. Roest v. Limburg, v. h. 15de bat.; bij het 2de depotbat., de kap. J. H. Heyl, v. h. subsistk. te Batavia; bij het 3de depotbat., de kap. J. M. Vervat, v. h. 13de bat.; bij het subsistk. te Soerabaia, de 1ste luit. A. J. Visser, v. h. 13de bat.

Bij het wapen der artillerie. Bij de 2de comp., de 1ste luit. J. Burlage, v. d. 4de comp.; bij de 4de comp., de 2de luit. J. J. Temminck, van de 2de comp.; bij de 22ste comp., de gedetach. 1ste luit. der inf. H. L. Nepper, v. d. 16de comp.; als adj. bij het comm. der expedit. art. in Atjeh en o., de gedetach. 2de luit. der inf. C. D. de Roon, van de 22ste comp.

Bij het wapen der genie. Bij de werken te Buitenzorg, de kap. L. V. Dingenmans, van de 4de afd. v. h. Dep. v. O.; bij de werken te Tjilatjap, de kap. J. H. ten Hoet, van die te Buitenzorg; bij het korps min. en sapp. te Willem I, de tijd. bij het wapen gedet. kap. der inf. P. v. d. Blijk, v. h. korps min. en sapp. in Atjeh en o.

Bij het wapen der cavalerie. Bij het depart. te Soerakarta, de 1ste luit. F. D. E. A. J. M. Rudolph, naar de eskadrons te Salatiga.

Ingetrokken.

Bij den mil. geneesk. dienst. De overpl. bij het garn. te Weltevreden, v. d. offic. v. gez. der 2de kl. H. Breitenstein, zijnde hij overgepl. bij het hosp. aldaar.

Bij de militaire administratie. De overpl. bij de intend. in de 2de mil. afd. op Java, van den onderintend. 2de kl. C. F. Reisig, zijnde hij overgepl. bij die in de 3de mil. afd. op Java.

Bij het wapen der infanterie. De overpl. bij het 5de bat. van den kap. C. J. v. d. Vrijhoef, zijnde hij in verb. hierm. overgepl. bij het 13de bat.

Vergund,

aan den van het leger in Nederl. gedetach. 1ste luits. J. W. v. Bergen en J. C. J. Le Cocq d'Armandville, op hun verzoek, naar Nederl. terug te keeren.

Hersteld in activiteit.

Bij het Dept. v. O. de mil. ambt. 3de kl. T. Bruyns en ben. tot archivaris bij de 3de afd.; de 1ste luit. der inf. K. A. Begemann.

Vergunning verleend

tot het dragen van de activiteits-uniform van de laatst door hem bij zijn wapen bekl. graad, aan den gegag. adj.-onderoffic. dd. offic. der inf. F. H. v. Aagten.

Op nonactiviteit gesteld.

Bij het wapen der infanterie. De 2de luit. P. C. Hoolboom.

Eervol ontslagen.

De kaps. der inf. F. H. de Vogel en J. O. Thile; de offic. v. gez. 2de kl. M. Charlouis en die der 1ste kl. S. H. A. Begemann; de majs. der inf. J. H. P. Kroesbeek en W. F. v. d. Vugt; de kol. der inf. P. R. de Rochemont; de 1ste luit. der inf. J. T. E. Pex; de burg. schrijvers 5de kl. bij de mil. adm. E. K. A. Plancken en H. Treeth.

Tweejarig verlof verleend.

Aan den dirig. offic. v. gez. 2de kl. A. Ledeboer; aan de 1ste luits. der inf. J. Borman de Munck, G. J. Leendertz en K. W. Steinmetz; aan den 2den luit. der inf. J. Stiemens; aan den onderintend. der 2de kl. C. F. Reisig; aan de kaps. der inf. H. Roelofs en W. G. v. d. Bergh.

Overleden.

P. H. Lammers, offic. v. gez. 2de kl., te Edi, den 29sten Augustus 1880; E. C. van Minkelen, offic. v. gez. 1ste kl., te Weltevreden, den 3den September 1880.

Das ist die erste Ausgabe der Geschichte der Stadt
von 1784 bis 1848. Die Geschichte der Stadt
von 1784 bis 1848.

Verzeichnis

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

Verzeichnis

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

Verzeichnis

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

Verzeichnis

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

Verzeichnis

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

Verzeichnis

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

Verzeichnis

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

Verzeichnis

Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.
Die Geschichte der Stadt von 1784 bis 1848.

BIJLAGE II, BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 2.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 December 1880—25 Januari 1881).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Tot adm. van de milit. hosp. resp. te 's Hage, te Amsterdam, te Utrecht, te Breda en te Bergen-op-Zoom, de kaps. W. N. Kreijger, F. van Thiel, A. E. H. Knaap en W. F. A. Schoevers, direct. der garn.-hosp. resp. te 's Hage, te Amsterdam, te Bergen-op-Zoom en te Breda en den 1sten luit. A. M. Braskamp, van het 1ste reg. inf.

Bij den grooten staf. Tot adj. van Z. M., de kap. J. E. N. bar. Sirtema van Grovestins, van het 1ste reg. veldart.

Bij den geneesk. dienst. Tot reserve-offic. v. gez. 1ste kl. dr. H. A. de Jongh, arts te Middelburg; tot reserve-offic. v. gez. 2de kl. dr. A. Geijl, arts te Dordt; A. Mijnlieff, arts te Breukelen-Nijenrode; dr. D. Gorter, arts te Almelo; dr. M. H. Duintjer, arts te Bellingwolde; dr. P. Kooperberg, arts te Oosterhout en dr. H. J. T. van den Bergh, arts te Tricht.

Bij het wapen der infanterie. Tot kap. (bij keuze), de 1ste luit. P. Vinkhuijzen, gedet. bij het leger in O.-I. — Bij het 2de reg., tot 1sten luit., de 2de luit. F. H. W. H. Spieringhs, van het korps. — Bij het 3de reg., tot kap. 2de kl., de 1ste luit. J. J. de Vos, van het 6de reg. — Bij het 7de reg., tot maj., de kap. jhr. L. D. Meyer, van het 6de reg.

Overgeplaatst.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 1ste reg., de 2de luit. B. J. Land, van het 2de. — Bij het 2de reg., de 2de luit. F. Britz, van het 6de. — Bij het 3de reg., de 2de luit. W. F. Johannes, van het 4de reg. — Bij het 4de reg., de kap. A. P. J. Rutten, van het 3de en de 2de luit. F. T. van der Staay, van het 2de en J. van Delft, van het 5de reg. — Bij het 5de reg., de 2de luit.

J. M. L. Bellaard, van het 7de reg. — Bij het 6de reg., de 2de luit. A. A. J. C. Hoorn, van het 1ste reg. — Bij het 7de reg., de 2de luit. H. G. van Diermen, van het 3de reg. — Bij het 8ste reg., de 2de luit. F. H. Boissevain, van het 2de reg.

Bij het wapen der cavalerie. Bij het 2de reg. huz., de 2de luit. S. J. v. Overveldt, van het 1ste reg. huz.

Bij het wapen der artillerie. Bij de VIIIste afd. vestingart., als luit. van het mat., de 1ste luit. N. Bosboom, van de IIIde afd. vestingart.

Eervol ontheven,

van de functiën van luit. van het mat. bij de Vde afd. vestingart., de 1ste luit. Q. P. G. Vermijne.

Gedetacheerd,

bij den insp. der draagb. wap., de 1ste luit. P. F. Peletier, van de IIIde afd. vestingart.

Weder bij het leger h. t. l. ingedeeld.

Bij het 7de reg. inf., de 1ste luit. A. R. B. Opstelten, ged. geweest bij het leger in O.-I.

Op nonactiviteit gesteld,

de 1ste luit. A. M. Schalken, van het 8ste reg. inf.

Overgepl. bij het leger h. t. l.

De offic. v. gez. 2de kl. dr. W. Hamaker, en de 2de luits. W. L. Pompe en G. v. Munster, allen van het leger in O.-I. (de beide laatstg. zijn ingedeeld resp. bij het 6de en bij het 5de reg. inf.)

Overgeplaatst bij het leger in O.-Indië.

De 2de luits. D. J. Schäfer, van het 2de en K. M. Leendertz, van het 5de reg. inf.

Eervol uit den dienst ontslagen,

op hun verzoek, de 1ste luit.-kw. M. H. Kroonenburg en de 1ste luit. C. W. A. de Jongh, beiden van het reg. gren. en jag., alsmede de 1ste luit. T. H. A. Tromp, van de IIde afd. vestingart. (laatstg. met vergunning de activ-uniform te blijven dragen.

Gepensionneerd.

Op hunne aanvraag, de luit.-kol. L. T. J. A. bar. v. Boecop, van het 7de reg. inf. (onder toek. van den rang v. kol.); de kap. S. C. Rijnbende, direct. v. h. Rijks hosp. (onder toek. van den rang van maj.); de kap. hosp.-direct. op n.a. jhr. J. H. C. W. von Schmidt auf Altenstadt; de offic. v. gez. 1ste kl. H. Meijerink, en de 1ste luits. der inf. F. T. Potter, op n.a. en F. J. G. Wirtz, van het 4de reg. inf.

Overleden.

De luit.-kol. J. Roosmale Nepveu, adj. des Konings.

Benoemd voor O.-Indië.

Tot 2den luit. der art., de serg. W. J. Giel, van de Vde afd. vestingart.

Overleden gepensionneerden.

P. F. de Groot, luit.-kol., 6 Dec. 1880; F. A. Loggere, luit.-kol., 29 Dec. 1880; A. H. v. Krieken, maj., 9 Juli 1880; jhr. W. v. Citters, maj., 7 Nov. 1880; J. J. Hennequin, kap., 29 Oct. 1880.

Benoemd.

Tot Comm. der Luxemb. orde van de Eikenkroon, de kol. L. R. J. A. Roosmale Nepveu, adj. v. Z. K. H. Prins Frederik der Nederl. en tot Ridder 3de kl. der Pruis. Kroonorde, de 1ste luit. jhr. W. T. H. van de Poll, ord.-offic. van Z. M.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Benoemd.

Tot mil. ambt. 3de kl., de gepasport. adj.-onderoffic.-kw. W. F. Brasz; tot 1sten luit. bij de art., de 2de luits. J. A. Bachofner en J. J. Temminck.

Bevorderd.

Bij het wapen der infanterie. Tot maj., de kap. C. J. v. d. Vrijhoef; tot 1sten luit., de 2de luit. A. J. Engelman; tot 1sten luit. der cav., de 2de luit. J. C. Michaelis.

Geplaatst.

Bij het Departement van Oorlog. Bij de Vde afd., de mil. ambt. der 3de kl. J. G. Barth; bij de IIIde afd., de maj. A. J. M. Willemse.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij het hosp. te Samarang, de offic. v. gez. 2de kl. R. A. H. Brüninghausen.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 6de bat., de 1ste luit. K. A. Begemann; bij het 9de bat., de 2de luit. W. J. F. v. Bennekom; bij het 12de bat., de kap. W. P. Stutterheim; bij het garnbat. der Z- en O.-afd. v. Borneo, de 1ste luit. J. A. Kalshoven; bij dat der Westerafd. v. Borneo, de 2de luit. A. J. F. J. v. d. Bergh; bij dat der Mol. eil., de 1ste luit. R. K. Steringa.

Bij het wapen der artillerie. Bij de 12de comp., de 1ste luit. J. A. Almerood; als comm. der art. v. Sumatra's Westk. en o., de maj. W. H. Staverman.

Bij het wapen der genie. Bij het korps min. en sapp., de 2de luit. K. J. Leeftang; als eerstaanw. genie-offic. in de 1ste mil. afd. op Java, de luit.-kol. G. E. V. L. v. Zuylen.

Overgeplaatst.

Bij het Departement van Oorlog. Bij de Iste afd. (Kabinet), de 1ste luit. D. R. F. v. Haften, van de IIde afd. bij de IIde afd., de 1ste luit. L. F. A. Winckel, v. h. subsistk. te Batavia.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als adjoint bij den staf der krijgsmacht in Atjeh en o., de 1ste luit. J. H. A. Kroll, van de 1ste afd. (Kabinet) v. h. Dept. v. O.; als adj. v. d. comm. der 2de mil. afd. op Java, de 1ste luit.-adj. W. F. Luytjes, v. h. 5de bat.

Bij de mil. administratie. Bij het garn.-kl.-mag. te Padang, de 2de luit.-kw. N. A. de Voogt, v. h. hosp. te Weltevreden; bij den raad v. adm. v. h. 5de bat. inf., de 2de luit.-kw. G. de Voogt, v. d. intend. in de 2de mil. afd. op Java; bij dien v. h. subsistk. te Batavia, de 2de luit.-kw. J. C. Palm, v. d. raad v. adm. v. h. 5de bat. inf.

Bij den geneesk. dienst. Bij het garn. te Banjoewangi, de offic. v. gez. 2de kl. dr. J. L. Jacobs, v. h. hosp. te Soerabaia; bij dat te Soerabaia, de dirig. offic. v. gez. 2de kl. J. Semmelink, v. d. geneesk. dienst der Mol. eil.; bij den geneesk. dienst der Mol. eil., de offic. v. gez. 1ste kl. W. v. Geer, v. h. garn. te Gombong; bij het hosp. te Soerabaia, de offic. v. gez. 2de kl. J. B. v. Delden, v. h. garn. te Banjoewangie; bij dat te Padang, de 2de luit.-kw. A. v. d. Geer, van de intend. in Atjeh en o.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 1ste bat., de kap. H. F. F. Lutje, v. h. 2de bat.

Bij het 2de bat., de luit.-kol. F. J. Boom, plaats. comm. te Soerabaia.

Als adj. bij het 3de bat., de 1ste luit.-adj. F. G. Smits; v. h. 18de bat.

Als adj. bij het 5de bat., de 1ste luit. A. A. Veenhuizen, adj. bij den staf der krijgsmacht in Atjeh en o.

Bij het 6de bat., de 1ste luit. F. P. H. Roersch, v. h. 14de bat.

Bij het 7de bat. (Deli), de 1ste luits. H. J. Bierstedt, v. h. 9de bat. en H. H. L. Kuilman, v. h. 1ste bat.

Als adj. bij het 9de bat., de 1ste luit.-adj. F. J. W. v. Rooy, v. h. 1ste garn.-bat in Atjeh en o.

Als adj. bij het 9de bat., de 1ste luit.-adj. B. J. Bucker, v. h. garnbat. in de 2de mil. afd. op Java.

Bij het 12de bat., de 2de luit. J. F. Versluis, v. h. 17de bat.; de 2de luit. P. H. v. d. Wedden, v. h. 3de depotbat.

Bij het garnbat. v. Palembang, de kap. J. A. D. C. v. Rhijn, v. h. 2de bat.; bij dat van Atjeh en o., de kap. H. W. de Nijs, v. h. 1ste depotbat.; als adj. bij het garnbat. in de 2de mil. afd. op Java, de 1ste luit.-adj. F. J. W. v. Rooy, v. h. 9de bat.; bij dat der Westerafd. v. Borneo, de 1ste luit. E. C. Scheffer en de 2de luit. J. C. Bergsma, v. h. 9de bat. en het 1ste depotbat.; als adj. bij het garnbat. der Z.- en O.-afd. v. Borneo, de 1ste luit.-adj. P. C. A. Elbers, v. h. 13de bat.; bij dat v. Celebes en o., de kap. H. F. Holz, v. h. 10de bat.; bij de garncomp. v. Benkoelen, de 1ste luit. L. P. v. Mourik, v. h. 1ste depotbat.; bij het 2de depotbat., de maj. P. M. Ockerse, v. h. 7de bat.; bij het subsistk. te Batavia, de kap. C. P. Roskes, v. h. 15de bat.; de 1ste luit. J. A. Willems, v. h. 7de bat.

Bij het wapen der artillerie. Bij de 4de comp., de 2de luit. J. v. Capelle, van de 15de comp.; bij de 21ste comp., de 1ste luit. K. G. A. Vemer, v. d. 12de comp.

Bij het wapen der genie. Bij het korps min. en sapp., de maj. J. C. Dozy, eerstaanw. genie-offic. in de 1ste mil. afd. op Java.

Ingetrokken.

Bij den mil. geneesk. dienst. De overpl. bij het hosp. te Samarang, v. d. offic. v. gez. 2de kl. M. Albricht, zijnde hij overgepl. bij het hosp. te Soerabaia.

Bij het wapen der artillerie. De overpl. bij de 4de comp. v. d. 2den luit. J. J. Temminck.

Bij het wapen der infanterie. De overpl. bij het garnbat. der Mol. eil. v. d. 1sten luit. F. P. H. Roersch.

Vergund,

aan de v. h. leger in Nederl. bij dat in Ned.-Indië gedetach. 2de thans 1ste luits. der inf. W. F. K. Bischoff v. Heemskerck en A. E. Roest v. Limburg, op hun verzoek, naar Nederland terug te keeren.

Teruggeplaatst.

Bij het wapen der genie. Bij het wapen der inf., de kap. L. F. v. d. Upwich, tijd. ged. bij den staf v. h. wapen der genie.

Op nonactiviteit gesteld.

De kaps. F. G. Bodaan en C. M. Slangen; de 1ste luit.-kw. H. P. E. E. v. d. Smissen; de maj. der art. A. J. M. Willemse; de luit.-kol. der genie G. E. V. L. v. Zuylen.

Eervol ontslagen.

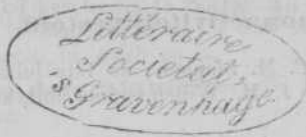
De kap. der art. S. A. Boas; de luit.-kol. der inf. C. J. M. de Wilde; de kap. der inf. C. D. A. v. d. Loo; de burg. schrijvers der 5de kl. A. A. P. H. Jacobs en die der 3de kl. J. L. Zondag en F. Jonas.

Tweejarig verlof verleend.

Aan de 2de luits. der inf. G. A. v. Leeuwen en A. J. L. le Maître; aan de kaps. der inf. L. Th. v. d. Upwich, J. M. Juda en J. H. V. Popp; aan den 1sten luit. der genie H. J. Bijleveld; aan den 1sten luit.-kw. bij de mil. adm. W. D. J. Bezemer; aan den kol. v. d. gener. staf H. F. Meyer.

1841 hat wegen der unrichtigen Darstellung in der Ausgabe v. d. 2ten
Ausgabe die Herausgeber eine neue Ausgabe herausgegeben, die die
1841 hat wegen der unrichtigen Darstellung in der Ausgabe v. d. 2ten
Ausgabe die Herausgeber eine neue Ausgabe herausgegeben, die die

1841 hat wegen der unrichtigen Darstellung in der Ausgabe v. d. 2ten
Ausgabe die Herausgeber eine neue Ausgabe herausgegeben, die die

1841 hat wegen der unrichtigen Darstellung in der Ausgabe v. d. 2ten
Ausgabe die Herausgeber eine neue Ausgabe herausgegeben, die die

1841 hat wegen der unrichtigen Darstellung in der Ausgabe v. d. 2ten
Ausgabe die Herausgeber eine neue Ausgabe herausgegeben, die die

1841 hat wegen der unrichtigen Darstellung in der Ausgabe v. d. 2ten
Ausgabe die Herausgeber eine neue Ausgabe herausgegeben, die die

1841 hat wegen der unrichtigen Darstellung in der Ausgabe v. d. 2ten
Ausgabe die Herausgeber eine neue Ausgabe herausgegeben, die die

1841 hat wegen der unrichtigen Darstellung in der Ausgabe v. d. 2ten
Ausgabe die Herausgeber eine neue Ausgabe herausgegeben, die die

1841 hat wegen der unrichtigen Darstellung in der Ausgabe v. d. 2ten
Ausgabe die Herausgeber eine neue Ausgabe herausgegeben, die die

BIJLAGE III,
BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR.

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 3.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 Januari—25 Februari 1881).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Bij den geneesk. dienst. Tot reserve-offic. v. gez. 2de kl., de artsen L. A. Faber, J. Keijzer, F. J. Michelsen en J. C. Bolle, resp. te Broek in Waterland, te Breukelen, te Amsterdam en te Middelburg.

Overgeplaatst.

Bij het 5de reg. inf., de 2de luit.-kw. C. W. F. Doorman, van het 8ste reg. Bij het 6de reg. inf., de 2de luit.-kw. B. G. Versélewel de Witt Hamer, van het 5de reg. Bij het 8ste reg. inf., de 2de luit. T. E. Kersting, van het 1ste reg. Bij de VIde afd. vestingart., de 1ste luit. J. E. P. H. van Panhuys, van de Vde en bij de VIIde afd. vestingart., de 1ste luit. Q. F. G. Vermijne, van de VIde afd.

Bestemd.

tot onderw. bij den cursus der art., de 1ste luit. A. R. Ophorst, van de IIde afd. vestingart.

Weder bij het leger h. t. l. ingedeeld.

Bij het 7de reg. inf., de kap. F. W. A. bar. v. Dedem van Driesberg, de 1ste luits. A. E. Roest van Limburg en W. F. K. Bischoffs Heemskerck, alsmede de 2de luit. W. J. van Uije, allen ged. geweest in Neerl.-Indië.

Definitief werkzaam gesteld bij het Dept. v. O.

(Staf der inf.), de 1ste luit. M. H. Spruyt, van het 7de reg. inf., bij dat depart. gedet.

Op nonactiviteit gesteld ,

de 1ste luit. G. Feenstra, van het 1ste reg. inf.

Eervol uit den dienst ontslagen ,

de 1ste luit. op nonactiv. J. Æ. C. A. Timmerman, van het wapen der inf.

Gepensionneerd.

(op zijn aanvraag), de kap. G. J. Weber, van het 7de reg. inf.

Overleden.

De 1ste luit. A. J. F. van Overstraten, van het reg. gren. en jag. en de 2de luit. C. J. A. Jolles, van het wapen der inf. op nonactiv.

Overleden gepensionneerden.

C. A. de Bieberstein Rogalla Zawadsky, kol., 1 Nov. 1880; A. L. H. Gertner, maj., 27 Sept. 1880; J. Piper, kap., 22 Sept. 1880; C. Ouwendijk; kap., 25 Jan. 1881.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Bevorderd.

Bij het wapen der infanterie. Tot luit.-kol., de majs. L. G. Diepenheim, P. M. Ockerse en J. Visser; tot maj., de kap. J. A. H. Boellaard.

Bij het wapen der artillerie. Tot kol. chef v. h. wapen, de luit.-kol. H. L. Kilian; tot luit.-kol., de maj. G. A. Deibel.

Geplaatst.

Bij het Departement van Oorlog. Als archivaris bij de VIde afd., de mil. ambt. der 3de kl. W. F. Brasz.

Bij de militaire administratie. Bij de intend. in de 1ste mil. afd. op Java, de kap.-kw. G. M. A. Gobeë; bij de intend. v. Sumatra's Westk. en o., de onderintend. 2de kl. W. B. Filet.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij het garn. te Weltevreden, de paardenartsen 3de kl. M. Vermast en S. Schilstra; bij het hosp. te Weltevreden, de officn. v. gez. 2de kl. dr. A. A. Pronk en O. F. Cannegieter.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 1ste bat., de luit.-kol. C. Schäfer. Bij het 3de bat., de kap. L. T. v. d. Upwich; als adj. bij het 1ste depotbat., de 1ste luit. W. P. Wetselaar, van dat korps. Bij het garn.-bat. v. Palembang, de kap. E. E. E. Otken; bij het subsistk. te Samarang, de kap. J. F. D. Bruinsma.

Bij het wapen der artillerie. Bij de 2de comp., de kap. K. A. M. v. Meurs; als adj. bij het comm. der art. in de 1ste mil. afd. op Java, de magazijnm. 1ste kl. (kap.) D. H. Pluim Mentz, onlangs tijd. ter besch. gesteld v. d. comm. v. h. leger.

Bij het wapen der genie. Bij de werken te Atjeh, de kap. H. J. C. W. Lutjens; als adj. bij het korps min. en sapp., de tijd. bij dat korps gedetach. 1ste luit. der inf. J. Hamming.

Overgeplaatst.

Bij den generalen staf. Als chef v. d. gen. staf, de kol. der art. F. R. K. Peijer Im Hoff; bij het hoofdbureau, de kap. F. Pompe v. Meerdervoort, chef v. d. staf in de 2de mil. afd. op Java.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als pl. comm. v. Batavia, de luit.-kol. L. G. Diepenheim, v. h. garnbat. v. Atjeh en o.

Bij de militaire administratie. De 2de luit.-kw. H. E. Busscher, van de intend. in Atjeh en o.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij den geneesk. dienst der Z.- en O.-afd. v. Borneo, de offic. v. gez. 2de kl. J. R. Doef en J. Kleinenhammans, v. h. hosp. te Soerabaia en Samarang; bij het hosp. te Weltevreden, de offic. v. gez. 1ste kl. H. J. v. d. Weide, v. d. geneesk. dienst in Atjeh en o.; bij het hosp. te Soerabaia, de offic. v. gez. 2de kl. M. Cohn, van den geneesk. dienst der Z.- en O.-afd. v. Borneo; bij het hosp. te Samarang, de offic. v. gez. 1ste kl. W. E. de Jong, v. h. garn. te Tandjong Pinang (Riouw); bij het garn. te Tandjong Pinang (Riouw), de offic. v. gez. 2de kl. J. A. W. Vermey, v. h. hosp. te Weltevreden; bij dat te Gombong, de offic. v. gez. 2de kl. dr. J. M. E. Kunert, v. h. hosp. te Weltevreden.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 1ste bat., de 2de luit. M. C. Sitsen, v. h. 8ste bat.

Bij het 3de bat., de luit.-kol. O. H. J. Muller, v. h. subsistk. te Batavia.

Bij het 4de bat., de kap. D. de Vries Reilingh, v. h. 3de depotbat.

Bij het 5de bat., de kap. H. F. O. Koppelman, v. h. 4de bat.

Bij het 6de bat., de 2de luit. J. H. K. Steinmetz, v. h. garnbat. der Z.- en O.-afd. v. Borneo.

Bij het 8ste bat., de 1ste luit. J. W. Stoutjesdijk, v. h. garnbat. der Z.- en O.-afd. v. Borneo.

Bij het 9de bat., de kap. C. B. A. Opscholtens, v. h. garnbat. der Westerafd. v. Borneo.

Bij het 10de bat., de kap. G. D. S. A. Camphuis, v. h. 9de bat.

Bij het 13de bat., de 2de luit. G. J. H. Bruynes, v. h. 3de bat.

Als adj. bij het 13de bat., de 1ste luit.-adj. M. E. J. v. d. Bossche, v. h. 10de bat.

Bij het 15de bat., de 1ste luit. P. A. Le Maire en de 2de luit. P. G. Schmidhamer, v. h. 4de depotbat. en het subsistk. te Batavia.

Bij het 16de bat., de kap. T. J. Meis, v. h. 17de bat.

Bij het 17de bat., de kap. H. L. T. Ligtenberg, v. h. 16de bat., de kapt. T. W. J. Buys en J. J. ten Siethoff en de 1ste luit. J. A. P. Geell, de eerstgen. tijd. gedet. bij het korps min. en sapp. en de twee laatstgen. respect. v. h. garnbat. v. Atjeh en o. en het 14de bat.

Bij het garnbat. v. Banka, de 2de luit. P. A. H. v. d. Haas, v. h. 2de bat.; bij dat der Z.- en O.-afd. v. Borneo, de 2de luit. J. Luyt, v. h. 6de bat., de kap. F. A. F. E. E. V. Werdmuller v. Elgg en de 1ste luit. R. A. Jackson, v. h. garnbat. v. Atjeh en o. en v. h. 11de bat.; bij het garnbat. v. Sumatra's Westk. en o., de kap. S. de la Parra en de 1ste luit. A. v. Leeuwen, v. h. 17de bat. en het 4de depotbat.; bij dat v. Palembang, de 1ste luit. W. J. F. J. van Bommel v. Vloten en de 2de luit. J. S. Koolemans Beynen, v. h. garnbat. v. Atjeh en o. en v. h. 15de bat.; bij het garnbat. v. Celebes en o., de kap. C. G. Klinks en de 1ste luit. W. C. Hoogkamer, v. h. garnbat. v. Atjeh en o. en het 3de depotbat., de 2de luits. C. J. v. Griethuyzen en L. N. O. Wethmar, v. h.

garnbat. v. Atjeh en o.; bij dat der Mol. eil., de 1ste luit. H. L. Kusky en de 2de luit. D. v. Zomeren, v. h. subsistk. te Soerabaia en het 3de depotbat., de 2de luit. J. H. Reurtz, v. h. 15de bat., de 1ste luit. D. F. Huyer, v. h. 6de bat.; bij het subsistk. te Batavia, de kap. W. F. O. Hojel, v. h. garnbat. v. Celebes en o., de 1ste luits. N. C. U. Masman, F. A. v. Leer, A. Berends en de 2de luit. A. E. Kamerman, v. h. garnbat. v. Atjeh en o., v. h. 3de bat., v. h. garnbat. v. Celebes en o. en van de troepennacht ter Oostkust v. Sumatra; bij dat te Padang, de 1ste luit. H. F. V. M. Schwing, v. h. 3de bat.

Bij het wapen der artillerie. Als onderconstr. bij de art.-constr.-winkel te Soerabaia, de 2de luit. G. J. Kroon, van de 1ste comp.; bij de 4de comp., de 1ste luit. W. J. C. B. Drooglever Fortuyn, v. d. 15de comp.; bij de 18de comp., de 1ste luit. C. P. v. Bockom Maas, v. d. 4de comp.

Bij het wapen der genie. Bij de werken te Batavia, de kap. C. H. W. v. Haefen, van die te Atjeh, de 1ste luit. der genie E. Tielenius Kruythoff, v. h. det. min. en sapp. in Atjeh en o.; bij die te Buitenzorg, de 1ste luit. H. W. Scheuer, van die te Batavia; bij die in Atjeh en o., de 1ste luits. E. B. E. Ruempol en J. W. C. Beelenkamp, resp. van die te Soerabaia en van die te Willem I; bij de werken te Soerabaia, de 1ste luit. A. Zon, van die te Malang; bij die te Malang, de 1ste luit. J. G. H. de Voogt, van die in Atjeh en o.

Vergund.

aan de v. h. leger in Nederl. bij dat in Ned.-Indië gedetach. 1ste luits. der inf. C. J. L. Schuller en P. J. G. le Comte, op hun verzoek, naar Nederl. terug te keeren en aan den 2den thans 1sten luit. der inf. B. Gourdenou de Gouberville; aan den 2den thans 1sten luit. der inf. J. J. Ph. Buhlman, om gedet. te blijven in afw. dat door den Koning zal zijn beschikt op een door hem gedaan verzoek om zijn detachering voor den tijd van één jaar te verlengen; aan den 2den thans 1sten luit. der inf. N. C. U. Masman, naar Nederl. terug te keeren.

Hersteld in activiteit.

Bij de mil. administratie. De 1ste luit.-kw. M. E. E. v. d. Smissen, zijnde hij in verb. hiermede gepl. bij de intend. in de 2de mil. afd. op Java.

Op nonactiviteit gesteld.

Bij het wapen der infanterie. De 1ste luit. G. A. Herklots.

Bij het wapen der artillerie. De magazijnm. 1ste kl. (kap.) D. H. Plum Mentz.

Eervol ontslagen.

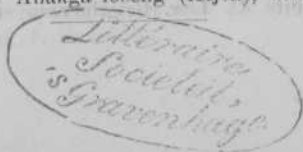
De maj. der art. B. A. H. Arntzenius; de kap. der inf. C. P. Roskes, en wegens lich. ongesch. voor alle mil. diensten, de tijd. offic. v. gez. 2de kl. K. C. Ipsen; de kapt. der inf. F. L. Kaiser en L. H. de Grijs; de burg. schrijver der 3de kl. bij het mat. der art. J. B. W. van Amersfoorth.

Tweejarig verlof verleend.

Aan de 2de luits. der inf. K. C. W. le Clerq en C. H. O. Bartsch; aan den 1sten luit. der inf. F. B. C. H. v. Splinter; aan den 1sten luit. der inf. W. J. F. v. Bommel v. Vloten; aan den 1sten luit. der inf. F. A. W. Jaeger.

Overleden.

O. L. jhr. Trip, kap. der inf., te Malang, den 5den October 1880; C. A. F. Lungerhausen, kap. der inf., te Panteh Perak, den 3den October 1880; R. G. J. Suterland, kap. der inf., te Anakga loeng (Atjeh), den 11den November 1880.

BIJLAGE IV,

BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 4.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 Februari—25 Maart 1881).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Met ingang van 1°. April 1881: bij den staf der inf., tot comm. der 2de div., de gen.-maj. C. M. H. Pel, comm. der 4de div.; tot comm. der 3de div., de gen.-maj. F. J. Pfeiffer, comm. der 2de div.; tot adj van den bevelh. resp. in de 1ste en 2de mil. afd., de kaps. J. C. Santhagens, van het 7de en F. J. Meijer, van het 4de reg. inf.

Bij het wapen der cavalerie. Bij het 1ste reg. huz., tot comm. van het korps, de kol. C. L. S. List, comm. van het 4de reg. huz. Bij het 2de reg. huz., tot adj., de ritm. W. J. H. Römer.

Bij het wapen der artillerie. Tot comm. van het 1ste reg. veldart., de luit.-kol. J. G. C. van Dijk, belast met het bevel over dat korps; van het 3de reg. veldart., de luit.-kol. J. J. C. bar. Taets van Amerongen, comm. van het reg. rijd. art.; resp. van het 1ste, 2de, 3de en 4de reg. vestingart., de kol. J. H. Kretzer, comm. der Iste, W. C. van Haefsten, comm. der IIde, K. A. Wimmer, comm. der IIIde en C. G. C. F. Ising, comm. der VIIde afd. vestingart.; van het korps rijd. art., de maj. jhr. W. F. G. A. von Pestel, van het reg. rijd. art.; van het korps torpedisten, de kap. J. G. F. van Houtum, comm. der torpedo-comp.

Overgeplaatst.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 6de reg., de kap. F. C. P. Donnadiou, van den gen. staf en bij het wapen der art., de kap. J. H. Vrancken, mede van dien staf.

Bij den plaatsel. staf. Van 's Bosch naar Amsterdam, de luit.-kol. pl. comm. W. Schuurman; van Helder naar Utrecht, de luit.-kol. pl. comm. H. F. Scharp; van Zutphen naar 's Bosch, de maj. pl. comm. jhr. H. L. P. Hovy; van

Naarden naar Zutphen, de kap. pl. adj. H. M. van der Schroeff; van Groningen naar Deventer, de 1ste luit. pl. adj. J. W. Bichelmeijer; van Dordrecht naar Nijmegen, de 1ste luit. pl. adj. H. Cales; van Willemstad naar Amersfoort, de 2de luit. pl. adj. K. Schraaver.

Bij het wapen der infanterie. Van het 5de naar het 1ste reg., de 2de luit. G. van Munster.

Bij het wapen der cavalerie. Bij het 1ste reg. huz., de luit.-kol. G. Holtius, de majs. E. L. H. van Lanschot Hubrecht en J. C. E. graaf van Lijnden, van het 4de reg. huz. Bij het 2de reg. huz., de maj. W. v. Ling, van het 1ste reg. huz. Bij het 3de reg. huz., de maj. jhr. P. E. v. d. Merwede Quarles van Ufford, van het 1ste reg. huz. — Rij- en hoefsmidsch., de ritms. F. Ypey (als instr.) en C. G. Roukens, beiden van het 1ste reg. huz. — Escadr. ordonn., de ritm. L. B. Loeff, adj. bij het 1ste en de 1ste luits. F. M. bar. van Lijnden, H. L. Erzey, alsmede de 2de luit. A. J. Storm de Grave.

Bij het wapen der artillerie. Staf, de 1ste luits. L. Rooseboom, van de 1ste en J. H. ter Spill, van de IIIde afd. vestingart., werzk. bij de insp. der draagb. wap.; de 1ste luits. jhr. E. M. van Beyma, van de VIIde en A. D. bar. v. Verschuer, van de Vde afd. vestingart., werzk. bij de pyr. school; de 1ste luits. S. J. Droogleever en C. R. van Steenes, van de 1ste, H. F. L. Janssen, van de IIde, J. Ramaar, van de IIIde en P. C. J. Visser, van de VIIde afd. vestingart.; allen werzk. bij de art.-, stap.- en constr.-mag. Bij het 3de reg. veldart., de luit.-kol. G. G. A. Schwartz, van het 2de, de maj. F. Knoote, van het 1ste reg. veldart., de kap.-adj. W. H. Bierman, van het reg. rijd. art., de kap. S. O. van der Straaten, van de IIde afd. vestingart. en de 1ste luits. G. J. V. Vinkhuizen en J. D. Wagner, van het 1ste reg. veldart. Bij het 1ste reg. vestingart., de luit.-kol. C. E. A. Vigelius, de maj. W. Beijerinck, de kap.-adj. H. G. A. A. Witte Eechout, de kap. jhr. C. v. d. Wijck, allen van het 1ste, de kap. W. Irish Stephenson, van de VIIde afd. vestingart., ged. bij de art.-, stap.- en constr.-mag., de 1ste luit. van het mat. B. E. van Tubergen en de 1ste luit.-adj. P. van Lunteren, beiden van de IVde afd. vestingart. Bij het 2de reg. vestingart., de majs. jhr. W. A. Alting von Geusau, van de VIde en H. W. van Marle, de kap.-adj. J. Babon Ghijben en de kap. van het mat. C. G. Polvliet, allen van de IIde, de kap. O. A. van Maanen en de 1ste luit. van het mat. J. van Heulen, beiden van de VIIde afd. vestingart., vóórl. gem. ged. bij de art.-, stap.- en constr.-mag. Bij het 3de reg. vestingart., de maj. P. B. Kock en de kap.-adj. L. E. W. de Munnick, beiden van de IIIde, de kap. A. L. W. Seijffardt, van de VIIde afd. vestingart., laatstg. leeraar bij de krijgssch., de kap. A. Veen Valck, mede van de VIIde afd. vestingart., belast met de keuring enz. van zwaar geschut, de kap. van het mat. P. Dannenbargh, van de IIIde, de 1ste luit.-adj. K. Bomberg en de 1ste luit. van het mat. N. Bosboom, beiden van de VIIste afd. vestingart. Bij het 4de reg. vestingart., de maj. D. G. F. G. van der Voort Maarschalk, de kap. H. F. P. Hajenius, de 1ste luit.-adj. C. A. Alpherts, allen van de Vde en de 1ste luit.-adj. E. F. Delprat, van de VIde afd. vestingart., alsmede de kap. H. A. Perk, van den staf der art., secr. der perm. mil. spoorw.-commissie. — Bij de 3de comp. hosp.-sold., tot comm., de 1ste luit. H. T. Chappuis, van het 5de reg. inf.

Eervol ontheven,

van hun tegenwoordig bevel (1°. April), de luit.-kols. L. E. F. Bolomey, R. C. van Onselen en F. M. Collard en de maj. J. W. Bergansius, comm. resp. van de VIde, VIIste, Vde en IVde afd. vestingart., blijvende laatstg. gehandhaafd in de betr. van direct. der art.-schiets. De 3 eerstg. hoofdoffic. zijn vervolgens ingedeeld resp. bij het 4de, het 3de en het 4de reg. vestingart.; van zijne det. bij het D. v. O. (1 Mei), de kap. K. A. Pfeiffer, van het 8ste reg. inf.; van zijne betr. tot gemeld dept. (1 April), de 1ste luit.-kw. J. H. Bakker, en zulks met gelijkt. overpl. bij het 1ste reg. inf. en met best. om tijdelijk te worden toegev.

aan den int. in de 1ste mil. afd.; van zijne det. bij de krijgssch., de kap. J. N. Roelants, van het 3de reg. inf., en wel te rekenen van 1° Aug. a. s., met welken datum hij wordt ged. bij de K. M. Ac.; van zijne betr. bij de comm. der ber. art., de maj. A. J. F. Egter, die vervolgens is overgepl. bij het 2de reg. veldart.; van zijne funct. bij den comm. der vestingart., de kap. H. H. P. de Wit, en zulks met gelijkt. overpl. bij het korps torp.; van hunne betr. van adj. bij het korps, de ritm. jhr. P. Gevaerts, van het 2de reg. huz. (op zijn verzoek), de 1ste luit. R. F. C. bar. Bentinck, van het 1ste reg. huz., die voorts is overgepl. bij het escadr.-ordonn.; de kap. K. M. Verschoor, van het 1ste reg. veldart., toeg. aan den comm. der ber. art. en in verband daarmede overgepl. bij den staf der art., de 1ste luit. F. Mossel, van de VIIde afd. vestingart., thans ingedeeld bij het 4de reg. vestingart.; als adj. bij den bevelh. resp. in de 2de en 1ste mil. afd., de kap. P. A. Scheltus en de 1ste luit. J. C. Swaving, beiden van den staf der art., thans ingedeeld resp. bij het 1ste en 2de reg. vestingart.; van hunne functiën van instructeurs, de ritm. B. J. Couvée, van het 1ste (thans van de 2de) en de 1ste luit. H. F. D. Braams, van het 2de reg. huz., de kap. J. G. U. Schoch, en de 1ste luit. D. Kromhout, van het 1ste reg. veldart., alsmede de 1ste luit. jhr. J. R. Storm van 's Gravesande, van het reg. rijd. art.; van hunne functiën van offic. over het mat.; de kap. J. J. de Greve, van de 1ste afd. vestingart., die vervolgens is toeg. aan den comm. der vestingart. en in verband daarmede overgepl. bij den staf van het wapen, alsmede de 1ste luit. E. J. F. de Bruyn, van het korps pontonn., benoemd tot adj. bij dat korps; van de funct. van adj.-chef van den staf der 2de div., de kap. van den gener. staf R. J. v. Mooek, toeg. aan den direct. der mil. verk.

Bestemd,

tot chef van den staf der 1ste div. inf., de maj. van den gen. staf L. G. Berends, chef van den staf der 2de div.; tot chef van den staf der 2de div., de maj. van den gen. staf F. bar. van Aerssen Beijeren van Voshol, chef van den staf der 4de div.; tot adj.-chef van den staf enz. bij de 2de div., de kap. van den gen. staf jhr. H. Laman Trip; tot int. in de 1ste mil. afd., de kol.-int. W. F. Meijl en de kap.-int. F. W. Horstmann; tot int. in de 2de mil. afd., de luit.-kol.-int. J. E. du Celliéé Muller en de kap.-int. J. C. Ubbens; tot int. in de 3de mil. afd., de maj.-int. J. P. Koster en de kap.-int. J. Gruys; tot int. bij de 1ste div. inf., de maj.-int. H. C. van Erp Taalman Kip en de kap.-int. F. J. Hinrichs; tot int. bij de 2de div. inf., de kap.-int. H. J. Bronner; tot int. bij de 3de div. inf., de kap.-int. J. S. L. Frantzmans; om te worden toegevoegd aan den hoofd-int., de 1ste luit.-kw. F. A. Thomése, van het 1ste en de 1ste luit. E. G. Winckel, van het 3de reg. inf.; aan den int. resp. bij de 2de en 3de div. inf., de 1ste luit. M. de Ras, van het 8ste reg. inf. en de 1ste luit.-kw. S. van den Bent, van het reg. gren. en jag.; om te worden toeg. aan den insp. der art., de luit.-kol. C. D. H. Schneider, van het 2de reg. veldart., die in verband daarmede is overgepl. bij den staf van het wapen.

Werkzaam gesteld bij het Dept. v. O.

(staf der inf.), de 1ste luit.-kw. J. S. Oudraad, van de IVde afd. vestingart. en J. J. T. van der Elst, van het 5de reg. inf., bij dat dept. gedet.

In actieven dienst hersteld.

Bij den staf der inf. (1° Mei), de kap. G. Blaauw, en zulks met bestemming om bij het Dept. v. O. werkzaam te zijn. Bij het reg. gren. en jag., de 1ste luit. K. F. A. van de Wall. Bij het 1ste reg. inf., de kap. jhr. A. F. C. Meijer. Bij het 4de reg. inf., de 1ste luit. J. E. Oltmans. Bij het 3de reg. veldart., de kap. jhr. A. D. J. Calkoen en de 1ste luit. G. A. Wirix.

Weder bij het leger h. t. l. ingedeeld,

resp. bij het 4de en 7de reg. inf., de 1ste luit. J. W. van Bergen en C. J. L. Schuller, ged. geweest in O.-Indië.

Op nonactiviteit gesteld.

De kap. pl. adj. F. R. van Naerssen; de 1ste luits. H. A. Snouck Hurgronje, van het 2de reg. huz. en J. Hora Adema, van de 1ste afl. vestingart., alsmede de apoth. 2de kl. F. M. G. van Walsem.

Gedet. bij het leger in O.-Indië voor 5 jaar,

de 2de init.-kw. C. Broeksma, van het 6de, alsmede de 2de luits. K. R. L. Koene, van het 1ste en E. P. van Thiel, van het 2de reg. inf.

Gepensionneerd.

De gen.-maj. J. F. Beckman, comm. der 3de div. inf., en zulks onder dankvoor de vele en goede diensten door hem aan het leger bewezen; de kol. G. T. W. Vijgh, pl. comm. te Amsterdam; de kol. C. L. Hermsen, comm. van het 1ste reg. huz.; de luit.-kol. W. J. H. G. Keetell, pl. comm. te Utrecht; de maj. F. Ermerins, comm. der genie in de 3de stell. (op zijne aanvr.); de kap. J. van der Lugt, pl. adj. te Nijmegen; de kap. L. W. Muller, van het 5de reg. inf. en de 1ste luit. J. de Blom, van het wap. der inf.

Gedet. bij het leger hier te lande,

resp. bij het 1ste en 2de reg. inf., de 1ste luits. der inf. van het leger in O.-I. J. A. Vorst en D. la Feber.

Overleden.

De 2de luit. H. Noordbergh, van het 4de reg. inf.

Overleden gepensionneerden.

A. C. A. Schönstedt, gen.-maj., 16 Febr. 1881; J. von Salis Jenins, maj., 5 Febr. 1881; J. A. F. de Lannoy, maj., 3 Febr. 1881; E. H. Th. L. baron Speijart v. Woerden, 1ste luit., 5 Febr. 1881.

Vergunning verleend

tot het aannemen en dragen van het Eereteeken van officier der Orde van de Rijzende Zon (4de kl.) van Japan, aan den dirig. offic. v. gez. 2de kl. dr. A. F. Bauduin.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Bevorderd.

Bij den mil. geneesk. dienst. Tot offic. v. gez. 1ste kl., de offic. v. gez. 2de kl. J. A. B. Masthoff

Geplaatst.

Bij het hosp. te Weltevreden, de offic. v. gez. 2de kl. J. Timmermans, v. d.

geneesk. dienst v. Celebes; bij het hosp. te Samarang, de mil. apoth. 3de kl. M. H. J. Wolff; bij den mil. geneesk. dienst van Celebes en o., de offic. v. gez. 2de kl. P. C. O. R. Waschke, v. h. hosp. te Weltevreden.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 10de bat., de 2de luit. W. J. C. Creutz Lechleitner; bij het 18de bat., de 2de luit. G. M. P. Scheuer; bij het garnbat. v. Palembang, de 1ste luit. G. M. P. v. d. Noordaa; bij het 1ste depotbat., de 2de luit. C. A. de Jongh.

Bij het wapen der artillerie. Bij de 13de comp., de kap. J. C. Sohns.

Bij het wapen der genie. Bij den staf der genie te Willem I, de 2de luit. F. W. v. Bloemen Waanders.

Overgeplaatst.

Bij de militaire administratie. Bij de intend. in de 1ste mil. afd. op Java, de 1ste luit.-kw. J. H. van Baar v. Slangenburgh, van die in de 2de mil. afd. op Java; bij het hosp. te Weltevreden, de 2de luit.-kw. C. A. Vosmaer, v. h. garn.-kl. mag. te Meester-Cornelis; bij het garn.-kl.-mag. te Meester-Cornelis, de 2de luit.-kw. A. Lormen, van de intend. in de 1ste mil. afd. op Java; bij den raad van adm. te Siboga, de 2de luit.-kw. A. v. d. Geer, v. h. hosp. te Padang.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij den geneesk. dienst in Atjeh en o., de officn. v. gez. 2de kl. dr. A. Stein en L. P. v. d. Spil, v. h. hosp. te Weltevreden en v. h. garn. te Soerabaia; bij het garn. te Soerabaia, de offic. v. gez. 2de kl. M. Albrecht, v. h. hosp. aldaar; bij het hosp. te Soerabaia, de mil. apoth. 2de kl. S. Jacobs, van dat te Samarang; bij dat te Weltevreden, de officn. v. gez. 2de kl. L. Weiss en J. Spruyt Landstroom, van den geneesk. dienst in Atjeh en o.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 4de bat., de 2de luit. F. C. v. Baar v. Slangenburgh, v. h. 7de bat.

Bij het 7de bat., de maj. R. P. Bowles en de 1ste luit. F. W. Kuhn, v. h. garnbat. v. Palembang en van dat v. Atjeh en o.

Bij het 9de bat., de 1ste luit. J. Beets, v. h. garnbat. der Westerafd. v. Borneo.

Bij het 10de bat., de kap. F. J. Resner, en als adj., de 1ste luit.-adj. W. P. G. Klencke, v. h. 15de bat. en het 2de bat., de kap. J. J. ten Siethoff en de 1ste luit. J. E. Tulleken, v. h. 17de en v. h. 2de bat.

Bij het 12de bat., de kap. W. N. Poth, v. h. 5de bat.

Bij het 14de bat., de kap. H. L. T. Ligtenberg, v. h. 17de bat.

Bij het 16de bat., de 2de luit. P. C. v. Galen, v. h. 17de bat.

Bij het 17de bat., de kops. F. C. A. J. Schnelle en J. P. de Veer, v. h. garnbat. v. Atjeh en o. en v. h. 12de bat.

Bij het garnbat. v. Sumatra's Westk. en o., de kap. J. Tijl, v. h. 17de bat.; bij dat v. Palembang, de maj. W. A. Schmilau, v. h. 14de bat.; bij het garnbat. der Z- en O.-afd. v. Borneo, de 1ste luit. H. W. Mortier, van dat v. Atjeh en o.; bij de garncomp. v. Cheribon, de kap. H. J. Holsboer, v. h. 1ste depotbat.; bij het 1ste depotbat., de kap. J. H. v. d. Broek, v. h. garnbat. v. Atjeh en o.; bij het 3de depotbat., de kap. A. Velu, v. h. 14de bat.; bij het 4de depotbat., de 1ste luit. J. F. J. Uelman, v. h. 11de bat., de 1ste luits. C. T. v. Geusau en H. B. v. Rhijn en de 2de luit. B. T. C. F. Schmidt, eerstgen. v. h. garnbat. v. Palembang, beide lautstgen. v. h. 10de bat.

Bij het wapen der artillerie. Bij de 6de comp., de gedet. 2de luit. der inf. C. L. Vinkhuizen, van de 9de comp.; bij de 15de comp., de gedet. 1ste luit. der inf. J. S. Wernas, v. d. 6de comp.

Ingetrokken.

De overpl. van den kap. der inf. F. A. F. E. E. V. Werdmuller von Elgg, bij het garnbat. der Z.- en O.-afd. v. Borneo; van den 2den luit. J. K. H. Steinmetz, bij het 6de bat., zijnde hij in verb. hiern. overgepl. bij het 3de depotbat.; van den 1sten luit. H. W. Mortier, bij het garnbat. der Z.- en O.-afd. v. Borneo; van den offic. v. gez. 1ste kl. W. E. de Jong, bij het hosp. te Samarang, zijnde hij in verb. hiern. overgepl. bij het 3de depotbat.

Vergund,

aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in Ned.-Indië gedet. 1sten luit. thans kap. der inf. J. M. Vervat, op zijn verzoek, na 15 Febr. 1881, naar Nederl. terug te keeren; aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in Ned.-Indië gedet. 2den thans 1sten luit. der inf. J. Vos, op zijn verzoek, wegens ziekte, naar Nederl. terug te keeren; aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in Ned.-Indië gedet. 2den thans 1sten luit. der inf. A. Berends, op zijn verzoek naar Nederl. terug te keeren.

In activiteit hersteld.

Bij het wapen der infanterie. De 1ste luits. G. A. Herklots en M. C. de Vos, eerstg. gepl. bij het 7de bat.

Op nonactiviteit gesteld.

Bij het wapen der infanterie. De kap. W. A. Schneider en de 1ste luit. M. C. de Vos; de 2de luit. der inf. M. W. Thijssen; de kap. H. A. N. Catenius; de 1ste luit. R. L. Kellerman.

Eervol ontslagen.

De maj. der cav. A. P. T. Boelen; de 2de luit. der inf. A. A. T. H. Gijsen; de kap. der inf. K. H. A. Haaek v. d. Goes; den onderintend. der 1ste kl. bij de mil. adm. J. S. Diephuisen; de 1ste luit. der inf. K. A. Begemann; de mil. apoth. 1ste kl. C. F. Michielsens; de maj. der art. G. E. C. Guffroy; de burg. schrijvers 5de kl. H. F. Fischer en P. Butteling; die der 3de kl. C. Lagnier en A. P. Paulino en die der 4de kl. M. C. v. Roode.

Tweejarig verlof verleend.

Aan de 2de luits. der inf. J. C. Frederiks en H. J. Berghuis van Woortman; aan den 1sten luit. der inf. J. H. Derks; aan de kapt. der inf. W. L. J. Scheepens, J. H. Heyl, B. C. v. d. Sande en W. F. O. Hojel; aan den onderintend. 2de kl. bij de mil. adm. K. F. Gerth v. Wijk; aan den mil. ambt. 2de kl. V. J. Mayrhofer en aan die der 3de kl. J. S. H. A. Nyst; aan den maj. der art. J. H. Wagener; aan den offic. v. gez. 1ste kl. J. B. Heesen.

BIJLAGE V,

BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR.

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 5.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 Maart—25 April 1881).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Bij den grooten staf. Tot kol., de luit.-kol. A. J. M. C. bar. de Posson, adj. van Z. M.

Bij den generalen staf. Tot kap., de 1ste luit. W. E. A. Wuppermann, van het 3de reg. huz.

Bij den plaatsel. staf. Tot kol., de luit.-kol. W. Schuurman, pl. comm. te Amsterdam; tot 1sten luit., de 2de luit. K. Schraver, pl. adj. te Amersfoort.

Bij het pers. der mil. administratie. Tot kol.-int., de int. 1ste kl. W. F. Meijl; tot luit.-kol.-int., de int. 2de kl. J. E. du Cellié Muller en de ond-int. 1ste kl. J. P. Koster; tot maj.-int., de ond-intn 1ste kl. P. L. G. Doorman en H. C. van Erp Taalman Kip, alsmede de ond-int. 2de kl. J. S. L. Frantzmann en H. J. Bronner; tot kap.-int., de ond-intn 2de kl. F. J. Hinrichs, E. van Gendt, J. C. Ubbens, J. Gruijs, B. C. Vermijne en F. W. Horstmann, alsmede de 1ste luit.-kw. S. van den Bent, J. H. Bakker en F. A. Thomése; tot kap.-kw. (bij het 2de reg. inf.), de 1ste luit.-kw. L. E. Mulder, van het korps; tot 1sten luit.-kw. bij het korps, de 2de luits.-kw. P. Vink, van het 4de, C. E. Smeets, van het 5de, B. G. Versélewel de Witt Hamer, van het 6de, S. C. Holland en C. A. Heshusius, beiden van het 7de reg. inf., alsmede A. A. Kleijnhens, van het 1ste reg. veldart., benevens J. A. Neuwieller en H. Rinck, ged. bij het leger in O.-I.

Bij het wapen der infanterie. Tot maj. bij het 2de reg., de kap. E. J. L. Meuter, van het 1ste reg.; tot 1sten luit., de 2de luits. F. G. J. Bosschart, F. H. Donner, C. A. de Jongh, J. S. Koolemans Beijnen, P. G. Weuringh en L. G. A. H. Feber, allen ged. bij het leger in O.-I. Bij het 1ste reg. H. Meijboom, T. B. J. Bremmer, F. E. R. M. bar. d'Ablaing van Giessenburg en F. A.

Dittraire
Socialiste
S. Graevenhage

Nieuwenhuys. Bij het 2de reg. J. van Voorthuysen en J. F. N. van Bunge. Bij het 3de reg. A. J. M. A. Gerlach. Bij het 4de reg. R. Froger, J. J. A. Verbrugge (van het 6de reg.) en J. H. de Wildt. Bij het 5de reg. C. M. A. Douglas, A. Dozy en H. J. Garjeanne. Bij het 6de reg. A. W. Noorduyt, J. H. van der Burg en H. F. van Thiel. Bij het 7de reg. H. C. G. Visser, W. A. E. Mansfeldt, J. Ditmar en J. C. Koopman. Bij het instr.-bat. C. F. J. de Thouars, L. C. van den Brandeler, R. H. Lubber en L. A. H. Anemaet.

Bij het wapen der artillerie. Staf, tot kol., de luit.-kol. J. H. Meuringe, direct. der pyr. school, enz. Bij het 1ste reg. veldart., tot adj., de kap. H. H. Ramaer en de 1ste luit. P. de Wijs. Bij het 2de reg. veldart., tot kol., de luit.-kol. jhr. C. J. A. ridder baronet Speelman, comm. van het korps; tot adj., de 1ste luit. jhr. W. A. Gevers Deynoot. Bij het 3de reg. veldart., tot adj., de 1ste luits. R. A. M. Spengler en N. A. F. Beijnen, beiden van het 2de reg. veldart. Korps rijd. art., tot adj., de 1ste luit. M. W. de Jonge van Ellemeet, van het reg. rijd. art. Bij het 1ste reg. vestingart., tot 1sten luit., de 2de luits. A. E. J. G. d'Hamecourt, H. Kemper, H. B. Moll, E. M. C. Baak, W. F. Pop, allen van het korps en J. E. Ranneft, van het 4de reg. vestingart.; tot adj., de 1ste luit. M. J. Perk, tot kap. voor het mat., de kap. P. A. Scheltus. Bij het 2de reg. vestingart., tot 1sten luit., de 2de luits. M. van Doorninck en J. François, tot adj., de 1ste luits. H. Thesing en L. J. Scheltema, tot kap. van het mat., de kap. C. G. Polvliet. Bij het 3de reg. vestingart., tot kap., de 1ste luits. P. G. van Harpen Kuyper en J. J. C. Hinlopen, van het 1ste reg. veldart.; tot 1sten luit., de 2de luits. A. J. Dekker, L. Op ten Noort, L. van de Velde en L. bar. van Hogendorp; tot adj., de 1ste luit. W. van Houten. Bij het 4de reg. vestingart., tot kap., de 1ste luit. W. P. Veeren, van het reg. rijd. art., tot kap.-adj., de 1ste luit. F. Mossel, van het korps, tot kap., de 1ste luits. A. M. van der Lee, van de instr.-comp. en P. E. Boele, van het 2de reg. vestingart., tot 1sten luit., de 2de luits. D. J. Middelbeck, A. C. van Altena, W. J. H. de Veer en L. C. van Kuyk; tot offic. voor het mat., de kap. L. Zegers Veeckens en de luit. Middelbeck voornoemd. Korps torp., tot adj., de 1ste luit. W. L. Brocx.

Overgeplaatst.

Bij het reg. gren. en jag., de kap. G. van Tienhoven, van het 8ste, alsmede de 1ste luits. P. H. T. Lucassen, van het 1ste, H. L. V. E. Salomon, van het 2de, J. W. van Borgen, van het 4de, C. S. N. van Gennep en H. H. E. bar. van Voorst tot Voorst, van het 5de en H. R. Hagedoorn, van het 7de reg. inf. Bij het 3de reg. huz., de maj. C. D. U. Sethe, van het 2de reg. huz.

Eervol ontheven.

van de functiën van hoofd van het 1ste bureau IIIde afd. van het Dept. v. O., de kap. K. A. Pfeiffer, van het 8ste reg. inf., en zulks onder betuiging van 's Ministers tevredenheid voor den ijver en de toewijding waarmede hij zich van zijn taak bij het Dept. v. O. heeft gekwet; van zijn betr. tot de K. M. Ac. met gelijkt. overpl. bij het 5de reg. inf. (1° Sept. a.s.), de 1ste luit. W. P. A. Brocx.

Bestemd.

tot hoofd van het 1ste bur. der IIIde afd. bij het Dept. v. O., de kap. der inf. G. Blaauw.

In actieven dienst hersteld.

Bij het 2de reg. inf., de 1ste luit. H. Hering.

Weder bij het leger h. t. l. ingedeeld.

resp. bij het 1ste, het 2de en het 7de reg. inf., de 1ste luits. N. C. U. Masman; B. Gordinou de Gouberville en P. J. G. le Comte.

Op nonactiviteit gesteld.

De paardenarts 3de kl. C. van Heelsbergen, de maj. jhr. P. E. van de Merwede Quarles van Ufford, van het 3de, de ritm. P. L. de Graeff, van het 3de en jhr. F. A. de Jong van Beek en Donk, van het 1ste, alsmede de 1ste luit. E. J. Gelderman, van het 4de reg. huz., de kap. H. Broers, van de Vde afd. vesting-art. en H. H. P. de Wit, van den staf der art., en eindelijk de 1ste luit. A. S. van Oldenborgh, van het 1ste reg. veldart.

Gedet. bij het leger in O.-Indië voor 3 jaar,

de 2de luit. J. Grootenhuis, van het wapen der genie.

Eervol uit den dienst ontslagen,

de 1ste luit. der inf. J. C. J. van Ogten.

Gepensionneerd.

De luit.-kol. H. F. K. van Overveldt, van het 7de reg. inf., de maj.-kw. J. A. C. Fleischacker, van het 2de reg. inf., de kaps. M. S. C. de Wijs, van het 1ste, J. H. Strijbosch, van het 5de en A. Grevers en H. H. Engelkens, van het 8ste reg. inf.

Overgepl. bij het leger h. t. l.

De 2de luit.-kw. J. F. de Meester, van het leger in O.-I.

Benoemd voor O.-Indië.

Tot offic. v. gez. 2de kl., de artsen W. Pauw en Dr. R. H. Saltet.

Overleden.

De offic. v. gez. 1ste kl. J. Hellendoorn, de 2de luit. der inf. J. F. Mansfeld en de 1ste luit. der art. G. M. C. C. Gerlach, beide laatsten op nonactiv.

Overleden gepensionneerden.

De luit.-kol. jhr. J. P. Junius v. Hemert, 3 Febr. 1881; de maj. H. H. Rochell, 22 Maart 1881; de kap. B. T. P. J. v. Heel, 2 Maart 1881; de kap. J. K. Koot, 31 Dec. 1880; de kap. F. T. Wenniger, 23 Febr. 1881; de 1ste luit. L. del Campo gen. Camp, 8 Febr. 1881.

Vergunning verleend

tot het aannemen en dragen der St. Anna-orde 3de kl. (Rusland), aan den 1sten luit. R. bar. van Heekeren van Molecaten, ord.-officier van Z. M.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Bevorderd.

Bij de militaire administratie. Tot kap.-kw., de 1ste luit.-kw. H. C. W. Kogenshot; tot 1sten luit.-kw., de 2de luit.-kw. G. Marcella; tot onderintend. 1ste kl. bij de mil. adm., de onderintend. 2de kl. H. J. Maasland.

Bij den mil. geneesk. dienst. Tot mil. apoth. 1ste kl. bij de mil. geneesk. dienst, de mil. apoth. 2de kl. E. Polak; tot dir. offic. v. gez. 2de kl., de offic. v. gez. 1ste kl. J. H. v. Woelderren; tot dir. offic. v. gez. 1ste kl., de dir. offic. v. gez. 2de kl. P. C. v. Goens.

Bij het wapen der genie. Tot kap. bij het wapen der genie, de 1ste luit. H. A. G. von Dentzsch.

Bij het wapen der cavalerie. Tot maj., de ritm. J. R. v. Michalofski; tot ritm., de 1ste luit. J. T. ten Bosch; tot 1sten luit., de 2de luit. A. Waalewijn.

Geplaatst.

Bij de mil. administratie. Bij de intend. in Atjeh en o., de kap.-kw. L. Bendeler.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 9de bat., de 1ste luit. J. W. F. H. Tissot v. Patot, onl. gedetach. bij het leger in Ned-Indië. Bij het 10de bat., de 2de luit. P. C. G. Hissink; de 1ste luit. R. L. Kellerman. Bij het 2de depotbat., de 2de luit. P. C. M. A. Hoolboom; bij het 4de depotbat., de 1ste luit. M. C. de Vos.

Overgeplaatst.

Bij het Departement van Oorlog. Bij de Vde afd. v. h. Dept. v. O., de 1ste luit.-kw. E. H. Vemer, van de intend. der Z- en O.-afd. v. Borneo.

Bij de mil. administratie. Bij den raad van adm. te Palembang, de 2de luit.-kw. C. L. Pfeiffer, v. d. raad v. adm. v. h. 13de bat. inf.; bij dien te Meester Cornelis, de 1ste luit.-kw. C. Kaakebeen, van de intend. in Atjeh en o.; bij de intend. in Atjeh en o., de onderintend. 2de kl. W. B. Filet, van die van Sumatra's Westk. en o.; bij de intend. in de 1ste mil. afd. op Java, de 1ste luit.-kw. N. J. v. d. Bent, van die in de 3de mil. afd.; bij die in de 3de mil. afd., de 1ste luit.-kw. H. W. G. Wilderink, van die in Atjeh en o.; bij de intend. der Z- en O.-afd. v. Borneo, de 1ste luit.-kw. J. E. v. Schaik, v. d. raad v. adm. te Meester Cornelis; bij die der Westerafd. v. Borneo, de onderintend. 2de kl. P. M. E. Soeters, van die in de 2de mil. afd.; bij die v. Celebes en o., de onderintend. 2de kl. C. W. E. Stumpff, van die van Atjeh en o.; als kap.-kw. bij het afd.-kl.-mag. te Samarang, de onderintend. 2de kl. L. Lafontaine, van de intend. der Westerafd. v. Borneo; bij het afd.-kl.-mag. te Soerabaia, als kap.-kw., de onderintend. 2de kl. W. L. H. W. Roeby, v. d. intend. in de 3de mil. afd., als kap.-kw. bij het hosp. te Samarang, de ond-intend. 2de kl. H. Wilkens, v. d. intend. v. Celebes en o.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij den geneesk. dienst in Atjeh en o., de offic. v. gez. 2de kl. F. G. A. Huber en dr. E. H. Bimmerman, de dir. offic. v. gez. 2de kl. J. A. Einthoven, v. h. hosp. te Willem I, de mil. apoth. 2de kl. A. H. Hisgen, v. h. garn. te Kedong Kebo, van dat te Salatiga, v. h. scheik. lab. te Weltevreden en v. h. garn. te Tjilatjap; bij den geneesk. dienst van Sumatra's Westk. en o., de dirig. offic. v. gez. 2de kl. P. C. v. Goens, ter besch. v. d. chef over den geneesk. dienst; bij het hosp. te Weltevreden, de mil. apoth. 1ste kl. F. W. Neuhaus en de offic. v. gez. 2de kl. J. Schülein, resp. v. h. hosp. te Soerabaia en v. d. geneesk. dienst in Atjeh en o., bij het hosp. te Soerabaia, de mil. apoth. 1ste kl. G. K. Timmer, van den geneesk. dienst in Atjeh en o., de offic. v. gez. 2de kl. dr. R. A. J. Snethlage, v. d. geneesk. dienst in Atjeh en o.; bij het scheik. labor. te Weltevreden, de mil. apoth. 2de kl. H. M. Bommezijn; bij het garn. te Soerabaia, de offic. v. gez. 1ste kl. J. K. v. Woelderren, v. h. hosp. te Weltevreden; bij dat te Salatiga, de offic. v. gez. 2de kl. J. Schülein, v. h. hosp. te Weltevreden; bij dat te Kedong Kebo, de offic. v. gez. 2de kl. O. F. Cannegieter, v. h. hosp. te Weltevreden; bij dat te Tjilatjap, de mil. apoth. 2de kl. B. Frijlink, v. h. hosp. te Willem I.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 1ste bat., de 2de luit. L. W. A. Medenbach, v. h. 8ste bat.

Bij het 4de bat., de 1ste luit. H. W. Mortier, v. h. garnbat. van Atjeh en o.
Bij het 6de bat., de 1ste luit. H. H. L. Kuilman, v. h. 7de bat.
Bij het 7de bat., de 1ste luit. R. A. T. Wijgersma, v. h. subsistk. te Batavia.
Bij het 8ste bat., de 1ste luit. H. F. C. van Bylevelt, v. h. 4de bat.
Bij het 9de bat., de kap. A. J. Ludwig en de 1ste luit. F. Godin, v. h. 10de bat. en v. h. garnbat. der Westerafd. v. Borneo, de kap. P. C. Gaal, van het 13de bat.

Bij het 10de bat., de 1ste luits. J. N. A. v. Barneveld en J. C. R. Schenck, v. h. 1ste depotbat. en v. h. 9de bat., de 2de luit. E. G. H. Kruijsboom, v. h. 9de bat.; de kaps. G. M. Burgerhoudt, v. h. 7de bat. en G. Lamers, v. h. 9de bat., de 2de luit. F. J. Barthelemy, v. h. 9de bat.

Bij het 11de bat., de 1ste luit. H. Zintel, v. h. garnbat. v. Sumatra's Westkust en o.

Bij het 12de bat., de 1ste luit. A. A. Schutter en de 2de luit. M. Verkouteren, beiden v. h. garnbat. van Atjeh en o.

Bij het 14de bat., de 2de luits. P. J. Brandenburg en C. A. de Visser, v. h. 15de bat., de maj. G. A. H. Steenvelt, v. h. garnbat. v. Atjeh en o.

Bij het 15de bat., de kap. A. H. Spaan, v. h. 9de bat.

Bij het 16de bat., de 2de luit. W. T. L. Rookmaker, v. h. garnbat. v. Sumatra's Westkust en o.

Bij het 17de bat., de 1ste luit. S. J. Cochius, v. h. garnbat. v. Atjeh en o.

Bij het 18de bat., de 1ste luit. V. Vinkhuizen, v. h. 10de bat.

Als instruct. bij den barisan te Soemenap, de kap. L. du Bus de Valempre, v. h. 13de bat.

Bij de troepenmacht ter Oostk. v. Sumatra, de 1ste luit. E. F. W. C. Westerbaut Schmidt, v. h. 1ste depotbat.

Bij het garnbat. v. Sumatra's Westkust en o., de 1ste luit. H. Almerood, v. h. 16de bat.; bij dat van Atjeh en o., de kap. G. D. S. A. Camphuis, de 1ste luits. A. J. Tengbergen en C. Sandt v. Nooten en de 2de luit. L. Labotz, v. h. 10de, 3de, 14de en 15de bat.; bij de garncomp. der Lamp. distr., de 2de luit. C. de Chauvigny de Blot, v. h. 1ste depotbat.; bij het 2de depotbat., de kap. F. Weersma, v. h. garnbat. v. Atjeh en o.; bij het 3de depotbat., de 1ste luit. H. Kuyk, v. h. garnbat. v. Celebes en o.; bij het subsistk. te Batavia, de 1ste luit. F. W. Kuhn, van het 7de bat., de 1ste luits. H. P. Willemstijn en F. P. L. v. Driel, v. h. 1ste depotbat. en v. h. subsistk. te Soerabaia, de kaps. F. A. F. E. E. v. Werdmuller v. Elgg, W. P. Stutterheim en J. J. ten Siethoff en de 1ste luit. G. G. J. Notten, beide eerstgen. v. h. garnbat. v. Atjeh en o., beide laatstgen. v. h. 10de bat.; bij dat te Soerabaia, de 1ste luit. F. P. L. v. Driel, v. h. garnbat. der Mol. eil.; bij het strafdetach. te Ngawi, de 1ste luit. J. W. Wijs, v. h. 2de bat.

Bij het wapen der artillerie. Bij de artilleriemagaz. v. Oorlog te Kotta Radja, de magazijnm. 3de kl. (2de luit.) A. Mul, van die te Batavia; als comm. der art. in de 3de mil. afd. op Java, de maj. A. J. M. Willemse, v. h. hoofdbureau; als onderdir. van den art.-constr.-winkel, de kap. H. J. G. Souman, v. d. 15de comp.

Bij het wapen der genie. Bij de geniewerken te Tjilatjap, de 1ste luit. W. A. J. T. Zelle, van die te Magelang; bij de werken te Padang, de kap. F. J. Haver Droeze en de 1ste luit. M. C. v. Rouveroy van Nieuwaal, resp. v. d. werken te Fort de Kock en van die te Tjilatjap; bij die te Fort de Kock, de kap. W. Cool, van die te Padang.

Bij het wapen der cavalerie. Bij de eskadrons te Batavia, de maj. J. R. v. Michalofski, v. h. esk. in Atjeh en o.; bij het detach. te Serang, de 1ste luit. H. W. A. v. Jeveren, v. d. esk. te Batavia; bij het esk. in Atjeh en o., de ritm. J. G. Martens, v. h. detach. te Serang.

Vergund ,

aan den van het leger in Nederl. bij dat in Nederl.-Indië gedetach. 2den thans 1sten luit.-kw. bij de mil. adm. J. P. Arimont, op zijn verzoek naar Nederland terug te keeren en aan den kap. der inf. N. W. Hofstede, om bij laatstgen. leger gedetach. te blijven, in afwachting dat door den Koning zal zijn beschikt op zijn verzoek om verlenging.

In activiteit hersteld.

De 1ste luit. der inf. R. L. Kellerman en de 2de luit. A. C. M. A. Hoolboom, de maj. der art. A. J. M. Willemse.

Verlengd ,

de nonactiviteitsstelling van den 2den luit. der inf. J. C. Soeters, op verzoek, op denzelfden voet, voor den tijd van één jaar.

Gesteld ter beschikking ,

van den chef over den geneesk. dienst, de dirig. offic. v. gez. 2de kl. J. Semmelink, v. h. garn. te Soerabaia.

Eervol ontslagen.

De maj. der art. M. A. Kuytenbrouwer; de meesterkn.-instrumentm. bij de art.-constr.-winkel te Soerabaia P. J. M. Stevens; de offic. v. gez. 2de kl. G. J. H. Furnée; de kap. der inf. C. J. J. H. v. Kempen.

Tweejarig verlof verleend.

Aan den offic. v. gez. 1ste kl. dr. H. Mitrea; aan de offic. v. gez. 1ste en 2de kl. J. H. v. d. Leeuw en J. B. v. Delden; aan den magazijnm. der art. 2de kl. (1ste luit.) C. L. E. A. v. Plessen Hohen Entringen; aan den 2den luit. kw. M. P. H. Krol; aan den mil. ambt. 3de kl. W. F. Brasz; aan den kap. der art. jhr. R. Tulleken; aan den 1sten luit. der inf. J. T. v. d. Boom.

Overleden.

J. M. Sanders, 1ste luit. der inf., met verlof in Nederl., te IJsselstein, den 25sten September 1880.

BIJLAGE VI,
BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 6.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 April—25 Mei 1881).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Bij het 1ste reg. inf., tot maj., de kap. H. van den Bosch, van het 4de reg. Bij het 2de reg. vestingart., tot adj., de 1ste luit. A. van Doorninck. Bij het korps pont., tot adj., de 1ste luit. G. J. Neiszen; tot offic. van het mat., de 1ste luit.-adj. E. J. F. de Bruijn. Bij het korps torp., tot kap., de 1ste luit. J. D. Onderwater; tot adm. van het mil. hosp. te Bergen-op-Zoom, de 1ste luit. V. A. H. Hanckar, van het 2de reg. inf., die in verb. daarmede is geplaatst à l. s. van het wap. der inf.

Overgeplaatst.

Bij het 8ste reg. inf., de kap. C. T. Verkerk, van het 8ste reg. Bij het 2de reg. inf., de 1ste luit. A. W. van 't Lindenhout, van het 7de reg. Bij het 1ste reg. veldart., de 1ste luit. J. L. van Heukelom, van het 3de reg. veldart. Bij het 3de reg. veldart., de 1ste luit. P. G. L. baron Quarles de Quarles, van het 1ste reg. veldart.

Gedetacheerd bij het kol. werfdepot.

De 2de luit. F. van der Breggen, van het 7de reg. inf.

Eervol ontheven,

uit de betr. van adj., de 1ste luit. H. Thesingh, van het 2de reg. vestingart., en zulks in verb. met zijn bestemming voor de instr. comp.

Bepaald,

dat de 1ste luits. W. N. Roldanus en A. M. Klerk de Reus, thans ged. bij de 2de afd. krijgssch. ter bijw. van den krijgsk. cursus, na afloop dier detach., den cursus voor de intendance aan die school zullen volgen en dat de 1ste luit. J. A. Staring, gedet. bij de mil. verk. op 1 Juni 1881 zijn korps zal rejoigneren.

In actieven dienst hersteld.

Bij het 4de reg. inf., de 1ste luit. J. C. Alberti en bij het 1ste reg. vesting-art., de 1ste luit. J. L. Vogel.

Weder bij het leger h. t. l. ingedeeld,

bij het 4de reg. inf., de 1ste luit. A. Berends. Bij het 6de reg. inf., de 1ste luit. J. Vos en bij het 7de reg. inf., de kap. J. M. Vervat, allen van ged. uit O. I. teruggekeerd.

Op nonactiviteit gesteld.

Op aanvraag de kap. J. C. van Schermbeek, van het 7de reg. inf.

Gedet. bij het leger in O.-Indië voor 5 jaar,

de kap. A. O. Rehm, van het 5de en de 1ste luit. L. Thonus van het 6de reg. inf. Voor 3 jaren, de 1ste luit.-adj. J. P. Koolemans Beijnen, van het korps genietroepen.

Eervol uit den dienst ontslagen,

de 1ste luit. der inf. op n. a., C. A. Zelvelder, en zulks met vergunning de act. uniform te blijven dragen.

Gepensionneerd.

De maj. H. J. B. Stolp, van het 1ste reg. inf., de kaps. A. M. van Gameren, van het 8ste reg. inf. en G. L. Sterk, van het wapen der inf. op n. a., de ritm. H. G. J. Maas Geesteranus, van het 1ste reg. huz. en de 1ste luit. J. van Dam, van het wapen der inf. op n. a.

Uit den dienst ontslagen,

de 2de luit. T. E. Kersting, van het 8ste reg. inf.

Gedet. bij het leger hier te lande voor 5 jaar,

bij het 5de reg. inf., de kap. A. W. K. ter Beek en bij het 6de reg. inf., de 1ste luit. C. M. E. R. C. von Rose, beiden van het leger in Neerl. Indië.

Overleden.

De offic. v. gez. 1ste kl. B. M. H. A. v. d. Goorbergh, de 1ste luit. A. M. Braskamp, adm. van het mil. hosp. te Bergen-op-Zoom, de kap. H. F. Borel, van het wap. der inf. op n. a. en de 2de luit. P. van den Hoonard, van het 2de reg. inf.

Overleden gepensionneerden.

De luit.-kol. W. K. Werner, 4 Nov. 1880; de maj. H. de Greef, 29 Dec. 1880, en de maj. J. H. Hooft van Iddekinge, 9 April 1881; de kap. P. Straadsheim, 3 Febr. 1881; de kap. A. G. Debart, 3 Maart 1881; de kap. F. Bestebroer, 16 Maart 1881; de 1ste luit. J. de Ridder, 1 Maart 1881.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Benoemd.

Tot mil. comm. in de resid. Banka, de maj. der inf. J. W. v. Son en in de res. Sumatras oostk., de maj. der inf. E. Perné.

Bevorderd.

Bij het wapen der infanterie. Tot kol., de luit.-kol. J. F. Haus; tot luit.-kol., de majs. H. K. F. v. Theyn en E. P. v. d. Swaagh; tot maj., de kaps. L. H. Meijer, R. J. G. M. de Bruijn, A. P. Bindervoet van Naluïjs, G. S. H. J. Ruempol, R. H. Clarkson, A. W. H. Perelaer, C. Deijkerhoff en S. J. E. J. V. Barthélemij; tot kap., de 1ste luits. J. J. v. Bakkenes, J. Gleenwinkel Kamperdijk, W. J. F. Deijkerhoff, L. D. H. v. Son, A. H. W. Scheuer, C. J. v. Temmen, V. A. A. Bekking, C. H. F. Riesz, H. D. H. Bosboom, H. V. Geerligts, G. B. Hooijer, G. A. de Wit en L. L. A. Maurenbrecher; tot 1sten luit., de 2de luits. F. Schretzmeijer, M. Boon, S. B. v. Bijlevelt, P. C. van Galen, J. C. Lindgreen, A. Visser, H. C. Stufkens, P. A. P. Vermeulen, J. H. K. Steinmetz, J. C. de Vaal, J. Arendsen de Wolff, J. J. Verlinden, J. P. Pieters Graafland, A. E. Kamerman en D. v. Zomeren; tot offic. v. gez. 2de kl., dr. L. Prochnik; tot kap. der art., de 1ste luit. A. W. Segboer.

Geplaatst.

Bij de mil. administratie. Als onderintend. 2de kl. bij de intend. in de 1ste mil. afd. op Java, de kap. C. J. Borel, van dien dienst aldaar; als onderintend. 2de kl. in de 2de mil. afd. op Java, de kaps.-kw. F. J. H. v. Houtum en H. Stutterheim, beiden van den dienst aldaar.

Bij den geneesk. dienst. Bij het hosp. te Weltevreden, de offic. v. gez. 2de kl. F. F. Lammert, J. W. A. Doorenbos en de mil. apoth. 3de kl. H. v. Os; bij het hosp. te Willem I, de offic. v. gez. 2de kl. A. A. Gersen; bij dat te Soerabaia, de offic. v. gez. 2de kl. L. J. de Rochemont; bij het garn. te Tjilatjap, de mil. apoth. 2de kl. J. v. Selms, van 's Rijksmagazijn v. geneesm.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 6de bat., de kap. P. Hobbeelaar, v. h. 15de bat. Bij het 7de bat., de kap. H. A. N. Catenius. Bij het 9de bat., de 2de luits. K. A. v. d. Hart en C. Wabraven, v. d. garncomp. v. Cheribon en v. h. 10de bat. Bij de garncomp. v. Cheribon, de 2de luit. W. E. v. Keeken, v. h. 1ste depotbat. Bij het 1ste depotbat., de 1ste luit. J. Buddingh, v. h. garnbat. der Mol. eil. Bij het subsistk. te Soerabaia, de 1ste luit. A. T. R. de Brauw, v. h. 13de bat.

Bij het wapen der artillerie. Bij de 4de comp., de kap. J. C. Sohns, van de 13de comp.; bij de 5de comp., de 1ste luit. H. J. v. Heutz, van de 6de comp.; bij de 6de comp., de 1ste luit. J. L. F. H. Rollin Couquerque, van de 9de comp.; bij de 10de comp., de kap. J. C. F. baron v. Heerdt, van de 2de comp. Bij de 15de comp., de kap. L. K. Chevallereau, v. d. 10de comp. Bij de mag. v. oorlog te Batavia, de magazijnm. 1ste kl., de kap. D. H. Plum Mentz, adj. bij het comm. der art. in de 1ste mil. afd. op Java.

Bij het wapen der genie. Bij den staf v. h. wapen in de 1ste mil. afd. op Java, de bij het wapen gedet. 1ste luit. der inf. J. C. P. Mossel, van het korps mineurs en sappeurs. Bij de werken te Batavia, de 1ste luit. H. W. Scheuer, van die te Buitenzorg.

Bij het wapen der cavalerie. Bij de eskadr. te Batavia, de ritm. J. B. G. Welters, van die te Salatiga.

Overgeplaatst.

Bij het Departement van Oorlog. Bij de IIde afd. v. h. Dept. v. O., de kap. der inf. W. P. Stutterheim, v. h. subsistk. te Batavia en de kap. der art. J. C. Bouman, v. de 4de comp. in Atjeh en o. Bij de 1ste brigade (Bantam) de 2de luit.-opn., bij den topogr. dienst L. A. Bakhuis, van de 5de brig. Banjoewangi.

Bij de mil. administratie. Bij den raad van adm. van het 6de bat. inf., de 2de luit.-kw. H. E. Busscher, v. h. hosp. te Samarang; bij dien v. h. 10de bat., de 1ste luit.-kw. P. G. v. d. Waart v. Gulik, v. h. afd. kl. te Batavia; bij dien v. h. 17de bat., de 2de luit.-kw. H. Rinck, v. h. hosp. te Batoe Toelis; bij dien te Meester-Cornelis, de 1ste luit.-kw. S. Hessink, v. h. hosp. te Padang; bij de intend. in de 1ste mil. afd. op Java, de onderintend. 2de kl. F. H. Sexauer en de 1ste luit.-kw. P. v. Exter, v. de intend. te Muntok en van die te Atjeh en o.; bij die te Muntok, de onderintend. 2de kl. G. G. Ouwerling, van die in de 1ste mil. afd. op Java; bij het hosp. te Willem I, de 2de luit.-kw. F. D. v. Genderen, v. h. afd. kl. te Samarang.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als adj. v. d. comm. der Pad. benedenl. de 1ste luit. C. J. Lacuelle, v. h. subsistk. te Padang.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij den geneesk. dienst der Lamp. distr., de offic. v. gez. 2de kl. F. F. Lammert, v. h. hosp. te Weltevreden; bij dien v. Sumatra's Westk. en o., de mil. apoth. 3de kl. H. v. Os, v. h. hosp. te Weltevreden; bij dien in Atjeh en o., de mil. apoth. 2de kl. S. Jacobs, v. h. hosp. te Soerabaia; bij den geneesk. dienst voor het cordon in het Cheribonsche tot het tegengaan van de verspreiding der veeziekte, de offic. v. gez. 2de kl. J. Köbler, v. h. hosp. te Weltevreden; bij den geneesk. dienst voor het cordon tegen de verspr. der veeziekte op Java, de offic. v. gez. 1ste kl. J. A. B. Masthoff, v. h. hosp. te Samarang en die der 2de kl. dr. L. Prochnik en J. L. A. Hess, van dat te Weltevreden; bij het hosp. te Weltevreden, de offic. v. gez. der 2de kl., dr. C. Weintraub, C. B. Köbke en dr. J. G. E. Machik en de mil. apoth. 3de kl. H. Duursma, v. h. hosp. te Willem I, v. h. garn. te Serang, van den geneesk. dienst der Lamp. distr. en van die van Sumatra's Westk. en o.; de offic. v. gez. 1ste kl. G. F. J. Theunissen en die der 2de kl. F. J. A. Czurda, van het garn. te Onrust en van het hosp. te Soerabaia; bij het garn. te Ngawi, de offic. van gez. 1ste kl. J. M. W. v. d. Hoeven, van dat te Salatiga; bij dat te Salatiga, de offic. v. gez. 1ste kl. E. de Wolff, van dat te Ngawi; bij dat te Onrust, de offic. v. gez. 1ste kl. J. H. D. L. Sānger, v. d. geneesk. dienst bij het cordon in de Preanger regentschappen; bij het garn. te Tjilatjap, de offic. v. gez. 2de kl. J. A. C. Maier, van dat te Gombong.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 1ste bat., de kap. T. Buning, v. h. 1ste depotbat.

Bij het 2de bat., de kap. N. J. A. Eichholtz en als adj., de 1ste luit.-adj. J. v. Hartingsveld, v. h. 8ste en van het garnbat. der Z. en O. afd. v. Borneo.

Bij het 3de bat., de 1ste luit. G. C. Nieuwenhuijs, v. h. 12de bat.

Bij het 7de bat., de maj. G. S. K. J. Ruempol, v. h. garnbat. v. Atjeh en o. en de 1ste luits. H. C. Krijgsman, v. h. garnbat. v. Banka en M. F. Blaauw, van de garncomp. van Bantam.

Bij het 8ste bat., de maj. A. W. H. Perelaer, v. h. garnbat. der Z. en O. afd. van Borneo.

Bij het 9de bat., de 2de luit. N. J. C. v. Polanen Petel, v. h. 18de bat.

Bij het 11de bat., de 2de luits. J. F. Versluis en P. H. v. d. Wedden, v. h. 12de bat.

Bij het 12de bat., de kap. H. J. L. de Bank Langenhorst en de 2de luits. P. J. T. A. Battaerd en P. G. Schmidhamer, beiden eerstgen. v. h. garnbat. van Atjeh en o., laatstgen. van het 15de bat.

Bij het 14de bat., de kap. S. J. E. J. V. Barthelémy, van het 2de bat.

Bij het 15de bat., de kap. J. Geldorp, v. h. 2de depotbat. en de 1ste luits. J. Britt en L. J. Smits, v. h. 12de bat.

Bij de 17de comp., de 1ste luit. W. F. G. L. Kerrebijn, van de 7de comp.

Bij het garnbat. v. Sumatra's Westkust en o., de kap. H. A. J. Valkenhoff, v. h. 16de bat., de 1ste luit. H. Muijderman, v. h. garnbat. v. Atjeh en o.; bij dat van Atjeh en o., de kap. J. H. de Bruijn en de 1ste luit. A. J. Slicher, beiden v. h. 11de bat.; bij de garncomp. v. Bantam, de 2de luit. H. F. W. B. E. v. Seijdletz-Kurzbach, v. h. 11de bat.; bij het 1ste depotbat., de 1ste luit. G. A. Herklots, v. h. 7de bat.; bij het 3de depotbat., de 2de luit. F. H. Donner, v. h. 2de bat.; bij het garnbat. der Z. en O. afd. v. Borneo, de 1ste luit. W. H. P. Mirandolle, v. h. garnbat. v. Atjeh en o.

Als adj. bij het comm. in de 2de mil. afd. op Java, de 1ste luit. der art. J. A. v. Dapperen, van de 17de comp.

Bij het wapen der artillerie. Bij de 1ste comp., de 1ste luit. J. L. Swart, van de 5de comp.; bij de 9de comp., de 1ste luit. J. C. v. Geel, van de 16de comp.; bij de 10de comp., de 1ste luit. H. N. Kuyjpers, adj. bij het comm. der art. in de 2de mil. afd. op Java.

Bij het wapen der genie. Bij de werken te Padang, de maj. E. B. Kielstra, van die te Atjeh; bij die te Malang, de maj. C. v. Mensch, van die te Padang; bij die te Atjeh, de maj. W. P. H. v. Oorschoot, van die te Malang.

Bij het wapen der cavalerie. Bij de eskadr. te Batavia, de 1ste luit. J. W. A. Oxenaar, v. h. esk. te Soerabaia; bij het esk. te Soerabaia, de 1ste luit. A. Waalewijn, van de eskadr. te Salatiga.

Teruggeplaatst.

De 1ste luit. opn. bij den topogr. dienst B. G. L. Bouricius.

Vergund,

aan den in 1875 voor 5 jaren bij het leger in Nederl.-Indië gedetach. 1ste luits. der inf. J. J. Wijmans en F. Tonnet, om gedet. te blijven, in afw. dat door den Koning zal zijn beschikt op een verzoek tot verlenging.

In activiteit hersteld.

De kops. der inf. F. G. Bodaan, C. M. Slangen, H. A. N. Catenius en W. A. Schneider en de magazijnm. der 1ste kl. (kap.) D. H. Pluim Mentz, tijdelijk ter besch. van den comm. v. h. leger.

Op nonactiviteit gesteld.

Als overcompl. bij zijn rang, de luit.-gen., adj. des Konings in buitengewonen dienst K. v. d. Heijden.

Ingetrokken.

De overpl. bij het garn. te Tjilatjap van den mil. apoth. 2de kl. B. Frijlink, die bij de intend. in de 1ste mil. afd. op Java, van den 1sten luit.-kw. N. J. v. d. Bent, zijnde hij in verb. hiermede overgepl. bij den raad v. adm. van de mil. en gewerkmakersschool te Meester-Cornelis, die bij den raad v. adm. te Meester-Cornelis, van den 1sten luit.-kw. C. Kaakebeen, zijnde hij in verband hierm. overgepl. bij het hosp. te Padang, die bij de genie, de overpl. bij de werken te Batavia, van den 1sten luit. H. W. Scheuer.

Eervol ontheven ,

van zijn betrekking van mil. bevelhebber van Atjeh en o., de luit.-gen. M. v. d. Heijden; als instr. bij de mil. school te Meester-Cornelis, de 1ste luit.-kw. J. C. Pfanstiehl, zijnde hij in verb. hiermede overgepl. bij het hosp. te Batoe-Toelis.

Eervol ontslagen.

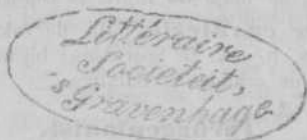
De 1ste luit. der inf. C. v. Crans; de majs. der inf. J. C. Dockheer, H. Hamakers en L. F. Nix; de kaps. der inf. F. C. Vervloet en C. H. Altenstein; de ritm. der cav. P. F. T. J. v. Nouhuys; de kap.-kw. bij de mil. adm. H. Wilkens.

Tweejarig verlof verleend.

Aan den ritm. D. v. Toorenburg; aan de majs. der inf. W. L. E. Stollé en R. P. Bowles; aan de offic. v. gez. 1ste kl. J. Adriani en W. F. Berghuis v. Woortman; aan de 1ste luits. der inf. C. F. G. Götz en L. Brongers; aan den kap. der inf. L. D. M. v. Son; aan den mil. ambt. 1ste kl. B. E. H. Jansen en aan den mil. apoth. 2de kl. A. H. Hisgen; aan den kap. der art. A. L. v. Hoogstraten.

Overleden.

J. P. van der Schaft, 1ste luit.-kw., met verlof in Nederl., te Amsterdam, den 4den December 1880.

BIJLAGE VII,

BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 7.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 Mei—25 Juni 1881).

---

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Bij de militaire administratie. Tot hoofd der keuringscomm. bij 's Rijks centraalmag. te Amsterdam, de kap.-int. F. A. Thomése; tot keurm. bij gem. comm., de 1ste luit. adm. v. kl. L. J. H. Schadée.

Bij den geneesk. dienst Tot offic. v. gez. 2de kl., de studenten (artsen) J. Graanboom en H. A. v. d. Hout.

Bij het korps genietr. Tot adj., de 1ste luit. A. E. von Brucken Fock.

Overgeplaatst.

Bij het reg. gren. en jag., de 1ste luit.-kw. C. J. Kikkert, van het 3de reg. huz. Bij het 4de reg. inf., de kap. H. van Dijk, van het 3de reg. Bij het 5de reg. inf., de 1ste luit. T. J. Anken, van het instr.-bat. Bij het instr.-bat., de 1ste luit. adm. v. kl. M. Sluys, van het 1ste reg. huz.

Bestemd,

tot kap. v. spec. diensten, bij het 5de reg. inf., de kapt. J. J. Sas en H. J. v. Steevering.

Gedetacheerd,

bij het centraalmag. te Amsterdam, de 1ste luit. adm. v. kl. D. B. de Geest, van het 3de reg. huz.

Overgepl. bij het leger h. t. l. ingedeeld ,

resp. bij het 4de en bij het 6de reg. inf., en bij het 3de reg. huz., de 1ste luits. F. W. G. Nieuwland en F. J. R. von Ernst, alsmede de 1ste luit.-kw. J. P. Arimont, eerstg. in West- en beide laatstg. in Oost-Indië gedet. geweest.

Gedetacheerd.

Bij het leger in O.-Indië, voor 5 jaren, de 2de luit. J. A. Houbolt, laatstel. van het 4de reg. inf.

Bij het leger h. t. l., mede voor 5 jaren, en wel resp. bij het 4de en bij het 2de reg. inf., de kap. C. M. Visser en de 1ste luit. J. M. W. Caspari, beiden van het O.-I. leger.

Gepensionneerd.

De kap. G. T. C. Callenfels en de 1ste luit. E. A. G. Was, beiden van het wap. der inf. op n.a.

Overleden.

De mil. apoth. 1ste kl. W. Wolthuis.

Overleden gepensionneerden.

Kol. jhr. L. J. Tindal, 4 Mei 1881; maj. H. E. G. Trier, 23 April 1881; maj. F. J. Beltrami, ... April 1881; 1ste luit. J. W. Schutter, 7 April 1881.

Vergunning verleend

tot het aannemen en dragen der versierselen van Ridder 3de kl. der Danebrogs-orde (Denemarken), aan de kaps. W. G. F. Sniijders, van den gen. staf, adj. van den M. v. O. en F. G. A. Scherer, van den staf der art., werkz. bij het D. v. O.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Benoemd.

Tot mil. comm. in het gouvern. Sumatra's Westk. en o., de kol. der inf. C. Schäfer en te Benkoelen, de kap. J. H. v. d. Veen; tot mil. ambten. 1ste kl., de mil. ambt. 2de kl. K. F. A. Bachmann; tot die der 2de kl., de mil. ambt. 3de kl. J. F. Wijsman; tot die der 3de kl., de adj.-onderoffic.-kwartierm. W. P. A. Bitzinger.

Bij den mil. geneesk. dienst. Tot offic. v. gez. 2de kl. bij den mil. geneesk. dienst, de tijd. offic. v. gez. 2de kl. dr. R. A. A. Brüninghausen.

Bevorderd.

Bij de militaire administratie. Tot onderintend. 1ste kl., de onderintend. 2de kl. G. C. E. P. O. Futterer; tot kap.-kw., de 1ste luit.-kw. G. A. Frebert; de onderintend. 2de kl. C. Th. Reisig en F. H. Sexauer; tot kap.-kw., de 1ste luit.-kw. J. H. C. Vermeer; tot 1sten luit.-kw., de 2de luits.-kw. H. E. Busscher en E. J. v. d. Wiel.

Bij den mil. geneesk. dienst. Tot offic. v. gez. 1ste kl., de offic. v. gez. 2de kl. V. Kobler; tot dir. offic. v. gez. 1ste kl., de dir. offic. v. gez. 2de

kl. J. A. Einthoven; tot dir. offic. v. gez. 2de kl., de offic. v. gez. 1ste kl. A. J. R. Natan; tot offic. v. gez. 1ste kl., de offic. v. gez. 2de kl. dr. J. M. E. Kunert.

Bij het wapen der infanterie. Tot kol., de luit.-kol. C. Schäfer; tot luit.-kol., de maj. J. B. Mack; tot maj., de kap. A. A. A. E. Gewin; tot kap., de 1ste luits. P. v. Lawick v. Pabst, J. F. J. v. Rijen en P. A. v. d. Loeff; tot 1sten luit., de 2de luits. M. C. Sitsen, A. J. F. J. v. d. Bergh, A. J. L. Le Maitre, C. W. H. Stom, G. A. Gennet, R. Bal en A. E. C. V. H. Veerman; tot 1sten luit. H. J. Berghuis v. Woortman, G. J. Feith, S. Mesch, P. H. van der Wedden en A. J. C. Keyser.

Bij het wapen der cavalerie. Tot ritm., de 1ste luit. A. M. Margadant; tot 1sten luit., de 2de luit. W. C. S. v. d. Brandeler.

Geplaatst.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als chef van den staf in Atjeh en o., de kap. J. H. Kievits, sous-chef van den staf aldaar; als chef v. d. staf ter Sumatra's Westk. en o., de kap. F. J. Haver-Droese, v. d. gen. staf; als chef v. d. staf in de 2de mil. afd. op Java, de kap. J. F. D. Bruinsma, v. d. gen. staf.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 5de bat., de 2de luit. C. J. Okhuyzen. Bij het 9de bat., de 1ste luit. B. G. L. Bouricius. Bij het 11de bat., de kap. C. M. Slangen. Bij het 12de bat., de kap. M. Jorissen. Bij het 13de bat., de 1ste luit. J. Rozenraad. Bij het 17de bat., de 2de luits. W. C. Keeser en J. T. Wanjon. Bij het garnbat. v. Atjeh en o., de kap. F. G. Bodaan; bij het garnbat. in de 2de mil. afd. op Java, de 2de luits. D. F. Romein en B. A. A. de Vlaminck; als adj. bij het strafdetach. te Ngawi, de 1ste luit. J. W. Wijs v. h. korps.

Bij het wapen der artillerie. Als comm. der veld- en bergbatt. op Java, de luit.-kol. G. A. Deibel; als insp. der buskr.-fabr. en der pyrotechn. werkpl., de kap. A. W. Segboer, vuurw. bij laatstgen. inrichting; als vuurw. bij de pyrotechn. werkpl., de 1ste luit. J. H. G. Bruynis, adj.-vuurw. bij die inrichting; als constr. bij den art.-constr.-winkel, de 1ste luit. G. A. Kusky, onderconstr. bij die inrichting.

Overgeplaatst.

Bij het Departement van Oorlog. Bij de IIde afd. als chef v. h. materieel, de luit.-kol. T. J. A. v. Zijl de Jong, comm. der veld- en bergbatterijen op Java. Bij de Vde afd., de onderintend. 1ste kl. J. Valk en de 2de luit.-kw. W. J. Zwager, van de intend. te Atjeh en o. en van die van Palembang; de 1ste luit.-kw. J. H. v. Baar v. Slangenburgh, van de intend. in de 1ste mil. afd. op Java. Bij de IIde afd., de kap. P. P. H. v. Ham en de 1ste luit. J. A. Willems, eerstgen. chef van den staf v. Sumatra's Westk. en o., laatstgen. v. h. subsistk. te Batavia.

Bij den generalen staf. De kap. der genie F. J. Haver-Droese en de kap. der inf. J. F. D. Bruinsma.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als plaats. adj. v. Weltevreden en Rijswijk, de 1ste luit. F. Godin, v. h. 9de bat., met bep. dat hij als zoodanig bij zijn wapen zal worden gevoerd à la suite; van Kotta-Radja en voorw., de 1ste luit. J. F. F. van Bloemen Waanders, v. h. garnbat. v. Atjeh en o.; als plaatsel. comm. te Samarang, de maj. F. v. Haafden, van de troepenm. ter Oostk. v. Sumatra; als adj. v. d. mil. comm. der Z.- en O.-afd. v. Borneo, de 1ste luit. P. A. Ouwens, v. h. garnbat. aldaar.

Bij de mil. administratie. Bij de intendance in de 2de mil. afd. op Java, de 1ste luit.-kw. A. A. C. Harting, van den raad van adm. te Kedong-Kebo, de 2de luit.-kw. J. B. C. Bondix, v. d. raad v. adm. te Banjoe-Biroe; bij die in de 3de mil. afd. op Java, de onderintend. 2de kl. J. W. Evers, van die

in Atjeh en o.; bij die in Atjeh en o., de kap.-kw. G. M. A. Gobée, van die in de 1ste mil. afd. op Java, de 2de luit.-kw. J. H. W. Imminck, v. h. hosp. te Soerabaia; bij die in de 1ste mil. afd. op Java, de 1ste luit.-kw. H. K. M. Hazeu, van die in Atjeh en o., de kap.-kw. J. C. H. Vermeer, van de Vde afd. v. h. Dept. v. O.; als onderintend. 2de kl. bij de intend. in Atjeh en o., de kap.-kw. G. M. A. Gobée, van dien dienst aldaar; bij den raad van adm. te Kedong-Kebo, de 1ste luit.-kw. P. v. Exter, van de intend. in de 1ste mil. afd. op Java; bij dien te Banjoe-Biroe, de 2de luit.-kw. E. P. Bedier de Prairie, van dien te Palembang; bij het garn.-kl.-mag. te Willem I, de 1ste luit.-kw. H. P. E. E. v. d. Smissen, van de intend. in de 2de mil. afd. op Java.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij het hosp. te Weltevreden, de offic. v. gez. der 1ste kl. J. Goslings, v. h. reconvalesc. gest. te Oenarang, de offic. v. gez. 2de kl. L. E. v. Teyn, van den geneesk. dienst van Sumatra's Westk. en o. en de mil. apoth. 3de kl. E. Nunes, v. h. garn. te Meester-Cornelis, de offic. v. gez. 2de kl. J. Godefroy, v. d. geneesk. dienst in Atjeh en o. en dr. W. F. Koch; bij dat te Willem I, de offic. v. gez. der 2de kl. J. W. A. Doorenbos, v. h. hosp. te Weltevreden, de offic. v. gez. 1ste kl. A. J. R. Natan, v. h. garn. te Soerakarta; bij dat te Batoe-Toelis, de offic. v. gez. der 2de kl. J. Spruyt Landkroon, v. h. hosp. te Weltevreden; bij het cordon tot tegengaan van de verspreiding der veeziekte op Java op zijn smalst, de offic. v. gez. 2de kl. dr. A. A. Pronk, v. h. hosp. te Weltevreden; bij den geneesk. dienst v. Sumatra's Westk. en o., de offic. v. gez. 1ste kl. G. P. J. Theunissen, v. h. hosp. te Weltevreden en die der 2de kl. C. A. Weihe, v. d. geneesk. dienst in Atjeh en o.; bij dien v. Celebes en o., de offic. v. gez. 1ste kl. J. D. L. Harders, v. h. hosp. te Soerabaia; bij dien in Atjeh en o., de offic. v. gez. 2de kl. J. C. O. Grön, v. h. garn. te Buitenzorg; bij het reconvalesc. gesticht te Oenarang, de offic. v. gez. 2de kl. M. Steensma, v. h. hosp. te Batoe-Toelis; bij het garn. te Soerakarta, de offic. v. gez. 1ste kl. G. B. Lowe en de mil. apoth. 2de kl. B. Frijlink, v. h. hosp. te Samarang en van dat te Willem I; bij dat te Meester Cornelis; de mil. apoth. der 2de kl. J. Douwes, v. h. hosp. te Weltevreden; bij dat te Buitenzorg, de offic. v. gez. 1ste kl. F. J. Cornelissen, van dat te Meester Cornelis, de offic. v. gez. 2de kl. dr. H. Breitenstein; bij het scheik. laborat. te Weltevreden, de mil. apoth. 2de kl. D. v. Beuningen v. Uelsdingen, v. h. garn. te Soerakarta.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 1ste bat., de kap. V. A. A. Bekking, v. h. strafdetach. te Ngawi.

Bij het 3de bat., de 2de luit. C. A. v. d. Bel, v. h. garnbat. van Atjeh en o.

Bij het 4de bat., de 2de luit. F. H. C. F. D. v. Gemmingen, van de garn.-comp. v. Benkoelen.

Bij het 5de bat., de maj A. P. Bindervoet van Nahuys, v. h. subsistk. te Samarang.

Bij het 7de bat., de kap. C. J. v. Temmen, laatst. plaats. adj. v. Weltevreden en Rijswijk, de 1ste luit. A. F. Balabrèga, v. h. garnbat. v. Atjeh en o.

Bij het 8ste bat., de kap. A. H. W. Scheuer, v. h. 4de bat.

Bij het 10de bat., de 2de luit. A. C. A. Broekhoff, v. h. 1ste depotbat.; de kap. C. J. v. Temmen, v. h. 7de bat.

Bij het 11de bat., de 2de luit. B. J. Eekhout, v. h. 4de bat.

Bij het 13de bat., de kap. H. Begeman en de 1ste luits. J. L. Begeman, van het 14de bat. en F. J. Engelenburg, v. h. 3de bat., de kap. G. E. A. de Wit, v. h. 11de bat.; de kap. F. W. Beeckman, v. h. 4de depotbat.

Bij het 14de bat., de 2de luit. V. E. J. Muylwijk, v. h. 15de bat.

Bij het 15de bat., de 2de luits. W. Boer en A. A. v. d. Mark, v. h. 3de en 14de bat., de 2de luit. H. J. Iwes, v. h. garnbat. v. Sumatra's Westk. en o.

Bij het 16de bat., de maj. H. J. Boonk, v. h. 17de bat.

Bij het 18de bat., de kap. L. L. A. Maurenbrecher, van de Hde afd. v. h. Dept. v. O.

Bij het garnbat. v. Banka, de 1ste luit. A. F. P. Carstens, v. h. 1ste depotbat., de 1ste luit. J. Hesse, v. h. 5de bat.; bij dat v. Sumatra's Westk. en o., de 2de luit. M. Willemstijn, v. h. 16de bat.; bij die v. Atjeh en o., de kap. N. W. Hofstede, de 1ste luit. P. A. le Maire en de 2de luit. W. Hamerster, v. h. 15de en 12de bat.; bij dat der Mol. eil., de 1ste luit. L. P. A. Mollinger, v. h. 12de bat.; bij het subsistk. te Batavia, de maj. C. Deijkerhoff, laatst. chef van den staf in de 1ste mil. afd. op Java, de kap. W. A. Schneider, adj. v. d. mil. comm. v. Atjeh en o.; bij het subsistk. te Samarang, de kap. D. P. B. Bouman, v. h. 3de bat.; bij dat te Batavia, de kap. F. J. Resner en de 1ste luit. L. Lange, v. h. 10de en 2de bat.; bij dat te Soerabaia, de 1ste luit. B. M. Leussen, v. h. 13de bat.; de 1ste luits. C. F. v. Geusau en A. E. Kamerman, beiden van dat te Batavia; bij dat te Padang, de kap. N. J. Stadlmair, v. h. 17de bat.; bij het 1ste depotbat., de 1ste luit. D. N. Dietz, v. h. 11de bat.; de 1ste luit. J. H. A. L. v. Freijtag Drabbe, v. h. 7de bat.; de kap. J. Gleenewinkel Kamperdijk, v. h. 8ste bat.; bij het 2de depotbat., de kap. F. Anten en de 1ste luit. A. E. N. B. Otken, v. h. 1ste bat. en v. h. korps pupillen te Gombong; bij het 3de depotbat., de 2de luits. A. Jonker, R. Ebbinge en W. A. J. van der Meulen, v. h. 13de bat.; de kap. J. W. H. Werlemann, van het garnbat. v. Sumatra's Westk. en o. en de 1ste luit. W. H. P. Mirandolle, van dat van Atjeh en o., bij het korps pupillen te Gombong, de 1ste luits. F. R. Reurhoff en K. Thomas, v. h. 5de bat. en v. h. strafdet. te Ngawie.

Bij het wapen der artillerie. Bij de 1ste comp., de kap. W. Boetje, laatst adjunct bij het hoofdb.; bij de 7de comp., de bij het wapen gedetach. 1ste luit. der inf. J. S. Wernas, van de 15de comp.; bij de 12de comp., de 1ste luit. J. M. K. Bisdom, van de 17de comp.; bij het materieel, als onderconstr. bij den art.-constr-winkel, de 1ste luit. J. C. J. v. Vrijberghe de Coningh, van de 5de comp.; als adj. bij het hoofdb., de 1ste luit. M. B. Rost van Tonningen, van de 10de comp.; als adj.-vuurw. bij de pyrotechn. werkpl., de 1ste luit. G. G. Suermondt, van de 16de comp.

Bij het wapen der genie. Bij de werken te Muntok, de tijd. bij dat wapen gedetach. 1ste luit. der inf. F. R. de Vries Hofman, van de werken te Atjeh; bij die te Buitenzorg, de 1ste luit. E. Tielenius Kruythoff, van die te Batavia; bij die te Willem I, de 1ste luit. G. J. Cassa, v. h. korps min. en sapp.; bij die te Bandjermassin, de 1ste luit. A. Schaefer, van het korps min. en sapp.; bij het korps min. en sapp., de 1ste luit. F. G. H. Vlasblom, van de werken te Bandjermasin en de 2de luit. F. W. v. Bloemen Waanders, van die te Willem I; bij die te Willem I, de bij het wapen gedetach. 1ste luit. der inf. L. v. Haften, v. h. detach. min. en sapp. te Atjeh; bij het detach. min. en sapp. te Atjeh, de bij het wapen der genie gedetach. 1ste luit. der inf. C. v. d. Veen, v. h. korps min. en sapp. te Willem I.

Bij het wapen der cavalerie. Als instr. bij de cav. v. h. legioen te Soerakarta, de ritm. A. M. Margadant, van de eskadr. te Salatiga; bij de esk. te Salatiga, de 1ste luit. J. J. A. v. Geen, v. h. detach. te Macassar, bij het detach. te Macassar, de 1ste luit. L. J. de Villeneuve, van de eskadr. te Salatiga.

Ingetrokken.

De overpl. van den 1sten luit. W. H. P. Mirandolle, bij het garnbat. der Z. en O.-afd. v. Borneo; bij den mil. geneesk. dienst, de overpl. v. d. offic. v. gez. 2de kl. J. L. A. Hess, bij het cordon tot tegeng. van de verspr. der veeziekte op Java op zijn smalst,

Vergund,

aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in Nederl.-Indië gedetach. 2den thans 1sten luit. der inf. W. M. Wijnaendts, om bij laatstgen. leger gedet. te blijven, in afw. dat door den Koning zal zijn beschikt op een door hem gedaan verzoek, om die detachering voor den tijd van 1 jaar te verlengen; aan den in Ned.-Indië ged. 1sten luit. der inf. H. O. Holwerda, na 15 Juli 1881 naar Nederland terug te keeren.

Bepaald,

dat het aan den 1sten luit. der inf. J. H. Derks, wegens 15 jaren onafgebr. dienst in N.-Indië verl. 2jarig verlof naar Nederl., alsnog wordt beschouwd als te zijn verleend wegens ziekte.

Teruggeplaatst.

Bij het wapen der genie. Bij het wapen der inf., de tijd. bij het wapen der genie gedetach. kap. A. S. H. Booms.

Tijdelijk gesteld,

ter beschikking van den comm. v. h. leger ten einde met twee luitenants der infanterie te worden werkzaam gesteld bij het hoofdb. v. d. gen. staf (VIIde afd. v. h. Dept. v. O.), de luit.-kol. v. d. gen. staf op nonactiv. A. R. W. Gey v. Pittius.

In activiteit hersteld.

Bij het wapen der infanterie. De 1ste luit. J. Rozenraad.

Op nonactiviteit gesteld.

De 1ste luit. der inf. W. Munniks de Jongh; de luit.-kol. v. d. gen. staf A. R. W. Gey v. Pittius.

Eervol ontslagen.

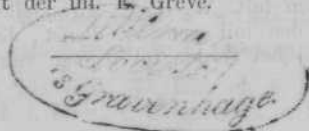
Onder toek. van den tit. rang van kol., de dirig. offic. v. gez. 1ste kl. M. W. J. den Berger; de kol. der inf. W. G. A. L. v. Bennekom; de onderintend. der 1ste kl. L. F. H. Smith en D. W. Muller; de kap.-kw. J. Blankwaardt; de 1ste luit. der inf. J. Kobus en J. J. G. 't Sas; de kap. der inf. J. Geldorp en A. D. J. de Man; de burg. schrijvers 5de kl. J. B. Tiber, H. Bletterman en B. Brons; de ritm. der cav. F. K. F. v. Woelderen; de tijd. offic. v. gez. 2de kl. dr. J. L. A. Hess, de offic. v. gez. 1ste kl. J. G. Kroon.

Een jaar verlof verleend,

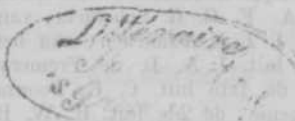
aan den luit.-gener. op nonactiv., adj. des Konings in buitengew. dienst K. v. d. Heijden.

Tweejarig verlof verleend.

Aan den kap. der genie Ph. L. Dumoulin; aan den kap. der inf. C. F. Koch; aan den kap.-kw. bij de mil. adm. G. A. Trebert en aan de kap. der inf. M. Hooghwinkel, aan den 1sten luit. der inf. E. Greve.

BIJLAGE VIII,

BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 8.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 Juni—25 Juli 1881).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Bij de militaire administratie. Tot 2den luit.-kw. (4de reg. inf.), de eervol ontsl. 1ste luit.-kw. M. H. Kroonenburg; (5de reg. inf.), de eervol ontsl. offic. v. adm. bij de zeemacht W. A. H. Doorman.

Bij den mil. geneesk. dienst. Tot dir. offic. v. gez. 2de kl., de dir. offic. v. gez. 3de kl. J. F. C. L. Pilgrim; tot dir. offic. v. gez. 3de kl., de offic. v. gez. 1ste kl. (maj.-tit.) A. W. J. Zubli; tot offic. v. gez. 2de kl., de eervol ontsl. offic. v. gez. bij de marine B. H. L. van Olst.

Bij het wapen der infanterie. Tot 2den luit. resp. bij het 1ste, 2de, 3de, 4de, 5de, 6de, 7de en 8ste reg., de cadets V. H. Klijnsma, A. J. C. de Bruijn, N. E. E. Grubé, A. A. v. Schilfgaarde, D. Makkink, A. A. Heisterkamp, H. J. Indewey en E. H. Boele.

Bij het wapen der cavalerie. Tot 2den luit., resp. bij het 1ste en 2de reg. huz., de cadets H. L. A. Mathon en D. Enschedé.

Bij het wapen der artillerie. Tot 2den luit. bij het 1ste reg. vesting-art., de cadets P. L. Bergansius, M. C. v. d. Hoog en G. R. D. v. Doesburgh; bij het 2de reg. vestingart., de cadets C. G. Preuyt, F. W. A. Neeteson, C. J. M. Collette en J. K. v. Hoogstraten; bij het 3de reg. vestingart., de cadets F. Dell, C. Bosch, M. A. Elout en G. A. Brünings; bij het 4de reg. vesting-art., de cadets L. Nijhoff, E. A. F. Blokhuis en J. F. Schenk.

Bij het wapen der genie. Tot 1sten luit., de 2de luits. J. F. de l'Espinasse en F. J. v. Burgsteeden; tot 2den luit., de cadets G. W. C. Westenberg, J. J. Schuil, A. D. J. Berkhout en E. M. S. Visser.

Overgeplaatst.

Bij den pl. staf van Helder—Amsterdam, de 1ste luit. H. L. Loots; bij den staf der inf. (op 1° Sept. a. s.), en zulks met bestemm. om bij de K. M. Ac. werkz. te zijn, de 1ste luit. A. F. G. G. Schwartz, van het 6de reg. inf.; bij het instr.-bat., de 1ste luit. J. J. E. Francken, van het 3de reg. inf.; bij het 1ste reg. vestingart., de 1ste luit. J. A. D. de Fremery, van het korps torp.; bij het 2de reg. vestingart., de 1ste luit. C. G. Boonzajer, van het 1ste reg. vestingart.; bij den staf der genie, de 2de luit. B. W. Bolomey, van het korps genietr.; bij het korps genietr., de 2de luit. G. C. Makkink, van den staf der genie.

Gedetacheerd,

bij het 1ste reg. veldart., de 1ste luit. J. François, van het 2de reg. vestingart.; bij de 2de afd. der krijgsschool, de 1ste luits. G. P. Chericx, van het 4de, W. J. L. Wijmans, van het 7de reg. inf., L. C. v. d. Brandeler, van het instr.-bat., de 1ste luit.-kw. C. J. Kikkert, van het reg. gren. en jag. en de 1ste luit. C. M. A. Douglas, van het 5de reg. inf. (beide laatsten tot het volgen van den int.-cursus).

Eervol ontheven,

op hun verzoek, de kap. W. Irish Stephenson, van het 1ste reg. vestingart., van zijne det. bij de art.-, stapel- en constr.-mag. en de 1ste luit. jhr. J. R. Storm v. 's Gravesande, van het korps rijd. art., van de funct. van offic. voor spec. diensten.

Bestemd,

tot luit. v. spec. diensten, de 1ste luit. K. D. Punt, van het korps rijd. art.

Weder bij het leger h. t. I. ingedeeld,

resp. bij het 2de en 5de reg. inf., de 1ste luits. J. C. J. Le Cocq d'Armandville en W. D. Hubner, ged. geweest bij het leger in O.-I.

In actieven dienst hersteld.

Te Helder, de kap. pl. adj. J. M. Bichelmeijer.

Gedet. voor 3 jaar bij het O.-I. leger,

de 1ste luit. der genie N. Kuilenburg.

Op nonactiviteit gesteld.

De kap. pl. adj. te Amsterdam T. M. Keijser en de 1ste luit. J. C. Fabius, van het 2de reg. vestingart., laatstg. in verband met zijne verk. tot lid v. d. 2de Kamer der Staten-Generaal.

Eervol uit den dienst ontslagen,

de 1ste luit. G. van Everdingen, van het 5de reg. inf.

Overgeplaatst bij het leger in O.-Indië,

de 1ste luit. der inf. C. A. de Jongh, bij dat leger gedet.

Gepensionneerd,

de dir. offic. v. gez. 2de kl. dr. J. A. Fles, de kap. jhr. A. D. J. Calkoen, van het

3de reg. veldart. en de navolg. kaps. op nonactiv., J. M. Boombbergen, M. B. Erdsieck, K. W. Rueck, W. G. Gelinck (inf.) en D. W. van Walchren (art.).

Vervallen verkl. van zijne mil. charge,

de 2de luit. E. M. J. Colaço Belmonte, van het 1ste reg. vestingart.

Benoemd voor O.-Indië.

Bij het wapen der infanterie. Tot 2den luit., de cadets C. D. J. v. d. Star en E. L. Kerrebijn.

Bij het wapen der artillerie. Tot 2den luit., de cadets P. J. C. C. Kern en C. W. v. Hoogstraten.

Bij het wapen der genie. Tot 2den luit., de cadets C. Swartbol, A. W. F. Idenburg, B. G. de Blauw, A. F. Rudolph, N. Hageman en C. Lankhout.

Overleden gepensionneerden.

Maj. J. W. Nijdeken, 29 Mei 1884; kap. F. G. v. d. Helm, 3 April 1884; kap. C. V. Wierdsma, 30 Juni 1884.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Benoemd.

Bij den mil. geneesk. dienst. Tot offic. v. gez. 2de kl. bij den mil. geneesk. dienst, de tijd. officn. v. gez. 2de kl. J. C. Grön en dr. M. Hartmann.

Bevorderd.

Bij het wapen der infanterie. Tot maj., de kap. D. Schäfer; tot kap., de 1ste luits. J. Stevels en A. J. Slicher, E. J. F. Gobée, H. F. C. v. Bijlevelt, T. A. v. Engelbert v. Bevervoorde; tot 1sten luit., de 2de luits. jhr. G. J. W. C. H. Graafland, J. M. J. L. du Bois, J. v. Toorenburg, J. v. d. Weide, J. Stiemens, C. J. H. Vohl, C. H. O. Bartsch en H. Hobbes.

Bij den geneesk. dienst Tot mil. apoth. 2de kl. bij den mil. geneesk. dienst, de mil. apoths. 3de kl. H. B. Cayaux, H. Duursma, E. Nunes, H. Regenbogen, G. J. Groeneveld, P. Leendertz, K. v. Os en M. H. J. de Wolff; tot offic. v. gez. 1ste kl., de offic. v. gez. 2de kl. C. B. Kōbke.

Bij de mil. administratie. Tot kap.-kw., de 1ste luits.-kw. G. J. A. Schotman en D. Hasselaer; tot 1sten luit.-kw., de 2de luits.-kw. W. J. Zwager en J. v. d. Plank.

Geplaatst.

Bij het Departement van Oorlog. Bij de Vide afd., de mil. ambt. 2de kl. C. Jacobs.

Bij de militaire administratie. Bij het hosp. te Weltevreden, de 2de luit.-kw. M. N. Beets; bij den raad v. adm. v. h. 5de bat. inf., de 2de luit.-kw. R. M. T. A. Kempers.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 2de bat., de kap. A. S. H. Booms; bij het 5de bat., de 2de luit. H. A. Stein; bij het 10de bat., de maj. J. H. A. Yssel de Schepper; bij het 16de bat., de 2de luit. J. G. Spandaw; bij het 17de bat., de 2de luit. G. N. v. Alphen de Veer. Bij het garnbat. der Westerafd. v. Borneo, de kap. A. J. Willemse; bij het 1ste depotbat. der luits. H. W. Muller en A. G. L. Pilger, de kap. L. J. Popelier en de 2de luit. H. C. v. Deïnse.

Overgeplaatst.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als adj. v. d. staf in de 2de mil. afd. op Java, de 1ste luit.-adj. A. A. Veenhuysen, v. h. 5de bat.

Bij de mil. administratie. Bij de intend. in Atjeh en o., de 1ste luit.-kw K. L. Knauf, v. h. garn.-kl.-mag. te Weltevreden; bij het garn.-kl.-mag. te Weltevreden, de 1ste luit.-kw. A. D. de Bergh, v. d. intend. in Atjeh en o.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij de directie van den geneesk. dienst in de 1ste mil. afd. op Java, de dir. offic. v. gez. 2de kl. H. v. Lokhorst, v. d. geneesk. dienst in Atjeh en o.; bij het hosp. te Batoe Toelis, de offic. v. gez. 2de kl. H. Breitenstein, v. h. garn. te Buitenzorg.

Bij het wapen der infanterie. Als adj. bij het 4de bat., de 1ste luit. R. Paehlig, v. h. 2de depotbat.

Bij het 17de bat., de maj. A. A. A. E. Gewin, v. h. 6de bat.

Bij het strafdet. te Ngawi, de 1ste luit. P. E. Mulder.

Bij het wapen der genie. Bij de werken te Soerabaia, de 1ste luit. G. J. Cassa, van die te Willem I.

Vergund,

aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in Nederl.-Indië gedetach. 1sten luit. der art. G. A. v. Steel, na 15 Juni 1881 naar Nederl. terug te keeren.

In activiteit hersteld.

De 2de luit. der inf. M. W. Thijssen.

Eervol ontslagen.

De luit.-kol. der inf. F. W. Meijer; de maj. der inf. M. L. L. Schell; de kaps. der inf. F. J. Resner en H. A. Gobijs; de burg. schrijver 5de kl. B. A. Eduard.

Tweejarig verlof verleend.

Aan den kap. der inf. L. v. d. Hout; aan den maj. der inf. W. A. Cobljijn en aan den kap.-kw. bij de mil. adm. H. D. Tuynenburg; aan den 1sten luit. der art. J. M. v. Braam; aan den offic. v. gez. 2de kl. G. W. A. Beyfuss.

Overleden.

H. Wilkens, kap.-kw., te Makassar, den 10den Maart 1881; dr. C. M. Nordt, offic. v. gez. 2de kl., tijdelijk voor vijf jaren, te Tjilatjap, den 1sten Maart 1881; H. M. Sloot, 1ste luit. der inf., te Bandjermassin, den 18den Februari 1881.

BIJLAGE IX,

BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 9.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 Juli—25 Augustus 1881).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Tot kap. bij het 3de reg. vestingart., de 1ste luit. L. Rooseboom, van den staf der art., werkz. bij de insp. der draagb. wap.; tot 1sten luit. bij het wap. der genie, de 2de luits. J. Grootenhuis, gedet. in O.-I. en J. A. Nebbens Sterling.

Overgeplaatst.

Bij de hoofdc.-comp. te Kampen (1 Oct. a.s.), de 1ste luit. W. A. T. de Meester, van het 5de reg. inf. Bij den staf der art. (insp. der draagb. wap.), de 1ste luit. P. F. Peletier, bij die insp. gedet. Bij het 2de reg. veldart., de 1ste luit. W. A. Sodenkamp, van het 3de reg. vestingart. Bij het korps torpedisten, de 2de luit. C. Houtman, van het 4de reg. vestingart. Bij de Kon. Mil. Ac., de paardenarts J. Laméris, van het 2de reg. huz. en de 1ste luit. J. A. Suringar, van het 2de reg. inf., die in verband daarmee is overgeplaatst bij den staf der inf.

Gedetacheerd,

bij den insp. der draagb. wap. (1 Nov. a.s.), de 1ste luit.-adj. P. van Lunteren, van het 1ste reg. vestingart., en zulks onder e. o. van de betr. van adj. Bij de pyr. school, de 1ste luit. L. C. van Kuyk, van het 4de reg. vestingart. Bij het 1ste reg. veldart., de 1ste luit. L. Op ten Noort, van het 3de. Bij het 3de reg. veldart., de 1ste luit. W. J. H. de Veer, van het 4de reg. vestingart.

Gedet. voor 5 jaar bij het O.-I. leger,

de 1ste luit. C. W. van Suchtelen, van het reg. gren. en jag. en de 2de luit. R. J. graaf Schimmelpenninck, van het 8ste reg. inf.

Op nonactiviteit gesteld.

De 1ste luit. K. F. A. van de Wall, van het reg. gren. en jag. en de 2de luit. J. A. Fraterman, van het 2de reg. inf.

Eervol uit den dienst ontslagen,

de paardenarts D. F. van Esveld.

Overgeplaatst bij het leger in O.-Indië,

de 2de luit. der inf. D. de Moulin, bij dat leger gedetacheerd.

Gepensionneerd,

de kap. J. A. Kruyt, van het 1ste en de 2de luit. D. Jacobs, van het 7de reg. inf.; de offic. v. gez. 1ste kl. W. K. Dilg, alsmede de nav. offic. op n.a. F. R. van Naerssen, kap. v. d. pl. staf, de kap. der inf. J. F. Smith, M. J. Temminck en F. de Groof, de 1ste luit. der cav. jhr. A. J. Boreel de Mauregnault en de 2de luit. der cav. W. D. Haitsma Mulier.

Gedet. voor 5 jaar bij het leger hier te lande,

de 1ste luits. W. J. F. J. v. Bommel van Vloten en A. Picard, beiden van het leger in O.-I.

Benoemd voor O.-Indië.

Tot offic. v. gez. 2de kl., de student (arts) G. A. van de Roomer.

Den rang verleend,

van luit.-gen., aan den gep. gen.-maj. C. A. Oudemans; van gen.-maj., aan de gep. kolonels C. J. J. Goffin, L. Z. Veeckens en W. Wortman; van kol., aan den gep. luit.-kol. J. W. Tissot van Patot; van luit.-kol., aan de gep. majs. H. Benier, J. C. van Groin, L. A. Witte Eechout, D. Petter, H. Tegelaar en T. Prins; van maj., aan de gep. kaps. J. J. de Graaff, S. H. Hofmeister, G. D. v. d. Meij en T. G. ter Haar.

Overleden gepensionneerden.

Gen.-maj. F. C. H. bar. v. Tuyll v. Serooskerken, 8 Juli; luit.-kol. A. W. v. Dionant, 11 Maart; luit.-kol. J. Schraver, 12 April; maj. H. J. v. Nouhuys, 13 Jan.; maj. G. W. Deketh, 21 Jan.; maj. jhr. A. L. F. T. v. d. Wijck, 3 Juli; kap. J. F. R. Scharten, 10 Febr.; 1ste luit. J. Leep, 28 Maart; 1ste luit. J. L. Thehoff Noëls, 14 Juni.

Vergunning verleend

tot het aannemen en dragen van het Kommandeurskruis 1ste kl. der Frederiks-orde (Wurtemberg), aan den kolonel C. H. F. graaf Du Monceau, adj. van Z. M., en van het Ridderkruis 1ste kl. met kroon der Wurtemb. kroonorde, aan den kapitein C. A. baron Bentinck, mede adj. des Konings.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Benoemd.

Bij den mil. geneesk. dienst. Tot offic. v. gez. 2de kl., de tijd. offic. v. gez. 2de kl. A. E. Rosendahl.

Tot mil. ambt. 2de kl., de mil. ambt. 3de kl. P. J. Drion.

Bevorderd.

Bij het wapen der infanterie. Tot luit.-kol., de maj. F. v. Haeften; tot maj., de kap. v. d. gen. staf P. B. v. Staden ten Brink; tot kap., de 1ste luits. J. Speenhoff en E. Blaauwenoord; tot 1sten luit., de 2de luit. K. H. v. d. Hart.

Bij den mil. geneesk. dienst. Tot offic. v. gez. 1ste kl., de offic. v. gez. 2de kl. dr. J. G. E. Machik.

Bij het wapen der artillerie. Tot 1sten luit., de 2de luit. J. v. Capelle.

Bij het wapen der genie. Tot 1sten luit., de 2de luits. F. W. v. Bloemen Waanders en K. J. Leeftang.

Tot mil. ambt. der 1ste kl., de mil. ambt. 2de kl., phot. bij den top. dienst H. W. Brauer.

Geplaatst.

Bij de mil. administratie. Bij de intend. in Atjeh en o., de kap.-kw. J. J. H. Swijser.

Bij den mil. geneesk. dienst Bij het garn. te Meester Cornelis, de offic. v. gez. 1ste kl. C. D. Schucking Kool; bij den geneesk. dienst in Atjeh en o., de offic. v. gez. der 1ste kl. H. C. J. T. v. Hardenbergh.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 4de bat., de 2de luit. W. C. Kimmijser.

Bij het 5de bat., de 2de luit. K. M. Leendertz.

Bij het 8ste bat., de 2de luit. H. J. Muller.

Bij het 9de bat.; de 1ste luits. G. H. G. J. L. M. Ruempol en F. J. H. J. T. v. Teyn.

Bij het garnbat. in de 2de mil. afd. op Java, de maj. R. J. G. M. de Bruyn. Bij het 1ste depotbat., de 2de luit. J. P. C. Bueninck. Bij het strafdet. te Ngawie, de 2de luit. M. W. Thijssen.

Bij het wapen der artillerie. Als insp. der buskruitfabr. en der pyrot. werkplaats te Soerabaia, de kap. J. L. v. Wijhe.

Vergund,

aan den v. h. leger in Nederl. bij dat Ned.-Indië gedetach. 1sten luit. der inf. J. F. le Maire, om bij laatstgen. leger gedet. te blijven, in afw. dat door den Koning zal beschikt zijn om verlenging; aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in Ned.-Indië gedetach. 1sten luit., thans kap., der art. S. A. Bisschop, op zijn verzoek, om naar Nederl. terug te keeren; aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in Ned.-Indië gedet. 1sten luit. der inf. F. Hammacher, wegens ziekte naar Nederl. terug te keeren; aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in Ned.-Indië gedet. 1sten luit., thans kap., der art. G. K. C. bar. v. Lijnden, op zijn verzoek, na 15 Juli 1884, naar Nederl. terug te keeren.

—

Belast,

met de waarneming der betr. van mil. ambt. 3de kl., de adj.-onderoffic. schrijver 1ste kl. J. Breedt en de adj.-onderoffic.-kw. S. C. J. Brinkman, met bep. dat zij als zood. ged. hun nog loopend verband bij het leger zullen worden gevoerd voor *memorie*.

In activiteit hersteld.

Bij het wapen der infanterie. De 2de luit. M. W. Thijssen.

Eervol ontslagen.

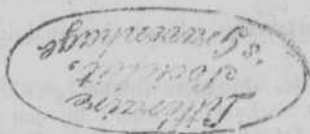
De offic. v. gez. 2de kl. J. A. Lodewijks; de kap. der inf. F. A. F. E. E. v. Werdmuller v. Elgg; de kap. der art. J. C. F. bar. v. Heerdt; de burg. schrijver 5de kl. A. H. Waltenburg.

Zes maanden verlof verleend.

Aan den 1sten luit. der inf. J. B. v. Heutz.

Tweejarig verlof verleend.

Aan den 1sten luit. der inf. W. Boissevain; aan den kap. der inf. J. Stevels; aan den kap.-kw. D. J. v. Oosterzee; aan den onderopz. over de wagenm.- en kuiperswinkel der art.-constr.-winkel te Soerabaia A. F. v. Helvoort.

BIJLAGE X,

BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 10.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 Augustus—25 September 1881).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Tot luit.-gen. bij den staf der inf., de gen.-maj. P. G. J. van der Schrieck.

Bij den geneesk. dienst. Tot paardenarts 3de kl., de veearts J. van de Velde.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 1ste reg. inf., tot maj., de kap.-adj. W. Vleijman, van het 2de reg. Bij het 8ste reg., tot maj., de kap. J. E. Simon, van het reg. gren. en jag.

Bij het wapen der artillerie. Bij het 1ste reg. vestingart., tot adj. (1 Nov. a. s.), de 1ste luit. E. M. C. Baak.

Overgeplaatst.

Bij het 1ste reg. inf., de kap. G. H. Aalders, van het 2de reg. Bij het 2de reg. inf., de luit.-kol. J. J. C. Peperkamp, van het 3de reg. Bij het 3de reg. inf., de luit.-kol. C. W. T. von Jeetze, van het 1ste reg. Bij het 5de reg. inf., de luit.-kol. N. E. Pereboom, van het 2de reg. en de 1ste luit. L. C. van den Brandeler, van de hoofdcursus-comp. te Kampen.

Gedetacheerd,

bij het kol. werfd., de 1ste luit.-adm. v. kl. W. H. J. Kuipers; bij de perm. mil. spoorw.-comm., de 2de luit.-kw. H. Schultink, van het 7de reg. inf.

Eervol ontheven,

op hun verzoek, van zijn det. bij het kol. werfd., de 1ste luit.-adm. van kleed, G. E. Lubbers, en van zijn det. bij de mil. spoorw.-comm., de 1ste luit.-kw.

B. G. Versélewel de Witt Hamer; zijnde laatstg. werkz. gesteld bij den hoofd-intendant.

Weder bij het leger h. t. l. ingedeeld,

bij het 5de reg. inf., de 1ste luit. F. Hammacher, en bij het 2de reg. vesting-art., de kap. G. K. C. baron van Lijnden, beiden gedet. geweest bij het leger in O.-I.

Op nonactiviteit gesteld.

De 2de luit. G. B. van Roekel, van het 2de reg. vestingart.

Gepensionneerd,

de luit.-kol. J. J. F. Janssens, van het 5de reg. inf.; de kap. J. A. de Graaff, van het 4de reg. inf.; de kap. D. Cromhout, van het 1ste reg. vestingart.; de kap. magazijnm. der art. F. J. Hafkemeijer, werkz. bij het D. v. O., laatstg. onder toek. van den rang van majoor.

Eervol uit den dienst ontslagen,

de offic. v. gez. 1ste kl. T. A. Quanjer.

Den rang verleend,

van ritm., aan den gep. 1sten luit. der cav. jhr. A. J. Boreel de Mauregnault.

Overleden.

De maj. L. G. G. v. Loo, van het 8ste reg. inf.

Overleden gepensionneerden.

J. V. Bomberg, maj., 11 Mei 1881; J. B. E. von Motz, kol. met rang van gen.-maj., 21 Juli 1881.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Benoemd.

Bij het wapen der infanterie. Tot 2den luit., de sergn. der inf. H. J. E. W. E. Dieckmann, J. Koch, H. G. Baudoin, J. Utmann, J. H. Hartmann, F. W. Smithger, C. Lamberts, F. J. F. Veerman, D. M. Slangen, W. G. H. Sterkenburg, J. J. Kraft, H. Gout, C. F. R. de Klerck, jhr. H. G. v. Haeften, H. K. Reiniers en N. Tierie, V. W. J. v. d. Linden, E. Koster en W. F. A. Lucher.

Bij de mil. administratie. Tot 2den luit.-kw., de serg. schrijver G. J. E. Bube en de serg. der inf. J. R. Mack.

Bevorderd.

Bij het wapen der infanterie. Tot 1sten luit., de 2de luits. J. M. R. Laceulle, A. H. Colenbrander, G. D. T. Dom, J. C. v. Geelen, J. R. Steensma, W. E. v. Keeken, J. A. de Riel, B. P. Engelbert v. Bevervoorde, J. C. B. rgsma,

A. N. A. Pauli. Tot kap., de 1ste luits, R. L. Kellerman en H. Heeres, G. G. F. v. Lindheim, F. J. H. J. T. v. Teyn. Tot luit.-kol., de maj. v. d. gen. staf H. C. A. Ruempol.

Bij het wapen der artillerie. Tot 1sten luit., de 2de luits. H. A. F. de Does en G. Manders.

Geplaatst.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als chef v. d. staf in de 3de mil. afd. op Java, de kap. J. H. Kievits, van den gener. staf.

Bij de militaire administratie. Bij het algem. tevens afd.-kl.-mag. te Batavia, de 2de luit.-kw. C. Broeksma.

Bij het wapen der infanterie. Bij het garnbat. in de Zuid- en O.-afd. v. Borneo, de 1ste luit. T. Soeterik; bij dat te Palembang, de 2de luit. A. N. A. Pauli; als adj. bij dat v. Atjeh en o., de 1ste luit. J. E. J. den Berger, van dat korps.

Overgeplaatst.

Bij het Departement van Oorlog. Bij de IIde afd., de 1ste luit. H. P. Willemstijn, v. h. subsistk. te Batavia.

Bij den generalen staf. De kap. der inf. J. H. Kievits.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als chef van den staf in de 1ste mil. afd. op Java, de kap. W. A. Schneider, v. h. subsistk. te Batavia.

Bij de militaire administratie. Als instr. aan de mil. school te Meester-Cornelis, de 1ste luit.-kw. N. J. v. d. Bent, van den raad v. adm. van de mil. en geweerm. scholen aldaar. Bij het afd.-kl.-mag. te Padang, de 1ste luit.-kw. A. W. v. d. Meer, v. h. algem. tevens afd.-kl.-mag. te Batavia.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij den geneesk. dienst van Atjeh en o., de offic. v. gez. 1ste kl. G. Fischer, v. h. hosp. te Willem I.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 9de bat., de kap. J. A. de Visch Eybergen, v. h. 14de bat.

Bij het 11de bat., de kap. F. Gusdorf, v. h. garnbat. v. Palembang.

Bij het 12de bat., de kap. J. v. Schmid, v. h. 7de bat.

Bij het 13de bat., de 2de luit. J. W. J. v. d. Moore, v. h. 3de bat.

Bij het 15de bat., de kap. E. Blaauwenoord, v. h. 14de bat.

Bij het 17de bat., de kap. G. A. de Wit, v. h. garnbat. der Mol. eil.

Bij de inf. als instr. aan de mil. school te Meester-Cornelis, de 1ste luit. F. Nauta.

Bij het garnbat. der Z- en O.-afd. v. Borneo, de 2de luit. J. F. Vethake, v. h. 17de bat. Bij dat der Westerafd. v. Borneo, de 1ste luit. A. Wijbrandi, v. h. 1ste depotbat. Bij het subsistk. te Batavia, de kap. H. L. J. de Bank Langenhorst, v. h. 12de bat. Bij het 3de depotbat., de 1ste luit. jhr. T. R. J. B. v. Grotenhuis v. Onstein.

Ingetrokken.

Bij den mil. geneesk. dienst De overpl. bij het hosp. te Samarang van den offic. v. gez. 1ste kl. M. L. Cannegieter, zijnde hij overgepl. bij het hosp. te Willem I.

Eervol ontslagen.

De burg. schrijver 4de kl. W. H. Beer; die der 3de kl. H. W. A. Krijgsmán; die der 5de kl. H. E. v. d. Plas; de luit.-kol. der inf. F. J. Boom en de kap. der inf. J. A. E. Soltzmann; de 1ste luit. der inf. J. Habbema.

Tweejarig verlof verleend.

Aan den maj. der inf. J. M. de Kok; aan de kaps. der inf. H. F. C. v. Bijleveldt, H. J. L. de Bank Langenhorst, M. H. Vis; aan de 1ste luits. der inf. H. P. M. W. v. d. Wedden en M. A. v. Bommel v. Vloten; aan den 1sten luit.-kw. J. C. Pfanstiehl.

Overleden.

J. J. Vogelpoel, offic. v. gez. 1ste kl., te Fort de Kock, den 13den Mei 1884; N. N. Bender, mil. apoth. 3de kl., met verlof in Nederl., te Goes, den 18den Februari 1884; W. G. van den Bergh, kap. der inf., met verlof in Nederl., te Bergen, den 30sten Januari 1884; W. F. H. Greup, offic. van gez. 1ste kl., te Amsterdam, den 11den Augustus 1884; J. R. Steensma, 2de luit. der inf., te Breda, den 29sten Juni 1884; M. L. Ritsema, offic. van gez. 1ste kl., op de reis van Atjeh naar Batavia aan boord van het stoomschip »Sindoro», den 5den Juli 1884; G. J. Groeneveld, apoth. 2de kl., te Samarang, den 1sten Juli 1884.

BIJLAGE XI,

BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 11.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 September—25 October 1881).

a.) BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Bij den grooten staf. Tot adj. van Z. M. i. b. d., de kols. L. R. J. A. Roosmale Nepveu en J. D. A. Barre, adj. van wijlen Z. K. H. Prins Frederik der Nederl.; tot maj., de kap. H. Beijerman, adj. van Z. K. H. den Prins van Oranje; tot gen.-maj. bevelh. in de 2de mil. afd., de kol. E. J. van Bel, adj. des Konings i. b. d., commt. van het reg. gren. en jag.

Bij den generalen staf, Tot luit.-kol., de maj. L. G. Berends.

Bij den provincialen staf. Tot luit.-kol., prov. adj. in N.-Holland, de maj. M. L. Burgdorffer, van het 8ste reg. inf.; tot luit.-kol., de maj. F. H. Ampt, prov. adj. in Overijsel; tot luit.-kol., prov. adj. in N.-Brabant, de maj. J. P. M. Gevelaer, van het 3de reg. inf.; tot prov. adj. in Limburg, de maj. H. La Fors, van het 2de reg. inf.; tot maj., prov. adj. in Zeeland, de kap. J. H. Folkerts, van het 8ste reg. inf.

Bij den plaatsel. staf. Tot kol. pl. comm. te 's Hage, de luit.-kol. F. J. Langlois van den Bergh, van het 8ste reg. inf.

Bij het wapen der infanterie. Bij het reg. gren. en jag., tot kol. en comm. v. h. korps, de luit.-kol. jhr. A. R. J. Klerck, adj. des Konings i. b. d. Bij het 1ste reg., tot kap., de 1ste luit. J. J. Wierds, v. h. 5de reg. Bij het 2de reg., tot maj., de kap. H. J. G. Fürstner, v. h. 8ste reg.; tot adj., de kap. J. L. Mulder. Bij het 3de reg., tot maj., de kap. A. M. v. Rouveroy van Nieuwaal, v. h. 5de reg. Bij het 4de reg., tot maj., de kap. P. J. Straatman, v. h. reg. gren. en jag. en de kap.-adj. P. L. H. M. B. D. Kraal, v. h. korps. Bij het 6de reg., tot kol. en comm., de luit.-kol. H. E. J. Heijmans, v. h. reg. gren. en jag. Bij het 7de reg., tot maj., de kap. J. W. L. Kamps, v. h. 1ste reg., tot kap., de 1ste luit., J. M. Campbell, v. h. reg. gren. en jag. Bij het 8ste reg., tot maj., de kap.-adj. A. P. Scheltus, v. h. 6de reg., tot kap., de

1ste luit.-adj. J. G. Portegies, v. h. 3de reg. en jhr. A. J. C. Wittert, v. h. reg. gren. en jag.

Bij het wapen der artillerie. Staf. Tot gen.-maj., de kol. F. F. Steenberghe, adj. des Konings i. b. d., comm. der ber.art. Tot gen.-maj. en comm. der vestingart., de kol. J. H. Kretzer, comm. v. h. 1ste reg. vestingart. Tot luit.-kol. toeg. aan den insp., de maj. A. M. Mazel, toeg. aan den comm. der vestingart. Tot luit.-kol., direct. van 's rijks giet. v. br. geschut, de maj. P. A. H. G. Thesingh, ond. direct. der art., stap. en constr. mag. Tot maj., ond. direct. der art., stap. en constr. mag., de kap. J. A. de Bergh, v. h. 3de reg. vestingart. Bij het 2de reg. veldart., tot luit.-kol., de maj. A. J. F. Egter. Bij het 3de reg. veldart., tot kol., de luit.-kol. J. J. C. bar. Taets van Amerongen, comm. v. h. reg. Bij het 1ste reg. vestingart., tot kol. en comm., de luit.-kol. C. D. H. Schneider, toeg. aan den insp. Tot maj., de kap. H. H. J. bar. van Haersolte v. d. Doorn, v. h. 3de reg. veldart. Tot kap. voor sp. d., de 1ste luit. J. v. Heulen, v. h. 2de reg. vestingart. Bij het 2de reg. vestingart., tot kol. en comm., de luit.-kol. R. A. W. Sluiter, direct. van 's rijks giet. van br. geschut. Tot maj., de kap. A. Greve, v. h. 2de reg. veldart. Bij het 3de reg. vestingart., tot comm., de luit.-kol. C. E. A. Vigelius, v. h. 1ste reg. vestingart. Tot kap., de 1ste luit. C. J. P. Kaub, v. h. 1ste reg. veldart. Bij het 4de reg. vestingart., tot kap., de 1ste luit. D. Kromhout, v. h. 1ste reg. veldart.

Verleend,

den tit. rang van maj., aan de officn. van gez. 1ste kl. K. W. Gratama en B. C. L. A. de Ruiter.

Overgeplaatst.

Bij het reg. gren. en jag., de luits.-kol. W. H. Doorman, van het 7de en A. W. Greve, van het 4de, alsmede de kaps. J. L. de Bock, van het 7de en G. J. A. Verstegen, van het 8ste reg. inf. Bij het 2de reg. inf., de 2de luit. M. J. L. Oudshoorn, van het 4de reg. Bij het 4de reg., de kap. F. M. Avenarius, van het 3de reg. Bij het 7de reg., de 1ste luit. J. A. Vorst, van het 1ste reg. Bij het 8ste reg., de 1ste luit. W. D. Hubner, van het 5de reg. Bij het 3de reg. huz., de luit.-kol. S. J. von Huguenin, van het 2de reg. huz.

Eervol ontheven,

van de waarn. der betr. van bevelh. in de 2de mil. afd., onder dankb. voor de goede diensten als zoodanig bewezen, de gen.-maj. C. M. H. Pel; van zijn betr. bij het D. v. O. met gelijkt. overpl. bij het 1ste reg. vestingart., en onder tevredenheidsb. voor den ijver en de toewijding waarmede hij zich van zijn taak bij gemeld dep. heeft gekwetend, de kap. W. Hoogenboom; van de betr. van adj. van den insp. der art., met gelijkt. overpl. bij het 2de reg. veldart., de kap. P. J. Callenfels; van zijn betr. van adj. bij het korps, de kap. L. E. W. de Munnick, van het 3de reg. vestingart.; van zijn functiën bij den comm. der vestingart., de kap. J. J. de Greve, van den staf der art., en zulks in verband met zijn plaatsing bij het D. v. O.; van de funct. van offic. v. sp. d., de kap. W. G. Rompelman, van het 4de reg. inf. en W. Irish Stephenson, van het 1ste reg. vestingart.

Toegevoegd,

aan den comm. der vestingart., de maj. H. W. v. Marle, van het 2de en de kap. J. C. Altink, van het 1ste reg. vestingart.; die beiden in verb. daarmede zijn overgepl. bij den staf der art.

Bestemd ,

tot offic. v. sp. d. de kapt. R. P. Verspijck, van het reg. gren. en jag., P. F. de Kok, van het 2de en J. J. Logger, van het 4de reg. inf.; tot adj. van den insp. der art. staf, de kap. H. J. E. de Vogel, van het 2de reg. veldart.

In actieven dienst hersteld.

Bij het 1ste reg. inf., de kap. G. S. A. de Ronde.

Weder bij het leger h. t. l. ingedeeld.

Bij het 6de reg. inf., de 1ste luit. H. O. Holwerda.

Op nonactiviteit gesteld.

De luit.-gen. P. G. J. v. d. Schrieck, (lid van de 2de Kamer der St. Gen.; de luit.-kol. E. Visser, van het 3de reg. huz.; de kap. R. H. Eijssonus de Waal, van den gen. staf, en de 1ste luit. J. E. G. Backer v. Leuven, van het 6de reg. inf.

Gepensionneerd ,

de gen.-maj. J. H. Frankamp, comm. der vestingart.; de kols. K. A. Wimmer en W. C. v. Haeften, comm. resp. van het 3de en 2de reg. vestingart., (eerstgen. met rang v. gen.-maj.) A. M. Sierevelt, comm. v. h. 6de reg. inf. en R. F. Jehu, pl. comm. te 's Hage; de luit.-kols. der inf. op n. a. C. J. J. Bijleveld en W. C. E. de Villeneuve en H. J. Herbig, beide eersten met rang van kol.; L. E. F. Bolemeij, van het 4de reg. vestingart.; F. K. H. M. van Vugt en G. A. Lambert, prov. adj. in N.-Brabant en Limburg, (beiden onder toek. v. d. rang van kol.); W. du Cellié Muller, pr. adj. in N.-Holland en de maj. H. Sasburg, pr. adj. in Zeeland; alsmede de kap. J. R. Goteling Vinnis, van het 1ste en M. H. J. M. v. Son, van het 4de reg. inf.

Den rang verleend ,

van maj. aan den gep. kap. der art. R. F. de Bruyn.

Overleden.

De maj. W. A. Brunings, van het 4de reg. inf. en de 2de luit. F. J. W. Scheurleer, van het 3de reg. huz.

Overleden gepensionneerden.

G. W. v. Lelyveld v. Cingelshouck, kap., 16 Nov. 1879; W. Wortman, kol. met rang van gen.-maj., 13 Sept. 1884; J. F. Stoltenhoff, maj., 29 Sept. 1884; D. Millioen, maj., 20 Sept. 1884; A. A. Langguth, maj., 15 Sept. 1884.

Benoemd ,

tot ridder der orde van de eikenkroon, de 1ste luit. H. T. Chappuis, comm. der 3de comp. hosp.-soldaten.

6. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Benoemd.

Bij het wapen der infanterie. Tot 2den luit., de sergn. der inf. C. C. Raaymakers en de adj. onderoffic. d. d. offic. der inf. J. H. Geerling.

Bevorderd.

Bij het wapen der infanterie. Tot kap., de 1ste luits. J. M. W. Caspari, gedet. in Nederland, J. L. P. K. Christ en J. B. Ponstijn, E. Greve Bendien, H. L. Vorstenbos, L. F. A. Winckel. Tot 1sten luit., de 2de luits. S. F. Boers, W. P. Haver Droeze en P. J. Brandenburg, J. C. P. Brack, P. J. F. A. Battaerd, C. A. de Visser, A. M. W. Loth en J. J. Clerkx. Tot luit.-kol. bij de inf. de majs. W. L. E. Stollé, C. C. Prager en P. W. H. du Pon. Tot 2den luit., de serg. der art. E. Kool.

Geplaatst.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als plaatsel. comm. te Batavia, de onl. tot luit.-kol. der inf., bev. maj. v. d. gen. staf H. C. A. Ruempol.

Bij den geneesk. dienst. Bij het hosp. te Samarang, de offic. van gez. 2de kl. R. H. Saltet; bij dat te Soerabaia, de offic. v. gez. 2de kl. dr. W. Pauw; bij het garn. te Meester Cornelis, de mil. apoth. der 1ste kl. J. Heringa; bij dat te Bandjermasin, de mil. apoth. 1ste kl. A. C. v. Ravenswaay.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 1ste bat., de 2de luit. A. Montagne.

Bij het 7de bat., de 2de luit. J. H. Hartmann.

Bij het 8ste bat., de 2de luit. J. Utmann.

Bij het 9de bat., de 2de luits. J. Koch en F. W. Snithger.

Bij het 14de bat., de kap. A. P. A. Varkevisser.

Bij het 15de bat., de onl. tot maj. bij het wapen der inf. bev. kap. v. d. gen. staf P. B. v. Staden ten Brink.

Bij het 1ste depotbat., de 2de luit. H. G. Boudoin. Bij het 2de depotbat., de 2de luits. E. P. v. Thiel en J. J. Krafft. Bij het 4de depotbat., de 2de luit. P. F. L. C. Lach de Bere. Bij het subsistk. te Samarang, de 1ste luit. J. M. Le Bron de Vexela.

Bij het wapen der artillerie. Als comm. der art. in de 1ste mil. afd. op Java, de maj. H. Adama v. Scheltema. Bij de 6de comp., de kap. D. G. v. Gorkum.

Overgeplaatst.

Bij den gewest. en plaatsel. staf. Als plaats. adj. te Soerabaia, de 1ste luit. F. P. L. v. Driel, v. h. 13de bat.

Bij de mil. administratie. Bij de intend. in Atjeh en o., de 2de luit.-kw. P. G. J. v. Wijhe, v. h. hosp. te Padang.

Bij den mil. geneesk. dienst. Bij het hosp. te Samarang, de offic. v. gez. 2de kl. E. Brandts, v. d. geneesk. dienst v. Atjeh en o.; de mil. apoth. 2de kl. J. J. v. Wisselingh, v. h. garn. te Muntok; bij dat te Soerabaia, de mil. apoth. 2de kl. S. Bleekrode, v. h. garn. te Bandjermasin; bij het garn. te Muntok, de mil. apoth. 2de kl. J. Douwes, van dat te Meester-Cornelis; bij den geneesk. dienst v. Sumatra's Westk. en o., de offic. van gez. 2de kl. P. A. Klein, v. d. geneesk. dienst v. Atjeh en o.; bij dien van Atjeh en o., de offic.

v. gez. 2de kl. R. A. H. Bruningshausen en dr. G. A. Ingenohl, v. h. hosp. te Samarang en van den geneesk. dienst v. Sumatra's Westk. en o.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 2de bat., de kap. D. Brakel, v. h. 16de bat.

Bij het 3de bat., de 1ste luits. G. D. v. Epen en A. J. Engelman, v. h. 2de en v. h. 11de bat.

Bij het 4de bat., de kap. C. A. E. Neeb, v. h. strafdet. te Klatten.

Bij het 7de bat., de 2de luit. F. W. H. Tuinenburg, v. h. 9de bat.

Bij het 9de bat., de 1ste luits. L. H. Beijer, v. h. 10de bat. en A. Picarol, v. h. 2de bat.

Bij het 10de bat., de 2de luit. J. J. Schneider, v. h. garnbat. v. Palembang.

Bij het 12de bat., de kap. P. G. Bode en de 1ste luit. G. J. Turk, v. h. garnbat. v. Palembang en v. h. 2de bat.

Bij het 14de bat., de 1ste luit. W. J. Kruijt, v. h. 2de bat.

Bij het garnbat. der Z.- en O.-afd. v. Borneo, de 1ste luit. A. A. Schutter, v. h. 12de bat. Bij dat van Atjeh en o., de 2de luit. J. E. Eisma, v. h. 3de bat. Bij dat van Celebes en o., de 2de luit. G. J. H. Bruynis, v. h. 13de bat. Bij het subsistk. te Batavia, de 1ste luit. W. J. v. Stokkum, v. h. garnbat. v. Palembang. Bij het 1ste depotbat., de 2de luits. E. T. Valette en S. F. Boers, v. h. garnbat. v. Atjeh en o. en v. h. 7de bat. Bij het 4de depotbat., de kap. H. F. O. Köppelmann, v. h. 5de bat. Bij het strafdetach. te Klatten, de kap. L. C. v. Vleuten, v. h. 4de bat.

Ingetrokken.

De overpl. bij het garnbat. v. Banka, van den 1sten luit. J. W. R. Laceulle, zijnde hij overgepl. bij de troepenmacht ter Oostk. v. Sumatra.

Eervol ontslagen.

De kaps. der inf. T. J. Meis, P. Hobbelaar en J. A. Schultz, de 1ste luit. der inf. C. R. v. Dijk; de burg. schrijver 4de kl. F. Filthout; die der 5de kl. A. J. Pesuwarisa, C. C. Smith en F. C. A. v. Stralendorff; de luit.-kol. v. d. gen. staf W. J. Havenga, met toek. v. d. tit. rang van kol.; de luit.-kol. der inf. J. P. v. Lier, met toek. v. d. tit. rang v. kolonel.

Vergund,

naar Nederland terug te keeren de bij het leger in N.-I. gedet. 2den thans 1sten luit. der inf. v. h. Nederl. leger F. Giessen; aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in N.-I. gedet. 1sten luit. der inf. L. v. d. Heijden op zijn verz., na 1 Nov. 1881 naar Nederl. terug te keeren en aan den 2den luit. der inf. C. G. T. v. Erpers Royaards, op zijn verz. na 1 Oct. 1881 naar Nederl. terug te keeren; aan den bij het leg. in N.-I. 1sten luit. der inf. v. h. Nederl. leger F. J. Wijmans naar Nederl. terug te keeren.

Toegestaan.

Een verblijf in Europa voor een jaar aan den kapelmeester T. F. Markus.

Tweejarig verlof verleend.

Aan de 1ste luits. der inf. F. A. J. Schröter, J. W. Wijs, A. E. G. V. H. Veerman en T. J. F. N. de Steenhuysen; aan den kap.-kw. H. C. W. Kogenschoot; aan den kap. der inf. H. C. P. de Bruyn; aan den maj. der inf. M. A. du Croo; aan den kol. der inf. L. de Pauw; aan de 1ste luits. der art. J. A. Bachofner en H. Zintel.

Zes maanden verlof verleend.

Aan den offic. v. gez. 2de kl., dr. R. A. J. Snelhage.

Gesteld ter beschikking,

van den chef van den gen. staf, de kap. van den gen. staf F. C. E. Meijer.

Belast,

met de waarneming der betr. van chef van den topogr. dienst, de kap. van den gen. staf F. C. E. Meijer.

Overleden.

G. B. Blom, 1ste luit. der inf., te Weltevreden, den 7den Aug. 1881; A. J. Slicher, kap. der inf., te Panteh Perak, den 22sten Aug. 1881; G. J. Soeterik, kap. der inf., te Utrecht, den 27sten Sept. 1881.

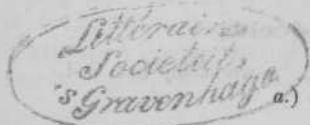
BIJLAGE XII,

BEHOORENDE BIJ DE MILITAIRE SPECTATOR,

VIERDE SERIE. — ZESDE DEEL, N°. 12.

LAATSTE BENOEMINGEN, VERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN ENZ.

(26 October—25 November 1881).

BIJ HET LEGER HIER TE LANDE.

Benoemd.

Bij den generalen staf. Tot luit.-kol., de maj. W. Goudriaan; tot kap., de 1ste luit. J. de Waal, van het 2de reg. veldart.

Bij den geneesk. dienst. Tot offic. v. gez. 2de kl., de arts E. J. Kühne; tot mil. apot. 2de kl., de apoth. M. Romein.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 3de reg., tot adj., de 1ste luit. G. E. H. W. van Dam van Isselt. Bij het 4de reg., tot adj., de kap. A. J. Prins, van het 2de reg.; tot kap., de 1ste luit. J. H. Bachiene, van het 8ste reg. Bij het 6de reg., tot maj., de kap. F. M. Avenarius, van het 4de reg.; tot adj., de kap. S. A. Vermeulen, van het 8ste reg.; tot luit.-kol., de majoor E. F. C. A. Henckens, van het 6de reg.; tot maj., de kap. A. A. F. Lanzing, van het 2de reg.

Bij het wapen der artillerie. Staf. Tot kol., de luit.-kol. J. J. Bergansius, insp. der draagb. wap. Bij het 1ste reg. vestingart., tot kap. v. sp. d., de 1ste luit. G. J. V. Vinkhuizen, van het 3de reg. veldart. Bij het 2de reg. vestingart., tot comm. v. h. korps, de luit.-kol. R. C. van Onselen, van het 3de reg. vestingart.; tot luit.-kol., de maj. jhr. W. A. Alting von Geusau, van het 3de reg. vestingart.; tot maj., de kap. M. van Aken, van het 1ste reg. vestingart.; tot kap., de 1ste luit. W. G. L. F. F. van Hoogenhuyze, van het 1ste reg. veldart.; tot adj., de kap. H. F. Hubner.

Overgeplaatst.

Bij het 5de reg. inf., de kap. J. J. Wierds, van het 1ste reg. Bij het 6de reg. inf., de maj. A. P. Scheltus, van het 8ste reg. Bij het 8ste reg. inf., de 2de luit. jhr. E. A. Teding van Berkhout, van het 5de reg. Bij het 2de en 3de

reg. veldart., resp. de kaps. W. P. Veeren, van het 4de en J. J. C. Hinlopen, van het 3de reg. vestingart. Bij het 1ste reg. vestingart., de kap. L. E. W. de Munnick, van het 3de reg. vestingart.

Gedetacheerd,

bij de mil. verk. (1 Febr. a. s.) de 1ste luit. W. C. Staring, v. h. 8ste reg. inf.

Bestemd,

tot offic. v. sp. diensten; bij het 1ste reg. veldart., de 1ste luit. J. H. Knel en jhr. J. Ort. Bij het 2de reg. veldart., de kap. C. de Wit. Bij het 2de reg. vestingart., de kap. J. M. van Druynen, van het korps en de 1ste luit. A. C. van Altena, van het 4de reg. vestingart.

Eervol ontheven,

van de funct. als kap. voor spec. d., de kap. jhr. C. van der Wijck, van het 1ste reg. vestingart.

In actieven dienst hersteld.

Bij het 3de reg. veldart., als offic. v. spec. d., de 1ste luit. A. S. van Oldenborgh.

Weder bij het leger h. t. l. ingedeeld,

bij het 6de reg. inf., de 1ste luit. D. C. A. Smit, ged. geweest bij het O.-I. leger.

Op nonactiviteit gesteld.

(Op zijn aanvraag) de 1ste luit. F. B. A. Carré, van het 2de reg. inf.

Gepensionneerd,

de kol. R. A. W. Sluiter, comm. van het 2de reg. vestingart.; de maj. IJ. Riet- hagen, van het 6de reg. inf., en de kap. R. van Dam, van het 1ste reg. vestingart.; beide eerstg. op hunne aanvraag en vóórl. gen. onder toek. van den rang van luit.-kol.

Eervol uit den dienst ontslagen,

op hun verzoek, de 1ste luits. jhr. L. Engelen van Pijlsweert, van het reg- gren. en jag. en jhr. C. F. van de Poll, van het wapen der cav. op n. a.

Overleden.

De 1ste luit. der inf. J. E. G. Backer van Leuven, op n. a.

Overleden gepensionneerden.

De kaps. J. F. van Heutsz, 8 Oct. 1881; F. J. Andrau, 22 Mei 1881, en J. D. van der Wijck, 24 Juli 1854.

Benoemd,

tot ridder der orde van den Ned. leeuw, de dir. offic. v. gez. 1ste kl., dr. J. van Breda Kolff, en de kol. F. G. H. Driessen, comm. van het 7de reg. inf.;

tot ridder 3de kl. van den gouden leeuw van Nassau, de dir. offic. v. gez. 2de kl. A. P. Kleijnberg.

Vergunning verleend

tot aannemen en dragen: aan den gen.-maj. J. M. van der Star, chef van den gen. staf, van het comm. kruis van het legioen van eer; aan den gen.-maj. jhr. W. J. A. Storm de Grave, insp. der cav., van het ridderkruis 2de kl. m. d. ster der orde van den rooden Adelaar; aan den luit.-kol. F. M. B. Alewijn, adj. des Konings, van het comm. kruis der orde van den witten valk, en aan de 1ste luits. jhr. W. F. H. van de Poll en jhr. W. J. P. van den Bosch, ord. offic. van Z. M., resp. van het ridderkruis 1ste kl. der orde van den Zähringer leeuw en van het ridderkruis 3de kl. der Pruisische kroonorde.

b. BIJ HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË.

Bevorderd.

Bij het wapen der infanterie. Tot luit.-kol., de maj. H. J. Boonk; tot kap., de 1ste luits. W. L. Mann en J. E. J. den Berger; tot 1sten luit., de 2de luits. W. K. M. Beugel, L. Oberg, J. D. Augustijn en J. B. Clerkx.

Bij het wapen der artillerie. Tot kap., de 1ste luits. J. A. Almerood en G. Feuilletau de Bruyn, D. Moreau en G. A. Kusky.

Bij den geneesk. dienst. Tot paardenarts 2de kl. (1ste luit.) de paardenarts 3de kl. (2de luit.) L. J. Hoogkamer.

Geplaatst.

Bij het wapen der infanterie. Bij het 5de bat., de 1ste luit. P. F. de Graaff. Bij het 16de bat., de 2de luit. F. E. Spiriet. Bij het 17de bat., de 2de luit. D. J. Schäfer.

Bij het 1ste depotbat., de 1ste luit. K. K. A. J. Schneider. Bij het garnbat. der Z.- en O.-afd. van Borneo, de kap. jhr. J. J. Sandberg. Als adj. bij het strafdet. te Ngawi, de 1ste luit. D. A. Okhuyzen, van dat korps. Bij de troepenmacht ter oostk. van Sumatra, de 2de luit. A. v. Bose.

Overgeplaatst.

Bij het wapen der cavalerie. De 2de luits. der inf. C. Walraven, J. A. bar. v. Heerdt en C. J. A. Statkowski.

Ingetrokken.

Bij de mil. administratie. De overpl. bij het hosp. te Samarang, van den 1sten luit.-kw. A. L. G. Gobee, zijnde hij in verb. daarm. overgepl. bij het afd. kl. mag. te Soerabaia. De detach. bij het dep. van marine in Nederl. Indië van den offic. van adm. der 1ste kl. G. H. C. v. Nuys.

Bij het wapen der infanterie. De overpl. bij het garnbat. in de 2de mil. afd. op Java, van den kap. D. A. Flier.

Eervol ontslagen.

De luit.-kol. der inf. O. H. J. Muller. De mil. apoth. 2de kl. S. Bleekrode. De offic. van gez. 2de kl. J. W. A. Doorenbos. De burg. schrijvers R. W. G. J. v. Waardenburg en E. B. Mensing.

—

Vergund,

aan den v. h. leger in Nederl. bij dat in Nederl. Indië gedet. 1sten luit. de
inf. D. C. A. Smit, naar Nederland terug te keeren.

Tweejarig verlof verleend.

Aan den 1sten luit. der inf. W. H. Smits; aan den offic. van gez. 2de kl. A. C. Maier; aan den mil. paardenarts 2de kl. F. Meijer; aan den kap. van de gen. staf J. W. Stemfoort; aan den kap. der art. W. W. C. Suringar.

Gedetacheerd.

Bij het depart. van marine in Nederl. Indië als chef der 3de afd. v. genoemd depart., de insp. van adm. J. C. Z. K. v. Wely.

Op nonactiviteit gesteld.

De maj's L. J. Resner en H. Broese v. Groenou.

